

C. A. 31 = 3. 1° / = 5

52 - 4.

9⁺

Feb 21/3
w 66

Cat 31-3 9-1-1

De 8 zief

89
**PANEGYRICI
VETERES.**

INTERPRETATIONE ET NOTIS ILLUSTRAVIT

JACOBUS DE LA BAUNE SOC. JESU.

JUSSU

CHRISTIANISSIMI REGIS:

AD USUM

SERENISSIMI DELPHINI.

Dezob

PARISIIS.

Apud **SIMONEM BENARD**, via Jacobæ,
e regione Collegii Claromontani Societatis Jesu.

M. DC. LXXVI.

CUM PRIVILEGIO REGIS.

PANEGYRICI

VETERES

INTERPRETATIONE ET NOTIS ILLUSTRATA

JACOBI DE LA BAYE SOC. REG.

1752

CHRISTIANISSIMI REGIS

AD USUM

SERENISSIMI DELPHINI

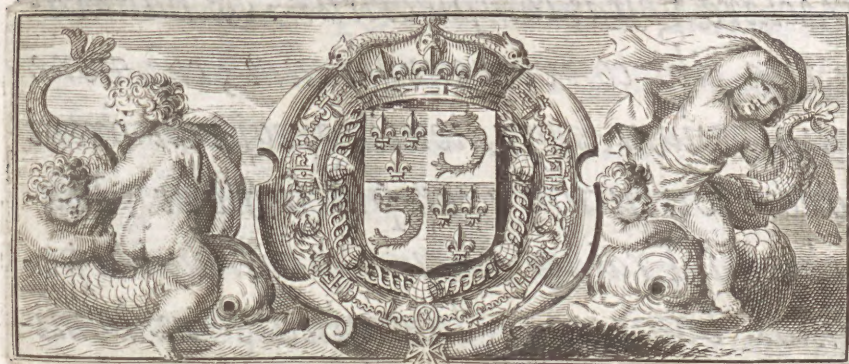
PARISIIS

Apud SIMONEM BERNARDUM, via Jacobae,
in regione Collegii Clarendoniani Societatis Jussu.

M. DC. LXXVI

COM PRIVILEGIO REGIS

SERENISSIMO
DELPHINO.

JACOBUS DE LA BAUNE,
SOC. IESU.

ET ERVM Imperatorum
laudes ab oratoribus suorum
temporum clarissimis conscri-
ptas offero tibi, SERENISSIME
DELPHINE. Munus est plane re-
gium, quod magnorum Principum res

EPISTOLA.

*præclare gestas complectitur: & hac a-
 te tua tibi convenientissimum, cui veræ
 laudis viam ingredienti egregia in omni
 genere virtutum exempla sufficiet. Ha-
 bebis in Trajano virum paterna in po-
 pulos bonitate, liberalitate in homi-
 nes literatos, in publicis monumen-
 tis magnificentia, fortitudine in pro-
 ferendis imperii finibus insignem: in
 Constantino Magno Christianæ religio-
 nis defensorem ac propagatorem nun-
 quam satis laudatum: in Theodosio
 item Magno Imperatorem justitia, pro-
 bitate, sapientia, bellica virtute, regnan-
 di arte præstantissimum: Denique quas
 in uno Parente tuo admirabiliter colle-
 ctas virtutes soles intueri, has in singu-
 lis sparsas dissipatasque non sine jucun-
 ditate recognosces.*

*Parest igitur, SERENISSIME DELPHINE,
 sub augusto nomine tuo apparere illud
 opus, quod & in tuos usus Regis jussu*

EPISTOLA

exit in lucem, & eo nomine tuum est, quod tibi in veterum Principum laudibus adumbratam Maximi Parentis imaginem exhibebit.

Hujus quidem virtutes ad formandos consequentium aetatum Heroes toti orbi proponuntur: verumtamen ad te proprio quodam jure pertinent, quia domesticae: in his, ubicunque occurrerint, perpetuo contemplandis defixum te esse oportet: harum te ad similitudinem fingi ac formari.

Ac profecto jam est, cur invictissimo Parenti tuo, cur nobis, totique Galliae gratulemur. Nam oris illa suavitas, tenera adhuc frontis majestas, pietas in Deum, candorque animi, indefessum literarum studium, in literatos viros humanitas, acres ad rei militaris gloriam impetus, spem faciunt nobis certissimam, futurum olim ut paternarum emulatione virtutum, non modo

P R Æ F A T I O.

Joannis Mariæ Catanæi , Hermandi Rayani , Francisci Balduini , Joannis Livineii , Justi Lipsii , & Jani Gruteri notis, ac Valentis Acidalii conjecturis auctam , item Petri Fabri Sanjoriani, Francisci Jureti, Theodori Pulmanni , & Antonii Schonovii, suisque imprimis notis & emendationibus antea non editis locupletatam , cum esset proxime editurus, præmatura morte absumptus est. Exemplum illud Cl. Puteani manu exaratum anno 1643. editum est. quo circa eam editionem appello Puteanam.

Non ausus essem post tantos viros opus illud attingere , nisi & accessisset auctoritas Regis , & novam quandam commentandi rationem præscripsisset vir tam doctrinarum cognitione, quam bellica laude præstans Carolus Sanctamauræus, illustrissimus Montauserrii Dux : cui quantum universa Gallia propter felicem serenissimi Delphini institutionem , tantum res literaria debet propter singulare ejus in excolendis disciplinis studium.

Id igitur præstare conatus sum. Primum, ut textus quam fieri posset emendatissimus ederetur , in quo Puteanam editionem omnium meo judicio accuratissimam secutus sum , quandiu manifesta labes non apparuit : ac ne tum quidem ab ea discessi , nisi editionis alicujus adductus auctoritate. Deinde ut locutionis difficultas , quæ ex verborum aut durezza , aut impeditiore situ oriri poterat , suffectis mollioribus aliis vocibus , iisque in naturalem ordinem revocatis tolleretur. Notæ vero adjectæ breves , sed tamen ejusmodi , ut complecterentur quidquid ad lucem rebus afferendam alicujus momenti videretur.

Singulis

P R Æ F A T I O.

Singulis panegyricis Imperatorum, quibus inscripti sunt, vitam accurate a nobis per annos digestam, nec non deprompta ex Huberto Goltzio numismata præfiximus: simul panegyrici synopsis ad artem totam & seriem rerum sub uno aspectu ponendam. Nec omis- sum quo quisque loco ac tempore pronunciatus esset, & quidquid ad auctoris notitiam colligi undecunque potuit. Ordo vero panegyricorum alius in aliis edi- tionibus est: hic eo collocantur ordine, quo dicti. De- nique index vocabulorum omnium duplex adiectus est: alter quidem Plinii seorsum, cujus longe proba- tior est, quam ceterorum latinitas: alter aliorum simul omnium, qui Plinio multo inferiores, inter se vero æta- te prope suppreses sunt.

Etsi autem Serenissimi Delphini causa totum hoc opus a me susceptum est: tamen vereor ne tam curiosa explicatione, non tam ipsius, quam publicæ utilitati consultum voluisse videar. Nam cum ipse pro singulari ingenii perspicacia, & præmatura eruditione tot adju- mentis non egeat: tum studiorum moderatorem ha- bet Jacobum Benignum Bossuetium, Episcopum Con- domiensem, qui ut est excultissimus omni genere do- ctrinæ, idemque in perscrutandis scriptoribus sagacissi- mus, quod alii commentariorum ope vix assequuntur, præstare per se facile possit.

Ceterum iniquus sim, nisi meritam clarissimo editis doctrinæ monumentis viro, Petro Danieli Huetio gra- tiam, quantum in me est, rependam: qui cum ob præ- stantem eruditionis & ingenii famam Delphini quoque institutioni fuerit præpositus, in his etiam promovendis elucubrationibus operam non mediocrem posuit.

INDEX PANEGRICORUM

- I. C. Plinii Panegyricus Trajano dictus. *pag. 3.*
- II. Claudii Mamertini Panegyricus Maximiano Augusto. *p. 110.*
- III. Ejusdem Claudii Mamertini Genethliacus Maximiani Augusti. *p. 125.*
- IV. Eumenii oratio pro restaurandis Scholis. *p. 141.*
- V. Ejusdem Panegyricus Constantio Cæsari. *p. 165.*
- VI. Incerti Panegyricus Maximiano & Constantino. *p. 189.*
- VII. Eumenii Panegyricus Constantio Augusto. *p. 201.*
- VIII. Ejusdem gratiarum actio Constantino Augusto Flavienfium nomine. *p. 219.*
- IX. Incerti Panegyricus Constantino Augusto. *p. 231.*
- X. Nazarii Panegyricus Constantino Augusto. *p. 251.*
- XI. Mamertini pro consulatu gratiarum actio Juliano Augusto. *p. 283.*
- XII. Latini Pacati Drepanii Panegyricus Theodosio Augusto. *p. 301.*

VITA

M. ULPII TRAJANI.

Anno V. C. 807. Christi 54. Claudii imp. 14.

M. ULPIUS TRAJANUS, Ulpianus ab avo, Trajanus a Trajo paterni generis auctore, vel potius a Trajano patre appellatus, nascitur 7. Kal. Julii, Italicae, quae civitas est Tuditanæ, vel, ut alii legunt, Turditanæ Provinciæ in Hispania. Quo factum ut aliqui affinitate nominis decepti existimarint eum Tuderti, quæ urbs est Italiae, natum.

Adhuc privatus cum esset, ut ex panegyrici n. 83. manifestum est, Pompeiam Plotinam duxit, sceminam prudentem & gravem; quam Plinius in epistolis appellat *sanctissimam*, sororem, ut Tristanus in Commentariis historicis suspicatur, aut certe affinem Pompeii Plantæ, illius Aegypti Præfecti, quem Trajanus in epistolis ad Plinium *amicum* appellat *suum*. Fuit illa fortunæ non nimium fidens: quæ, ut refert Dio, palatium ingressa primum, & adhuc in gradibus consistens, ad multitudinem conversa: *Talis*, inquit, *huc ingredior, qualem me exire cupio*. Panegyrici vero n. 83. *Quid illa sanctius? quid antiquius? nonne si Pontifici maximo eligenda sit conjux, aut hanc, aut similem (ubi est autem similis?) elegerit? ... Quam modica cultu! Quam parca comitatu! Quam civilis incessu!* Extat de

ea numus, cujus in altera parte puella stans, dextra coronam lauream, sinistra pilum sine ferro præfert. Titulus ara *letitiæ*; quo nimirum sincera bonæ conjugis de marito a Nerva adoptato lætitiæ significaretur. Extat item numus alter Plotinæ aræ incumbentis. Titulus *Ara pudicitie*: quo ejus pudicitia commendaretur. His & aliis virtutibus *incredibile dictu est*, inquit Victor in Juliani vita, *quanto auxerit gloriam Trajani, cujus procuratores cum provincias vexarent; illa conjugem corripuit: atque increpans quod laudis esset incuriosus; talem reddidit, ut postea exactiones improbas, & desertans, fiscum lienem vacaret; quod eo crescente artus reliqui tabescant*. Nullos quidem Trajano liberos peperit Plotina, sed successorem ipsi providit, Hadrianum: a quo deinde consecrata est.

Soror Trajani fuit Marciana, si Tristano credimus, M. Julii Montani uxor, tum cum Trajanus imperator factus est, jam vidua, eaque senior. Quare de novis nuptiis ab eo tempore non cogitavit. Fuit illius Mandiæ mater, cujus filia Sabina Hadriano imperatori conjux a Plotina data est. Obiit Marciana ante sextum Trajani consulatum, ut ex fornice Anconitano

constat: de cuius nomine Trajanus Mar-
cianopolim Mæsiæ urbem appellavit. *Am-
mian. l. 27. Fernand. c. 16.* Eidem pro con-
suetudine Marcianæ flaminicæ institutæ.
Utriusque, Plotinæ nimirum & Mar-
cianæ, candorem, concordiam, pruden-
tiam, & in deprecando Augustæ nomine,
quandiu Trajanus patris patriæ appellatio-
nem recusavit, modestiam laudat Plinius
paneg. n. 84.

Traiani vero patrem, etsi ex familia
magis antiqua, quam clara ortum ait Eutro-
pius, neque ulla in fastis ejus mentio est,
Plinius tamen multis in locis, alique Tra-
jani vitæ scriptores patricium appellant,
consularem, & triumphalem, id est, qui
triumphalia ornamenta consecutus fue-
rat, *paneg. n. 89.* Triumphum enim nemi-
ni post Agrippam concessum esse, obser-
vavimus in notis ad eum locum, ubi plu-
ra diximus de discrimine triumphum inter
& ornamenta triumphalia. Credo is ei ho-
nos delatus, post bellum adversus Parthos
gestum a Domitiano Corbulone; cui Nero
duodecimo imperii anno *insignia triumphi
indulgit.* Tac. *Annal. 11. 20.* Primarios autem
exercitus duces, ut in triumphi, sic & in
triumphalium honorum partem solitos
venire notum est. Idem, cum Vespasianus
an. V. C. 830. ex Parthicis, Illyricis, Ger-
manicisque copiis exercitum contra Ju-
dæos contraheret, huic se adjunxit, in eo-
que bello decimæ legionis præfectus,
quam strenue præsertim in expugnatione
Japhæ & Jotapatæ se gesserit, tradit *Jo-
sephus de bello Jud. l. 3. c. 11. & 16.* Utrique
bello una cum patre interfuisse minorem
Trajanum indicare videtur Plinius *paneg.*
n. 14. Nonne incunabula hæc tibi, *Cæsar, &
rudimenta, cum puer admodum partheica lauro
gloriam patris augeres?* Et *n. 15.* *Tribunus ve-
ro disjunctissimas terras, teneris adhuc annis,
viri firmitate lustrasti, n. 16.* Tanto magis
prædicanda moderatio tua, quod imnutritum
bellicis: & *n. 89.* ad Trajanum patrem
cælo, ut aiebat ille, fruentem conversa
oratione: *Quantam percipis voluptatem,
eum illum tribunum, illum militem tuum, tan-
tum imperatorem cernis?*

Quamobrem recte observavit doctissi-
mus Baronius Trajanum hominem exte-
rnum, Nervæ nullatenus affinem, ne-
que, ut supra dictum est, claro admodum
genere, cum ab aula procul abesset, sin-

gulari Dei providentia, quod antea Vespasianus, & Tito contigerat, ideo prove-
ctum esse ad culmen imperii, quod adhuc
puer, itidem ut illi, puniendis Judæis ope-
ram Deo navasset.

Hoc loco refellendus videtur Joa. Sa-
risberienfis, Fr. Petrarchæ, aliorumque
opinio, qui ex Plutarchi ad Trajanum epi-
stola, quæ pro supposititia ab eruditis ha-
betur, existimarunt Trajani præceptorem
fuisse Plutarchum. Primum enim vix quin-
que annis Trajano ætate superior fuit
Plutarchus, isque sub Vespasiano vix ul-
lum habebat nomen, si Vossio fides est.
Deinde hoc ipso tempore jam Trajanus
sub patre militabat. Ejus tamen consiliis
semper usus est: hunc, teste Suida, consu-
laribus ornavit fascibus. Atque adeo Had-
rianum successorem suum ei tradidit
instituendum: cuius opera tantopere &
Latinis, & quod magis mirum videbatur,
Græcis literis excultus est, ut is postea
Graculus imperator, si Spartiano credimus,
appellaretur. Cumque Hadriano Trajani
cognomen esset, hinc fortasse factum est,
ut Plutarchus Trajani præceptor vulgari
errore habitus sit.

*An. V. C. 839. Chr. 86. Domitiani 6.
ætatis 32.*

Trajanus vir prætorius Hadriani tum
decennis, tutelam gerit, ut refert Ælius
Spartianus, qui, quo anno præturam ges-
serit Trajanus, non adjecit.

*An. V. C. 841. Chr. 88. Domitiani 8.
ætatis 34.*

Trajanum hoc anno consulem fuisse
Domitiano XIV. collega tradit Cuspi-
niani anonymus. De quo consulatu nul-
libi præterea mentio est.

*An. V. C. 844. Chr. 90. Domitiani 11.
ætatis 37.*

Trajanus fit consul Acilio Glabrio
collega. Is Acilius, quod notandum vi-
detur, quinto post anno Domitiani iussu
Leonibus primum expositus in theatro,
ab iisque minime læsus, pro Christo in-
terfectus est. *Euseb.* Quo anno utrique si-
gna obtigisse tradit Dio, quibus Glabrio

quidem mors, Trajano vero pōrtendebatur imperium.

An. V. C. 845. Chr. 92. Domitiani 12.
etat. 38.

Concedit Trajanus in Hispaniam: nam Hadrianus eo fertur apud Spartianum hoc anno abiisse; opinor ego cum Trajano tutore suo, & velut altero parente, a quo non multo post Romam abductus dicitur, cum scilicet Trajanus ad Germanicum bellum a Domitiano inde cum legionibus evocatus est. Paneg. n. 14. *Nec dubito quin ille (Domitianus) qui te inter Germaniæ bella ab Hispania usque ut validissimum præsidium exciaverat &c.*

An. V. C. 850. Chr. 97. Nervæ imp. 2.
etat. 43.

Cum Trajanus Germaniæ adhuc præfesset, Nerva imperator propter senium spreus, erat enim sexagenario major, & impar regendo imperio, nisi præclari alicujus viri juventute & robore ejus senectus fulciretur; ascendit Capitolium, quam modo Trajanus ad se e Pannonia lauream miserat, in gremio Jovis Capitolini depositurus: & ibi ante Pulvinar Jovis, inter aras & altaria, populis nihil tale expectantibus: *Quod felix, exclamavit, faustumque senatui, populoque Romano, mihi que sit, M. Ulpium Trajanum adopto. Quod incredibili omnium alacritate & plausu exceptum est. Compressi illio prætorianorum tumultus, quos Calpurnius Crassus, & Ælianus Caeprius Prætorianis præfectus excitarent: aucta Nervæ auctoritas. Verumtamen violatæ a Prætorianis majestatis non immemor, Homericum illud, Dione teste, ad Trajanum scripsit Τίμαιος Ἀραβὶ ἐμὸς δὲ ξίφει σὺν βέλεσσον, quo eum ad hanc ulciscendam injuriam hortaretur. Atque ut magis excitaret, visum est omnes simul honores etiam absenti conferre pan. n. 9. Eidem cum Germaniæ præfideret, Germanici nomen hinc missum... Jam Cæsar, jam imperator, jam Germanicus, absens & ignarus, n. 8. Simul filius, simul Cæsar, mox imperator, & consors Tribunitiæ potestatis, & omnia pariter & statim factus est.*

Hæc adoptio contigit xiv. Kal. Octob.

quem diem Plinius pan. n. 92. *triplici gaudio lætum appellat: Qui pessimum principem abstulit, Domitianum: dedit optimum, Nervam: meliorem optimo genuit, Trajanum adoptione illa quasi genitum, & ad imperium evectum.*

Hadrianus illico missus in Germaniam superiorem ad gratulandum exercitui Germanico de adoptione Trajani Ducis, & Præsidi sui. Ita Salmasius explicat hæc Spartiani de Hadriano verba: *Trajanus a Nerva adoptato, ad gratulationem exercitus missus, in Germaniam superiorem translatus est.* Casaubonus vero sic interpretatur, ut Hadrianus accepto in Mœsia adoptionis Trajani nuncio, statim ab ipso Præsidente, vel ab ipso exercitu missus sit Romam, qui seni Imperatori consensum & gratulationem exercitus deferret. Ubi potestate a Nerva ipsi facta in Germaniam superiorem, quo propius a Trajano abesset, sese transferendi: vix eo pervenerat, cum de morte Nervæ audit. Igitur itinere statim in inferiorem Germaniam ad Trajanum converso, gratiam aucupatus læti adeo nuncii, Trajanum invenit apud Agrippinam Coloniam, ubi suscepisse imperium apud Victorem, aliosque auctores dicitur.

An. V. C. 851. Chr. 98. Nervæ 3.
Trajani 44.

Trajanus fit consul secundum, Nerva collega. Nerva autem mortuo 6. Kal. Feb. solus imperat Trajanus. Atque inde ejus imperii anni numerantur, cum Tribunitiæ potestatis tempus a xiv. Kal. Octobris anni superioris numerentur. Atque imperium quidem auspiciatus est illustri exemplo & pietatis in Nervam, quem statim consecrari per senatum voluit, & singularis humanitatis in senatum, ad quem scripsit, se nullum virum bonum nece aut ignominia affecturum, uti re ipsa præstitit pan. n. 57. Secundum consulatum imperator quidem, sub imperatore tamen inisti.

An. V. C. 852. Chr. 99. Trajani 2.
etat. 45.

Tertium consulatum recusat pan. n. 56. Secundum consulatum recepit, quia princeps & pater deserebat. At postquam ad te impe-
c. iij

vii summam, & cum omnium rerum, tum etiam tui potestatem diu transtulerint; tertium consulatum recusasti, cum agere tam bonum consulem posses. Et mox: Hoc ergo honore privatis cessisti. Itaque contra morem ceterorum imperatorum, altero anno ab imperii auspicio, ut Sidonius notat lib. 1. ep. 9. consulatum ineuntium, hunc annum aperuerunt privati.

Trajanus sub medium annum (inquit Plinius) e Germania in Urbem redux, Ælium Casperium seditionis adversus Nervam excitatæ ducem, atque adeo ipsius Nervæ percussorem ad se evocatum puniri morte jubet. Venit ad comitia tanquam candidatus tertii consulatus. Nomen patris patriæ ægre admodum sumit, quod in publicis monumentis nonnisi post sextum consulatum inferi permittit. Dat populo spectacula.

An. V. C. 853. Chr. 100. Trajani 3.

etat. 46

Cum Trajanus tertium esset consul Cornelio Frontone collega, C. Plinius Cæcilius secundus, & Cornutus Tertullus honorarium consulatum accipiunt in mensem Septembrem. Ille primo consulatus sui die hanc gratiarum actionem Trajano dixit, ut fufius in vita Plinii demonstrabitur.

An. V. C. 854. Chr. 101. Trajani 4.

etat. 47.

Trajanus Decebalu Dacorum regi pendit a Romanis tributa ægre ferens, trajecto per pontem Danubio impositum exercitu, illum adoritur, & territum ad petendam pacem adigit. Dio.

An. V. C. 855. Chr. 102. Trajani 5.

etat. 48.

Decebalus violatis pacis conditionibus, atque adeo detestis quas sæpe Trajano struxerat insidiis; veritus ne regno amisso vivus insuper ipse caperetur, mortem sibi ipse consciscit. Dio.

An. V. C. 856. Chr. 103. Trajani 6.

etat. 49.

Trajanus mortuo Decebalu Daciam in Romanæ provinciæ formam redigit.

An. V. C. 857. Chr. 104. Trajani 7.
etat. 50.

Trajano post Dacicam victoriam in Urbem revertenti variarum gentium legationes occurrunt, ipse de Dacis triumphavit, & Dacicus dictus est. 120. continuis diebus magnificentissima populo spectacula edidit, ædificia multa instauravit, insignem bibliothecam, quæ ab ejus nomine *Ulpia* dicta est, excitavit. Celebrem illam columnam erigi jussit 128. pedes altam, ad cujus fastigium per 183. gradus conscenderetur, lucem fenestris 43. præbentibus, quod opus octavo tantum post anno absolutum esse, ex ejus inscriptione patet.

An. V. C. 858. Chr. 105. Trajani 8.

etat. 51.

Trajanus Armenis & Parthis bellum inditurus: sive quod, ut ipse dicebat, rex Armenorum non ab ipso, sed a rege Parthorum diadema accepisset, sive potius ut novam gloriæ segetem foris quæreretur; in itinere Athenis transiit, ubi Osrhois, seu Cosrhois Parthi legatis cum muneribus sibi occurrentibus in Syria responsurum se esse dixit. Interim Cilicia finitimisque provinciis peragratu Euphratem flumen pontem jungit, & ad Orientis fines progreditur. Dio.

An. V. C. 859. Chr. 106. Trajani 9.

etat. 52.

Armeniam devictis Parthis recipit. Parthamaspatae vero eorum regi indignanti, quod depositum ultro ad Trajani pedes diadema non sibi redderetur; commiseratione motus imperium reddit. Eutrop.

An. V. C. 865. Chr. 112. Trajani 15.

etat. 58.

Trajano sextum consule absoluta est celebris illa Trajani columna, futurum ejus de Dacis triumphum perenne monumentum. Romæ in medio Trajani foro posita est, ubi hodieque extat.

An. V. C. 867. Chr. 114. Trajani 17.

etat. 60.

Optimus & Parthicus cognominatur. Dio.

M. ULPII TRAJANI.

*An. V. C. 868. Chr. 115. Trajani 18.
ætat. 61.*

Ingens terræ motus Antiochiam penè subruit. Qua in ruina plane luctuosa, Peditio hujus anni consul cum infinitis prope aliis obrutus est ipsiù vero Trajanum ignotus quidam inusitata & plusquam humanæ magnitudinis prehensum manu, ex ædibus in quibus erat per fenestram eduxit: quod hyeme contigisse refert *Petavius*. Ineunte autem vere ultra Tigrim, transgressus Adiabenum amnem, Arbel-la, Gaugamela, inde Babyloënem, Ctesiphontem, aliasque urbes expugnat. Quamobrem *imperator* appellatur. Confirmato ei *Parthici* nomine, decernit senatus, ut quot vellet, triumphos ageret: & cum alia multa, tum vero arcum triumphalem ei erigi jubet. Ultra sinum Persicum navigabat, iturus ut diskitabat in Indiam, si junior fuisset, cum propter earum gentium quas devicerat defectionem regredi cogitur. Interim cum jam senior deficere viribus inciperet, & imperium Romanum amplitudine sua laboraret; Judæi Cyrenenses omnium primi jugo excusso Romanos atque Græcos cædunt ad cc. m. Hæc ex *Dione*.

*An. V. C. 869. Chr. 116. Trajani 19.
ætat. 62.*

Iisdem Judæi Cyrenenses in Ægypto & Cypro grassati gentilium circiter ccx l. m. cædunt. Sed & Antiochia a Martio Turbone, in Mesopotamia & Cypro a Quinto Lucio internecione delentur: quam in insulam appellere etiam tempestate delatis ab eotempore capitale Judæis fuit. In rebelles reliquos Lucius & Maximus Duces a Trajano mittuntur. Hic prælio victus interiiit, ille felicior Nisibim recepit, Edesam & Seleuciam incendit. Trajanus autem veritus ne Parthi quoque aliorum exemplo inducti deficerent, satius esse duxit, suum iis regnum relinquere: atque unum ex iis sibi tamen fidum nomine Parthamaspaten huic regno imponere; inde in Arabiam adversus Agarenos profectus, Agaram primariam eorum urbem oppugnat. Mox tonitru, fulguribus, fulmi-

nibus, & grandinibus: quæ si cælo pro iis militante ab ejus mœnibus repulsus re infecta discedit, & quidem vulneratus, cum ex canitie & oris majestate agnitus sagittis undecunque appeteretur. *Dio*.

*An. V. C. 870. Chr. 117. Trajani 20.
ætat. 63.*

Parthi rege quem Trajanus dederat Parthamaspate expulso, jugum penitus excutunt. Quamobrem Hadrianum consobrinum, hoc anno designatum consulem ordinarium, in Syria cum exercitu relinquit: dum ipse in Mesopotamiam trajicere exercitum constituit. Sed morbo correptus iter in Italiam flectere necesse habuit. Quo quidem ingravescente, cum salutis spes nulla superesset, hæredem adscivir Hadrianum. Quanquam negat Spartianus Trajano fuisse unquam in animo Hadrianum adoptare, sed potius Neratium Priscum, cui olim ad bellum proficiscens. *Commendo*, inquit, *tibi provincias meas, si quid mihi fatale contigerit*. Fortasse etiam ea in re Alexandro Magno similis esse voluit, ut successorem nullum sibi eligeret. A Victor addit fuisse qui putarent (Hadrianum) *Plotina Trajani conjugia favore imperium esse affectum, que viri testamento hæredem illum simularet*. Quod quidem Dio a patre suo Aproniano, qui tum Ciliciæ præerat, quique ea omnia certanosset, accepisse se confirmat. In primis Trajani mortem aliquot dies occultam fuisse, dum adoptio rata esset, idque ex literis ejus ad senatum cognitum fuisset quibus literis non ipse, sed Plotina subscripsit, quod alias factum fuerat nunquam. Addit hoc ideo factum a Plotina & Arriano (seu Tatiano) quod ipsi charus esset in primis Hadrianus, quodque non procul abesset cum magno exercitu. Ut ut est, Hadrianus Antiochiæ, ubi tum erat literas adoptionis sive a Trajano, sive a Plotina accipit v. Idus Aug. Postero vero die ad Selinuntem urbem (Seleuciam Isauriæ vocat Eutropius) quæ urbs inde Trajanopolis appellata est, Trajanus obit, aut morbo, ut plerique volunt, aut, ut ipse existimabat, veneno. Unum ex omnibus imperatoribus & triumphus mortuo decretus & sepulchrum intra Urbem datum. Ejus cineres in urna aurea procurante Ha-

Hadriano conditi, & imago Romam triumphali curru magnificentissime inuenta, præeunte Plotina, Matidia, & Titiano, bonis omnibus lugentibus: ossa in foro posita sub columna ab eo dicta, ipse inter Divos ab Hadriano relatus est. *Dio. Epit. Viſt. Spart. in Hadriano.* Quod spectat ad annos Trajani, constat primo eum obiisse anno Chr. 117. quarto. Id. Aug. Deinde imperare cœpisse an. 98 sexto Kal. Februarii. Denique imperasse annos 19. M. 6. dies 15. Quo vero anno natus sit, etsi difficile est statuere, sicut & quo ætatis anno imperare cœperit: propterea quod Eutropius 62. M. 9. D. 4. Viſtor. 64. Euseb. Cassiod. & post illos noster Labbeus 63. M. 9. D. 4. Petav. Briet, 63. M. 1. D. 15. vixisse illum tradant. Hos postremos securus sum.

Quod addunt de Trajani anima Gregorii Magni precibus ab inferis erepta, plane commentitium cuiuslibet videretur, nisi Joan. Damascenus, cujus auctoritati plurimum tribuendum est, id ipsum tanquam toti Orienti & Occidenti contestatum referret. Hujus rei meminit Euchologium Græcorum, c. 19. ac Joan. Diaconus in magni Gregorii vita, ut huic rei fidem faciat, eam aliquot ex Anglicana Ecclesia repetitis testimoniis firmare utcumque nititur. Sed quoniam non satis apparet ex quo veteri scriptore Joannes Diaconus, aut porro Damascenus Gregorio 150. annis posterior id sumperit: fortasse hæc opinio una fuerit ex iis quæ jactari dicuntur ab omnibus, diligentius examinatæ nullum habent auctorem. Theologi quidem post magistrum sententiarum in 4. dist. 45. id si factum est, explicant quomodo fieri potuerit, sed utrum factum sit, plerique eorum valde dubitant. Plura in hanc rem Baronius.

Fuit Trajanus firmo, proceroque corpore, specie prorsus imperio digna, vulu amabili. Quod autem dotes animi spectat, dubitari potest utrum domi, an militiæ; privatis, an imperatoriis virtutibus fuerit clarior. In foro assiduus, in castris frequens: hic militaris disciplinæ vindex perpetuus, illic legum defensor comiter severus, nec dissolute clemens: utrobique bonus consul, imperator fortis, sanctus pontifex, & talis in suis (ut dictitabat ille amicis nimiam ejus comitatem accusantibus) *quales sibi esse imperatores privatus*

optasset. Eutrop. Qui prætorii præfecto gladium porrigens. *Pro me, inquit, si bene atque ex ratione imperavero, distringes. sin minus, eo ad interitum meum utere.* Dio, & Viſtor. Nemo imperator bellicæ laudis avidior fuit, nemo Romani imperii fines tam late propagavit. Ipse enim ultra Tigrim & Euphratem progressus. Nemo ærarii custos magis sedulus fuit, nemo ad locupletandum fiscum minus attentus, non minus ab aliena pecunia, quam a cœdibus abstinens, in ædificiis, in spectaculis, in largitionibus, in conviviis publicis magnificus, parce & contentè vivens domi. Constans amicus, nec suspicax. Ita nobilitatem fovens, ut plebem non sperneret. Pius erga Deos, erga parentem modestus, ut statuam non nisi unam alteramve, eamque æream, neque in Jovis Capitolini templo, quemadmodum ceteri imperatores, sed in porticu tantum sibi erigi voluerit: Quibus bellicis, domesticisque virtutibus, quam metuendus hostibus, tam civibus suis charus erat. A Dione, fortasse ex odio in Romanum imperatorem Græcis insito, ebrietatis & præposteræ libidinis notatus. Juxta Dionem & Viſtorem *parce quidem scientiæ, moderateque eloquens:* Juxta Vossium ex Prisciani loco in 6. Dacicæ historiæ scriptor fuit. Juxta omnes certe eruditorum patronus, Silium Italicum poetam ter consulem fecit, Plinio, & Plutarcho consulatum dedit: præcipiens Illyricis, ne quid, nisi ex hujus consilio gererent. *Suidas.* Illi vero Bithyniæ præterea proconsulatum, auguratum, aliosque honores concessit. Ejus commendatione Suetonio jus trium liberorum indulsit. *Plin. l. 10. ep. 96.* Dionem Prusæum insignem sophistam, & Philosophum, cui sua eloquentia Chrysostomi nomen fecit, ita complexus est, ut in currum triumphalem assumpto has voces iteraret: *Φιλόσοφος ὁς ἐμὸν τὸν φιλοφράτης.* Cello Jurisconsulto statuam erigi jussit. Ut de illo non immerito Juvenalis Sat. 7. *Et spes, & ratio studiorum in Casare tantum, solus enim tristes hac tempestate cæmentas respexit:* & Corn. Tacitus, in præmio: vitæ Jul. Agricolæ. *Traiani seculum beatissimum dixerit.* Et ejus principatum uberio-rem & securiorem materiam senectutis sepositam. ita in præmio hist. Ac demum Florus in Præfatione affirmavit imperium, quod inertia Cesarum quasi conservaverat, statim mo-
viſſe

M. ULPII TRAJANI

vixisse lacert os, & præter spem omnium senectutem imperiū, quasi reddita iuventute revivuisse. Merito sane Trajanus appellatus optimus, ut postea in acclamationibus, & votis non optaretur princeps Trajano melior. Ac talem se præbuisse disatur, qualem vix ægreque exprimere valuerunt summorum scriptorum miranda ingenia. Et, princeps in quo dii effecerant, ne quid desideraretur. Victor Schotti.

Utique nihil ferme in eo desiderandum, si Christianus fuisset. Quod si ejus tempore persecutio contra Christianos commota

est, hoc ejus procuratoribus tribuendum, qui quidem severius usi sunt edicto illo, quo hæterias seu conventicula; in quibus ad seditiones excitandas audierat homines novitatis studiosos convenire, inconsultius prohibuerat. Qua de re monitus a Plinio, tum Bithyniæ proconsule, simul & ab eo edoctus, qua essent morum integritate Christiani, ipse persecutionem; ut notat post Eusebium Orosius, rescriptis levioribus mitigavit.

VITA C. PLINII CÆCILII SECUNDI.

Anno V. C. 815. Christi 62. Neronis 9.

C. PLINIUS CÆCILIIUS SECUNDUS. Patre L. Cæcilio, & matre Plinia C. Plinii majoris sorore, nascitur in Provincia Transpadana, Novocomi.

Nam quod aiunt *Catullum*, qui Veronensis erat, a Plinio suum appellari l. 4. ep. 27. vehementer errant: neque enim a Plinio, sed a Sentio Augurino eo modo appellatur. *Veronenses* vero ultima epistola l. 6. dicit suos, seu quod maternum inde genus duceret, seu quod ejus urbis esset patronus; seu propter Veronæ & Comi viciniam; vel eo sensu quo ep. 18. l. 6. ad *Sabinum* scribens, *Firmanos suos* appellat, & *Catullus* epigram in *Ægnatium* Transpadanos suos vocat: nimirum ut suum erga Veronam affectum exprimeret; seu demum (ut ait *Onuphrius Panvin.* de illust. Veron.) quod adoptatus ab avunculo. Plinio Veroneri lege adoptionis, non modo ejus nomen, uti mos erat, acceperit; sed factus sit quoque, inde ut ille, Veronensis.

Quod enim maiorem Plinium alio errore Novocomensem faciunt nonnulli ex Eusebii loco: cujus hæc verba sunt ab Hieronymo Latine reddita ad annum Trajani duodecesimum: *Plinius secundus Novocomensis*, orator & historicus insignis habetur, cujus plurima ingenii monumenta extant. Perit dum invisit *Vesuvium*, falluntur illi. Nam hic de Juniore Plinio haud dubie agi, ut cetera argumenta desint, hoc unum evincit, quod omnium consensu major Plinius ad hæc Trajani tempora nunquam pervenit. Atenim junior Plinius ad *Vesuvium* non perit. Sit ita sane: sed dicendum cum Arnaldo Pontaco, aut libriorum errore voces aliquot excidisse: cum legendum esset, *nepos illius qui perit*; aut ab iisdem perperam additum, quod delendum esse, nec in scriptis manu codicibus reperiri testatur Scaliger, nec parum confirmat quod *Cassiodorus*, *Honorius*, & *Beda*, qui hunc locum uti ab iis repertum est, exscribere: hæc verba non habeant. Quod autem is de quo agitur hoc loco Plinius, *historicus* appellatur: nihil hoc prohibet quominus de juniore Plinio intelligi possit: cum is ipse in elogio quod sub ejus statua cernitur Comi, hoc nomine donetur. Et vero historiam a se conscriptam testari videtur, cum ep. 8. l. 5. scribendæ historiæ studio flagitare se ait, & ep. 4. l. 8. *Caninium* docet quomodo belli Dacici historia sit ab eo conscribenda: ac demum ep. 3. 13. 15. l. 8 & ep. 13. 18. 20.

1

l. 9. conscriptorum a se libellorum complurium mentionem facit. Fortasse Eusebii hallucinatio est Plinium alterum ab altero non satis distinguentis. Fortasse etiam id Hieronymo a quo Eusebius latinus factus est tribuendum, quem Plinii junioris epistolas nunquam legisse inde colligit Josephus Scaliger. Idque ut credat eo magis adduci se ait, quod ante Hieronymum simili errore Sammonicus Sere-nus deceptus sit, ut apud *Macrobius Saturn. l. 2. c. 12.* videre est. Ut ut est, non mirum si Plinianæ vitæ, quæ ab imperitis Suetonio attribuitur, verus auctor, se-quioris ut ait Scaliger, haud dubie seculi, atque adeo Hieronymo posterior; non mirum si Macrobius, si nonnulli alii tan-torum virorum auctoritate decepti in eun-dem errorem impegerunt. Etsi autem in vulgaribus majoris Plinii editionibus idem error irrepit, negat esse in veteribus co-dicibus doctissimus Pellicerius in eo Plinio, quem ejus manu scriptis aliquot no-tis auctum in bibliotheca nostra Claro-montana servamus. Et vero quomodo in præfatione sua Catullum, ut omnes sciunt, Veronensem, *conterraneum suum vocat*; nisi idem fuisset Veronensis? Sic itaque maneat Plinium majorem Historiæ natu-ralis scriptorem Veronensem fuisse; nunc ad Plinium nostrum Novocomensem re-deamus.

Cum esset adhuc puer ad Fabium Quin-tilianum, & Niceam seu Niceten, ut alii legunt, sacerdotem se contulit, ut ab illo quidem eloquentiæ, ab hoc philosophiæ præceptis imbueretur, *ep. 6. l. 6.* Sic ex-acta in his studiis pueritia. Vix ingressus ad-olescentiam a mansuetioribus musis ad arma se conferens, fuit in Syria tribunus militaris *ep. 10. l. 1. & ep. 11. l. 3.*

An. V. C. 833. Chr. 80. Tit. 2.
ætat. 18.

Hoc anno cum a matre deductus esset ad avunculum Romanæ apud Misenum classi præfectum: is 9. Kal. Sept. Vesuvia-no incendio opprimitur, *ep. 16. l. 6.* Tum ut ipse de se ait *ep. 20. l. 6.* annum agebat duodevicesimum. Ex quo loco manifestum est Plinium nostrum an. Chr. 62. natum esse.

An. V. C. 834. Chr. 81. Tit. 3.
ætat. 19.

Statim ab avunculi morte Romam re-dit, ad forenses causas, quam videbat ani-mum ad honores viam esse tutissimam, ad-juncturus. Ita ipse de se l. 5. ep. 8. *Undevi-cesimo ætatis anno dicere cæpi.* Causam, opi-nor, Julii, seu Junii Pastoris, de qua *ep. 18. l. 1.* ad Suetonium, quem ominoso quodam somnio a dicendo. deterritum, exemplo suo confirmat. *Causam*, inquit, *susceperam*, cum mihi quiescenti visa est *socrus mea advoluta genibus, ne agerem ob-secrare; & eram acturus adolescentulus ad-huc; eram in quadruplici judicio: eram contra potentissimos civitatis, atque etiam Cesaris amicos: quæ singula excutere mentem mihi, post tam triste somnium poterant. Prosperare ces-sit. Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa januam famæ patefecit.* Qua quidem ce-lebritate nominis factum, ut & unus om-nium sæpe eligeretur a senatu, qui afflicta-rum provinciarum, aliasque id genus il-lustres causas susceperet: & a variis oppidis patronus optaretur. Ipse Tifernii oppidi me-minit *ep. 1. l. 4.* Ita sex ferme annis in foro magna cum laude transactis, primum im-peratoris quaestor, tum tribunus plebis factus *ep. 16. l. 7.*

An. V. C. 842. Chr. 89. Domitiani 9.
ætat. 27.

Tribunatum excepit prætura anno an-tequam per ætatem liceret hunc honorem contingere, quem magistratum Plinius ges-sit, cum eruditi omnes in primisque Phi-losophi a Domitiano imperatore pelle-rentur.

Sub extrema Domitiani tempora, cum Herennio Senecione advocatus datus Bæ-ticis contra Bæbium Massam, qui eos pro-consul expilarat, liberius paulo quam tem-porum conditio ferret, loquitur. Quod ubi audiit Nerva, qui tum Tarenti cum bo-nis multis, teste Philostrato l. 7. exulabat, missis illico ad Plinium gravissimis literis, non ei solum, verum etiam seculo gratulatur, cui exemplum. sic enim scripsit, simile anti-quis contigisset, *ep. 33. l. 7.* Ibidem Cornelium Tacitum sibi amicissimum rogat Plinius, ut præclare illud factum historiæ suæ in-se-

C. PLINII CÆCILII SECUNDI.

rat. Eadem libertate usus in accusatione Cæcilii Classici pro iisdem Bæticis, quos itidem iste Proconsul expilarat, Domitiani offensionem incurrit. Ipse *ep. 9. l. 3. ad Minutianum. Coniectabitis ex hoc quantas contentiones, quantas etiam offensas subierimus, dumtaxat ad breve tempus. Nam fides in præsentia eos quibus resistit, offendit; deinde ab illis ipsis suspicitur laudaturque.* Herennius vero Senecio, cum Helvidii viri boni, & locupletis quem imperator ejus bona direpturus ter in exilium miserat, causam suscepisset: reus apud imperatorem factus a Metio Caro Domitiani liberto interficitur, *ep. 5. l. 1. ep. 11. l. 3. ep. 14. l. 7.* Sed & Plinius eandem sortem subiturum se fuisse postmodum agnovit, si Domitianus diutius vixisset. Nam, inquit, *ep. 27. l. 7. in scrinio ejus datus a Caro de me libellus inventus est.*

*An. V. C. 849. Chr. 96. Nerva 1.
ætat. 34.*

Simul interfecto Domitiano Nerva successit, omnibus, ut ait Dio, inimicos suos accusantibus, Plinius Helvidii quem olim defenderat interfecti, ultionem suscipit admirabili constantia contra Publicium Certum, qui paulo post vulgatam Plinii in eum orationem morbone, an mærore decessit. Tum cum hanc causam egit Plinius tristis erat, ut ibidem ait, amissa recens uxore, Vestii Proculi privigna, de qua *ep. 13. l. 9.*

*An. V. C. 850. Chr. 97. Nerva 2.
ætat. 35.*

Eo circiter tempore Calpurniam Calpurnii & Pompeiæ Celerinæ clarissimæ feminæ filiam, L. Calpurnii Fabati equitis Romani integerrimi & opulentissimi viri neptem, ex antiqua Calpurniorum familia uxorem duxit. Ex neutra conjuge liberos a se susceptos esse docet ipse Plinius *l. 4. ep. 13. ad Tacitum.* Ac de Calpurniæ abortu dum, ut ait ille, *se pregnantem esse puellariter nesciret*, cum ipso Fabato profocero conqueritur, *l. 8. ep. 10.* Atque hinc est cur jus trium liberorum per Julium Servianum sibi ab imperatore petierit ut (quod ait ille de Suetonio cui idem jus obtinuit) *ab ejus bonitate impetraret quod si-*

bi fortune malignitas denegasset. Ea de re gratias agit Trajano *ep. 2. l. 10.* Ut ut est, vixit cum Calpurnia conjunctissime: hujus sermonis suavitatem, & ingenii venustatem laudat *l. 6. ep. 7.* eruditionem vero commendat *l. 4. ep. 19.* ad ejusdem amitam Hispullam. *Summum est in ea acumen, summa frugalitas: amat me, quod castitatis indicium est. Accedit his studium literarum; quod ex mei charitate concepit: meos libellos habet, læsit, ediscit.* Cum ea vixit ad Bithyniæ saltem Proconsulatum. Nam cum esset in Bithynia, excusat se apud Trajanum, quod eam diplomate instructam dimiserit audita Fabati avi sui morte Romanam negotiorum causa properantem *ep. 121. l. 10.* fortasse tempore a Corellio viro gravissimo, & summis magistratibus perfuncto plurimum una cum Cornuto Tertullo laudatur & apud Nervam commendatur. Itaque hoc ipso anno mense circiter decembri; cum magnarum in foro rerum gestarum gloria apud bonos omnes floret, Nerva non tam Corellii commendatione inductus, quam laudatæ olim a se Plinii integritatis & constantiæ memor eum ærario præficit una cum Tertullo.

*An. V. C. 853. Chr. 100. Trajani 3.
ætat. 38.*

Nondum Plinius & Tertullus biennium in hoc officio compleverant; paneg. n. 91. cum uterque ad consulatum, non quidem ordinarium, a Trajano promoveretur.

Consul ordinarius, erat is ex cujus nomine anni supputatio ordinaretur, id est, cujus nomen in literis, instrumentis, & fastis scriberetur: quique Kaland. Jan. honorem iniret. His qui honoris causa ad aliquot menses, aut etiam dies sufficiebantur, dicebantur *honorarii*. Turnebus advers. l. 5. c. 10. in Suetonii locum de Domitiano c. 2. *In sex consularibus, non nisi unum ordinarium gessit.* Dio vero l. 43. *honorarios* consules, qui & *minores* consules dicebantur, a Cæsare primum ait institutos an. V. C. 708. Itaque Plinius cum Tertullo Honorarius consul suffectus est in mensem Septembrem. In panegyrico enim gratias agit Trajano, quod consulatui suo attribuisset eum mensem, quem natalis ipsius imperatoris, id est, ejus adoptionis

dies, qui quidem in septembrem cadebat, exornaret.

Tum Plinius agebat annum 38. Hinc *ep. 8. l. 4. Utinam, inquit, ut sacerdotium idem, & consulatum multo etiam junior quam ille (nempe Cicero) sum consecutus: ista senex saltem ingenium ejus aliqua ex parte assequi possim!* At Tullius anno ætatis 43. (ut a nobis infra observabitur *pan. 12. n. 7. not. 4.*) consulatum adeptus est.

Errant autem qui Plinii consulatum insequentem annum rejiciunt. Primum enim duobus post datam ærarii præfecturam annis, consul factus est. Deinde Plinius panegyrici n. 60. meminit consulatus, quem Trajanus ante annum recusasset: recusavit autem anno imperii secundo. Loquitur etiam de quarto Trajani consulatu tanquam de re sequenti anno futura: quem ipsi quarto imperii anno delatum constat. Restat ergo ut tertio Trajani anno consul factus hanc orationem habuerit. Accedit Onuphrii mecum sentientis auctoritas. Quid quod verisimile non est Trajanum sequenti anno expeditione Dacica occupatum huic orationi Romæ interesse potuisse?

Plinius vero habuit hanc orationem non consul tantum designatus in quo etiam errant aliqui, sed primis consulatus sui diebus, & ut ipse ait, in consulatu: *Acturus in Consulatu optimo Principi gratias &c. l. 2. ep. 1.* Eam autem orationem non brevem illam quidem, quomodo ad rationem loci & temporis imperatori dicere necesse habuit, sed, ut bono civi convenientissimum videbatur, spatiosius postea & uberius scriptis qualem habemus comprehensam, tribus continuis diebus magno auditorum applausu a se recitatam dicit *l. 3. ep. 18.*

*An. V. C. 855. Chr. 102. Trajani 5.
ætat. 40.*

Lata lex erat a Julio Cæsare, inquit Dio *l. 53. in actis anni 726* ne quis majores magistratus continuos acciperet. Igitur Plinius altero post consulatum anno in Bithyniam a Bassæ proconsule direptam proconsul a Trajano mittitur. Quo post longum iter tandem advenit xv. Kal. Octob. *ep. 28. l. 10.* De qua mora sibi *negat esse conquerendum, cum ipsi contigerit quod erat auspiciatissimum, imperatoris natalem, ipso*

adventus sui die ibi celebrare, *l. 10. ep. 27.* Hinc præclaram illam, & Christianæ religioni adeo gloriosam epistolam ad Trajanum scripsit, in qua homo gentilis honorificum de Christianorum integritate testimonium reddit; *ep. 97. l. 10.* qua epistola inductus Trajanus data adversus Christianos mandata utcumque mitigavit.

*An. V. C. 856. Chr. 103. Trajani 6.
ætat. 41.*

In ea provincia boni, ac strenui proconsulis functus est officium: emendavit jura; acta Bassæ rescidit, pristinum Bithyniæ splendorem restituit, refecit ædificia; Nicomediæ aquæ ductus & lacum, *ep. 47. & 51. l. 10.* Nicææ balnea & theatrum, *ep. 48. l. 10.* Prusæ item balnea instauravit, *ep. 60. l. 10.* Quibus rebus ita sibi Trajanum conciliavit, ut auguratum ac jus trium liberorum sibi, amicis vero jus Quiritium, civitatis, trium liberorum, senatoriam, & prætoriam dignitatem impetrarit.

*An. V. C. 850. Chr. 107. Trajani 10.
ætat. 45.*

Plinius data ad Albinum epistola *ep. 10. l. 6.* conqueritur quod Virginii Rufi ante decem annos extincti sepulchrum nondum esset confectum. Et quoniam de Plinio nihil occurrit, neque in ejus epistolis, neque usquam alibi, quod ad posteriora tempora pertineat: & Eusebius duodecimo Trajani anno Plinium extinctum tradat (quo loco etsi Plinium majorem significare videtur Eusebius, non nisi de minore ramen intelligi posse supra demonstravi) facile adducor ut credam Plinium hoc anno obiisse.

Fuit in Plinio præstans & amœnum in primis ingenium, incredibile discendi studium, abundans variarum rerum cognitio. Livii capiebatur eloquentia, Demosthenem, si quid scriberet, perpetuo habebat ob oculos, nec minus Tullii imitandi studio flagrabat. Quod si acutioribus sententiis, ac metaphoris plusculum indulset quam Ciceronis imitatore deceret; fuit hoc illius ætatis vitium; quam degenerasse & ab optimo dicendi genere defecisse identidem dolebat. Quod autem

C. PLINII CÆCILII SECUNDI.

pœticum quid aliquando sonat ejus dictio, nimirum sua huc illum ferebat indoles: tragœdiam etiam, cum esset adhuc annorum quatuordecim, elegos, epigrammata, & hendecasyllaborum volumen conscripsit, ut ex variis ejus epistolis apparet. Sed nihil horum extat præter unum & alterum epigramma ex quibus cetera ejus poemata licet æstimare, *ep. 4. & 9. l. 7.* Decem epistolarum libros nobis reliquit: nec desunt qui ei librum de viris illustribus attribuant, quem alii Suetonio, alii Cornelio Tacito, alii demum Quintiliano adscribunt. Incredibili immortalitatis studio tenebatur, ac ingenii, literarum ceterarumque virtutum commendatione aditum sibi fecit ad Nervæ Trajanique gratiam, & ad summos quosque magistratus. In quibus gerendis quanta fide, integritate & prudentia versatus sit, cum ex rebus ab eo gestis, tum ex Trajani ad eum literis cognoscipotes. Suetonio Tranquillo amicissimo utebatur, huicque adeo jus trium liberorum a Trajano impetravit. Silium Italicum ætatis suæ, si Martiali credimus, poetam insignem, hominem triplici consulatione clarum amavit, luxitque defunctum, *ep. 7. l. 3.* Martialem abeuntem viatico donavit, a quo elegantissimis hendecasyllabis redonatus est, *ep. 21. l. 3.* Fuit ei cum Tacito studiorum commercium, *ep. 20. l. 7.* Ambo mutuam sibi in recognoscendis operibus tradebant operam, & forensem laudem ita inter se partiebantur, ut quoties aliquis in foro singulare aliquod eloquen-

tia specimen edidisset quæreretur *Tacitus esset, an Plinius?* *ep. 23. l. 9.* Denique nemo vel ingenio vel eruditione hoc tempore præcelluit, quicum eo conjunctissime non viveret. Quam opulentus esset, testes Thuscus ager, *ep. 6. l. 4.* & *ep. 6. l. 5.* Laurentinus, *ep. 17. l. 2.* Comensis, cujus fontem admirabilem celebrat *ep. 30. l. 4.* sacra ædes apud Tiberum suis sumptibus erecta, plures ad Larium lacum villæ amoenissimæ; quarum alteram, quod esset humili loco, *comœdiam*: alteram, quod in colle edito esset, *tragœdiam* per jocum appellabat, *ep. 7. l. 9.* Ceterum in patriam, & amicos, supraquam dici potest, liberalis fuit: Comensibus in ingenuorum ingenuarumque alimenta, quinquaginta sestertia dedit, *ep. 18. l. 7.* iisdem ad erigendas Novocomi scholas sestertium undecies, *ep. 13. l. 4.* Romano Firmo ad explendum censum Equestrem trecenta millia, *ep. 19. l. 1.* Agrum centum millium numinum nutriti suæ: nubenti Calvinæ in dotem centum millia, *ep. 4. l. 2.* Fabii vero Quintiliani magistri sui filiæ Nono Celeri Consulari viro desponsatæ, *dedit quinquaginta millia nummum; plus, ut ipse ait, collaturus, nisi a reverentia Fabii, sola mediocritate munusculi impetrari posse consideret, ne recusaret,* *l. 6. ep. 32.* Metilio vero Grispo municipi suo abeunti quadraginta millia nummum, ad instruendum se ornandumque *l. 6. ep. 25.*

Veteres de Plinio inscriptiones, quæ in editione Catanæ ejus vitæ subjectæ sunt: visum est hic apponere:

COMI IN EXTERIORE STRUCTURA
Templi maximi.

C. PLINIO L. F. O. V. F. CÆCILIO SECUNDO.
COS. AUG. CURAT. TIBER.

MEDIOLANI IN ÆDE D. AMBROSII
in arca lapidea ex tabulis confractis.

C. PLINIUS L. F. O. V. F. CÆCILIUS AUGUR
LEGAT. PROPR. PROVINCIAE. PON. CONSULARI
POTESTA. IN EAM PROVINCIAM ET IMP.
CÆSAR. NERVA TRAJANO AUG. GERMAN.
CURATOR. ALVEI TIBERIS ET RIPARUM ET
PRÆF. ÆRARI. SATURNI PRÆF. ÆRARI. MIL.
QUÆSTOR. IMP. SEVIR EQUITUM TRIB. MILIT.
LEG. VI. GALLICÆ. XVII. STLITIB. JUDICAND.
ADJECTIS THERM. IN ORNATUM HS. CCC. ET
HOC AMPLIUS IN TUTELAM. HS. CC. T. F. I. ET
IN LIBERTOR. SUORUM NOMIN. HS. XVIII.
LXVI. D. CLVI. REI. INCREMEN. POSTEA AD
EPULUM. PLEB. URBAN. VOLVIT PERTINERE
HOC AMPLIUS DEDIT IN ALIMENTA PUERO-
RUM ET PUELLARUM. PLEB. URBAN. HS. CCC.
IN TUTELAM. BIBLIOTHECÆ. HS. C.

IN SEMIDIRUTA ÆDE D. JULIANI
apud Fegium agri Mediolanensis.

C. PLINIO L. F. O. V. F. CÆCILIO SECUNDO
COS. AUGUR. CUR. ALV. TIBER. ET CLOAC.
URB. PRÆF. ÆR. MIL. QU. IMP. SEVIR. EQ. R.
TR. M. LEG. VI. GALL. XVI. STLIT. JUD. FL.
DIVI. T. AUG. RCELIENS.

ERRATA.

P, significat paginam. T, textum panegyricorum. I, Interpretationem. N, Notas.

P. Ag. 2. linea 30. 77. lege 71. P. 8. N. col. 1. lin. 2. indicio, l. iudicio. P. 12. T. lin. 11. si nobis, l. si nolis. P. 18. N. col. 1. l. 24. not. 7. l. not. 2. ibid. col. 2. l. ultima. habueran; l. habuerant. P. 19. T. l. 6. Pyreneus, l. Pyreuzus. P. 22. N. col. 2. l. 8. pro pratoribus, l. propratoribus. P. 23. I. col. 2. l. 2. hostium, l. hostium. P. 44. N. col. 1. 16. filii, l. filii. P. 47. T. l. 16. omneis, l. omnes. ibid. N. col. 1. l. 16. fit, l. fit. P. 55. N. col. 1. l. 10. feribus, l. foribus. P. 67. T. l. 6. sexies, l. sexties. P. 71. N. col. 2. l. 3. exciperent, l. exciperent. P. 74. N. col. 2. l. 14. obstringere, l. obstringere. P. 95. T. l. 13. poene, l. pene. P. 99. N. col. 2. l. 10. paranur, l. parantur. P. 100. l. 25. avadiendura, l. audientum. P. 104. N. col. 1. l. 5. Tygrum; l. Tigrum. P. 107. col. 1. l. 43. Zozimus, l. Zosimus. P. 108. N. col. 1. l. 41. affinitatus, l. affinitas. ibid. col. 2. l. 37. montis, l. mentis. P. 109. N. col. 1. l. 5. virdeantur, l. videantur. P. 110. T. l. 9. a a, l. ara. P. 112. N. col. 2. l. 6. & 7. caput sequens, l. caput. 7. not. 5. pan. 3. n. 6. not. 7. P. 118. T. l. 21. videtur. Indo, l. videtur. Indo. P. 119. N. col. 2. l. 10. anno Christi, l. anno Christi 291. P. 133. T. l. 2. ab luxt, l. abduxit. ibid. N. col. 1. l. 10. tristes, l. tritas. P. 134. N. col. 2. l. 8. venerationis pietatis officio, l. venerationis officio. P. 135. N. col. 1. l. 4. pan. 35. 10. l. pan. 10. n. 35. P. 136. T. l. 4. caltra, l. castra. ibid. N. col. 2. l. ultima. vint, l. vivunt. P. 137. N. col. 1. l. 17. not. 3. l. not. 5. P. 140. N. col. 2. l. 2. victorum, l. victoriam. P. 144. N. col. 1. l. ultima. Vir doctissimum, l. vir doctissimus. P. 149. N. col. 1. l. ultima. reum, l. rerum. P. 157. N. col. 2. l. 9. usu mei, l. usum ei. P. 159. N. col. 2. l. 12. not. 6. l. not. 7. P. 163. col. 2. l. 44. Tum quæ l. Tum castella quæ. P. 165. I. col. 2. l. 1. mea, l. meæ. P. 169. T. l. 16. piraricæ, l. piraticæ. P. 178. T. l. 27. ad luunt, l. adluunt. P. 180. N. col. 2. l. 3. Sealdim, l. Sealdim. P. 195. T. l. 6. fidentes, l. fidentes. P. 206. N. col. 2. l. 9. insulæ, l. insulæ. P. 210. T. l. 1. paludium, l. paludum. P. 221. T. l. 1. lurima, l. plurima. P. 224. N. col. 1. l. 28. in suo gloriæ mundi catalogo, l. in procemio comment. ad consuetudines Burgundiæ. P. 235. T. l. 16. pro, l. proh. P. 237. N. col. 2. vitro, l. viro. P. 241. T. l. 12. pro, l. proh. ibid. N. col. 2. l. 11. neque, l. neque. P. 242. N. col. 2. l. 2. Vesuro, l. Vesulo. P. 243. T. l. 17. P. 256. N. col. 2. l. 5. pan. 9. n. l. pan. 9. n. 18. not. 4. P. 257. T. l. 7. male, l. mali. P. 264. N. col. 2. l. 6. postoros, l. posteros. P. 268. N. col. 7. l. 11. depravissimum, l. depravatissimum. P. 81. col. 1. l. n. 11. transuga, l. transfuga. P. 282. in Synopsi. l. 17. n. 12. l. n. 11. & ibid. l. 18. n. 11. l. n. 12. P. 286. T. l. 22. frena, l. fræna. P. 228. l. 10. incliti, l. inclyti. P. 309. in Synopsi. l. 33. foelerii, l. scelerii. P. 310. N. l. ultima. quid timeam, l. quod timeam. P. 312. N. col. 2. l. ultima. Pyrenæis, l. Pyrenæis. P. 313. N. col. 1. l. 1. Mediterrane, l. Mediterræneo. P. 317. T. l. 1. amen, l. tamen. P. 319. N. col. 1. l. 12. 2. ab Ætio, l. ab Ætio.

IN I N D I C E. Actutum, adj. dele adj. agitabatur. 243. l. 343. agmen. 348:26. adde ibid. 21. aliena, adde 345:28. Alpibus. 333. l. 335. alterno, verb. lege nom. ambitio, adde 337:25. amentia subit. adde 336:3. annis adde 339:19. amplissime, sing. l. amplissimæ. aquis adde 344:4. aras. 112. l. 116. arte. adde 345. l. 1. artificum. adde 348:20. auferetur. l. aufertur. avolabat. 242. l. 347. beatis &c. in indice Flinii, lin. 10. l. 16. bona, adj. lege subit. brevissimum. 168:17. dele. cadaveribus. 339:17. adde ibidem 21. cadere l. cedere. lin. 16:17. dele 17. calcaribus, & campos. lege in voce, Cæsarem. caperetur. 245. l. 345. captum, subit. lege adj. carnifice, l. carnifex. castrensiū. 218: l. 318. clari. adde 344:13. coeſſe. adde 344:9. concederetur. l. conderetur. concordiam. 117. l. 119. conflictus. 339:7. lege bis: consecratis. l. consecraris. consultit. adde 333:8. continere. 341:5. corpora. dele bis. correptis 279. l. 179. crudelitatem lin. 22. l. 27. cultibus 326. l. 329. cultui. 274:18. dele. cuperet. l. cuperet. cur. dele bis. data adde 337:9. deberes adde 346:21. dediciſti l. didiciſti. Dei adde 344:6. demus. adde 345:3. Deus adde 335:11. diadema adde 348:15. dicebatur. l. dicebat. dicimus adde 334:9. dicta. adde 338:5. disciplina adde 340:11. dixisse adde 342:22. documentum lin. 46. dele 4. dolor 323. l. 223. domi adde 334:5. egisse 343. l. 344. egisses lin. 3. l. 13. emedſus. l. emensus. factionis. lin. 25. l. 28. famam. adde 347:12. 348. 4. familiare. l. familiari. ferri adde 334:6. ferro 338. 18. l. 17. favoris adde 344:7. festinata. l. festinata. fides adde 338:2. flumina adde 348:21. fugæ adde 339:19. fugiens lin. 1. l. 15. furor adde 349:15. gaudet adde 341:18. geminarum. l. gemmarum. Similiter l. gemmas, gemmis. genus adde 334:17. gravius adv. adde 349:17. habuit 349. l. 346. historiis 343. l. 348. humanis adde 345:18. humus l. Hunnus. 17. ignibus adde 346:16. iminis l. infimis immortalis adde 344:6. impiæ adde 339:15. incertum adde 342:21. innixam lin. 16. l. 18. innumeras. 344. l. 347. insignes adde 342:11. interitum 347. l. 317. insolitum 242. l. 142. ire lin. 34. l. 24. Juliani 238. l. 288. largiuntur 286. l. 289. Mars 259. l. 256. Marti. 157:13. l. 3. mavos l. mavis. metaliorum rivus fluens l. rivis. multifida 759. l. 159. obviortura lin. 8. l. 2.

P R I V I L E G E D U R O I .

L O U I S par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre : A nos amez & feaux Conseillers, les gens tenans nos Cours de Parlement, Grand Conseil, Requestes de nostre Hostel, & de nos Palais, Baillifs, Seneschaux, Prevosts, Lieutenans, & à tous nos amez Justiciers & Officiers qu'il appartiendra. Salut : Ne voulant rien oublier de tout ce qui peut contribuer à la bonne Education de nostre tres-cher & tres-amié Fils le Dauphin, & considerant que son avancement dans l'Etude des bonnes Lettres en fait une partie : Nous avons jugé que rien ne luy seroit plus utile pour cela, que de luy faciliter la lecture & l'intelligence des anciens Auteurs de la Langue Latine, par des moyens plus prompts & plus commodes, que ceux dont on s'est servy jusques icy, & nous nous sommes d'autant plus portez à l'exécution de ce dessein, que Nous avons compris en même temps, que le public en recevroit beaucoup d'avantages. Ainsi nous avons jetté les yeux sur plusieurs personnes sçavantes, tant de nostre Royaume, que des païs étrangers, pour travailler sur ces anciens Auteurs de la Langue Latine, y faisant des Notes & des Explications qui pussent en donner l'intelligence, sans avoir besoin d'autres Commentaires, & dans la distribution qui a esté faite de ce travail ; Nous avons chargé le Pere DE LA BAUNE de la Compagnie de J E S U S, de travailler à l'explication des Panegyriques Anciens, dont il s'est acquitté à nostre satisfaction ; de sorte que son Ouvrage estant en estat d'estre imprimé, Nous avons permis & accordé, permettons & accordons à Simon Benard, Imprimeur & Libraire de nostre bonne Ville de Paris, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter lesdits Panegyriques Anciens avec l'Interpretation & les Notes dudit Pere DE LA BAUNE, dans tous les lieux de nostre obeïssance, en telles marges, tels volumes, & caracteres qu'il voudra, pendant le temps de *vingt ans*, à compter du jour qu'elles seront achevées d'imprimer, pendant lequel temps Nous faisons tres-expreses inhibitions & deffenses, à tous Imprimeurs, Libraires & autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient d'imprimer ou faire imprimer lesdits Panegyriques Anciens, sous pretexte d'augmentation, correction, ou autrement, en quelque sorte & maniere que ce soit, vendre ny debiter iceux sans la permission & consentement dudit Benard, ou de ceux qui auront droit de luy, à peine de trois mil livres d'amende, applicable un tiers à Nous, un tiers à l'Hospital general, & l'autre tiers audit Benard, confiscation des Exemplaires contrefaits, & de tous dépens, dommages & interêts au profit dudit Benard. A condition qu'il sera mis deux Exemplaires desdits Panegyriques en nostre Bibliotheque publique, un en celle du Cabinet de nos Livres en nostre Chasteau du Louvre, & un en celle, de nostre tres-cher & feal le sieur Daligre, Chevalier, Chancelier de France, avant que de les exposer en vente, à peine de nullité des presentes. Du contenu desquelles vous mandons faire jouïr & user ledit Benard ou ceux qui auront droit de luy, pleinement & paisiblement, cessant & faisant cesser tous troubles & empeschemens au contraire. Voulons qu'en mettant au commencement ou à la fin desdites Œuvres, une copie, ou Extrait des presentes, elles soient tenues pour bien & deuëment signifiées à tous ceux qu'il appartiendra : Car tel est nostre plaisir. Donné à saint Germain le dix-septième jour d'Avril, l'an de grace 1676. Et de nostre Regne le trente. Signé, Par le Roy en son Conseil, DE LA BAUNE.

Registré sur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, ce premier Octobre 1676. suivant l'Arrest du Parlement du 8. Avril 1653. & celui du Conseil Privé du Roy du 27. Février 1665. D. T H I E R R Y.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 23. Novembre 1676.

Les Exemplaires ont esté fournis.

T Y P I S T H E O D O R I C I A N I .

L E

C. PLINII SECUNDI

¹NOVOCOMENSIS ²PANEGYRICUS

³TRAJANO AUG. DICTUS.

N O T Æ.

Novocomensis.] Novocomum sive Novum Comum Italiae Transpadanae civitas in Insubria ad lacum Larium, Comum primo di-

cta, ac post ejus instaurationem, Novocomum; hodie Como.

2. *Panegyricus.*] Subauditur *sermo*. Panegyricae orationes primum dictae sunt, quae habebantur in Panegyri; id est in ludis ac celebritate totius Graeciae: Sed postquam ejusmodi orationum consuetudo exolevit: quaecunque in laudem principis, aut etiam cujusvis privati hominis, sive in senatu, sive in aliquo alio nobili confessu fierent, dictae sunt Panegyricae. Imo si Tullio & Quintiliano credimus, suasionem ipsam, & quaecunque oratio ad delectationem comparata abesset a civili strepitu, Panegyrici nomen obtinuit. Hæc quidem oratio gratiarum actio dicenda potius videtur: tum quod Plinius ait n.

4. *Senatusconsulto* sancitum fuisse, ut *sub titulo gratiarum agendarum* hujusmodi orationes haberentur; tum etiam quod Ausonius ad Gratianum principem pro accepto

item consulatu oratio, inscripta est non Panegyricus, sed gratiarum actio. Ut hic tamen Panegyricus dicatur, facit cum Apollinaris Sidonii auctoritas, tum quod antiquae omnes, ac novae editiones hanc inscriptionem habent.

3. *Traiano Augusto dictus.*] Ab Octaviano Cæsare, qui omnium primus *Augustus* cognominatus est, invaluit deinde consuetudo, ut ceteri imperatores *Augusti* dicerentur. Mos autem fuit apud Romanos stante republica, ut novi magistratus populo statim gratias agerent. Ita referunt, *Plutarchus in Emilio: Tullius initio 1. Agrariae*. Verum postquam imperatores traxerunt ad se jura populi pene omnia, atque in primis creandorum consulum: tum gratiarum actiones, quae antea populo fieri solebant; sibi ab iis quos consules fecissent fieri voluerunt: factum, ut ait Plinius n. 4. ea de re senatusconsulto: cujus quia nusquam alibi, quod sciam, mentio est, quo tempore factum sit, incertum est. Igitur Plinius a Traiano imperatore consul una cum Cornuto Tertullo designatus, ut huic sive consuetudini, sive senatusconsulto satisfaciatur, hac oratione Traiano in senatu gratias agit;

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Primum, reddit rationem cur initio deos precetur: quod hæc instituta sit a maioribus consuetudo, quam nemini ait potius quam sibi observandam, num. 1. Quia consulem decet religio, quia laudat optimum principem, qualis Deorum munus est, n. 2. Quia imprimis Trajanus a diis datus, cujus adoptio ante Jovis puerum in Capitolio facta. Deinde ostendit hanc laudationem non tam ut principi serviliter obsequatur a se susceptam, quam ut senatusconsulto pareat; utque boni principes, quæ facere debeant, in laudatis Trajani virtutibus recognoscant. Quare abesse oportere adulationis suspicionem. Hæret in commendatione ejus humanitatis, n. 3. Hucusque exordium. **DISTRIBUTIO** videtur hæc esse. I. Vita Trajani publica. II. vita ejusdem privata laudatur, n. 4.

I. PARS. Universas Trajani laudes primum ponit sub uno aspectu quas postea singillatim persequatur. Adoptatur a Nerva, n. 5. Quam gratus erga eum fuerit, n. 10. Quam metuendus esset hostibus, n. 12. Quam carus & venerabilis militibus suis, n. 13. Tractata in bello prima ejus pueritia, n. 14. iam tum signa dedit victoriarum ab eo referendarum. Plinius quasi vaticinans triumphum describit, n. 15. Trajanus disciplinam militarem emendat, n. 18. Romam redit, n. 20. Patris patriæ appellationem accipit a senatu, n. 21. Describitur placidus ejus reditus, n. 22. Romam redux primum tributa remittit: congiaria, donativa, alimenta dat, n. 25. Ubertatem in Urbem invehit, n. 28. Inde Egypti sterilitati succurrit, n. 30. Ludos dat populo, n. 33. Delatores punit, n. 34. Vicesimale tributum temperat, n. 37. Testamentis securitatem inducit, n. 43. Bonis & maxime nobilitati favet, n. 44. Censoris nomen recusat, n. 45. Literarum studia promovet: honorem dicendi magistris habet. Ejus comitas & humanitas, n. 47. In publicis aedificiis ejus magnificentia, domi frugalitas, n. 50. Tanto major ceteris imperatoribus, quanto illis modestior, n. 52. Secundum consulatum admittit sub Nerva, n. 56. Quo mortuo, jam sui juris factus, tertium recusat, n. 57. Exoratus tandem a republica eum suscipit anno sequenti, servatis tamen quasi in privati hominis electione comitorum legibus, n. 59. In tertio consulatu nobiles viros promovet ad magistratus, maxime quos provinciæ commendarent, n. 69. Quam fuerit comis in candidatos; in cives, n. 77. Quas acclamationes modestia meruerit, n. 74. Assiduus in foro, ibi omnes boni consulis partes agi, n. 76. Rogatur, ut quartum consulatum accipiat, n. 77. Quicquid supererat ab reip. rebus otii, non luxu aut desidia consumi; sed venatione ceterisque corporis exercitationibus impendit, n. 81.

II. PARS. Hactenus qualis in imperio fuerit: nunc qualis in privata vita. Laus Plotina Trajani conjugis, Marciana sororis, quas exemplo suo instituit, n. 84. Quanta esset in colendis amicitiiis ejus constantia, n. 85. Quanta ipsius procuratorum integritas, n. 87. Neque libertis plus quam par esset tribuit: ob quæ omnia merito dicitur optimus a senatu, n. 88.

IN FINE. Compellat Nervam & Trajanum patrem; quibus de filii virtutibus gratulatur, n. 89. senatores; a quibus dicendi munus sibi impositum erat, n. 90. Trajanum imperatorem; cui & pro se & pro collega gratias agit, n. 91. Custodes imperii deos, præcipue Capitolinum Jovem, quem orat pro aternitate imperii & principis, n. 94. Iterum senatores, quibus obsequium & reverentiam pollicetur, n. 95.

P A N E G Y R I C U S

T R A J A N O D I C T U S .

I. **B**ene ac sapienter, ¹ Patres Conscripti, majores instituerunt, ut rerum agendarum, ita dicendi initium a precationibus capere: quod nihil recte, nihilque providenter homines, sine deorum immortalium ope, consilio, honore ² auspicarentur. Qui mos cui potius, quam consuli? aut quando magis usurpandus colendusque est, quam cum imperio senatus, auctoritate reipublicæ ad agendas optimo principi gratias excitamur? Quod enim præstabilius est, aut pulchrius munus deorum, quam castus, & sanctus, & diis simillimus princeps? Ac si adhuc dubium fuisset, forte casuque rectores terris, an aliquo numine darentur: principem tamen nostrum liqueret ³ divinitus constitutum. Non enim occulta potestate fatorum, sed ab Jove ipso coram ac palam repertus, electus est. Quippe ⁴ inter aras & altaria, ⁵ eodemque loci, quem deus ille tam manifestus ac præsens, quam cælum ac sidera insedit. ⁶ Quo magis aptum piumque est, te, Jupiter ⁷ optime, antea ⁸ conditorem, ⁹ nunc conservatorem imperii nostri precari, ut mihi ¹⁰ digna consule, ¹¹ digna senatu, digna

N O T Æ.

1. **P**atres conscripti.] Senatores patres dicti sunt: vel *etate*, ut ait Sallustius, erant enim seniores; vel *cursu similitudine*. Nam eam reipublicæ, quam patres suæ familiæ, curam habebant, *Conscripti* vero proximum dicebantur ii, qui, ut certum numerum explerent, ad alios adscribebantur: potestea uno & eodem nomine omnes æque senatores, dicti sunt *patres conscripti*.

2. *Auspiciarentur*.] Id moris erat apud veteres, ut nihil ferme nisi deos precati, atque adeo captatis auspiciis, inciperent. De qua consuetudine videri potest *Tullius pro Rabirio*. & 2. de *Divinat.* & *Valer. Maxim.* l. 2. c. 5. Atque hinc factum est ut, *auspicari*, dixerint pro *incipere*. Auspicari autem, seu auspicia consulere; est aves, aut potius avium volatum inspicere.

3. *Divinitus constitutum*.] De hac Trajani electione, diximus in ejus vita.

4. *Inter aras & altaria*.] Differunt. *Aræ* enim diis superis, æque & inferis; *Altaria* vero diis tantum superis consecrabantur. Sic Servius in illud Virgilii *Ecl.* 5. 64. *En quatuor aras, ecce duas tibi, Daphni, duæque altaria Phœbo*.

5. *Eodemque loci*.] In Capitolio.

6. *Quo magis*.] Deorum invocatio est, qua non poetas tantum, sed & oratores uti solere, docet *Quintil.* in *præfat. libri 4.*

7. *Optime*.] Ant. Schonovius ex veteri codice addit *maxime*: itaque est in edito Lugdunensi.

8. *Conditorem*.] Annon. Romæ conditor Romulus? sane: sed eo sensu id intelligendum est, quo apud Virgilium *Æ.* 12. 829. Jupiter dicitur *rerum repertor*; licet alii quoque dii multarum rerum usum invenerint. Quia nempe nihil ejusmodi sit sine Jovis ope atque consilio. Quid quod Romæ conditor dici potest, qui ejus conservator fuerit, cum Romuli fugientem stitit exercitum.

9. *Nunc conservatorem*.] Postquam spreto propter affectam ætatem Nerva, nutans eam ob rem imperium ad Trajanum per summam bonitatem transfulisti.

10. *Digna consule*.] Plinium fuisse tum consulem, cum hanc orationem dixit, in ejus vita ostendimus.

11. *Digna senatu*.] Quem intueor. Unde patet orationem hanc habitam in senatu.

principe contingat oratio: utque omnibus, quæ dicentur a me, libertas, fides, veritas constet: tantumque¹² a specie adulationis absit gratiarum actio mea, quantum abest a necessitate.

11. Equidem non consuli modo, sed omnibus civibus enitendum reor, ne quid de principe nostro ita dicant, ut idem illud¹ de alio dici potuisse videatur. Quare abeant ac recedant² voces illæ, quas metus exprimebat, nihil³ quale antea dicamus, nihil enim quale antea patimur, nec eadem de principe palam, quæ prius, prædicemus: neque enim eadem secreto loquimur, quæ prius. Discernatur orationibus nostris diversitas temporum, &⁴ ex ipso genere gratiarum agendarum intelligatur, cui quando sint actæ: nusquam ut deo nunc, nusquam ut numini blandiamur.⁵ Non enim de tyranno, sed de cive;⁶ non de domino, sed de parente loquimur. Unum ille se ex nobis, & hoc magis excellit atque eminet, quod unum ex nobis putat:⁷ nec minus hominem se, quam hominibus præesse meminit.
- 15 Intelligamus ergo bona nostra, dignosque nos⁸ illis usu probemus: atque identidem⁹ cogitemus, si majus principibus præstemus obsequium, qui servitute civium, quam qui libertate lætantur. Et populus quidem

NOTÆ

12. *A specie adulationis.*] A suspicione adulationis. Nota hujus loci artificium: amolitur a se quantum potest adulationis suspensionem.

1. *De alio dici.*] Martial. l. 10. Ep. 74. de Trajano. Hoc sub principe, si sapi, carveto verbis Roma prioribus loquaris.

2. *Voces illæ.*] Adulatoriæ.

3. *Quale antea.*] Sub Nerone, Domitiano, ceterisque malis principibus.

4. *Ex ipso genere.*] Ita emendarunt hunc locum Liplius, & Gruterus: sensus vero est. Ex hoc gratiarum agendarum genere intelligatur, cui principi, & quo tempore sint actæ gratiæ. Nullo hujus orationis loco ipsi, sic tanquam deo, adulemur. Si quis tamen malit textum, uti legitur in aliis editionibus: hunc repræsentato. Cui quando sint hæcenus ut deo, nunc nusquam ut numini blandiamur.

5. *Non enim de tyranno.*] Confert Trajani humanitatem, cum Domitiani arrogantia: Neque enim bonum virum proprie, & copiose laudari sine virtutum; nec improbum notari ac vituperari sine vitiorum cognitione satis insigniter atque asperere posse, testatur Cicero 2. de Otat. 349. Tyranni autem vox in bonam partem accipiebatur pro quocunque rege. Unde illud Æneid. 7. 266. Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

Sensum tamen abiit nomen illud in invdiam, ut violentum dominatorem significaret.

6. *Non de domino.*] Appellationem illam odiosam Augustus exhorruit. Suetonius. Sic etiam Tiberius cuidam se dominum vocanti succensuit, vetuitque ne hoc deinceps nomine compellaretur. Non ita verecundus fuit Domitianus, qui dominus, &, quod extremæ dementiæ est, deus appellari voluit. Hanc Trajani modestiam, nomen illud domini averfantis, notat Martial. l. 10. Ep. 72. Frustra blanditiæ venitis ad me, attritis miserabiles labellis Dicturus dominum, deumque non sum, jam non est locus hac in urbe vobis, non est hic dominus, sed imperator.

7. *Nec minus hominem se.*] Absumilis Alexandro, qui se Jovis Hammonis filium haberi: Augusto, qui sibi Flamines decerni: Caligulæ, qui deorum statuis caput suum imponi: Neroni, qui Apollo dici: Domitiano; qui dominus, deusque appellari voluit.

8. *Illis usu.*] Id est, utendo, ut par est, his bonis, haud indignos nos iis esse ostendamus. In aliquot editionibus est illius usu.

9. *Cogitemus, si.*] Si pro an. Terent. Heaut. 1. 3. Visam si domi est. Propert. l. 3. Illa mihi referat, si nostri mutua cura est. Ho-

Romanus ¹⁰ dilectum principem servat, quantoque paulo ante ¹¹ concentu
¹² formosum alium, ¹³ hunc fortissimum personat : quibusque aliquando
clamoribus ¹⁴ gestum alterius, & vocem; hujus pietatem, ¹⁵ abstinentiam,
¹⁶ mansuetudinem laudat. Quid nos ipsi? divinitatem principis nostri, an
humanitatem, temperantiam, facilitatem, ut amor & gaudium tulit, &
celebrare universi solemus? Jam quid ¹⁷ tam civile, tam senatorium, quam il-
lud additum a nobis ¹⁸ Optimi cognomen? quod ¹⁹ peculiare hujus &
proprium, arrogantia priorum principum fecit. Enimvero ²⁰ quam com-
mune, quam ex æquo, quod felices nos, felicem illum prædicamus, al-
ternisque votis, hæc faciat, hæc audiat, quasi non dicturi, nisi fecerit,
comprecamur! Ad quas ille voces lacrymis etiam, ac multo pudore suffun-
ditur. Agnoscit enim ²¹ sentitque ²² sibi, non principi dici.

III. Igitur quod temperamentum omnes in ^a illo subito pietatis

INTERPRETATIO.

^a In repentino illo acclamationum nostrarum assu.

NOTÆ.

rat. l. 1. Ep. 2. *Inspice si possum donata repone-
re letus.* Livineius ex Cuspin. codice legit,
Cogitemus quam sit indignum si &c.

10. *Dilectum principem.*] Lege cum Li-
psio *dilectum principem servat.* Id est, popu-
lus quidem Romanus scit apte discernere,
quibus principibus, & quanta laus de-
beatur.

11. *Concentu.*] Bene admodum plau-
sus ille *concentus* dicitur. Nam, ut ait Ta-
cit. Annal. 16. 4. *In plausibus illis theatriali-
bus, plebs certis modis, plaususque composito
personabat.* Fuit hæc ars malorum impera-
torum; atque in primis Domitiani, ut robu-
stos quosdam juvenes ad plausum sibi dan-
dum certis in theatri partibus disponeret.

12. *Formosum alium.*] Domitianum pu-
ta, quem pulchrum ac decentem fuisse, ait
Suetonius.

13. *Hunc fortissimum.*] Robustissimum.
De Trajani robore Dio & Victor.

14. *Gestum alterius, & vocem.*] Nero-
nem intelligit, qui in arte histrionica exer-
citatissimus vocem suam divinam dici, &
cælestem volebat: Sueton.

15. *Abstinentiam.*] *Abstinebat ab aliena
pecunia, non minus quam ab magnis cædi-
bus.* Dio.

16. *Mansuetudinem.*] Notum illud Au-
sonii epigramma. *Comis hic in circo Trajanus
at hostibus asper, &c.* Amicis cum culpanti-
bus, quod nimis erga omnes comis esset,

respondit, *Talem se imperatorem esse privatis;
quales esse sibi imperatores privatus opta-
set.* Eutrop.

17. *Tam civile.*] Tam dignum bono cive.

18. *Optimi cognomen.*] Si Dioni, Zona-
ræ, & veteribus numis fides est, cogno-
men illud non ante subactam Armeniam
Trajano additum est: hoc est, anno ejus im-
perii nono. Quid ergo? utrumne errarunt
illi, an noster Plinius? Conciliari poterunt,
si dicamus; hoc quidem anno Optimi co-
gnomen ei a senatu inditum; verumtam-
en non ante Armeniam subactam in ti-
tulis fuisse usurpatum.

19. *Peculiare.*] Adeo ut ad Valentiniani
usque tempora imperatoribus acclamari
solutum sit: *Felicio Augusto, Trajano melior.*
Eutrop.

20. *Quam commune.*] Quam communis
est & illi, & nobis felicitas, quam prædi-
camus! *Felices nos*, quod hunc imperato-
rem habeamus. *Felicem illum*, quod tot
tantisque ornatus sit virtutibus. Idque al-
ternatim optamus: *Hæc faciat*, qualia huc
usque fecit. *Hæc audiat*, qualia hucusque a
nobis audiit; nempe laudes, quas pro con-
cessa nobis ab humanissimo principe liber-
tate, non daremus; nisi iis dignus esset.

21. *Sentitque.*] Forte inducenda est il-
la vox.

22. *Sibi, non principi.*] Suis virtutibus,
non principis dignitati.

- calore servavimus, hoc singuli quoque meditatique teneamus: sciamusque, nullum esse neque sincerius, neque acceptius genus gratiarum, quam quod illas acclamationes æmuletur, quæ fingendi non habent tempus. Quantum ad me pertinet laborabo, ut orationem meam ad modestiam
- 5 principis moderationemque ^b submittam, nec minus considerabo quid aures ejus pati possint, quam quid virtutibus debeatur. Magna & inusitata principis gloria, cui gratias acturus, non tam vereor, ne me in laudibus suis parcum, quam ne nimium putet. hæc me cura, hæc difficultas sola ² circumstat. Nam merenti gratias agere, facile est, Patres Conscripti.
- 10 ³ non enim periculum est, ne cum loquar de humanitate, ⁴ exprobrari sibi superbiam credat; cum de frugalitate, luxuriam; cum de clementia, crudelitatem; cum de liberalitate, avaritiam; cum de benignitate, livorem; cum de continentia, libidinem; cum de labore, inertiam; cum de fortitudine, timorem. Ac ne illud quidem vereor, ne gratus ingratusve
- 15 videar, prout satis, aut parum dixero. Animadverto enim etiam deos ipsos, non tam accuratis adorantium precibus, quam innocentia & sanctitate lætari: gratioremque existimari, qui delubris eorum puram castamque mentem; quam qui ⁵ meditatum carmen intulerit.

- IV. Sed parendum est senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut consulis voce, sub titulo gratiarum agendarum, boni principes quæ facerent recognoscerent; mali, quæ facere deberent. Id nunc eo magis solenne ac necessarium est, quod parens noster ² privatas gratiarum actiones cohibet & comprimit: intercessurus etiam publicis, si permetteret sibi vetare, quod senatus juberet. Utrumque, Cæsar Auguste, moderate, & quod alibi gratias agi non finis: & quod hic finis. ³ Non enim a te ipso tibi honor iste, sed ab agentibus habetur. Cedis affectibus nostris, nec nobis munera tua prædicare, sed audire tibi necesse est. Sæpe ego mecum, P. C. tacitus agitavi, qualem quantumque esse oporteret, cujus

INTERPRETATIO.

^b Deprimendo accommodem.

^c Neque necesse habemus laudare tua bene-

ficia, sed tu eorum prædicationem audire.

NOTÆ.

1. Quid aures ejus.] Teretes & religiosæ, quæ quidquid assentatorium est, respuunt. Sic Horat. de Augusto Serm. l. 2. 1. Cui male si palpere, recalcitrat.

2. Circumstat.] Urget, premit.

3. Non enim periculum est.] Quam scite velut aliud agendo virtutes Trajani omnes enumerat.

4. Exprobrari sibi.] Ut mali principes qui, dum laudantur, sua sibi vitia tacite exprobrari, ac sua ulcera illo sale defricari, aut suspicantur, aut suspicari debent.

5. Meditatum carmen.] Paduanus sumitur, ut in Terent. Phormione. Meditata

mibi sunt omnia incommoda. Tullius off. 1. n. 4. Leviora enim sunt ea, quæ repentino aliquo motu accidunt, quam ea, quæ meditata, & præparata inferuntur. Ovid. Metam. 9. 105. Verba meditata componere.

1. Senatusconsulto.] Quandonam factum sit, nullibi, quod sciam, proditum est. Fortasse sub Augusto, qui multa nova in remp. induxit.

2. Privatas.] A privatis hominibus factas, rejecturus etiam, quæ a consule fieri solent reip. nomine, si &c.

3. Non enim a te ipso.] Non enim aucuparis, & quasi emendicas hunc honorem;

ditione nutuque maria, terræ, pax, bellâ regerentur: cum interea fingenti formantique mihi principem, quem æquata diis immortalibus potestas deceret, nunquam voto saltem concipere succurrit similem huic, quem videmus. ⁴ Enituit aliquis in bello, sed obsolevit in pace: alium toga, sed non & arma honestarunt: reverentiam ille terrore, alius amorem humanitate captavit: ille quæsitam domi gloriam in publico hic in publico partam domi perdidit: postremo adhuc nemo extitit, cujus virtutes ^b nullo vitiorum confinio læderentur. At principi nostro quanta concordia, quantusque concentus omnium laudum, omnisque gloriæ contigit! nihil severitati ejus hilaritate, nihil gravitati simplicitate, nihil majestati humanitate detrahitur. ¹⁰ Jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honor capitis, & dignitas oris; ad hoc, ætatis ⁶ inflexa maturitas, nec sine quodam munere deum ⁷ festinatis senectutis insignibus, ad augendam majestatem ornata cæsaries, nonne longe lateque principem ostendant?

V. Talem esse oportuit, quem non bella civilia, nec armis oppressa ¹⁵ respublica, sed pax & adoptio, & tandem exorata terris numina dedissent. An fas erat nihil differre inter imperatorem, quem homines, & quem dii fecissent? Quorum quidem in te, Cæsar Auguste, judicium & favor, tunc statim ² cum ad exercitum profiscisceris, & quidem inusitato

INTERPRETATIO.

a Dignitas par deorum immortalium potestati.

b Nulla vitiorum affinitate corrumpentur.

NOTÆ.

sed is penetibi invito offertur.

4. Enituit aliquis in bello.] Sudant hic Plinii interpretes omnes, ut mysterium in his vocibus aliquod deprehendant: quas alii de Annibale, de Mario alii, alii de alio intelligendas volunt: quorum argutam perspicaciam etsi non vitupero, pace tamen illorum dixerim, merum hoc esse schema oratorium. Hunc locum, quemadmodum & multos alios, quos referre abstinerebo, magnus Plinii imitator Claudianus, qui trecentos post annos vixit, transtulit in poema de Stiliconis laudibus l. 1. 28. *Quem vultus honestat, decorant mores: animus quem pulchrior ornat, corpus destituit... quæ sparguntur in omnes, in te mista fluunt, & quæ divisa beatos efficiunt, collecta tenes &c.*

5. Jam proceritas corporis.] De proceritate Trajani statura Martialis, Dio, Suidas, & alii.

6. Inflexa maturitas.] Matura ætas, quæ tamen careat senectutis incommodis: flexa enim ætas dicitur, quæ vergere, & inclinari incipit.

7. Festinatis senectutis insignibus.] De calvitie id interpretatur Rayanus. At prope-rata calvities, si Aristotelem audimus, vitio potius, quam laudi vertenda: quod fere sit intemperantiæ argumentum. De canitie potius, cum aliis interpretibus id intelligam. Nam Tacitus Imp. apud Vopiscum: *Trajanus*, inquit, *senex ad imperium venit*. Non senex, inquit Casaubonus in hunc locum, sed senili specie: erat enim canus. Qua in re etsi Casaubono assentior; risum tamen movit lepidus error Livineii qui, ut probet Trajanum natum annos 44. canum fuisse; Xiphilini locum affert; Trajanum ex canitie fuisse agnitum in expeditione contra Agarenos, quam suscepit sexagenario major. Unde nec mihi, nec sapienti cuivis sat recte videtur inferri posse, tum canum eum fuisse, cum annum tantum 44. attigisset.

1. Bella civilia.] Augustum puta, qui cuncta bellis civilibus fessa nomine principis sub imperium accepit. Tacit. Annal. 1. cap. 14.

2. Cum ad exercitum.] A Domitiano in

indicio³ enituit. Nam ceteros principes aut⁴ largus cruor hostiarum, aut⁵ sinister volatus avium consulentibus nunciavit: tibi ascendenti⁶ de more Capitolium, quanquam non id agentium civium clamor, ut jam principi occurrit. Siquidem omnis turba quæ limen infederat, ad ingressum tuum
 5 foribus reclusis, illa quidem ut tunc arbitrabatur deum, ceterum, ut docuit eventus, te consalutavit imperatorem. Nec aliter a cunctis omen acceptum est: nam ipse intelligere nolebas.⁷ Recusabas enim imperare; recusabas, quod bene erat⁸ imperaturi. Igitur cogendus fuisti. Cogi porro non poteras, nisi⁹ periculo patriæ, mutatione reip. Obstinatum enim tibi non
 10 suscipere imperium, nisi servandum fuisset. Quare ego illum ipsum furorem¹⁰ motumque castrensem reor extitisse, quia magna vi magnoque terrore modestia tua vincenda erat. ¹¹ Ac sicut maris cœlique temperiem turbines tempestatesque commendant; ita ad augendam pacis tuæ gratiam, illum tumultum præcessisse crediderim. Habet has vices conditio mortalium, ut
 15 adversa ex secundis, ex adversis secunda nascantur. Occultat utrorumque

NOTÆ.

Germaniam inferiorem legatus consulari missus, ut notat *Lipsius*.

3. *Inusitato indicio.*] Livineii editionem sequor. In aliis enim abest indicio.

4. *Largus cruor hostiarum.*] Alludit, ut Casaubonus putat, ad id quod Suetonius ait de Augusto c. 95. *Ei immolanti duodecim se vultures ostenderunt, & omnium victimarum jecinora replicata paruerunt.* Quod omnibus visum est, certum futuræ illius magnitudinis omen.

5. *Sinister volatus.*] Felix. Qui enim nobis sinister, dexter est ratione deorum habita, proindeque & felix. Sic Virgilius *Æn.* 2. 693. *Intonuît lævum.* Quanquam sinister sæpe quoque sumitur pro infelici. Sic Virg. *Ecl.* 1. 16. *Si mens non læva fuisset.* Videri in eam rem potest Plutarchus de quæstionibus Romanis.

6. *De more.*] Ituri olim in provincias cum aliqua potestate veniebant in Capitolium, quo Jovi Opt. Max. vota nuncuparent. Ibi autem præter *Foris Capitolini* statuum, colebatur etiam simulacrum *Foris imperatoris*. Quod, ut ait Tullius Verr. 6. 114. a Tito Quinctio Flaminio, e Macedonia, vel, ut asserit Livius, a T. Quinctio Cincinnato Præneste allatum, inter sellam Jovis & Minervæ collocatum est. Ergo Trajano, juxta hunc morem, antequam legatus iret in Germaniam, Capitolium ingrediente; turba, quæ ibi frequens aderat,

salve imperator exclamavit. Quæ salutatio ad Jovem imperatorem pertinebat quidem, sed tamen, quia tum Trajanus, ingrediebatur templum, res visa est belle in eum cadere, qui re ipsa non multo post factus est imperator. Quare Plinius id accipit tanquam omen ejus imperii.

7. *Recusabas enim.*] Vere, & ex animo. Absimilis iis principibus, qui ea nolle se simulant, quæ impensissime cupiunt, eo videlicet, ut in accipiendis honoribus, obsequi potius populorum studio, quam suæ ambitioni videantur.

8. *Imperaturi.*] Melius quam, ut aliqui legunt, *imperaturo*. Sensus est: cum recusares imperium, ostendebas, quam benesses imperaturus. Nemo enim imperio dignior, quam qui illud refugit. Atque inde imperatoris cujusdam illa vox tam celebris: *invitos ad remp. admovendos esse.* Lips.

9. *Periculo patriæ.*] Conclamatum enim, ut supra diximus, erat de republica, nisi Nervæ propter nimiam ætatem spreto successisset Trajanus.

10. *Motumque castrensem.*] Prætorianorum militum qui, contra quam prohibuerat Nerva, Domitiani interfectionibus occisis tumultus excitarunt.

11. *Ac sicut maris.*] Amœnior videtur serenitas post turbines ac procellas.

semina

semina Deus, & plerumque bonorum malorumque causæ sub diversa specie latent.

VI. Magnum quidem illud seculo dedecus, magnum reipub. vulnus impressum est. ¹ imperator, & ² parens generis humani, ³ obsessus, captus, inclusus: ablata mitissimo ⁴ seni ⁵ servandorum hominum potestas; ereptumque principi illud in principatu beatissimum, quod nihil cogitur. Si tamen hæc sola erat ratio, quæ te publicæ salutis gubernaculis admoveret: prope est ut exclamem, ⁷ tanti fuisse. Corrupta est disciplina castrorum, ut tu corrector emendatorque contingeres: inductum ⁸ pessimum exemplum, ⁹ ut optimum opponeretur: postremo coactus princeps, quos nolebat occidere, ut daret principem, qui cogi non possit. Olim tu quidem adoptari merebare: sed nescissemus, quantum tibi deberet imperium, si ante ¹⁰ adoptatus esses. ¹¹ Expectatum est tempus in quo liqueret, non tam accepisse te beneficium, ¹² quam dedisse. ¹³ Confugit in sinum tuum concussa respublica, ruensque imperium super imperatorem, imperatoris tibi voce ¹⁵ delatum est. ¹⁴ Imploratus adoptione, & accitus es: ¹⁵ ut olim duces magni,

INTERPRETATIO.

a Sub contraria forma.

NOTÆ.

1. Imperator.] Nerva.
2. Parens generis humani.] Huc pertinet illud Aufonii: Proximus extincto moderatur sceptrâ tyranno Nerva senex, princeps nomine, mente parens.
3. Obsessus.] In Palatio, a Prætorianis, eorumque duce Æliano.
4. Seni.] Annum tunc agebat Nerva, Dione teste, 66. juxta Eutropium vero 71.
5. Servandorum hominum.] Eorum, qui Domitianum interfecerant.
6. Ereptumque principi &c.] Id quod ad principis dignitatem pertinet potissimum, ut nulla in re cogatur; ut, quos velit, morti possit eripere. Notum est illud Scipionis, & post eum Antonini Pii: Malle se unum civem servare, quam mille hostes occidere.
7. Tanti fuisse.] Vel cladium tantarum pretio nobis redimendum erat, ut tu esses noster imperator. Cui hoc legenti statim non venit in mentem Lucani locus plane similis, l. 1. 34. Quod si non aliam venturo fata Neroni invenerere viam... Jam nihil o superi querimur: scelera ipsa, nefaſque hæc mercede placent.
8. Pessimum exemplum.] Violata Nervæ imp. auctoritas.
9. Ut optimum opponeretur.] Cum tu re-

bellibus occisis, suam imperatoribus auctoritatem restituiſti.

10. Adoptatus esses.] Ante turbas illas.

11. Expectatum est.] Nerva secundo imperii anno Trajanum adoptavit, idque 6 Kal. Novembres: non, ut ait Onufrius 14. Kal. Octob. Obiit enim Nerva 6. Kal. Febr. postquam, Eutropio teste, menses tres cum adoptato vixisset. Sed de his supra in vita Trajani.

12. Quam dedisse.] Quam suam ei auctoritatem restituiſti, & quod pene ipsi ablatum erat, imperium reddidiſti.

13. Confugit in sinum tuum.] Hunc locum legenti succurrit dictum illud Themistoclis: Platanis se similem esse, sub quas populi confugiunt, quando sæva tempeſtas est, cum vero serenitas est, eas additis convitiis convellunt. Plutarch. in Apophthegm.

14. Imploratus es.] A Nerva, qui, si Dionis fides, ad Trajanum scripsit Homericum illud Iliad. α. 42. ῥοιὰς Δαναοὶ ἐὺκαὶ δεικνῦα τοῖσι βέλεσσιν. Pendant penas Danaï ob meas lacrymas tuis sagittis: quo nimirum ad illatam sibi a prætorianis injuriam vindicandam filium adoptivum impelleret.

15. Ut olim duces magni.] Utrumque Sul-

a peregrinis externisque bellis, ad opem patriæ ferendam revocari solebant. Ita filius ac parens, uno eodemque momento, rem maximam invicem præstitistis: ille tibi imperium dedit, tu illi reddidisti. Solus ergo ad hoc ævi, qui pro munere tanto paria accipiendo fecisti, imo ¹⁶ ultro dantem obligasti: communicato enim imperio, sollicitior tu, ille securior factus est.

VII. O novum atque inauditum ad principatum iter! non te propria cupiditas, proprius metus, sed aliena utilitas, alienus timor, principem fecit. ¹ Videaris licet, quod est amplissimum, consecutus inter homines; felicius tamen erat illud, quod reliquisti: sub bono principe, ² privatus esse defuisti. Assumptus es in laborum curarumque consortium, nec te læta & prospera ³ stationis istius, sed aspera & dura, ad capeffendam eam compulerunt. Suscepisti imperium, postquam alium suscepti pœnitebat. Nulla adoptati cum eo qui adoptabat ⁴ cognatio, nulla necessitudo: nisi quod uterque optimus erat, dignusque alter eligi, alter eligere. Itaque adoptatus es, non ut prius ⁵ alius atque alius, in uxoris gratiam: adscivit enim te filium non ⁶ vitricus, sed princeps, eodemque animo divus Nerva pater tuus factus est, quo erat omnium. Nec decet aliter filium assumi, si assumatur a principe. An senatum populumque Rom. exercitus, provincias, socios transmissurus uni: successorem e sinu uxoris accipias? summæque potestatis hæredem, tantum intra domum tuam quæras? non per totam civitatem ⁷ circumferas oculos? & hunc tibi proximum, hunc conjunctissimum existimes, quem optimum, quem diis simillimum inveneris? Imperaturus omnibus eligi debet ex omnibus. Non enim servulis tuis dominum, ut possis esse contentus quasi ⁸ necessario hærede, sed principem civibus daturus imperator. Superbum istud & regium, nisi adoptes eum, quem constet impera-

N O T Æ.

1a. quem respublica in Italiam? an potius Annibal, quem Carthago prope deleta ad sui tutelam revocavit? Livius l. 30. c. 9.

16. *Ultrò.*] Torquent se hoc loco interpretes: alii *ultra*, alii *ultrò* volunt legi. Ego steterim pro *ultrò*. Sed tamen utrovis modo legatur, ad sensum, opinor, parum refert.

1. *Videaris licet &c.*] Supremam quidem omnium dignitatem, nempe imperium, consecutus es: melius tamen erat quod dimissisti, nempe otium, & securitas.

2. *Privatus esse defuisti.*] Hinc dilce privator dici, quicumque principes non sunt. Trajanus enim & senator erat, & consularis, & provinciæ Germanicæ præses, ut notat Lips.

3. *Stationis istius.*] Id est, status, & conditionis; quo sensu vox hæc apud ejus ævi scriptores frequens est. Sed & Tullius: *De*

statione vitæ discedere, dixit pro mori.

4. *Cognatio.*] Nerva nulla ratione cognatorum, quos habebat plurimos, habita, Trajanum genere Hispanum, ob præstantem ejus virtutem adoptavit.

5. *Alius atque alius &c.*] Tiberius, & Nero: quorum ille instante Livia matre, ab Augusto: hic vero opera & arte Agrippinæ matris, a Claudio imperatore adoptatus est. Sueton.

6. *Vitricus.*] Ut Augustus Tiberium, & Claudius Neronem

7. *Circumferas oculos.*] Simile est illud apud Vopiscum, ubi senator nescio quis, ad præclarum aliquid Tacitum Imperatorem cohortatus, *Circumspice*, inquit, *imitare Nervas, Trajanos, Hadrianos.*

8. *Necessario hærede.*] Quem lex & natura hæredem faciant; ut hæreditatem recusare non possit. Vide infra n. 37. not. 3.

turum fuisse, etiam si non adoptasset. Fecit hoc Nerva; nihil interesse arbitratum, generis, an elegeris; si proinde sine iudicio adoptentur liberi, ac nascuntur. nisi tamen quod æquiore animo ferunt homines, quem princeps parum feliciter genuit, quam quem male elegit.

VIII. Sedulo ergo vitavit hunc casum; nec iudicium hominum, sed 5 deorum etiam in consilium assumpsit. Itaque non tua in cubiculo, sed in templo; nec ante geniale torum, sed 4 ante pulvinar Jovis optimi maximi adoptio peracta est: qua tandem non servitus nostra, sed libertas, & salus, & securitas fundabatur. Sibi enim dii gloriam illam vindicaverunt: horum opus, horum illud imperium, Nerva tantum minister fuit. Uter- 10 que qui adoptaret tam paruit, quam tu qui adoptabaris. Allata erat ex Pannonia laurea, id 2 agentibus diis, ut invicti imperatoris exortum victoriæ insigne decoraret. Hanc imperator Nerva 6 in gremio Jovis collocarat: cum repente solito major & augustior, advocata hominum concione deorumque, te filium sibi, hoc est unicum auxilium 7 fessis rebus assump- 15 sit. Inde quasi deposito imperio, qua securitate, qua gloria lætus (7 nam quantum refert deponas, an partiaris imperium: 8 nisi quod difficilior hoc est?) 9 non secus ac præsentis tibi innixus: tuis humeris se patriamque sustentans, 10 tua juvenia, tuo robore invaluit: statim consedit omnis tu-

INTERPRETATIO.

a Ita providentibus diis ut, &c. b Ruenti reipublicæ.

NOTÆ.

1. Nec iudicium hominum &c.] Supple tantum. Simile quid habet Eumenius pro restaur. schol. n. 19. Imperatores suorum temporum statum ita demum redintegrari putant; si non potentia, sed etiam eloquentia Romana revirescat.

2. In templo.] Jovis Capitolini.

3. Geniale torum.] Qui nempe in nuptiis, & Genio, qui præsidet nuptiis, sterni solet. Tuque genialis tori Lucina custos. Seneca in Medea.

4. Ante pulvinar.] Pulvinaria dicebantur lectuli, quibus deorum simulacra imponebantur.

5. Pannonia.] Regio Europæ, inter Danubium, ad septentrionem & ortum; Noricum, ad occasum; & Illyricum, ad meridiem. Duplex fuit: superior versus occasum; ubi nunc pars Austriae, Stiriae, Marchiae Vindorum, Sclavoniæ, & Carniolæ: inferior ortum versus, ubi nunc magna pars Hungariæ, & Sclavoniæ.

6. In gremio Jovis.] Nota piam Ro-

manorum consuetudinem, qui cum insignem aliquam victoriam reportaverant, lauream, id est, coronam e lauro contextam, in gremio Jovis sui Capitolini deponebant. Stat. Laurumque superbam in gremio Jovis excisis deponere Pænis. Plinius l. 15. cap. ultimo de lauro. In gremio Jovis Opt. Max. deponitur, quoties letitiam nova victoria attulit. Plura vide apud Lips. excursu ad Tacit. Annal. 2. & Casaub. ad Suet. Domit. c. 6.

7. Nam quantum &c.] Id est, minimi refert. Idem lib. 4. ep. 13. Quantum est collata pecunia conducere præceptores! Curtius l. 7. Quantulo contenti esse deberent?

8. Nisi quod difficilior hoc &c.] Nempe consortem imperii assumere: vel propter eligendi difficultatem, vel propter successus periculum.

9. Non secus ac præsentis.] Tum enim verfabatur apud Agrippinam. Eutrop. Orosius.

10. Tua juvenia.] Attingerat quidem annum 42. sed quicumque annum 46. non excefferant in descriptione census a Servio

multus. Non adoptionis opus istud fuit, sed adoptati : atque adeo temere
 11 fecerat Nerva, si adoptasset alium. Oblitine sumus, 12 ut nuper post
 adoptionem non desierit seditio, sed cœperit? Irritamentum istud irarum,
 & 13 fax tumultus fuisset, nisi incidisset in te. 14 An dubium est, ut dare pos-
 5 set imperium imperator, qui reverentiam amiserat, auctoritate ejus effe-
 ctum esse cui dabatur? Simul filius, simul Cæsar, mox imperator, & cons-
 15 fors 15 tribunitiæ potestatis, & omnia pariter & statim factus es, quæ pro-
 xime 16 parens verus tantum in alterum filium contulit.

IX. Magnum hoc tuæ moderationis indicium, quod non solum suc-
 10 cessor imperii, sed particeps etiam sociusque placuiti; nam successor etiam
 si nobis, habendus est, non est habendus socius, nisi velis. Credentne po-
 steri, 1 patricio & consulari & 2 triumphali patre genitum, cum fortissi-
 mum, amplissimum, amantissimum sui exercitum regeret, imperatorem
 non 3 ab exercitu factum? eidem cum 4 Germaniæ præfideret, 5 Germanici
 15 nomen hinc missum? nihil ipsum ut imperator fieret agitasse, nihil fecisse,
 nisi quod meruit, & paruit? Paruisti enim Cæsar, & ad principatum

N O T Æ.

Tullio rege facta, juniores appellaban-
 tur. *A. Gellius l. 10. 28. Varro. Martialis*
 vero l. 12. 8. Trajanum *Fontem juvenem-*
que martiumque militem vocat.

11. *Fecerat.*] Pro *fecisset.* Quomodo
 Virgil. *Æneid. 4. 603. Anceps belli*
fuera fortuna. Livius 34. 29 8. *Difficilior*
facta oppugnatio erat, ni T. Quintius superv-
nisset.

12. *Ut nuper post adoptionem.*] Pisonis, a
 Galba Imp. factam. Simul enim Otho, qui
 adoptandum se speraverat, spe sua deci-
 dit; movit arma ut imperio per vim poti-
 retur.

13. *Fax tumultus.*] Seditionum causa.

14. *An dubium est &c.*] Hunc locum alii
 alio modo legunt. Ego Livincii emen-
 dationem secutus sum.

15. *Tribunitiæ potestatis.*] Quia enim sum-
 ma erat tribunorum plebis auctoritas, Au-
 gustus ut ne haberet hujusmodi æmulum,
 qui suis forte cœptis obfisteret, hanc digni-
 tatem omnium primus usurpavit, & perpe-
 tuam sibi fecit, atque ab eo ceteri deinceps
 imperatores.

16. *Parens verus.*] Vespasianus Titi non
 adoptione, sed verus parens. *In alterum fi-*
lium, id est, Titum quem triumphi socium,
censores, tribunitiæ potestatis confor-
tem, collegam in consulatu fecit, nulla
proflus ratione habita Domitiani æterius

filii. *Plin. in præf. hist. natur.*

1. *Patricio & consulari.*] Vix crede-
 rem, nisi hoc ipsum iterum Plinius infra,
 & Victor disertis verbis affirmarent. Nam
 si Eutropio fides: *Trajanus ex antiqua magis*
familia, quam clara natus. Et in fastis ejus
 temporis de Trajano patre nulla men-
 tio est.

2. *Triumphali.*] Utrum post expeditio-
 nem Judaicam, ubi, si Josepho fides est,
 decimæ legioni præfectus urbem Japham
 & Jotapatam expugnavit? An apud Par-
 thos, sub Nerone, duce Corbulone, cujus
 expeditionis socium filium duxerat. De
 quo Plinius infra n. 14. *Cum puer admodum*
Parthica lauro gloriam patris augeres.

3. *Non ab exercitu.*] Qui facile in primo
 victoriæ impetu inducebatur, ut quos ha-
 bebat duces, imperatores consularet,
 quemadmodum Galbæ, Othoni, Vitel-
 lio, & Vespasiano contigit.

4. *Germaniæ.*] Germania Provincia Eu-
 ropæ maxima, à Gallia, Rheno fluvio, Da-
 nubio, a Rhætia, Vindelicia, & Norico; a
 Sarmatia, Vistula separata; Oceano Germa-
 nico, & mari Baltico, ad Arctos definita.

5. *Germanici nomen hinc missum.*] Eodem
 anno, ut ex numis videre est. Quod testa-
 tur Juvenalis Sat. 6. 205. ubi de Trajano:
Dacicus & scripto radiat Germanicus auro.
 Hic autem nomen sumitur pro cognomine,

obsequio pervenisti: nihilque magis ad te^a subjecti animo factum est, quam quod imperare cœpisti. Jam Cæsar, jam imperator, jam Germanicus, absens & ignarus, & post tanta nomina, quantum ad te pertinet, privatus. ⁶Magnum videretur si dicerem, nescisti te imperatorem futurum: eras imperator, & esse te nesciebas. Ut vero ad te fortunæ tuæ nuncius venit, ⁵malebas quidem⁷ hoc esse quod fueras, sed non erat liberum. An non obsequeris principi civis, ⁸legatus imperatori, filius patri? Ubi deinde disciplina, ubi mos a majoribus traditus, quodcunque imperator munus injungeret, æquo animo paratoque subeundi? Quid enim⁹ si provincias ex provinciis, ex bellis bella mandaret? eodem illum uti jure posse putes, cum ¹⁰ad imperium revocet, ^bquo sit usus cum ad exercitum miserit: nihilque interesse, ire legatum, an redire principem jubeat, nisi quod major sit obsequii gloria in eo, quod quis minus velit.

X. Augebat auctoritatem jubentis in summum discrimen auctoritas ejus adducta: utque magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, ¹⁵quod¹ ab aliis minus parebatur. Ad hoc audiebas² senatus, populi que consensum, non unius Nervæ judicium illud, illa electio fuit: nam qui ubique sunt homines, hoc idem votis expetebant; ille tantum jure principis occupavit, primusque fecit, quod omnes facturi erant. Nec³ hercule tantopere cunctis factum placeret, nisi placuisset ante quam fieret. At quo, dii boni, ²⁰temperamento potestatem tuam fortunamque moderatus es? ⁴Imperator tu titulis, & imaginibus, & signis: ceterum modestia, labore, vigilantia, dux, & legatus, & miles, cum jam tua vexilla, tuas aquilas magno gradu

INTERPRETATIO.

a Subditi. b Quo usus est cum te legatum ad exercitum misit.

NOTÆ.

ut sæpe pro prænominē, atque agnominē.

6. *Magnum videretur &c.*] Magnum quidpiam videri deberet, si dicerem te, cum vir tantus esses, adeo tamen modeste defendisse, ut non cogitaris, futurum unquam, ut adscisceris ad imperium: verum tamen majus quidpiam dico: vel cum eras imperator, ne tum quidem videbaris id scire.

7. *Hoc esse quod fueras.*] Privatus.

8. *Legatus.*] Apud Romanos in re bellica *legatus dicebatur*, qui sub imperatore, aut quovis duce exercitus, copiis præerat; ita ut penes eum, si imperator, aut dux abesset, summa esset auctoritas. Alii consulares legati, qui sub consule toti exercitui præerant, alii prætorii, qui sub prætore singulis legionibus. *Lipsi. de milit. Rem. l. 2. Dial. 11.*

9. *Si provincias ex provinciis &c.*] Si post unam administratam provinciam, alterius administrationem tibi committeret, & uno bello confecto, alteri te præficeret, an non obtemperares?

1. *Ab aliis.*] Prætoriani enim, & eorum exemplo complures alii adversus Nervam rebellarant.

2. *Senatus populi que consensum.*] Senatum, populumque hanc tuam adoptionem communibus votis postulantem.

3. *Hercule.*] Vel *Hercle*, quasi *per Herculem*. Terent. Eunuch. *Hercle hoc factum est.* Et ubi non ejus rei exempla?

4. *Imperator tu titulis.*] Tu quidem titulis, imaginibus, & signis imperator eras, sed idem modestia, & vigilantia dux, legatus, & miles.

5. *Tuas aquilas.*] Aquilas Romanarum

multus. Non adoptionis opus istud fuit, sed adoptati : atque adeo temere
 11 fecerat Nerva, si adoptasset alium. Oblitine sumus, 12 ut nuper post
 adoptionem non desierit seditio, sed cœperit? Irritamentum istud irarum,
 & 13 fax tumultus fuisset, nisi incidisset in te. 14 An dubium est, ut dare pos-
 5 fet imperium imperator, qui reverentiam amiserat, auctoritate ejus effe-
 ctum esse cui dabatur? Simul filius, simul Cæsar, mox imperator, & cons-
 15 fors 15 tribunitiæ potestatis, & omnia pariter & statim factus es, quæ pro-
 xime 16 parens verus tantum in alterum filium contulit.

IX. Magnum hoc tuæ moderationis indicium, quod non solum suc-
 10 cessor imperii, sed particeps etiam sociusque placuisti; nam successor etiam
 si nobis, habendus est, non est habendus socius, nisi velis. Credentne po-
 11 steri, 1 patricio & consulari & 2 triumphali patre genitum, cum fortissi-
 mum, amplissimum, amantissimum sui exercitum regeret, imperatorem
 non 3 ab exercitu factum? eidem cum 4 Germaniæ præsideret, 5 Germanici
 15 nomen hinc missum? nihil ipsum ut imperator fieret agitasse, nihil fecisse,
 nisi quod meruit, & paruit? Paruisti enim Cæsar, & ad principatum

N O T Æ.

Tullio rege facta, juniores appellaban-
 tur. *A. Gellius l. 10. 28. Varro. Martialis*
 vero l. 12. 8. Trajanum *Fortem juvenem-*
que martiumque militem vocat.

11. *Fecerat.*] Pro *fecisset.* Quomodo
 Virgil. *Æneid.* 4. 603. *Anceps belli*
fuera fortuna. Livius 34. 29 8. *Difficilior*
facta oppugnatio erat, ni T. Quintius superv-
nisset.

12. *Ut nuper post adoptionem.*] Pisonis, &
 Galba Imp. factam. Simul enim Ortho, qui
 adoptandum se speraverat, spe sua deci-
 dit; movit arma ut imperio per vim poti-
 retur.

13. *Fax tumultus.*] Seditionum causa.

14. *An dubium est &c.*] Hunc locum alii
 alio modo legunt. Ego Livincii emen-
 dationem secutus sum.

15. *Tribunitiæ potestatis.*] Quia enim sum-
 ma erat tribunorum plebis auctoritas, Au-
 gustus ut ne haberet hujusmodi æmulum,
 qui suis forte cœptis obfisteret, hanc digni-
 tatem omnium primus usurpavit, & perpe-
 tuam sibi fecit, atque ab eo ceteri deinceps
 imperatores.

16. *Parens verus.*] Vespasianus Titi non
 adoptione, sed verus parens. In alterum fi-
 lium, id est, Titum quem triumphi socium,
 censorem, tribunitiæ potestatis confor-
 tem, collegam in consulatu fecit, nulla
 prorsus ratione habita Domitiani alterius

filii. *Plin. in præf. hist. natur.*

1. *Patricio & consulari.*] Vix crede-
 rem, nisi hoc ipsum iterum Plinius infra,
 & Victor disertis verbis affirmarent. Nam
 si Eutropio fides: *Trajanus ex antiqua magis*
familia, quam clara natus. Et in fastis ejus
 temporis de Trajano patre nulla men-
 tio est.

2. *Triumphali.*] Utrum post expeditio-
 nem Judaicam, ubi, si Josepho fides est,
 decimæ legioni præfectus urbem Japham
 & Jotapatam expugnavit? An apud Par-
 thos, sub Nerone, duce Corbulone, cujus
 expeditionis socium filium duxerat. De
 quo Plinius infra n. 14. *Cum puer admodum*
Parthica lauro gloriam patris augeres.

3. *Non ab exercitu.*] Qui facile in primo
 victoriæ impetu inducebatur, ut quos ha-
 bebat duces, imperatores consularet,
 quemadmodum Galbæ, Othoni, Vitel-
 lio, & Vespasiano contigit.

4. *Germaniæ.*] Germania Provincia Eu-
 ropæ maxima, à Gallia, Rheno fluvio; Da-
 nubio, a Rhætia, Vindelicia, & Norico; a
 Sarmatia, Vistula separata; Oceano Germa-
 nico, & mari Baltico, ad Arctos definita.

5. *Germanici nomen hinc missum.*] Eodem
 anno, ut ex numis videre est. Quod testa-
 tur Juvenalis Sat. 6. 205. ubi de Trajano:
Dacicus & scripto radiat Germanicus auro.
 Hic autem nomen sumitur pro cognomine,

obsequio pervenisti: nihilque magis ad te^a subiecti animo factum est, quam quod imperare cœpisti. Jam Cæsar, jam imperator, jam Germanicus, absens & ignarus, & post tanta nomina, quantum ad te pertinet, privatus. ⁵ Magnum videretur si dicerem, nescisti te imperatorem futurum: eras imperator, & esse te nesciebas. Ut vero ad te fortunæ tuæ nuncius venit, malebas quidem⁷ hoc esse quod fueras, sed non erat liberum. An non obsequeris principi civis, ⁸ legatus imperatori, filius patri? Ubi deinde disciplina, ubi mos a majoribus traditus, quodcumque imperator munus injungeret, æquo animo paratoque subeundi? Quid enim⁹ si provincias ex provinciis, ex bellis bella mandaret? eodem illum uti jure posse putes, cum ¹⁰ ad imperium revocet, ^b quo sit usus cum ad exercitum miserit: nihilque interesse, ire legatum, an redire principem jubeat, nisi quod major sit obsequii gloria in eo, quod quis minus velit.

X. Augebat auctoritatem jubentis in summum discrimen auctoritas ejus adducta: utque magis parendum imperanti putares, efficiebatur eo, ¹⁵ quod¹ ab aliis minus parebatur. Ad hoc audiebas² senatus populique consensum, non unius Nervæ judicium illud, illa electio fuit: nam qui ubique sunt homines, hoc idem votis expetebant; ille tantum jure principis occupavit, primusque fecit, quod omnes facturi erant. Nec³ hercule tantopere cunctis factum placeret, nisi placuisset ante quam fieret. At quo, dii boni, ²⁰ temperamento potestatem tuam fortunamque moderatus es? ⁴ imperator tu titulis, & imaginibus, & signis: ceterum modestia, labore, vigilantia, dux, & legatus, & miles, cum jam tua vexilla, ⁵ tuas aquilas magno gradu

INTERPRETATIO.

a Subditi. b Quo usus est cum te legatum ad exercitum misit.

NOTÆ.

ut sæpe pro prænominem, atque agnominem.

6. *Magnum videretur &c.*] Magnum quidpiam videri deberet, si dicerem te, cum vir tantus esses, adeo tamen modeste defendisse, ut non cogitaris, futurum unquam, ut adscisceris ad imperium: verumtamen majus quidpiam dico: vel cum eras imperator, ne tum quidem videbaris id scire.

7. *Hoc esse quod fueras.*] Privatus.

8. *Legatus.*] Apud Romanos in re bellica *legatus* dicebatur, qui sub imperatore, aut quovis duce exercitus, copiis præerat; ita ut penes eum, si imperator, aut dux abesset, summa esset auctoritas. Alii consulares legati, qui sub consule toti exercitui præerant, alii prætorii, qui sub prætore singulis legionibus. *Lipsi. de milit. Rom. l. 2. Dial. II.*

9. *Si provincias ex provinciis &c.*] Si post unam administratam provinciam, alterius administrationem tibi committeret, & uno bello confecto, alteri te præficeret, an non obtemperares?

1. *Ab aliis.*] Prætoriani enim, & eorum exemplo complures alii adversus Nervam rebellarant.

2. *Senatus populique consensum.*] Senatum, populumque hanc tuam adoptionem communibus votis postulantem.

3. *Hercule.*] Vel *Hercle*, quasi *per Herculem*. Terent. Eunuch. *Hercle hoc factum est.* Et ubi non ejus rei exempla?

4. *Imperator tu titulis.*] Tu quidem titulis, imaginibus, & signis imperator eras, sed idem modestia, & vigilantia dux, legatus, & miles.

5. *Tuas aquilas.*] Aquilas Romanarum

- anteires : neque aliud tibi ex illa adoptione , quam filii pietatem , filii obsequium adfereres , longamque ⁶ huic nomini atatem , longam gloriam precarere . Jam te providentia deorum ⁷ primum in locum provexerat , tu adhuc in secundo resisteres atque etiam senescere optabas : privatus tibi vide-
- 5 ⁸ baris , ^a quandiu imperator & alius esset . ⁹ Audita sunt vota tua , sed in quantum optimo illi & sanctissimo seni utile fuit , quem dii cœlo ^b vindicarunt , ne quid post illud divinum immortale factum mortale faceret . Deberi quippe maximo operi hanc quoque venerationem , ut novissimum esset , auctoremque ejus statim consecrandum , ut ^c quandoque inter posteros
- 10 quæreretur , an illud jam deus fecisset . Ita ille nullo magis nomine pulchricus parens , quam quia tuus , ingens gloria , ingensque fama , cum abunde expertus esset , quam bene ^d humeris tuis federet imperium , tibi terras , te terris reliquit , eo ipso carus omnibus ac desiderandus , quod prospexerat ne desideraretur .
- 15 XI. Quem tu lacrymis primum , ita ut filium decuit , ¹ mox templis honestasti , non imitatus illos qui hoc idem , sed alia mente fecerunt . ² Dicavit cœlo Tiberius Augustum , sed ³ ut majestatis crimen induceret : Claudium Nero , ⁴ sed ut irrideret : ⁵ Vespasianum

INTERPRETATIO.

a *Quandiu imperii socium haberes.*

b *Induxerunt.*

c *Aliquando.*

d *In te incumberet.*

NOTÆ.

legionum signum fuisse notum est . Id vero sub C. Marii secundo consulatu primum contigisse refert Plinius l. 10. c. 4. Itaque Aquilæ imago aurea , vel argentea , præferebatur longiori hastæ imposita , atque ut plurimum in sacello inclusa ; ut ex numis apparet . De his infra n. 14. not. 12.

6. *Huic nomini.*] Filii nomen optabas , ut tibi diuturnum esset , id est , ut tarde succederes patri , sed dii immortales festinauerunt virtutes tuas ad gubernacula reipublicæ , quam susceperas , admovere . *Plin. l. 10. ep. 1.*

7. *Primum in locum.*] Ad imperium .

8. *Audita sunt vota tua.*] Aliqua saltem ex parte , nam tres menses una cum Nerva imperasti .

1. *Mox templis &c.*] Pro more : simul enim obierant imperatores Romani , consecrabantur , habebantur in deorum numero , templa iis ac sacerdotum collegia statuebantur .

2. *Dicavit cœlo Tiberius.*] Augusto adhuc vivo , divini honores habebantur :

sed tamen post ejus obitum , id majori cum pompa factum est ; in primis postquam vir prætorius effigiem cremati Augusti euntis in cœlum sibi visam esse cum jurejurando asseverasset ; quod quidam Senator acceptis eam ob rem cœlestiis confirmavit , *Dio.*

3. *Majestatis crimen.*] Id est , ut imperatoribus numen conciliando , eos qui in se delinquerent , tanquam læsæ majestatis atque *ἀσεβείας* posset accusare . Alii legunt *majestatis numen* . Sensus erit , ut majorem imperatorio nomini venerationem conciliaret .

4. *Sed ut irrideret.*] Vel deos , quorum in numerum tam fatuum imperatorem contra omnium expectationem adscribebat : quem sensum confirmant quæ mox consequuntur verba . *Non in contumeliam numinum* : vel Neronem ipsum , quem *morari inter homines desisse* , producta prima syllaba jocabatur , hoc est , morionem agere . *Eutrop.*

5. *Vespasianum.*] Is factus a militibus

⁶ Titus, ⁷ Domitianus Titum, sed ille ut dei filius, hic ut frater videretur. ^a Tu sideribus patrem intulisti, non ad metum civium, non in contumeliam numinum, non in honorem tuum, sed quia deum credis. Minus⁸ est hoc, cum sit ab iis, qui & sese deos putant. Sed licet illum aris, ⁹ pulvinaribus, ¹⁰ flamine colas, non alio magis tamen deum & facis & probas, quam quod ipse talis es. In principe enim, qui electo successore fato concessit, una itemque certissima divinitatis fides est, bonus successor. Num ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiae accessit? num hos proximos, divinitate parentum desides ac superbos, potius, ¹¹ quam illos veteres & antiquos æmularis? qui hoc ipsum imperium ¹² pepercere, ¹³ quod modo hostes invaserant contempserantque: cujus pulsus fugatique, non aliud majus habebatur indicium, quam si triumpharetur. Ergo ¹⁴ sustulerant animos & jugum excusserant, nec jam nobiscum de sua libertate, sed de nostra servitute certabant, ac nec ¹⁵ inducias quidem, nisi æquis conditionibus inibant, legesque ut acciperent dabant.

INTERPRETATIO.

a Tu parentem in deorum numerum adscripsisti.

NOTÆ.

apud Palæstinam Imperator, Vitellio successit; cum Tito filio expugnata Hierosolymitana urbe triumphavit; cunctis amabilis. Obiit anno ætatis 69. imperii 10. minus diebus 6. relicto imperii hærede Tito, filiorum natu majore. Si Dioni fides est, cum in eo esset ut extremum spiritum efflaret, *Jam Deus*, inquit, *fit*.

6. *Titus*.] Hic amor, & deliciæ generis humani dicebatur. Erat omnium virtutum genere mirabilis. Magno omnium luctu obiit an. ætatis 41. imperii 2. mense 2. die 20. relatusque est inter deos a Domitiano. *Dio. Eutrop* Quomodo autem hæc consecratio fieret, *Herodianus* docet l. 9.

7. *Domitianus*.] Vespasiani & Domitillæ libertæ filius, Tito successit, non sine suspitione fratris ab ipso interfecti. Modestus utcumque initio fuit: tum Neroni, Caligulæ, aut Tiberio, quam patri aut fratri similior. Interfectus est suorum conjuratione an. ætatis 45. imperii 15. *Eutrop*.

8. *Minus est hoc &c.*] Minus honorificum est, referri inter Deos, cum illud sit ab eo, qui ita impudenter insolescit, ut dei nomen sibi per fas & nefas arroget; quemadmodum Domitianus, a quo Titus consecratus est. Longe honorificentius Nervæ fuit, quod a Trajano modesto principe divinis

est honoribus consecratus.

9. *Pulvinaribus*.] Supra n. 8. not. 4.

10. *Flamine*.] Sacerdote. Sic enim dicti sunt sacerdotes quod æstivo tempore, ne nudo capite essent, filo comam præcingerent. Cognomen habebant flamines, ab eo numine cui sacra faciebant. Sic qui consecrati Quirino, dicebantur *Quirinales*: qui Jovi, *Diales*: qui Marti, *Martiales*: qui Augusto, *Augustales*, &c.

11. *Quam veteres illos*.] Camillos, Decios, Fabricios, Papyrios, Fabios, Scipiones, Marcellos &c.

12. *Quod modo hostes &c.*] Lege cum Livinio juxta veterem codicem. *Quod modo hostis invaserat, contempseratque, cujus pulsus fugatique, &c.* Victoriæ non aliud signum fuit, quam triumphus arrogans Domitiani: neque enim spolia aut captivi videbantur. Tacit. in Germ. cap. 37. *Proximis temporibus*, (Domitiani,) *triumphati magis quam victi sunt*. Et Dio false de vano illo Domitiani triumpho, ait eum pro defunctis in Dacia militibus suis triumphum egisse.

13. *Sustulerant animos*.] Daci, Sarmatæ, Catthi, sub Domitiano.

14. *Inducias*.] Varro *Pacem castrensem paucorum dierum & belli ferias*, Gellius *cessionem belli pacisiam* vocat.

XII. At nunc rediit omnibus terror & metus, & ^a votum imperata faciendi. Vident enim Romanum ducem, unum ex illis veteribus & priscis, quibus imperatorium nomen ^b addebant coniecti cædibus campi, & infecta victoriis maria. Accipimus obsides ergo, ² non emimus, nec ³ ingentibus ⁵ damnis immensisque muneribus paciscimur, ut ^c vicerimus. ⁴ Rogant, supplicant; ⁵ largimur, negamus, utrumque ex imperii maiestate: agunt gratias qui impetraverunt, ⁶ non audent queri, quibus negatum est. An audeant? qui sciant te ⁷ adfuisse ferocissimis populis, eo ipso tempore, quod ⁸ amicissimum illis, difficillimum nobis: cum ⁹ Danubius ^d ripas gelu ¹⁰ jungit, duratusque glacie ingentia tergo bella transportat: cum feræ gentes, non telis magis, quam suo cælo, suo ¹⁰ fidere armantur. Sed ubi in proximo tu, non secus ac si mutata temporum vices essent, ^e illi quidem latibulis suis clausi tenebantur; nostra agmina percurrere ripas & ¹¹ aliena occasione, si permitteres, uti, ultroque hyemem suam barbaris inferre gaudebant. ¹⁵

INTERPRETATIO.

- a Voluntas exequendi iussa nostra.
 b Conciliabant repleti cadaveribus campi, & infecta castrorum sanguine maria.
 c Ut vicisse videamur.
 d Ripas habet perpetua glacie conjunctas,

& gelu concretus, sic tanquam ponte traducit numerosos exercitus.

e Germani quidem in sylvarum suarum recessus se abdebant.

NOTÆ.

1. Imperatorium nomen.] Duces exercituum re bene gesta, gaudio & impetu victoris exercitus imperatores conclamabantur: quam appellationem senatus confirmabat, si modo iusta victoria certum hostium numerum interfecissent. Sed alio postea sensu imperatores dicti sunt, penes quos summa rerum omnium esset potestas, ut notat Appianus in proæm. histor.

2. Non emimus.] Ut Domitianus, qui, teste Tacito in Agricola: vita: emptis per commercia, quorum habitus, & crines in capivorum speciem formarentur, de Dacis, a quibus victus fuerat, falsum & ridendum omnibus triumphum egit.

3. Ingentibus damnis.] Pecuniariis, ut videremur vicisse. De hac summa quam Domitianus in singulos annos se daturum Deceballo promisit, ut pacem emeret, fuisse Dio in Domitiano.

4. Rogant.] Fortasse ad hunc locum refpexerit Claudianus in lib. 3. De laudibus Stiliconis 210. Illi terribiles, quibus otia vendere semper mos erat &c.

5. Largimur, negamus.] Ad arbitrium: quod recuperatæ per Trajanum auctorita-

tis nostræ non parvum indicium.

6. Non audent queri.] Adeo fortitudinem tuam aut extimescunt, aut venerantur, ut qui putant rem sibi fore non cum Domitiano, sed cum principe iustitia, robore, & militia claro. Dio.

7. Adfuisse.] Te castris ad Danubium positis ferocissimos populos compressisse.

8. Amicissimum illis.] Ad res gerendas opportunissimum: utpote cæli sui asperitate assuetis.

9. Danubius.] Propter Alpes oritur: Germaniam, Illyricum, & Daciam transfessus, acceptis sexaginta fluminibus, in Pontum Euxinum sex ostiis evolvitur: ubi primum Illyricum attingit, Ister dicitur. Hic autem fluvius ita per hyemem gelascit, Herodiano teste l. 6. ut camporum in morem perequiteretur, nec ex eo aqua nisi cum dolabris & securibus hauriri possit.

10. Sidere.] Climate, aut anni tempestate, quomodo Taciti Annal. l. 7. 70. fidere æquinoctii, quo maxime tumescit oceanus, &c.

11. Aliena occasione.] Gestiebant nostri milites uti opportunitate temporis qua hostes tam sæpe usi essent, atque hyeme pu-

Hæc

XIII. Hæc tibi apud hostes veneratio, quid apud milites? quam admirationem, quemadmodum comparasti? cum tecum in ediam, tecum ferrent sitim; cum in illa¹ meditatione campestri, militaribus² turmis imperatorium pulverem sudoremque misceres, nihil a ceteris nisi robore ac præstantia differens, cum³ libero Marte nunc cominus tela⁴ libares, nunc vibrata⁵ fusciperes, alacer virtute militum & latus, quoties aut cassidi tuæ aut clypeo gravior ictus incideret; laudabas ipse ferientes, hortabarisque ut auderent & audebant jam; cum spectator moderatorque ineuntium certamina virorum, arma componeres, tela tentares, ac si quod⁶ durius accipienti videretur, ipse vibrares. Quid cum solatium fessis, ægris opem⁷ ferres? Non tibi moris tua inire tentoria, nisi commilitonum ante⁸ lustrasses, nec requiem corpori, nisi post omnes, dare. Hac mihi admiratione dignus imperator non videretur, si inter⁹ Fabricios, & Scipiones,

INTERPRETATIO.

a Scuto exciperes. b Gravius. c Non solebas.

NOTÆ.

gnare solitis hyemale bellum inferre.

1. *Meditatione campestri.*] *Exercitationem campestem* vocat. Suetonius, cum milites maxime in hybernis & stativis, ut sit hodieque, tanquam in umbra veram ad pugnam proluderent. De quo exercitio videri potest Lipsius de *militia Romana* libro quinto dialogo decimo quarto.

2. *Turms.*] Id est militibus. Quanquam centuria & manipulus peditum, turma proprie equitum erat. Constabat vero equitibus omnino 32. juxta Varronem & Isidorum: 31. juxta Vegetium: 113. juxta Ælianum. Huic qui præerat, Decurio nominabatur. *Veget.*

3. *Libero Marte.*] Omnibus aperto ad exercitationem campo.

4. *Libares.*] Aut, ut suspicatur Livineius, *vibrares*; id est, totis viribus contorques.

5. *Arma componeres.*] Id est, aptares unicuique, & explorares utrum paria essent resistendo: quod imperatoris boni officium esse docet *Vegetius*.

6. *Ægris opem.*] In Dacico quidem bello cum propter cæsorum, & vulneratorum numerum fasciæ ad obliganda vulnera deficerent, Trajanus ne suæ quidem vestimenta discideret, sed eam totam in fomenta, & ligamenta discidit *Dio. Suidas*. Sed quia bellum Dacicum anno post habitam hanc oratio-

nem altero contigit: alio pertinent hæc verba.

7. *Lustrasses.*] Haud absimile est, quod habet Aufon. de Gratiano. *Vidi te circumire tentoria; satin' salvæ? querere, trahere vulnera sauciorum.*

8. *Fabricios.*] Multitudinis numero utitur qui significantior est. Fabricius adversus Pyrrhum Epirotarum regem, & Samnites missus anno V. C. 476. Medicum regis, de ejus nece pacisci volentem, victum Pyrrho remisit, his verbis: *Romam aurum non habere, sed habentibus aurum imperare.* Aurel. Victor.

9. *Scipiones.*] Plures hujus nominis fuerunt. Omnium clarissimi, P. Cornel. Scipio Africanus major, & P. Cornel. Scipio Æmilianus Africanus minor, Pauli Æmilii filius a P. Cornel. Scipione Africani majoris filio adoptatus. *Duo fulmina belli*, a Lucretio & Virgilio appellantur; quanquam non desunt, qui id de fratribus Publio, & Cn. Scipionibus interpretentur. Africanus major, cum adhuc prætextam gereret, patrem suum ad Trebiam ab Annibale circumventum, extremo discrimine liberavit. Idem anno ætatis 24. proconsul in Hispaniam ad necem patris & patrui ibidem cæsorum ulciscendam missus Carthaginem cepit; Asdrubalem & Magonem variis præliis vicit, & pulsus ex Hispania tota Carthaginensibus

&¹⁰ Camillos talis esset. Tunc enim illum^e imitationis ardor semperque melior aliquis accenderet. ^f Postquam vero studium armorum a manibus ad oculos, ad voluptatem a labore translatus est; postquam exercitationibus nostris non¹¹ veteranorum aliquis, cui¹² decus muralis aut¹³ civica. sed
5 ¹⁴ Græculus magister assistit; quam magnum est unum ex omnibus¹⁵ patrio more, patria virtute letari, & sine æmulo ac sine exemplo secum certare, secum contendere, ac sicut imperat solus, solum ita esse qui debeat imperare?

XIV. Nonne incunabula hæc tibi, Cæsar, & rudimenta cum¹ puer
10 admodum² Parthica lauro gloriam patris augeres, nomenque³ Germanici jam tum mererere? cum ferociam superbiamque Parthorum ex proximo

INTERPRETATIO.

^e Imitandi alterius studium.

^f Postquam a gerendo, ad spectandum; a

laboribus, ad oblectamenta exercitium armorum translatus est.

NOTÆ.

consul factus est an. V. C. 549. Mox trajecto in Africam exercitu, iterum Asdrubale & Syphace victis, postquam Annibalem regredi ex Italia coactum profligasset, Carthaginem victor ingressus est. Attamen vir tantus de accepta ab Antiocho ob dandam pacem pecunia accusatus, in Liternum sponte concessit an. V. C. 567. ubi obiit. *Africanus minor* consul an. V. C. 607. ante ætatem renunciatus, bellum Punicum tertium gessit: Carthaginem anno sequenti captam, rein senatū agitata, & pervincente Catonis sententia, diruit: de eaque eodem anno triumphavit. Iterum consul capta & delata 15. obsidionis die Numantia, triumphavit: ac tribus post annis mortuus in lecto repertus est. *Appianus*.

10. *Camillos*.] Marcus Furius Camillus Veios expugnavit an. V. C. 358. Gallis ex urbe Roma, quam occupaverant, pulsus, patriam liberavit octavo post anno Obiit an. V. C. 389. vir bellica laude clarissimus. Plura de illo vide *Pan. 2. n. 14. not. 7.*

11. *Veteranorum aliquis*.] Unus aliquis in arte bellica exercitissimus, quales esse solent qui hujusmodi exercitationibus præerant. Veterani autem dicebantur qui viginti annos militaverant,

12. *Decus muralis*.] Supple coronæ: quæ donabatur ei qui primus murum conscendisset. A Gellius. Erat ex viridi gramine.

13. *Civica*.] Supple corona: qua donabatur qui cives servaverat. Addit A. Gellius, si modo hostem occiderat. Erat ex quercu, aut ilice.

14. *Græculus*.] Per contemptum, potius quam Græcus, ut Juvenalis Satyra 3. 78. *Græculus esuriens in cælum jusseris, ibit*: Romani scriptores passim Græcorum molitiam, & levitatem notant.

15. *Patrio more*.] Id est, Romano. Nam etsi Trajanus natione Hispanus erat, imperator tamen & civis Romanus cum esset, ceteros imperatores Romanos debebat tanquam majores suos agnoscere.

1. *Puer admodum*.] De Trajani pueritia nihil, quod quidem meminerim, ab Historicis proditum est, nisi quod Suidas cum moderate juventutem traduxisse dicit. Ex hoc tamen Plinii loco suspicari libet patris comitem eum fuisse in expeditione Parthica, quæ sub Nerone suscepta est. Hæc supra in Trajani vita.

2. *Parthica lauro*.] Victoria apud Parthos relata. Parthi populi confines Mediæ, Hyrcaniæ, Carmanix. Vide Ptolemæum l. 5. c. 5. Hi quidem Trajani temporibus imperio tenebant quidquid ultra Euphratem Persæ tenebant.

3. *Germanici*.] Magnum & illustre nomen, quod ambiebant omnes ferme imperatores, propterea quod Romani vix ullos hostes habuerant Germanis acriores ac

⁴ auditus magno terrore cohiberes, ⁵ Rhenumque & Euphratem admirationis tuæ fama conjungeres? cum orbem terrarum, ⁶ non pedibus magis, quam laudibus peragres, apud eos semper major & clarior, ^a quibus potestea contigisses? & necdum imperator, ⁷ necdum dei filius eras. ⁸ Germaniamque, cum plurimæ gentes, ac prope ^b infinita vastitas interjacentis soli, ⁹ tum ⁹ Pyreneus, ¹⁰ Alpes, immensique ¹¹ alii montes nisi his compararentur, muniunt dirimuntque. Per hoc omne spatium cum ¹² legiones duceres, seu potius (tanta velocitas erat) raperes: non vehiculum unquam, non equum

INTERPRETATIO.

a Quibus posterius visus esset. b Immensa magnitudo terræ inter utramque interjecta.

NOTÆ.

difficiliores. Trajano autem an. ætatis 42. adhuc in Germania bellum feliciter genti missum est hoc nomen ab imperatore Nerva, a quo paulo ante fuerat adoptatus.

4. *Ex proximo auditus.*] Id est, adventus tui fama. Huc autem pertinere videtur illud Martialis l. 12. ep. 8. de Trajano. *Parthorum proceres, ducesque Serum, Thraces, Sauromatæ, Geta; Britannii, possunt ostendere Casarem, venite.*

5. *Rhenumque & Euphratem.*] Id est, orientem & occidentem. *Rhenus* oritur ex Alpibus, in parte occidentali Rhætiæ. Ex duplici fonte, per lacum Constantiensem transiens, Constantiam, Basileam, Novoburgum, Brisacum, Argentoratum, Moguntiam alluit, ubi Mœnum recipit; tandem prope Schenkiam arcem in duo brachia scinditur: quorum alterum Vahalus, alterum Rheni servat nomen, ubi Lugdunum Batavorum alluit, & in mare influit. De *Euphrate* dicitur Pan. 2. n. 2.

6. *Non pedibus magis.*] Respexit ad illud Tullii pro Marcello n. 5. *Nec vero distinctissimas terras citius cujusquam passibus potuisse peragrari, quam tuis, non dicam cursibus, sed victoris illustratæ sunt.*

7. *Necdum dei filius.*] Nerva enim nondum adscriptus erat inter deos, quod Trajani primo imperii anno factum. *Dio.*

8. *Germaniamque.*] Deesse hic aliquid nemo non videt. Quid autem illud sit, huc usque nullus divinare potuit. Crediderim excidisse *Hispaniam*, quam vocem prope absuit, ut in contextum reciperem;

est enim conjectura meo quidem judicio sat probabilis. Sensus erit: Hispaniam, & Germaniam cum dirimunt plurimæ gentes, atque imprimis Galliæ, Pyreneusque: tum muniunt Alpes, & infiniti alii montes, qui immensi videntur, nisi cum Alpibus, & Pyreneis compararentur. Quare hic agit de Hispania, unde a Domitiano, ut mox dicitur, accitus, ad bellum Germanicum sic properavit, ut neque Pyrenæi, neque Alpes ejus celeritatem retardarent.

9. *Pyreneus.*] Montium series Galliam ab Hispania dividens. Hujus quoque nominis mons est Italiam inter & Germaniam. Seneca consol. ad Helvidiam n. 6. *Pyreneus Germanorum transitum non inhibuit.* Id ipsum disertis verbis aiunt Appianus de bello Hispan. Dionysius, Cluverius in Germania antiqua, Ortelius &c.

10. *Alpes.*] Series altera montium, qui Italiam a Germania sic separant, ut, pro varia locorum diversitate, varia sortiantur nomina. Aliæ enim maritimæ, aliæ Cotticæ, Grajæ, Rhæticae, Noricæ, Juliæ dicuntur.

11. *Alii montes.*] Ut Sarmatici, & Carpathii. Alios vide apud Cluverium.

12. *Legiones.*] Legio dicebatur, quod constaret ex lectis militibus. Varius autem & incertus militum ex quibus constabat numerus fuit. Vegetius legionem in decem cohortes, cohortem in quinquaginta manipulos, singulos 25. militum, dividit. Aquilam præferebat primæ cohortis miles, isque Aquilifer dicebatur. *Vegetius*, *Dio* l. 40.

respexisti, ^clevis hic, non subsidium itineris, sed decus, & cum ceteris sublequebatur: ut cuius nullus tibi usus, nisi cum ¹³ die stativorum ^d proximum campum alacritate, discursu, pulvere attollereres. Initium laboris mirer, an finem? multum est quod perseverasti, plus tamen quod non timuisti, ne perseverare non posses. Nec dubito quin ¹⁴ ille, qui te inter illa Germaniæ bella ab Hispania usque, ut validissimum præsidium exciverat, iners ipse alienisque virtutibus tunc quoque invidus imperator, cum ope earum indigeret, tantam admirationem tui non sine quodam ¹⁵ timore conceperit, quantam ille ¹⁶ genitus Jove, post labores duraque imperia, ¹⁷ regi suo indomitus semper indefessusque referebat: cum aliis super alias expeditionibus ¹⁸ munere alio dignus invenireris.

XV. ¹ Tribunus vero, ² disjunctissimas terras, teneris adhuc annis, viri firmitate lustrasti: jam tunc ³ præmonente fortuna, ut diu penitusque perdisceres, quæ mox præcipere deberes. Neque enim prospexisse castra; ¹⁵ brevemque militiam quasi transisse contentus, ita egisti tribunum, ut esse statim dux posses, nihilque discendum haberes tempore docendi. Cognovisti ⁴ per decem stipendia mores gentium, regionum situs, opportunitates locorum, & diversam aquarum coelique temperiem, ut patrios fontes patriumque sidus ferre consuevisti. Quoties equos, quoties ⁶ emerita arma mutasti? Veniet ergo tempus quo posteri visere, visendumque tradere minoribus suis gestient, ⁴ quis sudores tuos hauserit campus, quæ refectio- ²⁰ nes tuas arbores, quæ somnium saxa prætexerint, quod denique tectum

INTERPRETATIO.

^c Sublequebatur equus agilis cum ceteris, non tam ad usum tuum, quam ad pompam.

^d Alacriter discurrendo proximam planitiem pulvere oppleres.

^c Quæ planities tuo sudore maduerit, quæ sub arbore ceperis cibos, in quibus saxis ad dormiendum recubaveris.

NOTÆ.

¹³ Die stativorum.] Id est, quo die positus, ac munitis castris aliquid moræ faciebat exercitus.

¹⁴ Ille.] Domitianus, qui adversus L. Antonium, superioris Germaniæ præsidem, ex Hispania Trajanum evocavit.

¹⁵ Timore.] Ne, quo dignus eras, imperium, tanquam virtutum tuarum merces ad te transferretur.

¹⁶ Genitus Jove.] Hercules Jovis filius ex Alcmena. Fabulanotissima.

¹⁷ Regi suo.] Eurystheo, qui cum Domitianum imp. Trajani virtutum æmulum seite admodum confert.

¹⁸ Munere alio.] Id est, novo honore,

¹ Tribunus.] Militaris. Ex tribunis alii equitum; alii peditum erant. Hi post 5. stipendia, illi post 10. tantum. Polyb. & Veget.

Hanc autem dignitatem postremis temporibus adolescentibus tribui solitam referunt historiæ Romanæ scriptores, donec Hadrianus instituit, neminem tribunum nisi plena barba fieri. Spartianus.

² Disjunctissimas terras.] Utrum Hispaniam, Parthiam, & Germaniam?

³ Præmonente fortuna.] Alii præmoliente. Ita Lipsius. Sed quid opus commendatione? sine qua sensus est integer?

⁴ Per decem stipendia.] Per 10. annorum militiam. De stipendiis militum Romanorum multa refert Budæus.

⁵ Quoties equos &c.] Alii post alios suffossis.

⁶ Emerita arma.] Usu detrita, & multis jam bellis defuncta, Metaphora ducta a militibus qui impleto militiæ tempore di-

magnus hospes impleveris : ut tunc ipsi tibi ingentium ducum sacra vestigia, iisdem in locis, monstrabantur. Verum hæc olim : in præsentia quidem, quisquis paulo vetustior miles, hic ⁷ te commilitone censetur : quotus enim quisque, cujus tu non ante commilito, quam imperator ? Inde est, quod ⁸ prope omnes nomine appellas ; quod singulorum fortia facta commemoras : nec habent annumeranda tibi pro rep. vulnera, quibus statim laudator & testis contigisti.

XVI. Sed tanto magis prædicanda moderatio tua, quod ¹ innutritus bellicis laudibus pacem amas: nec quia vel ² pater tibi triumphalis, vel adoptionis tuæ die dicata Capitolino Jovi ³ laurus, idcirco ex occasione omni ¹⁰ quæris triumphos. Non times bella, nec provocas. Magnum est, Imperator Auguste, magnum est stare in ⁴ Danubii ripa, si transeas, certum triumphi, nec decertare cupere cum recusantibus : quorum alterum fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nam ut ipse nolis pugnare, moderatio ; fortitudo tua præstat, ut neque hostes tui velint. Accipiet ergo aliquando ¹⁵ ⁵ Capitolium, non ⁶ inanes currus, nec ⁷ falsæ simulacra victoriæ, sed imperatore veram ac solidam gloriam reportante, pacem, tranquillitatem, & ^a tam confessa hostium obsequia, ut vincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis, neque enim unquam, ^b nisi ex contemptu imperii

INTERPRETATIO.

^a Tam spontaneam deditionem, ut nemo ex
his deinceps prælio subigendus sit.

^b Nisi quia spernebant nostrum imperium.

NOTÆ.

cuntur emeriti.

7. Te commilitone.] Nulla certior nota ut dignoscatur, an quis sit vetus miles, quam si te commilitonem semper habuerit.

8. Prope omnes nomine &c.] Pulchrius illud quod de Cyro Plinius, Quintilianus, & alii latini scriptores referunt, illum tenuisse omnium omnino militum suorum nomina ; sed haud scio an verius. Nam, ut recte annotant Lipsius, & Muretus, Xenophon, a quo illi vel uno, vel præcipue, quæ de Cyro dicebant, accipere potuerunt, istud certe non dicit ; sed tantum tenuisse nomina τῶν ἀντὶ ἡμετέρων, quod ut in imperatore laudabile est, ita non excedit fidem. Videri potest Xenoph. l. 3. παύσις. Certe quidem Themistoclem omnium civium suorum nomina memoriter tenuisse dicit Tullius l. 2. de finibus. Sed quomodo id accipiendum sit, sapientes intelligunt.

1. Innutritus bellicis laudibus.] Sane: siquidem puer admodum jam Parthicas lau-

ros patris augebat, ut supra n. 14.

2. Pater tibi triumphalis.] Supra n. 9. not. 2.

3. Laurus.] Missa ex Pannonia sup. n. 8. not. 6.

4. In Danubii ripa.] De Danubio fluvio supra n. 12. not. 17.

5. Capitolium.] Templum erat Jovis in cli-vo Tarpeio, ita dictum, a capite Toli nescio cuius, in ejus fundamentis, cum a Tarquinio instauraretur, reperto. Hic erat terminus pompæ omnis, qua triumphantes in Urbem ingrediebantur. Hic in gremio Jovis Capitolini laureas deponebant.

6. Inanes currus.] Spoliis vacuos, quod turpe est triumphanti.

7. Falsæ simulacra victoriæ.] Ferebantur in triumphis captarum urbium imagines. Hic autem Domitianum carpit, qui cum urbes nullas expugnasset, falsas hujusmodi icones ad ornatum triumphi adhibuerat.

nostri factum est, ut vinceremus. Quod si quis⁸ barbarus rex eo insolentia furorisque processerit, ut iram tuam indignationemque mereatur, nã ille, sive interfuso mari, seu⁹ fluminibus immensis, seu præcipiti monte defenditur, omnia hæc tam^c prona tamque cedentia virtutibus tuis sentiet, ut^d subfedis montes, flumina exaruisse, ^e interceptum mare, ^{io} illatasque sibi non classes nostras, sed^f terras ipsas arbitretur.

XVII. Videor jam cernere non spoliis² provinciarum, & extorto³ sociis auro, sed hostilibus armis, ⁴ captorumque regum catenis triumphum gravem. Videor ingentia ducum nomina, nec indecora nominibus corpora noscitare. ⁸ Videor intueri immanibus ausis barbarorum onusta⁵ fercula, & sua quemque facta vinctis manibus sequentem; mox ipsum te sublimem, instantemque curru domitarum gentium tergo, ante currum autem clypeos, quos ipse perfoderis. Nec tibi⁶ opima defuerint, si quis regum^h venire in manus audeat; nec modo telorum tuorum, sed etiam oculorum,

INTERPRETATIO.

^c Per via.
^d Complatanos esse montes.
^e Mare obstructum aggeribus.
^f Sed urbes ipsas.

^g Videor videre pegmata captorum barbarorum imagines portantia.
^h Singularem prælio tecum certare.

NOTÆ.

8. Barbarus rex.] Decebalus Dacorum rex, adversus quem jam tum bellum parabatur; quod anno sequenti inchoatum, ac tertio post anno confectum est. Dio.

9. Fluminibus immensis.] Ut Danubio. Monte.] Nam Dacia montibus abundat. Trajanus montes Daciæ emunitos cepit. Dio.

10. Illatasque sibi.] Malim quam allatas, ut alii habent.

1. Videor jam cernere.] Ita Horatius Od. 1. 2. 1. Audire magnos jam videor duces, &c. Elegans *ὑποτίκων* triumphus post expeditionem Dacicam Trajano decernendi, quem hic Plinius, cum fierent adhuc ad id bellum apparatus, tanquam divinando describit, prope uti contigit anno sequenti. In quo, etsi futura prædicere, non tam oratorum videtur esse, quam poetarum, qui propterea vates appellantur: fuit tamen Ovidio felicius, qui Tristium l. 4. El. 2. Tiberii, de cujus in Germaniam expeditione rumore nuncio cognoverat, triumphum spe atque opinione conceptum describit, quem tamen nunquam egit Tiberius. Quare satis habere debent poetæ, quæ gesta sunt, more suo quasi vaticinando narrare.

2. Provinciarum.] Iis omnibus regionibus, quæ aut vi, aut quacunque alia ratione subigebantur a Romanis, leges adimebantur domesticæ, dabantur Romanæ: tumque dicebantur redactæ in provinciæ formam. Quæ administrabantur a proconsulibus, eæ consulares appellabantur: quæ vero a pro prætoribus, dicebantur prætoriae, videri potest *Notitia provinciarum Imp. Rom.*

3. Non extorto sociis auro.] Intellige aurum coronarium, quod socii populi Romani, aut provinciæ novo imperatori muneris loco mittebant.

4. Captorumque regum.] Captus est reipsa Dacorum rex Decebalus.

5. Fercula.] Proprie pegmata, in quibus captarum, vel defensorum urbium, montium, fluviorum, caesorum hostium vel fugatorum imago ebore, citro, argento, vel auro expressa imponebatur, ferebaturque ad triumphum pompam.

6. Opima.] Spolia, quæ dux duci sua manu occiso detrahit. Liv. 4. 20. Plutarchus tria tantum hujusmodi spolia ad sua usque tempora relata esse dicit. 1. a Romulo post Acronem Ceninensium regem ejus manu

minarumque conjectum toto campo, totoque exercitu opposito, perhorrescat. Meruisti ⁷ proxima moderatione, ut quodocunque te vel inferre, vel propulsare bellum coegerit imperii dignitas, non ideo vicisse videaris, ut triumphares, sed triumphare, quia viceris.

XVIII. Aliud ex alio mihi occurrit, quam speciosum est enim, ⁵ quod ¹ disciplinam castrorum lapsam extinctamque refovisti, depulso ² prioris seculi malo, inertia & contumacia, & ³ dedignatione parendi? Tutum est reverentiam, tutum ^a caritatem mereri; nec ducum quisquam, aut ⁴ non amari a militibus, aut amari timent ¹ & inde offensæ gratiæque pariter securi, ^b instant operibus, ad sunt exercitationibus, arma, ^c mœnia, ¹⁰ viros aptant. Quippe non is princeps, qui sibi imminere, sibi intendi putet, quod in hostes paretur: quæ persuasio fuit illorum, qui hostilia cum facerent, ⁷ timebant. Eodem ergo tempore militaria studia, nec animos modo, sed & corpora ipsa languescere, gladios etiam in curia hebetari retundique gaudebant. Duces porro nostri, non tam regum exterorum, ¹⁵ quam ¹ suorum principum insidias, nec tam hostium, quam commilitonum manus ferrumque metuebant.

XX. Est hæc natura sideribus, ut parva & exilia validiorum exortus obscurer: similiter imperatoris adventu ¹ legatorum dignitas inumbratur.

INTERPRETATIO.

^a Benevolentiam sibi conciliare.

^b Urgent opera militaria.

^c In suam perniciem exerceri, qui in perniciem hostium exercentur.

NOTÆ.

interfectum. 2. a Cornelio Celso post cæsum Lartem Tolumnium Hetruscorum ducem. 3. a Claudio Marcello postquam Gallorum regem Viridomarus peremisset. Vide *Pro-pertium* l. 4. *eleg.* 11. & Beroaldi in cum notas.

7. *Proxima moderatione.*] Cum stetisti in Danubii ripa, si transisses certus triumphi, ut supra dixit n. 16.

1. *Disciplinam.*] De disciplina militari feliciter a Trajano emendata plura habet Dio.

2. *Prioris seculi.*] Aculeate dictum in Domitianum, cujus taxat tempora, cum suspecta virtus, inertia in pretio; cum ducibus auctoritas nulla, nulla militibus verecundia, nusquam obsequium, omnia soluta, &c. Plin. l. 8. ep. 14.

3. *Dedignatione.*] Rara vox, neque ab aliis, quod sciam, præterquam a Fabio Quintiliano Plinii magistro usurpata.

4. *Non amari.*] Utrumque autem sub Domitiano bonis civibus periculosum erat,

& non amari, ne a militibus apud principem accusarentur: & amari, ne venirent in invidiam.

5 *Et inde &c.*] Et hinc fit ut nulla ratione habita aut conciliandæ sibi militum benevolentiae, aut colligendi eorundem odii &c. hæc enim vis est illius vocis securi. Ut *Æneid.* 1. 354. *Securus amorum Germanæ &c.*

6. *Mœnia.*] Alii legunt *munia*, alii nulla mutatione facta *mœnia* dici putant, pro *munia* sicut apud Lucretium: *belli fera mœnæra Marvora*, & *pœnio* pro *punio*.

7. *Timebant.*] Ne cum hostili more se gererent, secum tanquam cum hostibus ageretur.

8. *Suorum principum.*] Sic Germanicus Germanorum, contra quos pugnabat, impetus repressit quidem, at Tiberii principis sui insidias effugere non potuit; ejus enim jussu, per Pisonem interfectus est.

1. *Legatorum.*] De legatis supra dictum est n. 9. not. 8.

- Tu tamen major omnibus quidem eras, sed sine ullius diminutione majorem eandem auctoritatem præsentem te quisque, quam absente retinebat: quin etiam plerisque ex eo reverentia accesserat, quod tu quoque illos reverebare. Itaque perinde summis atque infimis carus, ^a sic imperatorem commilitonemque miscueras, ut studium omnium laboremque, & tanquam exactor ^b intenderes, & tanquam particeps sociusque ^c relevares. Felices illos, quorum fides & industria, non per internuncios & interpretes, sed ab ipso te, ² nec auribus tuis, sed oculis probabantur! ³ Consecuti sunt ut absens quoque de absentibus nemini magis quam tibi crederes.
- 10 XX. Jam te civium desideria ¹ revocabant, amoremque castrorum superabat caritas patriæ. Iter inde placidum ac modestum, ut plane a pace redeuntis. Nec vero ego in laudibus tuis ponam, quod adventum tuum non pater quisquam, non maritus ² expavit: affectata aliis ³ castitas, tibi ingenua & innata, interque ea quæ ⁴ imputare non possis. Nullus in exigendis ⁵ vehiculis tumultus, ^a nullum circa hospitium fastidium; ⁶ annonæ, quæ ceteris.
- 15 ^b Ad hoc comitatus ⁷ accinctus, & ⁸ parens, diceres magnum aliquem

INTERPRETATIO.

a Ita imperatoris & commilitonis partes in te conjunxeris.
b Augeres.

c Minueres.

a Ne vilissima quidem hospitium designabatur.

b Præterea.

NOTÆ.

2. Nec auribus tuis.] Oculis major est habenda fides, quam auribus. Ut enim ex Rudolpho Agricola ingeniose notat Rayanus: *Aures aliis, oculi sibi credunt.* Unde vetus est illud. *Plus est testis oculatus unus, quam auriti decem.*

3. Consecuti sunt.] Post exhibitam sæpe tuis oculis suam fortitudinem, hoc tandem consecuti sunt, ut in æstimanda absentium virtute, non tam iis, quæ ad te perferrentur, quam tuæ de illis jam pridem conceptæ opinioni crederes.

1. Revocabant.] E. Germania, in Urbem Romanam. Quantopere populus Romanus reditum illum Trajani appetere aptissime describit Martialis l. 10. ep. 6. *Felices, quibus urna dedit spectare coruscum solibus arctois fideribusque ducem. Quando erit ille dies, quo campus, & arbor, & omnis lucebit latia culta fenestra nuri? Quando moræ dulces, longusque a Cæsare pulvis, totaque Flaminia Roma vindenda via &c.*

2. Expavit.] Veritus, ne aut liberis suis, aut uxori vis inferretur.

3. Castitas tibi ingenua.] Ne tam quidem, si Dioni credimus.

4. Imputare.] Uox apud ejus ævi scriptores frequens: infra n. 24. *copiam tui, non tu*

imputes, facis. n. 39. Ex quo intelligi potest quanta benignitatis fuerit... ipsum sibi eripere tot beneficiorum occasiones, tam numerosam obligandi imputandique materiam. Itaque imputare dicitur, qui id, quod facit, beneficii loco ponit, eoque nomine obstrictos sibi alios esse vult.

5. Vehiculis.] Imperatoribus ad expeditionem aliquam proficiscentibus, præstare vehicula debebant provinciæ per quas iter erat, ut impedimenta bellica exportarentur, vehereturque eorum comitatus. Hinc erat illud Palatinum munus, *ab vehiculis*, ut patet ex numis. Vide *Casaubon. in Sport. Hadrianum.* p. 15.

6. Annona.] Varias hujus vocis significationes vide apud argutiores grammaticos. Hic autem sumitur pro victu: sententia est, nullas ciborum lautitias consecutabaris, communibus cibis contentus.

7. Accinctus.] Expeditus ad deproperandum iter, nec nimium in provinciis subsistens, cum popularium incommodo. Inf. n. 30. *In omnia pariter intenta bonitas & accincta*, id est, expedita & adjuvandum celeris.

8. Parens.] Lege cum aliis *parcus*, id est, parce & contente vivens.

ducem,

ducem,⁹ ac te potissimum, ad exercitum ire: adeo nihil aut certe parum intererat, inter imperatorem factum,¹⁰ & futurum. Quam dissimilis nuper¹¹ alterius principis transitus! si tamen transitus ille, non populatio fuit,¹² cum¹³ abactus hospitem exerceret, omniaque dextera lævaque perusta & attrita, ut si vis aliqua, vel¹⁴ ipsi illi barbari, quos fugiebat, inciderent: **¶** persuadendum provinciis erat illud iter Domitiani fuisse,¹⁵ non principis. Itaque non tam pro tua gloria, quam pro utilitate communi,¹⁶ edicto subjecisti, quid in utrumque vestrum esset impensum. Assuescat imperator¹⁷ cum imperio calculum ponere, sic exeat, sic redeat, tanquam rationem redditurus; edicat quid absumpserit, ita fiet ut non absumat, quod pudeat **¶** edicere. Præterea futuri principes, velint nolint, sciant¹⁸ tanti tuum constat: propositisque¹⁹ duobus exemplis, meminerint perinde conjecturam de moribus suis homines esse facturos, prout hoc vel illud elegerint.

XXI. Nonne his tot tantisque meritis, novos aliquos honores, novos titulos increbare? At tu etiam nomen patris patriæ recusabas. Quam longa nobis cum modestia tua pugna! quam tarde vicimus! Nomen illud quod alii primo statim principatus die ut imperatoris & Cæsaris receperunt,

INTERPRETATIO.

a Cum hospites e domibus suis abigeret.

NOTÆ.

9. *Ac te potissimum.*] Artem nota: Plinio enim quasi aliud agenti, & ducem aliquem egregium, quem in exemplum afferat quærenti videtur Trajanus statim occurrere.

10. *Et futurum.*] Mirifice enim obsequentes sunt & modesti, quicumque imperio imminet, dum adhuc egent populi gratia & favore: votorum autem compotes facti, quam dissimiles sæpe mores induunt! Nihil vero fuit tale in Trajano.

11. *Alterius principis.*] Domitiani, quem vellicare non cessat, ut Trajani laus magis clucescat.

12. *Abactus.*] Proprie de grege dicitur, qui per furtum abducitur. Hoc loco sumitur pro violenta hospitem expulsionem.

13. *Ipsi illi barbari.*] Daci, Getæ, Sarmatæ, a quibus etsi Domitianus victus fuerat, vicisse tamen voluit videri, gesto eam ob rem triumpho, ut supra n. II. not. 13. diximus.

14. *Non principis.*] Ut invidia hujus facti non in principis nomen, aut personam, quæ sancta esse debet, sed tota in Domitianum refundatur.

15. *Edicto.*] A te post reditum in Ur-

bem sancito, in quo extremo quid Domitianus, quid tu in itinere tuo impendisses, subjecisti.

16. *Cum imperio.*] Id est, discat expensarum rationem subducere *κατὰ τοῦ ἀρχαίου*, cum republica, inquit Livineius; vel, licet sit imperator; vel, quod malim, discat cum imperii opibus computare, ita ut ex iis suas expensas metiatur, neque majores faciat, quam pati possint.

17. *Tanti tuum constat.*] Rittershusius legit: *Tanti tuum iter constat.* Quæ lectio clariorem sensum efficit.

18. *Duobus exemplis.*] Domitiani, & Trajani.

1. *Nomen patris patriæ.*] Primum datum est Romulo: tum Camillo ab militibus, reflatam a Gallis victoriam imperatori suo gratulantibus: post Ciceroni ex decreto senatus, cum Catilinariam conjurationem patefecisset: inde Augusto ac deinceps aliis imperatoribus delatum est.

2. *Alii primo.*] Non quidem omnes. Nam nec Augustus nisi sero illud recepit, inquit Lipsius, & Tiberius per modestiam distulit, Nero per ætatem. Verum id de aliis dici potest.

usque eo distulisti, donec tu quoque beneficiorum tuorum parcissimus æstimator, jam te mereri fatereris. Itaque soli omnium contigit tibi, ut pater patriæ esses, antequam fieres. Eras enim in animis, in judiciis nostris, nec publicæ pietatis intererat quid vocare, nisi quod ingrata sibi videbatur, si
 5 te imperatorem potius vocaret & Cæsarem, cum patrem experiretur. Quod quidem nomen qua benignitate, qua indulgentia exerces? ut cum civibus tuis, quasi cum liberis parens vivis? Ut reversus imperator, qui privatus exieras, agnoscis, agnosceris? eosdem nos, eundem te putas, pat omnibus, & hoc tantum ceteris major, quo melior.

10 XXII. Ac primum¹ qui dies ille, quo expectatus desideratusque Urbem tuam ingressus es? Jam hoc ipsum quod ingressus es, quam mirum lætumque? nam priores invehī, & importari solebant, non dico quadrijugo curru, & albetibus equis, sed humeris hominum, quod arrogantius erat.
² Tu sola corporis proceritate elatior aliis & excelsior, non de patientia
 15 nostra quendam triumphum, sed de superbia principum egisti. Ergo non ætas quenquam, non valetudo, non sexus retardavit, quo minus oculos insolito spectaculo impleret. Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes, ægri quoque neglecto medentium imperio, ad conspectum tui, quasi ad salutem⁴ sanitatemque prorepere. Inde alii³ se satis vixisse te viso,
 20 te recepto, alii nunc magis esse vivendum prædicabant. Fœminas etiam tunc fecunditatis suæ maxima voluptas subiit, cum cernerent, cui principi cives, cui imperatori milites peperissent. Videres referta tecta, ac laborantia, ac ne cum quidem⁵ vacantem locum, qui non nisi suspensum & instabile vestigium caperet; oppletas undique vias, angustumque tramitem
 25 relictum tibi, alacrem hinc atque inde populum, ubique par gaudium paremque clamorem. Tam^b æqualis ab omnibus ex adventu tuo lætitia

INTERPRETATIO.

a Vacuum locum, qui non poterat sustinere pedem nisi suspensum, & vacillantem.

b Omnes de adventu tuo tam æqualiter læ-

tati sunt, quam tu omnium causa ad imperium venisti.

NOTÆ.

3. Ut reversus.] Ut reversus in Urbem cum imperatoria dignitate, unde privatus sub legati tantum nomine discesseras: præclare agnoscis tuos, idemque agnosceris, nihilo factus tumidior.

1. Qui dies ille.] Etiam mortuo Nerva, Trajanus hac morte solus imperator relictus, annum integrum, & eo amplius in Germania restitit: omnibus ut cito in Urbem rediret optantibus, ut habet *Martialis* l. 10. ep. 6. & 7. rediit autem an. Christi 99. ætatis 44.

2. Tu sola.] Elegans in primis & ex arte facta. *ἡρώδης* Trajani in Urbem redeuntis. Locus illustis & ad imitandum

insignis. Vide Theodosii paneg. n. 47.

3. Non de patientia.] Quia non eras importandus nostris humeris; sed de aliorum principum arrogantia, quam singularis tua humanitas condemnabat.

4. Sanitatemque.] Adulatorie fortasse magis, quam vere. Etsi poterant ægroti illi audivisse sic ad Vespasiani conspectum sanatos esse cæcum & alterum cui imbecilla manus erat. *Xiphilinus*. *Tacitus Hist.* 4. c. 81. *Sueton.* c. 7. Simile quid de Hadriano refert *Spartianus*.

5. Se satis vixisse.] Notandum illud, in summis bonis, primam hanc cogitationem

percepta est, quam omnibus venisti : quæ tamen ipsa cum ingressu tuo crevit, ac prope in singulos gradus adaucta est.

XXIII. Gratum erat cunctis, quod senatum¹ osculo exciperes, ut dimissus osculo fueras : gratum, quod² equestris ordinis decora³ honore nominum, sine monitore, signares : gratum, ^b quod tantum non ultro⁵ clientibus salutatis, quasdam familiaritatis notas adderes. Gratius tamen, quod sensim & placide, & quantum respectantium turba pateretur, incederes : ^c quod occurrentium populus te quoque, te imo maxime astaret ; quod primo statim die latustuum crederes omnibus. Neque enim stipatus satellitum manu, sed circumfusus undique nunc senatus, nunc equestris ordinis flore, ^d prout alterutrum frequentia genus invaluisset, silentes quietosque ^e lictores tuos subsequere, nam milites nihil a plebe habitu, tranquillitate, modestia differebant. Ubi vero cœpisti⁶ Capitolium ascendere, quam læta omnibus ^f adoptionis tuæ recordatio ! quam peculiare gaudium eorum, qui te primi eodem loco salutaverant imperatorem ! quin ^g etiam⁷ deum ipsum tuum præcipuam voluptatem operis sui percepisse crediderim. Ut quidem iisdem vestigiis institisti, quibus ^h parens tuus ingens illud deorum prolaturus arcanum, quæ circumstantium gaudia ? ⁱ quam recens clamor ? quam similis illi ¹⁰ dies, qui hunc genuit diem ? ut

INTERPRETATIO.

a Equestri ordinis clarissimos absque nomenclatore nomine suo appellares.

b Quod prope ante quam salutareris ipse clientes tuos salutares.

c Quod vulgus vel te ipsum, imo te omnium maxime circumstaret.

d Prout alterutrum multitudo conferta propius ad te poterat accedere.

NOTÆ.

incidere : fatis nos vixisse ; in malis vero : plus fatis vixisse. Sic apud Virg. Æncid. 11. 159. Tuque o sanctissima conjux felix morte tua... contra ego vivendo vici mea fata.

1. Osculo exciperes.] Infra n. 71. solebant peregre abeuntes, vel redeuntes imperatores senatum osculo impertire. Hinc apud Dionem Caligula, apud Tranquillum Neronem, Domitianusque arrogantia accusantur, quod eo pietatis urbanitatisque officio, aut non omnino, aut superbe perfuncti essent Lips. 2. elect.

2. Honore nominum.] Sic Suetonius Augustum laudat, quod patres in curia salutaverit, sedentes, & quidem nominatim singulos nullo submonente. Ea de re fufius diximus a. 15. not 7.

3. Clientibus.] Clientes dicebantur qui principum virorum, quos patronos elegerant, fidei se suaque omnia committebant, addicebantque, seu prosperam, seu adversam fortunam securi. Eos autem patroni

sua auctoritate tuebantur.

4. Lictores.] Numero 12. ante consulem virgarum fasciculos cum securibus manu præferebant : idque tum ad pompam, tum etiam ut qui a magistratu damnarentur, eos ligatos (unde lictores dicti) cæderent virgis, tum securi ferirent.

5. Capitolium.] Supra n. 16. not. 5.

6. Adoptionis tuæ.] Ut ingeniose hoc loco adoptionis memoriam revocat!

7. Deum ipsum tuum.] Jovem Capitolinum : cujus opus est adoptio illa tua. In aliis pro tuum est tunc.

8. Parens tuus.] Nerva.

9. Quam recens clamor.] At tota via acclamaverant, & ingredienti applausant. Hic tamen ad Capitolii conspectum quasi recentes, plausum & acclamationes iterarunt.

10. Dies, qui hunc genuit.] Dies adoptionis tuæ, qui in causa est, cur imperator hodie tanta cum pompa redeas.

11. plena altaribus, augusta victimis cuncta? ut in unius salutem collata omnium vota? cum sibi se ac liberis suis intelligerent precari, quæ pro te precarentur. Inde¹² in palatium quidem, sed eo vultu, sed ea moderatione, ut si privatam domum peteres: ceteri¹³ ad penates suos, quisque iteraturus.

5. gaudii fidem, ubi nulla necessitas gaudendi est.

XXIV. Onerasset alium huiusmodi introitus, tu quotidie admirabilior & melior: talis denique, quales alii principes futuros se tantum pollicentur. Solum ergo te commendat augetque temporis spatium, junxisti enim ac miscuisti res diversissimas, securitatem olim imperantis, & incipientis pudorem. Non tu civium amplexus³ ad pedes tuos deprimis, nec osculum manu reddis, manet imperatori⁴ quæ prior oris humanitas, dextræ verecundia. Incedebas pedibus? incedis: lætabaris labore? lætaris, eademque omnia illa circa te, nihil in ipso te fortuna mutavit. Liberum est ingrediente per publicum principe subsistere, occurrere, comitari, præterire.

15. Ambulas inter nos, non quasi contingas: & copiam tui, non ut imputes, facis. Hæret lateri tuo quisquis accessit, finemque sermoni suus cuique pudor, non tua superbia facit. Regimur quidem a te, & subiecti tibi, sed quemadmodum legibus sumus, nam & illæ cupiditates nostras, libidinesque moderantur; nobiscum tamen, & inter nos versantur.

20. Emines, excellis, ut honor, ut potestas, quæ super homines quidem,

NOTÆ.

11. Plena altaribus.] Ita exceptus est Romæ Vitellius: Extructis altaribus, cæsisque victimis, regium in morem. Tacit. II. c. 70. sic in Caligulæ adventu supra centum sexaginta milia victimarum cæsa. Sueton.

12. In palatium.] Triumphantem, si Dionii fides, per forum adibant Capitolium, inde eadem populi frequentia, & pompa in palatium deducebantur.

13. Ad penates suos.] Id est, domi: quod veræ, nec fucatæ lætitiæ indicium est, quæ qualis præfertur coram principe, talis privatim iteratur; cum sine ullis arbitris sinceri animi sensus intra domesticos parietes explicantur.

1. Onerasset.] Oneri fuisset aliis huius introitus pompa, quibus imposuisset necessitatem dignos se hoc honore reddendi. Plin. I. 8. ep. ult. Onerat te quaesura tue fama; onerat testimonium principis.

2. Securitatem.] Qui diu imperarunt, propter confirmatam auctoritatem suam, jam sibi fidunt, atque in tuto sibi videntur esse: in iis vero qui incipiunt, inest pudor quidam & verecundia. At, inquit Plinius, utrumque, Trajane, conjungis mirifice;

ejus, qui jam diu regnat, securitatem; ejus, qui incipit, verecundiam & pudorem.

3. Ad pedes.] Ut Caligula, cujus superbiam ea in re notat Suetonius.

4. Quæ prior oris &c.] Nihil de ea humanitate remisisti, qua privatus eminebas, siquidem imperator cum sis, & senatum & equestris ordinis decora osculo excipere non dedignaris, nec das manum osculandam: absimilis iis principibus, qui ut ait infra n. 71. Velut affixi curulibus suis, manum tantum, & hanc cunctanter, & imputantibus similes promebant.

5. Nihil in ipso te.] Lege nihil ipsum te, ut Grutero placet, vel nihil in ipso te, ut Petrus Faber suspicatur.

6. Non quasi contingas.] Id est, perinde quasi nemo te in via contingat, atque eunti obster. Legit Lipsius inter nos, quasi nos contingas: sensus erit quasi unus e nobis sis: quasi nos ordine, vel affinitate contingas.

7. Non ut imputes.] Non quo id beneficii loco tibi apponatur. Non ut magnum quidpiam nobis concessisse videaris. Supra n. 20. not. 4.

hominum sunt tamen. Ante te principes, fastidio nostri & quodam æqualitatis metu, ^a usum pedum amiserant: illos ergo humeri, cervicesque servorum super ora nostra; te fama, te gloria, te civium pietas, te libertas super ipsos principes vehunt: te ad sidera tollit ² humus, ita communia & confusa principis vestigia.

XXV. ¹ Nec vereor P. C. ne longior videar, cum sit maxime optandum, ut ea pro quibus aguntur principi gratiæ, multa sint: quæ quidem reverentius fuerit integra illibataque cogitationibus vestris reservari, quam ^a carpitim, breviterque perstringi, quia ^b fere sequitur ut illa quidem, ² de quibus taceas, tanta quanta sunt, esse videantur. Nisi vero leviter attingi placet, ¹⁰ locupletatas ³ tribus, datumque ⁴ congiarium populo, & ⁵ datum totum, cum donativi partem milites accepissent. An mediocris animi est his potius repræsentare, quibus magis negari potest? Quanquam in hac quoque diversitate, æqualitatis ratio servata est, æquati sunt enim populo milites, eo quod partem, sed priores: populus militibus, quod posterior, sed totum ¹⁵

INTERPRETATIO.

^a Leviter summatimque delibare. ^b Ferre accidit, ut quæ commemorare prætermittit &c.

NOTÆ.

¹ *Usum pedum amiserant.*] Quod lætica uterentur. Atque id non imperatores modo, sed & senatores, & equites pro jure suo faciebant; neque in eo quidquam censura dignum. Carpit tamen hoc loco eos imperatores, qui succollantium humeris cervicibusque ad fastum pro lætica uterentur.

² *Humus.*] Humus ista, quam tuis pedibus terere non dedignaris, ad cælum usque te evehit: ita cum nostris vestigiis communia & permixta sunt principis nostri vestigia. Alii alio modo hunc locum legunt, sed emendatione hic non videtur opus esse.

³ *Nec vereor.*] Ut apte, & juxta præceptum Aristotelis, & Tullii fessos & languentes auditorum animos in decursu orationis excitat: modo prolixitatem orationis excusans, modo multa prætermittunt se asseverans!

⁴ *De quibus taceas.*] Non minus artis est in rebus interdum supprimendis, quam in iisdem efferendis: imo reticere interdum aliquid multo aptius est, ad rem exaggerandam: seu quod ea in re oratori præstare velit auditor, ametque eo majus quiddam sibi fingere; quod rei exprimendæ parem se non esse orator professus sit: seu quod, ut in tenebris majora nobis fingi-

mus omnia, quam in luce: sic quæ superimuntur, ac veluti tenebris absconduntur ab oratore, majora semper videntur. Hinc Parrhasii pictoris singularis illa laus fuit, cujus pictura, sic apte desinebat, ut promitteret alia post se: ostenderetque etiam, quæ occultaret. Plinius l. 35. c. 10.

⁵ *Tribus.*] Urbs primum in tres partes divisa fuerat, quæ ideo *tribus* dicebantur. Qui singulis tribubus præerant, *tribuni*; pecuniæ vero, quæ tributum, id est; per tribus imperabantur, vocabantur *tributa*. Etsi autem post in 4. partes, & Ciceronis, atque, ut ex hoc loco patet, Plinii tempore in 35. distributa erat: servatum est illud nomen, & 35. *tribus* dictæ sunt.

⁶ *Congiarium.*] Munus, quod plebi; Donativum vero, quod militibus dabatur. Congiarium dictum a congio: quod vasis genus erat sextariorum sex. Munus autem illud erat initio vini, aut olei certa mensura, in plebem ab imperatore distributa. Tum extentum est nomen illud ad quasvis etiam pecuniæ donationes, sed maxime principum in plebem; demum ad quodvis munus etiam privatim & in singulos collatum.

⁷ *Datum totum.*] Trajanus congiarium

statim accepit. Enimvero qua benignitate divisum est? quantæ curæ tibi fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret? Datum est his qui post edictum tuum, ⁶ in locum eraforum, subditi fuerant: æquatique sunt ceteris illi etiam, quibus non erat promissum. Negotiis aliquis, valetudine alius, hic mari, ille fluminibus distinebatur; expectatum est provisumque, ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis denique longe fuisset, veniret quisque cum posset. Magnificum Cæsar, & tuum, disjunctissimas terras munificentia ingenio velut ⁷ admovere, immensaque spatia liberalitate contrahere, intercedere casibus, occurfare fortunæ: atque omni ope adniti, ne ¹⁰ quis e plebe Romana dante congiarium te, ⁸ hominem magis sentiret se fuisse, quam civem.

XXVI. Adventante congiarii ¹ die, observare principis egressum in publicum, insidere vias ² examina infantium, ³ futurusque populus solabat: labor parentibus erat ostentare parvulos, impositosque cervicibus adulantia verba ⁴ blandasque voces edocere: ^a reddebant illi, quæ monebantur. ¹⁵ Ac plerique irritis precibus surdas principis aures adstrepebant; ignarique quid rogassent, quid non impetrassent, donec plane scirent, ⁵ differebantur. Tu ne rogari quidem sustinuisti, & quanquam lætissimum oculis tuis esset, conspectu Romanæ sobolis impleri, omnes tamen antequam te viderent, ²⁰ adirentve, recipi, incidi iussisti: ut jam inde ab infantia parentem publicum munere educationis experirentur. Crescerent ⁶ de tuo, qui crescerent

INTERPRETATIO.

^a Edebant illi verba, quæ docebantur.

NOTÆ.

plebi, donativum militi promiserat. Sed cum ærarium utrique largitioni simul non sufficeret, dimidium promissi militibus statim dedit: plebi vero totum, sed paulo serius. Ita illi in tempore prælati, hi in summa. *Lipsius.*

⁶ In locum eraforum.] Incisa erant in tabulis civium nomina quos congiario donari oporteret. Quorum e numero si qui aut occumberent, aut alio commigrarent, ascribebantur alii. In hoc vero enituit liberalitas Trajani, quod his qui post factum de dando congiario edictum in eraforum locum suffecti fuerant, quibus proinde edicto suo nihil promiserat, congiarium tamen æquale atque ceteris datum voluerit.

⁷ Admovere.] Cum efficeret ut quamvis absentes essent, tamen sic tanquam forent præsentet, liberalitatem tuam perferrent,

⁸ Hominem magis.] Ut non prius hu-

manam te inter homines vitam agere quam munusculum tuorum participes se esse sentirent.

¹ Die.] Qua dandum esse populo congiarium princeps edixerat.

² Examina.] Proprie de apibus dicitur examen, ut sæpe apud Virgilium: sed & de puerorum turba dixit Horat. l. 1. od. 25. *Fuvenum recens examen.* Et Epod. od. 2. *Positoque vernas, disitis examen domus.*

³ Futurusque populus.] Quasi qui infantes sint, nondum inter populum censeri debeant.

⁴ Blandasque voces &c.] Quibus moveretur princeps, ut largitiones suas in ipsos derivaret.

⁵ Differebantur.] Ad annum 11. Suetonius enim de Augusto: c. 41. *Congiariorum populo frequenter dedit.... ac ne minores quidem pueros præterit, quamvis ante non nisi ab undecimo ætatis anno accipere consueverat.*

⁶ De tuo &c.] De tua liberalitate, qui vitam

tibi; alimentisque tuis ad stipendia tua pervenirent: tantumque omnes uni tibi, quantum parentibus suis quisque, deberent. Recte Cæsar, quod spem Romani nominis sumptibus tuis suscipis. Nullum est enim magno principis, immortalitatemque merituro, impendii genus dignius, quam quod erogatur in posteros. Locupletes^b ad tollendos liberos ingentia^c præmia, & pares pænæ, cohortantur; pauperibus^d educandis una ratio est, bonus princeps. Hic^e fiducia sui procreatos, nisi larga manu foveat, augeat, amplectitur; ut occasum imperii, occasum reipublicæ accelerat, frustra que procures, plebe neglecta, defectum corpore caput, nuturumque instabili pondere tueretur. Facile est conjectare, quod percerperis gaudium, cum te parentum, liberorum, senum, infantium, puerorum clamor exciperet. Hæc prima parvulorum civium vox aures tuas imbuat, quibus tu daturus^f alimenta, hoc maximum præstitisti, ne rogarent. Super omnia est tamen, quod talis es, ut sub te liberos tollere libeat, expediat.

XXVII. Nemo jam parens filio, nisi fragilitatis humanæ vices horret, nec inter insanabiles morbos principis ira numeratur. Magnum quidem est educandi incitamentum, tollere liberos in spem alimentorum, in spem congiariorum; majus tamen in spem libertatis, in spem securitatis. Atque adeo nihil largiatur princeps, dum nihil auferat; non alat, dum non occidat: nec deerunt, qui filios concupiscant. Contra largiatur &

INTERPRETATIO.

^b Ad educandos pueros.

^c Confidentia liberalitatis sue.

^d Destitutum membris.

^e Hoc tamen maxime omnium iuste laudabile est, quod talem te præstas in imperio.

NOTÆ.

olim suam obsequio tuo impensuri erant.

7. *Erogatur in posteros.*] Sic enim princeps nomen suum posteritati commendat.

8. *Præmia.*] Ut sunt, honestior locus in spectaculis, jus sortiendi provincias, petendi magistratus, hæreditates obtinendi. *Ex lege Julia & Papia.* Dio l. 43. *Sueton. in Augusto,* 34. *Lipsius in l. 3. Annal. Taciti.*

9. *Pares pænæ.*] Et turpis apud Romanos & prohibitus erat coelibatus, indicta per censores pecuniaria multa, quam populo pendere coelibes tenebantur, quamque ideo Festus vocat *æ uxorium*. Præterea arcebantur ab honoribus, & dignitatibus populi Romani. Hæredes autem instituti hæreditatem adire non poterant, nisi intra centum dies uxorem ducerent, *ex lege Julia & Papia.* Vide pan. 6. n. 2.

10. *Educandis.*] Malim *educandi*, supple liberos, ut in Viennensi editione legitur, & Grutero probatur.

11. *Frustraque procures.*] Alludit haud dubie ad venustissimum Menenii Agrippæ apologum cujus meminit *Livius l. 2.* & *Quintilianus l. 5. c. 12.* Hic enim Plinius ostendit e re principis esse, ita tueri procures, qui reipublicæ veluti caput appellari possunt, ut plebem, id est, inferiores corporis partes non negligat.

12. *Alimenta.*] Hinc Trajani numus ille, in quo Italia virginis specie pueros offert imperatori quibus ipse spicas distribuit. *Titulus alimenta Italie.*

1. *Fragilitatis &c.*] Nisi quod vitare non potest humana conditio, ut valetudinem & mortem.

2. *Inter insanabiles.*] Nulla enim tetrior lucus, aut morbus pestilentior, quam Tyrranni ferocia.

3. *Dum nihil auferat.*] Notat nefariam Domitiani liberalitatem, qui congiaria primum largiebatur pueris, tum ea ipsa ma-

auferat, alat & occidat; nã ille⁴ in tam brevi tempore effecerit, ut omnes non posterorum modo, sed sui parentumque pœniteat. Quocirca nihil magis in tua tota liberalitate laudaverim, quam quod congiarium das de tuo, alimenta de tuo: neque a te liberi civium, ut ferarum catuli, sanguine & cædibus nutriuntur. Quodque gratissimum est accipientibus, sciunt dari sibi, quod nemini est ereptum; locupletatisque tam multis, pauperiorem esse factum principem tantum, quanquam nec hunc quidem: nam cujus est quidquid est omnium, tantum ipse, quantum omnes, habet.

- XVIII. ¹ Alio me vocat^a numerosa gloria tua: alio autem? quasi vero jam satis veneratus miratusque sim, quod tantam pecuniam profudisti, non ut flagitii tibi conscius^b ab insectatione ejus² averteres famam, nec ut tristes hominum, mœstosque sermones lætiore materia detineres; Nullam congiario culpam, nullam alimentis crudelitatem redemisti; nec tibi benefaciendi fuit causa, ut quæ male feceras, impune fecisses: amor impendio isto, non venia quæsitæ est, populusque Rom.^c obligatus a tribunali tuo, non exoratus recessit. Obtulisti enim congiarium gaudentibus gaudens, securusque securis: quodque antea principes ad odium sui leniendum³ tumentibus plebis animis objectabant, id tu tam innocens populo dedisti, quam populus accepit. Paulo minus P. C. quinque millia⁴ ingenuorum fuerunt, quæ liberalitas principis nostri conquirit, invenit, adscivit, hi subsidium bellorum, ornamentum pacis, publicis sumptibus aluntur; patriamque non ut patriam tantum, verum ut altricem amare condiscunt. Ex his castra, ex his tribus replebuntur, ex his quandoque nascuntur, quibus alimentis opus non sit. Dent tibi Cæsar^d ætatem dii, quam mereris, ferventque animum, quem dederunt, & quanto majorem infantium turbam iterum atque iterum jubebis^e incidi? Augetur enim quotidie & crescit,

INTERPRETATIO.

^a Multiplex laus tua.

^b Deterres populos ab eo tibi imputando.

^c Derunctus beneficio a palatio tuo recessit,

non placatus.

^d Longævus annos.

NOTÆ.

gno cum scœnore, sæpe etiam cum vita repetebat.

4. *In tam brevi tempore.*] Livineius pro in tam legendum suspicatur inquam: ego malim cum Rittershusio, inducto tam, legere in brevi tempore.

5. *Quod nemini est ereptum.*] Trajanus enim ab alienis pecuniis mirum quantum abstinerebat. Dio.

1. *Alio me vocat.*] Quam ingeniose auditorum animos excitat, dum alio se vocari simulans, in eodem tamen versatur argumento!

2. *Averteres.*] Ut Nero, in cujus largi-

tionibus aliqui necessitatem adhibitam credebant a principe sceleris sibi conscio & veniam sperante si largitionibus validissimum quemque obstrinxisset. Tacit. An. 13. c. 18.

3. *Tumentibus.*] Furenti populo pecuniam, tanquam apud Virgilium Sybilla offam Cerbero, objectabant.

4. *Ingenuorum.*] Ingenui sunt, qui statim ut nati sunt, liberi sunt; sive nascantur ex duobus ingenuis; sive ex uno ingenuo, & altero libertino: sive ex duobus libertinis; sive ex patre servo & matre libera.

5. *Incidi.*] In iis tabulis, ubi erant eo-

non

non quia cariores parentibus liberi, sed quia principi cives. Præstabis alimenta si voles; dabis congiaria, si voles; illi tamen ^c propter te nascuntur.

X XIX. Instar ego perpetui congiarii reor affluentiam annonæ. ^a Hujus aliquando cura Pompeio non minus addidit gloriæ, quam ^a pul-
sus ambitus campo, exactus ^b hostis mari, ⁴ Oriens triumphis, ⁵ Occiden-
que lustratus. Nec vero ille ^a civilis, quam parens noster, auctoritate,
consilio, fide reclusit vias, portus patefecit, ^c itinera terris, litoribus
mare, litora mari reddidit, diversasque gentes ita commercio miscuit, ut
quod genitum esset, usquam, id apud omnes natum esse videretur. Non-
ne cernere datur, ut sine ullius injuria ^b omnis usibus nostris annus exube-
ret? quippe non ut ^c ex hostico raptæ, perituræque ⁷ in horreis messes, ne-
quicquam queritantibus sociis, auferuntur. Devehunt ipsi quod terra ge-
nuit, ⁸ quod sidus aluit, quod annus tulit; ^d nec novis ⁹ indictionibus

INTERPRETATIO.

^a Ratione magis populari.

^b His temporibus agri præter solitum in
usus nostros fertiles sint.

^c Ex hostili agro.

^d Nec novorum vestigialium exactione vexatè
impares sunt pendendis veteribus tributis.

NOTÆ.

rum nomina, qui congiario donandi erant.

6. *Propter te.*] Non propter congiarium tuum: sed ut te imperatorem habeant, ut ævi tui felicitate fruantur,

1. *Hujus cura Pompeio &c.*] Constituti erant præfecti frumento in populum distribuendo, sive donaretur, sive minimo distraheretur: quam præfecturam Cn. Pompeius an. v. c. 696. in quinquennium, sed extra ordinem in summa annonæ difficultate gessit, & per se ac per 15. legatos eam ob rem ipsi datos tantam frumenti copiam in Urbem invexit, ut plus ea re sibi laudis pepererit, quam tot reportatis victoriis. *Plutarchus, Cicero pro lege Manilia.*

2. *Pulsus ambitus campo.*] Martio, ubi plebis suffragia emendicari, & effusissimis largitionibus ac blanditiarum genere omni ambiri magistratus solebant. Cui malo ut mederetur Cn. Pompeius in tertio suo consulatu gravissimam legem tulit de ambitu. *Plutarchus.*

3. *Hostis.*] Pirata Cilix: quod factum diebus non amplius 40. narrat *Plutarchus, Appianus, Florus, Tullius de provinc. consular.*

4. *Oriens.*] Ubi Mithridatem, Tigra- nem, Albanos, Iberos, Arabas, & Judæos vicit.

5. *Occidentæque.*] Puta in Africa, ubi Do-

mitium reliquias exercitus Marii colligen- tem victum interfecit: in Hispania, ubi Sertorium, Perpennam, Lectoriumque su- peravit.

6. *Itinera terris.*] Quia terræ sine itine- ribus, mare sine litoribus, litora sine ma- ri videbantur esse; adeo omnia prædonum & piratarum latrocinii erant infesta & veluti interclusa.

7. *In horreis.*] Quæ Romani in provin- ciis passim habebant, ubi frumenta repone- rent, & militares annonas. Erant & Romæ horrea, per omnes regiones urbis sparsa, quibus publicum conderetur frumentum. *Lips.*

8. *Quod sidus aluit.*] Sidera enim ad alendas fruges plurimum conferunt; unde observandum in primis: quo sidere terram *vertere conveniat.* Virg. Georg. l. i. v. 1.

9. *Indictionibus.*] Indictiones dicebantur tributa, quæ singulis tribus lustris pende- bantur, unde cœpit, ut verisimile est, sub Constantino consuetudo illa numerandi annos ab indictionibus, id est, a spa- tio 15. annorum. Omnino tria tributo- rum genera erant. 1. *Canon*, certum & ordinarium tributum. 2. *Oblatio*, volun- tarium. 3. *Indictio*, novum & superindi- ctum. *Budeus in annot. ad Pandect. Asco- nius in Verrinam 4.*

pressi, ad vetera tributa deficiunt. Emit¹⁰ fiscus, quidquid¹¹ videtur emere: inde copia, inde annona, de^e qua inter¹² licentem, vendentemque conveniat: inde hic satietas, nec fames usquam.

XXX. ¹ Ægyptus alendis augendisque seminibus ita gloriata est, ² ut nihil imbribus ³ cœloque deberet: siquidem ³ proprio semper amne perfusa, nec alio genere aquarum solita pinguescere, quam quas ipse devexerat, tantis segetibus⁴ induebatur, ut cum feracissimis terris quasi nunquam cessura certaret. Hæc inopina siccitate^a usque in injuriam sterilitatis exaruit: quia piger Nilus cunctanter alveo sese ac languide extulerat, ¹⁰ ingentibus quoque tunc quidem ille fluminibus, fluminibus tamen confereendus. Hinc pars magna terrarum, ^b mergi palanti amne consueta, alto pulvere incanduit. Frustra tunc Ægyptus nubila optavit, ¹ cœlumque respexit, cum ipse fecunditatis parens contractior & exilior, ^c iisdem ubertatem ejus anni angustis, quibus abundantiam suam cohibuisset. Neque ¹⁵ enim solum vagus ille, & ^d expanditor amnis, ^d intra usurpata semper collum

INTERPRETATIO.

^e De cuius pretio inter emptorem, venditoremque facile conveniat.

^a Usque ad reprehensionem sterilitatis.

^b Tegi assueta fluvio circumquaque exundante.

^c Iisdem terminis contraxisset, & ejus anni fertilitatem, & aquarum suarum copiam.

^d Intra colles, quos aquis operire quondam solebat.

NOTÆ.

10. Fiscus.] Ærarium principis.

11. Videtur emere.] Non ut improbe callidi imperatores, qui interdum emendi specie, aliena per vim rapiunt. Trajanus autem emebat vere, quidquid emere videbatur.

12. Licentem.] Id est, ementem. Liceri tamen, & licitari proprie dicitur, qui in auctione rem venum expositam plus offerendo auferre contendit: is licitatore apponit, qui subornat aliquem qui se vellemere simulet, & pluris liceatur, ea quæ venum exposita sunt, quam quanti sunt: ut eo modo ceteri emptores inducantur.

1. Ægyptus.] Regio Africæ ad Syenen & Æthiopiam, inde ad Arabiam & Palæstinam pertinens. Abundans pascuis, frumenti frugumque feracissima. De ejus fertilitate vide Lucretium l. 10. Solinum, in Collectaneis, Annaum Senecam, in quæstion. naturalibus, & Strabonem, in Geographia.

2. Cœloque.] Quare, ut Tibullus ait, non illic pluvio supplicat herba Fori. l. 1. el. 7.

3. Proprio amne.] Nilo: qui veluti coloni vice fungens ad uberandos agros evagari incipit a solstitio. Plin. l. 18. c. 18. Et cum tota æstate aquis suis Ægyptum obrutam opplet amque tenuit, tum recedit, molliorque & oblimatos agros ad serendum relinquit. Cic. de Nat. Deor. 1. Ad summam ubertatem inducendam neque minus 12. cubitis, neque plus 16. exundare debet. Plin. l. 18. c. 18.

4. Induebatur.] Olet poeticum quiddam hæc metaphora, qua terra indui ac vestiri segetibus dicitur, pro tegi: sed voces humilmodi & familiares sunt Plinio, neque videntur a panegyricarum orationum stylo valde alienæ.

5. Cœlumque respexit.] Præter consuetudinem. In Ægypto enim, ut ait Seneca, nemo aratorum afficit cœlum, cujus opesibi non videntur indigere. In solo tanta est fiducia Nilo, inquit Lucanus.

6. Expanditor.] Quia vox hæc infrequentior videtur ac durior, Rittershusius legit spatiator; Lipsius suspicatur legendum expansiator.

substitit atque hæserat, ^e sed supino etiam ac detinenti solo non placido se mollique lapsu refugum abstulerat, necdum satis humentes terras addiderat arentibus. Igitur inundatione, id est, ubertate regio fraudata, sic opem Cæsaris invocavit, ut solet ⁷ amnem suum: ^f nec longius illi adversorum fuit spatium, quam dum nunciat. Tam velox, Cæsar, potentia tua est, ⁵ tamque in omnia pariter intenta bonitas & ² accincta: ut tristius aliquid seculo tuo passis, ad remedium salutemque sufficiat, ut scias.

XXXI. Omnibus equidem gentibus fertiles annos, grataeque terras precor: crediderim tamen, per hunc Ægypti statum, tuas fortunam vires experiri, tuamque vigilantiam ¹ spectari voluisse. Nam cum omnia ubique ¹⁰ secunda merearis, nonne manifestum est, si quid adversi cadat, tuis laudibus, tuisque virtutibus, materiem campumque prosterni: cum secunda felices, adversa magnos probent. Percrebuerat antiquitus, Urbem nostram, nisi opibus Ægypti ali sustentarique ² non posse. Superbicbat ³ ventosa & insolens natio, quod victorem quidem populum, pasceret tamen; quodque ¹⁵ in suo flumine, ⁴ in suis manibus, vel abundantia nostra, vel fames esset. ^a Reddidimus Nilo suas copias, recepit frumenta quæ miserat, deportataeque messes revexit. Discat igitur Ægyptus, credatque ⁵ experimento, non alimenta se nobis, sed tributum præstare: sciat se non esse populo Romano necessariam, ⁶ & tamen serviat. Post hæc, si volet, Nilus ^b ²⁰ amet alveum suum, & ⁷ fluminis modum servet: nihil hoc ad Urbem, ac ne ad Ægyptum quidem, nisi ut inde navigia inania & vacua, & ^c similia redeuntibus, hinc plena & onusta, & qualia solent venire, mittantur: conversoque munere maris, hinc potius ⁸ venti ferentes, & brevis

INTERPRETATIO.

^e Sed etiam refugiendo se subduxerat declivi & detinentis aquis accommoda terra, non sedato ac lento cursu; & necdum satis limi in sicca terra invexerat.

^f Nec diutius duravit ejus calamitas, quam quoad nunciaret tibi.

^g Et ad juvandos alios expedita.

^a Reddidimus Nilo suas opes.

^b Sese teneat in alveo suo, & fluminum fortuna contentus sit.

^c Qualia olim redibant.

NOTÆ.

7. *Amnem suum.*] Nilum, quem Ægyptii Jovem suum nuncupant.

1. *Speclari.*] Ita Lipsius. Juxta alios vero expectare, quod non ita placet.

2. *Non posse.*] Neque admodum immerito. Nam Josephus II. excidii Hierosol. Ægyptus quatuor mensium annonam Urbi suppeditabat. Et bello Punico secundo, cum vastata esset ab Annibale Italia, Romani per legatos a Ptolemæo petiere, ut frumenti sibi copia fieret, cujus in summa erant inopia. Polyb. Augusta Ægypto in provinciae formam redacta, publicas ibi fru-

mentationes instituit, unde, ut ait Victor in Augusto: Urbi annua ducenties centena milia frumenti inferebantur.

3. *Ventosa.*] Vopiscus in Saturnino: Ægyptii viri ventosi, furibundi, jactantes.

4. *In suis manibus.*] Alii in suis navibus.

5. *Experimento.*] Si alio modo abduci ab errore suo non potest.

6. *Et tamen serviat.*] Malim cum Livinio, Et tantum serviat.

7. *Fluminis modum servet.*] Non instar maris in Ægyptum exundet.

8. *Ventiferentes.*] Secundi. Sic Virgil.

curfus ² optentur. ^d Mirum, Cæsar, videretur, si desidem Ægyptum, cessantemque Nilum, non sensisset Urbis annona, quæ tuis opibus, tua cura usque illuc redundavit, ut simul probaretur, & nos Ægypto posse, & nobis Ægyptum carere non posse. Actum erat de fecundissima gente, ¹⁰ si libera fuisset; pudebat sterilitatis insolitæ, nec minus erubescere fame, quam torquebatur; cum pariter a te necessitatibus ejus pudorque ¹¹ subventum est. Stupebant agricolæ plena horrea, quæ non ipsi referissent, quibusque de campis illa subvecta messis, quæ in Ægypti parte alius amnis. ^e Ita beneficium tuo nec maligna tellus, & obsequens Nilus, Ægypto quidem sæpe, sed gloriæ nostræ nunquam largior fluxit.

XXXII. Quam nunc juvat provincias omnes in fidem nostram ditionemque venisse, postquam contigit princeps, ¹ qui terrarum fecunditatem nunc huc, nunc illuc, ut tempus & necessitas posceret, transferret, referretque! qui ^a direptam mari gentem, ut partem aliquam populi plebisque ¹⁵ Romanæ, aleret ac tueretur. Et cælo quidem nunquam benignitas tanta, ^b ut omnes simul terras ² uberet, foveatque: hic omnibus pariter, si non sterilitatem, at mala sterilitatis exturbat, hic si non fecunditatem, at bona fecunditatis importat, hic æternis commeatibus ³ Orientem, Occidentemque connectit: ut quæ ubique feruntur, quæque expetuntur, omnes gentes invicem capiant; & discant, ^c quanto libertate discordi servientibus sit ²⁰ utilius unum esse, cui serviant. Quippe ^d discretis quidem bonis omnium,

INTERPRETATIO.

^d Mirum fuisset si Ægyptum sterilem, arescentemque Nilum Urbis cibaria nihilo imminuta non sensissent: quæ tuo sumptu, tuaque providentia hinc ad Ægyptum usque assatim exportata sunt, ut intelligeretur, &c.

^e Ita per te factum est, ut nec sterilis Ægyptus esset, & Nilus Ægyptiorum votis respondens sæpe abundantior fuerit ad Ægypti uber-

tatem, nunquam ad gloriam nostram.

^a Separatam ab Italia mari mediterraneo Ægyptum.

^b Ut omnes eodem anno regiones facundet.

^c Quanto satius sit iis, qui in republica libera, sed discordi servi sunt, unum esse principem cui subiecti sint, quam &c.

NOTÆ.

Æneid. 4. 430. Expetet facilemque fugam, ventosque ferentes. Et Ovid. Trist. l. 1. eleg.

2. 73. Ut mare subsidat ventisque ferentibus utar. Stat. 2. Thebaid. ferentem fortunam appellavit pro secunda fortuna. Aliqui legunt faventibus.

9. Optentur.] Ab Ægyptiis ope nostra egentibus.

10. Si libera fuisset.] Neque enim ex Italia in Ægyptum deportata essent frumenta, nisi Romanæ ditionis fuisset.

11. Subventum est.] Ut patet ex numo qui hodieque extat. IMP. CÆS. NERVA TRAJANUS AUG. in parte altera. S. P. Q. R. OPTIMO PRINCIPI NILUS.

Ubi picta effigies Nili recubantis, cum crocodilo suo & hippopotamo Lips.

1. Qui terrarum.] Emendavi cum Livineio juxta editionem Lugdunensem, in aliis enim est, princeps terrarum qui.

2. Uberet.] Vox rara quidem, sed a Palladio l. 4. usurpata. Hoc, inquit, coitus steriles arbores uberantur. Et a Columella l.

5. c. 9. Neque enim olea continuo biennio uberat, id est, fecunda est & fertilis.

3. Orientem, occidentemque.] Id est, terras disjunctissimas, neque enim crediderim verba hæc adeo stricte accipienda.

4. Discretis.] Ut sit in discordi republica.

sua cujusque ad singulos mala : sociatis autem atque permixtis , singulorum mala ad neminem , ad omnes omnia bona pertinent. Sed siue terris divinitas quædam , siue aliquis amnibus⁷ Genius ; & solum illud & flumen ipsum precor , ut hac principis benignitate contentum , molli⁸ gremio semina recondat , multiplicata restituat. Non equidem reposci-⁵ mus fœnus , putet tamen esse solvendum : fallacemque unius anni fidem , omnibus annis , omnibusque postea seculis tanto magis , quia non exigimus , excuset.

XXXIII. Satisfactum , qua civium , qua sociorum utilitatibus , visum est¹ spectaculum inde non² enerve , nec fluxum , nec quod animos vi-¹⁰ rorum molliret & frangeret , sed quod ad pulchra vulnera contemptumque mortis accenderet : cum in⁴ servorum etiam noxiorumque corporibus amor laudis , & cupido victoriæ cerneretur. Quam deinde in edendo liberalitatem , quam justitiam exhibuit³ omni⁶ affectione , aut intactus , aut

INTERPRETATIO.

d Terram illam Ægypti , & Nilum ipsum.

e In gremio suo semina mollior cœno operiat.

a Omnis affectionis immunitas , aut victoriæ

NOTÆ.

5. Sociatis.] Sub bono principe. Laus Aristocratæ.

6. Siue terris divinitas, &c.] Omnino. Nam terra sub Opis, Rheæ, & Vestæ nomine tanquam dea colebatur : imo & Gallia, Ægyptus, Italia, regionesque ceteræ, ut ex numis patet, pingebantur, habebanturque ut deæ.

7. Genius.] Custodes urbibus, domibus, aliisque locis genius attribuit antiquitas : hominibus etiam, siue ut generationi præessent, seu quod una gignerentur cum iis, seu demum quod genitos ita tuerentur regerentque : ut eos haberent sibi in re omni cœca quadam necessitate obsequentes. Eam in rem videri possunt, Ammianus l. 23. Apuleius de Genio Socratis, Censorinus &c.

8. Gremio &c.] Duplex Nili gremium esse potest. 1. alveus solitus, in quo intra ripas suas continetur. 2. spatium illud rotundum, quod, cum exundavit, aquis suis involvit. Quo sensu accipi debet hoc loco.

1. Spectaculum.] In auspicio regni, in publicorum operum dedicatione, post relativam victoriam, atque imprimis, ut notat Julius Capitolinus in Maximo & Balbino, antequam ad bellum iretur, venationes & spectacula dabantur militibus, ut sic af-

fuescerent cæde, & sanguine. Ea autem re plurimum delectatum esse Trajanum refert Dio.

2. Enerve.] Non histriorum aut cantorum, ut sub Nerone ; sed gladiatorum.

3. Pulchra vulnera.] Ovid. Metam. l. 13. v. 263. Sunt & mihi vulnera, circes, ipso pulchra loco.

4. Servorum etiam, noxiorumque.] Duo fuerunt gladiatorum genera ; alii coacti, ut servi & noxii, id est, ob facinus aliquod ad mortem damnati : alii voluntarii, qui pretio se addicebant, atque hi quidem dicebantur auctorati. Lips. 2. Saturn. c. 3.

5. Liberalitatem.] Usque eo liberalis ea in re Trajanus fuit, ut dierum 123. spectacula populo dederit in quibus interdum gladiatores ad decem millia, & infinita prope missilium copia. Dio. Sed hæc septimo tantum ejus imperii anno contigere, hoc est quarto post habitam hanc orationem. Ergo intelligendus hic locus de spectaculis, post ejus in Urbem reditum, populo datis.

6. Affectione &c.] Ita ut non ex inclinatione voluntatis, ut fit in hujusmodi spectaculis, huic potius, quam alteri faveret, sed quod iustitiæ integritatis est in principe, victorem juxta arenæ leges præmio donaret.

major. Impetratum est ⁷ quod postulabatur, ⁸ oblatum quod non postulabatur : institit ultro, & ut concupisceremus admonuit. ⁹ Ac sic quoque plura inopinata, plura subita. Jam quam ¹⁰ libera spectantium studia, quam securus favor ! Nemini impietas, ut solebat, obiecta, quod odisset gladiatorem, nemo spectator spectaculum factus, miseras voluptates ¹¹ unco & ignibus expiavit. Demens ille, verique honoris ignarus, qui ¹² crimina majestatis in arena colligebat, ac se despici & contemni, nisi etiam gladiatores ejus veneraremur ; sibi maledici in illis, ¹³ suam divinitatem, suum numen violari interpretabatur : cum se idem quod deos, idem gladiatores quod ¹⁰ se putabat.

XXXIV. At tu Cæsar, quam pulchrum spectaculum pro illo nobis execrabili reddidisti ? Vidimus delatorum agmen ¹ inductum, quasi grassatorum, quasi latronum. Non solitudinem illi, non iter, sed ² templum, sed ³ forum infederant, nulla jam ⁴ testamenta secura, ⁵ nullus status certus, ⁶ non ¹⁵ orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum principum avaritia.

N O T Æ.

7. *Quod postulabatur.*] Postulari poterat a spectatoribus, ut hi potius, quam alii gladiatores producerentur : jugularetur ille, hic dimitteretur. Plinius laudat hoc loco Trajanum quod in iis rebus omnibus vulgi studiis mirum in modum obsequeretur. Adiri potest *Lipsius de Postulatibus gladiatoribus l. 2. c. 16.* & de populi petitionibus c. 22. Quam in rem venustissime suo more Martialis l. 1. ep. 22. *Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa Triumphum, promiste pariter Cæsar utraque manu.*

8. *Oblatum.*] Spectaculum, vel antequam peteremus.

9. *Ac sic quoque.*] Et licet nos admonisset quæ spectacula præpararet, plura tamen quam promiserat & quam sperabamus contingebant.

10. *Libera.*] Spectatorum unicuique liberum erat, cuicumque gladiatori vellet favere : neque necesse erat principis studia, ut olim, serviliter sequi.

11. *Unco & ignibus.*] Nam e gladiatoribus, qui aut cæsi, aut læsi graviter fuerant, unco aut spoliarium trahebantur : iidemque accensis facibus instigabantur, si forte mortuos se fingerent. *Risimus*, inquit Tertullianus, *Mercurium mortuos cauterio examinantem.* Unco baculus erat oblongus, cujus in extrema parte ferrum erat incurvum, ac retortum. Quid sit vero *spoliarium* infra n. 36. not. 2.

12. *Crimina majestatis.*] Domitianum usque eo cædis avidum fuisse ait hoc loco Plinius, ut etiam in amphitheatro, qui locus ludis additus erat, crimina læsæ majestatis reperiret.

13. *Suam divinitatem.*] De Domitiano loquitur, qui Martiali teste, *Dici dominus, deusque voluit*, & coli sub Alcidae nomine.

1. *Inductum.*] In amphitheatrum productum. Ut Sueton. c. 8. refert a Tito factitatum, qui delatores mandatoresque in foro fustibus & flagellis cæsos, novissime traductos per arenam, partim subjici ac venire imperavit, partim in asperissimas insularum arvedi.

2. *Templum.*] Ubi ærarium erat. Hic enim quia jus dicebatur, delatores grassabantur.

3. *Forum.*] Fora in Urbe tria tunc erant judiciaria. 1. Romanum, quod dicebatur magnum, in quo rostra. 2. Forum Julii Cæsaris. 3. Forum Cæsaris Augusti. De foris ubi res vanales prostabant, quæ circiter 15. erant, quia hic non agitur, nihil dico.

4. *Testamenta secura.*] Consciscabantur enim alienissimæ hereditates : vel existente uno qui diceret audisse se ex defuncto, cum viveret, heredem sibi Cæsarem esse. Sueton. in Domitiano c. 12.

5. *Nullus status certus.*] Nam liberi in servitutem, ingenui in libertinitatem trahebantur, bono fisci. Lipsius.

6. *Non orbitas.*] Domitianus adeo miscbat omnia, ut patres confunderet, cum or-

Advertisti oculos, atque ut ante castris, ita postea pacem foro reddidisti: excidisti intestinum malum, & provida severitate cavisti, ne fundata legibus civitas, everſa⁷ legibus videretur. Licet ergo cum fortuna, tum liberalitas tua viſenda nobis præbuerit, ut præbuit,^a nunc ingentia robora virorum, & pares animos; nunc immanitatem ferarum, nunc mansuetudinem inco-⁵gnitam; nunc secretas illas & arcanas, ac sub te⁸ primum communes opes: nihil tamen gratius, nihil ſeculo dignius, quam quod contigit⁹ deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortaſque cervices. Agnoſcebamus & frue-
bamur, cum velut¹⁰ piaculares publicæ ſolicitudinis viſtimæ, ¹¹“ ſupra ſan-
guinem noxiorum, ad lenta ſupplicia gravioreſque pœnas ducerentur. Con-
geſti ſunt in navigia^b raptim conquiſita, ac tempeſtatibus dediti.¹² Abirent,
fugerentque vaſtatas delationibus terras: ac ſi quem fluctus ac procellæ ſco-
pulis reſervaffent, hic nuda ſaxa & inhospitale litus incoleret: ageret duram
& anxiam vitam,^c relictaque poſt tergum totius generis humani ſecurita-
te mœreret.

XXXV. ^aMemoranda facies, delatorum ¹claffis permiſſa omnibus
ventis, coactaque vela tempeſtatibus pandere, iratoſque fluctus ſequi, quoſ-
cunque in ſcopulos detuliſſent. Juvabat proſpectare ſtatim ²a portu ſparſa
navigia, & apud illud ipſum mare agere principi gratias, qui^b elementia
ſua ſalva, ultionem hominum terrarumque diis maris commendaffet.

INTERPRETATIO.

^a Modo gladiatores corpore robuſſiſſimo, nec
animo impari: modo feroces belluas, modo ad
ſuporem manſuetas.

^b Sumpta ſine ullo delectu, ac maritimis ſtu-
diis traditi ſunt.

^c Relictiſque poſt abitum ſuum ceteris in tuto,

ſoli ipſi ægram vitam agerent.

^a Memorabile ſpectaculum.

^b Ut nihil faceret contra clementiam ſibi in-
natam, hominum terrarumque diis vindictam
commiſiſſet.

NOTÆ.

bis, qui ſemiſſem tantum hæreditatis acci-
piebant, & orbos cum cælibibus, qui hæ-
redes eſſe non poterant.

7. *Legibus.*] Quarum vel interpretatione
delatores, vel auctoritate avari principis
ad locupletum domos aut hæreditates ex-
pilandas nefarie abutebantur. *Tacit. An-
nal. l. 3. c. 25.*

8. *Primum communes.*] Unde falſe Mar-
tialis l. 12. ep. 15. *Quidquid Parrhaſia nite-
bat aula, donatum eſt oculis, deiſque noſtris
..... omnes cum Fove nunc ſumus beati: at
nuper (pudet ac piget faſeri) omnes cum Fove
pauperes eramus.*

9. *Deſuper.*] Ex amphitheatro, dum
ii per arenam in paratas naves traherentur.

10. *Piaculares viſtimæ.*] Dicuntur cæ

quæ ad aliena ſcelera pianda immolaban-
tur. Hic autem Plinius piaculares publicæ
ſolicitudinis viſtimas appellat delatores,
quorum nece qui ſibi ab iis timere antea
potuerant, hac cura levabantur.

11. *Supra ſanguinem.*] Super cadavera
aut veſtigia gladiatorum, inquit *Lipſius*. Cre-
diderim ego eorum quos falſis delationi-
bus ſuis noxios feciſſent.

12. *Abirent, fugerentque.*] Hæc ſunt im-
precantis verba, ut mox n. 35. *Ereptum alie-
nas pecunias eunt? perdant quas habent: ex-
pellere penatibus geſtiunt? ſuis exturbentur.*

1. *Claffis permiſſa ventis.*] In aſperriſſas
inſulas deportabantur gravium ſclerum
rei; aut etiam ludibrium ventis dabantur.

2. *A portu.*] Oſtienſi, inquit *Catanaus*.

- Quantum diversitas temporum posset, tum maxime cognitum est: cum iisdem quibus antea cautibus innocentissimus quisque, tunc nocentissimus, affigeretur; cumque insulas omnes, quas modo senatorum, jam delatorum turba compleret, quos quidem non in præsens tantum, sed in æternum repressisti^c mille pœnarum³ indagine inclusos. Ereptum alienas pecunias eunt? perdant quas habent. Expellere penatibus gestiunt? ⁴ suis exturbentur. Neque, ut antea, ⁵ ex sanguinem illam & ferream frontem, ⁶ nequicquam convulnerandam præbeant ⁷ punctis, & notas suas rideant: sed ⁸ spectent⁹ paria præmio damna, nec majores spes quam metus habeant, ¹⁰ timeantque quantum timebantur. Ingenti quidem animo divus Titus securitati nostræ ultionique prospexerat, ¹⁰ ideoque numinibus æquatus est: sed quanto tu quandoque dignior cœlo, qui tot res illi adjecisti, propter quas illum deum fecimus? Id hoc magis arduum fuit, quod imperator Nerva te filio, te successore dignissimus, perquam magna quædam¹¹ edicto ¹⁵ Titi astruxerat, nihilque reliquisset tibi videbatur: qui tam multa excogitasti, ut si ante te nihil esset inventum. ¹¹ Quæ singula quantum tibi gratiæ dispensata adjecissent? at tu simul omnia profudisti: ut sol & dies non parte aliqua, sed statim totus, nec uni aut alteri, sed omnibus in commune profertur.

INTERPRETATIO.

^c Innumerosum suppliciorum quasi laqueis cinctos.

^d Quæ singula sigillatim dicta, quantum gratiæ tibi conciliaissent.

NOTÆ.

3. *Indagine.*] Creber est in metaphoris Plinius. Hæc ducta est a venatoribus, qui circumpositis retibus feras includunt, &, ut ait Virgil. *Æneid.* l. 4. 121. *salus indagine cingunt.*

4. *Suis exturbentur.*] Talionis pœna; prout sancitum ante ab Augusto fuerat, & ab Trajano instauratum refert Martialis lib. de spectaculis ep. 4. *Et delator habet quod dabit exilium.*

5. *Ex sanguinem.*] Sine sanguine, id est, non erubescens, inverecundam frontem.

6. *Nequicquam.*] Neque enim ab calumniando homines improbiissimi absterreantur his pœnis; quas potius ridebant, cum plus ab avaritia principum sperarent quam metuerent.

7. *Punctis.*] Id est, characteribus, uti lege Rhemmia cautum erat, nempe litera K, quæ Kalumniam, sic enim antiquitus scribebatur, designaret. Quo fit ut Tullius *integre frontis hominem* appellet eum qui calumniator non sit. *pro Roscio Amer.*

8. *Spectent.*] Credo pro *expectent* ex Plinii consuetudine.

9. *Paria præmio.*] Delatoribus quarra bonorum pars ejus, quem accusarant, obtingebat: eadem vero multa delatores ipsi puniebantur ex lege Rhemmia, si, quod objecerant aliis, probare non possent. Andreas vero Schottus legit, *sed spectent paria in prælia damna*, ut prælium vocet Plinius accusationes illas calumniatorias: quomodo Tullius ad Atticum l. x. ep. 15. vehementer se præliatum dicit, quandiu senatus auctoritas defendenda fuit.

10. *Ideoque numinibus.*] Certe quidem Plinius *supra* n. 11. Titum dixit inter deos idcirco relatum a Domitiano, ut ipse dei frater haberetur. Quid ergo? an pugnat secum? minime vero, sed Domitianus id fecit, ut ea in re ambitioni suæ serviret: senatus vero id ratum habuit, ut pro præstita sibi a Tito securitate gratus videretur.

11. *Edicto Titi.*] Quomodo Titus delatores punierit, extat apud Sueton. c. 8.

XXXVI. Quam juvat cernere ærarium^a silens & quietum, & quale ante delatores erat? nunc templum illud, nunc vere deus, non² spoliarium civium, cruentarumque prædarum sævum receptaculum: ac toto in orbe terrarum adhuc³ locus unus, in quo,^b optimo principe, boni malis impares essent.^c Manet tamen honor legum, nihilque ex publica utilitate convulsus: ⁴ nec pœna cuiquam remissa, sed addita est ultio, solumque mutatum quod jam non delatores, sed leges timentur. At fortasse non eadem severitate fiscum, qua ærarium cohibes: imo tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico credis. Dicitur^d actori atque etiam procuratori tuo, ⁵ In jus veni, sequere ad tribunal, nam tribunal quoque^e cruciatu ⁶ est par ceteris, nisi illud litigatoris amplitudine metiaris. ⁷ Sors & urna fisco judicem assignat. Licet rejicere, licet exclamare, Hunc nolo, timidus

INTERPRETATIO.

^a Sine litium strepitu.

^b Sub optimo Trajano.

^c Suam tamen majestatem retinent leges fiscales, & nihil ex publica pecunia directum est.

NOTÆ.

Quod vero edictum tulerit, nusquam, opinor, reperitur. Hinc tamen patet edictum a Tito sancitum primo, a Trajano subinde tam sapienter perfectum, ut prope illius auctor haberi posset.

1. *Ærarium.*] Locus ubi reponebatur publica pecunia. Is erat Saturni templum, fortasse quod in ejus dei tutela positum tutius videbatur, cujus in regno ac tempore furtum nullum factum fuisse crederetur.

2. *Spoliarium.*] Proprie locus, in quo ingressuri balnea vestes exuebant. Rei similitudine sic dictus est locus, ubi gladiatorum vestes, & ornamenta servabantur: aut quo deferiebantur ipsi, si cæsi forent: vel ut sanarentur, si vulnerati tantum: vel si vitæ spes nulla, ut ibidem interficerentur. Videri potest *Lampridius in Commod.* *Seneca ep. 93.* Hic autem *spoliarium* metaphorice sumitur.

3. *Locus unus.*] Saturni ædes, ubi, quæ principis bonitas est, qui ærarii partes tuentur, etiam damno principis, contra malos & fraudatores causam sæpe amittunt. Hic Plinius, ut interdum fit apud jurisconsultos, ærarium sumit pro fisco. Præterquam quod enim non esset in principe laudandum, si ærarium negligeret, haud dubie hujus loci explicatio est, quod mox addit, *quæ principis gloria est, sæpius vincitur fiscus.*

4. *Nec pœna.*] Non sublata leges, quibus

cautum erat, ut mali punirentur, sed aliæ additæ sunt, ut delatores, quibus ante ampla sceleris sui merces dabatur, mulctarentur.

5. *Actori.*] *Actor* in familiis dicebatur, qui res, rationesque heri administrabat: in republica vero *Actor principis*, qui rem principis curabat. Differt a *procuratore* qui itidem principis rem procurabat. 1. Quod actor sine jurisdictione esset. 2. Quod esset sub procuratore; qui si amplis possessionibus exigendis & procurandis præerat, plures sub se habebat actores. Sin minus, unum tantum, aut etiam interdum idem actor, & procurator erat.

6. *In jus veni.*] Sunt & aliæ formulæ in jus vocandi, ut, *In ius eamus. Ambula in ius. In ius te voco. Sequere me.* Hæ apud Plautum, Senecam, Martialem &c.

7. *Cruciatu est par ceteris.*] Sensus est: Excogitatum est tribunal par severitate ceteris. Quod si cum Lipsio legeris, *principatus*, sensus erit: Fisci tribunal excogitatum est pro principe, id est, ubi de principis rebus ageretur, & ubi perinde atque in ceteris tribunalibus jus redderetur: nisi quod aliis nobilius erat, cum propter causas fiscales, de quibus ibi ageretur, tum propter judices, qui Cæsaris personam illic sustinerent. Nam quod Puteani editio habet *cruciatum*, mihi quidem probari non potest.

8. *Sors & urna.*] Nota rationem eli-

est, & bona seculi parum intelligit : illum nolo, quia Cæsarem fortiter amat.^d Eodem foro utuntur principatus & libertas. Quæ præcipua tua gloria est,² sapius vincitur fiscus : cujus mala causa nunquam est, nisi sub bono principe. Ingens hoc meritum, majus illud, quod eos¹⁰ procuratores habes, ut plerumque cives tui non alios judices malint. Liberum est autem disceptanti dicere, noli eum eligere : neque enim ullam necessitatem muneribus tuis addis, ut qui scias hanc esse beneficiorum principalium summam si^e illis & non uti licet.

XXXVII. ¹ Onera imperii pleraque vestigalia institui, ² ut pro utilitate communi, ita singulorum injuriis coegerunt. ^b His ² Vicesima reperta est, tributum tolerabile & facile hæredibus dumtaxat ¹ extraneis, domesticis

INTERPRETATIO.

d Eisdem fori legibus se subdit princeps & liber populus.
c Si fas est illis uti, vel non.

a Propter utilitatem communem, sed cum detrimento singulorum.
b Propter hæc.

NOTÆ.

gendorum judicum. Prætor in urnam coniciebat eorum nomina, quos ad judicia ejus anni elegisset, ac forte eum educebat numerum, quem lex ipsa præscribebat. Plinius vero laudat hic Trajani humanitatem, qui, absimilis tyrannis, quibus mos erat in causis fiscalibus subornatos judices apponere, actoribus suis nihilo secius atque ceteris volebat sorte & urna judices assignari : facta insuper populo potestate hunc, vel illum rejiciendi, si aut nimium timidus foret, nec illorum temporum libertate uti posset, aut nimium imperatori addictus videretur. Quare mox addit: Eodem foro utuntur principatus & libertas, id est, easdem fori leges observant princeps, & liber populus.

9. Sapius vincitur fiscus.] Sit interdum causa mala fisci, ut bonus princeps esse videatur. Cassiod. l. i. ep. 22. ad fisci advocatum. Laudatur apud Capitolinum M. Antonini philosophi abstinencia, quod in judiciis nunquam fisco faveret.

10. Procuratores habes.] Si quis Cæsaris actori litem intentaret, causa hæc apud procuratorem Cæsaris agebatur : sin actor ipse litem alicui movebat, causa ad provinciæ præfidem pertinebat. Plinius autem ait Cæsaris procuratores tam integræ fidei habitos esse, ut etiam si magis addicti essent Cæsari, quam præfides provinciarum, rei tamen non alios judices mallet, Sed hoc

adulatorie magis, quam vere. Nam si Aug. Victori credimus, Pompeia Plotina incredibile dictu est, quanto auxerit gloriam Trajani : cujus procuratores cum provincias calumniis agitant, illa conjugem corripuit atque increpavit, quod laudis esset incuriosus, &c.

1. Onera imperii.] Id est, sumptus publici : seu, ut vocat Tacitus, imperii necessitates.

2. Vicesima reperta :] Ab Augusto an. V. C. 759. ut ærario militari prospiceret; Dio l. 55. in actis ejus anni : & ab eodem 7. post anno non sine difficultate firmata. Quamquam multo ante, nempe an. V. C. 397. Cn. Manlius manumissorum Vicesimam instituerat, de qua Liv. 7. Unde aurum Vicesimarium, quod in sanctiore ærario ad ultimos casus servabatur. Livius. 27. & Vicesimarum qui illud colligebant. Erat præterea rerum venalium Vicesima. Sed hic de hæreditatum Vicesima tantum agitur.

3. Extraneis, domesticis.] Hæredes alii domestici, qui & sui, & necessarii dicebantur. Atque hi liberi erant, qui in potestate patris fuissent tempore delatæ hæreditatis. Sic dicti, quia vivo patre quodammodo rerum paternarum domini esse crederentur, eoque mortuo nihil acquirerent de novo, sed continuaretur dominium in ipsorum persona. Iidem etiam necessarii dicti, quod repudiare hæreditatem non possent. Alii vero extranei hæredes dicebantur : vel quia non erant

grave. Itaque ⁴ illis irrogatum est, his remissum: videlicet quod manifestum erat, quanto cum dolore laturi, seu potius non laturi homines essent, ⁵ destringi aliquid & abradi bonis, quæ sanguine, ⁶ gentilitate, ⁷ sacrorum denique societate meruissent; quæque nunquam ut aliena & speranda, sed ut sua semperque possessa, ac deinceps proximo cuique transmittenda ce-
pissent. Hæc mansuetudo legis ⁷ veteribus civibus servabatur: novi, seu per Latium in civitatem, seu beneficio principis venissent, nisi simul cognationis jura impetrassent, alienissimi habebantur quibus conjunctissimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in gravissimam injuriam, civitasque Romana instar erat odii, & discordiæ, & orbitatis, cum carissim-
ma pignora, salva ipsorum pietate distraheret. Inveniebantur tamen, quibus

INTERPRETATIO.

^b Ausferri aliquid, & decerpi ex hereditate, quæ sibi jure sanguinis, gentis, & religionis debebatur.

^c Jus Romane civitatis simile erat odio, dis-

cordiæ, & orbitati: siquidem carissimos filios ab hereditate patris repelleret, licet nihil contra pietatem peccassent.

NOTÆ.

in potestate, aut qui erant in potestate, sed non erant in proximiori gradu. Sic extranei & domestici opponuntur.

4. *Illis irrogatum est.*] Vicefimalis tributum acerbitas variis modis accisa & temperata fuit. Ejus tributi auctor Augustus voluit, ut ad extraneos tantum hæredes pertineret, non ad domesticos, sed cum hac exceptione, si modo illi domestici hæredes, veteres cives essent: nam si novi erant, Vicefimam fisco pendere cogebantur, nisi forte iidem cognationis literas seorsum a principe accepissent. Nerva exceptionem illam aliquatenus sustulit: matrem enim in liberorum hereditate, & vicissim liberos; filium in parentis bonis, si modo redactus esset in patris potestate, gaudere eadem immunitate voluit, absque his literis. Trajanus vero & Augusto & Nerva liberalior sanxit, 1. ut quemadmodum in patris filius, ita in hereditate filii pater immunis esset, si filius mortuus fuisset in patris potestate, si non. 2. ut frater, avus, avia, neptis, neposque & invicem, absque deductione Vicefimæ hæredes esse possent. 3. exiles hereditates exemit, ad quoscunque hæredes pertinerent; si illi essent extranei siue domestici, ideoque summam definiit, infraquam publicano nihil deberetur. 4. ut qui ex iis capitibus quæ correxit a die edicti Vicefimam fisco debuerant, eam solvere non cogerentur.

5. *Gentilitate.*] Gentiles dicuntur qui ex eodem sanguine procreati sunt, habent idem nomen, & per diversas stirpes, ex eadem progenie ortum ducunt. Agnati vero qui sunt ex eodem sanguine, habent idem nomen, ex eadem stirpe oriuntur, suntque ejusdem familiæ.

6. *Sacrorum denique societate.*] Singulis familiis sua erant sacra. Unde filius in familia patris, & filius in sacris patris, pro eodem sunt apud Jurisconsultos.

7. *Veteribus civibus.*] Veteres cives, id est, jam pridem in urbem recepti: quibus opponuntur novi. Veteres erant immunes a Vicefima, proindeque censebantur habere inter se jura cognationis. Novi autem, siue illi per Latium (hoc est, jure Latii, quo colonie donabantur civitate Romana petendi magistratus gratia. Ascon. Pedianus ad orat. in Pison.) seu beneficio principis in civitatem venissent (quam duplicem viam in civitatem veniendi opponit hoc loco Plinius) non habebant inter se jura cognationis, nisi literas eam ad rem a principe seorsum accepissent: Ideo quando inter eos filius succedebat patri, succedebat tanquam extraneus hæres, ideoque Vicefimam hereditatis fisco solvere cogebatur, tanquam extraneus; donec Trajanus singulari sua munificentia hos novos cives, itidem uti veteres, a præstatione Vicefimæ immunes fecit.

tantus amor nominis nostri inesset, ut Romanam civitatem non Vice-
 simæ modo, verum etiam affinitatum damno bene compensari putarent : sed
 iis maxime debebat gratuita contingere, a quibus tam magno æstimabatur.
 Igitur pater tuus sanxit, ut quod ex matris ad liberos, ex liberorum bonis
 5 pervenisset ad matrem, etiamsi cognationum jura non receperant, cum ci-
 vitatem adipiscerentur, ejus Vicecimam ne darent. Eandem immunitatem
 in paternis bonis filio tribuit, si modo redactus esset in patris potestatem :
 ratus improbe & insolenter, ac pene impie, his nominibus inferi publica-
 num, nec sine piaculo quodam sanctissimas necessitudines velut interceden-
 10 te Vicecima scindi, nullum esse tanti vectigal, quod liberos ac parentes fa-
 ceret extraneos.

XXXVIII. Hactenus ille, parcus fortasse quam decuit optimum
 principem, sed non parcus quam optimum patrem, qui optimum adopta-
 turus, hoc quoque parentis indulgentissimi fecit, quod^a delibasse quædam
 15 seu potius demonstrasse contentus, largam ac prope intactam benefaciendi
 materiam filio reservavit. Statim ergo^b muneri ejus liberalitas tua astruxit,
 ut quemadmodum in patris filius, sic in hæreditate filii pater esset immunis,
 nec eodem momento quo pater esse desisset, hoc quoque amitteret quod
 fuisset. Egregie Cæsar, quod lacrymas parentum vectigales esse non pate-
 20 ris. Bona filii pater sine diminutione possideat, nec socium hæreditatis ac-
 cipiat, ² qui non habet luctus : nemo recentem & attonitam orbitatem³ ad
 computationem vocet, cogatque patrem quid reliquerit filius scire. Augeo
 P. C. principis munus, ^c cum ostendo liberalitati ejus inesse rationem : am-
 bitio enim, & jactantia, & effusio, & quidvis potius quam liberalitas exi-
 25 stimanda est, ^d cui ratio non constat. Dignum ergo imperator mansuetudi-
 ne tua, minuere orbitatis injurias, nec pati quemquam filio amisso insuper
 affici alio dolore. Sic quoque⁴ abunde misera res est, pater filio solus hæ-
 res : quid si cohæredem non a filio accipiat ? Adde, quod cum divus Nerva
 sanxisset, ut in paternis bonis liberi^e necessitate Vicecimæ solverentur,
 30 congruens erat eandem immunitatem parentes in liberorum bonis obtinere.

I N T E R P R E T A T I O.

a Leviter attigisse aliqua, seu potius osten-
 disse satis habens.

b Nervæ beneficio liberaliter adieciisti, ut &c.

c Cum expono causam tantæ liberalitatis.

d Quæ sit sine causa honesta.

e Immunes essent a pendenda Vicecima.

N O T Æ.

1. Hoc quoque amitteret.] Id est, privare-
 tur eo fructu, qui juxta naturæ leges ex
 filii hæreditate redire ad eum deberet.

2. Qui non habet luctus.] Melius alii
 quem non habet luctus, id est, publicanum,
 ad quem illius mortis dolor non pertinet.

3. Ad computationem.] Ad subducen-

dam rationem bonorum filii, ut Vicecima
 principi pendatur.

4. Abunde misera res est.] Satis gravis est
 patri filii mors, etiamsi solus ipse hæ-
 res sit. Quid, si cohæredem aliquem non
 testamento filii datum aut affinem, sed pu-
 blicanum habeat?

Cur enim posteris amplior honor, quam majoribus haberetur? curve non retro quoque recurreret æquitas eadem? Tu quidem, Cæsar, illam exceptionem removisti, si modo filius in potestate patris fuisset, intuitus opinor vim legemque naturæ, quæ semper in ditione parentum esse liberos jussit, nec uti inter pecudes, sic inter homines potestatem & imperium valentioribus dedit.

XXXIX. Nec vero contentus¹ primum cognationis gradum abstulisse Vicestimæ, secundum quoque exemit, cavitque ut in sororis bonis frater, & contra in fratris soror, utque avus, avia in neptis nepotisque & invicem illi, servarentur immunes. His quoque, quibus² per Latium civitas¹⁰ Romana patuisset, idem indulgit: omnibusque inter se cognationum jura commisit, simul & pariter, & more naturæ, quæ priores principes a singulis rogari gestiebant, non tam præstandi animo, quam negandi. Ex quo intelligi potest quantæ benignitatis, ³ quanti spiritus fuerit sparsas, atque, ut ita dicam, laceras gentilitates colligere atque connectere, & quasi re-¹⁵ nasci jubere: deferre quod negabatur, atque id præstare cunctis, quod sæpe singuli non impetrassent: postremo ipsum sibi eripere tot beneficiorum occasiones, tam numerosam obligandi⁴ imputandique materiam. Indignum credo ei visum, ab homine peti, quod dii dedissent. Sorores estis & frater, avus & nepotes: quid est ergo⁵ cur egetis? ut sitis, vobis estis. Qui²⁰ pro cetera sua moderatione, non minus invidiosum putat⁶ dare hæreditatem, quam auferre. Lati ergo adite honores, capeffite civitatem,⁷ neminem hoc necessitudinis abruptum velut truncum amputatumque destituet: iisdem omnes quibus ante⁸ pignoribus, sed honestiores perfruentur.⁷ Ac ne remotus quidem jamque deficientis affinitatis gradus, a qualibet quanti-²⁵ tate⁴ Vicestimam inferre cogetur, statuit enim communis omnium parens⁸ summam, quæ publicanum pati possit.

INTERPRETATIO.

a Non tam voluntate ea concedendi, quam abscissum atque separatum hæreditate paterna recusandi. privabit. c Furibus.

b Nullum hæc cognationis dissociatio tanquam d Vicestimam pendere.

NOTÆ.

5. Si modo.] Hæc verba erant in edicto Nervæ, sed Trajanus Nerva melior, hanc exceptionem sustulit.

1. Primum.] In 1. cognationis gradu censentur pater, mater, liberi. In 2. Frater, soror, avus, avia, neptis, & nepos. Vide Gaium de variis affinitatum gradibus.

2. Per Latium.] Supra n. 37. not. 7.

3. Quanti spiritus.] Quantæ excelstitatis animi.

4. Imputandique &c.] Supra n. 20. not. 4.

5. Cur egetis.] Beneficio principis ut si

tis id quod jam vobis estis, nempe consanguinei. Livineius legit. cur rogetis, id est, cur aliquid a me præterea postuleris.

6. Dare hæreditatem.] Totam hæreditatem capere, & hæredum damno dare ad arbitrium: quam auferre, id est, quam Vicestimam partem ex ea decerpere.

7. Ac ne remotus quidem.] Quartus aut quintus affinitatis gradus. Deficiēs vero septimus.

8. Summam.] Quam porro? nullibi, quod sciam, extat. Certe quidem modicas hæreditates exemit, ut clarius mox dicitur.

XL. Carebit onere Viceſimæ parva & exilis hæreditas : & ſi ita gratis hæres volet, tota ſepulcro, tota funeri ſervetur, nemo ¹ obſervator, nemo caſtigator aſſitet. ² Cuiuſcunque modi ea pecunia ex hæreditate alicuius obvenerit, ſecurus habeat quietuſque poſſideat. Ea lex Viceſimæ dicta eſt, ³ ut ad periculum ejus perveniri niſi opibus non poſſit. Converſa eſt iniquitas in gratulationem; injuria in votum : optat hæres ⁴ ut Viceſimam debeat. Additum eſt, ut qui ejuſmodi ex cauſis in diem edicti Viceſimam deberent, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. ⁵ At in præteritum ſubvenire ne dii quidem poſſunt, tu tamen ſubveniſti caviftique, ut deſineret quisque debere, quod non eſſet poſtea debiturus. Idem feciſti ne malos principes habuiſſemus : quo ingenio, ſi natura pateretur, quam libenter tot ſpoliatis, tot trucidatis ſanguinem & bona reſudiſſes ? Vetuiſti exigi, quod deberi non tuo ſeculo cœperat. Alius, ut ⁶ contumacibus, irāſcercetur, tarditatemque ſolvendi, dupli vel etiam quadrupli irrogatione mulctaret : tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi non oportuerit, an conſtituas, ut debeat ?

XL I. ¹ Feres, Cæſar, curam & ſollicitudinem conſularem : nam mihi cogitanti eundem te ² collationes remiſiſſe, ³ donativum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe, veſtigalia temperaſſe, interrogandus videris, ſatiſne computaveris imperii reditus ? an tantas vires habeat frugalitas principis, ut tot impendiis, tot erogationibus ſola ſufficiat ? Nam quid eſt cauſæ, cur aliis quidem cum omnia raperent, & rapta retinerent, ut ſi nihil rapuiſſent, nihil detinuiſſent, deſuerint omnia ? tibi cum tam multa

INTERPRETATIO.

a Ut nemo poſſet venire in illud diſcrimen, niſi hæres magnarum opum.

NOTÆ.

1. *Obſervator.*] Nemo qui principis nomine ſumptus obſervet, judicetque, an Viceſima rite data ſit?

2. *Cuiuſcunque.*] Id eſt, ſive domesticus ſit, ſive extraneus iſ, a quo obtrigit hæreditas, modo ut ea exilis ſit. Pro *alicujus* Lipſius legit *alicui*.

3. *Ut Viceſimam debeat.*] Signum enim eſt opimæ hæreditatis.

4. *At in præteritum.*] Emendare præteritum ne dii quidem poſſunt, aut quæ facta ſemel fuerint, inſecta reddere, inquit apud *Ariſtolelem Agathon comicus*. Ea autem Trajani remiſſio, cujus hodieque Romæ extat inſignis inſcriptio.

5. *Contumacibus.*] Cod. de Jud. *Contumax qui tribus edictis propoſitis, vel uno peremptorio evocatus præſentiam ſui non facit.*

Hi, & qui in ſolvendo tardi eſſent, dupli & quadrupli irrogatione mulctabantur.

1. *Feres, Cæſar.*] Tu itaque ærarii curam, quam gerere conſul debeo, in te tranſtulisti.

2. *Collationes.*] Puta aurum coronarium ſeu dona initio imperii a provinciis conferri ſolita. De Juliano Ammianus l. 25. c. 14. *Coronarium indultum & remiſſa debita multa diuturnitate &c.* Idipſum de Hadriano Spartianus, Capitolinus de Antonino Pio refert. De auro coronario dixi ſupra n. 17. not. 3.

3. *Donativum.*] Certa pecuniæ ſumma, quam imperator vel cum iniret imperium, vel ob relatam victoriam vel demum ob aliquam aliam celebritatem militibus erogabat.

largiariis, & nihil auferas, omnia supersint? ⁴ Nunquam principibus defuerunt, qui fronte gravi & tristi supercilio utilitatibus fisci, contumaciter adessent: & erant principes ipsi sua sponte avidi & rapaces, & qui magistris non egerent: plura tamen semper a nobis contra nos didicerunt, sed ad tuas aures, cum ceteris omnibus, tum vel maxime avaris adulationibus ob-
structus est aditus. Silent ergo & quiescunt, & postquam non est cui suadeatur, qui suadeant non sunt. Quo evenit, ut tibi cum plurimum pro tuis, plus tamen pro nostris moribus debeamus.

XLII. Locupletabant & fiscum & ararium non tam ¹ Voconia & Julia leges, quam majestatis singulare & unicum crimen eorum, qui crimine vacarent. Hujus tu metum penitus sustulisti, contentus magnitudine: qua nulli magis caruerunt, quam qui sibi majestatem vindicabant. ² Reddita est amicis fides, liberis pietas, obsequium servis: verentur, & parent, & dominos habent: non enim jam servi principis nostri amici, sed nos sumus; nec pater patriæ alienis se mancipiis cariorem, quam civibus suis credit. ¹⁵ Omneis accusatore domestico liberaisti, unoque salutis publicæ signo illud, ut sic dixerim, ³ servile bellum ⁴ sustulisti. In quo non minus servis, quam dominis præstitisti: hos enim securos, illos bonos fecisti. Non vis interea laudari, ⁵ nec fortasse laudanda sint, grata sunt tamen recordantibus principem illum in capita dominorum servos subornantem, monstrantemque ²⁰ crimina, quæ tanquam delata puniret: magnum & inevitabile, ac toties cuique experiendum malum, quoties quisque similes principi servos haberet.

XLIII. In eodem genere ponendum est, quod testamenta nostra secuta sunt: nec unus omnium nunc, quia scriptus hæres. Non tu falsis, ²⁵

NOTÆ.

4. *Nunquam principibus defuerunt.*] Investigatores ingeniose mali, in omnem fisci, simulque privatæ rei per fas & nefas augendæ occasionem intenti.

5. *Pro nostris moribus.*] Quod nemo e nobis improbos illos imitetur.

1. *Voconia.*] Lege Julia, & Papia quoties duo erant hæredes instituti, quorum unus ante apertas testamenti tabulas moreretur ejus portio non accrescebat cohæredi, sed fiebat caduca & addicebatur fisco. Caduca enim dicebatur, eo quod ex persona cohæredis defuncti caderet in fiscum. Eadem lege bona eorum qui sine successore decedebant, fisco addicebantur uti hodieque fit. Ac quoque lege quæ erant in causa caduci, ad fiscum devolvebantur. In causa autem caduci erant ea, quæ deficiebant vivo testatore. v. g. si duobus fundus legatus fuisset, & unus ex legatariis mortuus

fuisset vivo testatore, ejus portio erat in causa caduci, nec accrescebat collegatario, sed cadebat in fiscum.

2. *Reddita est.*] Cum delatores acerbè accepisti.

3. *Servile bellum.*] Quod servi apud principem dominis suis intentabant. Allusio est ad servile bellum, quod duplex fuit: alterum in Sicilia an. v. c. 619. ducibus Euno & Cleone servis: alterum Capuæ an. v. c. 681. Spartaco duce. *Livius, Florus, Eutrop.* &c.

4. *Sustulisti.*] De Trajano enim Dio. *Servos & liberos quicumque insidiati dominis fuissent, omnes interfecit, atque iis, nec aliud quodvis crimen inferre, aut accusare dominos permisit.*

5. *Nec fortasse.*] Neque fortasse ejusmodi sunt ea, ut laudari admodum debeant.

1. *Nunc, quia scriptus hæres.*] Locus haud

non tu² iniquis tabulis advocaris : ^a nullius ad te iracundia , nullius impie-
tas , nullius furor confugit : nec quia offendit alius³ nuncuparis , sed quia
ipse meruisti. ^b Scriberis⁴ ab amicis , ab ignotis præteriris : nihilque inter
privatum & principem interest , nisi quod nunc a pluribus amaris , nam &
5 plures amas. ^c Tene, Cæsar, hunc cursum , & probabitur experimento , sit-
ne feracius & uberius , non ad laudem modo , sed ad pecuniam principi , si
hærede illo mori homines velint , quam si cogantur. ^d Donavit pater tuus
multa , & ipse donasti : ^e cesserit parum gratus ; manent tamen ii qui
bonis ejus fruuntur, nihilque ex illis ad te nisi gloria redit , nam liberalitatem
10 jucundiorē debitor gratus , clariorem ingratus facit. Sed quis ante te lau-
dem istam pecuniæ prætulit ? ^f quotusquisque principum ne id quidem in
patrimoniis nostris suum duxit , quod esset de suo ? nonne ut regum , ita
Cæsarum munera , ^g illitos cibis hamos , opertos præda laqueos ,

INTERPRETATIO.

^a Nemo per iracundiam , aut impietatem ,
aut insaniam in te hereditatem transfert : nec
propter alterius offensionem hæres scriberis.

^b Amici hæredem te faciunt , ignoti te præ-
terminant.

^c Serva , o Cæsar, hanc agendi rationem &
cognosces experientia utrumne principi utilius sit
& abundantius non solum ad laudem , sed & ad
pecuniam colligendam si &c.

NOTÆ.

dubie corruptus. Lege cum Lipsio , & Gru-
tero nunquam scriptus hæres. Sensus erit :
Nec tu , ut Domitianus , unus es hæres om-
nium , licet nunquam ab ullo hæres scriptus
sis. Nam ille ex qualibet scriptura , cui
juris auctoritas deesset , aut etiam ex testi-
monio cujuslibet hominis , qui imperato-
rem ab aliquo institutum esse hæredem di-
ceret , continuo in hæreditatem quasi pro
suo jure involabat. Trajanus vero pecuniæ
non ita avidus nullam hæreditatem vendi-
cabat sibi , nisi hæres rite scriptus esset.

2. Iniquis tabulis.] In quibus contra jus
fasque legitimorum hæredum nulla men-
tio esset.

3. Nuncuparis.] Hæredem nuncupare ,
est , non scripto , sed viva , ut aiunt ,
voce declarare. Quod fieri oportebat pa-
lam , & quidem adhibitis septem testibus.

4. Ab amicis.] Sic Augustus viginti pro-
ximis amicis , quater decies LL. S. ex testamen-
tis amicorum percepit. Suet.

5. Donavit pater tuus.] Nerva , qui &
bona omnia , quæ extabant , & Domitianus
inique abstulerat , dominis reddidit & plebi
Romanæ agros emit , ac divisit. Dio.

6. Cesserit &c.] Id est , etsi aliquis discesse-
rit e vita parum gratus erga te An , ut sus-
picatur Lipsius , legendum aliquis hac ceperit
parum gratus ? Sed tamen scrupulus aliquis
residere potest , propter ea quæ sequuntur.
Quare totus hic locus apte videtur sic a
Livineio correctus ; cesserint , nempe & tua ,
& patris dona , parum gratis : manent ta-
men , id est , supersunt , qui bonis tuis fruun-
tur , id est , hæredes eorum qui maximis
a te beneficiis affecti , te in testamento suo
præterierint , atque id impune , quod sub aliis
principibus non fiebat.

7. Quotusquisque.] Quis porro princeps
ad se pertinere non existimavit patrimo-
nia ipsa nostra , eam ob rem quod po-
pulis vel a se , vela majoribus suis nonnihil
datum esset ?

8. Illitos cibis hamos.] Comparat mune-
ra hamis , & laqueis , hæreditatis piscibus.
Nam ut pisces hamis , quos voraverunt ,
& laqueis quibus hærent impliciti , attra-
hantur ; ita mali principes propter munera
in privatos collata , omnes eorundem fa-
cultates sibi vendicabant. Notum autem
illud , munera hamos imitari.

æmulabantur?

æmulabantur? cum privatis facultatibus? velut hausta & implicata, retro secum, quidquid attigerant, referrent.

XLIV. Quam utile est ad usum secundorum per adversa venisse? Vixisti nobiscum, ¹ periclitatus es, timuisti: ² quæ tunc erat innocentium vita, scis & expertus es, quantopere detestentur malos principes, ³ etiam qui malos faciunt. Meministi quæ optare nobiscum, quæ sis queri solitus. ⁴ Nam privato iudicio principem geris, meliorem imo te præstas, quam tibi alium precabare. ⁵ Itaque sic imbuti sumus, ut quibus erat summa votorum, melior pessimo princeps, jam non possimus nisi optimum ferre. Nemo est ergo tam tui, tam ignarus sui, ut locum ipsum post te concupiscat. Facilius est ut esse aliquis successor tuus possit, ⁶ quam ut velit. Quis enim curæ tuæ molem sponte subeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipse es, quam sit onerosum succedere bono principi: & afferbas excusationem ⁷ adoptati. An prona parvaque sunt ad æmulandum, ⁸ quod nemo incolumitatem turpitudine ⁹ rependit? Salva est omnibus vita, ¹⁰ & dignitas vitæ: nec jam consideratus ac sapiens, qui ætatem in tenebris agit. Eadem quippe sub principe virtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantum ¹¹ ex conscientia merces. Amas constantiam civium, ¹² re-ctosque ac vividos animos, non, ut alii, contundis ac deprimis; sed foves & attollis. Prodest bonos esse, ¹³ cum sit satis abundeque, si non nocet.

INTERPRETATIO.

a Talis enim es princeps qualem privatus iudicabas principem esse debere.

b Quare ita tuis virtutibus assuevimus.

c Quod nemo vitam suam flagitiis redimat.

d Erectos & alacres.

NOTÆ.

9. *Velut hausta & implicata.*] In Puteana editione legitur *multiplicata* Magis placent, qui habent *implicata*, hoc enim maxime hamis & laqueis convenit, qui cum mari velut hauriantur, secum ea omnia, quibus sunt adnexi, referunt.

1. *Periclitatus es.*] Sub Domitiano principe, cum privatus eras.

2. *Quæ tunc erat &c.*] Hæc enim erat bonorum virorum fors & conditio, nempe periclitari, & timere.

3. *Etiam qui &c.*] Adulatores, dum principum scelera laudant.

4. *Quam ut velit.*] Ne tam quidem. Hadrianus enim id maxime voluit, neque destitit Plautinæ Trajani uxoris operam interponere, donec Cæsar creatus id consecutus est, ut Trajano succederet.

5. *Adoptati.*] Gruteri emendationem sequor: sensus vero est. Vix adductus

es ut Nervæ succederes, quamvis id non tam sponte tua faceres, quam adoptione assertus & veluti coactus. In aliquibus codicibus est *adoptanti*: id est, hanc ipsam excusationem Nervæ te adoptanti afferbas. In aliis est *adoptari*.

6. *Rependit.*] Nemo flagitiosus esse cogitur, ut gratus sit principi, vitamque tueatur.

Quomodo sub Domitiano, de quo Suet. c. 10. *Duos venia donavit, qui se, quo facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probaverant.*

7. *Ex conscientia.*] Bona conscientia præmium quidem est virtutis amplissimum: sed sub bono principe sola virtutis merces esse non debet. Sub Trajano certe amplissimi quique honores in viros probos conferebantur.

8. *Cum sit satis.*] Cum habita ratione superiorum temporum, satis esse debere unicui-

- His honores, his² sacerdotia, his provincias offers; hi amicitia tua, hi iudicio florent: ¹⁰ acuiuntur isti integritatis & industriæ pretio: similes, dissimiles alliciuntur, nam præmia bonorum malorumque, bonos ac malos faciunt. ⁵ Pauci adeo ingenio valent, ut non turpe honestumque, prout bene ac secus cessit, expetant fugiantve: ceteri, ubi laboris inertiae, vigilantiae somno, frugalitatis luxuriae merces datur; eadem ista, quibus alios artibus affecutos vident, confectantur: qualesque sunt illi, tales esse & videri volunt; & dum volunt fiunt.

- XLV. Et priores quidem principes excepto patre tuo, præterea¹ uno aut altero (& nimis dixi) vitiis potius civium, quam virtutibus lætabantur. Primum quod in alio² sua quemque natura delectat; deinde, quod patientiores servitutis arbitrabantur, quos non deceret esse nisi servos.³ Horum in sinum omnia congeriebant: bonos autem otio, aut situ abstrusos, & quasi sepultos,⁴ non nisi delationibus & periculis in lucem ac diem proferebant.
- 15 Tu amicos ex optimis legis: & hercule æquum est esse eos carissimos bono principi, qui invisi malo fuerint. Scis, ¹ ut sicut diversa natura dominatio & principatus, ita non aliis esse principem gratiorem, quam qui maxime dominum^a graventur. Hos ergo^b provehis & ostentas, quasi specimen & exemplar, quæ tibi^c secta vitæ, quod hominum genus placeat: & ideo

INTERPRETATIO.

¹ Pauci tam acri sunt iudicio, quin ament aut abhorreant vitium virtutemque, pro ut sibi commodum est, aut secus.

a Gravate ferant.

b Promoveas ad honores.

c Vivenditatio.

NOTÆ.

que videatur, si sua ei probitas non nocet.

9. Sacerdotis.] Sacerdotiorum apud veteres, sicut hodieque apud nos beneficiorum, duo genera fuere: alia quæ aut resp. aut princeps, aut pontificum collegium conferebat: alia quæ a patrefamilias ea lege erecta dedicataque erant, ut sacrorum cura & fructuum ipsius sacerdotii perceptio, ad solam gentem familiamque suam pertineret; hæcque gentilitia sacerdotia dicebantur. Tacit. historiar. 1. cap. 67. de Othone. *Recens ab exilio reversos nobiles adolescentulos, avitis ac paternis sacerdotiis in solatium recoluit.* Alia autem sacerdotia erant perpetua, ut Auguratus, de quo Plinius noster l. 4. ep. 8. item & Pontificatus: alia vero non item.

10. Acuiuntur isti.] Cum Lipsio lubenter legam ipso, pro ipso; ut referatur ad pretio: sed deficit veteris scripturæ auctoritas.

1. Uno aut altero.] Augusto fortasse & Tito. Mox, *nimis dixi.* Quia uterque vitiis non caruit: unde Dio l. 66. Augustum cum Tito ingeniose comparans, hunc negat a Romanis diligendum, si minus vixisset; illum vero, si plus: quia hic necessariam primis imperii sui temporibus severitatem non mitigasset, ut fecit: neque illius felicitas potius, quam virtus nullis vitiis fortasse corrupta fuisset.

2. Sua quemque natura &c.] Notum illud Aristotelis: *simile simili gaudet.*

3. Horum in sinum &c.] Ut in illos caderet illud Juvenal. Satyr. 1. 35. *Criminibus debent hortos, prætorias, mensas &c.*

4. Non nisi delationibus.] Neque e latrobris, ubi erant inglorii, prodibant, nisi cum falso accusati, in iudicium venire cogebantur.

5. Ut sicut &c.] Alii legunt: *ut sunt,* quod satis placet.

non censuram adhuc, non præfecturam morum recepisti: ^d quia tibi beneficiis potius, quam remediis ingenia nostra experiri placet. Et alioquin, nescio, an plus moribus conferat princeps, qui bonos esse patitur, quam qui cogit. Flexibiles quamcunque in partem ducimur a principe: atque, ⁷ ut ita dicam, sequaces sumus: huic enim cari, huic probati esse cupimus: ⁵ quod frustra ⁸ speraverunt dissimiles, eoque obsequii continuatione pervenimus, ut prope omnes homines ⁹ unius moribus vivamus. Porro ^e non tam sinistre constitutum est, ut qui malum principem possumus, bonum non possumus imitari. ^f Perge modo, Cæsar, & vim effectumque censuræ, tuum propositum, tui ^g actus obtinebunt. Nam vita principis, censura est: eaque ¹⁰ perpetua. Ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur: ¹⁰ nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo: quippe ¹¹ infidelis recti magister est metus, ¹² melius homines exemplis docentur, quæ in primis hoc in se boni habent, ^h quod approbant, quæ præcipiunt fieri posse.

XLVI. Et quis terror valuisset efficere, quod reverentia tui effecit? ¹⁵
¹ Obtinuit aliquis, ut spectaculum pantomimorum populus Romanus tolli

INTERPRETATIO.

^d Quoniam vis explorare an munificentia tua plus quam censoria notatione animi nostri ad virtutem excitetur.

^e Non tam malignam indolem a natura hausimus, ut &c.

^f Maeste igitur, Cæsar, & tuum institutum, tue actiones eundem effectum habituræ sunt ac si censor esses.

^g Actiones.

^h Quod re ostendunt fieri posse, quæ imperant.

NOTÆ.

6. Non censuram.] Alludit haud dubie ad Augustum qui censoris quidem nomine recusato, morum præfectus dici voluit, ut tradit Sueton. in Augusto c. 27. Trajanum longe illo modestiorem fuisse dicit, qui utrumque cum re ipsa implevit, neutrum pro singulari sua modestia admiserit. Censorii autem erat muneris locare publica, senatum legere, populum censere, inquirere in omnium mores, alios senatu movere, aliis equum publicum adimere, alios in Cæritum, id est, in censorias tabulas referre &c.

7. Ut ita dicam.] Ita Tullius docet emolliendas voces, quæ paulo duriores sunt, neque satis usu receptæ, ut ista, sequaces, quæ poeticum quiddam olet.

8. Speraverunt.] Malim speraverint ut post Bongarsium Grutero placet, id est, quod frustra sperent quicumque ipsi dissimiles, nempe mali.

9. Unius.] Id est, principis, quem omnes, ut ait ingeniose Lipsius, ut solem spectant, & ab eo quasi colorantur. Qualis

princeps fuerit, tales reliquos civis esse, inquit Tullius ex Platone.

10. Nec tam imperio &c.] Imperium enim animos exasperat, allicit exemplum.

11. Infidelis recti.] Sumpturn illud. c. Tullio Timor non diuturnus magister officii.

2. Philip. n. 36.

12. Melius homines.] Cui non auditum illud Senecæ, longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla?

1. Obtinuit aliquis &c.] Tiberius quidem abegit histriones Italia, Tacit. An. 4. Nero pantomimorum factiones una cum ipsis relegavit. Sueton. c. 16. Domitianus vero interdixit histrionibus scenam, intra domum quidem exercendi artem jure concesso, Sueton. c. 7. Locum hunc de isto intelligendum tum interpretes consentiunt, tum demonstrant ea quæ mox consequuntur: pantomimi autem dicti ἀπὸ τοῦ παντὶ μιμῆσθαι, quod in scenis, gestu, saltatione, motuque corporis omnia exprimerent, & imitarentur.

pateretur? sed non obtinuit ut vellet. Rogatus es tu, quod cogebat alius, cœpitque esse beneficium, quod necessitas fuerat, neque enim a te minore contentu ut tolleres pantomimos: quam a patre tuo ut restitueret exactum est.² Utrumque recte: nam & restitui oportebat, quos sustulerat malus princeps,
 5 & tolli restitutos. In his enim quæ a malis bene fiunt, hic tenendus est modus, ut appareat⁴ auctorem displicuisse, non factum. Idem ergo populus ille, aliquando⁵ scenici imperatoris spectator & applausor, nunc in pantomimis quoque averfatur & damnat effœminatas artes, & indecora seculo studia.⁶ Ex quo manifestum est principum disciplinam capere etiam vulgus: cum rem,
 10 si ab uno fiat, severissimam, fecerint omnes.⁷ Maeste hac gravitatis gloria, Cæsar, qua⁸ consecutus es, ut quod antea vis & imperium, nunc mores vocarentur. Castigaverunt vitia sua ipsi, qui castigari merebantur: idemque emendatores, qui emendandi fuerunt. Itaque nemo de severitate tua queritur, & liberum est queri. Sed cum ita comparatum sit, ut de nullo minus principe
 15 querantur homines, quam de quo maxime licet: ⁹ tamen in seculo nihil est, quo non omne hominum genus lætetur & gaudeat. Boni provehuntur, mali (qui est tranquillissimus status civitatis)¹⁰ nec timent, nec timentur. Vitiiorum pœnitentiam expectas. Mederis erroribus, sed implorantibus,¹⁰ omnibusque, quos bonos facis, hanc astruis laudem, ne coegisse videaris.

INTERPRETATIO.

a Unde patet etiam plebem principum mores sequi posse, cum id in re gravissima omnes præstiterint.

NOTÆ.

2. *Non obtinuit ut vellet.*] Tiberio quidem & Neroni populus assensus est, sed non ex animo. Tu vero usque eo apud populum potens fuisti, ut non tantum id ex animo voluerit, sed etiam id ipsum a te beneficii loco tam enixe petierit, quam ægre illud antea passus erat.

3. *Utrumque recte.*] Ingeniosus si quis est alius in toto panegyrico locus: sic enim laudat Trajanum, quod pantomimos abolerit, ut simul laudet Nervam a quo paulo ante restituti erant.

4. *Auctorem.*] Ut Lacedæmonii, qui bonam sententiam, ab improbo homine in senatu dictam, jusserunt a bono iterum dici, eique inscribi, ut sic bona sententia maneret, turpis auctor mutaretur. Ita ex Auli Gellii l. 18. c. 3. refert Lipsius.

5. *Scenici imperatoris.*] Neronis ea re plus fatis noti.

6. *Maeste.*] Id est, magis auste. Sic victima in quam infusum erat vinum aut thus, *maesta vino*, aut *thure* dicebatur. Hinc vocem illam ad alia translatam putat Servius.

Modo cum secundo, modo cum sexto casu jungitur. *Maeste nova virtute puer*, Æneid. l. 9. 641. *Maeste animi*. Martial. l. 12. ep. 6. Interdum adverbium est. *Maeste amare*, id est, maxime. Plautus in milite glor. *Maeste scribere*, id est, mature. Cicero ad Att. l. 6. ep. 9.

7. *Consecutus es &c.*] Effecisti ut quod initio nonnisi vi, & imperio adhibito, id ipsum nunc sua sponte, atque consuetudine faciant.

8. *Tamen.*] Lege cum Livineio *tum*, vel *tu*, vel utrumque.

9. *Nec timent.*] Timent quidem, sed non plusquam satis est, neque ita, ut desperatione inducti ad nefaria molienda se convertant. Trajanus enim in malos animadvertēbat, sed, quod prudentis imperatoris erat non nimis aspere.

10. *Omnibusque &c.*] Et eos omnes quos ad meliorem frugem aut monitis tuis aut exemplo reducis, laudas protinus, quasi suæ illos nequitiae pœnituisse, & id sponte fecissent potius, quam a te coacti.

XLVII. Quid vitam, quid¹ mores juventutis, quam^a principaliter formas? quem honorem² dicendi magistris, ^b quam dignationem sapientiæ doctoribus habes? ut³ sub te spiritum, & sanguinem, & patriam receperunt^c studia: quæ priorum temporum immanitas exiliis puniebat? cum sibi vitiorum omnium conscius princeps inimicas vitis artes, non odio magis, ⁴ quam⁵ reverentia relegaret. At tu easdem artes¹ in complexu, oculis, auribus habes, præstas enim quæcunque præcipiunt, tantumque eas diligis, quantum ab illis probaris. ^d An quisquam studia humanitatis professus, non cum omnia tua, tum vel in primis laudibus ferat⁶ admissionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo⁷ parens tuus, hanc ante vos principes¹⁰ arcem, publicarum ædium nomine inscripserat: frustra tamen, nisi adoptasset, qui habitare ut in publicis posset. Quam bene cum titulo isto moribus tuis convenit? quamque omnia sic facis, ⁹ tanquam non alius inscripserit? Quod enim forum, quæ templa tam referata? non Capitolium, ¹⁰ ipsaque illa adoptionis tuæ sedes, magis publica, magis omnium. Nulla¹⁵

INTERPRETATIO.

^a Ut principem decet.

^b Quam facis magni.

^c Docti quos superioribus temporibus barbari principes exilio multabant.

^d Hanc nullus qui vel tantillum humanus sit cum omnia quæ in te sunt, tum in primis non laudet comitatem quæ omnes admittit.

NOTÆ.

1. *Mores juventutis.*] Dio Trajanum refert, simul Romam advenit, multa civitati bus Italiæ ad puerorum & victum, & educationem concessisse.

2. *Dicendi magistris.*] Victor de Trajano: *Eruditissimos, quamvis ipse parca esset scientiæ, moderateque eloquens, diligebat.*

3. *Sub te spiritum &c.*] Oblique notat Domitiani tempora, cum philosophi simul & mathematici edicto ex Urbe ejecti partim in Hispaniam, partim in Libyæ, Scythiæ ve deserta confugerunt. Tumque Demetrius philosophus ab Urbe expulsus instituta cum Apollonio Tyanco sermocinatione: *Cicadis, inquit, licet impune canere, nobis ne quidem mutire fas est.*

4. *Quam reverentia.*] Pudore: quasi si immanitatem suam sibi exprobrarent.

5. *In complexu.*] Complecteris, foves.

6. *Admissionum.*] Ab admissionibus, vel admissionales dicebantur qui ad salutandum principem ex officio eos admittebant, quibus eo convento opus erat. His qui præerat magister admissionum vocabatur. Quod Palatinum officium Claudii & Neronis temporibus institutum erat. Hi au-

tem sub aliis principibus duri & feroces, sub Trajano mirum quam faciles & comes.

7. *Parens tuus.*] Nerva, priusquam tu vel etiam ille imperio potiretur.

8. *Arcem.*] Albanam, ut putat Baudius. Imperatores Romanos quatenus pontifices maximos in publica domo habitare oportebat. *Quamobrem Djo in Augusto l. 65. in actis an. V. C. 741. refert Augustum, cum ei tanquam pontifici maximo publica domus a senatu offerretur, recusasse illam quidem, sed suarum ædium partem publicam esse jussisse. Demum, ut idem addit libro sequenti, illam, cum incendio conflagrasset, resectam ab Augusto, & totam esse publicam factam. Fortasse titulum hunc ceteris imperatoribus erasum restituerat Nerva, quod factum Plinius hoc loco exaggerat.*

9. *Tanquam non alius.*] Quasi tu ipse, non Nerva, id in palatii vestibulo inscripsisset.

10. *Ipsaque illa adoptionis tuæ &c.*] Artem nota: nihil enim suavius Trajani auribus esse poterat, quam ejus adoptionis mentio maxime cum præter expectationem fieret, ut hoc loco.

obices, nulli ¹¹ contumeliarum gradus : superatisque jam mille liminibus ultra semper aliqua dura & obstantia. Magna ante te, magna post te, juxta te tamen maxima quies : tantum ubique silentium, tam altus pudor, ut ¹² ad parvos penates & larem angustum ex domo principis, modestiæ & tranquillitatis exempla referantur.

XLVIII. Ipse autem ut excipis omnes ? ut expectas ? ut magnam partem dierum, inter tot imperii curas, ¹ quasi per otium transigis ? Itaque ² non ut alias attoniti, nec ut periculum capitis adituri ³ tarditate, sed securi & hilares, cum commodum est, convenimus. ⁴ Et admittente principe, ¹⁰ interdum est aliquid, quod nos domi quasi magis necessarium ^b teneat. Excusati semper tibi, nec unquam ⁴ excusandi sumus. ^c Scis enim sibi quemque præstare, quod te videat, quod te frequentet : ac ¹ tanto liberalius ac diutius voluptatis hujus copiam præbes. ^d Nec salutationes tuas ^e fuga & vastitas sequitur, remoramur, resistimus ut in communi domo : quam nuper ²⁰ illa immanissima ⁷ bellua plurimo terrore munierat ; cum velut quodam specu inclusa, nunc ⁸ propinquorum sanguinem lamberet, nunc se ad

I N T E R P R E T A T I O.

a Vel cum imperator copiam sui facit.

b Resineat.

c Neque enim ignoras sua quemque causa

facere &c.

d Nec postquam te salutavimus, recedimus

statim, ita ut in palatio sit magna solitudo.

N O T Æ.

11. Contumeliarum gradus.] Quia enim alia ex aliis fores, alii ex aliis superbi janitores sub aliis principibus erant expugnandi, iterum erant iterumque contumeliæ devorandæ : sed nihil tale in Trajani palatio.

12. Ad parvos penates.] Id est, ad tenuiorum domos, penates autem & larem sumi sæpissime, ut hoc loco, pro domo ipsa, nemini notum non est. De diis penatibus adiri potest Macrobi. Saturn. l. 3. De illorum sede & forma, Dionys. Halicarnass.

i. Quasi per otium.] Amœnissimis sermonibus, quasi multum tibi a magnis imperii negotiis esset otii.

2. Non ut alias attoniti.] In aliis est, non alii & attoniti : id est, non alio vultu & colore, ut iis accidit qui metu perculsi sunt. Vel si manet ista scriptura, id est, non ut quos olim Domitianus Albanam in arcem Traxerat attonitos, & festinare coactos. Juvenal. Sat. 4. 145.

3. Tarditate.] Capite plestendi, si tardiores veniremus, ut de Pegaso refert Juvenal. Sat. 4. v. 77.

4. Excusandi sumus.] In Vicennensi edi-

tione additum est magis.

5. Tanto liberalius.] Atque eo liberalius, & diutius nobiscum versaris, quod nostra causa id facis, non tua.

6. Fuga & vastitas.] Ut e latronum & sicariorum domicilio, unde cum primo licet pes effertur.

7. Bellua.] Domitianus, quem toto hoc loco comparat cum bellua, quæ ex vasto & interiore quodam specu ad cædes interdum prorumpit, &, quemadmodum Virgilius de Cyclope dicit visceribus miserorum, & sanguine vescitur atro. Æneid. l. 3. 622.

8. Propinquorum.] Nempe, ut ait Eutropius, Flavios Clementem & Arretinum patruales suos interfecit ; ac, si Plutarchus fides est, Titum fratrem, dato ei in cibum lepore marino, qui piscis quosdam humores occultos, ac mortiferos habere dicitur ; vel, ut a nonnullis græcis proditum, eo, dum spiraret adhuc, in arcem ligneam nivis plenam, per causam medicinæ faciendæ conjecit, ibique intersecto : seu demum, quod Zonaras & Dio narrant, priusquam efflaret animam pro mortuo efferri jussit. Omnino ferunt Titum olim ab Apol-

⁹ clarissimorum civium strages, cædesque proferret. Obversabantur¹⁰ foribus horror & minæ, & par metus¹¹ admissis & exclusis. Ad hæc ipse occursum quoque visuque terribilis, superbia in fronte, ira in oculis, scæmineus pallor in corpore, in ore impudentia, ¹² multo rubore suffusa. Non adire quisquam, non alloqui audebat, ¹³ tenebras semper secretumque captantem: nec unquam ex solitudine sua prodeuntem, nisi ut ¹⁴ solitudinem faceret.

X L I X. Ille tamen, quibus sibi¹ parietibus & muris salutem suam tueri videbatur, ² dolum secum & insidias, & ultorem scelerum³ deum includit. Dimovit perfregitque custodias pœna, ⁴ angustosque per aditus & obstru- 10 ctos, non secus ac per apertas fores, & invitantia limina irrupit: longeque tunc illi divinitas sua, longe arcana illa cubilia⁶ sævique secessus, in quos timore, & superbia, & odio hominum, agebatur. Quanto

N O T Æ.

lonio nescio quo monitum, ut sibi a propinquissimis caveret.

9. *Clarissimorum civium.*] Puta multos consulares, ut Julium Agricola Taciti focerum, plures senatores. Ælium Lamiam, Salvium Coccianum, Mitium Pomposianum &c. Videri possunt Tacitus de vita Julii Agricola, & Suetonius in Domitiano.

10. *Foribus horror.*] Mihi videor Acherontis ingressum intueri. *Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus orci luctus & ultrices posuere cubilia curæ* &c. Æn. l. 6. 273.

11. *Admissis & exclusis.*] Quos enim blandiori vultu admiserat, nihil minus timebant quam qui ab superbis ejus satellitibus exclusi fuerant. Erat enim perfide crudelis. Sic Clementem & Arretinum amicissime, ut videbatur, in palatium accersitos, morte per summam perfidiam postero die damnavit.

12. *Multo rubore &c.*] Impudens rubor. An non hæc pugnant? Neutiquam. Rubore se contra pudorem muniebat. Tacitus de Domitiano in Agricola vita, & Seneca ep. 11. *Quidam nunquam magis, quam cum erubuerint, timendi sunt; quasi omnem verecundiam effuderint.*

13. *Tenebras semper.*] At, si Suetonio credimus, inter initia principatus, quotidie secretum sibi horarium (id est, unius horæ) sumere solebat c. 3. Si ergo initio tantum principatus, si per horam unam tantum in secretum se abdebat, cur Plinius dicit semper? Solvit hunc nodum Casaubonus in

hunc locum, quem tu consule.

14. *Solitudinem.*] Nisi ut quotidianis cædibus civium domos desolaret.

1. *Parietibus.*] Quos scelerum suorum conscius imperator, Phengite (lapis est duritia & candore marmor referens, aliquantisper translucens ac fulvus) disfixit, ut, quidquid a vergo fieret, videret. Suet. in Domit. c. 13.

2. *Dolum secum.*] Nam a domesticis, & cubiculariis suis, etiam Domitia uxore conscia, dolo est oppressus. Sueton.

3. *Deum.*] Opinor, Jovem intelligit. Sic enim Dio & Suetonius referunt Palладem, quam Domitianus peculiari religione colebat, in somnis ei assistisse, armis ab Jove spoliata, atque e curru quem nigri equi trahebant in barathrum labentem: quasi pro eo stare amplius contra Jovem non posset.

4. *Angustosque.*] Quia obstructi erant curstodum frequentia.

5. *Longe illi.*] Tum sua eum nihil juvit divinitas. Simile illud. Æneid. l. 12. 52. *Longe illi dea mater erit.* Nihil enim juvant, quæ longe a nobis & procul posita sunt; contra vero adesse, idem ac juvare. Florus lib. 2. c. 2. de primo bello Punico. *Longe illis nautica artes &c.* Id est, nihil illis profuerunt.

6. *Sævique secessus.*] Ubi Domitianus viros principes, quasi ad familiare colloquium evocatos, ut supra diximus n. 48. not. 11. per dolum occidebat. Tacitus.

nunc tutior, quanto securior eadem domus, ⁷ postquam ejus non crudelitatis, sed amoris ⁸ excubiis, ⁹ non solitudine & claustris, sed civium celebritate defenditur? Ecquid ergo? discimus experimento, fidissimam esse custodiam, principis ipsius ¹⁰ innocentiam? Hæc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere. Frustra se terrore succinxerit, qui ¹¹ septus charitate non fuerit: armis enim arma irritantur. Num autem ¹² serias tantum partes dierum, in oculis nostris cœtuque consumis? ¹³ non remissionibus tuis eadem frequentia, eademque illa socialitas interest? Non tibi semper ¹⁴ in medio cibus, semperque mensa communis? ¹⁵ non ¹⁶ ex convictu nostro mutua voluptas? non ¹⁷ provocas reddisque fermones? non ipsum tempus epularum tuarum cum frugalitas contrahat, extendit humanitas? Non enim ¹⁸ ante medium diem ¹⁹ distentus ²⁰ solitaria

INTERPRETATIO.

a An non relaxationibus tuis eadem multitudo, eademque sodalitas adest.

NOTÆ.

7. Postquam ejus &c.] Addit Livin. adiutus: Lips. dominus: vel pro ejus restituit ea aut Serus. Certe aliqua est mutatione opus.

8. Excubiis.] Vigiliæ nocturnæ sunt tantum: Excubie vero sumuntur pro militibus sive die seu nocte in statione positis.

9. Non solitudine, &c.] Non recessibus, & claustris populos a principis limine arcantibus.

10. Innocentiam.] Notum illud Horatii l. 1. od. 22. Integer vitæ scelerisque purus, non eget Mauri jaculis, nec arcu &c.

11. Septus charitate.] Tale illud Tullii Philippi. 2. Charitate septum esse oportet, non armis.

12. Serias partes &c.] Partes dierum reipublicæ administrationi datas.

13. In medio.] Id est, in propatulo, sub omnium oculis, ut ex Lycurgi lege cautum erat apud Lacedæmonios, ne scilicet frugalitatis leges transilirent. Plutarchus in problem. c. 31. Idque etiam apud priscos Romanos in more fuisse, notant Valer. Maxim. l. 2. c. 3. Macrob. Saturn. l. 3. c. 17. Unde Juvenalis taxat ætatis suæ luxuriam, quod contra priscam illam consuetudinem privatim splendidius, quam par esset epularentur Sat. 1. 94. Quis fercula septem secreto cenavit avus?

14. Ex convictu nostro.] Romani solebant plures simul cibum capere, Græci vero, si Athenæo credimus, *μωρωφαιον*. Aliqui cenam dictum putant, a *νομή*, ob *νομοφαιον*, seu communionem vescientium ut putat Plutarchus l. 8. Symp. probl. 6.

15. Provocas.] Sueton. de Augusto c. 4. Cenam præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis racentes, vel submissim loquentes provocabat.

16. Ante medium diem.] Id est, ante horam sextam, quæ nobis meridies est, nam horas diei naturalis ab exortu solis numerabant, quæ cum duodenæ semper essent diebus singulis, pro dierum modo inæquales erant; nunc longiores, nunc breviores. Ccenæ autem tempus apud Romanos hora nona. Martialis l. 4. ep. 8. Imperat extructos frangere nona thoror. Hominis autem erat luxuriosi, & intemperantis tempus illud prævertere. Quare Juvenalis Marium carpit Sat. 1. 49. quod ab octava biberet. Quem locum intelligendum puto de horis diei, non naturalis, sed civilis: cujus initium, a media nocte ducetur. Alioqui non ita damnandus videretur Marius, qui hora una citius cibum sumeret.

17. Distentus.] Satur, plenus. Domitianum suo more tangit qui, ut ait Suetonius, cum cibus se privatim ingurgitasset, tum vero in cœna mire sobrius videri volebat. Ibidem Neronis, Claudii & Vitellii notatur haud ab similis intemperantia.

18. Solitaria cœna.] Quam solus, clam & remotis arbitris sumpseris, Festus l. 3. Cœna, apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium, vespertina quam nunc cenam appellamus.

cœna

cœna spectator¹⁹ adnotatorque convivis tuis immines : nec jejunis & inanibus plenus ipse eructans, non tam apponis quam objicis cibos, quos dedigneris attingere, ægreque perpeffus superbam illam convictus simulationem, rursus te ad clandestinam²⁰ ganeam, occultumque luxum refers. Ergo non aurum, nec argentum,^b nec exquisita ingenia cœnarum, sed sua-⁵ vritatem tuam²¹ jucunditatemque miramur, quibus nulla satietas adest; quando sincera omnia, & vera, & ornata gravitate. Neque enim aut²² peregrinæ superstitionis mysteria, aut²³ obscœna petulantia mensis principis oberrat: sed benigna²⁴ invitatio, & liberales joci, & studiorum honor. Inde tibi parvus & brevis somnus, nullumque amore nostri angustius tem-¹⁰ pus, quam quod sine nobis agis.

L. ^a Sed cum rebus tuis ut participes perfruamur, quæ habemus ipsi, quam propria, quam nostra sunt? Non enim exturbatis prioribus dominis, ¹ omne stagnum, omnem lacum, omnem etiam saltum, immensa possessio-
ne circumvenis : nec unius oculis flumina, fontes, maria deferviunt. ² Est ¹⁵
quod Cæsar non suum videat, tandemque imperium principum, ³ quam pa-
trimonium majus est, multa enim ex patrimonio refert in imperium, quæ
prioris principes occupabant, non ut ipsi fruerentur, sed ne quis alius. Er-
go in vestigia fedesque nobilium ^b immigrant pares domini, nec jam

INTERPRETATIO.

b Neque artem inensæ delicatioribus ci-
bis instruendæ.

a Verum cum bonis tuis utamur, quasi sint
etiam nostra.

b Redeunt nobiles domini, neque amplius no-
bilitium virorum domus a servis habitantur,
aut turpiter deserta corrunt.

NOTÆ.

19. Adnotatorque &c.] Quid edant alii,
bibant, dicant.

20. Ganeam.] Guloforum diversorium.
Sumitur etiam pro libidinis diversorio.
Item pro ipsa ingluvie & cibariis. Dicitur
ganea, æ, vel ganeum, i.

21. Jucunditatemque &c.] Adhibebamur
quotidie cœnæ: interdum iucundissimis sermo-
nibus nox ducebatur. Plinius de Trajani ad-
versus se comitate l. 6 ep. 31.

22. Peregrinæ superstitionis &c.] Intelli-
ge juxta Livineii mentem institutos a Do-
mitiano sacerdotes in Albano ex peregri-
no fortasse more, vel, cum Lipfio, Ifiacos,
Bellonarios &c. qui ad exhilarandos convi-
varum animos sub mensæ finem induce-
bantur.

23. Obscœna.] Scurras, moriones,
in convivii locum post epulas induci so-
litos notat ipse Plinius l. 9. ep. 17. Sic
Lucianus in Symposio Aristænetum quem-

dam refert inductum, qui alios dictis velli-
caret, alios percuteret, omnes gestu, salta-
tione, jocis, & motu corporis oblecta-
ret.

24. Invitatio.] Apprime illud Trajano
convenit, quem vini amantiorem fuisse
apud Dionem legimus.

1. Omne stagnum.] Pace Lipsii dixerim:
locus hic de Neronis palatio intelligi debet,
in quo stagna, lacus, saltus videbatur
conclusisse; ita amplum erat. Et de il-
lius quidem luxuria noti illi versus. *Roma
domus fiet, Veios migrate Quirites: si non
& Veios occupat ista domus.* Suet. in Nerone
c. 39.

2. Est quod &c.] Multo ante dixerat O-
vidius Fastorum l. 1. 85. *Jupiter arce sua
cum totum spectet in orbem, nil nisi Romanum
quod tueatur habet.*

3. Quam patrimonium.] Ita enim imperii
agros omnes invaserant tyranni, ut non
H

- clarissimorum virorum receptacula habitatore servo teruntur, aut foeda vastitate procumbunt. Datur intueri pulcherrimas aedes, deterfo situ, auctas ac vigentes. Magnum hoc tuum non erga homines modo, sed erga tecta ipsa meritum, sistere ruinas, solitudinem pellere, ingentia opera eodem quo exstructa sunt animo, ab interitu vindicare. Muta quidem illa & anima carentia; sentire tamen & ⁴ letari videntur, quod niteant, quod frequententur, quod aliquando ceperint esse domini non servientis. Circumfertur sub nomine Caesaris tabula ingens rerum vanalium, ⁵ quo sit detestanda avaritia illius, qui tam multa concupiscebat, cum haberet super-
¹⁰ vacua tam multa, ⁶ tamen exitialis erat apud principem, huic laxior domus, illi amœnior villa. Nunc princeps in hæc eadem dominos quærit, ipse inducit, ipsos illos ⁷ magni aliquando imperatoris hortos, illud nunquam nisi Caesaris ⁸ suburbanum, licemur, emimus, implemus. Tanta benignitas principis, tanta securitas temporum est, ut ille nos ⁹ principalibus rebus
¹⁵ existimet dignos; nos non timeamus, quod digni esse videmur. Nec veremendi tantum civibus tuis copiam præbes, sed amœnissima quæque largiris & donas. ¹⁰ Ita, inquam, donas in quæ electus, in quæ adoptatus es: transfers quod ¹¹ iudicio accepisti, ac nihil magis tuum credis, quam quod ¹² per amicos habes.
- ²⁰ L. I. Idem tam parcus ¹ in ædificando, quam diligens in tuendo. Itaque non ² ut ante immanium transvectione saxorum Urbis tecta quatiantur: stant securæ domus, nec jam templa ³ nutantia. Satis est tibi nimiumque,

INTERPRETATIO.

d Ut proponatur omnibus execranda Domitiani avaritia, qui &c.

NOTÆ.

- minus essent eorum patrimonium, quam imperium.
4. *Letari videntur.*] Nihil frequentius etiam apud oratores, quam sensum rebus inanimis tribuere. Tullius pro Marcello n. 10. *Parietes medius fidiis, Caesar, ut mihi videtur, huius curiæ, tibi gratias agere gestiunt.*
5. *Domini non servientis.*] Alii legunt: *domini scientis.*
6. *Tamen.*] *Lege tum,* ut Livineius suspicatur.
7. *Magni aliquando imp.*] Luculli fortasse. Porius tamen de Domitiano id accipiam, quem magnum hoc loco *ipsum* appellat.
8. *Suburbanum.*] Albanam villam.
9. *Principalibus rebus.*] Villa, quæ huc usque principis fuerit.
10. *Ita.*] *Ista,* ut est ad oram editionis Livineianæ, id est, ea donas, quæ ad te, ut Nervæ hæredem juxta successionis jura pertinent.
11. *Judicio.*] Cum te imperio dignum Nerva judicavit.
12. *Per amicos &c.*] Quam quod amicis donatum, in eorum manu sic tanquam depositum habes.
1. *In ædificando.*] Tam parcus in erigendis tibi ædificiis, quam in publicis reficiendis diligens.
2. *Ut ante &c.*] Sub Caligula, Claudio, & Domitiano, cum magno per Urbem incedentium incommodo columnarum immanes ad eorum palatium advehébantur. Juven. Sat. 3. 254. *Longa curuscat sarraco veniente abies, atque altera pinum plaustra vehunt, nutant alæ, populoque minantur, &c.*
3. *Nutantia.*] Casum minitantia, propter enorme pondus.

cum successeris frugalissimo principi, magis ⁴ rejicere aliquid & amputare ex his, quæ princeps tanquam necessaria reliquit. Præterea pater tuus usibus suis detrahebat, quæ fortuna imperii dederat, ⁵ tu tuis quod pater. At quam magnificus in publicum es? ⁶ hinc porticus, inde ⁷ delubra occulta celeritate properantur, ⁸ ut non consummata, sed tantum commutata videantur. Hinc immensum ⁹ latus circi templorum pulchritudinem provocat, digna populo victore gentium sedes, nec minus ipsa visenda, quam quæ ex illa ¹⁰ spectabuntur: visenda autem, cum cetera specie, tum quod æquatus plebis ac principis locus. Siquidem per omne spatium una facies, omnia continua & paria, nec magis proprius spectandi Cæsaris suggestus, quam propria quæ spectet. Licebit ergo civibus tuis invicem contueri, dabitur non cubiculum principis, sed ipsum principem cernere, in publico, in populo sedentem: populo, cui locorum ¹¹ quinque millia adjecisti: auxeras enim numerum ejus congiarii facilitate, majoremque in posterum suspici liberalitatis tuæ fide jusseras. ¹⁵

INTERPRETATIO.

² Ut non tam structa & fundamentis, quam reparata videantur.

NOTÆ.

⁴. *Rejicere.*] Alii *recidere*. Nerva ex veteri imperatorum possessione distraxerat quidquid sibi non admodum necessarium videbatur. Plinius vero hic laudat Trajanum quod hanc ipsam temperantiam vicerit, etiam ex iis, quæ frugalissimo principi necessaria videbantur, aliquid abraddendo atque amputando.

⁵. *Tu tuis quod pater &c.*] Ita restitui cum Livineio pro *tutius quod pater*. Sensus est: Nerva sibi detraxit quæ sibi ab imperio data fuerant: Tu vero tibi detrahis, quæ magis sunt tua, id est, quæ pater tibi reliquit.

⁶. *Hinc porticus.*] Quas circa Trajani forum excitavit. *Cassiod.* Catanæus portus legit, non porticus: forte quia Dio portus ait ab Traiano extructos, non porticus. Non addit vero quinam illi sint. Portum certe Anconæ instauravit.

⁷. *Delubra.*] Jani templum auxit, amplificavitque. Unde Martial. l. 10. ep. 28. *Pervius exiguis habitabas ante penates, plurima qua medium Roma terebat iter. Nunc tua Cæsareis cinguntur limina donis, & fora tot numeras, lane, quot ora geris &c.*

⁸. *Latus circi &c.*] Suet. in Domitiano *Naumachiam*, ait ab eo excitatam: e cuius postea lapide maximus circus densis utrinque

lateribus, extructus est. Sed a quo quæso? A Trajano, inquit Casaubonus in hunc Suetonii locum, idque ex Plinio, Dione & veteribus numis patet. Quid sit autem circus, & quot fuerint Romæ, dicemus alio loco.

⁹. *Spestabuntur.*] Gladiatores, venationes, & alia id genus spectacula.

¹⁰. *Æquatus.*] Julius Cæsar suggestum sibi seu, ut alii vocant *pegma* erigi in orchestra jussit. *Sueton. in Julio. c. 76.* Nero illud in cubiculi formam cooperuit, unde ab cœli inclementia tutus spectacula prospectaret. Trajanus utroque modestior æquavit omnia, neque hujusmodi suggestum habere voluit.

¹¹. *Quinque millia.*] Toridem loca circo Trajanus adjecit, quot ingenuos ab eo educatos fuisse supra dictum est n. 23. Sed si Cæsaris circus, ut ait, Plinius, ducenta sexaginta, & postea, ut ait Victor, trecenta octoginta quinque locorum millia complectebatur: quam minurus, ut Lipsius notat, ille locorum adjectorum numerus! ut tantopere laudetur Trajani magnificentia. Eo fit ut *quinquaginta millia* legendum putet, pro *quinque millia*. Bene, an secus? alii viderint.

L II. Horum unum si præstitisset alius, illi jam dudum¹ radiatum caput, &² media inter deos³ sedes⁴ auro staret, aut ebore, augustioribusque aris, &⁵ grandioribus victimis invocaretur. Tu delubra non nisi⁶ adoraturus intras, tibi maximus honor⁷ excubare pro templis, postibusque
 5 prætexi. Sic fit ut dei summum inter homines fastigium servant, cum deorum ipse non⁸ adeptus. Itaque tuam statuam in vestibulo Jovis optimi maximi⁹ unam alteramve, & hanc æream cernimus: aut paullo ante aditus omnes,¹⁰ omnes gradus, totaque area, hinc auro, hinc argento relucebat, seu potius polluebatur: cum¹¹ incesti principis statuis permixta deorum simu-
 10 lacra forderent. Ergo istæ quidem æræ & paucæ manent, manebuntque quandiu¹² templum ipsum: illæ autem aureæ &¹³ innumerabiles, strage & ruina, publico gaudio litaverunt.¹⁴ Juvabat illidere solo superbissimos

INTERPRETATIO.

2. *Medius inter deos sederet in auro vel ebore.*

NOTÆ.

1. *Radiatum.*] Radius cinctum: quomodo nunc cœlites pingimus. Sic enim vetera numismata nobis consecratos imperatores exhibent.

2. *Sedes.*] Jupiter enim itidem, & alii majorum gentium dii interdum exhibebantur sedentes, ad majorem populorum venerationem conciliandam.

3. *Auro.*] Alludit fortasse ad Domitianum qui statuas sibi in Capitolio, non nisi aureas, & argenteas poni permisit, ac certi ponderis. Suet. in Domit. c. 13.

4. *Grandioribus victimis &c.*] Majores victimæ dicebantur, quæ majoribus diis consecrabantur: minores, quæ diis minoribus. *Majores autem victimæ erant boves albi auratis cornibus.* Athenæus l. 9.

5. *Adoraturus.*] Nunquam adorandus, ut Caligula & Domitianus.

6. *Excubare.*] Priores imperatores statuas suas superbe in templis collocabant. Trajanus vero pro sua in deos reverentia, in templorum tantum vestibulo, vel ante postes.

7. *Adeptus.*] Lipsius, *adpotes*: Livineius, *adeptus*, vel etiam *offectus*. Ut ut est, sensus erit. Quo fit ut dii majori sint apud homines in loco, id est, longe cum majori religione colantur; quod tu ipse quantus quantus es, necdum tamen videris tibi dignus, qui te iis admisceas.

8. *Unam alteramve &c.*] Trajanus erat

ejusmodi honorum parcissimus, atque admodum ægre Plinius ab eo impetravit, ut ei statuam cum bene multis, quas in æde a se extructa locabat, erigeret.

9. *Omnes gradus &c.*] Magnam deorum turbam in Capitolio fuisse oportet, siquidem in singulis ejus gradibus, qui centum erant, si Tacito credimus, totidem statuæ erant positæ.

10. *Incesti.*] Domitiani. Hoc notat Suetonius c. 22.

11. *Templum ipsum.*] Quia enim Romani erant in ea opinione Capitolium suum æternum fore: Hinc fit ut ad alicujus rei perennitatem ostendendam; nulla re magis uterentur quam Capitolio: unde Æneidos 9. 448. *Dum domus Æneæ capitolii immobile saxum accolet, imperiumque pater Romanus habebit.*

12. *Innumerabiles.*] Neque enim Domitianus Capitolium tantum, Urbemve, sed orbem, si Dioni credimus, universum statuis implevit post subactos, ut falso aiebat, Dacos. Quas quidem simul ut obiit, a senatu everfas esse idem testatur, ut earum eversione & ruina publicum gaudium impetraretur. Id enim *litare* significat, ut annotat Macrobius in illud Æneid. 2. 119. *animæque litandum Argolica.*

13. *Juvabat.*] Quis hæc legens, sibi non videtur coram intueri senatorum alacritatem Domitiani statuas certatim disturbantium?

vultus, instare ferro, sævire securibus, ^b ut si singulos ictus sanguis dolor-
que sequeretur. Nemo tam temperans gaudii, seræque lætitiæ, quin instar
ultionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, postremo tru-
ces horrendasque imagines abjectas, excoctasque flammis: ^c ut ex illo ter-
rore & minis, in usum hominum ac voluptates ignibus mutarentur. ¹⁴ Simi- **5**
li reverentia, Cæsar, non ¹⁵ apud Genium tuum bonitati tuæ gratias agi, sed
apud numen Jovis optimi maximi pateris: illi debere nos quidquid debea-
mus, illius quod bene facias muneris esse, qui te dedit. Ante quidem in-
gentes hostiarum greges per Capitolinum iter, magna sui parte velut inter-
cepti, ¹⁶ divertere via cogebantur: cum sævissimi domini atrocissima effi- **10**
gies, tanto victimarum cruore coleretur, quantum ipse humani sanguinis
profundebat.

LII I. Omnia P. C. quæ de aliis principibus a me aut dicuntur, aut di-
cta sunt, eo pertinent, ut ostendam quam longa consuetudine corruptos
depravatosque mores principatus ¹ parens noster reformet & corrigat. Alio- **15**
qui nihil non parum grate sine comparatione laudatur. Præterea hoc pri-
mum erga optimum imperatorem piorum civium officium est, ² insequi dis-
similes, neque enim satis amarint bonos principes, qui malos satis non
oderint. Adjice, quod imperatoris nostri non aliud amplius ac diffusius
meritum est, quam quod insectari malos principes tutum est. An excidit **20**
³ dolori nostro modo vindicatus Nero? ⁴ permitteret credo famam, vitamque
ejus carpi, qui mortem ulcisceretur: nec ut in se dicta interpretaretur, quæ de
simillimo diceretur. Quare ⁵ ego te, Cæsar, muneribus omnibus tuis, omnibus
comparo, multis antepono, quod licet nobis & in præteritum de malis im-
peratoribus quotidie vindicari, & futuros sub exemplo præmonere, nullum **25**

INTERPRETATIO.

^b Quasi ex singulis ictibus sanguis ema-
naret.

^c Ut statux quæ antea terrebant & mina-
bantur. ^a Insectari malos.

NOTÆ.

¹⁴. *Simili reverentia.*] Qua noluisti sta-
tuam tuam in Capitolio collocari.

¹⁵. *Apud Genium tuum.*] Apud veteres
nihil frequentius, quam statux, aræ, &
templa *Genio Augusti* consecrata. Extant
hodieque numi bene multi cum hac inscrip-
tione. Sed & juramentum, *per Augusti*
Genium, erat religiosissimum. Mox *apud nu-*
men Jovis, id est, in Capitolio.

¹⁶. *Divertere.*] Hostiarum greges qui
in Capitolium ducebantur, deflectere de
via oportebat, quoties ad Domitiani sta-
tuam in equestri foro positam victimæ im-
molabantur, adeo harum multitudine hoc
Urbis iter impediabatur.

¹. *Parens noster.*] Trajanus, qui nos ut
filios adhibet.

². *Dolori nostro &c.*] Id est, an non adhuc
cum dolore meminimus; quomodo im-
probium Neronem, Domitianus ipso im-
probior vindicavit? *Sueton. in Domit. c. 14.*

³. *Permitteret credo.*] *Elipharitas*, id est,
non permitteret, quamvis ejus mortem
ulcisceretur.

⁴. *Ego te, Cæsar, muneribus &c.*] Lipsius de-
let *te* tanquam superfluum, Livineius vero
expungit vocem *omnibus*: sed tamen ser-
vatis his vocibus quæ in omnibus editioni-
bus sunt, sensus esse potest: Te, o Traja-
ne, confero cum beneficiis tuis omnibus,

locum, nullum esse tempus, quo funestorum principum manes, a posterorum execrationibus conquiescant. Quo constantius P. C. & dolores nostros & gaudia proferamus; lætemur his quibus fruimur; ingemiscamus illis quæ patiebamur. Simul utrumque faciendum est sub bono principe. Hoc
 5 secreta nostra, hoc sermones, hoc ipsæ gratiarum actiones agant; meminerintque sic maxime laudari incolumem imperatorem, si priores¹ secus meriti reprehendantur. Nam cum de malo principe posterī tacent, manifestum est eadem facere præsentem.

LIV. Et quis jam locus miseræ adulationis manebat, cum laudes im-
 10 peratorum ludis etiam & comessationibus celebrarentur, saltarenturque, atque in omne ludibrium effœminatis vocibus, modis, gestibus frangerentur? Sed illud indignum, quod eodem tempore in senatu & in scena ab histrione & a consule laudabantur. ^a Tu procula tui cultu ludicras artes removisti. Seria ergo te carmina, honorque æternus² annalium, ^b non hæc
 15 brevis & pudenda prædicatio colit: quinetiam tanto maiore consensu in venerationem tui^c theatra ipsa³ consurgent, quanto magis de te scenæ silebunt. Sed quid ego istud admiror, cum eos quoque honores, qui tibi a nobis offeruntur, aut^d delibare parcissime, aut omnino soleas recusare? Nihil ante tam vulgare, tam parvum in senatu agebatur, ^e ut non laudibus
 20 principum immorarentur, quibuscunque^f censendi necessitas accidisset. ^g De ampliando numero gladiatorum, aut de instituendo collegio fabrorum consulebamur: & quasi prolatis imperii finibus, nunc ingentes arcus,

INTERPRETATIO.

^a Tu artes histrionicas longe repulisti a te laudando.

^b Non cito interitura illa & imperatore indigna laus commendat.

^c Qui in theatris sedent, assurgent ut te venerentur.

^d Quin partem temporis consumerent in laudandis principibus.

NOTÆ.

omnibus inquam, nam te multis antepono.

5. *Secus meriti.*] In veteri scriptura Rittershusius ait esse *sequi usquam velles*, ex quo conficiendum putat: *sequius quam velles*, aut minore cum mutatione *sequius meriri*. Ac fortasse hic locus unus est ex iis, in quibus librarios hanc vocem *sequius* expunxisse queritur Muretus: *quasi*, inquit, in ejus necem conjurassent.

1. *A consule &c.*] Hinc nota, e re & officio consulis fuisse, solennem gratiarum actionem agere principi, qualem agit in hac oratione Plinius.

2. *Annalium.*] Annales res plurium annorum servatò cujusque anni ordine complectuntur, historia non item: sæpe tamen apud auctores confunduntur hæc duo. *Aulus Gellius l. 5. c. 18.*

3. *Consurgent.*] Hic honor primum viris tantum principibus habebatur. Unde Augustus Caio, & Lucio filiis adhuc præextatis, assurrectum ab universis in theatro, & a stantibus plausum gravissime questus est. Tacit. Quia juvenes erant, inquit Lipsius, & quia nimius ille honor habebatur.

4. *Delibare.*] Trajanus enim imperium accepit, consulatum tertium, & censuram a senatu oblatam recusavit.

5. *Censendi.*] Id est, dicendi sententiam, Vox forensis. *Senatus id censuit.*

6. *De ampliando numero.*] Juxta legem ab Augusto an. V. C. 732. factam, gladiatores non nisi semel atque iterum singulis annis, neque ultra paria sexaginta dari poterant. Dio. Ut nimirum luxui modus esset aliquis. Jam vero in Urbe varia erant fabrorum

excessurosque templorum fastigium titulos, nunc ⁷ menses etiam, nec hos singulos, nomini Cæsarum dicabamus: patiebantur illi, & quasi meruissent, latabantur. At nunc quis nostrum, tanquam oblitus ejus de quo refertur, censendi officium^e principis honore consumit? Tuæ moderationis hæc laus, constantia nostra; & tibi obsequimur, quod in curiam,^f non ad certamen adulationum, sed ad usum munusque justitiæ convenimus, hanc⁵ simplicitati tuæ, veritatique gratiam relaturi, ut te quævis velle, quæ non vis nolle credamus. Incipimus⁹ inde, definimus ibi, a quo incipi, in quo defini sub alio principe non posset. Nam plerisque ex decretis honoribus &¹⁰ alii non receperunt, nemo ante tantus fuit,⁸ ut crederetur noluisse decerni. Quod ego titulis omnibus speciosius reor, quando non¹¹ trabibus, aut saxis nomen tuum, sed monumentis æternæ laudis inciditur.

L V. Ibit in secula, fuisse principem, cui florenti & incolumi, nunquam nisi modici honores, sæpius nulli decernerentur. ¹ Et sane si velimus cum priorum temporum necessitate certare, vincemur: ingeniosior est enim ad excogitandum simulatio veritate, servitus libertate, metus amore. Simul cum jampridem novitas omnis adulatione consumpta sit, non alius erga te novus honor superest, quam si aliquando de te tacere audeamus. Age, si quando pietas nostra silentium rupit, & verecundiam tuam vicit, quæ qualiaque decernimus nos, tu non recusas; ut appareat, non superbia ²⁰

INTERPRETATIO.

^e In laudando principe impendit. Quod nos constantes simus, tuæ præcognitæ modestiæ debetur.

^f Non ut certatim tibi adulemur.

^g Ut putaretur ægre tulisse, quod sibi decreti essent.

NOTÆ.

collegia pro ratione temporum modo instituta, modo sublata: ut fabri *Ferrarii*, *Argentarii*, *Tignarii*, *Automatarii*, qui machinas sua sponte versatiles conficiebant. Quod si Domitianus de nugis hujusmodi senatum convocasset, innovassetque aliquid, tum vero quasi fines imperii extendisset, arcus titulis, &c.

7. *Menses.*] *Septembrem*, & *Octobrem* ex appellationibus suis *Germanicum*, *Domitianum*que transnominavit, quod altero suscepisset imperium, altero natus esset. Suet. in *Domit. c.*

13. *Nec hos singulos*; Id est, neque unum tantum, sed duos.

8. *Simplicitati.*] *Candori*.

9. *Inde.*] Id est, a rebus, de quibus deliberandum est.

10. *Alii.*] *Principes*: ut *Tiberius*, qui patris patriæ appellationem; Suet. c. 27. *Claudius*, qui nimios honores recusavit. *Vespasianus* qui tribunitiam potestatem, & patris patriæ nomen non nisi sero recepit. Sueton.

11. *Trabibus.*] Id est, ædificiis. *Monumentis æternæ laudis*, id est annalibus, & clarorum virorum scriptis. Hunc autem locum ita emendat, atque interpungit Gruterus ex editione Cuspiniani. Quod ergo titulis omnibus speciosius reor, quando non trabibus, aut saxis nomen tuum, sed monumentis æternæ laudis inciditur, ibit in secula &c.

1. *Et sane &c.*] Et vero si voluerimus æque Trajanum laudare, atque olim Domitianum necesse erat, vincemur. Primum, quia veritate ingeniosior est adulatio. Qui enim adulatur majorem artem adhibet, & quasi ingenium intendit, ut eximium aliquid promat. Veritas autem, quæ simplicior est, ornari ambitiosius negat. Juxta illud Horatii de Arte poet. 431. *Ut qui conducti plorant*

1. *Et sane &c.*] Et vero si voluerimus æque Trajanum laudare, atque olim Domitianum necesse erat, vincemur. Primum, quia veritate ingeniosior est adulatio. Qui enim adulatur majorem artem adhibet, & quasi ingenium intendit, ut eximium aliquid promat. Veritas autem, quæ simplicior est, ornari ambitiosius negat. Juxta illud Horatii de Arte poet. 431. *Ut qui conducti plorant*

- & fastidio te ² amplissimos honores repudiare, qui minores non dedigneris. Pulchrius hoc, Cæsar, quam si recusares omnes, nam recusare omnes, ambitionis; moderationis est, eligere parcissimos. Quo temperamento ³ & nobis & ærario prodes: quod sumptibus ejus adhibes modum, ut qui
- 5 exhaustum non sis innocentium bonis repleturus. Stant igitur effigies tuæ, quales olim ob egregia in remp. merita privatis dicabantur: visuntur eadem e materia Cæsaris statuæ, qua ⁴ Brutorum, qua ⁵ Camillorum. Nec discrepat causa, illi enim reges hostemque victorem mœnibus depulerunt: hic regnum ipsum, ^a quæque alia captivitas gignit, arcet ac submovet: sedem-
- 10 que obtinet principis, ^b ne sit domino locus. Ac mihi intuenti sapientiam tuam minus mirum videtur, quod mortales istos caducosque titulos, ^c aut deprecetis, aut temperes. Scis enim ubi vera principis, ubi sempiterna sit gloria, ubi sint honores, ^d in quos nihil flammis, nihil senectuti, nihil successoribus liceat. Arcus enim & statuas, aras etiam templaque ^e demolitur
- 15 & obscurat oblivio, negligit carpitque posteritas: contra contemptor ambitionis, & infinitæ potestatis domitor ac frænator animus, ipsa vetustate florescit, nec ab ullis magis laudatur, ^f quam quibus minime necesse est. Præterea, ut quisque factus est princeps; ex templo fama ejus, incertum bona an mala, ceterum æterna est. Non ergo perpetua principi fama, quæ
- 20 invitum manet, sed bona concupiscenda est, ea porro non imaginibus & statuīs, sed virtute ac meritis prorogatur. Quinetiam leviora hæc, formam principis figuramque, ^g non aurum melius, vel argentum, quam favor hominum exprimat, teneatque: quod quidem prolixè tibi cumulateque

I N T E R P R E T A T I O.

a Et cetera mala qua servitus secum affert.

b Ne tyrannus hanc sedem occupet.

c Aut refugas, aut ex parte tantum admittas.

d Quos neque ignis, neque vetustas, neque posterì adimere possint.

N O T Æ.

in funere, dicunt, ac faciunt prope plura dolentibus ex animo. Deinde quia adulatores jam novitatis gratiam præceperant.

2. *Amplissimos honores.*] Consulatum tertium, ut supra, & nomen patris patriæ, quod multis tantum post annis sibi decerni passus est.

3. *Et nobis, &c.*] Quia exhausto ad statuarum impensas ærario, non sumus ad illud replendum bonis spoliandi.

4. *Brutorum.*] Is est L. Junius Brutus qui Tarquinium superbum ac una cum eo regium nomen e republica sustulit an. V. C. 245. ob quod factum primus Romanorum consul factus est, atque in singulari certamine cum Arunte Tarquinii filio congressus cum cecidisset, libertatis per eum re-

stitutæ memor populus Rom. corpus ejus in foro posuit: quin & in Capitolio inter Reges positus: dextra gladium tenens. *Plutarchus in Bruto.*

5. *Camillorum.*] De Camillis dictum est supra n. 12. not. 9. Huic qui Gallos expulit statua sine tunica in rostris posita est. *Plinius.*

6. *Demolitur &c.*] *Lipsius, Demolitur ætas, obscurat oblivio.* Bene: si alicujus codicis accedat auctoritas.

7. *Quam quibus &c.*] Quam ab iis, qui non ex servili quadam necessitate id facere coguntur.

8. *Non aurum.*] Id intelligebat Agefilaus, qui cum moriens vetaret, ne ulla sui imago fieret, si quod, inquebat, præclarum facinus gessi, hoc erit mihi monumentum.

contingit,

contingit, cujus latissima facies, & amabilis vultus in omnium civium ore, oculis, animo sedet.

LVI. Annotasse vos credo P. C. jamdudum me¹ non eligere quæ re-
feram : propositum est enim mihi principem laudare, non principis facta,
nam laudabilia multa etiam mali faciunt ; ipse laudari, ² nisi optimus, non
potest. Quare non alia major, imperator Auguste, gloria tua, quam quod
agentibus tibi gratias ^a nihil velandum est, nihil omittendum est. Quid
est enim in principatu tuo, quod cujusquam prædicatio vel transilire, vel
prætervehi debeat ? quod momentum, quod imo temporis punctum, aut
³ beneficio sterile, aut vacuum laude ? non omnia ejusmodi, ut is optime te
laudasse videatur, qui narraverit fidelissime ? Quo fit, ut prope in immen-
sum diffundatur oratio mea : & necdum ⁴ de biennio loquor. Quam multa
dixi de moderatione, & quanto plura adhuc restant ? ut illud, quod ⁵ secun-
dum consulatum recepisti, quia princeps & pater deferebat. At postquam
ad te imperii summam, & cum omnium rerum, tum etiam tui potestatem
dii transfulerint ; tertium consulatum recusasti, cum agere tam bonum
consulem posses. ⁶ Magnum est differre honorem ; gloriam, majus. ⁷ Ge-
stum consulatum mirer, an non receptum ? Gestus non in hoc Urbis otio,
& intimo sinu pacis : sed juxta ⁸ barbaras gentes, ut illi solebant, quibus
erat moris, ⁹ paludamento mutare prætextam, ignotasque terras victoria

INTERPRETATIO.

a Nihil obtegendum dissimulatione.

b Utrum-ne mirari debeo consulatum quem

gessisti, an quem recusasti?

NOTÆ.

1. Non eligere.] Elegans artificium hu-
jus loci. Nam primo nihil æque fugit,
quam ut videatur argutius conquisivisse,
quæ ad Trajani laudem huc usque attulit.
Deinde quia de biennio tantum loquitur,
ac pauca habet præclare facta quæ sigilla-
tim persequi possit, probat majus esse quid-
piam ad principis laudem, si in genere lau-
detur.

2. Nisi optimus.] Id est, nisi omni laude
cumulus. Forte etiam alludit ad Traja-
ni nomen, qui *optimus* appellatus est, ut su-
pra dictum n. 2. not. 18.

3. Beneficio sterile.] Eam diem perdidisse
se aiebat Titus, quo nullum in quemquam
beneficium contulisset. Multo vero muni-
ficentior fuit Trajanus, qui ne momentum
quidem sibi elabi patiebatur, quin alicui
commodaret.

4. De biennio loquor.] Hinc patet habitam
hanc orationem tertio Trajani imperii an-
no. Sed hoc fufius initio demonstravimus

in Plinii vita.

5. Secundum consulatum.] Trajanus ana-
num agens 44. ab imperatore Nerva se-
cundum consul factus est. Vide supra in
Trajani vita.

6. Magnum est.] Magnum est differre
magistratum, majus vero quidpiam dila-
tam velle gloriam, quæ ex magistratu be-
ne gesto reitura est.

7. Barbaras gentes.] In Germania ubi
toto primi & secundi consulatus tempore
exercitui præfuit.

8. Paludamento.] Sensus est, ut erat mos
eorum qui prætexta, quæ vestis magistra-
tum erat, deposita paludamentum induc-
bant. Paludamentum autem fuit chlamys
coccinei coloris. *Plin. l. 22.* interdum & albi,
ut ait Valerius Max. lib. 1. c. 6. n. 11, ab hume-
ris ad pedes dependens, ut ex numis patet.
Vestis erat imperatoris ad expeditionem
aliquam proficiscentis, vel, ut ait Festus,
cujusvis militis. Videri potest *Lipsius de*

sequi. Pulchrum imperio, gloriosum tibi, cum te⁹ socii atque amici, sua in patria, suis in sedibus adierunt. Decora facies consulis : multa post secula¹⁰ tribunal viridi cespite exstructum, nec¹¹ fascium tantum, ¹² sed pilorum signorumque honore circumdatum. Augebant maiestatem præsentis, diversi postulantium habitus, ac dissonæ voces, raraque sine interprete oratio. Magnificum est civibus iura ; ¹³ quid hostibus reddere ? speciosum certam¹⁴ fori pacem ; quid immanes campos¹⁵ sella curuli, victorisque vestigio premere ? ¹⁶ imminere minacibus ripis tutum quietumque ; quid spernere barbaros fremitus, hostilemque terrorem, non armorum magis, quam¹⁷ togarum ostentatione compescere ? Itaque non te¹⁸ apud imagines, sed ipsum præsentem audientemque consalutabant imperatorem : nomenque, quod alii domitis hostibus, tu contemptis merebare.

LVI. Hæc laus acti consulatus ; illa dilati, quod adhuc initio principatus, ¹ ut jam excusatus honoribus & expletus, ² consulatum recusasti : quem³ novi imperatores destinatum aliis, in se transferebant. Fuit etiam, qui in principatus sui fine, consulatum quem dederat, ipse magna ex parte

N O T Æ.

militia Rom. l. 2. Dial. ultimo.

9. *Socii.*] Fortasse Germani, qui socii potius populi Romani, quam ei subditi.

10. *Tribunal viridi cespite.*] Tacitus An. l. 1. c. 18. *simul congerunt cespites, & extruunt tribunal:* In quem locum Lipsius variorum scriptorum loca congerit, quibus antiquum hunc morem prober in castris tribunal e cespite imperatori educendi.

11. *Fascium.*] Qui a lictoribus ante consulem duodeni præferebantur.

12. *Sed pilorum.*] Hastæ, pila, vexilla defixa in terram erant, dum Trajanus consul milites adloquebatur. Ita exhibetur in Trajani columna: ita in sexcentis numis quorum subscriptio est, *adlocutio*. Mox pro honore Lipsius legit *horrore*.

13. *Quid hostibus.*] Quanto vero majus quiddam est populis recens imperio Romano subiectis: proindeque obsequio nondum assuetis, jus dicere?

14. *Fori pacem.*] Alii *partem*.

15. *Sella curuli.*] Sella curulis erat eburnea, & posita in eo curru, quo in curiam vehi honoris causa, non tantum consules solebant: sed & quicumque curulem, id est, majorem magistratum gessissent. Videri potest *Aulus Gellius* l. 3. c. 18.

16. *Imminere.*] Magnum est hoc, Rhæni, vel Danubii ripis placidum & securum imminere.

17. *Togarum.*] Quis in jurisdictione su-

mebant, saltem advocati, & causidici & id genus. *Lipsius.*

18. *Apud imagines.*] Notat Lipsius imperatoris imaginem in castris poni solitam, ad quam venerandam exteri adducerentur.

1. *Ut jam excusatus.*] Gruterus: aliqui libri habent *exsatiatus*.

2. *Consulatum recusasti.*] Mos erat ut novi imperatores proximis post imperii auspiciis Calendis Januarii consulatum egerent, quod fasti omnes ostendunt; & Apollinaris Sidonius de Avito Carmine 7. *Principis interior, nunc consulis iste coruscat annus, & emerita trabeis diademata crescent:* Hic autem Plinius Trajani moderationem laudat, quod tertium consulatum qui sibi pro imperatoris jure debebatur, privatis hominibus cedere voluerit.

3. *Novi imperatores.*] Utrum Nero, qui consules ante tempus privavit honore, atque in utriusque locum solus inivit consulatum? Suet. Nerone c. 43. an Vitellius? qui se in perpetuum consulem fecit? Suet. c. 11. An, quod crediderim magis, Otho, qui Galba per insidias occiso, rerum potitus, cum Titiano fratre consulem in Kal. Martias se fecit? ceteros autem consulatus, ex destinatione Neronis, aut Galbæ insituit. Tacit. Hist. l. 1. c. 77.

4. *Fuit etiam.*] Caranæus id accipiendum putat de Domitiano, qui Acilium Glabrio-nem Trajani in consulatu collegam interfecit, Dio.

jam gestum, extorqueret & raperet. Hoc ergo honore, quem & incipientes principes, & desinentes adeo concupiscunt, ut auferant; tu otioso ac vacante, privatis cessisti. Invidiosusne erat aut tibi ⁶ tertius consulatus, aut principi primus? nam secundum imperator quidem, sub imperatore tamen inisti: nihilque imputari in eo vel honoripoteest, ⁷ vel exemplo, nisi obsequium. Ita vero, quæ civitas ⁸ quinquies, atque etiam sexies consules vidit, ⁹ non illos qui expirante jam libertate per vim ac tumultum creabantur, sed quibus sepositis & absentibus, in rura sua consulatus ferebantur; in hac civitate tertium consulatum princeps generis humani, ut per gravem, recusasti? Tantone Papirii etiam & Quintiis moderatior Augustus, & ¹⁰ Cæsar, & pater patriæ? ¹⁰ At illos resp. ciebat, quid te non eadem resp.? non senatus, non consulatus ipse? qui sibi tuis humeris attolli, & augescere videtur.

L VIII. ¹ Non te ad exemplar ejus voco, qui continuis consulatibus fecerat longum quemdam, & ² sine discrimine annum: his te confero, quos ¹⁵ certum est, quoties consules fuerunt, ³ non sibi præstitisse. ⁴ Erat in senatu ter consul, cum tu tertium consulatum recusabas. ⁵ Onerosum nescio quid verecundiæ tuæ consensus noster indixerat, ut princeps toties consul esses, quoties senator tuus, ^a nimia modestia istud, etiam privatus, recusasses. An consularis viri triumphalisque filius, cum tertio consul creatur, ascendit? ²⁰ non debitum hoc illi? non vel sola generis claritate promeritum? Contigit

INTERPRETATIO.

a Nimum modestus fuisses, si vel privatus.

NOTÆ.

5. Vacante.] Extincto Nerva imperatore cum penes te unum esset tota auctoritas.

6. Tertius.] Si numerentur consulatus, quos privatus gessit: sin minus, primus censi potest.

7. Vel exemplo.] Unde posteri principes exemplum petere possint sæpius consulatum incundi.

8. Quinquies, atque etiam sexies.] Intel- ligit haud dubie L. Papirium Cursorem, qui quinquies, & T. Quinctium Barbatum Capitolinum, qui sexies consul fuit. Utrum- que enim mox appellat.

9. Non illos.] Non C. Marium septies, non C. Cæsarem quinquies consulem factum.

10. At illos.] Haud dubie C. Attilium Regulum, cui Serrano cognomen.

11. Non te.] Quanquam nolim te Domitiano similem, qui septemdecim consulatus omnibus execrandos gessit. Fasti Rom.

2. Sine discrimine.] Annorum enim discrimen ab variis consulibus petebatur.

3. Non sibi &c.] Non utilitatis suæ causa, sed publicæ consulatus gessisse.

4. Erat in senatu.] An. C. Silius Italicus poeta, triplici consulatu clarus, qui tum exulabat quidem in Campania, ut apparet ex Plinii l. 3. ep. 7. sed tamen eo sensu in senatu tum fuisse dici potest, quod inter senatores censeretur. Errant vero qui de Virginio Rufo locum hunc intelligunt. Is enim obierat Nerva tertium consule, ejusque in locum Cornelius Tacitus historicus insignis successit. Onufr. Panvin.

5. Onerosum nescio quid.] Eiporux d's: neque enim magnum onus afferebatur principi quantumvis verecundo, cum communibus omnium votis ab eo postulabatur, ut quem tertium consulatum unus e senatorum numero, nempe Virginius gessisset, ipse princeps non recusaret.

ergo ⁶privatis ⁷aperire annum, Fastosque referare: & hoc quoque redditū libertatis indicium fuit, quod consul alius quam Cæsar esset. Sic exactis regibus cœpit liber annus: ^b sic olim servitus pulsa privata Fastis nomina induxit.

⁸ Miseros ambitionis, qui ita consules semper, ut semper principes erant!

- 5 quanquam non ambitio magis, quam livor & malignitas videri potest, omnes annos possidere, summumque illud purpuræ decus, non nisi præceptum ⁹ præflorumque transmittere. Tuam vero magnanimitatem, an modestiam, an benignitatem prius mirer? Magnanimitas fuit expetito semper honore abstinere; modestia cedere, benignitas ¹⁰ per alios frui.

- 10 LIX. Sed jam tempus est ^a te ipsi consulatui præstare, ut majorem eum suscipiendo gerendoque facias. Nam sæpius recusare, ambiguam ac potius illam interpretationem habet, tanquam minorem putes. Tu quidem ut maximum recusasti, sed hoc persuadere nemini poteris, nisi aliquando & non recusaveris. Cum ¹arcus, cum ²tropæa, cum statuas deprecaris; tri-
15 buenda est verecundiæ tuæ venia: illa enim sane ³tibi dicantur: Cum vero postulamus, ut futuros principes doceas inertiae renunciare, paulisper delicias differre, paulisper & saltem ad brevissimum tempus, ex illo felicitatis somno velut excitatos ⁴induere prætextam, quam cum dare possent, occuparint; ascendere curulem quam detineant; ⁵esse denique quod concu-
20 pierunt, nec ideo tantum velle consules fieri ut fuerint. Gessisti alterum

INTERPRETATIO.

^b Sic quondam servitute depulsa privatorum nomina fastis inscripta sunt. | ^a Ut te impendis consulatui gerendo.

NOTÆ.

6. *Privatis.*] Sofio Senecioni, & A. Cornelio Palmæ.

7. *Aperire annum.*] Consules aperire annum dicebantur, quia primo anni die, & inibant consulatum, & eorum nomina fastis inscribebantur.

8. *Miseros ambitionis.*] Ufus loquendi usitatus Horat. *Felix cerebri. Integer vite, animi, mentis. Amens animi. Egregius animi. Vagus animi, Fortunatus laborum, seri studiorum. Somni benignus. Fessus operum &c.*

9. *Præflorumque.*] Prælibatum. In rerum initiis inest novitatis nitor quidam, ac veluti flos, quem si præcerperis ac prælibaris, quod reliquum fuerit, nihili aut certe flocci fiat.

10. *Per alios.*] Non placet Lipsii emendatio qui legi vult, *patri alios frui.*

1. *Arcus.*] Exterarum gentium victoriis erigi solitos, quique lateritii primum, ut Romuli temporibus, tum ex lapide quadrato, ut Camilli ætate. Demum, aucta

majestate Rom. nominis, facti sunt marmorei. *Georg. Fabricius in sua vetere Roma c. 15.*

2. *Tropæa.*] Tropæum vox Græca est a *τῖος* fuga. Monumentum est a victore erectum in eo loco, ubi hostes vicit. Fiebant primum ex trunco arboris, cui, ut ait Virgilius *Æneid. l. 11. 5. decissi essent undique rami.* Hunc autem, ut speciem humani corporis referret, armis vestiebant; aut aliis ornabant hostium spoliis. Neque pro spoliis strue illa, ac victoriæ signo apud bonos scriptores sumitur tantum, sed & pro victoriâ ipsa. Horat. *l. 2. od. 9. Et potius nova cantemus Augusti tropæa.* Aliqui legi malunt *trophæa* quam *tropæa*, quibus non dissentio, etsi Græce *τῖος* nam *πῖος* ὄρεα *Riphaei montes*, & *Βόσπορος* latine *Bosphorum* dicitur.

3. *Tibi dicantur &c.*] Tibi uni, tuæ gloriæ dantur, neque ulla inde ad nos manat utilitas.

4. *Induere prætextam.*] Consularem.

5. *Esse denique quod &c.*] Id est, reipsa

consulatum, scio; illum exercitibus, illum provinciis, illum etiam⁶ ceteris gentibus poteris⁷ imputare, non potes nobis. Audimus quidem te omne munus consulis obisse, sed audimus. Diceris justissimus, humanissimus, patientissimus fuisse: sed diceris: æquum est aliquando nos iudicio nostro, nostris oculis, non famæ semper & rumoribus credere. Quousque absentes de absente gaudebimus? liceat experiri, an aliquid superbiæ tibi ille ipse secundus consulatus attulerit. Multum in commutandis moribus hominum,⁸ medius annus valet, in principum plus.⁹ Didicimus quidem, cui virtus aliqua contingat, omnes inesse: cupimus tamen experiri, an nunc quoque una eademque res sit, bonus consul, & bonus princeps. Nam præter id quod est arduum, duas, easque summas, simul capere potestates? tum inest utrique nonnulla diversitas, cum principem quam simillimum esse privato, consulemque quam¹⁰ dissimillimum deceat.

LX. Atque ego video¹ proximo anno consulatus recusandi hanc præcipuam fuisse rationem, quod eum absens gerere non poteris, sed jam Urbis¹⁵ bi votisque publicis redditus, quid est, in quo magis sis approbaturus, quæ quantaque fuerint quæ desiderabamus? Parum est ut in curiam venias, nisi & convocas: ut intersis senatui, nisi & præsidēs: ut censes audias, nisi & perrogas. Vis illud augustissimum consulum aliquando tribunali majestati suæ reddere? ascende. Vis constare reverentiam magistratibus,²⁰ legibus auctoritatem, modestiam³ postulantibus? adi.⁴ Quod enim interset reipub. si privatus esses, consulem te haberet tantum, an & senatorem; hoc nunc scito interesse, principem te habeat tantum, an & consulem.

NOTÆ.

officium consulis fungi.

6. *Ceteris gentibus.*] In Cuspiniani editione, item & in Lugdunensi est *exteris gentibus*, quod magis placet.

7. *Imputare.*] Afferre excusationis loco.

8. *Medius annus.*] Inieras consulatum Kal. Jan. eumque ad sex circiter menses gestum honorariis consulibus cessisti. Quis scit autem, an ab eo tempore quo te consulem non sentimus, hoc est a medio anno nulla in te facta sit morum mutatio? Sensus etiam esse potest. Liceat experiri, an medius annus (rotundat numerum) quo cum Nerva vixisti consul simul, & imperator, mores tuos non immutavit.

9. *Didicimus.*] Nempe a Stoicis statuentibus, ita virtutes communi quodam vinculo conjunctas esse, ut in quo virtus una sit, is ceteras complectatur.

10. *Dissimillimum deceat &c.*] Principem enim decet in primis humanitas: consul vero retinendæ dignitati magis studere debet.

1. *Proximo anno*] Id est, an. Chr. 99. qui proxime eum præcessit, quo Trajanus, ut mox addit, cessit tandem reipublicæ precibus, non ut se privatis, sed ut privatos pares sibi faceret. Recepit enim tertium consulatum, ut daret. Quæ verba oscitanter legisse Lipsium oportet, qui in panegyrici argumento proximum annum intellexit de anno quartum Trajani consulatum proxime consequente.

2. *Nisi & convocas.*] Nisi consul venias. Consul enim erat senatum, cum libitum erat, convocare, in Sella curuli tanquam in tribunali præsidere, quid censerent senatores rogare, & perrogare, quod potestremum maxime ad eum pertinebat, penes quem eo mense fasces erant.

3. *Postulantibus.*] An *Petulantibus* ut alii legunt nam litigatores, & caudidici, inquit Lipsius, immodestum sæpe genus & iudicibus molestissimum.

4. *Quod enim.*] Sententia est. Quod

His tot tantisque rationibus, quanquam multum reluctata verecundia principis nostri, tandem tamen cessit. At quemadmodum cessit? non se ut privatis, sed ut privatos pares sibi faceret. Recepit enim tertium consulatum, ut daret. Noverat moderationem hominum, noverat pudorem, qui non
 5 sustinerent¹ tertio consules esse, nisi cum⁶ ter consule. ⁷ Bellorum istud fociis olim, periculorum consortibus, parce tamen tribuebatur; quod tu⁸ singularibus viris,⁹ ac de te quidem bene ac fortiter præstitisti, sed in toga meritis. Utriusque cura, utriusque vigilantia obstrictus es, Cæsar: sed in principe rarum, ac prope insolitum est, ut se putet obligatum, aut si putet,
 10 amet. Debes ergo, Cæsar, & solvis. Sed cum ter consules facis, non tibi magnus princeps, sed non ingratus amicus videris. Quin etiam perquam modica quædam civium merita, fortunæ tuæ viribus in majus extollis: efficis enim, ut tantum tibi quisque præstitisse videatur, quantum a te recipit. Quid isti benignitati precer? nisi ut semper obliges, obligeris, incertumque
 15 facias,¹⁰ utrum magis expediat civibus tuis debere tibi, an præstitisse.

LXI. Equidem illum antiquum senatum contueri videbar, cum ter consule assidente¹ tertio consulem designatum rogari sententiam cernerem, quanti tunc illi, quantusque tu? Accidit quidem, ut corpora quamlibet ardua & excelsa, procerioribus^a admota, decrescant, item, ut altissimæ civium dignitates,^b collatione fastigii tui, quasi deprimantur, quantoque
 20

INTERPRETATIO.

^a Cum altioribus comparata, minora videantur.

^b Comparatione dignitatis tuæ quasi decrescant.

NOTÆ.

enim præcis temporibus fuisset e bono rei publicæ, si privatus fuisses, ut te non consulem modo, sed & senatorem haberet; id puta plurimi nunc ejus interesse, ut te non principem tantum, verum & consulem habeat, ut & auctoritatis tuæ præsidio tuta sit, & administretur sapientia.

5. *Tertio consules.*] Fuit illud Ciceronis temporibus a viris doctissimis agitatum; utrum in æde, quam Pompeius Victoriæ dedicabat, inscribendum esset: *Tertio*, vel *Tertium* consul. Quam controversiam dirimere ne ausus quidem est Tullius: Tres tantum, inquit, hujus vocis literæ incidantur, *Ter*. Sic & *Tertio*, & *Tertium* consul pro arbitrio legetur. Id ex Varrone & Tironis epistola fuscè narrat Aulus Gellius l. 10. c. 1.

6. *Ter consule.*] Utrum Plinii, aut librarii cautio est *Ter* pro *Tertium*, aut *Tertio* juxta Tullii consilium scribentis; alii viderint: sed in alio Plinii loco iterum consul,

& apud alios *bis* consul legitur.

7. *Bellorum.*] Ut Julius Cæsar Antonio.

8. *Singularibus viris.*] Puta M. Corneliū Frontonem oratorem, quem Trajanus consul tertio consulem secum fecit, & Sextum Pompeium, si Onufrio quidem credimus, in Kal. Martias tertium consulem designatum.

9. *Ac de te quidem.*] Obscura sententia, nisi restituatur ordo, qui est ad oram editionis Livineianæ: *Ac de te quidem bene ac fortiter, sed in toga meritis præstitisti.* Id est, id quidem eis dedisti, cum propter ea quæ in te contulere beneficia, tum propter egregie navatam in negotiis civilibus operam.

10. *Utrum magis expediat.*] Utrum utilius sit debere tibi, id est, accepisse a te beneficium, An præstitisse, id est, an dedisse. Quia nimirum, præsentem meritorum nostrorum fructum, & remunerationem ferimus.

1. *Tertio consulem.*] Sext. Pompeium, de

propius ad magnitudinem tuam ascenderint, ^c tanto etiam a sua descendisse videantur. Illos tamen tu, quanquam non potuisti tibi æquare cum velles, adeo in edito collocasti, ut tantum super ceteros, quantum infra te cernerentur. ² Si unius tertium consulatum eundem in annum, in quem tuum contulisses: ingentis animi specimen haberetur: ut enim felicitatis est, ⁵ quantum velis, posse, sic magnitudinis, velle, quantum possis. Laudandus quidem & ille, qui tertium consulatum meruit: sed magis, sub quo meruit. Magnus memorandusque qui tantum præmium cepit: sed major, qui capienti dedit. Quid? quod duos pariter tertio consulatu collegas tui sanctitate decorasti? ut sit nemini dubium, hanc tibi præcipuam causam fuisse ¹⁰ extendendi consulatus tui, ut duorum consulatus amplecteretur, & collegam te ³ uni daret. Uterque nuper ⁴ consulatum alterum gesserat a patre tuo, id est, ⁵ quanto minus quam a te datum: ^d utriusque adhuc oculis paulo ante dimissi fasces oberrabant: utriusque solennis ille liكتورum & ⁶ prænuncius clamor auribus infederat: cum rursus curulis, rursusque purpura, ut ¹⁵ olim, cum hostis in proximo, & in summum discrimen adducta respubl. expertum honoribus virum posceret, ⁷ non consulatus hominibus iisdem, sed iisdem homines consulatibus reddebantur. Tanta tibi benefaciendi vis, ut indulgentiam tuam necessitas æmuletur. Modo prætextas exuerant, resumant; modo liكتورes abire jusserant, revocent; modo gratulantes amici recesserant, revertantur. ²⁰ Hominisne istud ingenium est? hominis potestas? renovare gaudia, redintegrare lætitiā, nullamque requiem gratulationis dare: neque alia repetendis consulatibus intervalla permittere, ⁸ nisi dum finiuntur? Facias ista semper, nec unquam in hoc opere, aut animus tuus aut fortuna lassetur: des quam plurimis tertios consulatus, & cum plurimis tertios consulatus dederis, semper tamen plures, quibus debeas dare, supersint. ²⁵

INTERPRETATIO.

^c Tanto plus amisisse de sua.

^d Etiam tunc ante oculos utriusque obversa-

bantur fasces, quos paulo ante dimiserant.

NOTÆ.

quo supra dictum est not. 8.

2. *Si unius &c.*] Sententia est. Si quo anno tertium consul factus es, eodem privatum hominem tertio consulem tecum esse voluisti.

3. *Uni.*] Id est, Frontoni. Neque enim Trajanus initio anni Pompeii collega fuit, si quidem Fronto in Kalendas tantum Martias fuit consul designatus.

4. *Consulatum alterum.*] Id est, secundum.

5. *Quanto minus.*] Quanto minus gloriosum est consulatum a Nerva, quam a te accepisse?

6. *Prænuncius clamor.*] Populum pro mo-

re summoventium hoc solenni verbo, animadvertente, ut adventanti consuli cederent, assurgentisque cum plausu illum exciperent. Sueton. in Julio c. 80. *Cum liكتور ex more animadverti jussisset.*

7. *Non consulatus.*] Haud absimile illud Valerii Maximi l. 7. c. 5. de repulsis. n. 6. *Non Catoni tunc prætura, sed prætura Cato negatus est.* Seneca vero consol. ad Helv. c. 13. *Quis M. Catonis ignominiam putet fuisse, duplicem in petitione prætura, & consulatus repulsam? ignominia illa prætura & consulatus fuit.*

8. *Nisi dum finiuntur.*] Nisi quantum

tuo sperata suffragia, renunciarique te consulem jussisse contentus liberæ civitati ne simulationem quidem serves? abstineas denique comitiis, abstrusus atque abditus, quasi illic tibi non consulatus detur, sed abrogetur imperium? Hæc persuasio superbissimis dominis erat, ut sibi viderentur
 5 principes esse desinere, si quid facerent tanquam senatores. Plerique tamen non tam superbia, quam metu quodam submovebantur. An⁹ stupro-
 rum sibi incestarumque noctium conscii, ¹⁰ auspicia polluere, ¹¹ sacratum-
 que campum nefario auderent contaminare vestigio? non adeo deos ho-
 minesque contempserant, ut in illa ¹²spatiosissima sede hominum deorumque
 10 coniectos in se oculos ferre ac perpeti possent. Tibi contra, & moderatio
 tua suavit, & sanctitas: ut te & religioni deorum, & judiciis hominum ex-
 hiberes, alii consulatum ante quam acciperent, tu & ¹³dum accipis, me-
 ruiisti.

LXIV. Peracta erant solennia comitiorum, ¹ si principem cogitares,
 15 jamque se omnis turba ² commoverat: cum tu, mirantibus cunctis, acce-
 dis ad consulis sellam, adigendum te præbes ³ in verba principibus ignota,
 nisi cum jurare cogerent alios. Vides quam necessarium fuit consulatum
 non recusare? Non putassemus istud facturum te fuisse, si recusasses. Stupeo,
 20 P. C. necdum satis aut oculis meis, aut auribus credo, atque identidem me, an audierim, an viderim interrogo. Imperator ergo, & Cæsar,
 & Augustus, ⁴ Pontifex maximus, stetit ante gremium consulis? seditque

NOTÆ.

fragia, quibus sibi conferebatur consula-
 tus, & contenti præcepisse ut consules re-
 nunciarentur, ne id quidem pro accepto
 tanto honore populo, senatorumque repende-
 bant, ut eorum adversus se studia non in-
 grata sibi esse simulantur?

9. *Stuprorum.*] Caium, & Domitianum
 notat, quorum referendis libidinibus ab-
 stineo, cum eas, ut & ceterorum imperato-
 rum, satis prolixè referat Suetonius.

10. *Auspicia.*] Comititia, ut alia ferme
 alicujus momenti negotia, non nisi cap-
 tatis prius auspiciis agebantur. Supra n. 1.
 not. 2.

11. *Sacratum.*] Marti, fortasse a Romulo.

12. *Spatiosissima.*] Hic enim & deorum
 delubra & multorum illustrium virorum
 erant imagines. Quare campum illum,
 quod etiam ait Strabo, amplissimum fuisse oportet.

13. *Dum accipis.*] Quia non dedignaris
 inter candidatos videri.

1. *Si principem cogitares.*] Quæ enim
 præterea ad privati hominis electionem
 necessaria fuissent, ad principem eligen-

dum in consulem non requirebantur. Haud
 ab simili loquendi formula utitur Plinius,
 1. 6. ep. 31. de Trajani cœna. *Modica erat, si
 principem cogites.*

2. *Commoverat.*] Facta ab eo qui co-
 mitiis præerat abeundi potestate; hoc
 solenni verbo, *Nihil moramur vos P. C.*
Tumque, signo militari, quod initio co-
 mitiorum in Janiculo erectum fuerat, de-
 tracto, exercitum dimitti solitum refert Dio
 l. 37.

3. *In verba principibus ignota.*] Consules
 magistratus sui initio solenni se sacramento
 obstringere solitos, idque apud eum qui de
 consulatu abibat, tum ex hoc Plinii loco
 potest colligi, tum ex *Tulli orat. in Pisonem*,
 n. 7. & *orat. pro Murena*. Juramenti vero
 & rationem, & si non formulam integram,
 clausulam certe habes in sequentibus ver-
 bis, *si sciens fallo, tum Jupiter diique omnes
 mihi meaque domui irati sunt.* Quod autem
 addit verba hæc principibus ignota, tamen
 ab Augusto factum hoc juramentum re-
 fert Dio initio lib. 53.

4. *Pontifex maximus*] Qui maximarum re-

consul, principe ante sestante : & sedit inturbatus, interritus & tanquam ita fieri soleret? quin etiam sedens¹ præbuit jusjurandum, & ille juravit, expressit explanavitque verba, quibus caput suum, domum suam, si scienter fessellisset, deorum iræ consecraret. Ingens, Cæsar, & par gloria tua, ⁵ sive fecerint istud postea principes, sive non fecerint. Ullane satis prædicationo digna est, idem tertio consulem fecisse, quod primo? ⁷ idem principem, quod privatum? idem imperatorem, quod sub imperatore? Nescio jam, nescio pulchriusne sit istud, quod⁸ præeunte nullo, an hoc, quod alio præeunte jurasti.

LXV. ¹ In Rostris quoque simili religione ipse te legibus subjecisti: legibus, Cæsar, quas nemo principi scripsit. Sed tu nihil amplius vis tibi licere, ¹⁰ quam nobis: sic fit, ut nos tibi ² plus velimus. Quod ego nunc primum audio, nunc primum disco: non est princeps supra leges, sed leges supra principem. Idem Cæsari consuli, quod ceteris non licet, jurat in legem attendentibus diis: nam cui magis, quam Cæsari attendant? jurat observantibus his, qui- ¹⁵ bus idem jurandum est, non ignarus alioquin, nemini religiosius quod juraverit custodiendum, quam cujus maxime interest non pejerare. Itaque & abiturus consulatu jurasti, te nihil contra leges fecisse. Magnum hoc erat, cum promitteres, majus postquam præstitisti. Jam toties procedere in Rostra, ³ in ascensumque illum superbiæ principum locum terere, hic ²⁰

INTERPRETATIO.

a Locum in quem antea superbi principes non ascenderant.

NOTÆ.

rum, id est, sacrorum & religionis curam gereret. Julius Cæsar hanc supremam dignitatem imperatorum primus invasit, ceterique ab eo imperatores etiam Christiani, nomine saltem tenus; donec Gratianus, ut *Zozimus ait*, edicto vetuit, ne nomine illo donaretur.

5. *Præbuit jusjurandum.*] Est in editione Lugdunensi, *stanti præbuit jusjurandum*, id est, obtulit de scripto juramenti formulam, quam stans Trajanus pronunciaret. Mavult Lipsius *prævit jusjurandum*. Moris enim erat, ut mox addit Plinius, *alio verba præeunte*, solenne jusjurandum emittere, ne quid aut præteriretur, aut præposteriorum diceretur, ut ait Plin. l. 28. c. 2. & Plinius noster l. 10. ep. 60. *Prævimus & comilitonibus jusjurandum more solenni præstantibus, & provincialibus &c.*

6. *Sive fecerint.*] Illud quidem ipsum fecit trecentis post annis Gothorum rex Athalaricus, idque ut *Trajanus clarum seculis repararet exemplum*. Cassiod. l. 8. c. 3.

7. *Idem principem.*] Haud valde mirum

quod Trajanus privatus adhuc jurejurando se obstrinxerit: (at id ipsum eundem fecisse tertio consulem cum imperator esset, hoc vero mirificum.

8. *Præeunte nullo.*] Equidem affirmare non possum (*inquit Plinius,*) plusne laudis tibi debeatur, quod nullo principum exemplo inductus, fidem tuam jurejurando firmasti, an quod consule verba præeunte, & tanquam jubente.

1. *In Rostris.*] Designatus consul conceptis verbis jurabat primum in comitiis, iterum in Rostris cum inibat magistratum, se leges servaturum. Denique cum abibat magistratu, ut *ex Cicerone, Dione, & Plutarcho* manifestum est. Neque id ad solos consules, sed & ad ceteros magistratus & senatores pertinebat; qui aliter magistratu non plures, quam quinque dies fungi poterant. *Liv. l. 51.* Quare bene addit principis multum interesse, ut juramenti fides, qua & ipsius & reipublicæ salus nititur, stet incolumis.

2. *Plus velimus.*] Addunt aliqui *licere*.

fuscipere, hic ponere magistratus : quam dignum te, quamque diversum consuetudine illorum, qui³ pauculis diebus gestum consulatum, ⁴ imo non gestum abiciebant per edictum. ⁵ Hoc pro concione, pro rostris, pro jurejurando : scilicet ut primis extrema congruerent; utque hoc solo intel-
 5 ligerentur ipsi consules fuisse, quod alii non fuissent.

LXVI. ¹ Non transilivi, Patres Conscripti, principis nostri consulatum: sed eundem in locum contuli, quidquid de jurejurando dicendum erat : neque enim ut in sterili, jejunaque materia eandem speciem laudis diducere ac spargere, atque identidem tractare debemus. Illuxerat primus consu-
 10 latus tui dies, quo tu² curiam ingressus, nunc singulos, nunc universos adhortatus es resumere libertatem, capeßere quasi communis imperii curas, invigilare publicis utilitatibus, &³ insurgere. ⁴ Omnes ante te eadem ista dixerunt, nemini tamen ante te creditum est. Erant sub oculis naufragia multorum, quos insidiosa tranquillitate proVectos improvisus turbo percu-
 15 lerat. Quod enim tam infidum mare : quam blanditiæ principum illorum, quibus tanta levitas, tanta fraus, ut⁵ facilius esset iratos, quam propitios habere? Te verò securi & alacres, quo vocas, sequimur, jubes esse liberos? erimus : jubes quæ sentimus, promere in medium? proferemus.^a Neque enim adhuc ignavia quadam & insito torpore cessavimus : terror & metus,
 20 & misera illa ex periculis facta prudentia monebat, ut a rep. (erat autem omnino nulla resp.) oculos, aures, animos averteremus. At nunc tua

INTERPRETATIO.

a Non enim huc usque nihil egimus in republi- | pigritiam, sed præ metu.
 ca, propter inertiam quandam & innatam

NOTÆ.

Sed si nihil omissum est, ut satis mihi verisimile sit, sensus erit : sic fit ut plus te amemus. *Velle enim alicui*, id significat.

3. *Pauculis diebus.*] Domitianum carpit, qui, ut refert Sueton. omnes consulatus pene titulo tenus gessit, nec quemquam ultra Kal. Maias, plures ad Idus usque Januarias.

4. *Imo non gestum.*] Quia nihil plane dignum consulatu gessisset.

5. *Hoc pro concione.*] Edictum illud per superbiam latum, quo significabat se abire magistratu, erat ei instar omnium, id est, instar concionis & juramenti, quod alii consules in hujusmodi discessu religiose emittebant.

1. *Non transilivi.*] Atenim, inquiet aliquis, satis multa de jurejurando, quod Trajanus & iniens consulatum, & eo excedens præstitit. Nihilne de interjecto inter utrum-

que tempore, id est, de ipso ejus consulatu dicturus es? Nihil prætermittam, inquit Plinius, sed eo loci conferendum mihi visum est, quidquid ad jusjurandum pertinebat.

2. *Curiam ingressus.*] Consul primo magistratus sui die, id est, Kal. Jan. habebat in curia orationem ad senatum. Curia autem locus erat, ubi publicæ curæ gerebantur. Festus.

3. *Insurgere.*] Animos erigere, quos superiorum principum superbia, & crudelitas depreßerat.

4. *Omnes ante &c.*] Vel ipse Nero, ut ait Tacit. Annal. l. 13. initio.

5. *Facilius.*] Longe venustior erit sententia, si cum Lipsio substituas *felicius*. Domitianum hic tangit, ac Tiberium, quorum insidiosas blanditias, & callidam sævitiam, vide apud Suetonium.

‘dextera tuisque promissis freti & innixi, obsepta diutina servitute ora referamus, frænataque tot malis linguam resolvimus. Vis enim tales esse nos, quales jubes : nihilque exhortationibus tuis⁷ fucatum, nihil subdolum, denique quod credentem fallere paret, non sine periculo fallentis, neque enim unquam decēptus est princeps, nisi qui prius ipse deceptit.

LXVII. Equidem hunc parentis publici sensum, cum¹ exhortatione ejus, tum pronuntiatione ipsa perspexisse videor. Quæ enim illa gravitas sententiarum, quam in affectata veritas verborum, quæ asseveratio in voce, quæ affirmatio in vultu, quanta in oculis, habitu, gestu, toto denique corpore fides ?² Tenebit ergo semper, quod suaserit : scietque nos, quoties libertatem quam dedit experiemur, sibi parere. Nec verendum est ne incautos putet,³ si fidelitate temporum constanter utamur, quos meminit sub malo principe aliter vixisse. Nuncupare vota &³ pro æternitate imperii & pro salute civium, imo pro salute principum, ac propter illos pro æternitate imperii solebamus. Hæc pro imperio nostro,⁴ in quæ sint verba suscepta, operæ pretium est annotare.⁴ Si bene temp. & ex utilitate omnium rexeris. Digna vota, quæ semper suscipiantur, semperque solvantur. Egit cum diis, ipso te auctore, Cæsar, resp. ut te sospitem incolumemque præstarent, si tu ceteros præstitisses: si contra, illi quoque⁵ a custodia tui corporis oculos dimoverent, teque relinquerent⁶ votis, quæ non palam susciperentur. Alii se superstites reip. optabant,⁷ faciebantque: tibi salus tua

INTERPRETATIO.

a Si confideret temporum libertate utimur. b Quibus verbis concepta sunt.

NOTÆ.

6. *Dextera.*] Id est, auxilio tuo. Quia enim dextra validior est sinistra, vel quia supplicantes dextra erigere solemus, hinc factum, ut *dextram dare alicui* dictum sit pro eo quod est, auxilium alicui præstare. *Æneid.* 6 370. *Da dextram misero.* Sumitur etiam pro *fide*. Numa Pompilius dextram fidei consecravat. Unde & porrecta dextra antiqui se invicem consalutabant (idque etiam hodie apud nos in usu est.) Per dextram fidei obsidem jurabant.

7. *Fucatum.*] Dissimulatum. Fucus proprie pigmentum est, quod sceminæ adhibere solent, ut formæ vel vitium emendent, vel pulchritudinem augeant. Hic per translationem sumitur quomodo *fucum facere alicui* dicitur, qui aliquem decipit.

1. *Exhortatione.*] Potius ex oratione, ut ingeniose suspicatur *Lipsius*.

2. *Tenebit ergo.*] Semper igitur efficiet, ut, quemadmodum suavit nobis, concessa ætati nostræ libertate utamur.

3. *Pro æternitate imperii.*] Nuncupabantur vota illa vel Kal. Jan. vel postridie, aut 3. non. Jan. Quod Julii Cæsaris temporibus cœptum, factum quoque in Augusti honorem, ac pro Pompeio. Atque hæc vota in Capitolio, aut in castris facta tabulis mandabantur, aut plerumque semore, ut *Apuleius ait in Apolog.* ob signata deorum staturis affigebantur. Unde vota signata appellat Plinius ad Trajanum l. 10. ep. 44.

4. *Si bene &c.*] Trajanus clausulam hanc votorum eorum esse voluit, quæ pro imperatore populus nuncuparet.

5. *A custodia tui corporis.*] Forte *tui capitis*, ut ex editione Cuspiniani emendat doctissimus Gruterus.

6. *Votis.*] Id est, execrationibus, quæ in malos principes non palam quidem, sed clam & in sinu emittuntur.

7. *Faciebantque &c.*] Et re ipsa extinctæ per sua ipsorum scelera reipublicæ superstites erant.

invisa est, si non sit cum reip. salute conjuncta, nihil pro te pateris optari, nisi expediat optantibus: omnibusque annis⁸ in consilium de te deos mittis, exigisque ut sententiam suam mutent, si talis esse desieris, qualis electus es. Sed ingenti conscientia, Cæsar, pacisceris cum diis, ut te, si mereberis, 5 servent: cum scias, an merearis, neminem magis, quam deos scire. Nonne vobis P. C. hæc diebus ac noctibus agitare secum videtur? Ego quidem in me, si omnium utilitas ita posceret, etiam⁹ præfecti manum armavi: sed ne deorum quidem aut iram, aut negligentiam, deprecor, quæso imo & obtestor, ne unquam pro me vota resp. invita suscipiat; aut si susceperit, in- 10 vita¹⁰ ne debeat.

LXVIII. Capis ergo, Cæsar, salutis tuæ gloriosissimum fructum ex consensu deorum,¹ nam cum excipias, ut ita demum te dii servent, si bene remp. & ex utilitate omnium rexeris: certus es te bene remp. gerere, cum 15 servent. Itaque securus tibi, & lætus dies exit, qui principes alios cura & metu distinebat: cum suspensi & attoniti, parumque confisi patientia nostra, hinc atque inde publicæ servitutis nuncios² expectarent. Ac si forte aliquos flumina, nives, venti præpedissent, statim hoc illud esse credebant, 3 quod merebantur, nec erat discrimen ullum pavoris: propterea quod cum a malo principe tanquam successor timeatur, quisquis est dignior, cum 20 sit nemo non dignior, omnes timentur. Tuam securitatem non mora nunciorum, non literarum tarditas differt, scis tibi ubique jurari: cum ipse juraveris omnibus. ⁴ Nemo hoc sibi non præstat, amamus quidem te, in quantum mereris: istud tamen non tui facimus amore, sed nostri, nec unquam illucescat dies, ^a quo pro te nuncupet vota, non utilitas nostra, sed

INTERPRETATIO.

a Quo die pro te facimus vota non propter commoda nostra, sed propter fidem imperatori debitam.

NOTÆ.

8. In consilium mittis.] Supra n. 36. not. 8. dixi prætorem, seu qui juri dicundo præesset, mittere ad judicia solitum, id est, ad rem judicandam, quos sorte & urna iudices elegisset. Sensus igitur est: Dum jubes ut populi supra dictam clausulam addant, videris prætoris instar eos dimittere ad judicandum, dignusne sis, quem incolumem præstent.

9. Præfecti manum.] Factum Trajani insignis & dignum in quo jactet se magnifice ac triumphet Plinii eloquentia, referunt Dio, Zonaras, Suidas, Victor cum præfecto prætorii, nempe Licinio Suræ, gladium traderet quo accingi eum moris erat, strinxit, & nudatum tenens, cape istum, & si recte imperavero, pro me: sin aliter, contra me

utere.

10. Ne debeat.] Aut si futurum est, ut invita resp. pro me vota suscipiat; obtestor deos, ut eam religione votorum absolvant, neve ea persolvere necesse habeat.

1. Nam cum &c.] Cum enim ea tantum exceptione, id est, ea conditione conservari a diis velis, ut tu recte rempublicam administres.

2. Expectarent.] Certos homines, qui militum & provinciarum solenne juramentum principis nomine quotannis exciperent.

3. Quod merebantur.] Nempe ut aliqua provincia deficeret.

4. Nemo hoc sibi &c.] Nemo est, quin sua causa id faciat, non tua.

fides, Cæsar. Turpis tutela principis, cui potest imputari. ⁶ Queri libet, quod in secreta nostra non inquirant principes, nisi quos odimus. Nam si eadem cura bonis & malis esset; quam ubique admirationem tui, quod gaudium exultationemque deprehenderes? quos omnium cum conjugibus ac liberis, quos etiam cum domesticis aris focisque sermones? scires ⁷ mollissimis istis auribus parci, & alioquin cum sint odium amorque contraria, hoc perquam simile habent, quod ⁸ ibi intemperantius amamus bonos principes, ubi liberalius malos odimus.

L XIX. Cepisti tamen & affectus nostri, & iudicii experimentum, quantum maximum præsens capere potuisti, illo die, quo sollicitudini pudorique candidatorum ita consulisti, ne ullius gaudium alterius tristitia turbaret. Alii cum lætitia, alii cum spe recesserunt: multis gratulandum, nemo consolandus fuit. Nec ideo segnius juvenes nostros exhortatus es, consulatum circumirent, senatui supplicarent: atque ita a principe sperarent honores, ² si a senatu petissent. Quo quidem in loco, si quibus opus exemplo, adjecisti ut te imitarentur. Arduum, Cæsar, exemplum, & quod imitari non magis quisque candidatorum, quam principum possit. Quis enim vel uno die reverentior senatus candidatus, quam tu cum omni vita, tum illo ipso tempore, quo judicas de candidatis? An aliud a te, quam senatus reverentia, obtinuit, ut ³ juvenibus clarissimæ gentis, debitum generi honorem, sed antequam deberetur, offerres? Tandem ergo nobilitas non obscuratur, sed illustratur a principe: tandem illos ingentium virorum nepotes, illos ⁴ posteros libertatis, nec terret Cæsar, nec pavet: quin imo festinatis honoribus amplificat atque auget, & majoribus suis reddit, si quid usquam stirpis antiquæ, si quid residuæ claritatis: hoc ⁵ amplexatur & refovet, & in usum reip. promit. Sunt in honore hominum,

N O T Æ.

5. *Turpis tutela principis.* Turpe est principi, cum populi in ejus clientelam se conferunt, non propriæ utilitatis gratia, sed ut ei potius hoc imputent, id est, beneficii loco illud ei tribuant.

6. *Queri libet.* Factum male, quod nefarii principes soli avide inquirant, qui sint hominum de se in secretis colloquiis sermones. Quin & boni eadem cura id pervestigant? Id si ita esset quam &c.

7. *Mollissimis.* Verecundis id auribus tuis dari, si laudaris tam parce.

8. *Ibi.* Nempe domi, intra privatos parietes eo impensius bonos principes, (id est, te, o Trajane,) amamus, laudamus, quod ibidem amarioribus verbis improbos libere solebamus insectari.

1. *Circumirent.* Ambirent. De petitione consulatus videri potest Tullii ad Q. fra-

tre[m] epistola.

2. *Si a senatu petissent.* In dandis enim honoribus eorum præcipue rationem habebat, qui sibi essent a senatu commendati.

3. *Juvenibus.* Candido, & Quadrato; quibus Trajanus, si Spartiano fides est, secundum consulatum dedit, antequam utrique deberetur, id est, antequam per ætatem eis licuisset id mereri.

4. *Posteros libertatis.* Id est, eorum qui libertatis egregii defensores fuerant. Quadratus enim ex gente Cassia, ex qua Cassius notus ille Romanæ libertatis vindex.

5. *In honore hominum.* Lege cum omnibus interpretibus in ore hominum. In ore famæ. In ore agens gentibus, populo, civitati. Salustius.

& in honore famæ, magna nomina, ex tenebris oblivionis, indulgentia Cæsaris : cujus est, ut nobiles & conservet, & efficiat.

- L XX. Præfuerat provinciæ : quæstor unus ex candidatis, ² in quem ea civitas amplissima redditus egregia constitutione fundaverat, hoc senatui ³ allegandum putasti. Cur enim te principe, qui ⁴ generis tui claritatem virtute superasti, deterior esset conditio eorum, qui posteros habere nobiles mererentur, quam eorum qui parentes habuissent ? O te dignum, qui de magistratibus nostris semper hæc nuncios : nec pœnis malorum, sed bonorum præmiis, bonos facias ! Accensa est juvenus, erexitque animos ad æmulandum, quod laudari volebat : nec fuit quisquam, quem non hæc cogitatio subiret, cum sciret quidquid ⁵ a quoque in provinciis bene fieret, omnia te scire. Utile est, Cæsar, & salutare præsidibus provinciarum, hanc habere fiduciam : paratum esse sanctitati, industriæ suæ, maximum præmium, iudicium principis, suffragium principis. Adhuc autem quamlibet ⁶ sincera rectaque ingenia, & si non detorquebat, hebetabat tamen misera, sed vera reputatio : ⁷ Vides enim, si quid bene fecero, nesciet Cæsar ; aut si scierit, testimonium non reddet. Ita eadem illa seu negligentia, seu malignitas principum, cum male consultis impunitatem, recte factis nullum præmium polliceretur : nec illos a crimine, & hos deterrebat a laude. At ⁸ nunc, si bene aliquis provinciam rexerit, huic quæsita virtute dignitas offertur, patet enim omnibus honoris & gloriæ campus : ex hoc quisque, quod cupit petat ; & affectus, ⁹ sibi debeat. Provinciis quoque in posterum, & injuriarum metum, & accusandi ¹⁰ necessitatem remisisti. Nam si profuerint, quibus gratias egerint, de nullo queri cogentur, ¹¹ & alioquin ¹² nihil magis prodesse candidato, ad sequentes honores, quam peractos, optime magistratus magistratu, honore honor petitur. Volo

N O T Æ.

1. *Quæstor.*] Nempe Candidus. *Quæstorum non a pecuniis tantum, sed a criminibus inquirendis ita dictos esse* auctor est Varro. Alii *Provinciales* qui consulibus, aut prætoribus dati, ut sub iis, & publicam pecuniam in provinciis procurarent, & exacta per publicanos vestigalia Romam in ærarium referrent. *Urbani* vero qui bona publica locarent, & ærarii pecunias expensas & acceptas in tabulas referrent. Hi neque lictores, neque viatores habebant, illis & lictores erant, & toga prætexta. De utrorumque juribus passim videri potest *Tullius*.

2. *In quem.*] Locus haud dubie corruptus. Emendat Lipsius. *Inque ea civitatis amplissima &c.* Id est, præfuerat provinciæ in qua ejus, quæ omnium caput erat civitatis redditus singulari prudentia ordinarat.

3. *Allegandum.*] Id est, coram senatu laudandum putasti.

4. *Generis tui claritatem.*] Atqui teste Eutropio *Trajanus familia fuit antiqua magis, quam clara.*

5. *A quoque.*] Ab uno quoque magistratu.

6. *Vides enim.*] Melius alii, *vide enim*, id est, quid enim ?

7. *Sibi debeat.*] Id est, suæ virtuti, quam imperator, pro singulari sua justitia, summis honoribus remuneratus est.

8. *Necessitatem remisisti.*] Modus loquendi sæpe ab eodem Plinio in epistolis ad Trajanum usurpatus, pro eo quod est ; exemisti me a necessitate.

9. *Et alioquin.*] Cæcutire se ait hoc loco Lipsius, nisi legatur, *Et liquebit nihil magis prodesse &c.*

ego, qui provinciam rexit, non tantum¹⁰ codicillos amicorum, nec urbana conjuratione oblanditas preces, sed decreta¹¹ coloniarum, decreta civitatum alleget. ¹² Næ suffragiis consularium virorum, urbes, populi, gentes inferuntur. Efficacissimum pro candidato genus est rogandi gratias agere.

LXXI. Jam quo assensu senatus, quo gaudio exceptum est, cum candidatis, ut quemque nominaveras, ¹ osculo occurreres? ² devexus quidem in planum, & quasi unus ex gratulantibus. Te mirer magis, an improbem illos, qui effecerunt, ut istud magnum videretur? cum velut affixi curulibus suis, ³ manum tantum, & hanc cunctanter & pigre, & imputantibus si-
miles promerent. Contigit ergo oculis nostris insolita facies; princeps & candidatus æquales, & simul stantes: intuerique parem accipientibus honorem, qui dabat. Quod factum tuum a cuncto senatu quam vera acclamatione celebratum est? ⁴ Tanto major, tanto augustior. Nam cui nihil ad augendum fastigium superest, hic uno modo crescere potest, si se ipse sub-
mittat, securus magnitudinis suæ. Neque enim ab ullo periculo fortuna principum longius abest, quam humilitatis. Mihi quidem non tam humanitas tua, ⁵ quam intentio ejus admirabilis videbatur. Quippe cum orationi oculos, vocem, manum⁶ commodares: ⁷ ut si alii eadem ista mandasses,

INTERPRETATIO.

a Quam humanitatis expressio. b Aptares.

NOTÆ.

10. Codicillos.] Quibus provincie commendata præsidis sui integritate, senatui gratias agerent quod is ad se missus esset. Martialis l. 12. ep. 9. *Palma regit nostros, mitissime Caesar, Iberos, & placido fruitur pax peregrina jugo. Ergo agimus lati tanto pro munere grates: misisti mores in loca nostra tuos.*

11. Coloniarum.] Colonia sumitur pro oppido, vel in quod Romani cives mittebantur, vel quod coloniarum jure donatum erat. Aliæ civium Romanorum dictæ, quæ gauderent jure civitatis: aliæ latinæ, quæ jure latii.

12. Næ suffragiis &c.] Livineius sublata interpunctione legendum suspicatur: ut suffragiis consularium virorum inferantur. Vulgarem tamen editionem secutus sum.

1. Osculo.] Ut moris erat in itin, reditu, gratulatione &c. Lipsius. Gratum erat quod senatum osculo exciperes, ut dimissus osculo fueras. Supra n. 23. Nero vero notatus superbia quod neque adveniens, neque proficiens

quemquam osculo impertires. Sueton.

2. Devexus.] Id est, mea quidem sententia, non tantum, ut Lipsio videtur, e tribunali tuo te inclinans, & quasi ad alios osculandos demittens, sed descendens re ipsa in planum; ut satis ostendunt verba quæ proxime consequuntur. Contigit ergo oculis nostris insolita facies, princeps & candidatus, æquales & simul stantes.

3. Manum tantum.] Ut Caligula, qui, Dione teste, plerisque senatorum vel manum, vel pedem præbuit adorandum. Id ipsum de aliis refertur. Videri potest Lipsius Electorum l. 2. c. 6.

4. Tanto major.] Laudationis & acclamationis formula. Seneca de tranquillitate animi: *Laudemus toties dignum laudibus, & dicamus: Tanto fortior, tanto felicior.* Idem ep. 7. *Multo audire mavult, tanto melior, quam felicior.*

5. Ut si alii.] Id est, tanquam privato cuivis istud præcepisses. Melius Lipsius, ut si alius eadem ista mandasset, sed qua auctoritate?

omnes comitatus numeros obibas, atque etiam, cum^c suffragatorum nomina, honore quo solent, exciperentur, tu quoque inter excipientes eras, & ex ore principis ille senatorius assensus audiebatur. Quodque apud principem perhibere testimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur a
 5 principe. Faciebas ergo, cum diceres⁷ optimos: nec ipsorum modo vita a te, sed iudicium senatus comprobabatur: ornarique se, non illos magis, quos laudabas, lætabatur.

LXXII. Nam quod precatus es, ut illa ipsa ordinatio comitiorum
 1 bene ac feliciter eveniret nobis, reip.² nonne tibi tale est, ut nos hunc ordinem
 10 votorum convertere debeamus? deos denique obsecrare, ut omnia quæ facis, quæque facies, prospere cedant tibi, reip. nobis? vel si brevius sit optandum, ut uni tibi, in quo & resp. & nos sumus? Fuit tempus, ac nimium diu fuit; quo alia adversa, alia secunda principi & nobis. nunc communia tibi nobiscum tam læta, quam tristia: nec magis sine te nos esse
 15 felices, quam tu sine nobis potes. An, si posses, in fine votorum adjecisses, ut ita precibus tuis dii annuerent, si iudicium nostrum mereri perseverasses? Adeo nihil tibi amore civium antiquius; ut ante a nobis, deinde a diis, atque ita ab aliis amari velis, si a nobis amcris. Et sane³ priorum principum exitus docuit, ne a diis quidem amari, nisi quos homines ament.^a Arduum
 20 erat, has preces tuas laudibus adæquare: adæquavimus tamen. Qui amoris ardor, qui stimuli, quæ faces illas nobis acclamaciones subjecerunt? Non nostri, Cæsar, ingenii, sed tuæ virtutis tuorumque meritorum voces fuerunt, quas nulla unquam adulatio invenit, nullus cuiusquam terror expressit. Quem sic timuimus, ut hæc fingeremus? quem sic amavi-
 25 mus, ut hæc fateri mur?⁴ Nosti necessitatem servitutis. Quando simile aliquid audisti, & quando dixisti? Multa quidem excogitat metus, sed quæ

INTERPRETATIO.

^c Gaudebatque quod non minus iudicium sum a te ornaretur, quam illi ipsi, quos laudabas. ^a Difficile erat te laudare, prout preces ille tuæ merebantur.

NOTÆ.

6. *Suffragatorum nomina.*] Huic loco lucem afferet comitiorum ratio quam Plinius explicat l. 3. ep. 20. *Citato nomine candidati, silentium summum. dicebat ipse pro se, vitam suam explicabat, testes & laudatores dabat...* addebat quosdam ex suffragatoribus: Illi graviter & paucis loquebantur. Plus hoc, quam preces proderat. Itaque sensus esse poterit: Ubi appellabantur & cum honoris significatione excipiebantur nomina eorum, quorum testimonio ac suffragiis candidati singuli niterentur; tu &c. Alius vero sensus erit, atque clarior, si cum Lipsio legetur. *Cum suffragatores nomina, honore quo solent, exciperent: tu quoque &c.*

7. *Optimos.*] Nota solenne verbum. *Boni* vel *optimi* candidati acclamabantur, quibus dabatur suffragium. Hinc illud Senecæ ep. 3. *Itaque verbo illo quasi publico usus es, & tu amicum dixisti, quomodo omnes candidatos viros bonos dicimus.*

1. *Bene ac feliciter.*] Nota solennem comitiorum precationem.

2. *Nonne tibi tale est?*] Melius alii, *Nobis, reipublicæ, tibi nonne tale est?*

3. *Priorum principum.*] Ut Caii, Claudii, Neronis, Galbæ, Othonis, Vitellii, Domitiani quorum infelix & magnam partem cruentus fuit exitus.

4. *Nosti necessitatem servitutis.*] Nam, ut

appareant quæ sita ab invitis. Aliud sollicitudinis, aliud securitatis ingenium est. Alia tristitum inventio, alia gaudentium: neutrum simulationes expref-
ferint. Habent sua verba miseri, sua verba felices: utque jam maxime ea-
dem ab utrisque dicantur.

LXXIII. Testis ipse es, quæ in omnium ore læticia, ¹ non amictus
cuiquam, non habitus quem modo extulerat. inde resultantia vocibus te-
cta: nihilque tantis clamoribus satis clausum. Quis tunc non e vestigio suo
exiluit? quis exiluisse sensit? Multa fecimus sponte, plura ² instinctu quo-
dam & imperio, nam gaudio quoque cogendi vis inest. Num ergo modum
ei tua saltem modestia imposuit? nam quanto magis a te reprimebatur, exar-
simus. non contumacia, Cæsar: sed ut in tua potestate est, an gaudeamus,
³ ita in quantum, nec in nostra. Comprobasti & ipse acclamationum no-
strarum fidem, lacrymarum tuarum veritate. Vidimus humescentes ocu-
los tuos, ⁴ demissumque gaudio vultum, tantumque ⁵ sanguinis in ore,
quantum in animo pudoris. Atque hoc magis incensi sumus, ut precare-
mur, ne quando tibi non eadem causa lacrymarum, utque nunquam fron-
tem tuam ⁶ abstergeres. Hoc ipsum, has sedes nobis quasi responsuras, inter-
rogemus, viderintne unquam principis lacrymas. at ⁷ senatus sæpe viderunt.
⁸ Onerasti futuros principes, sed & posteros nostros, nam & hi a prin-
cipibus suis exigent, ut eadem audire mereantur: & illi, quod non audiant, ⁹
indignabuntur.

LXXIV. Nihil magis possum proprie dicere, quam quod dictum est
a cuncto senatu, o te felicem! quod cum diceremus, non opes tuas, sed
animum mirabamur. Est enim demum vera felicitas, felicitate dignum vi-
deri. Sed cum multa illo die dicta sunt sapienter & graviter, tum vel in
primis, ¹ crede nobis, ² crede tibi. Magna hoc fiducia nostri, majore tamen
tui diximus. ³ alius enim fortasse alium, ipsum se nemo deceperit.

INTERPRETATIO.

a Sic penes nos non est, in quantum gaudere
debeamus,

b Onus imponis futuris imperatoribus, at-
que etiam futuris post nos senatoribus.

NOTÆ.

supra dixit n. 44. *Vixisti nobiscum, periclitatus es, timuisti. . . meministi quæ optare nobiscum, quæ sis queri solitus.*

1. *Non amictus cuiquam.*] Signum effusæ lætitiæ, jactare togam, toto corpore exilire &c.

2. *Instinctu &c.*] Nimirum ex impetu repentini lætitiæ.

3. *Demissumque.*] Præ verecundia & pudore.

4. *Sanguinis in ore.*] Hoc pudoris proprium, ut sanguinem ad vultum, qui verecundia sedes est, evocet.

5. *Abstergeres.*] Ut perpetuo hujusmodi lacrymæ, id est, plenæ pudoris & verecundia ex oculis tuis manarent.

6. *Senatus sæpe.*] Lacrymas senatorum reipublicæ calamitatem lugentium viderant.

1. *Crede nobis.*] Nihil tibi ea in re adulantibus.

2. *Crede tibi.*] Qui tuæ felicitatis sat tibi conscius es.

3. *Alius enim.*] Haud difficile est simulata virtute alteri imponere, sibi vero non item.

Introspectat modo vitam, seque quid mereatur, interroget.^a Proinde dabat vocibus nostris fidem apud optimum principem, quod apud malos detrahebat, quamvis enim faceremus, quæ amantes solent, illi tamen non amari se, credebant⁴ sibi. Super hæc precati sumus, ut sic te amarent dii, quem-
 5 admodum tu nos. Quis hoc aut de se, aut¹ principi diceret mediocriter amanti? Pro nobis ipsis quidem hæc fuit summa votorum, ut nos sic amarent dii, quomodo tu. Eñne verum, quod inter ista clamavimus, o nos felices! Quid enim felicius nobis, quibus non jam illud optandum est, ut nos diligat princeps: sed dii, quemadmodum princeps? Civitas religionibus
 10 dedita, semperque deorum indulgentiam^c pie merita, nihil felicitati suæ putat adstrui posse, nisi ut dii Cæsarem imitentur.

LX X V. Sed quid singula confector & colligo? quasi vero aut oratione completi, aut memoria consequi possim, quæ vos P. C. ne qua interciperet oblivio, &¹ in publica acta mittenda, & incidenda in ære censuistis.
 15 Ante,² orationes principum tantum, ejusmodi genere monumentorum mandari æternitati solebant: acclamationes quidem nostræ³ parietibus curiæ claudebantur. Erant enim, quibus nec senatus gloriari, nec princeps possent. Has vero & in vulgus exire, & posteris prodi, cum ex utilitate, tum ex dignitate publica fuit. Primum, ut orbis terrarum pietatis nostræ adhi-
 20 beretur testis & conscius: deinde, ut manifestum esset, audere nos de bonis malisque principibus,^a non tantum post ipsos, judicare: postremo, ut experimento cognosceretur,⁴ & ante nos gratos, sed miseros fuisse, quibus esse nos gratos, probare antea non licuit. At qui contentione, quoniam, quibus clamoribus⁵ expostulatum est, ne affectus nostros, ne tua
 25 merita supprimeres: denique ut in posterum exemplo provideres? Discant & principes acclamationes veras falsasque discernere:^b habeantque muneris tui, quod jam decipi non poterunt.^c Non instruendum illis iter ad bonam famam; sed non deserendum: non submovenda adulatio; sed non reducenda

INTERPRETATIO.

^a Quamobrem hoc verbis nostris fidem faciebat apud optimum principem, quod &c.
^a Non solum post illorum mortem.

^b Et hoc a te beneficii loco accipiant.
^c Non querenda illis nova ad gloriam via, sed non est a tua desistendum.

NOTÆ.

⁴ Sibi.] Scelerum suorum testi conscientia.

⁵ Principi.] An principe & mox amante? ut mavult Lipsius.

⁶ Pie merita.] Mirum ni, ut Lipsio videtur, decurtata a librariis voce, pie pro pietate scriptum.

¹ In publica acta.] Cui quidem rei, qui præerat senator ab actis dicebatur. Tac. Annal. 5. Junius Rusticus componendis patrum actis delectus a Cæsare.

² Orationes principum.] Habitas aut principibus, aut a principibus, ut a Nerone factum videri potest apud Dionem.

³ Parietibus curiæ.] Non emanabant extra curiam, ubi ejusmodi orationes habebantur.

⁴ Et ante &c.] Domitiani tempora suo more notat Plinius.

⁵ Expostulatum est.] Vehementer postulatam est.

est. ⁶ Certum est & quæ facere, & quæ debeant audire, si faciant. Quid nunc ego super ea, quæ sum cum toto senatu precatus, pro senatu prece? nisi ut hæreat animo tuo gaudium, quod tunc oculis protulisti. Ames illum diem, & tam n⁷ vincas, nova merearis, nova audias: eadem enim dici, nisi ob eadem facta, non possunt.

LXXVI. Jam quam antiquum, quam consulare, quod¹ triduum totum senatus^a sub² exemplo tui sedit, cum interea nihil præter consulem ageres. Interrogavit quisque quod placuit; dissentire,³ discedere, &^b copiam iudicii sui reip. facere tutum fuit. consulti omnes, atque etiam⁴ dinumerati sumus: vicitque sententia non prima, sed melior. At quis antea loqui, quis hiscere audebat præter miseros illos, qui primi interrogabantur? Ceteri quidem defixi & attoniti ipsam illam mutam ac sedentariam assentiendi necessitatem, quo cum dolore animi, quo cum totius corporis horrore perpetiebantur? Unus solusque censebat, quod sequerentur omnes, & omnes improbarent; in primis ipse, qui censuerat. Adeo nulla magis omnibus displicent, quam quæ sic fiunt, tanquam omnibus placeant. Fortasse imperator in senatu^c ad reverentiam ejus componebatur, ceterum egressus, statim^d se recipiebat in principem, omniaque consularia officia abigere, negligere, contemnere solebat. Ille vero ita consul, ut si tantum consul foret: nihil infra se putabat, nisi quod infra consulem esset. Ac primum, ita domo progrediebatur, ut illum nullus apparatus arrogantiae principalis,

INTERPRETATIO.

^a Exemplo tuo.

^b Et sententiam suam pro bono reipublica dicere.

^c Sese componebat, ut honorem haberet senatus.

^d Tyrannicum fastum resumebat.

NOTÆ.

6. Certum est.] Discent boni principes ex tuis moribus, quid agere debeant, ex acclamationibus vero nostris in acta relatis, quid a senatu audituri sint.

7. Vincas.] Majus in dies aliquid & facias, & audias, novas quotidie acclamationes mereare.

1. Triduum totum.] Quo Marius Priscus Africa proconsul a provincialibus cum suis ministris accusatus repetundarum, agente pro Afris causam Plinio nostro & Cornelio tacito, damnatus est, a Trajano qui triduanæ huic causæ interfuit. Plin. l. 2. ep. 11. de hac causa. Dixi horis pene quinque; nam decem clepsydri, quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor. Cæsar quidem mihi tantum studium, tantam etiam curam (nimium est enim dicere sollicitudinem) præstitit, ut libertum meum post me stantem, sæpius

admoneret, voci laterique consulerem, cum me vehementius putaret intendi, quam gratulitas mea perpeti posset &c.

2. Exemplo tui.] Melius exemplo patientiæ tuæ, ex editione Lugdunensi.

3. Discedere.] In utramvis partem licet. Qui enim idem sentiebant cum aliquo, in ejus partem discedebant, sicque dicebantur pedibus ire in eorum sententiam, pro qua libertate antea Tyranni ut mox addit mutam & sedentariam assentiendi necessitatem induxerant.

4. Dinumerati sumus.] Solenne verbum teste Festo numerare senatum, id est, utra in parte plures sint computare, quo facto pronuntiabat consul. Hæc pars maior videtur. Senec. libro de beata vita.

5. Ille vero.] Trajanus vero ita est consul, quasi idem præterea non esset imperator.

nullus⁶ præcursorum tumultus detineret. Una erat in limine mora,⁷ consultare aves, revererique numinum monitus. Nemo perturbabatur, nemo submovebatur. tanta⁸ viatoribus quies, tantus pudor fascibus, ut plerumque aliena turba subsistere & consulem & principem cogeret. Ipsi-
 5 dem⁹ officium tam modicum, tam temperatum, ut antiquus aliquisque magnus consul, sub bono principe incedere videretur.

LXXVII. Iter illi sæpius¹ in forum, frequenter tamen &² in campum. nam comitia consulum obibat ipse, & tantum ex renunciatione eorum voluptatis, quantum prius ex³ destinatione capiebat. Stabant candi-
 10 dati ante⁴ curulem principis, ut ipse ante consulis steterat: adigebanturque in verba, in quæ paulo ante ipse juraverat princeps: qui tantum putat esse in jurejurando, ut illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei^a tribunali dabatur. Ibi vero quanta religio æquitatis? quanta legum reverentia? Adibat
 15 aliquis ut principem? respondebat, se consulem esse. Nullius ab eo magistratus jus, nullius auctoritas imminuta est: aucta etiam, siquidem pleraque⁷ ad prætores remittebat: atque ita, ut collegas vocaret, non quia populare gratumque audientibus: sed quia ita sentiebat.^b Tantum⁷ dignationis in ipso honore ponebat: ut non amplius esse censeret, quod aliquis

INTERPRETATIO.

a Impendebatur juri dicendo.

b Tantam dignitatem in ipsa prætura puta-

bat esse, ut non existimaret majus quiddam esse quod &c.

NOTÆ.

6. *Præcursorum.*] Præambulonum, & apparitorum, qui ut viam præmunirent principi, turbam submovebant.

7. *Consultare aves.*] Quid ergo? utrum in domorum egressu auspicia semper captabantur? Certe quidem victor in limine palatii *auguratorium ponit*. Forte ipse Trajanus hanc ab Hispanis consuetudinem hauserat, quos captandis auguriis deditissimos fuisse ait *Lampridius in Alexandro*.

8. *Viatoribus*] Viatores proprie dicebantur, qui magistratus, si forte rus otianti causa concesserant, in curiam accersebant. Videri in eam rem potest *Tullius de senectute*, & *Columnella in præfatione lib. 1*. Sæpe tamen, uti hoc in loco, pro apparitoribus sumuntur, ut ex *Tullii orat. pro Cluentio* patet. Apparitores autem ex eo videntur nomen invenisse, quod magistratui apparerent. *Hotomanus in Cicer.*

9. *Officium.*] Id est, qui officii causa prosequerentur.

1. *In forum.*] Ut inibi jus diceret populis.

2. *In campum.*] Martium, ut comitiis

consularibus interesset.

3. *Destinatione.*] Consul vocabat tribus in campum Martium. Tum princeps, quibus consulatum destinasset aperiebat. Illæ ferebant suffragia: describebantur qui electi erant. Demum consules renunciabantur.

4. *Curulem.*] Supra n. 56. not. 14.

5. *Ad prætores.*] Primis temporibus consules iidem erant, & prætores, sed anno V. C. 386. cum consules distinerentur bellis finitimis, neque in Urbe esset qui jus redderet: primum unus, tum & alter prætor creatus est. *Urbanus* qui civibus: *peregrinus* vero qui extra Urbem jus reddebatur, dicebatur. Utrique sella erat curulis, utrique hasta & gladius pro insignibus: illa ad jurisdictionem, hic ad quæstionem significandam. Prætores consulum collegas appellat A. Gellius: quod, inquit, eodem auspicio crearentur. Plures subinde prætores fuere, sed de his alio loco.

6. *Non quia populare.*] Non ut id populi aures daret, sed quod revera ita existimaret.

7. *Dignationis.*] Id est, dignitatis quo-

collega appellaretur a principe, quam quod prætor esset. Ad hæc, tam assiduus in tribunali, ut labore refici ac reparari videretur. Quis nostrum idem curæ, idem sudoris sumit? quis adeo expetitis honoribus aut deservit, aut sufficit? Et sane æquum est, tantum ceteris præstare consulibus ipsum, qui consules facit. quippe⁸ etiam fortunæ videbatur indignum, si posset honores dare, qui gerere non posset. Facturus consules, doceat; accepturisque amplissimum honorem persuadeat, scire se quid sit quod daturus sit. sic fit, ut illi quoque sciant, quid acceperint.

LXXV. II. Quo justius senatus ut susciperes quartum consulatum, & rogavit & jussit. Imperii hoc verbum, non adulationis esse,¹ obsequio tuo crede: quod non alia in re magis aut senatus exigere a te, aut tu præstare senatui debes. Ut enim ceterorum hominum, ita principum illorum etiam qui dii sibi videntur, ævum omne & breve & fragile est. Itaque optimum quemque niti & contendere decet, ut post se quoque reipublicæ prosit, moderationis scilicet justitiæque monumentis; quæ prima statuere consul potest.² Hæc nempe intentio tua, ut libertatem revoces ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen usurpare sapius debes, quam quod³ primum invenit recuperata libertas? Non est minus civile, & principem esse pariter, & consulem: quam tantum consulem. Habet etiam rationem verecundiæ collegarum tuorum: collegarum inquam. ita enim & ipse loqueris, & nos loqui vis. Onerosa erit modestiæ illorum tertii consulatus sui recordatio, donec⁴ te consulem videant. Neque enim potest non nimium esse privatis, quod principi satis est. Annuas, Cæsar, optantibus, quibusque⁵ apud deos esse consuesti; quorum potes ipse votorum compositiones facias.

INTERPRETATIO.

c Quis desiderata dignitati ita vult aut potest se impendere?

NOTÆ.

sensu apud Tullium ad Attic. l. 10. ep. 10. de dignatione laborare, & passim apud Velleium Paterculum: tanta dignationis homines. Dignatio Otharii. Dignatione Brutus obruerat Vatinius, & apud Suetonium in Vespasiano nec sine magna dignatione Africam administravit.

8. Etiam fortuna.] Sententia est. Non diis modo, sed vel fortunæ ipsi, et si cæcæ honorum dispensatrici, indignum videbatur, magistratus ab eo conferri posse, qui eos gerere ipse non posset.

1. Obsequio tuo.] Si enim adulationis verbum esse credes, recusabis consulatum: sin vero putabis esse imperium, tum pro tua singulari erga senatum observantia

haud dubio obsequeris. Igitur imperii hoc verbum esse, ostende senatui obsequendo.

2. Hæc intentio.] Vox illa hoc sensu apud Pliniani ævi scriptores frequens, hujus exempla referre abstineo.

3. Primum invenit.] Post exactos reges, & recuperatam libertatem creati sunt consules. Quare consulatus nomen fuit veluti primum recuperatæ libertatis signum.

4. Non est minus.] Quia si quid invidiosum habet principis nomen, illud totum popularis consulis nomine temperatur, & corrigitur.

5. Te consulem.] Quartum, inserit post Livineium Rittershusius.

6. Apud deos esse.] Id est, quibus instar

LXXIX. Fortasse¹ sufficiat tertius consulatus, sed nobis tantominus sufficit. ² Ille nos instituit & induxit, ut te iterum iterumque coniulem habere cupimus. ³ Remissius istud contenderemus, si adhuc non sciremus, qualis esses futurus. ⁴ Tolerabilius fuit, experimentum tui nobis, quam usum negari. Dabiturne rursus videre consulem illum? ⁵ Audiet, reddet, quas proxime voces: præstabitque gaudium, quantum ipse percipiet? præsidebit lætitiæ publicæ, auctor ejus & causa? tentabitque affectus nostros, ut solet, cohibere, nec poterit? Pietati senatus cum modestia principis felix speciosumque certamen, seu fuerit victa, seu vicerit! Equidem incognitam quandam, proximaque majorem præsumo lætitiā. Quis enim est tam imbecilli ingenio, qui non tanto meliorem consulem speret, quanto sapius fuerit? Alius labores, si non continuos desidii ac voluptati dedisset, otio tamen & quiete recreasset. ⁶ Hic consularibus curis exolutus, principales resumpsit; tam diligens temperamenti, ut nec consulis officium, princeps; nec principis, consul appeteret. Videmus ut provinciarum desiderii, ut singularum etiam civitatum precibus occurrat. nulla¹ in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora: adeunt statim, dimittuntur statim: tandemque principis fores exclusæ legationum turba non obsidet.

LXXX. Quid? in omnibus cognitionibus quam mitis severitas, quam non dissoluta clementia! ¹ Non locupletando fisco sedes, nec aliud tibi sententiæ tuæ pretium, ² quam bene judicasse. Stant ante te litigatores, non de fortunis suis, sed de tua existimatione solliciti; nec tam verentur quid de causa sua, quam quid de moribus sentias. O vere principis, atque etiam ³ consulis, reconciliare æmulas civitates; tumentesque populos non

INTERPRETATIO.

a Minus acriter id postularem.
b Hic consulis cura deposita, principis officium resumebat, servata moderatione ea, ut

nec princeps ageret consulis officium, nec principis partes consul.

NOTÆ.

dei huc usque fuisti. Alii legunt *adesse*. Sensus esset, qui *adesse* nobis deos precantibus soles, & quodcunque petimus pro nobis consequi, hoc jam concede quod non ab iis, sed a te uno pendet.

1. *Sufficiat.*] Nimirum tibi, sed propter tuam illam verecundiam tanto minus nobis sufficit. Respexisse videtur ad illud Tullii pro Marc. n. 26. *Satis, si ita vis, naturæ fuisse: addo etiam, si placet, gloriæ: at quod maximum est, patriæ certe parum vixisti.*

2. *Ille.*] Tertius ille consulatus tanta cum laude a te gestus nos impulit &c.

3. *Tolerabilis.*] Minus molestum fuisset, si te non habuissimus consulem, quam

si singularem tuam sapientiam semel atque iterum experti, amplius te uti non possemus.

4. *Audiet.*] An erit adhuc ut nostras acclamationes audiat bonus princeps, & quas vicissim pro populo proxime emisit præcationes reddat?

5. *In audiendo.*] In audiendis populorum querelis.

1. *Non locupletando.*] Id est. Non sedes pro tribunali, ut fiscum ex damnatorum bonis augeas, ac locupletes.

2. *Quam bene judicasse.*] Notum illud Senecæ ep. 81. *Recte facti fecisse merces est.*

3. *Consulis.*] Supple officium.

imperio

imperio magis, quam ratione compescere; intercedere + iniquitatibus magistratuum, infectumque reddere, quidquid fieri non oportuerit: postremo, velocissimi sideris more, omnia invisere, omnia audire, & undecunque invocatum statim, veluti numen adesse & assistere. Talia esse crediderim, quæ ipse mundi parens temperat nutu, ⁵ si quando oculos demisit in terras, & facta mortalium inter divina opera numerare dignatus est. Quibus nunc per te liber solutusque, ⁶ cælo tantum vacat: postquam te dedit, qui erga omne hominum genus vice sua fungereris. Fungeris enim, sufficique mandanti, cum tibi ⁷ dies omnis, summa cum utilitate nostra, summa cum tua laude condatur.

10

LXXXI. ^aQuod si quando cum influentibus negotiis paria fecisti, ¹ instar refectiois existimas, mutationem laboris. Quæ enim remissio tibi, nisi ² lustrare saltus, excutere cubilibus feras, superare immensa montium juga,

INTERPRETATIO.

^a Quod si aliquando confluentibus negotiis satisfecisti, recreationis loco habes, &c.

NOTÆ.

4. *Iniquitatibus magistratuum.*] Ut Marci Prisci Africæ proconsulis, de quo supra n. 76. not. 1. Classici Bæticæ proconsulis de quo Plinius lib. 3. ep. 9. & Julii Bassi Bithyniæ proconsulis, cujus acta fisco utilia quidem, sed iniqua rescindi jussit: data omnibus potestate quæcunque ab eo decreta fuissent, tanquam infecta ex integro senatui proponendi.

5. *Si quando.*] Utrum Plinium hunc, ut & ejus avunculum, Epicuri de grege fuisset dicam? ita enim hujus sectæ hominibus videbatur, humanarum rerum curam diis indignam esse. An potius ita locutum esse ut principi adlaretur?

6. *Cælo tantum.*] Tale illud Virgilii. *Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.*

7. *Dies condatur.*] Id est, finiatur ut Virg. Ecloga 9. 52. *Totos cantando condere soles.* Horat. *Condit quisque diem collibus in suis,* l. 4. od. 5. v. 30.

1. *Instar refectiois.*] Jam Plinius n. 77. Trajanum dixit tam assiduum in tribunali fuisse, ut labore refici, ac reparari videretur.

2. *Lustrare saltus.*] A bonis animi transit ad bona corporis, quæ etiam laudem habent in principe. Ac primum a venandi studio (quo delectabatur imprimis ipse Plinius) Trajanum commendat: hoc tamen nonnulli

servile officium putaverunt, decepti haud dubie Sallustii loco, ubi ait *sibi consilium non esse socordia atque desidia bonum otium contere, neque vero agrum colendo, aut venando servilibus officiis intentum agere.* Sed aut restituendum cum Vincentio Castilioneo *servilibusve officiis.* Vel servilia officia dicuntur, quod perinde a servis, atque a viris nobilibus exerceri possint. Nam quod ad agriculturam spectat, nihil homine libero dignius esse testatur Cicero l. 2. de off. ac pro Roscio Amerino. *Multos, inquit, nominatim proferre possum (ne longius abeam) vel tribules vel vicinos meos, qui suos liberos, quos plurimi faciunt agricolas assiduos esse cupiunt.* Quod vero ad venationem pertinet Romanis solenne viris opus, fuisse & utile formæ, tradit Horat. ep. 18. l. 1. ac meminit cujusdam, qui, ut quantivis pretii videretur, *mane plagas, venabula, servos, differtum transire forum, populumque iubeat, unus ut e multis populo spectante referret emptum mulus aprum.* Tullius lib. 2. de natura deorum. *Suppeditant autem & campus noster, & studia venandi honesta exempla ludendi.* Et vero, si aut venatio aut agricultura turpe quiddam fuisset; qui poterat dubitare Sallustius, an ei exercitationi operam daret? Quanquam habet hæc exercitatio vitium, si nimia est; unde non immerito carpitur apud Dionem Ha-

& horrentibus scopulis gradum inferre, ³ nullius manu, nullius vestigio
 adjutum, atque inter hæc pia mente adire ⁴ lucos, & occurrere ⁵ numini-
 bus? ⁶ Olim hæc experientia juventutis, hæc voluptas erat: his artibus fu-
 turi duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris cursu, cum audacibus
 5 robore, cum callidis astu: nec mediocre pacis decus habebatur submota
 campis irruptio ferarum, & ⁷ obsidione quadam liberatus agrestium labor.
 Usurpabant gloriam istam ⁸ illi quoque principes, qui obire non poterant:
 usurpabant autem, ut domitas fractasque claustris feras, ac deinde ⁹ in ip-
 forum quidem ludibrium emissas, mentita sagacitate colligerent. ^b Huic
 10 par capiendi quærendique sudor; summusque & idem gratissimus labor,
 invenire. Enimvero si quando placuit idem corporis robur ^c in maria pro-
 ferre, non ille fluitantia vela aut oculis sequitur, aut manibus: sed nunc
 gubernaculis assidet, nunc ^d cum valentissimo quoque sodalium certat
 frangere fluctus, domitare ventos reluctantes, remisque ¹⁰ transire obstantia
 15 freta.

LXXXII. Quantum dissimilis illi, qui non ¹ Albani lacus ² otium;
² Bajanique torporem & silentium ferre, non pulsum saltem fragoremque
 remorum perpeti poterat, quin ad singulos ictus turpi formidine horre-
 sceret. Itaque procul ab omni sono, inconcussus ipse & immotus, religato
 20 revinctoque navigio, ³ non secus ac piaculum aliquod trahebatur. ^b Fœda

INTERPRETATIO.

^b Trajani equalis & in capienda, & in
 quærenda præda labor.

^c Ad maricima extendere. Non ille vela un-
 dantia oculis observat tantum, aut nutu regit.

^d Cum robustissimo quoque sociorum.

^a Maladiam.

^b Turpe spectaculum.

NOTÆ.

drianus imperator, quod usque ad insaniam
 & vitæ periculum studio venationis te-
 neretur.

3. Nullius manu.] Supple sustentantis,
 nullius vestigio, supple præcuntis, & iter si-
 gnantis.

4. Lucos] Juxta veterum mentem sacros.

5. Numinibus.] Ut Faunis, Satyris, Dianæ,
 & aliis diis, quos in sylvis habitare
 credebat antiquitas.

6. Olim hæc experientia.] Mavult Lipsius
 hæc experimenta. Vide Xenoph. Cyropæd.
 & de venatione.

7. Obsidione.] Sententia est: crebra & in-
 defessa principis venatione rusticorum agri
 & labores liberati sunt a feris, a quibus an-
 tea quodammodo obsidebantur & vasa-
 bantur.

8. Illi quoque principes.] Domitianum
 puta, qui ut ait Sucton. centenas interdum
 varii generis feras in Albano secessu conficie-

bat. Non quæstas quidem illas longo sa-
 bore aut sagacitate magna, sed e claustris
 & caveis, ubi eam ob rem conclusæ domi-
 tæque tenebantur, emissas.

9. In ipsorum quidem ludibrium.] Quod
 iis potius ludibrio, quam laudi erat.

10. Transire.] Alii transferre quod non
 ita probatur.

1. Albani lacus.] Lacus in nemore Alba-
 no, sub monte ejusdem nominis.

2. Bajanique torporem.] Lacus propter
 Baias. Baiæ autem oppidum fuit Campa-
 niæ, inter Pureolos & Cumas, a Baio
 Ulyssis socio ita dictum: locus propter
 aeris, & tepentium aquarum salubritate
 amœnissimus idemque ædificiis &
 Romanorum eo confluentium frequen-
 tia celebratissimus. Horat. 1. epist. 17.
 Nullus in orbe sinus Baiis præluces amæ-
 nis.

3. Non secus ac piaculum.] Ut piacularis

facies, cum populi Romani imp. alienum cursum, alienumque rectorem, velut capta nave, sequeretur. Nec deformitate ista saltem flumina carebant atque amnes. ^d Danubius, ac Rhenus ^d tantum illud nostri dedecoris vehere gaudebant; non minore cum pudore imperii, quod hæc Romanæ aquilæ, Romana signa, ^f Romana denique ripa; ^e quam quod hostium prospectarent: hostium, quibus moris est eadem illa nunc rigentia gelu flumina, ^e aut campis superflua, nunc liquida ac deferentia lustrare navigiis, nandoque superare. Nec vero laudaverim per se magnopere duritiam corporis ac lacertorum: sed si his validior toto corpore animus imperitet, quem non fortunæ indulgentiæ molliant, non copiarum principales ad segnitiam luxumque detorqueant; tunc ego, seu montibus, seu mari exerceatur, & latum opere corpus, & crescentia laboribus membra mirabor. Video enim jam inde antiquitus ^g maritos dearum, ac ^h deorum liberos, nec dignitate ⁱ nuptiarum magis, quam his artibus inclaruissæ. Simul cogito, cum sint ista ludus & avocamentum hujus, quæ quantæque sint illæ feriæ & intentæ, & a quibus se in tale otium recipit, voluptates? Sunt enim voluptates, quibus optime de cuiusque gravitate, sanctitate, temperantia creditur. Nam quis adeo dissolutus, cujus non occupationibus aliqua species severitatis insidat? otio prodimur. An non plerique principes hoc idem tempus in aleam, stupra, luxum conferebant? cum seriarum laxamentum curatum vitiorum contentione supplerent.

LXXXIII. Habet ^j hoc primum magna fortuna, quod nihil tetum, nihil occultum esse patitur: principum vero non modo domus, sed cubicula ipsa intimosque secessus recludit, omniaque arcana noscenda famæ proponit atque explicat. Sed tibi, Cæsar, nihil accommodatius fuerit ad gloriam, quam penitus inspicere. Sunt quidem præclara, quæ in publicum profers, sed non minora ea, ^k quæ limine tenes. Est magnificum, quod te

INTERPRETATIO.

^d Tantum illud probrum nostrum.

^e Vel in exundantia agris, qui inde sic liquidi fiunt, & apti ad deferendas naves.

^f Conjugum.

^g Quæ domi agis.

NOTÆ.

viſtima. Vide supra n. 34. not. 10.

4. *Danubius, ac Rhenus.*] Plinius hoc loco tangit Trajani expeditiones in Getas & Sarmatas, de quibus extat elegans Martialis epigramma lib. 9. ep. 102. *Cornua Sarmatici ter persida conudic Istri, servantem Getica ter nive lavit equum.* De Danubio vero Germaniæ fluvio supra n. 12. not. 9. De Rheno fluvio etiam supra n. 14. not. 5.

5. *Romana rip.* &c.] Id est, a Romano exercitu infesta.

6. *Quam quod hostium* &c.] Quam quod

Germani e ripa sua probrum illud nostrum prospectant.

7. *Maritos dearum.*] Ut Pelæus, cui fortitudinis laus Thetidis nuptias conciliavit. Sic Hippolytus propter venandi peritiam Dianæ acceptus fuit &c.

8. *Deorum liberos.*] Ut Theseum, Castorem & Pollucem &c.

1. *Hoc primum.*] Alii privum legunt, alii proprium, id est, singulare, & præcipuum. In hanc sententiam Juvenal. Sat. 8. 140. *Omne animi vitium tanto conspectius in secre-*

- ab omni contagione vitiorum reprimis ac revocas ; sed magnificentius ,
quod tuos. Quanto enim magis arduum est ^b alios præstare quam se ;
tanto laudabilius quod , cum ipse sis optimus , omnes circa te similes tui ef-
fecisti. Multis illultribus dedecori fuit , aut ^c inconsultius uxor assumpta ,
5 aut ^d retenta patientius. Ita foris claros ^e domestica destruebat infamia : & ne
maximi cives haberentur , hoc efficiebat , quod ^f mariti minores erant. Tibi
^g uxor in decus & gloriam cedit. Quid enim illa sanctius ? ^h quid antiquius ?
Nonne si ⁱ pontifici maximo deligenda sit conjux , aut hanc , aut similem
(ubi autem est similis ?) elegerit ? Quam illa nihil sibi ex fortuna tua , ^k nisi
10 gaudium vindicat ? quam constanter non potentiam tuam , sed ipsum te
reveretur ? ^l Idem estis invicem quod fuistis , probatis ex æquo : nihilque
vobis felicitas addidit , nisi quod scire cœpistis , quam bene uterque ve-
strum felicitatem ferat. Eadem quam modica cultu ? quam parca comitatu ?
^m quam civilis incessu ? mariti hoc opus , qui ita imbuit , ita instituit. nam
15 uxori sufficit obsequii gloria. An cum videat quam te ⁿ nullus terror ,
nulla comitetur ambitio : non & ipsa cum silentio incedat , ingredientem-
que pedibus maritum , in quantum patitur sexus imitetur ? ^o Decuerit hoc
illam , etiamsi diversa tu facias. Sub hac vero modestia viri , quantam debet
verecundiam uxor marito , scemina sibi ?
20 LXXXIV. ^p Soror autem tua ut se sororem esse meminit ? ut in illa
tua simplicitas , tua veritas , tuus candor agnoscitur ? ut si quis eam uxori

INTERPRETATIO.

^b Bonos efficere.^c Uxor infamis denigrabat.^d Quam modeste incedit.

NOTÆ.

men habet , quanto major qui peccat habetur.
Idem Sat. 9. 102. Secretum divitis nullam
esse putas ? servi ut taceant , jumenta loquen-
tur.

2. *Inconsultius.*] Haud satis exploratis
ejus moribus.

3. *Retenta patientius.*] Cognitis ejus
stupris. Ut Domitianus Domitiam Longi-
nam tulit.

4. *Mariti minores.*] Id est , infelici ma-
trimonio juncti , ideoque felicioribus ma-
ritis minores , ut Cataneo placet : vel uxori-
bus minores , quod iis serviliter obse-
quantur.

5. *Uxor.*] Plotina de qua plura. Vi-
de in vita Trajani huic Panegyrico præ-
fixa.

6. *Quid antiquius ?*] An ulla alia est , quæ
castas & nobiles priorum temporum matro-
nas , morum sanctitate melius referat ?

7. *Pontifici maximo.*] De Pontifice ma-
ximo dixi n. 64. not. 4.

8. *Nisi gaudium.*] Neque enim , ut cete-
rarum mulierum ingenium est , eam ob rem
intumesceat , quod auctus sis imperio : nec
tam sua causa gaudet , quam tua.

9. *Idem estis.*] Idem estis in imperato-
ria dignitate , qui olim in privata fortuna.
Unde inferri potest Trajanum duxisse Plo-
tinam , antequam imperator fieret.

10. *Nullus terror.*] Nulli satellites , nul-
lus alius , aut ad terrorem populis incutien-
dum , aut ad inanem ostentationem , appa-
ratus.

11. *Decuerit hoc illam.*] Illam deceat hæc
agendi ratio , vel si alio modo te geras : nunc
vero cum te conjugem habeat tam mode-
stum , quam verecunda esse debet , ut &
marito , & sexui suo satisfaciat.

1. *Soror tua.*] Marciana , cujus filia Mati-

tux conferat, dubitare cogatur, utrum sit efficacius ad recte vivendum, ² bene institui, aut ³ feliciter nasci. Nihil est tam ^a pronum ad similitudines, quam æmulatio, in fœminis præsertim: ea porro maxime nascitur ex conjunctione, aliter æqualitate, exardescit invidia; cujus finis est odium. Quo quidem admirabilius existimandum est, quod mulieribus duabus in una domo, parique fortuna, nullum certamen, nulla contentio est: ^b suspiciunt invicem, invicem cedunt; cumque te utraque effusissime diligit, nihil sua putant interesse, utram tu magis ames. Idemque utrique propositum, idem tenor vitæ; nihilque ex quo sentias duas esse. Te enim imitari, te subsequi student, idco utraque mores eosdem, quia utraque tuos habet. Inde moderatio, inde etiam perpetua securitas. ⁴ Neque enim unquam periclitabuntur esse privata, quæ non desierunt. Obtulerat illis senatus cognomen Augustarum, quod certatim deprecata sunt, quandiu appellationem patris patriæ tu recusasses: seu quod plus esse in eo judicabant, si uxor & soror tua, quam si Augustæ dicerentur. Sed quæcunque illis ratio tantam modestiam suavit, hoc magis digna sunt, quæ in animis nostris & sint & habeantur Augustæ, quia non vocantur. Quid enim laudabilius fœminis, quam si verum honorem, non in splendore titulorum, sed in judiciis hominum reponant; magnisque nominibus pares se faciant, etiam dum recusant?

LXXXV. Jam etiam & in privatorum animis exoleverat priscum mortalium bonum amicitia, cujus in locum migraverant assentationes, blanditiæ, & pejor odio amoris simulatio. Etenim in principum domo nomen tantum amicitia, inane scilicet irrisumque, manebat. Nam quæ poterat esse inter eos amicitia, quorum sibi ¹ alii domini, alii servi videbantur? Tu hanc pulsam & errantem reduxisti: habes amicos, quia amicus ipse es. Neque enim ut alia subjectis, ita ² amor imperatur: neque est ullus affectus

INTERPRETATIO.

a Proclive ad inimicitias: b Se venerantur.

NOTÆ.

dia, mater Sabinæ Hadriani imp. uxoris, ante sextum Trajani consulatum extincta, atque, ut ex fornice Anconitano liquet, consecrata.

2. Bene institui.] Ut Plotina, quæ Trajano adolescenti nupta, diu instituta fuit domesticis ejus virtutibus.

3. Feliciter nasci.] Ut Marciana ejus soror, quæ in eadem nata est domo atque Trajanus. Fuit agitata quæstio a Quintiliano lib. 11. cap. 19. & a Tullio pro Archia poeta: Plusne ad bene vivendum bona institutio conferat, quam natura. De Sabinâ, & Marcianâ, vide in Trajani vitâ.

4. Neque enim.] Id est, non erit periculum ne mutant mores, si te defuncto redigantur in privatorum fortunam: siquidem eandem animi æquabilitatem servant sub te principe, quam dum privatus esses. Bauidius.

5. Augustarum.] Uxores & sorores imperatorum, ut ex historicis notum est, Augustarum cognomine donabantur.

6. Patris patriæ.] De nomine patris patriæ dictum est supra n. 21. not. 1.

1. Alii domini.] An enim cum ames, qui te ut servum adhibeat?

2. Amor imperatur.] Notum illud Claudii

^a tam erectus & liber, & dominationis impatiens; nec qui magis vices exigat. Potest fortasse princeps inique, potest tamen odio esse nonnullis, etiam si ipse non oderit: amari, nisi ipse amet, non potest. Diligis ergo, cum diligaris, & in eo ³ quod utrique honestissimum est, tota gloria tua est: 5 qui superior factus, descendis in omnia ⁴ familiaritatis officia; ^b & in amicum ex imperatore submitteris: imo tunc maxime imperator, cum amicum ex imperatore agis. Etenim cum plurimis amicitiiis fortuna principum indigeat, præcipuum est principis opus amicos parare. Placeat tibi semper ^c hæc secta, & cum alias virtutes tuas, tum hanc constantissime teneas: nec 10 unquam persuadeatur, ^c humile esse principi, nisi odisse. Jucundissimum est in rebus humanis amari, sed non minus amare: quorum utroque ita frue- ris, ut cum ipse ardentissime diligas, adhuc tamen ardentius diligaris. Pri- mum, quia facilius est ^c unum amare, quam multos; deinde, quia tibi ami- cos tuos obligandi adest facultas tanta, ut nemo possit te nisi ingratus non 15 magis amare.

LXXXVI. Operæ pretium est referre, ^a quod tormentum tibi injun- xeris, ¹ nequid amico negares. Dimisisti optimum virum, tibi que carissi- mum invitus & tristis, & quasi retinere non posses. Quantum amares eum, ^b desiderio expertus es: distractus separatusque, dum cedis & vinceris. Ita 20 quod fando inauditum, cum princeps & principis amicus diversa velletis, id potius factum est, quod amicus volebat. O rem memoriæ literisque man- dandam! ² præfectum prætorii ^c non ex ingredientibus, sed ex subtrahentibus

INTERPRETATIO.

a Tam generosus.
b Et deposita imperatoris majestate, personam amici induit.
c Quidquam indignum esse principe, præterquam odisse.

a Quam vim tibi feceris.
b Ejus absentia sensisti.
c Non unum ex iis qui se obtrudunt, sed ex iis, qui honoribus se subducunt.

NOTÆ.

diani, non extorquebis amari. Amare enim, & odisse res omnium liberrima, Senec. de breu. vit. cap. 19.

3. Quod utrique.] Id est, & ei qui diligitur, & ei qui diligit.

4. Familiaritatis officia.] Ita ut sæpe amicos cœnæ adhiberet, apud eosdem etiam diverteret, ægros inviseret, cum iis accumberet, in eadem lectica veheretur, ut habent Trajani vitæ scriptores.

5. Hæc secta.] Id est, ratio vitæ, seu agendi ratio: quo modo supra n. 45. Quæ sit secta vitæ, quod hominum genus placeat. Et Cicero pro M. Cælio n. 40. qui hanc sectam rationemque vitæ secuti sumus.

6. Unum amare.] In amicitia quæ est

principem inter & subditos, laus potior est principis; subditis enim facilius est amare unum principem, quam principi subditos innumeros.

1. Ne quid amico.] An Licinio Suræ? Non putat Lipsius, quomodo enim, inquit ille, biennio post discessum illum consul fuisset, iterumque quadriennio interjecto? Verum quidni revocatus sit ille ex otio ad gerendos istos consulatus? Et vero ut ex hoc Plinii loco patet, eum, de quo hic agitur ex otio eduxerat, & eidem otio reddidit.

2. Præfectum prætorii.] Is præerat militibus, quos imperator ad sui custodiam allegerat. Qui magistratus ab Augusto insti-

legere : eundemque otio , quem pertinaciter amet , reddere ; cumque sis ipse distentus imperii curis , non quietis gloriam cuiquam invidere ! Intelligimus , Cæsar , quantum tibi pro laboriosa ista statione & exercitia debeamus , cum otium a te tanquam res optima & petatur , & detur. Quam ego audio³ confusionem tuam fuisse , cum digredientem prosequeris ? profectus es enim , nec temperalti tibi , quo minus exeunti in litore amplexus osculum ferres. Stetit Cæsar in illa⁴ amicitiae specula , precatusque maria , celeremque , si tamen ipse voluisset , recursum : nec sustinuit recedentem , non etiam atque etiam votis , lacrymis sequi. Nam de liberalitate taceo , quibus enim muneribus æquari hæc cura principis , hæc patientia potest ? qua meruisti , ut ille sibi nimium fortis ac prope durus videretur ? Nec dubito quin agitaverit secum , an^d gubernacula retorqueret. Et fecisset , nisi quod pœne ipso contubernio principis felicius jucundiusque est⁵ desiderare principem desiderantem. Et ille quidem , ut maxima fructus suscepti , ita majore depositi officii gloria fruitur : tu autem facilitate ista consecutus es ,¹⁵ ne quem retinere videaris invitum.

LXXXVII. Civile hoc erat , & parenti publico convenientissimum ,^a nihil cogere , semperque meminisse , nullam tantam potestatem cuiquam dari posse , ut non sit gravior potestate libertas. Dignus es , Cæsar , qui officia mandes deponere optantibus ; qui^b petentibus vacationem invitus quidem , sed tamen tribuas ; qui ab amicis orantibus requiem non te relinqui putes ; qui semper invenias , & quos ex otio revoces , & quos otio reddas.²⁰ Vos quoque , quos parens noster familiariter inspicere dignatur , fovete sancte iudicium ejus , quod de vobis habet. hic vester labor est. Princeps enim cum in uno probavit , amare se scire , vacat culpa ,² si alios minus amat.²⁵ Ipsum quidem quis mediocriter diligit ? cum leges amandi non det , sed

INTERPRETATIO.

^a Navim.

^a Nemini in ulla re vim facere.

^b Postulantibus facultatem vacandi a rebus publicis.

NOTÆ.

tutus , stabilitus a Tiberio ; tandem a Constantino sublatus est , cum prætoriani pro Maxentio contra ipsum stetissent. Hi ex equitibus primum , tum etiam ex senatoribus , atque adeo ex consularibus viris eligebantur. Tanta erat eorum auctoritas ut ab iis appellari non posset.

3. *Confusionem.*] Vox frequens non modo apud Plinium , sed apud alios illius temporis scriptores , pro eo quod est tristitia.

4. *Amicitiae specula.*] In litore eminentiore , inquit Lipsius , unde amicum videret , & oculis prosequeretur abeuntem. Addo ego , ubi dabat omnibus perfectum

amicitiæ signum. Hic enim locus duplicem pati sensum potest.

5. *Desiderare principem.*] Quam præsentem frui. Nihil enim eque gratum est adeptis , quam concupiscentibus. Plin. l. 2. ep. 15.

6. *Ille.*] Sura nimium durus , qui invito principe , cui ita carus erat , præfecturam deponeret ut in otium secederet.

1. *Vos quoque.*] Transfert orationem ad senatores quos præsentem videbat.

2. *Si alios minus amat.*] Ut enim Trajanus amat bonos , sic quos non amat , habentur ab omnibus indigni hoc amore , idque eis vitio vertitur potius , quam principi.

accipiat?³ hic præfens, ille mavult absens amari! uterque ametur ut mavult. nemo in tædium præsentia, nemo in oblivionem absentia veniat. Teneat quisque locum,⁴ quem semper meruit, faciliusque est, ut oculis ejus vultus absentis, quam ut animo charitas excidat.

- 5 LXXXVII l. Plerique principes, cum essent civium domini,¹ libertorum erant servi: horum consiliis, horum nutu regebantur: per hos audiebant, per hos loquebantur, per hos præturæ etiam, & sacerdotia, & consulatus, imo & ab his petebantur. Tu libertis tuis,² summum quidem honorem, sed tanquam libertis habes: abundeque sufficere his credis, si
10 probi & frugi existimentur. scis enim præcipuum esse in licium, non magni principis, magnos libertos. Ac primum neminem in usu habes nisi aut tibi, aut patri tuo, aut optimo cuiquam principum dilectum,³ statimque hos ipsos quotidie, deinde ita formas, ut se⁴ non tua fortuna,⁵ sed sua metiantur. & tanto magis digni, quibus honor omnis præstetur⁶ a nobis, quia
15 non est necesse. Justisne de causis senatus populiue Rom.⁷ optimi tibi cognomen adjecit?⁸ Paratum id quidem & in medio positum,⁹ novum tamen: scias neminem ante meruisse,¹⁰ quod non erat excogitandum, si quis meruisset. An satius fuit¹¹ felicem vocare? quod non moribus, sed

INTERPRETATIO.

a Facile illud quidem, & omnibus notum. b Quod non erat magno labore querendum.

NOTÆ.

3. *Hic præfens.*] Alii: ita amari volunt a principe, ut abesse sibi ab aula liceat: alii, ut adesse semper. Utrumque concedit Trajanus.

4. *Quem semper meruit.*] Melius Lipsius quem semel meruit.

1. *Libertorum servi.*] Ut Claudius qui Posidis, Felicis, Harpocræ, Polybii, & Pallantis libertorum studio ac libidine honores & immunitates dispensabat. *Suet. c. 28. & 29. De Narcisso Juvenal. Sat. 14. 329.* Galba item duorum libertorum arbitrio nihil non gerebat. Idem de Vitellio traditur.

2. *Summum quidem.*] Malim cum Lipsio, suum quidem, ut enim Plinius l. 6. ep. 30. refert: Cum Eurythmus Trajani libertus idem, & procurator accusaretur, & hæredes pro sua erga imperatorem reverentia accusationem hanc remitterent, Trajanus pulcherrime dixit: *Nec ille Polycletus, nec ego Nero.*

3. *Statimque hos ipsos.*] Corruptum hunc locum ita restituunt Gruterus, & Lipsius: *Aut optimo cuique principum dilectum, æstima-*

tumque: hos ipsos quotidie deinde ita formas.

4. *Non tua fortuna.*] Cum se tanti imperatoris libertos sentiant.

5. *Sed sua.*] Sed libertina conditione sua.

6. *A nobis.*] Senatoribus.

7. *Optimi.*] Cognomen illud hoc anno Trajano datum est a senatu, sed ut supra n. 11. not. 18. diximus, nono tantum post anno in titulis est usurpatum.

8. *Novum tamen.*] At enim Scipio Nasica id nominis habuit ut habet *Seneca ep. 19.* Omnino; sed non erat ille imperator. Idem assumpsit Cajus, inquit *Suet.* sed illud quidem *assumpsit*, non habuit a senatu.

9. *Felicem.*] Fortasse Augustum: principibus enim acclamari solitum erat *Felicio Augusto, Trajano melior*, vel potius L. Syllam Felicem cognomento dictum, seu quod hostes pene innumeros feliciter superasset; seu quod placidam dictaturam, quod nemini hucusque contigerat, diu gessisset, & cum libitum fuerat deposuisset; seu demum quod, cum parvulus inter nu-

fortunæ

fortunæ datum est. Satius ¹⁰ magnum? cui plus invidiæ, quam pulchritudinis inest. Adoptavit te optimus princeps ¹¹ in suum, senatus in optimi nomen. Hoc tibi tam proprium, ¹² quam paternum: nec magis definite distincteque designat, qui Trajanum, quam qui optimum appellat: ut olim ¹³ frugalitate Pisones, ¹⁴ sapientia Lælii, ¹⁵ pietate Metelli monstrabantur. Quæ simul omnia uno isto nomine continentur: nec videri potest optimus, nisi qui est omnibus optimis in sua cujusque laude præstantior. Merito tibi ergo, post ¹⁶ ceteras appellationes hæc est addita, ut major. Minus est enim imperatorem, & Cæsarem, & Augustum, quam omnibus imperatoribus, & Cæsaribus, & Augustis esse meliorem. Ideoque ¹⁷ ille parens hominum deorumque ¹⁸ optimi prius, deinde maximi nomine colitur: quo præclarior laus tua, quem non minus constat optimum esse quam maximum. Affecutus es nomen, quod ad alium transire non possit, nisi ut appareat in bono principe alienum, in malo falsum: quod licet omnes postea usurpent, semper tamen agnoscetur ut tuum. Etenim ut nomine Augusti admonemur ejus, cui primum dicatum est: ita hæc optimi appellatio nunquam memoriæ hominum sine te recurret; quotiesque posterī nostri optimum aliquem vocare cogentur, toties recordabuntur, quis meruerit vocari.

LXXXIX. Quanto nunc, ¹ dive Nerva, gaudio frueris, cum vides & esse optimum & dici, quem tanquam optimum elegisti? quam lætum tibi,

NOTÆ.

tricus brachia gestaretur, de via occurrens mulier nescio qua: *Salve*, inquit, *puer*, & tibi, *Græpublicæ felix*, quod bonæ mulieris omen sibi non injucundum edicto longo post tempore confirmavit. *Plutarchus*.

10. *Magnum*.] Pompeium puta: quem Africa subacta in Urbem redeuntem occurrens Sylla *magnum* consalutavit, ut ait *Plutarchus* in ejus, & in *Crassi* vita.

11. *In suum*.] Id est, in *Nervæ* nomen; nam dictus est *M. Ulpus Nerva Trajanus*.

12. *Quam paternum*.] Id est, quam *Trajan* nomen, quod a patre habes.

13. *Frugalitate Pisones*.] *Frugales* dicti, non quia abstinentes, sed quia multis utiles, id est, fructuosi. *Plin. lib. 18. Val. Maxim. lib. 4. cap. de abst.*

14. *Sapientia Lælii*.] Fuit *Scipioni* intimus ejusque legatus perpetuus. Is cum agrariæ legi vellet intercedere, veritus ne civitatis locupletes, quos ea in re sibi adversos sentiebat, concitaret, ab incepto destitit, & sapientis propterea cognomen meruit, ut habet *Plutarchus*, & *Tullius* pro *Muræna* n. 66. *Quis vero C. Lælio sapientior?* &c.

15. *Pietate Metelli*.] Utrum *L. Cæcili* Metelli, cujus egregia pietate *Palladium* ab incendio servatum refert *Plinius lib. 7. cap. 43. An. Q. Metelli*, qui ad pedes *Furii* Trib. plebis cum lacrymis in conspectu populi provolutus, & pro *Numidico* patre supplex, nihil quidem ab eo consecutus est, sed anno post a populo tandem obtinuit, ut pater ab exilio revocaretur *Appianus lib. 1. bellorum civilium*.

16. *Ceteras appellationes*.] Ut *imperatoris*, *Cæsaris*, *Augusti*, *Germanici*, *patris patriæ*, quibus ante donatus est, quam *optimus* appellaretur.

17. *Ille parens*.] Antiqui deos omnes patres vocabant: sic *Jupiter* πατήρ ἀνδρῶν θεῶν: sic pater *Apollo*, *Liber*, *Neptunus*, *Vulcanus*, *Mars*, &c.

18. *Optimi prius*.] *Jupiter* ante *optimus* dicitur, id est, *beneficentissimus*, quam *maximus*: quia magis est certeque gratus prodesse omnibus, quam opes magnas habere. *Tullius* de nat. Deorum l. 2.

1. *Dive Nerva*.] Convertit orationem ad *Nervam*, qui, anno post ejus mortem altero, fuerat a *Traiano* consecratus.

quod comparatus filio tuo ^a vinceris? neque enim alio magis approbatur animi tui magnitudo, quam quod optimus ipse, ² non timuisti eligere meliorem. Sed & tu, pater Trajane, nam tu quoque ³ si non sidera, proximam tamen sideribus obtines sedem, quantam percipis voluptatem?

5 cum ⁴ illum Tribunum, illum militem tuum, tantum imperatorem, tantum principem cernis: cumque eo, qui adoptavit amicissime contendis, ^b pulchrius fuisse genuisse talem, an elegisse? Macste uterque ingenti in reimp. merito, cui hoc tantum boni contulistis! Licet alteri vestrum filii virtus ^c triumphalia, cœlum alteri dederit: non minor tamen vestra laus, quod

10 ista per filium, quam si ipsi meruissetis.

X C. Scio, patres conscripti, cum ceteros cives, tum præcipue consules ^a oportere sic affici, ut se publice magis, quam privatim obligatos putent. Ut enim principes rectius pulchriusque est ^b ex communibus injuriis odisse, quam propriis: ita boni speciosius amantur ob ea quæ generi humano, quam quæ ^c hominibus præstant. Quia tamen ^d in consuetudinem vertit, ut consules publica gratiarum actione ^e perlata, suo quoque nomine, quantum debeant principi, profiteantur: concedite me non pro me magis, munere isto, quam pro collega meo ¹ Cornuto Tertullo ² C. V. fungi, cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minus debeo?

20 præsertim cum indulgentissimus imp. in concordia nostra ea præsterit ambobus, quæ si tantum in alterum contulisset, ambos tamen æqualiter obligasset. Utrumque nostrum ³ ille optimi cujusque spoliator & carnifex,

INTERPRETATIO.

^a Inferior illi es.

^b Utrum gloriosius fuerit.

^c Sic affectos esse debere, ut credant magis se obligatos esse principi ob beneficia, quæ in omnes, quam ob ea, quæ in se ipsos conferuntur.

^b Propter communes iniurias, quam propter privatas.

^c Privatis.

^d Transiit in morem.

^e Habita.

NOTÆ.

2. Non timuisti.] Quod fecisse Augustus a nonnullis reprehenditur, qui eo tantum Tiberium adoptavit, ut *comparatione pessimi gloriam sibi augeret*. Taciti Annal. 3. c. 10.

3. Si non sidera.] Debet enim aliquod esse discrimen inter privatum hominem, qualis fuerat Trajani pater, & Nervam imperatorem. Lucanus l. 9. 6. *Quodque patet terras inter lunæque meatus, semidei manes habitant, quos ignea virtus, innocuos vita, patientes ætheris imi fecit*. Manilius l. 1. 168. *altius ætherei qua candet circulus orbis, illa deum sedes: hæc illis proxima, divum qui virtute sua similes vestigia tangunt*.

4. Illum tribunum.] Supra n. 15. Tribunal fuisse Trajanum dicit: haud dubie sub patre, sive in Judæa, sive apud Parthos,

ut ostendimus in Trajani vita.

5. Triumphalia.] Non victoriam & triumphum, ut credere videtur Lipsius, quod non admodum Trajano patri esset honorificum, si victoriam suam puero debuisset, sed marmoream, aut æream statuam, quæ in porticu, aut arcu imposita triumphantem exhiberet. Igitur Nervam adoptione patrem consecravit. Trajano autem patri statuam erexit.

1. Cornuto Tertullo.] Cujus sanctitatem laudat Plinius l. 15. ep. 5.

2. C. V.] Id est, clarissimo viro ut putat Livincius ex veteri codice. Alii legunt, consulari viro, sed Cornutus Tertullus nullum adhuc consulatum gesserat.

3. Ille.] Domitianus, qui optimos quosque

stragibus^f amicorum, & in proximumⁱ jacto fulmine afflaverat : iisdem enim amicis gloriabamur, eosdem amissos lugebamus : ac sicut nunc spes gaudiumque, ita tunc communis nobis dolor & metus erat. Habuerat hunc honorem periculis nostris divus Nerva, ut nos etsi minus, ut bonos, tamen promovere vellet : quia mutati seculi signum & hoc esset, quod florent^g,^h quorum præcipuum votum ante fuerat, ut memoriæ principis elaborerentur.

XCI. Nondum biennium compleveramusⁱ in officio laboriosissimo & maximo, cum tu nobis, optime principum, fortissime imperatorum, consulatum obtulisti; ut ad summum honorem gloria celeritatis accederet. Tantum inter te & illos principes interest, qui beneficiis suis commendationem² ex difficultate captabant, gratioresque accipientibus honores arbitrabantur, si prius illos desperatio, & tædium, & similis repulsæ mora³ in notam quandam pudoremque vertissent. Obstat verecundia quo minus percontemur, quo utrumque nostrum testimonio ornaris, ut amore recti, amore¹⁵ reipublicæ præfiscis illis consulibus^b æquaveris. Merito, nec ne, neutram in partem decernere audeamus : quia nec fas est affirmationi tuæ derogare, & onerosum confiteri, vera esse, quæ de nobis, præsertim tam magnifica, dixisti. Tu tamen dignus es, qui eos consules facias, de quibus possis ista prædicare. Tribuas veniam, quod inter hæc beneficia tua gratissimum est²⁰ nobis, quod nosⁱ rursus collegas esse voluisti. Ita charitas mutua, ita congruens tenor vitæ, ita una eademque ratio propositi postulabat : cujus ea vis, ⁴ ut morum similitudo concordia nostræ gloriam minuat, ac perinde sit mirum, si alter nostrum a collega, ac si a se ipso dissentiat. Non ergo temporarium & subitum est, quod uterque collegæ consulatu, tanquam²⁵ iterum suo gaudet; nisi quod tamen qui rursus consules fiunt, bis quidem,

INTERPRETATIO.

^f Qui antea id præcipue optabant ut ne princeps de se cogitaret.

^a In ignominiam quandam & dedecus.
^b Nos pares esse dixeris.

NOTÆ.

interfecerat, ut illorum bonis ditesceret.

4. *Amicorum.*] Occis Sereione, Rustico, Helvidio: relegatis Mauricio, Gratilla, Arria, Fannia. Plin. l. 3. ep. 11.

5. *Jacto fulmine.*] Eo pertinet illud Plinii l. 3. ep. 11. Tot circa me jactis fulminibus quasi ambustus, mihi quoque impendere idem exitium certis quibusdam notis augurabar. Has imperatorum animadversiones Ovidius fulmina appellat, sævum prælustri fulmen ab arce venit.

1. *In officio.*] In præfectura ærarii. Ad quod munus una cum Cornuto promorus fuerat a Nerva. Quo tempore quia Trajanus, licet ab urbe absens, Nervæ collega erat, Plinius videtur utrique acceptum id

referre lib. 10. ep. 20. Ut primum me domine indulgentia vestra promovit ad præfecturam ærarii Saturni &c. De præfectura illa ipse Plinius l. 1. ep. 10. Distringor, inquit, officio ut maximo, sic molestissimo. Sedes pro tribunali. subnoto libellos, conficio tabulas; scribo plurimas, sed illiteratissimas literas. Quam præfecturam quando gesserit, vide in Plinii vita.

2. *Ex difficultate.*] Eo enim res pluris fiunt, quo difficilius parantur.

3. *Rursus.*] Qui collegæ in ærarii præfectura jam fuimus.

4. *Ut morum.*] Ut qua sumus morum similitudine, non admodum mirum sit aut gloriosum, quod tam concordem vivamus.

sed temporibus diversis obligantur : nos duos consulatus accipimus simul, simul gerimus, alterque in altero consul, sed iterum, & pariter sumus.

- X C II. Illud vero quam insigne, quod nobis præfectis ærario, consulatum, ¹ antequam successorem dedisti. Aucta est dignitas dignitate. ne-
 5 que continuatus tantum, sed ² geminatus est honor : sinemque potestatis alterius, tanquam parum esset excipere, ³ prævenit. Tanta tibi integritatis nostræ fiducia fuit, ut non dubitares te salva diligentia tuæ ratione esse facturum, si nos post maximum officium privatos esse non sineres. Quid, quod ⁴ eundem in annum consulatum nostrum contulisti ? Ergo non alia
 10 nos ⁵ pagina, quam te consulem accipiet, & nostra quoque nomina addentur fastis, quibus ipse præscriberis. Tu comitiis nostris præsidere, tu nobis sanctissimum illud ⁶ carmen præire dignatus es, tuo iudicio consules facti, tua voce renunciati sumus : ut idem honoribus nostris suffragator in curia, in campo declarator existeres. Nam quod cum potissimum ⁷ men-
 15 sem attribuisti, quem tuus natalis exornat, quam pulchrum nobis ! quibus ⁸ edicto, quibus spectaculo celebrare continget ⁹ diem illum triplici gaudio latum : qui principem abstulit pessimum, dedit optimum, meliorem optimo genuit. Nos sub oculis tuis ¹⁰ augustior solito currus accipiet, nos inter secunda omina & vota certantia, quæ præfenti tibi conferentur, ve-
 20 hemur alacres, & incerti ¹¹ ex utra parte major auribus nostris accadat clamor.

- X C L III. Super omnia tamen prædicandum videtur, quod patetis ¹ consules esse quos fecisti. Quippe nullum periculum, nullus ex principe metus consulares animos debilitat & frangit : nihil invitis au-
 25 diendum, nihil coactis decernendum erit. Manet, ^a manebitque honoris veneratio sua, nec securitatem ^b auctoritate perdemus. Ac siquid

INTERPRETATIO.

a Manebit debita consulatui reverentia. b Propter auctoritatem.

NOTÆ.

1. *Successorem.*] In ærarii præfectura.
2. *Geminatus.*] Tum quia eodem tempore & præfecti ærario eramus, & consules saltem designati, tum quia uterque collegæ sui honore tanquam suo gaudebat.
3. *Prævenit.*] Vide chronologicam tabulam, a nobis huic operi præfixam.
4. *Eundem in annum.*] Quo tu consulatum gessisti.
5. *Pagina.*] Fastorum, in qua consulum nomina inscribebantur.
6. *Carmen præire.*] De hac consuetudine supra n. 63. not. 4.
7. *Mensem.*] Septembrem, ut liquet ex iis quæ sequuntur, quem ut consulatum gereremus, assignasti.
8. *Edicto.*] Consul enim in honorem

natalium principis iustitium & ludos indicabat. Sic natalem Augusti apud Dionem legimus annuis circensibus, idque decreto in perpetuum celebratum.

9. *Diem triplici gaudio.*] Decimumquartum Kal. Octob. felicem 1. Domitiani morte, 2. Nervæ imperio, 3. Trajani natalibus. Sic Cæsar de alio die, *Fortuna quæ dicitur ludere in rebus humanis, mirificos casus in eundem diem conjecit.*

10. *Augustior.*] Eo quem, cum Tribunus aut prætor esset habuerat.

11. *Ex utra &c.*] Utrum a dextra, an a sinistra circi parte, major plausus audia tur.

1. *Consules esse.*] Consul non tantum nomen, sed etiam auctoritatem retinere.

forte ex consulatus fastigio fuerit diminutum, nostra hæc erit culpa, non seculi: licet enim quantum ad principem, licet tales consules agere, quales ante principes erant. Ullamne tibi pro beneficiis referre gratiam parem possumus? nisi tamen illam, ut semper nos meminerimus consules fuisse, & consules tuos. Ea sentiamus, ea censeamus, quæ consularibus digna sunt: ita versemur in rep. ut credamus esse rempublicam: non consilium nostrum, non operam subtrahamus: nec disjunctos nos, & quasi dimissos consulatu, sed quasi astrictos & devinctos putemus; eundemque locum laboris & curæ quem reverentiæ, dignitatisque teneamus.

XCIV. ¹In fine orationis præses ²custodesque imperii deos ego consul pro rebus humanis, ac te præcipue, Capitoline Jupiter, precor, ³ut beneficiis tuis faveas, tantisque muneribus addas perpetuitatem. Audisti, quæ malo principi precabamur, exaudi quæ pro dissimillimo optamus. ⁴Non te ⁵distingimus votis. non enim pacem, non concordiam, non securitatem, non opes oramus, non honores: simplex, cunctaque ista complexum unum omnium votum est, salus principis. Nec vero nova tibi injungimus. tu enim jam tunc illum in tutelam recepisti, cum prædonis avidissimi faucibus eripuisti. neque enim sine auxilio tuo, cum altissima quæque quaterentur, hic, qui omnibus excelsior, inconcussus stetit.

INTERPRETATIO.

c Nec liberatos nos curis consularibus, sed | a Non te multitudine votorum distrahimus.
quasi, &c.

NOTÆ.

2. Nisi tamen.] Ex consuetudine Plinii pro nisi solum.

3. Eundemque.] Id est, ut sicut primum in republica magistratum gerimus, ita omnium maxime ad reipublicæ salutem & gloriam invigilemus.

1. In fine.] A precatione duxerat orationis exordium; nunc eandem obsecratione religiosa concludit.

2. Custodesque imperii Deos.] Sui erant singulis urbibus dii tutelares custodesque, quorum nomina studiose occultabantur. Veteres enim in ea erant opinione, urbes capi non posse, quin ante dii illi, seu sponte, seu magicis carminibus evocati excessissent. Sic ante excidium Troiæ: *Excessere omnes adytis, avisque relictis dii quibus imperium hoc steterat.* Æneid. 2. 251. Sic ante ruinam Hierosolymitanam, *Expansæ repente delubri fores, exaudita major humana vox, excedere deos, simul ingens motus excedentium.* Tacit. Hist. l. 5. Quare apud Curtium l. 4. cum Tyriis, quorum urbem Alexander obli-

debat, visus esset in somnis Apollo ipsorum urbem relinquere: hujus statuam illico ad Herculis hoc est, ad deorum omnium fortissimi aram arctissime alligarunt, a quo retineretur strenue. Atque hinc est, cur adhuc hodieque inter viros doctos controversum sit, utrum Jupiter an Mars an Luna an Opis concubina, aut Angerona, quæ ore obligato obsignatoque quasi ad præcipiendum arcanum exhibebatur, fuerit dea urbis Romæ tutelaris. Eiusdem urbis Romæ fuit nomen alterum, sed pari religione occultum: ut Valerius Soranus capite luerit, quod illud evulgasset. *Plin. l. 3. c. 5.*

3. Ut beneficiis tuis.] Ut Trajanum, quem nobis tanquam singulare beneficium concessisti, serves.

4. Distingimus.] Districtus negotiis dicitur cujus maximæ sunt ac variæ occupationes, quique ut singulis det operam quasi dividere se ac distrahere necesse habet.

5. Prædonis avidissimi.] Domitiani.
N. iij

Præteritus est a pessimo principe,⁶ qui præteriri ab optimo non potuit. Tu clara iudicii tui signa misisti, cum proficiscenti ad exercitum tuo nomine, tuo honore cessisti. Tu voce imperatoris, quid sentires locutus, filium illi, nobis parentem, tibi pontificem maximum elegisti. Quo majore fiducia,
 5 iisdem illis votis, quæ ipse pro se nuncupari jubet, oro, & obtestor, si bene remp. si ex utilitate omnium regit, primum ut illum nepotibus nostris ac pronepotibus serves, deinde ut quandoque successorem ei tribuas,⁷ quem genuerit, quem formaverit, similemque fecerit adoptato: aut si hoc fato negatur, in consilio sis eligenti, monstresque aliquem,⁸ quem adoptari in
 10 Capitolio deceat.

XC V. Vobis P. C. quantum debeam, publicis etiam monumentis continetur, vos mihi² in tribunatu quietis, in prætura modestiæ, vos in istis officiis etiam,³ quæ e studiis nostris circa⁴ tuendos socios injunxeratis, cuncti constantiæ antiquissimum testimonium perhibuistis. Vos proxime
 15 destinationem consulatus mei his acclamationibus approbavistis, ut intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, ut hunc consensum vestrum complectar & teneam, & in dies augeam. Etenim memini tunc verissime judicari meruerit quis honorem, necne,⁵ cum adeptus est. Vos modo⁶ favete huic proposito, & credite, si cursu quodam⁷ proventus ab illo insidiosissi-
 20 mo principe, antequam profiteretur odium bonorum, postquam professus est; substiti, cum viderem, quæ ad honores compendia paterent longius iter malui; si malis temporibus inter mæstos & paventes, bonis inter securos gaudentesque numeror; si denique in tantum diligo optimum principem, in quantum invisus pessimo fui. Ego reverentiæ vestræ sic semper
 25 inserviam, non ut me consulem, & mox consularem, sed ut candidatum consulatus putem.

INTERPRETATIO.

² *Qua imposuistis mihi, ut, pro mea dicendi facultate, causam sociorum defenderem.*

NOTÆ.

⁶ *Qui præteriri.*] Qui præteriri non potuit, a Nerva egregium successorem sibi quærente.

⁷ *Quem genuerit.*] Nullos, quod sciam, liberos habuit Nerva.

⁸ *Quem adoptari.*] Id est, qui ut alter Trajanus, adoptari coram diis mereatur.

¹ *Publicis monumentis.*] In quæ senatorum elogia super Plinii tribunatu, & prætura relata erant.

² *In tribunatu.*] Cum tribuni plebis turbarum ferme auctores, aut fautores essent: Plinius quieti ac tranquillitati studuit.

³ *In prætura.*] De hoc magistratu supra n. 77. not. §.

⁴ *Tuendos socios.*] Quas causas egerit Plinius. Vide in ejus vita.

⁵ *Cum adeptus est.*] Scilicet vestris suffragiis, quæ dignissimis tantum impertimini. Potest etiam ita explicari; cum illum magistratum gerit.

⁶ *Favete.*] Sensus est: Favete, & credite; si substiti, si hoc modus loquendi venustus, ut ille Ovidii; Si fuit hic animus nobis, ita parcite divi, id est, ut hic animus nobis fuit.

⁷ *Proventus.*] A Domitiano ad præturam, mox eidem imperatori invisus, ut videri potest in Plinii vita,

AD PANEGYRICVM II. VITA DIOCLETIANI ET MAXIMIANI.

Anno V. C. 1001. Christi 248. Philippi Aug. 4.

AURELIUS VALERIUS DIOCLETIANUS, cognomento Jovius, quod tyrannos, ut ait Joan. Bap. Egnatius, velut alios gigantes a totius terrarum orbis regia Jovis instar propulisset, prope Salonas in Dalmatia nascitur. Fuit is Anulini senatoris aut libertinus, ut aliqui volunt; aut scriba, ut alii; aut libertinus idemque scriba: sic enim variae sententiae conciliari possunt. Patre ignoto genitus est, Matre vero pariter, atque oppido nomine Dioclea; quorum vocabulis, donec imperium sumeret, Diocles appellatur; post vero, Graeco nomine in Romanum morem converso, Diocletianus. Epit. Victoris.

Ex infima illa fortuna per omnia militiae stipendia ad supremum tandem honoris apicem pervenit, non sine multo ante accepto futurae suae magnitudinis augurio. Cum enim gregarius adhuc miles apud Tungros, quae Galliae Belgicae civitas est, in Drui-

tionem sui convictus faceret; illa, *Diocletiane nimium avarus, nimium parvus es. Cui ridens Diocletianus, Tunc ego largus, cum imperator fuero. Tum Druias: Diocletiane jocari noli, nam imperator eris cum Aprum occideris. Risit ille, verumtamen dicti illius memor, mirum quam acer ab eo tempore venator, quam cadendorum aprorum studiosus foret. Interim cum Aurelianus, Tacitus, Probus, ac porro Carus imperium accepisset, subinde dictitabat, Ego semper apros occido, sed alter utitur pulpamento. Haec vera, an falsa sint non statuo; certe ista ab Druide ipsa audivisse avum suum refert Popiscus in Numeriano.*

An. V. C. 1003. Christi 250. Decii imp. 2.

M. VALERIUS MAXIMIANUS HERCULIUS libertini etiam sanguinis, inquit Joan. Bap. Egnatius, ortu agresti, inquit victor, in Pannonia nascitur, haud longe firmio, quem locum adhuc aetate sua, insignem tradit, palatio ibidem exstructo ubi ejus parentes opera mercenaria exercuerant.

An. V. C. 1037. Chr. 284. Carini, & Numeriani Augg. 2. Dioclet. ætatis 36.

Diocletianus ardebat magis ac magis studio adipiscendi imperii, quo quidem eo dignior sibi videbatur, quod alios ex aliis honores gessisset. Igitur cum Numerianus imperator, patre in Perside prope Tygrum amisso, e Persico bello in lætica rediens ab Arriano Apro socero suo, eodemque prætorii præfecto occisus esset: re a militibus comperta, advocatur concio, in qua & imperator, & hujus necis ultor quæreretur. Ibi Diocletianus, tum domesticorum imperatoris comes, & Mœsiæ præfectus, omnium consensu proclamatur Augustus 15. Kal. Augusti. Quam dignitatem cum solenni de more accepisset: quoniam jubetis, inquit, ut de Numeriani interfectore quærat, obsequar voluntati vestræ. Tum Aprum, quem milites eo protraxerant, proxime astantem digito commonstrans; *Hic est auctor necis Numeriani. Quem transfo-diens: Gloriare Aper, magni Aeneæ dextra cadit: & ad exercitum conversus, Tandem Aprum fatalem occidi:* atque ita Druidis de suo imperio vaticinium implevit. Quæ visa & audita ab avo suo refert idem *Vopiscus in Numeriano.* Nicomediam purpuratus intravit 5. Kal. Oct. *Chronicon Alexandrinum.* Hic primum consulatum iniit. Ab eo anno incipit æra Diocletiani, quæ illo mortuo æra martyrum dicta est.

An. V. C. 1038. Chr. 285. Dioclet. imp. 2. ætat. 37.
Maxim. imp. 1. ætat. 35.

Diocletianus e Syria redux consulatu Kal. Jan secundum inito, multis præliis in Illyrico congregitur cum Carino, qui in Galliis, Italia, & Illyrico post patris Cari & Numeriani fratris mortem sub Augusti nomine imperabat; donec Carinus prope Murgum, inter Viminacium, atque Aureum montem in Mœsia superiore a suis, quibus propter nefaria scelera summe odiosus erat, confoditur. Qua morte cum vacuum esset Occidentis imperium, ab iis provinciis & exercitu, cui ille præerat, renunciatur imperator, & in Oriente & Occidente sine competitore regnat. Quo fit ut inde aliqui annos Diocletiani compurent. Interim cum rusticorum factio, quibus *Bagaudarum* nomen, ducibus L. Pomponio Aliano, & Saloni- no Amando, ut Victor & Eutropius tra-

dunt, tumultus in Galliis concitaret, castrumque Parisios inter, & Meldas ad Matronam situm, ubi nunc Fossatense S. Mauri Monasterium est, occupassent: Diocletianus metuens ne Galliæ omnes superiorum temporum injuriis, hoc est, Carini Augusti acerbitate ac ferocia, tyrannicisque iudicium suorum exactionibus vexatæ deficerent, M. Aurelium Maximianum veterem amicum, & sub Probo atque Aureliano commilitonem, cui uni Druidis de suo imperio vaticinium aperuerat, hominem sibi ætate prope supparem, bello strenuum, & inter arma educatum institutumque, Cæsarem facit Romæ, ubi ille Nicomedia evocatus magno populorum omnium plausu & acclamatione exceptus est. *Paneg. 6. n. 8.* Eodem die inde in Gallias mittitur, ad quam expeditionem legionem Thebanam, quæ 6666. militum erat, secum abduxit. Gallias brevi seu vi, seu prudentia pacavit. Atque hinc Hercules dictus est, quod Diocletianum jovium instar Herculis ad purgandas montis Gallias adjuvisset. Maximianus legionem integram solitis gentilium sacrificiis pollui recusantem, trans Alpes Octoduri in Veragris ad Rhodanum occidi jussit.

An. V. C. 1039. Chr. 286. Dioclet. imp. 3. ætat. 38.
Maxim. imp. 2. ætat. 36.

Maximianus redierat victor consulatum Treveris initurus. Cum ecce nunciatur Achilleum in Ægypto Tyrannidem invasisse: Narseum Persam Orienti bellum inferre: Quinguentanas gentes in Africa turbare: Carausium Belgico & Armorico tractu contra Francos & Saxonas Pyratas tutando præfectum, abducta secum Romana classe Britannias occupasse: Burgundiones & Alamannos, imo & Chaibonas, Erulosque viribus primos barbarorum, locis ultimos, in Gallias irrumperere: Maximianus hos repente adortus fugavit occiditque, ac Treveros redux magno omnium plausu exceptus est. Interim Diocletianus opus sibi consorte imperii, ad reliquos motus compescendos sentiens, Maximianum ex Cæsare Augustum facit Kal. Aprilis, moxque in Orientem convolat. Maximianus vero Carausio, quem propter publica latrocinia proseripserat, præcipue insensus, in Galliam contendit. Ibi cum ad Carausium, in Britannias persequendum classem nul-

lam reperisset: quo perduellis illius vires accideret, eam, quæ Rhætiis objecta est, Germaniæ partem ingressus, in Burgundiones, & Alamannos propter occultum cum Carusio foedus in Gallias effusos arma converterit, & eos partim fame, partim ferro confecit. *Pan. 2. n. 5.* Chaibonas vero, & Erulos ad mare Codanum degentes internectione delet, ipsumque eorum regem inter ipsas, quas moliebatur insidias, capit: sicque Romanos limites ad Danubii caput, atque adeo ad transitum Guntensem, id est, ad Guntzeburgi pontem extendit: captivos bene multos ad Nerviorum & Treverorum excolendos agros abducit. Qua victoria ita attriti sunt Franci, ut Esatech unus ex eorum regibus magna multitudine comitatus, pacis petendæ & sui purgandi causa ad Maximianum venerit; ac rebus ex animi sententia confectis domum reverterit; Genobaud vero item Francorum rex, quem fortasse amantem otii bellumque dissuadentem Franci expulerant, fuerit in regnum a Maximiano restitutus. *Pan. 2. n. 10. & Pan. 3. n. 3.*

Nec minus prospere rem gessit in Oriente Diocletianus: nam adversus Narseum Persarum regem cum Saracenis & Parthis Mesopotamiæ atque Armeniæ imminentem progressus, his quidem ultra Tigrim propulsis, illis acie victis. Narseum ad petendam pacem adegit. Inde reversus Gothos, Scythas, Sarmatas Daciam trajecto Istro populantes, nec multo post Quados & Marcomannos superato Danubio Rhætiis ingressos subegit: quibus in victoriis annos omnino tres ambo imperatores impenderunt. Obiter autem notandum est Maximiani imperium ab anno 285. numerari, quo Cæsar factus est: ita enim anno imperii vicésimo purpuram deposuerit.

An. V. C. 1040. Chr. 287. Dioclet. imp. 4. etat. 39. Maxim. imp. 3. etat. 37.

Diocletianus tertium, Maximianus secundum consulatum gerunt. Maximianum Massiliæ hoc anno fuisse constat ex actis Martyrii S. Victoris.

An. V. C. 1043. Chr. 290. Dioclet. imp. 7. etat. 42. Maxim. imp. 6. etat. 40.

Diocletianus IV. & Maximianus III. consules, deliberaturi de duobus periculosis

bellis, Ægyptiaco adversus Achilleum tyrannum, & Africano adversus Quingentanas gentes in Africa turbantes; item & de Cæsaribus creandis, quibuscum huius duplicis belli curam communicarent, acturi: Mediolanum hyemis tempore conveniunt, hic quidem e Germania, ille vero e Perside. *Pan. 2. n. 9.*

An. V. C. 1044. Chr. 291. Dioclet. imp. 8. etat. 43. Maxim. imp. 7. etat. 41.

Hoc igitur anno adoptant, & Cæsares faciunt Diocletianus quidem Galerium Maximianum, hominem in Dacia haud longe a Sardica natum, cui Valerium filiam collocat; Maximianus vero Flavium Constantium, Constantini magni patrem, Claudii Aug. ex Claudia Crispi eius fratris filia nepotem. Huic Maximianus Maximianam Theodoram privignam suam, conjugem dat. Ambo, quas prius habebant, uxores dimittere coacti. Confestim Diocletianus in Ægyptum adversus Achilleum abit. Idem Galerio genero suo dat limites Danubii defendendos. Maximianus Treveros concedit, ut scilicet ad Alamannos, si trans Rhenum in Gallias irrumperent, reprimendos, & ad opem suis si opus esset ferendam esset paratior. Generum vero suum Constantium, Gesoriacum (Bononiam hodie dicimus) mittit. Illuc Constantius relicto apud Diocletianum filio Constantino magno accurrit. Urbem a prædiciariis Carausii militibus & validissima classe defensam, incredibili celeritate occupat, inde, si præsto fuissent naves, consecuturus hostem in Britanniam. Interim Bataviam a Francis, Frisii, & Chamavis Carausii foederatis ibi grassantibus liberat. *Pan. 2. n. 11. Pan. 5. n. 6. Pan. 6. n. 4. Pan. 7. n. 5.*

An. V. C. 1045. Chr. 292. Dioclet. imp. 9. etat. 44. Maxim. imp. 8. etat. 42.

Imperatores Constantio & Galerio Cæsaribus Tribunitiam potestatem conferunt. Maximianus Rheno insistit, ut Francos & Alamannos contineat, interea dum Constantius cum classe in Britanniam appellere nititur. At repentina tempestate repulsus foedus cum Carausio inire, Britanniarumque imperium ei remittere necesse habuit. *Eutrop.*

*An. V. C. 1046. Chr. 293. Dioclet. imp. 10. et. 45.
Maxim. imp. 9. etat. 43.*

Diocletianus V. Maximianus I V. Consulatum ineunt. Illum trophæa Persica usque eo amentiae adegerunt, ut Caligulae & Domitiani exemplo adorari se tanquam deum vellet: ad cuius nominis maiestatem aut conciliandam, aut tuendam, non modo vesti, sed & calceis ipsis gemmas pretiosissimas inferebat. Interim Carausio per Alecū summum sub eo rerum administrum occiso, adversus hunc Romana classis apparatur.

*An. V. C. 1047. Chr. 294. Dioclet. imp. 11. et. 46.
Maxim. 10. etat. 44.*

Diocletianus adversus Bastarnas, Carpos, & Sarmatas rebelles, Galerium, qui hoc anno cum Constantio Chloro gerebat consulatum, mittit. Defuncta autem ejus uxore Valeria, Galerio cum imperator Sullanum Gabinii affinis sui filiam conjugem dare vellet; illa Christiana gentilis hominis nuptias recusans in paternis aedibus cæditur. Ac duobus post annis Gabinius una cum Caio Pontifice uterino fratre propter Christianam pariter religionem Diocletiani jussu interfectus est. Kal. Maii.

*An. V. C. 1048. Chr. 295. Dioclet. imp. 12. et. 47.
Maxim. imp. 11. etat. 45.*

Diocletianus morte afficit Serenam conjugem Christianam, Valeriae & Eutropiae matrem: quarum hæc Herculo, illa Galerio nupserat. Quod spectat ad res bellicas, *Carporum natio*, inquit Idatius, *translata omnis in Romanum solum, cuius seve pars iam tum erat ab Aureliano cæsa.*

*An. V. C. 1049. Chr. 296. Dioclet. imp. 13. et. 48.
Maxim. imp. 12. etat. 46.*

Diocletianus VI. consul Alexandriam octavo obsidionis mense capit, ibique interfecto seditionis auctore Achilleo, direpta Alexandria, everfisq; ejus muris, totam Ægyptum vastat, Busirin & Copton urbes Ægypti primarias funditus eruit, Saracenos Achillei partium fautores puniri jubet. Interim Galerium exercitus a Narseo Persarum rege interfecti reliquias ad se in Mesopotamiam, quo subacta Ægypto diverterat, ægre reducentem, per summum contemptum ne intuitus quidem, aliquot passuum millibus finit, quamvis purpuratus ip-

se esset, ante suum carpentum peditem gregarii instar militis currere. *Ex Eutrop.* Maximianus vero a Rheni limitibus, quos toto Britannici belli tempore contra Francos & Alamannos strenue defenderat in Africam transire cogitat, Africanum bellum non amplius per duces suos, sed per se ipse gesturus. Igitur paucis post mensibus Quingentanas nationes in Africa grassantes profligat, & seditionis architectum Julianum interficit. Mauros vincit, quare sic illum compellat Mamertinus, *Tu ferocissimos Mauritaniae populos inaccessis montium iugis & naturali munitione fidentes expugnasti, cepisti, transtulisti*, nempe in Romanas provincias, quas excoherant. *Pan. 6 n. 8.* Interea cum Alamanni Maximianum procul a suis finibus viderent Africano bello intentum, Rhenum glacie concretum transgressi in Gallias hostiliter irruunt. Quo nuncio commotus Constantius obviam iis procedit cum exercitu, ac primum infelici exitu pugnat vulneraturque, mox redintegrata pugna ad Lingonas L X. Alamannorum millia cædit, Vindonissam hostium strage complet, reliquos in Batavia quo fugerant, captos ad ditionem compellit.

*An. V. C. 1050. Chr. 297. Dioclet. imp. 14. etat. 49
Maxim. imp. 13. etat. 47.*

Maximiano V. consule, Diocletianus Galerium II. consulem, e Perside, ubi profligato Narseo amissi anno superiore exercitus probrum cluerat, revertentem, honorifice in Mesopotamia excipit. Hac autem Galerii victoria quinque provinciae recuperatae sunt, imperiique limites ad Tigrim usque extensi. *Eutrop.* Diocletianus Nicomediam & Maximianus in Gallias revertuntur.

*An. V. C. 1051. Chr. 298. Dioclet. imp. 15. etat. 50
Maxim. imp. 14. etat. 48.*

Imperatores devictis tandem cunctis hostibus, & pacato orbe terrarum, Romam regressi, dilatum hæcenus propter varia quibus impediabantur bella triumphum agunt ingenti ferculorum pompa, antecedentibus currum, Narsei conjugem, fororibus, liberis, & omnibus Parthorum spoiliis.

*An. V. C. 1052. Chr. 299. Dioclet. imp. 16. et. 51.
Maxim. imp. 15. etat. 49.*

Diocletiano VII. & Maximiano VI.

Coff. vidī sunt Marcomanni. *Idat.* Ther-
mæ Romæ Diocletianæ factæ, & Maxi-
mianæ Carthagine. *Euseb. in Chron. Au-
son. in carmine de claris urbibus. Scaliger in
Euseb. ex veteri lapide.* Idem Maximianus Pa-
latium Aquileiæ, & amphitheatrum Vero-
næ extruxit.

*An. V. C. 1055. Chr. 302. Dioclet. imp. 19. ætat. 54
Maxim. imp. 18. ætat. 52.*

Gravissima persecutio in Christianos.
cœpta est, quæ decima fuit.

*An. V. C. 1056. Chr. 303. Dioclet. imp. 20. ætat. 55
Maxim. imp. 19. ætat. 53.*

Diocletianus VIII. & Maximianus
VII. consulatum gerunt.

*An. V. C. 1057. Chr. 304. Dioclet. imp. 21. æt. 56.
Maxim. imp. 20. ætat. 54.*

Constantinum quoque Cæsarem factum
esse addit *Victoris epitome*, haud dubie a Con-
stantio patre. Galerius Constantinum abs-
que suspitione crudelitatis e medio subla-
tum volens, in expeditione adversus Sar-
matas variis periculis obiecit, ut ex *Valesii
Anonymo* fusiis dicetur in Constantini vi-
ta. Interim ita Constantium inter & Gale-
rium, Romanum imperium divisum est, ut
Galerius Illyricum, Asiam & orientem ob-
tineret, Constantio vero Gallia, Italia, Africa
obtingeret. At Constantius Galliis conten-
tus Africam & Italiam remisit Galerio, qui
tor regionibus administrandis cum par esse
non posset, Severum illico Italæ; Maximianum
præfecit Orienti, ipse Illyricum sibi
retinuit. *Quod Constantinus*, ut ait *Victor*,
Cæsar quoque effectus, haud dubie a Con-
stantio, & a Galerio religionis specie ad vicem
obsidis detentus, ut in ejus locum Severus
intruderetur, *tolerare nequiens*, ad Con-
stantium in Britanniam confugit; Eboracumque
pervenit, viii. Kal. Augusti anni
Chr. 306. ubi eodem die ejus pater e vivis
excesserat. *Idatius.* Ante tamen succes-
sor a patre designatus fuerat, *Zozimus.*
cunctis, qui aderant, annitentibus, ac
præcipue Eroco Alamannorum rege auxi-
lii gratia Constantium comitato, inquirunt
Victor & Zozimus. Addit *Eumenius* exercitus
suffragationem accessisse. At ille nihilominus
Cæsaris appellatione contentus Augu-
sti nomen recusavit.

Diocletianus IX. Maximianus VIII.

consules, purpuram ponunt Kal. Aprilis;
ille Nicomediæ, hic Mediolani, in tem-
plo Jovis Capitolini. Ille ex imperii for-
tasse tædio, aut adversæ fortunæ metu:
hic, ut Diocletiano, quem huc usque
tanquam parentem coluerat, obsequeretur:
uterque ex desperatione Christianæ religio-
nis abolendæ: hic in Lucaniam, ille Salo-
nas concessit. Simul vero Constantius, &
Galerius Augusti nuncupantur, Cæsares
fiunt Severus & Maximinus, vel a Diocle-
tiano aut Maximiano, ut ait *Idatius*: vel a
Galerio, ut contendit *Eutropius*.

An. V. C. 1060. Chr. 307. Constantini 2.

Maximianus IX. Consul, qui simul cum
imperio nunquam imperandi cupiditatem
depofuerat, ubi Maxentium (quem alii
Maximiani ex Eutropia Augusta, alii Eu-
tropiæ Aug. ex Eutropio Syro priore mari-
to: Victor ab Eutropia suppositum tradit)
mortuo Constantio Romæ acclamatum a
prætorianis imperatorem audit, Lucaniæ
solitudinem deserit, in speciem ut motus
reipublicæ imminentes sedaret; revera au-
tem, ut resumeret imperium. Porro Diocle-
tianum Carnunti in Pannonia, non Carnuti
in Celtica, ut vult *Zozimus*, agentem ad idem
faciendum per literas cohortatur. At ille: *U-
tinam*, inquit, *Salonæ possetis visere olera nostris
manibus instituta*! profero nunquā istud tentan-
dum iudicare. Quia Diocletiani constantia,
Maximianus nihilo magis ab incepto de-
territus, Romam contendit, ubi insignibus
imperatoris, & Augusti nomine iterum
sumpto, Ravennam venit, Severum mala
fraude perdit, sed & Maxentium dolo ne-
quicquam adortus, re agnita purpuram
denuo exuit, ac non sine vitæ periculo
Treveros Galliæ Belgicæ urbem ad Con-
stantium sub specie officii moliturus ei
quoque insidias confugit. Ab eo humanis-
sime excipitur: Pro quibus officiis Maxi-
mianus Faustam filiam ei dat in conjugem,
cum Augusti nomine, quod præ modestia
ut diximus huc usque recusarat.

An. V. C. 1061. Chr. 308. Constantini 3.

Maximianum haud delinuit hæc geni-
ri sui Constantini humanitas, ac conces-
sus, ut aliqui putant, decimus consula-
tus. Quin potius commodum recuperan-
di imperii tempus nactum se esse ratus, dis-
simulato consilio Treveris discedit, Are-

late resumit purpuram, tum Massiliam fugit, unde navigaturum se sperans in Italiam ad Maxentium, ibi oppressus interiit fractis laqueo cervicibus, *Epit. Victor.* si Eusebio fides est, se ipse strangulavit, *lib. 8. c. 29.* Obiit anno ætatis sexagesimo. *Victor.*

An. V. C. 1069. Chr. 316. Constantini II.

Diocletianus obiit III. nonas Decemb. in villa sua Spalato haud procul Salonis, inquit Zozimus vel ut alii legunt *Salone in villa sua palatio.* De ejus obitu varix sunt auctorum sententix. *Morte consumptus est,* inquit Victor, & satis patuit per formidinem voluntaria. Quippe cum a Constantino atque Licinio vocatus ad festa nuptiarum, per senectam quo minus interesse valeret, excusavisset: rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio favisse, ac Maximiano favere, suspectans nequem de decorosam, venenum hausisse dicitur. Alii suæ mentis impotem contabuisse dicunt. Ejusque palatium ictu fulminis absumptum fuisse, *Euseb. hist. l. 8.* Alii senatus iussu strangulatum, *Zonaras.* Alii corpore putrefacto, & ut addit Cedrenus, lingua vermibus scaturiente obiisse. Quod vereor ne in osorem Christianæ religionis imperatorem iracunde nimis dictum sit. Certe contigit ei quod nulli post natos homines, ut cum privatus obiisset, inter divos referretur. Eutrop. Imperavit annis non 25. ut ait vulgaris epitome Victoris, sed 20 tantum, ut ait Victor Schotti, ceterique consentiunt. Vixit annos 68. inquit Victor. Sed quoniam Maximianus sexto ante Diocletianum anno, ætatis vero sexagesimo obiit, atque ita Diocletianus non nisi duobus annis Maximiani antecibat ætatem, aliquam obicere difficul-

tatem potest locus Mamertini in utriusque imperatoris Genethliaco, ubi ambos alloquens: *Quæ (similitudo) ne etiam interval- lum vestræ vincit ætatis, & seniore juniorumque charitate mutua reddit æquales: ut jam illud falso dictum sit, non delectare societatem rerum nisi inter pares annos.* Intelligimus enim, sacratissimi Principes, geminum vobis, quamvis dispares sitis ætatibus, inesse consensum, &c. n. 7. Hinc enim colligi posse videtur majus inter utriusque ætatem fuisse quam duorum annorum intervallum. Quapropter Baronius cum ex Victore Diocletianum vixisse annos 68. in contextu scrip- sisset, ad oram libri legit 78. Totidem annos ei attribuunt Pomponius Lætus & Joa. Bap. Egnatius, quibus ego etsi facile assentior: propter hunc Mamertini locum tamen in hac utriusque vita secutus sum communem sententiam.

Uterque genere fuit ignobili, statura magna, firmo & procero corpore, vultu feroci: uterque sub Probo & Aureliano scientiam militarem edoctus, pari uterque in Christianos ævitia, sed Diocletianum vel pietas in deos, vel amittendi regni metus crudelem efficiebat; Maximianum sola innata ferocia. Ille consilii semper alii, inquit Ammianus nonnunquam tamen effrontis, sed prudentis. Ut quo tendebat, perveniret vim semper adhibens, hic fraudem si minus vis succederet. Quam ille arrogans, & divinorum honorum cupidus, tam iste effusus in omnem libidinem: Postremum in hoc præter aliquam militiæ peritiam, nihil non agreste & humile, in illius vero vel vitiis incrant quædam magnæ mentis indicia.

DE AUCTORE H V J V S P A N E G Y R I C I ET QUO TEMPORE, QUOQUE LOCO SIT HABITUS.

HUjus & sequentis Panegyrici auctorem esse cum persuaderi styli affinitate, tum videtur auctor ipse innuere. *Pov- ram ut me dignatione qua pridem audieras rursus audires.* Pan. 3 n. I & n. 5. De victoriis vestris multi summa eloquentia prædixi dixerunt,

& ego pridem cum mihi auditionis tue divine dignatio eam copiam tribuit, quantum potui prædicavi. Accedit Sigonii, Livineii & Puteani ita existimantium auctoritas. Hunc autem auctorem esse Mamertinum indicio est Panegyrici titulus. Ac Mamertinum alium

fuisse oportet ab eo, qui post septuaginta annos elegantissimo Panegyrico gratias egit Juliano imp. de consulari. Et si nominis fortasse similitudo fecit, ut aliqui ex duobus Mamertinis unum fecisse videantur:

Habitus est XI. Kal. Mart. die urbis natali. Hoc die quo immortalis ortus domina gentium civitatis celebratur, n. 1. anno Christi 292. cum Constantius Bononia capta, purgataque a barbaris Batavia classem, ut est n. 11. & 12. in Britanniam transiturus appareret: cum Diocletianus esset in Orien-

te, n. 14. presente Maximiano Aug. Quanto tandem studio laudari te hic a nobis convenit, qui te presentem intuemur? n. 2. Non Romæ numero enim 13. quanto nunc civitas illa (Romam intelligit!) esset augustior, si vos (imperatores) conspiceret. In Gallia: quoniam hunc optimum principem (Maximianum) in Gallis suis retinet ratio reipublicæ, n. 13. Treveris, ut putat post Sigonium, & Livineium Cl. Puteanus, & vero erat urbs ista imperatorum domicilium, cum in Gallis versabantur.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Rationem affert cur natali Urbis die potissimum laudari Imperatorem oporteat, cuius si non conditor, restitutor certe sit. Quod si tanto honore iis diebus Hercules a Romanis colitur, quod eum de Geryone victorem in Italiam advenisse meminerint, multo magis sibi & Gallis ceteris laudandum esse Maximianum, quem compressa Bagaudarum seditione in Gallia presentem intueatur. Primum dubitat quid in eo laudare maxime debeat, utrum ejus in patriam merita? an genus, nomen ve ductum ab Hercule? an traductam in castris adolescentiam? an demum ejus victorias? Hac ita pratermittit, ut laudet singula. **DISTRIBUTIO** videtur esse. I. Quid, ante imperium. II. Quid in imperio gesserit. Priorem partem perstringit tantum, in altera commoratur. Adoptatus a Domitiano in summis reip. angustiis velut Hercules Atlanti opem ferre non recusat, n. 3. Rusticanorum factionem, quibus Bagaudarum nomen, ducibus Æliano, & Amando excitatam comprimit, n. 4. Vixdum sopito illo bello Burgundiones, & Alamannos excidium Gallie minitantes, ita obsidet ut præ multitudine fame & peste conficiantur. Chaibonas, atque Erulos irrupentes reprimi primum, tum eorum fines ingressus summa internecione delet, n. 5. simul adoptatur, simul fit Caesar, Consul, simul adversus Bagaudas properat: unde redux incredibili populorum concursu & letitia Treveris excipitur, n. 6. Quantam securitatem hac victoria Galliis attulerit, n. 7. Maximianus e Germanico bello victor, Diocletianus e Persico Mediolanum conveniunt; de bello Egyptiaco & Africano, ac de Caesaribus creandis deliberaturi, n. 9. Maximianus suum Genebo regnum restituit, Esatech regem constituit, dum Diocletianus in oriente Narseum Persarum regem ad deditionem compellit, n. 10. De concordia utriusque imperatoris. De expeditione maritima, quam Maximianus Constantio Casari genero suo adversus Carasium commiserat. Ex felicibus hujus belli initiis bonum ejus exitus omen ducit, n. 11. **IN FINE** Romam compellat, quam feliciorum esse dicit sub Domitiano & Maximiano, quam sub Remo & Romulo. Eandem addit augustiorem futuram & natales suos celebraturam multo jucundius, si horum conspectu frueretur, n. 13. Hanc rogat ne Treverensi Urbi illos invidet; aut si triumphantes imperatores brevi in sinu acceptura sit, Diocletianum ocyus Orienti, Maximianum Galliis reddat, n. 14.

CLAVDII MAMERTINI PANEGYRICUS

MAXIMIANO AUGUSTO DICTUS.

I. **C**um omnibus festis diebus, sacratissime Imperator debet honor vester^a divinis rebus æquari, tum præcipue celeberrimo isto, & imperantibus vobis lætissimo die veneratio numinis tui cum solenni sacrae¹ Urbis religione jungenda est. Verum est enim profecto, quod de origine illius civitatis accepimus, primam in ea sedem numinis vestri, sanctum illud venerandumque palatium, ² regem advenam condidisse. Neque enim fabula est de licentia poetarum, nec opinio de fama veterum seculorum, sed manifesta res & probata, sicut ³ hodieque testatur Herculis ara maxima, & Herculei sacri cultos⁴ familia Pinaria, ⁵ principem illum tui generis ac nominis Palantea mœnia⁶ addidisse victorem, &

INTERPRETATIO.

^a Deorum honoribus par esse.

NOTÆ.

1. **U**rbis religione &c.] Diem natalem non hominum tantum, & deorum, sed & urbium, coloniarum, imperii, adoptionis, reditus, navigationis, ac vindemiæ olim celebrari solitum, ex variis veterum locis notat Lindebrogius in Censorini librum de die natali. Maxima autem cum religione dies Urbis natalis celebrabatur xi. Kal. Maii, quo die Romulus Urbem fundavit. In cuius rei memoriam instituta sunt *Palilia*, sic dicta a Pale Dea, cui eo die feriæ fiebant, seu *Parilia* a partu Iliæ. *Orvid. Fastorum* l. 4. 718. *Plutarchus in Romulo. Plin.* l. 18. c. 26.

2. *Regem advenam &c.*] Evandrum Mercurii, & Carmentis filium, Arcadiæ regem, qui cum patrem forte interfecisset, avito regno pulsus, suadente matre, quæ vates erat, in Italiam venit, pulsusque inde Aboriginibus, ea loca tenuit, ubi postea Roma condita est, parvumque oppidum in Palatino monte extruxit *Pallanteum* dictum vel a *Pallante* proavo, vel a *Palantio* urbe Arcadica unde profectus erat, ut mavult *Dionys. Halic.* Videri potest *Virgilius. Æneid.* l. 8. v. 130.

3. *Hodieque.*] Legunt alii *hodie quoque*.

4. *Familia Pinaria.*] Respexit ad illud *Virgil. l. 8. 271. Primusque Potitius auctor, & domus Herculei custos Pinaria sacri.* Pinarius, & Potitius duo Arcadiæ senes fuere, quibus quomodo coli vellet, ostendit Hercules, scilicet ut mane, & vesperi sibi sacrificaretur. Igitur perfecto matutino sacrificio, cum sub solis occasum sacra essent pro more instauranda; Potitius prior advenit, Pinarius vero extis jam comestis. Quamobrem ei iratus Hercules statuit ut Pinarii ministrorum more cibos non attingerent, interea dum Potitii epularentur. Unde & Pinarii dicti sunt ἀπὸ τῆς πίνας id est, a fame; Potitii vero, quasi potiti extis. Vide libellum *de origine gentis Romanæ* ab Andræa Schotto Victori attributum.

5. *Principem illum tui generis.*] Ut Maximianus Herculeus dicebatur; ideo hujus, & sequentis Panegyrici auctor Mamertinus perpetuam Herculem inter & Maximianum instituit comparisonem.

6. *Addidisse.*] Lege *adiisse*, ut restituunt Livineius, & Bongarsius.

parva licet tunc regia, summa tamen religione susceptum, futuræ majestatis dedisse primordia : ut esse posset domus Cæsarum, quæ Hercules fuisset hospitium. Jure igitur hoc die, quo immortalis ortus⁷ dominæ gentium civitatis vestra pietate celebratur, tibi potissimum, Imperator invicte, laudes canimus, & gratias agimus, quem similitudo ipsa stirpis⁵ tuæ, ac vis tacita naturæ ad honorandum natalem Romæ diem tam liberalem facit, ut Urbem illam sic colas conditam, quasi ipse condideris. Re vera enim, sacratissime Imperator, merito quivis te,⁸ tuumque fratrem Romani imperii dixerit conditores : estis enim, quod est proximum, restitutores :⁹ & sit licet hic illi Urbi natalis dies,¹⁰ quod pertinet ad¹⁰ originem populi Romani; vestri imperii primi dies, sunt principes ad salutem.

II. Quare si nunc Romæ omnes magistratus, & pontifices, & sacerdotes, juxta parentes Urbis, & statores deos Hercules templa venerantur, quia partam aliquando ex victoria prædam,² a flumine Ibero, & conscio occidui solis oceano, ad³ pabula Tyrrhena compulerit, & in Palatino jugo venturo tibi reliquerit vestigia; quanto tandem studio nos hic convenit, qui⁴ te præsentem intuemur deum, toto quidem orbe victorem, sed nunc quidem maxime in eadem Occidentis plaga non pastorem trino capite deformem, sed⁵ prodigium multo tetrius opprimentem,²⁰

NOTÆ.

7. *Dominæ gentium.*] Romæ. Vide Panegyricum sequentem n. 12. ubi multa in hanc rem congeremus.

8. *Tuumque fratrem.*] Diocletianum puta, quem hujus & sequentis Panegyrici auctor Maximiani fratrem semper appellat, sive quod ut idem ait n. 8. Romanum imperium ambo fraterna concordia regerent; seu quod virtutibus fratres essent.

9. *Et sit licet.*] Locus hic objecit errorem chronologis plerisque, & annalium historiarumque scriptoribus, qui inde collegerunt, Diocletianum, & Maximianum Palilibus, id est, XI. Kal. Maias, imperium auspicatos esse; ita ut idem Urbi, qui & illis imperii fuerit natalis. At merito Petavius l. 11. de doctrina temporum c. 30. negat ullam iis in verbis literam esse, quam probari id possit. Imo ibidem ait dies illos constitui, & *κατ' ἀνάγκην* opponi.

10. *Quod pertinet.*] Bertinensem apographum sequor, in aliis est, *quod pertineat*, id est, quantum pertinet: sed expungendum illud penitus Gruterus putat, ut quod plus obscuritatis afferat orationi, quam lucis.

1. *Parentes Urbis.*] Matrem, ideo pa-

rentem Urbis dictum, quia Remi & Romuli pater fuit. Hinc Virgil. *Æneid.* 6. 872. Romam appellat, *Mavertis urbem*: & *Æneid.* 1. 281. *Mavertia mania*. Statores deos, id est, Jovem: ita dictum quod Romanos a Sabinis in fugam verfos stiterit, atque confirmarit: in cujus rei memoriam Romulus in eo ipso loco, templum erexit *Statoli Jovi*. Livius l. 1.

2. *A flumine Ibero.*] Tangit insignem Hercules de Geryone victoriam, de qua passim apud poetas omnes. In primis *Æneid.* l. 7. 662. & 8. 202. Geryon autem, seu *Geryones*, seu *Geryoneus*, triplici enim modo effertur, rex fuit Hispaniæ, cui tria ideo corpora attribuerunt poetas; seu quod tribus insulis Hispaniæ adjacentibus imperaret, Baleari utrique, & Ebusi; seu quod cum duobus suis fratribus ita conjuncte viveret, ut unum veluti corpus efficere viderentur. Iberum flumen l' *Ebre* in Hispaniæ apud Cantabros oriens.

3. *Pabula Thyrrhena.*] Id est, in Etruriam.

4. *Te præsentem.*] Igitur coram Maximiano dicta est hæc oratio.

5. *Prodigium multo tetrius.*] Seditionem, quam rusticiorum factio, cui *Bagaudarum*

quidquid spiritus & vocis habemus, omne id in laudibus tuis non occupare modo, sed, si res poscat, absumere? Unde igitur ordiar? Commemorabo nimirum⁶ patriæ tuæ in rempublicam merita? Quis enim dubitat, quin multis jam seculis, ex quo vires illius ad Romanum nomen accesserint, Italia quidem sit gentium domina gloriæ vultate, sed Pannonia virtute? An divinam generis tui originem recensbo, quam tu non modo factis immortalibus, sed etiam⁷ nominis successione testaris? An quemadmodum educatus institutusque sis, prædicabo in illo limite, in illa fortissimarum sede legionum, inter discursus strenuæ juventutis, &⁸ armorum sonitus tuis vagitibus obstrepentes? Finguntur hæc de Jove, sed de te vera sunt, Imperator. An tuas res gestas enumerare conabor, ^a quæ te prima signa imperatoriis auspiciis inaugurarint, quæ castra dominum habitura susceperint, quæ bella deduxerint, quæ victoriæ auxerint? Ibo scilicet vestigiis virtutis tuæ colligendis per totum⁹ Istrî limitem, perque omnem, qua tendit¹⁰ Euphratem, &¹¹ ripas peragrabo Rheni, & litus oceani? Sed qui velit omnia ista complecti, secula sibi optare debet, & innumerabiles annos; & quantam tu mereris ætatem.

III. Faciam igitur, compendio quidem orationis meæ, sed damno voluntatis, quod huic tempori maxime congruit; omittam cetera, & potissimum illud arripiam quod multis fortasse mirum videbitur, & tamen re ipsa verissimum est. Te cum ad restituendam rempublicam a cognato tibi Diocletiani numine fueris invocatus, plus tribuisse beneficii, quam acceperis. Neque enim specie tenus ac nomine, fortuna imperii consideranda est. ¹ Trabeæ

INTERPRETATIO.

^a Quibus copiis regendis bellici imperii exercendi initium feceris? quibus bellis interfueris?

NOTÆ.

nomen, in Gallia ducibus L. Pomponio Aliano & Salonino Amando excitarat.

6. *Patriæ tuæ*] Pannoniæ, si Aurelio Victor ceterisque post illum scriptoribus credimus. De Pannonia diximus in Trajani paneg. n. 8. not. 5.

7. *Nominis.*] Herculi.

8. *Inter armorum sonitus*] Ut olim Jupiter in monte Ida inter Corybantum sonitus, tumultusque educatus est: sic Mamertinus ait Maximianum in Pannonia, quæ Romani imperii limes, erat perpetua belli sedes ac, inter armorum fragorem adolevisse. De Corybantum fabula Virgilius Georg. 4. 151. & alii passim poetæ.

9. *Istrî limitem.*] Ubi contra Alemanos, & Francos pugnat. De Danubio, maximo Europæ fluvio, qui, ubi Illyricum

alluit, Ister appellatur; supra dictum est in Trajani panegyrico n. 8. not. 5.

10. *Euphratem.*] Ubi adversus Persas ad Syriam Romani imperii tum temporis provinciam tutandam decertavit. De Euphrate Mesopotamiæ, fluvio vide caput sequens not. 6.

11. *Ripas Rheni.*] Ad quas perpetua erant Romanos inter Germanosque bella.

1. *Trabeæ*] Trabea vestis genus est. Triplex autem fuit. Alia deorum propria, quæ ex purpura tantum: alia regum, aut consulum, quæ purpuræ aliquid albi habebat admixtum: Tertia demum Augurum, quæ ex purpura & cocco Virgil. Æneid. 7. 182. Ipse Quirinali Lituo, parvaque sedebat succinctus Trabea, & 612. vestræ

vestræ triumphales, & ^a fasces consulares, & sellæ curules, & hæc obsequiorum stipatio & fulgor, & illa lux divinum verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt ornamenta meritorum pulcherrima quidem & augustissima; sed longe illa majora sunt, quæ tu ^a impartito tibi imperio ^b vice gratiæ retulisti; admittere in animum tantæ reipublicæ curam, & totius orbis fata suscipere, & oblitum quodammodo sui gentibus vivere; & in tam arduo humanarum rerum stare fastigio, ex quo veluti terras omnes & maria despicias, vicissimque oculis ac mente collustres, ubi sit certa serenitas, ubi dubia tempestas, qui justitiam vestram judices æmulentur, qui virtutis vestræ gloriam duces servant; accipere innumerabiles undique nuncios, totidem mandata dimittere; de tot urbibus & nationibus & provinciis cogitare, noctes omnes diesque ^c perpeti sollicitudine pro omnium salute transigere.

IV. Hæc omnia cum a fratre optimo oblata susceperis, tu fecisti fortiter, ille sapienter. Neque enim cum reipublicæ navem secundus a puppi flatus impelleret, salutarem manum gubernaculis addidisti; sed cum ad restituendam eam post priorum temporum labem divinum modo, ^a ac ne id quidem unicum, sufficeret auxilium: præcipitanti Romano nomini juxta principem subiisti; eadem scilicet auxilii opportunitate, qua tuus Hercules Jovem vestrum quondam Terrigenarum bello laborantem

INTERPRETATIO.

^a Ascitus in partem imperii.
^b Gratiitudinis causa.

^a Una cum principe subvenisti.

NOTÆ.

Ipse Quirinali trabea cinctuque Sabino insignis. In funebri pompa trabeati erant equites. Ita in Germanici funere describuntur apud Tacitum Annal. l. 3. c. 2. *Trabea* ita dicta est quod diversi coloris fasciis, & quasi virgis instar trabium transcurrentibus distingueretur.

2. *Fasces.*] Habes hic præcipua imperatoris & consularis dignitatis ornamenta, trabeam, fasces, sellam curulem, stipatores, bis sex radios, quibus caput cinctus rex Latinus describitur Æneid. 12. v. 63. qualesque in nonnullis numismatibus, imprimis in Probi & Maximiani numo videntur.

3. *Vice gratiæ.*] Ita restitui ex Viennensi & Bertinienfi codicibus, atque ita legitur in editione Lugdunensi. In aliis editionibus est *mere gratiæ*. Legerem lubens *vice grata*, si accederet alicujus codicis auctoritas.

4. *Perpeti sollicitudine.*] Id est, perpetua. Plaut. in Amphitr. *Ibi cenavi, atque ibi quie-*

vi in navi nocte perpeti.

1. *Post priorum temporum labem.*] Id est, post compressam Bagaudarum factionem.

2. *Ac ne id quidem unicum.*] Cum præter te in societatem imperii assumptum, duo Cæsares, nempe Galerius Armentarius, & Constantius Chlorus fuere ad pacandum imperium adoptati.

3. *Tuus Hercules.*] Constat plures fuisse Hercules. Cicero l. 3. de nat. Deorum sex hoc nomine appellatos commemorat, Herodotus 12. recenset, Varro etiam 43. Et si autem variis temporibus floruerunt, eorum tamen omnium præclara facta tribuuntur Thebano Herculi, Alcmeneæ & Jovis filio; quo sensu apud Macrobiam Saturnal. 1. c. 20. Gigantes interemisse dicitur, quamvis ii longo ante tempore perierant, quam Herculis avia nata esset. Hoc modo intelligendus est Virgilius Æneid. 8. 298. *Nec te ulla facies, non terruit ipse Tiphæus, arduum, arma tenens.* Et illud

magna victoriæ parte juit, probavitque ⁴ non magis a diis accepisse cœlum quam eisdem reddidisse. An non illud malum simile monstrorum biforium in hisce terris fuit, quod tua, Cæsar, nescio utrum magis fortitudine repressum sit, an clementia mitigatum, cum militares habitus ignari
 5 agricolæ appetiverunt: cum arator peditem, ¹ cum pastor equitem, cum hostem barbarum suorum ^b cultorum rusticus vastator imitatus est? Quod ego cursim prætereo: video enim te, qua pietate es, oblivionem illius victoriæ malle quam gloriam.

V. Quod vero statim vixdum misero illo furore sopito, cum omnes
 10 barbaræ nationes excidium universæ Galliæ minarentur, neque solum ¹ Burgundiones & ² Alamanni; sed etiam ³ Chaibones, ⁴ Erulique, viribus primi barbarorum, locis ultimi præcipiti impetu in has provincias irruissent, quis deus tam insperatam salutem nobis attulisset, nisi tu affuisses? Tu enim divinæ providentiæ, Imperator, consilio prius, quam vi bel-
 15 lum gerendum ratus, ceteros quidem perduelles, ^a quibus ipsa ¹ pestifera multitudo, ire passus es in profundam famem, & ex fame in pestilentiam, mox ^c triumphi ornamenta capienda militum manibus usurus; Chaibones tamen ⁷ Erulosque non dignatus pari astu perdere; atque ut interim divina virtus tua exercitatione solita non careret, aperto Marte, atque uno
 20 impetu perculisti, non universo ad id prælium usus exercitu, sed paucis cohortibus. Quid enim opus erat multitudine, cum ipse pugnares, ipse omnibus locis totaque acie dimicares? ⁷ ipsi hosti undique, & qua resisteret,

INTERPRETATIO.

^b Agrorum. ^a Quibus pernicioſa erat ſua multitudo.

NOTÆ.

Horatii. l. 2. od. 12. Domitiosque Herculeam manu, telluris juvenes, unde periculum fulgens, contremuit domus Saturni veteris.

4. Non magis.] Fortasse se non magis.

5. Arator peditem.] In vulgaribus editionibus est auctor equitem. Quod Gruterus & Puteanus in editione sua juxta veteres codices expunxerunt. Hoc autem in loco scite admodum Bagaudas cavillatur, qui cum rustici essent, virorum agrestium cultum militari habitu commutarant. Quomodo vero a Maximiano compelli sint, referunt Eutropius, & Victor.

1. Burgundiones.] Seu Burgundi, populi Germaniæ juxta Flumen Oderam, qui primum Chattrorum, deinde Alamannorum agros, demum Gallias occupaverunt.

2. Alamanni.] Populi Germaniæ, inter Rhænum, Mœnum ac Danubium amnes, Hermundurorumque confinium incolentes.

3. Chaibones.] Quos Caviones, Caybones, Cayvones, Caviones vel etiam Chabiones aliqui appellant. Populi sunt Germaniæ, ad Albim fluvium Thuringis finitimi; ubi nunc Daneberga & Lavemburgum oppida sunt, Cluver.

4. Erulique.] Seu Heruli populi Germaniæ olim regionem incolentes ad septentrionem mari Codano, ad Orientem Vistula definitam. Nunc parti Orientali Pomeraniæ, & Occidentali Prussiæ respondet.

5. Pestifera multitudo.] Fortasse addita vocula legendum est, pestifera erat multitudo, ut suspicatur Livincius.

6. Triumphi ornamenta.] Alii addunt ad, quod mea quidem sententia melius; ut legatur, mox ad triumphi ornamenta capienda.

7. Ipsi hosti.] Fortasse ipse, ut volunt nonnulli.

& qua cederet, ⁸ & qua fugeret, occurreres? erroremque adversariis pariter actuis faceres? cum neque te barbari unum putarent, neque milites ^b non dico stipatione atque comitatu, sed saltem oculis sequi possent? Toto quippe praelio ferebare; non aliter quam ⁹ magnus amnis sollet, hybernis imbris auctus & nivibus, passim fluere qua campus est. ⁵ Ita cuncti Chaibones, Erulique cuncti, tanta internecione cæsi interfecitque sunt, ut extinctos eos relictis domi conjugibus ac matribus non profugus aliquis e praelio, sed victoriæ tuæ gloria nunciaret.

VI. Transeo ¹ innumerabiles tuas tota Gallia pugnās atque victorias. Quæ enim tot tantisque rebus sufficiat oratio? Illud tamen primum ^a consulatus tui auspiciem diem, tacitus præterire nullo modo possum, quo tu ¹⁰ solus omnium consecutus es, ut quod tempus antea incipiendis tantummodo rebus aptum videbatur, tunc primum potuerit sufficere peragendis; ¹ unoque sol curriculo suo, eoque brevissimo, & officia te consulis inchoantem videret, & imperatoris implentem. Vidimus te, Cæsar, eodem ¹⁵ die pro republica & vota suscipere, & ¹ conjuncta debere. Quod enim optaveras in futurum, fecisti continuo transactum: ut mihi ipsa deorum auxilia quæ precatus eras prævenisse videaris, & quidquid illi promiserant ante fecisse. Vidimus te, Cæsar, eodem die & in clarissimo pacis habitu, & in pulcherrimo virtutis ornatu. Bona venia deum dixerim, ²⁰ ne Jupiter quidem ipse tanta celeritate faciem cæli sui variat, quam facile tu, Imperator, togam prætextam sumpto thorace mutasti, hastam posito ⁴ scipione rapuisti, a tribunali temet in campum, a curuli in equum transulisti, & rursus ex acie cum triumpho rediisti: ⁶ totamque hanc urbem,

INTERPRETATIO.

^b Non dico ad stipandum te & comitandum. ^a Quo consulatum tuum iniisti.

NOTÆ.

8. *Et qua fugeret.*] Expungendas putat has voces Livineius, ut quæ ab imperito librario, ad interpretandum quod præcessit, nempe *qua cederet*, additæ sint, ac postmodum ex glossmate in contextum delapsæ.

9. *Magnus amnis.*] Tale est illud Horatii. l. 4. od. 2. *Monte decurrens, velut amnis imbres quem super notas aluere ripas &c.*

1. *Innumerabiles pugnās.*] Intelligit, ut puto, varios conflictus in uno eodemque bello.

2. *Unoque sol curriculo &c.*] Uno eodemque die consul & imperator factus, in Germaniam profectus est, unde non multo post Mediolanum redux, ut est infra n. 9. spolia Germanica cum Parthicis, quæ Diocletianus retulerat, conjunxit.

3. *Conjuncta debere.*] Alii legunt *conjuncte*, id est simul. Votum suscipere simul & debere dicitur, qui statim post nuncupatum votum, sit illius compos.

4. *Scipione &c.*] Præter prætextam, Tribunal, & curulem sellam. *Cassiod. Variar. l. 5. c. 1.* Inter insignia consularia victoriam scipionem recenset.

5. *In campum.*] Vix Maximianus Treveris, ubi ineundi magistratus causa solennia vota concipiebat, audiit Alamannos receptis ex pestilentia viribus Rhenum, ad depopulandas Gallias trajecisse, cum sumptis raptim armis palantes hostes adortus ultra Rhenum eos repulit, confestimque victor Treveros reversus est an. Christi 287.

6. *Totamque hanc urbem.*] Treverensem, P. ij

repentina tua in hostes eruptione sollicitam, lætitia & exultatione, ⁷ & aras flagrantibus, & sacrificiis, & odoribus accensis numini tuo implesti. Ita utroque illius diei supremo tempore bis divina res pari religione celebrata est, Jovi, dum pro futuris vovetur, tibi, dum pro victoria solvitur.

- 5 VII. Tale igitur auspiciū illius anni quid sequebatur nisi novum ali-
quod & ingens miraculum? Quod autem majus evenire potuit illa tua in
Germaniam transgressione? qua tu, primus omnium imperatorum, pro-
basti Romani imperii nullum esse terminum, nisi qui tuorum esset armo-
rum. Atqui Rhenum antea videbatur ipsa sic natura duxisse, ut eo limite
10 Romanæ provinciæ ab immanitate barbariæ vindicarentur. ² Et quis un-
quam ante vos principes non gratulatus est Gallias illo amne muniri?
Quando non cum summo metu nostro Rheni alveum minuit diu serena tem-
pestas? Quando non cum securitate nostra illius diluvia creverunt? Credo,
itidem ³ optimam illam fertilemque ⁴ Syriam velut amplexu suo tegebat
15 ⁵ Euphrates, antequam Diocletiano sponte se dederent regna Persarum.
Verum hoc ⁶ Jovis sui more, ⁷ nutu illo patrio, quo omnia contremis-
cunt, & majestate vestri nominis consecutus est. Tu autem, Imperator
invicte, feras illas indomitasque gentes vastatione, præliis, cædibus,
ferro, ignique domuisti. Herculei generis hoc factum est, virtuti debere
20 quod vindicat. Exinde igitur soluto animo ac libero sumus. Licet Rhenus
arescat, tenuique lapsu vix læves calculos perspicuo vado pellat, nullus
inde metus est. Quidquid ultra Rhenum prospicio, Romanum est.

NOTÆ.

ubi habitam hanc orationem puto.

7. *Et aras.*] Fortasse *aris*. Ita Grutero & Acidalio placet. Sensus erit: aræ flagra-
bant victimis, aromaticis, & incensis ce-
reis, ac tædis. *Qua* gratulationis specie, in-
terdum exceptos imperatores fuisse, notant
Lipsius & Casaubonus.

1. *Tuorum armorum.*] Gruterus: *ardorum*,
Langius, *laborum legit*. Ego Danielis emen-
dationem secutus sum, cum in vulgaribus
editionibus esset *tuorum arborum*.

2. *Et quis.*] Forte *ecquis*: ut ad oram
marginis notat Livineius ex veteri codice.

3. *Optimam.*] Forte *opimam*, ut suspica-
tur Livineius.

4. *Syriam.*] Ut Gallicas provincias Rhe-
nus a Germanorum incurſionibus defende-
bat, sic Syriam Romanam quoque provin-
ciam contra Persas Euphrates tutabatur,
antequam Persæ Diocletiano sponte se de-
disſent: quod an. Chr. 286. aut 287. con-
tingiſſe obſervavi in Diocletiani vita. Syria
autem regio inter Euphratē, Arabiam, &

mare Mediterraneum:

5. *Euphrates.*] Ex Pariedro, qui apud
Strabonem Abus dicitur, ad occidentem
excurrit primum, inde ad Austrum ſteſtens
majorem Armeniam, a Cappadocia &
Armenia minore dirimit, tum Syriam at-
que Arabiam deſertam a Meſopotamia;
donec longo flexu ad orientem verſus du-
plici ſinditur alveo, quorum alter Tigri
miſcetur, alter per Babylonem in plura di-
viſus incilia, partim in paludes effunditur,
partim etiam in Tigrim relabitur. Ante
tamen, alium ex ſe ſe ruruſum emittit, qui
Babylonem interfluit, denuoque Maarfari
junctus per ſoſſam, cui Pallacopa nomen
eſt, derivatur magnaſque ex parte in vaſtas
paludes abit.

6. *Jovis ſui.*] Ut Maximianum Hercu-
lium cum Hercule, ſic Diocletianum Jo-
vium, cum Jove perpetuo comparat.

7. *Nutu.*] Alludit ad illud Æneid. 10.
115. *Annuir, & totum nutu tremefecit olym-
pum.*

VIII. Sic illa quondam Romanæ potentia diu æmula & inimica Carthago a P. Scipione devicta est, cum is trajecto in Africam exercitu, Annibalem ab Italia vastatione revocavit. Audieras hoc Imperator? an ipse per te divina tua mente prospexeras, ita demum hostes funditus posse subverti, si in propriis sedibus vincerentur, nec prædam modo quam cepissent amitterent, sed ipsi conjuges ac liberos, & parentes suos, & carissima omnia capta mœrerent? Hoc tu sive cognitum secutus es, seu te auctore fecisti, utrumque pulcherrimum est. Neque enim minorem laudem magnarum rerum æmuli, quam ipsi merentur auctores, quin imo, quamvis optimum intentatæ rei consilium, Fortunæ committitur; iteratum idem atque repetitum ad certam judicii gloriamque pertinet. Ideoque hoc nunc ambo, sacri Imperatores, ipso estis Scipione potiores; quod & tu Africanum, & te Diocletianus imitatus est.

IX. Ingressus es nuper illam quæ Rhætis est objecta Germaniam; similique virtute Romanum limitem victoria protulit: adeo numini illius simpliciter amanterque quidquid pro his ceteris feceras retulisti, cum ex diversa orbis parte cocuntes invictas dexteræ contulistis: adeo fidum fraternumque fuit illud eloquium. In quo nobis mutua præbuitis

INTERPRETATIO.

a Ita candidè & benèvole ejus potentia attribuiti.

NOTÆ.

1. *Carthago.*] P. Cornel. Scipio Africanus major an. V. C. 543 ætatis 24. in Hispanias ad necem patris, & patris ulciscendam, simul ut Asdrubali & Syphaci, se opponeret missus, variis præliis utrumque devicit: Verum, ut Annibalem in Italia interim grassantem a vastatione Italiae revocaret, an. 549. exercitum in Africam trajecit, ubi Annibale victo conditiones pacis Carthaginensibus dedit. Urbemque ingressus an. 553. Syphacem in triumpho duxit, qui paulo post in carcere obiit. Polyb. Florus.

2. *Ipsè.*] Forte ipsa, ut suspicatur Livineius.

3. *Intentatæ rei.*] Quæ tentamus primum absque usu & experientia, ea, si bene successerint, fortunæ tribui solent: quæ vero jam facta & felici usu comprobata repetimus, judicio sunt ac prudentiæ adscribenda.

4. *Te Diocletianus.*] Ut enim Maximianus Germanos in ipsorum finibus oppugnavit, sic Diocletianus Persas cis Euphratem primum, tum eisdem trajecto fluvio, in ipsorum oris.

1. *Rhætis.*] De hac Maximiani expeditione diximus in ejus vita ad annum Christi 286. Livineius tamen legi putat oportere *ingressus est*, itaque esse in veteri codice testatur Puteanus: ut id referatur ad Diocletianum, non ad Maximianum. Sed alii omnes secus sentiunt: in aliis editionibus legitur *ingressus es*.

2. *Similique virtute.*] De Diocletiano jam sermo est, qui compulsis ad deditionem Persis, victorias ultra Romanos fines protulerat.

3. *Pro his ceteris.*] Forte pro hisce terris, ut ex veteri codice emendat Claud. Puteanus.

4. *Ex diversa orbis parte.*] Diocletianus e Perside victor; Maximianus vero e Germania Mediolanum an. Chr. 290. ad seditionum motus tollendos, item & de Ægyptiaco & Africano bello deliberaturi conveniunt.

5. *Eloquium.*] Id est, colloquium. Idem auctor in paneg. sequenti n. 11. *Quam invicti sedent! quam concorditer eloquuntur!*

6. *Nobis.*] An vobis, ut est in Bertinienfi codice, probatque Livineius.

omnium exempla virtutum, atque invicem^b vos, quod fieri jam posse non videbatur, auxistis : ille tibi ostendendo dona Persica ; tu illi spolia Germanica. Sed neque illum virtutes tuæ bellicæ a liberalitate ; neque illius opes a bellica virtute te revocarunt : ambo nunc estis largissimi, ambo
 5 fortissimi : ab hac ipsa vestri similitudine magis magisque concordēs, & quod omni consanguinitate certius est, virtutibus fratres. Sic fit ut vobis tantum imperium sine ulla æmulatione commune sit, neque ullum⁸ inter vos discrimen esse patiamini ; sed plane, ut⁹ gemini illi reges Lacedæmones Heraclidæ, rempublicam pari sorte teneatis. Quanquam hoc vos
 10 meliores & iustiores, quod illos mater astu coegit, cum nemini fateretur quem prius edidisset in lucem, pari ætatis auctoritate regnare : vos hoc sponte¹⁰ faciatis, quos in summis rebus æquavit¹¹ non vultuum similitudo sed morum.

X. ¹ Attamen illos, etiam si discrimen sui scire potuissent, minus mirum
 15 fuisset exiguam sibi communicasse regionem, quam sæpe uno die impiger viator emensus est. Vos vero, qui imperium non terræ, sed cœli regionibus terminatis, tantam vim, tantam potestatem mutuo vobis impartire, divinæ profecto immortalisque fiduciæ est, quam cupiditas nulla perturbet. Et tamen vides, Imperator, non invenire me ex omni anti-
 20 quitate quod comparem vobis, nisi Herculeæ gentis exemplum. Nam ille quidem magnus Alexander jam mihi humilis videtur. ² Indo regi sua regna reddendo, cum tam multi reges, Imperatores, vestri clientes sint ; cum

INTERPRETATIO.

^b *Gloriam vestram, a Inter se divisse.*

NOTÆ.

8. *Inter vos.*] Ita sensus exegit, ut juxta veteres codices emendarem, pro *vite vos*, quomodo in vulgaribus editionibus legitur.

9. *Gemini illi Reges.*] Eurystheus, & Procles Aristodemi & Argiæ filii gemelli, Heraclidæ dicti, quod ab Hercule genus ducerent. Hi Peloponneso an. mundi 2881. capta, pulsoque inde Tisamene Lacedæmoniorum rege, & Penthilo Orestis filio, statim abobitu patris, qui in expeditione illa interiit, ambo regnarunt, simul, quod in incerto esset uter altero prior in lucem exisset. Inde porro duæ regum familiæ fuerunt Eurysthenidarum, qui & Agidæ ab Agide Eurysthenis filio dicti sunt, & Proclidarum qui & Eurypon- tidæ ab Euryponte Proclis nepote appellati. Eurysthenidæ magis eam ob rem honorati sunt, quod deprehensum subinde sit,

prior in lucem editum fuisse Eurysthenem. Ex hac familia 31. reges extitere, ex altera vero 24. tantum numerantur. Videri potest *Pausan. in Lacon.*

10. *Faciatis.*] Lege *facitis*, ut Livinecius juxta vetera exemplaria emendat.

11. *Non vultuum similitudo.*] Inspice si lubet utriusque numisma, quod eorum vitæ præfiximus.

1. *Attamen illos.*] Quod si Heraclidæ discernere utrunque potuissent, uter altero prior in lucem prodisset, haud valde fuisset mirum, si regionem tam exiguam, fratres duo qualis est extrema Peloponnesi pars, tam unanimiter gubernassent. At vos, qui totum terrarum orbem habetis inter vos dividendum &c.

2. *Indo regi.*] Poro Indiæ regi, quem devictum, captumque Alexander restituit in regnum, ejus in maxima clade con-

per te regnum receperit Genobon; Esatech vero munus acceperit. Quid enim ille aliud expetivit ad conspectum³ cum omni sua gente veniendo, nisi ut tunc demum integra auctoritate regnaret, cum te Maximiane placasset? Ostendit ille te identidem, ut audio, popularibus suis, & intue-
 5 ri diu jussit, & obsequia discere, cum tibi ipse serviret. Hoc eodem modo⁴ rex ille Persarum, nunquam se ante dignatus hominem confiteri, fratri tuo supplicat, totumque si ingredi ille dignaretur, regnum suum pandit. Offert interim varia miracula, eximiae pulchritudinis feras mittit, amicitiae nomen impetrare contentus, promeretur obsequio.

XI. Vestra hoc concordia facit, invictissimi Principes, ut vobis in
 10 tanta æqualitate successuum, ^a etiam fortuna respondeat. Rempublicam enim una mente regitis: neque vobis tanta¹ locorum diversitas obest, quominus etiam velut² invictis dexteris gubernetis. Ita quamvis majestatem regiam geminato numine augeatis, utilitatem imperii singularis consentiendo retinetis. Quare si non frustra Græci poetæ hominibus justitiam
 15 colentibus reppromittunt³ binos gregum fœtus, & duplices arborum fructus, nunc omnia gentibus universis gemina debentur, quarum vos domini tam sancte justitiam, & concordiam colitis. Tu quidem certe, Imperator, tantum esse in concordia bonum statuis, ut etiam eos qui circa te potissimo funguntur officio, necessitudine tibi &⁴ affinitate de-
 20 vinxeris: id pulcherrimum arbitratus, adhærere lateri tuo^b non timoris obsequia, sed vota pietatis. Quorum ductu proxime, cum felicissimis

INTERPRETATIO.

^a Ut fortuna pares vobis successus imper-
 nat.

^b Qui non obsequantur præ timore, sed ex
 officio pietatis tibi addicti sunt.

NOTÆ.

stantiam admiratus. Diodorus Sicul. l. 17. Plutarchus in vita Alexandri. Justin. l. 12. Curtius l. 8. c. 14.

3. Cum omni sua gente.] Utrum cum sua familia? an cum gentis suæ primoribus? Ea de re nullibi quod sciam præterquam in his panegyricis mentio est.

4. Rex ille.] Narseus, qui se & regnum Diocletiano dedit. Vide *victorem Schotti*.

1. Locorum diversitas.] Maximianus enim erat Treveris, Diocletianus vero in oriente, ut ex n. 14. manifestum est: hoc idem Diocletianum oriens rogat.

2. Invictis dexteris.] Forte junctis. Ita emendant ad unum omnes, itaque postulat sensus. Et vero pan. 4. n. 5. Ita non dexteris tantum, sed etiam omnes sensus nostros, mentesque junxisse. Et pan. 3. n. 12.

Mibi ante oculos pono quotidiana vestra colloquia, conjunctas in omni sermone dexter-
 ras.

3. Binos gregum fœtus.] His, inquit Hesiodus, alma quotannis terra tumet, ter fruge nova, ter ponit aristas. Ejus verba sunt latine reddita.

4. Affinitate devinxeris.] Constantium Chlorum mea quidem sententia intelligit, quem anno Christi Cæsarem factum data ei in uxorem Theodora filia privigna, sibi affinitate junxerat. Quo fit ut iis non assentiar qui orationem hanc dictam volunt anno Christi 289. cum Constantius factus sit tantum Cæsar an Chr. 291. & mentio sit de Mediolanensi imperatorum conventu quem ad annum Christi 290. pertinere ostendi in Diocletiani & Maximiani vita.

vestris auspiciis uterentur, ⁵ lubrica illa fallaxque gens barbarorum ut merebatur affecta est. Vestra hæc ⁶ Imperator; vestra laus est. A vobis proficiscitur, etiam quod per alios administratur. Ut enim omnia commoda cælo terraque parta, licet diversorum numinum ope nobis provenire videantur, a summis tamen auctoribus manant, Jove rectore cæli, & Hercule pacatore terrarum; sic omnibus pulcherrimis rebus, etiam quæ aliorum ductu geruntur, ⁷ Diocletianus facit, tu tribuis effectum. Vestræ inquam fortunæ, vestræ felicitatis est Imperator, quod jam milites vestri ⁸ ad oceanum pervenere victoria, jam cælorum in illo litore hostium sanguinem reciproci fluctus sorbuerunt.

XII. Quid nunc animi habet ¹ ille pirata, cum fretum illud, quo solo mortem suam hucusque remoratus est, pene vestros exercitus videat ingressos, oblitosque navium, ² refugum mare secutos esse qua cederet? Quam nunc insulam remotiorem, quem alium sibi optet Oceanum? Quo ¹⁵ denique pacto effugere pœnas reipublicæ potest? Nisi si ^b haustu terræ devoretur, aut turbine aliquo in devia saxa rapiatur. ³ Ædificatæ sunt, ornataeque pulcherrimæ classes, cunctis simul annibus Oceanum petituræ. Neque solum ad perficiendas eas certatim homines laborarunt, sed etiam ad excipiendas flumina repente creverunt. Toto fere anno, Imperator, ²⁰ quo tibi opus erat serenitate, ut navalia ³ texerentur, ut trabes cæderentur,

INTERPRETATIO.

a *Recessum maris.* b *Hiatu terræ absorbeatur, aut aliqua procella &c.*

NOTÆ.

5. *Lubrica illa &c.*] De Francis Carausii fœderatis loquitur, quos Constantius capta Bononia, cum deficientibus navibus fugientem hostem in Britanniam sequi non posset, ad Rhenum profligavit. Nec mirum videri debet Francos imperii Romani tunc hostes acerrimos, appellari fallaces ab eo, qui Romanos imperatores laudet.

6. *Imperator.*] Forte *Imperatores*, ut sermo sit ad Diocletianum & Maximianum.

7. *Diocletianus facit.*] Id est, faciet: quod ejus videtur esse, qui Jovius dicitur: Tu vero Maximiane vim & efficaciam addis, quod ad Herculum spectat. Hercules enim apud poetas vis deorum dicitur.

8. *Ad Oceanum.*] Britannicum, occupata nimirum Bononia, captisque præsidariis copiis, quas Carausius ad tutandam hanc arcem ibi adversus Romanos collocarat.

1. *Ille pirata.*] Carausius civis Menapiæ, ait *Vistor*, non in Hungaria, ut Cambdenus putat, sed apud Menapios in Brabantia, hominis vilissimo loco natus, sed præclare mul-

tiplici in bello rebus gestis paulatim provectus, in primis in Bagaudica expeditione magnam sub Maximiano laudem consecutus, eam ob rem apparandæ apud Bononiam classi propulsandisque inde Francis & Saxonibus tractum Belgicæ & Armoricæ infestantibus a Maximiano præfectus fuerat. Quo in munere cum alios per fas & nefas opprimeret, alios aut opibus spoliatos, aut accepto aliquo pretio intactos quasi ad eadem latrocinia dimitteret; vixque ullam tantæ prædæ partem aut ad fiscum aut ad ærarium referret; Maximianus factam sibi ab eo, quem huic muneri præposuisset injuriam ratus, hunc clam occidi jubet. Quod subodoratus ille abductis, quæ in Gallis erant, legionibus Romanis, conflatoque validissimo exercitu Britannias occupavit. *Vistor. Eutrop. Orosius.*

2. *Ædificatæ sunt.*] Quas Maximianus Constantio adversus Carausium ituro traderet.

3. *Texerentur.*] Struerentur. Hinc *texitrimum*, locus ubi ædificantur naves.

ut

ut artificum animi vigerent, ne manus torpescerent, nullus fere dies imbre
 fœdatus est. Hyems ipsa temperiem Veris imitata est. Jam non Septentrio-
 ni nos putavimus subjacere, sed quasi translatis sideribus, aut terris, me-
 ridiani cœli clementiam sensimus.⁴ Fluvius hic noster diu pluviarum pa-
 bulo carens^a, impatiens erat navium, solam navalibus tuis materiam de-
 vehebat. Ecce autem subito, cum jam deduci¹ liburnas oporteret, tibi
 uberes fontes terra submisit, tibi largos imbres Jupiter fudit, tibi totis
 fluminum alveis Oceanus redundavit. Ita in aquas sponte subeuntes impe-
 tum navigia fecerunt, levi modo commota⁶ nixu ducentium, quorum ad
 felicissimum illud exordium magis opus erat⁷ nautico carmine, quam la-
 bore. Facile itaque quivis intelligit, Imperator,⁸ quam prosperi te succes-
 sus in re maritima secuturi sint, cum jam sic tempestatum opportunitas
 obsequatur.

XIII. Felix igitur talibus, Roma, principibus, fas est enim ut hoc
 dicendi munus pium unde cœpimus terminemus: felix inquam, &
 nunc multo felicior, quam¹ sub Remo & Romulo tuis. Illi enim, fratres
 quamvis geminique essent, certaverunt tamen uter suum tibi nomen im-
 poneret, diversosque montes & auspicia cœperunt: hi vero conservatores
 tui, sit licet nunc tuum tanto maius imperium quanto latius es vetere po-
 merio,² quidquid homines colunt, nullo circa te livore contendunt.
 Hi cum primum redeant ad te triumphantes, uno cupiunt inveli curru,
 simul adire Capitolium, simul habitare Palatium. Utere quæso tuo-
 rum principum utroque cognomine, cum non cogaris eligere. Licet nunc

INTERPRETATIO.

^a Non poterat ferre naves.

NOTÆ.

⁴ Fluvius hic noster.] Mosella, qui Tre-
 veros alluit, ubi orationem hanc dictam
 puto.

⁵ Liburnas.] Liburna vel Liburnica ge-
 nus navigii levissimi, velocissimique,
 sic a Liburnis populis dictum (quorum
 regio hodie Croatia dicitur) quod illi ad
 Ionium mare, insulasque prædandas hu-
 jusmodi navibus uterentur. Horat. Epod.
*Ibis liburnis inter alta navium amice propu-
 gnacula.*

⁶ Nixu.] Aut nixu, ut est in Bertiniensi cod.

⁷ Nautico carmine.] Utrum, ut Claud.
 Puteano videtur, alludit ad solennem
 quarundam gentium morem, quæ diem
 illum, quo navigationem auspiciatæ essent,
 velut festum quotannis celebrabant? De
 qua consuetudine Apuleius l. II. *Meta-*
morph. & Veget. l. 4. c. 39. de re militari.

An potius, ut Grutero placet, ad Celeuf-
 ma pauticum, quod in lætitiæ signum in-
 tendebatur, cum nova classis committe-
 batur aquis.

⁸ Quam prosperi te successus.] Haud
 vates fuit, nam Carausius Constantii vi-
 res & impetum ita valide sustinuit, ut
 eum ad fœdus ineundum, ac relinquendam
 sibi Britanniam adegerit. *Aurel. Victor.* Un-
 de apud Goltzium, Occonem, Tristandum
 aliosque numerum interpretes exant Ca-
 rausii numi in altera parte Pacis imago lau-
 ream tenens. Titulus *Pax Augusti.*

¹ Sub Remo & Romulo tuis.] Adde con-
 ditoribus, sensus enim id videtur postula-
 re: maxime cum mox addat, *hi vero con-*
servatores tui, quæ duo opposita consul-
 to videntur.

² Quidquid homines colunt.] Id est, to-

simul &³ Herculea dicaris, & Jovia. O quanto nunc, Imperatores, illa ci-
vitas esset augustior, quanto magis hunc⁴ natalem suum diem coleret, ⁵ si
vos stipato vestro senatu in illa Capitolini Jovis arce conspiceret! Quæ
nunc sine dubio præsentiam vestri sibi fingit, ædes vestrorum numinum
frequentando, &⁶ identidem, sicut a majoribus institutum est, invo-
cando Statorem Jovem, Herculemque victorem. Hoc enim quondam
illi deo cognomen⁷ adscripsistis, qui, cum piratas oneraria nave vicif-
set, ab ipso audivit Hercule per quietem, illius ope victoriam contigisse:
adeo, sacratissime Imperator, multis jam seculis inter officia est numinis
tui, superare piratas.

XIV. Sed profecto mature ille illucescet dies, cum vos videat
Roma victores, & alacrem^a sub dextera¹ filium. Quem ad honestis-
simas artes omnibus ingenii bonis natum, felix aliquis præceptor expe-
ctat. Cui nullo labore constabit divinam immortalemque progeniem ad
studium laudis hortari. Nonneceffe erit² Camillos, &³ Maximos, &

INTERPRETATIO.

^a Vestræ dextere adherentem.

NOTÆ.

tus terrarum orbis. Dubitat Acidalius, an non illud delendum sit.

3. *Herculea dicaris &c.*] His nominibus Romam unquam appellatam esse non memini me legere, præterquam hoc in loco. At Pomp. Lætus & Joan. Bapt. Egnatius ex veteri inscriptione referunt duplicem Viennæ portam fuisse, quarum altera *Jovia*, altera *Herculia* diceretur.

4. *Natalem suum.*] Non hominum tantum, sed & civitatum diem natalem celebrari solitum initio hujus orationis diximus.

5. *Si vos stipato.*] Lege *stipatos* ut post Acidalius juxta veterem codicem emendat Livineius. Hinc autem vide utrumque imperatorem Roma abfuisse.

6. *Identidem.*] Forte & *ibidem*, ut est ad oram editionis Frobenianæ.

7. *Adscripsistis.*] Restituendæ sunt voces duæ, quæ librariorum incuria in unam coaluerant: legendumque *ascripsit is* nempe *M. Octavius Herennius*, in prima adolescentia tibicen, ac postquam arti suæ diffusus, instituisset mercaturam, & bene gesta decimam Herculi profanasset, subinde navigans, & a prædonibus circumventus, cum se ab eorum manibus expedisset, accepit in somnis ab Hercule ejus

ope se esse servatum. In cuius beneficii memoriam Octavius imperato a magistratibus loco, ædem *Herculi victori* inscripsit. *Macrob. Saturn. l. 3. c. 6.*

1. *Filium.*] Maxentium, quem alii verum Maximiani filium, alii privignum appellant, alii suppositum ab Eutropia Maximiani uxore, quo mariti animum teneret.

2. *Camillos.*] M. Furium Camillum intelligit, qui Faliscos primum vicit, tum cum dictator esset de Veientibus decenni obsidione domitis triumphavit. Is quod albis equis triumphasset & prædam iniquius divisisset die ab Appuleio trib. pleb. dicta, damnatus Ardeam concessit. Donec Gallos, Urbem, ac tantum non Capitolium ingredientiæ derepente adortus fudit stravitque. *Aurel. Vi-ktor.* Quare Romulus alter dictus. Tandem obiit an. V. C. 389. cum esset octogenarius *Livius l. 7.*

3. *Maximos.*] Duo præcipue hujus cognominis fuere. *Fabius Maximus Rullianus*, qui magister equitum a Papyrio Cursore ob Samnitium victoriam pene securi percussus, primum de Apulis, & Lucerinis iterum de Samnitibus: tertio de Gallis, Umbris, Marfis, atque Tuscis triumphavit.

⁴ Curios, & ⁵ Catones proponere ad imitandum : quin potius vestra illi facta demonstret, vos identidem & semper ostendat, præsentis, & optimos imperatoris institutionis auctores. Interim tamen te gentium domina, quoniam hunc ⁶ optatissimum principem ⁷ in Galliis suis retinet ratio reipublicæ, quæsumus, si fieri potest, ne huic inideas civitati, cui nunc ^a ille similitudinem majestatis tuæ confert, natalem tuum diem celebrando in ea consuetudine magnificentiæ tibi debitæ. Teque ipsum, Imperator, oramus ut etiam cum vos totius Urbis securitate composita, illa imperii vestri mater acceperit, amplexus ejus arctissimos interdum piis manibus resolvatis : tuque potissimum, credo enim hoc idem ⁸ Diocletianum Oriens rogat, ¹⁰ has provincias tuas frequenter illustres, & profundissima licet pace florentes, adventu numinis tui reddas feliciores. Vides, Imperator, quanta vis sit tuorum in nos cœlestium beneficiorum ? Adhuc præsentia tua fruimur, & reditum desideramus.

INTERPRETATIO.

^a Quam nunc magnificentia tibi similem | celebrat, qua tu soles pompa diem illum celebras.
facit Imperator, dum in ea natalem tuum

NOTÆ.

Iterum censor creari noluit, quod existimaret non esse ex usu reip. eisdem censes sæpius fieri. 2. *Q. Fabius Maximus*, qui quinquies consul, semel censor, bis dictator, bis princeps senatus, bis triumphavit : primo quidem consulatu de Liguribus ; quinto vero de Pœnis. Is est qui Annibalem Cannensi, Trebienti, & Thrasimenea clade ferocientem, quem Scipio, Sempronius, & Flaminius vi sistere non potuerant, cunctando fregit. Unde *Cunctator* dictus est. *Aurel. Victor*. Notum illud Ennii : Unus homo nobis cunctando restituit rem.

4. *Curios*.] *M. Curius Dentatus*, primo de Samnitibus, tum de Sabinis triumphavit, tertio de Lucanis ovens Urbem ingressus est. *Pyrrium* Epirotarum regem ex Italia expulit. Vir frugalitatis mirificæ. Quamobrem domus ei apud Tiphatem, & agri jugera quingenta publice data. *Aurel. Victor*.

5. *Catones*.] Duo potissimum fuere. 1. *M. Porcius Cato Censorius* qui & maior, dictus est *Tusculanus*. Fuit Quæstor sub Scipione ma-

jore. Prætor Sardiniam subegit. Consul Celtiberos domuit. Censor *L. Flaminium* consularem senatu movit. Ipse auctor fuit delendæ Carthaginis. Septuagenarius literas græcas didicit. Octogenarius *Galliam* accusavit. Ipse quater & quadragies accusatus, toties absolutus est. *Aurel. Victor*. 2. *Cato Prætorius* hujus pronepos. Hic in Africam cum exercitu concessit, ubi audita Cæsaris de Pompeianis victoria filium hortatus, clementiam experiretur, ipse lecto Platonis victoris libro qui de bonis mortis est, semet occidit unde dictus est *Uticensis*. Hæc ex *Aurel. Victor*.

6. *Optatissimum Principem*, &c.] In aliquot editionibus est *optimum principem*.

7. *In Galliis suis retinet*.] Igitur Maximianus tum erat in Galliis. Et Mamertinus qui in Galliis erat ; adhuc, inquit, præsentia tua fruimur.

8. *Diocletianum Oriens*.] Diocletianus tum erat in Oriente, bello adversus Narseum occupatus.

AD PANEGYRICUM III. DE HUIUS AUCTORE ET QUO TEMPORE, QUOQUE LOCO SIT HABITUS.

Hujus & præcedentis panegyrici auctorem esse Mamertinum putat Sigonius, certe utramque hanc orationem ejusdem oratoris esse jam ostendi. Quamquam in veteribus codicibus abest Mamertini nomen. Ferme autem omnes habent *P. ejusdem Genethliacæ Maximiani A. & Diocletiani*. Dictus est autem, opinor, Treveris: coram Maximiano: quo vero die

incertum. Certe nec in quinquennialibus, neque in decennialibus, ut auctor initio proficitur, sed tempore inter utrumque interjecto, anno 292. cum Constantius classem adversus Carausium in oceanum immitteret. nam n. 19. navalia tropæa imperatoribus precatur. Hic natalis utriusque imperatoris dicitur, non quo ad imperium pervenit, sed quo in lucem exiit.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. *Rationem affert cur Genethliacæ utriusque imperatoris celebret, nempe quod orationem cum Maximiani quinquennialibus, prout voverat habere non potuisset, hanc religione debiti representare teneatur, & utriusque imperatoris natalem diem celebrando, quasi aliquo scœnore eos compensare, qui orationem a se expectabant: tum quia illustrior ei videtur dies, qui imperatores in lucem protulit, quam dies, quo imperii auspicia sumpserunt. Hic celeritatem laudat qua Dei sui, id est, alter Jovis, alter Hercules exemplo provincias disitas momento perlustrant, n. 2. per prætermissionem variis utriusque victorias perstringit, n. 5. DISTRIBUTIO. I. Imperatorum pietas II. Eorundem felicitas.*

I. PARS. *Pietas in deos, adversus se invicem, eo mirabilior quod dividendum haberent totum terrarum orbem, n. 6. Quod uterque ejusdem gloriæ velut æmuli, quod ad summum honoris verticem eadem via tenderent, quod & diversæ stirpis, & dissimilis ætatis forent, n. 7. Hinc factum esse ait, ut Diocletianus ex Oriente, Maximianus e Germania hyemis tempore per Alpes nivibus opertas Mediolanum ad mutuum colloquium advolarint, n. 8. Hanc celeritatem confert cum celeritate Annibalis in Italiam properantis: cum eo tamen discrimine, quod Annibalis adventus plenus esset terroris, alter vero salutaris jucundusque omnibus, n. 9. Triumphalis imperatorum reditus describitur, n. 13.*

II. PARS. *Transit ad utriusque imperatoris felicitatem quam in eo præsertim positam ait. I. Ut ex quacunque orbis parte ad visendum inter se coire possit absque turbæ metu, n. 14. II. in aeris salubritate, in agrorum ubertate per imperatores restituta, n. 15. III. in securitate a barbaris gentibus, quæ interim mutuis sese cladibus affligerent, n. 16. quos successus imperatorum pietatis, ait fructum esse, n. 18.*

IN FINE *rationem affert cur ex infinitis imperatorum virtutibus has duas potissimum elegerit, quas Genethliacæ illa oratione commendaret: Quia, in-*

quit, ceteræ virtutes ut fortitudo, continentia, iustitia, sapientia, processu ætatis eveniunt: solæ cum nascentibus pariter oriuntur pietas, felicitasque. Concludit eadem sententia qua inceperat, felicitatem illam & pietatem acceptam referri oportere ipsorum natalibus. Ad ultimum navalem victoriam ambobus appretatur, qua digna est utriusque pietas, quam præstare potest felicitas, n. 19.

E J U S D E M

CLAUDII MAMERTINI

GENETHLIACUS MAXIMIANI.

I. **O**Mnes quidem homines, sacratissime Imperator, qui majestati vestræ laudes canunt, & gratias agunt, debitum vobis conantur exolvere: quis enim est qui posset implere? sentio tamen a me, hoc præcipue tempore, hoc piæ vocis officium jure quodam sacrosancti fœnoris postulari, ut expectationem sermonis ejus, quem tuis quinquennialibus præparaveram, hac² gemini natalis prædicatione compensem, & dicendi munus, quod tunc voti promissione susceperam, nunc religione debiti repræsentem. Voveram autem, sacratissime Imperator, longe infra spem honoris ejus, quem in me³ contulistis, unde enim vel tantam fiduciam mei gererem, vel tam improbe concupiscerem, ut⁴ optare mihi quantum 10. judicio vestro sum consecutus, auderem? Voveram inquam potissimum, ut

N O T Æ.

1. **T**uis quinquennialibus.] Quinquennialium, decennialium, vicennialium & tricennialium institutio ab Augusto manavit: de quo ita Dio l. 53. An. V. C. 737. Augustus orationem habuit in senatu, qua se imperium abdicare velle præ se tulit, sed reclamantibus universis imperium retinere videlicet coactus, ordinatis distributisque provinciis, potestatem reip. constituendæ in decennium suscepit, professus se, si provincias pacare citius posset, imperio cessurum. Decennio confecto, quinquennium aliud decretum est, quo evolutio aliud quinquennium, post decennium, inde aliud decennium ejusdem decreto senatus accessit. Adeo ut totum, imperii tempus per quinquennia, & decennia conficeretur. Quam ob causam inquit, posteriores quoque imperatores etsi non ad certum tempus, sed in omnem vitam constituerentur, per decennia so-

lennes dies agebant, tanquam imperii novum initium caperent, quod usque hodie fieri consuevit. Ita refert ex Dione *Petavius de doct. temp. l. 11. c. 39*:

2. *Gemini natalis.*] In actis Marcelli centurionis sub Diocletiano & Maximiano passi apud Surium 31. Octob. relatis, natalis dies imperatoris ad 12. Kal. Augusti refertur: unde labuntur aliqui ut putent hanc orationem illo ipso die dictam esse. Verum quis scit, an non de natali imperii acta illa intelligenda sint, non de die ortus Maximiani? Præterea dubium esse potest, utrum de natali die Diocletiani, an Maximiani id accipiendum sit. Quare levi admodum argumento nituntur.

3. *Contulistis.*] Forte contulistis, ut suspicatur Livineius.

4. *Optare.*] Frobenianam editionem sequor: in Puteana enim est optarem: male meo quidem judicio.

me dignatione, qua pridem audieras, rursus audires, siquidem apud tanti præsentiam numinis hoc ipsum mihi maximum dicendi præmium videbatur, ut dicerem. Gaudeo igitur, si fas est confiteri, dilatam esse illam cupiditatem meam: neque enim orationis ejus quam composueram facio jacturam, sed eam reservo, ut quinquennio rursus exacto, ¹ decennialibus tuis dicam, quoniam quidem lustris omnibus prædicandis communis oratio est.

II. Et profecto, ^a si non sensus meos dicatorum vobis dierum proxima quæque veneratio sui majestate perstringit, hic mihi dies videtur illustrior magisque celebrandus, qui te primus protulit in lucem; etenim illi ipsi dies quibus imperii auspicia sumpstis, ob hæc sancti sunt & religiosi, quod tales declaraverunt imperatores. At certe virtutes quibus ipsum ornatis imperium, ¹ gemini vestri procreavere natales. Quos quidem, ² sacratissime Imperator, quoties annis volventibus revertuntur, ^b vestri pariter ac ³ vestrorum numinum reverentia colimus, siquidem vos diis esse genitos & numinibus quidem vestris, sed multo magis virtutibus ^b approbatis, quarum infatigabiles motus & impetus ipsa vis divinitatis exercet, ^c quæ vos tantis discursibus toto quem regitis orbe ⁴ deducit, ¹ ut nos semper auxilii vestri charitate nuper ad libertatem piæ conquestionis impleverit, cum itinera vestra, ipsis hybernis diebus, per vicina illa cœlo Alpium juga, quibus Italiam natura vallavit; perque illa saxa, & durior saxis nivium densitatem, desiderio vestri & amore sequeremur, ^c & virtus vestra non sentiret, pati nos putaremus injuriam.

INTERPRETATIO.

a Si non percellit animum meum majestas & pompa eorum dierum, qui proxime vobis consecrati sunt cum imperii auspicia sumpstis.

b Comprobatis.

c Quæ vos agit ad excurrendum in universum orbem, quem temperatis.

NOTÆ.

5. Decennialibus.] Vide supra notam primam.

1. Gemini vestri procreavere.] Supra n. 1. ut expectationem sermonis ejus, quem tuis quinquennialibus præparaveram, hac gemini (utriusque imperatoris) natalis prædicatione compensem. Præfert diem quo nati sunt, ei dici, quo evecti sunt ad imperium. Hic enim dies eos declaravit imperatores, ille dignos fecit imperio. Initio vero periodi forte legendum, ut Acidalio & Grutero placet, At certe pro & certe.

2. Sacratissime Imperator.] Lege sacratissimi Imperatores, ut illud ad Diocletianum & Maximianum referatur.

3. Vestrorum numinum.] Id est, Jovis,

& Herculis.

4. Deducit.] Hoc sensu id verbi usurpatum est panegyrico proxime præcedenti n. 2. Quæ te castra dominum habitura susceperint, quæ bella deduxerint.

5. Ut nos semper.] Hic locus mirifice vexavit eruditos, supersedeo varias ejus lectiones referre, quæ plus obscuritatis, quam lucis afferunt. Igitur vulgarem scripturam retineo, sensusque erit: Ita vis divinitatis vestræ vos egit in varias orbis partes, ut nobis amantissime suppeditarit semper auxilium vestrum. Sic ut nuper etiam pie conqueri nobis fas esse putaremus, cum &c.

6. Et virtus vestra.] Lege cum Acid-

III. ¹Reddimus tamen rationem ²solicitudinis vestræ, & inspecta penitus veritate cognovimus, quæ causa faciat ut nunquam otio acquiescere velitis. Profecto non patitur hoc cœlestis ille vestri generis conditor. Nam primum omnium, ³quidquid immortale est stare nescit, sempiternoque motu se ⁴servat æternitas. Deinde præcipue ⁵vestri illi parentes, 5 qui vobis & nomina & imperia tribuerunt, perpetuis maximorum operum actionibus occupantur. Ille siquidem Diocletiani auctor deus, præter depulso quondam cœli possessione ⁶Titanas, & mox ⁷biformium bella monstrorum, perpeti cura quamvis compositum gubernat imperium, atque hanc tantam molem infatigabili manu volvit, ⁸omniumque re- 10 rum ordines ac vices pervigil servat. Neque enim tunc tantummodo commovetur cum tonitrua incutit, & fulmina jacet, sed etiam si tumultuantia elementorum officia pacavit, nihilominus tamen & ipsas quæ tacitæ labuntur auras placido sinu fundit, ⁹& in adversa cœli nitentem impetu rapit solem. Itidem quoque, Maximiane, Hercules tuus, mitto quod 15 cum inter homines erat, terras omnes & ¹⁰nemora pacavit, urbes ¹¹dominis crudelibus liberavit, etiam cœlo ¹²dirarum alitum volucris tela detraxit, etiam terrores inferum ¹²abducto custode compescuit: exinde

INTERPRETATIO.

a Et fulgentem solem cum celeritate abripit in adversam cœli partem?

NOTÆ.

lio. Et licet virtus vestra &c. vel cum alio. Et quam virtus vestra &c. mox pro nos restitue vos juxta veterem codicem. Jam vero sensus est. Quamvis pro virtute vestra id vobis grave ac laboriosum non videretur, re ipsa tamen grave, & laboriosum putabamus.

1. Reddidimus.] Ita emendant multi pro reddimus, itaque sensus poscere videtur.

2. Solicitudinis vestræ.] Alii malunt nostræ utrumvis elige. Vel nostræ de vobis sollicitudinis, vel vestræ de nobis.

3. Quidquid immortale est.] Tale illud pan. 7. n. 22. Quisnam est tam continuus ardor? quæ divinitas perpetuo vogens motu? &c. Tale illud Pacati in Theodosium n. 10. Gaudēt profecto divina perpetuo motu, & jugi agitatione se vegetat æternitas &c.

4. Servat.] An versat? ut suspicatur Acidalius.

5. Vestri illi parentes.] Jupiter & Hercules.

6. Titanas.] Verum Titanum aut gigantum adversus deos bella cui non nota?

7. Biformium.] Gigantum, qui biformes propterea dicuntur, quod duplex iis forma: atque ut ait Macrob. Saturn. l. 1. c. 20. pube tenus homines essent, cetera serpentes. Sunt qui pro biformium, legunt deformium, id est, monstrorum deformi magnitudine. At pan. 2. n. 4. An non illud malum simile monstrorum biformium?

8. Omniumque.] Pro omnium quoque, juxta veterem codicem.

9. Nemora pacavit.] Domitis monstris.

10. Dominis crudelibus.] Diomede, Burside, Geryone &c.

11. Dirarum alitum.] Stymphalidum, a Stymphalo Arcadiæ fluvio, cujus ripas insidebant. Dicuntur autem iis fuisse tela volucris, quod eorum pennæ, instar jaculorum essent emissitæ.

12. Abducto custode.] Cerbero, quem vinctum traxit ad terras.

- certe nihilominus¹³ post adoptionem cœlitum, & Juventæ connubium, perpetuus est virtutis assertor, omnibusque fortium virorum laboribus favet, in omni certamine conatus adjuvat iustiores. His quidem certe diebus, quibus¹⁴ immortalitatis origo celebratur, instigat, ut videmus, illos
- 5 ¹⁵ a sacris certaminibus accitos, ut pertinaci animositate certandi multa faciant ipsius similia victoris. Adeo, sacratissime Imperator, numina semper aliquid agunt, agendumve curant. Ut jam nobis illa, quam pro vobis susceperamus, cura ponenda sit, cum non laborare vos, sed parentes deos videamus imitari, cumque præterea ingenitum illum vobis divinæ mentis
- 10 ardorem etiam earum, quæ primæ vos susceperere regionum alacritas excitavit.¹⁶ Non enim in otiosa aliqua deliciisque corrupta parte terrarum nati institutique estis, sed in his provinciis quas ad infatigabilem consuetudinem laboris atque patientiæ, fractus licet oppositus hostis, armis tamen semper instructus limes exercet, in quibus omnis vita militia est, quarum etiam
- 15 fœminæ ceterarum gentium viris fortiores sunt.

IV. Ex istis ergo causis stirpis vestræ, patriorumque institutorum, illa veniunt, (quæ sæpe miramur interdum etiam pro amoris impatientia timebamus,) quod expeditiones vestras numerare non possumus, quod diutius in iisdem manere vestigiis dedignamini, quod vos a continuo re-

20 rum cursu gerendarum, non modo amœnitas locorum, aut nobilitas urbium, sed ne ipsa quidem victoriarum vestrarum lætitia remoratur.² Illum modo Syria viderat, jam Pannonia susceperat. Tu modo³ Galliæ oppida illustraveras, jam summas⁴ arces Monæci Herculis præteribas. Ambo

N O T Æ.

13. *Post adoptionem.*] De Herculis apotheosi habet Ovid. l. 9. Met. 240.

14. *Immortalitatis origo.*] Id est, natales vestri, quibus eas virtutes debetis, quæ vobis immortalitatem peperere.

15. *A sacris certaminibus accitos.*] Id est, Hercules ad solennitatem tuorum natalium celebrandam instigat, quos ad id ex omnibus Græciæ partibus accersimus.

16. *Non enim in otiosa.*] De Dalmatia, Diocletiani, & Pannonia Maximiani patria supra dictum.

1. *Non amœnitas locorum.*] Respexit ad illud Tullii pro lege Manilia n. 40. *Non avaritia ab instituto cursu ad prædam aliquam revocavit; non libido ad voluptatem, non amœnitas ad delectationem, non nobilitas urbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem.*

2. *Illum modo Syria.*] Ubi Diocletianus adversus Narsecum Persarum regem cum Saracenis, & Parthis Mesopotamiæ atque Armeniæ finitimis Romanis provinciis im-

minentem progressus cum exercitu, ac victis Saracenis, Parthisque ultra Tigrim propulsis, Narsecum ipsum ad petendam cum muneribus pacem adegit: moxque Sarmatas trajecto Istro in Pannoniam effusos compressit.

3. *Galliæ oppida illustraveras.*] Id est, vix Bagaudicam seditionem compresseris. Simile vero est illud Tullii pro Marcello n. 5. *Nec vero disjunctissimas terras citius cuiusquam passibus potuisse peragrari, quam tuis non dicam cursibus, sed victoriis illustratæ sunt.* Et panegyrici proxime superioris, n. 14. *Has provincias tuas frequenter illustres.*

4. *Arces Monæci Herculis.*] Monaco seu Mourgues principatus, arx, & portus in ora maritima Liguriæ de la coste ou viviere de Gennes. Dicitur Hercules Monæci portus, quod Hercules pulsis hospitibus aut solus ibi regnarit, aut solus privato in templo cultus fuerit: a *μῦθος* solus, & *ἄνδρ* habitans. Æncid. 6. 829. *Aggeribus sacer Alpinis cum*

cum ad Orientem Occidentemque occupati putaremini, repente¹ in medio Italiæ gremio apparuistis. Hos fructus capitis operum maximorum, sic interim meritorum conscientia² triumphatis, dum triumphos ipsos semper vincendo differtis, quod quæcunque pulcherrima facitis continuo transitis, & ad majora properatis: ut dum vestigia vestra miramur, dum-
que vos adhuc esse in conspectu putamus, jam de vobis audiamus longin-
qua miracula. Ita omnes provinciæ vestræ, quas divina celeritate peragra-
tis, ubi sitis vicissim nesciunt: sciunt tamen vos ubique vicisse.

V. Sed de rebus bellicis, victoriisque vestris, sacratissime Imperator, multi summa eloquentia præditi sæpe dixerunt,^a & ego pridem, cum mi-
hi auditionis tuæ divina dignatio tam copiam tribuit, quantum potui præ-
dicavi. Hodie vero si de duabus rebus, quas ad hoc tempus aptissimas, nisi
fallor, elegi, dicere mihi vestra favente majestate contigerit;^b de ceteris
veniam silentii petam. Non commemoro igitur virtute vestra rempubli-
cam² sævissimo dominatu liberatam. Non dico³ exacerbatas seculi prioris
injuriis, per clementiam vestram, ad obsequium rediisse provincias.
Mitto etiam dies festos victoriis, triumphisque celebratos. Taceo⁴ tropæa
Germanica, in media defixa barbaria. Transeo limitem Rheticiæ repenti-
na hostium clade promotum. Omitto Sarmatiæ vastationem, oppres-
sumque captivitatis vinculis Saracenum. Etiam illa quæ armorum ve-
stro-
rum terrore facta sunt velut armis gesta¹ prætereo, Francos ad pe-
tendam pacem cum rege venientes, Parthumque vobis^c munerum mi-
raculis blandientem. Novam mihi propono dicendi legem, ut cum om-
nia videar silere quæ summa sint, ostendam tamen inesse laudibus vestris
alia majora.

INTERPRETATIO.

^a Et quantum in me fuit commemoravi, cum vestra divina majestas me audire non dedi-
gnata, hanc mihi facultatem concessit.

^b Rogabo ut cetera tacere mihi liceat.
^c Præstantibus ad miraculum donis.

NOTÆ.

atque arce Monæci.

5. In medio Italiæ.] Mediolani, quo ad seditionum causas tollendas, eligendosque Cæsares convenerant imperatores, ut supra dictum.

6. Triumphatis.] Diocletianus Persas, Maximianus in Gallia Bagaudas prostravit. Neuter tamen triumphum, quem meruerat accipere voluit: donec exorientes novos motus compressisset.

1. Et ego pridem.] Quisquis hujus orationis auctor est, jam Diocletiani & Maximiani laudes alio panegyrico celebra-
rat.

2. Sævissimo dominatu liberatam.] Diocle-

tianus Arrianum Aprum, cum ille Nume-
rianum imperatorem, eundemque gene-
rum suum per insidias nefarie peremisset,
tyrannidem invadentem coram exercitu
mactavit. Vide quæ diximus in Diocletia-
ni vita.

3. Exacerbatas seculi prioris &c.] Ca-
rinum intelligit imperatorem, omnium sce-
lerum & libidinum genere infamem, quem
Caro ejus parenti ita exosum fuisse tra-
dunt, ut soletet dictitare: Non est meus. Vo-
piscus in Carini vita.

4. Tropæa Germanica.] Victis Burgundio-
nibus, Erulis & ea tota Germaniæ parte,
quæ Rheticiæ objicitur, debellata: restituta
R.

VI. Quæ igitur illa sunt? Pietas, sacratissime Imperator, atque felicitas. Nam primum omnium quanta vestra erga deos pietas? quos aris, simulacris, templis, donariis, vestris denique nominibus adscriptis, adjunctis imaginibus ornatis, sanctioresque fecistis exemplo vestræ
 5 venerationis, nunc enim vere homines intelligunt, quænam potestas deorum, cum tam impense colantur a vobis. Deinde, id quod maxime deorum immortalium cum religione conjunctum est, quanta vosmet invicem pietate colitis? Quæ ulla unquam videre secula talem in summa potestate concordiam? Qui germani,³ geminive fratres indiviso⁴ patri-
 10 monio tam æquabiliter utuntur, quam vos orbe Romano? Ex quo profecto manifestum est ceterorum hominum animas esse humiles & caducas, vestras vero cœlestes & sempiternas. Obtreçant sibi invicem artifices operum fordidorum; est inter aliquos etiam canoræ vocis invidia; nihil denique tam vile, tam vulgare est, cujus participes^a malignis æmulationis
 15 stimulis vacent. Vester vero immortalis animus omnibus opibus, omni que fortuna, atque ipso est major imperio. Vobis Rhænus, &⁶ Ister, & Nilus, &⁷ cum gemino Tigris Euphrate, &⁸ uterque qualem accepit, & reddit Oceanus, & quidquid est inter ista terrarum & fluminum & litorum, tam facili sunt æquanimitate communia,⁹ quantum sibi gaudent

INTERPRETATIO.

a Non maligne sibi invicem invideant.

NOTÆ.

in regnum Genebo, Esatech vero rege constituto.

1. *Nominibus adscriptis.* Imperatores Jo- vii & Herculi nomen suis donis adscripserant, ad maiorem, ut panegyrici auctor innuere videtur, deorum venerationem, fortasse ad memoriam nominis sui sempiternam.

2. *Quænam potestas.* In vulgaribus editionibus pro *quænam* est at^{*} quæ lacunam satis indicant, ego sic implevi ut vocem *quænam*, quam Langius ad oram editionis Frobenianæ ascripsit, in contextum reciperem.

3. *Geminive fratres.* Forte alludit ad Remum & Romulum.

4. *Patrimonio.* Haud absimile est illud Iustini l. 2. c. 10. de Artamene & Xerxe. *Tanto moderatius cum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonio partuntur.*

5. *Obtreçant sibi invicem.* Notum illud Hesiodi: *figulus figulo invidet.*

6. *Ister.* Propter Alpes oritur & in Germaniam, Rætiam & Pannoniam Danubius appel-

latur, ubi vero Illyricum attingit, *Ister* dicitur.

7. *Cum gemino Tigris Euphrate.* Quid? an geminus Euphrates? Omnino, quia geminus ex fluvio coalescit, quorum alter Pixirates, alter Arsanias; qui duo fluvii circa Sophonem orti, postquam Tauri montis angustias perfrigerunt, uno & eodem nomine Euphrates dicuntur. Quanquam Pixirates vulgo vel in primo fonte Euphrates dicitur. Vide Plinium l. 5. c. 24. Tigris vero fluvius est Asiæ celebris, Mesopotamiam ab Assyria & Susiana dividens, in Armenia maiore ortus.

8. *Uterque qualem accipit.* Inest haud dubie in his verbis aliquid vitii. Quem locum ita restituit Livineius. *Uterque quam late cedit, & reddit Oceanus.* Ego lubentius cum Grutero legerim, *uterque qua lucem accipit, & reddit Oceanus*, id est, Oceanus Occidentalis, in quem sol immergere se, & Orientalis, unde idem videtur emergere, vobis parent & obtemperant.

9. *Quantum sibi gaudent.* Fortasse quam, inquit Livineius, ut referatur ad pr. us tam.

esse communem oculi diem. Ita duplices vobis divinæ potentia fructus pietas vestra largitur, & suo uterque fruitur, & confortis imperio.

VII. Laureæ illa de victis accolentibus Syriam nationibus, & illa Rhætica, & illa Sarmatica, te, Maximiane, fecerunt pio gaudio triumphare. Itidem hic gens Chabionum, Erulorumque deleta, transrhæna victoria, & domitis oppressa Francis bella piratica Diocletianum votorum compotem reddiderunt. Dividere inter vos dii immortales sua beneficia non possunt. Quidquid alterutri præstatur, amborum est. Obstupefcerent certe omnes homines admiratione vestri etiam si vos idem parens, eademque mater ad istam concordiam naturæ legibus imbuissent. 10
Atenim quanto hoc admirabilius, vel pulchrius, quod vos castra, quod prælia, quod pares victoriæ fecere fratres? Dum virtutibus vestris favetis, dum pulcherrima invicem facta laudatis, dum ad summum fortunæ fastigium pari gradu tenditis, diversum sanguinem affectibus miscuistis. Non fortuita in vobis est germanitas, sed electa. Notum est sæpe eisdem parentibus natos, esse dissimiles: certissimæ fraternitatis est, a usque ad imperium similitudo. Quæ ne etiam intervallum vestræ vincit ætatis, & senioreni junioremque charitate mutua reddit æquales. ut jam illud falso dictum sit, non delectare societatem rerum nisi inter pares annos. 20
Intelligimus enim, sacratissimi Principes, geminum vobis, quamvis dissimiles sitis ætatibus, inesse consensum. Neque tu illi videris promptior, neque tibi ille cunctatior, sed invicem vosmet imitamini, invicem vestros affectatis annos. Sic vos estis juniores, ambo seniores. Neuter plus suis moribus favet, uterque se vult hoc esse, quod frater est.

VIII. a Inde igitur proxime illa impatientia vestræ pietatis irrupit, 25 quod vos nulla regionum loquiquitas, nulla iniquitas locorum, nulla tempestatis asperitas retinere, ut morari potuit, quominus ad conspectum vestri pervolareris. Neque enim illud progressio fuit, nec itineris confectio, b nec solitis adminiculis usque properatio. c Quis simili concitu eques, aut velivola navis? Divinus quidam impetus fuit, quo repente 30 in eundem locum ab utroque Solis adversum fine venistis. Ipsos siquidem

INTERPRETATIO.

a Etiam in imperio retinere animorum consensionem.

a Hinc ergo nuper præcepti ille ardor mutui amoris vestri erupit.

b Nec ad propinquandum adhibuistis solita adminicula. Quis equus? aut navis velis instructa simili celeritate fertur.

NOTÆ.

1. Quod vos castra.] Uterque imperator sub Probo, Caro, & Aureliano simul meruerat.

2. Dissimiles sitis ætatibus.] Ex his Martini verbis emendandum Victoris de Diocletiani ætate locum observavi ad finem ejus vitæ.

3. Sic vos estis juniores.] Melius legit post Livineium Gruterus. Hic ambo estis juniores, ambo seniores.

1. Nulla tempestatis asperitas. Hyeme enim imperatores Mediolanum conerunt.

2. Quis simili concitu eques.] Ante erat quod, cujus in locum aliqui restitunt quid;

quos præmiseratis nuncios reliquistis, ipsam, quæ vos conata est prævenire, famam prævertistis: ut^c absque paucissimis, qui vobis comites hæ-
 5 rere potuerunt, ceteri homines fortasse crediderint, quod ita dignum & majestate vestra, diurna vobis & nocturna curricula utraque mundi lu-
 mina commodasse. Sed removeamus istinc fabulas imperitorum; verum loquamur. Vestra vobis pietas, sacratissime Imperator, volucres dedit
 cursus. Etenim cum nihil sit animo velocius, vos, quorum igneæ im-
 mortalesque mentes minime sentiunt corporis moras, pervecti estis^d ad
 nos mutui desiderii celeritate.

10 IX. Sed qua tandem vice temporum? ^a quo tempestatis habitu?
 Nempe hyeme sævissima, & in his quoque regionibus inusitata, cum
 agros glacies, glacies nivem premerent, cælo pariter ac terris² unifor-
 mibus, cumque ipsi³ anhelitus hominum circa sua ora concreti rigore ca-
 nescerent. Adco, ⁴ ut res est, adversus inclementiam locorum ac fide-
 15 rum vestræ vos majestatis potentia tuebatur, & ceteris hominibus atque
 regionibus vi frigorum astrictis & oppressis, vos solos auræ lenes, verni-
 que flatus, & diductis nubibus ad itinera vestra directi solis radii seque-
 bantur: tanta facilitate illa quæ tunc aliis forent inaccessibilia superastis,
 atque inde Julias, hinc Cotias⁶ Alpes⁷ quasi relictas æstu arenas paten-
 20 tium litorum, transcurristis. Eant nunc rerum veterum prædiatores, &
 Annibalem illum multis laboribus, magnaue exercitus sui diminutione
 Alpes penetrasse mirentur. Vos invictissimi Imperatores, prope soli Al-

INTERPRETATIO.

^c Exceptis paucissimis. ^a Qua tempestatis conditione.

NOTÆ.

ego vero Langii emendationem secutus sum.

3. *Diurna nobis.*] Poeticum quidam olet hic loquendi modus. Quod Mamertini ævo valde congruit.

4. *Ad nos.*] Alii legunt ad nos invicem. Tamen absque hac mutatione sensus esse poterit ad patriæ nostræ fides.

1. *Vice temporum.*] Horat. l. i. od. 4. Solvitur acris hyemis græta vice veris, & favoni.

2. *Uniformibus.*] Id est, cum cælum pariter, & terra nivem candida albescerent.

3. *Anhelitus hominum.*] Puta in regionibus omnium maxime septentrionalibus.

4. *Ut res est.*] Loquendi modus apud ejus ævi scriptores frequens. Pan. 6. n. 4. sed, ut res est, mente præfata omnibus veracundie observationibus imbuebas: Plura ejusmodi exempla Livineius ponit sub uno

aspectu in hunc locum. Quæ hic afferenda non duxi, ne ejus scrinia viderer contempnasse.

5. *Diductis.*] Bertiniensem codicem secutus sum. Et vero ita Gruterus & Puteanus legunt pro *deductis*, uti est in aliis editionibus. Sententia fit clarius hac emendatione, quam præterea Puteanus allata Ciceronis auctoritate confirmat.

6. *Alpes.*] Series montium, qui Italiam ab Germania & Gallia separant. Horum longitudo est 3000. stadiorum, teste Livio. Pro varia autem locorum diversitate varia sortiuntur nomina. Sic Alpes aliæ sunt *Julia*, aliæ *Cotia* vel *Cottia*, aliæ *maritimæ* aliæ *Graia* &c.

7. *Quasi relictas æstu arenas.*] Pari facilitate montes nivibus asperos, & arenas æstu torrentes, atque eam ob rem prope inhabitatas transcurristis.

pium vias hybernis nivibus obstructas divinis vestigiis aperuistis; ^a ut quondam Hercules ^b per eadem illa culmina Iberiæ spolia incomitatus abduxit.

X. Tum si fortunæ causæque Annibalis ac vestrorum itinerum comparentur, quanto hæc vestra diis hominibusque acceptiora sunt? quanto laude ac sempiterna memoria digniora? Tunc, ¹ Pæno ex summis Alpibus ⁵ viso, Italia contremuit, statim pascua agrique deserti, omnes familiæ rusticanae silvas & ferarum cubilia petivere. Quo nuncio accepto omnibus oppidis matres Italiæ ² pensa e manibus abiecerunt, parvos liberos abreptos ad templa traxerunt. Ibi ædes sacras passò capillo suo quæque verrebant, planctu ploratuque futuris cladibus omina dabant; ³ Thrasymentum, & ⁴ Cannas ¹⁰ dolore præfago ⁵ præcanebant. Nunc autem ut primum ex utrisque Alpium jugis vestrum numen effulsit tota Italia clarior lux diffusa, omnibus qui suspexerant æqua admiratio atque dubitatio ⁶ injecta, ecquinam de illis montium verticibus orirentur, an his gradibus in terras cælo descenderent. Ut vero propius propiusque cæpti estis agnosci, omnes agri oppleti, non ¹⁵ hominibus modo ad visendum procurrentibus, sed etiam pecudum gregibus remota pascua, & nemora linquentibus. Concurrere inter se agricolæ, ⁷ nunciare totis visa, aræ incendi, tura poni, vinalibari, victimæ:

INTERPRETATIO.

^b Per eosdem montes.

NOTÆ.

8. *Ut quondam Hercules.*] Cum Geryonis spolia ex Iberia ad Pabula Thyrena compulit, *Pan.* 2. n. 2. De quo itinere *Sil Ital.* l. 3. 494. *Primus inexpertas adiit Tiryntius arces: scandentem nubes, frangentemque ardua montis spectarunt superi, longisque ab origine seclis intemerata gradu magna vi saxa domantem.* Et l. 2. de Annibale. *Per saxa nivesque, est qui pandat iter, magno pudor Hercule tristes desperare vias, laudemque timere secundam.*

1. *Pæno ex summis Alpibus viso.*] Id est, Annibale. Mirum est autem quantus fuerit totius Italiæ pavor, cum Annibal Anno V. C. 543. post expugnatam Saguntum; veterem & opulentam Hispaniæ civitatem, el' mille pedites, ut ait Eutropius, & xx. mille equites, ex maiore parte Pænos, ad Italiam devastandum trans Alpes induxit. Ut longo tempore obtinuerit proverbium illud, ad communem pavorem significandum, *Annibal ad portas.* Vide *Livium, Plutarchum, &c.*

2. *Pensa e manibus*] Respexit ad illud *Æncid.* l. 9. v. 476. ubi simul Euryali ma-

ter filii necem audiit: *Excussi manibus radiis revolutaque pensa. Evolat infelix &c.*

3. *Thrasymentum.*] *Thrasymentus*, vel ut malunt alii *Thrasymentus*, lacus est Hetru-riæ, Florentiam inter & Perusiam, Hodie *Lago di Perugia*. Ubi Flaminius ab Annibale magna strage deletus est. 15. millia Romanorum cæsa. 6. millia capta.

4. *Cannas.*] Urbs est Apuliæ Peucetiæ, Canusium inter & Aufidum fluvios, 6. mill. ab ora maris Adriatici. Hic enim cæsa Romanorum 40. mill. interque eos tot equites, ut tres & amplius annulorum modii Carthaginem missi a victore Annibale fuerint. Præerant exercitui Romano Paulus Æmilius, & Terentius Varro: huius temeritate clades illa contigit.

5. *Præcanebant.*] Fortasse præcinebant, ut ex veteri codice notat Cl. Puteanus.

6. *Injecta.*] Restitui pro *invelta* ex Bertinensi item & vetere alio exemplari. Mox *ecquinam* pro *ecquinam* ut legendum esse notant idem Langius, & Gruterus &c.

7. *Nunciare totis visa.*] Utrum totis, id est, omnibus: cujus rei extant apud Apu-

cædi, cuncta gaudio calere, cuncta plaussibus tripudiare, diis immortalibus laudes grateque cantari : non opinione traditus, sed conspicuus & præsens Jupiter cominus invocari, ⁸ non advena, sed imperator Hercules adorari.

- 5 XI. Quid ? illud, dii boni, quale pietas vestra spectaculum dedit, cum¹ in Mediolanensi palatio admissis, qui sacros vultus adoraturi erant conspecti estis ambo, &² consuetudinem simplicis venerationis geminato numine repente turbastis. ² Nemo ordinem numinum solita secutus est disciplina, omnes adorandi mora restiterunt, duplicato pietatis officio
10 contumaces. ^b Atque hæc quidem velut interioribus sacrariis operta venerationis, eorum modo animos obstupefecerat, quibus aditum vestri dabant ordines dignitatis. Ut vero limine egressi ³ per mediam urbem simul vehabimini, tecta ipsa se, ut audio, pœne commoverunt, omnibus viris, fœminis, parvulis, senibus aut per foras in publicum proruentibus, aut
15 per superiora ædium⁴ limina imminentibus. Clamare omnes præ gaudio jam sine metu vestri, & palam manu demonstrare : Vides Diocletianum ? Maximianum vides ? Ambo sunt : pariter sunt. Quam junctim sedent ? quam concorditer⁵ eloquuntur ? quam cito transeunt ? ^c Nemo studio suo par fuit oculis ad intuentum, dumque vos alterna cupiditate mirantur,
20 neutrum satis videre potuerunt.

INTERPRETATIO.

a Mutastis morem unum tantum adorandi, cum ambo instar duorum deorum subito prodiistis.

b Atque hoc quidem venerationis genus tibi in interiori palatio redditum, mirum visum

fueraat iis solum, quibus integrum erat hic interesse pro ratione officii sui & dignitatis.

c Nemo pro desiderio suo vos conspiciere potuit.

N O T Æ.

leium exempla bene multa. An restituta vocula legendum totis visis. An vero interpunctione tantum mutata, *Concurfare inter se agricole, nuntiare, totis vicis aræ incendi.* Nota vero hunc verborum casum ad rem sub oculos subjiendam mirifice aptum.

8. *Non advena.*] Quam adulatorie imperatorem suum ea re antefert Herculi, quod non tanquam advena, ut Hercules, sed tanquam verus imperator in Italia exceptus sit.

1. *In Mediolanensi Palatio.*] Mediolanum urbs antiquissima Insubriæ caput. *Milan.* Hodieque 4 imprimis rebus clarissima. 1. populi frequentia, 2. templo augustissimo, 3. arce firmissima, 4. bibliotheca Ambrosiana.

2. *Nemo ordinem numinum.*] Non ut deos

solemus deinceps atque ex ordine ad singulorum aras venerari, ita nos scorsum adoravimus, sed omnes qui coram aderant vestra utriusque majestate adeo percussi sunt, ut cum neutrum ab altero separare vellent, vos ambos simul iterum atque iterum adorarent, pie contumaces ut hoc suæ adversus utrumque imperatorem venerationis pietatis officio fungerentur.

3. *Per mediam urbem.*] Describitur Triumphalis imperatorum in Mediolanensem urbem ingressus. Similem locum vide in Plinii panegyri. n. 22. & in Pacati panegyri. n. 47. &c.

4. *Limina.*] Fortasse *culmina*.

5. *Eloquuntur.*] *Colloquuntur.* Bertinienfis codex, sed eo verbo jam Mamertinus usus est in superiore panegyrico n. 9. *Adeo fidum, fratrumque fuit illud eloquium,*

XII. Ipsa etiam ¹gentium domine Roma, immodico ^a propinquitatis vestrae elata gaudio, vosque e ² speculis suorum montium prospicere conata, quo se vultibus vestris propius expleret, ad intuendum cominus quantum potuit accessit. ³ Lumina liquidem senatus sui misit, beatissimæ illi per eos dies Mediolanensium civitati similitudinem majestatis suæ libenter impertiens, ut ibi tunc esse sedes imperii videretur, quo uterque venerat Imperator. Interim tamen dum mihi ante oculos pono quotidiana vestra colloquia, conjunctas in omni sermone dexteras, joca seriaeque communicata, obtutu mutuo transacta convivia, illa me cogitatio subit, quam animi magnitudine ad revisendos exercitus vestros discesseritis, ¹⁰ pietatemque vestram utilitate reipublicæ viceritis. Qui tunc vestri sensus fuere? qui vultus? quam ⁴ patientes ad dissimulandum indicium perturbationis oculi? Respexistis profecto sæpius: neque hæc de vobis vana finguntur. Talia vobis dedistis ⁵ omina, cito ad conspectum mutuum rever-

XIII. ¹ Facilis est mihi transitus, sacratissimi Imperatores, ab hac pietatis vestrae laude ad prædicationem felicitatis. Hoc enim ipsum felicitatis est, quod ut conspiciere vos invicem complectique possitis, ² in manu vestra est. Solem ipsum, Lunamque cernimus, ^a quia totius mundi funguntur officiis, non nisi post multa secula certa lege temporum ³ conve- ²⁰ nire, vestra tam libera est & beata majestas, ut in summis rebus generis humani nihil vobis necesse sit nisi vestrae parere pietati. Ceterum si quis

INTERPRETATIO.

a Vobis adventantibus. a Quia toti mundo utiles sunt.

NOTÆ.

1. *Gentium domina Roma.*] Pan. 2. n. 2. *Immortalis ortus domine gentium civitatis*, n. 14. Ad Romam. *Interim tamen te gentium domina.* Et Pan. n. 35. 10. *Arceem omnium gentium & terrarum Reginam.* Et Martial. l. 12. ep. 8. *Terrarum dea gentiumque Roma, cui par est nihil & nihil secundum.* Vide Lipsium de magnit. Rom. c. 2.

2. *Speculis.*] Romani cives montes suos conscendebant, ut inde tanquam ex altis speculis adventantes imperatores eminus aspicerent.

3. *Lumina.*] Lusus in verbo. Roma ipsa ut vos conspiceret, accessit. Qui porro? quia misit ad vos senatus sui lumina, id est senatorum suorum clarissimos.

4. *Patientes.*] Quanto melius si impatientes, ut vult post Puteanum Gruterus?

5. *Omina.*] Ita est in Frobeniana edi-

tione, in aliis vero omnia. Utrumvis elige.

1. *Facilis est mihi transitus.*] Transit ad alteram orationis partem, quæ est de imperatorum pietate.

2. *In manu vestra est.*] Modus loquendi apud bonos auctores frequentissimus, pro eo quod est *penes vos est.* Tullius l. 8. ep. 6. *Hunc cum velis obligare, in tua manu est.* Idem l. 14. ep. 2. *Verum hæc non sunt in nostra manu.* Nihil necesse est alia Tullii, Terentii, & aliorum exempla huc congerere.

3. *Convenire.*] Lunam & solem interdum convenire oportet, siquidem lunæ orbis solarem interfecat in duobus punctis: quæ lunæ nodi appellantur; tuncque est eclipsis solis, cum luna in iis punctis invenitur. Quia autem illa ipsa puncta sunt mobilia, raro fit ut in eodem coeli puncto hæc duo sidera conveniant.

ad humana respiciat, quanto magis magnitudo vestrae felicitatis appareat? homines privatis rebus intenti ita plerumque propriis difficultatibus implicantur, ut ⁴ omnino vacent aditu suorum; vos tantae reipublicae administratione suscepta, quos huc atque illuc tot urbes, tot castra, tot limites, tot circumjecta Romano imperio flumina, montes, litora vocant, tantum animis ac fortuna valetis, ut in unum convenire possitis, nihilominus orbe securo. Neque enim pars ulla terrarum ^b maiestatis vestrae potentia caret, etiam cum ipsi abesse videamini.

XIV. Ne tantulum quidem barbarae nationes audent animos attollere, quod vos in interiora imperii vestri secesseritis, quin imo ipsi magis in vobis fiduciam pertimescunt, quod se contineri sentiunt cum relinquuntur. Itaque illud quod de Jove vestro cecinit ¹ poeta Romanus, plena Jovis omnia esse: id scilicet animo contemplatus, quamquam ipse Jupiter summum caeli verticem teneat, supra nubila supraque ventos sedens in luce perpetua, numen tamen ejus ac mentem toto ² infusam esse mundo, id nunc ego de utroque vestrum audeo praedicare, ubicunque sitis, in unum licet palatium concesseritis, divinitatem vestram ubique versari, omnes terras omniaque maria plena esse vestri. Quid enim mirum si cum possit hic mundus Jovis esse plenus, ³ possit & Herculis?

XV. Admonet me & temporis & loci ratio, & maiestatis tuae reverentia ut finem dicendi faciam, quamquam de felicitate vestra tam pauca dixerim, & tam multa restent. ¹ Sed ecce suggerunt: adhuc potes dicere de salubritate temporum, & fertilitate terrarum. Revera, sacratissime Imperator, scimus omnes ante quam vos salutem reipublicae reddideritis quanta ² frugum inopia; quanta funerum copia fuit, fame passim morbisque grassantibus. Ut vero lucem gentibus extulistis, exinde salutare spiritus jugiter manant. Nullus ager fallit agricolam, nisi quod spem ubertate superat. Hominum ² aetates & numerus augetur. Rumpunt horrea conditae

INTERPRETATIO.

^b Maiestatis vestrae numine non sustentatur.

^a Vestram illam confidentiam extimescunt.

NOTAE.

⁴ Ommino vacent.] Lege cum Grutero, ut minime vacent, vel cum Acidalio, ut omnino non vacent. Nam melius certe videtur cum negatione.

¹ Poeta Romanus.] Virgilius Ecl. 3. 61. Jovis omnia plena. Id ipsum sumpserat ex Theocriti Idyl. 17. 1. Id vero de Jove dicitur cum quia deorum princeps & rerum anima est. Tum quia Jovis nomen aeri tributum est, qui ubique diffusus.

² Infusam esse mundo.] Alludit ad illud. Aeneidos 6. 724. Principio caelum ac terras

camposque liquentes, Lucentemque globum lunae, Titaniaque astra spiritus intus alit, totamque infusa per artus mens agit at molem.

³ Possit & Hercules.] Si unus Jupiter par est replendo orbi, quanto magis si comitem habuerit Herculem?

¹ Sed ecce suggerunt.] Ante erat, spiritum ecce suggerunt, sed ita restitui ut ex veteri codice & ex Langii conjectura observat ad oram editionis suae Livineius. Mox potes, Alii legunt potest.

² Aetates & numerus.] Et diutius vi-
menses,

messes, & tamen cultura duplicatur. Ubi silvæ fuere, jam seges est. Metendo, & vindemiando defecimus.

XVI. Illud vero, non suggeratur licet, quomodo dicam antequam definam? tantam esse imperii vestri felicitatem, ut undique se barbaræ nationes vicissim lacerent & excidant, alternis dimicationibus & insidiis clades suas duplicent & instaurent, Sarmaticas vestras, & Rhæticas, & Transrhenanas expeditiones furore percitæ in semet imitentur. Sancte Jupiter, & Hercules bone, tandem bella civilia ad gentes illas vefania dignas transtulistis, omnemque illam rabiem extra terminos hujus imperii in terras hostium distulistis. Etenim quod ait ille Romani carminis primus auctor, A sole exoriente adusque Mæotis paludes, id nunc longius longiusque protendere licet, si quis hostilem in mutua clade vefaniam toto orbe percenseat. Etenim ab ipso solis ortu non modo hac citra Mæotin sub extrema septentrionis plaga, quæ fervidum caput Danubius evolvit, quaque horridus secat Albis Germaniam, sed etiam sub ipso lucis occasu, quæ Tingitano litori Calpetani montis obvium latus in mediterraneos sinus admittit Oceanum, ruunt omnes in sanguinem suum populi, quibus nunquam contigit esse Romanis, obstinatæque feritatis pœnas nunc sponte persolvunt.

XVII. Furit in viscera sua gens effrena Maurorum. Gotthi Burgundios penitus excidunt. Rursum pro victis armantur Alamanni, itemque Teruigi, pars alia Gotthorum, adjuncta manu Thaifalorum, adversum

N O T Æ.

nt homines, & plures generantur.

1. *Illas vefania.*] An illa, ut referatur ad gentes? Ita suspicatur Livineius.

2. *In terras hostium.*] Tale illud Horatii. l. 1. od. 2. *Audiet cives acuisse ferrum, quo graves Perse melius perirent.*

3. *Primus auctor.*] Ennius, cujus notum de Africano laudatum a Tullio Tuscul. 5. n. 49. *Dystichon. A sole exoriente supra Mæotis paludes, nemo est, qui factis me equiparare queat.* At Palus Mæotis media est inter fluvium Tanaim quem recipit, & Pontum Euxinum in quem influit: *Mer de Zabache.*

4. *Qua Danubius.*] Id est, Sarmatæ, Eruli, & quicunque ultra Danubium incolebant.

5. *Albis.*] Id est, Burgundiones, Saxones, & Chatti. *Albis* autem fluvius Germaniæ celebris in finibus Silesiæ oriens, per Bohemiam, Misniam, & Saxoniam in Oceanum influit infra Hamburgum. *Horridus* dicitur quia rapidus.

6. *Tingitanum litus.*] Id est, Mauritania, ubi Quingegentanæ nationes, a quinque civitatibus Libyæ, Cyrenis, Ptolemaide, Ar-

sinœ (quæ & Teuchira) Darnis, & Bernelice ita dictæ, grassabantur. Has Maximianus haud multo post vi & armis domuit. *Tingitanum litus* dicitur ab urbe Tingitana, quæ Mauritanie caput est. *Calpetanus mons* in Hispania Bætica ad fretum Herculeum, contra Abylen Mauritanie oppidum. Restitui autem integritati suæ hunc locum post Acidalium ex veteri exemplari, cum in Puteana ceterisque editionibus sit, *Qua Tingitanum litus Calpetano monti obvium latus &c.*

1. *Mauri.*] Qui in Africa habitabant circa litus maris, inter fretum Gaditanum & Numidiam.

2. *Gotthi.*] Populi Sarmatiæ Europææ, Boreale litus maris Euxini incolentes, prius Getæ dicti.

3. *Burgundios.*] Alii *Burgundos*, alii *Burgundiones* vocant. Germaniæ populi, de quibus supra panegyrico proxime præcedenti n. 5.

4. *Tervigi.*] Populi trans Istrum circa Daciæ. Alii *Thervingi* scribunt.

5. *Thaifalorum.*] Populi Scythiæ Europææ, circa Hierasum fluvium, quos a Tra-

- ⁶ Vandalos⁷ Gypedesque concurrunt. Ipsos⁸ Persas, ipsumque regem ascitis⁹ Saccis, & Ruffis, & Gellis petit frater Ormies, nec respicit vel pro maiestate quasi regem, vel pro pietate quasi fratrem. Burgundiones Alamannorum agros occupavere, sed sua quoque clade quæsitos. Alamanni
- 5 terras amiserunt, sed repetunt. O magnam vim numinis vestri! Non istæ modo, aliæque gentes, viribus armisque terribiles, fiducia instructæ ad perniciem immanitatis utuntur, sed etiam¹⁰ Blemyes illi, ut audio, levibus modo assueti sagittis, adversus¹¹ Æthiopas quærunt quæ non habent arma, & pene nudis odiis prælia internecina committunt.
- 10 XVIII. Jam de perduellibus ultionem non armis, non exercitu capitis, sicut hucusque fecistis: jam, inquam, fortunatissimi Imperatores, felicitatem vincitis soli. Et quid unquam Romani principes de felicitate sua prædicari lætius audierunt quam cum diceretur, hostes quiescere, otiosos esse, pacem colere? Atenim quanto hoc est lætabilius, ac melius quod
- 15 de prosperitate seculi vestri certatim omnium hominum ore circumfertur? Barbari ad arma concurrunt, sed invicem dimicaturi: vicere barbari, sed consanguineos suos. Tam innumeros vobis, tam novos ex omni hostium genere successus Fortuna suppeditat, ut jam mihi necesse sit illa, quæ initio separaveram, rursus hic communi laude conjungere: dum tantorum eventuum quæro rationem. Felicitatem istam, optimi Imperatores,
- 20 pietate meruistis.

- XIX. Optime igitur, sacratissime Imperator, quantum arbitror, hæc potissima elegi quæ¹ gemino natali tuo prædicarem. Etenim ceteræ virtutes & bona cetera processu ætatis eveniunt, fortitudo annis accedentibus roboratur, continentia disciplinæ præceptis traditur, justitia cognitione
- 25

NOTÆ.

jano imperatore subactos esse refert *Vistor*.

6. *Vandalos*.] Circa oram maris Baltici incolentes, ubi nunc Pomerania ulterior. Hi in Galliam primum, post in Hispaniam effusi, sedem in Bætica locarunt, quæ propterea Vandalia seu Vandalitia, *Andaluzia*, magna ex parte nominatur. Inde in Africam, ac demum in Sardiniam excurrunt sub Genferico rege.

7. *Gypedes*.] Seu *Gepidi* Sarmatiæ Europææ populi inter Dacos & Getas annumerati.

8. *Persas*.] Populi Asiæ clarissimi, quorum regio inter Sufianam ad occasum, & Carmaniam ad ortum; Parthiam ad Austrum, & Sinum Persicum ad meridiem contenta est.

9. *Saccis*, & *Ruffis*, & *Gellis*.] Asiæ populi, forte circa Persidem, & Mediam, non procul a mari Caspio. De Saccis mul-

ta sunt apud Ammianum: aliorum nullibi quod sciam præterquam in hoc loco mentio est.

10. *Blemyes*.] Seu *Blemmyes*, ut vocat Strabo. Æthiopiarum populi, Ægyptiis finitimi: ad citeriorem Nili partem supra Syenen habitabant. *Strabo*.

11. *Æthiopas*.] Æthiopia duplex: superior & inferior. Illa sub Ægypto inter Nilum, & Sinum Arabicum, *les Abyssins*: altera, quæ antiquis ignota fuit, ultra Æquatorem extenditur, ubi nunc *Monomotapa*, *Congo*, &c.

1. *Gemino natali tuo*.] Alii delent illud *Tuo*; alii restituunt *vestro*. Ego sic explico: diem illum duplici nomine Maximiani natalem dici, & quod eo die ipse natus esset, & quod eodem natus Diocletianus, quem velut fratrem colebat: amicis autem atque adeo fratribus omnia communia. Ma-

juris addiscitur : ipsa denique illa quæ videtur omnium rerum domina esse sapientia , perspectis omnium moribus , & exploratis rerum docetur eventis : solæ cum nascentibus pariter oriuntur pietas atque felicitas : naturalia sunt enim animorum bona , & præmia Fatorum. Gemini ergo naturales pias vobis mentes , & imperatorias tribuere fortunas , atque inde sanctitatis vestræ , omniumque successuum manat exordium , quod nascentes vos ad opem generis humani bona sidera & amica juverunt : quæ vobis concordiam sempiternam , & vestrorum generum charitatem , & fovendæ reipublicæ studia conciliant , itemque præter victorias toto orbe terrarum partas ,² etiam navalia tropæa promittunt ; ut post bella Punica , post Asiæ Syriæque reges , Romani Rostra Campi novis ornentur iis exuviis , & oblitos jam Quirites in memoriam reducat , cur ille solennis concionibus locus³ Rostra vocitetur : dico enim magna certaue fiducia , digna est hac quoque gloria vestra pietas ; & potest eam præstare felicitas.

N O T Æ.

ximianum enim , qui solus aderat , alloquitur ; cujus natalem esse geminum dicit , quia pariter erat Diocletiani , quem fratrem illius vocat. *Gemino natali tuo* , id est , eo die qui duplici de causa tibi natalis est.

2. *Etiam navalia tropæa.*] Facit hic locus ut suspicer tunc Constantium Maximianum nomine contra piratas bellum navale gef-

fisse ; quo enim votum istud alio pertineret nisi tum bellum gereretur ?

3. *Rostra vocitetur.*] Ea pars fori fuit , quæ ante curiam Hostiliam , in qua erat suggestum , Antiatum navium rostris exornatum , ex quo loco sæpe orationes habebantur. *Livius.*

AD PANEGYRICUM IV.

EUMENII VITA.

EUMENIUS origine Græcus in Galliis natus est Augustoduni : qua in urbe , temporibus illis florentissima , & bonarum artium velut sede , ipse pan. 4. n. 17. avum suum , cum esset octogenario major , quondam docuisse , ait , hominem Athenis ortum , Romæ diu celebrem , mox in ipsa urbe perspecto & probato hominum amore doctrinæ , atque hujus ipsius operis veneratione detentum.

Ipse cum in aula Constantii Chlorig Cæsaris esset magister sacræ memoriæ , id est , libellis & epistolis faciendis , signandisque rescriptis præesset , tanta cum ingenii & eloquentiæ præstantia amplissimum illud palatii munus obit , ut in Æduensium Scholarum moderatoris demortui locum a Constantio suffectus sit. In cujus rei actis Constantius Eumenii eloquentiam & gravitatem

commendat , & geminata ejus pensione , sexcenta millia nummum (hoc est 26250. libras Francicas) ei pro salario attribuit , n. 4. Quam pecuniæ summam Cæsari obsecutus accepit quidem , ut ipse ait , quantum ad honorem spectabat , n. 16. eam vero ad Æduensium Scholarum instaurationem impendendi potestati sibi fieri habita eā in rem hac elegantissima oratione petiit. Numerosam sibi sobolem fuisse testatur pan. 7. n. 23. ubi conversa ad Constantinum magnum oratione : *Maximas* , inquit , *nummi tuo gratias ago* , *tibique quod superest commendo liberos meos* , præcipueque illum jam summa fisci patrocinia tractantem , in quem me totum transulit pietas . . . Ceterum quod de omnibus liberis dixi , lata est , Imperator , ambitio , Præter enim illos quinque quos genui ,

etiam illos numero, quos provexi ad tutelam fori, ad officia palatii.

Quo anno natus sit, & quo obierit incertum est. Certe haud admodum juvenem eum fuisse oportet anno Christi 296. tum cum hæc dicta est oratio, siquidem ejus filius jam tum magistratum gerebat amplissimum. Et pan. 7. n. 1. *subitam dicendi facultatem* negat bene sibi convenire, qui *medie ætatis amplius non esset*. Et n. 22. optans ut Constantinus Augustodunum aliquando veniat: *Sed enim, inquit, ista felicitas videbit, an adhuc meæ debeatur ætati.*

Quatuor ex his veterum panegyricis Eumenio tribui solent. IV. quem pro restaurandis Æduensibus scholis Augustoduni dixit coram viro perfectissimo, hoc est, coram Lugdunensis primæ præside, opinor Rictiovaro ut in notis ostendo: anno 296. ut apparet ex imperatorum Cæsarumque victoriis quæ n. 21. perstringuntur, quæque in hunc tantum annum cadere possunt, ut in imperatorum Diocletiani, & Maximiani Augg. & Constantii Cæsaris vita observavi. V. quem Treveris coram Constantio Cæsare ut ex paneg. n. 4. patet: *habenda est ratio temporis Cæsare stante dum loquimur*. Duobus Augustis, & Galerio Cæsare absentibus, ut manifestum est ex n. 5. ubi eorum præclare gesta perstringens: *Hæc aliis, inquit, celebrabo temporibus is ipsi, qui gessere, presentibus*, sub finem anni Christi 296. post occisum Allectum,

recuperatasque Britannias, ante Lingonicam Constantii victorum, de qua verbum nullum est: cum Maximianus Aug. Mauros oppugnaret. Quanquam hunc nonnulli incerto auctori, & Rhenanus Mamertino aut Belgæ cuiquam adscribit. Fortasse quod hujus panegyrici auctor diu se siluisse initio dicit, cum tamen Eumenius hoc ipso anno panegyricum dixerit: tum quia habitam a se coram Maximiano orationem ait, quæ non extat. Sed ut hunc & sequentes duos panegyricos Eumenio tribuam facit & similitudo styli, & quod de institutione puerorum, & officio Palatino passim habet. VII. quem item Treveris die ejus urbis natali anno Christi 310. coram Constantino dixit paulo post ejus natales qui, si utest in Kalendario vetere apud Bucherium, in tertium Kal. Mart. incidebant. In fine hujus orationis imperatorem invitat Æduensem urbem venire ne gravetur. Cumque anno sequenti imperator eam urbem ingressus restitui publica ædificia jussisset, & cives tributorum remissione sublevasset: Æduenses ipsum Eumenium, cujus eloquentiæ singulare principis beneficium acceptum referebant, statim ad imperatorem legarunt Treveros, ubi in celebri legatorum cœtu, qui eo undecunque ad quinquennalia principis celebranda venerant, Flaviensium nomine Constantino gratias acturus, VIII. panegyricum habuit.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Dicit quantum sibi metum affert loci insolentia, tantum se dicendi causa recreari.

DISTRIBUTIO. I. Augustoduni scholæ esse instaurandas. II. quara-
tione id possit sine sumptu publico fieri, n. 3.

I. **PARS** Mentem imperatorum & Cæsarum esse, ut non templa modo & publica opera, sed multo magis Æduenses scholæ, Bagaudica factionis irruptionibus collapsæ, ad Gallica nobilitatis educationem instaurentur, n. 4. Nullis principibus literas tantæ unquam curæ fuisse, n. 5. Intellectum illud, cum harum scholarum moderatore mortuo alterius subrogandi curam susceperunt ipsi per sese, & ad hujus professionis commendationem eum elegerunt, qui officium in palatio gereret amplissimum, n. 6. Si veteres ei virtuti, cujus studio ducerentur, templa statuebant, Constantium pro suo erga literas amore has scholas erectas velle, n. 7.

Ab earum sit ipso probat instaurandas esse, cum quia in media urbe, tum quia inter Apollinis templum & Minervæ, n. 9.

II PARS. Sexcenta millia nummum pro magisterii sui salario sibi a Constantio data ad hoc opus se collaturum, n. 11. Sic enim digniorem se hac principis liberalitate futurum, cum eam ipsam in patrie usum contulerit: 5 satis sibi esse ad gloriam quod ea summa sibi decreta sit. Ita futurum ut omnes intelligant, se non avaritia ductum ad id officium accessisse, n. 12. Cuilibet pretio antepondere se literas, quibus Gallicæ nobilitatis institutio sibi a Constantio commendatur, n. 13. Literæ Constantii, n. 14. Hac Cæsaris humanitate ad instaurandas scholas incitari se, n. 15. pecuniam illam scholis propter quas sibi data est 10 libenter dare, & in quibus olim avus ipsius docuerit: velle se imperatorum in restituendis operibus publicis pietatem, quantum fert res sua, imitari, n. 17. Par esse ut non minus eloquentia, aut potius eloquentiæ sacra loca reflorescant liberalitate principis, quam cetera orbis partes, n. 17.

IN FINE præsidem rogat ut ad id operam suam interponat apud imperatores & Cæsares, quo possit & novum hoc eorum in literas beneficium celebrare, & pueris eorundem victorias, quas obiter recenset descriptas in porticibus ostendere, n. 20. 15

EUMENII

PRO RESTAURANDIS SCHOLIS.

ORATIO.

I. **C**ertum habeo, Vir Perfectissime, non quidem te, qui semper in omni genere dicendi maxima facultate viguisti, sed circumstantium plerosque mirari, quod ego, qui ab ineunte adolescentia usque in hunc diem nunquam¹ isto in loco dixerim, & quantulumcunque

NOTÆ.

1. **V**ir Perfectissime.] Compellat præsidem Galliæ Lugdunensis primæ, sub quo erat Æduensis ditio. Nam ut præfectus Urbi vir gloriosissimus dicebatur, præfecti prætorio per Illyricum, viri eminentissimi: vir spectabilis, Præfectus Ægypti: viri clarissimi, rectores provinciarum: sic Galliæ præses, vir perfectissimus nominabatur. Videri potest l. 6. cod. de perfectissimatus dignitate, Assentior autem potius Bucherio, præsidem illum fuisse Riccium, aut Riccium

Varum, quem vulgo Rictiovarum appellant, quam Alfordo, qui in libro suo de Lucii Helene & Constantini patria & fide, hunc præfectum fuisse Constantium Chlorum putat. Eo enim tempore quo dicta est hæc oratio Constantium non senatorem, aut ut ille ait, Urbis præsidem, sed Cæsarem fuisse liquet ex hac oratione:

2. *Isto in loco.*] Id est, in foro, ubi habitata est hæc oratio, Augustoduni coram viro Perfectissimo.

illud est quod labore ac diligentia videor consecutus, exercere privatim quam in foro jactare maluerim, nunc demum sero quodam tyrocinio ad insolitum mihi tribunal aspirem: a quo ego me fateor, quanquam mihi sedes ista justitiæ,¹ & ad agendum & ad dicendum amplissima videretur,
 5 diffisum tamen ingenio meo, ante hac abfuisse: & hoc ipso in tempore quamvis diversissimum a contentione litium genus orationis habiturum, conscientiae trepidatione revocari.

II. Ne quid igitur aut opinioni hominum dubium relinquam, aut interpretationi ex hac postulatione, quam de restituendis¹ patriæ meæ
 10 ^a Menianis, mihi sumendam potius quam cuiquam delegandam putavi, majus de me aliquid, quam posse me sentio videar promittere; contestatum esse initio dicendi apud audientes volo, ^a temporarium me dicendi munus, atque id ipsum meis studiis peculiariter commodare, non ad incognitam mihi sectam³ forensium patronorum alienæ laudis cupiditate
 15 transire. Neque enim tanta me aut negligentia, aut confidentia tenet, ut nesciam quanta sit inter hanc aciem fori, & nostra illa⁴ secreta studiorum exercitia diversitas. Ibi armantur ingenia, hic¹ præliantur. Ibi⁶ prælusio, hic pugna committitur. Hic plerumque velut sudibus & faxis, illic semper telis splendentibus dimicatur. Hic sudore & quasi pulvere sordidus,
 20 illic insignis ornatu laudatur orator. Ut, si uterque experiundi causa officia commutent, ⁷ alium quidem tubarum sonus & strepitus armorum, ⁸ alium quidem triumphi deterreat.

INTERPRETATIO.

^a Me ad tempus tantum patronum agere.

NOTÆ.

3. Et ad agendum amplissima.] Sumptum videtur illud ex initio orationis pro lege Manilia, atque ex ea, quæ divinatio in Verrem inscribitur.

1. Patriæ meæ.] Aduensis fuit, d' Autun. Augustodunum autem Aduorum metropolis fuit, Orientem versus a Sequanis Arari fluvio, Occidentem versus Ligeri ab Aquitanis separata.

2. Menianis.] Meniana seu Mœniana ædificia dicuntur, quæ projectiones quasdam habent, seu tigna quædam ultra molem ædificii prominentia, sic dicta a Menio Censore, qui primus hanc ædificii formam invenit, cum ea conditione Catoni & Flacco Coss. domum suam vendidisset, ut sibi columna restaret, cui tectum postea & tabulata imposuit. Ex illo columna Menia appellata est, inquit Asconius. Igitur probabile est scholas Augustodunenses, de quibus agit Eumenius, habuisse ejus gene-

ris ἐξαρχάς. An forte scholæ dictæ sunt Mœnianæ, quod ad Mœnia urbis positæ essent? Certe illæ, ut ex variis ejus orationis locis colligere est, erant in ipso transitu advenientium in eam urbem, in præcipuo loco positæ, quasi inter ipsos oculos civitatis, inter Apollinis templum atque capitolium. . . . Inde Athenarum conditrix Minerva: hinc Apollo medius cæmenarum. . . . In ipsa civitatis fronte, in facie vultuque civitatis, n. 9.

3. Forensium patronorum.] Abhorruit Eumenius a forenfi strepitu, & exercitatione.

4. Secreta studiorum.] Quæ in scholis fierent.

5. Præliantur.] Acidalii & Livineii commendationem sequor, in aliis editionibus est præliatur.

6. Prælusio.] Forte prolusio.

7. Alium quidem tubarum sonus.] Fori & scholarum exercitationes comparantur.

8. Alium quidem.] In veteri manuscripto

III. Scio hæc inquam, Vir Perfectissime, neque me sciens fallo; & idcirco tantum abest ut me, relictis docendi præcipiendique rationibus, aptum atque idoneum putem, ^a ut hoc ipso, quod vel uno die, atque una de re in foro dicam, veniam magis possim sperare quam gloriam. Quamquam in hac oratione, Vir Perfectissime, loci tantummodo insolentia, non dicendi novitate perturber: siquidem id postulo quod non modo contradicendo nemo audeat impedire, sed omnes potius quibus divina principum liberalitas, quibus urbis istius restitutio, quibus optimarum artium celebratio grata atque jucunda est, summo gaudio & favore suscipiant, ut Menianæ illæ scholæ, quondam pulcherrimo opere, & studio-
rum frequentia ² celebres & illustres, ^b juxta cetera quæ instaurantur opera ac templa reparentur. Ita ^c quantum mihi trepidationis affert locus, tantum relevat causa dicendi. Quam quidem ego, Vir Perfectissime, ³ duas in partes arbitror dividendam, ut prius disseram; quam sit ex usu & officio opus illud ad pristinam magnificentiam reformari: deinde qua ratione
id possit sine sumptu publico, ex largitione quidem principum maximorum, sed tamen cum aliquo meo erga patriam studio & amore procedere.

IV. Ante omnia igitur, Vir Perfectissime, divinæ¹ imperatorum Cæsarumque nostrorum providentiæ, singularique in nos benevolentia ²⁰ hujus quoque operis instauracione parendum est, qui civitatem istam, & olim ² fraterno populi Romani nomine gloriatam, & tunc demum gravissima clade perculsam cum latrocinio ³ Bagaudicæ rebellionis obfessa, auxi-

INTERPRETATIO.

^a Ut ob id ipsum, quod semel & una de re in foro dicam, optare debeam, ut veniam potius, quam ut laus mihi tribuatur.

^b Resciantur itidem alia opera.

^c Sic quantum timoris affert locus, tantum me recreat orationis argumentum.

NOTÆ.

quedam triumphis scena.

1. Hoc ipso.] Alii hoc ipsum.

2. Celebres & illustres.] Augustodunenses scholæ, celebres erant vel Tiberii tempore: siquidem Tacitus Hist. l. 3. c. 43. dicit nobilissimam Galliarum sobolem, liberalibus studiis ibi operatam. Quod ad Augustodunensem, non vero Augustoclivensem civitatem referri debere, Lipsius in excursu ad hunc locum probat multis validisque rationibus contra Rhenanum.

3. Duas in partes.] Distributio, qua bifariam orationem dividit. In priori parte ostendit Menianas scholas esse instaurandas: in altera vero id suis sumptibus esse faciendum, atque in hoc opere decretam sibi a Constantio pensionem esse impendendam.

1. Imperatorum, Cæsarumque.] Imperatores Diocletianus, & Maximianus: Cæsares vero Constantius, & Galerius.

2. Fraterno pop. Rom. nomine.] De Ædvis sermo est, quos Tullius ad Atticum l. 1. ep. 19. populi Romani fratres appellat & Tacit. Annal. 11. Primi Ædvi senatorum in urbe jus adepti sunt. Datum id sæderi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano usurpant. Pan. 8. n. 2. Ædvi primi omnium inter illas immanes & barbaras Gallie gentes plurimis senatusconsultis fratres populi Romani appellati sunt. Posset id sexcentis aliis locis confirmari.

3. Bagaudicæ rebellionis.] Non Batavicæ ut Rhenano placet, tunc enim Batavos Romanis amicos fuisse notum est, imo varias a Francis injurias, propterea

lium ⁴ Romani principis ¹ irrogaret, non solum pro admiratione meritorum, sed etiam pro miseratione casuum attollere ac recreare voluerunt, ipsamque ruinarum ejus magnitudinem immortalibus liberalitatis suæ monumentis dignam judicaverunt, ut tanto esset illustrior gloria restitutorum
 5 quanto ipsa moles restitutionis immanior. Itaque maximas pecunias, & totum, si res poscat, ærarium non templis modo, ac locis publicis reficiendis, sed etiam privatis domibus indulgent: nec pecunias modo, sed etiam artifices ⁶ transmarinos, & ex amplissimis provinciarum ordinibus ⁷ incolas novos, ⁸ & devotissimarum hyberna legionum, quarum invicta
 10 robor, ne in his quidem quæ nunc cum maxime ⁹ gerunt bellis, requirunt, ut ² commodis nostris studio gratiæ hospitalis operentur, & refides aquas, & novos amnes veluti aridis fessæ urbis visceribus infundant.

V. Ex quo manifestum est eos, qui ¹ coloniam istam tot tantisque opibus totius imperii erigere atque animare statuerunt, vel præcipue sedem
 15 illam liberalium literarum velle reparari, cui frequentiam honestissimæ juventutis, illustrato studiorum honore providerint. Cui enim unquam veterum principum tantæ fuit curæ, ut doctrinæ atque eloquentiæ studia

INTERPRETATIO.

a Et legiones sibi additissimas, quæ sunt in ea bella, quæ nunc gerunt: ut nobis commodent hybernæ, ne nunc quidem ad se revocant, ad pro eo quo susceptæ a nobis sunt hospitio.

NOTÆ.

quod Romano imperio fidi essent, accepisse, ne dum intulisse Romanis. Deinde quomodo eo Batavi penetrassent? *Bagaudæ* autem iidem qui seditiosi & latrones. *Bagaudæ* latrocinium, tumultus popularis, seditio. *Prosper*. *Eudoxius arte medicus, pravi sed exercitati ingenii, in Bagaudæ id temporis mota delatus ad Chunnos confugit. Et omnia pene Galliarum servitia in Bagaudam conspiravere*. *Salvianus l. 5. Quibus enim aliis rebus Bagaudæ facti sunt, nisi iniquitatibus nostris?*

4. *Romani Principis.*] Nempe *Claudii Aug.* hujus nominis secundi, cujus opem *Ædui* a *Bagaudis* obsessi implorarunt. At is *Gotthico* bello intentus suppetias eis venire cum non potuisset, ipsi post septem mensium obsidionem, urbem suam *Bagaudis* eorumque *Duci*, cui *Tetrico* nomen, aperire necesse habent. Ex quo loco colligo *Bagaudas* non *Maximiani* primum tempore adversus Romanos conjurasse.

5. *Irrogaret.*] *Malim invocaret, aut imploraret, ut ad libri sui oram potat vir doctissimum Bongarsius.*

6. *Transmarinos.*] Non arcessitos e Græcia, ut *Lipsius* putat ad locum *Taciti* supra dictum, sed ex *Britannia* ut manifestum est ex *pan. 5. n. 23. Devotissima vobis Æduorum civitas, Augustodunum, ex hac Britannica facultate victoriæ plurimos, quibus ille provinciæ redundabant, accepit artifices, & nunc extructione veterum domorum, & refectiōe operum publicorum & templorum instauratione consurgit.*

7. *Incolas novos.*] Id ipsum *Eumenius* *paneg. 8. n. 4. ad Constantinum: Divus pater tuus civitatem Æduorum voluit iacentem erigere, perditamque recreare non solum pecunias ad calendaria largiendis & lavacris, sed & metacis (id est incolis novis) transferendis.*

8. *Gerunt.*] Alii *egent*. Alii *vigent*.

9. *Commodis nostris.*] *Eumenius pan. 5. n. 9. Arat ergo mihi nunc Chamaeus. Et Frisius, & ille vagus, ille prædator exercitio squalidus operatur &c.* Id est, qui ante urbem diripuerant, jam ei instaurationæ manus admovent.

1. *Coloniæ.*] Id est, incolas novos, de quibus in superiore capite. *Colonia* vero florerent,

florerent, quantæ his optimis & ²indulgentissimis dominis generis humani? Quos ego quidem, ¹quantum ad votum pietatemque pertinet, liberorum nostrorum parentes appellare non dubito: qui nobilissimam istam indolem Galliarum suarum, interitu summi doctoris orbatam, respicere dignati, suo potissimum judicio præceptorem ei moderatorumque ⁵tribuerunt, & inter illas imperatorias dispositiones ⁴summæ reipublicæ gubernandæ ³provisionibus occupatas, literarum quoque habuere dilectum: neque aliter quam si equestri turmæ, vel cohorti prætoris consulendum foret, quem potissimum præficerent sui arbitrii esse duxerunt, ne ¹⁰ii quos ad spem omnium tribunalium, aut interdum ad stipendia ¹cognitionum sacrarum, aut fortasse ad ipsa ⁶palatii magisteria provehi oporteret veluti repentino nubilo in mediis adolescentiæ fluctibus deprehen-
certain dicendi signa sequerentur.

VI. In quo ego, Vir Perfectissime, nihil laudis meæ tribuo, sed domini nostri ¹Constantii vere ²Principis juventutis, incredibilem erga juven-¹⁵tem Galliarum suarum sollicitudinem atque indulgentiam mirari satis nequeo, qui honorem literarum hac quoque dignatione cumulavit, ut me, filio

INTERPRETATIO.

^a Negotiis.

NOTÆ.

proprie oppidum est, in quod Romani magistratus ex urbe cives traduxerunt, vel quod absque translatione illa coloniarum jure donatum erat. Coloniarum aliæ Latinarum, aliæ civium Romanorum, aliæ ex utrisque constatae.

2. *Indulgentissimis dominis.*] Diocletiano & Maximiano Augg.

3. *Quantum ad votum.*] Modus loquendi Eumenio familiaris. Sic infra n. 11. *Hoc ego salarium, quantum ad honorem, adoratum accipio.* Et mox n. 16. *Quamobrem ut dixi sexcenta illa, quantum ad honorem spectat, accipi oportere censco.*

4. *Summis reipublice.*] Rhenani & Livineii editionem sequor in aliis est, *longe majoribus summis.*

5. *Cognitionum sacrarum.*] *Cognitores sacri*, seu *judices sacrarum cognitionum* dicebantur *judices aulici*, sive in suis tribunalibus, sive in consistorio principis: quales erant præfectus prætorio, ejus vicarius, magister officiorum, quæstor, comes sacrarum largitionum, comes reum privatarum & una cum principe con-

troversas imperii dirimerent.

6. *Palatii magisteria.*] *Magistri* scriniorum, libellorum, admissionum, epistolarum, officiorum, & alii omnes, quibus in imperatoris aula munus erat aliquod, *magistri* vocabantur. Ausonius de Tiberii Victoris Burdegalenis professoris schola. *Mille foro dedit hæc juvenes: bis mille senatus adiecit, numero purpureisque togis. Me quoque &c.*

1. *Constantii.*] Non-Constantini ut male aliqui legunt.

2. *Principis juventutis.*] Nullam potestatem hac appellatione indicari nemini opinor non notum, sed dignitatem tantum quandam, qua imperatorum filii, aut eorum qui ad spem educarentur imperii, adolescentia cohonestabatur. A Caio & Lucio Agrippæ filiis, quos Augustus adoptatos consules designarat nomen illud ad alios translatus est. Sic Tiberius Augusto vivente, sic sexcenti alii Cæsares dicti sunt & principes juventutis. Hoc sensu Constantius Cæsar princeps juventutis dicitur: præterea & quod præcipuum educandæ

potius meo ad pristina mea studia aditum molientem, ipsum jusserit disciplinas artis oratoriae^a retractare, & hoc mihi munus injunxerit, ut mediocrem quidem pro ingenio meo naturaque vocem, cœlestia tamen verba, & divina sensa principum prolocutam ab arcanis sacrorum penetralium ad privata Musarum adyta transfulerit; non utique quia mihi, quem, quod sine invidia dixerim, tanta dignatione respicit quanta pro summis honoribus debet sufficere sapienti, vellet aliquid imposita ista professione detrudere: sed ut professioni ipsi ex eo honore quem gessi adderet dignitatem. Cui igitur dubium, quin divina illa mens Cæsaris, quæ tanto studio præceptorem huic conventui juventutis elegit, etiam locum exercitiis illius dedicatum instaurari atque exornari velit, cum omnes omnium rerum sectatores atque fautores parum se satisfacere voto & conscientiae suæ credant, si non ipsarum quas appetunt³ gloriarum templa constituent.

VII. Inde est quod Atheniensis humanitas¹ aram misericordiae instituit, quod² Romani ducis animi magnitudo templum virtutis & honoris. Quarum enim artium, sive animi affectionum magnis hominibus ingeneratus ardor fuerit, earum consecrata existere ad posteros monumenta voluerunt. Ædem³ Herculis Musarum⁴ in circo Flaminio⁵ Ful-

INTERPRETATIO.

^a Iterum profiteri.

NOTÆ.

juventutis curam gereret.

3. *Gloriarum &c.*] Vox prisca bonæ latinitatis temporibus aut nunquam aut raro in numero multitudinis usurpata: sed apud posterioris ævi scriptores haud infrequens, sic *glorias*, *pacibus*, *spebus* &c. legas passim in panegyricis.

1. *Aram misericordiae.*] Celebrata illa apud Claudianum ara, de bello Gildonico v. 404. *Si sentibus aram & proprium miseri numen posuistis Athenæ.* Et apud Statium Thebaid. l. 12. 481. *Urbe fuit media nulli concessa potentum ara deum, mitis posuit clementia sedem, & miseri fecere suam.* Hanc aram, inquit Joan. Bap. Pius Annot. Poster. sylloge 3. c. 47. arbitror id asyllum fuisse, quod ex Atheniensium consensu posteri Heraclidæ excitarunt, qui adversum habentes patris culpa omne mortale genus, ob impotentiam Hercules post ejus obitum dedicaverunt, nepotes videlicet Hercules, misericordiae aram, ut eo pacto se defenderent, qui viribus inæquales non poterant se tutari.

2. *Romani ducis.*] Acidalius inducit vocem *ducis*, ut latior sit sententia, & ad

omnes Romanos æque pertineat. Quid si tamen retineatur? Alludet ad Marcellum de quo Val. Maximus c. 1. & Tullius 2. de nat. deorum, n. 61. *vides virtutis templum, vides honoris, a M. Marcello revocatum &c.*

3. *Herculis Musarum.*] Non Hercules & Musarum, ut Acidalio placet. Hanc enim connexionem expunctam esse in emendatis codicibus notavit Lævinus Torrentius in Suetonium. Et vero sublata est apud Macr. l. 1. Satur. c. 12. *Nam Fulvius*, inquit, *Nobilior in fastis*, quos in æde Herculis Musarum posuit, *Romulum dicit &c.* Ovid. de arte. l. 3. 169. de hoc templo. *Hercules ante oculos virgineumque chorum.* Hercules, cui templum illud dicatum fuit, dictus est *Musagetes* hoc est, Musarum inductor.

4. *In circo Flaminio.*] Romæ fuerunt 3. circi celeberrimi 1. Circus Maximi, inter Palatium & Aventinum. 2. Circus Flaminii qui & *Apollinaris*. 3. Circus Neronis, in Vaticano.

5. *Fulvius ille Nobilior.*] An. V. C. 566. de Ætolis triumphavit, & triennio post ex censoria pecunia ædem Herculi dedicavit, in qua Musarum signa quæ ex capta Æm-

vius ille Nobilior ex pecunia Censoria fecit, non id modo secutus, quod ipse literis, & summi poetæ amicitia duceretur; sed quod in Græcia cum esset imperator, acceperat⁷ Herculem, Musagetem esse, id est, comitem ducemque Musarum: idemque primus novem signa, hoc est, omnium Camenarum, ex⁸ Ambracienſi oppido translata sub tutela fortissimi numinis consecravit; ut res est, quia mutuis opibus & præmiis juvari ornarique deberent: Musarum quies defensione Herculis; & virtus Herculis voce Musarum.

VIII. Credo igitur tali Cæsar Herculus & avi Herculis, & Herculi patris instinctu tanto studium literarum favore prosequitur, ut non minus ad providentiam numinis sui existimet pertinere, bene dicendi quam recte faciendi disciplinam; & pro divina intelligentia mentis æternæ sentiat literas omnium fundamenta esse virtutum: utpote continentia, modestia, vigilantia, patientia magistras: quæ universa cum in consuetudinem tenera ætate venerunt, omnia deinceps officia vitæ, & ipsa quæ diversissima videntur, militiæ atque castrorum munia^a convalescunt. Ideoque his, omnis industriæ atque omnis laudis nutricibus, aut, ut verius loquar, matribus, cum præceptorem Cæsar Herculus declarare dignatus sit: necesse est etiam² sedem propriam cupiat reformari, ut cum ad antiquam firmitatem cultumque reparata sit, multo³ hic justius & verius nuncupetur ædes Herculis atque Musarum.

INTERPRETATIO.

a Reflorescunt.

NOTÆ.

bracia Romam attulerat, sub tutela Herculis consecravit. Hæc passim habent histor. Romanæ scriptores. Quod autem Suetonius in Augusto c. 20. ædem Herculis Musarum a Marcio Philippo extructam esse ait, sicut & quod Ovid. Fast. l. 6. 797. Dicite Pierides quis vos adduxerit isthuc, cui dedit invictas victa noverca manus: sic ego, sic Clio: clari monumenta Philippi aspiciat, unde trahit Martia casta genus. Intellige de Martio Philippo Augusti Vitrico, a quo non conditum quidem, sed instauratum est illud templum.

6. Summi poetæ.] Ennii, quem habuerat expeditionis illius comitem; ut testatur Tullius pro Archia poeta n. 27. Jam vero ille, qui cum Ætolis Ennio comite bellavit, Fulvius, non dubitavit Martis manubrias Musis consecrare. Crediderim autem potius templum illud a Fulvio, non Herculi tantum, sed & Musis dedicatum, partim ut sibi,

partim ut amico Ennio, quod Eumenius ait hoc loco Musarum alumno gratificaretur. Fortasse etiam quia Hercules olim, ut Plutarchus ait in Quæstionibus Romanis, Evandrum literas docuerat.

7. Herculem, Musagetem.] Alteram præterea causam affert, cur ædem illam voluerit Herculi, & Musis esse communem.

8. Ambracienſi oppido.] Ambracia urbs Epiri non obscura, ad sinum Ambracium ab ea denominatum.

1. Cæsar Herculus.] Id est, Constantius, qui a Maximiano Herculo Cæsar factus, ejus nomine dictus est quoque Herculus. Quod confirmat Tristanus ex numo vetere in commentariis historicis.

2. Sedem propriam.] Id est, scholas Me-nianas.

3. Hic justius.] Lege potius huc, ut emendat Acidalius.

IX. Et sane, Vir Perfectissime, interest etiam gloriæ quam tanti principes tot victoriis ac triumphis merentur, ut ingenia quæ canendis eorum virtutibus excoluntur non intra privatos parietes, sed ^a in publica ostentatione, & in ipso urbis istius ore vegetentur. Quid autem magis in
 5 facie vultuque istius civitatis situm est, quam hæc eadem Meniana, in ipso transitu advenientium huc invictissimorum principum constituta? Qui cum se occurſu lætæ juventutis affici, non solum liberalitate quam ipsi tribuunt, sed etiam literis, quibus me ad institutionem ejus cohortantur ostendant; quanto plus capient voluptatis cum ¹ reparatum videant ip-
 10 sum conciliabulum juventutis? Ad hoc, Vir Perfectissime, opus istud reddit illustrius, & cum ipsorum Cæsarum, tum etiam omnium hominum aspectui promptius, quod præcipuo est loco positum, quasi inter ipsos oculos civitatis, ² inter Apollinis templum atque Capitolium. Quo magis est etiam sacrosancta sedes, utriusque lateris veneranda confinio, utrius-
 15 que late numinis instauranda respectu, ne fana, longe omnium in hac urbe pulcherrima, ³ labes media deformet; præsertim cum mihi videatur ipse ille qui Meniana hæc primus extruxit, idcirco ea illic potissimum collocasse, ut veluti cognato vicinorum sibi numinum tenerentur amplexu, cum augustissima tecta literis dedicata inde Athenarum conditrix ⁴ Minerva
 20 conspiceret, hinc Apollo medius Camenarum.

X. Igitur ibi maxime & oportet & fas est exercere juventutis ingenia ubi tam propinqua sunt numina amica doctrinæ, ubi ex proximo juvat ¹ mens divina sapientiam, & carminum deus vocem, & verecundiam ² virgo perpetua, & providentiam ³ præscius futurorum. Ibi adolescentes

INTERPRETATIO.

^a In publica luce & in medio hujus urbis aspectu exerceantur.

NOTÆ.

1. *Reparatum videant.*] Pro *viderint*: sic paneg. 2. n. 13. *Hi* (Imperatores) *cum primum redeant ad te* (Romam compellat) *triumphantes*, uno cupiunt *invehi curru*, id est, cum primum ad te redierint.

2. *Inter Apollinis templum.*] Æduenses plurimum colebant Apollinem, sed & Augustoduno, itidem ut multis aliis urbibus municipalibus, instar Romæ suum capitolium, sui aquæductus, suus circus erat, cujus extant hodieque vestigia.

3. *Labes media.*] Ædificium deforme.

4. *Minerva.*] Sapientiæ & bonarum artium dea, ex Jovis, ut fabulantur, cerebro, unde armata profiliit sine matre, procreata. Hanc inter, Neptunumque dædando Athenis nomine, lite orta, visum est

diis, ut ab hujus nomine appellarentur, quæ utilius hominibus donum procudisset. Itaque percusso litore Neptunus equum bello aptum, oleam vero pacis insigne hasta impacta protulit Minerva, cui statim adjudicata causa, & quia illa *Αδύνη*, dicebatur dictæ sunt *Αδύνηαι*.

1. *Mens divina.*] Id est, Jovis mens, pan. 9. n. 2. *Habes profecto aliquod cum ipsa mente divina, Constantine, secretum.*

2. *Virgo perpetua.*] Minerva, quæ Vulcani nuptias constanter repudiasset, & virginitatem perpetuo illibatam servasse fertur. Unde & peculiari epitheto apud poetas *innupta* dicitur. Æneid. l. 2. 32. *Pars stupet innuptæ donum exitiale Minervæ.*

3. *Præscius futurorum.*] Apollo, quia &

Optimi discant, ^a nobis quasi solenne carmen præfantibus, maximorum principum facta celebrare. Quis enim melior usus est eloquentiæ quam ubi, ante aras quodammodo suas, Jovios Herculosque audiant prædicari Jupiter pater, & Minerva socia, & Juno placata? Satis me verborum fecisse arbitror, Vir Perfectissime, de eo quod mihi ad dicendum prius constitueram, quam sit ex usu atque officio instaurari opus illud studiis, quibus optimi principes maxime favent, dedicatum, in ipsa civitatis fronte positum, celeberrimis templis utrinque conjunctum.

XI. Nunc, quod¹ in secundum locum distuli, quemadmodum id sine sumptu publico, & cum laude sacræ largitionis fieri possit ostendam. ¹⁰ ² Salarium me liberalissimi principes, ³ ex hujus reipublicæ viribus in ⁴ sexcentis millibus nummum accipere jusserunt; non quoniam non amplius tribuere commodis meis vellent, in quem multo majora & prius & postea præmia contulerunt; sed ut tercena illa sestertia quæ⁵ sacræ memoriæ ma-

INTERPRETATIO.

a Nobis tanquam solenni carmine docentibus, quomodo summorum principum gesta sint celebranda.

NOTÆ.

ipse augur fuit & augurum deus.

1. In secundum.] Transiit ad alteram orationis partem, qua ostendit, quomodo sine sumptu publico scholæ refici atque instaurari possint. Sublata autem vocula emendavi locum hunc, multos ea in re secutus interpretes, quibus itidem ut mihi visa est una dictio abundare, sic erat in aliis. In secundum eundemque locum distuli.

2. Salarium.] Proprie Tribunorum militarium & ducum annona, sed & de stipendio ceterorum militum, atque adeo de quavis mercede dictum. Ita vero appellatum, inquit Plinius l. 31. c. 7. quod ita necessarium sit, ut homini sal, vel quod salaria percipientes inde se alerent.

3. Ex hujus reip. viribus.] Non juribus ut aliqui legunt, extat enim Imp. Constantii, qui nepos hujus nostri Constantii fuit, l. i. cod. de præbend. salar. Nulli salarium tribuatur ex viribus reip. nisi qui iubentibus nobis specialiter fuerit consecutus. Et vero mox n.

4. sub finem literarum Constantii. Denique etiam salarium te in sexcentis millibus nummum reip. viribus consequi volumus.

4. Sexcentis millibus nummum.] Sexcenta millia nummum, ac sexcenta sestertia, non differunt, Sestertius enim, & nummus idem fuit apud Romanos: & ad nostratam monetam si revocetur 10. denarios conficit Sestertium vero in neutro, mille sestertiis.

numis valebat, ideoque monetæ nostræ 43. libris francicis, & 15. solidis respondebat. Igitur subductis calculis sexcenta sestertia, 26250. libris Francicis valebunt. Quod salarium ita amplum nonnullis visum est, ut Alciatus in parergis suis accipere in sexcentis dicat esse accipere annuum redditum, qui confici posset ex ea summa, si fœnori daretur; & Casaubonus in Suetonii Othone c. 4. pro sexcentis legat sexagenis, id est 2625. libris Francicis. At meminerint illi Eumenium haud vulgarem magistrum fuisse, sed sumptum ut ipse ait ex palatio, ubi magister sacræ memoriæ fuisset: pro quo officio media hujus summæ pars ipsi penderetur. An vero cuiquam verisimile sit, hominem in ea dignitate constitutum, triginta tantum sestertia pro salario accepisse? Quid, quod editiones omnes habent sexcentis pro sexagenis.

5. Sacræ memoriæ magister.] Sacræ memoriæ magistri qui & Memoriales dicebantur, præerant libellis & epistolis & peragendis, implendis, signandisque referptis & responsis sacris, id est, principalibus: Patet ex l. 11. cod. Th. de extraord. sive sordidis mun. & in epist. 55. Dioscorus ad Augustinum. Zenobius magister memoriæ factus est. Memini etiam me legere apud Marcellinum lib. 27. de quodam Rustico Juliano, qui cum magister memoriæ esset, a Gallis ad

gister acceperam, in honore privati hujus magisterii addita pari sorte gominarent. Hoc ego salarium, quantum ad honorem pertinet, ⁶ adoratum accipio, & in accepti ratione perscribo : sed expensum referre patriæ meæ cupio, & ad restitutionem hujus operis, quoad usus poposcerit, destinare.

5 Cujus voluntatis meæ ratio etsi asserenda non est, tamen sub hac tua humanitate, & circumstantium expectatione, qua me audiri sentio, aliquatenus prosequenda est.

XII. Nam primum omnium, in hoc ego maximos esse fructus præmiorum puto, ut digni quibus tribuantur habeamur : siquidem ipse usus pecuniæ, bonis malivæ artibus partæ promiscuus & vilis est ; honestis vero rationibus posse acquirere summum, etiamsi quæstum remiseris, lucrum est. Neque enim ¹ Syrus mercator, aut ² Deliacus, aut Indicus ad uberissima ista compendia laudis aspirat ; sed raræ atque inter paucissimas opes sunt contenta meritis conscientiæ. Quippe hoc ipso præmii gloria continetur, ne id cupiditate quærendi affectasse videamur ! Quod hoc uno assequi possumus, si pro accepto ducamus oblatum : ut industriæ sit ³ ad sumendi copiam pervenire potuisse, continentia præteruisse.

10

XIII. An si fortissimi viri in sacris certaminibus summo labore, atque etiam vitæ periculo solam ¹ vocem præconis, & coronæ testimonium petunt, ego verba illa divina, cœlestesque literas, quibus mihi tanti principes instituendam juventutem commendare dignati sunt, non ultra omnium ² vocum potentiam venerabundus accipiam ? non ultra omnes laureas colam ? Quas ego, Vir Perfectissime. Tametsi hanc quoque mihi veniam tribuas oportet. ³ Neque enim fas ipsius epistolæ sacræ commemorationem solam sine obsequio recitationis inducere ; ut ea perfecta magis eluceat quantum me studium par sit impendere non ipsis modo literis, sed etiam templis ac sedibus literarum.

20

25

XIV. Merentur & Galli nostri ut eorum liberis, quorum vita in ¹ Augustodunensium oppido ingenuis artibus eruditur, & ipsi adolescentes,

INTERPRETATIO.

a Neque enim licet sacram epistolam commemorare solum, nisi præterea illam reverenter recitem.

NOTÆ.

imperium poscebatur, decumbente Valentiniano.

6. *Adoratum.*] Non *adoratum* ut Balduino placet, non *oblatum* ut vult Delbenius. Malim *adoratum*, id est, ut mox ait, venerabundus *accipio*. Illud ipsum dicit n. 16. sed paulo clarius. *Sexcena illa, quantum ad honorem spectat, accipi oportere censeo, atque usum delego patriæ, & ipsi potissimam operi, in quo opera nostra celebranda sunt.*

1. *Syrus Mercator.*] Syri populi serviles, luctri & quæstus avidi ac mercaturæ nati. Hi autem ad mare Mediterraneum incolunt. Dictum est supra de Syria, pan. 2. n. 7.

2. *Deliacus.*] Delos insula maris Ægei, prima inter Cycladas, Apollinis, & Dianæ natalibus nobilitata, *Sdilles*. De India regione Asiæ notissima dicitur alio loco.

3. *Ad sumendi &c.*] Alii una voce legunt *adsumendi*. Ego vero Livineii emendationem sequor.

1. *Vocem præconis.*] Qua victor proclamaretur.

2. *Vocum potentiam.*] Facile adducar ut cum Acidalio legam *vocum præconium*.

1. *Augustodunensium.*] In veteribus exemplaribus erat, inquit Balduinus, in *Augusto oppido*, tum ad marginem libri addi-

qui hilari consensu^a meum susceperere comitatum, ut eorum indoli con-
sulere cupiamus. Proinde quod aliud præmium his quam illud conferre
debemus quod nec dare potest, nec eripere fortuna? Unde auditorio
huic, quod videtur interitu præceptoris orbatum, te vel potissimum præ-
ficere debuimus, cujus eloquentiam, & gravitatem morum, ex² actus
nostri habemus administratione compertam. Salvo igitur privilegio digni-
tatis tuæ, hortamur ut professionem oratoriam³ repetas, atque in supra-
dicta civitate, quam non ignoras nos ad pristinam gloriam reformare,
ad vitæ melioris studium adolescentium excolas mentes, nec putes hoc
munere ante partis aliquid tuis honoribus derogari, cum honesta profes-
sio ornet potius omnem, quam destruat dignitatem. Denique etiam sala-
rium te in sexcenis millibus nummum ex reipublicæ viribus consequi vo-
lumus; ut intelligas meritis tuis etiam nostram constituere clementiam.
Vale Eumeni carissime nobis.

X V. Ita non videtur tibi, Vir Perfectissime, hac tantorum princi-
pum exhortatione, non solum meus ex otio jacens ad pristinas artes ani-
mus attolli, verum etiam ipsi quodammodo veterum scholarum parietes
& tecta consurgere? quod enim tantum carmen¹ Amphioni, quæ tanta
plectro fidibusque dulcedo, quam secuta quondam saxa perhibentur, ut
ducentibus subvecta modulis, & ad intervalla carminum resistentia spon-
te murum velut arte construerent: quanta in his Imperatorum & Cæsa-
rum literis inest ad omnes animorum impetus, effectusque rerum cien-
dos vis atque permotio, qui quod jubere possint suadere dignantur: &
cum vel tacitas eorum ac vultu tenus significatas voluntates summi patris
sequatur auctoritas, cujus nutum promissionemque firmantis, totius
mundi tremor sentit; ipsi tamen ultro imperandi potestatem, exhortan-
di humanitate conciliant? Quinetiam laudibus incitant, gravitatem mo-
rum, dicendi facultatem sibi probatam & cognitam prædicantes: palatini
honoris privilegium oratoriæ professioni salvum & incolune servantes.
Quibus ego divinæ benignitatis illecebris, etiam si omni sensu, ante carui-
sem, ad quamvis profecto intelligentiam movere ac ducere. Siquidem

INTERPRETATIO.

^a Itineris mei comites esse voluerunt.

NOTÆ.

tum pro glossmate *Flaviensum*, quod
subinde receptum est in contextum, &
quidem mendose in aliquot editionibus ubi
legitur *Cliventium*, quod tamen acerrime
retinet Rhenanus. Similiter cum in antiquis
libris legeretur *meum comitatum*, postero-
res editiones ita habent: *meum Constantii*
Cæsaris comitatum, quædam etiam, *meum*
Constantii Cæsaris ex Italia redeuntis comita-
tum, quæ voces quin e margine in contex-

tum translatae sint, minime dubium.

2. *Actus nostri.*] Id est, ex administratione
magisterii sacrae memoriae. Quid si cū Bal-
duino legā, in actis nostris, & administratione?

3. *Repetas.*] Malim receptes: neque enim
crediderim Eumenium ante acceptam hanc
a Cæsare epistolam, professionem orato-
riam exercuisse.

1. *Amphioni.*] Amphion Jovis, & An-
riopes filius, citharæ, quam a Mercurio

tantos principes unum hominem tanta laude decorare, non est oratorem admonere, sed facere.

XVI. Quid igitur mihi cum numerata pecunia? imo quid cum ullis opibus aut ¹ Midæ regis, aut ² Cræsi, aut ipsius qui auro dicitur fluxisse ³ Pactoli, cum divina hæc testimonia omnibus divitiis, atque ipsis eorum præmiis anteponom? Nisi forte Pythiados illius excellentem ⁴ Socratis sapientiam vaticinatur aut magnificentius carmen videtur, aut verius quam quod Jovis Herculiique pronunciant, quorum ne nutus quidem possunt, non modo dicta, revocari. Quamobrem, ut dixi, Vir Perfectissime, ¹⁰ sexcenta illa, quantum ad honorem spectat, accipi oportere censeo, atque usum delego patriæ, & ipsi potissimum operi, in quo studia nostra celebranda sunt. Videor enim mihi id quod sacris literis continetur, ¹⁵ ut salvo honoris mei privilegio doceam, hoc manifestius atque illustrius retenturus, ut me dignum talibus æternorum principum judiciis probem amore reipublicæ. Equidem, ipsos patriæ deos testor, tanto me civitatis istius amore flagrare, ut, quocunque oculos circumtuli, ad restitutionem operum singulorum ita gaudio ferar, ut spiritum identidem meum pro illorum salute devoveam, quorum jussu opibusque reparantur. Sed tamen

NOTÆ.

acceperat, pulsandæ adeo peritus: ut Thebarum muros hac arte dicatur condidisse. Hor. poetica. 394. *Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis, saxa movere sono testudinis, & prece blanda ducere quo vellet.* Propert. l. 3. eleg. 1. 43. *Saxa Cithæronis Thebas agitata per artem sponte sua in muri membra coisse ferunt.*

1. *Midæ regis.*] Midas Gordii bubulci filius fuit, idemque Phrygiæ Rex locupletissimus, qui cum a Baccho, quem pro hospitio acceperat, beneficii loco obtinisset, ut quidquid attingeret, porro in aurum verteretur: cum & ipsi, quos attingebat, cibi in aurum mutarentur, paulo quidem serius suæ illum pœnitentæ cepit imprudentiæ. Quare jussus ab eodem Baccho in Pactolo fluvio se ablueret pristino statui restitutus est. Ceterum ex eo tempore Pactolus auro fluere cepit. De hac Fabula Ovid. *Metam. lib. 11. 86.*

2. *Cræsi.*] Cræsus rex Lydorum fuit, omnium quos memoria celebrat ditissimus. Is Phrygiis, Mysiensibus, Thracibus, Caribus sexcentisque aliis populis profligatis felici sua fortuna in primisque immodicis opibus plus æquo inflatus, Cyro Persarum regi bellum infert, a quo Sardis victus caprusque, atque igni damnatus: cum Solomis identidem nomen appellaret, sciscitanti

Cyro, quid is tandem hominis esset? Atheniensem fuisse sapientem respondit, qui se olim admonuisset mortalem ante obitum neminem dici beatum oportere: quæ vox quam esset vera, nunc se demum intelligere. Quo audito Cyrus non solum homini pepercit, sed deinceps in pretio habuit. Ovid. 4. de Ponto, l. 4. eleg. 3. 37. *Divitis audita est cui non opulentia Cræsi?* Et cum immensas opes significare volumus, statim Cræsi divitias dicimus. De eo vide apud Herodotum l. 1. 26.

3. *Pactoli.*] Pactolus fluvius Lydiæ notissimus, ex Tmolio monte per Sardianum agrum in Hermum fluvium influens, alio nomine *Chrysorrhœos* dicitur. De arenis ejus aureis passim apud poetas.

4. *Socratis.*] Philosophus fuit Atheniensis natus olymp. 78. Primus omnium philosophiam naturalem in moralem transtulit olymp. 86. Quo tempore divinum Platonem auditorem habuit, tumque Apollinis oraculo omnium sapientissimus est judicatus. Accusatus tamen quod & de diis male sentiret, & juventutem corrumpere, damnatus morte, cicutam bibere jussus est olymp. 95.

5. *Ut salvo honoris.*] Mihi temperare non potui, quin juxta Livineii, Acidalii, & Gruteri suspensionem, textum hunc haud hoc

hoc, quod mihi ornandæ professionis meæ causa tributum est, huic me præcipue sentio debere monumento.

XVII. Etenim si bello parta¹ Marti dicantur, si mari quæsitæ² Neptuno; si messes³ Cereri, si⁴ Mercurio lucra libantur, si⁵ item rerum omnium ad cultum referuntur auctorum; ubi fas est docendi præmia consecrare nisi in sede dicendi? præsertim cum mihi ultra communem cum ceteris studiorum religionem etiam^b proprius quidem sit, erga Meniana illa ex majorum meorum recordatione, dilectus? ^c quamvis enim, ante ingressum pueritiæ meæ, prætermissa fuerit eorum exercendi studii frequentatio, tamen illic^c avum meum quondam docuisse audio, hominem Athenis ortum, Romæ diu celebrem, mox in ista urbe⁷ perspecto & probato hominum amore doctrinæ, atque hujus ipsius operis veneratione detentum. Cujus ego locum, in quo, ut referunt, major octogenario docuit, si ab isto venerabili sene, Te Glauce, appello præsentem, quem videmus, non civitate Atticum, sed eloquio, recoli ornarique perfecero, ipsum mihi videbor ad vitam tali professionis suæ successione revocasse. Quod quidem meum ego erga honorem domus ac familiæ meæ studium non confiterer, Vir Perfectissime, nisi ipsis imperatoribus Cæsaribusque

INTERPRETATIO.

a Si rependantur ad eos colendos a quibus eas acceperis.

b Peculiaris amor.

c Et si enim priusquam pueritiæ tempus attingissem jam desieram studiorum professionem exercere.

NOTÆ.

corruptum duabus mutatis voculis ederem: pro ita salvo restitui ut salvo, & mox pro ut me, lego si me, ut post Livineium emendat Gruterus.

1. Marti.] Junonem ferunt olim indignantam, quod Jupiter absque sceminæ commercio Palladem procreasset, vicissim sine viro floris unius contactu, quem in Oleniis campis in hunc usum mei Flora monstrarat, concepisse, & Martem peperisse, qui deus belli dictus est.

2. Neptuno.] Neptunus Saturni & Opis filius fuit, Jovis & Plutonis frater. Huic in totius orbis divisione maris imperium obtigit. Uxorem habuit Amphitriten Nerei filiam.

3. Cereri.] Ceres Saturni & Opis filia, frugum inventrix fuit. Ex ea Jupiter Proserpinam suscepit, quam a Plutone raptam, tædis in Ætna monte accensis, toto orbe quæsit.

4. Mercurio.] Mercurius Jovis & Maiæ filius, ita dictus a mercibus, eo quod mer-

catoribus præsidere diceretur. Præter hunc tres alii fuere Mercurii. 1. Cæli & Diei filius. 2. Liberi & Proserpinæ. 3. Jovis & Cyllenes. Sed quæ ad singulos pertinent, solent ad unum Maiæ filium referri.

5. Si item rerum omnium.] Sensus quidem clarius sit, si cum Balduino legatur: si item res omnes &c. Vel si inferatur aliqua vocula: si primitiæ rerum omnium vel si: fructus rerum omnium, sed tamen quia, deest veterum codicum auctoritas, nihil muto.

6. Avum meum.] An. Glaucum ut mox indicare videtur non civitate Atticum, sed eloquio, id est, non modo civitate Atticum, sed eloquio. Hunc enim loquendi modum inferiore ævo frequentem esse ostendam. 19. not. 3. Sensus etiam esse posset, non tam civitate Atticum, quam eloquio. Si neutro illo sensu id accipiendum est, Glaucum illum alium ab ejus avo fuisse oportet, quem civitate Atticum fuisse dixit.

7. Perspecto & probato.] Alii perspectum probatumque. Utrumvis elige.

nostris gratum esse considerem, ut publicam eorum in restituendo orbē pietatem ^apro suo quisque captu in renovandis suorum vestigiis æmuletur.

XVIII. Quis enim nunc sit animo tam humili, tam abjecto, tam ab omni appetitione laudis alieno, ut non & quantulumcunque memoriam suorum excitare, & sibi aliquid ^asecundæ opinionis cupiat acquirere? cum videat omnia, quæ ¹priorum labe conciderant, hac felicitate seculi resurgentia, tot urbes diu silvis obsitas, atque habitatas feris instaurari mœnibus, incolis frequentari: quod ²in Ægæo mari semel contigit, ut quæ opertis fluctibus vagabatur, repente insula Delos existeret, ejus nunc simile tot orientibus undique civitatibus; tot insulis ad humanos cultus quasi renascentibus evenire. Nisi forte non gravior Britanniam ruina deprefferat quam si superfuso tegetetur Oceano; quæ profundissimo ³pœnarum gurgite liberata ad conspectum Romanæ lucis emerfit: aut hæc ipsa quæ modo desinit esse barbaria non magis feritate Francorum velut hausta ⁴desiderat, quam si eam circumfusa flumina & mare aluens operuisset. Nam quid ego alarum & cohortium castra percenseam toto Rheno, & Istri, & Euphratis limite restituta? Qua veris, autumnive clementia tot manu positæ arbores convalescunt, quo calore Solis tot depressæ imbribus segetes resurgunt, quot ubique muri vix repertis veterum fundamentorum vestigiis excitantur? Adeo, ut res est, ⁵aurea illa secula, quæ non diu quondam Saturno rege viguerunt, nunc æternis auspiciis Jovis & Herculis renascuntur.

XIX. Sedenim, Vir Perfectissime, inter omnia quæ virtute principum ac felicitate recreantur, sint licet fortasse alia magnitudine atque utilitate potiora, nihil est tamen admirabilius hac liberalitate, quam fovendis honorandisque literarum studiis impartiunt. Quippe, ut initio dixi, nulli unquam ante hac principes pari cura belli munia, & hujusmodi pacis ornamenta coluerunt: diversissimus enim ¹ad utramque sectam deflexus est, dispar natura mentium, & discrepans in electione judicium, ipsorum denique utrisque artibus præsidentium numinum dissoni monitus,

INTERPRETATIO.

d Pro tuo module. a Bonæ existimationis.

NOTÆ.

1. *Priorum.*] Prope absuit ut Balduinum secutus bellorum adderem in contextum aut temporum, hiare enim sententia videtur, sed deest boni codicis auctoritas.

2. *In Ægæo mari.*] Ægæum mare pars maris Mediterranei, Græciam ab Asia determinans; ita ab Ægæo scopulo inter Tenedum & Chium teste Plinio dictum est. Hodie *P. Archipel.* in eo insulæ plurimæ, quæ Cyclades, & Sporades appellantur.

3. *Pœnarum.*] Alii *prædonum*, quod mihi

quidem non improbatur, bella enim ejusmodi latrocinia plerumque vocat. Male vero Balduinus legit *Pictorum*, neque melius qui *Pœnorum* malunt.

4. *Desiderat.*] Forte *desederat*.

5. *Aurea illa secula.*] Ovid. *Metam.* l. 1. 89. *Aurea prima sata est ætas, &c.*

1. *Ad utramque sectam &c.*] Quo enim plus ad pacis hoc est ad literarum artes te conferes, eo te avertes magis a bellicis.

habitusque dissimiles. Quo magis horum nova & incredibilis est virtus & humanitas, qui inter tanta opera bellorum, ad hæc quoque literarum exercitia respiciunt, atque² illum temporum statum quo, ut legimus, Romana res plurimum terra & mari valuit, ita demum integrari putant, si³ non potentia, sed etiam eloquentia Romana revirescat.

XX. Detur ergo, Vir Perfectissime, illa mihi ab optimis virtutum omnium dominis tributa largitio huic operi doctrinæ atque eloquentiæ⁴ dedicato, ut quemadmodum cetera vitæ nostræ commoda apud auxilia-
tores eorum deos colimus, ita singularem eorundem erga literas digna-
tionem in antiqua literarum sede celebremus. Videat præterea in illis por-
ticibus juvenus, & quotidie spectet omnes terras & cuncta maria, & quid-
quid invictissimi principes urbium, gentium, nationum aut pietate resti-
tuunt, aut virtute devincunt, aut terrore. Siquidem illic, ut ipse vidi-
sti, credo, instruendæ pueritiæ causa, quo² manifestius oculis dis-
cerentur, quæ difficilius percipiuntur auditu, omnium cum nominibus
suis locorum situs, spatia, intervalla descripta sunt, quidquid ubiq; e flu-
minum oritur & conditur, quacunque se litorum sinus flectunt, quo vel
ambitu cingit orbem, vel impetu irrupit Oceanus.

XXI. Ibi fortissimorum imperatorum pulcherrimæ res gestæ per di-
versa regionum argumenta¹ recolantur, dum calentibus semperque venienti-
bus victoriarum nunciis revivuntur² gemina Persidos flumina, &³ Libyæ ar-
va sitientia, &⁴ connexa Rheni cornua, &⁵ Nili ora multifida; dumque sibi

NOTÆ.

2. *Illum temporum.*] Tangit beata Pompeii tempora, cum Romana respublica terra marique victorias reportabat.

3. *Non potentia.*] Id est, non potentia tantum, sed etiam eloquentia Romana, ita Plinius paneg. n. 7. *Nec judicium hominum, sed deorum etiam in consilium assumpsit.* Et Juliani Paneg. qui undecimus est, n. 10. *Non privatas ædes, sed publica testæ:* pro, non privatas modo ædes: sed & infra n. 19. *nec viros quidem sed mulerculas*, id est, non viros modo.

1. *Dedicato.*] Non dedicata ut vult Balduinus, id est, pecunia mihi ab imperatoribus concessa, impendatur huic operi instaurando, id est resarciendis scholis, quæ doctrinæ & eloquentiæ dedicatæ sunt.

2. *Manifestius oculis.*] Nam ut ait Horat. de arte poetica 180. *Segnius irritant animos demissa per aures, quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus.* Nota autem Geographicas tabulas non Eumenii primum tempore protulisse. Jam enim Alexandriæ ætate ejusmodi tabulas extitisse refert *Ælianus* l. 3. var. c. 28. Et Varro lib. de re rustica: *Offendi, inquit, Fundanij socerum meum &*

C. Agrium equitem Romanum Socraticum, & P. Agrasium publicanum, spectantes in pariete pictam Italiam. Apud Propertium l. 4. eleg. 3. 37. *Cogor, & e tabula pictos ediscere mundos.* L. Annæus Florus initio historiæ suæ: *Faciam, inquit, quod solent, qui terrarum situs pingunt; in brevi quasi tabella historiæ imaginem amplectar.*

1. *Recolantur.*] Ad Geographiam discedam mirum quantum profit Historia.

2. *Gemina Persidos flumina.*] Tigris, & Euphrates, de quibus supra, pan. 3. n. 6. not. 6.

3. *Libyæ.*] Quinquegentanas nationes intelligit, ita dictas a quinque civitatibus Cyrenis, Ptolemaide, Arsinoe, quæ & Teuchira, Darnis, & Berenice: singulæ enim in Libya.

4. *Connexa Rheni cornua.*] Virg. 9. *Æneid.* *Rhenusque bicornis.* Claud. de laud. Stilic. 1. 220. *Rhenumque minacem cornibus infra-
ctis adeo mifescere cogis.* Et in cons. Honorii, *Tempus erit cum te trans Rheni cornua victor,* quia enim Rhenus in duas partes se findit quæ cornuum veluti speciem referunt, dicitur *bicornis.*

5. *Nili.*] De Nilo celebri *Ægypti flu-*
V ij

ad hæc singula intuentium animus affingit aut sub tua, Diocletiane Auguste,
⁶ clementia, Ægyptum furore posito quiescentem; aut te, Maximiane invi-
 cte, perculsa ⁷ Maurorum agmina fulminantem, aut sub dextera tua, do-
 mine Constanti, ⁸ Bataviam, ⁹ Britanniamque squalidum caput silvis & flu-
 ctibus exerentem, aut te, Maximiane Cæsar, ¹⁰ Persicos arcus pharetras-
 que calcantem. Nunc enim nunc demum juvat orbem spectare depictum,
 cum in illo nihil videmus alienum. Habes, Vir Perfectissime, studii ac
 voti mei professionem. Abs te peto, ut eam literis tuis apud sacras aures
 prosequi non graveris. Siquidem maximus, ac pœne solus fructus est re-
 cta cupientium, ut voluntas eorum ad divinam tantorum principum scien-
 tiam perferatur.

NOTÆ.

vio dictum est in Plinii panegyrico n. 30.

6. *Clementia.*] Ne tamquidem. Nam interfecto Alexandria Achilleo Diocletianus acerbe victoria usus, totam Ægyptum gravibus proscriptionibus cædibusque foedavit. *Eutrop. Euseb. in Chron.*

& *Zonar.*

7. *Maurorum.*] De Mauris a Maximia-

no victis supra diximus in Maximiani vita.

8. *Bataviam.*] Unde Constantius Francos expulerat.

9. *Britanniamque.*] Quam idem Constantius decimo tandem anno recuperaverat.

10. *Persicos arcus.*] Intelligit Diocletiani de Narseo victoriam.

AD PANEGYRICUM V. VITA FL. VAL. CONSTANTII CHLORI.

Anno V. C. 1003. Christi 250. Decii Aug. 2.

FLAVIUS VALERIUS CONSTANTIUS, quem Aur. Victor *Julium* etiam appellat, cognomento CHLORUS, a voce Græca *χλωρός* flavus, seu quod vultu flavo esset, seu quod hujus coloris vestem puer gerere soleret; a Flavio Vespasiano Augusto genus duxit, a quo Flaviæ gentis nomen & insignia consecutus dicitur apud Trebellium Pollionem, si tamen ei fides haberi potest, qui Constantino ejus nepoti, cujus tempore historiam scripsit, ea in re fortasse adulari voluit. Ortus est patre Flavio Eutropio, nobili inter Dardanos genere, matre vero Claudia, Claudii Augusti, vel potius Crispi ejus fratris filia. Natus est in Illyrico, ut tradit Aur. Victor. 3. Kal. Mart. ut videre est ex *Kalendario Constantini*. Hoc anno Christi 250. ut ex ejus obitu tempore apparet.

An. V. C. 1025. Christi 272. Aureliani Aug. 3.
Constantii ætatis 22.

Constantius in *primo ætatis flore*, inquit Eumenius pan. 7. n. 4. Constantinum genuit, quod ad annum hunc Christi 272. referendum esse liquet ex Constantini obitu. Helenam Constantini matrem fuisse tradunt hi-

storiarum ecclesiasticarum scriptores omnes & Justinian. 2. nov. constit. aliquæ. Eandem autem veram Constantii conjugem fuisse, contra Zozimum, Ethnicosque scriptores Græcos, pro suo erga Romanos, imprimisque Christianos imperatores odio utriusque pudori obtrecentes, probat locus panegyrici 6. n. 3. Ubi ejus auctor, quisquis est, instituta Constantium inter & Constantianum comparatione, *Neque enim, inquit, forma tantum in te patris, Constantine, sed etiam continentia, fortitudo, iustitia, prudentia sese votis gentium præsentant. Quo enim, magis continentiam patris æquare potuisti, quam quod te ab ipso sine pueritiæ illico matrimonii legibus tradidisti, ut primo ingressæ adolescentiæ formares animum maritalem, nihil de concessis ætati voluptatibus in hoc sacrum pectus admitteres: novum jam tum miraculum, juvenis uxoris? Quæ autem ratio illa fuisset laudandi Constantini, si, cum is ex Helena non legitimo matrimonio genitum se a Constantio probe nosset, continentiam patris æquare diceretur? Idipsum confirmant Victor & Eutropius, dum aiunt Constantium, ut cum Cæsaris nomine Theodoram, Maximiani privignam in*

conjugem acciperet ; priorem conjugem (nempe Helenam) repudiare coactum. Atqui repudiari non dicitur nisi quæ uxor est.

Utrum vero illa natione Bithyna fuerit, ut post Nicephorum probat Lipsius, an Drepani, aut Tarfi, aut Edeffæ, aut Naiffi nata ; an Treverensis, ut ex *Constantio Porphyrogenito*, vetere manuscripto, *Marguardi Freheri studio e palatina Bibliotheca eruto*, ex *Berengio l. 3. de invent. cruc. c. 2.* aliisque probant *Christ. Browerus & Jacob. Masenius in Annalibus Treverensibus*, & *Tristanus in comment. historicis* ; an demum Britanna fuerit, ut fufead an. 306. probat Baronius, difficile fit statuere. Certe hanc postremam opinionem Michael Alfordus nostræ Societatis, in colibro, quem *de Lucii, Helenæ, & Constantii patria & fide* scripsit, scriptorum tum Italicorum, tum Hispanorum & Belgarum, tum Germanorum, seu veterum, seu recentiorum omnino septuaginta auctoritate confirmat. Quæ si valuerit opinio, cui profecto favere videntur panegyrici, ubi tam crebra tamque honorifica Britanniarum mentio est, contra vero tanta græcæ levitatis exprobratio, dicendum Helenam Coelli Britanniarum regis filiam anno Christi 247. natam fuisse : ejus nuptias in Britannii anno Christi 271. celebratas, cum ad pacandam hanc provinciam ab Aureliano missus est Constantius : vixisse in summa integritatis, pietatis, & modestiæ, atque omni Christianæ virtutis laude : Nicænæ synodi tempore hoc est an. Christi 325. in Palæstinam profectam, ac reperta sequenti anno Hierosolymis Christi cruce, post relicta ibi pietatis suæ monumenta multa, Romam rediisse, tandemque anno Christi 327. inter filii ac nepotum complexus 15. Kal. Sept. octogenariam obiisse. Eam a filio in Basilica SS. Martyrum Marcellini & Petri via Lavicana magnifice sepultam refert *Euseb. l. 3. de vita Const. c. 46. 47. & 60.* Ejus virtutes ab Historicæ ecclesiasticæ scriptoribus plurimum commendantur.

An. V. C. 1037. Christi 284. Carini Aug. I. Const. ætat. 34.

Constantius Prætor primum, exin tribunus, postea præses Dalmatarum fuit, inquit Valensii Anonymus. Quo tempore

duo priora munera gesserit incertum est. Postremo certe tanta cum laude sub Carino functus est, ut imperator, quantumvis natura ferox, de eo sibi subrogando cogitaret : quod nemo, inquit *Vopiscus in Carino*, tunc vir melior ipsi videretur.

An. V. C. 1044. Christi 291. Dioclet. imp. 8. Maxim. imp. 7. Constant. ætat. 41.

Neque minore in pretio apud Diocletianum & Maximianum fuit Constantii virtus. Hi enim postquam inter se Mediolani deliberassent, quemnam in toto imperio gerendorum bellorum undequaque imminentium socium adficerent, Constantium, ad id omnium maxime visum idoneum, Cæsarem faciunt Kal. Martiis. Pan. s. n. 4. Quem ut Maximianus arctiori sibi vinculo conjunctum haberet, Theodoram privignam suam conjugem accipere coegit, repudiata priori uxore Helena. Suscepit autem ex Theodora, si Eusebio fides est, Constantium, qui Galli Cæsaris, & Juliani Apostatæ pater fuit, Dalmatium Dalmatii Junioris Cæsaris patrem, Annibalianum, quibus addunt aliqui alium Constantium : filias vero Constantiam, quæ postea Licinio Augusto nupsit, Eutropiam, Nepotiani conjugem, & ut putant aliqui Anastasiam. Itaque Constantius jam Cæsar a socero suo Maximiano in Britannias adversus Carausium missus, tanta celeritate in Gallias primum pervenit, ut omnes adventus sui nuncios præverterit, pan. s. n. 6. Eodem anno, ut indicare videntur panegyrici, Geforiacum (Bononiam hodie dicimus) urbem terra marique a Carausii militibus validissime defensam obsidet. Ac ne obsessis auxilio venire posset Carausianorum classis, collocata non longe a Bononiensi portu, hujus aditus congestis arborum molibus & ingenti saxorum strue occludit ; donec illi auxilii spe amissa Constantio se dedunt : ac potuisset illo virtutis & felicitatis impetu totum peragi continuo bellum, nisi ædificandis navibus dari tempus rei necessitudo suasset. Pan. s. n. 7. Igitur conversis armis in eos quos adiri continens terra permittebat, Francos e Frisia & Batavia, quas depopulabantur, expulit ; atque inde captivos multos ad Lingonum, Rhemorum, Tricassinorum, & Ambianorum agros excolendos transmisit, n. 8. & 9.

An. V. C. 1045. Christi 292. Dioclet. imp. 9.
Maxim. imp. 8. Const. etat. 42.

Post has in Gallia & Batavia relatas vi-
storias Constantius Tribunitia ab impera-
toribus potestate donatus, Britannicam ex-
peditionem inchoaturus mari se commit-
tit, cum certa ut ei omnibusque videba-
tur, spe victoriæ. Sed maris inclementia
tum forte coorta Constantini victoriam fa-
tali quadam necessitate distulit, & Roma-
nos in re maritima novos, in continentem
Galliam re infecta redire compulit. Quare
pacem cum Carausio iniri necesse fuit, ip-
sique remitti insulæ imperium. Eutrop.
Victor.

An. V. C. 1046. Christi 293. Dioclet. imp. 10.
Maxim. imp. 9. Const. etat. 43.

Constantius expectabat donec melior
oppugnandi Carausii sese offerret occasio:
cum ecce nunciatur Carausium septimo
ineunte tyrannidis suæ anno Allecti fa-
miliaris sui dolo interemptum, ut is sese
in ejus locum, uti fecit, intruderet. Tum pri-
mum Constantio nova spes affulsit recu-
perandæ Britannia. Itaque Asclepiodotum
(inquit A. Victor.) qui prætorianis præse-
ctus erat, cum parte classis & legionum adver-
sus novum tyrannum præmittit, cum reli-
quis copiis ipse subsequitur. Asclepiodotus
beneficio. spissioris nebulæ inimica classe,
quæ apud Vectam insulam in speculis &
insidiis collocata erat, caute evitata, felici-
ter in Britanniam appellit. Simul universis
navibus ignes injicit ut nullo fugæ suæ præsidio
reservato, in sola victoriæ spem ponerent. Pan.
5. n. 15. Allectus audito nuncio adventus
Constantii ab eo litore (fortasse Rutupi-
no) abscedens, classem portumque deseruit,
sed mari Constantium fugiens, terra in As-
clepiodotum incidit, a quo victus interfectus-
que est, & cultu illo, quem virum assump-
serat, sponte deposito, inter caesorum ho-
stium acervos, vix unius velaminis reper-
tus indicio. Barbari complures, in primis
que Franci, ex prælio Londinium se se re-
cipiunt; fugissentque directa urbe copio-
sissima, nisi a Constantii militibus oppressi
cecidissent. Constantio in litus egredienti
Britanni cum plausu & acclamatione sese
cum conjugibus & liberis offerunt, ac liber-
tatis suæ vindicti gratulantur. Hac victori-

non recuperatæ modo post decem annos
Britanniæ, sed Galliæ, Hispaniæ, Italiæ,
atque Africæ a piratarum incursionibus li-
beratæ. Missi inde artifices ad Galliarum
urbes; in primis ad Æduensem urbem,
Bagaudarum grassationibus afflictam refi-
ciendam. Constantius Francicus & Germani-
cus appellatur, ut observat Onufrius Pan-
vinius l. 2. Fastorum. Dictum etiam esse
Herculium a Maximiani focii sui nomine,
notat Tristanus ex veteri numo.

An. V. C. 1047. Christi 294. Dioclet. imp. 11.
Maxim. 10. Const. etat. 44.

Hoc anno Constantius fit consul. Galerio
Maximiano Armentario collega.

An. V. C. 1049. Christi 296. Dioclet. imp. 13.
Maxim. 12. Const. etat. 46.

Britannico bello confecto, ac Britannii
Allecti nece, Galliisque in diuturna pace,
ut quidem videbatur, constitutis: Franci
nondum tot acceptis cladibus fracti, ite-
rum Rheno, qui tum glacie constrictus
erat, trajecto Bataviam insulam occu-
pant. Itaque hos Constantius hoc anno
secundum consul repente adortus ad dedi-
tionem compulit. Interim Alamanni in
Rhætiâ, Helvetiâ, Rauracos, Noricum,
Vindelicos, Sequanos, cum regibus suis
Ascarico & Regaiso, incursionem facientes
ad Lingonas ulque penetrant. Actum erat
de tota Gallia, nisi Constantius hoc nuncio
excitatus cum parte exercitus accurrisset. At
is die una, inquit Eutropius, adversam &
secundam fortunam expertus est. Nam cum
repente barbaris ingruentibus, intra civita-
tem Vindonensem aut Lingonensem re-
cipere se vellet, sedulo clausis ne hostes ir-
ramperent urbis portis, demissis funibus
in murum efferri necesse habuit. Con-
stantius rei discrimine, ac vulnere accepto ni-
hil deterritus, post quinque horas redinte-
grata pugna, Alamannorum post victoriam
suam nihil tale metuentium 60. fere millia
cecidit. Tum quæ ad præsidia disposita
erant Rheni, Istri, & Euphratis resti-
tuit aliis etiam adjectis. Spiram condit,
cui urbi nomen ab imperatoria cohorte
datum. Tandem Claudiam Constantii ma-
trem magnificentissimis exequiis sepelit.

*An. V. C. 1053. Christi 300. Dioclet. imp. 17.
Maxim. imp. 16. Const. etat. 50.*

Constantius consulatum tertium gerit,
Galerio Maximiano collega.

*An. V. C. 1055. Christi 302. Dioclet. imp. 19.
Maxim. imp. 18. Const. etat. 52.*

Fit consul quartum, eodem Galerio Ma-
ximiano collega.

*An. V. C. 1057. Christi 304. Dioclet. imp. 21.
Maxim. imp. 20. Const. etat. 54.*

Diocletiano & Maximiano sese ultro
imperii administratione abdicantibus, Con-
stantius eodem die, nempe Kal. Aprilis,
cum Galerio ex Cæsare Augustus creatus est,
divisusque inter eos Romanus orbis, ut Gal-
liam, Italiam, Africam Constantius; Illyri-
cum, Asiam, & Orientem Galerius obtineret,
sumptis duobus Cæsaribus. Constantius tamen
contentus dignitate Augusti, Italiae atque Af-
ricæ administranda sollicitudinem recusavit. Vir
egregius & præstantissima civilitatis, &c. Eu-
tropius. Eodem tempore tradit Victoris e-
pitome, Constantinum quoque Cæsarem effe-
ctum esse. Haud dubie a Constantio patie:
cujus in locum videtur Severus esse intrusus.

*An. V. C. 1058. Christi 301. Const.
imp. 2. etat. 55.*

Constantius V. consul adversus Caledo-
nios Pictosque parat exercitum.

*An. V. C. 1059. Christi 306. Const. imp. 3.
etat. 56.*

Constantio vela in Britanniam faciente
repente Constantinus, qui obses a Galerio
in Italia detinebatur, ad patrem accurrit.

Picti, Caledoniique vincuntur. At non
multo post Eboraci in febrim incidit Con-
stantius. Cui quidem & ob ceterorum filiorum
ineptam indolem mæsto Zonaras ait angelum
astitisse, qui iuberet ut Constantino relinqueret
imperium. Quod si verum esset, quomodo
res tam singularis esset ab Eusebio præter-
missa? Ut ut est, Constantius liberis co-
ram astantibus, Constantinum qui reli-
quos ætate & virtutibus anteibat, hære-
dem imperii nominat, ac moritur. viii. Kal.
Aug. atque ibi tumulatur. *Eusl. l. i. c. 15.* Hanc
Constantini electionem universi exercitus
suffragio comprobata ait Eumenius. Chri-
stianum fuisse Constantium non uno in lo-
co indicat Eusebius. Christianis certe admo-
dum favisse nemo nescit. Anno ætatis 56.
obiisse tradit Nicephorus: ex quibus Eu-
sebius xvi. imperii annos computat, vide-
licet ab eo tempore, quo Cæsaris nomen
obtinuit. Cum autem Victor Schotti nostri
13. annos ejus principatus numerat, intelligit
tempus quo Cæsar fuit.

Natione tantum, non specie corporis, non
ingenio, non moribus barbarus fuit, quæ
sua modestia, prudentia, frugalitas, tem-
perantia, castitas, & fortitudo evexerunt
ad imperium. Quæ in eo virtutes hoc ad-
mirabiliores extiterunt, quod periculum ef-
fet ne pessimis imperatoribus, quibus gra-
tiosum esse ejus fortunæ intererat, sua ex-
probrare vitia videtur. Opum contemp-
tor, ac tanta in summo honorum fastigio
moderatione: ut cum in partitione imperii
Gallia, Africa, Italia ipsi obtigisset, spon-
te alteri, ut quidem ait Eutropius, Africa &
Italia cesserit. Postremum eo etiam ma-
gnus, quod Constantinum magnum orbi
dedit.

SYNOPSIS PANEGRICI.

IN EXORDIO. Dicit metum sibi dicenti asserre tum diuturnum silen-
tium; tum auctam imprimis ab eo tempore imperatorum & Cæsarum glo-
riam, se tamen licet Constantini conspectu commoveatur, recreari non parum
quod quæ olim coram illo dixerit prætermittere sibi hac oratione fas futurum
sit, n. 1. Igitur incepturum ab Constantii adoptione, n. 2. obiter imperatorum
& Cæsarum victorias perstringit, n. 3. Heret in laudando Constantio de pacati-
tis, n. 4. imprimis de Bononia capta, n. 5. De Chamavis, Frisiis, Batavis,
aliisque populis domitis, n. 8. & ad incultas Galliarum partes incolendas ab-
ductis. De recuperata post decimum tandem annum Britannia, n. 9. Quam
necessaria fuerit expeditio illa, tum quia nulla toto terrarum orbe præter
hanc

*hanc regio pacanda supererat, n. 10. propter suam amplitudinem & situm
 seditioni fovende apertissimum, n. 11. Tum propter Tyranni eas occupantis im-
 mensum robur, n. 12. Quam fortiter a Constantio suscepta fuerit, n. 13.
 Quam feliciter confecta. In transitu posita in insidiis inimicæ classis insidias
 vitat. Simul in insulam appulit, ejus milites suis navibus, ut necesse sit vincere,
 ignes injiciunt. Allectus fugit, n. 15. abjectis, ne agnosceretur, regis ornamen-
 tis: at Constantinum fugiens, in ipsius milites incidit a quibus occiditur, n. 16.
 In hac clade barbari innumeri concidunt, Romani vero omnino pauci, n.
 17. Quam utilis reip. fuerit hæc victoria, per quam non recuperata modo
 Britannia, sed & ceteris imp. Romani oris securitas reddita, n. 18. Quam
 gloriosa Constantio, cujus triumphalis post hanc victoriam in Britannias in-
 gressus describitur. IN FINE. Ad Imperatores orationem convertit, quibus
 nihil optandum dicit, nisi ut perpetuo tale sit imperium quale sua virtute effe-
 cerunt, n. 19.*

EUMENII PANEGYRICUS CONSTANTIO CÆSARI.

I. ^a **S**I mihi, Cæsar invicte, post diuturnum silentium sola esset vin-
 cenda trepidatio, qua rudimenta quædam vocis meæ rursus ex-
 perior, haud immerito me ultra quam ætas, & quantulacunque
 studii mei ferret opinio perturbari confiterer, præsertim cum apud majesta-
 tem tuam divina virtutum vestrarum miracula prædicarim. ^b Quo in genere
 orationis quanta esset cura, quantus labor, quam sollicita veneratio, sensi
 etiam cum in quotidiana illa instituendæ juventutis exercitatione versarer.
 Quamvis enim prima tunc in renascentem rempublicam patris ac patrui
 tui merita ^c licet dicendo æquare non possem, possem tamen recensere nu-
 merando. Sed cum ex vetere illo curriculo me, aut inter adyta Palatii ve-
 stri, alta quædam sermonis arcani ratio demoverit, aut, post indultam a
 pietate vestra quietem, studium ruris abduxerit; & vos interim nullum ulci-
 scendæ augendæque reipublicæ vacuum tempus amiseritis; cum tot postea

INTERPRETATIO.

^a Si mihi dumtaxat superandus esset metus
 quicum rudem quandam coram te orationem
 iterum aggredior: merito faterer me commove-
 ri plusquam potui atas, & quantulacunque

est peritia mea existimatio.

^b Ad quod genus orationis quanta opus
 esset exercitatione.

NOTÆ.

I. **L**icet dicendo] Locum hunc haud dubie
 corruptum ita emendavit Livineius
 merita dicendo æquare non possem, poteram ta-
 men & c. pro qua conjectura facit Bertiniensis

codex. Sensus erit: Olim quidem vel cum in
 quotidiana instituendæ juventutis exerci-
 tatione pro imposito mihi a te munere ver-
 sarer, sentiebam quam difficile esset hoc

- virtute vestra partæ victoriæ, tot excisæ undique barbaræ nationes, tot
^atranslati sint Roma cultores, prolati limites, tot provinciæ restitutæ;
 hæreo prorsus & stupeo, & præter illam ex otio meo tarditatem tanta
 rerum mole deterreor, ^cnisi ³hoc uno nitar hortatu, quod ex quantacun-
 5 que desidia, quamvis maxime orationi imparem, ⁴parem facit Cæsar au-
 ditor, ^dpræsertim cum favente numine tuo ipse ille jam pridem mihi, qui
 in lucem primus eduxit, divinarum patris tui aurium aditus evenerit. Quo
 facilius majestatis tuæ recordatione confisus possim illa, quæ tunc dicta
 sunt, præterire, atque hunc sermonem ab his quæ secuta sunt, inchoare.
- 10 II. Quanquam multa mihi ex illis quoque hoc in tempore necessario
 transeunda sunt, ac potissimum ea, quibus ^aofficio delati mihi a divinita-
 te vestra honoris interfui, captus scilicet ¹Rex ferocissimæ nationis inter
 ipsas, quas moliebatur insidias, & a ponte Rheni usque ad Danubii ²tran-
 situm Guntiensem, devastata atque exhausta penitus Alamannia: nam
 15 & majora sunt, quam ut enarrari inter alia possint, &, ³ne meis quo-
 que stipendiis videar gloriari, sufficit conscientiæ meæ illa vidisse.
⁴Det igitur mihi, Cæsar invicte, hodiernæ gratulationis exordium divinus

INTERPRETATIO.

^c Nisi hoc uno incitamento accenderer.
^d Imprimis cum olim opera majestatis tuæ
 dicenti mihi patuerint divine illæ aures pa-

rentis tui.

^a Pro ratione officii, quod mihi a majestate
 vestra concessum est.

NOTÆ.

orationis genus. At quamvis tunc non pos-
 sem dicendo æquare patris ac patrui tui, id
 est, Maximiani & Diocletiani in reflores-
 centem rempublicam merita: poteram
 utcumque ea recensere numerando. Nunc
 cum me ex veteri illo eloquentiæ curricu-
 lo demoverit aut Palatii officium aut ru-
 sticationis studium post datam mihi ces-
 sandi facultatem, & interim rerum a vobis
 gestarum seges creverit: hæreo prorsus &
 stupeo & præter tarditatem ingenii, quam
 ex otio contraxi, tanta rerum multitudine
 deterreor.

2. *Translati sint Roma cultores.*] Gru-
 terus ex Bertinienſi codice legit *Ro-
 mam*, Pithœus *rura in Romana*, Livi-
 neius *in Romana*, id est, in Romanas pro-
 vincias.

3. *Hoc uno.*] Id est, nisi hac una ra-
 tione commoverer ad dicendum. Gruterus
 delendum censet *hortatu*.

4. *Parem facit.*] Hanc vocem *parem*, quæ
 nescio quomodo ejecta obscuritatem sen-
 tentiæ afferebat, restitui post Livineium

& Acidalium.

1. *Rex ferocissimæ nationis.*] Utrum hæc ad
 Germanicam Maximiani victoriam spe-
 ctant, cum is Chaibonas & Erulos ad ma-
 re Codanum degentes proſtigavit? An ad
 Constantium, cum lx. Alamannorum millia
 ad Lingonas cecidit?

2. *Transitum Guntiensem.*] Alii *Continen-
 sem* scribunt. Guntia oppidum est Rhæ-
 tiæ *Guntzberg*, ubi junctus ponte Danubius,
 quem pontem ad sua tempora durasse te-
 statur Beatus Rhenanus in eo libro, quem
 ante centum annos de rebus Germanicis scri-
 psit.

3. *Ne meis stipendiis.*] Eumenium in bello
 meruisse putat ex hoc loco Livineius, sed
 stipendii vox metaphorice hic sumitur ut
 pan. 4. pro restaur. sch. n. 5. quos ad cogni-
 tionum sacrarum stipendia, id est munia,
 provexi.

4. *Det igitur.*] Ita emendare visum est
 cum Acidalio pro *de te igitur*, ut & in aliis
 editionibus: corrupte ut mihi quidem vi-
 detur.

ille ¹ vestræ majestatis ortus, ^b ipso quo illuxit auspicio veris illustrior, ^c cui dies serenus, atque, ut celebrantes sensimus, ultra rationem temporis sol æstivus incaluit, augustiore fulgens luminis claritate, quam cum originem mundi nascentis animavit: siquidem tunc, inter illa rerum tenera primordia, moderatus dicitur, ne noceret ardentior; nunc certasse creditur, ne ⁵ majestate vestra videretur obscurior.

III. O felix beatumque ver novo partu, jam non amœnitate florum, nec viriditate segetum, nec gemmis vitium; nec ipsis tantum Favoniis, & ^a luce serenata lætum atque venerabile, quantum ortu Cæsarum maximorum! O tempus, quo merito quondam omnia ¹ nata esse credantur, ¹⁰ cum eodem nunc confirmata esse videamus! O Kalendæ Martiæ, sicuti olim ² annorum volventium, ita nunc æternorum auspices Imperatorum! quanta enim, invictissimi Principes, & vobis, & reipublicæ ³ secula propagatis orbis vestri participando tutelam? Cujus licet esset omni hoste perdomito certa securitas, nimios tamen in diversa discursus vel revisenda poscebat. Partho quippe ⁴ ultra Tigrim redactō, Dacia restituta, porrectis usque ad ⁵ Danubii caput ⁶ Germaniæ Rhætiæque limitibus, destinata ⁷ Ba-

INTERPRETATIO.

^b Clavior ipso initio veris quo contigit. *solis æstus ferventior fuit, quam ratio temporis*
^c Cujus in gratiam sudum cælum & quem- *ferat.*
modum (in hoc die celebri persensimus) ^a Et amœniore lumine gratum.

NOTÆ.

5. *Vestræ majestatis ortus.*] Nam Kal. Martiis, ut est infra n. 3. Constantius dictus est Cæsar, nempe a Maximiano Herculo an. Chr. 291. Obitur vero advertendum majestatis nomen, quo nunc reges compellamus, Constantii temporibus usurpari cœptum: neque ante hæc tempora facile apud scriptores reperitur.

1. *Nata esse credantur.*] Tale illud Virg. Georg. 2. 336. *Non alios prima crescentis origine mundi illuxisse dies, aliumque habuisse tenorem crediderim: ver illud erat; ver magnus agebat orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri &c.*

2. *Annorum volventium.*] *Patruus* quasi volubilium, ut Virgilii Æneid. l. i. 238. Certe hinc Romanos olim volventibus annis &c. Martiis vero mensem initium anno dedisse tradit Ovid. Fast. 28. *Tempora digereret cum conditor orbis, in anno constituit menses quinque bis esse suo. . . Martiis erat primus mensis, Venerisque secundus. Hæc generis princeps: ipse ille pater &c.*

3. *Seacula propagatis.*] Ita restituere visum est juxta Bertiniensem codicem, cum in

aliis editionibus sit *reipublica propagatio orbis vestri*, male meo quidem judicio & corrupte.

4. *Ultra Tigrim.*] Tigris Fluvius Asiæ, Mesopotamiam ab Assyria & Susiana dividens, in Armenia majore oritur.

5. *Danubii caput.*] De Danubio supra Plinii paneg. n. 12. not. 9.

6. *Germaniæ Rhætiæque limitibus.*] Strabo Germaniam antiquam Rheno, Danubio, ac Vistula amnibus, Sinuque Germaniæ, qui vulgo nunc dicitur accolis *de Oost see*, & mari Germanico, quod est inter Cimbricam peninsulam ac Rhæni ostia, definiunt. Tacitus vero Galliæ Belgicæ quondam procurator, in libro suo *de Germaniæ situ &c.* eam a Galliis Rhætiisque & Pannoniis, Rheno & Danubio: a Sarmatis, Dacisque, montibus: demum septentrionem versus, Suevico mari disclusam scribit.

7. *Bataviæ.*] Ubi Carausii fœderatos Francos Constantius fuderat. Batavia autem, ea tantum Hollandiæ pars dicebatur quæ hodie inter veterem Rhenum & Vahalim fluvios, atque Oceanum

taviæ, ⁸ Britanniaque vindicta, gubernacula majora quærebat aucta atque augenda respublica, & qui Romanæ potentia terminos virtute protulerant, imperium ⁹ filio pietate debebant.

- IV. Et sane præter usum curamque reipublicæ, etiam illa Jovis & Herculis cognata majestas in Jovio Herculioque principibus totius mundi, cœlestiumque rerum similitudinem requirebat. Quippe isto ¹ numinis vestri numero summa omnia nituntur & gaudent, elementa quatuor, & totidem anni vices, & ² orbis quadrifariam duplici discretus Oceano, & ³ remenso quater cœlo lustra redeuntia, & ⁴ quadrigæ solis, & duobus cœli luminibus adjuncti ⁵ Vesper & Lucifer. Sed neque sol ipse, neque cuncta sidera humanas res tam perpetuo lumine intuentur quam vos tueri, qui sine ullo fere discrimine dierum ac noctium, illustratis orbem, salutique gentium non his modo, quibus immortales vultus vestri vigent, sed multo magis illis divinarum mentium vestrarum oculis, providetis, nec solum ⁶ qua dies oritur, & præteritur, & conditur, sed etiam ex illa Septentrionali plaga salutari beatis luce provincias: ⁷ adeo, Cæsar, vestra in orbem terrarum distributa beneficia prope plura sunt quam deorum. Quibus ego si omnibus immorari velim, neque hic dies mihi totus, neque proximus, neque porro ceteri sat erunt. Et habenda est ratio tem-
- 20 poris, Cæsare stante dum loquimur.

NOTÆ.

continetur. Nunc nomen illud pro tota Hollandia sumitur.

8. *Britanniaque.*] Quas tyrannus Carausius invaserat. Britannia Anglicum & Scoticum regnum, cum Hibernia & insulis circumjacentibus continebant.

9. *Filio.*] Ita dicitur Constantius quod Theodorum Maximiani filiam duxisset.

1. *Numinis vestri numero.*] Nempe Diocletiano & Maximiano Augg. Constantio & Galerio Cæsaribus: ex quo patet hunc Panegyricum nihil ad Constantinum pertinere; cui tamen in nonnullis editionibus inscriptus est.

2. *Orbis quadrifariam.*] Id est, in Orientalem, Occidentalem, Septentrionalem, & Meridionalem partem, nam cum America nonnisi ante 150. annos ab Americo Vesputio reperta sit, id de divisione nostra in Europam, Asiam, Africam, & Americam intelligendum non est. Quod vero Eumenius addit de duplici Oceano, utrum de Oceano Orientali & Occidentali, an de Oceano & mari Mediterraneo accipiendū est?

3. *Remenso quater cœlo.*] Quadriennio exacto redibant lustra, quare lustra quinto quoque anno celebrabantur.

4. *Quadrigæ solis.*] Equorum solis nomina vide apud Ovidium metamorph. lib. 2. v. 154. *interea volucres Pyrois, Eous, & Aethon, solis equi, quarumque Phlegon, hinc nitibus auræ flammiferis implent.*

5. *Vesper & Lucifer.*] An Vesper & Lucifer duæ sunt stellæ? minime vero. Sed una eademque stella est, inquit Tullius 2. de natura deorum n. 54. *quæ Φωσφόρος Græce, lucifer latine dicitur, cum antegreditur solem: cum subsequitur autem, hesperus.* Id autem a Pythagora primū animadversum est.

6. *Qua dies oritur.*] Alludit, inquit Livineius, & tanquam digitum intendit in victorias principum in quatuor orbis terrarum partibus. Galerius Cæsar in oriente Narseum; Diocletianus Achilleum in Ægypto vicerat. Maximianus Herculius Mauros in Africa oppugnabat. Cæsar Constantius Bataviam & Britanniam a Francorum incursionibus liberaverat. De quibus victoriis vide Diocletiani & Maximiani vitam.

7. *Adeo Cæsares.*] Lege Cæsar; nam hæc oratio habita est absente Galerio Cæsare, absentibus item Augustis, coram uno Cæsare Constantio, ut initio a nobis observatum est.

V. ^a Adoratæ sint igitur mihi ¹ Sarmaticæ expeditiones, quibus illa gens prope omnis extincta est, & pæne cum solo nomine relicta, quo serviat. Dent veniam ² tropæa Niliaca, sub quibus ³ Æthiops, & Indus intremuit. Contenta sit voce gloriæ suæ etiam proxima illa ⁴ ruina Carporum. ⁵ Reservetur nunciis jam jamque venientibus Mauris immissa vastatio. Aliis hæc, permittente majestate vestra, celebrabo temporibus. Dii immortales, vota suscipio, ⁶ ut ipsis qui gessere præsentibus. Illa vero, Cæsar invictæ, quæ ⁷ ductu atque auspicio numinis tui gesta sunt, quorum etiam spectaculo fruimur, sub hac occasione dignationis tuæ, sine dilatione dicenda sunt; eo magis, quod, quamvis in communibus reipublicæ bonis, necesse nobis gratulari, ⁸ quæ priora nobis sunt; maxime sunt gratulationi.

VI. Statim itaque Gallias ¹ tuas, Cæsar, veniendo fecisti. Siquidem illa celeritas, qua omnes ortus atque adventus tui nuncios prævertisti, cepit oppressam ² Gesoriacensibus muris pertinacem, tunc errore misero ¹⁵ Romanum piraticæ factionis, atque illis olim mari fretis alluentem por-

INTERPRETATIO.

a Ergo - satis mihi sit venerando prætermittere.

NOTÆ.

1. *Sarmaticæ expeditiones.*] Sarmatia triplex fuit. *Asiatica*, quæ inter Oceanum septentrionalem & mare Caspium: *Eurropæa*, quæ a palude Mæotide, ac ponto Euxino ad Oceanum usque pertinebat. *Germano* - *Sarmatia*, quæ a Borysthene fluvio, ad Vistulam usque pertinebat. De Diocletiani adversus Sarmatas expeditione, supra in ejus vita dictum est.

2. *Tropæa Niliaca.*] Victus nempe Achilles, & capta ad Nilum Alexandria. De Nilo autem Africæ fluvio maximo omitto plura dicere. De ejus ortu item, & de ejus incremento & inundatione vide *Plinium*, *Strabonem* &c.

3. *Æthiops, & Indus.*] Haud dubium enim, quin Achilles auxiliares ex Æthiopia, & India copias evocarit. De Æthiopia pan. 3. not. 13. 17.

4. *Ruina Carporum*] Id testatur Idatius. Carpi autem populi erant Sarmatiæ Europææ non procul a Vistula.

5. *Reservetur jam nunciis.*] Tum Maximianus pugnabat in Mauritania contra Quinquegentanas gentes, expectabanturque de Maurorum clade nuncii.

6. *Ut ipsis.*] Id est, aliis id quidem ce-

lebrabo temporibus, ut id fiat iis, a quibus hæc gesta sunt, præsentibus. Melius tamen alii & *ipsis*, id est, aliis celebrabo temporibus, & quidem *ipsis* &c. Quare observat Diocletiano, Maximiano Augg. & Galerio Cæsare absentibus hanc orationem dictam esse.

7. *Ductu atque auspicio.*] Non ipse Constantius Allectum vicit in Britannia, delevitque. Id per Asclepiodotum ejus prætorio præfectum præstitum est: præcipuam tamen hujus facti gloriam Eumenius tribuit in alio panegyrico, quia id totum ejus ductu & auspicio confectum fuerat.

8. *Quæ priora.*] Malim *quæ propiora* ut suspicatur Livineius. Sensus est: Oportet quidem ut de communibus reip. bonis gaudeamus; verumtamen par est ut primum ea, quæ nos propius contingunt, id est, ut nos Galli Batavicam & Britannicam victoriam celebremus, quæ Galliæ a barbarorum in primisque a Francorum incurSIONIBUS liberatæ sunt.

1. *Tuas fecisti.*] Propulsis inde barbaris ibi grassantibus.

2. *Gesoriacensibus muris.*] Gesoriacum idem quod nunc Bononia. Galliæ portus.

- tas ademit Oceanum. In quo divina providentia tua, & par consilio effectus apparuit, qui omnem sinum illum portus quem statis vicibus ætus alternat, defixis in aditu trabibus, ingestisque saxis, invium navibus reddidisti, atque ipsam loci naturam admirabili ratione superasti, cum mare frustra
- 5 reciprocum prohibitis fuga quasi illudere videretur, ^a tanquam nullo usu juvaret inclusos, ^b quasi redire defisset. Quænam unquam mirabimur valla castrorum post hoc novum in mari vallum? Quid erit mirum, ^b si qua murorum aut arieti non cesserit firmitas, aut machinas despexerit altitudo? cum Oceanus ille tanto ^c libratus impetu, tanta mole confurgens, ^d sive
- 10 ulterioribus, ut ferunt, terris repulsus, sive anhelitu quo respirat eventus, seu quacunque alia ratione motus, ^e nunquam tua, Cæsar, claustra perfregerit, neque omnino convellerit tot dierum ac noctium receptu ^f recursuque, cum tot interim, qua terras circumfluit, litora solveret, ripasque defringeret; uno illo, ut res est, loco aut potentia vestræ majestatis
- 15 inferior, aut pro debito vobis honore elementior.

- VII. ¹ Xerxes, ut audio, Persarum rex potentissimus, pedicas jecit aureas in profundum. Neptunum se dictitans alligare, ^a quia fluctibus ferociret. Stulta ille jactantia, & sacrilega vanitate. Atenim tua, Cæsar, divina providentia & efficaci est usa consilio, nec insultavit elemento, ut
- 20 non provocaret odium, sed mereretur obsequium. ² Quid enim aliud in-

INTERPRETATIO.

^a Quasi omnino inutile civibus inclusis, aut quasi resuere cessasset.

^b Si muri aliqui vel propter firmitatem

arieti resisterint, vel propter altitudinem machinas superarint.

^c Quia vehementiores fluctus evomeret.

NOTÆ.

juxta Britanniam, quo Carausius ex piratis suis bene multos immiserat, qui ceteros in toto hoc tractu grassantes tutarentur. Vide locum hunc Eumenii integrum & præterea pan. 7. n. 5.

3. *Quasi redire.*] Fortasse ad quos redire defisset, ut Livineius ad oram editionis suæ observat ex Langii coniectura.

4. *Libratus.*] In aliis legitur *liberatus*, quod non ita placuit.

5. *Sive ulterioribus.*] Maris ætus causæ a philosophis variæ afferuntur. Hic duas tangit: sive, inquit a ventis repellatur, iisque cessantibus refluat: sive, ut Pythagoræi, Platonici, & Stoici putabant, mare ingens esset animal, quod cum se contrahit ut spiritum hauriat animamque ducat, tum est recessus: cum vero dilatat se & eandem animam veluti a pulmonibus respirat, tum vero est accessus. Plura eam in rem videri possunt, apud *Aristotelem* 2. *Meteor.* *Plinium* l. 2. c. 97. *Melam.* l. 3. c. 1.

6. *Nunquam tua Cæsar.*] Melius mea quidem sententia, nequaquam tua Cæsar, ut restituunt aliqui ex veteri codice. Nam reipsa moles illa dissiluit post confectam expeditionem: quod mox addit.

7. *Rekursuque.*] Melius fortasse *excursuque*, id est, abitu, redituque.

1. *Xerxes.*] Ita referunt *Herodotus*, *Diodorus Siculus*, *Justinus*, & *Plutarchus* in *Themist.* Is Dario Hystaspis filio natus paterni regni atque odii in Græcos hæres, juncto navibus Hellesponto, & Atho monte perfosso, cum septingentis mille peditibus, Equitibus quadringentis Græciam contendit. Verum a Leonida Spartanorum rege inter Thermopylarum angustias funditur, iterumque Themistoclis Atheniensium ducis dolo ac virtute ad Salamina victus fugatusque, piscatoria scapha in Asiam reversus est.

2. *Quid enim.*] Etenim propter quam aliam causam nisi quo mare tibi obsequeretur, dicamus contigisse, ut simul atque

terpretemur, cum statim atque obsidionem necessitas, & clementiæ ve-
stræ fides solverat, eadem claustra, qui primus insiluit, æstus³ irruerit
totaque illa, quoad usus fuit, invicta fluctibus acies arborum, veluti si-
gno dato, & peracta statione dilapsa sit? Ut nemo dubitaret portum il-
lum, qui piratæ, ne suis opem ferret, oclusus fuisset; vobis⁴ ad victo-
riam sponte patuisse. Potuisset enim, Cæsar invictæ, illo virtutis ac fe-
licitatis tuæ impetu totum peragi continuo bellum, nisi ædificandis navi-
bus dari tempus rei necessitudo suassisset. Quo tamen omni nunquam ab
eorum hostium everfione cessatum est, quos adiri⁸ continens terra per-
misit.

VIII. Quanquam illa regio divinis expeditionibus tuis, Cæsar,
vindicata atque purgata, quam obliquis meatibus² Scaldis interfluit,
quamque³ divortio sui Rhenus amplectitur, pœne, ut cum verbi peri-
culo loquar, terra non est. Ita penitus aquis imbuta permaduit, ut non
solum, qua manifeste palustris est, cedat ad nixum, & hauriat pressa ve-
stigia, sed etiam ubi paulo videtur firmior pedum pulsu tentata quatia-
tur, & sentire se procul mota pondus testetur. Ita, ut res est, subjacenti-
bus innatat, & suspensa late vacillat, ut merito quis duxerit exercendum
fuisse tali solo militem⁴ ad navale certamen. Sed neque illæ fraudes loco-
rum, nec, quæ plura inerant, perfugia silvarum barbaros tegere potue-
runt, quo minus ditioni tuæ divinitatis omnes sese dedere cogerentur, &
cum conjugijs ac liberis, ceteroque examine necessitudinum, ac re-

INTERPRETATIO.

^a Cedat nitenti pedi.

^b Cum conjugibus & liberis, ceteraque tur-

ba affinium.

NOTÆ.

Soluta obsidio est, moles illa quæ nullis ante fluctibus subruï potuerat, postquam tibi esse necessaria desuit, dilapsa sit derepente veluti signo dato & statione peracta.

3. *Irruperit.*] Melius *ruperit* ut Acidali placet.

4. *Ad victoriam.*] Supple *alibi querendam*, nempe in Britannia, aut Batavia.

5. *Potuisset enim.*] Aut *delendum illud enim*, aut addito verbo *legendum, Potuisset enimvero &c.*

6. *Nisi ædificandis navibus.*] Huic loco lucem affert locus alter pan. 8. n. 5. *Dum ædificandis classibus Britannia recuperatio comparatur &c.*

7. *Quo tamen omni.*] Supple *tempore*; itaque est in veteri codice.

8. *Continens terra.*] Constantius arma in Francos Frisiam & Bataviam depopu-

lantes convertit.

1. *Vindicata atque purgata.*] Paneg. 6. n. 4. *ad Constantinum: Multa ille Constantius Francorum milia, qui Bataviam aliasque cis Rhenum terras invaserant, interfecit, depulit, abduxit, & pan. 9. n. 25. ille Constantius purgavit Bataviam advena hoste depulso &c.*

2. *Scaldis.*] Fluvius Belgii notissimus in Veromanduis oriens, ac inter Artesiam, & Hannoniæ per Flandriam & Brabantiam in Oceanum infra Antuerpiam decurrens.

3. *Divortio sui.*] Si verba hæc stricte accipiantur, intelligenda sunt de Batavia insula: l' Isle de Beture.

4. *Ad navale certamen.*] Contra Cærausium Britannias occupantem.

5. *Examine necessitudinum.*] Ita Plinius paneg. n. 26. *examina infantium pro tue-*

rum suarum ad loca olim deserta transirent, ut quæ fortasse ipsi quondam prædando vastaverant, culta redderent serviendo.

IX. Quis hoc unquam futurum, etiamsi coram voluisset affari, deus^a ante vos principes¹ persuadere potuisset, quod nunc vidimus, & videmus, totis porticibus civitatum sedere captiva agmina barbarorum, viros attoni-
 5 ra feritate trepidantes, respicientes anus ignaviam filiorum, nuptas maritorum,^b copulatos vinculis, pueros ac puellas familiari murmure blandientes, atque hos omnes provincialibus vestris ad obsequium distributos, donec ad destinatos sibi cultus solitudinum ducerentur.² Insultare her-
 10 cule communi Galliarum nomine libet;³ & quod pace vestra loquar, ipsi triumphum assignare provinciis.⁴ Arat ergo nunc mihi⁵ Chamavus, & Frisius, & ille vagus, ille prædator⁷ exercitio squalidus operatur, & frequentat nundinas meas pecore vānali, & cultor barbarus⁸ laxat annonam. Quinetiam⁹ si ad dilectum vocetur, accurrit, & obsequiis teritur, &
 15 tergo coercetur, & servire se militiæ nomine gratulatur. Quid faciam, Cæsar? Ignosce si moror, ignosce si propero: multa enim illius temporis, quo transitis in Britanniam parabatur admirabilia virtutum tuarum facta¹⁰ prætereo, dum festino cupidus ad singularem illam victoriam, qua universa respublica tandem est vindicata. Cujus magnitudo, Cæsar invictus,
 20 etc, hæctenus explicabitur, ut prius dicam quam necessarium illud, &

INTERPRETATIO.

^a Antequam principatum teneretis.

^b Vinclos iisdem catenis.

^c Et subigitur ad obtemperandum.

^d Eatenus commemorabitur.

NOTÆ.

ba infantium: ubi plura ex Horatio sumpta exempla attuli.

1. *Persuadere potuisset.*] Alludit ad illud Æneid. 9. 6. Turne quod optanti divum promittere nemo auderet, voluenda dies en attulit ultro.

2. *Insultare.*] Absolute sumitur ut Æneid. l. 10. 20. Cernis ut insultent Rutuli &c.

3. *Ipsi triumphum assignare &c.*] Ita restitui post Acidaliū, Livineium & Gruterum, id est, eis gloriam triumphi attribueret: nam sub duce Constantio barbaros e suis finibus pepulerant. Fortasse etiam est eis attribueret fructum victoriæ, quia eis ceteræ gentes in servitio tradebantur. De captivis ad deserta Galliarum excolenda missis vide Maximiani vitam.

4. *Arat nunc mihi.*] Tale est illud in Probo Vopischi n. 15. omnes jam barbari vobis arant; vobis jam serunt, & contra interiores gentes militant &c.

5. *Chamavus.*] Qui intra Visurgim & Amisiam fluvios incolebant, ubi nunc Monasteriensis & Paderbornensis dioceses.

6. *Frisius.*] Frisi ad Oceanum inter ostia Rheni & Visurgis incolentes: alii majores, alii minores appellantur.

7. *Exercitio squalidus operatur.*] Id est, arandæ telluri operam dat, totusque in opere squallet. Legendum forte ut suspicatur Cl. Puteanus exercitio squalidæ ruris operatur.

8. *Laxat annonam.*] Id est, annonæ pretium minuit. Apud Livium *Annona* haud multo laxaverat, id est, haud multo viliori pretio emebatur, uti fit cum est laxior, seu amplior annona.

9. *Si ad dilectum vocetur.*] Seu ad dilectum, perinde est enim, ut ex sexcentis panegyricorum istorum locis constat: sensusque est: si convocetur ad nomen militiæ dandum.

10. *Prætereo.*] Quid in Batavia, quid difficile

difficile bellum fuerit, ¹quo magis confectum sit.

X. Minus indignum fuerat ¹sub principe Gallieno, quamvis triste, harum provinciarum a Romano duce diffidium. Tunc enim sive incuria rerum, sive quadam inclinatione factorum omnibus fere membris erat truncata respublica. Tunc senimum & ²Parthus extulerat, & ³Palmyrenus æquaverat; ⁴tota Ægyptus¹ Syriæque defecerant; amissa⁶ Rhætia,⁷ Noricum³ Pannoniæque vastata. Italia ipsa, gentium domina, plurimarum urbium suarum excidia inœrebat. ²Non erat tantum doloris in singulis, cum pane omnibus careretur. Nunc vero toto orbe terrarum non modo, qua Romanus fuerat, virtute vestra recepto, sed etiam qua hostilis, edo-¹⁰mito: cum toties proculcata esset Alamannia, toties obtrita Sarmatia,

INTERPRETATIO.

a Non tantum doloris afferebat provinciarum amissio singularum, cum pane universa perderentur.

NOTÆ.

apud Frisios gesseris.

11. Quo magis confectum.] Forte, inquit Acidalius, legendum quam quomodo confectum sit, aut dein quomodo, &c. malim ego quam a quo confectum sit.

1. Sub Principe Gallieno.] Hoc Imperatore nullus unquam fuit & inertior & luxuriosus magis & in provinciarum suarum direptione inepte tranquillior. Is fama tyrannorum, qui variis locis triginta exorti erant, excitatus tandem, Aureolumque tyrannum bello persequens, ejusdem dolo ad Mediolanum cæsus est an. V. C. 263. Imperavit cum Valeriano patre annos septem, solas annos octo. Trebellius, Pollio, & Zozimus.

2. Parthus.] Tangit hic indignum Persarum Regis facinus, qui Valerianum imperatorem Romanum bello captum vilis mancipii more tum habebat, eumque haud multo post cute nudatum sale condidit. Parthos & Persas promiscue apud scriptores appellari, jam supra observatum est. De Parthis vide Plinii pan. n. 14. not. 2.

3. Palmyrenus.] Odenatus Palmyrenorum Rex Persas post captum Valerianum Romanis finibus ingruentes fortiter compressit, ac defensa Syria, Mesopotamia recepta regium sibi nomen assumpsit: quo quidem confobrini sui insidiis intersecto, ejus uxor Zenobia virilis animi femina suscepit imperium, seque contra Romanos strenue defendit. Palmyreni autem in Arabiæ desertæ & Syriæ confinio habitabant.

4. Tota Ægyptus.] Cum Gallieno esset nunciatum totam Ægyptum descivisse. Quid, inquit, sine lino Ægyptio esse non possumus? Hac insigni tranquilli imperatoris vecordia usus Æmilianus totam Ægyptum occupavit, sed haud multo post a Theodoto Gallieni exercitus duce in bello captus, in carcere strangulatus est. De Ægypto, Plinii pan. n. 30. not. 1.

5. Syriæque.] Idem Æmilianus Parthis e Syria pulsus, militaribus suffragiis ibi quoque dictus est imperator. De Syria, pan. 4. n. 12.

6. Rhætia.] Duplex: prima est paulo trans Danubium a meridie, trans Rhenum & lacum Brigantium occidentem versus extenditur: Alpes complectitur quas Grisonum vocant: altera ad Oenum usque fluvium porrigitur, qui Rhætiae Noricique terminus est. paneg. 2. n. 9. not. 2.

7. Noricum.] Norici initium est ab Oeno fluvio, qui Rhætiam secundam a Norico determinat. Hujus pars, quæ Danubio imminet & veterem prospicit Germaniam, Noricum ripense dicitur.

8. Pannoniæque.] Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat, a Mæsiacis Pannonicisque legionibus imperator est dictus. Mox Mæsi eo ejecto Regillianum tum in Illyrico ducatum gerentem, imperatorem proclamant. Nec multo post Aureolum Illyricianos exercitus regentem, ac demum Macrianum utrumque, Quietum, & Celsum. De his vide Trebellium. De Pannonia, Plin. pan. n. 8. not. 5.

⁹ Vitungi, ¹⁰ Quadi, ¹¹ Carpi toties profligati, submittente se Gottho pace poscenda, supplicante per munera ¹² rege Persarum; urebat animum, quod nunc denique confitemur, una illa tanti imperii contumelia, eoque nobis intolerabilior videbatur, quod gloriæ sola restabat.

5 XI. Et sane non sicut Britanniae nomen unum, ita mediocris jacturæ erat reipublicæ terra tanto frugum ubere, tanto lata numero passionum, tot metallorum fluens rivis, tot vestigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu. Quam Cæsar ille auctor vestri nominis
10 cum Romanorum primus intrasset, alium se orbem terrarum scripsit repperisse, tantæ magnitudinis arbitratus, ut non circumfusa Oceano, sed complexa ipsum Oceanum videretur. Sed enim illa ætate nec Britannia ullis erat ad navale bellum armata navigiis, & Romana res inde jam a ³ Punicis Asiaticisque bellis etiam recenti exercitata ⁴ Piratico, & postea ⁵ Mithridatico, non magis terrestri quam navali usu vigeat. ⁶ Ad hoc natio
15 etiam tunc rudis, & soli Britanni ⁷ Pictis modo, & ⁸ Hibernis assueta hostibus, adhuc seminudis, facile Romanis armis signisque cesserunt: prope ut hoc uno Cæsar gloriari in illa expeditione debuerit, quod navigasset Oceanum.

XII. ⁹ Isto vero nefario latrocinio abducta primum a fugiente ¹ pirata

INTERPRETATIO.

a Cum fugiens pirata classem primum abduxisset.

NOTÆ.

9. *Vitungi.*] Qui in ea Germaniæ parte, quæ Italiæ vicina est habitabant, ubi nunc Tirolensis comitatus.

10. *Quadi.*] Ultra Herciniam silvam, ubi nunc maxima pars Moraviæ.

11. *Carpi.*] De Carpis, Vide n. 5. not. 4.

12. *Rege Persarum.*] Narseo.

1. *Sicut Britanniae nomen.*] Sub uno Britanniae nomine Anglia, Irlandia, Scotia continentur. Atque hæc regio nec Cæsaris temporibus, ut ipse scribit l. 4. de bello Gallico, necdum Constantii ætate admodum nota.

2. *Auctor vestri nominis.*] Julius, qui imperatorum primus Cæsar cognominatus est; seu quod cæso matris utero natus esset; seu ab elephanto in pugna occiso, qui lingua Maurorum *Cæsar* appellatur; seu quod oculis cæcis fuerit; seu demum a Cæsarie, cum qua natus creditur. Ut ut est fuit hoc Juliæ familiæ primum, ac deinceps omnium imperatorum cognomen.

3. *Punicis Asiaticisque bellis.*] Punica bella tria fuerunt: Primum an. V. C. 490. coeptum, 24. post annis desit. Hierone Annibale & Afrubale pro Pœnis: C. Duilio, Ati-

lio Regulo, L. Corn. Scipione & Metello pro Romanis pugnantibus. Secundum an. V. C. 536. coeptum, Annibale pro Pœnis, P. Corn. Scipione pro Romanis pugnante; 16. annorum spatio confectum est. Tertium. an. V. C. 605. coeptum est, in quo Cornelius Scipio Æmilianus, Q. Metellus, atque in primis Q. Fabius enituerunt. Tertio post anno desitum est. De his item & de Asiaticis bellis: vide *Florum* &c.

4. *Piratico.*] A Pompeio gesto anno V. C. 685. Vide *Florum*.

5. *Mithridatico.*] Quod jam a Lucullo & Metello coeptum idem Pompeius anno sequenti feliciter confecit. *Florum*.

6. *Ad hoc.*] Duarum vocularum transpositio obscuritatem huic sententiæ induxit, ita vero hanc restituit Acidalius: *Ad hoc natio etiam tunc rudis, Pictis modo & Hibernis assueta hostibus, ad hoc seminudi, & soli Britanni facile Romanis armis signisque cesserunt.*

7. *Pictis.*] Picti populi sunt Scotiæ, cis Tayum fluvium.

8. *Hibernis.*] Populi insulam Oceani Britannici incolentes non minorem Anglia.

1. *Pirata.*] Carausio, qui ad profligan-

classe, quæ olim Gallias tuebatur, ædificatis præterea plurimis in nostrum modum navibus, occupata legione Romana, interclusis aliquot peregrinorum militum cuneis, contractis ad dilectum mercatoribus Gallicanis, sollicitatis per spolia ipsarum provinciarum, non mediocribus copiis barbarorum, atque iis omnibus ad munia nautica flagitii illius auctoris magisterio eruditis, exercitibus autem nostris licet invictis virtute, tamen in re maritima novis, malam coaluisse ex indignissimo latrocinio belli molem audiebamus, licet de exitu fideremus. Nam & accesserat diuturna sceleris impunitas, quæ desperatorum hominum inflarat audaciam, ut illam inclementiam maris, quæ victoriam nostram fatali quadam necessitate distulerat, pro sui terrore jactarent, nec consilio intermissum esse bellum, sed desperatione omissum crederent; adeo ut jam communis pœnæ timore deposito archipiratam⁴ satelles occideret, & illud⁵ auctoramentum⁶ tanti discriminis putaret, imperium.

XIII. Hoc igitur bellum, tam necessarium, tam difficile aditu, tam inveteratum, tam instructum, ita, Cæsar, aggressus es, ut statim atque illo infestum majestatis tuæ fulmen intenderas, confectum omnibus videretur. Nam primo omnium, in quo præcipue consulendum fuit, ne quid barbaræ nationes converso illuc numine tuo novare tentarent, invocata patris tui majestate provisum est. Tu enim ipse tu, domine Maximiane, Imperator æternæ, novo itineris compendio aduentum divinitatis tuæ accelerare dignatus, repente Rheno institisti, omnemque illum limitem non equestribus, neque pedestribus copiis, sed præsentia tuæ terrore tutatus es. Quantoslibet valebat exercitus Maximianus in ripa. Tu vero, invicte Cæsar, instructis armatisque diversis classibus ita hostem incertum consilii inopem reddidisti, ut tunc denique senserit, quod non munitus esset Oceano, sed inclusus.

NOTÆ.

dos Oceani Britannici piratas cum classe a Romanis imperatoribus missus, ipse piraticam exercebat. Hunc ipsum mox Archipiratam vocat.

2. *Distulerat.*] Constantius Britannicum bellum incepturus Oceanum cum classe ingressus erat an. 292. at illam repentina maris tempestate sic dissipatam fuisse, ut fœdus cum Carausio iniri necesse fuerit. In Constantii vita diximus.

3. *Communis pœnæ.*] Quam ipse Allectus & Carausius pro communi rebellionis scelere meruerant. Alii legunt *omnis* ex Bertinienfi codice.

4. *Satelles.*] Allectus, qui Carausium sexennio post usurpatam tyrannidem dolo circumvenit. Qui cum ejus permissu summa rei

præfset, flagitiorum & ob ea mortis formidine, per scelus imperium extorserat. Victor.

5. *Auctoramentum.*] Id est, mercedem: Cicer. off. l. 1. 150. est enim in mercenariis ipsa merces auctoramentum servitutis. Et Velleius l. 2. *Fugulati civis publice auctoramentum constituere*, id est, præmium cædis.

6. *Tanti discriminis.*] Cui se committit, dum Carausium interficit. Libenter Livineio assentior, qui criminis legit.

1. *Patris.*] Maximiani, cujus filiam priuignam duxerat.

2. *Accelerare dignatus.*] Faciunt hæc verba ut suspicertum, cum Constantius expeditionem hanc suscepit, nimirum an. Chr. 295. jam Maximianum Africam versus copias eduxisse, ut Quinguegentanis bellum

- XIV. Hoc loco venit in mentem mihi quam delicata illorum principum fuerit in administranda republica & adipiscenda laude felicitas, quibus Romæ degentibus triumphis, & cognomina devictarum a ducibus suis gentium proveniebant. Itaque^a Fronto, Romanæ eloquentiæ non secundum, sed
 5 alterum decus, cum^b belli in Britannia confecti laudem Antonino Principi daret, quamvis ille in ipso Urbis Palatio residens gerendi ejus mandasset auspicium, ^a veluti^b longæ navis gubernaculis præsentem totius velificationis & cursus gloriam meruisse testatus est. At enim tu, Cæsar invicte, omnis istius & navigationis & belli non modo pro imperii jure
 10 præceptor, sed rebus ipsis & exemplo constantiæ tuæ hortator atque impulsor fuisti. Prior siquidem^b Gesoriacensi litore quamvis fervidum invectus Oceanum, etiam illi exercitui tuo, quem Sequana^c in fluctus invexerat, irrevocabilem iniecisti mentis ardorem; adeo ut cunctantibus adhuc ducibus, cælo & mari turbidis, ultro signum navigationis exposceret, quædam minacia signa, quæ videbantur, contemneret, die pluvio velaceret, ventum, quia directus non erat, captaret obliquum. Quis enim se quamlibet iniquo mari non auderet credere te navigante? Omnium, ut dicitur, accepto nuncio navigationis tuæ una vox & hortatio fuit, Quid dubitamus? quid moramur? Ipse jam solvit, jam provchitur,
 15 jam fortasse pervenit. Experiamur omnia, per quoscunque fluctus eamus. Quid est quod timere possimus?^c Cæsarem sequimur.

INTERPRETATIO.

a Quasi præfuisse gubernandis longis navibus. b E Gesoriacensi ripa procellosum ingressus Oceanum.

NOTÆ.

inferret: simul vero de Constantii in Britanniam transitu ad eum allatum est, rediisse illico, ut interea Rhenum contra Francos tutaretur.

1. Fronto.] Cornelius Fronto princeps oratorum sui seculi, ut est in *Dionis epitome*, Antonini Philosophi magister fuit, ut tradit *Julius Capitolinus*: confirmatque vetus inscriptio. Præclarissima hujus in Pelopem actio intercidit, cum ceteris ejusdem, quæ laudantur a Charisio, Fulgentio, Sidonio. Gellius l. 19. c. 8. 10. & 13. Et Macrobius Saturnal. l. 5. c. 1. Quatuor sunt, inquit Eusebius, genera dicendi; copiosum, in quo Cicero dominatur: breve, in quo Sallustius regnat: siccum quod Frontoni ascribitur: pingue & floridum, in quo Plinius secundus quondam, & nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur. Sidonius tanti eum poetæ alii Virgiliani, alii Ovidiani, sic ætatis suæ oratores benemulti Frontoniani dici vellent.

Sidon. l. 1. ep. 1.

2. Belli in Britannia confecti &c.] Hujus Britannici belli curam Calpurnio Agricola traditam fuisse refert Julius Capitolinus in *vita Antonini philosophi*, quem ita totum fuisse in philosophiæ studio addit, ut nulli ferme bello interfuerit: quapropter Armenici & Parthici nomen ægre quidem accepit propter Armenos & Parthos ab ejus legatis subactos.

3. Longæ navis.] Sic longis navibus Cæsarem, ut in Britanniam transfretaret, usum esse legimus in ejus commentariis de bello Gallico.

4. In fluctus invexerat.] Id est, in Oceanum. Hic relicta Puteani editione ubi legitur: quem Sequanam fluctus invexerat Gruteri emendationem secutus sum.

5. Cæsarem sequimur.] Et fortunam ejus. Sic olim Jul. Cæs. Brundisium, dum ferret mare in scapha trajiciens gubernatorem intuius & correpta ejus dextera:

XV. Nec fefellit opinio vestræ felicitatis. Siquidem, ut ex ipsorum relatione comperimus, ad tempus ipsum tantæ sedorso maris nebula miscuerunt, ut inimica classis apud^a Vectam insulam in speculis atque insidiis collocata ignorantibus omnino hostibus præteriretur, ne vel moraretur impetum, quamvis non posset obistere. Jam vero quod idem ille vestro auspicio invictus exercitus statim atque Britannia litus invaserat universis navibus suis iniecit ignes, quinam alii nisi divinitatis vestræ monitus impulerunt? aut quæ alia ratio persuasit nullum præsidium fugæ reservare, nec vereri dubia bellorum, nec Martem, ut dicitur, putare communem; nisi quod vestri contemplatione constabat de victoria non posse dubitari? ^a Non illic tunc vires, non Romana robora, sed vestra numina cogitaverunt. Proposito qualicunque prælio certam sibi spondere fortunam, non tam est fiducia militum, quam felicitas imperatorum. Ipse ille autem² signifer nefariæ factionis, cur ab eo litore, quod tenebat, abscessit, cur classem portumque deseruit, nisi quod te, Cæsar invictè, cuius imminetia vela conspexerat, timuit jam jamque venturum? Utcunque cum ducibus tuis maluit experiri, quam præsens majestatis tuæ fulmen excipere. Demens, qui nesciebat quacunque fugeret, ubique vim vestræ divinitatis esse, ubi vultus vestri, ubi signa colerentur.

XVI. Te tamen ille fugiens, incidit in tuorum manus; a te victus, a tuis exercitibus oppressus est. Denique adeo trepidus, & te post terga respiciens, & in modum amentis attonitus properavit ad mortem, ut nec explicarit aciem, nec omnes copias quas trahebat instruxerit, sed cum veteribus illis conjurationis auctoribus, & mercenariis cuneis barbarorum tanti apparatus oblitus irruerit. Adeo, Cæsar, hoc etiam reipublicæ tribuit vestra felicitas, ut nemo fere Romanus occiderit, imperio vincente Romano. Omnes enim illos, ut audio, campos atque colles non nisi teterrimorum hostium corpora fusa texerunt.^a Illa barbara, aut imitatione barbariæ olim cultu vestis, & prolixo crine rutilantia, tunc vero pulvere, & cruore fœdata, & in diversos situs tracta, sicuti 30

INTERPRETATIO.

^a Non tam illi tum fidebant suis viribus, aut Romano exercitu, quam divina majestate vestra.

^a Illi barbari vel qui barbarorum more quondam vestiti, longiorem comam, eamque rutilam aluerant.

NOTÆ.

Quid times? inquit: Cæsarem vobis & fortunam ejus simul navigantem. Plutarchus in Jul. Cæsare.

1. Vectam insulam.] Insula Britanniam inter & Galliam sita. Hodie isle Of Wight: quam a Vespasiano in Romanorum potestatem redactam tradit Suetonius. Hanc victoriam celebrant Valer. Flaccus l. 1. Argon. & Silius Ital. l. 3.

2. Signifer.] Allectus Constantium fugiens, in Asclepiodotum ejus prætorio præfectum incidit, qui eo præmissus a Constantio cum parte exercitus Allectum interfecit.

1. Te post terga respiciens.] Hunc locum pene exscripsit Pacatus in Theod. n. 38. Ibat in terim Maximus, ac te post terga respiciens in modum amentis arolabat.

2. In diversos situs tracta.] Alii humi re-

dolorem vulnerum fuerant secuta, jacuerunt; atque inter hos ipse vexillarius latrocinii,³ cultu illo quem vivus violaverat sponte deposito, & vix unius velaminis repertus indicio.^b Adco verum sibi dixerat morte vicina, ut interfectum se nollet agnosci.

- 5 XVII. Enimvero, Cæsar invictæ, tanto deorum immortalium tibi est addicta consensu victoria, omnium quidem quos adortus fueris hostium; sed præcipue internecio Francorum, & illi quoque milites vestri, qui^a per errorem nebulosi, ut paulo ante dixi, maris abjuncti ad oppidum Londiniense pervenerant quidquid ex mercenaria illa multitudine barbarorum prælio superfuerat, cum direpta civitate fugam capeßere cogitarent, passim tota urbe confecerint; & non solam provincialibus vestris in cæde hostium dederint salutem, sed etiam² in spectaculo voluptatem. O victoria multijuga, & innumerabilium triumphorum, qua Britannia restituta, qua gentes Francorum penitus excisæ, qua multis prætereagentibus in conjuratione illius sceleris deprehensis imposita est necessitas obsequendi, denique ad perpetuam quietem maria purgata sunt! Gloriare tu vero, Cæsar invictæ, alium te orbem terrarum reperisse, qui & Romanæ potentia gloriâ restituendo navalem, addidisti imperio terris omnibus majus elementum. Confecisti inquam bellum, Cæsar invictæ, quod cunctis impendere provinciis videbatur, tamque late vagari & flagrare poterat, quam late omnis Oceanus, & mediterranei sinus ad luunt.
- 10
15
20

- XVIII. Neque enim si metu vestri lues illa^a solis Britannia visceribus intabuit, idcirco nescimus, quanto se alias furore jactasset, ^b si fiduciam pervagandi, qua patebat habuisset. Nullo siquidem certo fine montium, aut fluminum terminabatur, quem disposita limitis custodia tuerentur, sed ubique navis, licet nobis virtutem felicitatemque vestram haberemus, magnis tamen terroribus immincebat, qua jacent maria, qua venti ferunt. Recursabat quippe in animos illa² sub Divo Probo &
- 25

INTERPRETATIO.

b Is præsenferat sibi mortem imminere.
a Qui aberrantes propter nebulas e mari erumpentes.

a Intra Britannia oras se continuit.
b Si ausa esset pervagari.

NOTÆ.

supini, alii cubito incumbentes reperti sunt, aliis arma e manibus excidebant &c. Illi multis excisisque membris, ut habet Pacatus in Theod. paneg. reliqua sui parte fugiebant, hi dolorem vulnerum sequebantur, isti mortes receptas, in silvas & flumina deferebant.

3. Cultu illo.] Regio.

1. Londiniense.] Londinum urbs est amplissima, totius Angliæ caput, ad Tamesim fluvium, emporium celeberrimum.

2. In spectaculo voluptatem.] Seu quod

gratum esset barbaros illos intueri, quos vicissent, seu quod in theatrum producerentur ad edenda spectacula.

1. Nullo siquidem.] Montes quidem & litora nostra barbarorum incursionibus erant impervia, sed qua jacent maria terrorem hi nobis incutiebat.

2. Sub D. Probo.] Is Tacito & Floriano ejus fratre mortuis imperator factus est an. Chr. 276. vir multis virtutibus clarus. Galiliis recuperatis, recepto Illyrico, victis

paucorum³ ex Francis captivorum incredibilis audacia, & indigna felicitas, qui a⁴ Ponto usque correptis navibus, Græciam, Asiamque populati, nec impune plerisque Libyæ litoribus appulsi, ipsas postremo navalibus quondam victoriis nobiles ceperant⁵ Syracusas, & immenso itinere pervecti Oceanum, qua terras irrupit, intraverant: atque ita eventu temeritatis ostenderant, nihil esse clausum piraticæ desperationi, quo navigiis pateret accessus. Itaque hac victoria vestra non Britannia solum servitute est liberata, sed omnibus nationibus securitas restituta, quæ maritimo usu tantum in bello adire periculi poterant, quantum in pace commodi consequuntur. Nunc secuta est, ut de latere Gallico taceam, quamvis pœne conspicuis litoribus Hispania, nunc Italia, nunc Africa, nunc omnes usque ad Mæotidas paludes perpetuis curis vacant gentes. Nec idcirco minoribus gaudiis feruntur dempto periculi metu, quod experiundi necessitate caruerunt; sed hoc ipso & in administratione providentiæ vestræ, & infectione fortunæ impensius gratulantur, quod tanta illa vis nauticæ rebellionis in vestigiis suis concidit. Atque ipsam Britanniam, quæ sedem tam diuturno scelere præbuisse, constat victoriam sola sui restitutione sensisse vestram.

XIX. Merito igitur statim atque ad litus illud exoptatus olim vindex & liberator appuleras obvius sese majestati tuæ triumphus effudit, exultantesque gaudio Britanni cum conjugibus ac liberis obtulerunt, non te ipsum modo, quem ut cælo delapsum intuebantur, sed etiam navis illius, quæ tuum numen advexerat, vela remigiaque venerantes, parati- que te ingredientem stratis sentire corporibus. Nec mirum si tanto gaudio ferebantur, post tot annorum miserrimam captivitatem, post violatas conjuges, post liberorum turpe servitium, tandem liberi, tandemque

INTERPRETATIO.

c Neque ideo minus gaudent huius mali metum sibi ademptum esse quod illud tolerare necesse non habuerunt.

d Sed ob id ipsum gratulantur magis tum providentiæ vestræ propter bene administratum bellum, tum fortunæ propter bene con-

festum, quod &c.

e Manifestum est eam agnovisse tantum vestram victoriam instauratione sui in meliorem statum.

a Suppositis sustinere corporibus.

NOTÆ.

Getis, ac Rhætis, cum in Italiam rediens per Illyricum iter faceret, Sirmii a militibus est occisus, quos ob nimiam severitatem infensos habebat an. Chr. 282. imp. 7. quem mensibus circiter inchoarat.

3. Ex Francis.] Rem fusius narrat Zozimus l. 1.

4. Ponto.] Pontus Asiæ minoris prope Pontum Euxinum habet ex una parte Bithyniam, & Paphlagoniam ex altera.

5. Syracusas.] Civitas erat amplissima

in ora maris ad ortum inter Catanam & Pachynum Promontorium.

6. Ut de latere Gallico.] Ut nihil dicam de ea Galliarum parte quæ ad mare sita est, & quæ Galliarum veluti latus est.

7. Infectione.] Utrum effectione, vel festinatione: malim ego consecutione, pan. 3. n. 16.

1. Triumphus.] Constantio post cæsum Allectum Britannias ingredienti populus obviam occurrit.

2. Post tot annorum.] Post decem annos

Romani, tandem vera imperii luce recreati. Siquidem præter illam clementiæ vestræ pietatisque famam, quæ communi gentium voce celebrabatur, in ipso, Cæsar, tuo vultu videbant omnium signa virtutum, in fronte gravitatis, in oculis lenitatis, in rubore verecundiæ, in sermone justitiæ. Quæ singula, ut respectantes agnoverant, lætitiæ clamoribus concinebant; vobis se, vobis liberos suos, vestris liberis omnes generis sui posteros devovebant.

XX. Nos quidem certe, o perpetui parentes & domini generis humani, hoc a diis immortalibus omni votorum nuncupatione deposcimus, ut liberi nepotesque nostri, & si qua omnibus seculis erit duratura progenies, cum vobis, tum etiam his quos educatis, atque educabitis dedificentur. Quid enim melius posteris nostris optare possumus, quam quo fruimur ipsi? Tenet uno pacis amplexu Romana respublica, quidquid variis temporum vicibus fuit aliquando Romanum; & illa, quæ sæpe veluti nimia mole defluxerat magnitudo tandem solido cohæsit imperio. Nihil ex omni terrarum cœlique regione non aut metu quietum est, aut armis domitum, aut pietate devinctum. Et ex aliis quidem partibus aliqua restant, quæ, si voluntas vel ratio rerum desiderent, possitis acquirere; ultra Oceanum vero quid erat præter Britanniam? Quæ a nobis ita recuperata est, ut illæ quoque nationes terminis ejusdem insulæ cohærentes vestris nutibus obsequantur. Nulla progrediendi causa superest, nisi si, quod natura vetuit, fines ipsius quærantur Oceani. Omnia inquam, invictissimi Principes, vestra sunt, quæ sunt digna vobis. Et inde est quod consulere singulis æqualiter licet, cum universa teneatis.

XXI. Itaque sicuti pridem tuo, Diocletiane Auguste, jussu supplavit deserta Thraciæ translati incolis Asia, sicut postea tuo, Maximiane Auguste nutu Nerviorum & Treverorum arva jacentia lætus postliminio restitutus, & receptus in leges Francus excoluit; ita nunc per victorias tuas,

INTERPRETATIO.

a In pace obtineret.

b Et amplitudo imperii quæ ejus nimis par-

tes veluti elabebantur, tandem in unum corpus coaluit.

NOTÆ.

Britannias occuparat. *Eutrop.* Nam Carausius 7. Allectus vero tres annos tyrannidem occuparat.

1. O perpetui parentes.] Convertit orationem ad imperatores, quos absentes compellat, quibusque ætatis suæ felicitatem gratulatur, & inductam in totum terrarum orbem securitatem & pacem.

2. Insulæ cohærentes.] Hibernia, Scotia &c.

1. Thracia.] Regio inter Ægeum mare,

Propontidem, & Pontum Euxinum.

2. Nerviorum.] Nervii ceux du pays de Haynaut, populi Galliæ Belgicæ ad Scaldis, Atrebatibus, Ambianis, Aduaticis, Morinis, Veromandis, ac Treveris finitimi; quorum urbs Tornacum. De his sæpe Cæsar in commentariis.

3. Treverorum.] Treveri Treves urbs Galliæ Belgicæ ad Mosellam in confinibus Germaniæ, Nervii, Menapiis, Eburonibus, Rhemis, Mediomatricibus finitima.

Constanti

Constanti Cæsar invicte, quidquid infrequens⁴ Ambiano, & Bellovaco,
⁶ Tricassino solo, ⁷ Lingonicoque restabat barbaro cultore revirescit.
 Quinetiam illa, cujus nomine mihi peculiariter gratulandum, devotissi-
 ma vobis civitas Æduorum ex hac Britannicæ facultate victoriæ plurimos,
 quibus illæ provinciæ redundabant, accepit artifices, & nunc extructio-
 ne veterum domorum, & refectione operum publicorum, & templorum
 instauratione confurgit. Nunc sibi redditum vetus illud Romanæ frater-
 nitatis nomen existimat, cum te rursus habeat conditorem. Dixi, Cæsar
 invicte, prope plura quam potui, sed pauciora quam debui, ut justissima
 mihi causa sit propitio numine tuo & nunc definendi, & sæpe dicendi.

10

NOTÆ.

Hujus urbis Archiepiscopus unus est ex electoribus imperii.

4. *Ambiano.*] Ambianorum urbs *Amiens*, in Gallia: Picardiæ caput, ad Somonam fluvium, alias *Samarobrina* de qua Tullius l. 7. ep. 16. ad Trebatium Jurisconsultum. *Est quod gaudeas. Constat enim inter omnes, neminem te uno Samarobrinae juris peritiorum esse.* De Samarobrina sæpe etiam Cæsar.

5. *Bellovaco.*] Bellovacorum urbs, *Beauvais* in Gallia, ad Tharam amnem, in provincia Insulæ Franciæ, alias *Cesaromagus*, seu

Brantusphantium. Hujus episcopus unus est ex 12. Franciæ Paribus.

6. *Tricassino.*] Tricassini, seu Trecaßes *Troyes*, urbs Galliæ Celticæ, in Belgicæ confinio, Campaniæ caput, ad Sequanam fluvium: Episcopalis est sub Archiepiscopo Senonensi, olim *Augustobona*.

7. *Lingonicoque Gr.*] Lingones, *Langres*, urbs Galliæ Celticæ in Burgundiæ & Campaniæ confinio ad fontes Matronæ fluvii; olim *Andematunum*. Episcopus est dux & Par Franciæ.

AD PANEGYRICUM VI. VITA FL. VAL. CONSTANTINI MAGNI.

Anno V. C. 1025. Christi 272. Aurel. Aug. 3.

FLAVIUS VALERIUS CONSTANTINUS, cognomento MAGNUS, Constantii Chlōri & Juliæ Helenæ filius, Claudii Aug. ex Claudia Crispi ejus fratris filia nepos nascitur 3. Kal. Mart. ut est in Kalendario veteri apud Bucherium. Juxta Cedrenum, in Dacia; juxta Nicetam, Tarsi; juxta Nicephorum, Drepani in Bithynia; juxta Firmicum, Constantinum Porphyrogenitum, & Anonymum Valsi, apud Naissum, quæ Dardaniæ Illyricæ urbs primaria est; juxta alios omnes in Britannia. Quam ultimam opinionem Michael Alfordus nostræ Societatis in libro suo *de Lucii, Helenæ & Constantini patria & fide*, septuaginta virorum illustrium tam recentium, quam veterum auctoritate confirmat. In primis panegyrici 6. n. 4. *Liberavit ille Constantius Britannias: tu Constantine eas nobiles oriendo fecisti*, quod de natali ortu intelligendum liquet ex pan. 7. n. 9. ubi postquam orator de Constantini, avo, & parente egisset: cum ordo rerum & series postularet, ut de ejus patria diceret, *O fortunata*, inquit, *& nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti!* Et mox: *Dii boni! quid*

boc est, quod semper ex aliquo supremo fine mundi nova deum numina universo orbi colenda descendunt? Sic Mercurius a Nilo... sic Liber ab Indis, &c. Atqui de utriusque dei natali ortu hic agitur.

An. V. C. 1044. Christi 291. Dioclet. imp. 8. Maxim. imp. 7. Constantini ætat. 19.

Constantinus a patre Constantio Cæsare in Gallias proficiscente, sive ut suæ fidei obfes, sive ut grati erga imperatorem animi sui pignus, sive ut ad imperandi artem institueretur, in Diocletiani aula relinquitur Nicomediæ, ut ait *Praxagoras apud Photium*.

An. V. C. 1047. Christi 294. Dioclet. imp. 13. Maxim. imp. 10. Constant. ætat. 22.

Cum Constantinus adhuc adolescens Galerium adversus Sarmatas cum exercitu missum secutus esset, tam eximia virtutis suæ in eo bello edidit specimina, ut Galerius tam inusitatam adolescentis fortitudinem veritus, variis eum periculis objecerit, ex quibus tamen quam fortiter, tam feliciter sese expedit. Nam cum paucis militibus in densissimum Sarmatarum ag-

men immisus, aciem perumpit, alios sua manu cedit, alios fugat, atque adeo cum eorum duce singulari certamine congressus, ipse victor hostem catena vinctum, & capillis pertractum ad Galerii pedes adducit. Idem missus ut profundissimam paludem ad exercitus transitum exploraret, periculo nihil commotus, equum in paludem agit, ac viam toti exercitui prae monstrat. Demum iussus cum ferocissimo leone in theatro configere, illico in arenam descendit, & inter spectatorum omnium applausus feram manu comprehendit. *Pan. 9. n. 3. Zonaras, Praxagoras apud Photium, Anonymus Valesii, Pompon. Laetus, & apud Trifanum Constantini numus trophæum dextra tenentis, & sinistra captivum opprimentis: titulus fundatori pacis.*

An. V. C. 1048. Christi 295. Dioclet. imp. 12. Maxim. imp. 11. Const. etat. 23.

Confecto Sarmatico bello, subactisque Carpis, cum Constantini fama longe lateque emanasset, Diocletianus eum ad se in Aegyptum evocat, quo ejus virtute ad Alexandriae obsidionem uteretur.

An. V. C. 1051. Christi 298. Dioclet. imp. 15. Maxim. imp. 14. Const. etat. 26.

Constantinus ex Oriente in Italiam a Diocletiano Aug. reducitur. Quo ferme anno Arelate, inquit *Diaconus*, in Gallia ex Minervina Crispum suscepit, qui ut e pueritia excessit, a Lactantio Firmiano Arnobii discipulo viro sui temporis facundissimo & integerrimo, ad Christianam religionem, ceterasque virtutes fuit institutus. Quod autem Minervinam haud veram Constantini conjugem fuisse nonnulli dicunt, jam in Constantii vita questio profligata est, ubi ethnicis scriptoribus Græcis, unde manarunt hujusmodi opinioniones, in primisque Zosimo in iis quæ ad imperatores Christianos spectant, nullam esse habendam fidem observavi. Ac prætermisissis panegyricorum locis, ubi Constantini continentia tam sæpe laudatur, hoc tantum dico, nunquam Crispum una cum ceteris Constantini liberis quasi eorum natu maximum ad imperii spem educandum, aut orandum ex Faustæ consensu Cæsaris dignitate, aut ejus mortem ab Helena tantopere defendendam aut vindicandam, si ex legitimo matrimonio

natus non fuisset. Minervinam natione Gallam fuisse probare nititur *Trifan* in *Commentar. histor.* ex Ammiani l. 28. ubi Minervii cujusdam viri consularis mentio est: ex Aufonio, apud quem Tiberii Victoris Minervii oratorum sui temporis clarissimi, nihilo Quintiliano inferioris: & alterius Alethii Minervii nomen est, quorum fortasse affinis illa fuerit.

An. V. C. 1057. Christi 304. Constantii Aug. 1. Constant. etat. 32.

Constantinus, ut ait *Aur. Victor*, hoc anno Cæsaris nomine insignitur, fortasse a patre Constantio, ut Africæ & Italiæ quæ in divisione imperii ipsi obtigerant, majori cum auctoritate præesset. At cum Galerius Maximinum, cui orientem, & severum, cui Constantini loco Italiam & Africam concesserat, ambos sororis suæ filios Cæsares fecisset; Constantinus id ægre ferens, ocyus sibi ex Italia, & Severi ac Galerii manibus fugiendum duxit.

An. V. C. 1058. Christi 305. Const. Aug. 2. Constant. etat. 33.

Itaque Constantinus publicis, ut ait *Victor*, jumentis quaque iter agebat ad frustrandos insequentes interfecit, ad patrem adhuc Geforiaci, ut aiunt *Zonaras, & Eumenius, Pan. 7. n. 7.* degentem & adversus Pictos & Caledonas parantem transfretare accurrit. Quem tamen ad patrem tantum pervenisse refert *Eusebius*, cum is Eboraci morbo correptus a morte propius abesset.

An. V. C. 1059. Christi 306. Const. Aug. 3. Constant. etat. 34.

Constantinus a Constantio patre moriente, ceteris fratribus alia matre genitis ad imperii successionem prælatus, illo ipso quo pater obiit die, nempe 8. Kal. Augusti a toto exercitu, annitente Eroco Alamannorum rege, inquit *Victor*, purpura invitatus oratur. At ille Cæsaris appellatione contentus Augusti nomen recusat. Post sepultum Eboraci magno apparatu patrem, eundemque in deorum numerum, ut ex Cambdeni numo patet, relatum, trajecta in Gallias magna exercitus parte, Francos superato Rheno ibi grassantes repente adortus, Alfaricum & Regisum eorum reges bello captos belluis in amphitheatro

dilaniandos obicit. Illico Brusterorum fines vastat, Cheruscos, Chabionas, Chamavos fundit, ac totam Germaniam Agrippinensi ponte facto ad dandos obsides compellit. Interim Constantini imagine Romam pro more perlata, Maxentius Maximiani filius, an. privignus, an gener, indignatus quod in imperii quoque partem non veniret, per tumultum a Prætorianis quos promissis corruperat Augustus Romæ acclamatur: & occupata partim Africa ac ubique dejectis per ludibrium Constantini statuis, omni scelerum genere grassatur.

An. V. C. 1060. Christi 307. Constantini imp. 2. etat. 35.

Constantino primum consule Severus Cæsar adversus Maxentium a Galerio missus, militum suorum scelere desertus est, ipseque fugiens non Ravennæ, ut tradit Eutropius, sed ad tres tabernas, ut Victor & Valesius referunt, hoc est in via Appia 7. ab urbe milliari a Maxentio interficitur. Quare audita Galerius Aug. Severi Cæsaris sui necem ulturus cum exercitu accurrens, ac suorum defectionem subveritus per legatos Licinium & Probum, ut precibus potius, quam armis mereretur imperium Maxentium cohortatus primum: cum pugnaturus esset, contemptus quoque & a suis desertus in Illyricum fugit: ubi Julium Licinium Dacia oriundum, sibi propter probatam in Persico bello virtutem conjunctissimum, Cæsarem facit, quo in Sardinia relicto, Galerius Sardicam regreditur. Ad tantorum motuum famam Maximianus Herculius e suo Lucaniæ secessu purpuram resumpturus Romam advolarat, sed is quoque & delusus a Maxentio, & a suis desertus, Treveros ad Constantinum ei moliturus insidias venit: a quo perhumaniter acceptus Maximianus, dissimulato consilio Faustam filiam ei in conjugem dat cum Augusti nomine, quod Constantinus huc usque recusarat. Hanc patria Byzantinam fuisse notat *Fulianus orat.* 1. Ex ea vero non ex tertia conjugē (quam Zosimus Eunapii hominis ethnici exscriptor, ait a Constantino interemptam) suscepit hæredes imperii Fl. Claudium Constantinum natum Arelate 7. Id. Aug. an. Christi 312. Fl. Julium Constantium Sirmii in Pannonia 6. Id. Novemb. an. Christi 317.

Fl. Julium Constantem an. Christi 318. Præterea Fl. Maximianam Helenam quæ nata an. Christi circiter 324. Juliano Cæsari collocata est an. Chr. 355. & Fl. Juliam Constantinam, quæ Annibaliano primum, postea vero Gallo Cæsari an. Chr. 351. nupsit.

An. V. C. 1061. Christi 308. Constant. imp. 3. etat. 36.

Licinius 3. Idus Novemb. Carnunti ex Cæsare fit Augustus. *Chronicon Alexand. Idatius.*

An. V. C. 1063. Christi 310. Const. imp. 5. etat. 38.

Constantinus Maximiani Herculii insidiis sibi per Faustam ejus filiam conjugem suam detectis, Maximianum Arelate primum, ubi jam bis depositum tertio usurparat imperium, atque inde frustra tentata effusus largitionibus militum fide, Massiliam fugientem, incredibili celeritate opprimit.

An. V. C. 1064. Christi 311. Const. imp. 6. etat. 39.

Constantinus huic expeditioni intentus a Rheni limitibus tantisper abscesserat. Jamque commovere se cœperant Franci & Alamanni; cum eos improvise reditu inopinantes comprimit. Quo facto reliquas, inquit Eusebius, orbis partes sibi ante oculos proponens, tandem ad Britannos trajecit. Interim Galerius Maximianus consumptis genitalibus pestilenti vulnere apud Tarsum Ciliciæ: Maximinus nec Galerii, nec Constantini nec Maxentii consensu expectato semet Augustum dicit.

An. V. C. 1065. Christi 312. Const. imp. 7. etat. 40.

Dum Maximinus in Oriente, & Maxentius in Africa & Italia in primisque in urbe persecutionem in Christianos instaurat, Constantinus secundum consul Licinio Aug. 11. col. collega, pacatis Gallia & Italia, relictaque ad Rheni præsidium plus media exercitus parte, urbem a sævissima Maxentii tyrannide liberaturus Alpes transgreditur. In itinere: Cum jam, inquit Eusebius l. 1. de vit. Const. sol ad medium cælum ascendisset, die in pomeridianum inclinante, Constantinus dixit se crucis signum ex lucis splendore, in ipso cælo soli imminens manifestum

oculis aspexisse, in eoque inscriptionem horum verborum consignatam: ἐν τῷ τοῦ νικᾶ, vel latine ut affirmat Philostorgius IN HOC VINCE: cuius facti fidem dubiam fore ait idem qui hoc refert Eusebius, nisi id sibi a Constantino in familiari colloquio esset cum iurejurando confirmatum, huiusque prodigii, ut ipse ait, spectator fuisset totus exercitus. Quod quidem Artemius martyr vir nobilis qui tum in eo bello militabat, coram Juliano Aug. sibi mortem minitante contestatus, Constantino, inquit, contra Maxentium bellum difficillimum ineunti signum crucis apparuit, in cælo media die super solem radius coruscans, literis fideiis victoriam prænuncians, nos enim qui bello interfuimus, signum vidimus, literasque legimus, totusque conspexit exercitus, multique hodie testes extant in exercitu tuo. Quo pertinent haud dubie quæ de prodigiis cœlestibus Constantino visis habent non uno in loco Constantini panegyrici. Id vero Nicephorus contendit in Italia contigisse, Bucherius in suo Belgio Romano Nivomagi. Egidius Gelenius in libro de magnitudine Colonienſi, in Zinzich, ad Rheni & Aræ confluxum. Joan. Morinus in historia Gallica vindicata in libertatem a Constantino Christianæ ecclesiæ, inter Augustodunum & Laudonam. Contra quos omnes noster Petrus Franc. Chiffletius in sua dissertatione de loco, tempore, & ceteris adjunctis conversionis magni Constantini ad fidem Christianam, probat id inter Danubium & Rhenum contigisse haud procul Brisacio, per quod ille Rheno trajecto cum Helena matre & Crispo filio Vefontionem abiit. Ut ut est, Constantinum hoc cœlesti ostento ad Christianam religionem conversum multi eruditi opinantur, cum ab eo tempore & persecutioni modum imposuerit, & multa Christianorum causa edixerit, Gentilium fana everterit; demum Nicænæ synodo interfuerit. Hac divini auxilii significatione fretus Constantinus Segusium, Taurinates, Vercellas, Brixiam, Veronam strenuissimo Duce Ruricio defensam, Aquileiam, Placentiam, Mutinam & omnem cis Padum Italiam recuperat, ac denique ipsum Maxentium trans pontem Milvium ad Saxa rubra 7. ab urbe milliari cum ducentis mille militibus quorum octoginta, ut inquit Zosimus, Romani essent occurrentem funditus delēt, Kal. Octob. inquit Onufrius. Ipse Maxentius ponte prop-

ter nimiam fugientium multitudinem fatiscente, Tiberi pridie quam septimum tyrannidis annum inchoaret demersus est. Postridie vero ipsius corpus ex aquis sublatum, caputque per Italiam & Africam ad ludibrium circumlatum est. Sic Constantinus victor Urbem solenni cum pompa ac gratulatione & faustis Senatus populique Romani acclamationibus ingressus est. Tituli ei tanquam liberatori urbis, fundatori quietis, decreti: ac statua ipsi in foro posita crucem manu prætendens, victoriæ crucis beneficio partæ argumentum. Hinc indictionum origo repetitur.

An. V. C. 1066. Christi 313. Const. imp. 3.
ætat. 41.

Constantinus tertium consul Licinio iiii. cof. rebus omnibus in Urbe ordinatis inde circa xv. Kal. Febr. ad exortos interim in Germania tumultus pacandos discedit. Prius tamen Mediolani sororem suam Constantiam Licinio Aug. nuptum dedit. Ad quas nuptias Diocletianus vocatus, & quod venire recusasset minacibus illorum literis ter-ritus, tertio post anno venenum hausisse dicitur. Aur. Victor. His nuptiis celebratis Licinius in Illyricum, Constantinus in Gallias, ad Rheni ripam concessit: Francos transi- tum molientes comprimit, & mox per- duces, quos ibi reliquerat, vincit. Maxi- minus contra Constantinum & Licinium: Augg. bello suscepto a Licinio superatus, in Asiam fugit: ubi miserando mortis ge- nere periit. Euseb. Zosim. Constantinus de- latas ad se cum in Galliis esset in Agrippi- na civitate Donatistarum in Africa turban- tium controversias, Melchiadi Pontifici Ro- mano dirimendas committit, a quo illi damnantur.

An. V. C. 1067. Christi 314. Const. imp. 9.
ætat. 42.

Iterum Donatistæ ab Æliano Africæ præ- consule xv. Kal. Mart. & ad Kal. Aug. damnantur a Synodo Arelatenſi, cui ipse Constantinus cum ducentis, ut ait August. contra Parmen. l. ix. c. 5. vel ut Ado Viennen- sis, cum trecentis episcopis interfuerat.

An. V. C. 1068. Christi 315. Const. imp. 10.
ætat. 43.

Cum Constantinus xv. cof. Licinio xv.
Z. iij.

col. Bassianum, cui cum Italiæ administratione Anastasiam sororem conjugem dederat, insidias ipsi molientem morte mulcasset, & Sinicium ejus fratrem totius sceleris incentorem & architectum a Licinio, ejus partes sequebatur repetiisset: negante Licinio, cui jam Constantinus propter dejectas ab eo apud Æmonam statuas suas, vel ut ait *Eusebius*, propter malevolum illius erga Christianos animum erat insensus, bellum ei indicit, & primum ad Cibalam (Cibalas alii legunt) Pannoniæ oppidum, juxta paludem Hiulcam nomine, tum Sirmii, tandem in campo Mardienti Licinianos profligat. *Eutrop. Victor.* At Constantinus summo victoriæ jure uti nolsens pacem Licinio ea conditione dedit, ut ipse *Ilyrios*, omnem *Dardaniam*, *Mæsam*, *Macedoniam*, & ultiores in Occidentem provincias; *Licinius Thraciam* & ulteriora in Orientem retineret, *Valens* cum malorum auctor tolleretur. *Zosimus.*

An. V. C. 1070. Christi 317. Const. imp. 12. ætat. 45.

Cum Licinium opprimere difficile propter ejus potentiam, durum propter affinitatem Constantino videretur: ad perennem inter se firmandam concordiam, cum Licinio convenit, ut *Crispus* tum 15. annorum adolescens, Constantinus paucis ante mensibus Arelate ortus, ac *Licinius* seu *Licinianus* *Licinii* Aug. Filius mensium, ut recte ait *Victor*, non annorum, ut *Zosimus* vult, viginti, Cæsares simul fierent: Kal. Martiis, ut referunt *Idatius*, & *Chronicon Alexandrinum*. Quod fœdus haud diuturnum fore defectu solis his diebus orto patefactum ait vulgaris *Victor*.

An. V. C. 1071. Christi 318. Const. imp. 13. ætat. 46.

Constantinus *Licinio* Aug. v. consuli *Crispum* Cæsarem collegam facit.

An. V. C. 1072. Christi 319. Const. imp. 14. ætat. 47.

Constantinus v. consul *Licinio* Cæsare collega Sarmatas & Gotthos Danubium transgredi ausos profligat, occiso eorum rege *Raufimodo*. Cœpta est hoc anno *Liciniana* in Christianos persecutio.

An. V. C. 1073. Christi 320. Const. imp. 15. ætat. 48.

Dum Constantinus Aug. v. consul Constantino Cæsare collega Sarmatico bello esset intentus, interim *Crispus* Cæsar, idemque princeps juventutis in Galliis a patre relictus Francos & Alamannos media hyeme delevit.

An. V. C. 1074. Christi 321. Const. imp. 16. ætat. 49.

Crispo Cæsare II. & Constantino Cæsare II. cons. Quinquennalia utriusque quæ in xv. Constantini annum incidebant magna pompa celebrata sunt.

An. V. C. 1076. Christi 323. Const. imp. 18. ætat. 51.

Constantinum inter & Licinium redintegratur bellum, misso in Gallias Constantino Cæsare, *Crispus* inde evocatur ut cum classe, Amando *Licinianæ* classis præfecto opponatur.

An. V. C. 1077. Chr. 324. Const. imp. 19. ætat. 52.

Cum *Crispus* & Constantinus Cæsares tertium essent cons. hic Gotthos e Thracia, Mæsiæque Martio mense expulit: Ille Amandum, (quem *Zosimus* Abantum appellat) *Licinianæ* classis præfectum 5. non. Jul. circa Hadrianopolim fudit, qua in pugna duos equites in cœlo visos aiunt *Cuspiniani Anonymus*, & *Pomp. Lætus*, qui *Licinianas* legiones cæderent. Mox iterum ad Callipolim, demum ad Calchedonem 14. Kal. Octob. *Idat. Chronicon Alexand.* Victum Constantinus vita donat, deprecante Constantia hujus uxore, illius sorore. *Eutrop. Zosim. Anonym. Valesii.*

An. V. C. 1078. Christi 325. Const. imp. 20. ætat. 53.

Hoc anno *Licinius* Christianæ Religionis hostis infensissimus Thessaloniciæ, ubi rupto fœdere turbas moliebatur, Constantini jussu perimitur. *Idat. Euseb.* cum esset octogenarius, inquit *Joan. Bap. Egnatius*. Eodem anno synodus Nicæna contra Arium a 318. patribus celebrata, cœptaque 18. Kal. Jul. & 8. Kal. Sept. terminata. Antequam vero synodi Patres dimitterentur

cur Constantini Vicennalia ab iis Nicomediæ magna cum pompa edita sunt.

An. V. C. 1079. Christi 326. Const. imp. 21. etat. 54.

Constantinus VII. consul Constantio Cæsare collega Crispum filium 23. aut 24. annorum adolescentem, Helenæ, ut ex l. 9. *cod. Th. de indulgentiis criminum* patet, matrimonio junctum, a Fausta noverca tentati cum ea stupri accusatum credulus nimium supplicio afficit Polæ in Isthria, ut ait *Am- mianus*, non Romæ ut vult *Zosimus*. Cujus necis causam silentio prætermittit *Eusebius*, incertam fuisse tradit *Victor Schottii* ac *vulgaris Victor* Faustæ, *Zosimus* Constantini arrogantia tribuit. Interim Helena sive ex dolore nepotis sui interfecti, seu potius ex pietate in Palæstinam abit, ubi Christi cruce reperta, extructisque templis, altero Bethleemi, altero in monte Olivarum: tandem Romam contendit, Constantinus pietatis suæ monimenta excitaturus Hierosolymam superioribus bellis pene everfam instaurat, atque erectis templis amplificat.

An. V. C. 1080. Christi 327. Const. imp. 22. etat. 55.

Constantio Cæsare v. consule Constantinus agnita Faustæ, ut ait *Philostorgius*, libidine & calumnia, in calido eam balneo morte puniri jubet. Crispo vero statuat argenteam dicat auro superfusam, capite aureo cui titulus, **H Δ Ι Κ Η Μ Ε Ν Ο Σ Τ Ι Ο Σ Μ Ο Υ**, *injuste damnatus filius meus*. Post erectum hoc Crispi innocentia tropæum, Helena 15. Kal. Sept. Romæ obit, & a Constantino filio magnificentissimis exequiis in Basilica SS. Martyrum Marcellini & Petri via Lavicana sepelitur.

An. V. C. 1081. Christi 328. Const. imp. 23. etat. 56.

Cum Constantinus urbem sui nominis ædificare vellet; primum in Asia in Sardi-co agro, post ad Sigæum Troadis, fundamenta jecit, mox mutato consilio Calchedone opus inchoat, ac tandem Bytantii situm & opportunitatem intuitus, ibi sedem imperii constituere statuit, urbemque totius Orientis & Occidentis spoliis locupletavit, *Cedrenus*.

An. V. C. 1082. Christi 329. Const. imp. 24. etat. 57.

Constantinus VIII. consul Constantinum Cæsarem IV. consulem facit.

An. V. C. 1083. Christi 330. Const. imp. 25. etat. 58.

Byzantium, a Constantino dicta Constantinopolis, seu nova Roma, Deiparæ Virginis v. idus Maias dicatur, feria II. indictione III. *Chronic. Alexandr.*

An. V. C. 1085. Christi 332. Const. imp. 27. etat. 60.

Constantinus Aug. Gotthos quos non ita pridem a se victos in fidem acceperat, Sarmatis molestos per Constantinum Cæsarem vincit. Centum prope millia ex iis partim inedia, partim frigore periere. Quare illi datis obsequiis, atque adeo regis sui Ariarici filio, pacem a Constantino petiere. *Aurel. Victor. & Anonymus Valesii.*

An. V. C. 1086. Christi 333. Const. imp. 28. etat. 61.

Constantinus Constantem filium 8. Kal. Jan. consulem creat. *Idat.*

An. V. C. 1087. Christi 334. Const. imp. 29. etat. 62.

Constantinus Sarmatas a servis rebellibus de regione sua nefarie pulsos perhumaniter accipit eorumque amplius ccc. millia per Thraciam Scythiam, Macedoniam, Italiamque disponit. *Anonymus Valesii*

An. V. C. 1088. Christi 335. Const. imp. 30. etat. 63.

Constantinus Constantio fratri, consulatū dat. Tricennalia sua edi jubet VIII. Kal. Augusti. Dalmatium Dalmatii fratris sui filium Cæsarem facit 14. Kal. Octob. Alteri fratri Annibaliano cum Pontico regno Constantiam filiam conjugem dat. Ac tandem Gallias Constantino Cæsari: Orientem Constantio: Africam, Illyricum, & Italiam Constanti: ripam Gotthicam Dalmatio tutandam dedit.

An. V. C. 1089. Christi 336. Const. imp. 31. etat. 64.

Constantinus Constantio filio uxorem

dat quæ autem illa fuerit, ignoratur.

An. V. C. 1090. Christi 337. Const. imp. 32. ætat. 65.

Cum Constantinus Saporem Perfarum regem præmissis cum exercitu Constantio & reliquo belli apparatu, territum ad petendâ pacem adegisset, ipso die Paschatis morbo correptus, remedii causa Soteropolim ad aquas calidas est egressus, quibus non proficientibus, Helenopolim in Bithyniam adiit, ut earum aquarum beneficio uteretur: inde Achironam Nicomediæ suburbanum se deferri iubet, ubi partito inter filios imperio, nempe Galliis, Hispaniis, Britanniiis Constantino: Thracia, Asia, Ægypto, & Oriente Constantio: Italia, Africa, & Illyrico Constanti pro hæreditate relictis: inter omnium astantium fletus ipso die Pentecostes xi. Kal. Junii sub meridiem decessit & vita, anno imperii 32. cum annos ætatis 65. compleisset. Hæc ferme totidem verbis Eusebius; cui potius quam ceteris credendum reor. Etsi autem Constantii Chlorigi obitum & Constantini imperii exordium ad an. 305. pertinere recte, ut mihi videtur, probat *Petravius de doctrina temporum l. II. c. 35.* communem tamen aliorum sententiam secutus sum: quo factum ut anno ætatis tricesimo quarto primum imperasse illum dixerim, cum tamen id anno ante contigisse putem, ex Eusebii loco ubi ait Constantinum, cum ad imperium pervenit, totidem annos natum, quot exegit in imperio. Quod superest Constantinum, non sine suspitione veneni a fratribus dati sublatum fuisse, volunt *Zonaras, Cedrenus, & Philostorgius.* Alii febri illum pe-

riuisse scribunt. Eius corpus magna pompa & populorum omnium luctu Constantinopolim delatum est, iidemque honores ab aulicis ei reddit, donec Constantius ex Oriente aliique ejus filii ad supremos ei honores reddendos advenissent. *Theodoret.* Utrum Constantinus paulo ante mortem baptisatus fuerit, ut testantur *post Eusebium, Hieronym. in Chronico. Ambros. orat. in fun. Theodos. Socrates, Theodoret, Sozomenus, Chronicon Alexandr. &c.* an vero paulo ante concilium Nicanum, ut ex actis Sylvestri & Theophanis testimonio probare contendit Baronius, nihil affirmo: tantum dico neque acta illa Sylvestri magnæ apud viros doctos auctoritatis esse, neque ausurum unquam Eusebium in re tam nota cuiquam imponere: præsertim cum id quarto postquam contigisset anno scriberet. Magna vi & animi & corporis fuit, excellenti oris specie, statura præstanti, ut ipso aspectu injiceret simul & amorem & admirationem sui. Gestorum bellorum magnitudine & victoriarum numero præclarus, in prælio strenuus, clemens in victoria, in pace administrandæ reipublicæ peritissimus bonarum artium parens, Eo laudis minus cupidus, quo dignior, ubique magnificus; liberalis, adversus bonos mitis, in seditionum fautores qualescunque illi forent, usque ad notam crudelitatis severus, integritate vitæ, castimonia, temperantia, ceterisque christianis virtutibus insignis, catholicæ vero fidei studio eo prædicandus magis, quod religionis Christianæ, quam imperatorum Romanorum primus susceperat, vindex acerrimus extiterit, dum ipsi sacrorum antistites vehementer inter se dissiderent.

DE AUCTORE HUIUS PANEGYRICI. ET QUO LOCO AC TEMPORE HABITUS SIT.

Panegyricus iste, ut legenti statim liquet, in celebritate nuptiarum Constantini, & Faustæ Maximiani filiæ pronuntiatus est anno Christi 307. cum Maximianus e Lucaniæ secessu ad resumendum quod ægre dimiserat imperium, & struen-

das Constantino insidias Treveris, ubi is erat, accessisset, ibique Faustam conjugem simul cum Augusti nomine acciperet. Auctor incertus est. Hunc Ædum fuisse putat Sigonius: sed quo argumento nirtur, haud apparet.

SYNOPSIS

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Cum pro more celebranda sint oratione Constantini jam Augusti cum Fausta Maximiani filia nuptiæ, tum precipue totius reipublice nomine id a se fieri dicit oportere, qui hac presenti lætitia perfruatur.

DISTRIBUTIO videtur esse. I. De Constantini. II. De Maximiani laudibus, n. 2.

I. PARS. Quid Maximianum moverit, ut hunc jam jure adoptionis nepotem, Majestatis ordine filium, etiam generum esse vellet. Nimirum quod patrem Constantium non specie modo, sed continentia, fortitudine, justitia, prudentia representaret, n. 3. Hujus comparationis singula capita persequitur, n. 4. Quod Caesaris appellatione contentus expectare maluisset, ut ab eodem, quo pater suus, declararetur Augustus, n. 5. Quod jam dudum hunc sibi generum destinaasset, cum in Aquileiensi palatio tabulam exhiberi jusserat, in qua Fausta Constantino adhuc puero galeam offerebat, n. 6.

II. PARS. Transiit ad Maximianum, quem laudat quod Gallias pacarit, quod Romana signa trans Rhenum barbaris gentibus intulerit, quod in Mauritania Quinguegentanas nationes domuerit, quod post tot tantasque victorias Roma triumphavit, n. 8. Ingeniose conqueritur quod reipublica curam ad tempus deposuerit, n. 9.

IN FINE. Compellat utrumque imperatorem ex quorum nova affinitate nihil non sperandum dicit, sic enim fundandum deinceps imperium virtute juvenis & maturitate senioris, n. 13. Convertit orationem ad Constantium cœlo fruentem, quo adempto adhuc supersit & Maximiano filius, nec Constantino pater desit; denique multam sobolem Constantino precatur, n. 14.

INCERTI PANEGYRICUS

MAXIMIANO ET CONSTANTINO.

I. **D**Ixerint licet plurimi, multique dicturi sint ea, quibus omnia facta vestra, summarumque virtutum merita laudantur, sacratissimi Principes, Maximiane, velis, nolis, semper Au-

NOTÆ.

i. **V**elis, nolis.] Adulatorie dictum, quasi Maximianus invitus, & ad obsequendum tantum diis, abdicatam ante quatuor annos purpuram resumpisset. Quod tamen regnandicupiditate, & solitudinis tædio ab eo factum tradunt Eutrop. Victor, & alii. Maximianum harum nuptiarum tempore Augustum fuisse videtur esse contra fidem historiæ, ut observat Antonius Schonovius.

guste, & Constantine² oriens imperator; mihi tamen certum est ea præcipue isto sermone completi, quæ sunt hujus propria lætitiæ, qua tibi Cæsari additum³ nomen imperii, & istarum cœlestium⁴ nuptiarum festa celebrantur: cetera enim in rempublicam beneficia vestra possunt multis occasionibus diversorum temporum prædicari:⁵ huic voto propria nunc debetur oratio, quod semel factum futurum est sempiternum. Equidem scio gaudentium studia nunc ita toto orbe florescere,⁶ quacunque fama ultra naturam, qua fingitur⁷ discursus volucres mutuata, & plus quam mille vocibus sonora, percubuit, ut omnium nationum gratulationibus consecratur; quid enim rebus humanis contingere potuit aut nobilius ad gloriam, aut certius ad salutem, quam quod pristinae vestrae concordia perpetuaque pietati hoc quoque⁷ pignus accessit, summorum nominum arctissima conjunctione venerabile, ut imperatori filiam collocaverit imperator?⁸ Sed tamen nos oportet omnes homines exultatione superare, qui hoc tantum reipublicæ bonum præsentem intuemur, & ipsa vultuum vestrorum contemplatione sentimus ita convenisse vos, ita non dexteris tantum, sed etiam omnes sensus vestros mentesque junxisse, ut, si fieri possit, transire invicem in pectora vestra cupiatis.

II. Quid enim aut tu carius dare, aut tu carius accipere potuisti, cum hac affinitate vestra & tibi, Maximiane, per generum¹ juvena renovata sit, & tibi, Constantine, per socerum nomen imperatoris accreverit? Maximas itaque vobis, æterni Principes, publico nomine gratias agimus, quod suscipiendis liberis, optandisque nepotibus seriem vestri generis² prorogando omnibus in futurum seculis providetis ut Romana res,

INTERPRETATIO.

a In quacunque partem diffusa est fama supra naturam, qua exhibetur sub specie volantis alitis.

b Sed tamen par est nos omnium maxime lætari.

NOTÆ.

2. Oriens imperator.] Tum enim cum habita est oratio, Constantinus ex Cæsare primum dictus est Augustus.

3. Nomen imperii.] In aliquot exemplaribus est nomen imper. Quo fit ut legendum suspicer nomen imperatoris, potius quam imperii. Et vero infra n. 2. & tibi Constantine per socerum nomen imperatoris accrevit.

4. Nuptiarum festa.] Constantini & Faustæ Maximiani ex Theodora filia. Euseb. Sozom. Zonar. &c.

5. Huic voto.] Videtur auctor hanc orationem votum inscriptam voluisse. Nam n. 13. sicut huic voto congruit, id est, huic orationi meæ: sic enim quia imperatores instar deorum colebant, & quidquid ad

eos pertinebat sacrum erat, non mirum si votum appellat orationem, quam ipsi fortasse promiserat. Infra n. 7. ita dicam, ut veritas mea erga te devotionis appareat.

6. Discursus volucres.] Lege cum Acidalio, Discursu volucris incitatu, & plusquam &c.

7. Pignus accessit.] Id est, Maximiani filia, infra n. 3. cum ab eo pignus ipsi charissimum postularis.

1. Juvena renovata sit.] Maximianus enim tum sexagenarium annum attingebat.

2. Prorogando.] Alii ex veteri codice propagando. Et vero mox qui imperatoria stirpe rempublicam propagatis.

olim diversis regentium moribus fatisque jactata, tandem perpetuis domus vestrae radicibus³ coalescat, tamque sit immortale illius imperium quam sempiterna soboles imperatorum. Hæc est vera pietas, hæc⁴ voluptas conservandi generis humani, exemplum dare gentibus ad matrimonia studiosius expetenda, & liberos educandos, ut substituendis successio-
bus singulorum nihil obsit unumquemque esse mortalem, cum immor-
talis sit posteritate respublica. Quare si leges hæ, quæ⁶ multa cœlibes
notaverunt, parentes præmiis honorarunt, vere dicuntur esse fundamenta
reipublicæ, quia seminarium juventutis, & quasi fontem humani corpo-
ris semper Romanis exercitiis ministrarunt, quod huic vestro in rempu-
blicam merito possumus dignum nomen adscribere? qui non plebeio ger-
mine, sed imperatoria stirpe rempublicam propagatis, ut quod⁷ millesi-
mo anno post Urbem conditam evenisse tandem gratulabamur, ne muta-
toria per novas familias communis salutis gubernacula traderentur,⁸ id est,
omnibus daret ætatibus, imperatores semper Herculi.

III. Quemnam igitur utriusque vestrum præconii ac venerationis or-
dinem faciam? adhuc enim de amborum in hanc necessitudinem con-
gruentibus votis communiter dixi. Et te quidem sentio, senior Auguste,
majestate præcedere, te sequi, junior Imperator.² Sed profecto sicut tuo,
Constantine, socero ante est conciliata divinitas, quam ab eo pignus ipsi
charissimum postulares; sic & nunc quoque in hac gratulatione prius illa
dicenda sunt, quæ in te considerans tantus iste, & paterni & tui auctor
imperii, lætatus est quod petisti. O divinum tuum, Maximiane, judi-
cium, qui hunc tibi jure adoptionis nepotem, majestatis ordine filium,
etiam generum esse voluisti! Divi inquam Constantii filium, in quem se
prima illius juvena transfudit, in cujus ore cœlestes illius vultus⁴ natura
signavit, qui aspectum illius ad deorum concilia translati adhuc desideran-
tibus nobis sufficit pro duobus. Neque enim forma tantum in te patris,
Constantine, sed etiam continentia, fortitudo, justitia, prudentia sese
votis gentium præsentant.

N O T Æ.

3. Coalescat.] Infra n. 13. Perpetuis profe-
cto affinitas ista coalescet stirpibus, quæ semper
summos in republica viros ad concordiam copu-
larunt.

4. Voluptas conservandi.] Melius Acida-
lius voluntas.

5. Cum immortalis sit.] Dum alii homi-
nes aliis succedunt, etsi singuli mortales
sint, sit tamen ut velut integra atque ea-
dem semper sit respublica, & sic propaga-
ta posteritate velut immortalis.

6. Multa cœlibes notaverunt.] Vide Pli-
nii paneg. n. 26. not. 9.

7. Millesimo anno.] Sub duobus Philip-

pis, cum filius patri successit.

8. Id est, omnibus.] Lege cum Grutero
idem vel cum aliis id.

1. Junior.] Si cum sexagenario Maxi-
miano conferatur, ipse enim Constanti-
nus agebat annum 34.

2. Sed profecto.] Versatur in lubrico lo-
co, dubius utrius imperatoris laudes pri-
mum persequatur.

3. Et paterni & tui.] Maximianus enim
Constantium Constantini patrem, Cæsa-
rem, & Augustum fecerat.

4. Natura signavit.] Id. ipsum confirmat
pan. 7. n. 4. Inde est quod tanta ex illo in te

- IV. Quo enim magis continentiam patris æquare potuisti, quam quod te ab ipso fine pueritiæ illico matrimonii legibus tradidisti, ut ¹ primo ingressu adolescentiæ formares animum matitalem, nihil de vagis cupiditatibus, nihil de concessis ætati voluptatibus in hoc sacrum pectus 5 admitteres; novum jam tum miraculum, juvenis uxorius? Sed, ut res est, mente præfaga omnibus te verecundiæ observationibus imbuebas, talem postea ducturus uxorem. Fortitudinem autem illius jam tum in principiis consecutus es. ² Multa ille Francorum millia, qui Bataviam, aliasque cis Rhenum terras invaserant, interfecit, depulit, cepit, abdu- 10 xit: tu jam ab ipsis ³ eorum regibus auspicatus es, simulque & præterita illorum scelera punisti, & totius gentis lubricam fidem timore vinxisti. Libera- vit ille Britannias servitute; tu etiam nobiles illic ⁴ oriendo fecisti. Plu- rimas ille barbaras nationes victoria domuit, venia mitigavit; ⁵ tibi cunctis hostibus alacritatis tuæ terrore compressis interim deest materia vincendi.
- V. Justitiam vero patris atque pietatem sic imitaris, & sequeris, ut 15 omnibus ad te confugientibus, diversamque opem aut contra aliorum injurias, aut pro suis commodis postulantibus, quasi legata patris videaris exolvere; idque ipsum coram gaudeas prædicari, quidquid tu juste ac libe- raliter feceris, filium Constantii necessario præstitisse. Nam quid ego de 20 prudentia dicam, qua te pene credimus fore ipso patre potiore? qui ve- teres illos Romanæ reipublicæ principes, ¹ superiorem Africanum, ² Pompeiumque Magnum, ætatis cursum virtute prævectos, tam ³ mature sum- pto vincis imperio, ⁴ tantarumque rerum sustines molem incipiente virtu-

INTERPRETATIO.

a Postquam fregisti hostes omnes fortitudine tua territos.

a Et hac prima ætate summarum rerum gestarum gloria præstares.

NOTÆ.

forma similitudo transiit, ut signante natura vultibus tuis impressa videatur. Idem aspectus, eadem in fronte gravitas, eadem in oculis & in ore tranquillitas: sic est index modestiæ rubor &c.

1. Primo ingressu adolescentiæ.] Locus insignis ad probandam & Constantii & Constantini continentiam: sed id in utriusque vita expendimus.

2. Multa ille Francorum millia.] De Constantii expeditione pan. 5. n. 8. & pan. 7. n. 5. Nec contentus eas vicisse, ipsas in Romanas transtulit nationes, ut non solum arma, sed & feritatem ponere cogerentur. Ibidem de Britannii post decimum tandem annum recuperatis.

3. Eorum regibus.] Ascarico & Regaiso quos statim a Constantii morte turbas molientes Constantinus fregit, ac bello captos in thea-

trum induxit belluis dilandos. Eutrop.

4. Oriendo.] His potissimum verbis nituntur, qui Constantinum in Britannia natum putant; quæ etsi in alium sensum detorqueri possint, tamen de natali Constantini ortu accipienda esse observavimus in ejus vita.

1. Superiorem Africanum.] Id est, Scipionem Africanum majorem de quo vide Plinii paneg. n. 13. not. 9.

2. Pompeiumque.] Is cum annorum esset adhuc 17. sub patre Pompeio meruit, anno vero ætatis 23. tres legiones ipse ad Syllam duxit, ac tertio post anno recepta Italia & Nicomedia triumphavit. De ceteris ejus victoriis vide Plutarchum.

3. Mature sumpto vincis imperio.] Nazar. n. 16. Tu imp. opt. inito principatu adhuc ævi

tē. Gesseris enim multa fortiter licet, multa sapienter, cum per^b maximos tribunatus stipendia prima conficeres; sentias necesse est tantæ auspiciæ fortunæ, Imperator adolescens. Quanquam quid ego in te ætatis tuæ potius quam gravitatis nomen usurpo? cuius tanta maturitas est, ut cum tibi pater imperium reliquisset, Cæsaris tamen⁴ appellatione contentus, expectare malueris, ut idem te, qui illum declararet Augustum. Siquidem ipsum imperium hoc fore pulchrius judicabas, si id non hereditarium ex successione crevisses, sed virtutibus tuis debitum a summo imperatore meruisses.

VI. Neque enim dubium, quin tibi mature sacrum istud fastigium¹⁰ divinæ potestatis astrueret, qui te jam olim sibi generum etiam ante quam petere posses sponte delegerat. Hoc enim, ut audio, imago illa declarat in² Aquileiensi palatio, ad ipsum convivii posita aspectum, ubi puella jam divino decore venerabilis, sed adhuc impar oneri suo, sustinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro gemmisque radiantem, & pen-¹⁵ nis³ pulchræ alitis eminentem: ut te, quod vix ulla possunt habitus ornamenta præstare, sponsale munus faciat pulchriorem. Fortunatus pictor ille, quisquis fuit, & quamvis⁴ Apellem, ipsumque⁵ Parrhasium scientia vicerit, materia tamen imaginis quam arte felicior! Quanquam enim ipsi ferant difficillimam esse, præcipue cujusque formæ, imitatio-²⁰ nem, quia certis sui notis cito deformitas exprimitur, similitudo tamen pulchritudinis tam sit ardua quam rara est pulchritudo; non tantum tamen ille cepit laboris ex ore vestro divinas species transferendo, quantum

INTERPRETATIO.

^b Maximus Tribunus.

NOTÆ.

immaturus: sed jam maturus imperio ostendisti cursum ætatis non expectandum in festinatione virtutis.

4. *Appellatione contentus.*] Huic loco consentiunt Eutropius, Zosimus, Victor, &c.

1. *Imago illa.*] De imagine ista nullibi, quod sciam, præterquam hoc in loco mentio est, sed nimirum levius quiddam est, quam ut locum habeat in historia.

2. *Aquileiensi palatio.*] Aquileia in Italia Carnorum Metropolis, inter Concordiam urbem, ad occidentem; Tergestum, ad orientem, & mare Adriaticum, ad meridiem a quo de vix 9. milliar. distat. *Aquilee.*

3. *Pulchræ alitis.*] Pavonem propter varium pennarum fulgorem pulchram alitem appellat.

4. *Apellem.*] Apelles pictor fuit eximius,

patria Cōus. (Cos autem una ex insulis Cycladibus est) is picturæ plura solus præpō contulit, quam ceteri omnes. Floruit Alexandri Macedonis temporibus, qui tantum illi tribuit, ut ab uno illo pingi se voluerit. Moriens Venerem Cois quam inchoarat reliquit imperfectam, vel sic tamen ita præstantem ut eam nemo pictor ausus sit absolvere. Ovid. *Si nunquam Venerem Cois pinxisset Apelles, moesta sub æquoreis illa lateret aquis.*

5. *Parrhasium*] Parrhasius itidem pictor fuit celeberrimus, patria Epheso, qui cum de picturæ laude cum Zeuxide contendisset, isque uvis apte & ex arte pictis aves fefellisset; Parrhasius non aves tantum, sed laudis suæ æmulum linteo expasso decepit. Vixit paulo ante Apellem.

6. *Præcipue cujusque formæ.*] Lege cum Acidalio præcipua, id est, præstantis, &

divinitatis hausit cominus vos inspiciendo, intuendo sollicitate, & curiose ab hilaritate illius ætatis vultus immobiles & serios exigendo, promendo denique amoris vestri tacita præfagia; ut, quod invicem vobis verecundia negabat, libere vos in imagine cerneretis.

- 5 VII. Sed profecto hoc jam tum, Maximiane, divina^a mente præsumpseras, hoc cum ferret ætas, ut rogareris optaveras, cum tibi in illa¹ jucundissima sede lætitiæ, harum nuptiarum gaudia² prædestinabas; ³ ut simul illam parvulam & hunc intuendo crescentem diu fruereris expectatione voti, quod hac conjunctione firmasti. ^b Quid enim competentius,
 10 quid providentia tua dignius facere potuisti? quam ut ejus filio, quem tibi pridem & ⁴ affinitate adsciveras, & majestate sociaveras, nunc ex intimis affectibus traderes summi pignus imperii? Hæc est tua, Maximiane, inter omnes principes propria^c largitio. Alii divitias, aut honores, aut ipsa etiam imperia, sed sola donarunt, tu animo majore quam ceteris pariter
 15 indulges, & quod pietas tua habet charissimum, & quod fortuna præcipuum. Nec tamen miranda ista in te est, Maximiane, animi magnitudo, in quem dii immortales tanta congesserunt & naturæ bona, & ornamenta fortunæ, ut quamvis maxima largiaris, ita penes te sint omnia quasi ea solus obtineas. Ut enim ille qui omnes aquas cœlo & terris præbet Oceanus, ^d semper tamen in motibus suis totus est; ita tu potes imperium, Ma-
 20 ximiane, donare, non potes non habere. De quo ego cum ad id loci venero ita dicam, ut fortasse quibusdam videar audacior, veritas tamen meæ erga te devotionis appareat.

- VIII. Nunc enim sequitur, ut, quoniam virtutes tuas, Constantine
 25 Auguste, locero prædicavi, tu quoque, licet optime scias, tamen audias quanti te principis ornet affinitas. Hic est, qui nomen, quod accepit a deo principe generis sui, dedit vobis, qui se progeniem esse Herculis non adulationibus fabulosis, sed^a æquatis virtutibus comprobavit. Hic est qui,
 'in ipso ortu numinis sui, Gallias priorum temporum injuriis efferatas, rei-

INTERPRETATIO.

a Animo præceperas.

b Quid enim convenientius.

c Munificentia.

d Tamen in aquarum suarum dispensatione integer manet.

a Paribus virtutibus.

NOTÆ.

eximix: mox similitudo tamen, lege similitudo autem.

1. Jucundissima sede lætitiæ.] In eo loco ubi regnat lætitiæ Bacchus dator, & Æneid. 1. 738.

2. Prædestinabas.] Vox haud Ciceroniana pro eo quod est animo præcipiebas.

3. Ut simul.] Id est, ut in imagine illa Faustam filiulam tuam, simul & puerum

Constantinum crescentes dum videres, pasceres te jucunda expectatione desiderii tui, quod utriusque nuptiis firmasti.

4. Affinitate adsciveras.] Cum Theodora privignam suam Constantio collocavit.

1. In ipso ortu numinis sui.] Simul Maximianus Cæsar factus est Gallias Carini Cæsaris vexationibus ac ferocia exacerbatas,

publicæ ad obsequium reddidit, sibi ipsas ad salutem. Hic, ² quod jam falso traditum de antiquis imperatoribus putabatur, Romana trans Rhenum signa primus barbaris gentibus intulit. Hujus ³ cum fratre rursus ac sæpius expeditionibus domita Germania ⁴ aut boni consulit ut quiescat, aut lætatur quasi amica si pareat. Tu ferocissimos Mauritanæ populos ⁵ inaccessis montium jugis, & naturali munitione sidentes expugnasti, receptisti, transtulisti. Te primo ingressu tuo tanta lætitia, tanta frequentia ⁶ populus excepit, ut cum te ad Capitolini Jovis gremium vel oculis ferre gestiret, ⁷ stipatione sui vix ad portas urbis admitteret. ⁸ Te rursus vicesimo anno imperatorem, octavo consulem ita ipsa amplexu quodam suo ⁹ Roma voluit detinere, ut videretur augurari jam & timere quod factum est. Est enim, Imperator æternæ, in quo uno querelam reipublicæ pœnemervisti.

IX. ¹ Audi doloris nostri liberam vocem. Siquidem dii ipsi quod plerumque humanas res negligant, dum querimur ignoscunt, quibus aliud ² fortasse curantibus grandines ruunt, terræ dehiscunt, urbes hauriuntur. Quæ non illis hauriuntur volentibus, sed aut aliorum aspicientibus, aut fatali rerum cursu urgente videntur accidere. Tale est, Imperator, quod omnibus nobis ³ incluso gemitu mœrentibus facere voluisti, non quidem tu reipublicæ negligentia, aut laboris fuga, aut desidiæ cupiditate ductus, ⁴ sed consilii olim, ⁵ ut res est, inter vos placiti constantia, & pietate fraterna; ne quem totius vitæ summarumque rerum socium semper habuisses.

INTERPRETATIO.

^b Partim id æquo animo fert, ut pacem habeat, partim gaudet, quæ nobis subjecta est, quasi sponte jugum ferat.

^c Ut vix subire posset urbis portas, tanta te populi multitudo stipabat.
^a Intimo in pectore gementibus.

NOTÆ.

& rebellionem meditantes compressit.

2. *Quod jam falso.*] Id est, quod de veteribus imperatoribus Cæsare, Tiberio, Trajano referebatur, arma eos barbaris ultra Rhenum intulisse: Maximiani tempore fabulæ loco erat, adeo nihil simile visum ab his usque temporibus, donec ille omnium primus hæc fortitudinis exempla instauravit.

3. *Cum fratre.*] Diocletiano.

4. *Aut boni consulit.*] Mirifice Pacatus amavit hunc panegyricum, ex quo jam unum aut alterum locum pœne exscripsit. n. 22. *Quæcunque natio barbarorum robore, ferocia, numero gravis unquam vobis fuit, aut boni consulit ut quiescat, aut lætatur quasi amica serviat.*

5. *Populus excepit.*] Tangit triumphum quem Maximianus cum Diocletiano egit an. Chr. 298. Romam post subjectos Mauros reversus. Victores autem in Capitolium deducebantur. *Plin. pan. n. 8. not. 5.*

6. *Te rursus vicesimo anno.*] Maximianus imperium cum Diocletiano abdicavit anno Chr. 304 qui erat ejus imperii annus nonus post decimum, certe quidem si ab eo, quo Cæsar factus est, anno computantur.

1. *Audi doloris nostri.*] Plenus artificii locus, in quo levitatis notam a Maximiano amolitur.

2. *Ut res est.*] Hanc loquendi formulam hujus ætatis propriam esse supra notavimus. *Pan. 3. n. 9. not. 4.*

- in alicujus facti communitate defereres, ³ ^b ne vel illius, viderit quali, certe novæ laudi cederes. Verum longe diversa ⁴ in vos erat causa declinandi, aut sustinendi laboris. Quamquam etsi totam excusationem ætatis afferres, sic quoque tibi reipublicæ curis non erat ¹ abnuendum. An si maximus
- 5 quisque natus gubernator est certissimus ad salutem, non is est optimus qui usu peritissimus imperator? aut te unquam ⁶ Constantini liberi nostri nepotesque patientur, vel cum ad summam perveneris senectutem reipublicæ vela contrahere, quæ tam felicibus ventis etiam juvenis impleveris? Sed tamen utcunque fas fuerit eum principem, quem anni cogerent, aut
- 10 valetudo deficeret receptui canere; te vero, in quo adhuc istæ sunt integræ solidæque vires, hic totius corporis vigor, hic imperatorius ardor oculorum, immaturum otium sperasse miramur. ⁷ Quid enim aliud participi majestatis tuæ dare potuit veniam quietis, quam ut tu imperio succederes pro duobus?
- 15 X. Sed profecto exegit hoc ipsa varietas & natura fortunæ, cui nihil mutare licuerat, dum vos imperium teneretis, ut illa viginti annorum continua felicitas intervallo aliquo distingueretur: aut etiam dii immortales probare voluerunt tibi innixam stetisse rempublicam, cum sine te stare non posset. Quamquam ¹ in istis quidem partibus, non caruit pristina
- 20 firmitate: ibi vero pœne funditus corruit, unde tu, Maximiane, discesseris. Adeo illic plurimum habuerat stabilitatis asserta, ubi deserta maxime vacillavit, non aliter enim quam solet terra ventis, aut aquis subter immixtis intervulsa sui soliditate nutare, ita cuncta Italia, atque ipsa Roma subducta repente qua sustentata fuerat dextera tua, contremuit ac pœne
- 25 confedit. Quod ego cursim transeo: cur enim vel recordemur adversa, cum videamus omnia tuo reditu restituta? fecit enim Roma ipsa pro majestate nominis sui, ut ostenderet, posse se etiam ² imperatoribus impe-

INTERPRETATIO.

^b Neve illi inferior esses, novæ quidem huic laudi, qualiscunque illa foret.

NOTÆ.

3. *Ne vel illius.*] *Neve illius.* Acidal.

4. *In vos.*] *Inter vos.* Acidal. vel *vobis* Langius.

5. *Abnuendum.*] Alii *abeundum*, malim *abstinendum*, vel *absistendum*, ut suspicatur Acidalius.

6. *Constantini liberi nostri.*] Ita cum Rhenano lego & Daniele, pro *Constantini liberi nostri*, ut est in Puteana editione.

7. *Quid enim aliud.*] Sensus est. Quid enim aliud fuit, quamobrem Diocletiano imperii tui socio veniam dederimus, quod quietem imperatoris laboribus præposue-

rit, nisi quia sic effecit, ut tu pro duobus imperium administrares.

1. *In istis partibus.*] Id est, in Galliis, ubi hæc oratio dicebatur. Mox *ibi vero*, id est, in Italia, in qua Maxentius miras turbas excitavit.

2. *Imperatoribus imperare.*] Id est, Maximiano, cui Roma pro suo jure præcipit, ut depositum resumat imperium. Eadem exercitus Maximiano abduxit, cum privatus in Lucaniam concessit, eidemque reddidit, cum adversus Maxentium cum copiis progressus est.

rare.

rare. Abduxit exercitus suos, ac tibi reddidit, & cum³ ad sedandos animos auctoritatem privati principis attulisses, ⁴ supplices tibi manus tendens, ⁵ vel potius queribunda, clamavit.

XI. Quousque hoc, Maximiane, patiar, me quati, te quiescere, mihi libertatem adimi, te usurpare tibi illicitam missionem? An quod ⁵ Divo Augusto post septuaginta ætatis, quinquaginta imperii non licuit annos, tam citolcuit? Ideone te mihi ille, cujus tot aras, tot templa, tot nomina colo, Hercules dedit, ⁶ ut tu in suburbano otiosus sedens usum dicatæ mihi virtutis amitteres? Redde te gubernaculis meis, & quoniam tranquillo mari portum intrare properasti, vade per fluctus, mei ¹⁰ quidem amore sollicitus, sed tua majestate securus. Et tamen, ² per te tibi steterit, injuriam in mei restitutione patieris. Imperasti pridem³ rogatus a fratre, rursus impera jussus a matre. O cœlestem, Imperator æterne, pietatem tuam, quæ tuum illum animum semper invictum sola vicit. Non potuisti resistere sanctæ illius parentis imperio, & invitus licet paruisti, & te ¹⁵ illis vigiliis illisque curis, quas viginti annis expertus fueras reddidisti. Quibusnam, tu domina gentium, potes compensare beneficiis hoc tui imperatoris obsequium? qui tanto usu sciens, quantus sit imperandi labor, propter te non utitur illa, quam degustaverat voluptate, tantumque reipublicæ onus suscipit post quietem. ^b Facilius fuerat jugiter imperasse: ²⁰ quamvis enim magnum laborem consuetudo non sentit, ^c intermissa desiderant novas vires.

XII. Quanta opus fuit tibi, Imperator æterne, providentia, quanta auctoritate, ut subsidia reipublicæ jacentia erigeres, exanimata recreares, dilapsa colligeres? Mirabamur te post imperium esse privatum. Multo ²⁵ magis mirum est imperium ferre post otium. Solus hoc, ut dicitur, potuit

INTERPRETATIO.

a Ut mihi subtraheres virtutem, quam mihi consecravas. c Si tamen est aliqua intermissio, novæ vires adhibendæ sunt.

NOTÆ.

3. Ad sedandos animos.] Prætorianorum cum Maxentio rebellantium.
4. Supplices tibi manus tendens.] Nota ingeniosam urbis Romæ prosopopœiam, ad avertendam a Maximiano, siqua erat in receptione imperii, vel invidiam, vel notam levitatis aptissimam.
5. Vel potius.] Duas has voculas Acidalius putat esse expungendas. Verum tamen extant in omnibus editionibus.
1. Divo Augusto.] Obiit enim anno ætatis 76. imperii vero anno 56. Sueton.
2. Per te tibi steterit.] Locus corruptus. Fortasse, tanti imperator tibi steterit: nempe reip. pacem reddere, ut hæc gloria redimenda sit tibi aliqua injuria. Tangit illud quod de eo habet Eutrop. Hercules Maximianus post hæc in concione exercitus filium Maxentium denuotare conatus, seditionem & convitia militum tulit.
3. Rogatus a fratre.] Id est, a Diocletiano, jussus a matre, id est a patria.

¹ deus ille, cujus sunt quod vivimus, & videmus, ut habenas male creditas, & cursum devio vectore turbata tranquillitatis reciperet, rursusque dirigeret. Cujus simile tu, Imperator, etiam facile fecisti. Neque id mirum, cum enim a te recessit imperium, & privatus licet dici velles, inhæ-
 5 sit tibi ingenua majestas. Omnes exercitus vestri, omnesque provinciæ requiescere te post tanta opera utcunque æquo animo tulerunt, imperare defuisse nunquam crediderunt. Quid enim putas tibi, Maximiane, Jovem ipsum respondisse cum tu ingenti animo diceres, Recipe, Jupiter, quod commodasti. Hoc profecto respondit, Non mutuum istud tibi tradidi,
 10 sed æternum, ² non recipio, sed servo. Statim igitur ut præcipitantem rempublicam refrenasti, & gubernacula fluitantia recepisti; omnibus spes salutis illuxit. ³ Posuere venti, fugere nubes, fluctus residerunt. Etiam sicubi adhuc ⁴ in longinquiorebus terris ^a aliqua obversatur obscuritas, aut residuus undarum pulsus immurmurat, necesse est tamen ante tuos nu-
 15 tus, dilucescat, & sileat.

XIII. Dixi pro ratione temporis, sacratissimi Principes, ea quæ in vobis invicem, ut facitis, admirari, & amare debetis. Restat ut ipsa illa, quæ separatim de virtutibus vestris locutus sum, sicut huic voto congruit, in sermonis fine jungam. Dii immortales quanta Romano imperio
 20 renovastis, quæ jam, ut res est, cesserant vetustati. Maximiano imperatori æterno, Constantinus imperator novus plus cæpit esse quam filius. Favet ille crescenti, adest ² iste seniori. ³ Perpetuis profecto affinitas ista coalescat stirpibus, quæ semper summos in republica viros ad concordiam copulavit. Etenim si quamvis dissidentes familias ⁴ Gracchi & Cor-

INTERPRETATIO.

^a Aliqui sunt tumultus, & reliquæ excitatæ tempestatis fremunt.

NOTÆ.

1. *Deus ille.*] Maximiani & Apollinis comparatio admodum ingeniosa. Is enim relictas, & devio vectori, nempe Phæthonti, male creditas habenas necesse habuit rursus dirigere, ut pacem turbato mundo referret.

2. *Non recipio.*] In perpetuum, sed servo, ad tempus illud ipsum brevi tibi redditurus.

3. *Posuere.*] *Æneid.* 7. 27. *Cum venti posuere, omnisque repente resedit flatus.*

4. *In longinquiorebus terris.*] Indicat in Italia turbas a Maxentio excitatas.

5. *Ante tuos nutus.*] *Lege ad nutus tuos.*

1. *Renovastis.*] Paulo enim ante Maximianus Aug. erat Constantii Aug. socer, nunc idipsum ait a diis immortalibus esse renovatum, Siquidem rursus Maximia-

nus imperator est Constantini socer.

2. *Iste seniori.*] Locum hunc juxta Livineii suspensionem emendatum oportuit. Ante enim erat *iste senior*, in quo mendum esse nemo opinor non agnoscit.

3. *Perpetuis profecto.*] In editione Puteana est *perpetuis profecto pietatibus affinitas ista &c.* Cum Grutero erasi hanc vocem *pietatibus*, quæ quidem abest in codice Langiano. Alii pro *pietatibus*, legunt *pietas & affinitas ista &c.*

4. *Gracchi & Cornelie.*] Tiberius Sempronius Gracchus Prætor Galliam domuit. Consul an. V. C. 576. Hispaniam; altero consulatu Sardiniam subegit: bis triumphavit. Is graves cum Scipione Africano majore gessit inimicitias, quibus tamen reip. causa depositis ejus filiam Corneliam

melix matrimonium reduxit in gratiam, si pro divo Augusto ⁵ Actiacam victoriam tantummodo ⁶ gener Agrippa confecit; quid sperandum est, cum sempiternam patris ac filii charitatem etiam nuptiarum foedus astrinxerit? Quod si Publius Scipio bellum Punicum ⁷ suscepit adolescens, ipsum postea superaturus ⁸ Annibalem; si ⁹ Marius a factione Sullana Urbem recepit senex, idque magno intervallo temporum evenisse memorabile est; quam facile nunc omnes metus ponat Romana respublica, quæ defenditur conjuncti imperii duabus ætatibus, pariterque utitur virtute juvenis & maturitate senioris?

XIV. Te, ¹ pater, ex ipso imperii vertice decet orbem prospicere ¹⁰ communem, cælestique nutu rebus humanis fata decernere, auspicia bel-
lis gerendis dare, ² componendis pacibus leges imponere: te, juvenis, in-
defessum ire per limites, ³ qua Romanum barbaris gentibus instat impe-
rium, frequentes ad socerum laureas mittere, præcepta petere, effecta
rescribere. Ita eveniet ut & ambo consilium pectoris unius habeatis, & ¹⁵
uterque vires duorum. O felix in imperio, & post imperium felicior,
audis enim profecto hæc, & vides, Dive Constanti, quem ³ curru pene
conspicuo, dum vicinos ortus repetit occasu sol ipse invecturus cælo ex-
cepit! Quanto nunc gaudio potiris, quanta voluptate perfrueris, cum

INTERPRETATIO.

a In eam imperii Romani partem quæ barbaris gentibus proxima est.

NOTÆ.

duxit conjugem:

5. *Actiacam victoriam.*] Ad Actium an.
V. C. 724. Relatum iv. Non. Sept. *Actium*
autem urbs & promontorium est Epiri, ad
os sinus Ambracii contra Nicopolim, ubi
maritimo prælio victus est Antonius.

6. *Gener Agrippa.*] Juliam Augusti fi-
liam duxit: ter consul fuit. Huic Actiaci
belli cura commissa est. *Æneid.* 6. 682.
Parte alia, ventis & diis Agrippa secundis
arduum, &c.

7. *Suscepit adolescens.*] Cum annorum
esset 24. ut diximus. *Plinii pan. n. 13 not.*
9.

8. *Annibalem.*] Annibal Amilcaris filius
19. annos natus, a patre aris admotus,
odium in Romanos perenne juravit. Ex-
inde Saguntum Romanis foederatam ever-
tit, in Italiam trajecit, P. Scipionem apud
Ticinum, Sempronium Longum apud Tre-
biam: Flaminium apud Trasimenum: Pau-
lum & Varronem apud Cannas prælio vicit.
Idem Campaniæ deliciis fractus primum a
Fabio, tum a Valerio Flacco, iterum a Ga-

lerio, Graccho & Scipione superatus; ad
ultimum ne Romanis traderetur, hausto
quod sub annulum habebat veneno ab-
sumptus est. *Aur. Victor.*

9. *Marius.*] C. Marius post Jugurtham
ante currum actum, post Teutonas in Gal-
liis, Cimbros in Italia victos, & triumphum
actum, exactosque in exilio aliquot an-
nos, Urbem cum Cinna & Sertorio ingres-
sus eam a Syllana factione eripuit jam se-
nior, factusque est septimum consul an. V.
C. 668. *Aur. Victor.*

1. *Pater.*] Compellat Maximianum:
mox te juvenis, orationem convertit ad
Constantinum.

2. *Componendis pacibus.*] Vox prisca bo-
næ latinitatis temporibus, aut nunquam,
aur raro in plurali numero usurpata, sed in
ejus ævi scriptoribus similia nonnulla idem
occurrunt, ut supra observavi.

3. *Curru pene conspicuo.*] Ita restituendus
fuit ex veteri codice pro *curru & pene con-*
spicuo, dum vicino ortus &c. Sensus vero est.
Quem sol ipse occidens & properans ad

- 5 talem hunc filium tuum , qui te primus patrem fecit, in imperii tui possessio-
nem ⁴ idem pater, idem focer, idem imperator induxerit ? Hæc est tua
præter omnes divos propria immortalitas, quam videmus , filius similis
aspectu, similis animo, par imperii potestate. Inviderint licet nobis, ni-
hil tamen auferre domui tuæ fata potuerunt. Nec Maximiano filius qualis
tu eras, nec Constantino pater deest. Quin etiam, ut omnibus modis
tua necessitudo renovetur, rursus hic focer, rursus hic gener est, ut bea-
tissimus imperator semper ex tua sobole nepotibus augeatur.

N O T Æ.

vicinos ortus , curru suo excepit in cælum
evehendum, quasi occidente Constantio,
Cōstantinus toti terrarum orbi ortus esset.
Alludit autem ad numum, cujus in postera

parte Constantius curru invehctus, sinistra
manu quatuor equos regens, dextram ma-
nui quæ cælo extendebatur jungens.

4. Idem pater.] Maximianus.

AD PANEGYRICUM VII.

De hujus panegyrici auctore & quo lo- | Eumenis vita, quam panegyrico quarto
co ac tempore habitus sit, supra diximus in | præfiximus.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Ostendit in laudandis imperatoribus & Cæsaribus dif-
ficile esse hominum expectationi respondere, se vero hunc orationi modum
allaturum, ut eam præcipue Constantino consecret.

DISTRIBUTIO potest esse. I. De Constantini ad imperium electione.
II. De variis ejusdem victoriis.

I. PARS. De Constantini genere, quod hæreditarium ab avo Claudio &
patre Constantio imperium acceperit, n. 2. Quod illud ipsum militando merue-
rit, in primis quod adhuc adolescens in pugna manus cum Sarmarum duce
conseruerit, n. 3. Quod Constantinus ceteris fratribus suis prælatus sit, ut patri
Constantio, cui in omnibus rebus esset similis succederet, n. 4. Egregia utrius-
que comparatio, Constantius Bononiam incredibili celeritate cepit, & dum classis
ad pervadendam Britanniam paratur, Bataviam & Frisiam a diversis Fran-
corum Regibus occupatam liberat, captos in deserta Galliarum loca transfert,
Britannius decimo tandem anno recuperat, n. 5. clementi utitur victoria,
Francos iterum in suis sedibus vincit. Juxta Lingonas lx. Alamannorum
millia cedit. Vindonis campos hostium strage complet: eosdem populos Rhe-
num glacie constrictum transmittere ausos ad deditionem cogit, n. 6. Caledo-
num, Pictorumque regionem, Thulen & Fortunatas insulas usque progressus,
n. 7. Constantinum prius imperii heredem relinquit, n. 8. Redit ad Con-
stantinum. Britannia cum propter multa, tum eo præcipue gratulatur quod
prima cum Cæsarem viderit, n. 9.

II. PARS. Mortuo patre Constantinus jam Augustus Ascarico & Regai-
so Francorum Regibus, quos bello ceperat punitis securitatem Galliis reddit.
n. 10. Brueterorum fines ingressus eos internecone delet, n. 12. Reliquos Agrip-
pinensi ponte facto ita terret, ut eo vix bene inchoato jam supplices obsidibus
oblatis pacem petant, n. 13. Maximiani vitia obiter attingit, praesertim in-
gratum ejus in Constantinum animum, n. 14. Diocletiani (qui Salona adhuc
privatus vivebat) in proposito constantiam laudat, n. 15. Iterum redit ad
Constantinum: quam charus fuerit militibus, quos ab eo Maximiani promissa
& largitiones avocare non potuerint, n. 16. Quanta alacritate adversus Ma-
ximianum Arelatem primum, tum Massiliam convolarint, n. 17. Massiliae
oppugnatio, n. 18. Constantini erga victos pietas, n. 21. Barbaros post ejus in
Italiam discessum eruptionem meditantes repentino reditu suo reprimi: has vi-
ctorias Apollini tribuit.

IN FINE. Optat ut ad visendum Apollinis templum Aduam diver-
tat: sic enim Urbem simul viderit esse restituendam, n. 22. Liberos suos orator
imperator commendat, n. 23.

EUMENII PANEGYRICUS, CONSTANTINO AUGUSTO.

I. **F**acerem, sacratissime Imperator, quod paulo ante mihi pleri-
que suaferunt, ut quoniam majestas tua hunc mediocritati meae
diem in ista civitate celeberrimum ad dicendum dedisset, de
eo ipso ducerem sermonis exordium, nisi me ab hoc duplex ratio revoca-
ret, considerantem neque mediae aetatis hominem ostentare debere subiti-
tam dicendi facultatem, neque ad aures tanti numinis quidquam nisi diu

NOTÆ.

1. **D**iem in ista civitate.] In aliis est
diem dicto in ista civitate, sed vo-
culam erasi, quam a veteri exemplari abef-
se ait Livincius, & quæ ipsa obscuritatem
affert sententiæ.

2. In ista civitate.] Opinor Treverensi,
cujus tum dies natalis celebrabatur ut di-
cturus est n. 22.

3. Mediae aetatis hominem.] Id est, homi-

nem progressa jam & matura ætate qua-
lis ego sum, extemporali orationis genere
uti non debere. *Ætas media* dicitur illa, quæ
est inter juventam & senectam. A triceti-
mo ferme sumitur ad quadagesimum an-
num. Dicitur a Tullio de senect. 76. ætas
constans: ab aliis *ἀνὰ*, ætatis vigor. pan.
9. n. 8.

4. Nisi diu scriptum,] Respexit pro more
B b iij

- scriptum, & sæpe tractatum afferri oportere. Nam qui apud imperatorem populi Romani dicit ex tempore, quantum sit non sentit imperium. Huc accedit quod jam satis multi sunt, qui me putant nimium multa dicturum: idque, arbitror, non ex ingenio meo, quod mediocre est, sed ex laudum vestrarum copia metiuntur. Quorum ego expectationem, invitus licet, fallam brevitate dicendi. Revera enim cogitaveram plura quæ dicerem, sed malo¹ orationem meam respui.² Itaque primum illud compendium faciam, quod cum omnes vos³ invictissimi Principes, quorum concors est & socia majestas, debita veneratione suspiciam, hunc tamen
- 10 quantulumcunque tuo modo, Constantine, numini dicabo sermonem. Ut enim ipsos immortales deos quanquam universos animo colamus, interdum tamen in suo quemque templo ac sede veneramur; ita mihi fas esse dico omnium principum pietatem meminisse, laudibus⁷ celebrare præsentem.
- 15 II. A primo igitur incipiam originis tuæ numine: quod plerique adhuc¹ fortasse nesciunt, sed qui te amant plurimum sciunt. Ab illo enim Divo Claudio manat in te avita cognatio, qui Romani imperii solutam & perditam disciplinam primus reformavit, immanesque² Gotthorum copias Ponti faucibus & Istri ore proruptas terra marique delevit;³ utinam
- 20 diuturnior recreator hominum, quam maturior deorum comes.⁴ Quamvis igitur ille felicissimus dies proxima religione celebratus imperii tui na-

INTERPRETATIO.

a Quare ea primum parte orationem contraham, quod &c.

NOTÆ.

suo Eumenius ad locum Tullii pro lege Manil. n. 2. *Nam cum antea per ætatem nondum hujus auctoritatem loci contingere auderem: statueremque nihil huc, nisi perfectum ingenio, elaboratum industria afferri oportere &c.*

5. *Orationem meam respui.*] Legunt alii orationem meam desiderari, alii requiri, alii brevem esse, quam respui, id est, quam renui, propterea quod tædium vobis afferat alii respici, id est magnificeri.

6. *Invictissimi Principes.*] Constantinus, Licinius & Maximinus.

7. *Celebrare præsentem.*] Ex his verbis hanc orationem coram Constantino habitam fuisse patet.

1. *Fortasse nesciens.*] Haud mirum si hodie inter viros doctos controversia est utrum Constantinus in Britannia, an in Bithynia natus. Utrum ex Eutropia Claudii imperatoris aut ejus fratris filia natus sit. Siquidem vel Constantini ipsius

tempore id multis ignotum fuisse ait Eumenius.

2. *Gotthorum copias.*] Claudius hostium exercitum ex variis gentibus conflatum, classem vero amplius mille navibus constantem plane delevit. Cæsa in eo bello Gotthorum trecenta viginti millia. *Trebellius Pollio.* Et numi *Claudius Aug. Gothicus.*

3. *Utinam diuturnior.*] Nam duos tantum circiter annos imperavit, nempe a Kal. apr. an. Chr. 304. ad Kal. Aug. an. 306. *Idatius.*

4. *Quamvis ille.*] Sensus est: Quamvis felicissimus ille inaugurationis tuæ dies, magna populorum pompa & acclamatione celebratus sit; tuique imperii natalis eam ob rem habeatur, quod tum primum imperatorio habitu ornatus prodieris: jam tamen antea a Constantio tuo parente imperandi jus, & fortunam acceperas. *Barthius* inserta vocula legit, *dies diis proxima*

talishabeatur, quoniam te isto habitu primus ornavit ; jam tamen ab illo generis auctore in te imperii fortuna descendit. ¹ Quin imo patrem tuum ipsum, vetus illa imperatoriae domus prerogativa provexit ; ut jam summo gradu, & supra humanarum rerum fata confisteres, post duos familiarum principes tertius imperator. Inter omnes, inquam, participes majestatis tuae hoc habes, Constantine, praecipuum, ⁶ quod Imperator es, tantaque est nobilitas originis tuae, ut nihil tibi addiderit honoris imperium, nec possit fortuna ⁷ numini tuo imputare quod tuum est, omissis ambitu & suffragatione.

III. Non fortuita hominum consensio, non repentinus aliquis ¹ favoris eventus te principem fecit. Imperium nascendo meruisti. Quod quidem mihi deorum immortalium munus & primum videtur & maximum, in lucem statim felicem venire, & ea quae alii vix totius vitae laboribus consequuntur, jam domi parta suscipere. ² Quamvis enim magna sit & admiranda felicitas quae stipendiis in ordinem meritis, & militiae gradibus c- ¹⁵ mensis ad fastigium istud majestatis ascendit, & solis virtutis nixa radicibus ad tantum potentiae robur invaluit ; quod quidem etiam tu quantum per aetatem licuit consecutus es, & quamvis te supra omnes acquirendae gloriae moras fortuna posuisset, crescere militando voluisti, & adeundis belli periculis, ac manu cum hostibus etiam ³ singulari certamine conferenda, ²⁰ notio-rem te gentibus reddidisti, cum non posses esse nobilior. Magnum, inquam, est ab se profectum ad maxima pervenire ; longe tamen aliud est, niti per ardua, & juga montium ⁴ petere e plano, aliud ipsa ortus sui sublimitate fultum, verticem tenere fortunae, & quae summa sunt non sperare, sed habere. ²⁵

IV. Sacrum istud palatium non candidatus imperii, sed ¹ designatus

N O T A E.

religione celebratus: Adversar. libr. 14. c. 9:

5. *Quin imo.*] Imo & Constantium vestrae domui traditum ab eo tempore jus imperii ad eum honorem provexit, ut post duos familiarum tuarum, nempe Claudium & Constantium tertius imperator fieres.

6. *Quod Imperator es.*] Id est, quod re ipsa imperator, & quod habeas a natura ut imperator sis. Lubenter voculam adderem, quam deesse suspicari sunt Livineius & Acidalius. Quod *imperator natus es* Nam paulo post: *Imperium nascendo meruisti.* Sed deest veteris codicis auctoritas.

7. *Numini tuo.*] Id est, beneficii instar tibi dare, fortasse legendum fuerit *numini suo*, id est, ut fortuna sibi ascribere non possit, quod tuum jam erat, quod tuis natalibus debebatur. citra ambitum & populi suffragia.

1. *Favoris eventus.*] An *favoris ventus*? ut Bongarsio placet: certe quidem apud Tullium legitur, *ventum popularem, ventos concionum.*

2. *Quamvis enim.*] Dictum illud in Diocletiani gratiam, qui tum privatus Salonae vivebat. Ita enim ille ad imperium promotus fuerat.

3. *Singulari certamine.*] Cum Sarmatarum duce quem victum ad Galerii sub quo militabat pedes adduxit. Zonaras.

4. *Petere e plano.*] Livineii emendationem secutus sum. Sententia est. Magnum est hominem origine sua clarum ad supremas dignitates ascendere: majus est hominem e plebe ad summos honores sese erigere. In Puteana editione est *patere plano.*

1. *Designatus intrasti.*] Jam Constantius te sibi heredem destinarat, cum aut te

- intraſti, conſeſtimque te illi paterni lares ſucceſſorem videre legitimum. Neque enim erat dubium, quin ei competeret hæreditas, quem² primum imperatori filium fata tribuiſſent. Te enim tantum, ille & imperator in terris, & in cælo deus, in primo ætatis ſuæ flore generavit, toto adhuc
- 5 corpore vigens, illa præditus alacritate ac fortitudine, qua cum bella plurima tum præcipue campis³ Vindonis geſſit. Inde eſt quod tanta ex illo in te formæ ſimilitudo tranſiit, ut ſignante natura vulubus tuis impreſſa videatur. Idem enim eſt, quem rurfus in te colimus, aſpectus, eadem in
- 10 fronte gravitas, eadem in oculis & in ore tranquillitas. Sic eſt index mo-deſtiæ rubor, ſic teſtis ſermo juſtitia. Accipe, Imperator, accipe noſtro- rum ſenſuum confeſſionem. Dolet quod Conſtantius exceſſit a nobis, ſed dum te cernimus illum exceſſiſſe non credimus. Quanquam quid ego il- lum exceſſiſſe dico, cujus immortalia facta vivunt, & in ore omnium ho- minum oculiſque verſantur?
- 15 V. Quis enim non dico remiſcitur, ſed quis non adhuc quodam- modo videt quantis ille rebus auxerit ornaritque rempublicam? Qui adſcit ſuo imperio, primo adventu ſuo innumerabili hoſtium claſſe ferven- tem¹ excluſit Oceanum, exercitumque illum, qui Bononiensis oppidi li- tus inſederat terra pariter ac mari ſepſit, cum reciprocos curſus illius ele- menta jactis inter undas vallis diremiſſet, ut quorum portas fluctus al- lueret, mare & quod tangerent perdidiffent. Qui² eodem exercitu vir- tute capto, clementia conſervato, dum ædificandis claſſibus Britannia re- cuperatio comparatur, ³ terram Bataviam, ſub ipſo quondam ⁴ alumno ſuo a diverſis Francorum gentibus occupatam, omni hoſte purgavit, nec con- tentus viciffe, ipſas⁵ in Romanas tranſtulit nationes, ut non ſolum arma, ſed etiam feritatem ponere cogerentur. Nam quid ego de receptione Bri- tannia loquar? Ad quam⁶ ita quieto mari navigavit, ut Oceanus ille, tan- to vectore ſtupefactus, caruiſſe ſuis motibus videretur; ita pervectus, ut non comitata illum ſit, ſed præſtolata victoria,
- 25

NOTÆ.

ex Italia ad ſe evocavit, aut ad eum ipſe accurriſti.

2. *Primum imp. filium.*] Quem primum ex Helena ſuſcepit, cum eſſet in primo ætatis flore. Antequam Theodora Maximi- miani filiam conjugem accepit.

3. *Vindonis.*] Infra, *Vindoniſſæ*. Vindo- nus ſeu Vindoniſſa urbs in Helvetia, ad Ambronicum pagum, propter Arolam fluvium nunc *Windsich*.

1. *Excluſit Oceanum.*] Deſixit in portus aditu ſaxis & trabibus, ne Carauſii claſſis, quæ oram hanc tenebat Bononiensibus venire auxilio poſſet. Vide pan. 5. n. 6.

2. *Eodem exercitu.*] Id eſt, præſidiariis

quas Carauſius Bononia collocarat copiis.

3. *Terram Bataviam.*] Non Batavicam, ut emendant aliqui. Nam ſic Catullus Cel- tiberiam terram, & Tibullus Campaniam terram dicit. *Non tibi ſi pretium campania terra daretur.*

4. *Alumno ſuo.*] Carauſio Menapia non in Hungaria, ſed in Flandria natus.

5. *In Romanas tranſtulit nat.*] In Gallias Romanis ſubjectas, puta ut Ambianum. Bellovacum, Tricassinum & Lingonicum agrum colerent. pan. 5. n. 21.

6. *Ita quieto mari.*] Poſt recuperatas de- cimo tandem anno Britannia huc victor ingreditur. pan. 5. n. 19.

rurfus

VI. Quid de misericordia dicam, qua¹ victis temperavit? quid de
justitia, qua spoliatis amissa restituit? quid de providentia, qua sociis sibi
junctis² se ejusmodi judicio dedit, ut servitutem passos juvaret recepta li-
bertas, culpæ conscios ad pœnitentiam revocaret impunitas? Quid loquar
rursus intimas Franciæ nationes non jam ab his locis, quæ olim Romani
invaserant, sed a³ propriis ex origine suis sedibus, atque ab ultimis bar-
bariæ litoribus avulsas, ut in desertis Galliæ regionibus collocatæ, & pacem
Romani imperii cultu juvarent, & arma dilectu? Quid commemorem
⁴ Lingonicam victoriam, etiam Imperatoris ipsius vulnere gloriosam?
quid Vindonis campos hostium strage completos, sed adhuc ossibus oper- 10
tos? quid immanem ex diversis Germanorum populis multitudinem,
quam duratus gelu Rhenus illexerat ut insulam, quam⁵ divertio sui idem
amnis amplectitur, pedestri agmine ausa transmittere repente laxato flumi-
ne clauderetur, & demissis statim obsessa navigiis, ita se dedere cogeretur,
⁶ ut, quod difficilius est sorte communi, eligeret, & ex æquo captivitati 15
traderet, relatura cum reliquiis suis infamiam prodicionis suorum.

VII. Dies me ante deficiet quam oratio; si omnia patris tui facta vel
hac brevitate percurram. Cujus etiam suprema¹ illa expeditio non Bri-
tannica tropæa, ut vulgo certum est, expetivit, sed diis jam vocantibus
ad intimum terrarum limen accessit. Neque enim ille tot tantisque rebus 20
gestis non dico Caledonum, aliorumque Pictorum silvas & paludes, sed
nec Hiberniam proximam, nec Thulen ultimam, nec ipsas, si quæ sunt,
Fortunatorum insulas dignabatur acquirere, sed, quod cloqui nemini vo-
luit, iturus ad deos² genitorem illum deorum, ignea cœli alstra refoven- 25
tem, prospexit Oceanum, ut fruiturus exinde luce perpetua, jam videret

INTERPRETATIO.

a Quam concretus gelu Rhenus invitarat. communem experti essent, seligerent quos ob-
b Ut quod gravius est, quam si sortem | fides darent.

NOTÆ.

1. *Victis temperavit.*] A victis tempera-
vit. Barthius advers. l. 14. c. 9.

2. *Se ejusmodi judicio dedit.*] Abundare
videtur vox illa judicio: igitur illa eiecta
sensus est. Talem se præbuit, & præstitit
ut &c. alii legunt *se ejusmodi judicem*, vel
potius *se ejusmodi vindicem dedit* &c.

3. *Propriis ex origine &c.*] Francos non
modo in Galliis & Batavia ubi grassaban-
tur, sed etiam in Germanici maris parte sep-
tentrionali, id est, in originis suæ loco,
victos in desertas Galliarum partes abdu-
xit, ut & has terras colerent & Romana si-
gna sequerentur.

4. *Lingonicam victoriam.*] Constantius
juxta Lingonas primum fugatus est a nu-

merosissimo Alamannorum exercitu; mox
ipso eodem die accensis suorum animis
tanta vi integravit pugnam, ut lx. eorum
millia ceciderit. *Eutrop.*

5. *Divertio sui.*] Insulam Bataviam
quam olim teste Plinio prope centum m.
pass. in longitudinem extensam, nunc multo
angustior, Rhenus in duas partes se di-
videns undequaque involvit. Idem au-
tem ille fluvijs ex altera parte Rhenus
dicitur, Vahalus ex altera. Huc irrumpere
ausos Francos obsedit pariter Constantius,
& ad deditionem coegit.

1. *Illæ expeditio.*] Adversus Pictos.

2. *Genitorem deorum.*] Ita oceanum ap-
pellat Homerus Iliad. § 201. *Ὠκεανὸς πῶτερ.*

illic³ diempœne continuum. Vere enim profecto illi superum templâ pa-
 tuerunt, receptusque est confessu cœlitum, Jove ipso⁴ dexteram por-
 rigente. Quinimo statim sententiam rogatus, cui imperium decerneret,
 dixit ut decebat⁵ Constantium Pium: manifeste enim sententia patris⁶ ele-
 ctus es imperator. Quod quidem ita nos dicere cum veritas jubet, tum
⁷ pietati tuæ, ut video, gratissimum est. Sed cur tantummodo privatis
 tuis affectibus blandiamur, cum omnium deorum fuerit illa sententia, &
 quidem jam pridem⁸ auctoritate præscripta, quamvis tum pleno firmata
 sit consilio? Jam tunc enim cœlestibus suffragiis ad salutem reipublicæ vo-
¹⁰ cabaris, cum ad tempus ipsum, quo pater in Britanniam transfretabat, clas-
 si jam vela facienti repentinus tuus adventus illuxit: ut non advectus
 cursu publico, sed divino quodam advolasse curriculo videreris.

VIII. Non enim ulla Persarum,¹ Cydonumve tela tam certis jacti-
 bus destinata fixerunt, quam tempestivus patri tuo terras relicturo comes
¹⁵ affuisti, omnesque illius curas, quas præfaga & tacita menteolvebat, præ-
 sentia tuæ securitate laxasti. Dii boni, quanta Constantium Pium etiam
 in excessu suo felicitate donastis! Imperator transitum facturum in cœlum
 vidit, quem relinquebat hæredem. Illico enim atque ille terris fuerat e-
 xemptus, universus in te³ consensit exercitus, te omnium mentes ocu-
²⁰ liquefignarunt, & quanquam tu ad seniores principes de summa reipu-

NOTÆ.

ἡνιοκὸν καὶ μητέρα Τηθύω. Et divum Tethyn
 matrem, Oceanumque parentem. Fortasse
 quia solem communem omnium paren-
 tem, quem ignem esse Stoici putant aquis
 suis pascit.

3. *Diem pœne continuum.*] Propter Sphæ-
 ræ obliquitatem & solis deflectionem Ju-
 venal. Satyr. 2. 161. *minima contentos nosse*
Britannos. Tacit. in Jul. Agricolaë vita: *Nox*
clara & extrema Britanniaë parte, brevis,
ut finem, atque initium lucis exiguo discrimi-
ne internoscas &c.

4. *Dexteram porrigente.*] Extat Constani-
 tini numus quadrijugo curru in cœlum
 evolantis desuper manus e cœlo porrecta:
 similem haud dubie numum Constantio
 fuisse oportet.

5. *Constantium pium.*] Id respondit,
 quod pium imperatorem deceret. Videtur
 autem Constantius peculiari quodam no-
 mine pius dictus n. 8. *Dii boni quanta*
Constantium pium etiam in excessu suo felicitate
donastis! pan. 8. n. 4. *Erat ille Maximiani*
suppositus, tu Constantii pii filius.

6. *Electus es.*] Ita restituendum fuit ad

integritatem sensus, juxta veterem codi-
 cem.

7. *Pietati tuæ.*] Nihil enim æque gra-
 tum tibi, quam si a patre electus sis impe-
 rator.

8. *Auctoritate præscripta.*] Id est, irre-
 vocabilis quasi præscriptionis jure.

1. *Cydonum &c.*] Cydones populi insu-
 læ Cretæ, quorum urbs a Strabone *Cydo-*
nia, a Ptolemæo *Cydonis*, ab aliis *Cydon*
 appellatur.

2. *Omnesque illius curas.*] Ita Eusebius
 libro de vita Constantini. Addit vero Zo-
 naras *Constantio egrotanti, & ob ceterorum*
filiorum ineptam indolem mæsto, angelum as-
sistisse qui juberet, Constantino relinquere
imperium.

3. *Consensit exercitus.*] Annitente Ero-
 co Alamannorum Rege, qui ei adversus
 Pictos Britanniaë populos auxilio venerat.
Victor.

4. *Et quanquam tu.*] Rhenani editionem
 sequor. In aliis enim est, & *quanquam tui*
ad seniores principes de summa republica, mea-
dose mea quidem sententia.

blicæ quid fieri placeret retulisses, prævenerunt tamen studio, quod illi mox iudicio probaverunt. Purpuram statim tibi cum primis copiam tui fecit egressus milites, utilitati publicæ magis quam tuis affectibus fervientes, injecere lacrymanti. ⁴ Neque enim fas erat diutius fieri principem consecratum. Diceris etiam, Imperator invicte, ardorem illum te de- ⁵ poscentis exercitus fugere conatus equum ¹ calcaribus incitasse. Quod quidem, ut verum audias, adolescentiæ errore faciebas. Quis enim te ⁶ Cyllarus, aut ⁷ Arion posset eripere, quem sequebatur imperium? Illa, inquam, illa majestas, quæ Jovis subjecta nutu, nec Iridi deum nunciæ, sed prius commissa victoriæ, tam facile te comitata est, quam cito ad ter- ¹⁰ ras cœlo missa perveniunt. Sic modestiam tuam atque pietatem & differendi imperii conatus ostendit, & reipublicæ felicitas vicit.

IX. O fortunata, & nunc omnibus beatorum terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem ¹ prima vidisti! Merito te omnibus cœli ac soli bonis natura donavit, ² in qua nec rigor est nimius hiemis, nec ardor ¹⁵ æstatis, in qua segetum tanta fecunditas, ut muneribus utrisque sufficiat, & Cereris & Liberi, in qua nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis; contra pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte distenta, & onusta velleribus; certe quidem ³ propter quod vita diligitur, longissimæ dies, & nullæ sine aliqua luce noctes, dum quod illa litorum ²⁰ extrema planities non attollit umbras, noctisque metam cœli & siderum transit aspectus: ut sol ipse, qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Diiboni, quid hoc est, ^a quod semper ex aliquo supremo fine mun-

INTERPRETATIO.

a Quod semper ex aliqua extrema parte mundi novi dii veniunt universo orbi colendi.

NOTÆ.

5. *Neque enim.*] Neque enim diutius erat in luctu immorandum, ut cœlo donatum & consecratum Constantium desce-
remus.

6. *Calcaribus incitasse.*] Equum quidem calcaribus Constantinum incitasse refert Victor Schotti, cum effugiens Roma ubi obses religionis a Galerio tenebatur, veredis post se truncatis ad patrem in Britanniam convolare: id vero ipsum præstitisset ut exercitus ipsum ad imperium deposcentis votis sese subduceret, nemo est, opinor, qui dixerit præter panegyristen istum.

7. *Cyllarus.*] Castoris equus est, quem Juno a Neptuno acceptum ei tradidit. De hujus pernecitate passim apud poetas. Propert. l. 2. Eleg. 7. *Non mihi sat magnus Castoris iret equus*, Virg. Georg. 3. Pollucis equum fuisse dicit, *Talis Amyclei domitus Pol-*

lucis habenis Cyllarus. Sed hic fratrem pro fratre posuit licentia poetica, ut notat cum ceteris Virgilio interpretibus Servius.

8. *Arion.*] Equus Adraсто a Neptuno datus, cujus pariter pernecitatem celebrat Statius l. 6. *Thebaidos*, alique passim poætæ.

1. *Prima vidisti.*] Utrum nascentem, ut inde colligunt, quicumque Constantinum Britannum faciunt? an imperantem? Aut Cæsaris certe appellatione insignitum? ut contendunt alii. Id enim Eboraci, quæ Britanniae civitas est, contigisse, nemini dubium est.

2. *In qua nec rigor est.*] Auctor panegyrici respexit ad locum Taciti de Agricolaë vita, ubi id ipsum habet in lib. de Britannia *situ, temperie, fertilitate.*

3. *Propter quod.*] Non quod propter ut in

di nova deum numina universo orbi colenda descendunt? Sic ⁴ Mercurius a Nilo, cujus ⁵ fluminis origo nescitur, sic ⁶ Liber ab Indis ^b prope conficiis solis orientis, deos se gentibus ostendere praesentes. Sacratiora sunt profecto mediterraneis loca vicina caelo, & inde propius a diis mit-
 5 titur imperator, ubi terra finitur.

X. Imperatoris igitur filius, & tanti imperatoris, & ipse tam felici-
 ter adeptus imperium, quomodo rempublicam vindicare coepisti? Ignob-
 ilem credo aliquam barbarorum manum repentino impetu, & improvi-
 so latrocinio ortus tui auspicia tentasse. Affecisti poena temeritatis ² re-
 10 ges ipsos Franciae, qui per absentiam patris tui pacem violaverant: non
 dubitasti ultimis punire cruciatibus; nihil veritus gentis illius odia perpe-
 tua & inexpiabiles iras. Cur enim ulam reputet iuste severitatis offensam
 imperator, qui quod fecit tueri potest? ³ Tua clementia est, quae parcit
 inimicis, & sibi magis prospicit, quam ignoscit. Te vero, Constantine,
 15 quantumlibet oderint hostes, dum perhorrescant. Haec est enim ⁴ vera
 virtus, ut non ament, & quiescant. Cautior licet sit, qui devinctos ha-
 bet per veniam perduelles, fortior tamen est, qui calcat iratos. Renova-
 sti, Imperator, veterem illam Romani imperii fiduciam, quae de captis
 hostium ducibus vindictam morte sumebat. Tunc enim captivi reges cum
 20 a portis usque ad forum triumphantium currus honestassent, simulatque
 in Capitolium currum flectere coeperat imperator, abrepti in carcerem
 necabantur. ⁵ Unus Perses, ipso Paulo qui dedentem se acceperat depre-
 cante, legem illius severitatis evasit. Ceteri omnes in vinculis luce priva-

INTERPRETATIO.

b In ea fere parte ubi oritur sol.

NOTÆ.

vulgaribus editionibus est.

4. *Mercurius a Nilo.*] Plures Mercurii fuere. Alius in Cyllene Arcadiae monte natus, de quo *Æneid.* l. 8. 138. Alius in Bæoticis non procul a Tanagris in Corycio monte. Hic de eo sermo est, qui in Ægypto natus: notior vero est, quam ut ejus gesta commemorem.

5. *Liber ab Indis.*] Atqui Thebanus erat, sed & Indos petiit, delevitque. Unde victor reversus divinis honoribus exceptus est.

6. *Fluminis origo nescitur.*] De Nili origine Isaacus Vossius in commentario super ea re, quem tu consule.

1. *Ignobilem credo &c.*] Tangit Maximiani de Bagaudis victoriam, quam ut Constantino aduletur elevat. Maximianus autem videtur tum obisse.

2. *Reges ipsos Franciæ.*] Ascaricum &

Regaïsum, qui contra foedus cum Constantino initum se commoverant. Hos Constantinus in theatrum induxit belluis dilaniandos. *Eutrop.*

3. *Tua clementia.*] Alii *stulta clementia est*; id est, stultum est parcere inimicis ex metu, & sibi potius prospicere, quam ex pia quadam voluntate aliis ignoscere. Gruterus, *Tuta clementia est*, id est, cautior est & utrumvis elige.

4. *Vera virtus.*] Vera virtus est facere ut, vel qui te non ament, placide tibi obtemperent.

5. *Unus Perses.*] Perses Macedonum Rex an. V. C. 576. Philippo patri successit. Is undecimo post anno a Paulo Emilio victus ante victoris sui triumphalem currum ductus est. *Livius* l. 40. *Iustinus* l. 33. *Plutarchus* in Paulo Emil. *Velleius Patens.* &c.

ti, aliis regibus dedere documentum, ut mallent amicitiam colere Romanam quam exasperare iustitiam. Adeo & hoc boni confert pœna hostibus irrogata, ut non solum inimici ferocire non audeant, sed etiam amici impensius reveantur.

XI. Inde est igitur, Imperator, pax ista qua fruimur. Neque enim Rheni jam gurgitibus, sed nominis tui terrore munimur. Quamlibet ille aut arefcat æstu, aut resistat gelu, neutro hostis audebit uti vado. Nihil enim tam insuperabili vallo natura præclufit, quod non penetret audacia, cui aliqua conandi spes relinquatur. Ille est inexpugnabilis murus, quem extruit fama virtutis.¹ Sciunt posse se Franci transire Rhenum, quos ad necem suam libenter admittas; sed nec victoriam possunt sperare, nec veniam. Quid ipsos maneat ex regum suorum cruciatibus metiuntur, ideoque tantum abest, ut amnis illius transitum moliantur, magis ut comperta potestate desperent. Ubi nunc est illa ferocia? ubi semper infida mobilitas? Jam ne procul quidem Rhenum audetis accolere, & vix securi flumina interiora potatis. Contra hinc per intervalla disposita magis ornant limitem⁴ castella quam protegunt. Arat illam terribilem aliquando ripam inermis agricola, & toto nostri greges⁵ flumine bicorni mersantur. Hæc est tua, Constantine, de Ascarici Regisique supplicio quotidiana atque æterna victoria, omnibus quondam secundis præliis anteponenda.⁶ Semel acie vincitur, sine fine documento. Cladem suam, quamvis multi pereant, vulgus ignorat; compendium est devincendorum⁷ hostium duces fustulisse.

XII. Ut tamen omnibus modis barbarorum immanitas frangeretur, nec sola hostes regum suorum supplicia mœrerent, etiam immissa, Bructeris vastatione fecisti, Imperator invicte. In quo prima consilii tui fuit ratio, quod exercitu repente trajecto inopinantes adortus es, non quo aperto Marte diffideres, ut qui palam congregari maluisses, sed ut illa natio perfu-

NOTÆ.

1. *Fama virtutis.*] Ita restitui post Acidalium pro *fama virtuti*.

2. *Sciunt posse se &c.*] Addidi se ex suspitione Livineii. Ita enim videtur sensus requirere.

3. *Comperta potestate.*] Id est, ex quo intellexerunt quid possis. Gruterus mavult legi *cepto ponte*; quia enim in ms. erat *pote pro ponte*, acceptum illud ab imperitis librariis pro *potestate*. Pro qua conjectura facere videtur illud n. 13. *Insper etiam Agrippinensi ponte faciundo reliquias assidue gentis insulas. . . . ex quo nemo dubitat, quid perfecto ponte facturi sint, qui iam serviant inchoato.*

4. *Castella.*] Varia erant disposita ad

Rheni ripam castella, quibus Germanorum incursiones prohiberentur.

5. *Flumine bicorni.*] Rheno lavantur. Virg. Georg. 1. 272. *Balantumque gregem fluvis mersare salubri.*

6. *Semel acie &c.*] Semel acie vicisti, sed hoc iustæ severitatis exemplo in perpetuum eos comprimis.

7. *Hostium duces.*] Videtur in eo loco nimius, sed nimirum, ut æstus illud quod paulo duriusculum erat, hac arte emolliat.

1. *Bructeris.*] Bructeri Germaniæ populi, quos alii in Frisia Orientali, alii in Westphalia collocant, ubi nunc Markiæ comitatus.

giis silvarum & paludium bellum solita frustrari fugæ tempus amitteret.
 Cæsi igitur innumerabiles, capti plurimi. Quidquid fuit pecoris, cap-
 tum, aut trucidatum est. Vici omnes igne consumpti. Puberes qui in ma-
 nus venerunt, quorum nec perfidia erat apta militiæ, nec ferocia servi-
 tuti, ad pœnas spectaculo dati sævientes bestias multitudine sua fatigarunt.
 Hoc est, Imperator, fretum esse virtute sua atque fortuna, hoc est, non
 pacem emere parcendo, sed victoriam quærere provocando.

XIII. Insuper etiam¹ Agrippinensi ponte faciundo reliquiis afflictæ
 gentis insultas, ne unquam metus ponat, semper horreat, semper sup-
 plices manus tendat, cum tamen hoc tu magis ad gloriam imperii tui, &
 ornatum limitis facias, quam ad facultatem quoties velis in hosticum tran-
 seundi. Quippe cum totus armatis navibus Rhenus instructus sit, & ripis
 omnibus usque ad Oceanum dispositus miles immineat. Sed pulchrum ti-
 bi videtur, & re vera pulcherrimum est, ut Rhenus ille non solum supe-
 rioribus locis, ubi aut latitudine vadusus, aut vicinia fontis exiguus, sed
 etiam ibi novo ponte calcetur, ubi totus est, ubi jam plurimos hausit am-
 nes, quos hic noster ingens fluvijs, & barbarus Nicer, & Mænus inve-
 xit, ubi jam immani meatu ferox, & alvei unius impatiens in sua cornua
 gestit excedere. Servit profecto, Constantine maxime, ipsa rerum natu-
 ra numini tuo, cum in illa gurgitum altitudine tantarum molium funda-
 menta jaciuntur, fidam & stabilem firmitatem habitura. Junxerit quon-
 dam licet Hellesponti angustias classe connexa² Persarum rex potentissi-
 mus, temporarius ille transitus fuit. Simili navium continuatione Baia-
 num sinum straverit ab Augusto³ tertius Cæsar, delicata fuit illa vectatio
 principis otiosi. Hoc opus & difficile factu, & usu futurum est sempiter-
 num. Certe quidem jam tibi⁴ in exordio sui hostium movit obsequia, qui
 pacem supplices petierunt, nobilissimos obsides obtulerunt. Ex quo
 nemo dubitat, quid perfecto ponte facturi sint, qui jam serviunt in-
 choato.

XIV. Talibus te pro utilitate ac dignitate publica rebus intentum
 averterunt in se novi motus¹ ejus hominis, quem successibus tuis maxi-
 me favere decuisset. De quo ego quemadmodum dicam adhuc ferme du-
 bito, & de nutu numinis tui expecto consilium. Quamlibet enim merito
 pietatis tuæ questibus arguatur, debet tamen sibi vox privata moderari,

NOTÆ.

1. *Agrippinensi ponte.*] Agrippina colonia
Cologne olim Agrippina Ubiorum. Agrippi-
 næ Neronis matris patria. Urbs Germaniæ
 inferioris præclarissima ad Rhenum, libe-
 ra & Emporium: media inter Treverim &
 Monasterium urbem, cujus Archiepisco-
 pus Elector est imperii.

2. *Persarum rex.*] Xerxes Darii Hystaf-
 pis filius paterni regni, atque odii in Græ-
 cos hæres navibus Hellespontum junxit,

atque ut Eutropii verbo utar, *contabula-
 vit Olymp.* 75. *Herodoti Diod. sic Justin. Plu-
 tarchus &c.*

3. *Tertius Cæsar.*] Caligula. Suet. c. 19.
*Basarum medium intervallum Pateolanas ad
 moles tria millium & sexcentorum fere passuum
 ponte conjunxit &c.*

4. *In exordio sui.*] *Supple imperii.*

1. *Ejus hominis.*] Maximiani quem a
 Maxentio pulsum, ejectum ex Italia, Tre-

præsertim cum eum, qui tibi ex tantis beneficiis tuis, & tanto necessitudinum favore ingratus extiterit, adhuc ²contemplatui cogat ut quamvis irati revereat. Quid faciam igitur, ut tam profunda vulnera suspensa manu tractem? Usurpabo nimirum illa communia omnium facinorum patrocinia, quæ tamen plerumque etiam a sapientibus asseruntur, neminem hominem peccare ³nisi fato, & ipsa scelera mortalium actus esse fortunæ, contra autem deorum munera esse virtutem. Gratulare, Constantine, naturæ ac moribus tuis, quod te talem Constantius Pius genuerit, talem siderum decreta formarint, ut crudelis esse non possis. ⁴Illum autem non credo, cum venturus in lucem optionem vitæ, qua uteretur acciperet, fortis incurrisset fugiendam, quæ multis hominibus injustum, & postremo ipsi voluntarium ferret exitium. Ut enim alia mittam, hoc ipsum nonne fati necessitas tulit, ut ille pietati tuæ hanc referret vicem, quem tu ab Urbe pulsum, ab Italia fugatum, ab Illyrico repudiatum tuis provinciis, tuis copiis, tuo palatio recepisti?

XV. Quid, oro, sibi voluit? quid optavit? aut quid amplius adipisceretur his quæ a te fuerat consecutus? cui tu summa, & diversissima bona, privatum otium & regias opes, dederas, cui digredienti ¹ad annulos federas, cui impensius etiam quam tibi occurrere obsequia nostra mandaveras, cujus omnibus jussis sic statueras obedire, ut penes te habitus, penes illum potestas esset imperii. Quis nam ille tantus fuit non ardor potentis, quid enim te imperante non posset? sed error jam desipientis ætatis, ut tot natus annos, gravissimas curas, & bellum civile susciperet? Nullis, ut res est, muneribus fortunæ explentur, quorum cupiditates ratio non terminat, atque ita eos felicitas ingrata subterfluit, ut semper pleni sperum, vacui commodorum, præsentibus careant, dum futura

INTERPRETATIO.

a Etenim licet tua in eum pietas habeat iustam causam de ipso conquerendi, homo tamen privatus debet suo sermoni modum ponere.

b Utar communi illa defensione scelerum quam usurpare sepe etiam sapientes solent.

NOTÆ.

veris perhumaniter exceperat accepta etiam in uxorem Fausta ejus filia.

2. *Contemplatui cogat.*] Fæde corruptus locus, quem alii alio modo restituunt. Langius. *Adhuc contemplari cogamur, tuque quamvis iratus revereare.* Livineius *adhuc contemplatio tui cogat, ut quamvis irati reverentur.* Acidalius legit *Revereamur.*

3. *Nisi fato.*] Nota callidam Stoicorum nequitiam, qui ut tuto sibi esse improbis liceret scelerum suorum causam in fatum nescio quod rejiciebant.

4. *Illum autem credo.*] Negationem su-

stuli post Acidalius, ut sensus sit: cum animo tuo abundum fuit in mortale corpus o Constantine, te talem siderum decreta formarunt, ut crudelis esse non possis: Maximiano vero illa sors obtigit, quæ & ipsi, & multis aliis exitio fuit: sortitio autem illa ex Epicureorum doctrina sumpta est.

1. *Ad annulos federas.*] Veteres editiones sequor; sensusque est, honoris causa federas ad sinistram, in qua Græcos & Romanos annulum gestare solitos testantur. A. Gellius l. 10. c. 10. & Macrob. Saturn. 7.

prospectant. Atenim² divinum illum virum, qui primus imperium & participavit & posuit, consilii & facti sui non pœnitet, nec amisisse se putat, quod sponte transcripsit. Felix beatusque vere, quem vestra, tantorum principum, colunt obsequia privatum. Sed & ille multijugo ful-
 5 tus imperio, & vestro tegitur lætus umbraculo, quos scit ex sua stirpe crevisse, & glorias vestras sibi iuste vindicat. Hunc ergo illum, quæ ab illo fuerat frater adscitus, puduit imitari, huic illum in Capitolini Jovis templo jurasse pœnituit. Non mirum quod etiam genero pejeravit.

XVI. Hæc est fides, hæc religio Palatini sacrarii devota penetrali-
 10 bus, ut lente & cunctanter, jam scilicet cum illis belli consiliis, itinere confecto, consumptis copiis mansionum, ne quis consequi posset exercitus, repente intra parietes consideret purpuratus, & ¹ bis depositum ter-
 tio usurparet imperium, literas ad sollicitandos exercitus mitteret, fidem militum præmiorum ostentatione turbare tentaret; ² secure scilicet usu-
 15 rus exercitu quem venales manus habere docuisset? Quo quidem illius errore declaratum est, Imperator, quantus te militum tuorum amor complecteretur, quite omnibus donis, quæ ille promiserat, omnibus hono-
 rum oblationibus prætulerunt. Rara illa virtus continentiae, vix a paucis sapientiae præceptoribus tamen aliquando servata, propter te, Constantine,
 20 omnium hominum est facta communis; ^a nec solum hi quos ratio literæ, vitæ quies mitigavit, sed etiam ille militarium ardor animorum, respectu tui, lucra contempsit. Fuerint aliqui exercitus alacritate ac viribus tuo similes; tibi uni contigit exercitum habere sapientem. Multi olim fortasse pravi duces, armis impares, largitione certarunt, sed brevis eorum fuit
 25 & caduca popularitas, quos facile vicit quisquis imitatus est. Hic firmus, hic æternus est reipublicæ custos, quem ipsum per se milites amant, cui non blandita, nec vendita servit adulatio, sed simplex & sincera devotio. Dona tua, Constantine, manifeste sunt grata militibus, sed hoc gratiora quod tua sunt. Quæcunque porrigis, manu tua fiunt acceptiora. Quam

INTERPRETATIO.

^a Nec tantum illi quos ratio, disciplina, & vita quietior mansuetiores fecit, verum etiam milites animo ardentiores; tua causa questum neglexerunt.

NOTÆ.

c. 13. In Puteana editione est *ad annula fæderas* an legendum *te ad aram annulo fæderaveras*, seu quando fœdus cum eo inisti, seu cum ejus filiam in uxorem accepisti. Duplex hac enim obtinebat apud Romanos consuetudo. Alii legunt *sinister fæderas*: alii *ad mulos fæderas* &c.

2. *Divinum illum virum.*] Diocletianum qui Salonæ ubi privatus vivebat per literas a Maximiano ad resumendum imperium invitatus: *Utinam*, inquit, *Salonæ possedis*

visere olera nostris manibus instituta, profecto nunquam istud tentandum iudicaveris.

1. *Bis depositum.*] Primum Mediolani, ubi Diocletiani quem patris loco habebat exemplo, & auctoritate inductus deposuit purpuram. Tum resumptum imperium iterum Treveris abdicavit. Ac tandem tertio usurpavit imperium.

2. *Secure scilicet.*] *Eipavxαδς*: haud enim tutum est eo uti exercitu, qui venales ha-

nemo

nemo potest tecum hac ambitione contendere ? Insuperabile genus est largitionis, cum ipse militi præmium est imperator. Itaque tribuis tu quidem tuis exercitibus etiam plura quam cupiunt, sed tuum te magis nomen, tua ^a de memoria patris auctoritas, tuæ ætatis gratia, tua denique ista venerabilis forma commendat.

XVII. Pulchrum enim, dii boni ! & cœleste miraculum imperator adolescens, in quo illa, quæ jam summa est fortitudo, adhuc tamen crescit : in quo hic fulgor oculorum, hæc veneranda pariter & grata majestas præstringit simul & invitat aspectus. Talem ¹ magnum illum regem, talem ² Thessalum virum mente concipio : quorum summa virtus pulchritudini conjuncta celebratur. Non frustra enim doctissimi viri dicunt : ³ naturam ipsam magnis mentibus domicilia corporum digna ^a metari, & ex vultu hominis, ac decore membrorum colligi posse ⁴ quantus illos cœlestis spiritus intravit habitator. Itaque te cum ingredientem milites vident admirantur, & diligunt, sequuntur oculis, animo tenent, deo se obsequi ¹⁵ putant, cujus tam pulchra forma est quam certa divinitas.

XVIII. Statim igitur ut scœdum illud facinus audierant, ultro a te proficiscendi signum petiverunt, cum viatica dares, id ipsum sibi moram facere, plusque jam se quam sufficeret ex largitionibus tuis habere dixerunt. Inde arreptis armis portas petierunt, tot dierum iter a Rheno usque ad Ararim sine ulla requie peregerunt ; inde fessis corporibus, animis flagrantibus, crescente in dies ardore vindictæ quanto propius accederent. Tum quidem tua, Imperator, cura, qua refovendis eorum viribus a Cabillonensi portu navigia provideras, festinantibus pœne non placuit. ¹ Segnis ille & cunctabundus amnis nunquam fuisse tardior videbatur. ²⁵ Carinis tacite labentibus, & ² ripis lente recedentibus, stare se, non

INTERPRETATIO.

a Propter patris tui recordationem. a Parare.

NOTÆ.

bere manus didicerit.

3. De memoria patris.] Præpositio de apud ejus ætatis scriptores ferme sumitur pro eo quod est propter. Ita apud Tertullianum & Cyprianum ceterosque ejus ævi scriptores.

1. Magnum illum regem.] Alexandrum, quem non minus formosum, quam fortem fuisse historici ferunt.

2. Thessalum virum.] Achillem, cujus pulchritudinem Homerus multis in locis laudat.

3. Naturam ipsam.] Interdum tamen in turpi domicilio hoc est in scœdo corpore latet elegans & illustis anima. Vetus il-

lud de Galba, viro quam ingenioso, tam deformi. Ingenium Galbæ mali habitat.

4. Quantus illos.] Quantus illò ut legit Acidalius.

1. Segnis ille.] Arar, vel Araris. La Sagne. Fluvius Galliæ Comatæ, Sequanos ab Æduis separans, atque ad Lugdunum Rhodano congregiens. Oritur ex Vogefo monte in confinio Lotharingæ: Claudianus. Lentus Arar, Rhodanusque celer &c.

2. Ripis lente recedentibus.] A portu enim solventibus, ut est apud Virg. Æneid. l. 3. 72. terræ videntur recedere : sed quia non satis celeriter proyehebantur, ripæ

ire clamabant. Tum vero usum pedum manibus aggressi¹ incubuere remigiis, & naturam fluminis urgendo vicerunt, & tandem eluctati Araris moras, vix ipso Rhodano fuere contenti: parum illis videbatur concitus ruere, minus solito⁴ Arelate properare. Quid multa? Confitendum est, Imperator, cum hoc tuo vigore corporis, hoc mentis ardore, laborasti interdum, ut quem ducebas sequereris exercitum. Tanto enim omnes impetu ferebantur, ut cum illum Arelate deserto comperissent abiisse Massiliam, confestim navibus evolarent, effusoque cursu non jam Rhodani curricula, sed ipsa quodammodo ventorum flamina præverterent. Tanto illos incenderat amor numinis tui, ut quamvis scirent oppugnandam esse munitissimam civitatem, sufficere sibi crederent pervenire.

XIX. ¹Massilia enim, ut audio, in profundum mare prominens, & munitissimo accincta portu, in quem angusto aditu mediterraneus refluit sinus, solis mille quingentis passibus terræ cohæret, qua firmissimus, & turribus frequens murus opponitur. Quippe olim² Græcos, Italosque illuc convenas, cum artibus ingenioque pollerent, etiam ipse docuit locus omnia, quæ bello usui forent largius in eam partem, quæ adiri posset impendere, cum natura in ceteris sumptum operis remisisset. Itaque illam tum gravi fato Cæsari portas³ pro duce seniore claudentem, terra marique, ad motis machinis, aggeribus extructis, navalibus præliis sæpius oppugnatam, quam territam, vix obsessio diuturna patefecit, cum tamen Græculi magistratus & ipsum Cæsarem, & mox duces ejus & copias non tam viribus suis quam mœnibus repulissent. Atenim primo tuo, Imperator, adventu, primoque impetu exercitus tui nihil ejusdem Massiliæ altitudo murorum, nihil creberrimæ turres, nihil loci natura remorata est, quominus & portum caperes, & urbem continuo, si velles. Quippe tanta fiducia murum omnem milites invaserant, ut statim sine dubio ascensuri fuissent, nisi in parandis quas admovent scalis, conjecturam oculorum sublimitas fefelleret. Sed sic quoque multi, scalarum brevitate decepti, quod supererat ascensui extentis corporibus æquabant, & succedentium humeris sublevati jam intervalla pinnarum uncis manibus invaserant: adeo nihil periculi in vindictæ executione metuebant, ut sibi non murum scandere, sed ex æquo congregi viderentur.

XX. Sed, o singularem tuam, Constantine, pietatem, & sua semper officia etiam inter arma servantem! signum receptui dedisti, & victo-

NOTÆ.

lentius, quam optabant, videbantur ipsis recedere.

3. Incubuere remigiis.] *Æneid.* 6. 294. *Nunc o lecta manus validis incumbite remis Hectoris socii.*

4. Arelate.] *Arles.*] Urbs Galliæ Narbon. Archiep. ad Rhodanum fluvium. De qua *Ausonius* in *catal. clararum urbium.*

1. *Massilia.*] *Marseille* ad oram maris Mediterranei. Vide *paneg. sequentiæ n. 3. not. 3.*

2. *Græcos, Italosque illic.*] In hanc urbem Galliarum vetustissimam, artes omnes & literas Græci & Itali ex suis oris primum induxerant.

3. *Pro duce seniore.*] *Pompeio.* Quod quidem ipsi exitio fuit. Vide *comment.*

riam distulisti, ut omnibus tibi liceret ignoscere, ne quid atrocius faceret miles iratus, quam clementiæ tuæ natura pateretur. In quo licet optimi imperatoris sollicitudine caveris, ut inducti in fraudem milites penitendi tempus acciperent, atque ultro veniam precarentur; nos tamen, qui mitissimos sensus tuos intuemur, nihil est enim tam perspicuum quam in pectore tuo bonitas, illi te intelligimus pepercisse, quem, ^a si prima copiam habuisset irruptio, eripere ferro nemo potuisset. Ita, quod ad pietatem tuam pertinet, Imperator, & illum, & omnes ¹ quos receperat, reservasti. Sibi imputet quisquis uti noluit beneficio tuo, nec se dignum vita judicavit, cum per te liceret ut viveret: tu, quod sufficit conscientiae tuæ, etiam non merentibus pepercisti. ² Sed, ignosce dicto, non omnia potes: dii te vindicant & invitum.

XXI. Quod quidem nobis semper optandum est, ut prosperos habeamus etiam ultra vota successus, qui omnem spem in gremio majestatis tuæ ponimus, & tuam ubique præsentiam, quasi dari possit, expetimus. Ecce enim, dum ¹ a limite paulisper abscesseras, ^a quibus se terroribus ² barbarorum perfidia jactaverat scilicet, dum sibi illa proponunt: quando perveniet? ³ quando vincet? quando fessum reducet exercitum? cum repente audito reditu tuo velut attoniti conciderunt. Nec tuum pro republica votum ^b amplius quam unius noctis cura tetigit. Postridie enim quam accepto illo nuncio geminatum itineris laborem susceperas, omnes fluctus resedisse, omnem quam reliqueras tranquillitatem rediisse didicisti; ipsa hoc sic ordinante fortuna, ut te ibi rerum tuarum felicitas admoneret, diis immortalibus ferre quæ voveras, ubi deflexisses ad ⁴ templum toto orbe pulcherrimum, imo ad præsentem, ut venisti, deum. Vidisti enim, credo, Constantine, ⁵ Apollinem tuum, comitante Vi-

INTERPRETATIO.

^a Si copia facta fuisset primo impetu irrum- | nobis perfidi barbari, dum secum illud repa-
pendi. | tant.
^a Quam terrificis minis ostentaverunt se | ^b Plus una nocte te sollicitum tenuit.

NOTÆ.

Cæsaris de bello Gallico.

1. Quos receperat.] Fortasse quos deceperat. Ita placet Acidalio. Facit pro illa conjectura id quod est superius. Ut inducti in fraudem milites penitendi tempus acciperent.

2. Sed ignosce dicto.] Mirificus locus, &, si quis alius est, artificii plenus. Quia enim Constantinus Maximianum aut revera strangulari jusserat, aut jussisse credebatur, necem hanc deorum ultioni attribuit, atque ipso invito contigisse ait. Quem locum pœne exscripsit Pacatus in

Theodosii paneg. n. 44. Sed bene est, quod non omnia potes, tui te vindicant & invitum.

1. A limite.] A Rheni limitibus.

2. Barbarorum.] Francorum.

3. Quando vincet?] Adulatorie dictum: quasi Constantino unum & idem fuerit aliquo pervenire & ibi vincere.

4. Templum.] Apollinis, quod Augustoduni erat celeberrimum: de quo jam in orat. pro restaur. schol. n. 9.

5. Apollinem tuum.] Videtur Constantinus præcipuo cultu Apollinem coluisse, quod confirmant numi aliquot in quibus

Storia, coronas tibi laureas offerentem, quæ tricenum singulæ ferunt omen annorum. Hic est enim humanarum numerus ætatum, quæ tibi utique debentur ultra ⁶ Pyliam senectutem. Et imo, quid credo? vidisti. teque in illius specie recognovisti, cui totius mundi regna deberi vatum carmina divina cecinerunt. Quod ego nunc demum arbitror contigisse, cum tu sis, ut ille, juvenis, & lætus, & salutifer, & pulcherrimus imperator. Merito igitur augustissima illa delubra tantis donariis honestasti, ut jam vetera non quærant. Jam omnia te vocare ad se templa videantur, præcipueque Apollo noster, ⁷ cujus ferventibus aquis perjurya puniuntur, quæ te maxime oportet odisse.

XXII. Dii immortales quando illum dabitis diem, quo ¹ præsentissimus hic deus omni pace composita, illos quoque ² Apollinis lucos, & sacras sedes, & anhelæ fontium ora circumeat? Quorum scaturigines, leni tepore nebulosæ, arridere, Constantine, oculis tuis, & osculis sese inferere velle videantur. Miraberis profecto illam quoque ³ numinis tui sedem, & calentes aquas sine ullo soli ardentis indicio, quarum nulla tristitia est saporis, aut halitus, ^a sed talis haustu & odore sinceritas qualis

INTERPRETATIO.

^a Tam gustu & odore sincera, quam fontes gelidi sunt sinceri.

NOTÆ.

sub Apollinis forma exhibetur. Titulus soli in viſto. Sed hanc superstitionem felicis sine ejuravit imperatorum omnium primus Christianus.

6. *Pyliam senectutem.*] Id est, Nestoris ita dicti a Pylo patria, quæ agri Messeniaci oppidum est, in tractu occidentali Peloponnesi ubi regnabat. Cum autem Nestor tria secula vixisset tam sæpe apud auctores dicitur, non intelligendum, inquit Muretus, quasi trecentos annos vixisset, ut falsò putant, quicumque *ῥαῖα* pro centum annis semper accipiunt, sed octogenario majorem: *ῥαῖα* enim triginta sæpe annos significare tantum ostendit *Variar. lect. l. 10. c. 8.* Quanquam secus sentiunt Plautus, Propertius, Ovidius, Juvenalis, & alii, qui non uno in loco trecentos Nestorem annos vixisse disertis verbis aiunt. Et vero nihil esset causæ cur Nestoris senectus tantopere celebraretur. Si is nonaginta tantum annos attigisset.

7. *Cujus ferventibus aquis.*] De aquis perjurii ultricibus multa referunt auctores. Apud Palicos in Sicilia fontem fuisse aiunt, in quem, teste *Aristotele lib. de admirandis audicionibus n. 55.* si inscriptam jusjurandi tabellam projiceret juraturus aliquis, supernatabat tabella: Si fidem servaturus erat,

sui minus ibat illa pessum, perjuro combusto. *Maer. l. 5. Satur. c. 19.* Hanc aquam *vita integris hominibus suavem esse, perjuriis vero lethiferam.* Idipsum de eodem fonte tradit *Diodorus Siculus l. xi.* quem tamen *Solinus c. iv.* in Sardinia ponit; in quo errare *Salmasio* & aliis visus est, qui in Sicilia eum fuisse volunt: eumque perjuriis non necem ut alii volunt, sed cæcitatem tantum attulisse. Idem *Philostrophus in vita Apollonii* refert de fonte juxta Tyanam Cappadociæ urbem Jovi sacro, qui & frigidus ebullire, & cum ceteris foret innocuus, perjuriis pustulas liventes, & vomicas facere calamitosas dicebatur. Idem extat apud *Plinium l. 31. c. 2.* De fonte alterius generis agit *Ovidius Fast. l. 5.* in quo dum se perjury mercatores abluerent a Mercurio petebant, ut non præterita tantum, sed & futura perjurya aqua eluerentur. *Ablue præteriti periuria temporis, inquit; ablue præterita perfida verba fide... nec curent superi si qua locutus ero.*

1. *Præsentissimus deus.*] Constantinus.

2. *Apollinis lucos.*] Augustodunum, ubi hæc omnia.

3. *Naminiſtui.*] Id est, Apollinis, supra n. 31. not. 5.

XXIII. Interim quoniam ad summam votorum meorum tua dignatione perveni, ut hanc meam qualemcunque vocem, diversis ¹ otii & palatii officiis exercitam, ² tuis auribus consecrarem, maximas numini tuo 20 gratias ago; tibi que, quod superest, commendo liberos meos, præcipue illum jam summa ³ filici patrocinia tractantem, in quem me totum transtulit pietas; cujus felix servitus, siquando respexeris, maxime tuæ conveniet ætati. Ceterum quod de omnibus liberis dixi, lata est, Imperator, ambitio. Præter illos enim quinque quos genui, etiam illos quasi 25 meos numero quos provexi ad tutelam fori, ad officia palatii. Multi quippe ex me rivi non ignobiles fluunt, multi sectatores mei etiam provincias tuas administrant. Quorum successibus lætor, omniumque honorem pro meo duco, & si forte hodie infra expectationem mei dixero, in illis me confido placuisse. Si tamen hoc quoque tuum mihi numen indulerit, ut 30 ex hac oratione non eloquentiæ, quod nimium est, sed quantulacunque

D d iij

prudentiæ, & devote tibi mentis testimonium referam, cedant privato-
rum studiorum ignobiles curæ; perpetua mihi erit materia dicendi, qui
me probaverit imperator.

NOTÆ.

& patronum fisci: quæ duo munera interdum ab uno eodemque gerebantur. Is autem causis fiscalibus pro fisco interveniebat, in aula apud Comitem thesaurorum, id est sacrarum largitionum; in urbe, apud

præfectum ærarii; in provinciis vero, apud procuratorem Cæsaris. Atque hic quidem nihil decernere poterat, quin prius advocatum fisci audisset *l. ultima cod. de advocatis fisci*.

AD PANEGYRICUM VIII.

De hujus panegyrici auctore, & quo | menii vita panegyrico quarto a nobis
tempore ac loco pronunciatus sit, in Eu- | præfixa diximus.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Reddit rationem cur Flavienſium nomine imperatori
gratias agere Treveris maluerit, quam Auguſtoduni, dum in ea urbe eſſet
imperator.

DISTRIBUTIO I. Quam merito Conſtantiuus Æduis ſubvenerit.
II. Quanta eorum cauſa fecerit, n. 2.

I. PARS. Ædui omnium primi fratres populi Romani a ſenatu appellati, iidem reipublica ſupra ceteros populos additi, Galliarum adverſus tyrannos quantum in ipsis fuit deſenſores; & ideo Conſtantii liberalitatem experti, n. 3. ſeptem menſium obſidionem acerbiffimam ferre maluerunt, ac demum Claudio imperatore, cujus opem implorabant, in Gothica expeditione occupato, cum auxilii ſpes nulla eſſet urbem hoſtibus diripiendam tradere, quam fidem ſuam violare, n. 4. Huc uſque quam bene meritis Æduis ſubvenerit; nunc quam graviter afflictiſ. Novi cenſus acerbitate premebantur. n. 5. Accedebat ſoli iniquitas, n. 6. Magna ex parte vaſta loca & ſqualida, abrupta itinera.

II. PARS. Eorum urbem ingreditur Conſtantiuus miriſco concurrentium populorum ſtudio, n. 7. Benigne ſingulos compellat quid omnium maxime ſua cauſa factum velint, n. 9. Relaxat cenſum, deſinit vectigalium numerum reliqua debita remiſſurus, quantum fiſco ſuo deberent interrogat: iis ſeptem milia capitum remittit, hoc eſt, quartam amplius partem cenſum: utrum id ſufficeret percontatus, n. 10. quinque annorum reliqua vectigalia remittit.

IN FINE. Luſtrum illud laudat: atque inde ad Quinquennalia principis laudanda orationem convertit, n. 13.

E U M E N I I

G R A T I A R U M   A C T I O

C O N S T A N T I N O   A U G U S T O

F L A V I E N S I U M   N O M I N E .

I. **S**I Flavia *Æduorum*, tandem ¹æterno nomine nuncupata, sacra-
tissime Imperator, ²commovere se funditus, atque huc venire
potuisset, tota profecto coram de tuis in se maximis pulcherri-
misque beneficiis una voce loqueretur; tibi que reſtitutori ſuo, imo, ut ve-
rius fatear, conditori, ³in ea potiſſimum civitate gratias ageret, cujus eam
ſimilem facere cœpiſti. ⁴Sed quoniam id non poteſt, geſtit animo, quod
natura non patitur; clamoresque ſuos quibus quotidie laudes tuas tollit in
cœlum, exaudiri a te non ſinit interjeſta longinquitas ſua: id quod fieri
decebat, gaudiorum patriæ meæ nuncium ſponte ſuſcepi, ut eſſem jam
non ⁵privati ſtudii literarum, ſed publicæ gratulationis orator. Nolui e-
nim, ſacraſſime Imperator, cum in illo aditu ⁶palatii tui ſtratum ante
pedes tuos ordinem indulgentiæ tuæ voce ⁷divina, porrectaque hac inviſta
dextera ſublevaſti, numini tuo gratias agere. Nec mihi verba quamvis im-
parata deuiſſent, quis enim aut præparare ſe ad beneficia tam inſperata po-
tuiſſet, aut ab tanta gratulatione ⁸cohiberet? Sed habui rationem loci ac ⁹

I N T E R P R E T A T I O .

a Divina & plena humanitatis tuæ voce erexiſſi.

N O T Æ .

1. *Æterno nomine.*] Auguſtodunum intelligit, quam urbem Eumenius Flaviam appellat. Credo ut Flavio Conſtantino potius aduletur, quam ex rei veritate. Cur enim apud Ammianum Marcellinum nulla huius nominis mentio? Maxime cum is apud imperatorem ageret, qui eſſet ex Flavia gente. An id ei nominis contigiſſe dicamus, quod Romæ: quæ cum olim Commodiana a Commodò Auguſto dicta ſit, nullum reliquit huius nominis veſtigium.

2. *Commovere ſe funditus &c.*] Haud aſimile illud Tullii in Piſon. n. 52. mihi Roma ipſa prope concuſſa ſedibus ſuis ad complectendum conſervatorem ſuum procedere viſa eſt &c.

3. *In ea potiſſimum civitate.*] Treverem-

ſi ubi commorari imperatores ſolebant, cum in Galliis verſabantur, proindeque ubi habitam hanc orationem volunt Livi-
neius, & Rhenanus.

4. *Sed quoniam &c.*] Id eſt, ſed quoniam revera non poteſt ad tuos pedes accidere: ſaltem id geſtit animo, quod ſupra rerum naturam & conditionem eſſe agnoſcit.

5. *Privati ſtudii literarum.*] Eumenium agnoſce, quem Conſtantius *Æduenſibus* ſcholis præſecerat.

6. *Palatii tui.*] Deſcribit infra quomodo Conſtantinus Auguſtodunum ingreſſus in Palatio exceptus ſit n. 8.

7. *Cohiberet.*] Fortaſſe cohibere, vel ut emendat Acidalius præparari & cohi-
beri.

temporis, ne meus ille ardor animi, studiumque dicendi tibi quidem, quod mihi ad immortalitatem sufficeret, probaretur, sed propter assistentium paucitatem minus^b quam te dignum esset iret in populos; & te uno die de salute nostra multa tractantem, moraretur oratio, quæ pro magnitudine meritorum tuorum festinare non posset.

II. Nunc itaque cum in hac urbe, quæ adhuc assiduitate præsentiae tuæ præ ceteris fruitur, habebit enim¹ felicitatis æmulam Flaviam nostram, totus tibi amicorum tuorum comitatus, & omnis imperii apparatus assistat, & cum omnes homines omnium fere civitatum aut publice missi, aut
 10 pro se tibi supplices adsint; dicam, Imperator, ea quæ libenter agnoscas, & ceteri nobis indulta non crederent, nisi te cognoscente dixissem. Primum est autem, sacratissime Imperator, in agendis gratiis ostendere id quod indultum sit, non fortuitæ felicitatis, sed justæ fuisse clementiæ. Nam cum omnes homines² coram non indigentes juvare boni sit principis, tum præcipue
 15 bene meritis &³ graviter affectis subvenire sapientis est. Quod cum ostendero, non tam studio prædicandæ patriæ meæ, quam officio demonstrandæ providentiæ tuæ, tum potissime beneficiorum tuorum magnitudinem prosequar,⁴ tam majore voto quam ingenio. Quanam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Æduis se postulet anteponi? Qui
 20 primi omnium inter illas⁵ immanes & barbaras Galliæ gentes plurimis Senatusconsultis fratres populi Romani appellati sunt, & cum a ceteris Rhodano ad Rhenum usque populis, ne pax quidem posset nisi suspecta sperari; soli & consanguinitatis nomine gloriati sunt, & nuper, ut media præteream, Divum Claudium, parentem tuum,⁶ ad recuperandas Gallias
 25 soli vocaverunt, & ante paucissimos annos, quod maxime prædicandum,

INTERPRETATIO.

^b Quam tuæ majestati conveniret.

NOTÆ.

1. *Felicitatis æmulam.*] Imperatores identidem Augustoduni commorabantur.

2. *Coram non indigentes.*] Livineius pro coram scriptum putat gratiam. Mox indigentes, id est, gratia non indigentes: ex qua voce conflatum est coram. Acidalius legit etiam non indigentes.

3. *Graviter affectis.*] An graviter affectis ut infra, n. 5. Dixi quam bene meritis Æduis subvenire, Imperator, sequitur ut dicam quam graviter affectis. Certe quidem in omnibus exemplaribus, & editionibus est affectis, & vox illa hoc sensu usurpatur.

4. *Tam majore voto.*] Non hic emenda-

tione opus, ut nonnullis videtur nam Virgilius Æncid. 7. 787. *Tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis, quam magis effuso crudeſcunt sanguine pugnae.* Ita Lucretius, Plautus, Terentius & alii, pro tanto magis. Ac Tullius pro Deiotaro n. 8. *Per dexteram te istam oro... non tam in bellis, & in præliis quam in fide firmiorem.*

5. *Immanes, & barbaras.*] Utrum dictum illud ab homine Gallo, & Romano imperatori gratuletur, an quod ei præter Æduos aliæ ipsi provinciæ barbaræ videbantur?

6. *Ad recuperandas Gallias.*] A Terri-co tyranno occupatas,

plurima

lurima³ patris tui beneficia, partim rebus effecta perceperunt, partim animo significata, latantur.

III. Fuit olim¹ Saguntus foederata, sed cum jam tædio Punici belli novare imperium omnis cuperet² Hispania; fuit amica³ Massilia; protegi se majestate Romana gratulabatur; imputavere se origine fabulosa in Sicilia⁴ Mamertini, in Asia⁵ Ilienses; soli⁶ Ædui non metu territi, non adulatione compulsi, sed ingenua & simplici charitate fratres populi Romani crediti sunt, appellarique meruerunt: quo nomine, præter cetera necessitudinum vocabula, & communitas amoris apparet, & dignitatis æqualitas. Deinde cum finitimæ nationes, ipsi illi Romanæ fraternitati, non gloriæ invidentes, & usque in perniciem sui odiis incitatae, Germanos sibi auxilia- rios dominos invocassent, princeps Æduus in senatum venit, rem docuit; cum quidem oblato confesso, minus sibi vindicasset quam dabatur, scuto innixus peroravit. Imperata ope, Romanum exercitum, Cæsaremque⁸ cis Rhodanum primus induxit. Semita enim Galliæ usque ad id temporis Transalpina Gallia nominabatur. Sed enim Ædui totum istud quod Rhe- no, Oceano, Pyrenæis montibus, cunctis Alpibus continetur Romano imperio tradiderunt, hibernis hospitaliter præbitis, suppeditatis largiter com- meatibus, armis fabricandis, pedestribus equitumque copiis auxi- liantibus. Ita in unam pacem sociatis omnibus Celtarum Belgarumque populis, eripuerunt barbaris quidquid junxere Romanis.

I V. Dicet aliquis, vetera ista sunt: & quidem hoc sanctiora, quod vetera. Bonis enim meritis cum ætate dignitas & pondus accedit. At-

N O T Æ.

3. Patris tui.] Constantii. Vide *pag. 4.*

1. Saguntus.] Hodie *Moruedro*, oppidum olim clarissimum Hispaniæ Tarraconenfis in finibus Ederanorum, ab Annibale ever- sum: cum hi se & sua comburere accenso rogo, quam ei se tradere maluissent.

2. Hispania.] Infra in Pacati *pan. 4.*

3. Massilia.] Urbs Galliæ Narbonensis in ora Provinciæ, ad mare Mediterra- neum, olim non solum scholarum cele- britate, atque emporio, sed etiam mo- rum integritate clarissima, ut apud Plau- tum in *Casina mores Massilienses* proverbii instar dicantur pro moribus integerrimis.

4. Mamertini.] Populi olim e Samo in- sula, a Messanenlibus hospitio excepti, occupata urbe, illam Mamertinam appel- larunt: unde Tullius *act. 4. & 7. in Ver- rem Messana urbs, Mamertina, & populi Messanenſes, Mamertini* appellantur.

5. Ilienses.] Antiqui Ilii incolæ. Ilium autem, quæ & Troja, urbs Phrygiæ mi-

noris notissima inter Idam montem ad Orientem, & Ægæum mare ad Occi- dentem.

6. Ædui.] De Æduis, supra *pan. 4. n. 4. not. 2.*

7. Princeps Æduus.] Æduorum prima- rius magistratus, si Julio Cæsari credimus, Gallico quodam, sed corrupto vocabulo dicebatur *Vergobret*. An vero princeps Æ- duus alius ab eo fuerit nescio. Certe Julius Cæsar Divitiacum principem Ædum sæ- pe vocat, nunquam Æduorum magistra- tum.

8. Cis Rhodanum.] Rhodanus fluvius maximus Galliæ Narbonensis, ex Adura monte, e regione Rheni oriens, ad Lug- dunum accepto Arari, Viennam, Valen- tiam, Avenionem, & Arelatem alluit. *Le Rhodane.*

9. Pyrenæis montibus.] Pyrenæi montes Galliam ab Hispania determinant. De his supra, *Plinii paneg. n. 14. not. 9.*

1. Cum ætate.] Fortasse *ex ætate*,
E c

- que ut² magnos natu parentes magis magisque in dies veneramus & colimus; fratrum vero æqualitas, & liberorum soboles blandiore licet, levio-
 5 viore tamen animos tangit affectu; ita beneficia antiqua graviora sunt, quamvis præsentia suaviora videantur. Sed tamen si illa vetustate obso-
 leverunt, quid hæc recentia³ quæ pueri vidimus? Attende, quæso, quanti sit, Imperator, quod⁴ Divum Claudium, parentem tuum ad
 recuperandas Gallias primi sollicitaverunt: expectantesque ejus auxi-
 10 lium, septem mensibus clausi, & omnia inopix miseranda perpeffi, tum demum irrumpendas⁵ rebellibus Gallicanis portas reliquerunt, cum fessi
 observare non possent.⁷ Quod si vobis, & conatibus Æduorum fortuna
 favisset, atque ille reipublicæ restitutor implorantibus nobis⁸ subvenire
 potuisset, sine ullo detrimento Romanarum virium,⁹ sine clade Catalau-
 15 nica, compendium pacis reconciliatis provinciis attulisset fraternitas Æ-
 duorum. Ob hæc igitur merita, & prisca divus pater tuus civitatem Æ-
 duorum voluit¹⁰ jacentem erigere, perditamque recreare, non solum pec-
 cuniis¹¹ ad calendaria largiendis, & lavacris quæ corruebant extruendis,
 sed &¹² metæcis undique transferendis, ut esset illa civitas provinciarum
 velut una mater, quæ reliquas urbes quodammodo Romanas prima fe-
 cisset.

20 V. Dixi quam bene meritis Ædvis subveneris, Imperator: sequitur

NOTÆ.

2. *Magnos natu.*] Ita restitui ex Acidalio. In Puteana edit. est *magno natu.*

3. *Quæ pueri vidimus.*] Si Eumenius puer fuit sub Claudio secundo, anno nempe Christi 269. natum eum fuisse sub Galieno anno circiter 261. mihi verisimile fit.

4. *Divum Claudium.*] De hoc multa in *pmeg.* 4.

5. *Recuperandas Gallias.*] A Tetrico tyranno.

6. *Rebellibus Gallicanis.*] Bagaudis. De quibus supra. Bartholomæus vero a Chastenzæo juris doctor, idemque fiscalis Æduensis patronus, in hac ipsa oratione quam inferuit in suo *glorie catalogo*, quem librum characteribus Gothicis ante 150. annos Parisiis edidit; in contextum addit. *Cumque omni tempore de populo Rom. bene meriti fuerint, tamen liberos in securitatem abduci, & agros suos vastari viderant.*

7. *Quod si vobis.*] Flavix genti.

8. *Subvenire potuisset.*] Gotthico bello distentus. In quo quidem, si Trebellio fides est, cecidit barbarorum cccxx. millia: navium duo millia demersit. Cæsi in ea clade Peucini, Trutungi, Ostrogothi, Virin-

gui, Sigipedes, Celtæ, etiam & Eruli &c.

9. *Sine clade Catalaunica.*] Cum Aurelianus an Chr. 274. Tetrici tyranni exercitum ipso tradente Tetrico, plane cecidit. *Vopiscus, Victor, Pollio, Zosimus, & Zonaras.* Catalaunum autem urbs amplæ Gallix ad Matronam fluvium 20. leucis distat a Trevis meridiem versus, & totidem a Verduno in Orientem. *Chaalons sur Marne.*

10. *Jacentem erigere.*] Vide pan. 4. finem.

11. *Ad Calendaria.*] Puta, inquit Livineius, Constantium pro liberalitate suæ grandem reip. Flavienfium dedisse pecuniam, quam illi senori ad Calendaras pro more collocarent. Horat. Epod. l. od. 2. *Fam jam futurus rusticus, omnem relegit idibus pecuniam, quarit calendis ponere.* Gruterus legit ad *Calendaria*, id est, ad lavacra reficienda.

12. *Metæcis.*] Id est, colonis: *μέτοικοι οἱ ἀπ' ἐξέως πόλεως μεταστάντες ἐς εἰς ἐνέου ἀνοῦντες*, id est, metæci sunt, qui aliam urbem inhabitant priore relicta, Suidas ex *Aristophane in Equiritibus.*

ut dicam quam graviter afflētis: qui locus¹ nimium quantum plus mihi suppeditaret orationis si fas esset audiente te rebus tristioribus immorari. Ut igitur in prædicandis laudibus patriæ meæ, verecundia modum fecit, ne arroganter insurgerem; ita in commemorandis ejusdem malis & meus dolor, & tuarum aurium consuetudo cohibebit. Nihil enim libenter audis² nisi quos pro tuis gratuleris. Sed tamen, quæso, Imperator,³ injunge patientiam sensibus tuis, ut quemadmodum præstantes scientia medici non aspernantur vulnera inspicere quæ sanant, ita nunc tu paulisper audias Æduorum labores quos sustulisti. Neque enim potes⁴ sine experimento misericordiæ ad laudem clementiæ pervenire. Jacebat illa civitas⁵ non tam innixa Romanis, quam virium defectione prostrata, ex quo eam novi census exanimaverat acerbitas. Nec tamen iuste queri poterat, cum & agros qui descripti fuerant haberemus, &⁶ Gallicani census communi formula teneremur, qui fortunis nemini possumus æquari. Quo magis, Imperator, clementiæ tuæ gratias agimus, qui remediis sponte concessis, fecisti ut quod non poteramus jure petere, iuste obtinuisse videamur.

VI. Habemus enim, ut dixi, & hominum numerum qui delati sunt, & agrorum modum, sed utrumque nequam; hominum segnitia, terræque perfidia. Unde enim nobis⁷ Remus, aut⁸ Nervius, aut ipse ille de proximo⁹ Tricassinus ager, aut arator,¹⁰ quorum reditus cum labore contendunt? Quanquam merito quivis ignoscat ipsis cultoribus, quos piget laborare sine fructu. Siquidem ager qui nunquam respondet impendiis ex necessitate deseritur, etiam inopia rusticanorum,¹¹ quibus in ære alieno vacillantibus nec aquas deducere, nec silvas licuit excidere.¹² Ita

INTERPRETATIO.

^a Impera id animo tuo.

^a Quorum reditus æquant labores.

^b Quibus ære alieno oppressis.

^c Sic terra illa quæ quondam erat utcumque bona &c.

NOTÆ.

1. *Nimium quantum.*] Ita Tullius in oratore n. 87. *Tales qui in dicendo nimium quantum valent*, sed & utrobique aliqui legunt *mirum quantum*.

2. *Nisi quod tuis &c.*] Corruptus locus, quem cum Acidalio restituo. Alii legunt, *nisi pro quo tuis gratuleris*. Alii *nisi quos pro tuis gratuleris*.

3. *Sine experimento misericordiæ.*] *Malim miseriæ*, id est, nisi audias, nisi agnoscas alienam miseriæ, clemens necesse, nec haberi potes.

4. *Non tam innixa Romanis.*] Id est, non tam stabat hæc civitas, propter eam quæ inerat ipsi cum Romanis affinitatem, quam jacebat prostrata propter novum vestigal ipsi impositum.

5. *Gallicani census.*] Census duplici mo-

do fiebat, vel per capita, sive per focos; vel per agros, qui propterea describebantur a Censoribus, ut pro numero & modo agrorum esset vel major vel minor. Igitur sensus est: Nos quidem exanimat novi census acerbitas, qui aliarum provinciarum fortunas æquare non possumus. Nihil est tamen cur conqueramur, cum & agros qui descripti sunt habeamus, neque quidquam a nobis petatur, quam pro communi Gallici census formula debeat.

1. *Rhemus.*] *Rbemi*, populi quorum urbs Rhemi, seu Durocotorum in Gallia Belgica, ad fluvium Vidulam.

2. *Nervius.*] Populi Galliæ Belgicæ, *ceux du Haynaut*; propter Tornacum ad Scaldis fluvium.

3. *Tricassinus.*] De Tricassino oppido

quidquid olim fuerat tolerabilis soli, aut corruptum est paludibus, aut seri-
tibus impeditum. Quin etiam ipse ille ⁴ pagus Arebrignus ⁵ manu feritur in-
vida, cujus uno loco vitium cultura ⁶ perexigua est: nam retro cetera, silvis
& rupibus invia, securarum sunt cubilia bestiarum. Illa autem quæ subiecta
5 & usque ⁷ Ararim ⁸ porrecta planities, fuit quidem, ut audio, aliquando
jucunda, ⁹ cum per singulorum fines continua cultura procursus fontium
vallibus patentibus evehebat; nunc autem interclusis vastitate meatibus,
quidquid humilitate sua fuerat uberius, in voraginem & stagna ¹⁰ conver-
sum. Ipsæ denique vineæ, ¹¹ quas mirantur ignari, ita vetustate senuerunt,
10 ut culturam jam pœne non sentiant: ¹² radices enim vitium, quarum jam
nescimus ætatem, millies replicando congestæ, altitudinem debitam scro-
bibus excludunt, & ipsam propaginem non debitam, sed obiectam,
produnt imbribus eluendam, & solibus perurendam. Nec possumus,
ut ¹³ Aquitanis, aliisque provinciis familiare est, novis vitibus locum
15 ubique metari; cum supra saxa perpetua sint; infra humilitas prui-
nosa.

N O T Æ.

supra pan. 5. n. 14. not. 6.

4. *Pagus Arebrignus.*] Pagus non tan-
tum sumitur pro villula, ubi aliquot rusti-
corum casæ conjunctæ sunt, accipitur
etiam pro toto jurisdictionis tractu. Quo
sensu *Cæsar l. 1. de bello Gall.* scribit Hel-
vetiam totam in 40. divisam pagos, ho-
die 13. numerantur, quos *Canones* ap-
pellamus. Sic Dionysius agrum Romanum
ait fuisse in tractus quosdam distributum.
Arebrignus autem est pagus Æduorum cir-
ca Ararim fluvium.

5. *Manu feritur invida.*] Ita extat in
aliquot veteribus exemplaribus, id est,
ægre admodum feritur. In Puteana edi-
tione est *inani fertur invidia.*

6. *Perexigua est.*] Ita legit Acidalius
pro *perspicua est.*

7. *Ararim.*] Araris. *La Saone* de quo flu-
vio. *Supra pan. 7. n. 18. not. 1.*

8. *Porrecta planities.*] Augustodunum
ab oriente & meridie montibus elevatur ne-
morosis; a septentrione vero, & occidente
vallibus deprimitur; saltem circa ejus medie-
tatem a qua planities amenissima in septen-
trionem ad longitudinem 12. mille passuum; ubi
undeque fontes, rivulique circumfluunt.
Hæc Bartholomæus a Chasseneo in suo glo-
rie mundi catalogo lib. 12. cap. 60. Plura de
Æduensis urbis origine, dignitate, & situ
videri possunt apud Petrum a sancto Julia-
no, & Joannem Muncrium, qui ambo
commentarios eam in urbem ediderunt.

9. *Cum per singulorum fines.*] Sensus est:
cum assiduo cultu humum aut lapides
hinc & inde aggerendo, veluti canales
quidam ad altitudinem aliquam at-
tollebantur, quibus per patentes valles
in singulorum terras fontes induceren-
tur.

10. *Conversum.*] Adde est. Sensus erit:
Nunc autem quidquid propter humilita-
tem loci melius irrigatum ab his aquis
fuerat; adeoque & pinguius & uberius,
id omne mutatum est in atram quandam
ac lutulentam voraginem.

11. *Quas mirantur ignari.*] Id est, vineæ
quas mirantur, qui ad luxuriam quandam
foliorum, & ad farmentorum inutilem
silvam attendunt, ignari quid in iis vitii
lateat.

12. *Radices enim.*] Radices millies re-
pastinatæ tantam fibrarum & fuculorum
silvam egerant, ut scrobes ad debitam al-
titudinem fodi non possent, proindeque
ipsa vitium propago non satis obiecta,
vel corrumperetur imbribus, vel solis ar-
doribus ureretur. Pro ipsam propaginem non
debitam, sed obiectam, lege ipsam propagi-
nem non obiectam. Vox enim debitam e su-
periore versu in hunc haud dubie irrepisse
notat Cl. Puteanus, nisi forte cum Li-
vineio legeris non diditam, sed obiectam
nempe leviter &c.

13. *Aquitanis.*] Populi eam Galliæ
partem incolentes, quæ Garumna, mon.

VII. Nam quid ego de¹ ceteris civitatibus illius regionis loquar, quibus illacrymalle te, ipse confessus es? vidisti enim non ut per agros aliarum urbium, omnia fere culta, aperta, florentia, vias faciles, ^a navigera flumina ipsas oppidorum portas alluentia; sed statim ab eo flexu, e quo retrorsum via ducit in Belgicam, vasta omnia, inculta, squalentia, ^b muta, tenebrosa; etiam militaris ² via sit confragosa, & ^c alternis montibus ardua atque præceps, ut vix semiplena carpenta, interdum vacua transmittat. Ex quo sæpe accidit ut obsequia nostra ³ tarda sint, ^d cum paucarum frugum nobis difficilior sit evectio, quam ⁴ ceteris plurimarum. Quo magis, Imperator, pietati tuæ gratias agimus, qui cum scires ⁵ itinerum regionum nostrarum aditum atque aspectum tam fœdum tamque asperum, tamen illo deflectere, & urbem illam sola opis tuæ expectatione viventem illustrare dignatus es. Boni principis est libenter suos videre felices; sed melioris invisere etiam laborantes. Dii boni! quisnam ille tum nobis illuxit dies, ^e jam enim ad prædicanda remedia numinis tui ordine suo per- venit oratio, cum tu, quod primum nobis signum salutis fuit, portas ipsius urbis intraisti ^f quæ te habitu illo in sinum reducto, & procurentibus utrinque turribus amplexu quodam videbantur accipere.

VIII. Miratus es, Imperator, unde se tibi tanta ¹ obviam effunderet multitudo, cum solitudinem ex vicino monte vidisses. Omnes enim ex agris omnium ætatum homines convolaverunt, ut viderent quem superstitem sibi libenter optarent. Quod enim ² ad propagandos aliorum principum ³ so-

INTERPRETATIO.

^a Aptos ad navigandum fluvios.

^b Plena silentii, & tenebrarum.

^c Propter montes interjectos.

^d Cum pauca cibaria transportare nobis sit difficilium, quam aliis longe plura.

^e Nunc cursus orationis eo deductus est,

ut commemorem quæ remedia attulerit his malis tua majestas.

^f Quæ urbs te videbatur excipere curvo sinu suo, & turribus utrinque projectis quasi amplectendo.

NOTÆ.

tibus Pyrenæis, & Oceano definitur. La Guyenne.

1. Ceteris civitatibus.] Augustodunum erat Æduensis ditionis caput, cui suberant aliæ civitates, ut ex Tacito supra probavimus.

2. Via sit confragosa.] Via situ confragosa Livin. Cum enim viæ militares planæ esse ubique soleant, & ad comportandos com meatus faciles, vel via militaris apud Æduos erat confragosa, quod maxime facit ad regionis illius exaggerandam miseriam.

3. Tarda sint.] Ut si quando obsequii nostri ratio exigit ut cibaria tibi & com meatus afferamus, non nisi ægre & tarde id fiat, atque serius quam vellemus.

4. Ceteris plurimarum.] Non videtur abs re huic loco attexere quod Chastanæus hoc loco addit ex MS. Horum locorum, Imperator, ingenium est hujusmodi, ut te eorum aspectum non horruisse loco sit summi beneficii, recreasse vero plane non hominis, sed divinum opus omnes fatebuntur, nos proprie benevolentia coleamus sempiterna.

5. Itinerum] Fortasse abundat vox ista.

1. Obviam effunderet.] Constantini in Augustodunum urbem ingressus.

2. Ad propagandos.] Anton. Schonovius addit annos.

3. Solenni verborum more.] Variæ erant ejusmodi acclamationes. Nam apud Ter tull. Apologet. acclamat populus: De ne

Ienni verborum more juratur tibi, Constantine, soli, ultra omnium nostrum fata victuro: ^a secure vovemus, cui tam longa ætas propria debeatur. Magna est profecto vis post diuturnam ægritudinem atque mœstitiam surgentium gaudiorum. ^a Caluit in nobis ultra vires nostras animus ad lætitiā, & quodam præfagio futuræ felicitatis elati, tanta te exultatione suscepimus, ^b quasi jam indulgentiam quam daturus eras haberemus. Exornavimus vias quibus in palatium pervenitur paupere quidem supellectile: sed ^c omnium signa collegiorum, omnium deorum nostrorum simulacra protulimus, paucissima clarorum instrumenta modulorum, per compendia sæpius tibi occursura protulimus. Divites nos crederet, qui veritatem studio æstimaret. Sedenim providentiam tuam latere non potuit, quamvis bene dissimulata paupertas, intellexisti officiosam & honestam inopum vanitatem.

IX. Sponte nos ad numinis tui aditum vocas; sponte affari, sponte quid opis desideraremus, interrogare dignatus es. Hæc sunt, Imperator, vera ^d beneficia, quæ non precibus efflagitata, sed ex voluntaria tua bonitate proveniunt, & citra ullam ^e petendi molestiam, adipiscendi voluptatem dedunt. Neque enim parvi negotii est imperatorem totius orbis pro se peculiariter rogare, sub tantæ ^f majestatis aspectu perfricare frontem, vultum componere, confirmare animum, verba concipere, trepidanter dicere, apte definire, expectare responsum. Has omnes difficultates, Imperator, verecundiæ nostræ ^g remisisti, non solum ultro percunctando, quid remedii posceremus, sed etiam ^h tibi ipsi suggerendo quæ nos tacebamus, dum nos jacentes ad pedes tuos clementissimo attollis affatu. Vidimus misericordiam tuam humentibus oculis eminentem. Ibant per hæc ora lacrymæ, nobis ⁱ salutares, tibi gloriosæ; & nos invicem jam dolore discussio flebamus gaudio. Nam sicut agros diuturno ardore sitientes expetitus votis imber ^j ubertat;

INTERPRETATIO.

^a Animus lætitia gessit.

^b Quasi jam frucremur beneficio, quod

| accepturi eramus.

| a Tecum ipse disquirendo.

NOTÆ.

stris annis tibi Jupiter augeat annos. Apud Senecam ep. 31. & 71. *Tanto melior, surge & inspira*, & l. 6. natur. *Quæstion. Vade fortiter, vade feliciter.*

^{4.} *Secure vovemus.*] Tutum est tibi longos annos precari: haud dubie enim vota nostra implebuntur, siquidem tibi etiam absque votis nostris longa ætas debetur ut optimo principi.

^{5.} *Omnium signa collegiorum.*] Adducor facile ut putem in collegiis eruditorum hominum signa & imagines asservari solitas. Hæc vero prolata sunt ad solennem Constantini ingressum exornandum,

^{1.} *Petendi molestiam.*] Vetus est effatum nihil carius emi, quam quod precibus emendandum est. Et vero beneficii sui gratiam extinguit, qui non votum rogantis occupat. Vide Senecam de beneficiis.

^{2.} *Majestatis aspectu.*] Gruteri emendationem in contextum inserui, pro eo quod erat antea *majestatis affectu*.

^{3.} *Remisisti.*] Frequens apud ejus ævi scriptores loquendi modus. Ita pan. xi. n. 18. *Parvi autem, Imperator, putas esse beneficii, quo rogandi mihi periculum remisisti?*

^{4.} *Ubertat.*] Lege *uberat*, ut supra pan. Plinii n. 32. quem tu consule.

ita lacrymæ tuæ pectora nostra gaudiis irrigabant : ut quamvis nefas esset te flente lætari, vinceret tamen gratulatio religionem, cum lacrymæ illæ pietatis essent indices, non doloris.

X. Et hæc quidem nobis ad summam gratulationem sufficere potuissent, etiamsi remedium nostrorum spem distulisses, & quibus nos opibus levaturus esses, dubium reliquisses : sed tam prompta in te est natura bonitatis, ut quod pia mente conceperis, statim voce declares. Sic ingenui largique fontes ut ubique profint, ire festinant ; sic celeriter in terras cælo missa perveniunt ; sic denique divina illa mens, quæ totum mundum hunc gubernat, quidquid cogitavit illico fecit. In quo tamen, Imperator, si consilium ^b amici callidioris admitteres, esset quod fortasse reprehenderetur ; nimium te scilicet facile ea quæ sis tributurus aperire, & sine ullo artificio cito promere, quæ sperari diu debeant. Nescis, Imperator, tua commendare beneficia ; præstandi celeritate occupas tempus optandi. Sedenim indulgentiæ celeritate vicisti, Imperator, ipsa elementa quibus animamur & vivimus. Diu venturi hominis partus optatur, diu vagitus in conditi locuturam differunt vocem ; diu fruges hyems cohibet, ver elicit, æstas flore ¹ solidat, calor ⁴ ematurat ; tu nobis vitam pariter totam dedisti ; tu fructus meritorum tuorum statim nos metere, & in conditis referre iussisti. Relevaturus censum, definisti numerum. Reliqua debita remissurus, quantum deberemus interrogasti. Quæ interrogatio manifesta promissio fuit. Nam cum is qui omnia potest quid sibi debeatur interrogat, non curiose percunctatur ut sciat, sed liberaliter cupit audire quantum remittat.

XI. Separate igitur utraque dicam : neque enim quasi ¹ per saturam confundenda sunt tanta beneficia. ² Septem millia capitum remisisti, quar-

INTERPRETATIO.

a Ab astutiore aliquo peteres.

NOTÆ.

1. Cælo missa.] Tale illud pan. 7. n. 8. *illa inquam, illa majestas, quæ Jovis sublestinu, nec Fridi deum nuncie, sed pennis commissa victorie, tam facile te comitata est, quam cito ad terras cælo missa perveniunt.*

2. Amici callidioris.] Retineo vocem amici quæ abest in editione Puteana.

3. Solidat.] Virg. Georg. l. i. 179. *Arenam primum creta solidanda tenaci.*

4. Ematurat.] An maturat.

5. Et in conditis referre.] Metaphora ducta a messoribus, qui non simul & metunt, & metes condunt in horrea. Mos autem bonorum principum semper fuit, attritis bello, vel alia calamitate civitati-

bus ac provinciis, onerum fiscalium vacatione aut indulgentia subvenire.

1. Per saturam.] *Satura*, ut Festus l. 17. scribit, erat cibi genus ex variis rebus conditum, vel secundum aliorum interpretationem genus carminis, in quo multis de rebus conjunctim & confuse disputabatur : ex quo *satura* lex quæ multis aliis conferta legibus olim dicebatur ; vel *ῥῆγος πολλὰ πρὸς ἕως*, id est, lex quæ de pluribus rebus loquitur. Dicta a copia rerum, quasi a saturitate. Hinc satyræ nomen, quod vitiorum genus omne infectetur. Inde etiam saturum carmen.

2. Septem millia capitum.] Capita sunt

tam amplius partem nostrorum censuum ; & tamen utrum sufficeret hoc nobis sapius requisisti. O nos utrumne verecundos dicam nimium , an satis gratos ? qui reticuimus , hâsimus ,^a indulgentiæ tuæ ample fluenti modum fecimus. Plus adhuc præstare cupiebas , si ausi fuissetus exposcere.

- 5 Quantum sit hoc, Imperator, beneficium, quam necessarium nobis, ^b quam utile etiâ devotionis officiis , non queo satis dicere. ³ Remissione ista septem millium capitum, viginti quinque millibus dedisti vires, dedisti opem, dedisti salutem ; ⁴ plusque in eo consecutus es quod roborasti, quam recidisti in eo quod remisisti. ⁵ Quater tantum tibi firmum certumque redditum est,
 10 id quod irritum petebatur. Siquidem desperatio perferendi debiti etiam id quod dari poterat inhibebat, nec erat ratio conandi , cum non esset spes ulla complendi. O divinam, Imperator, tuam in sananda civitate medicinam ! Sicut ægra corpora & onerata stupentium torpore membrorum , rescata aliqua sui parte sanantur , ut imminuta vigeant quæ ⁶ exaggerata tor-
 15 pebant ; ita nos nimia mole depressi, levato onere confurgimus.

- XII. Nescit ^a taxare indulgentiam tuam , qui te putat ^b septem millia capitum sola donasse. Donasti omnia quæ stare fecisti. Quanquam enim adhuc sub pristina sarcina vacillemus, tamen levior videtur, ¹ quia non omnis perfertur ^c : ² exonerandi præsumptio dat patientiam sustinendi. Certe &
 20 nunc liberi parentes suos chariores habent, & mariti conjuges non gravate tuentur, & parentes adultorum non pœnitent filiorum, quorum onera sibi remissa lætantur. Ita omnium pietas ^d olim fessa respirat, & suos quemque juvat numerare securum, ^e cum plures adjuvant obsequia paucorum.

INTERPRETATIO.

a *Temperationem adhibuimus liberalitati tuæ largiter sese effundenti.*

b *Quam utile etiam ad præstanda obsequia, quibus tibi devovemur integra.*

a *Æstimare.*

b *Septem hominum millia beneficio comple-*

xum esse. Complexus es omnes quos pendendo tributo paves fecisti.

c *Fiducia certa levationis oneris.*

d *Antea oppressa.*

e *Cum multitudo capitum singulorum onus minuit.*

NOTÆ.

eributa , quæ in singula capita indicebantur. Glossæ veteres ; *Tributum capitulare* *ἱστικὸν φόρος*.

3. *Remissione ista.*] xxv. mille homines centum pendebant. Itaque huic eidem numero cum quartam amplius census partem remisisset , dedit vires 25. millibus : effecitque ut minore suo incommodo deinceps tributum solverent.

4. *Plusque in eo consecutus es.*] Plusque tibi consecutus es sublevando alios , atque ut facilius censum pendere possent efficiendo , quam tibi ademisti suum septem millibus tributum remittendo.

5. *Quater tantum &c.*] Rotundat nu-

merum : nam quater septem xxviii. conficiunt ; Augustoduni vero censa dumtaxat erant xxv. millia capitum. Hunc autem locum alii alio modo legunt , sed male meo quidem iudicio.

6. *Exaggerata.*] Alii legunt *exacerbata* alii *exacerbata*.

1. *Quia non omnis perfertur.*] In editione Puteana est *quia nemo vicino præfertur*. Alii sublata voce nemo legunt *quia nemo præfertur*. Acidalius *quia non omnis porro feretur*. Alii *quia non perferetur*. Ex his omnibus conjecturis ita mihi restituendus integritati visus est locus.

2. *Exonerandi.*] Παρὰ τὸν δέ.

Quo

Quo magis spe futuri temporis elevamur. Recreatur animus securitate præteriti, ^f remissisque reliquis nihil est quod respectandum timendumque sit, ^g quod aliquid virium venturis pensitationibus necet. Ita duorum temporum, quæ sunt maxima, molestia liberati sumus, ^h unum, atque id minimum, brevi labore transigimus. Nam cum præteritum tempus pro modo suo longum, futurum autem infinitum ⁱ sit; præsens tempus breve, & semper in partem utramque, mutabile, cum & a præterito relinquatur, & transeat in futurum; unus hic annus prope sensum non habet difficultatis, duorum temporum indulgentiis coarctatus, & quasi terminus quidam positus felicitati ^j & utriusque ^k confinis, quæ nos & præterito liberos facit, & in futuro securos.

XIII. Quinque annorum nobis reliqua remisisti. O lustrum omnibus lustris felicius! O lustrum quod merito hanc imperii tui æquavit ætatem! ^a Nobis ergo præcipue te principem dii creaverunt, quibus singulis hæc est nata felicitas, ex quo tu imperare cœpisti. Quinquennalia tua nobis etiam perfecta celebranda sunt. ^b Illa enim quinto incipiente suscepta, omnibus populis jure communia, nobis hæc propria quæ plena sunt. Præclara fertur Catonis oratio ^c de lustrisui felicitate. Jam tunc enim in illa vetere republica, ad censorum laudem pertinebat si lustrum felix condidissent, si horrea messis impleisset, si vindemia redundasset, si oliveta ^d larga fluxissent. Quid ergo nos convenit gratulari de hoc indulgentiæ tuæ lustro? lustro? quo licet nulla frugum cessarit ubertas, fecisti tamen ut omnia videantur fuisse largiora quam fuerint. Valet enim nos tantum habuisse; quantum debere desinimus, valet plena fuisse horrea, plenas cellas, cum in nullis reliquis hæreamus. ^e Hoc nobis est ista largitio quod terra mater frugum, quod Jupiter moderator aurarum. Quidquid illi parcius dederant, nobis tamen ex beneficio tuo natum est.

XIV. Quanam toto orbeterrarum auri argenti que metalla tam larga sunt, quis Tagus, quisve Pactolus tanto fluxerunt auro, quantum

INTERPRETATIO.

^f Et remissis iis quæ solvenda restabant, nihil est quod cavendum sit.

^g Quod aliquatenus minuat facultatem solvendi in posterum tribut.

^h Et a præterito dividatur.

ⁱ Et inter utriusque temporis fines medius.

^j Nostra præcipue causa.

NOTÆ.

3. Unum.] Præsens videlicet tempus, atque id minimum.

4. Confinis.] Legendum alii putant confinis vel confinium.

1. Æquavis ætatem.] Lustrum imperii tui.

2. Illa enim.] Confert Quinquennalia Constantini, cum remissione tribut in

quinque annos, quam singulis concessit.

3. De lustrisui felicitate.] Nullibi quod sciam, extat illa oratio: laudatur tamen a veteribus grammaticis.

4. Larga fluxissent.] An large?

5. Cum in nullis reliquis.] Cum expeditissimus cura solvendi, quod reliquum erat.

6. Hoc nobis est.] Tua illa liberalitas.

- liberalitate tua consecuti sumus ? non enim majoris est muneris abs te accepisse. Quin imo, quanto est durius extorqueri, quod proprium fuerit, quam non acquirere quod fuerit alienum ; tanto dulcior est remissa solvendi necessitas, quam lucrandi optata commoditas. Quam multi, Imperator Auguste, quos inopia latitare per saltus, aut etiam in exilium ire compulerat, ista remissione reliquorum in lucem exeunt, in patriam revertuntur, desinunt pristinam accusare pauperiem, desinunt odisse agrorum suorum sterilitatem, resumunt animos operi, præparant culturam, melioribus annuntur auspiciis, revisunt domos, referunt vota templis ?
- 10 Præsertim cum tu omnium nostrorum conservator adveneris, & quasi ille majestatis tuæ comes & socius, flagrabit tota civitas, gaudiis perstrepet, & cum proficisceris fortasse retinebit. Dabis enim veniam, amoris nostri contumeliam feres. Omnium sis licet dominus urbium, omnium nationum, nos tamen etiam nomen accepimus tuum jam, non antiquum.
- 15 ⁴ Bibracte quidem hucusque dicta est Julia, Pola, Florentia : sed Flavia est civitas Æduorum.

INTERPRETATIO.

a Privari per vim eo.

NOTÆ.

bis instar est abundantis terræ, &c.

2. Ille majestatis tuæ comes.] Quem velit, inquit Livineius, non expedit : Forſitan Faustum e Minervina filium. Acidalius legit : & pietas illa majestatis tuæ comes, &c. ut pietas vocetur benignitas illa qua Constantinus in Flavienſes erat uſus.

3. Amoris nostri contumeliam.] Quod cum injuriosum tibi eſſe videatur, tamen ex amore tui faciemus.

4. Bibracte quidem.] Hoc eſt, inquit Velleſus in ſua notitia Galliarum, Bibracte quidem in Æduis, ut & Pola Iſtriæ, & Florentia Tuſcorum a Julio Cæſare nomen acceperunt, & Julia ſunt cognominatæ : at civitas Æduorum primaria, nimirum Auguſtodunum, a Flavio Constantino, & Flavio Constantio, reſtitutoribus ſuis Flavia, incolæ Flavienſes appellantur.

AD PANEGYRICUM IX.

DE AUCTORE

ET QUO LOCO AC TEMPORE

PRONUNCIATUS SIT.

Habita eſt hæc oratio anno Chriſti 313. poſt Maxentii cladem, menſe opinor Januario, Treveris, antequam Conſtantine, inde ad pacandos Germaniæ tumultus diſcederet. Auſtor incertus. Tamen Cl. Puteanus hunc Nazario tribuit : Quod, inquit, conjicio ex ſtylo, & ex loco

panegyrici Nazarii Conſtantino dicti qui ſic incipit : Non commemorabo, inquit, hic teſtas continuis ſtragibus ripas, non oppletum acervis corporum Tiberim : perſtringi hæc ſatis eſt, quod & pridie prolixius mihi dicta ſunt. Nempe in hac ipſa oratione, qua ſuſius deſcribitur prælium, quo Maxentius de-

bellatus est a Constantino. Deinde ex ordine , | *ricus Nazarii , qui incipit : Dicturus Con-*
quo omnes nostri Panegyrici constituuntur in | *stantini &c.*
veteribus libris : subjicitur enim huic Panegy-

SYNOPSIS PANEGRICI.

IN EXORDIO. *Accessurum se ad imperatorem laudandum negat , nisi nefas esset ei , quem propter res leviores sepe laudasset , propter recuperatum imperium non gratulari.*

DISTRIBUTIO I. *Quam fortiter Constantinus adversus Maxentium bellum suscepit. II. Quam feliciter confecerit.*

I. PARS. *Disuadentibus amicis , auspiciis adversantibus , imperii sociis pœne desperantibus , cum quarta tantum exercitus parte Alpes transgressus , iturus adversus hostes duplo plures , cataphractos , & pro facinorum conscientia nunquam cessuros , n. 2. Maxentium Severus , Galerius , & Maximianus adorti erant cum ingenti exercitu , omnes infeliciter , n. 3. Sed pro Constantino justitia pugnabat. Hujus virtutes cum Maxentii vitiis conferuntur , n. 4.*

II. PARS. *Segusium , n. 5. Taurinos , n. 6. Mediolanum , n. 7. Veronam , n. 8. Aquileiam capit , ubi ex pertinacioribus alios morte afficit , alios gladiis in vincula mutatis constringi jubet , n. 11. Victo ad septimum ab urbe milliare Maxentio , eoque inter fugiendum e Milvio ponte in Tiberim collapsæ , n. 14. victor & triumphans in urbem ingreditur , n. 19. Quam dissimilis Cinna , Mario , & Syllæ , n. 20. Quam clemens erga cives , erga milites bonus , quos victoriarum socios habiturus in inferiorem Germaniam secum deducit , n. 21. Constantii gloriam superat , n. 24. Ob quæ omnia singularibus a senatu honoribus donatur , n. 25.*

IN FINE. *Jovem precatur pro æternitate Principis , n. 26.*

INCERTI PANEGRICUS, CONSTANTINO AUGUSTO.

I. **U**Nde mihi tantum confidentiæ , sacratissime Imperator , ut post tot disertissimos homines , quos & in urbe sacra , & hic rursus audisti , dicere auderem : nisi nefas esse ducirem , & com-

NOTÆ.

I. **E**T in urbe sacra] Romæ. Et hic. Opi- | discessum parabat in Germaniam , ut in
 nor Treveris , unde Constantinus | Constantini vita obsecravit.

missi cuiusdam sacrilegii religionem vererer, si is, qui semper res a numi-
ne tuo gestas prædicare solitus essem, hæc tanto majora pristinis silentio
præterirem; per quæ non pars aliqua servata, sed universa sibi est respu-
blica restituta? Neque enim ignoro, quanto inferiora sint ingenia nostra
5 Romanis. Siquidem latine & diserte loqui^a illis ingeneratum est, nobis
elaboratum; & si quid forte commode dicimus, ex illo fonte & capite
facundiæ^a imitatio nostra derivat. Sed quamvis conscius mihi infirmitatis
ingenitæ, & inchoati potius studii quam eruditi; cohibere me silentio ne-
queo, quo minus de^b recuperata Urbe, imperioque Romano, ^b & tan-
10 dem ex diuturna convulsione solidato, & ipse aliquid coner effari: ^c ut
inter tantos sonitus disertorum mea quoque vox tenuis exaudita videatur.
Etenim si in rebus bellicis ipsisque præliis non solum^d tubæ ac litui, sed
etiam^e Spartanæ tibiæ incentivum aliquod feruntur habuisse; credo, quia
magnos animos parvo licet modulo sufficit incitari: cur ego in me de tuo
15 favore diffidam, ^d ut sermonem meum studio potius tui cultus quam suis
viribus metiaris? Experiar igitur, ut possum, quanquam ^e oppletis auri-
bus tuis, ut sic dixerim, insufurrare, sine æmulandi fiducia cupidus imi-
tandi.

II. Ac primum illud arripiam, quod credo neminem adhuc ausum
20 fuisse; ut ante de constantia expeditionis tuæ dicam, quam de laude vi-
ctoriæ. ^{1a} Transacto enim metu adversi ominis, & offenso revocati, utar
libertate erga te nostri amoris, quem tunc inter metus & reipublicæ vota
suspendimus. Tunc, Imperator, tantum animo potuisse præsumere, ut
bellum tantis opibus, tanto consensu avaritiæ, tanta scelerum contagio-
25 ne, tanta veniæ desperatione conflatum, quiescentibus cunctantibusque

INTERPRETATIO.

a Imitando detorquemus in nostros usus.
b Et firmato post multorum annorum agita-
tionem.
c Ut inter tot eloquentium oratorum ap-
plausus.

d Ut orationem meam æstimes potius ex stu-
dio tibi placendi, quam ex sua tenuitate.

a Nam prætermisso & metu quem incutie-
bat infelix auspiciū, & offensione quæ fuit
in eodem iterando.

NOTÆ.

2. Illis ingeneratum est.] Nobis ingenera-
ta dicuntur, ad quæ facti videmur a natura,
sic ut nullo nobis labore consent: ela-
borata vero ea quæ non sine magna con-
sentione efficiuntur.

3. Recuperata urbe.] Post Maxentii cladē.

4. Tubæ ac litui.] Hoc differunt quod
tuba recta esset, lituus incurvus; illa pedi-
rum foret, hic vero equitum: sæpe tamen
promiscue accipiuntur ab auctoribus.

5. Spartanæ tibiæ.] Λακεδαιμονίαι τὰς
ἰξιδές &c. Lacedæmonii non ad tubarum
fragorem, sed ad tibiæ & lyre modu-
los cytharæque, prælium inibant. Pausa-

nias in Laconicis. Plutarchus περὶ μνηστήρων.

6. Oppletis.] Aliorum oratorum sermo-
nibus.

1. Transacto enim metu.] Id est, significa-
tione adversi ominis. Alii legunt metu pro-
nutu. Mox pro offenso legam offensa; vel
offensione. Infra dicit contra Haruspicum
monita id bellum esse susceptum: quare
crediderim primum ductum esse auspiciū,
quod adversum fuit, tum illud idem revo-
catum ac repetitum, iterum adversum fuisse.
Hoc, & ea quæ consequuntur, huic loco,
qui multum vexavit interpretes, lucem
afferant.

tunc ^a imperii tui sociis, primus invaderes? Quisnam te deus, quæ tam præsens hortata est majestas, ut, omnibus fere tuis ³ comitibus & ducibus non solum ⁴ tacite mussantibus, sed etiam aperte timentibus, contra consilia hominum, ⁵ contra haruspicum monita ipse per temet liberandæ Urbis tempus venisse sentires? Habes profecto aliquod cum illa mente divina, Constantine, secretum, ^b quæ, delegata nostri diis minoribus cura, uni se tibi dignatur ostendere. Alioquin, fortissime Imperator, sic quoque, cum viceris, redde rationem. Rhenum tu quidem toto limite dispositis exercitibus tutum ⁶ reliqueras; sed hoc majores pro te suscepimus metus, quod nobis potius quam tibi consulebas, nostramque pacem ¹⁰ magis quam bellum, quod aggrediebare, firmaveras.

III. Næ tu, Imperator, nimio nostri amore nescisti ad securitatem nobis vere providere; ^a qui non omnia tecum ¹ arma movisti, cum tua conservatio, salus nostra sit. Et quid opus erat ipsi Rheno instructis & militibus & classibus, quem jam pridem barbaris nationibus virtutis tuæ ¹⁵ terror obstruxerat? An ostentare voluisti diligentiam tuam, ² divisis copiis inter custodiam pacis & belli; aut etiam jactanter & gloriose probare liberandæ Urbi te sufficere cum paucis? vix enim quarta parte exercitus contra centum millia armatorum hostium Alpes transgressus es: ut appareret penitius considerantibus, id ^b quod nos fugit in amore trepidantes, non ²⁰ dubiam te, sed promissam divinitus petere victoriam. Duxerat magnum Severus exercitum, & ³ hostem suum perfidia desertus armaverat. Majo-

INTERPRETATIO.

^b Quæ cum nostri curam diis minoribus committat.

^a Qui non omnes copias tecum duxisti.

^b Quod nos præ amore tui trepidi non agnovimus.

NOTÆ.

2. Imperii tui sociis.] Galerio & Licinio Augg. Severo & Maximino Cæsaribus.

3. Comitibus & ducibus.] Comites, unus; Duces, multarum civitatum rectores erant, quæ singulæ suos Comites haberent.

4. Tacite mussantibus.] Æneid. 11. 346. sed dicere mussant. Æneid. 12. 657. Mussat rex ipse Latinus.

5. Contra haruspicum monita.] Haruspices vates fuere vel Hetrusci, vel ab Hetruscis haruspicinam edocti: quorum ars in eo præcipue versabatur, ut inspectis victimis futura prænunciarent. Qui autem vocem illam ab hara seu ab hostia sumpta in hara cum Donato repetunt, haruspices scribunt: qui vero ab aris cum Isidoro deductum volunt, scribunt aruspices. Quæ hic sunt de infelici

omine, de haruspiciis, de adverso auspicio, fortasse accipienda sunt de Labaro, quod sub hujus expeditionis initium Constantino visum est. Crucem enim mali apud Romanos ominis fuisse, nemo opinor nescit. De prodigio illo vide Constantini vitam ad annum 307.

6. Reliqueras.] Majorem exercitus partem ad Rhenum adversus Francos tutandum reliquerat.

1. Arma.] Copias, exercitus.

2. Divisis copiis.] Aliis ad Rhenum relictis, aliis in Italiam ductis.

3. Hostem suum.] Maxentium, adversus quem Severus Cæsar a Galerio Augusto missus, Maxentii artibus proditus a suis, raptim fugere necesse habuit pene solus, mox vel Ravennæ, vel Romæ in via Ap-

res postea copias Maximianus admoverat, ⁴ & ipse transfugis circumcisus videbatur prospere refugisse. Ipse denique ⁵ qui pater illius credebatur, dis-
cissam abhumeris purpuram detrahere conatus, senserat in illud dedecus sua
fata transisse. ⁶ Mille & sexaginta annis contractas ex toto orbe divitias mon-
strum illud, redemptis ad civile latrocinium manibus, ingesserat. ^c Ad-
hoc aliena matrimonia, innocentium capita cum bonis passim donando,
usque ad mortem devotionis obstrinxerat parricidas: omnes autem insi-
diatos sibi, aut palam aliquid pro libertate conatos, poenis affecerat, ar-
mis opprefferat. Et inter hæc utebatur ejus urbis majestate quam cepe-
rat; totam Italiam conductis ad omne facinus satellitibus oppleverat.

IV. Hæc omnia, Imperator, cum cogitares, scires, videres, nec
te paterna gravitas, nec tua natura temerarium esse pateretur; dic quæso,
quid ¹ in consilio nisi divinum numen habuisti? An illa te ratio ducebat,
² (sua enim cuique prudentia deus est) quod in tam ³ dispari contentione non
poterat melior causa non superare; & innumerabiles licet ille copias pro
se objiceret, pro te tamen justitia pugnaret? Ut enim omittam illa quæ
non decet comparari; quod ⁴ erat ille Maximiani suppositus, tu ⁵ Con-
stantii Pii filius; ille despectissimæ pravitatis, detortis solutisque mem-
bris, ⁶ nomine ipso abusiva appellatione mutilato; tu, quod sufficit dice-
re, tantus ac talis: ut hæc, inquam, omittam; te, Constantine, pa-
terna pietas sequebatur, illum, ut falso generi non invidemus, impietas;

INTERPRETATIO.

^c Præterea alienas conjuges, innocentium hominum vitam; & bona sine discrimine parricidis dando, eos ita sibi devinxerat, ut suam ipsi vitam devoverent.

NOTÆ.

pia a Maxentio ipso interfectus est.

4. Et ipse transfugis.] Maximianus Her-
culius præclare secum actum putabat, quod
Maxentii manus effugisset, amissis copiis
pene omnibus, quæ item ad Maxentium
transfugerant.

5. Qui pater illius credebatur.] Adversus
eos, qui Maxentium Maximiani verum fi-
lium fuisse putant, multum facit hic locus,
& n. 4. Ut omittam quod erat ille Maximiani
suppositus &c. iterumque: Ut falso generi in-
videmus &c. & illud Victoris: Maxentium sup-
positum ferunt arte muliebri tenere mariti ani-
mum laborantis auspicio praviissimi capti a pue-
ro &c. id est, a prole mascula. Deinde Ano-
nymus Valesii. De cujus (Maxentii) origine
mater eius cum quaesitum esset, Syro quodam ge-
nitum esse respondit.

6. Mille & sexaginta annis.] Bellum enim
Maxentii illud incidit in an. V. C. 1060.

1. In consilio.] Alii in consilium.

2. Sua cuique deus.] Respexit ad illud
Æneid. 9. 185. An sua cuique deus sit dira
cupido?

3. Dispari contentione.] Supra enim n. 3.
Constantinum alloquens, vix quarta parte
exercitus contra centum milia armatorum ho-
stium Alpes transgressus est.

4. Erat ille.] Elegans Maxentii & Con-
stantini oppositio. Illius mores, crudeli-
tatem, libidines, stupra, proscriptiones, ca-
lumnias & magicas artes vide apud Euseb.
Zonaram, & Eutrop, &c.

5. Constantii pii.] Extat numus in Tri-
stani commentariis histor. cujus titulus D.
Constantio pio principi. Vide pan. 7. n. 8.
not. 7.

6. Nominis mutilato.] Indicare videtur
Maxentium a Maximiano dictum truncato
& mutilato nomine.

7. Soli dicata conjugio.] Igitur Minervi-
nam, ex qua Crispum suscepit, uxoris loco

te clementia, illum crudelitas; te pudicitia⁷ solidicata conjugio, illum libido stupris omnibus contaminata; te divina praecepta, illum superstitiosa maleficia, illum denique spoliatorum templorum, trucidati senatus, plebis Romanae fame eneatae piacula; te⁸ abolitarum calumniarum, te prohibitarum delationum, te conservatio, atque homicidarii sanguinis gratulatio. In tam diversa causarum ratione divino consilio, Imperator, hoc est, tuo, non militum multitudinem, sed partium merita numerasti.

V. Magnus Alexander cum praeter¹ Macedonas suos² cunctae Graeciae, ³ a universo Illyrico innumerabilem dilectum posset indicere, nunquam majores quadraginta millium copias duxit, inhabile regenti ratus¹⁰ quidquid excederet, & turbam potius quam exercitum. Tu vero etiam minoribus copiis bellum multo majus aggressus es; tanto scilicet tua virtute propria potior, quanto ille numero instructior. Et ille quidem contra⁴ leves Medos, & imbelles Syros, & Parthorum arma volatica, & Asiaticos, optantes mutare servitium, rem gessit praelii unius eventu; ¹⁵ tibi vincendierant milites, pro nefas! paulo ante Romani, armis omnibus more primae classis armati, & pro facinorum conscientia nunquam nisi⁵ morte cessuri. Probavit hoc prima obstinatio eorum, qui sub ipsis Alpium jugis munitissimo licet muro ac situ tenentes⁷ oppidum ausi fuerunt te imminente resistere, ac portas claudere; non credentes illi quidem, ²⁰ ut audio, te ipsum adesse; quis enim crederet tam cito a Rheno ad Alpes imperatorem cum exercitu pervolasse? sed qui tamen non solum praesenti numini tuo, verumetiam nunciato nomini cedere debuissent. Lucrunt igitur illico dementiae suae poenas, cum oblatam sibi a clementia tua veniam recusassent. Neque enim vallo fossaque obsessio inchoata est, nec ²⁵ ⁸ cuniculis agendis, nec machinis admovendis, nec incutiendo ariete

INTERPRETATIO.

a Cum posset ex universa Illyria innumera-
biles copias contrahere, nunquam plus quadra-
ginta millibus militum conduxit, existimans
inutile esse imperatori quidquid hunc numerum
superaret.

NOTAE.

habuit. Vide Constantini vitam.

3. Abolitarum calumniarum.] Victor Schotti de illo. Commodissimus multis rebus fuit, calumnias sedare legibus severissimis &c. Idipsum habet Euseb. & pan. 6. n. 38.

1. Macedonas.] De Macedonia supra pan. 3. n. 17.

2. Cunctae Graeciae.] Varii variis temporibus fuere Graeciae limites. Itaque si late sumitur, Epirum, Macedoniam, & Thesaliam complectitur: si vero strictius, Achaiam tantum, Peloponnesum, & insulas.

3. Universo Illyrico] Illyricum inter Macedoniam, ad ortum; Istriam, ad oc-

casum; Pannoniam, ad septentrionem; & mare Adriaticum, ad meridiem.

4. Leves Medos.] Medi Persis, Parthis, & Assyriis finitimi ad mare Caspium habitant.

5. Tibi vincendi erant.] Elevat quantum potest Alexandri victorias, ut Constantini virtus major appareat.

6. More primae classis armati.] Id est, cataphracti.

7. Oppidum.] Segusiam, de qua urbe vide pan. 10. n. 17.

8. Cuniculis agendis.] Nota rationem expugnandarum urbium illo tempore usurpatam. Vide Lipsium de militia Romana.

tentati quassatique sunt muri, sed statim injectæ faces portis, scalæ propugnaculis; nec solum fundis eminus telisque missilibus, sed hastis, gladiis. Ita res⁹ simul cæpta & patrata, junctusque rebellibus fuit conatus & exitus.

- 5 VI. ¹Gomphos, urbem Thessaliæ, quoniam abnueret obsequium, C. Cæsar² uno die sustulit. Sed ille Græculos homines adortus est, tu subalpinos; ille solos incolas, tu etiam militare præsidium: ille non potuit captos a direptione defendere, tibi licuit clementiam tuis victoribus imperare. Sed illi quidem Gomphensum clades documento ceteris fuit,
10 tibi paulo post alia in³ Taurinatibus campis pugna pugnata est, non trepidantibus ex victoria tua rebellibus, sed iratis incensisque ad ulciscendum animis, ^aquos fortunæ inclinatio restringere debuisset: nec vero temere ac passim vagis hostibus, ut facile palantes cæderentur; ^bsed⁴ acie in cunei modum structa, descendantibus retro in altitudinem lateribus; quæ
15 cum prima avide confingeret, reflexa impeditos certamine circuiret. Sed tu id providens, præmissis utrinque qui obviam irent, & simul si quid insidiarum lateret excuterent; ipse obfirmato illo capite, dejectaque acie in fugam versa, tanto majorem in processu stragem edidisti, quanto amplioribus subsidiis instructa constitierat. Ita usque ad Taurinatum muros fusi
20 cæsiq;e, obseratasque nacti portas ab incolis, etiam corporum suorum mole clauferunt.

- VII. Quid tibi aliud sperare potuisti miles infelix, ^aturpissimo illi tunc devote prodigio? jam enim non insulto, sed doleo. Constantinum tu tantum sanguinis fundere coegisti. Cui, quia salutem vestram a vobis
25 impetrare non licuit, pene displicuit ipsa victoria. At non Taurinatibus, neque ceteris Italiæ civitatibus idem animus fuit, qui te, Imperator, exultantes gaudio certatim ad se vocaverunt. Missæ ab omnibus legatio-

INTERPRETATIO.

^a Quos fortuna inclinata coercere debuisset.

^b Sed exercitu composito in figuram cunei lateribus retro abeuntibus in profunditatem; ut dum anterior pars exercitus nostri certaret animose, latera hostium explicata circumdarent nostros occupatos certamine. At tu præcavens illud, præmissis qui occurrerent obviam, & si-

mul explorarent, an aliquid insidiarum lateret; tu ipse coniecto in fugam pertinaci illo rostro, & facie cunei aperta, tanto majorem fecisti stragem in progressu certaminis, quanto &c.
^a Quem tam prodigiosa ac turpis clades manebat.

NOTÆ.

9. Simul cæpta & patrata.] Sallust. Jugurt. uno die inter duos Reges captum, atque patratum bellum fuit.

1. Gomphos.] Gomphi urbs Thessaliæ, apud Epiri confinia, primoque inde venientibus occurrens, Gonno finitima: a Larissa supra 40. mill. pass. in occasum distans; de qua Statius l. 4. Syl. & crebris iter alligare Gomphis.

2. Uno die sustulit.] De hac Cæsar's expeditione vide Dionem l. 41.

3. Taurinatibus campis.] In campis qui circa Taurinum sunt. Taurinum autem urbs Italiæ subalpina, Pedemontii caput. Hodie Turin.

4. Acie in cunei modum.] Id est, exercitu in cunei modum composito. Cuneus autem multitudo peditum, que primo angustior, res,

ñes ; oblati undique commeatus : ut appareret quandiu desiderassent , cui se tam prompte bello adhuc restante committerent. ¹ Qui fuit dies ille, quo Mediolanum ingressus ? quæ gratulatio principum civitatis ? qui plausus populi ? quæ securitas intuentium te matrum, te virginum ? quam duplici fructu fruebantur , cum pulcherrimi imperatoris formam viderent, & licentiam non timerent ? Ostentare se omnes , & tripudiare , sine ullo de reliquiis belli metu , & ² auspiciu victoriæ tuæ pro consummatione metiebantur. Non Transpadana provincia videbatur recepta , sed Romana. Quis enim crederet tantis successibus tuis ullum obstaculum fore , quo minus omnes exercitus se clementiæ tuæ traderent , cum virtutis experimentum novissent ? Muros vi ceperas , acie palam viceras. Quis tam demens videbatur , ut aut obsideri auderet , aut congregi ? præsertim cum tu , dies aliquot Mediolani resistens , tempus sibi omnibus consulendi dedisses , ut de te sperarent.

VIII. Sed enim ærumnosa illa , & ¹ jampridem media ætate nostra civili sanguine maculata Verona , maximo hostium exercitu tenebatur , acerrimis ducibus , ² pertinacissimoque præfecto ; scilicet ut quam ³ coloniam Cnæus Pompeius aliquando deduxerat , ⁴ Pompeianus everteret. O miserabilem Veronensium calamitatem , quos non tam tua , quam intestina satellitum preffit obsidio ! quippe ⁵ Athesis ille saxis asper , & ⁶ gurgitibus vorticosus , & impetu ferox , oppugnationem prohibebat , omnemque retro regionem ⁶ evchendis copiis tutam defensamque præstabat. Quod tamen ne diutius hostem juvaret , providentia tua factum est , cum

INTERPRETATIO.

² Crebris vorticibus rapidus.

NOTÆ.

inde latior , & adversariorum ordines rumpit. Milites caput Porcinum appellant extremam partem cunei. Vegetius.

1. Qui fuit dies ille.] Triumphalis Constantini in urbem Mediolanum ingressus.

2. Auspiciu victoriæ.] Ex felici victoriæ initio, de ejusdem consecutione existimantes.

1. Jampridem media ætate.] Id est , ante 30. circiter annos cum Sabinus Julianus invadens imperium a Carino in campis Veronensibus occisus est. Victor Schotti. Itaque auctor hujus panegyrici tum agebat annum 60. cum hanc orationem habuit. Certe quod media ætate sua contigisse istud ait , id est , cum esset in flore ætatis , quæ ætas media dicitur , ut observavi pan. 7. n. 1. not. 3. Verona autem urbs est ad fluvium Athesim , Tridentum inter , & Mantuam Verone.

2. Pertinacissimo præfecto.] Ruricio , viro strenuissimo.

3. Coloniam.] De illa colonia. Tacit. hist. l. 3. Quæsitum inde, quæ sedes bello legeretur. Verona potior visa , patentibus circum campis ad pugnam equestrem , qua prævalebant : simul coloniam copiis validam in rem famamque videbant.

4. Pompeianus.] Utrum Ruriciu inteligit , natum forte in Pompeii oppido ? an Carinum fortasse e familia Pompeii ? An demum Constantinum ?

5. Athesis.] Fluvius ex finibus Rhætorum Tridentum & Veronam alluens , & in mare Adriaticum se exonerans l' Adige , De quo Virgil. Æn. 9. 680.

6. Evchendis copiis.] Advchendo comæatu. Infra n. 18. ad Tybrim , tu Romæ tuæ alior copiis subvchendis. Seneca de

superioribus in locis, qua lenior amnis, & ignari hostes erant, exercitus parte ⁷ projecta ancipiti periculo, clausos obsessosque ^b peiora experiri armis coegisti, adeoque omnes ⁸ qui eruptionem tentaverant cecidisti, ut ipse etiam ⁹ dux cum parte copiarum ad arcessenda auxilia muris excesserit, ⁵ majorem miser adducturus exercitum, ut majore comitatu cladis occideret. Quo quidem tempore præcipua apparuit tua, Imperator, cura simul & animi magnitudo, ¹⁰ qui redeunti illi, minore exercitu congredi, quam obsidionem intermittere maluisti, ne respirare clausis, aut effugere, aut imminere tergo liceret.

¹⁰ IX. Et primo quidem, ut audio, aciem instruxeras duplicem, ^a mox proviso adversariorum numero, explicari itatim in frontem ordines, & extendi latius arma jussisti, ^b ex tuo animo nimirum animos tuorum omnium metiens, quamvis gravius inde pondus infringi posse impetu pauciorum. Laudare me existimas, Imperator, cuncta quæ in illo prælio feceris? ¹⁵ Ego vero ¹ iterum queror. Prospexeras omnia, disposueras universa, summi imperatoris officia compleveras, cur ipse pugnasti? cur te densissimis hostium globis miscuisti? cur salutem reipublicæ in pericula tanta misisti? An nescire nos putas, quod dum nimio rapereris ardore, in media hostium tela deveneras, & nisi viam tibi cædibus aperuisses, spem totius generis humani & vota deceiveras? ²⁰ Toto quippe impetu ferebare, torrenti similis amni, quem abruptæ radicitus silvæ, & convulsa funditus saxa sequerentur. ³ Quid tibi est, Imperator, cum inferiore fortuna? Illos pugnare fas est, quibus suo cujusque fato aut vincendum est, aut cadendum; tu, cujus ex vita omnium fata pendent, ad ullum discrimen accedas? in-

INTERPRETATIO.

^b Peiorem sortem ferre.

^a Mox explorato hostium numero.

^b Ex fortitudine tua æstimans fortitudinem

tuorum omnium, ac ratus molem exercitus hosti licet graviorem, posse perumpi vigore pauciorum.

NOTÆ.

Benef. l. 6. c. 7. Nec fluminibus gratias agimus, quamvis aut magna navigia patiantur, & ad subvehendas copias largo ac perenni alveo excurrant.

7. *Projecta.*] An *trajecta*? Schonovius.

8. *Qui eruptionem tentaverant.*] Aut *qua eruptio tentata erat.* Sic enim Liplius & Livincius legunt. Non *qua eruptio tentaverat*, ut est in editione Puteana.

9. *Dux.*] Nempe Ruricius.

10. *Qui redeunti illi.*] Qui Veronam redeunti, post irruptionem factam, occurrere maluisti, cum ea tantum parte exercitus, quæ accincta erat ad bellum, in quo non erat parum periculi: quam ad copias om-

nes tecum educendas obsidionem intermittere, & obsessis dare locum aut respirandi, aut effugiendi, aut te inse-quendi.

1. *Iterum queror.*] An *iterum quæro*? neque enim, ut notat Acidalius, antehac questus fuerat, sed quæsierat, ut ratio suscepti belli sibi redderetur.

2. *Toto quippe impetu.*] Simile illud pan. 2 n. 5. *Toto quippe prælio ferebare, non aliter quam magnus amnis solet hybernis imbris auctus & nubibus.*

3. *Quid tibi est.*] Loco movenda fuit integra hæc phrasis juxta Acidalii mentem: quod nemini non probandum confido. In

ter tot tela gladiosque versere ? Quis hoc a te exigit ? aut quis pati possit, ut quidquam in te belli casibus liceat ? Deceat te, Imperator, hostem ferire ? Imo non decet laborare.

X. Spectavit ¹ ex edito monte Xerxes navale certamen. Augustus ² aliud agens vicit apud Actium. Fuit etiam qui ³ sublatus in scalas invicem nexas concurrentes eminus vidit exercitus, ut nec interesset periculo, & adesset eventui. Ignava, inquires, sunt hæc exempla: sed tuta; graviorque metus est periculi tui, quam lætitia victoriæ. An non ipsi te, cæsis fugatisque hostibus, interfectoque etiam ipso eorum duce, ⁴ comites & Tribuni corripuere lacrymantes, amplexique illud tuum anhelum pectus, ¹⁰ cruentas manus, & quidquid de sanguine profundæ cædis emerferat, hinc atque inde clamarunt: quid egeras, Imperator ? In quæ nos fata ⁵ projeceras, nisi te divina virtus tua vindicasset ? Quæ hæc est impatientia ? aut ¹⁵ quo tibi manus nostras, si versâ vice pugnas ipse pro nobis ? Hæc ego non dicerem, Imperator, neque ab aliis dicta memorarem, nisi beneficio tuæ lenitatis tutior esset nostra in verbis, quam tua in armis audacia. Nova enim quadam varietate naturæ, confusoque virtutum temperamento, idem es in præliis ferocissimus, & parta securitate mitissimus.

XI. Cum enim dato obsessis tempore pœnitendi, ¹ Aquileiam quoque de legatis eorum ac supplicibus recepisses, cunctique se tibi deditissent, ²⁰ quos obsidendo servaveras, ignovisti omnibus. & vitam quam desperaverant reddidisti. Et quidem iussisti arma deponere, ut multo tutius victoris pietate tegerentur, ut tamen pertinaciæ suæ merita sentirent, corripere eos vinciri que iussisti, non ad supplicium, sed vitam; ne conscientia timore diffugerent, ² graviterque delinquerent, conservari que iterum non ²⁵ mererentur, si servati non fuissent. Sed unde tanto hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulo ante armatas manus possent ?

NOTÆ.

editione Puteana. Quid tibi est, Imperator, cum inferiore fortuna ? toto quippe impetu ferbare, torrenti similis &c.

1. Ex edito monte.] Ex monte Ægalco, qui e regione Salaminis erat, Xerxes spectabat classem, quæ a Græcis plane deleta est. Herodot. 7. Justin. l. 3. Diod. Sic. De Xerxe jam supra dictum, pan. 7. n. 13. not. 2.

2. Aliud agens.] Bellum Actiacum fortasse sumit pro Siculo, in quo Augustus per Agrippam, aliosque exercitus duces, Pompeium inter Mylas & Naulochum superavit, an. V. C. 718. Dum ipse tam arcto somno devinctus esset, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur. . . Neque prius surrexisset, ac militibus in conspectum fuisset, quam a M. Agrippa fugate essent hostium naves. Suct.

Augusto cap. 16. Nam in Actiaco bello, dextrum navium Fulianarum M. Lario commissum, Lævum Arruntio, Agrippæ omne classici certaminis arbitrium. Cæsar ei parti destinatus, in quam a fortuna vocaretur, ubique aderat. Velleius l. 2. c. 85.

3. Sublatus in scalas.] Quis ille tandem fuerit, nusquam reperi.

4. Comites.] De Comitibus supra n. 2. not. 3.

5. Proieceras.] An projecisses.

6. Quo tibi manus nostras ?] Aut quo tibi manus nostras poscis ?

1. Aquileiam.] De Aquileiensi expugnatione vide supra pan. 6. n. 6. not. 2.

2. Graviter.] An gravius ? ut Acidalio placet.

Stupere milites qui producendos susceperant, & custodiæ curam abnue-
re, & prius nescire quid facerent; ipsi etiam qui tibi in consilio erant,
ipse etiam præfectus hære; cum tu divino monitus instinctu¹ de gladiis
eorum^a gemina manibus aptari claustra iussisti, ut servarent deditos gladii
5 sui, quos non defenderant repugnantes.

XII. O pulcherrimum, & qui omnium oculis subjici debuisset,
triumphum virtutis & clementiæ tuæ! cujus enim potentiæ fuit hostibus
arma deripere, ejus humanitatis deditos ad impunitatem suis armis alliga-
re, atque ita vincere, ut eos ferri illius; quod contra te gesserant, quo-
10 tidie pœniteret? Gladius ille quem in te distrinxerat hostis infestus, ipse do-
mini sui manus tenuit, & paratus ad cædem, custos factus est ad salutem.
¹ Magnus poeta dum bellorum toto orbe surgentium discursum apparatus-
que describit. *Et curva*, inquit, *rigidum falces conflantur in enses*?
Triste nimirum tempus id, cum instrumenta cultui pecudum præparata,
15 in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucro-
nes in salutaria vincla curvantur, & exarmatum hominem non interimunt,
sed coercent; deditosque hostes gladii sui collisi obtusique tutantur, qui
nihil illis prodesse integri acutique potuerunt.

XIII. Omnium ergo armorum ministeria ad diversos effectus arbi-
20 trio tuo serviunt, Imperator, tibi vincunt gladii, tibi servant; te pu-
gnante feriunt, te ignoscente custodiunt. Ut deus ille mundi creator &
dominus eodem fulmine suo¹ nunc tristes, nunc lætos nuncios mittit: ita
eadem sub numine tuo tela inimicos, aut supplices tuos pernicie, aut
conservatione discernunt. Eripuisti, Imperator, adversariis tuis gladios,
25 ne quis incumberet dolori. Superasti, & eosdem manibus suis innoxios
reddidisti. Ut & clementiæ & vindictæ tuæ satisfaceres; quorum sangui-
ni peperceras, arma fregisti.^a Vita enim hominum, diu parta, semper
servanda est, si liceat: ferrum inventu facile, usu mutabile. Ideo quæ
erant reparabilia conflasti, quod redivivum non erat reservasti. Quid si-

INTERPRETATIO.

^a Conflari retinacula apta geminis mani-
bus vinciendis.

^a Nam vita humana diutino labore pro-
curata, retineri perpetuo debet quantum fas
est, contra vero ferrum facile invenitur, &

ad quoscunque usus adhibetur. Quamobrem
ferrum quod revocari poterat in pristinam
formam, conflando mutasti: conservasti vero
quod revocari non poterat, nempe vitam.

NOTÆ.

3. *De gladiis eorum.*] Militum enses in
vinculorum formam conflari iussit.

1. *Magnus poeta.*] Virgilius, Georg. l. 1.
508.

1. *Nunc tristes, nunc lætos.*] Locus hic
revocat in mentem illud *Seneca* l. 2. *quest.*
c. 41. Jovi tres manubias dari, quarum
prima moneat, secunda profit, tertia ad-

hibitis consilio diis emittatur: quod qui-
dem iisdem pene verbis confirmat *Fe-*
stus.

2. *Ne quis incumberet dolori.*] Clarior erit
sententia si legatur ut est in codice Pithce-
no, *ne quis incumberet dolore superatus, vel*
ut suspicatur *Puteanus, ne quis incumberet*
dolore super acie.

mile fabulæ ferunt ? conversa esse humana corpora in fontes , aut pecudes , aut aves ? Fœda & degener talis conversio. Gladius mutatus in manicas : ^b hoc est ^c quod securitas post timorem , quod umbraculum post calorem. ^c Splendorem mutatio perdidit , sed aciem retudit.

XIV. Studium & humanitas tua hortata est , Imperator , hucusque ⁵ ^a ut exultatio nostra verbis illud luderet. Sed jam ad potiora redeamus. Recuperata omni ¹ cis Padum Italia , ipsa jam ad te supplices manus Roma tendebat , cui ² portentum illud infederat , nihil conari ausum ad tot nunciosuarum cladium. Quippe ipsa se vilissimi hominis obsidebat ignavia , & ³ degeneres animos timor arguebat. ⁴ Stultum & nequam animal nusquam extra parietes egredi audebat. Ita enim aut prodigiis , ^b aut metus sui ¹⁰ præfagiis ^d monebatur. Pro pudor ! intra parietum custodias , Imperator. Non ille aspirare in campum , non exerceri armis , non pulverem pari. Astutus quidem , ^c ne virorum officia tentantem in illo palatio marmoratis parietibus incedere. Nam in ⁷ Salustianos hortos ire , peregrinatio & ex- ¹⁵ peditio putabatur. Et hæ quidem deliciæ toto illo tempore , quo ⁸ orbem obsederat , semet incluserat , turpissimam hanc ejus formidinem protegebant. Non enim se imbellem , sed beatum , non inertem , sed securum videri volebat. Quoties milites in concionem vocabat , ^d se solum cum illis imperatorem , alios per limites pro se militare jactabat. Fruimini , aiebat , ²⁰ dissipate , prodigite. Hæc erat miserorum brevis & caduca felicitas.

XV. Ac ne tum quidem cum tot adversa suorum prælia comperisset ,

INTERPRETATIO.

^b Id est ferrum prius timoris causam , nunc securitatis causam fuisse.

^c Splendorem hac mutatione amisit.

^a Ut letitiam nostram hoc lusu verborum significaremus.

^b Eo metu , quem auspicia ei incutiebant.

^c Ne quidem ut viri saltem officium esset , deambulare in eo palatio , cujus parietes sunt e marmore.

^d Se unum pariter & illos imperatores esse , alios in finibus pro se arma ferre.

NOTÆ.

3. Quod securitas.] Quod hoc loco est conjunctio.

1. Cis Padum Italia.] Loquitur Treveris homo Gallus.

2. Portentum illud.] Maxentius.

3. Degeneres animos.] Sumptum illud ex Æneid. l. 4. 13.

4. Stultum & nequam animal.] Durum verbum , sed tamen Tullius haud multo honorificentius adhibet in virum consulem , quem præsentem in senatu compellabat : & Seneca de benefic. l. 2. c. 16. timidissimum animal appellat Alexandrum.

5. Monebatur.] Lege movebatur ut suspicantur omnes interpretes : vel si hanc scri-

pturam retinueris , sensus erit , ita facere eum admonebat metus , quem sua ei auspicia incutiebant.

6. Ne virorum officia.] Lubenter inseram quidem : ut sit , ne virorum quidem officia tentantem.

7. Salustianos hortos.] Quos C. Crispus Salustius , historicus insignis , vir opulentus , idemque magnificus , sub Quirinale extra Pomœrium ad Collatinam portam adornavit. Is Tullii temporibus vixit ; neque desunt qui scribant Terentiam Marci Ciceronis uxorem , ab eo repudiatam , Salustio nupsisse.

8. Orbem obsederat.] Forte legendū Urbem. G g iij

- obviā ire conatus est ad resistendum, ^a cum ¹ Padi limite, aut Apennini jugis uteretur; sed literas calamitatum suarum indices supprimebat. Interdum etiam palam, ut usque ad portas veniretur optabat; non intelligens majestatem illam Urbis qua pridem ² admotos exercitus sollicitaverat,
 5 jam flagitiis ipsius deformatam, & sedibus suis pulsam, ad tua auxilia transisse; nec ullis præmiis posse corrumpi ^b quos tibi, præter liberalitatem tuam, & sacramenti fidem, tot victoriarum gloriæ dicavissent. Quis enim miles, qui ductu atque auspiciis tuis toties felicissime dimicasset vulnera illi sua venderet? belli jam pene confecti summam concederet? At-
 10 enim tu idipsum de ardore totius exercitus sentiens, sine ulla hæsitandi mora, qua brevissimum per eos iter est, raptō agmine advolasti; celeritatem illam in agendo ³ Scipionis, & ⁴ Cæsaris, tunc maxime cupienti Romæ representans. Hæc est fiducia imperatoris invicti, & suorum mentibus freti, non dubitare, nec trahere bellum, sed proximum quodque
 15 pugnae tempus putare victoriam, non enim res erat tibi, uti Quinto Maximo cum Annibale victore, ut post res asperas locum tempusque captares, sed urgere te successus tuos, & continuare victorias, sed quam primum subvenire Urbi decebat. Sapientis enim est imperatoris fractis rebus cunctando consulere, secundis non deesse fortunæ.
 20 XVI. Itaque unum jam timebatur, ¹ ne ille conterritus his viribus, graviter afflictus, & in arctum reductus, boni consuleret, & debitas reipublicæ pœnas obsidione differret. Quippe omni ² Africa, quam delere statuerat, exhausta, ³ omnibus insulis exinanitis, infiniti temporis annonomam congesterat. Sed divina mens, & ipsius Urbis æterna majestas nefario
 25 homini eripuerit consilium, ut ex inveterato illo torpore ac fœdissimis latebris subito prorumperet, & ⁴ consumpto per desidias senio, ipsum diem

INTERPRETATIO.

a Cum Padi liberum transitum, & Apenninorum montium haberet.

b Quos non tantum liberalitas tua & sa-

cramenti religio tibi addiderat, sed etiam gloria ex tot victoriis tecum relatis.

NOTÆ.

1. *Padi limite.*] Padus fluvius Italiæ maximus, ex Vesuro monte in Gallia subalpina oriens, non longe ab Augusta Taurinorum discurrit, ubi Placentiam, Ferrariamque alluit. In mare Adriaticum multis ostiis effunditur, *le Pau.*

2. *Admotos exercitus.*] Primum a Severo Cæsare, tum a Galerio ipso, demum a Maximiano Herculo; qui omnes a suis militibus proditi, fugere necesse habuerunt.

3. *Scipionis.*] De Scipione Africano supra, in *Phy. paneg.* n. 13. not. 9.

4. *Cæsaris.*] Quanta celeritate Romam Cæsar cum Pompeio pugnaturus venerit, vide ejus comment. de bello Gallico,

& ceteros Romanæ historiæ scriptores.

1. *Ne ille conterritus.*] Lipsius ita emendat hunc locum l. i. c. 22. *Ne ille conterritus, suis rebus graviter afflictis, & in arctum reductis mora consuleret.*

2. *Africa exhausta.*] Maxentius Carthaginem terrarum decus, simul Africæ pulchriora vastari, diripi, incendique jussit. Aurel. Victor.

3. *Omnibus insulis.*] In primis Sicilia & Sardinia.

4. *Consumpto senio.*] Malim sexennio ut vult Petavius l. 2. de doctrina temp. c. 37. sex enim annos tyrannidem occupavit donec ultima sexennii illius die, priusquam

natalis sui ultima sua cæde signaret, ne septenarium illum numerum sacrum & religiosum inchoando violaret. At quomodo instruxit aciem tot annorum vernula purpuratus? Ita prorsus ne quis evadere, ne quis, ut fit, loco motus referre gradum, & instaurare prælium posset; cum a fronte armis, a tergo Tiberi flumine premeretur. In quo ille non mehercule cogitavit necessitatem resistendi, sed propinquitatem refugiendi. Nisi forte jam sentiens diem sibi venisse fatalem ad solatium suæ mortis voluit secum trahere quam plurimos, ut omnes essent exitus sui comites, qui scelerum participes extitissent. Quid enim aliud illum sperasse credendum est, qui jam ante biduum palatio emigraverat, & cum uxore ac filio in privatam domum sponte concesserat, ut res est, omnibus terribilibus agitatatus, & nocturnis pulsus ultricibus; ut tu jam olim expectatus habitator sacris illis ædibus diu exhalatis expiatisque succederes? Et adeo ipse verum sibi dixerat, & venturo tibi cesserat, quamvis in prælium ingrederetur armatus, cum excedendo palatio jam se abdicasset imperio.

XVII. Ad primum igitur aspectum majestatis tuæ, primumque impetum totius tui victoris exercitus hostes territi, fugatique, & angustiis Milvii pontis exclusi; exceptis latrocinii illius primis auctoribus, qui desperata venia locum quem pugnae sumpserant texere corporibus, ceteri omnes in fluvium abiere præcipites, ut tandem aliquod cædis compendium fessis tuorum dexteris eveniret, cum impios Tiberis haurisset. Ipsum etiam illum cum equo, & armis insignibus, frustra conatum per abrupta ripæ ulterioris evadere, idem Tiberis correptum gurgite devoravit, ne tam deforme prodigium vel hanc obitus sui relinqueret famam, quod alicujus viri fortis gladio telove cecidisset. Et aliorum quidem ho-

INTERPRETATIO.

a Multo ante tetro spiritu perpurgatus.
b Adeo ipse animo id præfagierat.
a Et cum transire non possent simul omnes propter arctius spatium, Milvii pontis.

b Ut manus tuorum cædendo, fessa tandem desisterent ab occidendo.
c Ne monstrum illud tam turpe hanc salutem obeundo laudem referret, quod &c.

NOTÆ.

septenarium numerum inchoaret, victus, in Tiberim delapsus est, ut dicit infra.

5. Vernula purpuratus.] Maxentius. Haud absimile illud Pacati in Theodos. de Maximo Tyranno. Ille quondam domus tue negligentissimus vernula.

6. Cum uxore.] Magnentia Urbica, prioris Galerii conjugis filia, cujus numos refert Tristanus in comment. historicis.

7. Ac filio.] Is fuit Marcus Aurelius Valerius Romulus, cujus extat numus Divo Romulo n. v. filio (id est, nostræ urbis) filio. Extant item & alii, quos refert Trista-

nus in comment. histor.

1. Milvii pontis.] Pons in Tiberi prope Romam, nulla re notior quam Maxentii clade.

2. Latrocinii illius.] Bellum illud latrocinium vocat, tum quod Maxentii exercitus ex plebecula constabat, tum quod ipse ad rapiendum alienum imperium pugnabat.

3. Locum quem pugnae sumpserant.] Refpexit ad illud Salutii de Bello Catilino. Quem quisque pugnando vivus locum ceperat, cum amissa anima vivus regebat.

stium corpora & arma præceps fluvius volvendo devexit, illum autem eodem quo extinxerat loco tenuit,^d ne diu populi Romani lætitia dubitaret, si putaretur aliquo profugisse, cuius mortis probatio quæreretur.

- XVIII. ¹ Sancte Tybri, quondam hospitis ² monitor Æneæ, mox
³ Romuli conservator expositi, tu nec ⁴ falsum Romulum diu vivere, nec
 5 parricidam Urbis passus es enatare. Tu Romæ tuæ ¹ altor copiis subvehendis, tu munitor mœnibus ambiendis, merito Constantini victoriæ particeps esse voluisti, ut ille hostem in te propelleret, tu necares. Neque enim semper es rapidus & torrens, sed pro temporum ratione moderatus.
 10 Tu quietus ⁶ armatum Coclitem revexisti. Tibi se placido ⁷ Cloelia virgo commisit. At nunc violentus & turbidus hostem reipublicæ forbuisti, & ne tuum lateret obsequium, cructato cadavere prodidisti. Reperto igitur, & trucidato corpore, universus in gaudia & vindictam populus Romanus exarsit: nec desuit tota Urbe, qua suffixum hasta ferebatur caput illud
 15 piacularæ scdari: ^a cum interim, ⁸ ut sunt ioci triumphales, rideretur gestantis injuria, cum alieni capitis merita pateretur.

INTERPRETATIO.

^d Gaudium esset dubium.

^a Et interea illudabatur, ut est mos iocandi in triumphis, cum contumelia illius a quo

ferebatur, qui patiebatur injurias debitas alieno capiti.

NOTÆ.

1. Sancte Tybri.] Æneid. Tybri pater.

2. Monitor Æneæ.] Æneid. 8. Huic deus ipse loci fluvio Tiberinus amæno, Populeas inter senior se attollere frondes &c.

3. Romuli conservator.] Cum Amulii jussu Romulus cum Remo fratre in profluentem projectus esset, Tiberinus amnis aquas repressit, ne forte utrumque involveret. Sed notius illud, quam ut in eo immorer. Videri possunt Florus, Victor, & alii.

4. Falsum Romulum.] Id est, Maxentii filium, cui Romulo nomen, ut supra dictum. Fortasse etiam Maxentium ipsum, quem falsum Romulum per jocum appellat, quomodo auctor orationis in Tullium quæ Salustio attribuitur, Tullium vocat Romulum Arpinatem. Et Lepidus apud Salust. hist. l. i. de Sylla. Quæ cuncta servus iste Romulus, quasi ab externis rapta tenet.

5. Altor copiis subvehendis.] Altor propter comineatus quos subvehit: supra, n. 7. not. 5.

6. Armatum Coclitem.] Horatium, quod in prælio oculum alterum amisisset, dictum coclitem. Is adversus Porcennam Etrusco-

rum Regem Tarquinius in urbem restituere conantem, pro ponte sublicio stetit, & aciem hostium solus sustinuit, donec ponte interciso ipse in Tiberim decidit, & armatus ad suos transnavavit. Livius l. 2. Florus l. i. Aurel. Victor

7. Cloelia.] Hæc in Porcennæ castris captiva cum esset, deceptis custodibus, & equo quem fors dederat arrepto, Tiberim noctu trajecit. Cetera quæ de illa referuntur, vide apud Dionys. Halyc. Livium. Plutarchum.

8. Ut sunt ioci triumphales.] Hunc militum Romanorum morem, acclamandi, iocandi, diæteria in triumphantem jaciendi notant Dionys. l. 7. Εἰς τὴν γὰρ &c. Permittitur enim victores deducentibus iambos, & diæteria iacere in clarissimos viros, & ipsos imperatores, quemadmodum Athenis solebant pompam in plaustris ducentes scommatis obvios impetere. Et Livius l. 5. de Camillo. Dictator recuperata ex hostibus patria, triumphans in Urbem redit, interque iocos militares, quos inconditos iaciunt, Romulus ac parens patriæ, conditorque alter Urbis laudum vanis laudibus appellatur. Et Martialis

XIX. Sed quid ego hucusque iocularia ?¹ Tecta ipsa, ut audio, commoveri, & altitudo culminum videbatur attolli, quacunque numen tuum tardo molimine currus invehetur : tanta te populi densitas, tanta senatus stipatio provehebat simul & attinebat. Felices qui te propius aspicerent, longius positi nominabant : quos præterieras, loci quem occupaverant pœnitebat. Vicissim omnes² inde discedere, hinc sequi : certare innumeralis multitudo, & impulsu vario fluctuare, &³ tantum sibi hominum³ animi post illam⁴ sexennii cladem superesse memorabant. Ausi etiam quidam ut resisteres poscere, & queri tam cito accessisse palatium, & cum ingressus esses non solum oculis sequi, sed pene etiam sacrum limen irumpere. Inde omnibus circumfusus, ut inde excederes opperiri, prospicere, optare, sperare : ut viderentur eum, a quo obsidione liberati fuerant, obsidere. Gloriatum sit licet, & vere,⁵ summus orator humeris se Italiae in patriam reportatum te, Constantine, senatus populusque Romanus & illo die & aliis, quacunque progressus es, &⁶ oculis ferre gestivit. Nec quidquam aliud homines⁷ diebus munerum sacrorumque ludorum, quam te ipsum spectare potuerunt ; qui tuus esset fulgor oculorum, quæ totius corporis circumfusa majestas, quæ oris dignitas.^b Gaudere cuncti spectaculorum mora, & familiaribus sibi artificibus ob hoc solum favere, quod te præsentem certarent.

XX. Nam quid ego de tuis in curia sententiis atque actis loquar, quibus senatui auctoritatem pristinam reddidisti,^a salutem, quam per te receperant, non imputasti, memoriam ejus in pectore tuo sempiternam forispondesti ? Dicerem plura de divinis orationibus tuis, de oblata potius quam impetrata benignitate : nisi mallet dicta reticere, dum prope-
ro facta laudare. Quamlibet verba tua in senatu habita nobis nota sint,

INTERPRETATIO.

^a Homines mirabantur, quod tot cives adhuc superessent post illam sex annorum stragem.

^b Amare omnes moram quæ esset in

spectaculis, & notos sibi gladiatores adeo amare, tantum quod pugnarent coram te.

^a Noluisti ut quam eis vitam servaræ, beneficii loco a te acceptam referrent.

NOTÆ.

I. i. epig. 4. Consuevere jocos vestri quoque ferre triumpho, Materiam distis, nec pudet esse ducem &c.

1. Tecta ipsa.] Mirifica Constantiniani post Maxentii cladem Romam ingredientis. Videri potest Euseb. hist. l. 9. c. 8. & in vita Constantini.

2. Inde discedere.] Gruterus suspicatur legendum, in edita ascendere.

3. Animi.] Aut lege cum Acidalio admirandi pro animi. Aut mox cum Lipsio admirantur, pro memorabant.

4. Sexennii.] Quo Maxentium Tyrannidem in Italia tenuisse dictum est supra.

5. Summus orator.] Tullius orat. post reditum in senat. n. 38. Cum me populus Romanus revocavit, respublica imploravit, Italia cuncta pene suis humeris reportavit.

6. Oculis ferre gestivit.] Pan. 6. n. 8. Te primo ingressu tuo tanta lætitia, tanta frequentia populus excepit, ut cum te ad capitolini Jovis gremium vel oculis ferre gestiret.

7. Diebus.] Solennes hujusmodi ingressus largitionibus, ludis, spectaculis cele-

tamen qualia fuerint, clementiæ tuæ gloria nunciavit. O tandem^b felix ci-
vili, Roma, victoria! Irrupit olim te¹ Cinna furiosus, &² Marius iratus,
qui non solo se Octavii consulis capite satiarunt, sed luminibus civitatis
extinctis exempla, quæ nunc toto sexennio passa es reliquerunt. Vicit ti-
bi iterum³ ante portam Collatinam⁴ Sylla: felix, si se parcius vindicasset,
sed enimvero multis capitibus Rostra complevit. Constantinus victoriæ li-
centiam, sine prælii terminavit: gladios ne in eorum quidem sanguinem
distringi passus est quos ad supplicia poscebat.

XXI. Deditam sibi idem Sylla exarmatamque legionem in villa pu-
blica trucidavit, percussamque morientium gemitu senatum, monuit ne
timeret, quod ipse iussisset. At iste victor non modo hostium,¹ sed etiam
victoriæ suæ, quidquid militum bello superfuit, tibi reservavit. Tibi enim
jam militant, quos exutos armis imperator² adversus hostes barbaros rur-
sus armavit. Jam³ obliti deliciarum circi maximi, &⁴ Pompeiani theatri,

INTERPRETATIO.

^b Beata Roma propter civilem victoriam.

NOTÆ.

brari solitos nemini non notum.

1. *Cinna furiosus.*] L. Cornel. Cinna primo consulatu legem de exilibus revocandis ferens, ab Octavio collega prohibitus & honore privatus, urbe profugit: vocatusque ad pileum servis, accersitisque C. Mario, Carbone, & Sertorio, Urbem quatuor exercitibus obsessam captamque ingressus an. V. C. 667. Octavium interfecit, inimicos cecidit. Iterum & tertium consulem seipsum fecit. Quarto consulatu cum bellum contra Syllam pararet; Anconæ ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidatus est. *Appian. de bell. civil. Plutarchus in Mario. Aurel. Victor.*

2. *Marius iratus.*] Is post gestos sex consulatus, post Jugurtham victum & ante currum actum, post Teutonas in Galliis, Cimbros in Italia domitos, victus a Sylla & in carcerem conjectus periisset, nisi immisum percussorem Gallum vultus auctoritate deterruisset, fugissetque protinus in Africam. Ex quo exilio cum Cinna & Sertorio Urbem reversus, cædibus replevit omnia. *Livius, Velleius, Victor, Plutarchus in Mario.*

3. *Ante portam Collatinam.*] Collatina porta Romæ, a Collatia oppido, ad quod per eam portam fiebat iter. *Festus.*

4. *Sylla.*] Cum rogatione Sulpicia im-

perium ejus transferretur ad Marium, in Italiam regressus, corruptis adversariorum exercitibus, Carbonem Italia expulit, Urbe potitus Sulpitium interfecit, Marium fugavit, proscriptionis tabulas proposuit. Novem millia deditorum in villa publica cecidit, an. V. C. 672. Dictatura vero tertio post anno deposita, Puteolos concessit, & morbo, qui phthirialis vocatur, interiit. *Appianus, Plutarchus, Aurel. Victor.*

1. *Sed etiam victoriæ suæ.*] Sumptum illud e Tullio pro Marcello, n. 12. *Ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adepta, victis remisisti.* Pacat. in Theod. n. 45. *Tu ipsius victoriæ victor, ita omnem cum armis iram deposuisti.*

2. *Adversus barbaros.*] Germanos, contra quos ordinatis in Urbe rebus profectus est anno sequenti.

3. *Obliti deliciarum.*] Quibus disfluebant sub duce Maxentio.

4. *Pompeiani Theatri.*] Cn. Pompeius omnium primus mansurum, (*ut ait Tacit. l. 14. c. 20.*) theatrum extruxit lapide quadrato ad exemplum illius, quod Mitylenis viderat bello Mithridatico. Erat autem in modum hemicycli, cujus ab utroque cornu scenæ erant, cum singulis aris, quarum una Bacchi, altera ejus dei erat, in cu-

& ¹ nobilium lavacrorum : Rheno Danubioque ⁶ prætenduntur , excubias agunt , latrocinia compeſcunt , certant denique ⁷ cum victoribus ut civili bello victi hostibus comparentur. Nec tamen id mirum videri poteſt , cum qualemcumque militem fortiffimum facias tuo , Imperator , exemplo. Non enim feſſus præliis , & expletus victoriis , ut natura fert , otio te & ⁵ quieti dedisti , ſed eodem impetu , quo redieras in Gallias tuas , perrexiſti ad inferiorem Germaniæ limitem ; magna ſcilicet intercapedine temporis , ac brevi locorum diſtancia poſt annuam expeditionem ſtatim bello auſpicatus , a Tiberi ad Rhenum , imo , ut omen & ſimilitudo nominis ſit , & tua , Imperator , magnitudo animi pollicetur , ⁸ a Tuſco Albula ad ¹⁰ Germanicum Albiſ prolaturus imperium.

XXII. Quiſnam iſte eſt tam continuus ardor ? quæ divinitas perpetuo vigeſ motu ? Omnium rerum intervalla ſunt. ^a Ceſſat terra novaliſbus , dicuntur interdum flumina reſiſtere , & ipſe dies ^b noctibus acquieſcit ; tu , Conſtantine , ſolus inſatigabilis bellis bella continuas , victorias ¹⁵ victoriis cumulas. Quasi præterita ſint oblitterata ſi deſinas , non putas te viciffe niſi vincas. Ruperat fidem ¹ gens levis & lubrica barbarorum , & robore atque audacia ^c lectis eruptionis auctoribus , inſtitiffe Rheno nunciabantur. Illico obviuſ affuiſti , & præſentia tua ne auderent tranſitum terruiſti. ² Etiam videbaris rem votis tuis feciſſe contrariam , quod inhibita ²⁰ eruptione non foret materia victoriæ ; ſed inopinato conſilio uſus , abeundo enim , ^d ſimulato nuncio , majoris in ſuperiore limite tumultus occaſionem ſtolidis ac ferinis mentibus obtuliſti in noſtra veniendi ; relictis in occulto ducibus qui ſecuros adorirentur. Quo cum veniſſent , conſilium tuum ſequitur fortuna. Toto Rheni alveo oppleto navibus devectus ²⁵

INTERPRETATIO.

^a Quieſcit humus novaliſ tempore.
^b Per noctes quieſcit.
^c Afferebatur nationem mobilem & fallacem Rheno inſediſſe ſelectis , ſibi ducibus , ad

eruptionem faciendam.
^d Diſſimulans nuncium tibi allatum eſſe gravioris ſeditionis in ſuperioribus finibus imperii concitatæ.

NOTÆ.

jus honorem ludi fiebant.

5. *Nobilium lavacrorum.*] Thermæ Trajani , Titi , Agrippæ , Syriacæ , Commodianæ , Severianæ , Antonianæ , Alexandrinæ , Neronianæ , Diocletianæ , Romæ nobiles fuerunt.

6. *Prætenduntur.*] Forte prætendunt , ut Livineio placet. Pacati pan. n. 10. *Vix liberum tuum videras , jam iſtro prætendebas* , id eſt , tendebas , ut Æneid. l. 2. 29. *Hic ſævus tendebat Achilles.*

7. *Cum victoribus.*] Id eſt , addunt ſe tuis , una cum illis pugnaturi contra communes hoſtes , ut qui ante civili bello victi

ſunt , hoſtilibus bellis nullo modo ſe aliis inferiores promant.

8. *A Tuſco Albula.*] Qui & Tiberis , teſte Plinio : ſic ab aquarum albedine dictus eſt fluviuſ Hetruriæ celebratiſſimus , Romam interluens. Is de ſeipſo apud Ovidium l. 5. Faſtor. 645. *Venit & Alcides turba comitatus Achiva. Albula* , ſi memini , tunc mihi nomen erat , &c. Virgil. Æneid. l. 8. 332. *Amiſit verum vetus Albula nomen &c.*

1. *Gens levis & lubrica.*] Ita Francos appellat ut Romano Imperatori blandiatur , quod ſupra obſervavi.

2. *Etiam.*] Lege. *Et iam.*

terras eorum ac domos mœstas lugentesque populatus es, tantamque cladem vastitatemque perjuræ genti intulisti, ut vix post illud nomen habitura sit.

XXIII. Ite nunc omnes, si placet, barbaræ nationes, & exitiales vobis movete conatus: habetis exemplum. Quamvis enim imperator non
5 ster amicorum regum admittat obsequia; idque ipsum valeat ad laudem victoriæ, quod a nobilissimis regibus timetur & colitur; augeri tamen gloriam virtutis suæ gaudet, quoties provocatur. Nam quid hoc triumpho pulchrius, quod cædibus hostium utitur etiam ad nostrum omnium
10 voluptatem, &^a pompam munerum de reliquiis barbaricæ cladis exagge- rat, tantam captivorum multitudinem¹ bestiis objici, ut ingrati & perfidi non minus doloris ex ludibrio sui, quam ex ipsa morte patiantur? Inde est quod cum² exitum differre liceat, perire festinant, seseque letalibus vul- neribus & mortibus offerunt. Ex quo ipso apparet, quam magnum sit vi- cisse³ tam prodigos sui.

XXIV. Facile est vincere timidos & imbelles, quales amœna Græ-
cia, & deliciæ Orientis educunt, ⁴vix leve pallium, & sericos sinus vitan- do sole tolerantes, & siquando in periculum venerint, libertatis imme-
mores, ut servire liceat orantes. Romanum vero militem, ²quem qua- lemque ordinat disciplina, & sacramenti religio confirmat, aut³ trucem
20 Francum, ferina sola carne distentum, qui vitam^a pro victus sui vilitate contemnat, quantæ molis sit superare, vel capere? Quod tu, Impera- tor, & nuper⁴ in Italia, & ⁵in ipso conspectu barbaricæ paulo ante fecisti. Ita sine ullo discrimine omnia genera bellorum, armorum, hos- tium uni tibi cedunt, cedunt ex omni etiam memoria condita literis mo-
25 numenta virtutum. Nec vero tantummodo vetera illa Dictatorum, & con- sulum, ac deinceps magnorum principum, sed etiam rectissima & pulcher- rima divi⁶ patris tui facta superasti, sordet enim alios⁷ ex proximo

INTERPRETATIO.

a Magnificentiam largitionum ex barbarorum spoliis auget.

a Ita vilem in modum educati sunt,

NOTÆ.

1. Bestiis objici.] Reipsa Constantinus Francorum reges Regai sum & Ascaricum bello captos belluis dilaniandos iussit Treveris in theatrum induci, & pan. 7. n. 12. *Pu- beres qui in manus venerunt, quorum nec per- fidia erat apta militiæ, nec ferocia servituti, ad penas spectaculo dati, servientes bestias multitudine sua fatigarunt.*

2. Exitum differre.] Forte exitium, id est, mortem.

3. Tam prodigos sui.] Nulli enim æque in bello metuendi, quam qui de salute sua non sunt solliciti.

1. Vix leve pallium.] Sumpsit hunc lo- cum Pacatus pan. n. 33. *illos tenero perlucens*

amictu, & vix leve carbasum vitando sole to- lerantes, id est, ad vitandum solem.

2. Quem qualemque.] Forte quem qua- lemque, ut suspicatur Livineius, id est, Quem, qualiscunque sit, disciplina milita- ris & fortem facit, & ordinat.

3. Trucem Francum.] A quo sæpe Romæ ni male habitus erant.

4. In Italia.] Cæsis Maxentianis.

5. In conspectu barbaricæ.] In Germaniæ finibus.

6. Patris tui.] Constantii.

7. Ex proximo tempore.] Ut Numeria- num, Carinum, Carum, Probum, Flo- rianum, Tacitos, & alios deinceps ejus

tempore comparare, ipsum inquam divum Constantium jam primis imperii tui lustris, rerum gestarum laude cumulasti.

XXV. ¹Invitus hoc forte accipis, Imperator, sed ille, dum dicimus, gaudet cœlo, & ²jam pridem vocatus ad sidera adhuc crescit in filio, & gloriarum tuarum gradibus ascendit. ³Purgavit ille Bataviam, advena hoste depulso; tibi se ⁴ex ultima barbaria indigenæ populi dedidere. Ille Oceanum classe transmisit, tu & Alpes gradu, & classibus portus Italicos occupasti. Recuperavit ille Britanniam, tu nobilissimas ⁵Africi maris insulas, quæ populi Romani fuere provinciæ. Ignoscat, inquam, divus ipse Constantius. Quid habeo quod comparem Italiæ, ⁶Africæ, Romæ? Merito igitur tibi, Constantine, & nuper senatus signum dei dedit, & paulo ante Italia scutum & coronam, cuncta aurea dedicarunt, ut conscientiæ debitum aliqua ex parte relevarent. Debetur enim divinitati & simulacrum aureum, & virtuti scutum, & corona pietati.

XXVI. Quamobrem te, summe rerum sator, cujus tot nomina sunt, ¹quot gentium linguas esse voluisti, quem enim te ipse dici velis scire non possumus: sive in te quædam vis mentisque divina est, qua toto infusus mundo omnibus ²misceris elementis, & sine ullo extrinsecus accedente vigoris impulsu per te ipse movearis: sive aliqua supra omne cœlum potestas es, quæ hoc opus tuum ex altiore naturæ arce despicias: te, inquam, oramus & quæsumus, ut hunc in omnia secula principem serves: parum enim optare tantæ virtuti tantæque pietati, quem longissimum habet vita progressum. Est certe summa in te bonitas, est & pietas, & ideo quæ justa sunt velle debes: nec abnuendi est causa, cum possis. Nam si est aliquid, quod ate benemeritis denegetur, aut potestas cessavit, aut bonitas. Fac igitur, ut quod optimum humano generi dedisti, permaneat æternum, omnesque Constantinus in terris degat ætates. Quamvis enim, Imperator invictæ, jam divina ³soboles tua ad reipublicæ vota successerit, & adhuc speretur futura numerosior: illa tamen erit vere beata posteritas, ut cum

INTERPRETATIO.

a Fortasse illud audis non lubenter.

NOTÆ.

ævi imperatores haud multo clariores.

1. Jam pridem.] Ante 7. annos nempe anno Christi 306.

2. Purgavit ille Bataviam.] Supra pan. 5. n. 8. & pan. 6. n. 4.

3. Ex ultima barbaria.] Francos contra initum cum patre fœdus rebellantes domuit.

4. Africi maris insulas.] An Sardiniam & Siciliam, ubi Maxentium grassatum legimus? Mare autem Mediterraneum in quo sita sunt, Africum utcumque appellat pro-

pter viciniam Africæ.

5. Africæ.] Extat numus salvis Augg. & Cæs. Fel. Karth. Id est, Felix Carthago.

1. Quot gentium linguas.] Sua enim apud varias gentes varia esse non tantum Jovi, sed singulis diis nomina, notum est.

2. Misceris elementis.] Alludit ad illud Æneid. l. 6. 726. Totamque infusa per artus mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

3. Soboles tua.] Constantinus, quem ex Faustâ Maximiani filia jam susceperat.

liberos tuos gubernaculis orbis admoveris, tu sis omnium maximus imperator.

AD PANEGYRICUM X.

DE AUCTORE,

ET QUO TEMPORE AC LOCO
HABITUS SIT.

PRONUNCIATA est hæc oratio, ut ex ipso initio manifestum est, anno Christi 321. Kal. Martii die natali Cæsarum Crispi & Constantini, cum incunte quinto anno, vota quinquennalia solverent, ac decennalia susciperent. In quod tempus Constantini magni quindecennalia concurrebant, ac pro ejus vicennialibus vota nuncupabantur. Aberat Constantinus, ad quem tamen Nazarius conversa oratione; *Præsentem, inquit, mihi alloqui, videor, qui etsi conspectu abes, revelli tamen mentibus non potes.* Hæc oratio Nazario sine controversia adscribitur; de quo Eusebius in Chron. ad annum Christi 325.

Nazarius, inquit, insignis rhetor habetur. Et Hieronymus ad an. Chr. 337. Nazarii rhetoria filia, in eloquentia patri coæquatur. Hanc Eunomiam, virginem Christianam appellat Arnaldus Pontacus in suis Chronic. fretus, ut ipse ait, quatuor Vaticanorum codicum auctoritate. Nazarii quoque apud Ausonium mentio est, in professor. Burdigal. epigrammate 15. An vero Nazarius hic noster fuerit ille, quem clerus Massiliensis, in quo Lectoris munereungebatur, cum Oresio Episcopo Arelatem ad synodum suffragiis delegavit, dubitat noster Josa. Bap. Guesnayus in suis provincia Massiliensis annalibus.

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. Probat ejus diei Letitiæ, qua Constantini iidem & Cæsarum quinquennalia celebrantur, parem ab oratore eloquentiam asferri non posse.

DISTRIBUTIO videtur esse I. De Cæsaribus Crispo & Constantino. II. De Constantino Augusto.

I. PARS. Iam Crispus Francos & Germanos exemplo patris obtriverat. Iam Constantinus secundum consulatum gerebat, n. 3. Quantus uterque sit existimari potest, tum quod patri Constantino, quantum ad speciem corporis virtutesque spectat, similes sint: tum quod sint illustribus ejus factis instituti, n. 4. Institutionem hanc utrique gratulatur.

II. PARS. Transitorius ad Constantinum, in summa ejus præclare gestorum varietate, n. 5. quod primum occurrit arripit. Constantinus domito Maxentio, n. 6. Mitis & clemens est in victoria, n. 7. Cum crudeli hoc tyranno confertur, n. 8. Quem mitigare clementia atque adeo oblati sœderis legibus voluerat, n. 9. Ille rejectis pacis conditionibus, n. 10. Constantini imagines solo affligit, n. 12. Cujus injuria non tam memor Constantinus, quam ejus,

que illata erat patriæ, arma capit, n. 13. *Adiunt ei quasi cœlo derepente lapsi milites*, n. 14. *Iampridem cœleste auxilium senserat cum ferocissimis regibus Ascarico & Regaiso captis imperium feliciter auspicatus erat*, n. 16. *Cum Francos*, n. 17. *Bructeros, Clamafos, Eruscos, Vangionas, Alamannos, Tubantes ad bellum coactos uno impetu fuderat, cum dissimulato habitu in mediam aciem progressus cum duobus barbaris manus conseruit*, n. 18. *Sic igitur ad liberandam Italiam Alpes transgressurus*, n. 19. *Segusiam*, n. 21. *Taurinos*, n. 22. *Brixiam, Veronam*, n. 25. *Aquileiam, Mutinam capit*, n. 27. *ac tandem profligato Maxentii exercitu, ipsoque Maxentio Milvii pontis ruina oppresso*, n. 28. *Romam victor ingreditur*, n. 30. *Hujus victoriæ fama ubique spargitur*, n. 32. *Liberalitate & sapientia suum Romæ splendorem restituit*, n. 35. *quid non expectare præterea Vrbs debeat a Cæsari- bus? Viriusque fortitudo & bonitas mirifice laudatur*, n. 36.

IN FINE. *Post tam multa sapienter a Constantino ordinata, id optan- dum unum dicit, ut ea perpetua sint*, n. 38.

NAZARII PANEGYRICUS, CONSTANTINO AUGUSTO.

I. **D**icturus Constantini augustissimas laudes, qui tantum ultra omnium seculorum principes eminet, ¹ quantum a privatis ceteri principes recesserunt, & dicturus in cætu gaudiorum exultantium, & lætitiæ gesticantis, quam cumulationem solito beatissimorum ² Cæsarum quinquennia prima fecerunt; sentio nullam eloquentiam nec optari nec concipi posse, quæ dignam afferat aut temporis gratiam, aut materiæ copiam, aut vestris studiis facultatem. Jactat quippe se nunc cum maxime alacris omnium ac beata devotio. ³ Nec operta mentium rimari

INTERPRETATIO.

¹ Neque opus est scrutari intimos animi recessus.

NOTÆ.

1. **Q**uamvis a privatis.] Idipsum Gregorius Magnus de Galliæ regibus dixit l. 5. ep. 6. ad Childebertum Francorum regem. *Quanto, inquit, ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna, regni vestri profecto culmen excellit.*

2. Cæsarum quinquennia.] Crispi, Con-

stantini, Constantii, & Constantis, quos Constantinus eorum pater ante quinque annos Cæsares designarat. Ex quo loco patet non imperatorum modo quinquennalia ut ad paneg. 3. not. 1. observavimus, celebrari solita, sed & Cæsarum.

3. Operta mentium.] Ut amara curarum, abdita terrarum; mox optata votorum, su-

neceſſe eſt ; extat in vultu cujuſque hilaritatis publicæ decus ; & in ſerenis frontibus animorum judicia præleguntur. Non enim ſc̃i capit exundantis latitiæ magnitudo, ſed dedignata peſtorum latebras, ita multa & candida foris prominet, ut intelligatur non ingentior eſſe quam verior. ^b Nec

5 vero mediocribus bonis gaudent, qui exultandi modum non habent.

II. ^a Fruimur quidem nos præſentium maxima voluptate, ſed lenocinatur his jam futuri ratio ; & quæ temporibus ¹ diſſeparata ſunt, animorum præſumptione junguntur. ² Quintumdecimum annum maximus princeps ſalutaris imperii degit, ſed auguramur jam vicennialia, & ^b venturi ſi-
10 dem ſuperiorum felicitate ſancimus. Quinquennialia beatiffimorum Cæſarum occupatos in gaudiis habent, ſed in deſtinatis decenniis jam vota properantia & ſpes volucres conſtiterunt. Horum dehinc compotes, propagabimus optabilis boni ſeriem. Ita omnia, quæ ex principibus noſtris proſpere veniunt, continuatos fructus ferunt, nec magis recepta dele-
15 ctant, quam expectata juverunt. Verum quid agimus, vicenis, aut jam tricenis annis circumscribendo, quæ æterna ſentimus? Ampliora ſunt merita principum quam optata votorum. Eat quinimo in immenſum felicitis curſus imperii, nec humanorum terminos curent, qui ſemper divina meditantur. Certe cupitorum irriti non ſumus, qui cum optemus maxima, ³ id
20 faciamus benignius quam ſecurius ; quod propter cœleſtem in illo favorem tam certa adipiſcendi ſpes eſt, quam optandi ^c ſoluta libertas. Has igitur gratulationes, quæ præſentibus excitantur, ^d quæque ſuperiorum memoria vigent, aut quaſi in poſterum redundatura cogitatio avida depaſcitur ; quis omnium queat flagrantiffimis audientium ſtudiis ſatisfacere
25 dicendo ? Jam vero cum publicas tantum utilitates amplecti velim, &

INTERPRETATIO.

b Et vero ſummis bonis letantur, qui lætitiæ tuæ modum non ponunt.

a Fecundiffime quidem fruimur bonis præſentibus, ſed his jucunditatem addit futurorum ſpes occupata, & quæ temporum intervallo diſcreta ſunt.

b Et judicamus ex felicitate priorum temporum, quid in futuro ſperare debeamus.

c Expedita libertas.

d Et quæ præteritæ felicitatis recordatione animantur, aut quæ mens cupida præcipit olim abundanter percipienda.

NOTÆ.

pra. Jam ſemel atque iterum obſervavi.

1. *Diſſeparata.*] An *diſparata* ? ut Viennensis habet editio.

2. *Quintumdecimum annum.*] Concurrebat 15. Conſtantini annus, cum Cæſarum quinquennialibus. Mos autem erat, ut in quinquennialibus vota publica pro decennialibus, decimoquinto anno vota pro vicennialibus obtinendis funderentur, ut Porphyrius poeta diſerte teſtatur in eo panegyrico carmine, quod hoc ipſo anno

Chriſti 321. coram Conſtantino pronuntiavit, cujuſ fragmenta opera Pithæi in lucem exiere. Itaque in eo Carmine, *Sanſte Pater*, (inquit) *reſtor ſuperum VICENNIA læta Auguſto*, & *DECIES creſcant ſolemnia natis*. Idipſum conſtat ex ſexcentis numis, VOTIS X. MULT. & VOTIS XX. id eſt, votis decennialibus multis, votis vicennialibus.

3. *Id faciamus.*] Lege cum Acidalio : *Id facimus non benignius, quam ſecurius* : Id eſt, unusquiſque

unusquisque privatim suas cogitet, ^c tremebunda proferatur oratio, quæ tacita reputatione vincenda est. In ipsis etiam publicis gestorum ingen-
tium ^d professa laudatio, ^e cum augendi cupiditatem præ se ferat, non in-
juria minuendi metum faciunt, quæ spem amplificationis ex magnitudine
sustulerunt.

III. Quis, oro, Constantine maxime? præsentem enim mihi allo-
qui videor, qui ^f etsi conspectu abes, ^g revelli tamen mentibus non po-
tes: ^h quis, inquam, ⁱ aspirare laudes tuas valeat æquiparandi magis spe,
quam gratia non tacendi? Quis tam potens fandi, cujus copia tam lar-
ga, tam felix, quæ cum virtutes attrectaverit, non aut circumventa nu- 10
mero, desperato exitu stupeat, ^j aut obterat magnitudinem, aut splen-
dore obsolescentia tantum nitoris habeat, quantum ex rerum luce collegerit?
Cujus cum divina virtus, & ejus misericordia comes, appendixque vi-
ctoria urbem Romam non præcipitantem exceperit, sed ^k afflictam ac
plane jacentem excitavit, recreavit, crexerit, ^l cumque aliæ felicissimæ 15
tuæ prius ac deinceps expeditiones non minus in se operis amplexæ sint,
quam ex ipsis faucibus fati Roma servata; quid dignum magnitudine tua
excogitari ac dici potest, in cujus laudibus id maximum non est, quod in
terrarum orbe primum est? Nobilissimorum quoque Cæsarum laudes
exequi velle studium quidem dulce, sed non & cura mediocris est, ^m quo- 20
rum in annis pubescentibus non erupturæ virtutis tumens germen, non
flos præcursor indolis bonæ, lætior quam uberior apparet, sed jam facta
grandifera, & contra rationem ætatis maximorumque fructuum matura

INTERPRETATIO.

^c Timida prodeat oratio, quæ erit infra
tacitam cogitationem singulorum: imo vero
qui publicas rerum præclare gestarum lauda-
tiones ex professo suscipiunt, cum videantur eas
augere velle, merito timent ne ea minuant,
quæ ita magna sunt, ut amplificari non
possint.

^a Advocari tamen a cogitationibus nostris
non potes.

^b Quis inquam est qui cum laudes tuas
celebrat, non id agat potius, ne taceat, quam
quod speret se eas æquare posse dicendo?

^c Et cum ceteris felicissimis tuis antea &
deinceps expeditionibus nihil minus aggressus
fuero, quam Romam eripere ex impendenti
exitio.

^d Quorum in teneris annis prima semina
virtutis olim exituræ apparent.

NOTÆ.

vota nostra non sunt irrita: hæc vero de-
sideramus, non magis ex propensa in
principem voluntate, quam certa spe in-
ducti id nos impetraturos.

4. *Professa laudatio.*] Παῖνσις ut apud
Ovidium. Solaque deformem culpa professa
facit &c.

5. *Cum augendi.*] Ita post Acidalium re-
stitui pro quam augendi.

1. *Etsi conspectu abes.*] Itaque non dicta

est hæc oratio coram Constantino.

2. *Aspirare laudes.*] Modus loquendi
valde insolens.

3. *Aut obterat magnitudinem.*] Fortasse
aut obteratur magnitudine.

4. *Afflictam.*] Maxentianorum latro-
ciniis, & ferocia.

5. *Cumque aliæ.*] Adversus Germanos
& Francos, quorum Reges Regium &
Alcaricum bello captos morte multavit.

- perceptio. Quorum^c alter jam obterendis hostibus gravis terrorem paternum, quo semper barbaria omnis intremuit, derivare ad nomen suum coepit; ⁷ alter jam consulatum, jam venerationem sui, jam patrem sentiens, si quid intactum aut parens, aut frater reservet, ^e declarat mox
- 5 victorem futurum, qui animo jam vincit ætatem. Rapitur quippe ad similitudinem suorum excellens quæque natura, nec sensim ac lente indicium promit boni, ^f cum involucra infantiae vividum rumpit ingenium. Unde enim principis maximi tam effusus in liberos animus, nisi quod in illis jam simulacrum sui conspicit?
- 10 IV. ^a Commendet inferioribus suos sola necessitudo naturæ, & qualescunque diligant, qui in illis, quod ex se desiderant, non habent: præstantissimum principem hoc maxime juvat, quod in annis primoribus jam sunt ductæ lineæ, quibus virtutum suarum effigies possit includi: & pater optimus, sed melior imperator, non tam sibi quam reipublicæ gaudet,
- 15 cum liberos sibi similes intuetur. Quibus ad perficienda, quæ ingenerata sunt bona non segnis virtutum opifex disciplina conjungitur: ut spes æquiparandi patris certa sit. ² Quippe indole similes, ^b sed sub eodem magistro discendi fortuna felicior. Ipsum a tenero intuentes, in ipsum oculis ac mente conversi, nihil ab ejus contemplatione deflectunt, incerti miren-
- 20 tur, an diligant: nisi quod necesse est utrumque permixte simul fieri. Nam & amor, factorum commendator est, unde nascitur admiratio; & facta cum mira sunt, amorem invicem creant. Ita spectantibus liberis quidquid ab eo pulcherrime geritur, cum propter ipsum magis placuit, tum studio imitationis inolescunt. Jam tibi quidem in erudiendo, Imperator optime, non omnia proponebantur, quæ sequi velles. Nisi quod
- 25 recte factorum contemplator acerrimus, si quid secus fieret, a spectandi cura pudentes oculos abstrahebas. Dabit enim veniam clementia tua, si audaciorem veritas facit.

I N T E R P R E T A T I O.

^c Cum jam fortis sit supra ætatem.

^f Cum generosa ejus indoles promicat trans involucra infantie.

^a His quorum conditio inferior est tua, charos reddat suos liberos una conjunctio naturæ, & ament eos qualescunque illi

sint, quibus vident deesse nullam de suis virtutibus.

^b Sed hac in re parente suo beatior, quod patrem ipsum habent discendi magistrum.

N O T Æ.

6. *Alii iam obterendis.*] Crispus Francos & Alamannos per inaccessibleia itinera acerbissimo gelidissimæ hyemis tempore adortus, eos profligavit an. Christi 320. Id testatur Porphyrius poeta in panegyrico Constantini, sed Crispi in fortis vires, non dubie ripas, Rhenum, Rhodanumque tueri ulteriora parant &c.

7. *Alii jam consulatum.*] Nempe Con-

stantinus Cæsar omnium, quos & Fausta Maximiani filia Constantinus Aug. suscepit, liberorum natu maximus, eodem an. Christi 320.

1. *Ductæ lineæ.*] Qui pingendam tabellam suscipit, is lineam primum circumducit, atque operi suo veluti limites præferibit, intra quos artem suam exerceat.

2. *Quippe indole similes.*] Alio modo lq-

V. ¹ Existimare quidem de principibus nemini fas est: ^a nam & in vestibulo suo inquirentem repellit objecta veneratio, & si qui mentem ² propius adegerunt, ^b quod oculis in solem se contendentibus evenit, præstricta acie, videndi facultate caruerunt; Verum tu facis, principum maxime, ut patere videantur, quæ prius obstructa fuerant, qui tam optas totus videri quam ceteri recusabant. ^c Non terror obtentui est, nec occultandis quæ plerumque ³ intrinsecus latent, demorandoque aspectu ostentatio speciosa ⁴ prohibetur. Obtutus hominum ^d benignus receptas, nec intuentem iniquus fulgor retundit, sed serenum lumen invitat: nunc denique intelligimus, quæ desideranda in prioribus fuerant, postquam ea, ¹⁰ quæ operta in ceteris veriti sumus, ⁵ in te reſerata veneramur. Igitur, ut facitis, beatissimi Cæsares, per omnes paternarum laudum vias ite securi. Non simplici quidem itinere numerosæ ejus virtutes ingrediuntur, sed omnia ad ^e eundem gloriæ exitum ferunt. Nullæ cupiditatum deflexiones, nullus erroris anfractus: ^f ut verenda progredientibus non sit dispendiosa revocatio. ¹⁵ Itaque maturiorem cursum instituistis, qui moram considerandi itineris non habetis. ^g Sed mihi circumvento hac ipsa rerum copia, quæ potissimum capeſſenda sit via, qui aditus fiat incertum est: ita ^h specie se multa offerunt paria, magnitudine congruentia.

VI. Verum ut in magnis domibus ^a interiorem ornatum vestibula ipsa declarant, sic nobis venturis ad ingentium virtutum stupenda penetralia debet laudationis ingressum & ^b prædicationis januam Roma præbere. Quæ demersa quondam ⁱ tyrannidis impiæ malis, & quo major eo miserabilior, ^c majestatis pristinæ decus ad misericordiæ ambitum conferebat. Tibi tamen, Constantine maxime, etiam in illa sui sorte venerabilis, ^d quod ²⁰

INTERPRETATIO.

^a Nam occurrens majestas in primo aditu rejicit curiosus perſcrutantem.

^b Quod contingit iis qui solem respiciunt fixis oculis.

^c Non terror obstaculo est, nec apparet superba ostentatio in tegendis virtutibus, quæ ut plurimum occultæ sunt, aut in retinendo aspectu.

^d Humaniter admittis.

^e Ad eundem gloriæ finem tendunt.

^f Ut procedentibus non metuendum sit, ne necesse habeant cum dispendio aliquo sese revocare.

^g Sed mihi circumfuso ea ipsa rerum abundantia.

^h Pulchritudine æqualia, amplitudine similia.

ⁱ Judicatur ex limine ipso, qualis sit interior domus ornatus.

^b Exornationis aditum.

^c Eo referebat splendorem dignitatis pristinæ, ut dignior misericordiæ videretur.

^d Quia quos magnopere diligimus, non minus colimus, cum fortunam adversam experiantur.

NOTÆ.

git Acidalius. Quibus indoles similis, sed &c.

1. Existimare quidem.] An quia divinum quiddam habent principes, ut Pacati pan. n. 27. Si fas piumque mortalibus existimare celestia.

2. Propius adegerunt.] Lege adhibuerunt vel adjecerunt.

3. Intrinsecus latent.] Ita restituit Livincius pro extrinsecus.

4. Prohibetur.] An potius perhibetur?

5. In te reſerata.] In te explicata veneramur.

1. Tyrannidis impiæ.] Sub Maxentio.

quos impense amamus observantia illorum integra est, etiamsi fortuna dilapsa est. In abjectos officia gratiora sunt ^a quæ non ex misericordia, sed ex honore venerunt. Sed nimirum recte a sapientibus ponitur ² connexio inter se apta virtutum. ^f Sic enim mutuo & opera ³ juvant, & fructum operæ partiuntur, ut facile appareat inseparabilis & indisereta permixtio. Gessisti bellum, Imperator maxime, quod tibi non minus ⁴ onus Urbis imposuit, quam ejusdem ærumna persuasit. Itaque non plus ex eo laudis fortitudini tuæ datum quam pietati tributum est, quod dum scelestos persequeris, miseros liberaisti. Constituta enim & in perpetuum Roma fundata est, omnibus qui statum ejus labefactare poterant ⁵ cum stirpe deletis.

VII. Non enim, qui bellorum eventus solent esse, per varios & volubiles casus Mars dubius erravit, nec ^a fortunæ vicissitudo, quæ plerumque prosperis rebus triste aliquid agglutinat, victorum lætitiā vulneravit, sed tanta hostium & tam ampla cædes, tam felix & incruenta victoria fuit, ut credas non bello ancipiti dimicarum, sed solas impiorum pœnas expetitas. Tantum etiam inter arma bona conscientia sibi vindicat, ^b ut jam cœperit non virtutis magis quam integritatis esse victoria. Spectatenim nos ex alto rerum arbiter deus, & quamvis humanæ mentes ²⁰ profundos gerant cogitationum recessus, insinuat tamen sese totam ¹ servatura divinitas; nec fieri potest ut cum spiritum quem ducimus, cum tot commoda quibus alimur divinum nobis numen impartiat, terrarum se curis abdicaverit, ^c nec inter eorum vitas dijudicet quorum utilitates gubernat. Illa igitur vis, illa majestas ^d fandi ac nefandi discriminatrix, quæ ²⁵ omnia meritorum momenta perpendit, librat, examinat: illa pietatem tuam texit, illa nefariam illius tyranni fregit amentiam, illa invictum

INTERPRETATIO.

^e Quæ conferuntur non tam habita ratione miseria, quam dignitatis eorum quibus impenduntur.

^f Nam sic operam sibi mutuam tradunt.

^a Adversum quidpiam admiscet fortuna quæ solet admiscere prosperis quidpiam adver-

sum, corruptit gaudia victorum.

^b Ut non tam fortitudini, quam probitati tribuenda.

^c Nec discrimen ponat inter eorum animas, quorum utilitatibus studet.

^d Quæ dijudicat, quod fas ac nefas est.

NOTÆ.

² Connexio virtutum.] Fuit hæc Stoicorum hominum opinio, ut variis in locis referunt Tullius & Horatius.

³ Juvant] Ita restitui ex veteri codice, pro *juvat*. Claud. Puteanus alio item modo legit, nempe *sic enim mutua se opera juvant*.

⁴ Onus Urbis.] Quod susceperas cum Augusti nomine. Alii legunt *honoris Urbis*,

supra enim, non ex misericordia, sed ex honore venerunt.

⁵ Cum stirpe.] Intellige de Maxentio cum Romulo filio in ea clade cæso. De quo supra in pan. 9. n.

¹ Servatura.] Observatura seu intuitura. Infra n. 26. Quod pugnantem nemo servaret, id est, intueretur. Alii tamen legunt *servatura*.

exercitum tuum, ^e tot victoriarum conscientia plenis pectoribus ardentem, tantis in super viribus juit quantas præstare aut deus potuit, aut amor tuus debuit; ^f ut horrendas acies, ut incognita ferri & corporum robora fulmineus molis everteret, ut quidquid instruxerat diuturni sceleris longa molitio felici congressione consumeres.

VIII. O tuam, Imperator, non victoriam magis quam clementiam prædicandam! ^a Gravate etiam apud animum tuum male pereunt. Invictus pugnasti, qui tam facile vincebas. Jamdudum quippe prævideras hominem non imperando habilem, non tantæ majestatis capacem; ^b quod magnitudo male crediti muneris extra animi angustias effluebat: quod qui tueri nequeunt, ^c ubi sub tanto onere fortunæ infirmitas lapsa est, faciunt licentiam de potestate. Quid ego referam infelicium indignissimas cædes? quid inexpletos ^d libidinum pastus? quid miseras patrimoniorum direptiones? Sileantur hæc sane, non tantum ne sopitam malorum memoriam oratio mea suscitet, sed ne sanctissimas principis laudes dum aliena vitia depromimus, ^e sermo talis inceſtet. Incrementum quidem ^a adeptæ felicitatis est malorum commemorata depulsio; verum ut in segetibus etiam si multa quæ humum obsederant industria revellenda sunt; laborem tamen purgati soli nesciunt qui fructus editos intuentur; sic Constantini laudibus satis est dum efflorescentia bona cernimus ne mala excisa reputemus.

IX. Ferebas tamen, Imperator, ferebas illum in tantis malis ludentem. & cum omnia tu scires, vota hominum connivendo, patiando, fatigabas: qui ne sic quidem injuste arma caperes, etsi nondum ab homine laceratus, jam tamen vitiorum ejus inimicus. Sed, quod erat consentaneum clementiæ tuæ, experiebaris ⁱ remedia molliora, ut quod leniri

INTERPRETATIO.

^e Tot victoriarum recordatione, pleno animo inflammatus.

^f Ut milites tui fulminis instar diruerent armorum, & corporum hostilium vim quam non norant, & feliciter everteres uno conspectu, quidquid virium collegerat diuturno crimine.

^a Ægre est tibi quod improbi pereant; ægre adductus es ad pugnandum.

^b Quod angustiores haberet animum, quam ut magno munere male ipsi commissio par esset.

^c Postquam imbecillus animus oppressus tanto munere fortunæ: dant licentiam faciendi, quod impedire non possunt.

^d Cupiditatem.

^e Ejusmodi oratio corrumpat.

NOTÆ.

1. Non imperando habilem.] Maxentium.

2. Adeptæ felicitatis.] Adeptæ prædicationis sumitur Ovid. l. 4. Trist. eleg. 8. 19. ne cadat & multas palmas inhonestæ adeptas, & Tullius. Senectutem ut adipiscantur omnes optant, eandem accusant adeptam. Ubi aliqui legunt adepti, pro adeptam; sed male ut ob-

servat Henricus Stephanus in præfatione libri de latinitate falso suspecta. Multa ejus generis verborum exempla suppetunt apud auctores, quæ hic ego referre abstinco.

1. Remedia molliora.] Missis ad eum legatis si forte sordus cum eo inire vellet:

quam refecari malles mitior medicina sanaret. ^a Quin extorques animo tuo
& conveniendi studium, & concordiae voluntatem? si ² concordiam quam
veniam appellari fas est cum qui potest vincere optat ignoscere. Et non
dubito quin hanc rationem cœlestis prudentia tua duxerit, quod conjun-
10 ctione sua flagrantissimas hominis cupiditates vel extingueret penitus, vel
modice temperaret. Nulla quippe est libido tam vecors, ^b quam non capiat
cum in consortium temperantia venerit. Dejicit oculos deformis ignavia,
ubi ei pulchritudo virtutis objecta est. Tergiverfari atque hærere petulantiam
videas gravitate, modestia & decore confusam: ut appareat te,
15 Imperator optime, ^c concordia imperanda non illi impunitatem vexandæ
Urbis daturum, sed leniorem petiisse victoriam; cum malles vitia ejus
quam arma superare.

X. Sed profecto nulla vi possunt coire, quæ naturali divortio dissi-
dent: nec ^a ulla tam fidelis est copula, quæ in diversum tendentia nexu suo
20 teneat. Perpendit scilicet secum excellens prudentia tua, eique semper
pietas applicata, omnes concordiae commoditates; illam esse fundamen-
tum ac radicem otii, bonorum civilium seminarium, quietis publicæ segetem,
& almam pacis altricem. Sed ^b o quam æger est ad honestatem
recursus his, qui jam gradum ex nequitia protulerunt! Vocas ad societatem;
25 ^c appetitum tuum refugit, adversatur, horrescit; nihil sibi putat
tecum commune, quia nihil simile est; jam certe quiescere virtuti integrum
non est. Nam bellum animo gerere, armis abstinentem, non concordiae ratio est,
sed ignava dissensio.

XI. Licet non sit in his ratio desideranda qui semel devia præcípites
30 ire cœperunt; ¹ mirari tamen nequeo, ^a cum id delatum non amplexus sit,
quod impudens esset si auderet optare. Utrum Urbis funestam illam lacerationem
lente ac remisse te laturum putavit? ² Sed natura affert ut injuriæ

INTERPRETATIO.

^a Imo tibi imperas, ut ad congressum & concordiam cum eo venias, si tamen concordia potius, quam venia dicenda est.

^b Quam non sibi subjiciat.

^c Te ad colloquium venire voluisse, non ut dares illi facultatem impune vexandæ Urbem.

^a Nec vinculum ullum est tam arctum, rebas.

quod nesciendo retineat quæ in diversas partes tendunt.

^b O quam ægre ad honestatem se revocant, qui jam nequitiae semita processerunt.

^c Desiderium tuum aversatur.

^a Quod non acceperit illud quod ipsi offerbas.

NOTÆ.

quod superbe ille recusavit ejectionis atque everfis per summum ludibrium Constantini statuis.

2. Concordiam quam veniam.] Pro magis quam veniam. Ut in illo Plauti ex Rudente, certum est moriri, quam pati &c.

1. Appetitum tuum.] Id est, quod appetebas. Alii legunt affectum tuum: Alii, amicum tuum.

1. Mirari tamen nequeo.] Deest non vel satis.

2. Sed natura affert.] Fortasse fert,

^a ejus quem diligas etiam si re ipsa graves sunt, fiant tamen amore graviores : an credidit conferenda manu non inferiorem ? Hoc vero quam opinari non potuerit exitus docuit, cum signis tam sæpe collatis, nihil unquam fuerit, ^c quod aut spes aucuparetur, aut fortuna promitteret. ³ Dolis, credo, existimavit decipi posse. ^d Sed non virtus tua de congressione, quam prudentia est de fraude securior. Quis enim ad præsentendum sagacior ? quis vigilantior ad videndum ? Quis contemplatur præsentia acrius, ventura prolixius, ambigua certius, captiosa felicius ? Non hinc tecum ⁴ Lynceus ille certaret, qui, ut poetæ ferunt, parietum septa, & arborum truncos visu facile trajiciebat ; aut etiam ille quem eadem vetustas locuta est, cum in Siciliensi specula constitisset, conspiciari solitum naves quæ Africa portum subirent ; cum prospectum hominis non aer offusus, quem crassio rem exhalatio maris faceret, non tantum disjunctarum regionum longinquitas impediret.

XII. ^a Cum spes omnis frigere debuerit, & voluntas pacificandi alienata sit, quis dubitet divinitus armis tuis deditum, cum eo dementiae processerit, ut ultro etiam lacefferet quem ambire deberet ? O quam acres habes dolorum aculeos contumelia ^b quam imponit inferior ! ecce enim, pro dolor ! verba vix suppetunt, ² venerandarum imaginum acerba dejectio, & ^c divini vultus litura deformis. O manus impie ! o truces oculi ! Ita non caligastis ? In quo lumen mundi obscurabatis, meritis ipsi tenebras non imbibistis ? ^d Commovere tandem, conscia virtus, ⁴ nec permittas hoc furori, cui de te aliud non licebat. Sed quid tandem assequeris cæca dementia ? Aboleri hic vultus non potest. Universorum pectoribus infixus est ; nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis retinet, sed desiderio efflorescit animorum : una demum Constantini oblivio est

INTERPRETATIO.

^a Illata ab eo quem ames.	depositus est animus sapiende pacis.
^c Quod aut spe præciperet, aut &c.	^b Quæ inferitur ab eo qui altero dignitate inferior est.
^d Sed non magis metuendum prudentiæ, ne decipiatur in colloquio, quam virtuti ne parum feliciter cum hoste manus conferat.	^c Divinus vultus litura deformatus.
^a Postquam spes omnis infringi debuit, &c.	^d Imperator virtutis tuæ conscie te tandem excita.

NOTÆ.

- ³ Dolis.] Quibus adversus Severum, Galerium, ac Maximianum usus erat. Gruterus.
- ⁴ Lynceus ille.] Simile quid habent Plinius natur. hist. l. 7. c. 21. Strabo Geograph. 6. Alian. var. hist. 2. c. 13. Plutarchus, Tullius 4. Academ. Valer. Maxim. l. 4. cap. ultimo, quorum verba, ne nimius sim, non refero.
- ⁵ Non tantum.] Lege non tanta ut ex veteri codice emendat post Acidaliū suū exerat in tuam imaginem is, cui non
1. Habes.] Forte habet.
2. Venerandarum imaginum] Constantini imagines Romani de more perlatis, a Maxentio dejectas esse, supra dictum est in Constantini vita.
3. In quo lumen mundi.] Lege cum Acidalio ; cum lumen mundi &c.
4. Nec permittas furori.] Ut furorem suū exerat in tuam imaginem is, cui non

humani generis occasus. Nunc vero commendabiliorem injuria tua faciet patientiam ejus, avidius expetent quem pictura non reddit. Flagrantiora sunt animorum desideria cum oculorum solatia perdiderunt.

XIII. Nihil profecto gravius, nihil miserius Roma doluisti. Quamvis recondita alte magis gemeres, & ingestos quotidie luctus callo quodam obduratæ patientiæ sustineres, confusus est se ^binconsultior dolor, nec timuit deprehendi, ¹ & male clausi signa mæroris per vultus indices exierunt. Hoc enim, Roma, tot vulneribus faucia vindicari volebas, cum ^btamen præstantissimus princeps injuriæ suæ negligens ulcisci tuas mallet. Ita ¹⁰ ²ambo, benigni ratiocinatores officiorum, paria fecistis, tu voto, quo solo valebas, ille amore pariter & facultate, ut tantum bonorum tibi tribueret quantum te sibi velle recognosceret. Pugnavisti igitur, Imperator, coactus quidem, sed hoc maxime victoriam meruisti, quia non desiderabas. Optavisti pacem, sed ignosce si plus omnium vota valuerunt. ³ Nec illa ¹⁵ solita obsecundare cæptis tuis divinitas, in hoc refragata est; sed aliquid ex sententia tua non cedit, ut plus pro meritis iniret. Negata est concordia cui erat parata victoria.

XIV. ¹ In ore denique est omnium Galliarum, exercitus visos qui se divinitus missos præ se ferebant. Et quamvis cœlestia sub oculos hominum venire non soleant, quod crassam & caligantem aciem simplex & ^ainconcreta substantia naturæ tenuis eludat; illi tamen auxiliatores tui aspici ²audirique patientes; ^bubi meritum tuum testificati sunt, mortalis visus contagium refugerunt. Sed quænam illa fuisse dicitur species? qui vigor corporum? quæ amplitudo membrorum? quæ alacritas voluntatum? ^cFlagrabant verendum

INTERPRETATIO.

a Et nova quotidie luctus argumenta quasi callum quoddam patientiæ tuæ obduceres.

b Mæror se prodens.

c Boni æstimatores vestrorum officiorum, simile quidpiam fecistis, tu, o Roma, desiderio, quod unum facere poteras, ille & op-

tando tibi bonum, & id tibi procurando.

a Corporis experts.

b Postquam virtutis tuæ testimonium dederunt, sese hominum aspectui subduxerunt.

c Emicabat in iis majestas nescio quæ, clypeis effulgentibus.

N O T Æ.

fatis est animi, ut aliquid in te moveat.

1. Et male clausi.] Tuum de afflictâ Roma dolorem dissimulare non potuisti: & quamvis illa injurias sibi illatas mallet, quam tibi; tu tamen ejus dolore potius ad bellum Maxentio indicendum inductus es.

2. Ambo.] Roma quam alloquitur, & Constantinus de quo sermo est.

3. Nec illa divinitas.] Nec divinitas illa quæ tibi rebus in omnibus obsecundat, tuis votis non obsecuta est, cum fecit ut Maxentius oblatum sædus non accipe-

ret, sicque ampliolem tibi laudis segetem daret.

1. In ore denique.] Utrum de Labaro intelligendum id? an quod olim Romanis mox ait contigisse, equites aut etiam legiones integræ Constantino e cœlo adfuerint? Ea quidem de re nihil habet Eusebius. At Nazarius id in Gallorum omnium ore fuisse, affirmat præsentem Constantino ipso, & coram variis omnium nationum populis.

2. Audirique patientes.] Sic Horât. l. 1. nescio

nescio quid umbone corusci, & cœlestium armorum lux terribilis ardebat : tales enim venerant, ut tui crederentur. Hæc ipsorum fermocinatio, hoc inter audientes ferebant, Constantinum petimus, Constantino imus auxilio. Habent profecto & divina jactantiam, ^d & cœlestia quoque tangit ambitio. Illi cœlo lapsi, illi divinitus missi gloriabantur quod tibi militabant. Ducebat hos, credo, Constantius pater, ^e qui terrarum triumphis altiori tibi cesserat, divinas expeditiones jam divus agitabat. Magnus hic quoque pietatis tuæ fructus, quod quamvis particeps cœli ^f ampliorem se fieri gratia tua senserit, & cujus munera in alios influere jam possent, in eum ipsum tua munera redundarint.

10

XV. Cedat tibi non recentium seculorum modo, sed totius memoriæ vetustas, quamvis illa, recti appetens, & nullo unquam depravata in officio, gloriatur penes se sanctitatis famam stetisse. Sed nec leguntur præconia hominum ubi quærentur judicia divina. Illi igitur veteres, laudati vitæ moderatores, qui refrenandis cupiditatibus ¹ restrictæ compectue vixerunt, quorum omnis atas armis contrebatur; quando tantam in prælio divinam opem pro merito integritatis habuerunt? ut qui longe a virtutibus tuis distant, in proximo saltem justitiæ gradu reponantur. Romano quodam in bello ferunt ² duos cum equis juvenes, spectatos forma pariter ac viribus, quia in dimicando præter ceteros insignes fuissent, ³ jussu imperatoris ad ^a remunerandam industriam requisitos. Ubi nulli inveniebantur, fides habita est divinos fuisse, quod cum laborem sedulo communicavissent, laboris pretium respuissent. Equidem historiæ non invitus assentior. ^b Neque enim in hoc veri interpolatrix tenenda, quæ se non vanam antiquitatis nunciam pollicetur. Sed tamen illi, qui hoc annalium monumentis illigaverunt, verebantur ^c ne apud posteros miraculi fides claudicaret. ^d Estote, o gravissimi auctores, de scriptorum religione securi; credimus facta qui majora nunc sensimus. Magnitudo Principis nostri gestis veterum fidem conciliat, sed miraculum detrahit. Pro auxilij copia negotiorum ratio metienda est. Duo quondam juvenes, sed nunc

15

20

25

30

INTERPRETATIO.

^d Sane vel in cœlestes cadit ambitio.
^e Qui se agnoscebat terrenis triumphis a te superari.
^f Expertus fuerit se clariorem fieri tuò beneficio, & qui aliis beneficia conferre posset, is gloriam a te beneficii loco acceperit.
^a Duo eorum virtus præmio donaretur.

^b Nec enim existimanda est ea in re veritatem corrupisse, nec temere se jactat vetustatis nunciam.
^c Ne prodigium apud posteros fidem non obtineret.
^d Haud metuite ne parum fideliter res descripsisse videamini.

NOTÆ.

od. 2. patiens vocari Cæsaris ultor, & od. 19. vultus lubricus aspici. Idem de arte poet. 163. Cereus in vitium stecti.
1. Restrictæ, compectue.] Contentæ, ut Livineius putat, id est, parce. Plautus Aſinaria.

sc. 1. a. & 1. Mater illum arſe, contentæque habet.
2. Duos juvenes.] Castorem, & Pollucem. Horat. l. 1. od. 12. Hunc equis, illum superare pugnīs nobilem. Ambos Jovis ex Leda filios apud poetas celebratissimos.

exercitus visi. ^e Hoc certe uberius, nec infirmius veritate. Stat argumento duplici fides nixa. Sic Constantinus juvari meruit, sic debuit Roma fervari.

XVI. Magnum hoc, Imperator maxime, sed de tua pietate non mirum. Adesse tibi in omnibus summam illam majestatem, ^a quæ te circumflexa tueatur, conjectura mentium tenebamus, etsi nondum ad fidempatebat oculorum. Etenim cum mens tua mortali contagione secreta, pura omnis, funditus sincera, ^b ubique se promerendo deo præter, cum gloria tua humanum modum supergressa sit, quis est hominum quin opitulari tibi deum credat, cum id & vita mereatur, & rerum magnitudo testetur? Parumper igitur ab instituto cursu ^c non ingrato diverticulo recedamus. Tenebo hunc orationis modum, ^d ut nec inhumane de ceteris inuta sit, nec odiose de instantibus obloquatur. Tu, Imperator optime, inito principatu, adhuc ^e ævi immaturus, sed jam maturus imperio, ostendisti cursum ætatis non expectandum in festinatione virtutis. Tu exinde domi militiæque juxta bonus, nusquam gradum extulisti quin ubique te gloria quasi umbra comitata sit. Tu ferocissimis regibus, Ascarico ² & comite suo captis, tanta laude res bellicas auspicatus es, ut jam inauditiæ magnitudinis obsidem teneremus. Ut Herculem ferunt tenerum adhuc atque lactentem ³ duos angues manu elisisse, ut jam ⁴ infantulo indoles futuri roboris immicaret, sic tu, Imperator, in ipsis imperii tui cunabulis, quasi geminos dracones necares, per sævissimorum regum famosa supplicia ⁵ ludebas.

XVII. Franci ipsi, præter ceteros truces, quorum vis cum ad bella efferverceret, ¹ ultra ipsum Oceanum æstu furoris evecta, Hispaniarum etiam oras armis infestas habebat: ii igitur sub armis tuis ita conciderunt,

INTERPRETATIO.

^e Hoc certe majus, nec minus verum.

^a Quæ te circumcingens defendat, cogitatione divinando putabamus, quamvis nondum oculis contestatum illud esset.

^b Nihil omittat, in quo deum sibi conciliare possit.

^c Non insuavi digressione.

^d Ut neque alias actiones parum humaniter sileam, nec in presentibus commemorandis cum aliquorum invidia hæream.

NOTÆ.

Ea demum atrocitas fuit prælii, ut interfuisse spectaculo deos fama tradiderit duos in candidis equis, Castorem atque Pollucem, nemo dubitavit. Itaque & imperator veneratus est, passusque victoriam templa promisit, & reddidit plane quasi stipendium commilitonibus deis. Florus l. i. cap. ii.

1. *Ævi immaturus.*] Atqui si Eusebio, Sozomeno & Eutropio fides est, qui cum anno ætatis 65. obiisse dicunt, imperii vero 32. tum agebat annum tertium supra tricesimum, sed nimirum ævi immaturum

eum vocat præ Maximiano & Diocletiano, quos senes imperatores viderat.

2. *Es comite.*] Id est, Regaiſo, quem appellat supra non uno in loco.

3. *Duos angues.*] A Junone ejus noverca in ejus cunabula immisos. Virg. *Æneid.* l. 8. 288. *Ut prima novercæ monstræ manu geminosque premens eliserit angues.*

4. *Infantulo immicaret.*] Malim cum Acidalio in infantulo emicaret.

5. *Ludebas.*] Forte præludebas Acidal.

1. *Ultra ipsum Oceanum.*] Tangit Probi

ut deleri funditus possent, nisi divino instinctu, quo regis omnia, quos ipse afflixeras conficiendos filio reservasses. Quanquam ad gloriam vestram fecunda malis suis natio^a ita raptim adolevit, robusteque recreata est, ut^b fortissimo Cæsari primitias ingentis victoriæ daret, cum memoria acceptæ cladis non infracta, sed asperata pugnaret. Differamus parumper Italicas expeditiones, quibus Segusienſium civitatem, quæ superatis Alpibus Italiæ clauſtrum objicit, cum vi & virtute velut januam belli refregiſſes, inde per objectas acies, per exercitus obvios, usque ad Romana mœnia inoffensus victoriarum impetus percucurrit.

XVIII. Quid memorem¹ Bructeros? quid² Chamavos? quid³ Cheruscos, ⁴Vangionas, Alamannos, ⁵Tubantes? Bellicum strepunt nomina, & immanitas barbariæ in ipsis vocabulis adhibet horrorem. Hi omnes sigillatim, dein pariter armati, conspiratione fœderatæ societatis exarserant. Tu tamen, Imperator, cum tantam belli molem videres, nihil magis timuisti quam ne timereris. Adis barbaros, & dissimulato principis habitu, quam proxime poteras cum duobus accedis. Nunquam est excelsior principatus quam cum se^a publico submittit officio. Facis verba, spem illorum agitas, & ⁶versas credulitatem, negas te esse præsentem. O vere cæca barbaria, quæ in illo vultu signa principis non videris, quem nec sic quidem fenseris, cum intra jactum teli securus sui staret, Constantinum esse! Qui hoc poterat non timere, dubitare quidquam potes per omnia subnixum deo vadere? ⁷Inviſtos ducis, & solus timeris. Tot regna, tot populi, & tantarum nationum congregatio, indi-

INTERPRETATIO.

^a Adde celeriter

^b Cum decertaret acceptæ cladis recordatione potius exacerbata, quam percussa.

^a Vulgare munus fungitur. Venis ad colloquium, spem illorum moves.

NOTÆ.

imperatoris tempora sub quo Francorum manus qui a Ponto, quo in loco captivi Franci tenebantur, correptis navibus, Græciam, Asiæque populati, nec impune plerisque Eubæ litoribus impulsæ, ipsas postremo navibus quondam victoriis nobiles ceperant Syracusas. Et immenso itinere perveſti, Oceanum qua terras rumpis, id est, fretum Gaditanum proindeque & Hispanias, atque ita eventu temeritatis ostenderant, nihil esse clausum piraticæ desperationi, quo navigiis pateret accessus. Id ipsum ait Vopiscus in Probo Eumenius pan. 5. n. 18.

2. Fortissimo Cæsari.] Crispo qui an. 320. Francos vicit delevitque.

3. Segusienſium civitatem.] Segusium urbs Galliæ Cisalpinæ propter Duriam fluvium, ad radices Alpium Cottiarum &c.

1. Bructeros.] Bructeri, Germaniæ populi, de quibus supra pan. 7. n. 11.

2. Chamavos.] De his Germaniæ populis supra in pan. 5. n. 9. not. 5.

3. Cheruscos.] Ultra Visurgim fluvium habitantes, ubi nunc Ducatus Brunſvicenſis.

4. Vangionas.] Ad Rhenum, supra Moguntiam: ubi nunc Wormacia. Worms.

5. Tubantes.] Quos alii Transilana apud Friſiæ & Westphaliæ confinia: alii in ea parte Germaniæ, quæ nunc Westphalia dicitur, habitasse volunt.

6. Versas credulitatem.] Melius quam crudelitatem, id est, nimium credulos fallis, dum negas te esse præsentem.

7. Inviſtos ducis.] Id est, tecum inviſtos milites ducis, tuque unus omnium maxime timeris. In Livincienſi editione est invis.

gnam se viribus tuis putat, ^a quem credit absentem. ^b Tibi tamen incrementum laudis ex multiplicatione terroris est, magnificentius congregata obteris, quæ scrupulosius dispersa sequeris. Innumeræ simul gentes ad bellum coactæ, sed uno impetu tuo fusæ, ^c dum collativam vim compa-

5 rant, compendiosam victoriam præstiterunt.

XIX. Uno hoc bello, si debitis laudibus immorari vacaret, ¹ dies integer conderetur. Nunc ita omnia prætervolans ² cecidit oratio, ut victoriarum tuarum ³ non summam evolveret, sed ornamenta monstraret. His rebus semper ^a re publica gestis tanta vi tantoque successu, ut nunquam
10 virtus tua intremuerit, prudentia hæserit, ⁴ felicitas claudicarit, satis, ut opinor, probatum est perpetuam in te benignæ majestatis opem fluere: ut cœlestes exercitus tui non tunc primo missi, ^b sed tum demum intellecti esse videantur. Talis igitur ad liberandam Italiam & tam tutus accedis, ut cum res bellica cæcos habeat eventus, ^c in te tamen dimicandi vo-
15 luntatem pro victoriæ pignore teneres, etsi abessent auxilia divina. Aderat enim robustus, & florens, plenus virium, animi plenus exercitus, latus armis, & militiæ munia exequens studio magis quam necessitate, ^d quippe cui stipendia sunt pauciora quam prælia. Cum dico prælia, significo victorias, præterea tam amans tui quam tibi carus. Ignosce enim superba
20 virtus, quantumvis fiduciæ & spiritus capias, amor principis facit militem fortio-rem.

XX. Antiqua admodum res est quam proferam, sed non indigna memoratu. Illyrii quondam, despicientes ¹ Eropi regis infantiam, Macedones bello lacefferunt. Et prima quidem congressio ^a secundum illos fuit;
25 verum Macedones cum bellum reficerent, regem suum in cunis ad aciem detulerunt. Cum illos ira, hos misratio, illos signorum cantus, hos pueri vagitus accenderet, ^b mutata est ratio certaminis; vicerunt qui a-

INTERPRETATIO.

^b Inde tamen crescit laus tua, quod crescit numerus hostium, & majori cum laude collectos hostes frangis, quos esset difficilius dispersos persequi.

^c Dum vires in unum conferunt.

^a Ex utilitate publica.

^b Sed tum tandem manifesti esse videantur.

^c Tua tamen certandi voluntas, tibi victoriæ pignus foret.

^d Cum plures pugnas inierit, quam meruit stipendia.

^a Feliciter illis cessit, sed Macedonibus ad pugnam redeuntibus.

^b Mutatus est belli eventus.

NOTÆ.

Hos duces non times, & solus timeris, quod non ita probatur.

8. Quem credit absentem.] Id est, dum se absentem putat.

1. Dies integer conderetur.] Vide Plinii pan. n. 80. Cum tibi dies omnis, summa cum utilitate nostra, summa cum laude tua conderetur: ubi plura vide ejus generis exempla.

2. Cecidit oratio.] Alii legunt tetigit.

3. Non summam evolveret.] Melius si transpositione facta legatur non ornamenta evolveret, sed summam monstraret.

4. Felicitas claudicarit.] Id est, nutavit. Supra n. 15. ne apud posteros miraculi fides claudicaret.

1. Eropi Regis.] Nota historia ex Ju-

mōre pugnabant. Quanto igitur est amor fidelior accepti beneficii memoria, quam præsumptione futuri, quod illic percepta res juvat, hic expectata blanditur, tanto tui animosius dimicaverunt, qui non puero spem gratiæ munerabatur, sed principi post natos homines benignissimo meriti debitum rependebant.

XXI. Primam igitur Segusiensium civitatem, ^a quam primam iter dederat, victoria facilis amplexa est. ^b Quæ resistendi pertinacia ita in se imperatoris vim convertit, ut pietatem tamen non alienaverit. Nam cum introitus ^c vi manu quæreretur, & portarum inflammatio ignem late distulisset, ^c cujus facilis per adjuncta contagio ^d partu pestifero valescebat, maxima benignissimi imperatoris fuit cura, ^d non modo ut incendium non adjutum senesceret, sed oppressum emori posset; & longe operosior clementia quam fortitudo ejus perspecta est: cum plus in conservanda urbe quam in capienda fuerat laboris oriretur. Itaque digrediens sic cupidam suifecit, ut eam ad omne obsequium non victoriæ metus componeret, sed admiratio lenitatis.

XXII. Optima aiunt esse remedia quæ ad usum corrigendi nostri ex aliena calamitate nascuntur; verum animus pravitate, velut morbo impeditus, dilectum boni non habet. Ecce jam apud Taurinos venientem pugna gravior expectat, nec Segusiensium vastitas monet ut sibi caveant; nec cogitant quod cum principe res futura sit, ^a quod neque vis ejus resistendi spem faciat, nec mansuetudo rationem. Campum late jacentem tantus miles oppleverat, ut non improbareret fiduciam qui instructos videret. Quæ enim illa fuisse dicitur species, quam atrox visu, quam formidolosa, ^b operimento ferri equi atque homines pariter obsepti? ^c Clibanariis in exercitu nomen est. Superne omnibus tectis equorum pectori-

INTERPRETATIO.

^c Accepti beneficii recordatio magis amorem firmat, quam spes futuri.

^a Quæ prima occurberat de via.

^b Quæ obliquate resistendo.

^c Cujus facilis diffusio ex contiguis locis ortu novi incendii crescebat.

^d Non modo ut incendium minueretur su-

blatis fomentis, sed ut obrutum posset extinguî.

^a Quia ita fortis est Constantinus ut ei resisti non possit, & ita mansuetus, ut causam resistendi non habeat.

^b Equi & homines ferro omni ex parte cooperti.

NOTÆ.

simi l. 7. & Ammiani l. 26. ac Polybio.

1. Segusiensium civitatem.] Segusium Suze, supra n. 17. not. 3.

2. Vi, manu quæreretur.] Plerique interpretes inducunt voculam vi, quam ex glossemate in contextum putant receptam.

3. Partu pestifero.] Alii legunt passu, sed non hic opus mihi videtur emendatione. Loquitur enim de incendio tanquam de

homine, qui adolescit, senescit, moritur.

1. Aliena calamitate.] Notus ille versiculus: Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

2. Dilectum boni.] Non aptus est ad judicium de bono ferendum.

3. Taurinos.] Augusta Taurinorum, Turin. De hac pugna vide pan. 9. n. 6.

4. Clibanariis.] Equitibus cataphractis:

bus demissa lorica, & crurum tenuis pendens, sine impedimento gressus
a^c noxa vulneris vindicabat.

- XXIII. Te tamen, Imperator, non terruit, nec quod tanto numero duplicabat armatura terrorem, nec quod vim armis numerus addebat.
- 5 Certum est enim ^a pro negotii modo animosam esse virtutem, ¹ quod ex se rerum captum suum temperat: in parvis prope ad securitatem remissa, in mediocribus modice intensior, ubi magna venerunt, juxta magnitudinem exantlandi operis erigitur. Illa armorum ostentatio, & operi ferro exercitus, qui imbelles oculos vulnerassent, invictas mentes incitaverunt:
- 10 ^b quod imbutus imperatoris exemplo totis animis ejus miles ardescit, cum invenit hostem quem vinci deceret. Cataphractos equites, in quibus maximum steterat pugnae robur, ^a ipse tibi sumis. His disciplina pugnandi est, cum ¹ aciem arietaverint, ⁴ servant impressionis tenorem, & ^c immunes vulnere, quidquid oppositum sine haesitatione pertruncant.
- 15 XXIV. Sed tu, Imperator prudentissime, qui omnes bellandi vias nosse, opem ex ingenio reperisti, ^a quod tutissimum est, eludere, quod est difficillimum sustinere. Diducta acie, ¹ in irrevocabilem impetum hostes ^b effundis, dein ^c quos ² ludificandos receperas reductis agminibus includis. Nihil proderat contra tendere, cum ex industria tui cederent. Fle-
- 20 xum ad insequendum ferreus rigor non dabat. Ita nostri proditos sibi clavis adoriuntur: quae gravibus ferratisque nodis hostem vulnere non patientem caedendo defatigabant, ac maxime capitibus afflictae, quos ictu perturbaverant, ruere cogeant. Tunc ire praecipites, labi reclines, semineces vacillare, aut moribundi sedilibus attineri, permixta equorum
- 25 clade impliciti jacere, qui reperto fauciandi loco passim equitem effreni

INTERPRETATIO.

^c Contra vulnera tutos praestabat.

^a Fortitudinem exercere vim suam, pro ut res postulat.

^b Quod inductus.

^c Et securi contra vulnera, quidquid obiectum est absque mora disjiciant.

^a Primum in eludendo hostium impetu, in quo plurimum securitatis est: deinde in eodem sustinendo, in quo plurimum difficultatis.

^b Irruere sinis.

^c Quos ad ludibrium admiseras.

NOTÆ.

hoc est qui equis ferro undequaque septis, ipsi quoque ferrea lorica armari insiderent. De iis Claudianus. *Coniuncta per artem flexilis inductis hamatur lamina membris, horribilis visu. Credas simulacra moveri ferrea, cognatoque viros spirare metallo, κλιβαροι* vero Græce, est lorica ferrea.

1. Quod ex se.] Quod se rebus attemperet, & accomodet.

2. Ipse tibi sumis.] Supple oppugnandos.

3. Aciem arietaverint.] Perruperint.

Ducta metaphora ab arietum similitudine, quibus urbium muri subvertebantur.

4. Servent impressionis tenorem.] Id est, In suscepta acriter oppugnatione constantes sint.

1. In irrevocabilem impetum.] Ita diducis aciem, ut hostes progrediendi cupidos ac nimium se effundere ausos reductis agminibus derepente includas, atque opprimas.

2. Ludificandos.] *Παίγνυσθαι*, vel fortasse legendum *Ludificando*.

dolore fundebant. Ad unum interfectis, omnibus tuis integris, horrorem armorum ad miraculum victoriæ transtulerunt, quod qui invulnerabiles habebantur sine tuorum vulneribus interissent.³ Antoninus imperator in toga præstans, & non iners nec futilis bello, cum adversum Parthos armis experiretur, visis cataphractis, adeo totus in metum venit, ut ultro ad regem conciliatrices pacis literas daret. Quas cum rex immodicus animi respuisset, insolentia quidem barbari debellata est, sed patefactum est in his armis tantam inesse violentiam, ut & vincendus fideret, & superaturus timeret.

XXV. Quid ego referam post tantam & tam gravem pugnam quod 10
apud Brixiam magnus quidem & acer equitatus esset, fuga² quam visu
astutior, & primo impetu tuo pulsus, Veronam usque contendit ad præ-
sidia majora? Neque id dedecori fuit, ^a quod excusati fugiunt qui tibi ce-
dunt.^b Contingat quin imo timiditati miseræ res ostentanda, fuga quæ ha-
buerit dignitatem. Ipsa autem Verona, freta immanibus copiis, quas in
unum adventus tui formido conduxerat, cum multorum jam clades acce-
pisset, facta est parumper metu cautior, non ratione felicior. Muris se ab
impetu vindicat. Aderat quidem Ruricius, experientissimus belli, & tyrannicorum ducum columen. Per tota admodum mœnia magna vis hominum,
& apud Brixiam plerique jam fracti: ut in corpore cum aliqua pars ægra est, 20
veletudo omnis contaminari solet; sic illius multitudinis portio malo af-
fecta, totum exercitum timoris contagio dissipat.^c Quam faciles lapsus
infirmas haberet, cum eam intempestiva movit audacia, cum sæpe alias,
tum maxime in illa obsidione perspectum est. Clausi impetum faciunt, &
qui se aliquamdiu latendo a morte defenderant, facta pugnandi copia pœ-
nas eruptionis temerariæ pependerunt. Idemque Ruricius magna suorum
clade rejectus in mœnia, spe jam lassâ, sed adhuc mente vesana, cum se
Veronam proripuisset, novos eodem egit exercitus, &⁴ præcipitante jam
die bellum non detrectavit, pugnae avidior quam salutis.⁵ Sed cum exitus

INTERPRETATIO.

^a Quia excusationem habent fugæ suæ, | dignitate.
qui fugiunt ut tibi cedant. | ^c Quam facile concideret imbecillitas,
^b Imo potius sinamus accidere timori rem | cum alieno tempore sese audacius extulit.
predicatione dignam nempe fugam quæ sit cum

NOTÆ.

3. Antoninus imperator.] Antoninus pius adoptatus ab Hadriano Romanæ rei præfuit anno Christi 138. obiit anno ætatis 70. imperii 23. cui successit M. Antoninus Verus ipsius gener.
1. Apud Brixiam.] Brixia urbs Italiæ, in Cenomanis olim sub ducibus Mediolanensibus, nunc ditionis Venetæ Bressæ. Ad Orientem habet Veronam, ad meridiem Bergomum; ad occasum Cremonam & Mantuam.
2. Quam visu astutior.] Lege cum Livineio, quam vi sua tutior.
3. Verona.] De Verona supra pan. 9. not.
1. Verone.
4. Præcipitante iam die.] Inclinate. Æneid. l. 2. 8. Et iam nox humida calo præcipitat.
5. Sed cum exitus.] Sciebat Ruricius quid sua audacia mereretur, at bonum ta-

magis quam merita fefellerunt. Nam furorem mors domuit, quem non potuerat, nec ^c considerati ratio, nec victi formido sanare.

XXVI. O nox illa æternis seculis monumentisque mandanda! cum ¹ spissis tenebris congressus fortunæ totum liceret, tu tamen, Imperator, non intutior tempore quam deo tectior, sævissimo hosti multus ² instares, & libertate cædis exultans ^a donum noctis duceres quod pugnantem nemo fervaret, per infestas acies interritus vadis, densissima quæque per-rumpis, dejicis, proteris. Mortis decus perdunt ³ quos ignoratus affligis: nisi quod te ipsa vis tua cogit agnosci. Nihil enim te permovent tubarum
 10 fractæ voces, horrendus militum clamor, permixta casibus vulnera, illi cominus gladii, cadentium graves gemitus, arma late strepentia, & in-
 tinum quendam sonitum diversi fragoris acta confusio, quod hæc omnia ^b aut virtus negligit, aut ira non sentit. Nox ipsa, justissima bellantibus causa terroris, vehementiorem te agendis stragibus fecerat. Quod solum
 15 enim virtutis tuæ impedimentum est, ⁴ miserationem tenebræ non habent: ut intelligi liceat quantum illo in bello vis tua perfecit, ^c pietate non retenta, & majestate secura. Prælio vix multa nocte confecto, fessus cæ-
 dibus, anhelus ex bello, cruore oblitus, sed hostili, ¹ ad obsidionis vi-
 giliis recurrebas. O fortuna! O præpotens Roma! Quam tu unquam
 20 gratiam pro tantis his laboribus referes? Nisi quod indulgentissimus prin-
 cept, tanquam hoc ipsum tibi debeat, eo cariorem habet quo majore la-
 bore servavit.

XXVII. Et quoniam me ad Urbis commemorationem fors quæ-
 dam intulit, non rerum ordo deduxit, neque revocare inde orationem
 25 fas est ^a quo jamdudum contenta veniebat, prætereo te ¹ Aquileia, te

INTERPRETATIO.

^a Putares te a nocte beneficii loco accipere, quod nemo te observaret dimicantem.

^b Aut virtus spernit, aut militaris æstus, ac fervor ne sentit quidem.

^c Cum pietas tua nulla re moveretur, & majestas esset in tuto.

^a Quo jampridem contento cursu prope-
 rabat.

NOTÆ.

men prælii exitum sperabat, in quo de-
 ceptus est, sicque eum exitus magis, quam
 merita fefellerunt.

6. *Considerati ratio.*] Nec circumspecti, aut prudentis ratio, nec formido quæ in viros cadere interdum solet.

1. *Spissis tenebris congressus.*] Id est, certaminis mox fortunæ totum liceret: id est, eventus omnis penes fortunam esset. Ita autem locum interpretum omnium judicio depravatissimum emendandum puta pro *spiris*, *tenebrisque*, ut extat in vulgari-
 bus editionibus.

2. *Instares.*] Lege *instare*, & mox *du-
 cere*.

3. *Quos ignoratus affligis.*] Nesciunt enim se invicta manu tua perire.

4. *Miserationem tenebræ non habent.*] Quia enim noctis tempore non videtur strages, non est miserationi locus.

5. *Ad obsidionis vigiliis.*] Vox *vigilia* videtur hic sumpta pro iis ipsis, qui erant in excubiis.

1. *Aquileia.*] Carnorum metropolis ad oram maris Adriatici. Emporium olim ce-
 lebertimum, *Aquileæ*.

² Mutina,

^aMutina, ceterasque regiones, quibus ^bpropter infecutas incredibilium bonorum commoditates gratissima fuit ipsius oppugnationis injuria. Sen-
serunt enim translatis ad fortissimum principem fortunarum suarum gu-
bernaculis quam facile omnia ^cad salubrem cursum redirent, quæ ita de-
ferebantur, ut mox aut malorum omnium scopulis illiderentur, aut mi-
seriarum vadis adhærescerent. Prætereo inquam & hæc, & alia complu-
ra, ^dquorum est & sigillatim onerosa moles, & omnium simul acervus
onerosior. Nam quæ diducta ferre nequeas, his congregatis subite, spei
importunioris est quam fiduciæ promptioris. Recuperata igitur Italia, hic
primus fuit liberandæ Urbis gradus, & ad victoriam facilis adscensus, quod
illum semper exedendæ Urbis visceribus inhærenrem ex assuetis latebris
vis divinitatis excussit. In quo quidem tantum momenti fuit ad perficien-
dæ rei facilitatem, ut non tam gloriandum sit virtuti tuæ, præstantissime
Imperator, quod eum viceris, quam gratulandum felicitati, quod ad
pugnam potueris evocare.

15

XXVIII. Non enim casu, non fiducia factum putemus, ut ultro
etiam exercitum educeret adversum eum, cujus adventus stridorem ipsum
perhorresceret, nisi ^aanimum jam metu devium infestior deus, & per-
eundi maturitas perpulisset: quod ipsa ratio disponendi exercitus docuit
illum mente perditâ, implicatoque consilio, cum eum pugnae locum ca-
peret, ut interclusa fuga moriendi necessitatem imponeret, cum spem vi-
ctoriæ non haberet. Quod quidem imperatori nostro ^boptandum largi-
ter fuit, qui hoc uno maxime offenditur, ^csi certamen lubricum faciat
spes prompta fugiendi. Relaxaverit acies, aut frons impulsâ titubaverit,
fiducia manuum ad pedes migrat. Non amas, Imperator, bella, nisi
ferventem hostem ^din gradu suo præcisâ fuga teneat, ut aut ferro concidat,
aut miseratione servetur. Apud Tiberim igitur suos instruxit, sic ripæ lo-
catos, ut ultimorum vestigia præfagio quodam eventuræ cladis unda fa-
talis allueret: ^eita vero multitudine suppeditante, ut ultra quam visus agi
posset, extenta acies pertineret; non quo frons imbecilla tractu invalido

20

25

30

INTERPRETATIO.

b Ob ea quæ consecuta comoda sunt.
c In florentem statum restituerentur.
d Quæ & singulatim persequi, difficile opus
est & difficilius cuncta simul coacervare. Nam
quæ divisa portare non possis, eadem collata
humeris tollere, spei audacioris est, quam pa-
rioris fiducia.
a Mentem iam pavore emotam.

b Cupiendum magnopere fuit.
c Si prælii dubium eventum faciat spes
fugæ facilis.
d Adempta fugiendi ratio efficiat im-
mobilem.
e Totam vero multitudinem efficiabant,
ut ultra conjectum oculorum acies illa exten-
deretur.

NOTÆ.

2. Mutina.] Urbs olim Galliæ togatæ,
nunc Italiæ, inter forum Lepidum ad oc-
casum 15. & Bononiam ad ortum 20. mill.
pass. distans. Modene.

1. Relaxaverit acies.] Si forte acies de
pugnandi alacritate nonnihil remiserit,
aut frons exercitus &c.
2. Non quo frons.] Non quo frons exer-
cit

duceretur, sed tanta subsidiorum atque ordinum confirmatione, ut acies non porrectior quam robustior murum utrinque præberet; quod eam nec constipatio contraxisset, nec longitudo tenuaret.

- XXIX. Præmittam hoc loco, Constantine maxime, disponendi
 5 militis tui miram incredibilemque rationem: ¹ hoc enim persequi vellem, quem tenuisset locum ² cœlestis exercitus dicam. Quanquam non illos arbitror stetisse nisi tecum; difficillimam enim pugnae partem tibi diligis, & tanquam pro fortunæ gradu modus virtutum debeat, ita inter tuos non vis principatu magis excellere quam labore. Cumulatissimum quidem
 10 principis munus est, si manu cesset, non cessasse consilio; ³ sed tu non segnior gerere quam jubere, simul exercitus tuos monitu regis, opere juvas, incendis exemplo. Quod hic etiam facis promptius quam in ceteris præliis; quod in præsentī erat tam ampla pugnae merces, quam puginator illustris; & statim Romavictoris. Cujus rei cum imaginem cepi, dicturus horresco. Invadis primus aciem, solus irrumpis. ⁴ Obumbrant eun-
 15 tem telorum irriti jactus, sonat ictibus umbo securus. ^b Hos quos trabalis hasta dejecit, insultans ferus proterit. Fulget nobilis galea, & corusca luce gemmarum divinum verticem monstrat. Auro clypeus, auro arma collucet. O quantam vim possides virtus, quæ in hoc habitu plus
 20 terroris præferas quam decoris! Secuti hunc ardorem fortissimi milites, & dignos se ductu ejus imperioque testati, sic viritum laboraverunt, quasi summa res singulorum manu niteretur.

- XXX. Non commemorabo hic tectas continuis stragibus ripas, non oppletum acervis corporum Tiberim, & inter congestas alte cadaverum
 25 moles ægro nixu ac vix eluctantibus gurgitibus exeuntem, quodque illum ipsum tyrannum non mors virilis, sed fuga turpis prodidit, & ¹ dignum ignaviæ & sævitæ exitu fluctus sanguinei necaverunt. Perstringi hæc fatis est, ² quod & pridie prolixius mihi dicta sunt, neque pro dignitate exequi copia est, & ne pugna raptim gesta diutius narrata quam confecta vi-

INTERPRETATIO.

a Non tardior ad dimicandum, quam ad
 jubendum.

b Qui hasta valida dejeçti sunt, ex equis
 eorum pedibus proteruntur.

NOTÆ.

citus latior esset, proindeque imbecillior, sed ita numerosus erat exercitus, ut latus esset, quamvis bene constipatus, & fortis robustusque, quamvis in longam lineam extensus.

1. Hoc enim persequi.] Forte hic enim &c. ut Grutero placet.

2. Cœlestis exercitus.] De quo supra n. 14. not. 1.

3. Obumbrant.] ὀμνῶντος Constantini acriter in acie confligentis.

4. Dignum ignaviæ] Ita restitui ex veteri

codice post Acidalium & Livincium pro dignum ignavia.

2. Quod & pridie.] Lege cum Acidalio & Livincio pridem pro pridie. Ex hoc vero loco, itidem & ex styli affinitate Claud. Puteanus inducitur ad credendum, hunc & superiorem panegyricum esse Nazarii. In quo ei admodum assentior: recte enim quod hoc in loco ait Nazarius, ad nonum panegyricum videtur pertinere, ubi Maxentii clades fuisse describitur.

deatur. O si nunc mihi facultas daretur sermonis pro rerum dignitate figurandi ! Adhiberem omnes flosculos, & abuterer exquisito quodam lepore ac venustate dicendi. Jam strepitus Martii, jam tubarum sonores festivis vocibus resultanti favore mutantur. Dicendus in Urbem ingressus est imperatoris ; & in exprimendo senatus populique Romani maximo gaudio, ingrata nisi & ipsa^a lasciviat oratio. Nullus post Urbem conditam dies Romano illuxit imperio, cujus tam effusa tamque insignis gratulatio aut fuerit, aut esse debuerit ; nulli tam læti triumphi quos annalium vetustas consecratos in literis habet.

XXXI. Non agebantur quidem ante currum victi duces ; sed incedebat tandem soluta nobilitas. Non coniecti in carcerem barbari ; sed^aeducti e carcere consulares. Non captivi alienigenæ introitum illum honestaverunt ; sed Roma jam libera. Nihil ex hostico accepit, sed seipsam recuperavit, nec præda auctior facta est, sed esse præda desivit, & , quo nihil adjici ad gloriæ magnitudinem majus potest, imperium recepit, quæ¹⁵ servitium sustinebat. Duci² sane omnibus videbantur subacta vitiorum agmina, quæ Urbem graviter obsederant. Scelus domitum, victa perfidia, diffidens sibi audacia & importunitas catenata ; furor victus, & cruenta crudelitas inani terrore frendebant : superbia atque arrogantia debellatæ, luxuries coercita, & libido constricta nexu ferreo tenebantur. Sequebatur hunc comitatum suum³ tyranni ipsius teterrimum caput ; ac, si qua referentibus fides est, suberat adhuc sævitia, & horrendæ frontis minas mors ipsa non vicerat. Injiciebantur vulgo contumeliosissimæ voces. Nam & ludibrii oppressoris sui auspicari libertatem juvabat, & mira cum voluptate^a conceptus e vita terror, insultatione interitus obterebatur.

XXXII. Quis triumphus illustrior ? quæ species pulchrior ? quæ pompa felicior ? Dicam itaque, Imperator, quo uno satis mihi videor divinam gloriam tuam significaturus. Quot in illo turpitudinum notas extinxeras, tot in telaudum insulæ refulserunt. Fraudari indulgentissimus princeps ea gratia neminem voluit, quominus¹ omnia quo odium ejus pervaserat, spectaculum tyrannici funeris expiaret. Ubique jam quidem lætitiæ gestæ rei diffuderat fama velox, & ad celeritatem nuncii pennata victoria ; insequēbatur tamen uberiore cum gaudio ipsius rei fluctus, quod ad ani-

INTERPRETATIO.

^a Liberius exultat.

^a Et insultando cæsum Maxentium, ob- | terebant metum, quem conceperant eo vi-

vo.

NOTÆ.

1. Educti e carcere consulares.] Huc pertinet illud Prudentii adversus Symmachum l. 1. 552. ad Romam. Cum te pestifera premeret Maxentius aula, lugebas longo damnatos carcere centum, ut scis ipsa, patres.

2. Sane omnibus videbantur.] Trium-

phalis Constantini post cæsum Maxentium in Urbem ingressus.

3. Tyranni.] Maxentii.

1. Omnia quo.] Malim qua, ut Bongarsio placet ; vel omnes quos, ut vult Aci-dalius.

mum² languidius accedunt quæ autium via manant, quam quæ oculis
 hauriuntur. Itaque tanti per Italiam concursus hominum excitabantur,
 tantæ ex oppidis effusiones, ut facile antea acti terroris testificatio in præ-
 senti exultatione³ luceret. Pari studio missum ejusdem tyranni ad permul-
 5 cendam Africam caput, ut quam maxime⁴ vivus affligerat, laceratus ex-
 pleret. Et⁵ nondum satis tempestivo mari, affuerunt tamen naviganti-
 bus felices auræ, & fluctus secundi, beatissimamque victoriam ipsa etiam
 elementa juverunt. Caput, in quo titulus tantæ laudis circumferebatur,
 reddidit Tiberis, prosecuti sunt venti, maria servarunt. Quonam modo
 10 te potens Africa, quanto lætitiæ fremitu, quam insolenti voluptate ja-
 ctasti? nihil quippe est immoderatus quam post longam tristitiam re-
 pens gaudium. Impetu suo fervet; ^a nec ut primum liberum, continuo
 defæcatum, statim purum est. Nam ut fistulæ cum diu interceptæ sunt,
 exitu dato, quo largiores, eo crassiores aquas evomunt; sic vota hominum
 15 metu interclusa turbide aliquid egerunt cum cumulata eruperunt.

XXXIII. Hæ victoriarum gratulationes. Nec minus uberes fru-
 ctus reliquarum virtutum fuerunt. Implicatam quidem atque obsitam
 Urbem gravissimis malis eolverunt indefessa vis, atque eximia fortitudo:
 sed quantum boni prudentia excogitavit, benignitas & clementia contu-
 20 lerunt? Quorum quid magis juverit difficilis æstimatio est. Nam & cala-
 mitate obsessis, finis est voti miseria liberari, & mox vacuitas miseriarum
 parum grata est, nisi lætitia consequatur. Ita² pro se quæque officiis suis
 functæ fortitudo & liberalitas imperatoris, cumulativissimum Urbis beati-
 tudinem³ exhaurienda, & congerendis commodis reddiderunt. Facilior
 25 quidem & multo proclivior lædendi quam commodandi semper est via,

INTERPRETATIO.

^a Nec statim atque licitum est gaudere, | quas evomunt; sic vota hominum timore
 continuo purum atque expurgatum est. Nam | suspensa aliquid tumultuosum præ se ferunt,
 ut tubi, cum longum clausi fuere, aperto | ubi pleno, cumulo eruperunt.

NOTÆ.

2. Languidius accedunt.] Horat. Segnius
 irritant animos demissa per aures, quam quæ
 sunt oculis commissa fidelibus.

3. Luceret.] Forte eluceret. Acidal.

4. Vivus affligerat.] Pan 9. n. 16. Quippe
 omni Africa, quam delere statuerat, exhausta.
 Cur autem Maxentius in Africanos tan-
 to opere exarserit causam affert Zosimus l.
 2. quod perlatam in Africam eius imaginem
 Africani milites prohibuissent circumferri, &
 quod insuper Alexandro fuisse, qui ex Præ-
 fecto prætorio imperatoriam purpuram induer-
 rat, quod per Velusianum interfecto, quotquot
 in Africa vel genere, vel opibus præstabant

veluti Alexandri partium sectatores, aut nec
 cabantur, aut bonis spoliabantur.

5. Nondum satis tempestivo mari.] Maxentii
 enim clades in 8. Kal. Octobris incidit

1. Sed quantum.] Sed quantum ad
 splendorem Urbis contulit Imperatoris
 prudentia, dum ejus liberandæ rationes
 comminiscitur; tantum &c.

2. Pro se quæque.] Simile est illud Æ-
 neid. l. 12. 552. Pro se quisque viri summa ni-
 tuntur opum vi. Piget plura ejusmodi exem-
 pla proferre.

3. Exhaurienda.] Adde calamitate. Nam
 sine hac voce, quæ nescio quomodo exci-

vulnerare integrum quam sauciato mederi, ⁴ dissipare rapta quam divulsa componere, cessit tamen rerum hæc conditio Principi nostro. Nam quidquid mali sexennio toto dominatio feralis inflixerat, ⁵ bimestris fere cura sanavit. ^b Sanavit dico : redintegratio status pristini, permulcendo dolori satis est, ^c non & arcessendæ gratulationi, nec amplius postules quam ut cum sui non pœniteat, qui ⁷ solitario modo id egit ut recuperatis quæ amiserat non doleret, non etiam ut novorum adoptione gauderet. Prætereo privatim reddita omnibus patrimonia, quos illa monitrosa labes extorres domo fecerat, prætereo inquam, ^c quia vix sufficit oratio facta publicitus explicare : quanquam cum ex singulis sit coagmentata respublica, ¹⁰ & quidquid in eam confertur, ad omnes proportionem permanat; & vicissim necesse est quod sigillatim omnes adipiscuntur in commune reipublicæ redundare.

XXXIV. Jam illa vix audeo de tanto principe commemorare, quod nullam matronarum cui ¹ forma emendatior fuerit ² boni sui piguit, cum ¹⁵ sub abstinentissimo imperatore species luculenta non incitatrix licentiæ esset, sed pudoris ornatrix. Quæ sine dubio magna, seu potius divina laudatio, sæpe & in ipsis etiam philosophis, non tam re exhibita, quam disputatione jactata. Sed remittamus hoc Principi nostro, qui ita temperantiam ingenerare omnibus cupit, ut eam non ad virtutum suarum decus ad- ²⁰ scribendam, sed ad naturæ ipsius honestatem referendam ³ arbitretur. Quid ? faciles aditus, quid ? aures patientissimas, quid ? benigna responsa, quid ? vultum ipsum augusti decoris gravitate, hilaritate permixta, venerandum quiddam & amabile ⁴ renidentem quis digne exequi possit ? Quorum

INTERPRETATIO.

^b Quid dico sanavit ? restitutio in pristinum statum sufficit ad leniendum dolorem, non ad invitandam letitiam, nec potes plus exigere, quam ut sui ipsius non tædeat illum, qui recuperatis iis rebus, quas perdiderat solummodo id obtinuit ; ut non dole-

ret, non etiam ut lætaretur, acquisitione novarum rerum.

^c Quia par non est oratio commemorandis quæ populo attribuit, beneficiis. Quanquam cum ex singulis constet &c.

NOTÆ.

dit, mutilus est sensus.

⁴ Dissipare rapta.] Alii legunt dissipare parta.

⁵ Bimestris fere cura.] Videtur Constantinus Romæ duos menses ad componenda omnia commoratus, indeque Mediolanum, ac post in Germaniam concessisse.

⁶ Non & arcessendæ.] Nonne satis erit ad gratulationem imperatori nostro merendam?

⁷ Solitario modo.] Pro eo quod est so-

lunmodo, vox posterioris ævi.

¹ Forma emendatior.] Id est, egregia, eximia. Cicero de amicitia : mores emendati &c. & Horat. l. i ep. 16. ad Quintium : Cum pateris sapiens emendatusque vocari.

² Boni sui piguit.] Sux illam pulchritudinis piguit.

³ Arbitretur.] Ita restitui pro arbitremur, sine qua emendatione, ut Acidalius notat, Βαβυλῶν τοῖς ἰσχυροῖς.

⁴ Renidentem.] An. renidentem? Apud L1 iij

rerum miraculo sic omnes devinciebantur, ut non tam omnes dolerent quod illum tyrannum ita diu tulerant, quam quod tali principe tam sero fruerentur.

- XXXV. Longum est ex illo percerere beneficia principis, quæ^a in oibem sine modo redeuntia, contexta ejus benignitate fulserunt, ita infinita numero, commodis magna, ut nunquam^b oblivione gratiam obducatur sit vel multitudo omnium, vel utilitas singulorum. Sensisti, Roma, tandem arcem te omnium gentium, & terrarum esse reginam, cum ex omnibus provinciis optimates viros^c curiæ tuæ pigneraveris: ut senatus dignitas non nomine quam re esset illustrior, cum ex totius orbis flore constaret. Populi vero Romani vis illa, & magnitudo venerabilis,^d ad imaginem antiquitatis relata, non licentia effrænis exultat, non abjecta languide jacet, sed sic assiduis divini principis monitis temperata est, ut, cum ad nutum ejus flexibilis & tenera ducatur,^e morigeram se non terro-
 15 ri ejus præbeat, sed benignitati. Placidam quippe rerum quietem, & profundum Urbi otium gentes perdomitiæ condiderunt.^f Vacat remissioribus animis delectamenta pacis adhibere. Celeberrima quæque Urbis novis operibus enitescunt: nec obsoleta modo per vetustatem redivivo cultu insigniuntur; sed illa ipsa quæ ante hac magnificentissima putabantur nunc
 20 auri luce fulgentia^g indecoram majorum parsimoniam prodiderunt. Circo ipsi maximo sublimes^h porticus, & rutilantes auro columnæ, tantum inusitati ornatus dederunt,^h ut illo non minus cupide conveniatur loci gratia quam spectaculi voluptate.

- XXXVI. Tantorum Roma compos bonorum, quæ quidem ei sunt cum toto orbe communia, haurit insuper ingentis spei fructum, quem propositum sibi exⁱ Cæsaribus nobilissimis habet,² eorumque fratribus, quorum jam nomina ipsa veneramus, etsi vota nostra interim proferuntur.

INTERPRETATIO.

a Per circuitum sine fine revertentia, connexa vero per ejus bonitatem &c.

b Oblivionem allatura gratia.

c Tibi obstrinxeris.

d Ad speciem vetustatis restituta, non ex licentia effrenata lascivit.

e Non gubernatur ejus terrore, sed ejus

benignitate.

f Fas est liberiore animo oblectamenta pacis usurpare.

g Arguunt inhonestam majorum nostrorum parsimoniam.

h Ut illuc fiat concursus non minus ad visendum locum, quam spectaculi causa.

NOTÆ.

Horat. l. 3. od. 6. adjesisse pradam renidet. Similiter apud Virgilium.

1. Porticus.] Nemini non notum Romæ insignes fuisse porticus bene multas: quarum aliæ duplices, ut ait Suetonius in Claudio, triplicesque, aut græco vocabulo tetrastichæ & pentastichæ a totidem ordinibus columnarum dicerentur. Pompeiana

imprimis porticus commendatur.

1. Cæsaribus nobilissimis.] Crispo & Constantino.

2. Eorumque fratribus.] Constantem puta & Constantium, quorum nomina jam veneramus, etsi vota nostra differuntur, id est, etsi nondum asciti sunt in Cæsares.

¹ Nec Lacedæmoniis magis licuerit hoc instituto rempublicam tueri suam, cum regem nisi ex stirpe Herculis non haberent. Tuos, Constantine maxime, tuos liberos, ac deinceps nepotes tecum optat ut ⁴ tanto a pluribus petantur, quanto ad majora nascuntur. Declarant ecce rationem cupiditatemque votorum facta Crispi Cæsarum maximi, in quo velox virtus ⁵ ætatis mora non retardata pueriles annos gloriis triumphalibus occupavit: cujus ita jam uberes scatent laudes, ut plenæ possent videri, ⁵ nisi cœpisse & patrem cogitaremus. Qui quidem nunc nobilissimus Cæsar venerandipatris, fratrum, suorumque omnium fruitur aspectu, seque fruendum omnibus præbet. Cruda adhuc hieme iter gelu intractabile, immensum spa- ¹⁰ tio, nivibus infestum, incredibili celeritate confecit: ut intelligamus ^a ⁶ alacritatibus nihil asperum, qui ipsam quam a suis petebat tam laboriosam instituerit voluntatem.

XXXVII. Quæ tuum, Constantine maxime, mite pectus ^a inunda-
vit gratulatio, cui tanto intervallo videre filium licuit, & ¹ videre victo- ¹⁵
rem? Narravit utique exhausta bella, & hoc ² ad suam gratiam, non ad
sui ostentationem; qualis excipiendo hoste, quam resistenti vehemens,
quam facilis supplicanti. Audivit hæc ³ frater intentus, & puerilem ani-
mum spes læta & blanda gaudia titillarunt; cumque miraretur fratrem,
^b etiam sibi favit, quod ex annis ejus quam proximus tantæ gloriæ esset ²⁰
agnovit. Nunc te, Constantine maxime, omnes rogamus, cum præsen-
tem laudaveris, cum jam reipublicæ flagitanti, cum Gallis desiderantibus
reddes, iterum atque iterum moneas revertentem, neque enim persuade-
ri facile potest, ut si quando armis vestris contusa barbaria aliquid tamen
moverit, sit ille animo, sit consilio tui similis. ⁴ Temperet modo dextræ, ²⁵
manui parcat, & sit aliquid, quæsumus, in quo te iterum nolit imitari.
Te vero, Constantine Cæsar, incrementum maximum boni publici,

INTERPRETATIO.

^a Nihil virido ejus animo esse difficile, qui
prior habuerit illam voluntatem adeo stre-
nuam, quam a suis militibus reposcebant.

^a Persudit.

^b Etiam aliquid inde lætitiæ in se deriva-
vit, quod ex annis Crispi cui proximus erat
ætate, sensit quam propinquus esset tantæ
laudi.

NOTÆ.

3. Nec Lacedæmoniis.] Apud Lacedæ-
monios regum erant familiæ duxæ, altera
Eurysthénidarum ab Eurysthene ejus au-
ctore, altera Proclidarum, a Procle: am-
bæ ab Hercule: quare Heraclidæ diceban-
tur. Sed de his supra *pan. 2. n. 9. not. 9.*

4. Tanto a pluribus.] Supple *populis.*

5. Nisi cœpisse, & patrem.] Nisi subiret
in mentem hæc fuisse sui patris initia. Vel
si pro *patrem* legamus *partem*; sensus erit
nisi veniret illud in mentem, partem esse
tantum, cum quis ita incipit.

6. Alacritatibus.] In veteri codice est
alacritati. Ego lubenter legerim *alacritati*
ejus.

1. *Videre victorem.*] Non *victoriam* ut est
in editione Puteana. Crispus autem de quo
hic agitur anno Christi 320. vicit Aleman-
nos.

2. *Ad suam gratiam.*] Alii legunt *sui*; alii
tui, alii *tuam*, id est, ut tibi gratificetur.

3. *Frater.*] Constantinus.

4. *Temperet modo dextræ.*] Sit omnia tui
similis, modo instar militis manum cum

quibus votis amplectitur Romana felicitas ? quæ de te tantum expectat
 quantum nomine polliceris : & licet ætas adhuc revocet ab imitatione
 virtutis paternæ, jam tamen ad pietatem ejus natura deducit ; jam matu-
 rato studio literis habilis, jam felix dextera fructuosa subscriptione lata-
 tur. Delegat multa indulgentissimus parens, & quæ per te concedit,
 referri ad gratiam tuam mavult.

XXXVIII. Quid igitur his temporibus fortunatius, cum beneficio
 Constantini maximi, qui tam mature nobis Cæsares dedit, utamur maxi-
 mis eorum commodis, & integra ætas supersit ? Nihil imminuitur, &
 plurimum sumitur : ut, cum res largiter suppetat, spes tamen illibata per-
 maneat. Quinquenniis igitur feliciter inchoatis, decennia Cæsarium nobilissimorum,
 ultra posteros nostros extendenda, quam impense rogare
 & orare nos conveniat, ipsis bonis temporum, & reipublicæ utilitatibus
 admonemur. Jacet in latere Galliarum, aut in sinu tuo fusa barbaria :
 Persæ ipsi, potens natio, & post Romanam magnitudinem in terris secun-
 da, amicitiam tuam, Constantine maxime, non minus trepide, quam
 amabiliter petiverunt. Nulla in terris tam ferox natio est, quæ te non me-
 tuat, aut diligat. Omnia foris placita, domi prospera, annonæ ubertate,
 fructuum copia. Exornatæ mirandum in modum, ac prope de integro
 conditæ civitates. Novæ leges regendis moribus, & frangendis vitiis con-
 stitutæ. Veterum calumniosæ ambages recisæ, captandæ simplicitatis la-
 queos perdidierunt. Pudor tutus ; munita conjugia. Securæ facultates am-
 bitione sui gaudent, nec aliquis habendi quam plurimum metus ; sed in
 tanta bonorum affluentia magna verecundia non habendi. Hic denique
 status rerum est, ut obtinendæ potius felicitatis votum geramus, quam
 augendæ cupiditatis. Unum modo est, quo fieri posset Roma felicior,

INTERPRETATIO.

c Jam beata manus tua ad utiles sub-
 scriptiones adhibetur.

d Tibi acceptum referri mavult.

a Nec times qui opibus abundat, sed po-
 tius in tanta bonorum copia pudor est iis quæ-

rere.

b Ut optandum nobis potius sit, felicitatem perpetuam tenere, quam eandem ampliorem habere.

NOTÆ.

hoste non conferat, qua in re optamus
 ut deinceps iterum te nolit imitari.

5. Quantum nomine polliceris.] Alludit ad
 Constantini nomen, quod ductum videtur

2. Constantia.

6. Per te concedit.] Gruterus legit per se
 concedit : utrumvis elige.

1. Tam mature.] Cum Constantinus
 quintum, Crispus vero 15. annum ageret.

2. Maximis eorum commodis] Quæ nunc
 veluti præcoces fructus in antecessum per-

cipimus, & cum maturam ætatem attige-
 rint, supersint nobis commoda, quæ ab illa
 ætate solent percipi omnino integra, quasi
 si nihil ante acceperimus.

3. In latere Galliarum.] Id est, ad Rhe-
 num : mox in sinu tuo, id est, in media Ger-
 mania. Alii legunt sinu suo.

4. Persæ ipsi.] Persæ legatos ad Con-
 stantinum miserunt de petenda ejus ami-
 citia.

5. Calumniosæ ambages recisæ.] Hoc de
 maximum

maximum quidem, sed tamen solum, ut Constantinum, conservatorem suum, ut beatissimos Cæsares videat, ut fruendi copiam pro desiderii modo capiat, ut vos alacris excipiat; & cum reipublicæ ratio digredi fecerit, receptura dimittat.

INTERPRETATIO.

Cum reipublicæ utilitas vos compulerit inde discedere.

NOTÆ.

Constantino referunt, Aurel. Victor & Euseb.

AD PANEGYRICUM XI.
VITA
FL. CLAUDII JULIANI.

Anno V. C. 1084. Christi 331. Constantini Magni imp. 26.

FLAVIUS CLAUDIUS JULIANUS, cognomento Apostata, quod a Christiana religione, quam adolescens professus erat, rerum potitus sceddissime defecisset; patre Constantio Constantini Magni fratre, matre Basilina nobilissima scemina Christiana, secunda Constantii uxore 8. Idus Novemb. nascitur Constantinopoli. Mater paucis post mensibus excessit e vita
Julianus in Misopogone.

An. V. C. 1090. Christi 337. Constantini, Constantii, & Constantis Augg. imp. 1.

Constantius, ejusque frater Annibalianus, ac Dalmatii eorum fratris filius Dalmatius Cæsar, quos Constantinus Magnus purpurea aureaque veste & nobilissimatus titulo donaverat, in seditione militari opprimuntur, vel instigante, vel dissimulante certe Constantio Augusto: sive ut tutius imperaret: sive ut Constantino patri porre-

ctum, uti suspicabatur, ab iis venenum vindicaret. Vix Julianus & Gallus ejus unicus frater tūm duodennis, patrem sortem effugere. Hic quidem quod propter incertam ac pene affectam valetudinem haud diu victurus crederetur: ille vero quod adhuc puer; nam ut ex tempore ejus obitus apparet, quinquennium haud multum excefferat.

An. V. C. 1092. Christi 339. Constantini, Constantii, & Constantis Augg. imp. 3.

Altero post anno cum nonnulli ad excitandas seditiones Juliani & Galli nomine abuterentur, uterque abductus in Cappadociam, in Macello (locus erat ad Argeum montem non longe a Cæsarea plane regius) ad liberales artes & sacrarum literarum cognitionem instituitur: quo in secessu totos sex annos arctissime custoditi quomodo refert: (*Ful. ep. ad S. P. Q. ATH.* neque enim ad eos cuiquam erat aditus) tantum profecere, ut facti clerici libros ecclesiasticos populo prælegerent. Hic vero cum ambo S. Mammæ Martyri Basilicam suis sumptibus excitarent; Gallus quidem ut suam pietatem ostentaret; Julianus vero ut impietatem, id est, ut ejuratam jam animo Christianam religionem dissimularet apud Constantium, factum est ut Galli opere procedente, Juliani opus terræ motu disjiceretur. Quod ubi ad Constantium allatum est, sinistrum illorum pietatis omen ratus, vehementer utrique succensuit. *Gregor. Nazianz. in orati. Sozomen. Zonar. Cedrenus, &c.*

An. V. C. 1098. Christi 345. Constantii & Constantis Augg. imp. 9.

Postquam Constantii, qui in expeditione Pontica parum feliciter erat occupatus, ira tantisper deferbuisset, Gallus Ephesum mittitur, qua in urbe permagnæ res ipsi erant a majoribus relictæ. Julianus ad publicas scholas Constantinopolim evocatur. In hac totius terrarum orbis lucē Nitroclis, Lacedæmonii Grammatici, & Ecebolii Sophistæ opera trium circiter annorum spatio adeo profecit, ut idoneus regendo imperio palam diceretur. Qua re conturbatus Constantius, ne quid turbarum ejus occasione in urbe imperii primaria excitaretur, Julianum ocyus commigrare jubet.

An. V. C. 1101. Christi 348. Constantii & Constantis Augg. imp. 12.

Constantio Aug. adversus Persas occupato, Julianus Nicomediæ Eusebio hujus civitatis episcopo Ariano affini suo instituendus traditur. Prohibitum vero ne ad Libanium Sophistam Gentilitiæ superstitionis defensorem acerrimum se applicaret, primum in ejus lectitandis libris clausus est: tum factus hac lectione audacior & superstitionis cupidior ad eum se confert palam. Veniunt illico ad eum Jamblicus & Maximus insignes magi, qui jam eo plus æquo propensum Juliani animum ita suis præstigiis delinunt, ut ab eorum latere non discederet. In primis Maximo delectatus, quod spem ei injectisset imperii. Id relatum est ad Constantium: quod ubi sensit Julianus, inter metum & spem positus capite tonso, ut alienum ab imperio animum significaret, vitam monasticam simulavit, & in ecclesia Nicomediensi lector designatus est.

An. V. C. 1104. Christi 351. Constantii Aug. 15.

Gallus Juliani frater Cæsar fit idibus Martiis, & Constantius Gallus appellatur. Huic, cum tota Orientis præfectura, Constantia Constantii soror in conjugem datur. Interim cum Julianus evocandis dæmonibus & spectris, ac belluarum visceribus perferutandis, aliisque hariolorum mysteriis in dies magis ac magis duceretur: relictæ Nicomedia Asiæ reliquas partes lustravit, magicæ professionis homines, quos ibi rumor erat esse plurimos, quaestiturus. Ac primum Ioniam, tum bis intra menses duos Phrygiam, quamvis ex morbo ob itinerum laborem contracto plane imbecillus, ac demum Græciam circumcursat, ut ipse ait in *ep. ad Themist.*

An. V. C. 1106. Christi 353. Constantii Aug. 17.

Hoc anno Gallus seu propter suspicionem ambitu imperii, seu propter patratas Antiochiæ cædes, a Constantio in Italiam per Domitianum quemdam evocatus, ipsoque Domitiano, quod Gallum superbis compellasset, ab ejus militibus occiso, Gallus in Italiam venit. At Constantius Julianum quoque imperii cupiditate

adhuc flagrare suspicatus; seu quod Gal-
lus in Orientem proficiscens Juliani clam
visendi gratia (ut ait *Socrates*). Nicome-
diam diverterat, seu quod Julianus in A-
siam demigrans Constantinopoli transierat
quo fratrem Gallum ibi videret, ut inquit
Ammianus. Ut ut est, custodiri ibi illum
juber. At ille cum posse se e custodum
manibus aufugere videret, locum subin-
de commutans evasit. ita refert *Socrates*.

An. V. C. 1107. Christi 354. Constantii
Aug. 18.

Post Constantiam Galli uxorem in Bi-
thynia febris extinctam, ac Gallum in Illy-
rico in insula Flanona peremptum, ut ait
Ammianus; Julianus parem sortem veritus,
Mediolanum, ubi Constantius, inito cum
Alamannis foedere e Germania rever-
sus, versabatur, contendit. Hic in subur-
bio, vel ut alii volunt Novocomi dum
lateret, impetrata sibi per Eusebiam Augu-
stam apud imperatorem dicendi licentia,
plane se purgat. Quare domum redibat
victor, & quidem ab Eusebia deductus
honorifice, cum itinere illo nescio quo ca-
su impedito rursus in Græciam mittitur,
quam quidem relegationem omnes in-
terpretabantur, *Julian. ep. ad Themist. &*
ep. ad S. P. Q. ATH. Ipse vero beneficii lo-
co idipsum Eusebiæ referebat acceptum:
sive, ut ipse aiebat, studiorum causa,
seu potius quod averet cum regionis
illius sacrificulis & impostoribus de re-
bus suis communicare *Nazianz. orat.*
1. in Ful. Sozom. Gregorius Nazianzenus
Julianum Athenis intuitus. *Quale*, inquit,
malum Romanorum terra nutrit? nec vanus
conjector fuit.

An. V. C. 1108. Christi 355. Constantii
Aug. 19. Juliani ætat. 24.

Cum barbari aduersus Magnentium & Bri-
tannionem a Constantio evocati (ut refert
Sozomenus) popularentur Gallias atque
adeo plus 45. oppida Ammiano teste occu-
passent, Constantius haud satis tutum ratus,
ex Italia secedere, Julianum Athenis, ubi
philosophum agebat, revocatum Cæsarem
facit 8. id. Novemb. simul ad firmandam fi-
dem, sua ei sorore Helena paucis post die-
bus in conjugem data, ipsum transalpinis
præfectum, in Gallias vel imperatoris
imaginem laturum, ut ait Julianus ipse,

vel potius aduersus barbaros dimicatu-
rum mittit. Igitur cum 360. tantum mi-
litibus, ut ipse ait *ep. ad S. P. Q. ATH.*
quibus ita præerat, ut nihil sine ducum
consilio agere posset, Kal. Decemb.
egressus deductusque ab Augusto ad usque lo-
cum duabus columnis insignem, qui *Laumel-
lum interiacet & Ticinum* itineribus rectis Tau-
rinos pervenit, ubi audito nuncio Coloniam A-
grippinam pertinaci barbarorum obsidione rese-
ratam & magnis viribus deletam, agnovit
quantum accepta hac provincia sese in dif-
crimen coniecisset. Ipseque dicitabat nihil se
amplius affecturum, quam ut occupator interiret,
& illud Homericum, de die quo purpuram
sumplerat, *Ἐμβα πρὸς φέρος βάτας ἡ
μοῖρα κρατεῖν*, cepit purpurea mors &
parca violenta. Viennam inde ad Rhoda-
num progressus magno omnium populo-
rum concursu & acclamatione exceptus
est. Tunc anus quedam orbata luminibus,
cum percunctando quinam esset ingressus, Ju-
lianum Cæsarem comperisset, exclamavit hunc
deorum templa reparaturum. Ammianus. Cu-
jus prælagii fidem rei eventus non multo
post confirmavit, cum factus imperator
non jam de nocte & clanculum, sed pa-
lam ejurata Christiana religione gentilita-
tem professus est.

An. V. C. 1109. Christi 356. Constantii
Aug. 20. Juliani ætat. 25.

Constantius in urbem triumphanti si-
milis regreditur; Julianus vero hoc anno
consul, hyeme Viennæ exacta in barbaros
mover: ac primum 8. Kal. Julias Au-
gustodunum pervenit cum cataphractariis solis
& Balistariis Autosiendorum & Tricassas de-
repente occupat. Inde per Remos ubi ab
Urficino successore Marcello atque adeo
Urficino ipso cum toto exercitu expecta-
batur, ad Decempagos Rhenumque pro-
perat, ubi Brotomagus (Alsatiæ urbem ho-
die Brumt) Tabernas, Alifonem, Nemetas
sive Spiram, Vangionas hodie Vormatiam, &
Moguntiam recipit. Nullo itaque post hac
repugnante occupatam ut aiunt Ammia-
nus & *Jul. ep. ad S. P. Q. ATH.* ante men-
ses 10. a barbaris Agrippinam circa Sep-
tembris finem recuperat, terribis Francos
ad pacem petendam adigit. Quibus vincen-
di principis latus Julianus, per Treviros tran-
sit hyematurus apud Senonas, oppidum tunc
opportunitum. Ammianus. Hic potentissimum
M m ij

ut ipse ait *ep. ad S. P. Q. ATH.* exercitum ipse cum paucis militibus, cum nihil auxilii sibi a Marcellō magistro equitum mitteretur, post mensuram obsidionem dissipat. At Marcellus Mediolanum, ubi Constantius versabatur, ut facti sui redderet rationem evocatus, abdicatur imperio & Sardiniam quæ patria ejus erat ablegatur, *eadem epist. ad S. P. Q. ATH.*

An. V. C. 1110. Christi 357. Constantii Aug. 21. Juliani etat. 26.

Dum Julianus II. consul sese contra Germanos accingit. Lugdunum ab iis invaditur, unde tamen haud multo post expelluntur. Idem tres Tabernas munimentum Argentorato proximum ad Vogesi radices non ita pridem subversum instaurat; septem totius Germaniæ potentissimos reges, Chonodomarium, Vestralthum, Urium, Ursicinum, Serapionem, Suomarium & Hortarium una ingenti difficillimoque prælio profligat in campis Argentoratensibus. *Ammian.* Julianus captivos bene multos ad Constantium mittit, qui eorum specie & magnitudine percussus est. *Ex Alamannis sex, non 60.* ut male ait Zosimus, *milha corporum numerata sunt in campo prostrata, & inestimabiles mortuorum acervi per undas fluminis ferebantur.* Ex parte Juliani 247. desiderati sunt. Francorum rex Chodonomarius in pugna, ut ait Victor, vel ut Ammianus, in convivio per dolum captus, *Juliano oblatus, humique fusus, veniam rogans, diebus postea paucis ad comitatum imperatoris, Constantii, cum ille e Quadis, Sarmatisque Istri accolis commode rediret, statim submissus est Romam, & (ut addit Julianus ep. ad Athen.) in castris montis Cæli Peregrinis morbo veterini consumptus est.* Victor Julianus iterum ad Tabernas ac Moguntiam venit, Transrhenanos vastat, æquinoctio Autumnali eos ad pacem petendam adigit, Francos a Mosa repellit, ac tandem Parisiis hyemat.

An. V. C. 1111. Christi 358. Constantii Aug. 22. Juliani etat. 27.

Julianus sub mensem Julium Salios, Frisios, Hattuarios, Chamavos, & Bructeros, qui sedem sibi in Romano solo fixerant, ibique grassabantur, terret, & in dedicationem accipit: iis agros assignat: ca-

stella ad Mosam everſa restituit. *Ammianus.*

An. V. C. 1112. Christi 359. Constantii Aug. 23. Juliani etat. 28.

Julianus iterum in Alamannos proficitur trajecto ad Moguntiam Rheno, hostibus nequicquam transitum custodientibus; & Macrianum, Hariobaudum & Vadomarium reges ad pacis conditiones petendas compellit. Hic varia custodibus Rheni militibus alendis horrea constituta.

An. V. C. 1113. Christi 360. Constantii Aug. 24. Juliani etat. 29.

Julianus tertium consulatum gerebat cum Constantius ejus gloriæ invidens per Decentium tribunum & Norarium Herulos, Batavos, Celtas, aliasque auxiliares copias ad se revocavit, quibus adversus Persas uteretur. At illæ: seu Constantii odio, aut Juliani amore, aut arte: seu quod transmarinam militiam detestarent. Julianum invitum, ut ipse ait, Augustum acclamant Parisiis. Is statim legatos Constantinopolim ad Constantium cum literis mittit, quibus facti sui rationem redderet. Hi apud Cæsaream Cappadociæ superbe accipiuntur a Constantio. Quare Julianus Trajectum ad Mosam abijt, deinde Hattuarios Galliarum extrema vastantes & securos, quod se locorum aditu difficultum præsidio munitos crederent, opprimit, & ad pacem petendam adigit. Tum Viennæ hyemat, & quinquennalia celebrat. Ibi ejus uxor Helena obijt, ejusque corpus Romam mittitur. Interim Julianus diffidens futurum unquam ut Constantius placaretur, statuit aperto Marte imperium totum occupare. Itaque scriptis ad diversas civitates literis, quibus ut sibi fideles essent commoneret, in Pannoniam venit contra Constantium dimicaturus.

An. V. C. 1114. Christi 361. Constantii Aug. 25. Juliani etat. 30.

Constantio Augusto in expeditione Persica prope Tarsum 3. nonas Oct. mortuo, Julianus Constantinopolim Alamannis iterum victis, ordinatisque Galliis recta contendit: ex imperii primariis, amicisque Constantii alios nece, alios multat exilio. Episcopos exules revocat, atque ut

mutuis diffidiis sese affigerent, quam quisque vellet sectam sequi permittit. Christianam religionem palam ejurat; nec minus crudeliter quam callide infectatur; gentiliu templa referat reficique, & ipse in Pontificem maximum profanis ritibus consecratur.

An. V. C. 1115. Christi 362. Juliani imp. 1. etat. 31.

Ad Julianum variae undique legationes adveniunt. Ipse contra Persas proficiscens Nicomediam & transgressus Antiochiaë hyemat. Hic irrisus ab Antiochenis in primisque jactis in ejus barbam quæ plus æquo prolixior erat dictariis iratus primum est; tum satyrico & jocularum pleno libello quem *Misopogonem*, id est osorem barbæ inscripsit, eos perstrinxit; in quo perpetua ironia videtur non eorum luxum & molliem, sed se ipsum accusare quod eos imitari non posset. Mamertinus consul gratiarum actionem agit imperatori pro consulatu quem hoc anno gessit cum Nevita. Julianus Athanasium in exilium mittit Arianis ita deprecantibus. Christianos liberalium artium doctores ita infectatur, ut Prohæresius, quamvis in edicto nominatim exceptus, Musonius, & Marius Victorinus Scholam deferuerint. Themistium vero philosophum, Libanium Sophistam, Oribasium, Pergamenum quendam medicum, Maximum Cynicum, Ecebolium Sophistam, aliosque impie gentilitatis professores summis honoribus insignit.

An. V. C. 1116. Christi 363. Juliani imp. 2. etat. 32.

Julianus IV. consul adscito in collegam Salustio idolorum cultu sibi conjunctissimo post hyemem Antiochiaë transactam, pridie nonas Martias inde digressus, Euphratem trajicit 7. idus Aprilis & urbibus aliquot in itinere expugnatis, Ctesiphontem pervenit: ubi cum pugna commissa esset ipse in promiscua turba sagitta transfoditur 6. Kal. Jul. A quo vero vulneratus fuerit in dubio est. Utrum a Persa transuga, ut est in epitome Victoris, an ab

uno e suis, ut ait Ammianus, an a Christiano, ut habet Libanius, an a Dæmone ipso, ut tradit Callistus Juliani fauelles, qui ejus res gestas carmine herosico conscripsit, an ab Angelis, ut refert Gregorius Nazianzenus, an demum a Mercurio Martyre, ut Damascenus asserit ex Helladio, cui socium Artemium martyrem addit Nicephorus. Certe, inquit Gregorius Nazianzenus, vulnus universo orbi salutare Julianus accepit; hacque morte iis omnibus, quos per summam crudelitatem interfecerat, litavit. Simul ac mortifero vulnere fauciatum se sensit, exceptum plena manu sanguinem in cælum projiciens: *Vicisti, inquit, Galilæe*: sic Christum per ludibrium appellabat. Ita Theodoretus. Et, *Saturare Nazarenæ*. Ita Nicephorus. Statim *relatus in castra hiantes latius suffocati lateris vulnere & spiritum tumore cohibente venarum, epota gelida aqua quam petiit, medio noctis defecit anno etatis 32. cum annum unum & menses circiter septem ab extincto Constantio imperasset. Hæc Ammianus*. Ceterum hujus corpus Tarsum Ciliciæ delatum magna populorum mortuo illudentium cavillatione, ibique conditum est, si Ammiano credimus: si vero Gregorio Nazianzeno fides est, a terra ipsa, quam Julianus sceleribus suis inquinaverat excussum, in mare projectum est.

Fuit excellenti & amœno, sed levi, vafro, vana deorum superstitione & magicis artibus depravato ingenio, philosophicam quandam gravitatem affectans, ac sophistarum grege semper stipatus. Homo loquax & scurrili dicacitate, ac populari auræ præter modum serviens. Ita superstitiosus, ut etiam Jamblico philosopho, quem Mercurium appellabat, tanquam Nicomediæ tutelari deo faceret. Ceterum omni literarum genere excultissimus, ac linguæ in primis Græcæ peritissimus, liberalis, opum, luxus, & volupratum contemtor, belli & pacis artibus præstans, laboris & inedia patiens, felix, justus, præterquam in Christianos, quos omni genere crudelitatis vexabat, literarum liberatorumque amantissimus, nisi si Christiani forent.

DE AUCTORE,
PANEGYRICI
 ET QUO TEMPORE AC LOCO
 HABITUS SIT.

Mamertinus a Juliano Augusto consul factus hac oratione principi gratias agit. Pronunciata est anno Christi 362. cum, ut ex fastis apparet, consulatum gereret Nevita collega. Quis porro Mamertinus ille fuerit, ex qua patria oriundus, nullibi, quod sciam, proditum est. Ego facile putem hunc Messana oriundum fuisse, sic enim Messanenses propter Mamertinos hospitio exceptos dicti sunt Mamertini. Ejus mentio fit in variis locis apud Ammianum l. 6. l. 21. l. 23. Atque etiam ipse de se non semel loquitur hoc in Panegyrico; ex quibus locis omnibus constat Mamertinum præfectum ærario fuisse, tum præ-

fectum prætorio per Illyricum, in cujus provinciæ administratione peculatus reus, absolutus est, ac tandem a Juliano consul factus. An vero Mamertinus hic, idem fuerit, atque ille cui panegyrici 2. & 3. Maximiano dicti attribuuntur, neque velim affirmare, ut ad hos panegyricos observavi, propter spatium septuaginta annorum inter illorum & hujus panegyrici tempora: neque ausim prorsus negare, nam tum cum hanc orationem dixit admodum senex fuisse videtur, ut constat ex paneg. n. 17. *Sed a teneris annis ab ætate puerili, ad hanc usque canitiem consulatus amore flagravi.*

SYNOPSIS PANEGYRICI.

IN EXORDIO. *Reddit rationem cur pro præfectura ærarii & Prætorii cum Juliano imperatori gratias hac usque non ogerit, id agere consul aggrediatur. Quod nempe in prioribus dignitatibus imperator aut sue aut publicæ utilitatis rationem habere videri potuerit; In consulatu vero dando ejus tantum, cui datus est.*

DISTRIBUTIO. *Prima hujus orationis parte imperatoris virtutes recenset, altera pro accepto consulatu gratias agit.*

I. PARS. *Perstringit ejus victorias, receptas ejus virtute Gallias, subactam pene omnem barbariam, n. 3. Iterum de Gallis tum a barbarorum vastitate, tum a judicum quibus subessent tyrannide & avaritia ereptis, deletos Germanos, jus restitutum, emendatos ejus virtutum exemplo mores, n. 4. Quæ omnia mirum quantum a Juliano Constantium alienarint, n. 5. Julianus in medio Illyrici sinu derepente adest, hic & ubique victor, n. 6. Istrum navibus transcurrit barbarorum terrore tanto, ut supplices veniam petant, n. 7. Ad Adriam, Tyrrhenum, Mæotidem pugnat & vincit, Nicopolim instaurat, Eleusinam & alias Macedonia, Illyrici & Peloponnesi civitates restituit, n. 9. Patiens laboris bellici, castrensi cibo contentus, n. 12. Sibi asper, in alios facilis, sibi parcus, in alios liberalis, n. 11. Castus, in castris perpetuus, n. 13. Sic peragrata victoriis Thracia de sublevanda Urbis annone penuria cogitat, n. 14.*

II. PARS. *Imperatoris in se beneficium amplificat, quod consulatum*

acceperit non meritis, quod in summa virorum bonorum copia, quod minorem magistratum petens, quod sine largitionibus & ambiendi labore, quod in tenui re & ambiendi ignarus, voti compos fieri nunquam potuisset, n. 15. Quod uno eodemque anno aerarii publici cura, praefectura, & consulatus insignitus sit, n. 22. Redit ad commemorationem virtutum Imperatoris, cujus in fovendis literis, revocandisque artibus studium commendat, n. 23. in omnium animis sibi conciliandis industriam, n. 25. in eligendis amicis prudentiam, in eosdem fidem, n. 26. in summo honorum apice modestiam, in condonandis injuriis clementiam, n. 27. ac praecipue singularem in se & collegam humanitatem.

IN FINE. Denique accepti a tanto Imperatore beneficii nunquam futurum se immemorem pollicetur, n. 31.

MAMERTINI

PRO CONSULATU

GRATIAE ACTIO

JULIANO AUGUSTO.

I. **E**tsi scio te, Imperator, & cunctos^a qui consilium tuum participant posse mirari, quod nunc demum gratias agere exorsus sum, quasi beneficia in me tua⁴ coeperint a consulatu: fatebor tamen^b quod ingenii (cujus me poenitet) conscius, etiam nunc tacere voluissim, & prorumpens licet hujus muneris gaudium intra arcanæ latitiae conscientiam coercere. Sed siue errorem nostrum, siue consilium congesta & coaccervata in unum beneficia vicerunt; atque in id redegerunt^c necessitatis ambiguum, ut mihi aut indiserti, aut ingrati esset fama subeunda: malui eloquentiam potius quam pietatem erga te officiumque meum desiderari. Et sane in his honoribus quibus me prius honestaras, minor esse causa ad agendas gratias videbatur. Nam cum me² aerarium publicum curare voluisti,

INTERPRETATIO.

^a Qui tibi sunt a consiliis.

^b Quod conscius tenuitatis ingenii mei cu-

ius me piger.

^c Necessitatis angustias.

NOTAE.

1. **C**oeperint a consulatu.] Jam Mamertinus aerarii praefecturam a Juliano Augusto acceperat; jam Praetorio per Illyricum praefectus fuerat; cum consulatus, veluti tot honorum cumulus accessit. Quare infra n. 21 Cum me propter tantillum innocentiae meritum uno in anno ter videat honoratum.

2. Aerarium publicum.] Id est, publicam pecuniam, quam non sine causa in Saturno

cum quæres virum animi magni adversus pecuniam, liberi adversus offensas, constantis adversus invidiam, me, ¹ qui tibi viderer ejusmodi, delegisti: idque eo tempore quo exhaustæ provinciæ partim deprædatione barbarica, partim non minus exitiabilibus quam pudendis præfidentium rapinis ultro opem imperatoris exposcerent, milites sæpe antea actis temporibus ludo habiti cum præsens stipendium flagitarent, quoquo modo videbat honorem onere pensare. At cum me ⁴ prætoris præfecisti, & provincias de te egregie meritis meæ fidei tutelæque mandasti, ingens judicii tui fuit munus; ^d sed in eo non mihi solum, quem tanta potestate succinxeris, verum etiam negotiis tuis commodasse aliquatenus videbare.

II. Porro in decernendo consulatu remotis utilitatibus tuis rationem meæ solum dignitatis habuisti. Nam in administrationibus labor honori adjungitur: in consulatu honos sine labore suscipitur. In illis si læteris, cupidæ ambitionis esse videaris; in hoc nisi aperte & propalam læteris, ingratus sis. Huc accedit quod ipsa ¹ hæc urbs, atque hoc augustissimum consilii publici templum officium hujus orationis efflagitant. Hæc tibi, nominis novi, sed antiquissimæ nobilitatis, civitas est patria: ² hic primum editus: hic quasi quoddam salutare humano generi fidus exortus. Hi cives & populares tui silere me non sinunt, nec patiuntur ut quisquam ³ alius auspiciatissimo die apud te, ac de te loquendi munus usurpet, quam is qui amplissimo sit præditus magistratu. Putant aliquid adjicere ad splendorem laudum tuarum consulis nomen, & recte putant. Adjicitur enim laudum dignitati honore laudantis. Ac licet, maxime Imperator, publico judicio & nomine agere tibi gratias debeam, tamen illa quæ pro summa

INTERPRETATIO.

d Sed ea in re non mihi tantum, quem [bus tuis servisse aliquo modo videbaris, tanta præfectura cohonestaras, sed etiam re-

NOTÆ.

ni templo repositam esse observavimus in Plinii panegyrico n. 36. not. 1. Ærarii præfectos ab Augusto primum institutos addunt, *Suetonius in Augusto c. 49. & Dio. l. 55.*

3. *Qui tibi viderer ejusmodi.*] Vere, an injuria? haud scio. Mamertinum peculatus reum ab Avitiano delatum tradit Ammianus l. 27.

4. *Prætoris præfecisti.*] Ante Constantiniana tempora præfectus prætorio dicebatur, qui militibus iis præerat, quos imperator in sui custodiam allegerat. Postquam vero prætoriarum cohortes pro Maxentio turbas excitassent, post cæsum tyrannum, hæc dignitas penitus a Constantino sublata est, & orbe Romano in quatuor par-

tes seu diceceses diviso, quatuor præfecti prætorio creati, qui singulis præessent: quorum unus prætorio Galliarum, alter prætorio Italiæ, tertius prætorio Illyrici, quartus prætorio Orientis præfectus dicebatur. Mamertinum præfectum prætorio per Illyricum fuisse ait Ammianus l. 22.

1. *Hæc urbs.*] Constantinopolis novo nomine appellata, quæ olim *Byzantium* dicebatur.

2. *Hic primum editus.*] Julianus Augustus Constantinopoli natus est anno Christi 331. octavo Idus Novembres.

3. *Auspiciatissimo die.*] Kal. Januarii, quibus Mamertinus una cum Nevita collega consulatum auspabatur.

re domi

re domi forisque gessisti, nunc ex parte maxima prætermittam: ut⁴ quantocyus ad ea quæ propria sunt, perveniat oratio.

III. An ego nunc¹ receptas virtute tua Gallias, ² barbariam omnem subactam pergam quasi nova & inaudita memorare, quæ in hac Romani imperii parte gloriosissima sint famæ laude celebrata, in tantum ut ³ fratris imperatoris mererentur invidiam? quid enim a te aliud⁴ consortis imperatoris alienavit animum, nisi gloriæ tuæ splendor? Testor immortalem deum, testor ^a ad vicem numinis mihi sanctam conscientiam meam, me multa constanter in hac urbe fuisse dicturum de his quæ adversus optimum imperatorem inclementer & impie cogitata atque suscepta sunt, ¹ si etiam nunc ¹⁰ hominum cœtus Divus Constantius frequentaret. Nunquam profecto liberi civis, & boni senatoris officio defuissem, quominus redarguerem, & convincerem eas illi in te odii fuisse causas^b, quæ amoris inflammatrices & fidei obfides esse debuerunt.

IV. Florentissimas quondam antiquissimasque¹ urbes barbari possidebant, Gallorum illa celebrata nobilitas aut ferro occiderat, aut immittibus addicta dominis serviebat. Porro aliæ quas a vastitate barbarica terrarum intervalla distulerant iudicum nomine a nefariis latronibus obtinebantur; ingenua ² indignis cruciatibus corpora; nemo ab injuria liber, nemo intactus a contumelia, nisi qui crudelitatem prædonis ^a pretio ²⁰ mitigasset: ut jam barbari desiderarentur, ut præoptaretur a miseris fortuna captorum. In hoc statu Imperator noster Gallias nactus minimum habuit adversus hostem laboris atque discriminis, una acie Germania universa deleta est, ³ uno prælio debellatum, sed emendatio morum, iudicio-

INTERPRETATIO.

^a Et dei loco.

^b Quæ ad amorem & fidem obstringere te debuisse.

^a Data pecunia lenisset, ita ut optarent se in barbarorum servitute esse, & miseriæ suæ præponerent captivorum sortem.

NOTÆ.

4. Quantocyus.] Citissime.

1. Receptas.] Ereptas ex barbaris, qui a Constantio Augusto contra Magnentium evocati, cum nulli usui ad eam rem esse se viderent, Gallias populabantur. Sozomen. l. 5. c. 2. Jamque oppida ferme 45. ceperant, inquit Julianus.

2. Barbariam omnem.] Francos in primis ac Germanos omnes.

3. Fratris imperatoris.] Constantii Augusti, quem Juliani fratrem vocat, seu quod patruelles essent, id est, eundem haberent avum Constantium, seu quod Julianus. Helepiam Constantii sororem duxisset.

4. Consortis imperii.] Constantii.

5. Si etiam nunc.] Si viveret adhuc Constantius. Is autem ante annum obierat tertio nonas Octob. prope Tarsum, cum adversus Persas proficisceretur.

1. Urbes.] 45. Si Juliano credimus, atque adeo Burgis, & castellis minoribus omissis. Reliqua vero Gallia barbarorum populationibus & excursionibus vastata erat & inculta.

2. Indignis cruciatibus.] Adde suberant, vel lacerabantur: quam ultimam vocem excidisse suspicatur Livineius. Aut lege cum Acidalio. Ingenui indignis oneribus correpti.

3. Uno prælio.] In campis Argentoræ.

rumque correctio & ^b difficile luctamen, & periculi plenum negotium fuit. Nam ut quisque improbissimus erat, ita maxime Cæsaris rebus inimicus, vitandis legum pœnis de novo scelere remedia quærebat, & quia defendere admissa flagitia non poterat, in ^c ultorem juris invidiam congerebat. Et cum sancti Principis mores atque instituta falsarum opinionum, vituperationum licentiam submoverent, callido nocendi artificio accusatoriam diritatem ^d ⁴ laudum titulis peragebant, in omnibus conventiculis quasi per benevolentiam illa jactantes, Julianus Alamanniam domuit, Julianus urbes Galliæ ex favillis & cineribus excitavit. Illæ provinciæ ob-

30 sessæ, expugnatae, ferro ignique vastatae beatiores sunt his oppidis quæ habet sine hoste Constantius. ¹ Ætates omnes in castris, hyemes in tribunalibus degit. Ita illi anni spatia divisa sunt, ut aut barbaros domitet, aut civibus jura restituat, perpetuum professus aut contra hostem, aut contra vitia certamen.

15 V. Hæ voces fuerunt ad inflammanda odia probris omnibus potentiores. Si enim comminisci aliqua flagitia tentassent, facile ipso splendore laudis & gloriæ refutarentur. Invenere accusandi genus quod nullus refelleret. Sed quid, oro vos, Principem nostrum facere debuisse censetis? Romanas urbes hostibus dederet, ne animum fratris offenderet? Pro-

20 vincias firmissimas, utilissimasque reipublicæ sub obtutibus suis vexari ac diripi sineret, ne quid Augustus quod nollet audiret? Flagitiis administrantium non modo frena laxaret, sed etiam stimulator accenderet, ne inter principes faceret morum dissimilitudo discordiam? Nobilem ¹ Etruriæ adolescentem ferunt, cum propter eximiam formæ dignitatem multarum in se scæminarum amores excitaret, faciem suam ad obliterandam pul-

25 chritudinem vulneribus sauciasse. Sed facile fuit juveni dignitati corporis decorem animi præponenti & candorem decolorare, & oris nitorem alte impressis cicatricibus ² devenustare. Num aliquid hujusmodi adversus amo-

I N T E R P R E T A T I O.

^b Arduum opus.

^c Invidiam constabat huic æquitatis vindici.

^d Laudandi specie obtegebant.

N O T Æ.

tenfibus dato, ubi Julianus cum paucis militibus septem totius Germaniæ potentissimos reges cum numerosissimo eorum exercitu plane profligavit. Ex barbaris cæsa sunt 6. ut vulgo aiunt, aut ut asserit Zosimus 60. millia; captus Francorum rex Chodonomarius, & cum innumera captivorum manu ad Constantium abductus est.

4. *Laudum titulis peragebant.*] Quasi amoris specie laudabant Julianum, sed

revera ut bilem moverent Constantio, quo obrectatorum genere nullum est malevolentius.

5. *Ætates omnes.*] Id de Juliano asserit Ammianus.

1. *Etruria adolescentem.*] Is Spurina fuit, ut margini adscriptum reperio in Vienneſi editione. Quam historiam fuisse refert Valer. Maximus l. 4. c. 5.

2. *Devenustare.*] Vox A. Gellio usurpata pro eo quod est deturpare.

rem civium facere debuit Julianus ? Ac ne potuit quidem ; nisi forte existimamus patientes vulnere formas esse virtutum. Scilicet & candorem æquitatis potuit obumbrare , & a temperantia^a purpuram sancti ruboris abolere , ³ vicem fortitudinis indignis confodere vulneribus , eruere oculis providentiæ ! Deinde nisi ille adolescens severam manum propriis vultibus intulisset , ⁴ dies & mora , non longa ætatis successio omnem illum florem corporis peremisset. At in virtutibus Principis nostri quanto ætas prolixior , tanto pulchritudo præstantior.

VI. Mitto cunctam barbariam adversus¹ vindicem Romanæ libertatis in arma commotam , gentesque ² recens victas & adversus jugum nuper impositum cervice dubia contumaces , ^a in redivivum furorem nefandis stimulis excitatas. Quæ omnia obstinatum & immobilem Principis maximi tandem vicere patientiam. Itaque cum ³ in ipso molimine oppressisset Alamanniam rebellantem , qui paulo ante ^b inaudita regionum , fluviorum , montium nomina exercitu victore peragraverat , per ultima ferarum gentium regna , calcata regum capita supervolans , in medio Illyrici sinu improvisus apparuit. Vidimus felices illius comites viæ stupentes , urbium populos dubitasse credere quæ videbant. Non aliter consternatas arbitror gentes quæ prolapsæ cælo excepere ^c Palladium. Virgines , pueri , fœminæ , tremulæ anus , titubantes senes ^d non sine magno attoniti horrore cernebant imperatorem longam viam sub gravium armorum onere currentem , properantis anhelitum ^e sine sensu lassitudinis , crebriores sudorum rivos per fortia colla manantes , & ^d inter illum pulveris qui

INTERPRETATIO.

a Ruborem castæ verecundiæ.

a ætas in novam furorem.

b Victorem exercitum traduxerat trans regiones , fluvios , montes ne notos quidem de nomine.

c Ita ut defatigationem sentire non videretur.

d Cum barba & capillus squaleret pulvere , & oculi cælesti flamma fulgerent.

NOTÆ.

3. Vicem fortitudinis.] Lege cum Lipsio cervicem fortitudinis : nam ut ait ille l. 3. Epistol. quæst. 24. in cervice vis ferendi & nervorum conventus. Mamertinus supra n. 5. nisi forte existimamus patientes vulnere formas esse virtutum.

4. Dies & mora , non longa.] Quid si legamus cum Acidalio. Dies & mora non longa , ætatis successione.

5. At in virtutibus.] Atenim in virtutibus. Acidal.

1. Vindicem Rom. lib.] Julianum.

2. Recens victas.] A Constantio & Constantino magno ejus filio domitas , & a Francorum incurfionibus liberatas.

3. In ipso molimine.] Id est , tum , cum prope abesse crederet , ut Gallias invaderet.

4. Palladium.] Palladis simulacrum fuit , quod eo tempore quo ara & templum Minervæ struebatur , de cælo lapsum sibi in templo legit. Quia autem erat in fatis tandiu Trojam incolumem fore , quandiu intra ejus mœnia simulacrum illud servaretur , Diomedes & Ulysses fatale illud signum sustulerunt. Nec multo post Græci Trojam post decem annorum obsidionem tutelari hoc numine spoliata subvertunt. Æncid. 2. 163.

5. Non sine magno attoniti, &c.] Forte indu-

barbam & capillum onerarat horrorem micantia fidereis ignibus lumina.
Voces gaudentium opprefferat miraculi magnitudo. Cessabant officia lau-
dandi plus quam laudanda cernentibus.

VII. Sufficeret quidem ad expeditionem præsentium negotiorum so-
5 la properatio, sed non sufficit Principi nostro reipublicæ una ratione con-
sulere. Multa pariter aggreditur pectus¹ nullis unquam laboribus fatiga-
tum. Ut uno eodemque tempore & componeret fidissimatum provincia-
rum statum, & barbariam omnem admoto propius terrore percelleret,
20 longissimo cursu Istrum placuit navigari.² Proh sancta divinitas! Quæ na-
vigatæ illius fuit pompa, cum dexteriori incliti fluminis ripam u-
triusque sexus, omnium ordinum, armatorum atque inermium perpetu-
us ordo prætexeret, despiceretur ad lævam in miserabiles preces genu
nixa barbaria? Omnes urbes quæ Danubium incolunt aditæ, omnium
audita decreta, levati status,³ instauratæque fortunæ, ⁴ innumerabilibus
15 barbaris data venia, & munus pacis indultum. Qui properationem illam
contemplabitur, nihil legisse præter viam imperatorem putabit; qui ge-
starum rerum multitudinem considerabit, propeasse non credet.

VIII. O facundia potens Græcia, omnium tuorum principum ge-
sta in maius extollere sola potuisti, ⁵ sola factorum glorias ad verborum
20 copiam tetendisti. Tu¹ navem unam propter aurati velleris furtum, &
virginis raptum in cœlum usque sublatam sideribus consecrasti. Tu pue-
rum³ inventorem ferendi, draconum alitum curru volentem semina in ter-
ras sparsisse iactasti. Quid tu si ad scribendas celebrandasque res Principis
nostri animum adjeceris, de Juliani⁴ lembis liburnisque factura es? quæ
25 non modo nihil cuiquam adimunt, neque urbes hospitas populant,

INTERPRETATIO.

¹ *Aucta opes.*

² *Sola rerum gestarum gloriam exaggera-*

sti, quantum satis est ad orationem amplifi-
candam.

NOTÆ.

cenda hæc postrema vox attoniti.

1. *Nullis unquam.*] Julianum laboris bel-
lici patientissimum fuisse testantur ejus vitæ
scriptores, imprimisque Ammianus.

2. *Proh sancta divinitas!*] Infra n. 28.
Illic proh sancta divinitas! gaudentibus cun-
ctis; quo ore? qua voce? inquit, ave consul
amplissime.

3. *Innumerabilibus barbaris.*] Forte Qua-
dis, & Saxonibus quos Julianus Chariet-
tonis cujusdam transfugæ opera delevit,
& ea conditione ad pacem admisit, ut
nunquam contra Romanos arma ferrent.

4. *Navem.*] Cui *Argo* nomen: unde Ar-
gonautæ dicti sunt, qui in ea ad vellus au-

reum asportandum Colchida navigarunt.
Virg. Eclog. 4. 34. *Alter erit tum Tiphys,*
& altera quæ vebat Argo delectos heroas.
Piget referre quæcunque de ea apud poe-
tas referuntur: ut fatidicam illam fuisse,
cœlo consecratam: &c.

2. *Virginis.*] Medææ.

3. *Inventorem ferendi.*] Triptoleum
Ovid. Trist. l. 3. Eleg. 8. *Nunc ego Tripto-*
lemi cuperem conscendero currus, misit in ig-
notam qui rude semen humum. Nota ex poe-
tis omnibus fabula.

4. *Lembis, liburnisque.*] Naviculæ exi-
guæ genus, miræ velocitatis: Supra paneg.
2. n. 12, not. 5.

sed ultrò omnibus populis immunitates, privilegia, pecunias largiuntur. Qua dignitate describes classẽ, per maximi fluminis tractum remis ventisque volitantem, tum Principem nostrum alta puppe sublimem: non per cuiuscemodi agros frumenta spargentem, sed Romanis oppidis bonas spes, libertatem, divitias dividendem, tum ex parte altera in barbaricum solum terrorem bellicum, trepidationes, fugas, formidines obserentem?

IX. Jam quale illud fuit, quod¹ Istrum adhuc navigans beneficia tua usque² ad Adriam, Tyrrhenum, Mæotidem porrigebas? ipso enim tempore levati equorum pretiis enormibus³ Dalmatæ, Epirotæ⁴ ad incitas intolerandi tributi mole depressi, providentia, Imperator, tua, non modo 10 miserias exuerunt, sed amplam etiam atque opulentam^b revexerunt fortunam. Urbs^c Nicopolis, quam Divus Augustus in monumentum Actiacæ victoriæ tropæi instar extruxerat, in ruinas lacrymabiles prope tota conciderat, laceræ nobilium domus, sine tectis fora, jamdudum aquarum ductibus pessumdatis plena cuncta squaloris & pulveris. Certamen ludi- 15 crum, lustris omnibus solitum frequentari, intermiserat temporis mœsti deforme⁶ iustitium. Ipsæ illæ bonarum artium magistræ & inventrices⁷ Athenæ, omnem cultum publice privatimque perdiderant. In miserandam ruinam conciderat⁸ Eleusina. Sed universas urbes ope Imperatoris^c refotas enumerare perlongum est: scire satis est cunctas⁹ Macedoniæ, 20

INTERPRETATIO.

^a Ad extremas angustias redacti.

^b Receperunt.

^c Reformatas.

NOTÆ.

1. *Istrum.*] De Istro, seu Danubio fluvio supra in *Plinii paneg.* n. 12. not. 9.

2. *Ad Adriam.*] Id est, ad mare Adriaticum. *Tyrrhenum*, id est, mare Tyrrhenum, quod & Tuscum, & Etruscum dicitur, *la mer de Toscane*. *Mæotidem*. Vide supra *paneg.* 3. n. 16. not. 3.

3. *Dalmatæ.*] Populi Illyrici ad oram maris Adriatici. *Epirotæ*. Græciæ populi, ad mare Ionium: quorum regio nunc Albania dicitur.

4. *Ad incitas.*] Metaphora ducta a ludo calculorum, in quo unus certus calculus, quem *Regillin* vocant, in sua linea immotus asservatur, neque inde movetur nisi in extremo discrimine. Cum ergo significatur aliquis adductus in summas angustias tunc dicitur *redactus ad incitas*. Nam incitæ, lineæ sunt, unde cieri calculi non poterant. Ita *Erasmus*. Atque hoc proverbio sæpe utitur *Plautus*.

5. *Nicopolis.*] Apud Actium condita est ab Augusto, in Actiacæ victoriæ memoriam.

6. *Iustitium.*] Quasi juris statio, seu juris dicundi in publico aliquo luctu intermissio. *Livius*. *Dictator iustitium edixit, claudi tabernas tota urbe jubet, vetat quemquam privatæ quicquam rei agere*. Iustitium etiam interdum sumitur pro cessatione exigendi æris 30. dies.

7. *Athenæ.*] Urbs ad fluvium Ilissum sita in ea Achaïæ parte, quæ Attica dicitur, totius Græciæ caput & disciplinarum omnium parens. Hodie *Setines*, supra *pan.* 9. n. 9. not. 4.

8. *Eleusina.*] Oppidum Atticæ maritimum inter Megaram & Pyræum portum Athenienfium.

9. *Macedoniæ.*] Græciæ celeberrima regio inter Ægæum & Adriaticum, nunc angustioribus quam olim terminis definita.

¹⁰ Illyrici, ¹¹ Peloponnesi civitates unis aut binis epistolis maximi Imperatoris
^d repentinam induisse novatis mœnibus juventutem, aquas omnibus locis
 scatere : quæ paulo ante arida & siti anhelantia viscebantur, ea nunc perlui,
 mundari, madere ; fora, deambulacra, gymnasia latis & gaudentibus
 5 populis frequentari, dies festos & celebrari veteres, & novos in honorem
 principis consecrari.

X. Si quis mortalium in aliquam cœlestem speculam nube sublatus,
 paulo ante vidisset mœsta omnia, semirutæ oppida, desolata mœnia, ab
 indigenis solitudinem, exulum turbam ; is si nunc in illud idem editum re-
 10 ponatur, ac despiciat cuncta lætantia, agros consitos, urbes frequentes,
 aquas oppidis influentes, magnifico cultu ¹ non privatas ædes, sed publica
 tecta surgentia, dites pro terrarum ingeniis mœssibus segetes, vincentes
 agrorum vota vindemias, arduos colles, profundasque valles, & ² la-
 ta camporum balatu, hinnitu, mugitibus persona, profecto mirabitur
 15 tam brevi cuncta mutata, desiliet e nubibus, & viciniam cœli cupide de-
 relinquet, ut tuis, Imperator, terris fruatur. Illud vero cujus miraculi
 est, ^a neminem ullum in tanto rerum paratu sensitisse dispendum, in omnia
 pecuniam ab Imperatore depromi, & quoddam versa vice provinciis pen-
 di tributum, ³ illinc ad universos fluere divitias quo prius undique conflue-
 20 bant ? Ut in maxima quæstione sit a quo accipias, Imperator, qui sic om-
 nibus largiaris. Sed qui vitæ tuæ instituta rationemque cognoverit, facile
 fontem copiarum hujus inveniet. Maximum tibi præbet parsimonia tua, Au-
 guste, vectigal : quidquid enim alii in prodigas cupiditates prodigebant,
 id omne nunc in usus publicos reservatur.

25 XI. Hucusque solus hic fructus imperii putabatur, ut imperator a
 ceteris civibus non fortibus factis, nec splendore gloriæ, sed magnitudi-
 ne sumptuum ^a separaretur. Inde nihil necessariæ ¹ substructionum in ædi-
 bus moles, ingentes aulicorum catervæ legionum sumptum facile vincebant.
 Quinetiam prandiorum & cenarum laboratas magnitudines Romanus
 30 populus sentiebat ; cum ² quæsitissimæ dapes non gustu, sed difficultatibus

INTERPRETATIO.

^d Repente instauratis muris firmas constitisse. | neminem damnum sensitisse.
^a Cum tot opes undecunque colligerentur, | ^a Differret.

NOTÆ.

- ¹⁰ Illyrici.] Supra paneg. 8. n. 5. not. 3.
¹¹ Peloponnesi.] Græciæ peninsula, quæ
 hodie Morea dicitur, Lacedæmone famosa.
¹ Non privatas ædes.] Pro non privatas
 modo ædes, sed etiam &c. Sic infra n. 19.
 Nec viros quidem, sed mulierculas, id est,
 non viros modo. Sic Plinii pan. n. 8. not. 1.
 alia ejusmodi exempla observavi.
² Lata camporum.] Pro latos campos, ut
 apud Virgilium angusta viarum &c. Vide
 pan. Plinii n. 58. not. 7.
³ Illinc.] Id est, ab ærario principis ad
 populos unde affluerat confluere.
¹ Substructionum.] Ingentium ædificio-
 rum. Tullius pro Mil. n. 53. Quo in fundo
 propter insanas illas substructiones facile mille
 hominum versabatur. Et n. 85. Aræ quas
 substructionum insanis molibus opprefferat.
² Quæsitissimæ dapes.] Similem locum
 habet Pacatus n. 13. & 14. ubi plura videri

æstimarentur, miracula avium, longinqui maris pisces, alieni temporis poma,¹ æstivæ nives, hybernæ rosæ. Hæc cuncta animus voluptatum omnium victor abjecit. Neque enim comparandæ sunt picturatæ marmorum crustæ, & solido auro tectæ laquearia, qui majorem anni partem in nuda humo cubet, & cælo tantum tegatur; neque turbæ institutorum ad delicias ministrorum, cui tam pauca sint ministranda; neque tempus epulatum ei qui sæpius statarium prandium ad necessitatem humani corporis capiat, gaudens castrensi cibo, ministro obvio, & poculo⁴ fortuito.

XII. Sed inter hæc mirari satis nequeo quod tam severe parvus in semet, in cives suos tam liberalis est ac remissus; laborum asperrima sibi sumens, ut nos quietis rebus agitemus, cum id usu venire animadvertamus, ut qui remotam a voluptatibus vitam sequantur difficiles & morosi sint, sibi parum læti, sed aliis tristiores, mæstas atque sollicitas etiam privatas domos faciant. At sanctissimus Imperator impense studet ut nos pro dignitate habitemus, ut commodis affluamus, ut castam quidem, sed hilar¹⁵ rem ducamus ætatem; cum alios principes labor truces, remissos desidia reddiderit, semperque^a seriis imperatoribus gratia,^b communibus defuerit industria. Neque quisquam sibi molestus ita se facilem ceteris præbuit, ut non ad suum exemplum alios coecerneret. Noster Imperator nihil sibi veniæ, nihil ceteris molestiæ ac laboris impartiens, suo negotio omnibus²⁰ opem præstat, divitiarum largitor, curarum avarus, laboriosissima negotiorum præoptans ipse agere quam aliis imperare.

XIII. Multi post exactos reges^a imperium universæ reipublicæ solitarium cupierunt. Nota sunt recordantibus nomina eorum videlicet qui in propria furentes,¹ affectati regni supplicia pependerunt. Mitto veteres²⁵ qui saxo præcipites dati, quorum bona publicata,² domus erutæ, interdicta posteris³ nomina; non paucos hujusmodi furore vecordes &

INTERPRETATIO.

^a Qui egre sui copiam faciunt.

^b Popularibus.

^c Opes dat largam manu, sollicitudinem ve-

ro parce, quod difficillimum est marvult ipse exequi, quam aliis præcipere exequendum.

^a Totam reipublicam soli regere peroptarunt.

NOTÆ.

possunt de Romanorum luxu in conviviis.

3. *Æstivæ nives.*] Ut in L. Veri imperatoris convivio contigisse ait Capitolinus.

4. *Fortuito cibo.*] *Nec fortuitum spernere cespitem leges sinebant*, id est obvium. Juliani abstinentiam & temperantiam mirifice laudant etiam qui cetera ejus vitia accerrime carpunt.

1. *Communibus.*] Acidalius legit *comibus*. Utrumvis elige.

1. *Affectati regni.*] Alludit ad id quod de Manlio Capitolino refert Livius l. 6. c.

20. qui affectati imperii damnatus de saxo Tarpeio in præceps dejectus est. Insuper everfa ejus domus, addita lege, ut ne quis patritius deinceps in arce, aut in Capitolio habitaret. Item gentis Manliæ decreto cautum est, ne quis deinde M. Manlius vocaretur.

2. *Domus erutæ.*] Lege *dirutæ* ut Juretus suspicatur.

3. *Nomina.*] Potius prænomina. Nam ab eo tempore extiteret qui Manlii dicebantur, nemo plane qui Marcus Manlius.

nostra ætas tulit, qui propter cæcam imperandi cupidinem in ferrum ruerunt. Si hos deus paulisper vitæ redditos alloquatur; Heus, verbi gratia, ⁴ Nepotiane atque ¹ Sylvane, per infestos gladios, præsentisque mortes imperium petivistis. At nunc ultro vobis potestas regnandi datur, ut ea,
 5 qua Julianus, conditione regnetis, ut pro omnium otio die noctuque vigeletis, & cum domini vocemini, libertati civium serviat, sapius prælium quam prandium capeffatis, nihil cuiquam auferatis, & ultro omnibus largiamini, nulli gratificemini, in neminem sæviatis; toto in orbe terrarum nullius virginis fama violetur, sit lectulus etiam sine concessis,
 10 sed legitimis voluptatibus: ⁷ Vestalium toris purior; ætate Alamannicum pulverem, hyeme pruina Thraciæ intectis verticibus perferatis. Profecto verborum ipsorum molestiam delicatæ aures non poterunt sustinere, tantis negotiis territi, non modo imperium, sed etiam vitam perosi, ad inferiores aliquos inferos redire properabunt. Videbunt enim justum principatum laboribus, curis, vigiliis inquietum: cujus illi faciem amœnam & amabilem contemplantes laborum aspera non videbant.

XIV. Cum igitur inter egregia negotia itinere confecto usque ad ¹ Thraciæ fines perventum foret, cursim disposito exercitus comite, ad Romanam urbem, annonæ vacuum, mentem reflexit. Quemlibet alium
 20 a subveniendi conatibus gravissima fames, & tristissimum reipublicæ periculum deterruisset. Sed stipendiis provinciarum, & patrimonii sui fructibus, tum undique frumentis coemptis usque ad opulentiam abundantiamque esurientem jam Urbem referit. Dicet aliquis, quomodo tam multa tam brevi tempore? Et recte. Sed Imperator noster addit ad tempus, quod otio suo detrahit. Nihil somno, nihil epulis, nihil otio tribuit, ^a ipsa se naturalium necessariarumque rerum usurpatione defraudat,
 25 totus commodis publicis vacat. Itaque grandævum jam imperium videbi-

I N T E R P R E T A T I O.

^a Eorum, quæ necessaria sunt ad vitam, usum sibi decedit.

N O T Æ.

⁴ *Nepotiane.*] Is ex Tristani numismate Flavius Nepotianus Constantinus. Ex Goltzio vero & Ocone Flavius Popilius Nepotianus. Ex Eutropia Constantini magni sorore, & Popilio Nepotiano viro consulari natus; qui cum cæso Magnentii exercitu Urbem simul & imperium invasisset, ipse vicissim a Maxentio deletus, cæsusque est.

⁵ *Sylvane.*] Sylvanus in Galliis ortus, Boniti cujusdam natione Franci, hominis bello clarissimi filius; qui cum a rebeli Magnentio transfugisset ad Constantium, ideoque pedestri magisterio donatus fuis-

set, tandem purpuram sumpsit Colonia Agrippinæ. Quod fecit ex necessitate potius, quam ex tyrannidis cupiditate: affectati enim imperii suspectus morti a Constantio destinabatur; quam tamen non effugit, nam in eadem urbe a Constantianis oppressus est. *Amian. l. 5. A. Victor.*

⁶ *Sed legitimis*] Alii legunt, & legitimis.

⁷ *Vestalium.*] Vestales virginis Vestæ sacris, perpetuæ ignis custodiæ dicatæ, a Numa Pompilio primum institutæ. *Ovid. Tristium l. 4. El. 2. Quæ... castos perpetuas servant virginitate focos.*

¹ *Thraciæ.*] *Supra pan. 5. n. 21. not. 1.*

turhis, qui non ratione dierum, ² aut mensium, sed operum multitudine, & effectarum rerum modo Juliani tempora metientur. Cum Romani populi victus, & exercitus commeatus esset in manibus, in media expediendæ annonæ trepidatione, nuncius venit plurimas naves Africano tritico graves ³ litus Achaicum prætervectas ⁴ Constantinopolim pervolasse. ⁵ Permoti omnes, & adversus eos qui oram maritimam tuebantur irati, venimus ad principem, desidia judicum tantum perissè frumenti certatim pro se quisque conquerimur. At maximus Imperator serenum renidens, nihil esse peccatum, non sibi perisse, quæ ad hanc urbem frumenta venissent. Nos vocem illam noti amoris in patriam putabamus, cum prodictionem futuri verborum ambago celaret: jam tum enim venturæ felicitatis eventum conscius divini animus prævidebat. ¹⁰

XV. Cis pauculos dies in novum ac florentem statum republica restituta, sacra mens ad honorum & magistratuum ornamenta respexit. Versari cœpit in sacri pectoris comitio consulatus. Quid secutus sit ipse ¹⁵ scit, & quæcunque consilia ejus gaudet formare divinitas. De omnibus Romani imperii viris primus electus sum, cum honorem meum adoreis militaribus gloriosus ² collega cumlaret. Gratias tibi, gratias, Imperator, si mereri me credidisti, & plures gratias, Imperator, si tantum amalti, ut me consulem faceres etiam non merentem. Nec ignoro maxi- ²⁰ mos honores ad parum dignos penuria meliorum solere deferri, sed non vereor ne quis malevolorum in consulatu meo id autemet accidisse. Si quis hoc lividus jactitat, ipso tempore refutatur: adversus quem dixisse satis est, jam tum principi nostro Roma parebat. Quid quod nihil speranti mihi de honoris augmento, neque enim ultra præfecturam se voto- ²⁵ rum meorum modestia porrigebat, præfertur nuncius consulem me creatum sine impendio, quod jam diu paucis: sine labore, quod nunquam: sine petitione, quod nemini?

XVI. Quis ignorat tum quoque cum honores populi Romani suffragiis mandabantur multos fuisse candidatorum labores? Ediscenda ³⁰ omnium nomina tribuum, ¹ homines, atque etiam singuli salutandi, prehen-

N O T Æ.

2. *Aut mensium.*] Habita est enim hæc oratio altero postquam imperator acclamatus esset anno.

3. *Litus Achaicum.*] Achaia, quæ & Græcia dicitur, ex una parte mari circumflua, ex altera Thessaliæ & Epiro terminata. Achaia tamen proprie dicta, regio Peloponnesi inter Corinthum & Patras.

4. *Constantinopolim.*] Urbs ad Bosphorum Thracium sita ac Thraciæ, caput olim, Byzantium.

1. *In sacri pectoris comitio.*] Sic enim qui secum ipse de aliqua re deliberat, & ratio-

num in utramque partem momenta expendit, quasi comitia habet apud se & in animo suo. Sic Plautus Epidic. sc. 2. Act. 1. *Jam senatum convocabo in corde consiliorum.* Idem in Mostel. *Dum mihi senatum consilii in corde convoco &c.*

2. *Collega.*] Flavius Nevita, qui, ut ait Ammianus l. 22. ut primum augendæ barbaricæ vilitatis auctorem, immoderate notaverat Constantinum.

1. *Homines, atque etiam singuli.*] Id est, ipsi adeo singuli homines salutandi. Adidalius legit omnes, atque etiam singuli &c.

sanctæ obviatorum manus, omnibus arridendum; non solum cum infimis, sed etiam cum ignotis familiaritatis imago simulanda, multaue alia propter honorem agenda, quæ alias virum honore dignum facere non deceret.

Unde illud Crassi celebre dictum, cum peteret consulatum, & forte cum

- 5 Scævola focero per vias Urbis incederet, nec præsentem gravissimo & severissimo viro blandiri populo, palpare obvios, & artes petitorias auderet exercere. Quæso, inquit, Muci, paulisper abscedas, nec comitatu tuo honestari putes: impedis honorem meum; te spectante ineptus^a esse non possum. At vero ego nullius favorem turpi assentatione promerui,
10 nihil feci ineptum, nihil egi quod spectare Mucium nollem. Non modo nullum popularium deprecatus sum, sed ne te quidem ipsum, Imperator, quem orare præclarum, cui preces adhibere plenissimum dignitatis est, verbo saltem adii. Sponte in familiam divinum istud a te munus infusum est.

- XVII. Fatebor autem tibi, maxime Imperator, & tuto apud te omnia^a animi operta referabo. Nunquam^b in capita civium potestatem, nunquam provincias concupivi, sed quia juvanda etiam a me videbatur^c pro virili portione respublica, cum ad magistratum vocarer, propter opinionem desiderii non fugi. Negotium publicum neque ambitu appetii, neque per timiditatem, aut ignaviam recusavi, sed a teneris annis ab ætate puerili
20 ad hanc usque canitiem consulatus amore flagravi.^b Secundum etiam tibi confessionis gradum debeo. Cum in aliorum principum esset potestate respublica, diu inanem cupiditatem sine spei solatiis fovi. Unde enim mihi aspirandi ad hoc nomen esset amentia, ^c opum vacuo, & ignaro ambiendi? Nam primum cum Cæsar esses, marcentem jam cupiditatis meæ flammam spei bonæ flatibus excitasti. Cum vero te, Auguste, mirificum innocentiae ac virtutum spectatorem viderem, tunc mecum, Claudii Mamertine, huc usque non frustra vixisti. Habes idoneum fidei, ac industriæ iudicem. Memento in magno res tuas esse discrimine. Sciatur non meruisse te consulatum, si tibi non detulerit hic Imperator.

INTERPRETATIO.

^a Pectoris arcana.

^b Hoc quoque alterum tibi fateri debeo.

^c Cum neque suppetere opes, neque ambiendi artem tenerem.

NOTÆ.

In veteri vero codice est, *ediscenda omnium nomina: tributum omnes, atque etiam singuli salutandi.*

2. *Esse non possum.*] Sumptum illud e Tullii l. 1. de orat. n. 112. *Equidem cum peterem magistratus &c.*

1. *In capita civium.*] Id est, nunquam Præturam, nunquam consulatum appetivi, utrique enim pro suo magistratu jus habent in civium vitam.

2. *Pro virili portione.*] Id est, pro viribus. Tacitus in Julii Agricolæ vita. *Tanquam pro virili portione innocentiam principi (nempe Domitiano) donares.* Quod etsi apud Tullium quod quidem sciam, non legitur, non alienum tamen est illud Tull. pro Sextio. *Hæc qui pro virili parte defendunt, optimates sunt.*

3. *Ad hanc usque canitiem.*] Mamertinus igitur senex fuit, cum hanc orationem habuit.

XVIII. ^a Habes, Auguste, proditionem silentii mei, & rem a me non brevis ævi taciturnitate celatam. Nondum tamen cuncta prodidimus. Nullum hinc jam mecum volo referre secretum, omnia pectoris arcana vacuabo. ¹ Suspendisses benevolentiam tuam, & tuæ isti in me liberalitati contra mores tuos artificii aliquid addidisses, forsitan rogassem. Parvi 5 autem, Imperator, putas esse beneficii quod rogandi mihi periculum remisisti? periculum inquam, sanctissime Imperator, si præstare dubitasses, si in posterum distulisses, quid me fieret post repulsam? In levissimis quoque beneficiis petitis, nec impetratis, amicitia dissolvitur. Namque ^b is quo amicitia continetur amor, apud utrumque polluitur. Alter amari se 10 quia non præstitit non putat, alter odio se esse quia non obtinuit arbitrat. Nec sane mihi consul gratuito factus viderer, si honorem precibus emissem. Miserum enim & laboriosum subiissem meliore ævi parte transacta tirocinium rogandi. Neque enim existimo molestius esse pecuniam, quam preces fundere. Denique omnes in emendo videmus ^c repensandi 15 fiducia magno erectoque animo aurum argentumque depromere; cos vero qui preces allegant humiles atque demissos vix cunctabunda atque titubantia verba proferre, neque orationem solum inclinare, sed totis corporibus in genua submitti. Prorsus, ut ex animi sententia loquar, maximo vendit beneficium qui preces accipit. 20

XIX. An vero si centuriatis comitiis consul creatus essem, gloriosius mihi universi populi suffragiis declaratus viderer? Minime: siquidem etiam illis priscis temporibus, multorum ambitu fuit campus infamis. Nota ^a divisorum flagitia, notæ ^a loculorum præstigiæ, tum operarum ad vim & seditionem manus emptæ. Nec sane potest in confusa imperitorum 25 multitudine ^a quidquam esse perpensum. Nam cum boni rari sint, improborum vulgus immensum, in campo autem numerus & turba præpolleat, sine dubio intelligitur eum suffragiis populi magistratum capere, quem plures, id est, quem peiores probarunt. Unde factum est ut majores nostri viderent ¹ Gabinios designatos, & repulsos Catones. Sed hæc 30 vetusta ^b dent recordari quemadmodum paulo ante honor petitus sit.

INTERPRETATIO.

^a Habes explicationem silentii mei & rem, quam dudum silentio prefferam.
^b Is affectus, quo amicitia sustentatur.

^c Compensandi.
^a Aliquid esse consideratum.
^b Revocent in memoriam.

NOTÆ.

1. *Suspendisses benevolentiam.*] Hoc est, si suspendisses benevolentiam, quo loquendi modo nihil apud bonos scriptores frequentius.

1. *Divisorum.*] Mos erat apud Romanos; ut magistratus qui peterent, pecunia largitioneque suffragatorum studia sibi conciliarent: qui autem pecuniis tributim

distribuendis præerant, *divisores* dicebantur.

2. *Loculorum præstigiæ.*] Haud absimile illud Ausonii paneg. ad Gratianum: *Consul ego, Imperator Auguste, munere tuo non passus septa, neque campum, non suffragia, non puncta, non loculos.*

3. *Gabinios.*] An potius *Vatinios*: ut observat Lipsius ep. 2. 4. l. 3. Cato enim in

Vix pauci extiterunt quorum virtutibus deferretur ; cum quidem ipsis illis tarda industriæ ac probitatis merces veniret. Ceteri vero perditissimum quemque ex aulicis frequentabant, uti quispiam per artes turpissimas imperatori acceptissimus videbatur, cum assiduis obsequiis emerebantur, donisque captabant. Nec viros quidem sed mulierculas exambibant, nec
 5 fœminas tantum, sed spadones quoque, quos quasi a consortio humani generis extorres ab utroque sexu aut naturæ origo, aut clades corporis separavit. Ita præclara illa veterum nomina sordissimum quemque ex cohorte imperatoria & probrosissimum⁴ adulabant. Hi cum in provincias
 10 immissi erant, qua sacra, qua profana rapiebant, iter sibi ad consulatum pecunia munientes. Itaque nullum jam erat bonarum artium studium.

XX. Militiæ labor a nobilissimo quoque pro sordido, & illiberali rejiciebatur. Juris civilis scientia, quæ¹ Manlios,² Scævolas,³ Servios in amplissimum gradum dignitatis evexerit, libertorum artificium dicebatur.
 15 Oratoriam dicendi facultatem, multi laboris, & minimi usus negotium, nostri procures respuebant, dum homines noluisse videri volunt, quod assequi nequiverunt. Et vere tantum laboris vigiliarumque suscipere ad adipiscendum cujus usus agendæ vitæ ornamenta non adjuvaret, dementia ducebatur. Itaque omne studium pecuniæ coacervandæ,⁴ Tanto enim vir
 20 quisque melior, quanto pecuniosior habebatur. Jam serviendi miseranda patientia, assentandi mira calliditas. Ministrorum aulæ quotidie limina

NOTÆ.

petitione consulatus posthabitus est Vatinio, non Gabinio. Idipsum refert *Seneca libello*, quod in sapientem non cadit injuria. Idem de divina providentia & *Valer. Maxim. l. 7. c. 5.* De Catone autem supra *paneg. 2. n. 14. not. 5.*

4. *Adulabant.*] Hac voce usus *Lucretius l. 5. Ganniru vocis adulant* : & *Ausonius* in gratiarum actione ad *Gratianum. Centurias non adulavi.*

1. *Manlios.*] *T. Manlium* intelligit quem *Valer. Maximus l. 5. c. 8. juris civilis & sacrorum Pontificalium peritissimum* fuisse tradit. *Acidalius* pro *Manlios*, legit *Manlios*. *Manilius* quidem cum se a re militari ad forenses vitam contulisset, tres libros de jure civili scripsit.

2. *Scævolas.*] *P. Mutius Scævola* anno *V. C. 617.* consul cum *L. Calpurnio Pisone* fuit, & Pontifex Maximus. Hunc de jure civili decem libros scripsisse tradit *Plutarchus in Sylla*. Hujus filius *Q. Mutius Scævola*, primus jus civile generatim in libros 18. digessit : plurimos habuit audi-

tores clarissimos, ab eo multa didicisse se ait *Tullius*. Eundem *Crassus* jurisperitorum eloquentissimum, & eloquentium jurisperitissimum apud *Tullium* appellabat. Fuit præterea alter *Q. Mutius Scævola Augur*, quem *Cicero* disserentem in libro de amicitia introducit, a quo jus civile didicisse se profitetur. Erat is *Lælii* gener, *Crassi* focer.

3. *Servios.*] *P. Servium Sulpitium* puta qui an. *V. C. 703.* consul fuit. Is magnus *Q. Mutii Scævolæ* imitator fuit, a quo ad juris civilis scientiam excitatur his verbis, *Turpe est Patrio causas oranti, jus in quo versatur ignorare.* Omnium primus dialecticam juri adhibuit, & ordine quodam tractare cœpit. *Ciceroni* fuit familiarissimus, qui & ipsi ad *Mutinam*, quo ad placandum eloquentia sua *Antonium* a senatu missus erat, mortuo statuat æream pedestrem in rostris posuit. De hoc sæpe apud *Tullium* mentio est.

4. *Tanto enim.*] *Juvenalis Sat. 3. 143. Quantum quisque sua nummorum servat in arca, tantum habet & fidei.*

tereabantur. Ad fores eorum qui regiis cupiditatibus serviebant⁵ ternos patriciæ gentis viros cerneret ab huiusmodi dedecore non imbrī, non gelu, non amaritudine ipsius injuriæ deterreret. Demissi, jacentesque vix capita supra eorum quos precabantur genua tollebant. Ad postremum, honores non iudicio, aut benevolentia superbiorum, sed misericordia me-

XXI. At nunc quisquis provincias, tribunatus, præfecturas, consulatus cupit, nihil necesse est pecuniam per fas & nefas quærat, ac libertatem suam saluator vilis imminuat. Quanto fuerit paratior servituti, tanto honore indignior¹ vocabitur. Tum aliud quoddam hominum genus est¹⁰ in amicitia principis nostri, rude, ut urbanis istis videtur, parum come, subrusticum; blandimentis adulantium repugnat, pecuniæ vero alienæ tanquam rei noxiæ tactum reformidat, maximas opes in reipublicæ salute, & gloriosa Imperatoris sui laude constituit. Jam ipse² ingenti divinaque providentia adversus omnes assentatorum illecebras captionesque munitus est.¹⁵

³ Quippe ei a fucatis adulantium venenis quod periculum est, qui aures etiam veris laudibus gravatus impertiat? Sed multo multoque nunc facilius est ratio honorum petendorum. Quisquis, inquam, capere magistratum vult, auri atque argenti negligens esto; nullas ostiatim potentium ædes obito, nullius pedes, nullius genua complectitor. Adhibeto tantum tibi gra-²⁰ tuitas, & paratu facillimas comites, justitiam, fortitudinem, temperantiam, atque prudentiam; ultro ad te maximus imperator accedet, & ut capeffas rempublicam flagitabit. Otioso tibi, atque alia curanti provinciæ, præfecturæ,³ fascēs,⁴ sella curulis, atque insignia omnia magistratuum perferentur. Quid enim sibi veræ vir perfectæque virtutis non con-²⁵ stanter de honore promittat, cum me propter tantillum innocentiae meritum uno in anno⁵ ter videat honoratum?

XXII. Ecquis deus uno in anno multiplices fructus agro uni dedit? Num quisquam¹ in eadem novali ætate una amplius quam semel mœssuit?

INTERPRETATIO.

^a Nequa enim metuendum est, ne falsis [etiam agre aures præbeat veris laudatio-
assentatorum sermonibus capi se sinat is, qui nibus.

NOTÆ.

⁵. Ternos patriciæ gentis viros.] Lege cernuos, ut observat Lipsius epistol. quæstione 3. ep. 24.

¹. Vocabitur.] Bongarsius & Gruterus legunt judicabitur: itaque est in editione Viennensi.

². Ingenti divinaque providentia.] Aci-dalius legit, ingenti diutinaque providentia.

³. Fasces.] Duodeni a lictoribus ante consulem præferebantur.

⁴. Sella curulis.] De hac supra in Plinij paneg. n. 56. not. 15:

⁵. Ter videat honoratum.] De tribus Mame-
mertini magistratibus initio hujus orationis dictum est.

¹. In novali.] Novalis vel novale terra est, quæ alternis annis quiescit, ac feritur; quo sensu Virgil. Georg. l. 1. 7. Alternis idem-
tonsas cessare novales. Hoc loco pro terra simpliciter sumitur.

Num cui uno autumno, unoque vineto vindemia triplex fluxit? Una certe unius est hiemis² olivitas. Sed in nostri principis beneficiis miraculo caret multiplicata fecunditas. Ut de aliis optimis viris taceam, qui a prior in proximum autumnum fructus honorum multipliciter messuerunt; 5 mihi certe tertia unius anni ubertas est consulatus. Primum thesaurorum omnium mandata custodia, & dispensatio largiendi. Secundum locum tenet in honorum meorum fructibus praefectura. Additus his, quo vel solo cujuslibet aviditas vinceretur, proventuum tuorum tertius, consulatus. Dein cum ager assiduitate fructuum^a in maciem decoquatur: Imperato- 10 ris nostri posterior liberalitas vincit priorem, nec fit effœta gignendo, sed per vices fructuum fecundatur. Nova prorsus fuit honorum deferendorum & insperata congestio. Nondum statum suum siderum curricula mutaverant,^b jam princeps cursum dignitatis alterius commovebat; & jam tum sol ab eorundem astrorum regione radiabat, jam Augustus tertia ma- 15 gistratus mei signa transcederat. Quæso, non vobis inanis gloriæ cupidissimus, non flagrans ambitione notabili videretur, si quis in se tanta pariter optasset, quanta in me uno tempore Augustus ingessit?

XXIII. Habitari ab iustis viris terras in Oceano ferunt, quas¹ Fortunatorum insulas vocant, quod per eas non arato solo frumenta nascun- 20 tur, fortuitis vitibus juga collium vestiuntur, sponte pomis arbor gravatur, ad herbarum vicem olus vulgo est. Quantula ista sunt, si deum auctorem consideres, munera? Nempe nobis quoque, cum agrum non nostris manibus excolamus, hæc illaborata nascuntur. Quanto felicior nostra conditio, quanto beatitudo præstantior? Non² spica triticea, non 25 viles uvarum racemi; sed opes atque divitiæ nihil laborantibus ingeruntur; provinciæ, præfecturæ, fasces sponte proveniunt. Tu tu, inquam, maxime Imperator, exultantes relegatasque virtutes ad rempublicam quodam³ postliminio reduxisti: tu extincta jam literarum studia⁴ flammasti: ¹ tu philosophiam paulo ante suspectam, ac⁶ nedum spoliatam honori-

INTERPRETATIO.

^a Macilentus reddatur, ... destinabat.

^b Jam imperator novam dignitatem mihi |

NOTÆ.

2. Olivitas.] Vox a Catone, Varrone, & Columella usurpata pro tempore colligendarum olivarum.

1. Fortunatorum insulas.] De his passim apud poetas. Horat. epod. 16. Beata petamus arva, divites & insulas, reddit ubi Cere rem tellus inarata quotannis, & imputata floret usque vinea &c.

2. Spica triticea.] A nominativo spicum, quo usus est Tullius in Arato spicum illustre ferens;

3. Postliminio.] Postliminio redeunt, quicunque eodem, seu ad idem limen revertuntur, unde exierant.

4. Flammasti.] Vox non semel Tacito usurpata, pro inflammasi

5. Tu Philosophiam.] Melior fortasse fuisset Julianus, si naturæ arcanis perferendis minus se dedisset.

6. Nedum spoliatam.] Id est, non modo spoliatam.

bus, sed accusatam ac ream non modo iudicio liberaſti, ſed amiſtam purpura, auro gemmiſque redimitam ⁷ in regali folio collocaſti. Suſpicere jam in cœlum licet, & ſecuris contemplari aſtra luminibus, qui paulo ante pecorum atque quadrupedum animantium ritu in humum viſus trepidos figebamus. Quis enim ſpectare auderet ortum ſideris, quis occaſum? ⁵ Ne agricolæ quidem, quorum opera ad motum ſignorum cœleſtium temperanda ſunt, tempeſtatum præſagia rimabantur. Ipſi nautæ, qui nocturnos curſus ad aſtra moderantur, ſtellarum nominibus abſtinebant. Prorſus terra marique non ratione cœleſti, ſed caſu ac temere vivebatur.

XXIV. Nihil igitur mirum eſt, Imperator, ſi tantus amor, & tam ¹⁰ verus in te civium fervet. Neque enim ullum puto poſt homines natos tanto generis humani ardore dilectum. Ceterorum regum atque imperatorum charitates admodum raræ, nec unquam diuturnæ fuerunt. ¹ In ſummis enim hominum habitavere pectoribus, ſubita & fortunata benevolentia provocatæ, non virtutum admiratione devinctæ. At vero noſter affectus veri ¹⁵ certique iudicii eſt, imis mentis ſedibus alligatus animus, & vitæ immixtus & unitus, reſolutis etiam morte corporibus cum immortalī mente viſturus. Arma igitur, & juvenes cum gladiis atque pilis non cuſtodix corporis ſunt, ſed quidam imperatoriæ maiestatis ſolemnis ornatus. Quid enim iſtis opus eſt, cum firmiſſimo ſis muro civici amoris obſeptus? An ²⁰ metuenda tibi ² curia eſt, cum ſenatuī non ſolum veterem reddideris dignitatem, ſed plurimum etiam novi honoris adjeceris? An populus eſt timendus ³ procuratori alimentorum ſuorum, vitæ vindici, libertatis auctori? Nam quid de militibus loquar? ⁴ Duo, aut tria ferme ex veterē memoria amicorum paria proferuntur. Nego quempiam ab uno amico plus ²⁵ dilectum quam tu, Imperator, non modo a ⁵ comitibus, tribunis tuis, ſed a legionibus cunctis, equitibus ac peditibus, ⁶ gregariis etiam militibus diligaris. Itaque, quod ad te attinet, cuncta jam a cuſtodia tui arma removeres, ſed quando hoc potes perſuadere militibus? Anxia eſt fide-

NOTÆ.

7. *In regali folio collocaſti.*] Sic Pacatus in Theodoſ. pan. n. 16. Tu amicitiam non ſolum intra aulam vocaſti, ſed indutam purpura, auro gemmiſque redimitam folio recepiſti.

1. *In ſummis pectoribus.*] Id eſt, in extrema parte pectoris, ut ſit oppoſitio cum iis quæ mox ſequuntur. At vero noſter affectus imis mentis ſedibus alligatus. Expungenda videtur Acidaliō-vox quæ ſequitur, nempe animus.

2. *Curia.*] Locus ubi de rebus publicis agebatur.

3. *Procuratori alimentorum.*] Julius enim Romam propter diuturna bella fame

afflictam ſuppeditatis alimentis ſuſtentat.

4. *Duo aut tria.*] Nota eſt Theſei & Piræthoi: Damonis, & Pythiæ: C. Lælii & Africani Scipionis amicitia. Plura ejus generis exempla paſſim vide apud auctores.

5. *Comitibus.*] De tribus Comitum ordinibus a Conſtantino introductis: quid ſingulis pro ratione ſui ordinis conveniret: de Comitibus provinciarum, de Comite divine domus, largitionum &c. vide Gutherium de officiis domus Auguſtæ.

6. *Gregariis militibus.*] Gregarius miles, dicitur unus e grege, & tumultuarie undecunque collectus.

lium diligentia. ^a Maximo amori maximus timor junctus est. Non nobis sufficit quod obtinuisti ut nemo te velit lædere, nisi nos curamus ut nemo possit.

XXV. Habuerunt nonnulli alii principes devotam & amantem sui cohortem, sed alio quodam modo; primum quod¹ imperiti ac rudes indoctissimum quemque in consilium deligebant, scilicet ut ipsorum prudentia vulgo suo aliquatenus eminerent. Ita cum vilissimus quisque honorum & divitiarum potitus foret, sua commoda, & vitia principum diligebant. Ab his optimus quisque abigebatur procul, cum suspecta esset probitas & invisa; & quanto quisque honestior, ^a tanto importunior turpium arbiter vitaretur. At tu, Auguste, omnibus nugis remotis, optimum & doctissimum quemque perquiris. Si quis præstat virtutibus bellicis & laude militiæ, in amicis habetur; qui in oratoria facultate, qui in scientia juris civilis excellit, ultro ad familiaritatem vocatur. Quicumque in administratione reipublicæ innocentem se unquam & strenuum præbuit, in consortium munerum receptatur. Regendis provinciis non familiarissimum quemque, sed innocentissimum legis. Omnes a te augentur pecunia, locupletantur divitiis, honoribus honestantur.

XXVI. Prorsus amicitias tueris privati fide, imperatoris opulentia, ²⁰ quæ perpetuæ & constantis benevolentiæ prima fiducia est, certissima virtutum, & princeps veritas. ¹ Num quem in animo esse suspicatum audivi? Nemo simulatis blanditiis, nemo falsa pollicitatione deceptus est. Quis nescit aliorum imperatorum hilarem diritatem, ² cachinnantemque sævitiam; a quibus ingenita crudelitas figmento lætitiæ tegebatur? Mira est ²⁵ in principe nostro mentis linguæque concordia. Non modo humilis & parvi animi, sed ³ servile vitium scit esse mendacium. Et vere, cum mendaces homines aut inopia, aut timor faciat, magnitudinem fortunæ suæ imperator qui mentitur ignorat. Quis, oro vos, plura præbuit fidei constantiæque documenta? Omnes quos privatus in familiaritatem recepit, ³⁰ eodem habet imperator affectu. Nemo gradu pulsus, nemo aditu prohibitus, nulli palatii fores clausæ sunt. ⁴ Omnes bonos habet. In recipiendis

INTERPRETATIO.

^a Ejus causa, quem multum diligis, plurimum times.

^a Tanto molestior testis fugeretur eorum quæ agerentur turpiter.

NOTÆ.

1. *Imperiti ac rudes.*] Ita restituendum fuit ex Cuspiniani codice, cum in plerisque libris legatur *imperitiis rudes*. Similiter pro *primum*, aliqui legunt *plerique*.

1. *Num quem &c.*] Fortasse num quis maligne de se suspicatum audivit? Ita Livineio videtur.

2. *Cachinnantem sævitiam.*] Id est, quam cachinno seu effuso risu dissimulabat. Domitianum notat, qui, quotiescunque sæ-

vire in quempiam destinabat, composito ad risus & jocos vultu, iracundiam tegebat.

3. *Servile vitium scit esse mendacium.*] Sumptum illud ex Plutarcho de institutione puerorum, *Δελοσπεπὲς καὶ ψεύδεται*.

4. *Omnes bonos habet.*] An amat: nisi habet id significat, quod apud Græcos *ἔχει* pro tenet, retinet.

amicis

amicis optimus iudex est. Si aliqui sunt improbi tolerandi, familiarium vitiis immutabilis est amicus.

XXVII. At mutant secundæ res animos ? Nostrum principem si nondum mutaverint, quando mutabunt ? Cujus unquam diviniore felicitas fuit ? Paulo ante ¹ in laceratis Galliæ provinciis lapsus ² inimicorum capitalium apertis armis, & occultis insidiis petebatur ; in pauculis mensibus divino munere Libyæ, Europæ, Asiæque regnator est. Quæ majora expectabimus dei præmia, quæve uberiora dona fortunæ ? Videte num secundis rebus elatus aliquid de prioris vitæ mansuetudine & moderatione mutaverit. Mutavit plane, mutavit. Nam civilior factus prosperorum infregit invidiam. Cui non vel illud tempus sedatæ præbuit mentis indicium, quo horrendi belli metu republica liberata, elati sumus cuncti gestiente lætitia ? Sed imperator, quanquam cœlesti ope salutem reipublicæ propagatam videret, & conditionem doluit humanam, & offensarum gratiam faciens, induit fratrem, & cujus armis vitam impugnata[m] sciebat ; mortem ejus ornavit, ac postea ipse iusta persolvit. Et memoria, & oblivione mirabilis, ⁴ oblitus inimici, meminit hæredis.

XXVIII. Sed quid ego longius indicia mitis & mansuetæ mentis accerso ? Hic ipse, hic inquam ipse dies præbuit civilis animi satis clara documenta. Ego & ¹ collega meus, ne quid maximus imperator propensius humanitatis studio faceret verebamur. Itaque matutino crepusculo palatium petimus. Adventare nos principi, forte tum danti operam ² saluatoribus, nunciatur. Statim e folio ³ tanquam præceptus exiit, vultu trepido atque satagente, qualis mens mea esse potuisset, si principi serus occurrerem. Ægre remotis populi qui nos prægrediebatur agminibus, ut quam longissime nobis obviam procederet laboravit. Illic, pro sancta divinitas ! gaudentibus cunctis, quo ore ? qua voce ? inquit. Ave ⁴ consul amplissime. Dignatus osculo oris illius divinis affatibus consecrati dexteram dedit, illam dexteram, immortale pignus virtutis, & fidei. Poetæ ferunt altissimum illum, & cuncta potestate cohibentem deum, qui ditione perpetua divina atque humana moderatur, cum despiciat in terras

NOTÆ.

1. In laceratis Galliæ provinciis.] Acidalius legit in laceratas Galliæ provincias.

2. Inimicorum.] Nempe Constantii, ejusque factionis.

3. Vitam impugnata[m].] Rittershusius legit vitam suam impugnata[m].

4. Oblitus inimici.] Oblitus se inimicum fuisse, meminit se hæredem ejus esse imperii.

1. Collega meus.] Nevita, de quo non uno in loco Ammianus.

2. Saluatoribus.] Nam moris erat apud Romanos, ut viri principes seu qui supra

ceteros potentia eminent prima, & secunda hora matutina salutarentur. Martialis l. 4 ep. 8. prima salutes atque altera conterit hora.

3. Tanquam præceptus.] Id est, præventus, ut Virgil. Æneid. 6. 105. Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

4. Consul amplissime.] Utram hoc honoris titulo cohonestabatur consules, ut ad epigr. 9. l. 1. Apollinaris Sidonii observat Jovell. Savaro ? an quod Mamertinus ad consulatum virtute sua pervenisset ? Is enim, inquit Tullius pro Roscio P p

habitu oris tempestatum incerta mutare, ejus nutu mundum tremiscere; illius hilaritate turbines abigi, nubes fugari, nitentia per orbem serena refundi.

XXIX. Hoc ita esse, paulo ante oculis licuit experiri. ^aIn quantam laxatus est populus te consulibus tuis arridente lætitiā? Vidimus attonitos admirantium vultus, multiformes lætantium status, varios corporum motus. Clamores inconditos profundebat laudandi effusa libertas. Tri-
pudiabat crebris saltibus multitudo. Nimia lætitiæ decoris sunt & gravi-
tatis immemores. Illa jactatio togarum, illa exultatio corporum nes-
cientibus pene hominibus excitabatur. Omnem modestiam populi, om-
nem verecundiam tui gaudia effræna superaverant. Ave consul amplissime.
Aveo plane, Imperator, & avebo. ^bNeque enim eventus esse potest op-
tati hujus ambiguus; cum is avere jubeat, qui jam fecit ut averem. Consul
amplissime. Sum plane & consul, & amplissimus consul. Quis enim me fuit
amplior consul, quem ¹sublimat & illustrat consulatus, quem tribuisti: am-
plitudo, quam tribuis. Post primæ salutationis fausta colloquia, quid pro
jure consulari agere nobis placeat sciscitatur, senatorium impleturus of-
ficium si libeat ²tribunal petere, si concionem advocare, si rostra conscendere.
Sed nos ad curiam solennia hujus diei senatusconsulta duce-
bant. Itaque se comitem statim præbet, & utrumque latus consulatus
prætextatis tectus incedit, non multum differens a magistratibus suis &
genere & colore vestitus.

XXX. Superfluum forte videatur quæ vosmetipsi vidistis iterare, ne-
que enim auribus expetuntur quæ fuerint usurpata luminibus, sed man-
danda sunt literis, inferenda monumentis, mittenda in posteros venturis
seculis vix credenda miracula. Pene intra ipsas palatinæ domus valvas, le-
cticas consulares jussit inferri; & cum, honori ejus venerationique ce-
dentes, sedile illud dignitatis amplissimæ recusarem, suis nos prope
manibus impositos mixtus agmini togatorum præire cœpit pedes, gra-
dum moderans pene ad lictoris nutum, & ¹viatoris imperium. Credet
hoc aliquis qui illa purpuratorum vidit paulo ante fastidia, qui ideo tan-
tum honorem in suos, ne inhonoros contemnerent, conferebant? Cre-
det aliquis tanto post veterem illam præscorum temporum libertatem

INTERPRETATIO.

^a In quantum gaudium effusus est populus, dum tuis consulibus adblandireris.

^b Neque enim potest dubius esse successus hujus voti tui.

NOTÆ.

Amerino n. 85. Mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiore locum pervenit.

5. Habitu.] An habitu? Quanquam & habitu oris apud Lucanum dicitur.

1. Sublimat.] Extollit. Uox Ennii & Terentii.

2. Tribunal petere,] Nota varia consu-

lum officia, tribunal petere, concionem advocare, rostra conscendere, in curia senatus consulta proferre. Hoc passim videre est apud historiæ Romanæ scriptores.

1. Viatoris imperium.] De viatoribus supra in Plinii paneg. n. 76. not. 8.

reipublicæ redditam ? neque enim ego ² Lucii Bruti , & Publii Valerii , qui primi exactis regibus potestate annua civibus præfuerunt , consulatum nostro anteponendum puto. Uterque bono publico , uterque Romanæ reipublicæ salutaris , uterque insignis principiis commodorum ; sed habet aliquid unusquisque præcipuum. Illi potestatem consularem per popu- 5 lum acceperunt , nos per Julianum recepimus. Illorum anno libertas orta est , nostro restituta.

XXXI. Sed sint , sanctissime Imperator , ea quæ tu iuste , moderate , civiliter facis aliis forte miraculo ; mihi esse non possunt , qui te omnibus ¹ humanis vitiis absolutum & liberum , sciam solo immortalitatis amore 10 flagrare , dirigere omnes opes & cogitationes tuas ad memoriam posteritatis æternam , atque his maxime servire iudicibus qui de rebus gestis tuis sine odio & gratia venturis seculis iudicabunt. Non potest quidquam abjectum & humile cogitare , qui scit de se semper loquendum. Nunc si tibi , Imperator , parum ampla , nec respondente meritis tuis oratione usus vi- 15 debor , quæso obtestorque te , meæ id naturæ potius quam magnitudini beneficiorum tuorum putes esse tribuendum. Nemo unquam post homines natos ampliora præmia a regibus atque imperatoribus consecutus est ; nulli plus oneris impositum. Non abnuam præfecturas , & consulatus multis esse delatos , sed his post immensos labores , honos quasi debitus 20 restitutus est : mihi cum jam honorem adeptus sim , nunc demum ut merear laborandum est. Versa ratione temporum , permutata munerum vice , modo enitendum est ut præmio dignus existimer , cum jam præmium ceperim. O mihi festinæ tuæ benevolentiae gravissimum pondus ! Vereor ut aperte exprimere difficultatum mearum ordinem valeam. Facilius 25 est , Imperator , bonis artibus mereri consulem fieri , quam industria & labore perficere ut videaris meruisse cum factus sis.

XXXII. Absit , Auguste , & istud sancta divinitas omen avertat , ut tu a quoquam mortalium expectes vicem beneficii ! veruntamen , quod solum vel accipere potest ista fortuna , vel a nobis opibus tuis tribui , im- 30 mortalitatem munerum tuorum colam officiis sempiternis. Omne negotium , omne otium meum in ornandis rebus tuis celebrandisque ponetur ; neque solum vivente me ac vigente grati animi benevolentia declarabitur ; sed etiam ¹ cum anima defecerit , monumenta tui in me beneficii permanebunt. ² In referenda autem gratia , sanctissime Imperator , hoc ti- 35 bi polliceor , semperque præstabo , mihi neque in suggerendis consiliis

NOTÆ.

2. *L. Bruti , & P. Valerii.*] De his primis Romanorum consulibus abstinere referre , quæ habent fuscæ historiæ Romanæ scriptores.

1. *Humanis vitiis absolutum.*] Haud ita esse , ad Juliani vitæ finem observavi.

1. *Cum anima defecerit.*] In editione

Puteana est *a me anima defecerit*. Duas voculas expunxi cum Acidalio. In aliis est *cum me anima defecerit*.

2. *In referenda autem gratia.*] Sumptum illud , ut vel omnium minime oculatis patet , ex Ciceroniana oratione post reditum ad Quirites , sub finem.

veritatem, neque in adeundis, si res poposcerit, periculis animum, neque in sententia simpliciter ferenda fidem, neque in hominum voluntatibus pro republica teque lædendis libertatem, neque in laboribus perfrendis industriam, neque in augendis imperii tui commodis grati animi benevolentiam defuturam; idque omni vitæ meæ tempore summis opibus enixurum, elaboraturum, effecturum, ut honores in me tui non quia necesse fuerit ad quemcunque delati, sed quia oportuerit recte positi & ratione collocati esse videantur.

AD PANEGYRICUM XII. VITA FL. THEODOSII MAGNI.

Anno V. C. 1098. Christi 345. Constantini imp. 9.

FLA VIUS THEODOSIUS SENIOR, siue MAGNUS, patre non Theodoro, ut ait Aur. Victor. sed Theodosio, & matre Thermantia, nascitur in Hispania, ubi educatus est in urbe Cauca Gallæciæ provinciæ, ut refert Zosimus, vel ut Marcellinus ait, Italici in Trajani, a quo gen- nus ducebat, patria.

An. V. C. 1119. Christi 366. Valentiniani & Valentis Augg. imp. 3. Theodos. etat. 21.

Cum esset adhuc adolescens præclara habuit in patre bellicæ virtutis exempla, namque is Francos, & Saxonas ad Rhenum & Vahlim in Batavia, & ad Bononiam attrivit, *Pacati paneg.*

An. V. C. 1120. Christi 367. Valentiniani & Valentis Augg. imp. 4. Gratiani imp. 1. Theodos. etat. 22.

Theodosius pater in Britanniam cum exercitu missus quadriennio totam pacat, Valentinum tyrannum opprimit. Utroque in bello Theodosium sub patre meruisse indicat Ammianus, cum ait Maximum antequam in Britannia tyrannidem reprimeret, Theodosii principis in Britannia commilitonem fuisse.

An. V. C. 1123. Christi 370. Valentiniani & Valentis Augg. imp. 7. Gratiani imp. 4. Theodos. etat. 25.

Theodosius pater post pacatam Bri-

tanniam Constantinopolim redit.

An. V. C. 1125. Christi 372. Valentin. & Valent. Augg. imp. 9. Gratian. imp. 6. Theodos. atat. 27.

Dum pater tum equitum magister Alamanos metu dispersos aggressus per Rhætiæ partim cædit, partim in Italiam abducit, ipse Mœsiæ dux cum esset, bellum contra Quados infelici exitu susceptum instaurat & Sarmatas reprimat. *Ammianus* L 28.

An. V. C. 1126. Christi 373. Valentin. & Valent. 10. Gratiani 7. Theodos. atat. 28.

Theodosius pater Firmum Africæ tyrannum ad deditiorem cogit, atque iterum rebellantem ad laqueum adigit. *Ammianus*. Idem Carthagine in Africa post susceptum baptismum iniquissima nece affectus est a Valente, quod huic de successore per magicas artes inquirenti, prima illius nominis elementa prodita fuissent THEOD. Theodorus vero quod sibi ob affinitatem nominis imperium præsumeret, scelestæ cupidinis iustas pœnas persolvit. Quæsitus ad parem subeundam sortem Theodosii filius jam bellica virtute clarissimus fuga suæ salutis providit.

An. V. C. 1132. Christi 379. Gratiani 13. Valentin. jun. 5. Theodos. atat. 34.

Cum Gratianus imperium a Germanis Gotthisque gravissime vexatum videret, Theodosium ex Italica patria, quo se post patris mortem ad declinandam Valentis ferociam receperat, evocatum imperii sortem facit Sirmii (quæ civitas est Illyrii) 14 aut juxta Socratem 17. Kal. Febr. Statim Gratianus in Occidentem profectus Alamanos vincit. Theodosio committitur Orientis cura. Is Gotthos, Scythas, Taisalos, Hunnos, fœderatis viribus adversus se congressos cum magna strage e Thracia pellit, a quibus acceptis obsequiis firmata pace ad Gratianum redit. *Sozom. Idat. Prosper. Theodoret.*

An. V. C. 1133. Christi 380. Gratiani 14. Valentin. jun. 6. Theodosii 2. imp. 2. atat. 35.

Theodosius primum consul Theſſaloniciæ gravi morbo correptus ab Acholio ejus urbis antistite viro sanctissimo baptisatur, statimque convalescit. Sancit 3. Kal. Mart. ut ne quis aliam fidem profiteretur, nisi quam Damasus Pontifex Romanus & Petrus Alexandrinus a divo Petro acceptam fidelibus præscripserant. Procurante Gratiano, propterea quod, ut ait Socrates, Theodosius ægrotaret: pax firmatur cum Gotthis 8. Kal. Decemb. Maximum Philosophum Cynicum, de quo multa in Juliani vita dicta sunt, e Constantinopolitana, cui is præerat, ecclesia pellit Theodosius. *Greg. Nazianz.* Constantinopolim ingressus 18. Kal. Dec. Arianis ecclesias admittit. Gregorium Nazianzenum in ecclesiam introducit 6. Kal. Decemb. *Socrates, Idatius, Marcellinus Comes.*

An. V. C. 1134. Christi 381. Gratiani 15. Valentin. jun. 7. Theodos. imp. 3. atat. 36.

Theodosius Athanaricum Gotthorum regem a suis pulsum, suam opem Constantinopoli implorantem perhonorifice excipit 3. Id. Januar. eundemque 8. Kal. Febr. mortuum regis plane exequiis cohonestat. Qua Theodosii magnificentia deliniti Gotthi ab incursionibus abstinere. *Idat. Zosimus. Prosper. Marcell. Comes.* Eodem anno secunda Synodus œcumenica Constantinopoli habita est, in qua ab 150. episcopis contra Macedonium de Spiritus sancti divinitate decretum editum est cum fidei Symbolo.

An. V. C. 1135. Christi 382. Gratiani 16. Theodos. imp. 4. atat. 37.

Theodosius Valentiniani Magni anno Christi 375. in Galliis apud Bergentionem cum Quadorum legatus responsum daret apoplexia mortui cadaver deportatum 18. Kal. Mart. regia munificentia excipit. Interim Clemens Maximus (sic enim a Severo appellatur) origine Britannus in Britanniis tyrannidem occupat, & sede imperii Treveris collocata Victorem filium imperii consortem adhibet. *Zosimus. Socrates. Aurel. Victor.*

An. V. C. 1136. Christi 383. Gratiani 17. Valentin. 9. Theodosii imp. 5. etat. 38.

Theodosius filium Arcadium Augustum facit 17. vel ut ait Socrates 14. Kal. Febr. ad quem moderandum Arsenius vir non minus integritate morum, quam eruditione insignis, a Damaso Papa Constantinopolim mittitur. Cum Maximus tyrannus Gratianum Germanicis bellis debilitatum aggressus Lugduni 8. Kal. Sept. dolo per Andragathium peremisset, is a Valentiniano ad imperii societatem, at ex necessitate admittitur. Theodosius ejus legatis id ipsum a se postulantibus nihil certi respondit, ne infidiæ quoque Valentiniano juniore ab eodem Maximo struerentur, antequam collectis copiis pupilli imperatoris pueritiam armis posset tutari. Hoc subodoratus tyrannus, quamvis fœdus cum Valentiniano inisset, Mediolanum ubi Valentinianus versabatur venturus, numerosum exercitum apparat. Ille cum matre Justina & Probo Hyparcho Thessalonicam fugit, Theodosii opem imploraturus. Martinus Maximo prædixerat futurum, ut si in Italiam adversus Valentinianum veniret, primo quidem impetu victor esset, at parvo post tempore periret, ut re ipsa contigit.

An. V. C. 1137. Christi 384. Valentin. 10. Theodosii imp. 6. etat. 39.

Theodosius Persarum legatis ad se Constantinopolim pacis petendæ causâ missis votum eo lubentius annuit, quod de bello adversus Maximum gerendo cogitaret. Relicto itaque Constantinopoli Arcadio filio cum Augusti nomine, Valentinianum Thessalonicæ convenit. Interim ei ex Placilla uxore, ut aiunt *Idat. & Marcell.* nascitur Honorius 5. id. Septemb. Themistius sextam orationem Theodosio panegyricam dicit. Iterum Ambrosius ad Maximum legatus mittitur ad Gratiani corpus repetendum,

An. V. C. 1138. Christi 385. Valentin. 11. Theodosii imp. 7. etat. 40.

Theodosius Arcadio Augusto consularum dat.

An. V. C. 1139. Christi 386. Valentin. 12. Theodosii imp. 8. etat. 41.

Honorium Cæsarem simul & consulem

facit. Ipse una cum Arcadio triumphans, ut referunt *Idatius, Marcellinus, Zosimus*, Constantinopolim ingreditur 4. Id. Octobris ubi Placilla priore conjuge extracta, Gallam Placidiam Valentiniani Senioris & Justinæ filiam ea conditione ducit, inquit Zosimus, ut jam meditatam animo & promissam sæpius adversus Maximum expeditionem ocyus conficeret: promissis stetit, statimque Justinam cum filio Valentiniano & filia Galla navibus impostam Romam ablegat.

An. V. C. 1140. Christi 387. Valentin. 13. Theodosii imp. 9. etat. 42.

Theodosius cum filio Arcadio, ut ait *Idatius* quinquennalia celebrat indictionibus & ludis. Sub id tempus teste Marcellino Maximus repente in Italiam, quo Valentinianum cum matre & sorore advenisse audierat, irrumpit. Ille metu perculsus iterum Thessalonicam ad Theodosium fugit, cui quidem tendere in transitu insidias Maximus frustra nititur.

An. V. C. 1141. Christi 388. Valentin. 14. Theodosii imp. 10. etat. 43.

Cum Theodosius secundum consul ad bellum contra Maximum sese compararet, novum quoddam tributi genus Antiochenis indixerat. Illi exacerbatam Placillæ statuum everfam per ludibrium raptant, qua injuria vehementer commotus Theodosius, missis jam qui penas expeterent militibus, Flaviani Antiochenis episcopi sancti & prudentis viri legatione placatur. Interim Maximus tota, præter Mediolanensem urbem quam episcopi sui Ambrosii sanctitas & industria servavit, vastata Italia in Urbem cogitabat. Quare Theodosius Sanctorum in primisque Joannis Anachoretæ ac Senuphii precibus commotus Aquileiam contendit. Hic ut ait Socrates Maximi exercitum plane delet .vi. Kal. Sept. eumque captum & a Theodosii oculis abductum irati milites regii ornamentis exuunt & interficiunt tertio ab Aquileia milliario, Kal. Aug. Victor Maximi filius haud multo post per Arbogastem Comitem in Galliis occiditur. *Zosimus.* Andragathius ejus Comes, qui fretum Ionium tenebat cum ingenti classe, audita Maximi nece sese præcipitem in mare misit.

*An. V. C. 1142. Christi 389. Valentin. 15.
Theodosii imp. 11. etat. 44.*

Theodosius Mediolano digressus cum Valentiniano & Honorio filio suo admodum adolecente quem Constantinopoleam ob rem ad se evocarat victor ingreditur idibus Junii, Valentiniano non Italiam modo quam tenuerat, sed & Gallias, Hispanias, Britanniasque omnes quas ipse nunquam, sed soli pater avusque habuerant, ultro restituit. Hic Latinus Pacatus orationem panegyricam victori Theodosio dixit. *Iustina autem Valentiniani mater ne regnum cum filio reciperet, morte praeventa est.* Prosper Pithœi, Sozomen.

*An. V. C. 1143. Christi 390. Valentin. 16.
Theodos. imp. 12. etat. 45.*

Thessalonicenses Boterichum in Illyrico militiae praefectum perimunt: quare ita exarsit imperator ut populum ad circenses ludos invitatum sine discrimine per milites eam ob rem in theatrum immisos ad septem hominum millia interfici iusserit. Id post casum Eugenium contigisse ait solus Sozomenus. Ut ut est, Theodosius publicam poenam ab illo impositam insigni pietatis exemplo persolvit. *Rufin. Theodor. Paulin. in vita S. Amb. Prosper. Gal. Theodosii conjux per Arcadium privignum suum ejicitur. Marcellin.*

*An. V. C. 1144. Christi 391. Valentin. 17.
Theodosii imp. 13. etat. 46.*

Theodosius cum cetera omnia praeclare disposuisset, urbis gubernationem Valentiniano reliquit. Inde cum filio (Honorio) Constantinopolim iter capit, eoque adventat iisdem Tatiano, Symmachoque coiff. 4. Idus Novemb. Socrates.

*An. V. C. 1145. Christi 392. Valentin. 18.
Theodosii imp. 14. etat. 47.*

Valentiniano ab Arbogaste Comite apud Viennam in Gallia occiso; Arbogastes oriundus e gente Francorum, quem secundum a Baudone duce viro ejus temporis omnium potentissimo, locum Gratianus imperator obtinere jusserat, illo rebus humanis exempto, fretus industria sua, citra principis auctoritatem, imperium sibi militare vindicaverat. Is habebat in aula sibi a Ricomere commendatum & traditum ludi literarii magistrum

Eugenium, cui summa doctrina pari conjuncta vitae integritate & morum elegantia magnam in Galliis auctoritatem fecerat. Igitur amoliturus a se affectatam tyrannidis invidiam, simul ut ipse sub ejus nomine administraret imperium, hunc Augustum in occidente acclamat.

*An. V. C. 1146. Christi 393. Theodos. imp. 15.
etat. 48.*

Theodosius tertium consul contra tyrannum Eugenium ante sibi conciliato precibus ac jejuniis divino numine, relictoque Constantinopoli Arcadio, atque etiam, si Socrati credimus, Honorio, quem Augustum in Hebdomo renuntiavit. 4. Id. Ianuar. ut ait idem Socrates, vel, ut alii omnes volunt 11. Kal. Decemb. cum numerosissimo Transftrianorum exercitu, quibus Gainem & Saulum praefecerat, Alpes ingreditur.

*An. V. C. 1147. Christi 394. Theodos. imp. 16.
etat. 49.*

Theodosius primo quidem praelio quod Septembris initio datum, decem millia suorum perdidit: ita permittente Deo, inquit Rufinus, non ut Theodosius vinceretur, sed ne per barbaros vincere videretur. Nocte vero prostratus in pedes Theodosius ab Apostolis duobus de victoria, quam ante Joan. Anachoreta, Theodosiusque sibi praedixerant, certior fit. Igitur pugna postridie mane commissa ad ripam amnis cui nomen Trigida prope Aquileiam, sublatu repente ventus vehementior, excutere clypeos de manibus hostium, abripere scuta, tela in ipsorum ora retorquere. Hic vero incredibilis Eugenianorum pavor & strages sese suis sagittis confodientium. Eugenius captus, ac detractis insignibus imperatoris cum demississime vitam precaretur, interfectus est. Arbogastes rebus desperatis bi duo post praelium fugiens sua se manu perculit. Orosius.

*An. V. C. 1148. Christi 395. Theodos. imp. 17.
etat. 50.*

Theodosius Aquileia, ubi post casum Eugenium aliquandiu resistit Mediolanum reversus Arcadium & Honorium Constantinopoli ad se evocatos in ecclesia suscipit, & Ambrosio traditos commendat. Honorium unum evocatum esse aliqui as-

serunt, eumque a Serena Stiliconis con-
juge & Theodosii ex fratre nepte ad eum
esse deductum, ac Stiliconis tutelæ com-
missum. His rebus ita compositis Theo-
dosius aqua intercute 17. Kal. Febr. de
nocte, cum ipse mane ludis circensibus
interfuisset, obiit ætatis anno non 60. ut
vult Socrates, sed 50. imperii vero 17. *Vi-
ctor. Prosper, Marcellinus.* Corpus ejus ma-
gna pompa Constantinopolim translatum
ibique sepultum est.

Non alius imperator aut plura aut diffi-
cilia bella fortius suscepit, confecit

celerius & gloriosius, ut dubitari possit,
fortior fuerit, an felicior? Non sibi sed aliis
vincebat: oppressorum regum defensor
simul & strenuissimus, & integerrimus.
Vir animo rerum omnium capaci, quique
ut nomen ipsum indicabat, ad totius or-
bis bonum & pacem divino quodam mu-
nere concessus videretur. Ad hæc Christia-
næ religionis pietate insignis, perpetua bel-
li consuetudine nihilum efferatus, in om-
nes officiosus, imperatorum nulli secun-
dus, si ad ceteras virtutes in iracundia mo-
deratio accessisset.

DE AUCTORE PANEGRYRICI ET QUO TEMPORE AC LOCO HABITUS SIT.

HUjus orationis auctor est Latinus
Pacatus Drepanius, non Italus, aut
Siculus, ut inepte quidam suspicantur, sed
natione Gallus, ut apparet ex paneg. n.
24. unde igitur ordiar, inquit Pacatus, nisi
a tuis mea Gallia malis? Patria Burdegalen-
sis fuit, ut Elias Vinetus in Ausonium notat
ex paneg. n. 2. ubi idem Pacatus Transal-
pinum se dicit, & ex ultimo Galliarum re-
cessu. *Qua litus*, inquit, *oceanum cadentem ex-
cipit solem, ac deficientibus terris sociale misce-
tur elementum.* Præterea fuit ei cum Auso-
nio Burdegalensi magna familiaritas, qui
eum proconsulem non uno in loco appel-
lat, ipsique nonnulla opuscula, ut epi-
grammata, ludum sapientum, technopæ-
gnion, & grammaticomastigem inscripsit.
Eundem eximium poetam appellat Idyll.
7. Tamen utrum idem fuerit cum eo, cu-
jus extant psalmi, hymnique aliquot, ac

alia carmina, & in iis epistola elegiaca ad
Augustodunensem episcopum, dubitat
idem Elias Vinetus in Ausonium. Noster
vero Petrus Franciscus Chiffletius in Pau-
lino illustrato negat hunc Pacatum no-
strum eundem fuisse atque is, qui ad Ura-
nium scribens S. Paulini vitam vineta
numeris oratione scripturum se recepe-
rat. Sed hunc Pacatum nostrum tribus &
quadraginta annis juniorem ait ad quem
Symmachus mittit epistolam 12. l. 8. &
ep. 58. & 69. libri 9.

Pronunciatus est hic panegyricus an-
Christi 391. secundum Haloandri rationes;
ad Kal. Septembr. ut tradit Marcellinus
Comes; Romæ, quo relatam de Maximo
tyranno victoriam gratulaturus e Gallia
missus erat, coram imperatore, quem com-
pellare præsentem videtur; spectante se-
natu, ut ipse ait panegyrici hujus initio.

SYNOPSIS PANEGRYRICI.

IN EXORDIO. Cum multa sibi dicenti metum afferant, tum in pri-
mis commoveri se ait, quod coram imperatore, coram senatu, Romæ,
homo Gallus dicat: accedere se tamen ad laudandum Theodosium; & quia
lon

longo locorum intervallo eam ob rem Romam venerit ; & quia laudandi principis nulla incumbit necessitas.

DISTRIBUTIO. Videtur hac esse I. vita Theodosii privata ; II. vita ejusdem publica laudatur.

I. PARS. Theodosius difficillimis temporibus ideo a Gratiano in imperii societatem adsciscitur , ut inclinantem in praecepta rempublicam sustineat , n. 2. Non alium eligendum fuisse declarant , ejus patria , n. 4. parentis victoria , domus splendor , n. 5. forma praestantia , n. 6. aetas integra , & matura imperio , n. 7. A fortuna donis transit ad animi dotes. Usus belli quo puer jam fingeatur ad imperium , n. 8. res praclare in bello gestae , n. 10. modestia in recusando imperio , n. 11. in eodem administrando , minuendisque palatinis sumpibus frugalitas , in sanciendo legibus providentia , n. 13. in iis , quibus committeret arcana , quos promoveret ad magistratus , seligendis prudentia , n. 15. egregia in amicos fides , n. 16. in exequendis promissis religio , n. 17. erga eos , quorum ambitioni pro magistratuum paucitate facere satis non poterat , singularis humanitas commendatur , n. 20.

II. PARS. De publicis ejus virtutibus. Quam bonus & civilis in admittendis ad se omnibus , in eorum querelis audiendis , n. 21. De vultu non minus hostibus , quam civibus notus. Memorantur ejus victoriae de Gothis , Hunnis , Saracenis , Scythis , Albanis , & Persis , n. 22. In extremam Galliarum partem cum exercitu progreditur adversus Maximum Galliae tyrannum , multarum legionum defectione , n. 23. quinquennii impunitate inflatum , perempto Gratiano in Gallia cadibus , rapinis , & omni genere crudelitatis grassantem , n. 24. Non sine divino auxilio factum , ut tyrannus ille foedus cum Theodosio utcumque initum violaret , n. 30. ut Theodosii adventum sustinere non potuerit , n. 31. ut ad Aesciam fluvium fusus ac plane deletus sit , n. 32. ut Marcellini pariter exercitus profligatus sit , n. 35. Theodosius abijcienti arma vitam condonat , n. 36. Hemonam ingreditur victor : quanto populorum concursu , n. 37. Maximus quo fugiat incertus , Aquileia se includit , n. 38. Huc cum exercitu mira celeritate convolat Theodosius , n. 39. singulas imperatoris virtutes in hujus triumpho partem venisse , in primis felicitatem qua factum est ut Maximus voluntaria nece turpiorem , qualis sceleri debebatur , mortem non effugerit , n. 40. ut spoliatus regis ornamentis ad Theodosii pedes captivus adductus , n. 43. ut statim ab Imperatoris conspectu abductus eo incio peremptus sit , n. 44. futurus posteris vindicatae tyrannidis exemplum. Laudatur summa victoris clementia , n. 45. Cinna , Sylla , Marii , Caesaris dissimilis , n. 46. Theodosii in Urbem ingressus. Leges ab eo sapienter instauratae , n. 47.

IN FINE. Postremum sibi gratulatur , quod tantarum rerum testis futurus e Gallia Romam venerit. Quanta alacritate excipendus sit a suis civibus , ea quae ibi viderit narraturus , qua auditorum frequentia stipandus , & quam multa poetis & oratoribus suppeditaturus argumenta scribendi.

LATINI PACATI

DRE PANII

PANEGYRICUS

THEODOSIO AUGUSTO.

- I. **S**I quis unquam fuit, Imperator Auguste, qui te præfente dicturus¹ ante trepidaverit, eum profecto me esse & ipse sentio, & his² qui consilium tuum participant videri posse video. Nam cum te semper ultra omnes retro principes laudari oportuerit,³ nunc porro ultra quam alias prædicatus es, in ea urbe conveniat dicendo celebrari, cuius & libertatem⁴ armatus asservuisti, & auxisti dignitatem togatus, quod tandem modo consequi majestatem utriusque vestrum oratione mea poterō, hoc præcipue in tempore, quo⁵ ambo ita mutuo crevistis, ut nec tu fueris adhuc major, nec illa felicior? Huc accedit auditor senatus, cui cum difficile sit pro amore quo in te præditus est de te satis fieri,⁶ tum difficilius, pro ingenita⁷ atque hæreditaria orandi facultate, non esse fastidio rudem hunc & incultum transalpini sermonis horrorem, præsertim cum absurdæ sinistraeque jactantiæ possit videri, his ostentare facundiam, quam de eorum fonte manantem in nostros usque usus derivatio fera traduxit.⁸ Quibus equidem cogitatis adeo sollicitor, ut non eos tantum hodie arbitrer interesse quos cerno, sed assistere obversarique dicturo Catones ipsos, & Tullios, & Hortensios, omnesque illos oratores putem, qui me⁹ in posteris suis audiunt. Ita multiplici circumventus metu, quasi parum habeam timere quod video,¹⁰ video quod timeam.

INTERPRETATIO.

- ^a Qui tibi sunt a consiliis.
^b Nunc cum præter laudes quibus olim celebratus es, laudandus sis in ea urbe &c.
^c Propter innatam & quam a majoribus acceperis facundiam, difficilius est ut
^d impolita & imperfecta hominis trans alpem nati oratio non tædio sit, atque adeo horrida videatur.
^e Quod quidem ita me cruciat, ut &c.

NOTÆ.

1. **A**nte trepidaverit.] In Pithœano codice est, jure trepidaverit: in Bertinienſi, in re trepidaverit, in aliis ore trepidaverit.
 2. **Armatus.**] Nempe victo, cæſoque Maximo tyranno, Togatus, id est, ſapientiffimis legibus.
 3. **Ambo.**] Roma, & Theodoſius.
 4. **Atque hæreditaria.**] In aliis est, atque adeo hæreditaria.
 5. **In poſteris ſuis**] Quasi hodie in poſteris ſuis revivſcentes huic meæ orationi coram interſint.
 6. **Video quid timeam.**] Illud video, quod

II. Quid ergo ? novusne me pavor, &^a inopina trepidatio in ipso dicendi tempore deprehendit ? Mihi vero ii omnes quibus^b altrinsecus jactor æstus diu ante meditati, longeque prospecti sunt. Sed cum admiratione virtutum tuarum^c ab ultimo Galliarum recessu, qua litus Oceani cadentem excipit solem, & deficientibus terris sociale miscetur ekmantum, ad contuendum te, adorandumque properassem, ut bona quæ auri-
bus ceperam etiam visu usurparem : timui, fateor, laboris officium ipsa
taciturnitate corrumpere.^d Ita dum obsequio interpretor impudentiam,
dum in eundem hominem non puto convenire gaudium & silentium, duas
res diversissimas junxi, metum & temeritatem. Quin & illud me impulit ad
dicendum ; quod ut dicerem nullus adigebat.^e Non enim jam coacta lauda-
tio, & expressæ metu voces periculum^f silentii redimunt. Fuerit, abicrit-
que tristis illa^g facundiæ ancillant^h necessitasⁱ, cum^k trucem dominum au-
ras omnes plausuum publicorum ventosa popularitate captantem mendax
assentatio titillabat, cum gratias agebant dolentes, & tyrannum non præ-
dicasse tyrannidis accusatio vocabatur. Nunc par dicendi tacendique liber-
tas, & quam promptum laudare principem, tam tutum siluisse de princi-
pe. Libet igitur redditam postliminio securitatem loquendo experiri ; li-
bet inquam, quia neminem magis laudari imperatorem decet^l quam quem
minus necesse est.

III. De te igitur mihi sermonis hujus auspiciū erit ille felicitatis publicæ auspex^m dies, qui te primus inauguravit imperio. Nam ut divinis rebus operantes in eam cœli plagamⁿ ora convertimus a qua lucis exor-

INTERPRETATIO.

^a Repentinus metus invasit.

^b Utraque ex parte.

^c Et extremis terris cingitur Oceanus, ad te videndum &c.

^d Sic dum obsequii nomine excuso impudentiam.

^e Quod est in silentio.

^f Cum improbi assentatores palabant : ferocem imperatorem publicos plausus inani ambitione aucupantem.

^g Quam cum quem laudandi necessitas nobis incumbit.

NOTÆ.

abest in editione Puteana, addendum visum est ex Livineio & Balduino. Sensus vero est, quasi non satis timoris incutiant, quæ versantur ob oculos, nempe senatus & imperator ; occurrunt præterea aliæ timoris causæ, nempe veterum oratorum cogitatio, quos hic intueri mihi videor.

1. Ab ultimo Galliarum recessu.] Ab Aquitania, ubi natus, & inde Romam missum Pacatum diximus.

2. Non enim.] Respexit ad illud Plin. paneg. n. 2. Quare abeant voces illæ, quas metus exprimebat &c.

3. Facundiæ ancillant^h.] Servilem in modum blandientis.

4. Trucem dominum.] Alludit ad Neronem, Domitianorumque tempora.

1. De te igitur.] Pulmannus legit, det igitur mihi hujus sermonis initium ille &c. Ita etiam Ant. Sconhoviū ex veteri codice.

2. Dies, qui te primus.] Dies quo Theodosius a Gratiano primum ad imperii societatem est adscitus, fuit decimus quartus aut juxta Socratem 17. Kal. Februarii anni Christi 379.

3. Ora convertimus,] Fuit hæc olim pag. Qq ij

dium est, sic ego vota verborum quæ olim nuncupaveram soluturus, id oratione mea tempus arripiam quo Romana lux cœpit. Jacebat innumera-
 bilibus malis ægra, vel potius dixerim, ⁴ exanimata respublica, barba-
 ris nationibus Romano nomini velut quodam diluvio superfusis. ⁵ Sed par-
 cam replicare causas, & ⁶ placatum vulgus offendere. Nam cum per se vi-
 vax sit recordatio calamitatum, tum ⁷ mihi metus hanc gaudiorum præsen-
 tium lucem tristium commemoratione fuscate. Faciam ergo quod facere
 præstantes scientia medicos sæpevidi; altorum vulnere cicatrices, post-
 quam cutem sanitate duxerunt, manu pendente tractabo, præsentisse, &
 10 singulos universosque rogitaſſe contentus, an cum inter omnes liqueret
 fessis rebus medendum, tali aliquo viro publicis gubernaculis admovendo,
 qui ⁷ imperatoris unius tueretur ætatem, ⁸ alterius juvaret laborem, po-
 tuerimus hujusmodi principem vel optare. In integro itaque rem totam
 esse faciamus, & in quodam orbis terrarum comitio quæri putemus quis-
 15 nam sit ille qui debeat tantam molem subire, & nutantia Romanæ rei fata
 suscipere. Nonne is omnium suffragiis hominum ⁹ tributim centuriatim-
 que legeretur, ¹⁰ cui felix patria, cui domus clara, cui forma divina, cui
 ætas integra, cui militarium civiliumque rerum usus contigisset?

IV. Cuncta igitur a capite proposito ordine prosequamur, jam pro-
 20 fecto constabit cum principem declaratum qui & ab omnibus legi debue-
 rit, & ex omnibus. Nam primum ¹ tibi mater Hispania est, terris omnibus
 terra felicior, cui excolendæ, atque adeo ditandæ impensius quam ceteris
 gentibus supremus ille rerum fabricator indulſit. Quæ nec Austrinis obno-
 xia æstibus, nec Arctois subiecta frigorigibus, media fovetur axis utriusque
 25 temperic. Quæ hinc ² Pyrenæis montibus, illinc Oceani æstibus, inde

INTERPRETATIO.

a Vereor ne præsentis hujus lætitiæ sensum rerum tristium recordatione minuat.

NOTÆ.

ganorum itidem & Christianorum con-
 suetudo, ut ad orientem solem converſi
 preces suas funderent. Tertull. Apologet.
 ad gentes de Christianis. *Suspicio est, in-*
quit, solem nos adorare, quod innotueris ad
Orientis regionem precari: sed & plerique af-
fectione aliquando & celestia adorandi, ad
solis ortum labia vibratis.

4. *Exanimata respublica.*] A Germanis,
 Gothis, Scythisque gravissime vexata.

5. *Sed parcam.*] Id est, sed abſtinebo a
 perveſtigandis tot malorum cauſis. Infra
 n. 6. *parcam arcanum celeſte rimari.*

6. *Placatum vulgus.*] Alii legunt *pla-*
catum ulcus, ut dicat nolle ſe vulnus illud
 imperii jam ſanatum refricare.

7. *Imperatoris unius.*] Valentiniani ju-
 nioris, qui mortuo patre apud Bergentio-

nem in Galliis, ipſe cum adhuc quadrien-
 nis eſſet; ibidem creatus erat imperator.
Epit. Viſtoris.

8. *Alterius.*] Gratiani, qui cum Got-
 thos, Taifalos, atque omnium atrocissi-
 mos Hunnos, & Alanos, a Thracia &
 Dacia expellere unus non poſſet, confor-
 tem imperii Theodoſium ex Hispania evo-
 cavit.

9. *Tributim, centuriatimque.*] Unde Co-
 mitia alia centuriata, alia tributa, alia cu-
 riata dicebantur.

10. *Cui felix patria.*] Habes hic totius
 orationis ſummam.

1. *Tibi mater Hispania.*] Theodoſium ge-
 nere Hispanum fuiſſe in ejus vita diximus.

2. *Pyrenæis montibus.*] Hi ſunt Hispaniæ
 limites. Pyrenæis montibus a Gallia, dividi-

Tyrrheni maris litoribus coronata naturæ solertis ingenio velut alter orbis includitur. Adde tot egregias civitates, adde culta, incultaque omnia vel fructibus plena, vel gregibus; adde auriferorum opes fluminum, adde radiantium metalla gemmarum. Scio fabulas poetarum, auribus mulcendis repertas, aliqua nonnullis gentibus attribuisse miracula; quæ ut sint vera, sunt singula. Nec jam excutio veritatem. Sint, ut scribitur,⁴ Gargara proventu læta triticeo,⁵ Mevania memoretur armento,⁶ Campania censeatur⁷ monte Gaurano,⁸ Lydia prædicetur amne⁹ Pactolo; dum Hispaniæ uni quidquid ubique laudatur assurgat. Hæc durissimos milites, hæc¹⁰ experientissimos duces, hæc facundissimos¹¹ oratores, hæc¹² clarissimos vates parit: hæc judicum mater, hæc principum est. Hæc Trajanum illum, hæc deinceps Adrianum misit imperio; huic te debet imperium. Cedat his terris¹³ terra Cretensis parvi Jovis gloriata cunabulis, & geminis¹⁴ Delos reptata numinibus, & alumno Hercule nobiles¹⁵ Thebæ. Fidem constare nescimus auditis, deum dedit Hispania, quem videmus.

V. Erat justæ compensationis occasio, ut qui de patriæ tuæ laudibus pauca dixissem, patris saltem virtutibus prædicandis prolixius immorarer; sed quid faciam? Novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam? Quæ Rhenus, aut Vahalis vidit aggrediar? Jam

NOTÆ.

tur, Oceano vero & mari Mediterrane instar peninsula tribus lateribus circumflua est.

3. *Ut sint vera.*] Id est, etiamsi vera essent: quomodo apud Horatium Epod. lib. od. 1. Non ut adsit, auxiliatura plus præsentibus. Plura ejus generis exempla, referre abstinco, ne infinitus sim.

4. *Gargara.*] Vertex est montis Idæ, item oppidum est ad ejusdem montis radices, apud Ilium urbem, Pergamini proximum, ubi planities maximæ ubertatis. Ipsa suas mirantur Gargara menses. Virgil. Georg. 1. 103.

5. *Mevania.*] Urbs Umbriæ ad Clitumnum fluvium in via Flaminia, Propertii patria, pascuis uberrima quam ideo Lucanus l. 1. Tauriferam vocat. Est qui Tauriferis ubi se Mevania campis &c.

6. *Campania.*] Regio Italiæ inter Anienem fluvium & Tiberim, juxta mare Mediterraneum extensa, pars Latii antiqui.

7. *Monte Gaurano.*] Gauranum mons Campaniæ prope Puteolos.

8. *Lydia.*] Asiæ minoris regio, inter Ioniæ ad occasum, Phrygiæ magnam ad ortum & boream: & Lyciæ ad meridiem comprehensa.

9. *Pactolo.*] De Pactolo Lydiæ fluvio

aureis arenis notissimo supra pan. 4. n. 16.

10. *Experientissimos duces.*] Ut Viriathum ducem strenuissimum, qui cum C. Lælium Prætorem, Q. Fabium Maximum, Æmilium Proconsulem & Servilianum ejus fratrem consulem adversus se missos variis præliis fregisset, tandem a Q. Servilio Cæpione corruptis suis legatis dolo peremptus est an. V. C. 614.

11. *Oratores.*] Puta Quintilianum & utrumque Senecam.

12. *Clarissimos vates.*] Lucanum Corinthensem, Martialem Bilbili haud ignobili oppido Celtiberiæ natum. Senecam eum qui tragœdias scripsit.

13. *Terra Cretensis.*] Insula haud multum distans a Peloponneso, Jovis natalibus incluta, Candie.

14. *Delos.*] Maris Ægæi insula ad quam Latona cum Diana & Apolline liberis adrepsit.

15. *Thebæ.*] Civitas Bæotiæ primaria ad Ismenum fluvium, Pindari patria.

1. *Patris.*] Is Theodosius fuit, non ut Victori placet, Theodorus.

2. *Rhenus, aut Vahalis.*] Id tangit Zosimus l. 4. Transrhenani barbari, qui quandoque Julianus superstes fuit, satis habuerant si ne-

- se mihi Sarmatica cæde sanguineus Ister objiciet. Attritam pedestribus præliis Bataviam referam? Saxo consumptus bellis navalibus offeretur. Redactum ad paludes suas Scotum loquar? Compulsus in solitudines avias omnis Alamannus, & uterque Maurus occurrent. Cum igitur impediaturba dilectum; ad hoc viri tanti præstet gesta in summam referre, quam enumerando tenuare. Dixisse sufficiat unum illum divinitus exitisse in quo virtutes simul omnes vigerent quæ singulæ in omnibus prædicantur. An si ejus seculo mos ille vixisset quo Romani duces⁴ Macedonici, Cretici,⁵ Numantini de vocabulis gentium subactarum adoptivum insigne sumebant: nonne hodie pauciora in annalium scriniis quam in vestræ domus titulis cognomenta legerentur; cum ipse Saxonicus, ipse Sarmaticus, ipse Alamannicus diceretur, & quantum tota respublica habet hostium, tantum una familia ostenderet & triumphorum?

- VI. ^a Sed quid necesse est mitti in præteritum diligentiam curiosam? Patrem, Imperator, tuum de te æstimemus. Nec difficilis conjectatio est. Nam cum duo sint quæ claros duces faciant: summa virtus, summaque felicitas; scire obvium est quæ præditus fuerit virtute¹ qui te docuit, quæ fuerit felicitate præditus qui te genuit. O digna imperatore nobilitas, ^b ejus esse filium principem, qui princeps esse debuerit, qui hunc Romani fastigii apicem non solum fortitudine atque sapientia, sed decore etiam corporis & dignitate potuerit æquare! Velut tua hæc forma venerabilis, quam fortunæ suæ par est? quam longe lateque conspicua commendat imperium? Ut plane in ambiguo sit utrumne te magis nostris mentibus virtus, an obtutibus vultus inlinuet. ^c Non frustra plane opinione sapientium qui naturalium momenta causarum subtilius sciscitati, arcanis cœlestibus nobiles curas intulerunt, augustissima quæque species plurimum creditur trahere

INTERPRETATIO.

^a Sed quid opus diligentius & curiosius versari circa id quod præteritum est?

^b Ejus esse filium, qui imperator esse debuerit, qui que supremam hanc Romanæ reipublicæ dignitatem meruerit, non tantum &c.

^c Non temere creditur juxta mentem sapientum qui rerum naturalium causas curiosius perscrutati, cœlestia arcana magna cum cura investigant, præstantissimam quamque formam e cælo ducere originem.

NOTÆ.

ma eos molestaret, Iuliani morte nunciata, continuo sedibus egressi, bellum movebant; adversus quos Theodosius a Valentiniano missus an. 366. Bataviam a Francis & Saxonibus piratis liberavit *Ammianus* l. 27. 28. & 29.

3. *Sarmatica cæde.*] Idem Sarmatas ad Danubium obtulit, Scotos Britanniam populantes dissipavit, Londinum victor ingressus; & Mauros superavit. *Ammianus* l. 27.

4. *Macedonici.*] Philippus Alexandri

magni pater rex Macedonum.

5. *Cretici.*] Puta Metelium, ob Cretensem insulam an. V. C. 687. expugnatam, dictum Creticum. Vide *Florum* l. 3. c. 7. de bello Cretico.

6. *Numantini*] Nempe Scipionem dictum Æmilianum aut Junio rem Africanum Pauli Æmilii filium a Scipione Africano adoptatum, qui ob Numantiam an. V. C. 621. eversam dictus est Numantinus.

1. *Qui te docuit.*] Id est, parens qui te

de cœlo. Sive enim divinus ille animus venturus in corpus dignum prius
² metatur hospitium, sive cum venerit, fingit habitaculum pro habitu suo,
 sive aliud ex altero crescit, & cum se paria junxerunt utraque majora sunt,
 parcam arcanum cœleste rimari. Tibi istud soli pateat, Imperator, ³ cum
 deo consorte secretum. Illud dicam quod intellexisse hominem, & dixisse
 fas est; talem esse debere qui a gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum
 privata, vel publica vota redduntur, a quo petit navigaturus serenum, pe-
 regrinaturus reditum, pugnaturus auspiciū.

VII. Dudum, ut video, dedignaris hanc gloriam; sed patere¹ ea a
 me in laudum tuarum parte constitui, quæ solebant in aliis sola laudari. ¹⁰
 Virtus tua meruit imperium, sed virtuti addidit forma suffragium. Illa
 præstitit ut oporteret te principem fieri, hæc ut deceret. An vero quid-
 quam putamus in imperiū tui declaratione præteritum, cum ductam esse
 rationem ipsorum etiam videamus ² annorum? Cujus quidem rei tanta fuit
 cura majoribus, ut non solum ³ in amplissimis magistratibus adipiscendis, ¹⁵
 sed in præturis quoque, aut ædilitatibus capeſſendis ætas spectata sit petito-
 rum, nec quisquam tantum valuerit nobilitate, vel gratia, vel pecunia,
 qui annos ⁴ comitali lege præscriptos festinatis honoribus occupavit. Nec
 injuria id quidem. Nam & ^a qui venturi sunt in virtutis adoptionem, illo ta-
 men adolescentiæ lubrico, ^b ut non cadant, titubant. An non clarissimos ²⁰
 nominis Romani viros⁵ Sullas, Catulos, Scipiones loquor, aliquantisper

INTERPRETATIO.

^a Quos virtus sibi mancipatura est. ^b Et si non labuntur in scelus.

NOTÆ.

ad artem bellicam erudit.

2. Metatur hospitium.] Respexit ad lo-
 cum Eumenii plane similem n. 17. pan. 8.
 Naturam ipsam magnis mentibus domicilia cor-
 porum digna metari. Et vero notum est Æ-
 thiopas & Indos in rege deligendo id
 primum observare solitos, ut aliis regen-
 dis qui præponerentur, insigni & excelsa
 corporis statura præcellerent. *Aristoteles l.*
7. politic.

3. Cum deo consorte.] Cum eo genio,
 qui consiliis tuis præest. Veteres erant in ea
 opinione, suum unicuique, in primis vero
 imperatoribus genium adesse.

1. Ea a me.] Fr. Balduini emendatio-
 nem sequor, cum in Puteana editione sit,
 sed patere eam in laudum tuarum parte consti-
 tuti, quæ solebant in aliis sola laudari. Quod
 ferri non potest, nisi pro solebant legatur
 solebat.

2. Annorum.] Theodosius agebat an-
 num 35. cum factus est Augustus.

3. In amplissimis magistratibus.] In cōsulatus

4. Comitali lege.] Legem Annalem in-
 telligit qua definitum est ab L. Villio tribuno
 plebis, quot annos quemque magistratum pete-
 rent, caperentque. Inde cognomen familiæ indi-
 tum, ut *Annales* appellarentur. *Livius l. 40. c.*

43. Quanquam id quidem fuerat multo ante
 definitum, ut ex Livio ipso, & aliis scripto-
 ribus facile colligitur. At Villius dici potest
 eam legem aut renovasse, aut novo edi-
 cto sanxisse, ut religiosius servaretur. Sæ-
 pe autem gloriatur Tullius se magistratus
 omnes anno suo, id est legibus definito
 consecutum. Atque is quidem *Quæstor* in
 Siciliam ivit anno ætatis suæ 31. *Ædilis*
curulis fuit an. 37. prætor an. 40. ac de-
 mum consul an. 43. Idem Tullius 5. *Phi-*
lippica n. 48. Alexandrum dicit tertio &
 trigesimo anno mortem obiisse: *Quæ est*, in-
 quit, *ætas nostris legibus decem annis minor*,
 quam consularis.

5. Sullas, Catulos, Scipiones.] Hos tangit

sibi luxuria vindicavit? Quos etsi ad portum mutati in melius revexerint flatus, diu tamen vitiorum turbo jactavit, & naufragos atque fluctantes, ab illis quibus merfabantur erroribus ægre ætas recepit. Bene igitur cuncta quadrarunt, & ceteris, quæ innumera congruebant, c^o anni quoque suum junxere suffragium, qui soli in homine perfecti bono duarum potiuntur ætatum, virtute juvenum, & maturitate seniorum. Prius fortasse imperium inire debueris, ut diutius imperares; sed sine exempli periculo providetur ne quid amiseris. Vita longiore pensandum quod ex præterito perdidisti. Parum interest quando cœperit quod terminum non habebit.

- 10 VIII. Hactenus in te prædicata sint, Imperator, dona fatorum, nunc ad ea proferamus gradum quæ tibi debes. Neque enim tua illa præterita bellicæ rei gloria, quam per tot laborum experimenta quæstisti, adscribenda fortunæ est. Cui hoc nomine etiam succenseri potest, quod quem sceptro & folio destinaverat, nunquam indulgenter habuit. Sed ut severi
- 15 patres his quos plus diligunt filii^a tristiores sunt, ita ille te plurimis bellis, & difficillimis reipublicæ temporibus exercuit, dum aptat imperio. Et prius quidem quam ad illa veniam, quæ ævi maturus egisti, summatum tuum illud attingam cum patre divino castrense collegium, ætas sub pel- libus hiemes, ætates inter bella sudatas, dies noctesque præliando, aut
- 20 vigilando consumptas, gravissimas pugnas terra marique pugnatas. Non tam patiens³ Africanus prima rudimenta militiæ sub Paulo patre toleravit, nec pari indole⁴ Annibal puer in tentoria Hispana successit, nec futurarum spe certiore virtutum Philippæa castra Alexander nondum Magnus implevit. Quos etsi plurima laude dotaverit amplificatrix veri vetustas, nihil plus

I N T E R P R E T A T I O.

c^o Ætas etiam convenit: quæ una in ho- | a Asperiores sunt.
mine perfecta est.

N O T Æ.

Tullius oratione pro Cælio n. 28. Equidem multos & vidi in hac civitate, & audiui, non modo qui primoribus labris gustassent genus hoc vitæ, & extremis, ut dicitur, digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus deditissent, emeruisse aliquando, & se ad frugem bonam ut dicitur recepisse, gravesque homines atque illustres fuisse. De his fusius agit Valer. Maximus l. 6. c. 9

6. Sine exempli periculo.] Absque eo quod quisquam sperare idem possit.

1. Nunquam indulgenter.] Theodosius enim post patrem imperatoris jussu interfectum fugere in Hispaniam necesse habuit, ut periculo se subduceret, ibique delituit donec ad imperium revocaretur.

Fuit & aliis adversæ fortunæ casibus exercitus, ut non immerito de eo Ambrosius in oratione funebri dixerit: portavit jugum grave Theodosius a juventute, quando insidiabantur eius salutem, qui patrem ejus triumphatorem occiderant.

2. Ævi maturus.] Æneid. 5. 73. Ævi maturus Aestes, & l. 9. 246. Animi maturus Aethes.

3. Africanus.] Scipio minor Æmilianus Pauli filius sub patre bellum gessit in Hispania an. V. C. 603.

4. Annibal.] Amilcaris filius, novem annos natus, a patre aris admotus, odium in Romanos perenne juravit, exinde socius & miles in castris fuit. Plura vide apud A. Victorem. tamen

amen blandita præstitit quam ut eos in his annis secutos regum, aut dum castra vulgaret, in quibus tu ita fortiter multa gessisti, ut ea non tantum Alexander, aut Africanus, aut Annibal videre dum discerent, sed parentes atque institutores eorum optassent facere dum docerent.

IX. ^a Quam tecta sunt semper consilia fortunæ! Quis, quæso, tum publicis rebus non putasset, inimicum¹ tuum illum a statione castrensi ad quietem receptum? Enimvero illa futurum^b principem² comens idcirco paulisper voluit esse privatum, ut quia jam ad plenum bellicis artibus abundabas, usus civilis experiens sub otii tempore redderis. Quod ego tuum otium aliorum negotiis anteverto. Non enim te amœna litora, nec dispositi^c ad temporum vices habuere secessus, sed sive tu agris, sive opidis tempus dabas, rem & famam pariter augebas. Et in urbibus quidem omnium ætatum ordinumque homines his, aut illis beneficiis^d apprehendebas, amicorum commoda, absentium negotia assiduitate, consilio, re juvabas. Jam si placuisset^e oppida rure mutare, ut tu vitæ oblitus urbanæ exequeris agricolam? Audio etiam, Imperator, & credo sæpe^f aliqua te laborum tibi injunxisse, & ne contraheres corporis veterum, cujuscemodi semper opere insidiantis otii terfisse rubiginem. Sic agrestes⁴ Curii, sic veteres⁵ Coruncani, sic nomina reverenda⁶ Fabricii, cum indutiæ bella suspenderant, inter aratra vivebant; & ne virtus^f quiete languesceret, depositis in gremio Capitolini Jovis laureis, triumphales viri rusticabantur. Inde est quod accepimus datos ferentibus fasces, & missas cum curulibus suis per rura⁷ palmatas, quod agricolas consulares,

INTERPRETATIO.

^a Quam occulta!

^b Imperatorem sedulo exornans.

^c Pro variis tempestatibus.

^d Tibi obstringebas.

^e Aliquid laboris tibi sumpsisse.

^f Cessatione enervaretur.

NOTÆ.

1. *Tuum receptum.*] Intelligo de tempore quo Theodosius statim a parentis nece in Hispaniam se recepit: ubi annum ferme integrum privatus vixit, donec a Gratiano inde ad imperii societatem revocatus est.

2. *Comens.*] An *conans*, ut vult Barthius adversar. l. 24. c. 2.

3. *Oppida rure mutare.*] Horat. l. 1. od. 17. *Velox amœnum sæpe Lucretilem mutat Lyceo Faunus &c.*

4. *Curii.*] Intellige de Marco Curio Dentato, qui post Samnites, Sabinos & Lucanos variis bellis subactos rus concessit, ut privatus viveret. *Supra paneg. 2. n. 14. not. 5.*

5. *Coruncani.*] Is omnium primus de plebe a Romanis factus pontifex cum ad

Teucam Illyriorum reginam esset legatus præter jus fasque interfectus est. Huic a populo Romano statuam dedicatam esse tradit Plinius l. 34. c. 6. Hujus continentiam laudant Tullius *pro domo sua*, & Livius.

6. *Fabricii.*] De Fabricii abstinencia supra dictum. Videri etiam potest Cicero in Catone, & pro Rosc. Amer. Plinius l. 18. c. 8. Columella l. 1. in præfatione. Seneca *consol. ad Helviam*. Valer.

7. *Palmatas.*] Vestis palmata, seu triumphalis dicebatur qua triumphantes, aut certe qui palmam meruerant, uti solerent. Hinc illud Sidonii in paneg. *Post palmam palmata venit*. Viderur etiam ad consulem pertinuisse: nam Aufon. paneg. *Palmata vestis ut in pace consulis est, sic in victoria*

pastoresque trabeatos, & Dictatores inter armenta^a vestitos. Sed illos quidem angusta res familiaris addicebat labori, ut quibus ipsi suburbani horti, præcepsque² Janiculum, & jugera arctata pomærio vomere essent, aut ligone versanda,¹⁰ nec injuria opus reverteretur ad dominos, cum deerant quibus juberent. Detrahit laudem patientiæ inopia : majoris
5 exempli est labor sine necessitate.

X. Gaudent profecto divina^a perpetuo motu, & jugi agitatione se vegetat aternitas, & quidquid homines vocamus laborem, vestra natura est. Ut indefessa vertigo cælum rotat, ut maria æstibus inquieta sunt,
10 ut stare sol nescit, ita tu, Imperator, continuatis negotiis,^b & in se quodam orbe redeuntibus semper exercitus es.^c Vix¹ tecta Hispana successeras, jam Sarmaticis tabernaculis tegebaris. Vix emerita arma suspende-
ras, jam hosti armatus instabas. Vix Iberum tuum videras, jam Istro prætendebas. Ne tum quidem² cum in altiore provectus gradum, jubere
15 tantum, &³ dividere cum negotiis otium, & parta gloria^d velut⁴ reposito frui posses honore, operam remisisti, quin omnium castrensiū¹ mune-
rum numeros primus, aut cum primis obires, stare pro signis, excubias forte agere,⁶ vallum ferre, locum bello antecapere, speculatum egredi,
castra metari, in prælium primus ire, prælio postremus excedere, dux
20 consilio esse, miles exemplo : ut jam tum posset intelligi alios imperatori pugnare, tibi. Illud tamen præ ceteris mirum, quod cum omnia faceres ut imperare deberes, nihil tamen faciebas ut imperares.

INTERPRETATIO.

a Continua actione.

b Et per aliquem circulum sibi succedentibus, semper te exerces.

c Vix in Hispaniam adveneras : & jam

castra metabaris in Sarmatia, vix abjeceras arma vietricia, jam &c.

d Tanquam depositio militiæ onere.

NOTÆ.

triumphantis.

8. Vestitos.] Indutos consulum insignibus. Forte legendum *questos* ut Claudian. de Consul. Mallii Theodor. v. 9. In mediis consul *questus aratis*.

9. Janiculum.] Collis est, qui transiberinæ regioni imminet a Jano dictus. Romæ adjectus est ab Anco Marcio, huncque non muro solum, sed etiam publico ponte, tum primum Tiberi imposito conjungi Urbi placuit.

10. Nec injuria.] Quia enim deerant, quibus agri sui colendi curam committerent, necesse erat ut hunc ipsi laborem susciperent.

1. Tecta Hispana.] Tangit tempus cum Theodosius ad Valentis furorem evitan-

dum sese in Hispaniam recepit an. Christi circiter 370.

2. Cum in altiore provectus gradum.] Cum factus es imperator.

3. Dividere cum negotiis otium.] Tale illud Plinii l. 8. ad Arrianum : *Graviora operibus, jocique distinguo*. Velleius l. 1. *Necque enim quisquam hoc Scipione elegantius intervalla negotiorum otio dispunxit*.

4. Reposito honore.] Velut deposita ad tempus dignitate. Alii pro *honore* legunt *onere*, ut est apud Catullum.

5. Munerum numeros.] Id est, partes & officia. Haud ab simile illud Plinii, *omnes comitatus numeros obibas*.

6. Vallum ferre.] Terram ferre vallo extruendo,

XI. Argumento est dies ille communis boni auctor, quo tu cum ad suscipiendam rempublicam vocabaris, oblatum imperium deprecatus es: nec id ad speciem tantum, ut cogi videreris, sed obnixè, & diu, & velut impetraturus egisti. Quippe aberat causa fingendi. Non enim te princeps solus & domi, & tanquam tentaret ambibat, sed publice & in comitio, 5 & ut aliud jam facere non posset. Prorsus^a ut, nisi imperium affectu simplici noluiſſes, potueris velle securus. Expostulari hoc loco tecum reipublicæ verbis necesse est, quæ in summam tua cunctatione formidinem a media spe relapsa, ^b tali aliqua te profecto, sed quam solus audires, voce convenit. Parumne me, Theodosi, hæcenus distulere fata, ut tu insu- 10 per tentes moras augere factorum? An nescis rem tuam per momenta consumi? Nescis me tibi, ^c tuisque decreſcere? Quidquid atterit ¹ Gotthus, quidquid rapit ⁴ Hunnus, quidquid aufert ⁵ Alanus, ⁶ id olim desiderabit Arcadius. ⁷ Perdidi infortunata Pannonias; ⁸ lugeo funus Illyrici; ⁹ specto excidium Galliarum. ¹⁰ Principum senior in tanta bella non sufficit; alter 15 etſi futurus sit aliquando fortissimus, ¹¹ adhuc tamen parvus est. Tu dubitas excipere collapsam, & ^c ut nihil differas, sero reparandam? Hanc

INTERPRETATIO.

a Ut nisi imperatoriam dignitatem vere ex animo recusasses, potueris tuto illam admittere.

b Te sane hujusmodi verbis, sed quæ solus

audiristi, compellavit.

c Serius instaurandam, vel si moram nullam adhibeas.

NOTÆ.

1. In comitio.] Comitium vel pro confessu ipso sumitur, vel pro loco, in quo ad eligendos magistratus conveniebatur.

2. Tuisque.] Liberis.

3. Gotthus.] Gotthi populi ex Scandinavia oriundi, in Scythiam inde transgressi, paulo post in totam Europam exundarunt.

4. Hunnus.] Hunni Sarmatiæ Europææ populi juxta Mæoticam paludē olim incolentes, unde egressi in Pannonias primum, tum in Gallias migrarunt; ubi in Catalaunicis campis a ab Ætio & Merovæo junctis Wisigothorum Burgundionumque ducibus victi an. Chr. 451. Forlande de rebus Geticis c. 24. & Ammian l. 3.

5. Alanus.] Alani populi Scythiæ Europææ ad Mæotidas paludes, a fluvio cognomine nomen traxere.

6. Id olim desiderabit Arcadius.] Haud abſimile illud quod Æneas de Ascanio filio Æneid. 4. 354. Me puer Ascanius, capitisque injuria chari, quem regno Hesperie fraudo & fatalibus armis. Arcadius autem fuit Theodosii magni liberorum natu maximus.

7. Perdidi Pannonias.] Apparet, inquit Rhenanus, hoc tempore Pannoniam inferiorem, quæ hodie Hungaria nominatur, ab Hunnis occupatam. Quid si intelligamus illud de Quadorum motibus in Pannonia, ob Gabinium eorum regem a Romanis interfectum, cum ita exarserunt ut Danubium transgressi, occupatam circa messes agrestem plebem trucidarint, parumque absuerunt quin Constantii filiam Gratiano Augusto mox nupturam abduxerint. Ammian l. 29. c. 35.

8. Lugeo funus Illyrici.] Intelligit funestam cladem quæ an. Chr. 374. sub Valentiniano contigit. Ammian. l. 3. c. 8.

9. Specto excidium Galliarum.] Transrhenanis populis in Gallias irrupentibus. Ammianus.

10. Principum senior.] Gratianus tum erat 20. annorum.

11. Adhuc parvus est.] Valentinianus Junior nonum tantum agebat annum, teste Ammiano, Idatio, Chronico Alexandr. &c.

mihi gratiam refers quod te etiam felix desideravi ? quod cum me Nerva tranquillus, amor generis humani Titus, pietate memorabilis Antoninus teneret ; cum ¹² mœnibus Augustus ornaret, legibus Hadrianus imbueret, finibus Trajanus augetet, parum mihi videbar beata, quia non
 5 eram tua ? Quid tu mihi faceres si juris tui esses ? Orat ecce ¹³ te dominus meus, orat ecce te dominus adhuc tuus, & , qui posset cogere, mavult impetrare. Imperium quod ab imperatore deferretur, tam tibi nolle jam non licet, quam velle non licuit.

XII. Solus igitur, Auguste, solus inquam omnium qui adhuc impe-
 10 raverunt¹ ut princeps esses præstitisti. Alios empta legionum suffragia, alios vacans aula, alios affinitas regia imposuere reipublicæ : te nec ambitus, nec occasio, nec propinquitas principem creaverunt. Nam & eras à familia imperatoris alienus, & ² adsciscerbaris tertius, & cogebaris invitus, invitus inquam. Audite hoc³ publici parricidæ, qui ⁴oblita fide, do-
 15 minorum sceptrâ cepistis, & periculo non minore quam scelere, imperium vita paciscentes, sanguinis pretio regium nomen emistis ; repulsam patitur principatus, & unus est⁵ ambitus candidati ne declaretur. Credetne hoc olim ventura posteritas, & præstabit nobis tam gloriosam fidem,
⁶ ut nostro demum seculo annuat factum quod tantis infra supraque tem-
 20 poribus nec invenerit æmulum, nec habuerit exemplum ? Sed qui ⁷vita tuæ sectam rationesque cognoverit, fidei incunctanter accedet, nec abnuisse dubitabit imperium sic ⁸imperaturum. Illi enim, illi avide regna desiderent, quos soluta legibus vita delectat, quorum crudelitas indemnatos necandi, cupiditas privata rapiendi, libido honesta scedandi jus atque
 25 impunitatem requirunt. Quid tua intererat te principem fieri, qui futurus eras ⁹in imperatore privatus ? Nisi forte in te hodie aut pudicitia remif-

INTERPRETATIO.

2 Ut nostra tandem ætate fateatur contigisse quod &c.

NOTÆ.

12. Mœnibus ornaret.] Balduinus pro mœnibus restituit moribus. Juxta illud Horatii l. 2. ep. 1. Res Italas armis tueris, moribus ornes.

13. Dominus meus.] Gratianus.

1. Ut Princeps esses præstitisti.] An ut placet Acidalio addendum restitisti ?

2. Adsciscerbaris tertius.] Tum enim Gratianus & Valentinianus imperium obtinebant.

3. Publici parricidæ.] Erat hoc in multos cadere possit, tamen alludere mihi videtur potissimum ad Tyrannum Maximum Gratiani interfectorem. Recens enim erat factum.

4. Oblita fide.] Oblita parricidis su-

mitur ut apud Virg. Ecl. 9. 53. Nunc oblita mihi tot carmina. Alii legunt obliti cade, id est, contaminati.

5. Ambitus candidati.] Nova species candidatus. Neque enim postulabat ut fieret, sed ut ne fieret imperator.

6. Vita tuæ sectam.] Respexit ad illud Plinii pan n. 84. Sed qui vitæ tuæ instituta, rationemque cognoverit, facile fontem copie hujus inveniet.

7. Imperaturum.] Id est, eum qui tanta cum laude erat administraturus imperium.

8. In imperatore privatus.] Qui in imperio privati hominis modestiam servaturus esses.

9. Nisi forte.] Epianax illud accipio.

fior cultus, aut minor sanguinis humani metus, aut alienæ rei major est appetitus. Idem es qui fuisti, & tantum tibi per te licet quantum per leges licebat. Jus summum facultate & copia commodandi, non securitate peccandi experiris. Unum tibi præstitit principatus, ut certum haberemus omnes, etiam sub imperatoribus aliis vixisse te legibus tuis. Nam qui 5 nihil facit licenter cum potest, nunquam voluit.

XIII. Quin ubi primum te imperio præstitisti, non contentus ipse^a ultra vitia recessisse alienis vitiis corrigendis curam adjecisti; idque moderate, ut suadere, potius honesta quam cogere videreris. Et quia vel¹ longo Orientis usu, vel multorum retro principum remissione, tantus 10 quosdam luxus infecerat, ut adulta consuetudo lasciviæ haud quaquam facile videretur obtemperatura medicinæ, ne quis se pati injuriam putaret, a te voluisti incipere censuram, &² impendia palatina minuendo, nec solum abundantem rejiciendo sumptum, sed vix necessarium usurpando³ dimensum, quod natura difficillimum est, emendasti volentes. An quis 15 ferret moleste ad principis semet modum coerceri? aut subtractum sibi doleret de privata luxuria, cum videret imperatorem, rerum potentem, terrarum hominumque dominum, parce contentequæ viventem, modico &⁴ castrensi cibo jejunia longa solantem? ad hoc aulam omnem⁵ Spartanis gymnasiis duriores, laboris, patientiæ, frugalitatis exemplis abun- 20 dantem? neminem unum inveniri, qui auderet ad penum regiam flagitare remotorum litorum piscem, peregrini aeris volucrem, alieni temporis florem?

XIV. Nam delicati illi ac¹ fluentes, & quales tulit sæpe respublica, parum se lautos putabant, nisi luxuria^a vertisset annum, nisi hybernæ po- 25 culis rosæ innataissent, nisi æstiva^b in gemmis capacibus glaciæ falerna

INTERPRETATIO.

a Ab omni vitio immunem te præstitisse.

b In poculis & gemmis grandibus.

a Tempestivum ordinem pervertisset.

NOTÆ.

1. *Longo Orientis usu.*] Propter gesta in Syria bella.

2. *Impendia palatina minuendo.*] Id quod ajunt alii Theodosianæ vitæ scriptores negat Zosimus Histor. lib. 4. Quin potius tantum impendiorum in mensam regiam aut investum a Theodosio, ut præ multitudine ciborum, & lautitia populosa coquorum ac pocillatorum cohortes sint insituta. Sed quæ fides huic scriptori in iis quæ ad imperatores Christianos spectant?

3. *Demensum.*] Demensum proprie dicebatur, quod servis in alimenta singulis mensibus dabatur. Terent. Phorm. Act. I. sc.

1. *Quod ille unciatim vix de demenso suo suum defraudans genium, comparset miser.* Hic latius sumitur pro quocunque victu necessario.

4. *Castrensi cibo.*] Id est, lardo, caseo, & pesca, inquit Spartianus in Hadriano. Locus autem ille de Theodosii frugalitate & temperantia sumptus videtur ex Mamertini in Julianum paneg. n. 11.

5. *Spartanis gymnasiis duriores.*] Spartanos enim pueros ad Dianæ aram loris flagellari solitos, usque dum sanguis proflueret, nemini opinor non notum.

1. *Fluentes.*] Luxu diffuentes. Velleius. *Fluens mollitiei Sardnaspalus.* Item. otio as.

fregissent. Horum gulæ angustus erat noster orbis. Namque appositæ dap-
 pes non sapore, sed sumptu æstimantur, illis demum cibis acquiescebant,
 quos extremus Oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium,
 aut famosa naufragiis maria misissent, quos invitæ quodammodo reluctan-
 5 tique naturæ hominum pericla rapuissent. Ut taceam infami sæpe dilectu
 scriptos in provinciis aucupes, ducta^cque sub signis venatorum cohortes
 militasse convivis, nonne cognovimus cujusdam retro principis non
 prandia sæpe, sed fercula² sestertium millicies æstimata, patrimoniorum
 Equestrium pretia traxisse? Tuæ, Imperator, epulæ, mensis communibus
 10 parciores, locorum ac temporum fructibus instruuntur. Hinc certatim
^c in omnes luxuriæ pudor, parsimoniæ cultus inolevit, & quiescentibus
 legem minis, subiit quemque privatim sui pœnitentia. Sic est enim, sic est,
 exasperat homines^d imperata correctio, blandissime jubetur exemplo.

XV. Sed cum hæc, & ad hunc modum cetera mores hominum & in-
 15 stituta formarint, tum nihil abdicandis vitiis, adoptandisque virtutibus
 impensius sentio profuisse, quam quod his te viris semper dedisti, ^aquos
 ætate publica deberet imitatio, qui, quam facile tibi fuissent^b sequa-
 cesque discipuli, tam ceteris expetendi essent magistri. Ut de his fileam,
^c quos tibi primus ille nascentis imperii dies obtulit, tantis virtutibus præ-
 20 ditos, ut non pro copia sumpti, sed ex copia viderentur optati, quot tu
 postea qualesque legisti, quibus provinciarum custodiam, quibus milita-
 ris rei summam, quibus consiliorum tuorum arcana committeres? Ergo
 cum duplex fuerit iste dilectus, unus ex judicio, alter ex fato, incertum
 meliores viros sapientia tua, an fortuna quæsierit, cum tales vel¹ acceptos
 25 habeas, vel repertos, ut & illi meruerint teneri, & isti debuerint cooptari.

INTERPRETATIO.

^c Apud omnes luxuriæ odium & parsi-
 moniæ amor invaluit.

^d Correctio cum imperio conjuncta.

^a Quos populi deberent imitandos sibi pro-

ponere.

^b Obsequentes.

^c Qui magistratus gerebant, cum impe-
 rium adeptus es.

NOTÆ.

mollitiis pene ultra faminam fluens. Quinti-
 lianus pueros molles ac delicatos, *solutos*
dicit ac fluentes. Plura intemperantiæ exem-
 pla vide apud Capitolinum in Ælio Vero,
 cujus convivium æstimatum dicitur sexa-
 gies L L S. & Vitellius novies millicies se-
 tertium epulis absumsit. *Tacit. hist. l. 2.*
Quæ posterior summa libras Gallicas con-
ficit 39375000.

2. *Sestertium millicies.* Hunc in locum ir-
 repfit manifestum mendum, cum ex Ho-
 ratio, Juvenale, Plinio, ceterisque con-
 stet censum equestrem fuisse tantum qua-
 dringentorum sestertium. Quare legen-
 dum hic sestertiis quadringentis, eo liben-

tius puto, quod cum in antiquis exem-
 plaribus haberetur fortasse D. L L. qua-
 dringentis sestertiis facillimum fuerit li-
 brariis propter notarum affinitatem ex-
 scribere CIO. LL. millicies sestertium. Porro
 summa illa quadringentorum sestertium ad
 libras rostrates 17500. reducitur, cum
 sestertium millicies ad 437000. libras Gal-
 licas excreseat. Nota autem fercula etiam
 ut plurimum pro cibis sumuntur interdum
 etiam pro machinis quibusdam accipi,
 in quibus plures cibi mensæ impone-
 bantur, ut videre est apud Petronium.

1. *Acceptos habeas.* Id est a fato. Mox
vel repertos, id est, industria tua.

XVI. *Ecquis imperatorum unquam putavit amicitiae cultum in regia laude ponendum? Humilis hæc virtus, dubiumque an virtus iudicabatur, nec palatiis digna, sed periculis habebatur.*¹ *Inde facilius inveni-eris, qui pecuniam ex ærario, quam qui ex animo fidem prompserint.*² *Optimus ille ditabat, non etiam diligebat, prodesse noverat, amare nesciebat.*³ *Tu amicitiam, nomen ante privatum, non solum intra aulam vocasti, sed indutam purpura, auro gemmisque redimitam, folio recepisti, reque, non verbis asseruisti, principis mentem tanto in suos benigniorem esse debere, quanto sit fortuna præstantior,*^a *cum fide ac facultate paribus agas, & familiaribus tuis imperator tribuas, quod privatus optaras.*^b *Quæ capere vota potuerunt, quod plerique te principe consecuti sunt? Nec nunc de his honoribus loquor, quos in quemcunque conferre imperatori necesse est. Dux aliquis evchitur? Exigit disciplina castrorum. Præfectus attollitur? Imponendum est provinciae caput. Consul creatur?*^c *Habiturus est nomen annus. Ita in summis illis pulcherrimisque beneficiis,*^d *est aliqua præstantis utilitas. A te, nova benignitate, is amicis honos habitus est, qui totus esset illorum, quibus deferrebatur, nihilque ex eo ad te redundaret nisi dandi voluptas. Cui cum essent domi filii, geminae illæ spes oculique reipublicæ, dilatis eorum magistratibus amicos consulatu ornavit. Si mehercule vir ille divinus, felicitatis publicæ auctor,*^e *parens tuus viveret, quid aliud expectasset a filio, quam ut nepotibus anteferreretur? Præstitisti igitur amicis, quod plus nec patri præstare potuisses. O benevolentiae tuæ singulare consilium! Auges tempore dignitatem, quæ incrementum ex magnitudine non habebat. Renunciantur amici ante filios tuos consules,*^f *quia non poterant plus esse, quam consules.*^g

XVII. *Eat nunc sui ostentatrix vetustas, & illa innumeris literarum vulgata monumentis jactet exempla.*¹ *Pirithoi fidem prædicet, &*

INTERPRETATIO.

a *Cum tua fides sit par tuæ liberalitati.*

b *Quænam vota attingere unquam potuerunt, quod te imperante &c.*

c *Necesse est ut ab eo nomen imponatur anno.*

d *Aliquod commodum redit ad eum qui illud præstat.*

NOTÆ.

1. *Inde facilius.*] In principibus facilius est liberalitatis, quam fidei & amicitiae exempla reperire.

2. *Optimus ille.*] Fortasse optimos, Mox ille, id est, Gratianus.

3. *Tu amicitiam.*] Sumptum illud ex Juliani pan. n. 23. ut ad eum locum observavi.

4. *Filii.*] Arcadius & Honorius.

5. *Amicos.*] Nempe Mamertinum, & Nevitam.

6. *Parens tuus.*] Theodosius.

7. *Quia non poterant.*] Beneficium consulatus quo nullum majus conferre amicis poteras, si spectetur supremi illius magistratus dignitas, fecisti ut majus esset, cum ut cito conferres, eos filiis etiam antetulisti.

1. *Pirithoi fidem.*] De Pirithoi & Thesei, Pyladæ & Orestis, Damonis & Pythiæ seu Pinthiæ, amicitia nihil dico, quoniam res nota est.

- decantatum omnibus scenis Phocæi juvenis laudet officium; Pythiam etiam, si videtur, dicat & Damona, quorum alter in amici morte se vadem obtulit, alter ad diem vadatæ mortis occurrit. Ut hæc esse vera credamus, quæ mendacis vatum in plausus aptata^a cavearum,^a fidem tempori debent: num
- 5 præstare credendo plus possumus, quam ut illos, qui amicitiae laude censentur amicorum fuisse, quam sui diligentiores putemus? Sed cum instituyente natura plus fere filios, quam nosmetipsos diligamus, omne vicit exemplum, qui amicos his prætulit, quos sibi præferbat.^b Sed tu quidem,^b ad exonerandam debentium verecundiam, quæ in tuos confers,
- 10 non vis videri præstare, sed reddere. Geramus tibi morem,^c & beneficiorum summas tuorum pro tua voluntate ducentes, quidquid familiaribus tuis tribuis non expendi potius, sed rependi putemus; enimvero cum leviter cognitos, aut etiam semel visos iis honoribus simul ditas, quibus & amici possent esse contenti, nonne omnibus vis probare amicum tibi
- 15 esse qui bonus sit? Cuicumque quid publici mandatum fuerit officii, præmium spondetur, & redditur. Sibi humilitatem & tenebras suas imputet jacens virtus, quæ non obtulit se probandam.^d Quod conscientiae tuæ sufficit, honoratus est qui probatus.

- XVIII. Velim tamen dicas unde, cumⁱ tantis promissa persolvas,
- 20 quid cui promiseris scias, nec te vel reipublicæ cura, vel ipsa illa tuorum beneficiorum turba confundat,^a ut parciore, tardiorve, tempore quem, modove decipias. Quis debitor verecundus ita mutuum ad diem reddit, ut tu, quod promittis, appendis? Nec imponi negligentibus arbitreris. Quotidie^a in beneficia tua quærimus, & memoriam convenimus, & ne
- 25 singulis insidiatur oblivio, cum altero quisque conferimus. Unum invenire non possumus, cujus spem atque expectationem non dicam fefelleris,

INTERPRETATIO.

a Vetustati debent quod fidem faciant.

b Ut consulas pudori eorum quos obstringis.

c Et summa tua beneficia ex arbitrio.

d Beneficia tua animo computamus, &

memoria repetimus ac ne quis ullus eorum obliviscatur, inter nos de iis quasi ea comparantes colloquimur.

NOTÆ.

2. Cavearum.] Cavea proprie est area in medio theatro, in qua equitum subsellia constituta esse consueverant, quod velis testæ caveæ similitudinem referrent. Sæpe tamen uti hoc in loco pro toto theatro sumitur ut Æneid. l. 5. 340. Hic totum caveæ confessum ingentis &c.

3. Sed tu quidem.] Fortasse & tu quidem, ut notat Acidalius; inconcinnum enim quiddam habet repetitio particulæ sed.

4. Quod conscientiae tuæ.] Respexit ad pan. 8. n. 20. Sibi imputet quisquis uti noluit

beneficio tuo, nec se dignum vita iudicavit, cum per te liceret ut viveret, (tu quod sufficit conscientiae tuæ) etiam non merentibus percipisti.

1. Tantis.] Pro tot.

2. Ut parciore.] Ita ut alicui aut id non des quod promissisti, aut non des eo tempore quo daturum te promissisti.

3. Nec imponi.] Sic agis cum iis quibus promissisti, quasi existimes eos ita diligenter observare promissorum modum tempusque, ut facile decipi non possint.

sed

sed, quæ⁴ delicatior est querela, distuleris. Solamne me, Imperator, benevolentiam tuam mirari putas? At ego miror etiam memoriam. Nam cui Hortensio, Lucullove, vel Cæsari tam parata unquam affuit recordatio, quam tibi sacra mens tua loco momentoque, quo iusseris, reddit omne depositum? Utrum te tamen ipse admones? an ut illi majestatis tuæ participi⁷ deo, feruntur assistere fata cum tabulis, sic tibi aliqua vis divina subservit, quæ quod dixeris, scribat, & suggerat? Nihil ita primoribus labris polliceris, quin promisso fidem subdas, & verba re sanctias. Nemo jam, nemo beneficia, quæ dederis, ab eo credit tempore computanda, quo dederis, quia⁸ tam sint certa, quæ spondes, ut tum videantur accepta, cum spondes.

XIX. Jam id ipsum, quod¹ ante promittis, nonne de summo purissimæ mentis candore proficiscitur? nam cujus est animi² nec vota hominum fatigare, nec adhibere muneribus artem difficultatis, sed denunciare præstanda, ut & prolixior sit sensus bonorum, nec repentina felicitas faciat attonitos, & similes reddat ingratis? animos enim nostros, subitis affectibus impares, proinde lætitia ac dolor, si deprehendat, externat. An non illa Romana⁴ pietatis notissimæ mater, nuncio mali Cannensis exterrita, filio reduce, quem flebat;^a dirigit in mortem, nec par esse gaudio potuit quæ superfuerat orbitati? Conscius igitur cœlestis arcani,²⁰ & naturalium⁵ depositorum, mavis hominibus sperata procedere, quam

INTERPRETATIO.

c. Longe minor. a. Mortis frigore rigescita est.

NOTÆ.

4. Delicatior est.] Delicatiorem vocat dilati, quam non dati omnino beneficii querelam; quia promissa denegare hominis est nullius fidei: differre vero, negligentia cujusdam quæ in hominem quemvis cadere posse videatur.

5. Hortensio, Lucullove.] Præstantem hujus memoriam commendat Tullius Tuscul. 1. & extremo de Oratore l. 3. ubi & Hortensii meminit, itidem & in Bruto n. 301. Cæsarem vero tradit Plinius l. 7. c. 25. scribere & legere simul, distare & audire solitum, epistolas vero tantarum rerum quaternas pariter librariis distare: aut si nihil aliud ageret, septenas. De aliis præstantis memorie exemplis a nobis supra dictum est.

6. Utrum te tamen.] Alii utrum autem ipse te.

7. Deo.] Utrum vero Deo an Jovi? Etenim an Pacatus Christianus fuerit incertum est. Jovi autem Martianus Capella l. i. Parcas

superum librarias assistere ait, ejusque sententias excipere. Quod & scite suo more refert Lucianus, 366. Poetæ Græci & mythologici dicunt Parcas esse scribas Jovis.

8. Tam sint certa.] Fortasse tam sunt certa ut ad oram editionis suæ notat Livineius ex Viennensi codice.

1. Ante promittis.] Promittis, antequam beneficium ullum conferas.

2. Nec vota hominum fatigare.] Id est, cito votis hominum annuere, vel etiam vota beneficentia & liberalitate antevertere.

3. Externat.] Attonat. Catul. in Argon. Ah miseram assiduis quam luctibus externavit spinosas Erycina ferens in pectore curas!

4. Pietatis notissime mater.] Ita referunt Plinius l. 7. c. 53. A. Gellius l. 3. c. 15. Valer. Maxim. l. 9. c. 12.

5. Depositum.] Arcanorum, quæ pauci

insperata supervenire beneficia. Nec immerito. Namque fugitiva successuum repentinarum voluptas ⁶ ut occupat, sic relinquit; felicitas longior est, ⁷ expectare securum. Itaque cum hactenus a natura esset statutum, ut bona sua homines nescirent, & tum primum inciperent felicitate gaudere, cum cœpissent esse felices, tu promittendo præstanda invenisti tempus, quod nobis natura subtraxerat, ut quos adepta solum juvabant, etiam adipiscenda delectent.

XX. Pari benignitate cum plures afficere honoribus velles, quam ¹ honorum loca admitterent, & angustior esset materia voluntate, nec ¹⁰ mentem tuam quamvis diffusum caperet imperium, quem nondum aliquo provexisti gradu, tamen ^a dignatione es solatus. Atque haud scio, an quibusdam consolatio ista suffecerit. Ille cohonestatus affatu, ille mensa beatus, ille osculo consecratus est. Ita omnibus, qui te principe sibi jure confiderent, aut processit dignitas, aut satisfecit humanitas, humanitas ¹⁵ inquam, quæ tam clara in imperatore quam rara est. ^b Nam cum indiscreta feliciū pedissequa sit superbia, vix cuiquam contigit & abundare fortuna, ^c & indigere arrogantia. Cujus quidem ita majores nostros pertæsum est, ut graviosem semper putaverint servitute contemptum, ejusque impatientia sint coacti post ² bellatores Tullos, ³ Numasque sacrificos, & ²⁰ ⁴ Romulos conditores regnum usque ad nomen odisse. Denique ipsum illum Tarquinium execratione postrema hoc damnaverunt maledicto; & hominem libidine præcipitem, avaritia cæcum, immanem crudelitate, furore vecordem vocaverunt superbum, & putaverunt sufficere conviciū. Quod si per rerum naturam liceret, ut ille Romanæ libertatis assertor, regii nominis ⁵ Brutus osor, ^d precariæ redditus vitæ, seculum tuum ²⁵ cerneret studiis virtutis, parsimonix, humanitatis imbutum ac refertum; nullum toto orbe terrarum superbiæ, libidinis, crudelitatis extare vestigium; jam te ipsum qua publice, qua privatim videret priscorum duri-

INTERPRETATIO.

^a Dignatus es hunc solari.	^c Et cavere superbia.
^b Nam cum superbia eorum qui beati sunt indissociabilis comes sit.	^d Impetrato precibus ad vitam reditu.

NOTÆ.

eorum fidei commissa sunt, atque ut ita dicam in eorum manus deposita. Gruterus mavult *repositorum*, ut infra n. 21. nisi eos *intra repositum* &c. Vide hunc locum.

6. *Ut occupat.*] Quam repente occupat, tam cito relinquit.

7. *Expectare securum.*] Expectare aliquid certi.

1. *Honorum.*] Ita sensus postulare mihi videtur, non *bonorum*. Itaque suspicatur. Puteanus ut ad oram editionis Livineia-

næ adnotavit post Rittershusium.

2. *Bellatores Tullos.*] Tulli Hostilii in Sabinis Albanisque subigendis nota fortitudo.

3. *Numas sacrificos.*] Numæ Pompilii secundi Romanorum regis celebrata est insignis in instituendis sacris pietas & religio.

4. *Romulos conditores.*] Cui non notus Romanæ urbis conditor Romulus?

5. *Brutus.*] Respexit ad illud Martialis l. 11. ep. 5. de Trajano: *Si redeant veteres*

tia ducum, castitate pontificum, consulum moderatione, ^c petitorum comitate viventem; mutaret profecto sententiam tanto post suam; & cum Romanam dignitatem ac libertatem probaret, meliore in statu imperatore te esse quam consule se fuisset, necessario fateretur Tarquinium submoveri debuisse, non regnum.

XXI. Sed quod facere magnas urbes ingressi solemus, ut primum sacras ædes, & dicata numini summo delubra visamus, tum fora, atque gymnasia, & pro suis extenta porticibus ambulacra miremur, ita in laudibus tuis sanctos palatii ritus, & priscis æquanda cærimoniis instituta venerati, gradum ad illa proferimus, quæ in medio constituta, & ad pu-
blicos usus facientia, ¹ non partim, sed in commune conducunt, nec parietibus, sed orbe clauduntur, nec tecto, sed cælo operiuntur. Velut primum illud est, ne statim summa captemus, quod ^a creber egressu expectantibus ^b populis te fateris, nec videri modo patiens, sed ^c facilis adiri, e proximo accipis vota hominum tuorum: ^e ut, quisquis ille consultor est, ¹⁵ etiamsi meruerit, quod est rarum, repulsam, ^d ferat tamen visi numinis conscientiam. At ^e quam alter illorum principum mos fuit, quos loquar notum est, qui majestatem regiam imminui & vulgari putabant, nisi eos ^f intra repositum palatinæ ædis inclusos tanquam aliquod ³ Vestale secretum veneratio occulta consulisset, ² nisi intra domesticam umbram jacentes ²⁰ solitudo provisa, & silentia late conciliata vallassent. Quin si quando in lucem venire, & diem ferre potuissent, ⁴ lecticis ¹ tensisque subvecti, & densissima circum supraque cooperti virorum armorumque testudine sensim atque ad numerum movebantur. Tum longe populus abigebatur, nec

INTERPRETATIO.

^a Crebro in publicum prodis.

^b Intuendum te præbes & agnoscendum.

^c Ut quisquis ad te de negotio aliquo refert.

^d Saltem conscius sibi sis visi numinis.

^e Quam dissimilis.

^f Intra penetralia sacræ ædis.

^g Nisi intra domesticos parietes solitudo quaesita &c.

NOTÆ.

ingentia nomina patres, Elysium liceat si vacuare nemus. Te duce gaudet Brutus. ... Ipse quoque infernis revocatus Ditis ab umbris, si Cato reddatur, Cæsarianus erit.

6. Petitorum comitate.] An legendum pratorum comitate, ut Balduino placet? Satis apte ad illud Plinii paneg. n. 9. Vos mihi in tribunatu quietis, in prætura modestiæ &c. Fortasse etiam petitores sumuntur pro candidatis.

1. Non partim.] Id est, non privatim, inquit Puteanus. Aliqui legunt patentia, alii valentia, alii parti.

2. Facilis adiri.] De hac loquendi for-

ma supra paneg. 10. n. 14. not. 2.

3. Vestale secretum.] Alludit ad ignem illum, qui in intimis Vestæ penetralibus summa cum religione a Vestalibus custodiebatur.

4. Leticia.] Leticas ante Ciceronis tempora in agris, non in urbe; ad iter tantum, non ad desidiæ urbanam adhiberi solitas notat Lipsius: postea vero easdem ita communes factas, ut ad certas personas, ætatem, ac certos dies restringi illas oportuerit. Vide Lipsium Elest. l. 1. c. 19. ubi plura de lecticarum varia forma.

5. Tensisque.] Tensæ, seu ut alii scribunt,

otiosa ⁶ viatoris manus plebem verberare submovebat: ut secretum ⁷ esset in publico. At noster hic omnibus spectandus affertur, nec magis communem hunc diem, atque solem quam nostrum imperatorem videri licet. Quin, cum vicinum habeant permessa fastidium, nunquam iste mirantes
5 explet oculos. Magis magisque visus expetitur, &, novum dictu, praesens desideratur.

XXII. Miremur in urbibus tuis, & a tuis populis te videri, quem fere nulla in solo suo natio externa non vidit, idque ita crebro, ut pene tam notus sit barbaris vultus iste quam nobis? Nec frustra, cum aestates
10 omnes foris, hyemes domi ducens, civibus hostibusque pari forte anni spatia diviseris: & si qui forte sunt barbarorum, qui nondum virtutis tuae fulmen exceperint, nominis terrore perculsi & velut afflati quiescant.
^a Tua enim, Imperator, auspicia non hæc tantum gentes tremunt, quas ab orbe nostro silvarum intervallo, vel flumina, montesve distinguunt, sed
15 quas æternis ardoribus inaccessas, aut continua hyeme separatas, aut interfusis æquoribus abjunctas natura determinat. Non oceano Indus, non ¹ frigore Bosphoranus, ² non Arabs medio sole securus est; & quo vix pervenerat nomen ante Romanum, accedit imperium. Dicamne ego receptos ad servitium ³ Gothos, castris tuis militem, terris sufficere cultorem? Dicam a rebellibus ⁴ Saracenis poenas polluti fœderis expetitas? Dicam ⁵ interdictum Scythis Tanaim, & imbelles arcus etiam fugientis ⁶ Albani? Quæcunque natio barbarorum robore, ferocia, numero gravis unquam nobis fuit, ⁷ aut ^b boni consulit ut quiescat, aut lætatur, quasi amica, si serviat. Persis ipsa, reipublicæ nostræ retro æmula, & multis

INTERPRETATIO.

a Fortunam tuam. *b* Praclare secum agi putat, quod fruatur pace.

NOTÆ.

ithense, erant sacri currus, quibus in ludis circensibus deorum simulacra vehebantur.

6. *Viatoris*.] De his dictum est. *Plinii paneg. n. 76. not. 8.*

7. *Esset in publico*.] Id est, ut etiam tum cum in publico versabantur, in secreto esse viderentur.

1. *Frigore Bosphoranus*.] Populus Sarmatiæ Europææ versus Bosphorum Cimmericum, ubi nunc pars Tartariæ Precopensis. De hujus regionis frigoribus cum Geographi omnes, tum in primis multa habet Ovidius lib. de Ponto.

2. *Non Arabs sole*.] Ex ipso Arabum colore nigro, unde in sacris literis Æthiopes dicuntur, satis patet quanto fervore solis regio illa ardeat.

3. *Gothos*.] Qui Athanarico rege suo

mortuo, sese Romano imperio dediderunt. *Marcell. in chronico. Oros. l. 7. c. 34.*

4. *Saracenis*.] Saraceni populi Arabiæ felices.

5. *Interdictum Scythis Tanaim*.] Ita refert Oros. l. 7. c. 34. & Zonaras 3. tomo annal. Duplex autem est Tanais: alter in Moscovia, qui Asiam ab Europa dividens in paludem Mæotidem se exonerat: alter in Scythia Orientali, qui ex Parapamisio monte in mare Caspium profluit. Atque is quidem Jaxartes proprie dicitur, sed a Macedonibus Tanais nominatus est.

6. *Albani*.] Populi sunt Orientis inter Iberiam & mare Caspium, quos Strabo jaculandi peritos fuisse tradit l. 2.

7. *Aut boni consulit*.] Frequens apud Tullium loquendi modus. *Boni consulere*,

Romanorum ducum famosa funeribus, quidquid unquam in principes nostros inclementius fecit, excusat obsequio. Denique⁸ ipse ille rex ejus, dedignatus antea confiteri hominem, jam fatetur timorem, & in his te colit templis, in quibus colitur: tum legatione mittenda, gemmis, sericoque præbendo, ad hoc triumphalibus belluis in tua effeda fugerendis; etsi adhuc⁹ non est fœderatus, jam tamen tuis cultibus tributarius est.

XXIII. Ne tamen, Imperator, existimes cuncta me¹ ad aurium gratiam locuturum, ² triumphis tuis Gallicis, stupeas licebit, irascimur. Dum³ in remota terrarum vincendo procedis, dum ultra terminos rerum, metasque naturæ⁴ regna Orientis extendis, dum ad illos primæ lucis indigenas, & in ipsum, si quod est solis cubile, festinas, invenit tyrannus⁵ ad scelera secretum. O quam parvis veniunt summa mala principiis! Sic in ultimum prope Italici generis excidium, ⁶ effracto Cnæi Lentuli ludo mirmillonum agmen emicuit. Sic bella consulibus¹⁵ ancipiti Marte pugnata⁷ Cilix pirata conflavit. Sic⁸ tenentibus arma fugitivis Romana diu pila cesserunt ferro ergastulorum. Quis non ad primum novi sceleris nuncium hominem risit? nam res infra dignitatem iracundiæ videbatur, cum pauci homines, & insulani totius incendium continentis adolerent, & regali habitu exulem⁹ suum illi¹⁰ exules orbis induerent? At quantos parturiebat fortuna motus, quantum reipublicæ malum pestis augenda, quantam tibi gloriâ restinguenda.

NOTÆ.

scu æqui, bonique consulere.

8. *Ipse ille rex.*] Artaxerxes, sive alius fuit, qui Richomere, & Clearchio coff. per legatos cum muneribus missos, pacem a Theodosio petiit, ut aiunt Socrates l. 5. Marcellinus Comes, & Claudian. de 6. consulatu Honorii: *missique rogatum fœdera Persarum proceres &c.*

9. *Non est fœderatus.*] At postea fuit, ut observat Puteanus ex Aurel. Victore, qui Persas cum Theodosio pacem pepigisse ait. Quod confirmat Orosius.

1. *Ad aurium gratiam.*] Tale est illud Trebonii ad Tullium: *Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare.* Tullii Ep. l. 12. Ep. 16. Id est, ne id putes a me dictum, adulandi causa.

2. *Triumphis tuis Gallicis.*] Maximus enim Gallias occuparat.

3. *In remota terrarum.*] Pacatus Romæ loquitur & coram imperatore Romano.

4. *Regna Orientis.*] Theodosio uni Orientis regnum obtigerat Gratiani a Maximo intercepti ex de.

5. *Ad scelera secretum.*] Locum aptum

ad tyrannidem nefarie occupandam.

6. *Effracto Cn. Lentuli ludo.*] Tangit servile bellum, dictum Spartacium, quod in Italia suscitatum an. V. C. 681. auctore Spartaco, Cénomao, & Crisso: qui effracto Capuæ Lentuli ludo in quo alebantur cum 74. gladiatoribus quos Mirmillones appellat, vocatisque ad arma servis occuparunt montem Vesuvium & Claud. Pulchrum legatum, ac P. Vatinius prætorem bello vicerunt. *Florus l. 3. c. 20. Eutrop. Epit. Victoris.*

7. *Cilix pirata*] Intelligit bella piratica a Pompeio confecta. *Florus.* Cilix autem populus oram Amano, & Tauro montibus, Pamphylia, & mari circumscriptam habitabat.

8. *Tenentibus arma fugitivis.*] Intellige de bellis servilibus, quæ gesta anno V. C. 681. & 683. refert *Florus.*

9. *Suum.*] Maximum, origine Britannum.

10. *Exules orbis.*] *Toto divisos orbe Britannos.* Virgil. *Eclóg. l. 67.* & Horat. l. 1. *od. 35. ultimos orbis Britannos.*

fervabat ? præcipue cum^u perfidia ducum, defectione legionum contra rempublicam foret versum quicquid pro republica fuerat armatum.

XXIV. Nolo tamen usquequaque miserorum vel factum^a onerare, vel factum, qui dum carnifici purpurato, tua se & affinitate & favore jactanti, infelicitè credunt, gravissimum omnium nefas fecerunt affectu innocentium. Intelligo quam difficilem in locum scopulosumque deven-
 5 rim. Nam cum^b revolvitur id^c lustrale justitium, aures tuæ respuant, laudes petant; gloriæque intersit ad præsentium commendationem bonorum mala decursa reputari, contra vero clementia summa beneficium suum
 10 malit imminui, quam tristium enumeratione^c cumulari, necesse erit me, vel tacentem publica incommoda, vel loquentem, aut ingratum virtuti, aut onerosum esse pietati. Sed tamen, Imperator, exiguum sensibus tuis injunge patientiam. Nam si dulcis in bonis miseriarum recordatio est, si nautas tempestatum, si medicos juvat meminisse morborum, cur non tu
 15 quoque mala nostra audias, ut tua beneficia recognoscas? Unde igitur ordiar, nisi a tuis mea Gallia malis? ^d quæ ex omnibus terris, quas illa pestis infederat, haud injuria tibi vindicas privilegium miseriarum, non auribus modo, quarum^e sensus est levior, sed coram oculis ferre compulsa victoriam Maximi,³ interitum Gratiani.⁴ Alta licet vulnere, quod faten-
 20 dum est, proximus nobis Italus, & contiguus ostendat Hispanus; sed in dolore summo habet suum uterque solatium. Tyrannidem ille non vidit, hic tyrannicidium vidit. Nos primi impetum belluæ furentis excepimus, nos sævitiam ejus innocentium sanguine; nos cupiditatem publica paupertate sativimus. Apud nos semet exercuit crudelitas jam secuta, &

INTERPRETATIO.

a Aggravare.

b Commemorari.

c Quam adjecta rerum tristium narratione sedari.

d Quæ omnium terrarum quas tyrannus ille populatus est gravissime vexata esse merito diceris.

NOTÆ.

11. *Perfidia ducum.*] Nempè Merobaudis, inquit Vulgaris Prosper in Chronico.

1. *Lustrale justitium.*] Quinquennium intelligit, quo per vim & absque ullo legum & æquitatis usu tyrannidem Maximus occupavit.

2. *Sensus est levior.*] Nam ut ait Horatius de Arte poetica. *Segnius irritant animos, demissa per aures, quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus.*

3. *Interitum Gratiani.*] Qui, ut ait hoc loco Pacatus, item & Zosimus ac Prosper in Chronico, a Maximo victus; juxta aliquos vero ab exercitu proditus, atque a Maximo per dolum oppressus: juxta alios

cum trecentis equitibus Parisiis Alpes & Italiam versus ad Valentinianum fratrem confugiens Lugduni per Andragathium a Maximo immisum interfectus est.

4. *Alta licet.*] Quamvis ad Italiam & Hispaniam Gallis conterminam Maximi fama pervaserit, ea re certe utraque recreatur, quod ille, id est, Hispania Maximi furorem non viderit: Hic, id est, Italia ejusdem cædem viderit. Nam apud Aquileiam, quam Plinius in decima Italiæ regione collocat, Maximus occisus est. Nota autem Pronomen, hic ad remotius nomen, illi ad propinquius contra solitum referri.

adhuc inops avaritia. Alibi malum publicum aut cepit, aut destitit; in Gallia sedit.

XXV. ^aQuis se nobis calamitate contulerit? Tyrannum & cum aliis tulimus, & soli. Quid ego referam vacuatas municipibus suis civitates, impletas fugitivis nobilibus solitudines? quid perfunctorum honoribus summis virorum bona publicata, ¹capita diminuta, vitam ære taxatam? Vidimus redactas ²in numerum dignitates, & ³exutos trabeis consulares, & senes ⁴fortunarum superstites & infantium sub ipso sectore ludentium flendam securitatem; cum interim miseri verabamur ^bagere miseros, imo etiam cogebamur mentiri ^cbeatos, & cum domi atque secreto solis conjugibus ac liberis ⁵credidissimus furtivum dolorem, procedebamus in publicum ⁶non nostræ fortunæ vultu. Audires enim dicere delatorem. Quid ita ille tristis incedit? An quia pauper ex divite est? Non enim se vivere gratulatur? Quid ita hic publicum ⁷atratus inest? Luger, credo, fratrem. Sed habet filium. Ita fieri non licebat amissa, metu reliquorum. Serenos ergo nobilis mentibus vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui degustato ⁸Sardorum graminum succo, feruntur in morte ridere, imitabamur læta mœrentes. Est aliquod calamitatum delinimentum dedisse lacrymas malis, & pectus laxasse suspiriis. Nulla major est poena quam esse miserum, nec videri. Spes inter hæc nulla prædonis explendi. Nec enim, ut natura fert, copiam satietas sequebatur, crescebat in dies habendi fames, & parandi rabiem parta irritabant. Ut ægrorum sitim po-

INTERPRETATIO.

^a Cujus terræ calamitas cum nostra con- | ^b Pro miseris nos gerere.
ferri potest? | ^c Hilares.

NOTÆ.

⁵. *Cepit.*] In Britannia; destitit in Italia.

¹. *Capita diminuta.*] Diminutio capitis apud Jurisconsultos est prioris status permutatio, cum scilicet aut libertatem, aut civitatem, aut familiam amittimus. Quare triplex est capitis diminutio, maxima, media, & minima. De quibus Jurisconsultos vide.

². *In numerum dignitates.*] Seu in ordinem: utrumque enim eodem sensu sæpe apud Tullium aliosque scriptores dicitur, ducta metaphora, inquit Lipsius, vel a militia, vel a magistratibus. Quippe quia inter milites sunt extra vel supra ordines legati, tribuni, &c. ii. cogi in ordinem videntur, cum spoliati suo munere pares habentur gregariis. Idem in magistratu qui eminet, nec est in vulgi classe vel ordine, is redigi in ordinem dicitur, cum auctoritas ejus

spernitur aut violatur.

³. *Exutos trabeis.*] Id est, consulatus insignibus spoliatus.

⁴. *Fortunarum superstites.*] Id est, senes prius fortunis, quam vita callos.

⁵. *Credidissimus.*] Clanculum de malis nostris conquesti eramus.

⁶. *Non nostræ fortunæ.*] Vultu non conveniente nostræ conditioni.

⁷. *Atratus.*] Atra vestis propria fuit virorum in luctu. Nam quod ad foeminas spectat, alia aliis temporibus fuit: modo nigra, modo alba.

⁸. *Sardorum succo.*] Notum est, quod de Sardoa herba ferunt, ita eorum quibus degustaretur ora contrahente, ut a gerent animam veluti ridentes. Unde Sardonicus risus celebratus pro ficto, aut amarulento risu. Quamquam non desunt, qui aliam

tus accendit, ut ignis arentibus non obruitur, sed augetur, ita coactæ publicæ egestatē divitiarū aviditatem jejunæ mentis acuebant.

- XXVI. ¹ Stabat ipse purpuratus ^a ad lances, & momenta ponderum, ² nutusque trutinārum pallens atque inhians exigebat. Comportabantur interim spolia provinciarum, exuviæ exulum, bona peremptorum. Hic aurum matronarum manibus extractum, illic raptæ pupillorum ³ cervicibus bullæ, istic dominorum cruore perfusum appendebatur argentum. Numerari ubique pecuniæ, fisci repleti, æra cumulari, vasa concidi; cuius ut intuenti non illud imperatoris domicilium, sed latronis receptaculum videretur. Sed tamen latro raptis abutitur, & ablata aliis sibi reddit; nec ideo vias saltusque obsidet, ut thesaurum struat atque defodiat, & cum scelere miser sit; sed ut gulæ ventrique suppeditet, nec desit sumptus impendiis. Nam & effundit & negligit, eadem perdendi & quærendi facilitate. Noster ille pirata, quidquid undecunque ⁴ convreerat, id nobis si-
 15 bique periturum, in illam specus sui ⁵ Charybdim congerebat. Charybdim loquor? quæ cum plena navigia sorbuerit, dicitur tamen rejectare naufragia, & contortas fundo rates ⁶ Taurominitanis litoribus exponere. Bona nostra ad ærarium una & perpetua via ibant, nullas eorum reliquias, nulla fragmenta vel sero victa fastidio illa communis vorago revomebat.
 20 XXVII. Est improborum principum postrema defensio, auferre donandi gratia, & invidiam rapinatum magnitudine munerum ^a deprecari; quæ, malum! ratio est, abstulisse omnibus, quod nullus habiturus sit? Et privatorum quidem avaritiæ licet mala, tamen aliqua defensio est, timetur inopia, & ¹ reponitur senectuti, & prospicitur heredi. Quam af-
 25 fert causam concupiscendi, qui, quantum ubique est, habet? Quin ego, si

INTERPRETATIO.

^a Et inclinationes ponderum, ac lancium motus levissimos anxie & avide observabat. ^a Excusare.

NOTÆ.

hujus rei originem referunt. *Sardi* autem, Sardiniae insulæ populi.

1. *Stabat ipse.*] *ἑστῶτατος* hominis nequiter attentus ad eorum bonorum venditionem, quibus summis perfunctos honoribus viros, matronas, pupillos ac provincias integras spoliasset.

2. *Nutusque trutinārum.*] Nutus trutinārum appellat, cum altera lanx deorsum vergit, propendetque.

3. *Cervicibus bullæ.*] Bulla suspendi in collo infantibus ingenuis solet aurea, libertinis scortæa. Asconius. Quem morem a Tarquinio Prisco inductum ferunt, cum filium suum

14. annos natum de Sabinis victorem hoc honore donavit.

4. *Convreerat.*] Ita Balduinus post complures alios legit, pro *convenerat*, uti est in aliis editionibus.

5. *Charybdim.*] Fretum inter Italianam & Siciliam, contrariorum fluctuum collisione raptā quæque absorbens & eructans. Charybdim autem poetæ ferunt mulierem fuisse rapacissimam, quæ cum Herculis vacca rapuisset, a Jove percussa fulmine, in monstrum conversa est.

6. *Taurominitanis litoribus.*] Taurominium urbs est Siciliæ, cum portu in ora orientali inter Messanam & Catanam, hodie *Taormina*.

1. *Reponitur senectuti.*] Sic apud Horat. *serm. l. i. Sat. i. hac mente laborem sese ferre fas*

fas piumque mortalibus existimare cœlestia, nullam majorem crediderim esse principum felicitatem quam fecisse felicem, &^a intercessisse inopiæ, & vicisse fortunam, & dedisse homini^b novum fatum. Itaque imperatori propriam majestatem bene æstimanti, non tam illud videri suum debet, quod abstulit, quam quod dedit. Nam cum intra ipsum voluantur omnia, & ut ille, qui cuncta ambit oceanus, quas suggerit aquas terris recipit e terris, ita quidquid in cives manat a principe redundat in principem; & rei & famæ bene consulit munificus imperator. Lucratur enim gloriam, cum det pecuniam reversuram.

XXVIII. Sed illi quidem stulta omnis ratio captandæ laudis videbatur, qui, præter insitum pessimo cuique boni exempli odium, ^a summam felicitatem habendi ac nocendi sine determinans, non solum ut quam plurimum^b quæreretur, sed ut nihil cuiquam reliqui faceret, laborabat. Nec enim, qui regibus mos est, ¹ exercendis invigilabat metallis, ut latentia naturæ bona in usum arcefferet, & pararet innoxias nullo pauperiore divitias. Parum ille pretiosum putabat aurum, quod² de montium venis, aut fluminum glareis³ quæsitore Bessus, aut scrutatore⁴ Callaicus eruiisset; illud purius splendidiusque credebat, quod dedissent dolentes, quod hominum lacrymæ, non annuum aquæ abluissent, nec e terrenis specubus egestum, sed e cervicibus jugulisque cætorum esset effossum. Sic cum immitis tyranni⁵ & stilus timeretur & gladius, transferat in vota paupertas, & ut possemus effugere carnificem, optabamus⁶ subire sectorem. Quod si cui ille pro ceteris sceleribus suis minus crudelis fuisse videtur, vestrum

INTERPRETATIO.

a Removisse inopiam.

b Novam sortem.

a Ratus eo se felicior fore, quò plù habet ac noceret.

b Raperet.

NOTÆ.

senes, aiunt, ut in otia tuta recedant . . . sicut parvula nam exemplo est magni formica laboris.

1. *Exercendis metallis.*] Aut eruendis, aut conflandis, aut signandis.

2. *De montium venis.*] Aurum invenitur 1. in fluminum glareis, ut in Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pato Asio, & Gange Indiæ. 2. in puteorum scrobibus 3. in ruinis montium ac terræ visceribus. Ita ex Plinii l. 33. c. 4. notat Putcanus.

3. *Quæsitore Bessus.*] Bessi populi Thraciæ ad Hæmum montem incolentes, quos scrutandi per cuniculos auri peritissimos referunt Vegetius l. 3. c. 11. & Claudianus de cons. Mallii 39. *Quidquid fluvius evolvitur*

auri: quidquid luce procul venas rimata sequaces abdita pallentis fodit solertia Bessi.

4. *Callaicus.*] Populus Hispaniæ eam regionem incolens, quæ nunc Gallæcia dicitur. Ubi magnam auri copiam fuisse tradit Plinius l. 13. c. 4.

5. *Et stilus.*] Id est, proscriptiones. Verbum juris est, sic Tullius pro Cluentio *stilum Censorium, gladiumque Dictatorum* appellat.

6. *Subire sectorem.*] Budæus eos proprie dicit *sectores* appellatos, qui delationibus faciendis confiscationes a principibus impetrabant, ut homines interdum insontes fortunæ omnibus everterent. Ita censet Asconius & post eum Jurisconsulti pene omnes. Supra vero mentio est puer-

- is vestrum, ⁷ Vallio triumphalis, & ⁸ trabeate Merobaudes recordetur in-
teritum. Quorum alter post amplissimos magistratus, & purpuras consu-
lares, ⁹ & contractum intra unam domum quendam honorum senatum,
vita sese abdicare compulsus est; alteri manibus ¹⁰ satellitum Britannorum
5 gula domi fracta, & ^c inusta ¹¹ fœminæ mortis infamia, ut scilicet maluisse vir
ferri amantissimus videretur laqueo perire quam gladio. Sed in illos for-
tasse speciales putaretur habuisse odiorum causas tyrannus; steterat enim
uterque in acie Gratiani, & Gratianus utrumque dilexerat: quid de his
dicimus, ^d qui honorum ac principum nescii, & tantum inter suos clari,
10 nobiles animas sub carnifice fuderunt?

XXIX. De virorum mortibus loquor, cum descensum recorder ad
sanguinem fœminarum, & in sexum cui bella parcunt non parce sœvitum?
Sed nimirum graves suberant, invidiosæque causæ ut ¹ unco ad pœnam ² clari
vatis matrona raperetur. Objiciebatur enim, atque etiam exprobraba-
15 tur mulieri ³ viduæ nimia religio, & diligentius culta divinitas. Quid hoc
majus poterat intendere ⁴ accusator sacerdos? fuit enim, fuit & hoc de-
latorum genus, qui nominibus antistites, revera autem satellites, atque

INTERPRETATIO.

^c Imposito mortis ignavæ probro, quasi | ^d Qui honorum & principum amicitia
&c. | expertes.

NOTÆ.

rorum sub scellere ludentium.

7. *Vallio triumphalis.*] Balio pro Vallio
reponunt Balduinus, & Puteanus ex Am-
brosii ep. 27. ubi Balio bellator egregius,
cum a Maximo interfici jussus esset, sibi ipsi
manus attulisse dicitur. Sunt qui Vallio-
nem hunc, sive Balionem non alium fuisse
putant a Saturnino, qui tum erat cum
Merobaude consul, cum Gratianus inter-
fectus est. Errant autem, qui pro Bautone
consule illum accipiunt. His enim aperte
refragatur Ambrosius: cum addit eodem
loco Maximum de Bautone, quasi de al-
tero Balione decernere voluisse.

8. *Trabeate Merobaudes.*] Id est tum consul,
cum Gratianus cæsus est. Merobaudem or-
tu Hispanum fuisse, eundemque eloquentiæ
in primisque poeticæ studio præstantem re-
fert Idatius in chronico. Is cum fugienti
Gratiano socium sese adjunxisset, quo
ipsum in Italiam ad Valentiniæ fratre
m deduceret, uterque Lugduni ab An-
dragathio opprimitur. Quare graviter
hallucinatur Prosper vulgaris in chroni-
co, cum dicit Gratianum *Parisiis Merobau-*

*dis magistri militum proditione superatum
fugisse.*

9. *Et contractum.*] Postquam magistra-
tus omnes, ac dignitates senatus in fami-
liam suam intulisset.

10. *Satellitum Britannorum.*] Nam
Maximus tyrannidem primum in Britan-
nia occuparat.

11. *Fœminæ mortis.*] Ignavæ.

1. *Unco ad pœnam.*] Reos unco ad mor-
tem raptari solitos supra diximus in Plinii
paneg. n. 33. not. 11.

2. *Clari vatis matrona.*] Euchrocia
uxor Delphidii poetæ, de quo *Auson. de
profess. Burdeg. carm.* 6. Illa autem ob
Priscilliani errores Treveris cum multis
aliis ejusdem noxæ consortibus morti addi-
cta est. *Prosper in Chronico.*

3. *Viduæ.*] Mortuo Delphidio.

4. *Accusator sacerdos.*] Idatium episco-
pum innuit; mox enim addit: *qui nomini-
bus antistites, re vera autem satellites.*
Idatium autem ideo excommunicatum nar-
rat Ambrosius, quod Priscilliani errores
proscribere non contentus, ejus sanguinem

adeo carnifices, non contenti miseros avitis ^a evoluisse patrimoniiis, carnium abantur in sanguinem, & vitas premebant reorum jam pauperum. Quinetiam cum iudiciis ^c capitalibus altitissent, cum gemitus & tormenta miserorum auribus ac luminibus hausissent, cum licitorum arma, cum damnatorum ^b ^c fræna tractassent, pollutas pœnali manus contactu ad sacra referebant, & cærimonias quas incestaverant mentibus, etiam corporibus ^c impiabant. Hos ille ^d Phalaris in amicis habebat, hi ^e in oculis ejus, atque etiam in osculis erant; nec injuria, ^d a quibus tot simul vota veniebant, avaro divitum bona; cruento innocentium pœna; impio religionis ^e injuria.

XX X. Tandem in nos a oculos deus retulit, & bonis orientis intentus, ad mala nostra respexit, & ^a hunc sacerrimo capiti ^c objecit furorem, ut ² fœdus abrumperet, ³ jus feciale violare, bellum edicere non timeret. An ego sine divino numine factum putem, ut qui sub nomine pacis ludere, & ⁴ primi sceleris penas lucrari quiescendo potuisset, secundum tertiumque vexillum latrocinii civilis attolleret, & superatis ⁵ Alpibus Cottis, Julia quoque claustra laxaret, tibi que, Imperator, imponeret, servatæ adhuc

INTERPRETATIO.

^a Evertisse.

^b Vincula.

^c Polluebant.

^d Per quos tot res optatissimas simul con-
sequebatur.

^e Violatio. ^a Homini improbissimo iniecit.

NOTÆ.

in consistorio regis peteret, sanctos viros bene multos, in primisque S. Martinum, tanquam ejusdem erroris reos, apud imperatorem accusaret. Quod seditiæ exemplum cum secuti essent, ex iis qui in Maximi aula erant plures episcopi, cum iis communicare noluit D. Ambrosius.

5. *Capitalibus.*] Id est, ubi de reorum capite ageretur.

6. *Fræna.*] An potius funera, ut emendat Livineius.

7. *Phalaris.*] Phalaridis Agrigentinarum tyranni nota crudelitas, ut ferocis alicujus tyranni exemplum querenti, statim ille occurrat.

8. *In oculis ejus.*] *Esse alicui in oculis,* Ciceronianus, Terentianusque loquendi modus pro *amari unice*: esse vero in osculis, ubi præterea legatur haud scio.

1. *Objecit furorem.*] A diis iratis mala consilia in hominum mentes immitti veteres existimabant. Quare Pacatus hoc loco deo totius Orientis patrono Maximi furorem tribuit. Sic Homerus Iliad. A. V, 8.

ns d' ap' opole fœd' èsidi Euvénxe mœxèdai. Quisnam ipsos deorum contentione commisit pugnare? Tullius pro Milone. n. 88. Hic dii immortales, ut supra dixi, mentem dederunt illi perditio, ac furioso, ut huic faceret insidias; aliter perire pestis illa non poterat. Sic apud Virgil. Æneid. 10. 72. Quis deus in fraudem, quæ dura potentia nostra egit?

2. *Fœdus abrumperet.*] Maximus suscepto invadendæ Italiæ consilio, veritus ne in Alpium transgressu concideretur, Dominio, quem Valentinianus Aquileia, quo se receperat sibi legarat, pacem petenti in speciem annuit, at redeuntem cum exercitu suo occulte insecutus, Italiam subito occupavit Prosper Pithei.

3. *Jus feciale violare.*] Id est bellum inferre ante missos feciales. Neque enim licebat bellum inferre, nisi hi & justa causa susceptum declaravissent, & prius indixissent. Varro.

4. *Primi sceleris.*] Occupati imperii pœnam effugere.

5. *Alpibus Cottis.*] Alpes aliæ Cottis
T t ij

venia^a fidem, vincendi necessitatem. Agebat eum, credo, præcipitem vindicanda jam proximo ultore respublica, & extinctus aperto^c dominus parricidio pœnas ab eo debitas expetebat. Non id confidentia, sed amentia; non temeritas, sed necessitas erat; nec ultro laceſſebat ille te bello; 5 sed ulterius^b se negare supplicio non poterat. Alioquin quomodo tantam concepisset audaciam, ut ruere in ferrum, & obviam morti venire tam ignavus & timens mortis auderet, ut qui se non potuerit postea vel victus occidere? Et te quidem, Imperator Auguste, ad asserendam rempublicam, usurpandamque victoriam suffecisset in bella vel solum venire, 10 Nam si olim domini adversum rebelles servos dimicaturi⁷ flagra in aciem detulerunt, tantaque vis conscientia⁸ fuit, ut ab inermibus verterentur armati, & qui obtulerant mortibus pectora darent terga⁹ verberibus: nonne tu quoque legionibus otiosis rem totam visus, egisses?

XXXI. An sustinere te coram, & solum oculorum tuorum ferre conjectum ille quondam domus tuæ¹ negligentissimus vernula, mensularumque servilium statarius lixa potuisset? Non statim totum subisset hominem præterita sui tuique reputatio? Non ipse sibi objecisset te esse² triumphalis viri filium; ^a se patris incertum? te hæredem nobilissimæ familiae; 15 ³ se clientem? te omni retro tempore Romani exercitus ducem, libertatis patronum; ^b se⁴ orbis extorrem, patriæque fugitivum? jam vero te principem in medio reipublicæ sinu, omnium suffragio militum, consensu provinciarum, ipsius denique ambitu imperatoris optatum; se in ultimo terrarum recessu, legionibus nesciis, ^c adversis provinciarum studiis, nullis denique auspiciis in illud tyrannici nominis aspirasse furtum? postremo tecum fidem; secum perfidiam; tecum fas; secum nefas; tecum jus; se- 20 cum injuriam; tecum clementiam, pudicitiam, religionem; tecum impietatem, libidinem, crudelitatem, & omnium scelerum, postremo-

INTERPRETATIO.

^b Se subducere morti.
^a Se incerti patris.

^b Se ejectum ab omnibus & patria pulsum.
^c Adversantibus.

NOTÆ.

aliæ *Julia*: &c. supra Plin. pan. n. 14. not. 10.

6. *Dominus*.] Gratianus.

7. *Flagra in aciem*.] Id de Scythis referunt Herodotus initio Melpomenes. Justinus l. 2. & Claudianus l. 1. in Eutropium 508. *Ut Scythia post multos rediens exercitus annos cum sibi servili pro finibus obviam pubes iret, & arceret dominos tellure reversos, armatam ostensis aciem fudere flagellis.*

1. *Negligentissimus vernula*.] Nempe Maximus, quem mox statarium lixam, Ausonius armigerum lixam appellat Pacatus. Atqui Zōsimus l. 4. Maximum Theodosii

commilitonem fuisse dicit. Sed quæ, ut jam sæpe dixi, huic auctori fides esse debeat. Nisi forte commilitonem Theodosii vocet, qui ei pugnanti instar calonis aut vernulæ ministrasset. *Vernula* autem is est, qui ex famula natus. Ita glossa editionis *Basilensis*.

2. *Triumphalis viri filium*.] Theodosii pater triumphalia meruerat post Gotthos superatos.

3. *Se clientem*.] Tuæ familiae.

4. *Orbis extorrem*.] Quia ex divisa toto orbe Britannia esset oriundus.

rumque vitiorum stare collegium? Res ipsas interrogemus, & quæ certissima conjectatio est, ^d colligamus gerenda gestis. Num tandem dubitari potest, quid fuerit eo præsentē, facturus, quem non vidit, & fugit?

XXXII. Quamvis igitur, Imperator, hoste tali abutereris, nec tam ad prælium conferendum quam ad supplicium de nefario capite sumendum ⁵ venires, consiliis tamen tantis, tantisque rationibus bellum administrabas, ¹ ut cum Perse aliquo decertaturus, aut Pyrrho, aut cum illo ipso Annibale videreris. Nam primum fidem regum, quibus limes orientis ambitur, data atque accepta dextera firmas, quo foris securus agitares, si nihil sollicitum & suspectandum domi reliquisses. Tunc copias tuas ^a trifariam dividis, ut & hostis audaciam multiplicato terrore percelleres, & ¹⁰ ^b fugam circumfusus ambires. Postremo ² populis barbarorum, ultroneam tibi operam ferre voventibus commilitonum munus ^c indulges, ut & ³ limiti manus suspecta decederet, & militi auxiliator accederet. Qua tua benignitate pellectæ omnes Scythicæ nationes tantis examinibus confluebant, ¹⁵ ut, quem remiseras tuis, barbaris videreris imperasse dilectum. O res digna memoratu! Ibat sub ducibus vexillisque Romanis hostis aliquando Romanus, & signa contra quæ steterat sequebatur, urbesque ⁴ Pannoniæ, quas inimica dudum populatione vacuaverat, miles impleverat. ¹ Gotthus ille, & Hunnus, & Alanus respondebat ad nomen, & alternabat excu- ²⁰ bias, ^d & notari infrequens verebatur. Nullus tumultus, nulla confusio, nulla direptio, ^e ut a barbaro, erat. Quin si quando difficilior frumentaria res fuisset, inopiam patienter ferebat, ^f & quam numero arctarat annonam, comparcendo laxabat; pro omni præmio omnique mercede id unum reposcens, ut tuus diceretur. Quanta est virtutis ambitio! ⁶ Accipiebas ²⁵ beneficium quod imputares.

XXXIII. Memorabile putavit antiquitas, quod ¹ Ætiaco aliquando bello ducibus motibusque Romanis peregrina Ægyptus arma permiscuit,

INTERPRETATIO.

d Ex gestis rebus gerendas æstimemus.

a In tres partes.

b Fugiendi viam undequaque involvens præcluderes.

c Tribuis ut suspecti homines de finibus absce-

derent, & copias tuas auxiliares se adjungerent.

d Et metuebat ne officio defuisse accusaretur.

e Ut barbari solent.

f Et quam annonam ob multitudinem &c.

NOTÆ.

1. Ut cum Perse,] De Perse Macedonum ultimo rege, quem vicit Æmilius, Vide Livium l. 40. Justinum l. 33. & de Pyrrho Epirotarum rege vide Plutarchum. De Annibale paneg. 6. n. 13. not. 8.

2. Populis barbarorum.] Scythicas nationes, ut mox ait.

3. Limiti.] Istriano.

4. Pannoniæ.] De Pannonia supra in

Plinii paneg. n. 8. not. 5. & pan. 5. n. 10. not. 8.

5. Gotthus ille.] De Gotthis supra pan. 3. n. 17. not. 2.

6. Accipiebas beneficium.] Ita conferebant in te beneficium, ut te magnam a se gratiam inire putarent.

1. Ætiaco bello.] Virg. Æneid. l. 8. 685: Hinc ope barbarica variisque Antonius armis assistit ab Aurora populis, & litore rubro

- tantumque res credita est habere novitatis, ^a ut nisi frequenter isset in literas, apud posteros videretur facti fides laboratura. Nam quis annalium scriptor, aut carminum tuas illas, ² Cleopatra, classes, & ^b eborata navigia, & purpurea cum auratis funibus vela tacuit? Quin ita crebro historia recantata est, ^c magis ut ab eisdem sæpedita, quam ut ab aliquo intermissa videatur. Non contendam duces. Nec enim principem nostrum non dicam victus Antonius, sed victor Augustus æquaverit. Quid in ceteris saltem simile deprehendimus? maxime ^d si rerum temporumque facies altrinsecus conferamus, & ³ hos illosque populos animorum subjiciamus oculis. Illos vela facientes ^e data ventis classis attulerat, hi longum iter ⁴ sub armorum ^f fasce carpebant. Illos ⁷ peregrino igne suspirans regina pellexerat; hos amor laudis, & participandæ gloriæ cura rapiebat. Illos tepens ⁶ Pharus, & ⁷ mollis Canopus, læviumque populorum ⁸ altor Nilus emiserat; hos ⁹ minax Caucasus, & ¹⁰ rigens Taurus, & ingentium corporum ¹¹ durator Ister effuderat. Illos tenero perlucantes amictu, & vix leve carbasum ^g vitando sole tolerantes alterno concussa tinnitu ¹² sistra ducebant; hos ^h loricis onustos, inclusosque ferro ¹³ fractæ voces tubarum, ingentiumque lituorum clangor acuebat. Quæ tandem, ut collatio posset es-

INTERPRETATIO.

a Ut nisi sepe traditum fuisset literis factum istud, vix apud posteros inventurum esset fidem.

b Ebore ornata.

c Potius.

d Si conditionem rerum & temporum utraque ex parte conferamus.

e Ventis permessa.

f Onere.

g Ad arcendum solem.

h Cataphractis.

NOTÆ.

Ægyptum viresque Orientis & ultima secum Bactra vehit.

2. *Cleopatra.*] De Ægypti Regina Cleopatra ejusque classe magnifica passim extat apud historiæ Romanæ scriptores.

3. *Hos illosque populos.*] Elegans Antonii & Theodosii oppositio.

4. *Sub armorum fasce.*] Tale illud Virg. Georg. 3. 345. *Non secus ac patriis acer Romanus in armis injusto sub fasce viam cum carpit &c.*

5. *Peregrino igne.*] Antonii amore incensa.

6. *Pharus.*] Olim insula fuit Nili ostio objecta, dieique unius navigatione a continente dissita, hodie vero Alexandriæ ponte conjuncta. Hic ingens turris fuit, in qua noctu accensæ faces navigantium cursum regebant, unde speculæ similem in usum constructæ Phari appellatæ sunt.

7. *Mollis Canopus.*] Urbs Ægypti ad

ostium Nili, dictum ex ea Canopicum. *Mollis dicitur*, quia molles Ægyptii.

8. *Altor Nilus.*] De Nilo propter Ægyptum, quam suis eluvionibus fecundat ejus regionis altore supra in Plinii paneg. n. 30.

9. *Minax Caucasus.*] Pars Tauri montis, inter Pontum Euxinum & mare Caspium. *Minax dicitur* quia altus ac præceps ac ruenti similis.

10. *Rigens Taurus.*] Propter nives, quibus ut plurimum monsisse opertus est.

11. *Durator Ister.*] *Indurator*, Germani procorpore.

12. *Sistra ducebant.*] Virg. Æneid. 8. 696. de Cleopatra Regina in mediis patrio vocat agmina sistro. De forma & figura sistri vide Ruæum nostrum in hunc Virgilii locum.

13. *Fractæ voces tubarum.*] Inconditæ. Virgil. Georg. 4. 72. *Et vox auditur fractos sonitus imitatus tubarum.*

se populorum, ¹ etiam si tanta non esset dissimilitudo causarum, ut ab illis fuerit Romani imperii appetita captivitas, ab his repetita libertas. Quo tibi, Imperator, indignius videbatur ¹ ejus piaculi quemquam inveniri potuisse consortem, cujus se barbarus agebat ultorem.

XXXIV. Sed illi quidem nefario sanguine belli primitias imbuentes, par poenae culpaeque documentum fuerunt. Testis est ¹ Siscia, testis ² pulcherrimi Savæ conflictus, si conflictus ille dicendus est, quo ita in publicos proditores animi plenus miles ³ invasit, ut eum nec numerus resistentium, nec maximi fluminis altitudo remorata sit, quin, ut erat ex longissimo itinere anhelus atque pulvereus, equos calcaribus incitaret, amnem nando ¹⁰ conjungeret, ripam insiliret, paratos denique expectantesque deprehenderet. Sermo iste prolixior est, quam illa res fuerit. Vix fluvium manus invicta transierat; jam locum belli tenebat. Vix hostem invenerat; jam urgebat. Vix pectora viderat; jam terga cædebat. Datur debito rebelle agmen exitio; voluntur impiæ in sanguine suo turbæ; tegit totos strages una campos, continuisque funeribus cuncta late operiuntur. Jam qui ad muros ^b differenda morte properaverant, aut fossas cadaveribus æquabant, aut ^c obviis sudibus inducebantur, aut portas, quas eruptione patefecerant, morte claudebant. At quorum se fugæ impervius ripis amnis objecit, trepidando collecti, & alterum quisque complexi, per abrupta glomerantur. Spumat decolor cruore fluvius, ^d & cunctantes meatus vix eluctatis cadaveribus evolvit, ^e utque se tibi posset speciali imputare militia, ipsum illum ³ vexillarium sacrilegæ factionis avidis gurgitibus absorbit; & ne morti sepultura contingeret, cadaver abscondit. Nonne ^f utroque credendus tuæ studuisse vindictæ, & adjuvando victoriam, & ⁴ occupando clementiam?

XXXV. En tibi alteram pugnam, alteramque victoriam. Dilectas in prælium Marcellinus cohortes, & ipsum factionis nefariæ robur illa

INTERPRETATIO.

ⁱ Vel si causæ non adeo diversæ eos ad bellum impulissent, ut illi Romani imperii libertatem impeterent, si isti suam tuerentur.

¹ Ullum ejus sceleris reperiri potuisse confcium cujus vel ipsi barbari ultores esse non recusabant.

^a Irruit.

^b Ad differendam necem.

^c Impingebant in adversos sudium mucto-
nes. ^d Et fluctus ægre agit.

^e Ut suo modo tibi militare posset ac favere.

^f Utraque re.

NOTÆ.

1. *Siscia.*] Seu *Systia* nobilis urbs Pannoniæ ad Savum seu Sævam fluvium, & Segeticam ejus insulam, qua ex Pannonia itur in Italiam. De qua *Strabo* l. 5. & *Plinius* l. 3. c. 25. Hic primum victus est Maximus.

2. *Pulcherrimi Savæ.*] A *Puteano* discendo in quo est pulcherrimus amne confictus,

ut *Cuspiniani* codicem sequar. *Savæ* enim seu *Savæ* *Siscie* fluvius, est ad quem pugna commissa est, victusque a *Theodosio* *Maximo*.

3. *Vexillarium sacrilegæ factionis.*] *Andragathium* intelligit.

4. *Occupando clementiam.*] *Clementiæ*

- belli civilis Megæra rapiebat, tanto ceteris satellitibus audentior, quanto exertiore operam navabat tyranno frater tyranni. Quo quidem maxime, tuus gaudebat exercitus, cum se ultro videret laceffi, qui nihil magis timuerat quam timeri; adeo quidem, ut castris ad castra collatis, quod præcipiti die manum conferere non poterat, spe victoriæ cum luce venturæ pervigil ageret, tardum solem, desertorem diem, annum noctis æstivæ tempus criminaretur. Ecce lux tandem, & jam omnis campus horrebat exercitu: divisi in cornua equites, leves ante signa velites, dispositæ manipulatim cohortes, & gradu pleno ferentes agmina.
- quadratæ legiones universa late, qua visus agi poterat, occupant. Nondum se virtus experiebatur; jam disciplina vincebat. At postquam intra conjectum teli acies utraque promovit, & effusis hinc inde jaculorum sagittarumque nimbis res venit ad capulos, milites pristinæ virtutis, Romani nominis, imperatorum denique memores, causam publicam manu agere. Hostes venditam operam, laceratam Italiam, spem in ferro reliquam cogitantes, gladiatoria desperatione pugnare, nec gradu cedere, sed in vestigio stare, vel cadere.

XXXVI. At ubi impulsæ acies, fronsque laxata, & fiducia in pedes

INTERPRETATIO.

- a Inclinate.
b Noctem ageret.
c Æstivam noctem accusaret, quasi anno longiorum.
d Ex confertis ordinibus agentes agmina,

procul loca, quæ oculi pertingere poterant, repleverant.

- e Expromebat.
f Ad gladios.

N O T Æ.

locum non relinquendo.

1. *Belli civilis Megæra.*] Marcellinus tyranni Maximi frater. Altera autem Maximi clades ad Petavionem contigit, cum cæsus est Marcellinus, ut innuere videtur Ambrosius ep. 29.

2. *Exertorem.*] Statius *exertum bellum* dicit pro *aperto*. Hic sumitur pro *acriore*, vehementiore. Exerit enim se, qui omnes exercet nervos, qui nihil relinquit inexpectum.

3. *Quam timeri.*] Similis locus apud Claud. versu 235. & 240. *Res mira relatu, ne timeare times.*

4. *Divisi in cornua.*] In exercitu cornua dicuntur partes aciei ab utroque latere prominentes. Alterum dextrum est, alterum sinistrum; quod inter utrumque intersectum est, media acies dicitur.

5. *Velites.*] Milites levis armaturæ; & expeditiores ad cursum propterea quod gravioribus armis non uterentur. Alii ve-

lites dictos putant quasi velatos, quod vestiti essent potius quam armati: Alii velites a celeritate dictos putant, quasi volitantes in e mutato. Alii rursus *ὑπὸ τῷ βάλλειν*, hoc est, a jaculando, quod jaculis potissimum & fundis pugnarent Livius 6. belli Punici.

6. *Manipulatim.*] Id est, per manipulos. Manipulus autem, auctore Livio, leves vicenos milites, aliam turbam scutorum habebat. Vegetius vero l. 2. *de re militari* scribit manipulum vocari contubernium decem tantum militum sub uno eodemque recto degentium. Vide Lipsium *de milit. Rom.* l. 2.

7. *Quadrata legiones.*] Legio quadrata dicebatur a forma, & ordine quem in acie teneret, non quod ex quatuor militum millibus constaret, ut male putant nonnulli. Sed de his supra.

8. *Res venit ad capulos.*] Id est, cum cominus agi ceptum est educto ense.

1. *Fiducia in pedes versa est.*] Ac spes in versa

versa est, ire præcípites, aut^a globo fugere, & se invicem festinando tardare. Armati, inermes, integri, faucii, primi, postremique misceri. Miles urgere eminus, cominus, gladiis, hastis, ² punctim, cæsum ferire. Alii³ poplitibus imminere, alii terga configere, aut quos cursu non poterant⁴ contingere, jaculis^b occupare. Arma, tela, equi, homines, ⁵ viva, perempta, prona, supinaque corpora passim, vel in acervo jacerre. Illi mutilis excisisque membris, reliqua sui parte fugiebant; hi dolorem vulnerum sequebantur; isti^c mortes receptas in silvas, & flumina deferebant. Illic postremum spiritum in admiratione nominis tui, & sui ducis detestatione fundebant. Nullus finis cædendi, insequendique, nisi ¹⁰ subtraxisset aliquando victoribus mors hostem, & nox diem. At quanto melius^d manus illa consuluit, quæ submissis precabunda vexillis petiit veniam necessitatis, & terram in osculis premens calcanda^e vestigiis tuis corpora & arma projecit? Quam tu non superbe, ut victam, non irate, ut ream, non negligenter, ut parum necessariam, præteristi, sed blande ¹⁵ liberaliterque tractatam jussisti esse Romanam. Junguntur socia agmina, & sub uno capite diversa reipublicæ membra coalescunt. Ambo pari gaudio feruntur exercitus. Hic opera sua gaudet, hic venia, uterque victoria.

XXXVII. Nec pia¹ Hæmona cunctantius, ubi te affore nunciatum, impulsis effusa portis obviam provolvit, &, ut est omne desiderium post spem impatientius, parum credens patere venienti, festinavit occurfare venturo. ² Fingit quidem, ut scimus, timor gaudium, sed ita intimos mentis affectus proditor vultus^b enunciat, ut in speculo frontium imago extat animorum. Velut illa civitas a longa obsi- ²⁵

INTERPRETATIO.

^a Turmatim.

^b Assequi.

^c Acceptas lethales plagas.

^d Turba illa.

^e Gressibus tuis.

^a Lætitiâ simulare potest.

^b Indicat.

NOTÆ.

fuga poni cæpta est. Sumptum illud ex pan. 10. n. 28. ubi relaxaverit acies, aut frons impulsâ titubaverit, fiducia manuum in pedes versa est.

2. Punctim, cæsum ferire.] Modo cuspidem intentantes, modo totam gladii molem vibrantes: qua loquendi formula utuntur Livius & Vegetius. Ipsaque cessit in proverbium, pro eo quod est tota viribus, omnique conatu rem agere.

3. Poplitibus imminere.] Tale illud Horatii l. 3. od. 2. Mors & fugacem persequitur virum, nec parcat imbellis juveniæ poplitibus, timidoque tergo.

4. Contingere.] Ita restituo cum Grute-

ro, pro continere.

5. Veniam necessitatis.] Postulavit ignosci sibi, quod necessitate impulsâ contra te pugnasset.

1. Hæmona.] Urbs Aquileiam ex urbe Siscia tendenti in itinere hodie Lambach. Rhenanus vero errat ut Livineius recte advertit, cum pro Hæmona reponit Narona. Nam quomodo Theodosius exercitum properantem, ut spatium lucis unius Illyrico continuaret Aquileiam (sic loquitur Pacatus) longissimo tractu retro agat in imum pene Illyricum, ubi est Narona? Balduino videtur id de Aquileia ipsâ intelligendum, ubi postremum victus est Maximus. Sed

- dione respirans, quod eam tyrannus Alpibus objacentem tanquam bel-
limen attriverat, tanta se & ^c tam simplici exultatione jactabat, ut ni esset
vera lætitia, nimia videretur. Ferebant se obviæ tripudiantium catervæ.
Cuncta cantu, & ¹ crotalis personabant. Hic tibi triumphum chorus; ille
5 contra tyranno funebres ³ nēnias & carmen exequiale dicebat. Hic perpe-
tuum victis abitum; ille victoribus crebrum optabat adventum. Jam quo-
cunque tulisses gradum sequi, circumcursare, præcedere; vias denique,
quibus ferebaris, obstruere. Nullus cuiquam sui tuive respectus blan-
dam tibi faciebat injuriam ^d contumacia gaudiorum. Quid ego referam ^e pro
10 mœnibus suis festum liberæ nobilitatis occursum, conspicuos veste nivea se-
natores, reverendos ⁴ municipali purpura flamines, ⁵ insignes apicibus sa-
cerdotes? Quid portas virentibus fertis coronatas? Quid ^f aulæis undan-
tes plateas, accensisque funalibus auctum diem? Quid effusam in publi-
cum turbam ⁶ domorum, ⁷ gratulantes annis senes, pueros tibi longam
15 servitutem voventes, matres lætas, virginesque securas? Nondum om-
ne confeceras bellum, jam agebas triumphum.

- XXXVIII. Ibat interim Maximus, ac te post terga respectans
in modum amentis attonitus avolabat. Nec ullum ille consilium, ul-
lamve rationem, aut denique spem, quæ ¹ postrema homines deserit,
20 ² sequebatur; quin ipsos viæ implicabat errores, & ^b nunc dexter, aut
lævus, nunc vestigiis suis obvius incertum iter ancipiti ambage
texebat. Quoties sibi ipsum putamus dixisse, ² quo fugio? Bellumne

INTERPRETATIO.

^c Tam non fucata.
^d Significatio lætitiæ nimis obstinata.
^e Ad mœnia.
^f Ornatas undantibus tapetis.

^a Reliquam habebat.
^b Modo in hanc, modo in illam partem fe-
rebat: modo vestigia sua relegebant.

NOTÆ.

male neca quidem sententia.

2. *Crotalis.*] Crotalum erat crepitacu-
lum ex ligno, æte, aliave materia ita con-
cinnatum, ut efficere sonum posset ma-
nu pulsus. Crotala dicta sunt *ἀπὸ τῆς*
ἀρετῆς a percutiendo.

3. *Nēnias.*] Quintilianus l. 8. c. 2. *Car-
mē funebre, propriæ nēnia dicitur, a nē-
niæ* ultimum. Erat enim ultimum quod
defunctis caneretur, ad tibiam ante cada-
ver sepultum. Horat. l. 2. od. 20. *Absint
inani funere nēnia, luctusque turpes & queri-
monie &c.*

4. *Municipali purpura flamines.*] Videtur
ex hoc loco nonnullarum civitatum fla-
mines habuisse jus purpuræ.

5. *Insignes apicibus.*] Id est, insigniti pi-
leis in acumen desinentibus, quos quia æ-

stivo tempore citra molestiam ferre non
poterant, & nudis penitus capitibus incede-
re nefas erat, filo religarunt: unde fla-
mines dicti sunt, quasi filamines.

6. *Domorum.*] Id est, effusam e domi-
bus multitudinem. Aliqui legunt *bonorum*.
In aliis editionibus vox illa plane expun-
gitur.

7. *Gratulantes annis senes.*] Simile quid-
dam est in Plinii paneg. n. 22. *Te parvuli
noscere, essent ære juvenes, mirari senes, &c.*

1. *Postrema homines deserit.*] Notus ille
Tibulli versiculus l. 2. eleg. 6. *Spes forvet, &
melius cras fore semper ait.* Plura ex selectis-
simis auctoribus in unum collegit Aldus
Manutius in suis ad Catilinam notis.

2. *Quo fugio.*] Pro quo fugiam? Ut pas-
sim apud Tullium, quid ago pro quid agam?

rentabo? ^d Ut quem viribus totis ferre non potui parte sustineam! Alpes Cottias^e oblerabo? ³ Quia Julia profuerunt! Peto Africam? quam exhausti. Repeto Britanniam? quam reliqui. Credo me Gallia? sed ⁴ invisus sum. Hispania? committo? sed notus sum. Quid ergo faciam, inter arma & odia medius? A tergo premor hostibus, a fronte criminibus. Si morerer^f evaferam? Sed ecce^g nec animum sequitur manus, nec manum gladius; labitur ferrum, tremit dextera,^h mens fatiscit. O quam difficile est miseris etiam perire! Ergo ut clausæ cassibus feræ quæ-
sito diu exitu, desperatoque, consistunt, & præ timore non fugiunt, ita ille, ipso quo agitabatur metu, alligatus in oppidum semet Aquileiense ¹⁰ præcipitat; non ut vitam defenderet resistendo, sed ne pœnam frustrando differret. Quamquam quæ poterat ulterior esse dilatio? cum ita vestigiis ejus ac tergo ardens miles insisteret, ut pene omnem, quæ est secuta pompam ultio festinata^c percepit.

XXXIX. Recte profecto^a germana illa¹ pictorum, poetarumque ¹⁵ commenta, victoriam finxere pennatam, ^b quod hominum cum fortuna euntium non cursus est, sed volatus. Ille ab ultimo orientis sinu festinatis itineribus raptus exercitus, ^c tot nationibus relinquendis, tot fluminibus enatandis, tot scandendis montibus fatigatus, in alio orbe, & sub alio, pene dixerim, sole positus, spatio lucis unius^d Illyrico continuavit Aquileiam. Nihil tamen sibi met hoc nomine² vindicant, & si quando³ mirantium circulos contrahunt, aut convivia nostra sermone producunt, ^e operam omnem suam sine Alpium terminantes, deberi sibi abnuunt illam celeritatem, quod expertes laborum pervenisse se viderint, quo ire non senserant. Negant imo se suis vectos esse corporibus, sed tanquam per ali- ²⁵

INTERPRETATIO.

^d Ut cui resistere cum integro exercitu non potui.

^e Præcludam.

^f Nec voluntati manus paret.

^g Animus deficit.

^a Pictoribus & poetis communia figmenta.

^b Quod quibus favet fortuna non tantum, quam volant.

^c Tot regionibus peragrandis.

^d Ex Illyrico venit Aquileiam.

^e Susceptos a se labores.

NOTÆ.

Nota autem elegantem & factum ex prefate Maximi dialogismum.

3. Quia Julia profuerunt.] Hispania: Julia enim nihil profuerant, easque perturbat Theodosius.

4. Invisus sum.] Propter Gratianum interfectum.

5. Evaferam.] Hæc mala effugeram.

6. Percepit.] Lege cum Acidalio & Livincio præceperit.

1. Pictorum, poetarumque.] Magna pi-

ctores inter & poetas affinitas. Horat. de arte poet. 361. ut pictura, poesis erit &c.

2. Vindicant.] Nullam sibi laudem ob id tribui volunt milites tui.

3. Mirantium circulos contrahunt.] Et si quando res gestas narrant in circulis, ac coetibus hominum ad eos se audiendi causa confestim certatimque applicantium: quomodo apud Horatium canente Alcæo l. 2. od. 13. pugnas & exactos tyrannos densum humeris bibis aure vulgus.

quas imagines somniorum ferrentur^f absentes, præbuisse gestantibus ventis otiosorum ministeria membrorum.^g Nec fides anceps. Nam si olim severi credere majores^h Castoras geminos, albenibus equis, & stellatis apicibus insignes, pulveremⁱ cruoremque Thesalicum aquis Tyberis abluentes, & nunciasse victoriam, &^s imputasse militiam, cur non^h tuæ publicæque vindictæ confessam aliquam immortalis dei curam putemus anxiam? Nisi forte majorem divini favoris operam res Romana poscebat Macedonico augenda regno, quam tyrannico eximenda servitio. Ego vero, siⁱ cœleste studium pro dignitate causarum æstimandum sit, jure contenderim equites tuos^g Pegasis,⁷ talaribus pedites vectos ac suspensos fuisse.^s Neque enim quia se divina mortalibus dedignantur fateri, idcirco quæ visa non fuerint dubitavimus facta, cum facta videamus, quæ dubitaverimus esse facienda.

XL. ^a Anguste fortunam tuam, Imperator, expendit quisquis id de te tantum, quod fieri potest, credit. An ego, cum ab Alpibus Juliis otioso^b feriatoque ferro non prælum fuisse videam, sed triumphum, dubitaverim illam specialem quandam^c felicitatis tuæ dixisse militiam? Scimus quidem, Imperator, ita te cuncta administrasse, ^dut non possint se tibi imputare successus, sed fatearis necesse est quantum te in bello, tantum fortunam tuam egisse post bellum.^e Cui si vocem demus, & judicem, nonne prolixè suam enumerabit operam, & ut virtutibus tuis multa concedat, ⁱsibi aliquam vindicabit? Et cur, quæso, non demus, ut accipiamus⁴ utriusque partis asserta, cum sit quæ viceris tua? ³ Audio constantiam dicere, bellum atrox periculosumque suscepi; memorare patientiam, im-
mensum iter, tempus anni grave semper armata, sæpe jejuna toleravi; te-

INTERPRETATIO.

^f Nec fides incerta.

^g Operam dedisse Romanis in eo prælio.

^h Manifestam tuæ publicæque vindictæ adlaberasse

ⁱ Decorum favor.

^a Nimis parce de tua felicitate sentit.

^b Cessante.

^c Fortunæ quasi tibi militantis obsequium.

^d Ut casibus nihil debeas.

^e Et si pro se coram iudice diceret.

NOTÆ.

4. Absentes.] Forte obsequentes ut suspicantur Livineius & Acidalius.

5. Castoras geminos.] Id est, Castorem & Pollucem fratres gemellos ex Leda & Jove: de his supra paneg. 10. n. 15. not. 2.

6. Pegasis.] De Pegaso poetarum fabulis notissimo supervacaneum est dicere.

7. Talaribus.] Per talaria intelligit alas, quas in pedibus Pegasus habuisse dicitur.

8. Neque enim.] Etenim cum divina mortalibus oculis se subducant, dubitare

non debemus illud contigisse, quod visum non fuerit, cum factum videamus, id est, victum Maximum, quæ vix fieri posse putabamus.

1. Sibi aliquam vindicabit.] Respicit ad locum Tullii pro Marcello, n. 6.

2. Utriusque partis asserta.] Quæ sibi una quæque pars vindicaverit: sive enim quæ fortunæ, sive quæ virtuti tribuetur, tua est.

3. Audio constantiam.] Plena artis Protopœcia, ad Theodosii virtutes percur-

nere prudentiam, ⁴partita sum militem, & multiplicavi arte terrorem; as-
ferere fortitudinem, ⁵bis confixi cum hoste, bis vici; omnes postremo
clamare; quid tibi debemus fortuna, ⁶quam fecimus? Sed si illa dicat, pro-
perationem militum ego juvi, ego fugam hostium præpedivi, ego Maximum
in muros cogi, & quem vos cogebatis mori, vivum domino reservavi, non
video, ⁷quod possit esse iudicium, quin cum ista pars imputet tyranni fu-
gam, illa custodiam; respublica quæ utrique pariter obnoxia est, ita ut-
ramque conjungat, ut fateatur uni semet victoriam, alteri debere vin-
dictam.

XLJ. Sed nec tu debitam gratiam beneficii inficiator abjuras. Nam
etsi per te confeceris quæ volebas, per fortunam tamen plus adeptus es
quam volebas. Agedum, si videtur, præteritas cogitationes tuas consu-
le, ⁸& vota conveni. Num amplius speravisti, quam ut Maximus tibi nun-
ciaretur occisus, quam ut semivivum ejus caput, nondum clausis tota mor-
te oculis, ex acie referretur, quam ad summum ut fugiens, resistensve
caperetur? Ceterum quando quod factum est vel optasti, ut se tibi ipse
servaret, ut consciscere sibi interitum nollet, & posset? Magno qui-
dem, fateor, pectoribus humanis, atque adeo maximo ⁹lux amoris, in-
teritus horrori est, sed quatenus aut ista optari potest, aut ille vitari. At
si ultima supra caput iterit hora, & venerit dies nunquam reversurus,
¹⁰ac se confessa mors fuerit, non timentur extrema, cum certa sunt. Hinc
reorum usque ad damnationem metus, postea attonitus stupor, & ex des-
peratione securitas, & ad locum supplicii voluntaria, carnifice non trahente,
properatio. Ut de his taceam qui, cum fatis ¹¹fortius paciscentes, in-
certum exitum certo ¹²occupaverunt; ut nihil de servis loquar, qui verbe-
ra vitare suspensio, ¹³& motus heriles usque ad præcipitia fugerunt; quis
unquam ¹⁴ultra spem timuit? quis idcirco semet occidere noluit, ut oc-
cideretur? Nisi vero vel ¹⁵levior manus aliena quam propria, vel scelerior

INTERPRETATIO.

f Quæ super ea contentione sententia fer-
ri possit: nisi cum altera pars sibi ascribat
fugatum tyrannum, altera vivum reserva-
tum; respublica quæ utrique multum debet,
ita conciliet utramque ut fateatur &c.

a Ac vide quid optaveris maxime.

b Vita.

c Ac mortis manifestum fuerit periculum.
d Prævenere.

e Et ut herorum manus fugerent, ruerunt
in præcipitia.

f Amissa spe.

g Minus timenda.

NOTÆ.

rendas aptissima.

4. Partita sum militem.] Trifarum ut su-
pra dixit, n. 32. Ut & hostis audaciam mul-
tiplicato terrore percelleret, & fugam circum-
fusum ambiret.

5. Bis confixi cum hoste.] Ad Sisciam &
Aquileiam.

6. Quam fecimus.] Quæ nobis debes
quodcumque es, sive quod.

1. Fortius paciscentes.] Fortiore animo
pactionem cum morte facientes, hoc est
eam minus refugientes.

2. Ultra spem timuit.] Cum spei nihil
æque adversetur ac timor: notatum tamen

V u iij

mors privata quam publica, vel longior pœna ferro incumbere, & corpore vulnus onerare, & recipere interitum statim totum, ^h quam supplicium dividere, poplitem flectere, cervicem extendere ad plagam, fortasse non unam.

- 5 XLII. ^aEt tamen quando secum ille ferro transigendum putabat, non potius ignem, laminas, crucem, ⁱculeum, & quidquid merebatur, timebat? ^bNunquam profecto tam bene de sceleribus suis sensit, ut mortem potuerit sperare, qua periit. Si igitur nec præsumere veniam reus, nec sperare fugam clausus, nec mortem potuit timere moriturus, ^c & certo
10 extremorum levior videri debuit voluntarius quam coactus, honestior privatus quam publicus, postremo brevior occupatus quam expectatus interitus, ² num, cui dubium est in eo, quod non habuit rationem, fuisse fortunam? Illa, illa tyranni consilia cæcavit, illa & animum ejus obtudit & gladium, illa expeditam in vulnus manum ³ percussit & tenuit. Nisi vero tu
15 tuum, venerabilis Gratiane, carnificem ^d Diris comitatus ultricibus obsidebas, & irata ⁴ minax umbra ob os ejus oculosque fumantes infernis ignibus tædas, & crepitantia torto angue flagra quatiebas, ^e ne morti honestæ vacaret, ne regalem illum sacrosanctumque vestitum impio cruore pollueret, ne ^f cultus olim tuus, ⁵ ac deinceps fratrum futurus, funestum
20 ^g sanguinem, vel dum vindicatur, acciperet, ne postremo te manus ulcisceretur tyranni, & deberes Maximo vel ⁶ suam mortem.

INTERPRETATIO.

^h Quam mortem per partes ferro.

^a Quæ cum ita sint, an Maximus quando sibi ipse manus asferre decernebat, non minus hoc mortis genus reformidasse censendus est, quam &c.

^b Notiora ei semper sua scelera fuerunt &c.

^c Et qui extrema vitare non potest.

^d Furiis.

^e Ne honestam mortem cogitaret.

^f Insignia regia.

^g Cruore macularetur.

NOTÆ.

est a sapientissimis viris, ubi omnis omnino sublata spes est, ne timorem quidem posse subsistere. Pendeat enim oportet metuentis animus; qui si spei, quo sustentetur, nihil prorsus reliquum sit, plane jacet. Atque hoc eleganter admodum expressisse videtur adolescens Terentianus. Andria act. 2. sc. 1. *Ue misero mihi! ut animus in spe, atque in timore usque antebac attentus fuit. ita postquam adempta spes est, lassus, cura confectus supet.* Muretus Var. lection. l. 12. c. 8.

1. *Culeum.*] Culeus uter fuit, seu sacculus ex lino, vel cannabe, vel corio factus, ab occulendo, sive claudendo; quod nocentes eo inclusi in profluentem mitterentur: quod parricidæ supplicium fuit,

2. *Num, cui dubium est.*] Quis dubitare potest, id ubi rationi locus non fuit, totum fortunæ fuisse tribuendum?

3. *Percussit.*] Utrum percussit ut volunt aliqui an repressit?

4. *Minax umbra.*] Nota veterum opinionem, interfectorum manes iis, a quibus interfecti sunt, infensos esse. Quod & a Platone traditur l. 9. de legib. sic Oresten in tragædiis persequitur mater: sic Virgiliana Dido l. 4. 386. *Æneæ minatur, omnibus umbra locis adero: dabis improbe pœnas.*

5. *Ac deinceps fratrum.*] Valentiniiani, qui Gratiani frater.

6. *Suam mortem.*] Non erat majestati tuæ conveniens, ut Maximo deberes vel suam mortem.

XLIII. Et plane ita cuncta ceciderunt, ut^a non servata modo ultio, sed ordinata videatur. Nam unde, quæso, tam repentina conversio, ut qui oppetere timuerat interitum, ^b non timeret expetere, & quem incluserat metus, proferret audacia? Hic nulla jam reliqua festinandis rebus mora. Actutum fortissimi duces instruendo accinguntur triumpho, capiti ^c diadema decutitur, humeris vestis aufertur, pedibus ornatus evellitur, totus denique homo aptatur ^d ad interitum. Publice publicus spoliator exiit, nec tunc manus rapaces, nudantur crura fugitivo, talis denique tuis offertur oculis qualem offerri decebat victori captum, domino fer- ^e rum, imperatori tyrannum. Nec tu illum, qua es clementia, in conspe- ^f ctum tuum venire voluisses, ne oculos istos omnibus salutares ^g homo fune-bris impiaret, nisi famam confutare mendacii, teque purgare eodem teste, quo insimulatore voluisses. Habet vires, habet nescio quos internos mens scelerata carnifices, aut ipsa sibi carnifex conscientia est; aut, quod magis credo, ^h omni severius quæstione est a te interrogari. Ad primam tuam ⁱ vocem nefario pectore excussa confessio est, nec cunctari saltem, aut mus- sitare potuit, quin consilium omne ^j nudaret, se videlicet favoris tui ob- tendisse prætextum, quod aliter non potuisset allicere militum societatem, nisi ^k auctoramenti sui te finxisset auctorem.

XLIV. Et post hanc tu vocem non illum in crucem tolli, non culeo ^l insui, non discerpi in frusta iussisti, non postremo illam tanti ream men- dacii linguam radicitus erui præcepisti, cum eorum parte ^m vitalium, quo- rum fuerat locuta commentum? Quin jam cæperas de ejus morte dubitare, & dejeceras oculos, & vultum rubore suffuderas, & cum misericordia loquebaris. Sed bene est, quod non omnia potes. ⁿ Tui te vindicant & in- ^o vitum. ^p Rapi- tur ergo ex oculis, & ne quid licere posset clementiæ, inter innumeras manus fertur ad mortem. Ecce iterum, Imperator, averteris, ^q & illam tyrannici exitus relationem gravaris. Jam jam esto securus, ge- ram clementiæ tuæ morem; quod noluisti videre non audies. Huc huc to-

INTERPRETATIO.

a Non modo sumpta vindicta, sed etiam cum ordine sumpta videatur.

b Non dubitaret.

c Dejicitur.

d Ad mortis supplicium.

e Morti destinatus pollueret.

f Qui accusator tuus fuerat.

g Divius omni tormento.

h Palam faceret.

i Nisi se auctoritatem abs te accepisse sinu- lasset.

a Præcordiorum, quorum mendacium pro- tulerat.

b Et illum de exitu Tyranni narrationem ra- fugis.

NOTÆ.

1. Auctoramenti sui.] Hunc locum resti- tuti ex Viennensi editione omniumque in- terpretum emendatione. In aliis est, nisi se auctoramenti tui finxisset auctorem. De hac voce supra in paneg. 5. n. 12. not. 5.

1. Tui te vindicant.] Sumptum illud ex

pan. 7. n. 20. ubi Eumenius ad Constantinum de Maximiano simili plane ratione a militibus occiso. Dii te vindicant, inquit, vel invitum.

2. Rapi- tur ergo ex oculis.] Implet Socrates.

- tas pii vates doctarum noctium conferte curas, hoc omnibus linguis literisque celebrate. Nec sitis de operum vultorum perennitate solliciti. Illa quam præstare historiis solebatis³ ab historia veniet æternitas. Vos quoque, quibus⁴ secunda fors cessit dare famam rebus, artifices, vulgata illa
- 5 veterum fabularum argumenta despicite,⁵ Herculeos labores, & Indicos Liberi triumphos, & anguipedum bella monstrorum. Hæc potius, hæc gesta solertes manus^c ducant; his fora, his templa decorentur; hæc ebore^d reddantur, hæc marmore, hæc in coloribus vivant, hæc in æra moveantur, hæc^e gemmis augeant pretium.
- 10 XLV. Pertinet ad securitatem omnium seculorum, ^a quod est factum videri, ut si quis unquam nefaria vota conceperit, monumentis nostrorum temporum^b recensitis per oculos^c hauriat innocentiam. Quisquis purpurea quandoque regali vestire humeros cogitabit; Maximus ei exutus occurrat. Quisquis aurum gemmasque privatis pedibus optabit; Maximus
- 15 ei plantis nudus appareat. Quisquis imponere capiti diadema meditabitur; avulsam humeris Maximi caput, &¹ sine nomine corpus aspiciat. Scimus quidem^d nihil unquam novandum, cum Romanum semper imperium aut tuum futurum sit, aut tuorum; pertinet tamen ad geminam reipublicæ securitatem, quod fieri non potest etiam non timeri. Sed utcunque virtutis
- 20 tuæ opera curiosæ posteritatis oculis artificum manus reddet, cum te vel Alpium dorfa superantem, vel flumina objecta tranantem, vel agmen hostile triumphalibus vestigiis atterentem pictorum atque fictorum allequetur imitatio, clementia, Imperator, tua quo cælo, quo^e pigmento, quo ære, aurove ducetur, qua tu ipsius² victoriæ victor ita omnem cum
- 25 armis iram deposuisti, ut ceciderit nemo post bellum, certe nemo post Maximum? Paucis Maurorum hostium, quos secum velut agmen infernum moriturus³ incluserat, & duobus, aut tribus furiosi gladiatoris⁴ lanistis^f in belli piaculum cæsis, reliquos omnes, venia complexa, velut

INTERPRETATIO.

c Exprimant.

d Exhibeantur.

a Quod gestum est, conspici a posteris.

b Perleſtis.

c Disſcat.

d Neminem unquam res novas moliturum.

e Colore.

f Ad expianda belli scelera.

NOTÆ.

3. *Ab historia.*] Ab historiæ ipsius dignitate.4. *Secunda fors.*] Vos quoque artifices in quibus altera post vates ac scriptores immortalis gloriæ spes posita est.5. *Herculeos labores.*] De Herculis laboribus plus satis diximus in pan. 2. n. 4. not. 3.6. *Gemmis augeant pretium.*] Majus enim gemmæ pretium, quæ arte laborata nobile aliquod facinus, aut principis alicujus vulum repræsentat.1. *Sine nomine corpus.*] Tale illud Virgilii Æneid. 2. 557. *Facet ingens litore truncus, avulsamque humeris caput & sine nomine truncus.*2. *Victoriæ victor.*] Sumptum illud ex Tullio pro Marcello n. 12. *Ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adempta, victis remisisti &c.*3. *Incluserat.*] In urbe Aquileiensi, ubi obsessus a Theodosio captusque est.4. *Lanistis.*] Lanistæ dicebantur præsequodam

quodam materno sinu clausit. Nullius bona publicata, nullius mulctata libertas, nullius præterita dignitas imminuta. Nemo affectus ⁵ nota, nemo convicio, aut denique castigazione perstrictus, culpam capitis ¹ aurium saltem molestia luit. Cuncti domibus suis, cuncti conjugibus ac liberis, cuncti denique, quod est dulcius, ^h innocentia restituti sunt. Vide, ⁵ Imperator, quid hac clementia consecutus sis. Fecisti, ut nemo sibi victus te victore videatur. Spectabas hæc a tuis collibus, Roma, & ⁶ septena arce sublimis celsior gaudio ferebaris.

XLVI. Tu, quæ experta ¹ Cinnanos furores, & Marium post exilia crudelem, & Sullam tua clade felicem, & Cæsarem in mortuos miser- ¹⁰ cordem, ad omne civilis motus classicum tremiscebas; quæ præter stragem militum utraque tibi parte pereuntium extincta domi senatus tui lumina, suffixa pilo consulum capita, ² Catones in mortem coactos, ³ truncosque Cicerones, & ⁴ Pompeios fleveras insepultos; cui damna graviora scissus in partes civium furor quam ¹ portis imminens Pænus, ⁶ aut ¹⁵ receptus muris Gallus intulerat; cui ⁷ Alliensis die ⁸ Æmathia functior, ⁹ Cannis ¹⁰ Collina feralior, tam altas olim reliquerunt cicatrices, ut, gravius semper tuam quam alienam experta virtutem, nihil tibi magis quam te timeres; vidisti civile bellum hostium cæde, militum pace, Italiae recu-

INTERPRETATIO.

g *Præbro.* h *Innocentia famam ac decus recuperaverunt.*

NOTÆ.

At ludis gladiatorii magistri, qui gladiatores instituerent, exercerentque ad mutuum lanienam.

5. *Aurium molestia.*] Nemo quam culpam capite luere debuit, audienda saltem oburgatione pendit.

6. *Septena arce.*] Virgilius *Æneid.* 6. 783. De urbe Romana. *Septemque una sibi muro circumdabit arces.*

1. *Cinnanos furores.*] De Cinna *pan.* 9. n. 20. *not.* 1. De Mario *paneg.* 6. n. 13. *not.* 9. De Sylla *pan.* 9. n. 20. *not.* 4.

2. *Catones.*] Catonem innuit dictum Uticensem, quod Pompeio victo Uticæ sibi manus violentas attulerit, ne victoris Cæsaris vultum intueri necesse haberet. Plura vide supra *paneg.* 2. n. 14. *not.* 5.

3. *Truncos Cicerones.*] Augustus & Antonius gravissimis odiis inter se pugnantes pacta Ciceronis morte conciliati sunt.

4. *Pompeios insepultos.*] Pompeius enim satellitibus a Ptolemæo missis peremptus in Nilum fluvium projectus est.

5. *Portis imminens Pænus.*] Cui non no-

tum illud *Annibal ad portas.* Quantum Urbi Romanæ terrorem injecerit, supra dictum est, *paneg.* 3. n. 10. *not.* 1.

6. *Receptus muris Gallus.*] Tangit Senonensium Gallorum in Urbem irruptionem, cum direpta Italia in Capitolium ascendissent, ni M. Manlius Capitolinus clangore anseris excitus eos repulisset.

7. *Alliensis die.*] Cum Romani a Gallis fusi, fugatique ad Alliam. *Allia* autem fluvius est a Crustumini montibus quadragesimo ab Urbe lapide in Orientalem Tiberis partem defluens.

8. *Æmathia.*] Celebrem pugnam intelligit Pompeium inter & Cæsarem in campis Æmathiis commissam. *Æmathia* autem proprie regio est Thraciæ finitima, quod nomen primum alicui Macedoniæ regioni, tum toti Macedoniæ, atque etiam ipsi Thessaliæ a poetis attributum est.

9. *Cannis.*] Cannensem pugnam tangit, ubi ab Annibale cæsa Romanorum quadraginta millia. *Canne* autem vicus est in Apulia, ad Aufidum fluvium.

10. *Collina feralior.*] Collina porta, quæ

peratione, tua libertate finitum. Vidisti, inquam, finitum civile bellum, cui decernere posses triumphum.

- XLVII. Hactenus memet, Imperator Auguste, præteritas res tuas attrectasse fas fuerit. At cum tempus admoneat meminisse præsentium, finem sermoni facere maluerim, quam ¹ amplissimi ordinis munus invadere. Dabitur utcumque venia piæ temeritati, si usurpasse communia, non occupasse videamur aliena. Licuerit mihi, quæ in barbaris gentibus, longinquisque provinciis ² pro summa re fortiter feliciterque fecisti, & annuente numine tuo, & senatu favente dixisse. Ea vero, quæ Romæ gesta sunt & geruntur, ingeniis permittenda Romanis sunt, ³ qualem te Urbi dies primus invexerit; quis ⁴ in curia fueris, quis in rostris; ut pompam præeuntium ⁵ ferculorum curru modo, modo pedibus subsecutus, alterno clarus incessu, nunc de bellis, nunc de superbia triumpharis; ut te ⁶ omnibus principem, singulis exhibueris senatorem; ut crebro, civileque progressu non publica tantum opera lustraveris, sed privatas quoque ædes divinis vestigiis consecratis, remota custodia militari, tutior publici amoris excubiis. Horum hæc linguis, horum, inquam, voce laudentur, qui de communibus gaudiis & dignius utique quæ maxima, & justius poterunt prædicare quæ propria sunt. O mea felix peregrinatio!
- 20 O bene suscepti, & exhausti labores! Quibus ego inter sum bonis? ^a Quibus paror gaudiis? Quæ reversus urbibus Galliarum ^b dispensabo miracula? Quantis stupentium populis, quam multo circumdabor auditore, cum dixero, Romam vidi, Theodosium vidi, & utrumque simul vidi; vidi illum ⁷ principis patrem; vidi illum ⁸ principis vindicem; vidi illum ⁹ principis restitutorem? Ad me longinquæ convenient civitates; a me gestarum ordinem rerum stilus omnis accipiet; a me argumentum poetica; a me fidem sumet historia. Compensabo tibi istam, Imperator injuriam; si, quando de te ipse nihil dixerim, ¹⁰ quod legendum sit, instruam qui legantur.

INTERPRETATIO.

a Quæ mihi gaudia parantur. b Enarrabo.

NOTÆ.

fuit in colle Quirinali sita, unde & nomen accepit. Hic celebris fuit Syllam inter & Marium pugna, de qua. *Velleius histor. l. 2.*

1. *Amplissimi ordinis.*] Senatus. Collige ex hoc loco orationem hanc Romæ dictam in Senatu.

2. *Pro summa re.*] Pro recuperanda Italia, Gallia, & Britannia.

3. *Qualem te Urbi.*] Triumphalis Theodosii in Urbem ingressus, post cæsum Maximum.

4. *In curia.*] Quid sit curia vide Plinii paneg. n. 66 not. 2. *ibid.* n. 65. not. 1.

5. *Ferculorum.*] De ferculis supra in Plinii

paneg. n. 17. not. 5.

6. *Omnibus principem.*] Tua majestate omnes protegens, singulis senatorem. Eximia tua comitate singulos compellans.

7. *Principis patrem.*] Id est, Honorii, quem Pacatus præsentem intuebatur.

8. *Principis vindicem.*] Gratiani a Maximo cæli.

9. *Principis restitutorem.*] Valentiniani junioris.

10. *Quod legendum sit.*] Cum nihil dixerim quod venturum sit ad posteros, ab iis legendum. Alios ego, quorum scripta ætatem latura sunt, docebo quæ scripturi sunt.

F I N I S.

I N D E X

VOCABULORUM OMNIUM,

QUÆ IN PLINII PANEGYRICO

LEGUNTUR.

Prior numerus paginam, posterior pagina lineam indicat.

A.

A.	3: 2 4: 1, 2, 3 5: 7 6: 23 8: 6 10: 1, 17 13: 8 17: 4 18: 2, 3 23: 9 24: 11 27: 13 28: 17 32: 4, 15 36: 6 39: 18 44: 3, 28 45: 12, 25 47: 4 48: 4 51: 4 52: 2, 3, 5 61: 13 62: 1, 13 bis, 17 63: 8 70: 12 71: 1, 12, 13 72: 18	abitus consulatu. 75: 18 ablata. 95: 5 abradi aliquid bonis. 43: 3 abruptum. 45: 23 absens. 13: 2 24: 8 69: 15 96: 1 absente. 24: 2 69: 6 absentes. 69: 5 72: 17 absentia. 96: 2 absentibus. 24: 9 67: 8 absentis. 96: 4 absit. 4: 2 abstergeres frontem. 83: 17 abstineas. 74: 2 abstinentiam. 5: 3 abstinere. 68: 9 abstrusus situ. 60: 13 abstrusus atque abditus. 74: 2 abstulerat. 35: 2 abstulisse. 45: 7 abstulit. 100: 17 absumat. 25: 10 absumpserit. 25: 10 abundantia. 35: 16 abundantiam. 34: 14 abunde. 49: 20 abunde expertus est. 14: 11 abunde est. 44: 27 sufficit. 96: 9 ac. 3: 1, 8, 11, 12, 13 4: 6 5: 11 6: 14, 22 8: 10 10: 2 11: 2, 18 14: 13 15: 9, 14 16: 12 17: 4, 9 18: 6, 7 19: 5 21: 17 24: 11 25: 1 26: 10, 22, 23 27: 2 28: 2, 9 30: 16 34: 9 35: 1, 22 36: 15 38: 2, 7 39: 6, 11, 12 bis, 41: 3 43: 5 accederet. 99: 10 accedis. 74: 15 accelerat. 31: 8 accenderet. 18: 2 37: 12 accensa. 80: 9 acceperint. 87: 8 acceperisse. 9: 14 72: 5 acceperunt. 29: 12 accepisti. 58: 28 accepit. 30: 1 32: 19 acceptus. 6: 2 acceptum. 8: 6 accepturus. 87: 6 accesserat. 24: 3 accessit. 15: 9 28: 16 accidat. 100: 20 accidisset. 62: 20 accedit. 70: 18 accincta bonitas in omnia. 35: 6 accinctus comitatus. 24: 16 acciperent. 15: 15 74: 12 accipias. 10: 19 accipiat. 44: 20, 28 96: 1 accipiendo. 10: 4 accipienti. 17: 10 accipientibus. 32: 5 81: 12 99: 12 accipiet. 21: 15 100: 10, 18 accipimus. 16: 4 100: 1 accipis. 74: 12 accitus adoptione. 9: 16 acclamatione celebratum est. 81: 13
-----------	--	---

Plinius.

I N D E X

acclamationes claudabantur
parietibus curiæ. 84: 16|
acc. 6: 3| 82: 21| 84: 26|
acclamationibus. 102: 15|
acclamationum. 83: 12|
accommodatus. 91: 25|
accrescere. 72: 23|
accuratis. 6: 16|
accusandi. 80: 23|
accusatore. 47: 16|
acta. 84: 14|
actæ. 4: 11|
acti consularis. 66: 13|
actio gratiarum. 4: 2|
actione gratiarum. 98: 16|
actiones gratiarum. 6: 23|
62: 5|
actori. 41: 9|
actum. 36: 4|
actus. 6: 7|
actus. 51: 10|
accunetur integritatis & indu-
striae prelio. 50: 2|
ad. 3: 6| 5: 11| 6: 4 *bis*|
7: 12, 13, 19| 8: 4, 13| 10: 1, 3, 6, 11| 12: 16| 13: 1, 3, 5, 11 *bis*, 16| 15: 2| 18: 3 *bis*| 24: 16| 25: 1| 26: 18, 19|
adinressum. 8: 4| ad hoc
ævi. 10: 3| ad hoc, *præ-*
terea. 7: 12| 13: 16| 24: 16| ad usum venire. 49: 3| 63: 6| ad hæc, *præ-*
terea. 55: 2| 87: 1| ad
exemplar ejus te voco.
67: 14| ad singulos
ictus honestare. 90: 18|
adequare. 82: 20|
adequavimus. 82: 20|
adaucta. 27: 2|
addas. 101: 12|
adde. 44: 23|
addebant. 16: 3|
addentur. 100: 10|
adderet. 27: 6|
addiderat. 35: 2|
addidit. 33: 4| 92: 12|
addis. 42: 7|
addita. 41: 6| 97: 8|
additum. 5: 7| 46: 7|
adducta. 13: 15| 71: 16|
adeant. 72: 21|
adeo. 12: 1| 25: 1| 31: 19|
50: 4| 67: 2| 71: 3| 74: 8|
82: 17| 85: 15| 87: 3| 91: 18|
adæptus fastigium honorem.
102: 18|
adeste & assistere. 89: 4|
adessent. 47: 2|
adest. 57: 6| 94: 14|

adeunt. 88: 17|
adhiberetur. 84: 19|
adhibes. 64: 4|
adhortatus. 76: 11|
adhuc. 3: 8| 7: 7| 14: 3|
20: 12| 41: 4| 51: 1|
65: 13| 66: 13| 71: 13|
76: 19| 80: 14| 88: 3|
94: 12|
adi. 69: 21|
adibat. 86: 13|
adjecissent. 40: 17|
adjecisses. 82: 15|
adjecisti. 40: 12| 59: 13|
adjecisti ut te imitarentur.
79: 16|
adjecit. 96: 16|
adierunt. 66: 2|
adigebantur in verba in quæ
juraverat princeps. 86: 10|
adigendum in verba ignota.
74: 16|
adjice. 61: 18|
adipiscerentur civitatem,
idest jus civitatis. 44: 6|
adire. 55: 4| 90: 2|
adirent. 30: 20|
adire honores. 45: 22|
adiuri periculum capitis.
54: 8|
aditus. 47: 6| 55: 10|
60: 7|
adjutum manu vestigio. 90: 2|
admirabilior. 28: 6|
admirabilis. 81: 18|
admirabilius. 93: 5|
admiracione. 17: 12|
admiracionem. 17: 1| 20: 8|
79: 3|
admiracionis. 19: 1|
admiror. 62: 17|
admissionum facilitas. 53: 9|
admissis. 55: 2|
admitrente. 54: 9|
admodum puer. 18: 10|
admonemur. 97: 16|
admonuit. 38: 2|
admota procubus excelsa.
70: 17|
admoveere terras disjunctif-
simas. 30: 8|
admoveere gubernaculis pu-
blicæ salutis. 9: 7|
adniti omni ope. 30: 9|
adnot cor convivis tuis im-
mies. 57: 1|
adoptabaris. 11: 11|
adoptabat. 10: 13|
adoptaret. 11: 11|
adoptati. 9: 12| 102: 9|
adoptasses. 11: 11|
adoptasset. 12: 2| 53: 11|

adoptati. 10: 13| 12: 1| 49: 14|
adoptato. 102: 8|
adoptaturus. 44: 13|
adoptatus. 9: 13| 58: 17|
adoptatus in uxoris gra-
tiam. 10: 14|
adoptavit in suum nomen.
97: 2|
adoptentur. 11: 2|
adoptes. 10: 25|
adoptio. 7: 16| 11: 8|
adoptione imploratus. 9: 16|
14: 1|
adoptionem. 12: 3|
adoptiois. 12: 1| 21: 9| 27: 14| 53: 15|
adorantium. 6: 16|
adoraturus. 60: 3|
adstrare te maxime. 27: 8|
adscivit te filium. 10: 15|
adscivit. 32: 20|
adscidisse ferocissimis popu-
lis. 16: 8|
adscereres. 14: 2|
adstrepebant furdas aures.
30: 16|
adstrictos. 101: 8|
adstrui felicitati. 84: 7|
adsumt. 23: 10|
adventante. 30: 12|
adventu. 23: 19| 26: 26|
adventum. 24: 12|
aversa. 8: 15| 35: 13| 49: 3|
82: 13|
aversi. 35: 11|
adversis. 8: 15|
adversorum longius spatium,
calamitatum. 35: 4|
adversisti. 39: 1|
adulancia verba. 30: 14|
adulatio. 82: 23| 84: 28|
adulatione novitas omnis
consumpta. 63: 17|
adulationibus avaris. 47: 5|
adulationis. 4: 2| 87: 10|
miseræ adulationis. 62: 9|
adulationum cernamen. 63: 6|
advocatis iniquis tabulis.
48: 1|
advocata concione. 11: 14|
ædes. 58: 2|
ædificando. 58: 20|
ædium. 53: 11|
æger. 30: 6|
ægre. 57: 3|
ægri. 26: 18|
ægris. 17: 10|
Ægypti. 35: 9, 14| 36: 8|
Ægypto. 36: 3, 9|

VOCABULORUM.

Aegyptum. 35: 22 | 36: 1,
4 |
amulabantur. 49: 1 |
amulandum. 49: 14 | 80:
9 |
amularis. 15: 10 |
amulas civitates reconcilia-
re. 88: 24 |
amulatio. 93: 3 |
amuletur. 6: 3 | 71: 19 |
amulo. 18: 6 |
aequales. 81: 12 |
aequalis. 26: 26 |
aequalitate. 93: 4 |
aequalitatis. 29: 1, 14 |
aequaliter. 98: 21 |
aequare. 71: 2 |
aequari muneribus. 95: 10 |
aequata diis potestas. 7: 2 |
aequati. 29: 14 | 30: 3 |
aequatus numinibus. 40:
11 | *aequatus plebis ac prin-*
cipis locus. 50: 9 |
aequaveris consulibus. 99:
16 |
aequiore animo. 11: 3 |
aequis conditionibus. 15:
14 |
aequitas. 45: 2 |
aequitatis religio. 86: 13 |
aequo animo. 13: 19 |
ex aequo. 5: 9 | 92: 11 |
aequum, justum. 50: 15 | 69:
4 | 87: 4 |
arario. 64: 4 | 100: 13 |
ararium silens & quietum.
41: 1 |
ararium. 41: 7 | 47: 9 |
in are incidenda. 84: 14 |
arcae statuæ. 60: 10 |
arcam statuam. 60: 7 |
astimabatur tam magno.
44: 3 |
astimator parcissimus bene-
ficiorum. 26: 1 |
etatem. 14: 2 | 49: 16 |
etatem dent. 32: 24 |
etas. 26: 16 |
etatis. 7: 12 |
eterna fama. 64: 19 |
eternæ laudis. 63: 12 |
eternis comestibus. 36:
18 |
eternitate imperii. 77: 13,
14 |
eternitati. 84: 16 |
in æternum repressisti. 40:
4 |
eternus honor annalium. 62:
14 |
ævi. 10: 3 |
ævum. 87: 13 |
æfectata. 24: 13 |
æfectibus. 6: 26 |
æfectione omni intactus. 37:
14 |

affectus. 79: 9 | *arc.* 84: 24 |
88: 7 | 93: 26 |
afferebas. 49: 13 |
affici. 44: 27 | 98: 12 |
affigeretur. 40: 3 |
affinitatis. 45: 25 |
affinitatum. 44: 2 |
affirmatio in vultu, in ocu-
lis, habitu, gestu. 77:
9 |
affirmationi derogare. 99:
17 |
affixi curulibus. 81: 9 |
afflaverat fulmine. 99: 1 |
affluentiam annonæ. 33:
3 |
agam gratias. 98: 19 |
agant gratiarum actiones.
62: 5 |
age. 63: 19 |
agebatur timore, superbia,
odio hominum. 55: 13 |
agebatur. 62: 19 |
agendarum. 3: 2 | 4: 10 | 6:
20 |
agendas. 3: 6 |
agentibus. 6: 26 | 11: 12 | 65:
7 |
agentium. 8: 3 |
agere. 6: 9 | 39: 19 | 81: 5 |
101: 2 |
agere consulem. 65: 16 |
ageres. 85: 7 |
agere. 39: 13 |
agi. 6: 25 | 61: 6 |
agis. 57: 11 | 94: 7 |
agit. 49: 17 |
agitare secum. 78: 6 |
agitasse ut. 12: 15 |
agitaverit secum. 95: 12 |
agitavi. 6: 28 |
agmen delatorum. 38:
12 |
agmina. 16: 13 |
agnoscebamur. 39: 8 |
agnosceris. 26: 8 |
agnosceretur. 97: 15 |
agnoscis. 26: 8 |
agnoscit. 5: 12 |
agnoscitur. 92: 21 |
agrestium. 90: 6 |
agricolæ. 36: 7 |
agunt. 16: 6 |
aguntur. 29: 7 |
alacer. 17: 6 |
alactem. 26: 25 |
alacres. 76: 17 | 100: 20 |
alacritate. 20: 3 |
alat. 31: 19 | 32: 1 |
Albani. 90: 16 |
alibentibus equis. 26: 13 |
in aleam tempus conferte.
91: 20 |
alendis. 34: 4 |
aleret. 36: 15 |
ali. 35: 14 |

alia. 14: 16 | 64: 9 | 65: 6 |
71: 23 | 82: 13 | *bis* | 83:
2 | *bis* | 87: 11 | 93: 26 | 100:
9 |
alias, nom. 20: 10 | 94: 9 |
adv. 54: 8 |
alibi. 6: 25 |
alicijus. 46: 3 |
aliena. 10: 7 | 43: 4 | 86:
4 | *aliena occasione.*
16: 13 |
alienas. 40: 5 |
alienis. 20: 7 | 47: 15 |
alienissimi iis habebantur,
quibus. 43: 8 |
alienum. 91: 1 | *bis* | 97:
14 |
alienus timor. 10: 7 |
alii. 19: 6 | 25: 17 | 26:
19, 20 | 28: 7 | 49: 19 |
63: 10 | 66: 12 | 73: 13, 14 |
74: 12 | 76: 5 | 77: 21 |
79: 12 | *bis* | 81: 19 | 93: 24 |
bis |
aliis. 13: 16 | 20: 10 | 24:
13 | 26: 14 | 46: 22 | 50:
17 | 61: 13 | 66: 15 | 82: 18 |
86: 12 |
alimenta. 31: 13 | 32: 4 | 33:
1 | 35: 19 |
alimentis. 31: 1 | 32: 13,
24 |
alimentorum. 31: 17 |
alio, adj. 4: 5 | 15: 5 |
20: 11 | 23: 5 | 34: 6 |
44: 27 | 50: 11 | 63:
9 | 75: 8 | 98: 1 |
alio, adv. 32: 9 | *bis* |
alioqui. 61: 15 |
alioquin. 51: 2 | 75: 16 | 79:
6 | 80: 24 |
alios. 42: 5 | 50: 6 | 68: 9 |
74: 17 | 78: 14 | 92: 2 | 95:
25 |
aliqua. 25: 5 | 40: 18 | 54: 2 |
69: 9 | 91: 18 |
aliquam. 36: 14 | 72: 3 |
aliquando. 5: 2 | 21: 15 |
33: 4 | 52: 7 | 58: 7, 12 |
63: 18 | 68: 13 | 69: 4,
19 |
aliquem. 24: 16 | 72: 20 |
97: 18 | 102: 9 |
aliquid. 15: 8 | 35: 6 | 43:
3 | 54: 10 | 59: 1 | 69:
6 | 82: 25 |
aliquis. 7: 4 | 18: 2, 4 |
30: 4 | 37: 3 | 49: 11 |
51: 16 | 80: 20 | 86: 5, 14,
18 |
aliquo. 3: 9 |
aliquod. 90: 20 |
aliquos. 25: 14 | 78: 17 |
aliter. 8: 6 | 10: 17 | 77:
13 |
alitur. 93: 4 |
a ij

INDEX

aucta. 86: 15 | 100: 4 |
 auctas ac vigentes ædes. 58:
 2 |
 auctor lætitiæ. 88: 7 |
 auctore. 77: 18 |
 auctorem. 14: 9 | 52:
 6 |
 auctoritas. 13: 14 | 86:
 15 |
 auctoritate. 3: 6 | 12: 5 | 33: 6 |
 100: 26 |
 auctoritatem. 13: 14 | 24: 2 |
 69: 21 |
 audacibus. 90: 4 |
 audeamus. 63: 18 |
 audeant. 16: 8 |
 audeat. 22: 14 |
 audebat. 55: 5 | 85: 11 |
 audebant. 17: 8 |
 audent. 16: 17 |
 audere. 84: 20 |
 auderent. 17: 8 | 74: 8 |
 audiant. 83: 20 |
 audias. 69: 18 | 85: 4 |
 audiat. 5: 10 |
 audiebant. 96: 7 |
 audiebas. 13: 16 |
 audiebatur. 82: 3 |
 audiendo. 88: 16 |
 audiendum. 100: 24 |
 audientibus. 73: 2 | 86:
 17 |
 audierim. 74: 20 |
 audier. 88: 5 |
 audimus. 69: 2, 3 |
 audio. 75: 12 | 95: 5 |
 audire. 6: 27 | 83: 20 | 85: 1 |
 89: 3 |
 audisti. 82: 26 | 101: 12 |
 audita. 14: 5 |
 auditus. 19: 1 |
 averfatur. 52: 8 |
 averferis. 73: 19 |
 averteremus. 76: 21 |
 averteres. 32: 11 |
 aves. 86: 2 |
 auferant. 67: 2 |
 auferas. 47: 1 |
 auferat. 31: 19 | 32: 1 |
 auferre. 45: 22 |
 auferuntur. 33: 12 |
 augeam. 102: 17 |
 augebant. 66: 4 |
 augebat. 13: 14 |
 augendam. 7: 13 | 8: 13 |
 augendum. 81: 15 |
 augendis. 34: 4 |
 augeo. 44: 22 |
 augeres. 18: 10 |
 augescere. 67: 12 |
 auger. 28: 8 | 31: 7 | 79:
 24 |
 augetur. 32: 26 |
 augusta. 28: 1 |
 Augustæ. 15: 17 |
 Augustarum. 93: 13 |

Augustæ. 6: 24 | 7: 18 | 21: 12 |
 65: 6 |
 Augusti. 97: 15 |
 augustior. 11: 14 | 81: 10
 14 | 100: 18 |
 Augustis. 97: 10 |
 augustissimum. 69: 19 |
 Augustum cælo dicavit. 14:
 17 |
 Augustum. 97: 9 |
 Augustus. 67: 10 | 74:
 21 |
 avocamentum. 91: 15 |
 avia. 45: 9 |
 avidi. 47: 3 |
 avidissimi prædonis. 101:
 18 |
 avium. 8: 4 |
 aureæ. 60: 11 |
 aures. 6: 6 | 47: 5 | 72:
 26 | 30: 16 | 31: 12 |
 avertere. 76: 21 |
 auribus. 24: 8 | 53: 6 | 71: 15 |
 74: 19 | 79: 6 | 100:
 20 |
 auro. 22: 8 | 60: 2 |
 8 |
 ausis. 22: 10 |
 auspiciarentur. 3: 4 |
 auspicia pollueret. 74: 7 |
 aurum. 57: 5 | 64: 22 |
 aut. 3: 5, 7 | 8: 1 bis | 17:
 6, 7 | 18: 4 | 23: 8, 9 |
 25: 1 | 37: 14 | 40:
 18 | 50: 10, 13 | 57: 7,
 8 |
 aurem. 6: 15 | 22: 12 | 39:
 9 | 37: 1 | 42: 5 | 50:
 13 | 54: 6 | 56: 7 | 59:
 8 |
 avus. 45: 9, 20 |
 auxeras. 59: 14 |
 auxerat. 38: 15 |
 auxilio. 101: 18 |
 auxilium. 11: 15 |

B.

B Ajani. 90: 17 |
 barbaras gentes. 65: 19 |
 barbari. 25: 5 |
 barbaris. 16: 14 |
 barbarorum fercula. 22:
 10 |
 barbaros. 66: 9 |
 barbarus. 22: 1 |
 beatissimum. 9: 6 |
 bella. 7: 1, 15 | 13: 10 | 16:
 10 | 20: 6 | 21: 11 |
 bellicis. 21: 9 |
 bellis. 10: 1 | 13: 10 |
 bello. 7: 4 |

bellorum. 32: 21 | 70:
 5 |
 bellua. 54: 15 |
 bellum. 23: 3 | 46: 17 |
 bene. 3: 1 | 8: 8 | 14: 12 |
 44: 2 | 50: 4 | 52: 5 |
 53: 12 | 61: 8 | 70: 7 |
 77: 16 | 78: 12, 13 | 80:
 11, 16, 20 | 82: 9 | 88:
 21 | 92: 12 | 93: 1 | 102:
 5 |
 beneficiendi. 32: 14 | 44:
 15 | 71: 18 |
 benefactis. 49: 18 |
 beneficia. 99: 20 |
 beneficiis. 51: 1 | 101: 3,
 12 |
 beneficiis ex difficultate
 commendationem capta-
 bant. 99: 11 |
 beneficio. 36: 8 | 43: 7 | 65:
 10 |
 beneficiorum. 26: 1 | 45:
 17 | 72: 1 |
 beneficiorum principalem
 principis. 42: 7 |
 beneficium. 9: 14 | 43: 9 |
 52: 2 |
 benigna. 57: 9 |
 benignitas. 36: 15 | 58: 13 |
 68: 9 |
 benignitate. 6: 12 | 26: 6 |
 30: 1 | 37: 4 |
 benignitatem. 68: 8 |
 benignitati. 70: 14 |
 benignitatis. 45: 14 |
 biennio. 65: 12 |
 biennium. 99: 8 |
 bis. 99: 26 |
 blandas. 30: 15 |
 blandiamur. 4: 11 |
 blanditiæ. 76: 15 | 93:
 21 |
 bona. 4: 15 | 37: 2 | 42: 1 |
 44: 20 | 46: 12 | 64: 19,
 20 |
 bona fœcunditatis. 36: 17 |
 bonam. 84: 27 |
 boni. 6: 20 | 41: 4 | 51:
 13 | 52: 13 | 73: 8 |
 98: 8, 14 | boni dii. 13:
 20 |
 bonis. 36: 21 | 43: 3 | 44:
 4, 7, 29, 30 | 45: 8 |
 48: 9 | 64: 5 | 79: 3 |
 84: 20 | 102: 22 |
 bonitas. 35: 6 |
 bonitati. 61: 6 |
 bono. 10: 9 | 42: 3 | 49: 13 |
 50: 15 | 62: 4 | 86: 6 | 97:
 14 |
 bonos. 47: 18 | 49: 20 |
 50: 3, 13 | 51: 3 | 52: 19 |
 61: 18 | 79: 7 | 80: 9 | 99:
 4 |
 bonorum. 9: 1 | 50: 3 |

VOCABULARIUM.

80: 8 | 102: 25 |
bonum. 51: 8 | 65: 16 | 93:
21 |
bonus. 15: 8 | 31: 6 | 69:
10 bis |
breve. 87: 13 |
brevem. 20: 15 |
brevis. 32: 1 |
brevis. 35: 24 | 57: 10 | 62:
15 |
breviter. 29: 9 |
brevius. 82: 11 |
Briqtorum. 64: 7 |

C.

CAdat. 35: 11 |
caducos. 64: 11 |
caedem. 73: 16 |
caedes. 55: 1 |
caedibus. 16: 3 | 32: 4 |
Caesar, *nom.*, 12: 6 | 13: 2 |
57: 16 | 67: 11 | 68: 2 |
72: 16 | 74: 20 | 79: 23 |
80: 16 | 95: 7 | *vocat.* 6:
24 | 7: 18 | 12: 16 | 18:
9 | 30: 7 | 31: 2 | 32: 24 |
35: 5 | 36: 1 | 38: 11 |
44: 19 | 45: 2 | 46:
17 | 48: 5 | 51: 9 | 52:
11 | 61: 6, 23 | 64: 2 |
70: 8, 10 | 72: 25 | 75:
4, 11 | 77: 18 | 78: 4, 11 |
79: 1, 16 | 80: 12 | 82: 22 |
83: 11 | 87: 23 | 91: 25 |
95: 3, 19 |
Caesarem. 26: 5 | 42: 1 | 84:
11 | 97: 9 |
Caesari. 75: 14, 15 |
Caesaribus. 97: 10 |
caesaries. 7: 13 |
Caesaris. 25: 17 | 35: 4 | 58:
8, 13 | 59: 10 | 64: 7 | 72:
7 | 80: 2 |
Caesarum. 48: 13 | 63:
2 |
calculus ponere cum impe-
rio. 25: 9 |
callidis. 90: 5 |
calore pietatis. 6: 1 |
Camillorum. 64: 7 |
Camillos. 18: 1 |
campestri. 17: 3 |
campi. 16: 3 |
campis. 36: 8 | 90: 6 | 91:
7 |
campo. 23: 1 | 33: 5 | 100:
14 |
campos. 66: 7 |
campum. 20: 3 | 35: 12 |
73: 18 | 74: 8 | 86:
7 |
campus. 20: 21 | 80: 21 |

candidati. 86: 9 |
candidatis. 79: 19 | 80: 3 |
81: 6 |
candidato. 80: 25 | 81:
4 |
candidatorum. 79: 11 |
17 |
candidatum. 102: 25 |
candidatus. 73: 7 | 79: 18 |
81: 12 |
candor. 92: 21 |
capere. 3: 2 | 52: 9 | 69: 11 |
79: 10 |
caperet. 26: 24 |
capefendam. 10: 11 |
capeffere. 76: 11 |
capeffire. 45: 22 |
capiant. 36: 20 |
capiebat. 86: 9 |
capiendi. 90: 10 |
capienti. 71: 8 |
Capitoline Jupiter. 101:
11 |
Capirolino Jovi. 21: 10 |
Capitolinum. 61: 9 |
Capitolio. 102: 10 |
Capitolium accendit. 8: 3 |
27: 13 |
Capitolium. 21: 16 | 53:
14 |
capis. 78: 11 |
capita. 47: 20 |
capitis. 7: 11 | 54: 8 |
capta. 91: 2 |
captabant. 99: 12 |
captantem tenebras secre-
tumque. 55: 5 |
captavi. 7: 6 |
captivitas. 64: 9 |
caprorum. 22: 8 |
captus. 9: 4 |
caput. 31: 9 | 60: 1 | 75:
3 |
carebant. 91: 2 |
carebit. 46: 1 |
carentia. 58: 6 |
carere. 36: 4 |
cari. 51: 5 |
cariorem. 45: 15 |
cariores. 33: 1 |
carissima. 43: 10 |
carissimos. 50: 15 |
carissimum. 94: 17 |
caritas patriæ. 24: 11 |
caritatem. 23: 8 |
carmen. 6: 18 | 73: 10 | 100:
12 |
carmina. 62: 14 |
carnifex. 98: 22 |
carpi. 61: 22 |
carpit. 64: 15 |
caruerunt. 47: 12 |
carus. 14: 13 | 24: 4 | 72:
11 |
cassibus. 30: 9 |
cassidi. 17: 6 |
castam. 6: 17 |
castigari. 52: 12 |
castigator. 46: 3 |
castigaverunt. 52: 12 |
castitas. 24: 13 |
castra. 20: 14 | 32: 25 |
castrensem mortum. 8: 11 |
castris. 39: 1 |
castrorum. 9: 8 | 23: 6 | 24:
10 |
castus. 3: 8 |
casu. 3: 9 |
casum. 11: 5 |
catenis. 22: 8 |
catuli. 32: 4 |
cavisti, *ne.* 39: 2 | *ut.* 46:
9 |
cavit, *ut.* 45: 8 |
causa. 32: 14 | 42: 3 | 87:
16 | 88: 7, 23 |
causa. 9: 1 | 46: 21 |
causam. 71: 10 |
causis. 46: 7 | 96: 15 |
caussa. 64: 8 |
cautibus. 40: 2 |
cedant. 82: 11 |
cedentia virtutibus tuis sea-
riet. 22: 4 |
cedere. 68: 9 |
cedis. 6: 26 | 94: 19 |
cedit. 92: 7 |
cedunt. 93: 7 |
celebrare. 5: 5 | 100:
16 |
celebrarentur. 62: 10 |
celebratum. 81: 14 |
celebrata. civium. 56:
2 |
celerem. 95: 7 |
celeritate. 59: 5 |
celeritatis. 99: 10 |
cenfeamus. 101: 5 |
cenfebat. 85: 14 |
cenfendi, *dicendi senten-
tiam.* 62: 20 | 63:
4 |
censentes. 69: 18 |
cenferet. 86: 18 |
cenferur. 21: 3 |
cenfuerat. 85: 15 |
cenfuiſtis. 84: 14 |
cenſura. 51: 10 |
cenſura. 51: 9 |
cenſuram. 51: 1 |
ceperat. 46: 13 |
cepiſſent. 43: 5 |
cepiſti. 79: 9 |
cepit. 71: 8 |
cernere. 22: 7 | 33: 10 |
41: 1 | 59: 12 | 61: 3 | 66:
8 |
cernerem. 70: 17 |
cernerent. 26: 21 |
cernerentur. 71: 3 |
cerneretur. 37: 13 |
cernimus. 60: 7 |

I N D E X

- cernis. 98: 6 |
 certabant. 15: 14 |
 certam. 66: 6 |
 certamen adulationum. 63: 6 |
 certamen. 93: 6 | 88: 9 |
 certamina. 17: 9 |
 certantia vota. 100: 19 |
 certare. 18: 6 | 63: 15 | 90: 4 |
 certaret. 34: 8 |
 certat. 90: 13 |
 certatim. 93: 13 |
 certatur. 72: 12 |
 certe. 25: 1 |
 certissima. 15: 7 |
 certum. 21: 12 | 67: 16 | 85: 1 |
 certus. 38: 14 | 78: 13 |
 cervices. 29: 2 | 39: 8 |
 cervicibus. 30: 14 |
 cespere. 63: 3 |
 cessantem Nilum. 36: 1 |
 cessavimus. 76: 19 |
 cesserit *é vira*. 48: 8 |
 cessisti. 67: 3 | 102: 3 |
 cessit. 50: 5 | 70: 2 *bis* |
 cessura. 34: 8 |
 cetera moderatione. 45: 21 |
 cetera. 59: 8 |
 ceteras. 97: 8 |
 ceteri. 28: 4 | 50: 5 | 85: 12 |
 ceteris. 17: 4 | 20: 1 | 24: 15 | 26: 9 | 30: 3 | 41: 11 | 47: 5 | 69: 1 | 75: 14 | 87: 4 |
 ceterorum. 87: 12 |
 ceteros. 8: 1 | 71: 3 | 77: 19 | 98: 11 |
 ceterum. 8: 5 | 13: 22 | 64: 19 | 85: 17 |
 charissimos. 72: 19 |
 charitate. 56: 6 |
 charitate certatur. 72: 12 |
 charitas. 96: 4 | 99: 21 |
 cibus. 48: 13 |
 cibos. 57: 2 |
 cibus. 56: 9 |
 ciebat. 67: 11 |
 circa. 24: 15 | 28: 13 | 92: 3 | 102: 13 |
 circi. 59: 6 |
 circumferas. 10: 20 |
 circumfertur. 58: 7 |
 circumfus. 27: 10 |
 circumirent consulatam, *ambirent*. 79: 14 |
 circumvenis. 57: 15 |
 circumdatum. 66: 4 |
 circumstantium. 27: 18 |
 circumstat me difficultas. 6: 9 |
 cive. 4: 12 |
 civem. 30: 11 |
- cives. 26: 22 | 33: 1 | 42: 5 | 92: 6 | 98: 11 |
 civibus. 4: 4 | 10: 24 | 26: 7 | 43: 6 | 45: 15 | 58: 16 | 59: 11 | 66: 6 | 70: 15 |
 civica. 18: 4 |
 civile. 5: 6 | 87: 18 | 95: 17 |
 civilia. 7: 15 |
 civilis incestu. 92: 14 |
 civilius. 33: 6 |
 civis. 13: 7 |
 civitas. 39: 3 | 43: 10 | 45: 10 | 67: 6 | 80: 4 | 84: 9 |
 civitate. 67: 9 |
 civitatem. 10: 20 | 43: 7 | 44: 1 | 5 | 45: 22 |
 civitates. 88: 24 |
 civit. ti. 74: 2 |
 civitatis. 52: 17 |
 civitatum. 81: 2 | 88: 16 |
 civium. 4: 17 | 8: 3 | 15: 2 | 24: 10 | 28: 10 | 29: 3 | 31: 12 | 32: 4 | 37: 9 | 41: 3 | 49: 18 | 50: 10 | 55: 1 | 56: 2 | 61: 17 | 65: 1 | 70: 12 | 19 | 77: 14 | 82: 17 | 96: 5 |
 clamavimus. 84: 7 |
 clamor. 8: 3 | 27: 19 | 31: 11 | 71: 15 | 100: 20 |
 clamorem. 26: 26 |
 clamoribus. 5: 3 | 83: 7 | 84: 24 |
 clandestinam gancam. 57: 4 |
 clandestinas exstimationes. 73: 1 |
 clara. 102: 2 |
 clarior. 19: 3 |
 clariorem. 48: 10 |
 clarissimæ. 79: 20 |
 clarissimo. 98: 18 |
 clarissimorum. 55: 1 | 58: 1 |
 claritate. 67: 21 |
 claritatem. 80: 5 |
 claritatis. 79: 25 |
 claror. 92: 5 |
 classes. 22: 6 |
 classis. 30: 16 |
 claudabantur. 84: 17 |
 Claudium. 14: 18 |
 clausi. 16: 13 |
 claustris. 56: 2 | 90: 8 |
 clausum. 83: 7 |
 clementia. 6: 11 | 39: 19 | 88: 20 |
 clientibus. 27: 6 |
- Clypeo. 17: 7 |
 Clypeos. 22: 13 |
 coacta. 39: 17 |
 coactis. 100: 25 |
 coactus. 9: 10 |
 codicillos. 81: 1 |
 cogere. 23: 3 |
 cogerunt. 42: 10 |
 cogerisse. 52: 19 |
 cœli. 8: 12 | 20: 18 |
 cœlo dicavit Augustum. 14: 17 |
 cœlo. 14: 6 | 16: 11 | 34: 5 | 36: 15 | 40: 12 | 89: 7 |
 cœlum. 3: 13 | 34: 12 | 98: 9 |
 cœna. 57: 1 | 73: 13 |
 cœnarum. 57: 5 |
 cœperint. 58: 7 |
 cœperit. 12: 3 |
 cœpisti. 13: 2 | 27: 13 |
 cœpistis. 92: 12 |
 cœpit. 52: 1 | 68: 3 |
 cœtu. 56: 7 |
 cogantur. 48: 7 |
 cogat. 44: 22 |
 cogatur. 93: 1 |
 cogebantur. 61: 10 |
 cogebat. 52: 1 |
 cogendi. 83: 9 |
 cogendos. 88: 8 |
 cogentur. 80: 24 | 97: 18 |
 cogere. 95: 18 |
 cogere. 74: 17 |
 cogere. 86: 4 |
 cogetur. 45: 26 |
 cogi. 8: 8 | 9: 11 |
 cogit. 51: 4 |
 cogitanti. 46: 17 |
 cogitares. 74: 14 |
 cogitatio. 72: 10 | 80: 10 |
 cogitationibus. 29: 8 |
 cogitemus. 4: 16 |
 cogito. 91: 14 |
 cogitur. 9: 6 |
 cognatio. 10: 13 |
 cognationis. 43: 7 | 45: 7 |
 cognationum. 44: 5 | 45: 11 |
 cognitionibus. 88: 19 |
 cognitum. 40: 1 |
 cognomen. 5: 7 | 93: 12 | 96: 16 |
 cognosceretur. 84: 22 |
 co-novisti. 20: 16 |
 cohæredem. 44: 28 |
 cohibere. 88: 8 |
 cohiberes. 19: 1 |
 cohibes. 41: 7 |
 cohibet. 6: 23 |
 cohibuisset. 34: 14 |
 cohortantur. 31: 6 |

VOCABULORUM.

colas aris, pulvinaribus, flamine. 15: 5 |
colendus, usurpandusque mos. 3: 5 |
coleretur. 61: 11 |
colit. 62: 15 |
colitur. 97: 11 |
collata in unius salutem omnium vota. 28: 1 |
collatione. 70: 20 |
collatione remisisse. 46: 18 |
collega. 87: 1 | 98: 18 | 99: 24 |
collegae. 99: 25 |
collegam. 71: 11 |
collegarum. 87: 20 bis |
collegas. 71: 9 | 86: 16 | 99: 21 |
collegio. 62: 21 |
colligebat. 38: 7 |
colligere. 45: 15 |
colligerent. 90: 9 |
colligo. 84: 12 |
collum. 34: 15 |
collocat. 11: 13 |
collocasti. 71: 3 |
coloniatur. 81: 2 |
comellationibus. 62: 10 |
cominus. 17: 5 |
comitari. 28: 14 |
comitatis. 82: 1 |
comitatu. 92: 13 |
comitatus. 24: 16 |
comitetur. 92: 17 |
comitia. 73: 18 | 86: 8 |
comitiis. 73: 7 | 74: 2 | 100: 11 |
comitiorum. 73: 12 | 13 | 74: 14 | 82: 8 |
commacibus aeternis Orientem Occidentemque connectit. 36: 18 |
commemorans. 21: 5 |
commendant. 8: 13 |
commendasset. 39: 20 |
commendat. 28: 8 |
commendationem. 99: 11 |
commercio diversas gentes miscuit. 33: 8 |
commilito. 21: 4 |
commilitone. 21: 3 |
commilitonem. 24: 4 |
commilitonum. 17: 11 | 23: 16 |
commisit inter se. 45: 12 |
commoventes. 81: 19 |
commodum. 54: 9 |
commoverat. 74: 15 |
commune. 5: 8 | 49: 18 |
communes. 39: 6 |
communis. 25: 7 | 42: 10 | 54: 14 |
communia. 29: 4 | 82: 14 |

Plinius.

communibus. 98: 13 |
communicatio. 10: 5 |
communis. 45: 26 | 56: 9 | 76: 11 | 99: 3 |
commutandis. 69: 7 |
commutata. 59: 5 |
comparari. 49: 12 |
comparasti. 17: 2 |
comparatione. 61: 16 |
comparatum. 52: 14 |
comparatus. 98: 1 |
comparentur. 19: 6 |
comparo. 61: 24 |
compendia. 102: 21 |
compensari. 44: 2 |
compescere terrorem. 66: 10 | 89: 1 |
complexar. 102: 16 |
complexi. 84: 13 |
completeret. 40: 4 |
compleveramus. 99: 8 |
complexu. 53: 6 |
complexum. 101: 16 |
componatur ad reverentiam. 85: 17 |
componeres. 17: 9 |
compotes votorum. 87: 24 |
comprecamur. 5: 11 |
comprimi. 6: 23 |
comprobabatur. 82: 6 |
comprobasti. 83: 12 |
compulerunt. 10: 11 |
ad computationem vocare. 44: 22 |
computaveris. 46: 20 |
concedite. 98: 17 |
concentu. 5: 1 | 52: 2 |
conceperit. 20: 8 |
concessit. 15: 7 |
concupere. 7: 3 |
concione. 11: 14 | 76: 3 |
concordia. 7: 8 | 98: 20 |
concordia. 99: 23 |
concordiam. 101: 14 |
concupieris. 37: 17 |
concupierunt. 68: 19 |
concupiscant. 31: 20 |
concupiscat. 49: 10 |
concupiscebat. 58: 9 |
concupiscenda. 64: 20 |
concupiscere. 73: 17 |
concupisceremus. 38: 2 |
concupiscunt. 67: 2 |
conculsi. 9: 14 |
condatur dies, finiatur. 89: 10 |
condiscunt. 32: 22 |
conditio. 8: 14 | 80: 6 |
conditionem. 72: 8 |
conditionibus. 15: 15 |
conditorem. 7: 14 |
conferat. 51: 3 | 93: 1 |

conferabant. 91: 20 |
conferendus. 34: 11 |
conferentur. 100: 19 |
confero. 67: 15 |
confessa obsequia. 21: 18 |
confinio vitiorum virtutes laderentur. 7: 8 |
confissi. 78: 15 |
confiteri. 99: 18 |
confugit. 9: 14 | 48: 2 |
confusa. 29: 5 |
confusionem. 95: 5 |
congeriebant. 50: 13 |
congesti. 39: 10 |
congiarii. 33: 2 |
congiarii. 30: 12 | 33: 3 | 59: 14 |
congiario. 32: 13 |
congiariorum. 31: 18 |
congiarium. 29: 11 | 30: 10 | 32: 3 | 16 | 46: 18 |
congruens. 44: 10 | 99: 21 |
congruerent. 76: 4 |
conjectare. 31: 10 |
conjectos. 74: 10 |
conjectum. 23: 1 |
conjecturam. 25: 12 |
conjugibus. 79: 4 |
conjuncta. 78: 1 |
conjunctione. 93: 3 |
conjunctissimi. 43: 8 |
conjunctissimum. 70: 21 |
conjungere. 19: 2 |
conjuratone. 81: 2 |
conjux. 92: 8 |
connectere. 45: 15 |
connectit. 36: 19 |
conquiescant. 62: 2 |
conquisita. 39: 11 |
conquisivit. 32: 20 |
confalutabant. 66: 11 |
confalutavit. 8: 6 |
confscientia. 49: 18 | 78: 4 |
confcii. 74: 7 |
confcius. 32: 11 | 53: 5 | 84: 20 |
patres conscripti. 3: 1 |
consecrandum. 14: 9 |
consecraret. 75: 4 |
consecrantur. 50: 7 |
consecrator. 84: 12 |
consecuti. 24: 8 |
consecutus. 10: 8 | 52: 11 | 95: 15 |
confedit. 11: 19 |
consensu. 62: 15 | 78: 12 |
consensum. 13: 16 | 102: 16 |
consensus. 67: 18 |
consequi. 84: 13 |
conservatorem. 3: 14 |
conservet. 80: 2 |
considerabo. 67: 5 |

I N D E X

- consideratus. 49: 16 |
 consiliis. 96: 6 |
 consilio. 3: 4 | 33: 7 | 72: 17 |
 102: 9 |
 consilium. 11: 6 | 78: 2 | 101: 6 |
 consolandus. 79: 13 |
 consors. 12: 6 |
 confortibus. 70: 6 |
 consortium laborum cura-
 rumque. 10: 10 |
 conspectu. 30: 19 |
 conspectum. 26: 18 |
 constanter. 72: 14 | 77: 12 |
 92: 10 |
 constantia. 63: 5 |
 constantia. 102: 14 |
 constantiam. 49: 18 |
 constantissime. 94: 9 |
 constantius. 62: 2 |
 constare vis reverentiam
 magistratibus. 69: 20 |
 constar. 25: 11 | 44: 25 | 97: 12 |
 constet. 4: 2 | 10: 25 |
 constituas. 46: 16 |
 constitutione. 80: 4 |
 constitutum. 3: 10 | 51: 8 |
 consuecti. 87: 24 |
 confucra. 34: 11 |
 consuetudine. 61: 14 | 76: 2 |
 consuetudinem. 98: 15 |
 consuevisi. 20: 19 |
 consul. 67: 17, 18, 20 |
 68: 2 | 69: 10 | 73: 11 |
 75: 1 | 85: 19 bis | 86: 6 |
 87: 15 | 88: 15 | 100: 2 |
 101: 11 |
 consulare. 85: 6 |
 consularem. 46: 17 | 102: 25 |
 consulares animos. 100: 24 |
 consulari patre. 12: 12 |
 consularia officia. 85: 18 |
 consularibus. 88: 15 | 101: 5 |
 consularis viri. 67: 20 |
 consularium virorum. 81: 3 |
 consularibus. 67: 14 | 71: 18, 23 |
 consularu. 71: 9 | 72: 3 |
 75: 18 | 99: 25 | 101: 8 |
 consulatu. 68: 10 | 73: 12 |
 consularum. 65: 14, 16, 18 | 66: 14, 16 | 67: 9, 17 | 69: 1 | 70: 3 | 71: 4, 7, 11, 12 | 73: 5, 6 bis | 74: 12, 17 | 76: 2, 6 | 87: 9 | 99: 9 | 100: 3, 9 |
- consulatum circumirent,
 ambirent. 79: 14 |
 consularum. 63: 13 | 67: 3, 8, 12 | 69: 7, 14 | 71: 17, 25, 26 | 73: 7 | 74: 3 | 76: 9 | 87: 21 | 88: 1 |
 96: 8 | 100: 1 | 101: 1 | 102: 15, 26 |
 consularum extendendi. 71: 11 |
 consule, *adverb.* 3: 15 | 62: 13 | 70: 5, 17 |
 consulebamur. 62: 22 |
 consulem. 65: 17 | 69: 13, 22, 23 | 70: 17 | 74: 1 | 75: 6 | 85: 7, 20 | 86: 4, 14 | 87: 19 bis, 22 | 88: 2, 5, 11 | 100: 10 | 102: 25 |
 consulentibus. 8: 2 |
 consules. 67: 6, 16 | 68: 4, 20 | 70: 5, 10 | 72: 17 | 73: 11, 15 | 76: 5 | 87: 5, 6 | 98: 11, 16 | 99: 19, 26 | 100: 12, 23 | 101: 2, 4, 5 |
 consuli. 3: 5 | 4: 4 | 75: 14 |
 consulibus. 73: 15 | 87: 4 | 99: 16 |
 consulis. 6: 20 | 66: 2 | 69: 3 | 74: 16, 21 | 88: 14, 24 |
 consultare. 86: 1 |
 consulti. 85: 9 |
 consultis. 80: 18 |
 consultum. 86: 8 |
 consului. 79: 11 |
 consumis. 56: 4 |
 consumit censendi officium
 honore principis. 63: 4 |
 consummata. 58: 5 |
 consumpra. 63: 17 |
 consurgens. 62: 16 |
 contagione vitiorum. 92: 1 |
 contaminare. 74: 8 |
 coniecti cadibus campi. 16: 3 |
 contemnere. 85: 19 |
 contemni. 38: 7 |
 contempserant. 15: 11 | 74: 9 |
 contemptis. 66: 12 |
 contemptor. 64: 15 |
 contemptu. 21: 19 |
 contemptum. 37: 11 |
 contendere. 18: 17 | 87: 14 |
 contenderemus. 88: 3 |
 contendis. 98: 6 |
 contentio. 93: 6 |
 contentione. 84: 23 | 91: 21 |
 contentum. 37: 4 |
 contentus. 19: 24 | 44: 15 | 45: 7 | 47: 11 | 74: 1 |
 contingas. 28: 15 |
 contingat. 4: 1 | 69: 9 |
 contingere. 44: 3 |
 contingeres. 9: 9 |
 contingeret. 100: 16 |
 contigisses. 19: 4 |
 contigisti. 21: 7 |
 contigit. 7: 9 | 26: 2 | 36: 12 | 39: 7 | 67: 21 | 81: 11 |
 continentia. 6: 13 |
 continentur. 97: 6 |
 continetur. 102: 12 |
 contingit. 65: 1 |
 continua. 59: 10 |
 continuatione obsequii. 51: 6 |
 continuatus. 100: 5 |
 continuis. 67: 14 |
 continuos. 88: 12 |
 contra, *prap.* 47: 4 | 75: 18 |
 contra, *adverb.* 31: 20 | 45: 9 | 64: 15 | 74: 10 | 77: 19 |
 contractior. 34: 13 |
 contrahar. 56: 11 |
 contrahere. 30: 8 |
 contraria. 79: 6 |
 contrabernio. 95: 13 |
 contrari. 59: 11 | 70: 16 |
 contruli. 76: 7 |
 contrulisses. 71: 5 |
 contrulisset. 98: 21 |
 contrulisti. 100: 9 |
 contrulistis. 98: 8 |
 contrulit. 12: 8 |
 contumacia. 23: 7 | 87: 11 |
 contumacibus. 46: 13 |
 contumaciter. 47: 2 |
 contumeliam. 15: 3 |
 contumeliarum gradus. 54: 1 |
 contundis. 49: 19 |
 conveniat. 34: 3 |
 convenientissimum & civile. 95: 17 |
 convenimus. 54: 9 | 63: 6 |
 convenit. 53: 13 |
 conversa. 46: 5 |
 conversio. 35: 24 |
 convertere. 82: 10 |
 convertimur. 51: 11 |
 convictu. 56: 10 |
 convictus. 57: 3 |
 convivis. 57: 1 |
 convocas. 69: 18 |
 convulnerandam punctis
 frontem præbent. 40: 8 |
 convulsam. 41: 5 |

VOCABULORUM.

copiae, *opes*. 34 : 2 | 91 :
10 |
copiam. 28 : 15 | 54 : 13 | 58 :
16 | 87 : 8 |
copias. 35 : 17 |
coram. 3 : 11 |
Cornuto Tertullo. 98 : 18 |
corpora. 22 : 10 | 23 : 14 |
70 : 18 |
corpore. 31 : 9 | 55 : 4 | 77 : 9 |
91 : 9 |
corpori. 17 : 2 |
corporibus. 37 : 12 |
corporis. 7 : 11 | 26 : 14 |
77 : 19 | 85 : 13 | 90 : 14 | 91 :
8 |
corpus. 91 : 12 |
corrector. 9 : 9 |
corrigit. 61 : 15 |
corrupta. 9 : 8 |
corruptos. 61 : 14 |
creabantur. 67 : 7 |
creatur. 67 : 20 |
credamus. 63 : 8 | 101 :
6 |
credat. 6 : 11 | 35 : 18 |
crede. 83 : 26 *bis* | 87 : 11 | 72 :
26 |
credebant. 78 : 17 | 84 :
4 |
credent. 22 : 11 |
credentem. 77 : 4 |
credere. 69 : 5 |
credere. 24 : 9 | 27 : 9 |
credere. 63 : 10 |
crediderim. 8 : 14 | 27 : 16 |
37 : 9 | 89 : 5 |
credimus. 72 : 13 |
credis. 15 : 3 | 41 : 9 | 58 : 18 |
96 : 9 |
credit. 47 : 15 |
credite. 102 : 19 |
creditum. 76 : 13 |
creditur. 73 : 3 | 91 : 18 |
credo. 45 : 19 | 61 : 21 | 65 : 3 |
74 : 19 |
crescentia laboribus mem-
bra. 91 : 12 |
crescere. 81 : 15 |
crescerent. 30 : 21 *bis* |
crescit. 32 : 26 |
crevit. 27 : 1 |
crimen. 14 : 17 | 47 : 10 |
crimina colligebat. 38 :
6 |
crimina. 47 : 21 |
crimine. 47 : 10 | 80 :
19 |
cruciati. 41 : 10 |
crudelitatem. 6 : 12 | 32 :
13 |
crudelitatis. 56 : 1 |
cruentarum. 41 : 3 |
cruor. 8 : 1 |
cruore. 61 : 11 |
cubicula. 91 : 24 |

cubiculo. 11 : 6 |
cubiculum. 59 : 12 |
cubilia. 55 : 12 | 73 : 15 |
cubilibus. 89 : 13 |
cui. 3 : 4 | 4 : 10 | 6 : 7 |
12 : 6 | 18 : 4 | 26 : 21 |
22 |
cuiquam. 41 : 6 | 83 : 6 | 95 :
2, 18 | 96 : 12 |
cuique. 28 : 17 | 43 : 5 | 47 :
22 | 72 : 23 |
cujus. 6 : 28 | 7 : 7 | 15 : 11 |
20 : 2 | 21 : 4 | 37 : 7 | 42 :
3 |
cujusque. 46 : 3 |
cujusquam. 65 : 8 | 82 :
23 |
cujusque. 37 : 1 | 72 : 12 |
26 | 91 : 17 | 97 : 7 | 98 :
22 |
culpa. 95 : 25 | 101 : 1 |
culpam. 32 : 13 |
cultu. 62 : 13 | 92 : 13 |
cum, *prop.* 10 : 13 | 20 : 1 |
21 : 13 | 25 : 9, 16 | 26 :
6, 7 | 27 : 1 | 34 : 7 | 43 :
2 | 53 : 12 | 63 : 15 | 70 :
5 |
cum, *conjunct.* 3 : 5 | 6 : 10 |
11 *bis*, 12 *bis*, 13 *ter* | 7 :
1, 19 | 11 : 14 | 12 : 12 |
14 | 13 : 10, 11, 23 | 14 :
11 | 15 : 4 | 16 : 9, 10 |
17 : 2, 3, 5, 8, 10 | 18 :
9, 11 | 19 : 2, 7 | 20 : 2,
7, 10 | 23 : 12 | 25 : 4 |
26 : 5, 21 | 28 : 2 | 29 : 6,
12 |
cum, *adverb.* 19 : 5 | 39 : 3 |
47 : 5 | 53 : 9 | 59 : 8 |
65 : 15 | 77 : 6 | 79 : 18 |
83 : 25 |
cumulate. 64 : 23 |
cuncta. 28 : 1 | 101 : 15 |
cunctanter. 34 : 9 | 81 :
10 |
cuncti. 102 : 14 |
cunctis. 8 : 6 | 13 : 20 |
27 : 3 | 45 : 16 | 74 :
15 |
cuncto. 81 : 13 | 83 : 23 |
cupere. 21 : 13 |
cupiamus. 88 : 3 |
cupiditas. 10 : 6 |
cupiditates. 28 : 18 |
cupido. 37 : 13 |
cupimus. 51 : 5 | 69 : 9 |
cupit. 80 : 22 |
cur. 45 : 1 *bis*, 20 | 46 : 22 |
80 : 5 | 98 : 18 |
cura. 6 : 8 | 33 : 4 | 36 : 2 |
70 : 8 | 78 : 14 | 79 : 3 | 95 :
10 |
curae. 30 : 1 | 49 : 12 | 87 : 3 |
101 : 9 |
curam. 46 : 17 |

curarum. 10 : 10 | 91 :
21 |
curas. 54 : 7 | 76 : 11 |
curia. 23 : 14 | 100 : 14 |
curia. 84 : 16 |
curiam. 63 : 5 | 69 : 17 | 76 :
10 |
curis. 88 : 13 | 95 : 2 |
curru. 22 : 12 | 26 : 13 |
curum. 22 : 12 |
currus. 21 : 16 | 100 : 18 |
curſu. 90 : 4 | 102 : 19 |
curſum. 48 : 5 | 91 : 1 |
curſus. 36 : 1 |
curulem. 68 : 19 | 86 : 10 |
curuli. 66 : 7 |
curulibus affixi. 81 : 9 |
curulis. 71 : 15 |
custodes. 101 : 10 |
custodia. 77 : 19 |
custodiam. 56 : 4 |
custodias. 55 : 10 |
custodiendum. 75 : 17 |

D.

Dabant. 15 : 15 |
dabat. 81 : 13 | 84 : 1 |
dabatur. 12 : 6 | 86 : 12 |
dabis. 33 : 2 |
dabitur. 59 : 12 | 88 : 5 |
damna. 40 : 9 |
damnat. 52 : 8 |
damnis. 16 : 5 |
damno. 44 : 2 |
dante. 30 : 10 |
dantem. 10 : 4 |
Danubii. 21 : 12 |
Danubio. 73 : 19 |
Danubius. 16 : 9 | 91 : 3 |
dare. 12 : 4 | 17 : 12 | 45 :
21 | 68 : 18 | 71 : 23 | 26 | 87 :
6 |
darent. 44 : 6 |
darentur. 3 : 9 |
daret. 9 : 11 | 70 : 4 | 71 :
12 |
dari. 32 : 5 | 55 : 19 |
das. 32 : 3 |
datum. 20 : 11 *bis* | 30 : 2 | 71 :
13 | 97 : 1 |
datur. 33 : 10 | 50 : 6 | 58 :
2 |
daturus. 10 : 24 | 31 : 13 | 87 :
7 |
de. 4 : 5 *bis*, 8, 12 *quater* |
6 : 10, 11 *bis*, 12 *bis*, 13
ter | 8 : 2 | 15 : 13, 14 |
24 : 9 | 25 : 12 | 26 : 14 |
15 | 29 : 9 | 30 : 21 | 32 :
3, 4 | 34 : 2 | 36 : 4,
8 | 41 : 9 *bis* | 48 : 12 |
52 : 13, 14, 15 | 61 : 12 |
22, 24 |

INDEX

- decurum. 91: 15 |
 debeam. 102: 11 |
 debeamus. 47: 8 | 61: 7 | 82: 10 | 95: 3 |
 debeant. 85: 1 | 98: 17 |
 debeas. 71: 26 |
 debeat. 18: 7 | 46: 6 | 65: 9 | 78: 10 | 80: 22 |
 debeatur. 6: 6 | 46: 16 |
 debebat. 44: 31 |
 debeamus. 76: 9 |
 debeo. 98: 19 |
 debere. 46: 10 | 61: 7 | 70: 15 |
 deberent. 6: 21 | 31: 2 | 46: 11 |
 deberes. 20: 14 |
 deberet. 9: 12 | 34: 5 |
 deberetur. 79: 21 |
 deberi. 14: 7 | 46: 13 | 15 |
 debes. 70: 10 | 87: 12 | 17 |
 debet. 10: 17 | 23 | 92: 18 |
 debilitat. 100: 24 |
 debitor. 48: 10 |
 debitum. 67: 21 | 79: 20 |
 debitorum. 46: 10 |
 deceat. 69: 13 | 102: 10 |
 decem. 20: 17 |
 deceptit. 85: 27 |
 deceptit. 77: 5 |
 deceptus. 77: 5 |
 deceret. 7: 3 | 50: 12 |
 decernendum. 100: 25 |
 decernere. 99: 17 |
 decernerentur. 63: 14 |
 decerni. 63: 10 |
 decernimus. 63: 20 |
 decertare. 21: 13 |
 decet. 87: 14 |
 decipere. 73: 3 |
 decipi. 73: 3 | 84: 27 |
 declarator. 100: 14 |
 decora. 27: 4 | 66: 2 |
 decoraret. 11: 13 |
 decorasti. 71: 10 |
 decreascent. 70: 19 |
 decreta. 31: 2 bis |
 decretis. 63: 9 |
 decuerit. 92: 17 |
 decuit. 14: 15 | 44: 12 |
 decus. 20: 1 | 68: 6 | 90: 5 | 92: 9 |
 decus mutatis coronam. 18: 4 |
 dedecori. 92: 4 |
 dedecoris. 91: 3 |
 dedecus. 9: 3 |
 dederat. 19: 3 | 66: 16 |
 dederis. 71: 26 |
 dederis. 98: 9 |
 deducunt. 32: 25 |
 designari. 79: 17 |
 designeris. 23: 7 | 53: 3 | 64: 1 | 73: 17 |
 dedisse. 9: 14 | 72: 4 |
 dedissent. 7: 16 | 45: 19 | 88: 13 |
 dedisti. 32: 18 | 100: 4 |
 dedit. 10: 3 | 45: 6 | 61: 8 | 71: 9 | 77: 11 | 89: 8 | 100: 17 |
 dedita religionibus civitas. 84: 10 |
 dediti. 39: 11 |
 decunt. 31: 20 |
 defectum corpore caput. 31: 9 |
 defenditur. 22: 4 | 56: 3 |
 deferbar. 65: 14 |
 deferentia. 91: 7 |
 deferre. 45: 16 |
 deficientis. 45: 25 |
 deficiunt. 34: 11 |
 definite distincteque definiat. 97: 3 |
 defici & attroniti. 85: 12 |
 deformitate. 91: 2 |
 defuerint. 22: 13 | 46: 23 |
 defuerunt. 47: 11 |
 Dei. 15: 1 | 19: 4 | 60: 5 |
 deinceps. 43: 5 |
 deinde. 13: 7 | 50: 11 | 37: 13 | 82: 17 | 84: 20 | 90: 8 | 94: 13 | 96: 13 | 97: 11 | 102: 7 |
 delata. 47: 21 |
 delationibus vastatas terras. 39: 12 | 50: 14 |
 delatores. 41: 2 | 7 | 46: 19 |
 delatorum. 38: 12 | 39: 8 | 16: 40: 3 |
 delatum. 9: 16 |
 delectat. 50: 11 |
 delibare honores. 62: 18 |
 delibasse. 44: 14 |
 delicias. 68: 16 |
 deligenda. 92: 8 |
 delubra. 60: 3 |
 delubra properantur. 59: 4 |
 delubris. 6: 17 |
 demens. 38: 6 |
 demit. 80: 1 |
 demissum gaudio vultum. 81: 14 |
 demolitur obliuio. 64: 14 |
 demonstramus. 72: 12 |
 demonstrasse. 44: 15 |
 demum. 78: 12 | 83: 24 |
 denique. 20: 22 | 28: 7 | 30: 6 | 32: 4 | 43: 4 | 68: 19 | 74: 2 | 77: 4 | 79: 82: 10 | 84: 25 | 91: 5 | 102: 23 |
 deo. 4: 11 |
 deos. 6: 15 | 15: 4 | 38: 9 | 60: 2 | 74: 8 | 78: 2 | 5 | 82: 10 | 87: 24 | 101: 10 |
 deorum. 3: 3 | 7 | 11: 6 | 15 | 14: 3 | 27: 18 | 60: 5 | 74: 9 | 11 | 78: 8 | 12 | 84: 10 | 91: 13 | 97: 11 |
 deponas. 11: 17 |
 deponere. 95: 20 |
 deportatas messes. 35: 17 |
 depositi. 95: 15 |
 depositio. 11: 16 |
 deprecariis tropaea, refugit. 14 |
 deprecata. 93: 13 |
 depravatos. 61: 15 |
 deprecariis. 64: 12 |
 deprecator. 78: 8 |
 deprehenderes. 70: 4 |
 deprimantur. 70: 20 |
 deprimis. 28: 10 | 49: 10 |
 depulerunt. 64: 8 |
 depulso. 23: 6 |
 derogare affirmationi. 99: 17 |
 des. 71: 25 |
 descendis in omnia familiaritatis officia. 94: 5 |
 descendisse. 71: 1 |
 deferendum. 84: 28 |
 deservit. 87: 3 |
 deservunt. 57: 15 |
 desidem Egyptum. 36: 1 |
 desiderabamus. 60: 17 |
 desiderandus. 14: 13 |
 desiderantem. 95: 14 |
 desiderare. 95: 13 |
 desideraretur. 14: 14 |
 desideratus. 26: 10 |
 desideria. 24: 10 |
 desiderii. 88: 15 |
 desiderio. 94: 19 |
 desides. 15: 9 |
 desidia. 88: 12 |
 desieris. 78: 3 |
 desierit. 12: 3 |
 desierunt. 93: 12 |
 designat. 97: 4 |
 designatum consulem. 70: 17 |
 destitit. 10: 10 |
 desinentes principes & incipientes. 67: 2 |
 desinere. 74: 5 |
 desineret. 46: 9 |
 desini. 67: 7 |
 desinimus. 67: 3 |
 desister. 44: 18 |
 desperatio. 99: 13 |
 despici. 38: 7 |

VOCABULORUM.

destinatione. 86: 9 |
 destinationem. 102: 17 |
 destinatum. 66: 15 |
 destituer. 45: 23 |
 destrungi aliquid & abradī
 bonis. 43: 3 |
 destruebat. 92: 5 |
 desuper. 39: 7 |
 det. 95: 26 |
 deterior. 80: 4 |
 deterrebat. 80: 19 |
 deterro situ. 58: 2 |
 detestanda. 58: 8 |
 detestantur. 49: 5 |
 derineant. 68: 19 |
 derinenti *agras*, ac supino
 solo. 35: 1 |
 detinere latiore materia.
 32: 12 |
 detineret. 86: 1 |
 derinuisent. 46: 23 |
 derorqueant. 91: 11 |
 derorquebat. 80: 15 |
 detrahebat. 59: 3 | 84:
 2 |
 detrahitur. 7: 10 |
 detulissent. 39: 18 |
 detur. 74: 3 | 95: 4 |
 devehunt. 33: 12 |
 devexerat. 34: 6 |
 devexus in planum. 81:
 7 |
 devinctos. 101: 8 |
 deum, *gen. plur.* 7: 12 | *acc.*
 8: 5 | 15: 3 | 51: 27 | 16: 40:
 13 | 55: 9 |
 deus. 3: 12 | 9: 1 | 14: 10 |
 41: 2 |
 dextera. 25: 4 | 77: 1 |
 dextræ. 28: 11 |
 dicabamus. 63: 2 |
 dicabantur. 64: 6 |
 dicam. 45: 15 | 51: 5 |
 dicamus. 4: 7 |
 dicant. 4: 5 |
 dicantur. 68: 15 | 83: 4 |
 dicata. 21: 10 |
 dicatum. 97: 16 |
 dicavit cælo Augustum. 14:
 17 |
 dicendi. 3: 2 | 53: 2 |
 dicendum. 76: 11 |
 dicentur. 4: 1 |
 dicere. 42: 6 | 83: 22 |
 dicerem. 13: 14 |
 diceremus. 83: 23 |
 dicerentur. 61: 23 | 93:
 15 |
 diceres. 24: 16 | 83: 5 |
 dicet. 84: 5 |
 diceris. 69: 3 | 4 |
 dici. 4: 5 | 5: 12 | 85: 4 | 97:
 21 |
 dicitur. 41: 9 |
 dico. 26: 12 |
 dicta. 46: 4 | 84: 25 | 61:

13: 22 |
 dictum. 83: 22 |
 dicturi. 5: 10 |
 dicuntur. 61: 13 |
 didicerunt. 47: 4 |
 didicimus. 69: 8 |
 diducere. 76: 8 |
 die. 20: 2 | 21: 10 | 25: 17 | 27:
 9 | 30: 12 | 79: 19 | 18 | 83:
 25 |
 diebus pauculis. 76: 2 | die-
 bus. 78: 6 |
 diei. 86: 12 |
 diem. 27: 19 | 46: 7 | 50:
 14 | 56: 12 | 85: 4 | 100:
 16 |
 diem. 54: 7 | 56: 7 |
 dies. 26: 10 | 27: 19 | 40:
 17 | 79: 16 | 78: 14,
 24 | 89: 9 | 102: 17 |
 differebant. 27: 13 |
 differebantur. 30: 17 |
 differens. 17: 5 |
 differre. 7: 17 | 65: 17 | 68:
 17 |
 differt. 78: 21 |
 difficilium. 11: 17 |
 difficillimam. 16: 9 |
 difficilis. 6: 8 | 83: 57 |
 difficultate. 99: 12 |
 diffundatur. 65: 12 |
 diffusus ac amplius meri-
 tum. 61: 18 |
 digna. 3: 15 | *ter.* 59: 7 |
 75: 6 | 77: 17 | 101:
 5 |
 digna. 93: 16 |
 dignationem sapientie do-
 ctoribus habes. 53: 2 |
 dignationis. 86: 17 |
 dignatur. 95: 23 |
 dignatus. 89: 6 | 100:
 12 |
 digni. 58: 15 | 96: 14 |
 dignior. 40: 12 | 78: 19,
 20 |
 dignissimi. 72: 12 |
 dignissimus. 40: 14 |
 dignitas oris. 7: 11 | 23:
 3 | 19 | 49: 16 | 80: 20 |
 100: 4 |
 dignitate. 84: 19 | 91: 14 |
 100: 4 |
 dignitates altissimæ. 70:
 20 |
 dignitatis. 101: 9 |
 dignus. 31: 4 | 39: 7 |
 dignos. 4: 15 | 58: 15 |
 dignum. 44: 25 | 76: 1 |
 80: 7 | 83: 24 |
 dignus. 10: 14 | 17: 13 |
 20: 11 | 95: 19 | 99:
 19 |
 digredientem. 95: 5 |
 dii. 7: 18 | *ter.* 9: 13 | 27 |
 14: 6 | 32: 24 | 45: 19 |

46: 9 | 65: 16 | 78: 12 |
 82: 16 | 84: 4 | 79: 11 |
 87: 13 |
 diis. 3: 8 | 7: 2 | 10: 22 |
 11: 12 | 39: 20 | 75: 14 |
 77: 18 | 78: 4 | 82: 17,
 19 |
 dilari. 66: 13 |
 dilectum. 5: 1 | 96: 12 |
 diligaris. 94: 4 | 12 |
 diligas. 94: 12 |
 diligat. 84: 9 | 95: 26 |
 diligat efficacissime. 93:
 7 |
 diligens. 78: 20 | diligens
 temperamenti. 89: 14 |
 diligentie. 100: 7 |
 diligis. 57: 7 | 94: 3 |
 diligit. 72: 19 |
 diligit. 72: 14 |
 diligo. 102: 23 |
 diminutione. 24: 1 | 44:
 20 |
 diminutum. 101: 1 |
 dimissis. 94: 17 |
 dimissi. 71: 14 |
 dimissos consulari. 101:
 7 |
 dimissus osculo. 27: 4 |
 dimittuntur. 88: 17 |
 dimoverent. 77: 20 |
 dimovit. 55: 10 |
 dinumerati. 85: 9 |
 diremptam mari generem.
 36: 14 |
 dirigimus. 51: 11 |
 dirimare. 73: 19 |
 dirimunt. 19: 7 |
 discant. 36: 20 | 84: 25 |
 discat. 35: 18 |
 discedere. 85: 8 |
 descendum. 20: 16 |
 disceptant. 42: 6 |
 discernatur. 4: 9 |
 discernere. 84: 26 |
 discimus. 56: 3 |
 disciplina. 9: 8 | 13: 7 |
 disciplinam. 23: 6 | 52:
 9 |
 disco. 75: 13 |
 discordi. 36: 20 |
 discordia. 43: 10 |
 discrepat. 64: 7 |
 discretis bonis. 36: 21 |
 discretim. 13: 14 | 71: 16 |
 78: 18 |
 discrimine, *id est*, *interceptio-*
ne. 67: 15 |
 discurfu. 20: 7 |
 disjunctissimas. 20: 12 | 30:
 7 |
 disjunctos. 101: 7 |
 dispensata singulari *figuratim*
dicta. 40: 17 |
 displicent. 85: 16 |
 displicent. 52: 6 |
 b iii

I N D E X

dissentiat. 99: 24 |
 dissentire. 85: 8 |
 dissimiles. 50: 2 | 51: 6 | 61: 17 |
 dissimilis. 25: 2 | 90: 16 |
 dissimillimo. 101: 13 |
 dissimillimum. 69: 13 |
 dissimulandus. 72: 15 |
 dissoluta clementia. 88: 20 |
 dissolutus. 91: 18 |
 dissone voces. 66: 5 |
 distentus cena. 56: 12 | 95: 2 |
 distincte. 97: 3 |
 distinebat. 78: 15 |
 distinebatur. 30: 5 |
 distractus. 94: 19 |
 distraheret. 43: 11 |
 distringimus te votis. 101: 14 |
 distulisti. 26: 1 |
 ditione. 7: 1 | 45: 4 |
 ditionem. 36: 11 |
 diu. 20: 13 | 82: 13 |
 dive. 97: 20 |
 diversa. 9: 1 | 50: 16 | 92: 18 | 94: 20 |
 diversam. 20: 18 |
 diversas. 33: 8 |
 diversi. 66: 4 |
 dive. sis. 100: 1 |
 diversissimas. 28: 9 |
 diversitas. 4: 9 | 40: 1 | 69: 12 |
 diversitate. 29: 13 |
 diversum. 76: 1 |
 divertere. 61: 10 |
 divina. 89: 6 |
 divinitas. 37: 3 | 55: 12 |
 divinitate. 15: 9 |
 divinitatem. 5: 4 | 38: 8 |
 divinitatis. 15: 7 |
 divinitus. 3: 10 |
 divinum. 14: 7 |
 divisum. 30: 1 |
 diutina. 77: 1 |
 diutius. 54: 12 |
 divus. 10: 16 | 40: 10 | 44: 28 | 99: 4 |
 dixerim. 47: 17 |
 dixero. 6: 15 |
 dixerunt. 76: 13 |
 dixi. 50: 10 | 65: 13 |
 diximus. 83: 27 |
 dixisti. 82: 26 | 99: 18 |
 doceas. 68: 16 |
 doceat. 87: 6 |
 docendi. 20: 16 |
 docentur. 51: 13 |
 doctoribus. 53: 2 |
 docuit. 8: 5 | 82: 19 |
 dolor. 61: 1 | 99: 3 |
 dolore. 43: 2 | 44: 27 |

85: 13 |
 dolores. 62: 2 |
 dolori. 61: 21 |
 dolum. 55: 9 |
 domestica. 92: 5 |
 domesticis. 41: 11 | 79: 5 |
 domestico. 47: 16 |
 domi. 7: 6 | 7 | 54: 10 |
 dominatio. 50: 16 |
 dominationis. 94: 1 |
 domini. 57: 19 | 58: 7 | 61: 10 | 93: 24 | 96: 5 |
 dominis. 47: 18 | 57: 13 | 74: 4 |
 domino. 4: 12 | 64: 10 |
 dominorum. 47: 20 |
 dominos. 47: 14 | 58: 11 |
 dominum. 10: 23 | 50: 18 |
 domitare ventos. 90: 14 |
 domitarum. 22: 12 |
 domitas. 90: 8 |
 Domitiani. 25: 6 |
 Domitianus. 15: 1 |
 domitis. 66: 12 |
 domitor. 64: 16 |
 domo. 54: 4 | 14 | 85: 21 | 93: 5 | 22 |
 domos. 72: 22 |
 domum. 10: 20 | 28: 4 | 75: 3 |
 domus. 56: 1 | 58: 10 | 22 | 91: 23 |
 donas. 58: 17 bis |
 donasti. 48: 8 |
 donativi partem. 29: 12 |
 donativum. 46: 18 |
 donavit. 48: 7 |
 donec. 26: 1 | 30: 17 | 87: 22 |
 duabus. 93: 5 |
 duas. 69: 11 | 93: 9 |
 dubitare. 93: 1 |
 dubitares. 100: 7 |
 dubito. 20: 5 | 95: 11 |
 dubium. 3: 8 | 12: 4 | 71: 10 |
 ducem. 16: 2 | 25: 1 |
 duceres. 19: 7 |
 ducerentur. 39: 10 |
 duces. 9: 16 | 23: 15 | 90: 4 |
 ducimur. 51: 4 |
 ducam. 21: 1 | 22: 9 | 23: 8 |
 dudum. 60: 1 |
 dum. 31: 19 bis | 35: 5 | 50: 8 | 71: 23 | 74: 12 | 93: 19 | 94: 19 |
 dumtaxat. 42: 11 |
 duobus. 25: 12 |

duorum. 71: 11 |
 duos. 71: 9 | 100: 1 |
 dupli. 46: 14 |
 dura. 10: 11 | 20: 9 | 54: 2 |
 duram. 39: 13 |
 duratus. 16: 10 |
 duritiam corporis ac lacerorum. 91: 8 |
 durius. 17: 9 |
 durus. 95: 11 |
 dux. 13: 23 | 20: 16 |
 duxit. 48: 12 |

E.

E. 10: 19 | 30: 10 | 64: 7 | 83: 7 | 102: 13 |
 ea. 24: 14 | 28: 3 | 29: 7 | 46: 3 | 4 | 51: 10 | 64: 20 | 80: 3 | 85: 2 | 91: 27 | 93: 3 | 98: 14 | 20 | 99: 22 | 101: 5 bis |
 eadem. 4: 8 bis | 28: 12 | 41: 7 | 45: 2 | 49: 17 | 50: 6 | 56: 1 | 8 bis | 58: 11 | 62: 8 | 64: 6 | 67: 11 |
 eam. 10: 11 | 92: 21 |
 eandem. 24: 2 | 44: 6 | 30 | 76: 8 |
 eatum. 20: 7 |
 eas. 53: 7 | 69: 11 |
 eadem. 53: 6 |
 eblanditas preces. 81: 2 |
 ebore. 60: 2 |
 ecquid. 56: 3 |
 edendo. 37: 13 |
 edicat. 25: 10 |
 edicere. 25: 11 |
 edicti. 46: 7 |
 edicto. 25: 7 | 40: 14 | 100: 16 |
 edictum. 30: 2 | 76: 31 |
 edito. 71: 3 |
 edocere. 30: 15 |
 educandi. 31: 17 |
 educandis. 31: 6 |
 educationis. 30: 21 |
 effecerit. 32: 1 |
 effecerunt. 81: 9 |
 effecisti. 92: 3 |
 effecit. 51: 15 |
 effectum. 12: 5 | 51: 9 |
 efficacissimum. 81: 4 |
 efficacius. 93: 1 |
 efficere. 51: 15 |
 efficiat. 80: 2 |
 efficiebat. 92: 6 |
 efficiebatur. 13: 15 |
 efficit. 70: 12 |
 efficitur. 21: 14 |

V O C A B U L O R U M.

effigies. 61 : 10 | 64 :
 5 |
 effeminatas artes. 52 :
 8 |
 effeminatis gestibus frange-
 rentur. 62 : 11 |
 effusio. 44 : 24 |
 effusissime. 93 : 7 |
 egere. 56 : 5 |
 ege. ent. 47 : 4 |
 egerint. 80 : 24 |
 egeris. 45 : 20 |
 egisti. 20 : 15 | 26 : 15 |
 egit. 77 : 18 |
 ego. 6 : 27 | 24 : 12 | 33 : 3 |
 61 : 23 | 62 : 17 | 63 : 11 |
 69 : 14 | 75 : 12 | 78 :
 6 |
 egregia. 64 : 6 | 80 : 4 |
 egregie. 44 : 19 |
 egrestium. 30 : 12 |
 egressus. 85 : 17 |
 ei. 45 : 19 | 83 : 10 | 102 :
 7 |
 eidem. 12 : 14 |
 ejus. 6 : 6 | 7 : 9 | 12 : 5 |
 13 : 15 | 14 : 9 | 32 : 11 |
 34 : 14 | 38 : 8 | 44 : 6 |
 16 : 23 | 46 : 5 | 48 : 9 |
 56 : 1 | 59 : 14 | 61 : 22 |
 63 : 3 |
 ejusmodi. 46 : 7 | 65 : 10 |
 84 : 15 |
 elaborantur. 99 : 6 |
 elatior corporis proceritate.
 26 : 14 |
 electi. 72 : 19 |
 electio. 13 : 17 |
 electio. 15 : 6 |
 electus. 58 : 17 | 78 : 3 |
 elegeratis. 72 : 18 |
 elegerint. 25 : 13 |
 elegeris. 11 : 2 |
 elegerint. 92 : 9 |
 elegisse. 98 : 7 |
 elegisti. 97 : 21 | 102 : 4 |
 elegit. 11 : 4 | 72 : 6 |
 eligenti. 102 : 9 |
 eligere. 10 : 14 | 42 : 6 | 64 :
 3 | 65 : 3 | 98 : 2 |
 eligi. 10 : 14 : 23 |
 emendandi. 52 : 13 |
 emendator. 9 : 9 |
 emendatores. 52 : 12 |
 emendi. 58 : 16 |
 emere. 34 : 2 |
 emerita arma. 20 : 19 |
 emimus. 16 : 4 | 58 : 13 |
 emines. 28 : 20 |
 eminet. 4 : 13 |
 emissas. 90 : 9 |
 emit. 34 : 1 |
 nerve. 37 : 10 |
 enim. 3 : 7 : 10 | 4 : 7 : 8
 25 | 5 : 12 | 6 : 10 : 15
 25 | 8 : 3 : 7 : 9 | 10 : 5 :

15, 23 | 11: 9 | 12: 16 |
 13: 9 | 15: 6 | 16: 2 | 18:
 1 | 20: 14 | 21: 4, 19 |
 23: 5 | 26: 3 | 27: 9 | 28:
 9 | 29: 14 | 31: 3 | 32:
 16, 26 | 34: 15 | 42:
 6 |
 enimvero. 5: 8 | 30: 1 | 90:
 11 |
 enitendum. 4: 4 | 102:
 16 |
 enituit. 7: 4 |
 eo, *pronom.* 10: 13 | 13: 13,
 15 | 14: 13 | 16: 8 | 24:
 3 | 28: 3 | 27: 5 | 72:
 24 | 86: 14 | 93: 14 |
 94: 4 | 98: 6 | *adverb.*
 6: 21 | 22: 1 | 26: 1 |
 29: 14 | 51: 6 | 61:
 14 |
 eodem. 10: 2, 16 | 13: 10 |
 23: 13 | 27: 15 | 42: 2 |
 44: 18 | 47: 24 | 78: 4 |
 62: 12 | eodem loci. 3:
 12 |
 eorum. 6: 17 | 27: 15 |
 47: 10 | 80: 6, 7 | 86:
 8 |
 eos. 19: 3 | 50: 15 | 62: 17 |
 93: 24 | 99: 19 |
 eoidem. 26: 8 | 72: 14, 19 |
 93: 10 | 99: 2 |
 epularum frugalitas. 56:
 11 |
 equestris. 27: 4, 10 |
 equidem. 4: 4 | 35: 8 |
 37: 5 | 70: 16 | 72: 6 | 77: 6 |
 88: 9 |
 equis. 26: 13 |
 equos. 20: 19 |
 equum non respexisti. 19:
 8 |
 erant. 13: 19 | 47: 3 | 72:
 19 | 74: 14 | 76: 13 |
 84: 17 | 92: 6 | 96: 6 |
 101: 3 |
 eras. 19: 4 | 24: 1 | 26: 3 |
 82: 2 |
 eraforum in locum fuerant
 subditi. 30: 3 |
 erat. 7: 17 | 8: 8, 12 | 9:
 7 | 10: 9, 14, 17 | 11:
 11 | 13: 4, 6 | 19: 8 |
 25: 6 | 26: 13 | 27: 3 |
 30: 4, 14 | 36: 4 | 41:
 1 |
 erectus. 94: 1 |
 ereptum. 9: 5 | 32: 6 | 40:
 5 |
 erexit. 80: 9 |
 erga. 53: 3 *bis* | 61: 17 | 63:
 18 |
 ergo. 4: 15 | 8: 10 | 10:
 3 | 11: 5 | 15: 8, 12 |
 16: 4 | 20: 20 | 21:
 15 | 23: 13 | 26: 15 | 28:

8 | 29 : 2 | 39 : 3 | 44 :
16, 25 | 45 : 20, 22 | 47 :
6 |
erimus. 76 : 18 |
eripere. 45 : 17 |
eripulisti. 101 : 18 |
erit. 87 : 21 | 100 : 25 | 101 :
1 |
erogationibus. 46 : 21 |
erogatur. 31 : 5 |
errantem. 93 : 25 |
erroribus. 52 : 18 |
erubescibat. 36 : 5 |
eructans. 57 : 2 |
es. 9 : 16 | 10 : 10, 15 |
12 : 7 | 13 : 21 | 15 : 6 |
26 : 11 | 31 : 14 | 42 :
4, 5 | 49 : 4, 5, 13 |
52 : 1, 11 | 58 : 17 | 59 :
4 |
esse. 6 : 2, 28 | 7 : 15 | 10 :
9, 23 | 12 : 6 | 13 : 5, 6 |
18 : 7 | 20 : 15 | 25 : 13 |
26 : 20 | 29 : 10 | 32 : 6 |
33 : 9 | 35 : 19 | 36 : 21 |
37 : 6 | 42 : 7 | 44 : 10, 18 |
19 | 45 : 4 | 49 :
11, 20 | 50 : 7, 12, 15,
17 | 51 : 3, 5 | 52 : 2 | 56 :
3 |
effert. 16 : 12 | 41 : 5 | 43 : 2 |
96 : 5 |
effies. 9 : 13 | 26 : 3 | 67 : 18 |
69 : 22 | 88 : 4 |
effert. 14 : 5, 8, 12 | 18 : 1 |
25 : 8 | 30 : 18 | 33 : 9 |
35 : 16 | 40 : 16 | 44 : 7,
7, 17 | 46 : 10 | 48 :
12 |
eli. 3 : 5, 7, 11, 13 | 6 :
9, 10, 19, 22, 27 | 8 :
7 | 9 : 4, 8 bis, 13, 16 |
10 : 5, 8, 17 | 11 : 8, 15,
18 | 12 : 4, 11 bis | 13 :
1 | 15 : 4, 7 | 16 : 7 |
18 : 3, 5 | 20 : 4 | 21 :
4, 15, 12 | 22 : 1 | 23 :
5, 8, 18 | 27 : 1, 2 |
elis. 45 : 20 | 92 : 11 |
et. 3 : 8 | 7 : 11 | 9 : 23 | 7 : 25 |
17 | 30 : 18 | 32 : 25 | 36 : 3 |
37 : 3 | 39 : 2, 5 | 14, 19 |
42 : 1 | 43 : 10 | 44 : 24 |
12 |
etenim. 97 : 15 | 102 :
17 |
etiam. 5 : 11 | 6 : 15, 23 |
11 : 6 | 12 : 10 bis | 14 :
4 | 12 : 14 | 23 : 14 |
24 : 3 | 25 : 15 | 26 : 20 |
30 : 4 | 35 : 1 | 37 : 12 |
38 : 7 | 41 : 9 |
etiā. 11 : 14 : 5 | 92 :
18 |
eti. 73 : 5 | 99 : 4 |
eveniet. 82 : 9 |

I N D E X

evenit. 47: 7 |
 eventus. 8: 6 |
 evenia. 39: 3 |
 eum. 10: 25 | 26: 23 | 42: 6 | 68: 10 | 69: 15 | 94: 18 | 100: 9, 14 |
 eundem. 26: 8 | 46: 18 | 71: 4 | 72: 4 | 76: 7 | 95: 1 | 101: 8 |
 eunt. 40: 6 |
 Euphratem. 19: 1 |
 ex. 4: 10, 13 bis | 5: 9 | 6: 19 | 8: 15 bis | 10: 23 | 11: 1 | 13: 9, 10 | 14: 1 | 15: 8 | 16: 2, 6 | 18: 5, 11 | 21: 10, 19 | 23: 1 | 24: 3 | 26: 26 | 32: 22, 23 bis | 33: 11 | 41: 5 | 44: 4 bis | 45: 13 |
 exactis. 68: 2 |
 exactor. 24: 6 |
 exactum. 12: 3 |
 exactus hostis mari. 33: 5 |
 examina infantum. 30: 13 |
 exardescit. 93: 4 |
 exarimus. 83: 10 |
 exaruisse. 22: 5 |
 exaruit Nilus in injuriam sterilitatis. 34: 9 |
 exaudi. 101: 13 |
 excellis. 28: 23 |
 excellit. 4: 13 |
 excelsa. 70: 19 |
 excelsior. 26: 14 | 101: 19 |
 exceptionem removisti. 45: 23 |
 excepto. 50: 9 |
 exceptum. 81: 6 |
 excessus. 63: 1 |
 excidat. 96: 4 |
 excidisti. 39: 2 |
 excidit. 61: 20 |
 excipere. 100: 6 |
 exciperentur. 82: 2 |
 exciperes. 27: 3 | 31: 12 |
 excipias. 78: 12 |
 excipientes. 82: 2 |
 excipis. 54: 6 |
 excitamur. 3: 6 |
 excitatos. 68: 18 |
 exciverat. 20: 6 |
 exclamare. 41: 12 |
 exclamem. 9: 3 |
 exclusa. 88: 18 |
 exclusus. 55: 2 |
 excoctas flammis imagines. 61: 4 |
 excogitandum. 63: 16 | 96: 17 |
 excogitasti. 40: 15 |
 excogitavit. 82: 26 |

excubare pro templis. 60: 4 |
 excubiis amoris. 56: 2 |
 excusandi. 54: 11 |
 excusati. 54: 10 |
 excusationem. 49: 14 |
 excusatus honoribus, & expletus. 66: 14 |
 excuset. 37: 8 |
 excusserant. 15: 13 |
 excutere. 89: 13 |
 exeat. 25: 9 |
 excetabili. 38: 12 |
 exemit. 45: 8 |
 exempla. 54: 5 | 71: 21 |
 exemplar. 50: 19 | 67: 14 |
 exempli. 73: 8 |
 exemplis. 25: 12 | 51: 13 |
 exemplo. 18: 6 | 51: 12 | 61: 25 | 67: 5 | 79: 16 | 84: 25 | 85: 7 |
 exemplum. 9: 9 | 79: 16 |
 exerceatur. 91: 11 |
 exerceat. 25: 4 |
 exerceo nomen. 26: 6 |
 exercita statione & laboriosa. 95: 3 |
 exercitationibus. 18: 3 | 23: 10 |
 exercitiis. 69: 1 |
 exercitu. 12: 14 | 23: 1 |
 exercitum. 7: 19 | 12: 13 | 13: 11 | 25: 1 | 102: 2 |
 exercitus. 10: 18 |
 exequi. 95: 6 |
 exhaustum. 64: 5 |
 exhiberes. 74: 11 |
 exhibuit. 37: 14 |
 exhortatione. 77: 6 |
 exhortationibus. 77: 3 |
 exhortatus. 79: 13 |
 exieras. 26: 8 |
 exigas. 46: 15 |
 exigat. 86: 12 | 94: 2 |
 exigendis. 24: 14 |
 exigent. 83: 20 |
 exigere. 87: 11 |
 exili. 46: 12 |
 exigimus. 37: 8 |
 exilis. 78: 3 |
 exilia. 23: 18 | 73: 16 |
 exilius. 53: 4 |
 exilior. 34: 13 |
 exiliis & parva hereditas. 46: 1 |
 exiluisse. 83: 8 |
 exiluit. 83: 8 |
 exire. 84: 18 |
 existeres. 100: 14 |
 existimanda. 44: 24 |
 existimandum. 93: 5 |

existimari. 6: 17 |
 existimas. 46: 15 | 89: 12 |
 existimatione. 88: 22 |
 existimationes clandestinas. 73: 1 |
 existimentur. 96: 10 |
 existimes. 10: 21 |
 existimet. 58: 15 |
 exit. 78: 14 |
 exitiale. 72: 10 |
 exitialis. 58: 10 |
 exitus. 82: 19 |
 exoleverat. 93: 20 |
 exolutus curis. 88: 15 |
 exorata numina. 7: 16 |
 exoratus. 32: 16 |
 exornat. 100: 15 |
 exortam. 11: 12 |
 exortus. 23: 18 |
 expanditor annis. 34: 15 |
 expavit. 24: 13 |
 expectarent. 78: 16 |
 expectas. 52: 18 | 54: 6 |
 expectatum. 9: 13 | 30: 5 |
 expectatus. 26: 10 |
 expediat. 31: 14 | 70: 15 | 78: 2 |
 expeditionibus. 20: 10 |
 expellere. 40: 6 |
 experiemur. 77: 11 |
 experiendum. 47: 22 |
 experientia. 90: 3 |
 experimento. 35: 18 | 48: 5 | 56: 3 | 84: 22 |
 experimentum. 79: 9 | 88: 4 |
 experientur. 30: 21 |
 experirentur. 26: 5 |
 experiri. 35: 10 | 51: 2 | 69: 6, 9 |
 experts. 30: 2 |
 experti. 72: 8 |
 expertum honoribus. 71: 16 |
 expertus. 14: 11 | 49: 5 | 13 | 94: 19 |
 expetant. 50: 5 |
 expetebant. 13: 18 |
 expetitis. 87: 2 |
 expetito. 68: 8 |
 experuntur. 36: 19 |
 expiavit. 38: 6 |
 explanavit. 75: 3 |
 expletus honoribus. 66: 14 |
 explicat. 91: 25 |
 expofultum. 84: 24 |
 expresserint. 83: 2 |
 expresseit. 75: 3 | 82: 24 |
 exprimat. 64: 23 |
 exprimebat. 4: 6 |
 exprobrati. 60: 10 |

exquisita

VOCABULORUM.

exquisita. 57: 5 |
 exsanguem frontem, *id est*
non erubescens. 40: 7 |
 expirante libertate. 67: 7 |
 exstructum. 66: 3 |
 extemplo. 64: 18 |
 extendendi consularus. 71: 11 |
 extendit. 56: 12 |
 externis. 10: 11 |
 exterorum. 23: 15 |
 extinctam disciplinam. 23: 6 |
 extitisse. 8: 11 |
 exitit. 7: 7 |
 extollis. 70: 12 |
 extorqueret. 67: 1 |
 extorto. 22: 7 |
 extraneis. 42: 11 |
 extraneos. 44: 11 |
 extrema. 76: 4 |
 extructa. 78: 5 |
 extulerat. 34: 9 | 83: 6 |
 exturbat mala sterilitatis. 36: 17 |
 exturbatis. 57: 13 |
 exturbentur. 40: 6 |
 exuberet annus omnis usus nostris. 33: 10 |
 exuerant. 71: 19 |
 exultationem. 79: 4 |

F.

Fabricios. 17: 13 |
 fabrorum. 62: 21 |
 facere. 6: 21 | 62: 8 | 85: 1, 9 |
 faceremus. 84: 3 |
 facerent. 6: 21 | 23: 12 | 74: 5 |
 faceret. 14: 7 | 44: 10 | 55: 6 | 70: 3 |
 faces. 82: 21 |
 faciant. 85: 1 | 93: 19 |
 facias. 61: 8 | 70: 15 | 71: 24 | 68: 11 | 80: 9 | 87: 25 | 92: 18 | 99: 19 |
 faciat. 5: 10 |
 faciebant. 77: 21 |
 faciebas. 82: 5 |
 faciendi. 16: 1 |
 faciendum. 62: 4 |
 facies, *nom.* 39: 16 | 59: 9 | 62: 2 | 65: 1 | 81: 11 | 82: 11 | 91: 1 |
 facile. 6: 9 | 31: 10 | 42: 11 |
 facilitate. 59: 14 | 95: 15 |

Plinius.

facilitatem. 5: 5 | 53: 9 |
 facilius. 49: 11 | 76: 16 | 94: 13 | 96: 3 |
 facimus. 78: 23 |
 facis. 15: 6 | 28: 16 | 52: 19 | 53: 13 | 70: 10 | 73: 11 | 82: 11 |
 facie. 28: 17 | 48: 10 | 87: 5 |
 faciunt. 49: 6 | 50: 3 | 65: 5 |
 facta. 21: 5 | 22: 11 | 65: 4 | 76: 20 | 85: 5 | 89: 6 |
 facti. 100: 12 |
 factis. 80: 18 |
 factum. 12: 14 | 15: 1, 20 | 14: 7 | 22: 1 | 25: 2 | 32: 6 | 52: 6 | 81: 13 | 94: 21 |
 facturi. 13: 19 |
 facturos. 25: 13 |
 facturum. 74: 18 | 100: 7 |
 facturus. 87: 6 |
 factus. 10: 5, 17 | 12: 7 | 38: 5 | 64: 18 | 73: 11 | 94: 5 |
 facultas. 94: 14 |
 facultatibus. 49: 1 |
 fallacem. 37: 6 |
 fallentis. 77: 4 |
 fallere. 21: 16 |
 falsa. 21: 16 |
 falsas. 84: 26 |
 falsis. 47: 25 |
 falsum. 97: 14 |
 fama. 14: 11 | 29: 3 | 64: 18, 19 | 72: 26 | fama admirationis tuæ. 19: 2 |
 fama. 69: 5 | 80: 1 | 91: 24 |
 famam. 32: 11 | 61: 21 | 84: 28 |
 fame. 36: 5 |
 famas. 34: 3 | 35: 16 |
 familiaritatis. 27: 6 | 94: 5 |
 familiariter. 95: 23 |
 fando. 94: 20 |
 fas. 7: 17 | 99: 17 |
 fasses. 71: 14 |
 tal/cibus. 86: 3 |
 fascium. 66: 3 |
 fastidio. 29: 1 | 64: 1 |
 fastidium. 24: 15 |
 fastigii. 70: 20 |
 fastigio. 101: 1 |
 fastigium. 60: 5 | 63: 1 | 81: 15 |
 fastis. 68: 3 | 100: 11 |
 fastos referare. 68: 1 |
 fateremur. 82: 25 |
 fatereris. 26: 2 |

fato. 15: 7 | 102: 8 |
 fatorum. 3: 11 |
 faucibus. 101: 18 |
 faveas. 101: 12 |
 favete. 72: 14 | 102: 18 |
 f-vor. 7: 19 | 38: 4 | 64: 22 | 72: 9 |
 fax tumultus. 12: 4 |
 feceras. 32: 14 |
 fecerat. 12: 2 | 67: 15 |
 fecerint. 52: 10 | 75: 5 |
bis |
 fecerit. 5: 10 | 102: 8 |
 fecero. 80: 16 |
 fecerunt. 14: 16 |
 fecimus. 40: 13 | 83: 8 |
 fecisse. 12: 5 | 75: 6, 18 |
 fecisses. 32: 14 |
 fecisset. 14: 10 | 95: 12 |
 fecisti. 10: 14 | 46: 10 | 47: 18 | 89: 11 | 100: 23 |
 fecit. 5: 8 | 10: 7 | 11: 1 | 13: 19 | 44: 14 | 72: 17 | 18 |
 fefellerunt. 73: 4 |
 fefellerit. 75: 4 |
 felicem. 5: 9 | 83: 23 | 96: 18 |
 felices. 5: 9 | 24: 6 | 35: 12 | 82: 15 | 83: 3 | 84: 7 |
 felicitas. 83: 24 | 92: 12 |
 felicitate. 83: 24 |
 felicitatem. 92: 13 |
 felicitati. 84: 10 |
 felicitatis. 68: 17 | 71: 5 |
 feliciter. 11: 4 | 82: 9 | 93: 2 |
 felicius. 10: 8 | 84: 8 | 95: 13 |
 felix. 88: 9 |
 feracissimis. 34: 7 |
 feracius. 48: 6 |
 fera. 16: 10 |
 ferarum. 32: 4 | 39: 5 | 90: 6 |
 feras, *nom.* 89: 13 | 90: 8 |
 ferat. 53: 9 | 92: 13 |
 fercula pegmata. 22: 10 |
 fere. 29: 9 |
 ferebantur. 67: 8 |
 ferendam. 10: 1 |
 ferentes. 35: 24 |
 feres. 46: 17 |
 ferientes. 17: 7 |
 feris. 90: 4 |
 ferociam cohibere. 18: 11 |
 ferocissimis. 16: 8 |
 ferre. 20: 10 | 49: 9 | 74: 10 | 90: 17 |
 ferream. 40: 7 |

c.

INDEX

- ferrent. 17 : 3 |
 ferres. 17 : 11 | 95 : 7 |
 ferro. 61 : 1 |
 ferrum. 23 : 17 |
 fertiles. 35 : 8 |
 ferunt. 11 : 3 |
 feruntur. 36 : 19 |
 fessis. 17 : 10 | fessis rebus. 11 : 15 |
 festinatis senectutis insignibus. 7 : 12 | festinatis honoribus. 79 : 24 |
 fiat. 52 : 10 |
 fide. 33 : 7 | 59 : 15 |
 fidelissime narraverit. 65 : 11 |
 fidelitate. 77 : 12 |
 fidem. 36 : 11 | 83 : 13 | 84 : 2 |
 fidem gaudii iteraturus. 28 : 5 |
 fidem unius anni fallacem. 37 : 6 |
 fides. 4 : 1 | 24 : 7 | 47 : 13 | 77 : 10 | 79 : 1 | fides certissima divinitatis. 15 : 7 |
 fidissimam. 56 : 3 |
 fiducia. 31 : 7 | 83 : 26 | 100 : 7 | 102 : 4 |
 fiduciam. 80 : 13 |
 fieres. 26 : 3 |
 fieret. 12 : 15 | 13 : 20 | 30 : 2 | 80 : 11 |
 fieri. 51 : 14 | 68 : 20 | 75 : 2 | 89 : 2 |
 fiet. 25 : 10 |
 figuram. 64 : 22 |
 filii. 14 : 1 bis | 44 : 17, 20 | 98 : 8 |
 filio. 31 : 15 | 40 : 14 | 44 : 7, 16, 26, 27, 28 | 98 : 1 |
 filios. 31 : 20 |
 filium. 10 : 16, 17 | 11 : 15 | 12 : 8 | 14 : 15 | 98 : 10 | 102 : 3 |
 filius. 10 : 2 | 12 : 6 | 13 : 7 | 15 : 1 | 19 : 4 | 44 : 17, 22 | 45 : 3 | 67 : 20 |
 fine. 66 : 16 | 82 : 15 | 101 : 10 |
 finem. 20 : 4 | 28 : 16 | 100 : 5 |
 fingendi. 6 : 3 |
 fingenti. 7 : 1 |
 fingeremus. 82 : 24 |
 finibus. 62 : 22 |
 finis. 93 : 4 |
 finiuntur. 71 : 24 |
 firmitas. 7 : 11 |
 firmitate. 20 : 13 |
 filci. 47 : 2 |
 filco. 41 : 11 | 88 : 20 |
 filcum. 41 : 7 | 47 : 9 |
 filcus. 34 : 1 | 42 : 3 |
 fit. 60 : 5 | 65 : 11 | 75 : 12 | 87 : 8 |
 fiunt. 50 : 8 | 52 : 5 | 85 : 16 | 99 : 26 |
 flagitii. 32 : 11 |
 flamine. 15 : 5 |
 flaminis. 61 : 4 | 64 : 13 |
 flexibiles quamcumque in partem ducimur. 51 : 4 |
 flore. 27 : 11 |
 florent. 50 : 2 |
 florenti. 63 : 13 |
 florentem. 99 : 5 |
 florescit. 64 : 17 |
 fluctus. 39 : 12, 17 | fluctus frangere. 90 : 14 |
 fluitantia vela. 90 : 12 |
 flumen. 37 : 4 |
 flumina. 22 : 5 | 57 : 15 | 78 : 17 | 91 : 2 | 91 : 6 |
 flumine. 35 : 16 |
 fluminibus. 22 : 3 | 30 : 5 | 34 : 10 bis |
 fluminis. 35 : 21 |
 fluxit. 36 : 10 |
 fluxum. 37 : 10 |
 focus. 79 : 5 |
 fecundissima gente. 36 : 4 |
 fecunditatem. 36 : 12, 17 |
 fecunditatis. 26 : 21 | 34 : 13 | 36 : 18 |
 foeda. 58 : 1 | 90 : 20 |
 foemina. 92 : 19 |
 foeminas. 26 : 20 |
 foemineus pallor. 55 : 3 |
 foeminis. 93 : 3, 17 |
 foenus reposcere. 37 : 6 |
 fontes. 20 : 18 | 57 : 15 |
 fores. 55 : 11 | 88 : 18 |
 foret. 85 : 20 |
 fori pacem. 66 : 7 |
 foribus. 8 : 5 | 55 : 1 |
 foris. 92 : 5 |
 formam. 64 : 21 |
 formanti. 7 : 2 |
 formas, *verbis*. 53 : 1 | 96 : 13 |
 formaverit. 102 : 8 |
 formidine horrescere. 90 : 18 |
 formosum. 5 : 2 |
 foro. 39 : 1 | 42 : 2 |
 fortasse. 41 : 7 | 44 : 12 | 47 : 19 | 83 : 27 | 85 : 16 | 88 : 1 | 94 : 2 |
 forte. 3 : 9 | 78 : 16 | 101 : 1 |
 fortia. 21 : 5 |
 fortis. 95 : 11 |
 fortissime. 99 : 9 |
 fortissimum. 5 : 2 | 12 : 12 |
 fortiter. 70 : 7 | fortiter amat
- Caesarem. 42 : 1 |
 fortitudine. 6 : 14 | 21 : 13 |
 fortitudo. 21 : 15 |
 fortuna. 20 : 13 | 28 : 13 | 39 : 3 | 59 : 3 | 71 : 25 | 81 : 16 | 91 : 22 | 92 : 9 | 93 : 6 | 94 : 7 | 96 : 13 |
 fortuna. 13 : 5 | 30 : 9 | 60 : 12 | 87 : 5 | 91 : 10 | 97 : 1 |
 fortunam. 13 : 21 | 35 : 9 |
 fortunis. 88 : 22 |
 forum. 38 : 14 | 53 : 14 | 86 : 7 |
 foveat. 36 : 16 |
 foves. 49 : 19 |
 fover. 37 : 7 |
 fovere. 95 : 23 |
 fractas claustris, feras domitiaeque. 90 : 8 |
 frænatam. 77 : 2 |
 frænator potestatis animus. 64 : 16 |
 fragile ævum & breve. 87 : 13 |
 fragilitatis humanæ vices. 31 : 15 |
 fragorem remorum. 90 : 17 |
 frangere fluctus. 90 : 14 |
 frangerentur. 62 : 11 |
 frangeret. 37 : 11 |
 frangit. 100 : 24 |
 frater. 15 : 1 | 45 : 8, 9, 20 |
 fraudata regio ubertate. 35 : 3 |
 fraus. 76 : 16 |
 flemus. 66 : 9 |
 frequent. 72 : 21 |
 frequententur. 58 : 6 |
 frequenter. 86 : 7 |
 frequentet. 54 : 12 |
 frequentia. 56 : 8 |
 frequentia. 27 : 11 |
 freta. 90 : 15 |
 freti. 77 : 1 |
 fronte. 55 : 3 | fronte gravi. 47 : 2 |
 frontem. 40 : 7 | 83 : 16 |
 fructum. 78 : 11 |
 fructus. 95 : 14 |
 fruebamur. 39 : 8 |
 fruerentur. 57 : 18 |
 frueris. 94 : 11 | 97 : 20 |
 frugalissimo principi. 59 : 1 |
 frugalitas. 46 : 20 | 56 : 11 |
 frugalitate. 6 : 11 | 97 : 4 |
 frugalitatis. 50 : 6 |
 frugi. 96 : 10 |

VOCABULORUM.

frui. 68: 9 |
 fruimur. 62: 3 |
 fruitur. 95: 15 |
 frumenta. 35: 17 |
 frustra. 31: 8 | 34: 12 | 51: 6 |
 53: 11 | 56: 5 |
 fruuntur. 48: 9 |
 fucatum nihil, nihil subdo-
 lum. 77: 3 |
 fuerant. 30: 3 | 43: 8 |
 fueras. 13: 6 | 27: 4 |
 fuerat. 52: 2 | 99: 6 |
 fuerint. 50: 16 | 68: 20 | 69:
 17 | 72: 25 |
 fuerit. 21: 18 | 29: 8 | 45: 14 |
 56: 6 | 88: 9, 12 | 91: 25 |
 101: 1 |
 fuerunt. 32: 20 | 52: 13 | 67:
 16 | 82: 23 |
 fuga. 54: 13 |
 fugacibus feris. 90: 4 |
 fugati. 15: 11 |
 fugerent. 39: 12 |
 fugiant. 50: 5 |
 fugiebat. 25: 5 |
 ful. 102: 24 |
 fulle. 9: 8 | 11: 1 | 25: 6 |
 30: 11 | 63: 13 | 69: 4 |
 15 |
 fulsissent. 76: 5 |
 fulsisset. 3: 8 | 8: 10 | 12: 4 |
 30: 6 | 36: 5 | 44: 19 | 45:
 3 |
 fulisti. 8: 8 |
 fulistis. 92: 11 |
 fuit. 11: 10 | 12: 1 | 13:
 17 | 14: 6 | 23: 12 | 25:
 3 | 30: 2 | 32: 14 | 35:
 5 |
 fulmine iacto afflaverat.
 99: 1 |
 fundabatur. 11: 9 |
 fundata legibus civitas. 39:
 2 |
 fundaverat egregia constitu-
 tione. 80: 4 |
 funeri. 46: 2 |
 funestorum principum. 62:
 1 |
 fungereris. 89: 8 |
 fungeris. 89: 8 |
 fungi. 98: 18 |
 furor. 48: 2 |
 furorem. 8: 10 |
 furoris. 22: 2 |
 futuri. 25: 11 | 90: 3 |
 futuros. 28: 7 | 61: 25 | 68:
 16 | 83: 19 |
 futurum. 13: 4 | 25: 2 |
 futururus. 39: 13 | 88: 4 |

G.

GAneam clandestinam.
 57: 4 |
 gaudeamus. 83: 11 |
 gaudeat. 52: 16 |
 gaudebamus. 82: 4 |
 gaudebant. 23: 15 | 91:
 4 |
 gaudebimus. 69: 6 |
 gaudendi. 28: 5 |
 gaudens. 32: 16 |
 gaudentes. 102: 23 |
 gaudentibus. 32: 16 |
 gaudentium. 83: 2 |
 gaudet. 99: 26 |
 gaudia. 27: 18 | 62: 3 | 71:
 22 |
 gaudii. 28: 5 | 61: 2 |
 gaudio. 60: 12 | 81: 6 |
 83: 9, 14 | 97: 20 | 100:
 16 |
 gaudium. 5: 5 | 26: 25 | 27:
 15 | 31: 10 | 72: 2 | 79: 4 |
 11 | 85: 3 | 88: 6 | 92: 10 |
 99: 3 |
 gelu. 91: 6 | gelu Danubius
 ripas jungit. 16: 9 |
 geminatus honor. 100: 5 |
 genere. 4: 10 | 34: 6 | 47:
 24 | 64: 15 |
 generi. 79: 21 | 98: 14 |
 generis humani. 9: 4 | 39:
 14 | 67: 9 | generis clari-
 tas. 67: 21 | 80: 5 |
 genialem torum. 11: 7 |
 genitum. 12: 12 | 33: 9 |
 genitus. 20: 9 |
 genium. 61: 6 |
 genius. 37: 3 |
 gente. 36: 4 |
 gentem. 36: 14 |
 gentes. 16: 10 | 19: 5 | 33:
 8 | 36: 19 | 65: 19 | 81:
 3 |
 gentibus. 35: 8 | 69: 2 |
 gentilitate. 43: 3 |
 gentilitates laceras colligere.
 45: 15 |
 gentis. 79: 20 |
 gentium. 20: 17 | 22: 12 |
 59: 7 |
 genueris. 11: 2 |
 genuerit. 102: 8 |
 genuisse. 98: 7 |
 genuit. 11: 4 | 27: 19 | 32: 12 |
 100: 18 |
 genus. 6: 2 | 27: 11 | 31: 4 |
 50: 19 | 52: 16 | 81: 4 | 89:
 8 |
 gerendo. 68: 11 |
 gerere. 69: 15 | 78: 13 | 87:
 6 |

geri. 49: 6 |
 gerimus. 100: 2 |
 geris. 49: 7 |
 Germaniae. 12: 14 | 20:
 5 |
 Germaniam. 19: 4 |
 Germanici. 12: 14 | 18:
 10 |
 Germanicus. 13: 2 |
 geserat. 71: 12 |
 gessisti. 68: 20 |
 gestibus. 62: 11 |
 gestiebant. 45: 13 |
 gestient. 20: 21 |
 gestiunt. 40: 6 |
 gestu. 77: 9 |
 gestum. 5: 3 | 65: 17 | 67: 11 |
 76: 2, 3 |
 gestus. 65: 18 |
 gignit. 64: 9 |
 glacie duratus Danubius in-
 gentia tergo bella tran-
 sportat. 16: 10 |
 gladiatorem. 38: 4 |
 gladiatores. 38: 7, 9 |
 gladiatorum. 62: 21 |
 gladios. 23: 14 |
 gloria. 6: 7 | 11: 16 | 13:
 13 | 14: 11 | 25: 7 | 29: 3 |
 32: 9 | 42: 2 | 48: 9 |
 52: 10 | 64: 13 | 65: 6 |
 75: 4 | 92: 15 | 94: 4 |
 95: 15 | 99: 10 |
 gloriabamur. 99: 2 |
 gloria. 7: 9 | 33: 4 | 36:
 10 | 73: 8 | 80: 21 |
 gloriam. 7: 6 | 11: 9 | 14:
 2 | 18: 10 | 21: 17 | 65:
 17 | 72: 4 | 90: 7 | 91:
 26 | 92: 7 | 95: 2 | 99:
 23 |
 gloriari. 84: 17 |
 gloriata. 34: 4 |
 gloriosissimum fructum. 78:
 11 |
 gloriosum. 66: 1 |
 gradu. 13: 23 |
 gradum. 45: 7 | 90: 1 |
 gradus. 27: 2 | 45: 25 | 54: 1 |
 60: 8 |
 Graculus. 18: 5 |
 grandioribus victimis. 60:
 3 |
 grassatorum. 38: 12 |
 grata. 47: 19 |
 gratas. 35: 8 |
 grate. 61: 16 |
 gratia. 23: 9 | 29: 7 | 40:
 16 |
 gratiam. 8: 13 | 10: 15 | 63:
 7 | 101: 3 |
 gratiarum. 4: 2, 10 | 6:
 2, 20, 22 | 62: 5 | 98:
 16 |
 gratias. 3: 6 | 6: 7, 9, 25 |
 16: 7 | 39: 19 | 61: 6 |
 64 |

I N D E X

65: 7 | 30: 24 | 81: 4 | 98: 19 |
 gratior. 95: 19 |
 gratiorem. 6: 17 | 50: 17 |
 gratiores. 99: 12 |
 gratissimum. 32: 5 | 99: 20 |
 gratissimus labor. 90: 10 |
 gratius. 27: 6 | 39: 7 |
 gratos. 84: 22, 23 |
 gratuita. 44: 2 |
 gratulandum. 79: 12 |
 gratulantes. 71: 20 |
 gratulantibus. 81: 8 |
 gratulationem. 46: 6 |
 gratulationis. 71: 22 |
 gratum. 27: 3, 4, 5 | 86: 17 |
 gratus. 6: 14 | 46: 1 | 48: 3, 10 |
 grave. 43: 1 |
 gravem. 22: 9 |
 graventur dominum, *grate ferant*. 50: 18 |
 gravi. 47: 2 |
 gravior. 17: 7 |
 graviores. 39: 10 |
 gravissimam injuriam. 43: 9 |
 gravitas. 77: 7 |
 gravitate. 57: 7 | 91: 17 |
 gravitati. 7: 10 |
 gravitatis. 52: 10 |
 graviter. 83: 25 |
 greges hostiarum. 61: 9 |
 gremio. 11: 13 | 37: 5 |
 gremium. 74: 21 |
 gubernacula retorqueret. 95: 12 |
 gubernaculis. 9: 7 | gubernaculis affides. 90: 13 |

H.

Habeant. 40: 9 | 84: 26 |
 habeantur. 93: 16 |
 habeat. 46: 4, 20 | 69: 23 |
 habebantur. 43: 8 |
 habebatur. 15: 12 | 90: 5 |
 habemus. 57: 12 |
 habendus. 12: 11 *bis* |
 habent. 6: 3 | 21: 6 | 40: 6 | 47: 14 | 51: 13 | 79: 7 | 83: 3 |
 habere. 76: 17 | 80: 6, 13 | 83: 3 |
 haberentur. 92: 6 |
 haberes. 20: 16 |
 haberet. 47: 22 | 58: 9 |

69: 22 |
 haberetur. 45: 1 | 71: 5 |
 habes. 42: 5 | 53: 3 | 58: 19 | 93: 25 | 96: 9, 11 |
 habes in complexu, oculis, auribus. 53: 7 |
 habet. 8: 14 | 32: 8 | 44: 21 | 68: 12 | 72: 17 | 87: 19 | 91: 22 | 93: 10 | 95: 24 |
 habetur. 6: 26 |
 habitare. 53: 12 |
 habitatore. 58: 1 |
 habitu. 27: 12 | 77: 9 |
 habitus. 66: 5 | 83: 6 |
 habuerat. 99: 3 |
 habuissimus. 46: 11 |
 habuissent. 80: 7 |
 habuit. 73: 12 |
 hac. 17: 12 | 29: 13 | 37: 4 | 52: 10 | 67: 9 | 92: 18 |
 haecenus. 44: 12 |
 haec. 5: 10 *bis* | 6: 8 *bis* | 9: 7 | 17: 1 | 18: 9 | 21: 2 | 22: 4 | 23: 18 | 31: 12 | 34: 8 | 35: 20 | 43: 6 | 55: 2 | 56: 4 | 58: 11 | 62: 14 | 63: 5 |
 haereat. 85: 3 |
 haerede. 48: 7 | haerede necessario. 10: 24 |
 haeredem. 10: 19 |
 haeredibus. 42: 11 |
 haereditas exilis. 46: 1 |
 haereditate. 44: 17 | 46: 3 |
 haereditatem dare. 45: 21 |
 haereditatis. 44: 20 |
 haeres. 44: 27 | 46: 2, 6 | 47: 25 |
 haeret. 28: 16 |
 haeremat. 35: 1 |
 hamos. 48: 13 |
 hanc. 11: 13 | 14: 8 | 42: 7 | 51: 11 *bis* | 52: 19 | 53: 10 | 60: 7 | 63: 6 |
 has. 8: 14 | 82: 20 | 83: 17 | 84: 18 |
 haulerit campus sudores. 20: 21 |
 hausta. 49: 1 |
 hebetabat ingenia. 80: 15 |
 hebetari gladios. 23: 14 |
 hercule. 13: 19 | 50: 15 |
 hesternum. 73: 13 |
 hi. 32: 20 | 50: 1 *bis* | 72: 5 | 83: 19 |
 hic, *pronom.* 7: 6 | 15: 1 | 20: 1 | 30: 4 | 31: 7 | 36: 16, 17, 18 | 39: 13 | 52: 5 |
 hic, *adverb.* 6: 25 | 34: 3 |

75: 20 | 76: 1 |
 hilares. 54: 9 |
 hilaritate. 7: 9 |
 hinc. 12: 15 | 26: 25 | 34: 11 | 35: 23, 24 | 59: 4, 6 | 60: 8 *bis* | 78: 16 |
 his. 19: 6 | 25: 14 | 29: 12 | 30: 2 | 32: 23 *ter* | 42: 10 | 43: 1 | 44: 8 | 45: 10 |
 hircere. 85: 11 |
 Hispania. 20: 6 |
 histrione. 62: 13 |
 hoc, *pronom.* 4: 13 | 6: 1 | 7: 12 | 10: 3 | 11: 1, 15, 18 | 12: 9 | 13: 6, 16, 18 | 14: 16 | 15: 4, 10 | 19: 7 | *adverb.* 26: 9 | 40: 13 |
 homine. 45: 19 |
 hominam. 4: 14 | 30: 10 |
 homines. 3: 3 | 7: 18 | 10: 8 | 11: 3 | 13: 18 | 25: 13 | 28: 20 | 43: 2 | 45: 5 | 48: 7 | 51: 7, 13 | 52: 15 | 58: 3 | 60: 5 | 71: 18 | 74: 8 | 82: 19 |
 hominibus. 4: 14 | 71: 17 | 98: 15 |
 hominis. 71: 21 *bis* |
 hominum. 9: 5 | 11: 5, 14 | 26: 13 | 29: 1 | 32: 12 | 39: 20 | 50: 19 | 52: 16 |
 honestarunt. 7: 5 |
 honestasti templis. 14: 16 |
 honestiores. 45: 24 |
 honestissimum. 94: 4 |
 honestum. 50: 4 |
 honor. 6: 26 | 28: 20 | 41: 5 | 45: 1 | 57: 9 | 60: 4 | 62: 14 | 63: 18 | 72: 19 | 80: 26 | 96: 14 | 100: honor capitis. 7: 11 |
 honore. 3: 4 | 27: 4 | 63: 4 | 66: 4 | 67: 1 | 68: 9 | 79: 26 | 80: 1, 26 | 82: 2 | 86: 18 | 102: 3, 18 |
 honorem. 15: 3 | 53: 2 | 65: 17 | 72: 4 | 73: 12, 17 | 79: 21 | 81: 12 | 87: 7, 17 | 93: 18 | 96: 9 | 99: 4, 10 |
 honores. 25: 14 | 45: 22 | 50: 1 | 62: 17 | 63: 14 | 64: 13 | 79: 15 | 80: 25 | 87: 6 | 99: 12 | 101: 15 | 102: 21 |
 honori. 467: 5 | 73: 19 | 100: 25 |
 honoribus. 63: 9 | 71: 16 | 87: 3 | 100: 13 | hgnoribus excusatus & expletus. 66: 14 | hono-

VOCABULORUM.

ribus festinatis. 79: 24 |
honoris. 38: 6 | 80: 21 |
horrea. 36: 7 |
horreis. 33: 11 |
horrendas imagines. 61: 4 |
horrentibus scopulis. 90: 1 |
horresceret. 90: 18 |
horret. 31: 15 |
horror. 55: 2 |
horrore. 85: 13 |
horribatis. 17: 7 |
hortis. 73: 18 |
hortos. 88: 12 |
horum. 11: 10 bis | 50: 12 | 60: 1 | 72: 3 | 96: 6 bis |
hos. 15: 9 | 47: 18 | 50: 18 | 63: 1 | 80: 19 | 96: 6, 7 bis, 13 |
hospes magnus. 21: 1 |
hospitia. 24: 15 |
hospitum. 25: 4 |
hostes. 15: 11 | 17: 1 | 21: 15 | 23: 12 | 64: 8 |
hostiarum. 8: 1 | 61: 9 | 66: 6, 12 |
ex hostico hostili agro. 33: 11 |
hostilem. 66: 9 |
hostilia facere. 23: 12 |
hostilibus. 22: 8 |
hostis. 33: 5 | 71: 16 |
hostium. 21: 18 | 23: 16 | 91: 5, 6 |
huc. 36: 13 |
huic. 7: 3 | 14: 2 | 51: 5 bis | 58: 10 | 72: 26 bis | 80: 20 | 90: 9 | 102: 19 |
huius. 5: 3, 7 | 33: 4 | 47: 11 | 54: 13 | 91: 15 |
huiusmodi. 28: 6 |
humana. 31: 15 |
humani. 9: 4 | 39: 14 | 61: 11 | 67: 9 |
humanis. 94: 11 | 101: 11 |
humanissimus. 69: 3 |
humanitas. 28: 11 | 56: 12 | 81: 17 |
humanitate. 6: 10 | 7: 5, 10 |
humanitatem. 5: 5 |
humanitatis. 53: 8 |
humano. 98: 14 |
humentes. 35: 2 |
humeri. 29: 2 |
humoris. 11: 18 | 14: 12 | 26: 13 | 67: 12 |
humefcentes oculos. 83: 13 |
humile est principi. 94: 10 |

humilitatis. 81: 17 |
humus. 29: 4 |
hunc. 5: 2 | 10: 21 bis | 11: 5 | 27: 19 | 32: 7 | 35: 9 | 41: 12 | 48: 5 | 72: 10 | 77: 6 | 82: 9 | 99: 3 | 102: 16 |
hyemem. 16: 14 |

I.

Iactantia. 44: 24 |
iacto. 99: 1 |
iam. 5: 6 | 7: 11 ter | 8: 3 | 13: 2 ter, 23 | 14: 3, 10 | 15: 13 | 17: 8 | 18: 11 | 20: 13 | 22: 7 | 24: 10 |
iamdudum. 60: 1 | 65: 3 |
iampridem. 63: 17 |
ibi. 63: 8 | 79: 7 | 86: 13 |
ibit in secula fuisse principem, cui. 63: 13 |
ictus. 17: 7 | 61: 1 | 90: 18 |
id. 6: 21 | 8: 3 | 11: 12 | 32: 18 | 33: 9 | 40: 13 | 45: 16 | 48: 11 | 69: 11 | 71: 13 | 94: 20 | 96: 16 |
idcirco. 21: 20 |
idem. 4: 5 | 13: 18 | 14: 16 | 38: 9 bis | 45: 11 | 46: 10 | 52: 6 | 58: 20 | 75: 6 bis, 7, 14, 16 | 87: 2, 3 | 90: 10, 11 | 91: 20 | 92: 11 | 93: 8 bis | 100: 13 |
identidem. 4: 16 | 74: 19 | 76: 9 |
ideo. 23: 3 | 40: 11 | 50: 19 | 68: 20 | 79: 13 | 93: 10 |
ideoque. 97: 10 |
id est. 35: 3 |
ieiuna & sterili materia. 76: 8 |
ieiunis. 57: 1 |
igitur. 5: 13 | 8: 8 | 35: 3, 18 | 44: 4 | 64: 5 | 72: 7 |
ignari. 30: 16 |
ignarus. 13: 3 | 49: 10 | 75: 16 |
ignavia. 76: 19 |
ignibus. 38: 6 | 61: 5 |
ignota. 74: 16 |
ignotas. 65: 20 |
ignotis. 48: 3 |
ii. 48: 8 |
iidem. 52: 12 | 71: 18 |
iis. 15: 4 | 44: 3 |
iidem. 21: 2 | 27: 17 | 34: 13 | 40: 1 | 45: 4 | 71: 17 | 99: 1 | 102: 5 |
illa. 8: 5 | 14: 1 | 13: 17 | 17: 3 | 20: 5 | 28: 13 | 29: 9 | 36: 8 | 53: 15 | 54: 15 |
illas. 4: 6 | 28: 18 | 60: 11 | 91: 15 |
illam. 11: 9 | 40: 7 | 45: 2 | 57: 3 | 68: 12 | 85: 12 | 92: 18 | 101: 3 |
illas. 6: 3 | 39: 6 | 82: 21 |
illatas. 22: 5 |
ille. 3: 12 | 4: 13 | 5: 11 | 7: 5 | 6 | 10: 3, 5 | 13: 18 | 14: 10 | 15: 1 | 20: 5, 9 | 22: 3 | 25: 3 | 26: 10 |
illi. 10: 3 | 14: 6 | 16: 12 | 25: 5 | 27: 19 | 30: 3, 15 | 33: 2 | 35: 4 | 38: 13 | 40: 12 | 45: 10 | 50: 7 | 55: 12 | 58: 11 |
illibata. 29: 8 |
illic. 74: 3 |
illidere. 60: 12 |
illis. 4: 15 | 16: 2, 9 | 38: 8 | 42: 8 | 43: 1 | 48: 9 | 53: 8 | 62: 3 | 72: 20 | 73: 15, 19 | 84: 27 | 93: 12, 15 | 99: 16 | 102: 5 |
illiros cibis hamos. 48: 13 |
illius. 58: 9 | 61: 8 |
illo. 5: 13 | 38: 11 | 48: 7 | 61: 4 | 68: 17 | 79: 10, 19 | 83: 25 | 98: 19 | 102: 19 |
illorum. 23: 12 | 76: 2, 15 | 87: 12, 21 |
illos. 14: 16 | 15: 10 | 24: 3, 6 | 29: 2 | 47: 18 | 58: 12 | 67: 7, 11 | 71: 2 | 72: 7 | 77: 14 | 79: 22, 23 |
illuc. 36: 3, 13 |
illucescat. 78: 24 |
illud. 4: 5 | 5: 6 | 6: 14 | 9: 3, 6 | 10: 9 | 11: 10 | 13: 17 | 14: 7, 10 | 25: 6, 13, 16 | 27: 18 | 37: 3 | 39: 19 | 41: 2, 11 | 42: 4 |
illum. 5: 9 | 8: 10, 13 | 13: 10 | 15: 4 | 18: 1 | 40: 13 | 42: 1 | 47: 20 | 69: 1 ter | 70: 16 | 75: 20 |
illustratur. 76: 9 | 79: 22 | 92: 4 |
imagines. 61: 4 | 66: 10 |
imaginibus. 13: 22 | 64: 20 |
cuij

I N D E X

- imbecilli. 83: 11
 imbribus. 34: 5
 imbuebantur. 90: 4
 imbuit. 31: 12 | 92: 14
 imbuti. 49: 8
 imitantur. 79: 16
 imitari. 51: 9 | 79: 17 | 93: 9
 imitationis. 18: 1
 imitatus. 14: 16
 imitetur. 92: 17
 immanes. 66: 7
 immanibus. 22: 10
 immanissima. 54: 15
 immanitas. 53: 4
 immanitatem. 39: 5
 immanium. 58: 21
 immensa. 30: 8 | 57: 14 | 89: 12
 immensi. 19: 6
 immensus. 16: 15 | 22: 3
 immensum. 59: 6 | 65: 11
 immigrant. 57: 19
 imminere. 23: 11 | imminere minacibus ripis. 66: 8
 immines. 57: 1
 imminuta. 86: 15
 immorantur laudibus. principum. 62: 20
 immortale. 14: 7
 immortalibus. 7: 2
 immortalitate. 15: 8
 immortalitatem. 31: 4
 immortalitatis. 73: 7
 immortalium. 3: 3
 immotus. 90: 19
 immunes. 45: 10
 immanis. 44: 17
 immunitatem. 44: 6, 30
 imo. 10: 4 | 27: 8 | 41: 7 | 49: 7 | 65: 9 | 76: 2 | 77: 14 | 78: 8 | 79: 24 | 94: 6 | 96: 8
 impares. 41: 4
 impatiens. 94: 1
 impendii. 31: 4
 impendiis. 46: 21
 impendio. 32: 14
 impensum. 25: 8
 imperanti. 13: 15
 imperantis. 28: 9
 imperare. 8: 7 | 13: 2 | 18: 7
 imperat. 18: 7
 imperata. 16: 1
 imperator. 9: 4 | 10: 24 | 11: 13 | 12: 5, 6, 15 | 13: 2, 5, 8, 21 | 14: 5 | 17: 13 | 19: 4 | 20: 7 | 21: 4, 11
 imperatore. 21: 16 | 67: 4 | 75: 7 | 94: 6, 7
 imperatorem. 7: 17 | 8: 6 | 9: 15 | 12: 13 | 13: 4 | 24: 4 | 25: 2 | 26: 5 | 27: 15 | 61: 17 | 62: 6 | 66: 11 | 75: 7 | 97: 9 | 98: 5
 imperatores. 66: 15
 imperatori. 13: 7 | 26: 22 | 28: 11
 imperatoribus. 61: 24 | 97: 9
 imperatoris. 9: 15 | 11: 12 | 23: 19 | 25: 17 | 52: 7 | 58: 12 | 61: 18 | 102: 3
 imperatorium. 16: 3 | 17: 3
 imperatorum. 62: 9 | 99: 9
 imperatur. 93: 26
 imperaturi. 8: 8
 imperaturum. 10: 25
 imperaturus. 10: 22
 imperia. 20: 9
 imperii. 3: 14 | 12: 10 | 16: 6 | 21: 19 | 23: 3 | 42: 9 | 46: 20 | 54: 7 | 59: 3 | 62: 22 | 65: 15
 imperio. 3: 5 | 10: 5 | 11: 16 | 25: 9 | 26: 18 | 51: 11 | 66: 1 | 77: 15 | 83: 9 | 89: 1
 imperitet. 91: 9
 imperium. 8: 10 | 9: 12, 15 | 10: 3, 12 | 11: 10, 17 | 12: 5 | 13: 11 | 14: 12 | 15: 10 | 45: 5 | 52: 11 | 57: 16, 17 | 74: 4 | 91: 1
 impetrasset. 30: 17 | 43: 8 | 45: 17
 impetratum. 38: 1
 impetraverunt. 16: 7
 impie. 44: 8
 impietas. 38: 4 | 48: 1
 implemus. 58: 13
 impleret oculos spectaculo. 26: 17
 impleri conspectu sobolis. 30: 19
 impleveris. 21: 1
 implicata. 49: 1
 implorantibus. 52: 18
 imploratus. 9: 16
 importari curru. 26: 12
 importat bona fecunditatis. 36: 18
 impositos. 30: 14
 imposuit. 83: 10
 impressum reipublicæ vulnus. 9: 4
 improbarent. 85: 15
 improbat. 72: 16
 improbe. 44: 8
 improbem. 81: 8
 improvifus. 76: 14
 impudentia. 55: 4
 impune. 32: 14
 impunitatem. 80: 18
 imputandi. 45: 18
 imputantibus. 81: 10
 imputare. 24: 14 | 69: 2
 imputari. 67: 5 | 79: 1
 impures. 28: 15
 in. 5: 13 | 6: 7 | 7: 4 bis, 6 bis, 18 | 9: 6, 13, 14 | 10: 10, 15 | 11: 6 ter, 13 | 12: 4, 8 | 13: 13, 14 | 14: 3, 4, 5 | 15: 2, 3, 6 | 16: 11 | 17: 3 | 21: 2 bis, 12 | 22: 14 | 23: 12, 14
 in publicum manifestus. 59: 4
 in brevi tempore. 32: 11
 in praesentia. 21: 2
 in publicum egredi. 30: 12
 inaccessa. 56: 4
 inaffectedata veritas verborum. 77: 8
 inane. 93: 23
 inanes. 21: 16
 inania & vacua navigia. 35: 22
 inanibus & jejunis. 57: 2
 inascensum locum. 75: 20
 inauditum. 10: 6 | 94: 20
 incanduit alto pulvere. 34: 12
 incautos. 77: 11
 incedat. 92: 17
 incedebas pedibus. 28: 12
 incedere. 86: 6
 incederes. 27: 7
 incedis. 28: 12
 incensu. 83: 15
 incerti. 100: 20
 incertum. 64: 18 | 70: 14
 incestu. 92: 14
 incestuum noctium. 74: 7
 incesti principis. 60: 9
 incidenda. 84: 14
 incidere. 25: 5
 incideret. 17: 7
 incidi. 30: 20 | 32: 26
 incidisset. 12: 4
 inciditur nomen tuum monumentis aeternae laudis. 63: 12
 incipi. 63: 8
 incipientes. 67: 1
 incipientis. 28: 9
 incipimus. 63: 8
 incitamentum. 31: 17
 inclaruisse artibus. 91: 14
 inclusa. 54: 16
 inclusit. 55: 9
 inclusos. 40: 5
 inclusus. 9: 5
 incognitam. 39: 5 | 88: 10

VOCABULORUM.

- incoleret. 39: 13 |
 incolumem. 62: 6 | 77: 18 |
 incolumi. 63: 13 |
 incolumitatem. 49: 15 |
 inconcusus. 90: 19 | 101: 19 |
 inconsultus. 92: 4 |
 incunabula. 18: 9 |
 indagine pœnarum inclusos. 40: 5 |
 inde. 11: 16 | 21: 4 | 23: 9 | 24: 11 | 26: 19, 25 | 28: 3 | 30: 20 | 34: 2 bis, 3 | 35: 22 | 37: 10 | 57: 10 | 59: 4 | 63: 8 | 78: 36 | 83: 6 | 91: 13 | 93: 10, 11 |
 indecora. 52: 8 |
 indecora nominibus corpora. 22: 9 |
 indefessus. 20: 10 |
 inflexa maturitas ætatis. 7: 12 |
 indicio. 8: 1 |
 indicium. 12: 9 | 15: 12 | 68: 2 | 96: 10 |
 indicationibus pressi. 33: 13 |
 indigeat. 94: 7 |
 indigeret. 20: 8 |
 indignabuntur. 83: 21 |
 indignationem. 22: 2 |
 indignum. 45: 18 | 87: 5 | 62: 12 |
 indixerat. 67: 18 |
 indomitus. 20: 10 |
 induceret. 14: 18 |
 inducias inibant. 15: 14 |
 inducit. 58: 11 |
 inductum. 9: 9 | 38: 12 |
 induebatur solum segetibus. 34: 7 |
 induere. 68: 18 |
 indulgentia. 26: 6 | 80: 1 |
 indulgentiæ fortunæ. 91: 10 |
 indulgentiam. 71: 19 | 84: 10 |
 indulgentissimi parentis. 44: 14 |
 indulgentissimus. 98: 20 |
 indulsit. 45: 11 |
 industria. 24: 7 |
 industriæ. 50: 2 | 80: 13 |
 induxit. 68: 3 | 88: 2 |
 inediam. 17: 2 |
 iners. 20: 6 |
 inertia. 23: 7 |
 inertiae. 50: 5 | 68: 16 |
 inertiam. 6: 13 |
 ineffe. 44: 1, 23 | 69: 9 |
 inest. 69: 12 | 83: 9 | 97: 2 |
 inevitabile. 47: 21 |
 ineuntium. 17: 8 |
 inexpugnabile. 56: 4 |
 infamia. 92: 5 |
 infantia. 30: 20 |
 infantium. 30: 13 | 31: 11 | 32: 25 |
 infecta. 16: 3 |
 infectum. 89: 2 |
 inferre. 16: 14 | 23: 2 | 45: 26 | 90: 1 |
 inferrent. 46: 8 |
 infidelis recti magister metus. 51: 12 |
 infidum. 76: 15 |
 infimis. 24: 4 |
 infinita. 19: 5 |
 infinitæ. 64: 16 |
 influentibus negotiis, *confluentibus*. 89: 11 |
 infra. 71: 3 | 85: 20 bis |
 ingemiscamus. 62: 3 |
 ingenia. 51: 2 | 80: 15 | ingenia cœnarum exquisita. 57: 5 |
 ingenii. 82: 22 |
 ingenio. 30: 8 | 46: 11 | 50: 4 | 88: 11 |
 ingeniosior. 63: 15 |
 ingenta. 24: 13 |
 ingenium. 71: 21 | 83: 1 |
 ingens. 14: 11 bis | 27: 17 | 42: 4 | 58: 8 | 75: 4 |
 ingentes. 61: 8 | 62: 22 |
 ingenti. 40: 10 | 78: 4 | 98: 7 |
 ingentia. 16: 10 | 22: 9 | 31: 5 | 58: 4 | ingentia robora virorum. 39: 4 |
 ingentibus. 16: 4 | 34: 10 |
 ingentis. 71: 5 |
 ingentium. 21: 1 | 79: 22 |
 ingenuorum. 32: 19 |
 ingerentibus. 94: 22 |
 ingrata. 26: 4 |
 ingratus. 6: 14 | 48: 10 | 70: 11 | 94: 14 |
 ingrediente per publicum. 28: 13 |
 ingredientem. 92: 17 |
 ingressu. 27: 1 |
 ingressus. 26: 11 | 76: 10 |
 ingressum. 8: 4 |
 inibant. 15: 15 |
 inhospitale litus. 39: 13 |
 inimicas vitis artes. 53: 5 |
 inique. 94: 2 |
 iniquis. 48: 1 |
 iniquitas. 46: 5 |
 iniquitatibus. 89: 1 |
 iniquitatis. 46: 15 |
 inire. 17: 11 |
 inisti. 67: 5 |
 initio. 66: 13 |
 initium. 3: 2 | 20: 3 |
 injungeret. 13: 8 |
 injungimus. 101: 17 |
 injunxeratis. 102: 13 |
 injunxeris. 94: 16 |
 injuria. 33: 10 | 46: 6 |
 injuriam. 34: 8 | 43: 9 |
 injuriarum. 80: 23 |
 injurias. 44: 26 |
 injuriis. 42: 10 | 98: 13 |
 innata. 24: 14 |
 innixi. 77: 1 |
 innixus. 11: 18 |
 innocens. 32: 18 |
 innocentia. 6: 16 |
 innocentiam. 56: 4 |
 innocentissimus. 40: 2 |
 innocentium. 49: 4 | 64: 5 |
 innumerabiles. 60: 11 |
 innutritus bellicis laudibus. 21: 8 |
 inopina ficitate. 34: 8 |
 inopinata. 38: 3 |
 inprimis. 51: 13 | 53: 9 | 73: 6 | 83: 25 | 85: 15 |
 inquam. 58: 17 | 87: 20 |
 inquirant. 79: 2 |
 insanabiles. 31: 16 |
 inscia. 73: 16 |
 inscripserat. 53: 11 |
 inscripserit. 53: 13 |
 infectari. 61: 20 |
 infectione. 32: 11 |
 infederant. 38: 14 |
 infederat. 8: 4 | 71: 15 |
 infedit cœlum ac sidera. 3: 13 |
 insequi. 61: 17 |
 inferi. 44: 8 |
 inferviam. 102: 25 |
 inferuntur. 81: 4 |
 infidat. 91: 19 |
 infidantes. 73: 2 |
 infidias. 23: 16 | 55: 9 |
 infidiosa. 76: 14 |
 infidiosissimo principe. 102: 19 |
 insigne. 11: 13 | 100: 3 |
 insignibus. 7: 13 |
 insinuavit. 72: 11 |
 inistro torpore. 76: 19 |
 insolens. 35: 15 |
 insolenter. 44: 8 |
 insolentiæ. 22: 1 |
 insolita. 81: 11 |
 insolitæ. 36: 5 |
 insolito. 26: 16 |
 insolitum. 70: 9 |
 inspicere. 95: 23 |
 inspicere. 91: 26 |
 insomnes. 73: 14 |
 instabile. 26: 23 |
 instabili. 31: 10 |
 instantem. 22: 12 |

I N D E X

instant. 23: 10 |
 instar. 33: 3 | 43: 10 | 61: 2 |
     89: 11 |
 instare. 61: 1 |
 instinctu. 83: 8 |
 insticisti. 27: 17 |
 insticit. 33: 2 |
 instituendo. 62: 21 |
 instituerunt. 3: 1 |
 institui. 42: 9 | 93: 2 |
 instituit. 88: 2 | 92: 14 |
 instruendum. 84: 27 |
 insulas. 40: 3 |
 insuper. 44: 26 |
 insurgere publicis utilitati-
     bus, *invigilare*. 76: 12 |
 intactam. 44: 15 |
 intactus affectione omni.
     37: 14 |
 integra & illibata cogitatio-
     nibus reservari. 29: 8 |
 integritatis. 50: 2 | 100: 6 |
 intelligam. 102: 15 |
 intelligamus. 4: 15 |
 intelligatur. 4: 10 |
 intelligere. 8: 7 |
 intelligerent. 28: 2 |
 intelligerentur. 76: 4 |
 intelligi. 45: 14 |
 intelligimus. 95: 2 |
 intelligit. 42: 1 |
 intemperantius. 79: 7 |
 intende. 73: 1 |
 intendetes, *augeres*. 24: 6 |
 intendi. 23: 11 |
 intenta bonitas in omnia &
     accincta. 35: 6 |
 intentæ. 91: 16 |
 intentio. 81: 18 | 87: 16 |
 inter. 3: 11 | 7: 1, 17 | 10: 8 |
     14: 9 | 17: 13 | 20: 5 |
     24: 14 | 25: 2 | 28: 15, 19 |
     34: 2 | 45: 5 bis, 11 | 48: 3 | 54: 7 |
 interea. 47: 18 | 85: 7 |
 intercedente. 44: 9 |
 intercedere casibus. 30: 9 |
     intercedere. 89: 1 |
 intercepti. 61: 9 |
 interceptum. 22: 5 |
 intercessurus. 6: 23 |
 interciperet. 84: 13 |
 interdum. 54: 10 |
 intererat. 25: 1 | 26: 4 |
 interesse. 11: 1 | 13: 11 | 69: 23 |
     93: 8 |
 interestet. 69: 21 |
 interest. 48: 4 | 56: 9 | 75: 17 |
     99: 11 |
 interfuisisti. 73: 7 |
 interfuso mari. 22: 3 |
 interiacentis foli vastitas.
     19: 5 |
 interitum. 58: 5 | 1.

internuncios & interpretes.
     24: 7 |
 interpretabatur. 38: 9 |
 interpretaretur. 61: 22 |
 interpretationem. 68: 12 |
 interprete. 66: 5 |
 interpretes. 24: 7 |
 interritus. 75: 1 |
 interrogabantur. 85: 11 |
 interrogandus. 46: 19 |
 interrogavit. 85: 8 |
 interrogemus. 83: 17 |
 interroget. 84: 1 |
 interrogo. 74: 20 |
 interis. 69: 18 |
 intervalla. 71: 23 |
 intestinum malum excidisti.
     39: 2 |
 intimo. 65: 19 |
 intimos. 91: 24 |
 intra. 10: 20 | 34: 15 | 73: 15 |
 intras. 60: 4 |
 introitus. 28: 6 |
 introspectat. 84: 1 |
 intruenti. 64: 10 |
 intrueri. 22: 10 | 39: 8 | 58: 2 |
     81: 12 |
 intuitus. 45: 3 |
 intulerit. 6: 18 |
 intulissent. 46: 8 |
 intulisti. 15: 2 |
 inturbatus. 75: 1 |
 invaluisse. 27: 11 |
 invaluit. 11: 19 |
 invaserunt. 15: 11 |
 invehi. 26: 12 |
 inveneris. 10: 22 |
 invenias. 95: 22 |
 inveniebantur. 43: 11 |
 invenire. 90: 11 |
 inveniretis. 20: 11 |
 invenit. 32: 20 | 82: 23 | 87: 18 |
 inventio. 83: 2 |
 inventum. 40: 16 |
 invicem. 10: 2 | 36: 20 |
     45: 9 | 59: 11 | 72: 13 bis |
     92: 11 | 93: 6, 7 |
 invicti. 11: 12 |
 invidere. 95: 2 |
 invidia. 93: 4 |
 invidiæ. 97: 1 |
 invidiosum. 45: 21 |
 invidiosus. 67: 3 |
 invidus. 20: 7 |
 invigilare. 76: 12 |
 invisa. 78: 1 |
 invisere. 89: 3 |
 invisit. 50: 16 |
 invisus. 102: 24 |
 invita. 78: 9, 15 |
 invitantia limina irruit. 55: 11 |
 invitatio benigna. 57: 9 |
 invictis. 83: 1, 100: 24 |

invicem. 64: 20 | 95: 16 |
 invitus. 94: 18 | 95: 20 |
 inumbrator legatorum di-
     gnitas. 23: 19 |
 inundatione. 35: 3 |
 invocaretur grandioribus
     victimis. 60: 3 |
 invocatum. 89: 4 |
 invocavit. 35: 4 |
 inusitata gloria. 6: 6 |
 inusitato iudicio. 7: 19 |
 joci. 57: 9 |
 Jove. 3: 11 | 20: 9 |
 Jovi. 21: 10 |
 Jovis. 11: 8, 13 | 60: 6 | 61: 7 |
 ipia. 23: 14 | 27: 1 | 53: 14 |
     58: 4 | 59: 7 | 62: 16 | 64: 16 |
     77: 7 | 82: 8 | 91: 24 |
     92: 17 |
 ipia. 62: 5 |
 ipsam. 85: 12 |
 ipsas. 22: 6 |
 ipse. 8: 7 | 15: 6 | 17: 7, 10 |
     20: 7 | 21: 14 | 22: 13 |
     32: 8 | 34: 6, 13 | 48: 3, 8 |
     49: 13 | 54: 6 |
     55: 2 | 57: 2 | 58: 11 |
     61: 5 |
 ipsi. 5: 4 | 21: 1 | 25: 5 | 32: 12 |
     36: 7 | 47: 3 | 52: 12 |
     57: 12, 18 | 68: 10 | 76: 5 |
     98: 10 |
 ipsius. 73: 15 | 84: 6 |
 ipsius. 56: 4 | 86: 4 |
 ipso. 3: 11 | 4: 10 | 6: 26 |
     14: 13 | 16: 8 | 24: 8 |
     28: 13 | 77: 18 | 79: 19 |
     86: 18 | 95: 13 | 99: 24 |
 ipsum. 43: 11 | 82: 5 |
     90: 8 |
 ipsos. 6: 15 | 29: 4 | 58: 12 |
     72: 2 | 84: 21 | 96: 13 |
 ipsum. 8: 10 | 12: 15 | 15: 10 |
     22: 11 | 26: 11 | 27: 16 |
     37: 4 | 39: 19 | 45: 17 |
     49: 10 | 56: 11 | 59: 12 |
 ira. 31: 16 | 55: 3 |
 iracundia. 48: 1 |
 iræ. 75: 4 |
 iram. 22: 2 | 78: 8 |
 irarum. 12: 3 |
 irasceret. 46: 13 |
 iratos. 39: 17 | 76: 16 |
 ire. 13: 12 | 25: 1 |
 irridendam. 73: 10 |
 irruerit. 14: 18 |
 irrisum. 93: 23 |
 irrisamentum irarum. 12: 3 |
 irritantur armis arma. 56: 6 |
 irritis. 30: 16 |
     irrogatione.

VOCABULORUM.

irrogatione. 46: 14 |
 irrogatum. 43: 1 |
 irrupit. 55: 11 |
 irruptio. 90: 6 |
 is. 23: 11 | 65: 10 |
 ista. 50: 6 | 71: 24 | 72: 25 |
 76: 12 | 81: 19 | 84: 7 | 91: 2 | 15 |
 ista. 60: 10 |
 istam. 48: 1 | 90: 7 |
 iste. 6: 26 |
 isti. 50: 2 | 70: 14 |
 istis. 79: 6 | 102: 13 |
 istius. 10: 11 |
 isto. 32: 15 | 53: 12 | 97: 6 |
 98: 18 |
 istud. 10: 25 | 12: 1 | 3 |
 62: 17 | 67: 19 | 70: 5 |
 71: 21 | 74: 18 | 75: 5 |
 8 | 78: 23 | 81: 9 | 88: 3 |
 istum. 73: 12 |
 ita. 3: 2 | 4: 5 | 8: 13 | 10: 2 | 14: 10, 15 | 18: 7 |
 20: 15 | 25: 10 | 29: 4 |
 33: 8 | 34: 4 | 36: 8 |
 39: 1 | 42: 10 | 43: 9 |
 45: 15 | 46: 1 | 48: 12 |
 50: 17 |
 itaque. 10: 14 | 11: 6 | 24: 4 | 52: 13 | 25: 7 | 26: 2 | 43: 1 | 49: 8 | 54: 7 |
 item. 15: 7 | 70: 19 |
 iter. 10: 6 | 24: 11 | 25: 6 | 38: 13 | 61: 9 | 84: 27 | 86: 7 |
 102: 22 |
 iteraturus. 28: 4 |
 iterum. 32: 26 | 88: 2 bis |
 99: 26 | 100: 2 |
 itinera. 37: 7 |
 itineris. 20: 1 |
 iubeat. 13: 12 |
 iubebis. 32: 26 |
 iubentis. 13: 14 |
 iubere. 45: 16 |
 iuberet. 6: 24 |
 iubes. 76: 17 | 18 | 77: 3 |
 iubet. 102: 5 |
 iucundiores. 48: 10 |
 iucundissimum. 94: 10 |
 iucunditatem. 57: 6 |
 iucundius. 95: 13 |
 iudicabant. 93: 14 |
 iudicare. 84: 21 |
 iudicari. 102: 17 |
 iudicas. 79: 19 |
 iudicasse. 88: 21 |
 iudicem. 41: 12 |
 iudices. 42: 5 |
 iudicii. 79: 9 | 85: 9 | 102: 2 |
 iudiciis. 26: 3 | 74: 11 | 93: 18 |
 iudicio. 11: 2 | 49: 7 |
Plinius,

50: 1 | 58: 18 | 69: 4 | 100: 12 |
 iudicium. 7: 18 | 11: 5 | 13: 17 |
 80: 14 | 82: 6 | 16 | 95: 24 |
 iuga. 89: 13 |
 iugum. 15: 13 |
 Juliae leges. 47: 10 |
 iungit. 16: 10 |
 iunxisti. 28: 8 |
 Jupiter. 3: 14 | 101: 11 |
 iura. 43: 8 | 44: 5 | 45: 11 |
 66: 6 |
 iurandum. 75: 16 |
 iurati. 78: 21 |
 iurasti. 75: 9, 18 |
 iurati. 75: 14, 15 |
 iuraverat. 86: 11 |
 iuraveris. 78: 21 |
 iuraveris. 75: 16 |
 iuravit. 75: 2 |
 iure. 13: 10, 18 |
 iurjurando. 76: 4, 7 | 86: 12 |
 ius. 86: 15 | in ius veni. 41: 10 |
 iusjurandum. 75: 2 |
 iusserant. 71: 20 |
 iusseris. 59: 15 |
 iussisse. 74: 1 |
 iussisti. 30: 20 |
 iussit. 45: 5 | 87: 10 |
 iustis. 96: 15 |
 iustissimus. 69: 3 |
 iustitia. 61: 6 | 87: 15 |
 iustitiam. 37: 14 |
 iustus. 87: 9 |
 iuvabat. 39: 18 | 60: 12 |
 iuvar. 36: 11 | 41: 1 |
 iuvenes. 26: 17 | 79: 13 |
 iuvenibus. 72: 21 | 79: 20 |
 iuventa. 11: 19 |
 iuventus. 80: 9 |
 iuventutis. 53: 1 | 90: 3 |
 iuxta. 54: 3 | 65: 19 |

L.

Labor. 30: 14 | 90: 6, 10 | 95: 24 |
 laborabo. 6: 4 |
 laborantia recta. 26: 22 |
 labore. 6: 13 | 13: 22 | 18: 3 |
 28: 12 | 87: 2 |
 laborem. 24: 5 |
 labores. 20: 9 | 88: 12 |
 laboribus. 91: 12 |
 laboriosa. 95: 3 |
 laboriosissimo officio. 99: 8 |
 laboris. 20: 3 | 50: 5 | 89: 12 |
 101: 9 |
 laborum. 10: 10 |
 laceras. 45: 15 |
 laccros. 61: 3 |
 lacerorum. 91: 9 |
 lacrymarum. 83: 13, 16 |
 lacrymas. 44: 19 | 83: 18 |
 lacymis. 5: 11 | 14: 15 | 95: 9 |
 lacum. 57: 14 |
 lacus. 90: 16 |
 laedrentur. 7: 8 |
 Laëlii. 97: 5 |
 lata. 10: 10 | 27: 14 | 82: 14 |
 latabantur. 50: 10 | 63: 3 |
 latabaris. 28: 12 |
 latabatur. 82: 7 |
 latantur. 4: 17 |
 latari. 6: 16 | 18: 6 | 58: 6 |
 lataris. 28: 12 |
 latemur. 62: 3 |
 lacerur. 52: 16 |
 lati. 45: 22 |
 laticiore materia. 32: 12 |
 latissima facies. 65: 1 |
 latissimum oculis. 30: 18 |
 latitia. 26: 26 | 72: 4 | 79: 12 | 83: 5 |
 latitiae. 61: 2 | 88: 7 |
 latitiam. 71: 22 | 88: 10 |
 latum. 97: 21 | 100: 17 |
 latum mirumque. 26: 11 |
 latum opere corpus. 91: 12 |
 latus. 11: 16 | 17: 6 | 78: 14 |
 lava, manu. 25: 4 |
 lamberet sanguinem propinquorum. 54: 16 |
 languescere. 23: 14 |
 languide. 34: 9 |
 lapsum disciplinam. 23: 6 |
 lapsu. 35: 2 |
 laqueos. 48: 13 |
 latem. 54: 4 |
 larga manu. 31: 7 |
 largam materiam beneficiendi. 44: 15 |
 largiatis. 47: 1 |
 largiatur. 31: 19, 20 |
 largimur. 16: 6 |
 largior fluxit Nilus. 36: 10 |
 largiris. 58: 16 |
 laetus cruor. 8: 1 |
 lassetur. 71: 25 |
 late. 7: 14 |
 latent. 9: 2 |
 lateri. 28: 16 |
 latibulis. 16: 12 |
 Latium, ius Latii. 43: 7 |
 45: 10 |
 latronum. 38: 13 |
 latuti. 43: 2 bis |
d.

I N D E X

latus. 27: 9 | 59: 6 |
laudabantur. 62: 13 |
laudabas. 17: 7 | 82: 7 |
laudabilia. 65: 5 |
laudabilius. 92: 3 | 93: 17 |
laudanda. 47: 19 |
laudandus. 71: 6 |
laudare. 65: 4 |
laudari. 47: 9 | 62: 6 | 65: 5 | 80: 10 |
laudasse. 65: 11 |
laudat. 5: 4 |
laudator. 21: 7 |
laudatur. 61: 16 | 64: 17 |
laudaverim. 32: 3 | 91: 8 |
laude. 65: 10 | 80: 19 | 89: 10 | 97: 7 |
laudem. 48: 6, 10 | 52: 19 |
laudes. 62: 9 |
laudibus. 6: 7 | 19: 3 | 21: 9 | 24: 12 | 35: 12 | 53: 9 | 62: 19 | 82: 20 |
laudis. 37: 13 | 63: 12 | 76: 8 |
laudum. 7: 9 |
laurea. 11: 12 |
lauro. 18: 10 |
laurus. 21: 10 |
laus. 63: 5 | 66: 13 | 97: 12 | 98: 9 |
laxamenta curarum. 91: 20 |
laxior. 58: 10 |
legationum. 88: 18 |
legatorum. 23: 19 |
legatum. 13: 12 |
legatus. 13: 7, 23 |
legem. 45: 4 | 75: 14 |
legere. 95: 1 |
leges. 15: 15 | 41: 7 | 47: 10 | 75: 13 *bis*, 18 | 95: 26 |
legibus. 28: 18 | 39: 2, 3 | 69: 21 | 75: 10 *bis* |
lectiones. 19: 7 |
legis. 43: 6 | 50: 15 |
legum. 41: 5 | 86: 13 |
leniendum odium. 32: 17 |
lenta. 39: 10 |
leviora. 64: 21 |
levis. 20: 1 |
levitas. 76: 16 |
leviter. 29: 10 |
lex. 46: 4 |
liber. 31: 14 |
libenter. 46: 11 |
liber. 68: 3 | 89: 7 | 94: 1 |
libera. 36: 4 | 38: 3 |
liberae. 74: 1 |
liberales joci. 57: 9 |
liberalitas. 32: 20 | 39: 3 | 44: 16, 24 |

liberalitate. 6: 12 | 30: 8 | 32: 3 | 95: 9 |
liberalitatem. 37: 13 | 48: 9 |
liberalitati. 44: 23 |
liberalitatis. 30: 2 | 59: 15 |
liberalius. 54: 12 | 79: 8 |
liberasti. 47: 16 |
liberatus. 90: 6 |
liberi. 11: 2 | 32: 4 | 33: 1 | 38: 15 | 44: 29 |
liberis. 26: 7 | 28: 2 | 47: 13 | 79: 5 |
libero Marte. 17: 5 |
liberorum. 31: 11 | 44: 4, 30 |
liberos. 31: 5, 14, 17 | 44: 4, 10 | 45: 4 | 76: 17 | 91: 13 |
libertas. 4: 1 | 11: 8 | 29: 3 | 42: 2 | 87: 18 | 95: 19 |
libertate. 4: 17 | 15: 13 | 36: 20 | 49: 17 | 63: 16 | 67: 7 |
libertatem. 76: 11 | 77: 11 | 87: 16 |
libertatis. 31: 18 | 68: 1 |
libertatis posteros. 79: 23 |
libertis. 96: 8, 9 |
libertorum. 96: 5 |
libertos. 96: 11 |
liberum. 13: 6 | 28: 13 | 42: 5 | 52: 14 |
liber. 79: 1 |
libidinem. 6: 13 |
libidines. 28: 19 |
librares tela. 17: 5 |
liceat. 64: 14 | 69: 6 |
licebit. 59: 11 |
licemur. 58: 13 |
licentem. 34: 2 |
liceo. 41: 9 | 75: 11 |
licer, *verb.* 41: 12 *bis* | 42: 8 | 52: 15 | 61: 24 | 75: 14 | 101: 2 *bis* | *conj.* 10: 8 | 15: 4 | 39: 3 | 97: 14 | 98: 8 |
lictores. 27: 12 | 71: 20 |
lictorum. 71: 14 |
licuit. 84: 23 |
limen. 8: 4 |
limina. 55: 11 |
limine. 86: 1 | 91: 27 |
liminibus. 54: 1 |
linguam. 77: 2 |
liqueat. 3: 10 | 9: 13 |
liquida. 91: 7 |
litaverunt. 60: 12 |
lite aum. 78: 21 |
litis. 94: 21 |
litigatores. 88: 21 |
litigatoris amplitudo. 41: 11 |

litora. 33: 8 |
litore. 95: 6 |
litoribus. 33: 7 |
litus. 39: 13 |
livor. 68: 5 |
livorem. 6: 12 |
loci. 3: 12 |
locis. 21: 2 |
loco. 27: 15 | 79: 15 |
locorum. 20: 18 | 59: 13 |
locum. 14: 3 | 26: 23 | 30: 3 | 40: 10 | 62: 1 | 75: 20 | 76: 7 | 93: 21 | 96: 3 | 101: 8 |
locupletabant. 47: 9 |
locupletando *fisco non fedes*. 88: 20 |
locupletatas. 29: 11 |
locupletatis. 32: 6 |
locupletes. 31: 5 |
locus. 41: 4 | 59: 9 | 62: 9 | 64: 10 |
locutus. 102: 3 |
longa. 25: 15 | 61: 14 |
longam aetatem, gloriam. 14: 2 *bis* |
longe. 7: 14 | 30: 6 | 55: 12 *bis* |
longior. 29: 6 |
longius, nom. 35: 4 | 102: 21 | *adv.* 81: 17 |
longum. 67: 15 | 73: 10 |
loquar. 6: 10 |
loquebantur. 96: 7 |
loqueris. 87: 21 |
loqui. 85: 10 | 87: 21 |
loquimur. 4: 9, 12 |
loquor. 65: 12 |
lucem. 50: 14 |
lucos. 90: 2 |
luctus. 44: 21 |
ludibrium. 62: 11 | 90: 9 |
ludicras. 62: 13 |
ludis. 62: 10 |
ludus. 91: 15 |
lugebamur. 99: 2 |
lustrare. 91: 7 | 89: 13 |
lustrifices. 17: 11 |
lustrasti. 20: 13 |
lustratus. 33: 6 |
luxum. 57: 4 | 91: 11, 20 |
luxuria. 50: 6 |
luxuriam. 6: 11 |

VOCABULORUM.

M.

M Ach'nabancur exilia
 & cædem. 73: 16|
 made. 52: 10 | 98: 7|
 magis. 3: 5, 13 | 4: 13 | 6:
 21 | 13: 1, 15 | 14: 10 |
 15: 5 | 16: 11 | 19: 2 |
 21: 8 | 24: 9 | 26: 20 |
 29: 3 | 30: 10 | 32: 2 |
 37: 7 | 40: 13 | 47: 12 |
 53: 5, 15 *bis* | 58: 18 | 59:
 1, 10 |
 magister. 18: 5 | 51: 12 |
 magistratibus. 69: 20 | 80:
 8 |
 magistratu. 80: 26 |
 magistratus. 76: 1 | 80: 26 |
 86: 14 |
 magistratuam. 89: 2 |
 magist'is. 47: 3 | 53: 2 |
 magna. 6: 6 | 8: 11 | 34:
 11: 40 | 14: 54: 2 *bis* |
 61: 9 | 66: 16 | 80: 1 |
 83: 26 | 91: 22 |
 magnam. 54: 6 |
 magnanimitas. 68: 8 |
 magnanimitatem. 68: 7 |
 magni. 9: 16 | 58: 12 | 96:
 10 |
 magnifica. 99: 18 |
 magnificentius. 92: 1 |
 magnificum. 30: 7 | 66: 6 |
 91: 27 |
 magnificus. 59: 4 |
 magnis. 93: 19 |
 magnitudine. 47: 11 |
 magnitudinem. 71: 1 |
 magnitudinis. 71: 6 | 81:
 16 |
 magnitudo. 98: 2 |
 magno. 8: 11 | 13: 23 |
 19: 1 | 31: 3 | 44: 3 | 53:
 10 |
 magnopere. 91: 8 |
 magnos. 35: 13 | 96: 11 |
 magnum. 9: 3 *bis* | 12: 9 |
 13: 4 | 18: 5 | 21: 11, 12 |
 24: 16 | 31: 16 | 47: 21 | 58:
 3 | 65: 17 | 75: 18 | 81: 9 |
 97: 1 |
 magnus. 21: 1 | 70: 11 |
 71: 8 | 72: 19 | 86:
 6 |
 maiestate. 16: 6 |
 maiestatem. 7: 13 | 47: 12 |
 66: 4 |
 maiestati. 7: 10 | 69:
 20 |
 maiestatis. 14: 17 | 38: 6 |
 47: 10 | 73: 16 |
 major. 11: 14 | 13: 12 | 19:
 3 | 24: 1 *bis* | 26: 9 |

38: 1 | 65: 6 | 71: 8 | 72:
 24, 25 | 81: 14 | 97: 8 |
 100: 20 |
 maiore. 41: 7 | 62: 15 |
 83: 26 | 95: 15 | 102:
 4 |
 maiorem. 32: 25 | 59: 14 |
 68: 10 | 88: 10 |
 majores. 3: 1 | 40: 9 |
 maioribus. 13: 8 | 79: 24 |
 45: 1 |
 majus. 4: 16 | 15: 12 | 31:
 18 | 42: 4 | 57: 17 |
 65: 17 | 70: 12 | 75: 19 |
 mala. 36: 17 | 37: 13 | 42: 3 |
 64: 19 |
 male. 11: 4 | 32: 14 | 80:
 18 |
 malebas. 13: 6 |
 maledici. 38: 8 |
 mali. 6: 21 | 52: 16 | 65: 5 |
 73: 8 |
 maligna tellus. 36: 9 |
 malignitas. 68: 5 | maligni-
 tas principum. 80: 17 |
 malint. 42: 5 |
 malis. 41: 4 | 52: 5 | 61: 24 |
 77: 2 | 79: 3 | 84: 21 | 102:
 22 |
 malo. 23: 7 | 50: 16 | 62: 7 |
 77: 13 | 78: 19 | 97: 14 |
 101: 13 |
 malorum. 9: 1 | 50: 3 | 80:
 8 |
 malos. 46: 10 | 49: 5, 6 |
 50: 3 | 61: 18, 20 | 79: 8 |
 84: 2 |
 malui. 102: 22 |
 malum. 38: 15 | 39: 2 | 47:
 22 | 51: 8 |
 malus. 52: 4 |
 mancipiis. 45: 15 |
 mandandam memoria, lite-
 risque. 94: 21 |
 mandanti. 89: 9 |
 mandaret. 13: 10 |
 mandari. 84: 15 |
 mandaffes. 81: 19 |
 mandes. 95: 20 |
 manebat. 62: 9 | 93:
 23 |
 manebit. 100: 25 |
 manebunt. 60: 10 |
 manent. 48: 8 | 60: 10 |
 manes. 62: 1 |
 manet. 28: 11 | 64: 20 | 41:
 5 | 100: 25 |
 manibus. 18: 2 | 22: 11 | 35:
 16 | 90: 12 |
 manifestum. 35: 11 | 43: 1 |
 52: 9 | 62: 7 | 84: 20 |
 manifestus ac præfens deus.
 3: 12 |
 mansuetudine. 44: 25 |
 mansuetudinem. 5: 4 | 39:
 5 |

mansuetudo. 43: 6 |
 manu. 28: 11 | 31: 7 | 90: 1 |
 manu satellitum, turba.
 27: 10 |
 manum. 78: 7 | 81: 10,
 19 |
 manus. 22: 14 | 23: 17 |
 maridi fomno. 73: 13 |
 mare. 22: 5 | 33: 8 | 39: 19 |
 76: 15 |
 mari. 22: 3 | 30: 5 | 33: 5,
 8 | 36: 14 | 91: 11 |
 maria. 7: 1 | 16: 4 | 57: 15 |
 90: 11 | 95: 7 |
 maris. 8: 12 | 35: 24 | 39:
 20 |
 mariti. 92: 6, 14 |
 marito. 32: 10 |
 maritos. 91: 13 |
 maritum. 92: 17 |
 maritus. 24: 13 |
 Marte. 17: 5 |
 materia. 32: 12 | 64: 7 | 76:
 8 |
 materiam. 44: 16 | 45:
 18 |
 materiem. 35: 12 |
 matrem. 44: 5 |
 matris. 44: 4 |
 maturitas. 7: 12 |
 mavult. 96: 1 *bis* |
 maxima. 26: 21 | 54: 3 |
 95: 14 |
 maximam. 10: 2 |
 maxime. 27: 8 | 29: 6 |
 40: 1 | 44: 3 | 47: 5 |
 50: 17 | 52: 15 | 62: 6 |
 72: 19, 23 | 75: 17 |
 83: 3 | 93: 3 | 94: 6 |
 maximi. 11: 8 | 60: 6 | 61:
 7 | 72: 25 | 92: 6 | 97:
 11 |
 maximo. 14: 8 | 92: 8 |
 99: 9 |
 maximum. 31: 13 | 43: 9 |
 68: 13 | 72: 13 | 79: 10 | 80:
 13 | 97: 12 | 100: 8 | 102:
 4 |
 maximus. 60: 4 | 74:
 21 |
 me. 4: 1 | 6: 4, 7, 8 |
 32: 8 | 61: 13 | 65: 3 |
 74: 20 | 78: 7, 9 | 98: 17
bis | 102: 25 |
 mea. 4: 2 | 65: 12 |
 meam. 6: 4 |
 mecum. 6: 28 |
 medentium. 26: 18 |
 mederis. 52: 18 |
 media. 60: 2 |
 medio. 56: 9 | 96: 16 |
 mediocre. 90: 5 |
 mediocris. 29: 12 |
 med'ocriter. 84: 5 | 95:
 26 |
 meditati. 6: 1 | d ij

INDEX

- meditatione campestri. 17: 3 |
 medicatum carmen. 6: 18 |
 medium. 56: 12 | 76: 18 |
 medius. 69: 8 |
 mei. 102: 15 |
 meis. 74: 19 |
 melior. 18: 1 | 26: 9 | 28: 7 |
 49: 9 | 85: 10 |
 meliorem. 49: 7 | 88: 11 |
 97: 10 | 98: 2 | 100: 17 |
 melius. 51: 12 | 64: 22 |
 73: 2 |
 membra. 61: 3 | 91: 12 |
 meminimus. 101: 4 |
 meminerint. 25: 12 | 62: 5 |
 meminini. 102: 17 |
 meminisse. 95: 18 |
 meministi. 49: 6 |
 meministi. 4: 14 | 77: 12 | 92: 20 |
 memoranda. 39: 16 |
 memorandum. 71: 8 |
 memoria. 84: 13 |
 memorie. 94: 21 | 97: 17 |
 99: 6 |
 mensa. 56: 9 |
 mensem. 100: 14 |
 mensis. 63: 1 |
 mensis. 57: 8 |
 mente. 14: 16 | 90: 2 |
 mentem. 6: 17 |
 mentita sagacitate. 90: 9 |
 meo. 98: 18 |
 merces. 49: 18 | 50: 6 |
 mereantur. 83: 20 |
 mereatis. 35: 11 | 78: 5 | 85: 4 |
 mereatur. 22: 2 | 84: 1 |
 merebantur. 52: 12 | 78: 18 |
 merebare. 9: 12 | 25: 15 | 66: 12 |
 mereberis. 78: 4 |
 merenti. 6: 9 |
 merentibus. 72: 1 | 82: 4 |
 mererentur. 80: 7 |
 merere. 18: 11 |
 mereri. 23: 8 | 26: 2 | 82: 16 |
 mereris. 32: 24 | 78: 23 |
 mergi. 34: 11 |
 merita. 64: 6 | 84: 10, 25 |
 merita perquam modica. 70: 12 |
 meriti. 62: 6 |
 meritis. 25: 14 | 64: 21 | 70: 8 |
 merito. 97: 7 | 98: 8 | 99: 16 |
 meritorum. 82: 22 |
 merivum. 42: 4 | 58: 4 |
 61: 20 |
 merito. 31: 4 |
 meruerit. 97: 18 | 102: 18 |
 meruisse. 96: 17 |
 meruissent. 43: 4 | 63: 2 |
 meruisset. 96: 18 |
 meruissetis. 98: 10 |
 meruisti. 23: 2 | 48: 3 | 74: 12 | 95: 11 |
 meruit. 12: 16 | 71: 7 bis | 96: 3 |
 messes. 33: 11 | 35: 18 |
 messis. 36: 8 |
 Metelli. 97: 5 |
 metiantur. 96: 13 |
 metiaris. 41: 11 |
 metu. 29: 2 | 74: 6 | 78: 15 |
 metuebant. 23: 17 |
 metum. 15: 2 | 47: 11 | 80: 23 |
 metus. 4: 6 | 10: 7 | 16: 1 |
 40: 9 | 51: 12 | 55: 2 |
 63: 16 | 76: 19 | 82: 26 |
 99: 3 | 100: 24 |
 migraverant. 93: 21 |
 mihi. 3: 15 | 7: 2 | 17: 12 |
 23: 5 | 46: 17 | 64: 10 |
 65: 4 | 81: 17 | 102: 12, 16 |
 miles. 13: 23 | 21: 3 |
 militaria. 23: 13 |
 militaribus. 17: 3 |
 militem. 98: 5 |
 milites. 17: 1 | 26: 22 | 27: 12 | 29: 12, 14 |
 militiam. 20: 15 |
 militibus. 23: 9 | 29: 15 |
 militum. 17: 6 |
 mille. 40: 5 | 54: 1 |
 millia. 32: 19 | 59: 13 |
 minacibus ripis. 66: 8 |
 minae. 55: 2 |
 minarum. 23: 1 |
 minime. 64: 17 |
 minis. 61: 5 |
 minister. 11: 10 |
 minor. 98: 9 |
 minora. 91: 27 |
 minore. 52: 2 | 91: 4 |
 minorem. 68: 12 |
 minores. 64: 1 | 92: 6 |
 minoribus, posteris. 20: 21 |
 minuat. 99: 23 |
 minuendis. 72: 6 |
 minuire. 44: 26 |
 minus, *nom.* 15: 4 | *adv.* 4: 14 | 6: 5 | 13: 13, 16 |
 32: 19 | 33: 4 | 36: 5 | 45: 21 | 46: 17 | 52: 14 | 59: 7 |
 64: 11 | 71: 13 | 87: 18 | 88: 21 | 94: 11 | 95: 25 | 97: 8 |
 12: 98: 19 | 99: 4 |
 mirabamur. 83: 24 |
 mirabor. 91: 12 |
 miramur. 57: 6 |
 mirantibus. 74: 15 |
 mirarentur. 73: 8 |
 mirari. 26: 17 |
 miratus. 32: 10 |
 mirer. 20: 3 | 65: 18 | 68: 8 |
 81: 8 |
 mirum. 26: 11 | 36: 1 | 64: 11 | 99: 24 |
 misceres. 17: 4 |
 miscueras imperatorem
 commilitonemque. 24: 5 |
 miscuisti. 28: 9 |
 misera. 44: 27 | 76: 20 | 80: 35 |
 misera. 62: 9 |
 miseras. 38: 5 |
 miserat. 35: 17 |
 miseri. 83: 3 |
 miserit. 13: 11 |
 miseros. 84: 22 | 85: 11 |
 miseros ambitionis. 68: 4 |
 misisti. 102: 2 |
 missum. 12: 15 |
 mitis. 88: 19 |
 mitissimo. 9: 5 |
 mittantur. 35: 23 |
 mittenda. 84: 14 |
 mittis. 78: 2 |
 moderantur. 28: 19 |
 moderate. 6: 24 |
 moderatio. 21: 8, 14 | 74: 10 | 93: 10 |
 moderatione. 21: 14 | 23: 2 | 28: 3 | 45: 21 | 65: 13 |
 moderationem. 6: 5 | 70: 4 |
 moderationis. 12: 9 | 63: 4 | 64: 3 | 87: 14 |
 moderator. 67: 10 |
 moderator. 17: 8 |
 moderatus. 13: 21 |
 modestia. 8: 12 | 13: 22 |
 25: 16 | 27: 13 | 67: 19 |
 68: 9 | 83: 10 | 88: 8 | 92: 18 |
 modestiae. 54: 4 | 87: 21 |
 102: 12 |
 modestiam. 6: 4 | 68: 7 |
 69: 21 | 93: 15 |
 modestum. 24: 11 |
 modi. 46: 3 |
 modica. 70: 12 | 92: 13 |
 modici. 63: 14 |
 modicum. 86: 5 |
 modis. 62: 11 |
 modo, *nom.* 81: 15 | *adv.* 4: 4 | 15: 11 | 22: 14 | 23: 13 | 32: 2 | 40: 3 | 44: 2 | 71: 45: 3 | 48: 6 |
 51: 9 | 58: 3 | 61: 21 |

VOCABULORUM.

71: 19; 20 bis | 82: 5 | 83: 6 | 84: 1 | 91: 23 | 102: 18 |
modum. 35: 21 | 64: 4 | 83: 9 |
modus. 52: 5 |
mœnia. 23: 10 |
mœnibus. 64: 8 |
mœreret. 39: 15 |
mœstos. 32: 12 | 102: 22 |
molem. 49: 12 |
molli. 35: 2 | 37: 4 |
molliant. 91: 10 |
molliret animos. 37: 11 |
molliſſimis auribus, *verecundis*. 79: 5 |
momento. 10: 2 | 44: 18 |
momentum. 65: 9 |
monebantur. 30: 15 |
monebat. 76: 20 |
monitore. 27: 5 |
monitus. 86: 2 |
monſtrabantur. 21: 2† 97: 5 |
monſtrantem. 47: 20 |
monſtres. 102: 9 |
monte. 22: 3 |
montes. 19: 6 | 22: 5 |
montibus. 91: 11 |
montium. 89: 12 |
monumentis. 87: 15 | 102: 11 | æternæ laudis. 63: 12 |
monumentorum. 84: 15 |
mora. 78: 20 | 86: 1 | 88: 17 | 99: 13 |
moram. 73: 10 |
morbos. 31: 16 |
more. 8: 2 | 18: 6 | 45: 12 | 89: 3 |
mores. 20: 17 | 52: 11 | 53: 1 | 61: 15 | 93: 10 |
mori. 48: 7 |
moribus. 25: 13 | 47: 8 | 51: 3, 7 | 53: 12 | 69: 7 | 88: 23 | 96: 18 |
moris. 17: 11 | 65: 20 | 91: 6 |
mortale. 14: 7 |
mortales. 64: 11 |
mortalium. 8: 14 | 89: 6 | 93: 20 |
mortem. 61: 22 |
mortis. 37: 12 |
morum. 51: 1 | 99: 23 |
mos. 3: 4 | 13: 8 |
motum. 8: 11 |
mox. 12: 6 | 14: 15 | 20: 14 | 22: 11 | 102: 25 |
mulctaret. 46: 14 |
mulieribus. 93: 5 |
multa. 29: 7 | 40: 15 | 46: 23 | 48: 8 | 57: 17 | 58: 9, 10 | 65: 5, 12 | 66: 2 | 82: 26 | 83: 8, 25 |

multiplicata ſemina reſtituat. 37: 5 |
multis. 32: 6 | 61: 24 | 79: 12 | 92: 4 |
multo. 5: 11 | 55: 4 |
multorum. 76: 14 |
multos. 94: 13 |
multum. 20: 4 | 69: 7 | 70: 1 |
mundi. 89: 5 |
munera. 6: 27 | 48: 13 |
munere. 7: 12 | 10: 4 | 20: 11 | 35: 24 | 98: 18 | munere educationis. 30: 21 |
muneri. 44: 16 |
muneribus. 16: 5 | 42: 6 | 61: 23 | 95: 10 | 101: 12 |
muneris. 61: 8 | 84: 26 |
munierat. 54: 15 |
munificentia ingenio terras diſjunctiſſimas velut admove. 30: 7 |
munimento. 56: 5 |
munimentum. 56: 5 |
muniunt. 19: 7 |
munus. 3: 7 | 13: 8 | 44: 23 | 63: 6 | 69: 3 |
muralis. 18: 4 |
muris. 55: 8 |
mutare prætextam paludamento. 65: 20 |
mura. 58: 5 |
mutam aſſentendi neceſſitatem. 85: 12 |
mutarentur. 61: 5 |
mutaſti. 20: 20 |
mutatæ. 16: 12 |
mutati. 99: 5 |
mutatione. 8: 9 |
mutationem. 89: 12 |
mutatum. 41: 6 |
mutavit. 28: 13 |
mutent. 78: 3 |
mutua. 56: 10 | 99: 21 |
mutui. 72: 13 |
myſteria peregrinæ ſuperſtitionis. 57: 8 |

narraverit. 65: 11 |
naſcantur. 8: 15 |
naſcentur. 32: 23 |
naſci. 93: 2 |
naſcitur. 93: 3 |
naſcuntur. 11: 3 | 33: 2 |
natalis. 100: 15 |
natio. 35: 15 |
natum. 33: 9 |
natura. 23: 18 | 46: 11 | 50: 11, 16 |
naturæ. 45: 4, 12 |
nave. 91: 2 |
naufragia. 76: 13 |
navigia. 35: 22 | 39: 11, 19 |
navigiis. 91: 7 |
navigio. 90: 20 |
ne. 4: 5 |
nec. 4: 7 |
necdum. 19: 4. *bis* | 35: 2 | 65: 12 | 74: 19 |
neceſſaria. 59: 2 |
neceſſariam. 35: 20 |
neceſſario. 10: 24 |
neceſſarium. 6: 22 | 54: 10 | 74: 17 |
neceſſe. 6: 27 | 64: 17 | 96: 15 |
neceſſitas. 28: 5 | 36: 13 | 52: 2 | 62: 20 | 71: 19 |
neceſſitate. 4: 3 | 44: 29 | 63: 15 |
neceſſitatem. 42: 6 | 80: 23 | 82: 25 | 85: 13 |
neceſſitatibus. 36: 6 |
neceſſitudines ſcindi. 44: 9 |
neceſſitudinis. 45: 23 |
neceſſitudo. 10: 13 |
necne. 99: 16 | 102: 18 |
nefario. 74: 8 |
negabatur. 45: 16 |
negamus. 16: 6 |
negandi. 45: 13 |
negacſes. 94: 17 |
negari. 29: 13 | 83: 5 |
negatum. 16: 7 |
negatur. 102: 9 |
neglecta. 31: 9 |
neglecto. 26: 18 |
negligentia. 80: 17 |
negligentiam. 78: 8 |
negligere. 85: 19 |
negligit. 64: 15 |
negotiis. 30: 4 | 89: 11 |
neminem. 37: 2 | 45: 22 | 72: 20 | 73: 3 | 78: 5 | 96: 11, 17 |
nemini. 24: 9 | 32: 6 | 38: 4 | 68: 13 | 71: 10 | 75: 16 | 76: 13 |
nemo. 7: 7 | 21: 18 | 31: 15 | 38: 5 | 44: 21 | 46: 2 *bis* | 49: 10, 15 | 52: 13 | 61: 2 | 63: 10 |
d iij

N.

NÆ. 22: 2 | 32: 1 | 81: 3 |
nam. 6: 9 | 8: 1, 7 | 11: 6 | 12: 10 | 13: 17 | 21: 14 | 26: 12 | 27: 12 | 28: 18 | 32: 7 | 35: 10 | 41: 10 | 46: 17, 21 | 48: 4, 9 | 49: 7 | 50: 3 | 51: 10 | 52: 4 | 62: 7 |
nando. 91: 8 |

I N D E X

- 73: 3 | 75: 11 | 78: 20;
 22 | 79: 13 | 83: 27 | 86:
 2 *bis* | 94: 14 | 96: 2
bis |
 nempe. 72: 5 | 87: 16 |
 nepotes. 45: 20 | 79:
 23 |
 nepotibus. 102: 6 |
 neporis. 45: 9 |
 nepris. 45: 9 |
 neque. 4: 8 |
 nequicquam. 33: 11 | 40:
 7 |
 Nero. 14: 18 | 61: 21 |
 Nerva. 10: 16 | 11: 1, 10,
 13 | 12: 2 | 40: 13 |
 44: 23 | 97: 20 | 99:
 4 |
 Nervæ. 13: 17 |
 nesciebas. 13: 5 |
 nescier. 80: 16 |
 nescio. 51: 2 | 75: 7, 18 |
 nescio quid. 67: 17 |
 nescistemus. 9: 12 |
 nescisti. 13: 4 |
 neuram. 99: 16 |
 neutrum. 83: 2 |
 nihil. 3: 3 *bis* |
 Nilo. 35: 17 |
 Nilum. 36: 2 |
 Nilus. 34: 9 | 35: 20 | 36:
 9 |
 nimia. 67: 19 |
 nimis. 50: 10 |
 nimium, *nom.* 6: 8 | 58: 22 |
 87: 23 | *adv.* 82: 13 | 95:
 11 |
 nifi. 5: 10 |
 nifu. 84: 24 |
 nireant. 58: 6 |
 niti. 87: 14 |
 nives. 78: 17 |
 nobiles. 80: 2, 6 |
 nobilitas. 79: 22 |
 nobilium. 57: 19 |
 nobis. 4: 13, 14 |
 nobiscum. 15: 13 | 28: 19 |
 49: 4, 6 | 82: 14 |
 noceat. 72: 9, 15 |
 nocentissimus. 40: 2 |
 nocet. 49: 20 |
 noctibus. 78: 6 |
 noctium. 74: 7 |
 nolebas. 8: 7 |
 nolebat. 9: 10 |
 noli. 42: 6 |
 nolint. 25: 11 |
 nolis. 21: 14 |
 nolle. 63: 8 |
 nolo. 41: 12 | 42: 1 |
 noluisse. 63: 10 |
 nomen. 12: 15 | 16: 3 | 18:
 10 | 25: 15, 16 | 26: 6 | 63:
 12 | 66: 11 | 87: 17 | 93:
 22 | 97: 2, 13 |
 nomina. 13: 3 | 22: 9 |
 68: 3 | 80: 1 | 82: 1 | 100:
 10 |
 nominaveras. 81: 7 |
 nomine. 14: 10 | 21: 5 | 53:
 11 | 58: 8 | 97: 6, 11, 15 |
 98: 16 | 102: 2 |
 nomini. 14: 2 | 63: 2 |
 nominibus. 22: 9 | 44: 8 |
 93: 19 |
 noninis. 31: 3 | 44: 1 |
 nominum. 27: 5 |
 non. 3: 10 | 4: 4, 11, 12 |
 5: 10 |
 nondum. 46: 8 | 99: 8 |
 nonne. 7: 13 | 18: 9 | 25:
 14 | 33: 9 | 35: 11 | 48: 12 |
 72: 9 | 78: 5 | 82: 9 | 92:
 8 |
 nonnisi. 68: 6 |
 nonnulla. 69: 12 |
 nonnullis. 94: 2 |
 nos. 4: 15 |
 noscenda. 91: 24 |
 noscere. 26: 17 |
 noscitare. 22: 10 |
 nofter. 6: 22 | 33: 6 | 61:
 15 | 67: 18 | 95: 23 |
 nostri. 82: 25 |
 nost a. 4: 15 | 11: 8 | 15:
 14 | 26: 15 | 29: 3 | 35:
 16 | 47: 24 | 51: 2 |
 57: 13 | 62: 5 | 63: 5,
 19 | 78: 15, 24 | 79:
 2 |
 nostræ. 36: 10 | 40: 11 |
 84: 16, 19 | 99: 23 | 100:
 7 |
 nostram. 35: 13 | 36: 11 |
 nostrarum. 83: 12 |
 nostras. 22: 6 | 28: 18 |
 nostri. 3: 15 | 5: 4 | 22: 1 |
 23: 15 | 32: 20 | 44: 1 |
 47: 14 | 61: 19 | 70: 2 |
 76: 6 | 79: 9 | 82: 22 | 91:
 3 | 97: 17 | *gen. plur.* 29:
 1 | 57: 10 | 78: 23 | 83:
 26 |
 nostris. 4: 9 | 6: 26 | 18:
 4 | 26: 3 | 33: 10 | 47:
 8 | 48: 12 | 56: 7 | 69:
 5 | 80: 8 | 81: 11 | 84:
 2 |
 nostro. 4: 5 | 7: 8 | 56:
 10 | 61: 21 | 69: 4 | 77:
 15 |
 nostros. 62: 2 | 79: 13 |
 83: 19 | 84: 24 | 88:
 7 |
 nostrum. 3: 10 | 82: 16 |
 98: 22 | 99: 15 | 100: 9 |
 101: 7 | *gen.* 63: 3 | 87: 2 |
 99: 24 |
 notas, *nom.* 27: 6 | 40: 8 |
 99: 13 |
 nova. 85: 4 *bis* | 101:
 16 |
 novérat. 70: 4 *bis* |
 novi, *nom.* 43: 6 | 66:
 15 |
 novis. 33: 13 |
 novissimum. 14: 8 |
 novitas. 63: 17 |
 novos. 25: 14 *bis* |
 novum. 10: 6 | 96: 16 |
 novus. 63: 18 |
 noxiorum. 37: 12 | 39:
 10 |
 nubila. 34: 12 |
 nuda. 39: 13 |
 nulla. 15: 12, 13 | 28: 5 |
 38: 14 | 57: 6 | 76:
 21 | 82: 23 | 85: 15 |
 88: 16, 17 | 92: 16 | 93:
 6 |
 nullæ. 53: 15 |
 nullam. 32: 13 *bis* | 71: 22 |
 72: 24 | 95: 18 |
 nulli. 54: 1 | 47: 12 | 63:
 14 |
 nullis. 73: 1 |
 nullius. 48: 1 *bis* | 48: 2 |
 86: 14, 15 | 90: 1 *bis* |
 nullo. 7: 7 | 14: 10 | 52:
 14 | 75: 8 | 80: 24 |
 nullum. 6: 2 | 24: 15 | 31:
 3 | 44: 10 | 57: 10 | 61:
 25 | 62: 1 | 80: 18 | 93: 6 |
 100: 23 |
 nullus. 20: 2 | 24: 14 |
 38: 14 | 82: 23 | 85:
 21 | 86: 1 | 92: 15 | 100:
 23 |
 num. 15: 8, 9 | 56: 6 | 83:
 9 |
 numen. 38: 8 | 61: 7 | 89:
 4 |
 numina. 7: 16 |
 numine. 3: 9 |
 numini. 4: 11 |
 numinibus. 40: 11 | 90:
 2 |
 numinum. 15: 3 | 86:
 2 |
 numerare. 89: 6 |
 numeratur. 31: 16 |
 numero. 62: 21 |
 numeror. 102: 23 |
 numeros omnes comitatis
 obibas. 82: 1 |
 numerosa gloria. 32: 9 |
 numerosam materiam. 45:
 18 |
 numerum. 59: 14 |
 nunc. 3: 14 |
 nunciat. 35: 5 |
 nunciavit. 8: 2 |
 nuncios. 80: 8 |
 nunciatorum. 78: 20 |
 nuncios. 73: 14 | 78: 16 |
 nuncios. 13: 5 |
 nuncupare. 77: 13 |
 nuncupari. 102: 5 |

VOCABULORUM.

nuncuparis. 48: 2 |
nuncuper. 78: 24 |
nunquam. 7: 3 | 34: 7 |
36: 10, 15 | 42: 3 | 43:
4 | 47: 1 | 58: 12 | 63:
13 | 83: 16 | 97: 17 |
nuper. 12: 2 | 25: 2 | 54: 14 |
71: 12 |
nuptiarum dignitate. 91:
14 |
nufquam. 4: 11 bis |
nutantia templa. 58: 22 |
nutrurum instabili ponde-
re. 31: 9 |
nutriuntur. 32: 5 |
nuru. 7: 1 | 89: 5 | 96:
6 |

O.

O. 10: 6 | 73: 16 | 80:
7 | 83: 23 | 84: 7 |
88: 23 | 94: 21 |
ob. 64: 6 | 85: 5 | 98:
14 |
oberrabant. 71: 14 |
oberrat mensis principis
obscena petulantia. 57:
9 |
obibas. 82: 1 |
obibat. 86: 8 |
obices. 54: 1 |
objecta. 38: 4 |
objectabant. 32: 18 |
objicis. 57: 2 |
objisse. 69: 3 |
obire. 90: 7 |
oblatum. 38: 1 |
obligandi. 45: 18 | 94:
14 |
obligantur. 100: 1 |
obligaster. 98: 21 |
obligasti. 10: 4 |
obligatos. 98: 12 |
obligatum. 70: 9 |
obligatus. 32: 15 |
obligeris. 70: 14 |
obliges. 70: 14 |
obliti. 12: 2 |
oblitus. 63: 3 |
oblivio. 64: 15 | 84:
14 |
oblivionem. 96: 2 |
oblivionis. 80: 1 |
obscena. 57: 8 |
obscurat templa oblivio.
64: 15 |
obscuratur nobilitas. 79:
22 |
obscuretur. 23: 19 |
obsecrare. 82: 10 |
obsepta. 77: 1 |
obsequens. 36: 9 |

obsequeris. 13: 6 |
obsequia. 21: 18 |
obsequii. 13: 12 | 51: 6 | 92:
15 |
obsequimur. 63: 5 |
obsequio. 13: 1 | 87: 10 |
obsequium. 4: 16 | 14: 1 |
47: 13 | 67: 6 |
observantibus. 75: 15 |
observare. 30: 12 |
observator. 46: 2 |
obfessus. 9: 4 |
obfides. 16: 4 |
obfidet. 88: 18 |
obfisione. 90: 6 |
obfoleyit in pace. 7: 4 |
obstantia limina. 54: 2 |
frera. 90: 14 |
obstat. 99: 14 |
obstinatum. 8: 9 |
obstrictus. 70: 8 |
obstructos. 55: 11 |
obstructus. 47: 5 |
obstructor. 78: 8 | 102: 5 |
obtinebunt. 51: 10 |
obtinere. 44: 30 |
obtines. 98: 4 |
obtinet. 64: 10 |
obtrahit. 51: 16 | 52: 1 | 79:
20 |
obtulerat. 93: 12 |
obtulisse. 46: 19 |
obtulist. 32: 16 | 99:
10 |
obversabantur foribus hor-
ror & minae. 55: 1 |
occasione. 16: 13 | 21: 10 |
occasiones. 45: 18 |
occafum reipublicae. 31: 8
bis |
Occidens. 33: 5 |
Occidentem. 36: 18 |
occidat. 31: 20 | 32: 1 |
occidere. 9: 11 |
occulta. 3: 10 | 59: 4 |
occultat. 8: 15 |
occultum. 57: 4 | 91:
23 |
occupabant. 57: 18 |
occuparint. 68: 18 |
occupationibus. 91: 18 |
occupatus. 30: 6 |
occupavit. 13: 18 |
occurrat. 88: 16 |
occurrere. 28: 14 |
occurreres. 81: 7 |
occurrit. 8: 4 | 23: 5 |
occurrentium. 27: 8 |
occurrere. 30: 9 | 90: 2 |
occurfu. 55: 2 |
oculis. 24: 8 | 30: 18 | 53:
6 | 55: 3 | 56: 7 | 57: 15 |
65: 2 | 69: 5 | 71: 13 | 74:
19 | 76: 13 | 77: 9 | 81: 11 |
85: 3 | 90: 12 | 96: 3 |
100: 18 |

oculorum. 22: 14 |
oculos. 10: 21 | 18: 3 | 26:
16 | 39: 1 | 72: 26 | 74:
10 | 76: 21 | 77: 20 | 81:
19 | 83: 13 | 89: 5 |
oderat. 72: 11 |
oderint. 63: 19 |
oderit. 94: 3 |
odiu. 43: 10 |
odimus. 79: 2, 8 |
odio. 53: 5 | 55: 13 | 93: 22 |
94: 2 |
odisse. 94: 10 | 98: 14 |
odisset. 58: 4 |
odium. 32: 17 | 72: 16 | 79:
6 | 93: 4 | 102: 20 |
offendit. 48: 2 |
offensa. 23: 9 |
offerres. 79: 21 |
offers. 50: 1 |
offertur. 80: 20 |
offeruntur. 62: 18 |
officia. 85: 18 | 94: 5 | 95:
19 |
officii. 95: 15 |
officiis. 102: 13 |
officio. 99: 8 |
officium. 61: 17 | 63: 4 |
86: 5 | 88: 14 | 100:
8 |
olim. 9: 11, 16 | 21: 2 |
28: 9 | 64: 6 | 68: 3 |
70: 6 | 71: 16 | 90: 3 | 97:
4 |
omen. 8: 6 |
omina. 100: 19 |
omittendum. 65: 7 |
omne. 19: 7 | 52: 16 | 57:
14 | 59: 9 | 62: 11 | 69:
2 | 87: 13 | 89: 8 |
omnem. 57: 14 bis |
omnes. 5: 13 | 13: 19 | 17:
12 | 21: 5 | 30: 19 | 31:
1 | 32: 1, 8 | 33: 9 | 36:
11, 16, 19 | 37: 2 | 40:
3 | 45: 24 | 47: 16 |
51: 7 | 52: 10 | 54:
6 |
omni. 21: 10 | 30: 9 | 37:
14 | 79: 18 | 90: 19:
92: 1 |
omnia. 12: 7 | 22: 4 | 25:
4 | 28: 13 | 31: 13 | 35:
6, 10 | 37: 2 | 40: 17 |
46: 22, 23 | 47: 1 | 50:
13 | 53: 9, 13 | 57: 7 |
59: 10 |
omnibus. 4: 1, 4 | 10:
22, 23 | 14: 13 | 16: 1 |
18: 5 | 21: 19 | 24: 1 |
26: 9, 26 | 27: 1, 9 |
14 | 35: 8 | 36: 16 | 37: 7
bis |
omnino. 62: 18 | 76: 21 |
omnis. 7: 9 | 8: 4 | 11: 19 |
33: 10 | 63: 17 | 74: 15 |

I N D E X

89: 9 | 96: 14 |
 omnium. 7: 9 | 10: 17 |
 24: 5 | 26: 2 | 28: 1 |
 32: 8 | 36: 21 | 45: 26 |
 47: 25 | 53: 5 | 15: 65 |
 1: 15 | 72: 1 | 77: 16 |
 78: 7 | 13: 79: 4 | 83: 5 |
 101: 16 | 102: 6 |
 onera. 42: 9 |
 onerasset. 23: 6 |
 onerasti. 83: 19 |
 onere. 46: 1 |
 onerosa recordatio modestiae
 tur. 87: 21 |
 onerosum. 49: 13 | 67: 17 |
 99: 18 |
 onusta. 22: 10 | 35: 23 |
 ope. 3: 4 | 20: 7 | 30: 9 |
 opem. 10: 1 | 17: 10 | 35: 4 |
 opera. 58: 4 | 89: 6 |
 operae. 77: 16 | 94: 16 |
 operam. 101: 7 |
 opere. 71: 24 | 91: 12 |
 operi. 14: 8 |
 operibus. 23: 10 |
 operiebantur. 73: 14 |
 operis. 27: 16 |
 operos praelaqueos. 48: 13 |
 opes. 39: 6 | 83: 23 | 101: 15 |
 opibus. 35: 14 | 36: 2 | 46: 5 |
 optimi spolia. 22: 13 |
 opinor. 45: 4 |
 oportebat. 52: 4 |
 oportere. 98: 12 |
 oporteret. 6: 28 |
 oportuerit. 46: 15 | 89: 2 |
 oportuit. 7: 15 |
 oppleras undique vias. 26: 24 |
 opponeretur. 9: 10 |
 opportunitates locorum. 20: 17 |
 opposito. 23: 1 |
 oppressa. 7: 15 |
 optabant. 77: 21 |
 optabas. 14: 4 |
 optamus. 101: 13 |
 optandum. 29: 6 | 82: 12 |
 84: 8 |
 optantibus. 78: 2 | 87: 23 |
 95: 20 |
 optare. 49: 6 |
 optari. 78: 1 |
 optat. 46: 6 |
 optavit. 34: 12 |
 optentur. 36: 1 |
 optima. 95: 4 |
 optime, vocat. 3: 14 | 99: 9 |
 9 | adv. 65: 10 | 80: 26 |
 91: 17 |

optimi, genit. 5: 7 | 11: 8 |
 60: 6 | 61: 7 | 96: 15 |
 97: 2, 11, 16 | 98: 22 |
 optimis. 50: 15 | 97: 7 |
 optimo. 3: 6 | 14: 6 |
 41: 4 | 96: 12 | 100: 18 |
 102: 1 |
 optimos. 82: 5 |
 optimum. 9: 10 | 10: 22 |
 44: 12: 13 bis | 49: 9 |
 61: 17 | 72: 6 | 84: 2 |
 87: 13 | 94: 17 | 97: 4 |
 12: 18, 21 bis | 100: 17 |
 102: 23 |
 optimus. 10: 14 | 65: 5 |
 92: 3 | 97: 2, 6 | 98: 2 |
 opus. 11: 10 | 12: 1 | 32: 24 |
 51: 12 | 79: 15 | 92: 14 | 94: 8 |
 ora. 29: 3 | 39: 8 | 77: 1 |
 oramus. 101: 15 |
 orantibus. 95: 21 |
 oratio. 4: 1 | 65: 12 | 66: 5 |
 oratione. 84: 12 |
 orationem. 6: 4 |
 orationes. 84: 15 |
 orationi. 81: 18 |
 orationibus. 4: 9 |
 orationis. 101: 10 |
 orbe. 41: 3 |
 orbem. 19: 2 |
 orbis. 84: 19 |
 orbitas. 38: 15 |
 orbitatem recentem & at-
 tonitam. 44: 21 |
 orbitatis. 43: 10 | 44: 26 |
 ordinatio. 82: 8 |
 ordine. 72: 18 |
 ordinem. 82: 9 |
 ordinis. 27: 4, 10 |
 ore. 55: 4 | 65: 1 | 82: 3 | 83: 5, 14 |
 Orientem. 36: 18 |
 Oriens. 33: 5 |
 oris. 28: 11 |
 oro. 102: 5 |
 ornamentum. 32: 21 |
 ornari. 82: 6 |
 ornatis. 99: 15 |
 ornata. 7: 13 | 57: 7 |
 osculo. 27: 3, 4 | osculo
 candidatis occurreres. 81: 7 |
 osculum. 95: 7 | osculum
 manu reddis. 28: 11 |
 ostendam. 61: 14 |
 ostendo. 44: 23 |
 ostentant. 7: 14 |
 ostentare. 26: 17 | 30: 14 |
 ostentas. 50: 18 |
 ostentatione togatum.

66: 10 |
 otio. 50: 13 | 65: 18 | 88: 13 |
 91: 19 | 95: 1, 22 bis |
 otioso. 67: 2 |
 otium. 54: 7 | 90: 16 |
 91: 16 | 95: 4 |

P.

Pace. 7: 4 | 24: 11 |
 pacem. 21: 9, 17 | 39: 1 |
 66: 7 | 101: 14 |
 pacis. 8: 13 | 32: 21 | 65: 19 |
 90: 5 |
 pacisceris. 78: 4 |
 pacificimur. 16: 5 |
 pagina. 100: 10 |
 palam. 3: 11 | 4: 8 | 77: 20 |
 palanti-amne. 34: 11 |
 palatium. 28: 3 |
 pallor. 55: 4 |
 paludamento. 65: 20 |
 pandere. 39: 17 |
 Pannonia. 11: 12 |
 pantomimus. 52: 7 |
 pantomimorum. 51: 16 |
 pantomimos. 52: 3 |
 Papiiris. 67: 10 |
 par. 26: 8, 25 | 41: 11 |
 55: 2 | 75: 4 | 90: 10 |
 parare. 94: 8 |
 parato. 13: 9 |
 paratum. 80: 13 | paratum
 id, & in medio positum.
 96: 16 |
 parca comitatur. 92: 13 |
 parce. 70: 6 |
 parci. 79: 6 |
 parcissime. 62: 18 |
 parcissimos honores. 62: 18 |
 parcissimus. 26: 1 |
 parcius. 44: 12, 13 |
 parcum. 6: 8 |
 parcus. 58: 20 | parcus &
 brevis somnus. 57: 10 |
 parebatur. 13: 16 |
 parem. 26: 25 | 51: 12 | 101: 3 |
 parendi. 23: 7 |
 parendum. 6: 19 | 13: 15 |
 parens. 6: 22 | 9: 4 | 10: 2 |
 12: 8 | 14: 11 | 24: 16 |
 26: 7 | 27: 17 | 31: 15 |
 33: 6 | 34: 13 | 45: 26 |
 53: 10 | 61: 15 | 89: 5 |
 95: 23 | 97: 10 |
 parent. 47: 13 |
 parente. 4: 12 |
 parentem.

VOCABULORUM.

parentem. 30 : 20 102 :	78 : 1 100 : 22	pejerare. 75 : 17
4	paternis. 44 : 7 29	pejor. 93 : 22
parentes. 44 : 10 30 80 :	paternum. 97 : 3	pellere. 58 : 4
7	pater. 80 : 21	penates. 28 : 4 54 : 4
parenti. 95 : 17	patri. 6 : 6 44 : 26 45 :	penatibus. 40 : 6
parentibus. 30 : 14 31 : 2	27	pene. 44 : 8
33 : 1	patiebamur. 62 : 4	penitus. 20 : 13 47 : 11 72 :
parentis. 44 : 14 77 :	patiebantur. 63 : 2	7 91 : 26
6	patientia. 26 : 14 78 : 15	peperere. 15 : 11
parentum. 15 : 9 31 : 11	95 : 10	peperissent. 26 : 22
32 : 2 44 : 19 45 :	patientiores. 50 : 11	per. 10 : 20 19 : 7 20 :
4	patientissimus. 69 : 4	17 24 : 7 28 : 14 35 :
parere. 77 : 11	patientius. 92 : 5	9 43 : 7 45 : 10 49 :
parēs. 31 : 6 39 : 5 57 :	patimur. 4 : 7	3 54 : 7 55 : 10 11
19 70 : 3 93 : 19	patitur. 51 : 3 91 : 23 92 :	58 : 19 59 : 9 61 : 9
parere. 77 : 4	17	67 : 7 68 : 9 76 : 3
paretur. 23 : 12	patre. 12 : 12 50 : 9 52 : 3	89 : 7 91 : 8 96 : 6 ,
pārī. 93 : 6	71 : 12	7 bis 98 : 10
paria. 10 : 4 40 : 9 59 : 10	patrem. 15 : 2 26 : 5 44 : 13 ,	peracta. 11 : 8 74 : 14
89 : 11	22	peractos. 80 : 25
parietibus. 55 : 8 84 :	patres conscripti. 3 : 1	peragras laudibus, non
16	patri. 13 : 7 96 : 12	passibus orbem terrarum.
pariter. 12 : 7 23 : 10	patria. 18 : 6 66 : 2	19 : 3
35 : 6 36 : 6 16 45 :	patriæ. 8 : 9 10 : 1 24 :	percenſamus. 99 : 14
12 87 : 19 71 : 9 100 :	11 25 : 15 26 : 3 47 :	perceperis. 31 : 10
2	15 67 : 11 93 : 14	percepisse. 27 : 16
pars. 34 : 11 86 : 12	patriam. 11 : 18 32 : 21 , 22	percepta. 27 : 1
pattam. 7 : 6	53 : 3	percipiet. 88 : 6
parte. 36 : 8 40 : 17 61 : 9	patricio. 12 : 12	percipis. 98 : 4
66 : 16 100 : 20	patrimonis. 48 : 12	percrebuerat. 35 : 13
partem. 29 : 12 , 15 36 :	patrimonio. 57 : 17	perculerat. 76 : 14
14 51 : 4 54 : 7 72 : 3	patrimonium. 57 : 16	percutſare. 16 : 13
99 : 17	patrio. 18 : 5	perdant. 40 : 6
partes. 56 : 7	patrios. 20 : 18	perdemus. 100 : 26
Parthica. 18 : 10	patriis. 15 : 8 18 : 10 25 : 15	perdisceres. 20 : 14
Parthorum. 18 : 11	44 : 7 17 45 : 3 93 :	perdidit. 7 : 7
partiaris. 11 : 17	14	peregrinæ. 57 : 7
particeps. 12 : 10 24 :	patrium ſidus ſetre. 20 :	peregrinis. 10 : 1
6	18	perſoderis. 22 : 13
participes. 57 : 12	paruiſſet. 45 : 11	perſegit. 55 : 10
parva. 23 : 18 46 : 1 49 :	pauca. 60 : 10	perſuamur. 57 : 12
14	pauci. 50 : 4	perſuſa. 34 : 5
paruiſti. 12 : 16	pauculis diebus. 76 : 2	perge. 51 : 9
paruit. 11 : 11 12 : 16	pauentes. 102 : 22	pergravem conſulatum. 67 :
parum. 6 : 15 11 : 4 25 :	pavet. 79 : 23	9
1 42 : 1 48 : 8 61 : 16	paulisper. 68 : 16 , 17	perhibebatur. 82 : 4
69 : 17 72 : 8 78 : 15 100 :	paulo. 5 : 1 21 : 3 32 : 19	perhibere. 82 : 4
6	60 : 7 71 : 13 72 : 9 86 :	perhibuiſtis. 102 : 14
parvos. 54 : 4	11	perhorreſcat. 23 : 1
parvuli. 26 : 17	pavoris. 78 : 18	periclitabuntur. 93 : 11
parvulorum. 31 : 12	pauperibus. 31 : 6	periclitatus. 49 : 4
parvulos. 30 : 14	pauperiorem. 32 : 6	periculis. 50 : 14 99 : 4
parvum. 62 : 19	pax. 7 : 1 16	ex periculis facta pruden-
paſceret. 35 : 15	pecudes. 45 : 5	tia. 76 : 20
paſſis. 35 : 7	peculiare. 5 : 7 27 : 14	periculo. 8 : 9 77 : 4 81 :
patefecit. 33 : 7	pecunia. 46 : 3	16
patentes. 72 : 22	pecuniæ. 48 : 11	periculorum. 70 : 6
pater. 10 : 16 21 : 9 24 :	pecuniam. 32 : 10 48 :	periculum. 6 : 10 46 : 5
13 26 : 2 44 : 4 , 17 ,	6	54 : 8 100 : 23
18 : 20 , 27 47 : 15 48 : 7	pecunias. 40 : 5	perinde. 24 : 4 25 : 12 99 :
59 : 2 , 3 65 : 14 67 :	pedes. 28 : 10	23
11 98 : 3	pedibus. 19 : 2 92 : 17	perituræ in horreis meſſis.
paterent. 102 : 21	pedibus incedeſbas. 28 :	33 : 11
pateretur. 27 : 7 46 : 11 52 :	12	petlata. 98 : 16
1	pedum uſum amiſerant. 29 :	permiſſa ventis claſſis. 39 :
pateris. 44 : 19 61 : 7	2	16

I N D E X

permittere. 71: 23 |
 permitteres. 16: 14 |
 permitteret. 6: 23 | 61: 21 |
 permixta. 60: 9 |
 permixtis. 37: 1 |
 perpeſſus. 57: 3 | 73: 9 |
 perpeti. 74: 10 | 90: 18 |
 perpetiebantur. 85: 14 |
 perpetua. 51: 11 | 64: 19 | 93: 11 |
 perpetui. 33: 3 |
 perpetuitatem. 101: 12 |
 perquam magna. 40: 14 |
 perquam modica. 70: 11 |
 perquam ſimile. 79: 7 |
 petrogas. 69: 19 |
 perſeverate. 20: 5 |
 perſeveraſſes. 82: 16 |
 perſeveraſti. 20: 4 |
 perſonat concentu. 5: 2 |
 perſpexiſſe. 77: 7 |
 perſta. 72: 25 |
 perſtringi. 29: 9 |
 perſuadeat. 87: 7 |
 perſuadeatur. 94: 10 |
 perſuadendum. 25: 6 |
 perſuadere. 68: 13 |
 perſuaſio. 23: 12 | perſuaſio
 hæc erat dominis. 74: 4 |
 pettinaciter. 95: 1 |
 pertinent. 37: 2 | 61: 14 |
 pertinentia. 73: 6 |
 pertinet. 6: 4 | 13: 3 |
 perturbabatur. 86: 2 |
 pervenimus. 51: 6 |
 pervenirent. 31: 1 |
 perveniri. 46: 5 |
 perveniſſet. 44: 5 |
 perveniſti. 13: 1 |
 pervenit. 72: 4 |
 pervigiles & inſomnes. 78: 14 |
 peruſta. 25: 4 |
 peſſimo. 49: 9 | 102: 13 | 24 |
 peſſimum. 9: 9 | 100: 17 |
 petar. 80: 22 |
 petatur. 95: 4 |
 petebantur. 96: 8 |
 petentibus. 95: 20 |
 peteres. 28: 4 |
 peti. 45: 19 |
 petiſſent. 79: 15 |
 petitur. 80: 26 |
 petulantia. 57: 8 |
 pia mente. 90: 2 |
 piaculares victimæ. 39: 9 |
 piaculo. 44: 9 |
 piaculum. 90: 20 |
 pic. 84: 10 |
 pictas. 29: 3 | 47: 13 | 63: 19 |
 pictate. 43: 11 | 97: 5 |
 pictatcm. 5: 3 | 14: 1 |

pictari. 88: 8 |
 pietatis. 5: 13 | 26: 4 | 84: 19 |
 piger Nilus. 34: 9 |
 pignora. 43: 11 |
 pignoribus. 45: 24 |
 pigre. 81: 10 |
 pilorum. 66: 3 |
 pingueſcere. 34: 6 |
 piorum. 61: 17 |
 Piſones. 97: 5 |
 pium. 3: 13 |
 placeant. 85: 16 |
 placeat. 50: 19 | 94: 8 |
 placeret. 13: 20 |
 placet. 29: 10 | 51: 2 |
 placide. 27: 7 |
 placido lapſu. 35: 1 |
 placidum. 24: 11 |
 placuiſſet. 13: 20 |
 placuiſti. 12: 10 |
 placuit. 6: 19 | 85: 8 | 90: 11 |
 plane. 24: 11 | 30: 17 |
 planum. 81: 8 |
 plebe. 27: 12 | 30: 10 | 31: 9 |
 plebis. 32: 18 | 36: 14 | 59: 9 |
 plena. 28: 1 | 35: 23 | 36: 7 |
 plenus. 57: 2 |
 pleraque. 42: 9 | 86: 15 |
 plerique. 30: 16 | 74: 5 | 91: 19 | 96: 5 |
 plerique. 24: 3 |
 plerique. 93: 9 |
 plerumque. 9: 1 | 42: 5 | 86: 3 |
 plura. 38: 3 bis | 47: 4 | 65: 13 | 83: 8 |
 plures. 48: 5 | 71: 26 |
 pluribus. 48: 4 |
 plurimæ. 19: 5 |
 plurimis. 71: 25 bis | 94: 7 |
 plurimo. 54: 15 |
 plurimum. 47: 7 |
 plus. 20: 4 | 41: 7 | 47: 8 | 51: 3 | 69: 8 | 75: 12 | 93: 14 | 97: 1 |
 pœna. 41: 6 | 55: 10 |
 pœnæ. 31: 6 |
 pœnarum. 40: 5 |
 pœnas. 39: 10 |
 pœne. 95: 15 |
 pœnitebat. 10: 12 |
 pœniteat. 32: 2 |
 pœnitentiam. 52: 18 |
 pœnis. 80: 8 |
 pollicentur. 28: 7 |
 polliceretur. 80: 19 |
 polluebatur. 60: 9 |
 polluere. 74: 7 |
 Pompeio. 33: 4 |
 ponam. 24: 12 |

pondere. 37: 10 |
 ponebat. 86: 18 |
 ponendum. 47: 24 |
 ponere. 25: 9 | 76: 1 |
 ponit. 72: 4 |
 pontifex. 74: 21 |
 pontificem. 102: 4 |
 pontifici. 92: 8 |
 popolare. 86: 16 |
 populatio. 25: 3 |
 populi. 13: 16 | 36: 14 | 81: 3 | 91: 1 |
 populi. 16: 7 |
 populo. 29: 11 | 14: 32: 18 | 35: 19 | 59: 7 | 13 bis | 73: 13 |
 populos. 88: 24 |
 populum. 10: 18 | 26: 25 | 35: 15 |
 populus. 4: 17 | 27: 8 | 29: 15 | 30: 13 | 32: 15 | 19 | 51: 16 | 52: 6 | 73: 9 | 96: 15 |
 porro. 8: 8 | 23: 15 | 51: 7 | 64: 20 | 93: 3 |
 porticus. 59: 4 |
 portu. 39: 18 |
 portus. 3: 7 |
 poſceret. 36: 13 | 71: 17 | 78: 7 |
 poſitum. 96: 6 |
 poſſe. 13: 10 | 35: 14 | 36: 3 | 4 | 51: 14 | 71: 6 | 84: 11 | 95: 10 |
 poſſent. 68: 18 | 74: 10 | 84: 17 |
 poſſes. 20: 5 | 16 | 82: 15 | 94: 18 |
 poſſeſſa. 43: 5 |
 poſſeſſione. 57: 14 |
 poſſet. 9: 11 | 12: 4 | 30: 7 | 40: 1 | 53: 12 | 63: 9 | 87: 5 | 6 |
 poſſideat. 44: 20 | 46: 4 |
 poſſidere. 68: 6 |
 poſſim. 84: 13 |
 poſſimus. 49: 9 | 51: 8 |
 poſſint. 6: 6 |
 poſſis. 10: 33 | 24: 14 | 71: 6 | 99: 19 |
 poſſit. 45: 27 | 46: 5 | 49: 11 | 79: 17 | 94: 14 | 97: 13 |
 poſſum. 83: 22 |
 poſſumus. 51: 8 | 101: 4 |
 poſſunt. 46: 9 | 73: 3 | 85: 5 |
 poſt. 12: 2 | 13: 3 | 14: 7 | 17: 12 | 20: 9 | 30: 2 | 35: 20 | 39: 14 | 49: 10 | 54: 3 | 66: 2 | 84: 21 | 87: 14 | 97: 8 | 100: 8 |
 poſtea. 19: 3 | 37: 7 | 39: 1 | 46: 10 | 75:

VOCABULORUM.

5 | 97: 14 |
 posteri. 12: 11 | 20: 20 | 62:
 7 | 97: 17 |
 posterior. 29: 15 |
 posteris. 45: 1 | 84: 18 |
 posteritas. 64: 15 |
 posterorum. 32: 2 | 62:
 11 |
 posteros. 14: 9 | 31: 5 |
 79: 23 | 80: 6 | 83:
 19 |
 posterum. 54: 24 | 80: 22 |
 84: 25 |
 postibus. 60: 4 |
 postquam. 10: 12 | 18: 2,
 3 | 36: 12 | 47: 6 | 56:
 1 | 65: 14 | 75: 19 | 89:
 7 | 102: 20 |
 postremo. 9: 10 | 7: 7 | 45:
 17 | 61: 3 | 84: 21 | 89:
 3 |
 postulabat. 99: 22 |
 postulabatur. 38: 1 bis |
 postulamus. 68: 16 |
 postulantis. 69: 21 |
 postulantium. 66: 5 |
 potentia. 35: 5 |
 potentiam. 92: 10 |
 poterant. 90: 7 |
 poterat. 8: 9 | 69: 15 |
 poterat. 90: 18 | 93: 23 |
 poteris. 68: 13 | 69: 2 |
 poterit. 88: 8 |
 poterunt. 84: 27 |
 potes. 69: 2 | 82: 15 | 87:
 24 |
 potest. 29: 13 | 45: 14 |
 65: 6 | 68: 5 | 79: 11 |
 81: 15 | 87: 15 | 22 |
 94: 2 bis | 95: 10 | 97:
 6 |
 potestas. 7: 2 | 9: 5 | 28:
 20 | 71: 21 |
 potestate. 3: 10 | 45: 3 |
 83: 11 | 95: 19 |
 potestatem. 13: 21 | 44:
 7 | 45: 5 | 65: 15 | 95:
 18 |
 potestates. 69: 11 |
 potestatis. 10: 19 | 12: 7 |
 64: 16 | 73: 9 | 100:
 5 |
 potissimum. 25: 1 | 100:
 14 |
 potius. 3: 4 | 15: 9 | 19:
 8 | 26: 5 | 29: 12 | 35:
 24 | 43: 2 | 44: 15 |
 24 | 50: 10 | 51: 2 | 60:
 9 | 68: 11 | 94: 21 |
 potuisse. 4: 6 |
 potuisti. 71: 2 | 79: 10 |
 potuit. 102: 1 |
 praeberet. 40: 8 |
 praeber. 54: 13 | 58: 16 | 74:
 16 |
 praeberit. 39: 4 |

praebuilt. 39: 4 | 75: 2 |
 praecceptum purpure decus.
 68: 6 |
 praecessisse. 8: 14 |
 praecipere. 20: 14 |
 praecipiti monte. 22: 3 |
 praecipiant. 51: 14 | 53:
 7 |
 praecipua. 42: 2 |
 praecipuam. 27: 16 | 69: 14 |
 71: 10 |
 praecipue. 72: 2 | 98: 11 |
 201: 11 |
 praecipuum. 94: 8 | 96: 10 |
 99: 6 |
 praecleara. 91: 26 |
 praeclearior. 97: 12 |
 praecurforum. 86: 1 |
 praeda. 48: 13 |
 praedarum. 41: 3 |
 praedicabam. 26: 20 |
 praedicamus. 5: 9 |
 praedicanda. 21: 8 |
 praedicandum. 100: 22 |
 praedicare. 6: 27 | 99:
 20 |
 praedicatio. 62: 15 | 65: 8 |
 75: 5 |
 praedicemus. 4: 8 |
 praedonis. 101: 17 |
 praefesse. 4: 14 |
 praeeunte. 75: 8 | 9 |
 praefecti. 78: 7 |
 praefectis. 100: 3 |
 praefectum. 94: 22 |
 praefecturam morum. 51: 1 |
 praefert. 72: 20 |
 praeficeret. 72: 6 |
 praefloratum purpure decus.
 68: 7 |
 praefuerat. 80: 3 |
 praefire carmen. 100: 12 |
 praemia. 31: 5 | 49: 17 | 50: 3 |
 72: 21 |
 praemiis. 80: 9 |
 praemio. 40: 9 |
 praemium. 71: 8 | 80: 13 |
 19 |
 praemonente. 20: 13 |
 praemonere - sub exemplo.
 61: 25 |
 praenunciatus. 71: 14 |
 praepedissent. 78: 17 |
 praescriberis factis. 100: 11 |
 praesens. 3: 13 | 40: 4 | 79:
 10 | 96: 1 |
 praesente. 24: 2 |
 praesentem, *id est*, regnan-
 tem. 62: 8 |
 praesentem. 66: 11 |
 praesentes. 72: 12 |
 praesenti. 11: 18 | 100: 19 |
 praesentia. 21: 2 | 96: 2 |
 praesertim. 93: 3 | 98: 20 | 99:
 18 |
 praesidebit. 88: 7 |

praesidentis. 66: 4 |
 praesidere. 100: 11 |
 praesideret. 12: 14 |
 praesides, *nom.* 101: 10 | *verb.*
 69: 18 |
 praesidiis. 80: 12 |
 praesume. 88: 10 |
 praestabilis. 3: 7 |
 praestabis. 33: 1 |
 praestabit. 88: 6 |
 praestandi. 45: 13 |
 praestant. 98: 15 |
 praestantia. 17: 5 |
 praestantior. 97: 7 |
 praestare. 35: 19 | 45: 16 |
 54: 12 | 68: 10 | 87: 4 | 11 |
 92: 2 |
 praestarent. 77: 19 |
 praestas. 49: 7 | 53: 7 |
 praestat. 21: 15 | 78: 22 |
 praestemus. 4: 16 |
 praestetur. 96: 14 |
 praestiterit. 98: 20 |
 praestitisse. 67: 16 | 70: 13 |
 15 |
 praestitisses. 77: 19 |
 praestitisset. 60: 1 |
 praestitisti. 31: 13 | 47: 18 |
 70: 7 | 75: 19 |
 praestitistis. 10: 2 |
 praeter. 69: 10 | 85: 7 |
 11 |
 praeterea. 25: 11 | 50: 9 |
 59: 2 | 61: 16 | 64:
 18 |
 praetere. 28: 14 |
 praeterit. 102: 1 |
 praeteritis. 48: 3 |
 praeteritum. 46: 8 | 61:
 24 |
 praeteritus. 102: 1 |
 praeterveli. 65: 9 |
 praetexerint. 20: 22 |
 praetexti. 60: 5 |
 praetextam. 65: 20 | 68:
 18 |
 praetextas. 71: 19 |
 praetor. 87: 1 |
 praetores. 86: 16 |
 praetorii. 94: 22 |
 praetulit. 48: 11 |
 praetura. 102: 12 |
 praetura. 96: 7 |
 praevenit. 100: 6 |
 prava. 73: 16 |
 precabamur. 101: 13 |
 precabare. 49: 8 |
 precaremur. 83: 15 |
 precarentur. 28: 2 |
 precarete. 14: 2 |
 precari. 3: 15 | 28: 2 |
 precari. 84: 4 |
 precationes. 82: 20 |
 precationibus. 3: 2 |
 precatus. 82: 8 | 85: 2 | 95:
 7 |

I N D E X

preces. 70: 14 | 85: 2 |
 preces. 81: 2 |
 precibus. 6: 16 | 30: 16 | 82: 16 | 88: 16 |
 precor. 35: 9 | 37: 4 | 101: 11 |
 premendum. 72: 15 |
 premere. 66: 8 |
 prefi. 34: 1 |
 pretio. 50: 2 |
 pretium. 77: 16 | 88: 21 | 94: 16 |
 prima. 31: 12 | 85: 10 | 87: 15 |
 primi. 27: 15 | 85: 11 |
 primis. 73: 6 | 76: 4 |
 primo, *nom.* 25: 17 | 27: 9 | *adv.* 75: 6 |
 primos. 72: 6 |
 primum, *nom.* 14: 3 | 45: 7 | 61: 16 | 87: 18 | 91: 22 | 97: 16 | *adv.* 14: 15 | 26: 10 | 50: 11 | 75: 12, 13 | 39: 6 | 84: 19 | 85: 20 | 94: 13 | 96: 11 | 102: 6 |
 primus. 13: 19 | 67: 4 | 76: 9 |
 principales, *principis cura.* 88: 14 | *copia.* 91: 10 |
 principalibus rebus, *rebus principis.* 58: 14 |
 principalis. 85: 21 |
 principaliter. 53: 1 |
 principalium. 42: 7 |
 principatu. 9: 6 | 65: 8 |
 principatum. 10: 6 | 12: 26 |
 principatus. 25: 17 | 42: 2 | 50: 17 | 61: 15 | 66: 13, 16 |
 princeps. 3: 8 | 9: 10 | 10: 16 | 11: 3 | 23: 11 | 31: 7, 9, 19 | 36: 12 | 49: 9 | 51: 3 | 52: 4 | 53: 5 | 58: 11 | 59: 2 | 64: 18 | 65: 14 |
 principe. 3: 15 | 4: 5, 8 | 10: 9, 18 | 15: 6 | 28: 14 | 31: 3 | 41: 4 | 42: 4 | 49: 17 | 51: 4 | 52: 4 |
 principem. 3: 9 | 5: 1 | 7: 2, 14 | 9: 11 | 10: 7, 24 | 13: 12 | 32: 7 | 44: 13 | 47: 19 | 48: 4 | 49: 7 | 50: 17 | 51: 8 | 58: 10 |
 principes. 6: 20 | 8: 1 | 25: 11 | 28: 7 | 29: 1, 4 | 32: 17 | 45: 12 | 46: 11 | 47: 3 | 49: 5 | 50: 9 | 53: 10 | 57: 18 | 61: 13, 20 |
 principi. 3: 6 | 5: 12 | 7: 8 |

8: 3 | 9: 6 | 13: 7 | 26: 21 | 29: 7 | 33: 1 | 39: 19 | 47: 22 | 48: 6 | 49: 13 | 50: 16 | 59: 1 | 64: 19 |
 principibus. 4: 16 | 47: 1 | 61: 13 | 74: 16 | 83: 19 | 84: 21 |
 principis. 5: 4 | 6: 5, 7 | 13: 18 | 25: 3, 6 | 29: 5 | 30: 12, 16 | 31: 16 | 32: 20 | 37: 4 | 43: 7 | 44: 23 | 46: 20 | 47: 14 | 51: 10 |
 principum. 5: 8 | 23: 16 | 26: 15 | 38: 15 | 48: 11 | 52: 9 | 57: 16 | 62: 1, 20 | 69: 8 | 73: 12 | 75: 20 |
 prior. 28: 11 |
 priores. 26: 12 | 29: 15 | 45: 12 | 50: 9 | 57: 18 | 62: 6 |
 prioribus. 57: 13 |
 prioris. 23: 6 |
 priorum. 5: 8 | 53: 4 | 63: 15 | 82: 18 |
 priscis. 16: 2 | 99: 16 |
 priscum. 93: 20 |
 privata. 68: 3 |
 privata. 93: 12 |
 privatam. 28: 4 |
 privatas. 6: 22 |
 privatum. 98: 12 |
 privatis. 49: 1 | 64: 6 | 67: 3 | 68: 1 | 70: 2 | 87: 23 |
 privato. 49: 7 | 69: 13 |
 privatorum. 93: 20 |
 privatos. 70: 3 | 100: 8 |
 privatum. 75: 7 | 48: 4 |
 privatus. 10: 9 | 13: 3 | 14: 4 | 26: 8 | 67: 19 | 69: 22 |
 prius, *adv.* 4: 8, 9 | 10: 15 | 68: 8 | 77: 5 | 86: 9 | 97: 11 | 99: 13 |
 pro. 10: 4 | 21: 6 | 29: 7 | 42: 9 | 47: 7, 8 | pro templis postibusque excubare. 60: 4 | pro tua moderatione. 45: 21 | pro concione, pro rostris, pro iurejurando. 76: 3 |
 probabantur auribus & oculis. 24: 8 |
 probabitur. 48: 5 |
 probare. 34: 23 |
 probaretur. 36: 3 |
 probatis. 53: 8 |
 probas. 15: 6 |
 probat. 72: 10, 16 |
 probati. 51: 5 |
 probatis. 92: 11 |
 probatos. 72: 22 |

probavit. 95: 25 |
 probemus. 4: 15 |
 probent. 35: 13 |
 probi. 96: 10 |
 procedere. 75: 19 |
 procella. 39: 12 |
 proceres. 31: 9 |
 procerioribus. 70: 19 |
 proceritas. 7: 11 |
 proceritate. 26: 14 |
 processerit. 22: 2 |
 procreatos. 31: 7 |
 procul. 62: 13 | 90: 19 |
 procumbunt. 58: 2 |
 procuratores. 42: 4 |
 procuratori. 41: 9 |
 proderant. 38: 15 |
 prodes. 64: 4 |
 prodesse. 80: 25 |
 prodest. 49: 20 |
 prodeuntem. 55: 6 |
 prodi. 84: 18 |
 prodimur. 91: 19 |
 proferamus. 62: 3 |
 proferebant. 50: 14 |
 proferemus. 76: 18 |
 proferre. 90: 11 |
 proferret. 55: 1 |
 profers. 91: 27 |
 profertur. 40: 19 |
 professus. 53: 8 | 102: 20 |
 proficiscenti. 102: 2 |
 proficisceris. 7: 19 |
 proficantur. 98: 17 |
 profiteretur. 102: 20 |
 profundisti. 32: 10 | 40: 17 |
 profuerint. 80: 24 |
 profundebar. 61: 12 |
 progrediebatur. 85: 21 |
 proinde. 12: 2 | 72: 14 | 84: 1 |
 prolatis. 62: 22 |
 prolaturus. 27: 18 |
 polixe. 64: 23 |
 promere. 76: 18 |
 promerent. 81: 11 |
 promeretur. 72: 23 |
 promeritum. 67: 21 |
 promissis. 77: 1 |
 promissum. 30: 4 |
 promit. 79: 26 |
 promitteres. 75: 19 |
 promovere. 99: 5 |
 prona. 22: 4 | 49: 14 |
 pronepotibus. 102: 7 |
 pronom ad similitudines. 93: 2 |
 pronuntiacione. 77: 7 |
 prope, *adv.* 9: 8 | 19: 5 | 21: 5 | 27: 2 | 44: 15 | 51: 7 | 65: 11 | 70: 9 | 95: 11 |
 properantur porticus & delubra. 59: 5 |
 propinquorum. 54: 16 |

VOCABULORUM.

propitios. 76: 16 |
 propius. 71: 1 |
 proponit. 91: 25 |
 propofita. 72: 20 |
 propofiti. 72: 25 | 99: 22 |
 propofitis. 25: 12 |
 propofito. 102: 19 |
 propofitum. 51: 9 | 65: 4 |
 93: 8 |
 propria. 10: 6 | 57: 13 | 59: 11 |
 proprie. 83: 22 |
 proprio. 34: 5 |
 propriis. 98: 14 |
 proprium. 5: 8 | 97: 3 |
 proprius. 10: 7 | 59: 10 |
 propter. 33: 2 | 40: 12 | 77: 14 |
 propterea. 78: 18 |
 propolare. 23: 3 |
 prorepere. 26: 19 |
 prorogatur virtute fama. 64: 21 |
 profecutus. 95: 5 |
 profequeris. 95: 5 |
 profit. 72: 9, 16 | 87: 14 |
 profpectare. 39: 18 |
 profpectarent. 91: 5 |
 profpectes. 73: 18 |
 profpera. 10: 11 |
 profpere. 82: 11 |
 profterni campum, materiemque tuis virtutibus 35: 12 |
 profpexerat. 14: 13 | 40: 11 |
 profpexiffe. 20: 14 |
 protuliffi. 85: 3 |
 provectos. 76: 14 |
 provectus. 102: 19 |
 provehis. 50: 18 |
 provehuntur. 52: 16 |
 provexerat. 14: 3 |
 provida. 39: 2 |
 providenter. 3: 3 |
 providentia. 14: 3 |
 provideres. 84: 25 |
 previncia. 80: 23 |
 provinciam. 80: 20 | 81: 1 |
 provinciarum. 22: 7 | 80: 12 | 88: 15 |
 provincias. 10: 18 | 13: 9 | 36: 11 | 50: 1 |
 provinciis. 13: 10 | 25: 6 | 69: 1 | 80: 11, 22 |
 provifum. 30: 5 |
 provocas bella. 21: 11 | provocas reddique sermones. 56: 10 |
 provocat circi latus immenfum, templorum pulchritudinem. 59: 6 |
 prout. 6: 15 | 25: 13 | 27: 1 | 50: 4 |

proxima. 23: 2 | 88: 10 |
 proximam. 98: 3 |
 proxime. 12: 7 | 88: 6 | 102: 14 |
 proximis. 73: 18 |
 proximo. 16: 11 | 18: 11 | 43: 5 | 69: 14 | 71: 16 |
 proximos. 15: 9 |
 proximum. 10: 21 | 20: 2 | 99: 1 |
 prudentia facta ex periculis. 76: 20 |
 publica. 6: 19 | 41: 5 | 53: 15 | 84: 14, 19 | 98: 16 |
 publicæ. 9: 7 | 26: 4 | 39: 9 | 47: 16 | 78: 16 | 88: 7 |
 publicanum. 44: 8 | 45: 27 |
 publicarum. 53: 11 |
 publice. 98: 12 |
 publici. 77: 6 |
 publicis. 6: 23 | 32: 21 | 53: 12 | 69: 16 | 72: 5 | 76: 12 | 102: 11 |
 publico. 7: 6 bis | 41: 9 | 59: 12 | 60: 12 | 95: 17 |
 publicum. 28: 14 | 30: 13, 20 | 59: 4 | 91: 26 |
 publicus. 14: 10 |
 pudeat. 25: 10 |
 pudebat. 36: 5 |
 pudenda prædicatio. 62: 15 |
 pudor. 28: 17 | 54: 3 | 86: 3 |
 pudore. 5: 11 | 91: 4 |
 pudorem. 28: 10 | 70: 4 | 99: 14 |
 pudori. 36: 6 | 79: 10 |
 pudoris. 83: 15 |
 puer. 18: 9 |
 puerorum. 31: 11 |
 pugna. 25: 16 |
 pugnare. 21: 14 |
 pulcherrimas. 58: 2 |
 pulchra vulnera. 37: 11 |
 pulchritudinem. 59: 6 |
 pulchritudinis. 97: 1 |
 pulchrius. 3: 7 | 21: 18 | 64: 2 | 75: 8 | 98: 7, 13 |
 pulchrum. 38: 11 | 66: 1 | 100: 15 |
 pulfa. 68: 3 |
 pulfam. 93: 25 |
 pulfi. 15: 11 |
 pulfum. 90: 17 |
 pulfus. 33: 4 |
 pulvere. 20: 3 | alto pulvete. 34: 12 |
 pulverem. 17: 4 |
 pulvinar. 11: 8 |
 pulvinaribus. 15: 5 |
 punctis. 40: 8 |

punctum temporis. 65: 9 |
 puniebat. 53: 4 |
 puniret. 47: 21 |
 puram. 6: 17 |
 purpura. 71: 15 |
 purpuræ. 68: 6 |
 putabat. 38: 10 | 85: 20 |
 putant. 15: 4 | 93: 8 |
 putarent. 44: 2 |
 putares. 13: 15 |
 putas. 26: 8 |
 putaffemus. 74: 18 |
 putaffi. 80: 5 |
 putat. 4: 14 | 45: 21 | 72: 23 | 84: 11 | 86: 11 |
 putem. 102: 26 |
 putemus. 101: 8 |
 putent. 98: 12 |
 putes. 13: 10 | 68: 12 | 95: 22 |
 putet. 6: 8 | 23: 11 | 37: 6 | 70: 9 bis | 77: 12 |
 Pyreneus. 19: 6 |

Q.

Qua, pronom. 11: 8, 16 bis | 26: 6 bis | 30: 1 | 34: 2 | 36: 8 | 41: 7 | 47: 12 | 52: 11 | 64: 7 bis | 84: 23 | 75: 11 | qua, aliqua. 84: 13 | adv. 37: 9 bis |
 quadam. 76: 19 | 90: 6 |
 quadrijugo. 26: 12 |
 quadupli. 46: 14 |
 quæ. 4: 1, 8, 9 |
 quæcunque. 53: 7 | 93: 15 |
 quædam. 37: 3 | 40: 14 | 44: 14 | 70: 12 | 73: 6 |
 quæque. 58: 16 | 101: 19 |
 quæras. 10: 20 |
 quærendi. 90: 10 |
 quæreretur. 14: 10 |
 quæris. 21: 11 |
 quærit. 58: 11 |
 quæfita. 32: 15 | 80: 20 | 83: 1 |
 quæfita. 7: 6 |
 quæfo. 78: 8 |
 quæftor. 80: 3 |
 quale. 4: 7 bis | 41: 1 |
 qualem. 6: 28 |
 quales. 28: 7 | 50: 7 | 64: 6 | 77: 3 | 101: 2 |
 qualia. 35: 23 | 63: 20 |
 qualibet. 45: 25 |
 qualis. 72: 26 | 78: 3 | 88: 4 |
 quam, relar. 17: 1 | part. c ii |

INDEX

3: 4, 5, 7 |
 quamcunque. 51: 4 |
 quam dissimillimum. 69: 13 |
 quamlibet. 70: 18 | 80: 14 |
 quam multa. 65: 12 |
 quam plurimis. 71: 25 |
 quam simillimum. 69: 12 |
 quamvis, *conj.* 72: 20 | 84: 3 |
 quandam. 88: 10 | 99: 14 |
 quando. 3: 5 | 4: 10 | 57: 7 | 63: 11, 17 | 82: 25, 26 | quando, *aliquando*. 63: 19 | 83: 16 | 89: 5, 13 | 90: 11 |
 quandocunque. 23: 2 |
 quandoque. 14: 9 | 32: 23 | 40: 12 | 102: 7 |
 quandiu. 14: 5 | 60: 11 | 93: 13 |
 quanquam. 8: 3 | 29: 13 | 30: 18 | 32: 7 | 68: 5 | 70: 1 | 71: 2 |
 quanca. 7: 8 | 29: 10 | 69: 17 | 77: 9 | 86: 13 *bis* |
 quantæ. 30: 1 | 45: 14 | 91: 15 |
 quantam. 20: 9 | 92: 18 | 98: 4 |
 quanti. 45: 14 | 70: 18 |
 quantitate. 47: 25 |
 quanto, *nom.* 5: 1 | 43: 2 | 97: 20 | *adv.* 32: 25 | 36: 20 | 40: 12 | 41: 7 | 55: 13 | 56: 1 | 62: 16 |
 quantopere. 49: 5 |
 quantulum refert, *an.* 11: 17 |
 quantum, *nom.* 6: 28 | 14: 6 | 78: 23 | 79: 10 | 88: 6 | 92: 17 | *adv.* 4: 3 | 6: 4 | 9: 12 | 13: 3 | 27: 7 | 31: 2 | 32: 8 | 40: 1, 10, 16 |
 quantus. 7: 8 | 70: 18 |
 quare. 4: 6 | 8: 10 | 61: 23 | 65: 6 |
 quantum. 87: 9 |
 quas. 4: 6 | 5: 11 | 34: 6 | 40: 3, 6, 13 | 75: 11 | 82: 23 | 88: 6 |
 quasi. 5: 10 | 10: 24 | 11: 16 | 20: 15 | 26: 7, 19 | 28: 15 | 32: 9 | 34: 7 | 38: 12, 13 |
 quasdam. 27: 6 |
 quatercentur. 101: 19 |
 quatiuntur recta. 58: 21 |
 que. 3: 3, 5, 9, 12, 13 |
 quem. 3: 12 | 7: 2, 3, 15, 17, 18 | 10: 21 *bis*, 25 | 14: 6, 15 | 32: 25 | 66: 35, 16 |

quemadmodum. 17: 2 | 28: 18 | 44: 17 | 70: 2 | 84: 4, 9 |
 quemdam. 26: 15 | 67: 15 |
 quemque. 22: 11 | 50: 11 | 54: 11 | 72: 6 | 81: 7 | 87: 14 |
 quemquam. 26: 16 | 44: 26 |
 querantur. 52: 15 |
 queri. 16: 7 | 52: 14 | 79: 1, 80: 24 |
 queritantibus nequicquam. 33: 12 |
 queritur. 52: 13 |
 qui, *ag.* 3: 4 | *plur.* 4: 17 *bis* |
 quia. 8: 11 | 14: 11 | 15: 3 | 21: 9 | 23: 4 | 29: 9 | 33: 1 *bis* | 34: 9 | 37: 7 | 42: 1 | 47: 25 | 48: 2 *bis* |
 quibus. 5: 2 |
 quibuscunque. 62: 20 |
 quid. 5: 4, 6 | 6: 5, 6 | 13: 9 | 17: 1, 10 | 25: 8, 10 | 26: 4 | 30: 17 *bis* | quid, *aliquid*. 4: 5 | 14: 7 | 35: 11 | 74: 5 | 79: 25 *bis* | 80: 16 | 94: 17 | 100: 26 |
 quidem. 4: 17 | 6: 14 | 7, 18, 19 | 8: 5 | 9: 3, 11 | 13: 6 | 15: 14 | 16: 12 | 21: 2 | 24: 1 | 26: 6, 23 | 27: 17 | 28: 3, 17, 20 |
 quidquid. 32: 7 | 34: 1 | 49: 2 | 61: 7 | 76: 7 | 80: 11 | 89: 2 |
 quidvis. 44: 24 |
 quies. 54: 3 | 86: 3 |
 quiescunt. 47: 6 |
 quiete. 88: 13 |
 quietis. 95: 2 | 102: 12 |
 quietos. 27: 11 |
 quietum. 41: 1 | 66: 8 |
 quietus. 46: 4 |
 quin. 20: 5 | 24: 2 | 61: 2 | 79: 24 | 90: 18 | 95: 12 |
 quinetiam. 27: 15 | 62: 15 | 64: 21 | 70: 11 | 75: 2 |
 quinque. 32: 19 | 59: 13 |
 quinquies. 67: 6 |
 Quintilis. 67: 10 |
 quippe. 3: 11 | 14: 8 | 23: 11 | 33: 11 | 36: 21 | 49: 17 | 51: 12 | 81: 18 | 87: 5 | 100: 23 |
 quis. 20: 21 | 48: 10 | 49: 11, 12 | 51: 15 | 62: 9 | 63: 3 | 79: 18 | 83: 7, 8 |
 quis, *aliquis*. 13: 13 | 22:

1, 13 | 30: 2, 5, 6 *bis*, 10 |
 quisquam. 23: 8 | 24: 13 | 53: 8 | 55: 5 | 80: 10 |
 quisque. 21: 4 | 24: 2 | 28: 4 | 30: 6 | 31: 2 | 40: 2 | 46: 10 | 47: 22 | 64: 18 | 70: 14 | 79: 17 | 80: 21 | 85: 8 | 96: 3 |
 quisquis. 21: 3 | 28: 16 | 72: 22 | 78: 19 |
 quo, *relat.* 6: 19 | *adv.* 3: 13 |
 quocirca. 32: 2 |
 quod, *relat.* 3: 7 | *conj.* 3: 3 |
 quodam. 7: 12 | 20: 8 | 29: 1 | 44: 9 | 54: 15 | 74: 6 | 83: 8 | 102: 19 |
 quodcunque. 13: 8 |
 quominus. 26: 16 | 95: 6 | 99: 14 |
 quomodo. 84: 7 |
 quoque, *nomin.* 80: 11 | 90: 13 | *conj.* 6: 1 | 14: 8 | 20: 7 | 24: 3, 9 | 26: 1, 18 | 27: 8 | 29: 13 | 34: 10 | 38: 2 | 41: 10 |
 quorum. 7: 18 | 21: 13 | 24: 7 | 87: 24 | 93: 24 | 94: 11 | 99: 6 |
 quos. 9: 10 | 22: 13 | 25: 5 | 40: 4 | 50: 12 | 52: 4, 19 | 55: 13 | 57: 2 | 64: 13 |
 quoscunque. 39: 19 |
 quoridie. 28: 6 | 32: 26 | 61: 25 | 96: 13 |
 quoties. 17: 6 | 20: 19 *bis* | 47: 22 | 67: 16, 19 | 77: 10 | 97: 17 |
 quorus. 21: 3 |
 quoruscunque. 48: 11 | 73: 11 |
 quousque. 69: 5 |

R.

R Adiatum caput. 60: 1 |
 rapaces. 47: 3 |
 raperent. 46: 22 |
 raperes. 19: 8 |
 raperet. 67: 1 |
 rapta. 46: 22 |
 rapta. 33: 11 |
 raptim. perstringi. 29: 8 |
 raptim conquesta navi-
 gia. 39: 11 |
 rapuissent. 46: 23 |

VOCABULORUM.

rara. 65: 5 |
 rarum. 70: 9 |
 ratio. 9: 7 | 29: 14 | 31: 6 |
 44: 25 | 93: 15 | 99: 22 |
 ratione. 72: 25 | 89: 1 | 100: 7 |
 rationem. 25: 9 | 44: 23 | 69: 15 | 87: 19 |
 rationibus. 70: 1 |
 ratus. 44: 7 |
 re. 87: 11 |
 rebus. 57: 12 | 58: 14 |
 94: 11 | 101: 11 | rebus
 feciss. 11: 15 |
 recedant. 4: 6 |
 recedentem. 95: 8 |
 recens. 27: 19 |
 recentem. 44: 21 |
 receperunt. 25: 17 | 53: 3 |
 63: 10 |
 receperunt. 44: 5 |
 recepisti. 51: 1 | 65: 14 | 101: 17 |
 receipt. 35: 17 | 70: 3 |
 receptacula. 58: 1 |
 receptaculum sævum. 41: 3 |
 recepto. 26: 20 |
 receptum. 65: 18 |
 recesserant. 71: 20 |
 recesserunt. 79: 12 |
 recessit. 32: 16 |
 recipi. 30: 20 |
 recipiebat se in principem,
resumebat personam principis. 85: 18 |
 recipi. 30: 20 |
 recipit. 70: 13 | 91: 16 |
 recludit. 91: 24 |
 reclusis foribus. 8: 5 |
 reclusit vias. 33: 7 |
 recognoscerent. 6: 21 |
 reconciliare. 88: 24 |
 recondat. 37: 5 |
 recordabuntur. 97: 18 |
 recordantibus. 47: 19 |
 recordatio. 27: 14 | 87: 22 |
 recreasset. 88: 13 |
 recta. 80: 15 |
 recte. 3: 3 | 31: 2 | 52: 4 |
 80: 18 | 93: 1 |
 recti. 51: 12 | 99: 15 |
 rectius. 98: 13 |
 recto. em. 91: 1 |
 rectores. 3: 9 |
 rectos animos, *erectos.* 49: 18 |
 recuperata. 87: 18 |
 recurreret. 45: 2 |
 recurreret. 97: 17 |
 recursum, *reditum.* 95: 8 |
 recusabas. 8: 7 *bis* | 25: 15 |
 67: 17 |
 recusandi. 69: 14 |

recusant. 93: 19 |
 recusantibus. 21: 13 |
 recusare. 62: 18 | 64: 2 | 68: 11 | 74: 18 |
 recusares. 64: 2 |
 recusas. 63: 20 |
 recusasses. 67: 19 | 74: 18 |
 93: 14 |
 recusasti. 65: 16 | 66: 14 |
 67: 10 | 68: 13 |
 recusaveris. 68: 14 |
 redactus in potestatem. 44: 7 |
 reddas. 95: 22 |
 reddebant. 30: 15 |
 reddebantur. 71: 18 |
 reddere. 66: 6 | 69: 20 | 89: 2 | 95: 1 |
 reddet. 80: 17 | 88: 5 |
 reddidisse. 46: 18 |
 reddidisti. 10: 3 | 38: 12 | 39: 1 |
 reddidit. 33: 8 |
 reddis. 28: 11 | 56: 10 |
 reddiit. 79: 25 |
 reddita. 47: 12 |
 reddita. 68: 1 |
 redditorus. 25: 10 |
 redditorus. 69: 16 |
 redeat. 25: 9 |
 redemisti alimentis crudelitatem. 32: 13 |
 redeuntibus. 35: 23 |
 redeuntis. 24: 11 |
 rediit. 16: 1 |
 redintegrare lætitiā. 71: 22 |
 redire. 13: 12 |
 redit. 48: 9 |
 reditus. 46: 20 | 80: 4 |
 reducas. 87: 16 |
 reducenda. 84: 28 |
 redundantes hesternā cœna. 73: 13 |
 redundat gaudium ad ipsos. 72: 2 |
 redundavit usque illuc tua cura. 36: 3 |
 reduxisti. 93: 25 |
 refectiones. 20: 21 |
 refectionis. 89: 12 |
 referam. 65: 3 |
 referantur. 54: 5 |
 referebat. 20: 10 |
 referre. 46: 15 | 94: 16 | 101: 3 |
 referrent. 49: 2 |
 referret. 36: 13 |
 refers. 57: 4 |
 referissent hoīrea. 36: 7 |
 refe. t. 11: 17 | 57: 17 |
 referta. 26: 22 |
 refertur. 63: 3 |
 refici. 87: 2 |
 reformet depravatos mores. 61: 15 |

reformidet. 49: 12 |
 refovet. 79: 26 |
 refovisti. 23: 6 |
 refudimus. 35: 17 |
 refudisses. 46: 12 |
 refugum amnem. 35: 2 |
 regēbantur. 96: 6 |
 regerentur. 7: 1 |
 regeret. 12: 13 |
 reges. 64: 8 |
 regi. 20: 9 |
 regibus. 68: 2 |
 regimur. 28: 17 |
 regio. 35: 13 |
 regionum. 20: 17 |
 regit. 102: 6 |
 regium. 10: 25 |
 regnum. 64: 9 |
 regum. 22: 8 | 13: 23 | 15: 43 | 12 |
 reipublicæ. 3: 6 | 8: 9 | 9: 3 | 31: 8 | 69: 22 | 77: 21 | 78: 1 | 79: 26 | 82: 9 | 11 | 85: 9 | 87: 14 | 99: 16 |
 relaturi. 63: 7 |
 relegaret. 53: 6 |
 relevares, *minueres.* 24: 6 |
 relicta. 39: 14 |
 relictum. 26: 25 |
 religato revinctoque navigio. 90: 19 |
 religio acquiritis. 86: 13 |
 religione. 75: 10 |
 religioni. 74: 11 |
 religionibus. 84: 9 |
 religiosius. 75: 16 |
 relinquerent. 77: 20 |
 relinqui. 95: 21 |
 reliqua. 86: 12 |
 reliquerit. 44: 22 |
 reliquisse. 40: 15 |
 reliquisti. 10: 9 |
 reliquit. 14: 13 | 59: 2 |
 relucebat argento. 60: 8 |
 reluctantes ventos. 90: 14 |
 reluctata verecundia. 70: 1 |
 rem. 10: 2 | 52: 9 | 94: 21 |
 remediis. 51: 2 |
 remedium. 35: 7 |
 remis. 90: 14 |
 remisisse. 46: 18 |
 remisisti. 50: 23 |
 remissa. 41: 6 |
 remissio, *relaxatio.* 89: 12 |
 remissionibus, *relaxationibus.* 56: 8 |
 remissus aliquid contendere *postulare.* 88: 3 |
 remissum. 43: 1 |
 remittebat. 86: 16 |
 remoramur. 14: 14 |
 remorum. 90: 18 |

I N D E X

remotus. 45: 25 |
removilli. 45: 3 | 62: 13 |
rempublicam. 64: 6 | 77:
16 | 78: 13 bis | 93: 7 | 101:
6 | 102: 6 |
renasci. 45: 15 |
renovare. 71: 22 |
renunciabantur. 73: 15 |
renunciare inertiae. 68:
16 |
renunciari. 74: 1 |
renunciari. 100: 13 |
renunciacione. 86: 8 |
reor. 4: 5 | 8: 11 | 33: 3 | 63:
11 |
reparari. 87: 2 |
rependit. 49: 15 |
repente. 11: 14 |
reperta. 42: 10 |
reperitus. 3: 11 |
repetendis. 71: 3 |
replebuntur. 32: 23 |
repleturus. 64: 5 |
reponant. 93: 18 |
reportante. 21: 17 |
repositimus. 37: 5 |
repraesentare. 29: 13 |
reprehenduntur. 62: 7 |
repressisti. 40: 5 |
reptimebatur. 83: 10 |
reprimis. 92: 1 |
republica. 21: 6 | 76: 20 |
101: 6 |
repudiare. 64: 1 |
repulsæ mora. 99: 13 |
reputatio misera, sed vera.
80: 16 |
requiem. 17: 12 | 71: 22 | 95:
21 |
rerum. 3: 2 | 58: 8 | 65: 15 |
72: 8 |
res. 28: 9 | 40: 12 | 44: 27 |
69: 10 | 95: 4 |
resteramus ora obseptra fer-
viture. 77: 1 |
referare. 68: 1 |
referata templa. 53: 14 |
reservari. 29: 8 |
reservassent. 39: 13 |
reservavit. 44: 16 |
residuae claritatis. 79: 25 |
resistere. 14: 4 |
resistimus. 54: 14 |
resolvimus. 77: 2 |
respectantium turba. 27:
7 |
respexeris. 73: 1 |
respexisti. 20: 1 |
respexit. 34: 13 |
respondebat. 86: 14 |
respondendo. 38: 17 |
responsuras. 83: 17 |
respublica. 7: 16 | 9: 15 |
67: 11 bis | 71: 16 | 76:
21 | 77: 18 | 78: 9 | 82:
12 |

restant. 65: 13 |
restituatur. 37: 5 |
restituere. 52: 3 |
restitui. 52: 4 |
restitutos. 52: 5 |
resultantia vocibus recta.
83: 6 |
resumant. 71: 19 |
resumere libertatem. 76:
11 |
resumpsit. 88: 14 |
retardavit. 26: 16 |
retenta. 92: 5 |
retinebat. 24: 2 |
retinere. 94: 18 | 95:
16 |
retinerent. 46: 22 |
retorqueret. 95: 12 |
retortas cervices. 39: 8 |
retro. 45: 2 | 49: 1 |
retundi gladios. 23: 14 |
reverebare. 24: 3 |
reverentia. 24: 3 | 51: 15 |
53: 6 | 61: 6 | 79: 20 | 86:
13 |
reverentiae. 101: 9 | 102:
24 |
reverentiam. 7: 5 | 12: 5 |
23: 8 | 69: 20 | 85:
17 |
reverentior. 79: 18 |
reverentius. 29: 7 |
revereri. 86: 22 |
reveretur. 92: 11 |
reversus. 26: 7 |
revertantur. 71: 21 |
revertor. 73: 5 |
revexit. 35: 18 |
revincto navigio. 90: 20 |
revocabant. 24: 10 |
revocari. 10: 1 |
revocas. 92: 1 |
revocent. 71: 20 |
revoces. 87: 16 | 95: 22 |
revocet. 13: 11 |
rex. 22: 1 |
rexeris. 77: 17 | 78: 13 |
rexerit. 80: 20 | 81: 1 |
Rheno. 73: 19 |
Rhenum. 19: 1 |
Rhenus. 91: 3 |
rideant. 40: 8 |
rigentia gelu flumina. 91:
6 |
ripa. 21: 12 | 91: 5 |
ripas. 16: 9 | 13 |
ripis. 66: 8 |
robora. 39: 4 |
robore. 11: 19 | 17: 4 | 90:
5 |
robur. 90: 11 |
rogandi. 81: 4 |
rogant. 16: 5 |
rogarent. 31: 13 |
rogari. 30: 18 | 45: 13 |
70: 17 |

rogassent. 30: 17 |
rogatur. 52: 1 |
rogavit. 87: 10 |
Romana. 30: 10 | 43: 10 |
45: 11 | 91: 5 bis |
Romanæ. 30: 19 | 36: 15 |
91: 4 |
Romanam. 44: 1 |
Romani. 31: 3 | 91: 1 |
Romanò. 35: 20 |
Romanum. 10: 18 | 16:
2 |
Romanus. 5: 1 | 32: 15 |
51: 16 | 73: 9 | 96:
15 |
Rostra. 75: 20 |
Rostris. 75: 10 | 76: 3 |
rubore. 55: 4 |
rudimenta. 18: 9 |
ruens imperium. 9: 15 |
ruina. 60: 12 |
ruinas. 58: 4 |
rumoribus. 69: 5 |
rupit silentium. 63: 19 |
rura. 67: 8 |
rursus. 57: 4 | 71: 15 bis |
88: 5 | 99: 21 |

S.

Sacerdotia. 50: 1 | 96:
7 |
sacra. 21: 1 |
sacratum. 74: 7 |
sacrorum societate. 43: 3 |
sæpe. 6: 27 | 36: 9 | 45: 16 |
72: 8 | 83: 18 |
sæpius. 42: 3 | 63: 14 |
68: 11 | 86: 7 | 87: 17 | 88:
12 |
sævi. 55: 12 |
sævire. 61: 1 |
sævissimi. 61: 10 |
sævum. 41: 3 |
sagacitate. 90: 9 |
saltarentur laudes princi-
pum. 62: 10 |
saltum. 7: 3 | 68: 17 | 83:
10 | 90: 17 | 91: 2 |
saltum. 57: 14 |
saltus. 89: 13 |
salva. 39: 20 | 43: 11 | 49:
15 | 100: 7 |
salus. 11: 8 | 77: 21 | 101:
16 |
salutare. 80: 12 |
salutationes tuas fuga &
vastitas sequitur. 54:
13 |
salutatis. 27: 6 |
salutaverant. 27: 15 |
salute. 77: 14 bis | 78: 1 |
salutem.

VOCABULORUM.

salutem. 26: 19 | 28: 1 | 35: 7 |
55: 8 |
salutis. 9: 7 | 47: 16 | 78:
11 |
sancte. 95: 24 |
sanctissimas necessitudines.
4: 4: 9 |
sanctissimo. 14: 6 |
sanctissimum carmen. 100:
12 |
sanctitas. 74: 11 |
sanctitate. 6: 16 | 71: 9 | 91: 17 |
sanctitati. 80: 13 |
sanctius. 92: 7 |
sanctus. 3: 8 |
sane. 63: 14 | 68: 15 | 73: 14 | 82: 18 | 87: 4 |
sanitatem. 26: 19 |
sanguine. 32: 4 | 43: 3 |
sanguinem. 39: 9 | 46: 12 | 53: 3 | 54: 16 |
sanguinis. 61: 11 | 83: 14 |
sanguis. 61: 1 |
sapient. 49: 16 |
sapienter. 3: 1 | 83: 25 |
sapientia. 97: 5 |
sapientiae. 53: 2 |
sapientiam. 64: 10 |
sanxisset. 44: 29 |
sanxit. 44: 4 |
satellitum. 27: 10 |
satietas. 34: 3 | 57: 6 |
satis. 6: 15 | 26: 19 | 32: 10 | 35: 2 | 46: 20 | 49: 20 | 58: 22 | 61: 18 bis | 74: 19 | 75: 5 | 83: 7 | 87: 23 |
satisfactum. 37: 9 |
satiis. 96: 18 | 97: 1 |
saxa. 20: 22 | 39: 13 |
saxis. 63: 12 |
saxorum. 58: 21 |
scelerum. 55: 9 |
scena. 62: 12 |
scenæ. 62: 16 |
scenici imperatoris. 52: 7 |
sciamus. 6: 1 |
sciant. 16: 8 | 25: 11 | 87: 8 |
scias. 35: 7 | 42: 7 | 78: 5 | 96: 17 |
sciat. 35: 19 |
scienter. 75: 3 |
scierit. 80: 17 |
sciet. 77: 10 |
scilicet. 76: 4 | 87: 15 | 93: 23 |
scindi. 44: 10 |
scio. 69: 1 | 98: 11 |
Scipiones. 17: 13 |
scire. 44: 22 | 78: 5 | 80: 12 | 87: 7 | 92: 12 | 95: 25 |

Plinius.

sciremus. 88: 3 |
scirent. 30: 17 |
scires. 79: 5 |
scirer. 80: 11 |
scis. 49: 5 | 50: 16 | 54: 11 | 64: 12 | 78: 21 | 96: 10 |
scit. 72: 19 |
scito. 69: 23 |
sciunt. 32: 5 |
scopulis. 39: 12 | 90: 1 |
scopulos. 39: 18 |
scriberis, hæres. 48: 3 |
scripsit. 75: 11 |
scriptus hæres. 47: 25 |
se. 4: 13 | 14: 11 | 18: 15: 4 bis | 26: 19 | 28: 2, 7 | 30: 10 | 35: 2, 19 bis | 38: 7, 9, 10 | 45: 11, 15 |
se se. 34: 9 |
secessus. 55: 12 | 91: 24 |
secreta. 62: 5 | 79: 2 |
secretas. 39: 6 |
secreto. 4: 8 |
secreto. 55: 5 |
secta. 94: 9 | secta vitæ, vivendi ratio. 50: 19 |
secula. 66: 2 | in secula ibit. 63: 13 |
seculi. 23: 7 | 42: 1 | 99: 5 | 101: 2 |
seculis. 37: 7 |
seculo. 9: 3 | 35: 7 | 39: 7 | 46: 13 | 52: 8, 15 |
secum. 18: 6, 7 | 49: 2 | 55: 9 | 78: 6 | 95: 12 |
secunda. 8: 15 | 35: 11, 12 | 82: 13 | 100: 19 |
secundis. 8: 15 |
secundo. 14: 4 |
secundorum. 49: 3 |
secundum. 45: 8 | 65: 13 | 67: 4 |
secundus. 69: 7 |
secura testamenta. 38: 14 | 47: 25 |
secura. 58: 22 |
securas. 72: 22 |
securi, plur. 23: 10 | 54: 8 | 76: 17 |
securibus. 61: 1 |
securior. 10: 5 | 56: 1 |
securis. 32: 17 |
securitas. 11: 9 | 58: 14 | 93: 11 |
securitate. 11: 16 | 39: 14 |
securitate provida cavisti. 39: 2 |
securitatem. 28: 9 | 78: 20 | 100: 26 | 101: 15 |
securitati prospexerat. 40: 10 |
securitatis. 31: 18 | 83: 1 |
securus. 47: 18 | 102: 23 |
securus. 32: 17 | 38: 4 |

46: 4 | 78: 14 | secu-
rus magnitudinis suæ. 81: 16 |
secus. 11: 18 | 16: 12 | 50: 5 | 55: 11 | 62: 6 | 90: 20 |
sed. 3: 11 | 4: 4, 12 bis | 6: 19, 26 |
sede. 73: 9 | 74: 9 |
sedem. 64: 9 | 98: 4 |
sedens. 75: 2 |
sedentariam assentiendi necessitatem. 85: 12 |
sedentem. 59: 13 |
sederet bene humeris tuis imperium. 14: 12 |
sedes, nom. 53: 15 | 57: 19 | 59: 7 | 60: 2 | 83: 17 | verb. 88: 20 |
seder. 65: 2 |
sedibus. 66: 2 |
sedir. 74: 21 | 75: 1 | 85: 7 |
seditio. 12: 3 |
sedulo. 11: 5 |
segetibus. 34: 7 |
segnitiem. 91: 10 |
segnius. 79: 13 |
seila. 66: 7 |
sellam. 74: 16 |
semina. 9: 1 | 37: 5 |
feminibus. 34: 4 |
semper. 18: 1 | 19: 3 | 20: 10 | 34: 5, 15 | 43: 5 | 45: 4 | 47: 4 | 54: 2, 11 | 55: 5 | 56: 9 bis |
sempiterna. 64: 12 |
senator. 67: 19 |
senatorem. 69: 22 |
senatores. 74: 5 |
senatorium. 5: 6 |
senatorius. 82: 3 |
senatorum. 40: 3 |
senatu. 3: 15 | 62: 12, 19 | 67: 16 | 79: 15 | 81: 13 | 83: 23 | 85: 2 bis, 17 |
senatui. 69: 18 | 72: 10, 22 | 79: 14 | 80: 4 | 87: 12 |
senatum. 10: 18 | 70: 16 | 72: 4, 12 |
senatus. 3: 6 | 6: 24 | 13: 16 | 27: 3, 10 | 67: 12 | 72: 3, 5, 8, 10, 16 | 79: 18, 20 | 81: 6 | 82: 6 |
senatusconsulto. 6: 19 |
senectuti. 64: 13 |
senectutis. 7: 13 |
senes. 26: 18 |
senescere. 14: 4 |
seni. 9: 5 | 14: 6 |
senioribus. 72: 21 |
senium. 27: 7 |

f

INDEX

sensisset. 36: 2 |
 sensu. 83: 8 |
 sensum. 77: 6 |
 sententia. 85: 10 |
 sententia. 88: 21 |
 sententiam. 70: 17 | 78: 3 |
 sententiarum. 77: 8 |
 sentiamus. 101: 5 |
 sentias. 88: 23 | 93: 9 |
 sentiebar. 86: 17 |
 sentiet. 22: 4 |
 sentimus. 76: 18 |
 sentire. 58: 6 |
 sentires. 102: 3 |
 sentiter. 30: 10 |
 sentit. 5: 12 |
 sentum. 31: 11 |
 separatus. 94: 19 |
 sepositis & absentibus. 67: 8 |
 septus claritate. 56: 6 |
 sepulchro. 46: 2 |
 sepultos. 50: 14 |
 sequaces. 51: 5 |
 sequentem. 22: 11 |
 sequentes. 80: 25 |
 sequere. 41: 10 |
 sequentur. 73: 8 | 85: 14 |
 sequeretur. 61: 2 | 91: 2 |
 sequi. 39: 17 | 95: 9 |
 qui terras victoria. 66: 1 |
 sequimur. 76: 17 |
 sequitur. 29: 9 | 54: 14 | 90: 12 |
 seræ. 61: 2 |
 seria. 62: 14 |
 serix voluptates & intentæ. 91: 15 |
 seriarum curarum. 91: 20 |
 serias dierum partes. 56: 7 |
 sermones. 32: 12 | 56: 10 | 62: 5 | 79: 5 |
 sermoni. 28: 16 |
 servabatur. 43: 6 |
 servandorum. 9: 5 |
 servandum. 8: 10 |
 servarentur. 45: 10 |
 servat. 5: 1 |
 servata. 29: 14 |
 servavimus. 6: 1 |
 servant. 32: 24 | 60: 5 | 78: 5, 12, 14 |
 serves. 74: 2 | 102: 7 |
 servet. 35: 21 |
 servetur. 46: 2 |
 servi. 47: 14 | 93: 24 | 96: 6 |
 serviant. 36: 21 |
 serviat. 35: 20 |
 servantibus. 36: 20 |
 servantis. 58: 7 |
 servile bellum. 47: 17 |

servis. 46: 17 | 47: 13 |
 servitus. 11: 8 | 63: 16 | 68: 3 |
 servitute. 4: 17 | 15: 14 | 77: 1 |
 servitutis. 50: 12 | 78: 16 | 82: 25 |
 servo. 58: 1 |
 servorum. 29: 2 | 37: 12 |
 servos. 47: 20, 22 | 50: 12 |
 servulis. 10: 23 |
 seu. 19: 7 | 22: 3 bis | 43: 2, 6, 7 | 44: 15 | 60: 8 | 80: 17 bis | 88: 9 bis | 91: 11 bis | 93: 14 |
 severissimam rem. 52: 10 |
 severitas mitis. 88: 19 |
 severitate. 41: 8 | 52: 13 |
 severitati. 7: 9 |
 severitatis. 91: 19 |
 sexies. 67: 6 |
 sexus. 26: 16 | 92: 17 |
 si. 3: 8 | si, an. 4: 16 |
 sibi. 5: 12 | 6: 10, 24 | 22: 5 | 23: 11 bis | 26: 4 | 28: 2 |
 sic. 24: 4 | 25: 9 bis | 35: 3 | 44: 17, 27 | 45: 5 |
 siccitate. 34: 8 |
 sicut. 8: 12 | 18: 7 | 50: 16 | 99: 2 |
 sidera. 3: 13 | 29: 4 | 98: 3 |
 sidere. 16: 11 |
 sideribus. 15: 2 | 21: 18 | 98: 4 |
 sideris. 89: 3 |
 sidus. 20: 19 | 33: 13 |
 signa. 91: 5 | 102: 2 |
 signares honore nominum. 27: 5 |
 signis. 13: 22 |
 signo. 47: 16 |
 signorum. 66: 3 |
 signum. 72: 13 |
 silebunt de te scenæ. 62: 16 |
 silens & quietum ararium. 41: 1 |
 silent. 47: 6 |
 silentes. 27: 11 |
 silentio. 92: 17 |
 silentium. 54: 3 | 63: 19 | 90: 17 |
 sim. 32: 10 |
 simile. 79: 7 | 82: 25 |
 similem. 7: 3 | 92: 8 | 102: 8 |
 similes. 47: 22 | 50: 2 | 72: 2 | 81: 10 | 92: 3 |
 simili. 61: 5 | 75: 10 |
 similia. 35: 23 |
 similiis. 27: 19 | 92: 9 | 99: 13 |

similiter. 23: 19 |
 similitudo. 99: 23 |
 similimo. 61: 23 |
 simillimum. 10: 22 | 69: 12 |
 simillimus. 3: 8 |
 simplex. 101: 15 |
 simplicitas. 92: 21 |
 simplicitate. 7: 10 |
 simplicitati. 63: 7 |
 simul. 12: 6 bis | 36: 3, 16 | 40: 17 | 43: 7 | 45: 12 | 62: 4 | 63: 17 | 69: 11 | 81: 12 | 91: 14 | 97: 6 | 100: 1, 2 |
 simulacra. 60: 9 | simulacra victoriæ. 21: 16 |
 simulatio. 63: 16 | 93: 22 |
 simula iouem. 57: 3 | 74: 2 |
 simulationes. 83: 2 |
 simulatare. 93: 2 |
 sincera. 57: 7 | 80: 15 |
 sincerius. 6: 2 |
 sine. 3: 3 | 7: 12 | 11: 2 | 18: 6 bis | 20: 8 | 24: 1 | 27: 5 |
 sineres. 100: 8 |
 signum. 99: 5 |
 singula. 40: 16 | 84: 12 |
 singulare. 47: 10 |
 singularibus viris. 70: 7 |
 singularum. 88: 16 |
 singuli. 6: 1 | 45: 17 | 73: 3 |
 singulis. 45: 12 | 73: 2 |
 singulorum. 37: 1 | 42: 10 | 21: 5 |
 singulos. 27: 2 | 37: 1 | 61: 1 | 63: 2 | 76: 10 | 90: 18 |
 sinis. 6: 25 bis |
 sinister. 8: 2 |
 sinistre constitutum est, malignam indolem à natura accepimus. 51: 7 |
 sinu. 10: 19 | 65: 19 |
 sinum. 9: 14 | 50: 13 |
 sint. 4: 11 | 29: 7 | 47: 19 | 64: 13 | 77: 15 | 79: 6 | 91: 15 bis | 93: 16 |
 siquidem. 8: 4 | 34: 5 | 59: 9 | 86: 15 |
 sis. 49: 6 | 64: 5 | 69: 16 | 92: 3 | 95: 1 | 102: 9 |
 sistere. 58: 4 |
 sit. 13: 11, 12 | 15: 4 | 29: 6 | 32: 24 | 36: 20 | 48: 5 | 49: 13, 20 | 52: 14 | 58: 8 |
 sitim. 17: 3 |
 sitis. 45: 20 |
 situ. 50: 13 | 58: 2 |
 situs. 20: 17 |
 sive. 22: 3 | 37: 2, 3 | 72: 19, 20 | 75: 5 bis |

VOCABULORUM.

- fobolis. 30: 19 |
 socialitas. 56: 8 |
 sociatis. 37: 1 |
 societate. 43: 4 |
 focii. 66: 1 |
 focis. 22: 8 | 33: 12 | 70: 6 |
 fociorum. 37: 9 |
 socios. 10: 8 | 101: 13 |
 focium hereditatis. 44: 20 |
 socius. 12: 10, 11 | 24: 6 |
 fodalium. 90: 13 |
 fol. 40: 17 |
 folia. 6: 9 | 9: 7 | 26: 14 | 46: 21 | 67: 21 |
 foliatium. 17: 10 |
 folias. 62: 18 |
 foliabamus. 77: 15 |
 foliebant. 10: 1 | 26: 12 | 65: 19 | 84: 16 |
 foliebat. 30: 13 | 38: 4 | 85: 19 |
 folemus. 5: 6 |
 folenne. 6: 22 |
 folennia. 74: 14 |
 folennis. 71: 14 |
 folent. 35: 23 | 82: 2 | 84: 3 |
 foleret. 75: 2 |
 foler. 35: 4 | 88: 8 |
 foli, *subst.* 19: 5 | *adj.* 26: 2 |
 solidam gloriam. 21: 17 |
 felita. 34: 6 |
 folitaria. 56: 12 |
 folito, *nom.* 100: 18 | *adv.* 11: 14 |
 folitudine. 55: 6 | 56: 2 |
 folitudinem. 38: 13 | 55: 6 | 58: 4 |
 folitus. 49: 6 |
 folicit. 88: 22 |
 folicitior. 10: 5 |
 folicitudinem. 46: 17 |
 folicitudini. 79: 10 |
 folicitudinis. 83: 1 |
 folo, *subst.* 35: 1 | 60: 12 | *adj.* 76: 4 |
 folvantur. 77: 17 |
 folvendi. 46: 14 |
 folvendum. 37: 6 |
 folverentur. 44: 29 |
 folvis. 70: 10 |
 folum, *subst.* 37: 3 | *adj.* 18: 7 | 28: 8 | *adv.* 12: 9 | 34: 15 | 41: 6 |
 folus. 10: 3 | 18: 7 | 44: 27 | 85: 14 |
 solutus. 89: 7 |
 somnium. 20: 22 |
 somno. 50: 6 | 68: 18 | 73: 13 |
 somnus. 57: 10 |
 sono. 90: 19 |
 forderent simulacra. 60: 10 |
 foror. 45: 9 | 92: 20 | 93: 14 |
 fotorem. 92: 20 |
 forores. 45: 19 |
 fororis. 45: 8 |
 fors. 41: 11 |
 fospitum. 77: 18 |
 fpargere. 76: 9 |
 fparla. 39: 18 |
 fparlas. 45: 14 |
 fparia. 30: 8 |
 fpariosissima. 74: 9 |
 fparium. 19: 7 | 28: 8 | 35: 5 | 59: 9 |
 fpe. 79: 12 |
 specie. 4: 2 | 9: 1 | 59: 8 |
 speciem. 76: 8 |
 species. 91: 18 |
 specimen. 50: 18 | 71: 5 |
 speciosus. 63: 11 | 98: 14 |
 speciosum. 23: 5 | 88: 9 | 66: 6 |
 spectabuntur. 59: 8 |
 spectaculo. 26: 17 | 100: 16 |
 spectaculum. 38: 5, 11 | 51: 16 |
 spectaculum enerve & fluxum. 37: 10 |
 spectandi. 59: 10 |
 spectantium. 38: 3 |
 spectari. 35: 10 |
 spectator. 17: 8 | 38: 5 | 52: 7 | 57: 1 |
 spectent. 40: 9 |
 spectet. 59: 11 |
 specu. 54: 16 |
 specula amicitie. 95: 7 |
 spem. 31: 2, 17, 18 *ter* |
 speranda. 43: 4 |
 sperata suffragia. 74: 1 |
 sperarent. 79: 14 |
 speraverunt. 51: 6 |
 speret. 88: 11 |
 spes. 40: 9 | 99: 2 |
 spiritum vitam. 53: 3 |
 spiritus, *excelsitatis animi.* 45: 14 |
 splendore titulorum. 93: 18 |
 spoliarium civium. 41: 2 |
 spoliatis. 46: 12 |
 spoliator. 98: 22 |
 spoliis. 22: 7 |
 sponte. 47: 3 | 49: 12 | 83: 8 |
 stabant. 86: 9 |
 stagnum. 57: 14 |
 stant. 58: 21 | 64: 5 | 88: 21 |
 stante. 75: 1 |
 stantes. 81: 12 |
 stare. 21: 12 |
 stare. 60: 2 |
 statim. 7: 19 | 11: 19 | 12: 7 | 14: 9 | 20: 16 | 21: 6 | 25: 17 | 27: 9 | 30: 1 | 39: 18 | 40: 18 | 44: 16 | 78: 17 | 85: 18 | 88: 17 *bis* | 89: 4 | 96: 12 |
 statione. 95: 3 |
 stationis. 10: 11 |
 stativorum. 20: 2 |
 statua. 64: 7 |
 statuum, *nom.* 60: 6 |
 statuas, *nom.* 64: 14 | 68: 14 |
 statuere. 87: 15 |
 stauis, *nom.* 60: 9 | 64: 21 |
 stauit. 45: 26 |
 stauum. 35: 9 |
 staus. 38: 14 | 52: 17 |
 sterile tempus beneficio. 65: 10 |
 sterili. 76: 8 |
 sterilitatem. 36: 17 |
 sterilipatis. 34: 8 | 36: 5, 17 |
 steterat. 86: 10 |
 stetit. 74: 21 | 95: 7 | 101: 19 |
 stimuli. 82: 21 |
 stipatus. 27: 9 |
 stipendia. 20: 17 | 31: 1 |
 stirpis. 79: 25 |
 strage. 60: 11 |
 strages. 55: 1 |
 stragibus. 99: 1 |
 student. 93: 10 |
 studia. 23: 13 | 38: 3 | 52: 8 | 53: 3, 8 |
 studiis. 102: 13 |
 studiorum. 57: 9 |
 studium. 18: 2 | 24: 5 |
 stupebant. 36: 7 |
 stupeo. 74: 18 |
 stupra. 91: 20 |
 stuprorum. 74: 6 |
 sua. 15: 13 | 22: 11 | 37: 1 | 39: 20 | 43: 5 | 45: 21 | 47: 3 | 50: 11 | 52: 12 | 55: 6, 12 | 66: 1 | 67: 8 | 71: 17 | 73: 15 | 83: 3 *bis* |
 suadeant. 47: 7 |
 suadeatur. 47: 6 |
 suae. 26: 21 | 69: 20 | 73: 9 | 80: 13 | 81: 16 | 84: 10 |
 suam. 16: 14 | 38: 8 | 55: 8 | 75: 3 | 78: 3 |
 suas. 35: 17 | 40: 8 |
 suaserit. 77: 10 |
 suavit. 74: 11 | 93: 16 |
 suavitatem. 57: 5 |
 sub. 6: 20 | 9: 1 | 10: 9 | *f ij*

I N D E X

- 31: 14 | 39: 6 | 42: 3 |
 49: 17 | 53: 3 | 58: 8 |
 61: 25 | 62: 4 | 63: 9 |
 67: 4 | 71: 7 | 75: 7 |
 76: 13 | 77: 13 | 85: 7 |
 86: 6 | 92: 18 | 100: 18 |
 subditi. 30: 3 |
 subdolum. 77: 3 |
 subeat. 49: 12 |
 subeundi. 13: 9 |
 subjecerunt. 82: 21 |
 subiecisti. 25: 7 | 75: 10 |
 subiectis. 93: 26 |
 subiit. 26: 21 |
 subiret. 80: 11 |
 subita. 38: 3 |
 subito. 5: 13 |
 subitum. 99: 25 |
 sublimem curru. 22: 11 |
 submittam orationem ad
 modestiam principis. 6: 5 |
 submittat. 81: 15 |
 submitteris. 94: 6 |
 submota. 90: 5 |
 submovebantur. 74: 6 |
 submovebatur. 86: 3 |
 submovenda. 84: 28 |
 submovet. 64: 9 |
 subornantem servos. 47: 20 |
 subfedisce. 22: 5 |
 subsequebare. 27: 12 |
 subsequebatur. 20: 2 |
 subsequi. 93: 9 |
 subfidium. 20: 1 | 32: 21 |
 subsistere. 23: 14 | 86: 4 |
 subliterat. 35: 1 |
 sublitit. 102: 21 |
 subtrahamus. 101: 7 |
 subtrahentibus. 94: 22 |
 subvesta. 36: 8 |
 subvenit. 46: 4 |
 subvenire in præteritum. 46: 8 |
 subvenisti. 46: 9 |
 subventum. 36: 6 |
 suburbanum. 58: 13 |
 succedere. 49: 13 |
 successeris. 59: 1 |
 successor. 12: 9 | 10: 15 | 8 |
 49: 11 | 78: 19 |
 successore. 15: 7 | 40: 14 |
 successorem. 10: 19 | 100: 4 |
 102: 7 |
 successoribus. 64: 13 |
 succinxerit. 56: 5 |
 succurrit. 7: 3 |
 sudor. 90: 10 |
 sudorem. 17: 4 |
 sudores. 20: 21 |
 sudoris. 87: 3 |
 sufficere. 96: 9 |
 sufficiat. 35: 7 | 46: 21 | 88: 1 |
 sufficis. 89: 9 |
 sufficit. 87: 4 | 88: 2 | 92: 15 |
 suffragator. 100: 13 |
 suffragatorum. 82: 1 |
 suffragia. 74: 1 |
 suffragiis. 81: 3 |
 suffragium. 80: 14 |
 suffunditur. 5: 11 |
 suffusa multo rubore impudentia. 55: 4 |
 sui, pronom. 12: 13 | 31: 7 |
 32: 2 | 17: 49: 10 | 61: 9 |
 relar. 27: 16 | 66: 16 | 85: 9 | 87: 22 |
 suis. 6: 8 | 16: 13 | 28: 2 |
 31: 2 | 35: 16 | 40: 6 |
 47: 15 |
 suggestus. 59: 10 |
 sum. 85: 2 |
 sumit. 87: 3 |
 summa. 49: 8 | 84: 6 | 89: 9 | 10 |
 summæ. 10: 19 |
 summam, subst. 42: 7 | 45: 27 | 65: 15 |
 summas. 69: 11 |
 summis. 24: 4 |
 summum. 13: 14 | 60: 5 |
 68: 6 | 71: 16 | 96: 8 | 99: 10 |
 summus. 90: 10 |
 sumptibus. 31: 3 | 32: 21 |
 64: 4 | 72: 6 |
 sumus. 12: 2 | 28: 18 | 47: 14 | 49: 8 | 51: 5 | 54: 11 |
 sunt. 13: 18 | 14: 5 | 24: 8 | 29: 1 | 10: 14 | 30: 3 | 39: 11 | 47: 7 | 19 |
 25 | 49: 14 | 50: 7 | 57: 13 |
 58: 5 |
 suo. 16: 11 bis | 20: 9 | 35: 16 | 48: 12 | 83: 7 | 98: 16 |
 99: 26 |
 suorum. 23: 16 | 73: 14 |
 suos. 28: 4 |
 sustulisti. 47: 11 |
 super. 9: 15 | 20: 10 | 28: 20 | 29: 3 | 4: 31: 13 |
 71: 3 | 84: 4 | 85: 1 | 100: 22 |
 superabat. 24: 10 |
 superare. 89: 12 | 91: 8 |
 superasti. 80: 6 |
 superatis. 54: 1 |
 superbam. 57: 3 |
 superbia. 26: 15 | 28: 17 |
 55: 3 | 13 | 63: 20 | 74: 6 |
 superbiæ. 69: 6 | 75: 20 |
 superbiom. 6: 11 | 8: 11 |
 superbiebat. 35: 14 |
 superbissimis. 74: 4 |
 superbissimos. 60: 12 |
 superbos. 15: 9 |
 superbum. 10: 25 |
 supercilio tristi. 47: 2 |
 superest. 63: 18 | 81: 15 |
 superflua campis flumina, 91: 7 |
 superior. 94: 5 |
 superint. 47: 1 | 71: 27 |
 superstites. 77: 21 |
 superstitionis. 57: 8 |
 supervacua. 58: 9 |
 supina ora. 39: 8 |
 supino. 35: 1 |
 supplerent. 91: 21 |
 supplicant. 16: 6 |
 supplicarent. 79: 14 |
 supplicia. 39: 10 |
 supprimeres merita. 84: 25 |
 supra. 39: 9 | 75: 13 bis |
 surdas. 30: 16 |
 suscepit. 78: 9 |
 suscepisti. 10: 12 |
 suscepit. 77: 16 |
 suscepti. 10: 12 | 95: 14 |
 suscipere. 8: 10 | 76: 1 |
 susciperentur. 77: 20 |
 susciperes. 17: 6 | 87: 9 |
 suscipiantur. 77: 17 |
 suscipiat. 78: 9 |
 suscipiendo. 68: 11 |
 suscipis. 31: 3 |
 suscipit. 72: 22 |
 suspensi. 78: 15 |
 suspensum. 26: 23 |
 suspici. 59: 15 |
 suspiciunt. 93: 6 |
 sustentans. 11: 19 |
 sustentari. 35: 14 |
 sustinerent. 70: 5 |
 sustinui. 30: 18 |
 sustinuit. 95: 8 |
 sustulerant. 15: 13 |
 sustulerat. 52: 4 |
 sustulisti. 46: 17 |
 susurros audientibus insidiantes. 73: 2 |
 sum. 35: 4 | 21 | 38: 8 |
 48: 12 | 57: 16 | 75: 3 |
 97: 2 |
 suus. 28: 16 |

VOCABULORUM.

T.

TAbula rerum venalium. 58: 8 |

tabulis iniquis. 48: 1 |

taceas. 29: 10 |

tacent. 62: 7 |

taceo. 95: 2 |

tacere. 63: 18 |

tacitus. 6: 28 |

tadium. 96: 2 | 99: 13 |

tale. 82: 9 | 91: 16 |

talem. 7: 15 | 98: 7 |

tales. 50: 7 | 72: 26 | 77: 2 |

101: 2 |

talia. 89: 4 |

talis. 15: 6 | 18: 1 | 28: 7 |

31: 14 | 78: 3 |

tam. 3: 12 | 5: 6 bis | 6: 7, 16 | 9: 13 | 11: 11 | 21: 18 | 22: 4 bis | 23: 15, 16 | 25: 7 | 26: 26 | 32: 1, 6, 18 | 35: 5, 6 | 40: 15 | 44: 3 | 45: 13, 18 | 46: 23 | 47: 9 | 49: 10 bis |

tamen. 3: 9 | 9: 7 | 10: 9 | 11: 3 | 15: 5 | 20: 4 | 24: 1 | 25: 3 | 27: 1, 6 | 28: 19 | 29: 1 | 30: 19 | 31: 14, 18 | 33: 2 | 34: 10 | 35: 9, 15, 20 | 37: 6 | 39: 7 | 41: 5 | 43: 11 | 46: 8, 9 | 47: 4, 8, 19 |

tandem. 7: 16 | 11: 8 | 57: 16 | 70: 2 | 72: 22 | 79: 21, 22 | 88: 18 |

tanquam. 24: 5, 6 | 25: 9 | 74: 5 | 47: 21 | 53: 13 | 59: 2 | 63: 3 | 68: 12 | 73: 19 | 75: 1 | 78: 19 | 85: 16 | 95: 4 | 96: 9 | 97: 21 | 99: 25 | 100: 6 |

tanta. 13: 3 | 19: 8 | 29: 10 | 36: 15 | 58: 13, 14 | 71: 18 | 72: 4 | 76: 16 bis | 86: 3 | 94: 14 | 100: 6 |

tantam. 20: 8 | 32: 10 | 93: 15 | 95: 18 |

tantas. 46: 20 |

tanti. 9: 8 | 25: 11 | 44: 10 |

tantis. 25: 14 | 34: 7 | 70: 1 | 83: 7 | 101: 12 |

tanto, *nom.* 10: 4 | 61: 10 | *adv.* 21: 8 | 37: 7 | 41: 7 | 54: 12 | 62: 15 | 67: 10 | 71: 1 | 81: 14 bis | 88: 1, 11 | 92: 3 |

96: 14 |

tantopere. 13: 19 |

tantum, *nom.* 54: 3 | 71: 8 | 91: 3 | 98: 5 bis, 8 |

adv. 4: 2 | 10: 20 | 12: 8 | 13: 18 | 26: 9 | 27: 5 | 28: 7 | 31: 1 | 32: 7, 8, 22 | 40: 4 | 49: 18 | 53: 7 |

tantus. 44: 1 | 63: 10 | 86: 3 |

tarde. 25: 16 |

tarditas. 78: 21 |

tarditate. 54: 8 |

tarditatem. 46: 14 |

te. 3: 14 |

tecta, *subst.* 26: 22 | 58: 3, 21 | 83: 6 |

tectum, *subst.* 20: 22 | *adj.* 91: 22 |

tecum. 17: 2 bis |

tela. 17: 5, 9 |

telis. 16: 11 |

tellus. 36: 9 |

telorum. 22: 14 |

temere. 12: 1 |

temperamenti. 88: 14 |

temperamento. 13: 21 | 64: 3 |

temperamentum. 5: 13 |

temperans gaudii seraeque latitiae. 61: 2 |

temperantia. 91: 17 |

temperantiam. 5: 5 |

temperasse. 46: 19 |

temperasti. 95: 6 |

temperat. 89: 5 |

temperatum. 86: 5 |

temperes. 64: 12 |

tempericem. 8: 12 | 20: 18 |

tempestates. 8: 13 |

tempestatibus. 39: 11, 17 |

templi. 14: 15 | 60: 4 |

templo. 11: 7 |

templorum. 59: 6 | 63: 1 |

templum. 38: 13 | 41: 2 | 60: 11 |

temporarium & subitum. 99: 25 |

tempore. 16: 8 | 20: 16 | 23: 13 | 32: 1 | 79: 19 | 62: 12 |

temporibus. 100: 1 | 102: 22 |

temporis. 28: 8 | 65: 9 |

temporum. 4: 9 | 16: 12 | 40: 1 | 53: 4 | 58: 14 | 63: 15 | 77: 12 |

tempus. 6: 3 | 9: 13 | 57: 10 | 20: 20 | 36: 13 | 56: 11 | 62: 1 | 68: 10, 17 | 82: 12 | 91: 20 |

tene. 48: 5 |

teneam. 102: 17 |

teneamus. 6: 1 | 101: 9 |

teneas. 94: 9 |

teneat. 54: 10 | 64: 23 |

tenebantur. 16: 13 |

tenebit. 77: 10 |

tenebras. 55: 5 |

tenebris. 49: 16 | 80: 1 |

tenendus modus. 52: 5 |

teneris. 20: 12 |

tenes. 91: 27 |

tenet. 96: 2 |

tenor. 93: 9 |

tenor vitæ congruens. 99: 22 |

tentabit. 88: 7 |

tentares. 17: 9 |

tentoria. 17: 11 |

ter. 67: 17 | 70: 5, 10, 16 |

terere locum. 75: 20 |

tergo. 16: 10 | 22: 12 |

tergum. 39: 14 |

terra. 32: 12 |

terrae. 7: 1 |

terrarum. 19: 2 | 34: 11 | 36: 12 | 39: 20 | 41: 4 | 84: 19 |

terras. 14: 12 | 20: 12 | 22: 6 | 30: 7 | 35: 2, 8 | 36: 16 | 39: 12 | 65: 20 | 89: 6 |

terret. 79: 23 |

terribilis occurſu viſuque. 55: 3 |

terris. 3: 9 | 14: 13 | 33: 7 | 34: 7 | 37: 2 |

terror. 16: 1 | 51: 15 | 76: 19 | 82: 23 | 92: 15 |

terrore. 7: 5 | 8: 11 | 19: 1 | 54: 15 | 56: 5 | 61: 4 |

terrorem. 66: 9 |

terti. 87: 21 |

tertio, *nom.* 71: 9 | *adv.* 67: 20 | 70: 5, 17 | 72: 17 | 75: 6 |

tertios. 71: 25, 26 |

tertium, *nom.* 65: 16 | 67: 9, 17 | 70: 3 | 71: 4, 7 |

tertius. 67: 3 | 88: 1 |

Terrullo Cornuto. 98: 18 |

teruntur habitatore ſervo clariffimorum virorum receptacula. 58: 1 |

testamenta. 38: 14 | 47: 24 |

I N D E X

- testimonio. 99: 15 |
 testimonium. 80: 17 | 82: 4 |
 102: 14 |
 testis. 21: 7 | 83: 5 | 84: 20 |
 theatra. 62: 16 |
 Tiberius. 14: 17 |
 tibi. 6: 26, 27 |
 timeamus. 58: 15 |
 timeant. 40: 10 |
 timeatur. 78: 19 |
 timebant. 23: 13 |
 timebantur. 40: 10 |
 timent. 23: 9 | 52: 17 |
 timentur. 41: 7 | 52: 17 |
 78: 20 |
 times. 21: 11 |
 timidus. 41: 12 |
 timor. 10: 7 |
 timore. 20: 8 | 55: 13 |
 timorem. 6: 14 |
 timuimus. 82: 24 |
 timuisti. 20: 4 | 49: 4 | 98: 2 |
 Titi. 40: 15 |
 titulis. 13: 22 | 63: 11 |
 titulo. 6: 20 | 53: 12 |
 titulorum. 93: 18 |
 titulos. 25: 15 | templorum
 fastigium excessuros. 63: 1 |
 mortales caducosque.
 64: 11 |
 Titum. 15: 1 |
 Titus. 15: 1 | 40: 10 |
 toga. 7: 4 | 70: 7 |
 togatum. 66: 10 |
 tolerabile tributum & facile.
 42: 11 |
 tolerabilius. 88: 4 |
 tollendos. 31: 5 |
 tollere. 31: 14, 17 |
 tolleres. 52: 3 |
 tolli. 51: 16 | 52: 5 |
 tollit. 29: 4 |
 tormentum tibi injunxe-
 ris, tibi vim feceris. 94: 16 |
 torpore. 76: 19 |
 torporem. 90: 17 |
 torquebatur. 36: 6 |
 torum. 11: 7 |
 tor. 25: 14 | 40: 12 |
 45: 17 | 46: 12 bis, 21 bis | 54: 7 | 70: 1 | 77: 2 |
 tota. 32: 3 | 46: 2 bis | 60: 8 |
 94: 4 |
 totam. 10: 20 |
 toties. 47: 21 | 67: 18 | 75: 19 | 97: 18 |
 totius. 39: 14 | 85: 13 |
 toto. 23: 1 bis | 41: 3 |
 77: 9 | 85: 2 | 91: 9 |
 totum. 29: 11, 15 | 72: 3 |
 85: 6 |
 totus. 40: 18 |
 trabibus. 63: 11 |
 tractare. 76: 9 |
 tradere. 20: 20 |
 traditus. 13: 8 |
 trahebatur. 90: 20 |
 Trajane. 98: 3 |
 Trajanum. 97: 4 |
 tramitem. 26: 24 |
 tranquillissimus. 52: 17 |
 tranquillitate. 27: 13 | 76: 14 |
 tranquillitatem. 21: 17 |
 tranquillitatis. 54: 5 |
 transeas. 21: 12 |
 transferebant. 66: 15 |
 transferret. 36: 13 |
 transfers. 58: 18 |
 transfigis. 54: 7 |
 transfilire. 65: 8 |
 transilivi. 76: 6 |
 transire. 97: 13 | transire
 freta. 90: 14 |
 transisse militiam. 20: 15 |
 transitus. 25: 3 bis |
 translatum. 18: 3 |
 transmissurus. 10: 18 |
 transmittenda. 43: 5 |
 transmittere. 68: 7 |
 transportat. 16: 10 |
 transulerint. 65: 16 |
 transvectione. 58: 21 |
 tribuas. 95: 21 | 99: 20 | 102: 7 |
 tribuebatur. 70: 6 |
 tribuenda. 68: 14 |
 tribunal. 41: 10 bis | 66: 3 |
 69: 19 |
 tribunalis. 32: 15 | 86: 12 | 87: 2 |
 tribunatu. 102: 12 |
 tribunitiae. 12: 7 |
 tribunum. 20: 15 | 98: 5 |
 tribunus. 20: 12 |
 tribus, *subst.* 29: 11 | 32: 23 |
 tributa, *subst.* 34: 11 | 35: 19 |
 tributum. 42: 11 |
 tribuuntur. 72: 1 |
 triuum. 85: 6 |
 triplici. 100: 16 |
 tristis. 32: 12 |
 tristi. 47: 2 |
 tristia. 82: 14 |
 tristis. 94: 18 |
 tristitia. 79: 11 |
 tristitium. 83: 2 |
 cristianus. 35: 6 |
 triumphali. 12: 12 |
 triumphalia. 98: 9 |
 triumphalis. 21: 9 | 67: 20 |
 triumphare. 23: 4 |
 triumphares. 23: 4 |
 triumpharetur. 15: 12 |
 triumphi. 21: 12 |
 triumphis. 21: 19 |
 triumphos. 21: 11 |
 triumphum. 26: 15 | trium-
 phum gravem regum ca-
 tenis. 22: 8 |
 tropaea. 68: 14 |
 truces. 61: 3 |
 trucidatis. 46: 12 |
 truncata. 61: 3 |
 truncum. 45: 23 |
 tu. 9: 9, 11 | 10: 3, 5 | 11: 11 | 13: 22 | 14: 3, 15 |
 15: 2 | 16: 12 | 21: 4 |
 24: 1, 3 | 25: 15 | 26: 1, 14 | 28: 6, 10 | 30: 18 | 31: 12 | 32: 18 | 38: 11 | 40: 12 | 17 | 45: 2 |
 46: 9, 15 | 47: 11, 25 |
 48: 1 |
 tua. 6: 27 | 8: 12 | 11: 6, 19 | 13: 23 | 14: 5 | 17: 11 | 21: 8, 15 | 25: 7, 16 | 28: 17 | 31: 1 | 32: 3, 9 | 35: 5 | 36: 2 |
 39: 4 | 42: 2 | 44: 16, 26 |
 tuas. 8: 13 | 12: 9 | 13: 5 | 17: 6 | 19: 2 | 21: 10 | 27: 14 | 30: 2 | 49: 12 | 53: 15 | 59: 15 | 61: 6 | 63: 4, 7 | 64: 5 | 67: 18 |
 tuam. 10: 20 | 13: 21 | 22: 2 | 26: 11 | 35: 10 | 57: 6 | 60: 6 | 63: 19 | 64: 11 | 68: 7 | 71: 1, 19 | 78: 20 | 83: 17 | 92: 10 | 95: 5 |
 tuarum. 53: 9 | 56: 11 | 83: 13 |
 tuas. 13: 23 | 20: 22 | 31: 12 | 35: 9 | 47: 5 | 54: 13 | 82: 20 | 83: 23 | 94: 9 |
 tuendo. 58: 20 |
 tuendos. 102: 3 |
 tueturur. 36: 15 |
 tueti. 55: 9 |
 tuetur. 31: 10 |
 tui, *pronom. primit.* 20: 8 |
 26: 18 | 28: 15 | 49: 10 | 51: 10, 15 | 62: 13, 16 | 65: 15 | 71: 9 | 78: 23 | 79: 3 | 83: 27 | 85: 7 | 88: 4 | 92: 3 | *pronom. poss.* 21: 15 | 42: 5 | 70: 20 | 71: 11 | 77: 19 | 80: 5 | 84: 27 | 76: 10 | 98: 2 | 102: 2 |
 tuis. 10: 23 | 11: 18 | 14: 12 | 22: 4 | 24: 8, 12 | 26: 7 | 30: 18 | 31: 1, 3 | 35: 11, 12 | 36: 2 | 42: 7 | 47: 7 | 53: 13 | 56: 8 |
 tulit. 5: 5 | 33: 13 |
 tum. 18: 11 | 19: 6 | 39: 31.

VOCABULORUM.

40: 1 | 47: 5 | 53: 9 |
59: 8 | 65: 15 | 69: 11 |
77: 7 | 79: 19 | 83: 2 |
25 | 84: 18 | 94: 9 | 98: 11 |

tumentes. 88: 4 |
tumentibus. 32: 17 |
tumultum. 8: 14 | 67: 7 |

tumultus. 11: 19 | 12: 14 |
24: 15 | 86: 1 |
tunc. 7: 19 | 8: 5 | 18: 1 |
20: 7, 13 | 21: 1 | 26: 21 |
34: 10, 12 | 40: 2 |
49: 4 | 55: 12 | 70: 18 |
83: 7 |

tuorum. 11: 19 | 26: 26 | 27: 1 |
28: 16 | 30: 21 | 32: 3, 4, 16 |
35: 7 | 36: 9 | 41: 9, 10 |
46: 13 | 50: 9 | 52: 3 |
65: 8 | 71: 12 |
74: 1 | 85: 3 | 87: 11 |

tuorum. 22: 14 | 26: 1 | 82: 22 |
87: 20 |
tuos. 20: 21 | 27: 12 | 28: 10 |
83: 14 | 92: 2 | 93: 10 |
94: 14 | 101: 5 |
turba. 8: 4 | 27: 7 | 40: 4 |
74: 15 | 86: 4 | 88: 18 |

turbam. 32: 25 |
turbaret. 79: 12 |
turbines. 8: 12 |
turbo. 76: 14 |
turmis. 17: 3 |
turpe. 50: 4 |
turpi. 90: 18 |
turpis. 79: 1 |
turpitudine. 49: 15 |
tutela. 79: 1 |
tutelam. 101: 17 |
tutior. 56: 1 |
tutum. 23: 78 | 61: 20 | 66: 8 |
85: 9 |

tuum. 8: 4 | 9: 14 | 15: 3 |
24: 12 | 25: 11 | 27: 9, 16 |
30: 3, 7 | 51: 9 | 58: 3, 18 |
61: 6 | 63: 12 |
71: 14 | 73: 5 | 82: 13 |
97: 15 | 98: 5 |
tuus. 10: 16 | 14: 11 |
27: 17 | 44: 4 | 48: 7 |
49: 11 | 53: 10 | 59: 2 |
67: 19 | 71: 25 | 92: 21 |
100: 15 |

tyranno. 4: 12 |

V.

Vacante. 67: 3 |
vacantem. 26: 23 |
vacationem. 95: 20 |
vacarent. 47: 11 |
vacat. 89: 7 | 95: 25 |
vacua. 35: 22 |
vacuum. 65: 10 |
vagus amnis. 34: 15 |
valent. 50: 4 |
valentioribus. 45: 5 |
valentissimo sodalium. 90: 13 |
valet. 69: 8 |
valetudine. 30: 4 |
valetudo. 26: 16 |
validior. 91: 9 |
validiorum. 23: 18 |
validissimum. 20: 6 |
valuisset. 51: 15 |
vastatas. 39: 12 |
vastitas. 19: 5 | 54: 13 |
vastitate. 58: 1 |
uberet terras. 36: 16 |
uberius. 48: 6 |
uberrate. 35: 3 |
uberratem. 34: 13 |
ubi. 13: 7, 8 | 28: 5 | 64: 12 *bis*, 13 |
79: 8 | 92: 9 |
postquam. 16: 11 | 27: 13 |
50: 5 |
ubique. 13: 17 | 26: 25 | 35: 10 |
36: 19 | 54: 3 | 78: 21 |
79: 3 |
ve. 6: 14 | 30: 20 | 36: 8 |
45: 1 | 50: 5 | 60: 7 |
vedigal. 44: 10 |
vedigales lacrymas. 44: 19 |
vedigalia. 42: 9 |
vedigalia temperate. 46: 19 |
vehemur. 100: 19 |
vehere. 91: 4 |
vehiculis. 24: 14 |
vehiculum. 19: 8 |
vehunt. 29: 4 |
vel. 21: 9 *bis*, 23: 2, 3 |
25: 5, 13 | 35: 16 *bis*, 46: 14 |
47: 5 | 53: 9 |
64: 22 | 65: 8 *bis*, 67: 5 *bis*, 21 |
79: 18 | 82: 11 |
83: 25 |
vela. 39: 17 | 90: 12 |
velandum. 65: 7 |
velimus. 63: 14 | 75: 12 |
velint. 21: 15 | 25: 11 |
48: 7 |

velis, *verb.* 12: 11 | 71: 6 |
82: 18 |
velit. 13: 13 | 49: 11 |
velle. 63: 7 | 68: 20 | 71: 6 |
velles. 71: 2 |
veller. 52: 1 | 99: 5 |
velletis. 94: 20 |
velocissimi fideris more. 89: 3 |
velocitas. 19: 8 |
velox. 35: 5 |
velut. 30: 8 | 39: 9 | 44: 9 |
45: 23 | 40: 1 | 54: 15 |
61: 9 | 68: 18 | 81: 9 |
91: 2 |
veluti. 89: 4 |
vendentem. 34: 2 |
veneraremur. 38: 8 |
veneratio. 17: 1 | 109: 26 |
venerationem. 14: 8 | 62: 16 |
veneratus. 32: 10 |
veni. 41: 10 |
venia. 32: 15 | 68: 15 |
veniam. 99: 20 |
venias. 69: 17 |
veniat. 96: 2 |
veniet. 20: 20 |
venire. 22: 14 | 35: 23 |
veniret. 30: 6 |
venisse. 36: 12 | 49: 3 |
venissent. 43: 7 |
venisti. 27: 1 |
venit. 13: 5 |
venti. 78: 17 |
ventiferentes, *secundi* & brevis cursus. 35: 24 |
ventis. 39: 17 |
ventos. 90: 14 |
ventosa & insolens natio. 35: 14 |
vera. 57: 7 | 64: 12 | 80: 16 |
81: 13 | 83: 24 | 99: 18 |
veræ. 73: 16 |
veram. 21: 17 |
veras. 84: 26 |
verba. 74: 16 | 75: 3 | 77: 15 |
83: 3 *bis*, 86: 11 |
verba adulantia. 30: 15 |
verborum. 77: 8 |
verbum. 87: 10 |
vere. 41: 2 | 88: 23 |
verecundia. 28: 12 | 70: 1 |
99: 14 |
verecundia. 67: 18 | 68: 15 |
87: 20 |
verecundiam. 63: 19 | 92: 19 |
verendum. 77: 11 |
verentur. 47: 13 | 88: 22 |
vereor. 6: 7, 14 | 29: 6 |

I N D E X

- veri.* 38: 6 |
verissime. 102: 17 |
veritas. 4: 2 | 77: 8 | 92: 21 |
veritate. 63: 16 | 83: 13 |
veritati. 63: 7 |
vero, adv. 13: 5 | 18: 2 | 20: 12 | 24: 12 | 27: 13 | 29: 10 | 32: 10 | 33: 6 | 45: 7 | 58: 15 | 67: 6 | 68: 7, 15 | 76: 17 | 84: 12, 18 |
versantur. 28: 19 |
versetur. 101: 6 |
vertebatur. 43: 9 |
vertissent. 99: 14 |
vertit. 98: 16 |
verum, nom. 84: 7 | 93: 18 | *adv.* 21: 2 | 32: 22 | 44: 2 |
verus. 12: 8 |
Vespasianum. 14: 18 |
vester. 72: 19 | 95: 24 |
vestibulo. 60: 6 |
vestigia. 21: 1 | 29: 5 | 57: 19 |
vestigiis. 27: 17 |
vestigio. 66: 7 | 74: 8 | 83: 7 | 90: 1 |
vestigium suspensum & instabile. 26: 24 |
vestra. 98: 9 |
vestrae. 102: 24 |
vestris. 29: 8 |
vestrum, genit. 25: 8 | 92: 12 | 98: 8 | *accusf.* 102: 16 |
vetare. 6: 24 |
vetera. 34: 1 |
veteranorum. 18: 4 |
vetere. 73: 9 |
veteres. 15: 10 |
veteribus. 16: 2 | 43: 6 |
vetust. 46: 12 |
vetustate. 64: 16 |
vetustior. 21: 3 |
vexilla. 13: 23 |
vi. 8: 11 |
via. 61: 10 |
vias. 26: 24 | 30: 13 | 33: 7 |
viatoribus. 86: 3 |
vibrare. 17: 10 |
vibrata. 17: 6 |
vice. 89: 8 |
vicerimus. 16: 5 |
viceris. 23: 4 |
vicerit. 88: 9 |
vices. 8: 14 | 16: 12 | 31: 15 | 94: 1 |
Vicesima. 42: 10 | 44: 10 |
Vicesimae. 44: 1, 29 | 45: 8 | 46: 1, 4 |
Vicesimam. 44: 6 | 45: 26 | 46: 6, 7 |
vicinus. 25: 16 |
vicisse. 23: 3 |
vicit. 63: 19 | 85: 10 |
victa. 88: 9 |
victima. 39: 9 |
victimarum. 61: 11 |
victimis. 28: 1 | 60: 3 |
victore. 59: 7 |
victorem. 35: 15 | 64: 8 |
victoria segni ignotas terras. 65: 20 |
victoriae. 11: 12 | 21: 16 | 37: 13 |
victoriis. 16: 4 |
victoris. 66: 7 |
videant. 87: 22 |
videantur. 29: 10 | 59: 5 | 71: 2 | 72: 5 |
videar. 6: 15 | 29: 6 |
videaris. 10: 8 | 23: 3 | 52: 19 | 95: 16 |
videat. 54: 12 | 57: 16 | 92: 15 |
videatur. 4: 6 | 65: 11 | 70: 13 |
videbantur. 93: 24 |
videbar. 70: 16 |
videbaris. 14: 4 |
videbatur. 26: 4 | 40: 15 | 55: 9 | 81: 18 | 87: 5 |
videlicet. 43: 1 |
videmur. 58: 15 |
videmus. 7: 3 | 88: 15 |
vident. 16: 2 | 50: 7 |
videntur. 58: 6 | 87: 13 |
video. 69: 14 | 91: 13 |
videor. 22: 7, 9, 10 | 77: 7 |
videre. 88: 5 |
viderem. 102: 21 |
viderent. 30: 19 |
viderentur. 74: 4 |
videres. 26: 22 |
videretur. 15: 1 | 13: 4 | 17: 10 | 13: 33 | 9 | 36: 1 | 39: 3 | 61: 3 | 81: 9 | 86: 6 | 87: 2 | 95: 11 |
videri. 50: 7 | 68: 5 | 83: 24 | 97: 6 |
viderim. 74: 20 |
viderint. 83: 18 |
videris. 46: 19 | 70: 11 |
viderunt. 83: 18 |
vides. 74: 17 | 80: 16 | 97: 20 |
viderur. 34: 1 | 64: 11 | 67: 13 | 78: 6 | 100: 22 |
vidimus. 38: 12 | 83: 13 |
vidit. 67: 7 | 73: 9 |
vigentes aedes. 58: 3 |
vigilantia. 13: 22 | 70: 8 |
vigilantiae. 50: 5 |
vigilantiam. 35: 10 |
villa. 58: 11 |
vim. 45: 4 | 51: 9 | 67: 7 |
vincas. 85: 4 |
vincemur. 63: 15 |
vincenda. 8: 12 |
vincendus. 21: 18 |
vinceremus. 22: 1 |
vinceris. 94: 19 | 98: 1 |
vincitur. 42: 3 |
vincitis. 22: 11 |
vindicabant. 47: 12 |
vindicare. 58: 5 |
vindicari. 61: 25 |
vindicat. 92: 10 |
vindicatus. 61: 21 |
vindicaverunt. 11: 9 | *vin-*
dicaerunt caelo. 14: 6 |
violari. 38: 9 |
vires. 35: 9 | 46: 20 |
viri. 20: 13 | 67: 20 | 92: 18 |
viribus. 70: 12 |
viridi. 66: 3 |
viris. 70: 7 |
viro. 98: 18 |
viroorum. 17: 9 | 37: 10 | 39: 4 | 58: 1 | 79: 23 | 81: 3 |
viros. 72: 22 | *viros aptant.* 23: 11 |
virtus. 69: 9 | 98: 8 |
virtute. 17: 6 | 18: 6 | 64: 2 | 80: 5, 20 |
virtutes. 7: 7 | 94: 9 |
virtutibus. 6: 6 | 20: 7 | 22: 4 | 35: 12 | 49: 17 | 50: 10 |
virtutis. 82: 22 |
virum. 71: 16 | 94: 17 |
vis, nom. 25: 5 | 52: 11 | 71: 18 | 83: 9 | 99: 23 | *verb.* 47: 18 | 63: 7, 8 | 69: 19, 20 | 75: 11 | 77: 2 | 87: 21 |
visenda. 39: 4 | 59: 7 | 8 |
visendum. 20: 20 |
vifo. 26: 19 |
visu. 55: 3 |
visum. 45: 19 | 37: 9 |
visuntur. 64: 6 |
vita. 49: 5, 15 | 51: 10 | 79: 19 | 82: 6 |
vita. 49: 16 | 50: 19 | 93: 9 | 99: 22 |
vitam. 39: 14 | 53: 1 | 61: 21 | 84: 11 |
vitavit.

VOCABULORUM.

vitavt. 11: 5 |
 vitia. 52: 12 |
 vitilis. 50: 10 | 53: 5 |
 vitiorum. 7: 7 | 52: 17 |
 53: 4 | 91: 21 | 92: 11 |
 vitricus. 10: 16 |
 vivamus. 51: 7 |
 vivendum. 26: 20 | 93: 1 |
 vividus. 49: 19 |
 vivis. 26: 7 |
 vixisse. 26: 19 | 77: 13 |
 vixisti. 49: 4 |
 ulla. 75: 5 |
 ullam. 42: 6 | 101: 3 |
 ulcisceretur. 61: 22 |
 ullis. 64: 17 |
 ullius. 24: 1 | 33: 10 | 79: 11 |
 ullo. 31: 16 |
 ullum. 78: 18 |
 ullus. 93: 26 |
 ultio. 41: 6 |
 ultionem. 39: 20 |
 ultioni. 40: 11 |
 ultionis. 61: 3 |
 ultorem. 55: 9 |
 ultra. 54: 2 |
 ultro. 10: 4 | 16: 14 | 27: 5 |
 38: 2 |
 una. 15: 7 | 31: 6 | 59: 9 |
 69: 10 | 86: 1 | 93: 5 | 99: 22 |
 unam. 60: 7 |
 unco. 38: 5 |
 undecunque. 89: 3 |
 undique. 26: 24 | 27: 10 |
 uni. 10: 19 | 31: 1 | 40: 18 |
 71: 12 | 82: 12 |
 unicam. 11: 15 | 47: 10 |
 universi. 7: 6 |
 universos. 76: 10 |
 unius. 13: 17 | 28: 1 | 37: 6 |
 51: 7 | 57: 15 | 71: 4 |
 unquam. 19: 8 | 21: 19 |
 54: 11 | 55: 6 | 71: 24 |
 77: 5 | 78: 9, 23 | 82: 23 | 83: 18 | 93: 11 | 94: 10 |
 uno. 10: 2 | 47: 16 | 50: 9 |
 52: 10 | 79: 18 | 81: 15 | 95: 25 | 97: 6 |
 unum. 4: 13 bis | 16: 2 | 18: 5 |
 36: 21 | 60: 1 | 94: 13 |
 101: 16 |
 unus. 41: 4 | 47: 25 | 73: 11 | 80: 3 | 81: 8 | 85: 14 |
 vobis. 45: 20 | 72: 18, 19 |
 78: 6 | 92: 12 | 95: 24 |
 102: 11 |
 vocantur. 93: 17 |
 vocare. 96: 18 | 97: 18 |
 vocarentur. 52: 11 |
 vocarere. 26: 4 |

vocas. 76: 17 |
 vocaret. 26: 5 | 86: 16 |
 vocari. 97: 19 |
 vocat. 32: 8 |
 voce. 6: 20 | 9: 15 | 77: 8 |
 100: 13 | 102: 3 |
 vocem. 5: 3 | 81: 19 |
 voces. 4: 6 | 5: 11 | 30: 15 |
 66: 5 | 82: 23 | 83: 6 |
 vocet. 44: 22 |
 vocibus. 62: 11 | 83: 6 | 84: 2 |
 voco. 67: 14 |
 Voconia leges. 47: 9 |
 vonalium. 58: 8 |
 volatus avium finister. 8: 2 |
 volebat. 80: 10 | 94: 21 |
 volest. 33: 2 bis |
 voler. 35: 20 | 46: 2 |
 volo. 80: 26 |
 voluisse. 35: 10 |
 voluisset. 95: 8 |
 voluisti. 99: 21 |
 volunt. 50: 7, 8 |
 volupras. 26: 21 | 56: 10 |
 90: 3 |
 volupratem. 18: 3 | 26: 16 |
 98: 4 |
 voluprates. 61: 5 | 91: 16, 17 |
 voluprates miseras unco
 & ignibus expiavit. 38: 5 |
 voluptati. 88: 12 |
 voluptatis. 54: 13 | 86: 9 |
 vos. 53: 10 | 65: 3 | 70: 16, 17, 18 |
 vota. 14: 5 | 28: 2 | 77: 13, 17 | 78: 9, 24 | 100: 19 |
 votis. 5: 10 | 13: 18 | 77: 20 | 69: 16 | 95: 9 | 102: 5 |
 voto. 7: 3 |
 votorum. 49: 8 | 82: 10, 15 | 84: 6 | 87: 24 |
 votum. 16: 1 | 46: 6 | 99: 6 | votum simplex salus principis. 101: 16 |
 vox. 31: 12 |
 urbana conjuratione. 81: 1 |
 urbem. 26: 10 | 35: 13, 21 |
 urbes. 81: 3 |
 urbi. 69: 15 |
 urbis. 36: 2 | 58: 21 | 65: 18 |
 urna fisco judicem assignat. 41: 11 |
 usibus. 33: 10 | 59: 2 |
 usquam. 33: 9 | 34: 3 | 79: 25 |
 usque. 20: 6 | 26: 1 | 34: 8 |
 36: 3 |

usu. 4: 15 | 96: 11 |
 usum, *subst.* 29: 2 | 49: 3 |
 61: 5 | 63: 6 | 79: 26 |
 88: 5 |
 usurpabant. 90: 7, 8 |
 usurpandus. 3: 5 |
 usurpare. 87: 17 |
 usurpata collum. 34: 15 |
 usurper. 97: 15 |
 usus, *subst.* 20: 2 | *adj.* 13: 11 |
 ut, *conj.* 3: 1 | *sicut.* 4: 11: bis | *postquam.* 13: 5 | *quam.* 27: 19 |
 utamur. 77: 12 |
 uterque. 10: 14 | 11: 10 |
 71: 12 | 72: 19 | 92: 12 | 96: 1 | 98: 7 | 99: 25 |
 uti, *verb.* 13: 10 | 16: 14 |
 42: 8 | uti, *sicut.* 45: 5 |
 utile. 14: 6 | 49: 3 | 80: 12 |
 utilitas. 10: 7 | 78: 7, 24 |
 utilitate. 6: 19 | 25: 7 |
 41: 5 | 42: 9 | 77: 16 |
 78: 13 | 84: 18 | 89: 10 |
 102: 6 |
 utilitatibus. 37: 9 | 47: 2 |
 76: 12 |
 utilius. 36: 21 |
 utra. 100: 20 |
 utram. 93: 8 |
 utraque. 93: 7, 10 bis |
 utrique. 69: 12 | 93: 8 | 94: 4 |
 utrisque. 83: 4 |
 utriusque. 70: 8 bis | 71: 13, 14 |
 utroque. 94: 11 |
 utrorumque. 8: 15 |
 utrum, *adv.* 70: 15 | 93: 1 |
 utrumque. 6: 24 | 16: 6 | 25: 8 | 52: 4 | 62: 4 | 98: 22 | 99: 15 |
 ussi, *quasi.* 25: 5 |
 utuntur. 42: 2 |
 vulgare. 62: 19 |
 vulgus. 52: 9 | 84: 18 |
 vulnera. 21: 6 | 37: 11 |
 vulnus impressum reipublicae. 9: 3 |
 vultu. 28: 3 | 77: 9 |
 vultum. 83: 14 |
 vultus, *sing.* 65: 1 | 96: 4 |
 plur. 61: 1 |
 uxor. 92: 4, 7, 19 | 93: 14 |
 uxori. 92: 15, 21 |
 uxoris. 10: 15, 19 |

F I N I S.

I N D E X

VOCABULORUM OMNIUM,

QUÆ IN SEQUENTIBUS UNDECIM

PANEGYRICIS CONTINENTUR.

Prior numerus paginam, posterior pagina lineam indicat.

A.

A. III: 15 | XII: 22 |
 II: 14, 15 | II: 4:
 I | II: 23 *bis* |
 II: 2 | II: 3,
 4 | II: 2, 5 | II: 5 |
 12: 3 | 12: 5, 19 | 33:
 7 | 35: 8 | 37: 22 | 34:
 25 | 34: 5 *bis* | 35: 25,
 26 *bis* |
 a tenero. 254: 18 |
 ab. II: 10 | II: 8: 5 | 122:
 18 | 135: 16 | 336: 3, 11 |
 343: 17 | 338: 5 | 339: 2 |
 344: 15 | 348: 3 |
 ab se. 203: 22 |
 abdicandis vitiis. 322: 15 |
 abdicare. 334: 4 |
 abdicasset. 243: 15 |
 abdicaverit. 256: 23 |
 abducta classe. 174: 19 |
 abducto. 127: 18 |
 abduxerit. 165: 12 |
 abduxit. 133: 2 | 192: 9 | 197:
 1 |
 aberat. 319: 4 |
 abes. 253: 7 |
 abesse. 136: 8 |
 abessent. 264: 15 |
 abest. 143: 2 | 209: 13 |
 abeundo. 247: 21 |
 abfuisse. 142: 9 |
 abjecerunt. 133: 8 |
 abjecit. 291: 3 |
 abjecta. 274: 12 |
 abjectos. 256: 2 |
 abjectum. 303: 13 |
 abihere. 243: 20 |
 abierit. 311: 12 |
 abigebatur. 300: 9 | 327:
 24 |
 abigi. 302: 2 |
 abiisse. 214: 7 |

abitum. 342: 6 |
 abjunctas. 328: 16 |
 abjuncti. 178: 8 |
 abjuras. 345: 10 |
 ablata. 332: 10 |
 abluentes. 344: 5 |
 abluissent. 333: 19 |
 abnuam. 303: 19 |
 abnuendi. 249: 24 |
 abnuendum. 196: 4 |
 abnuere. 240: 1 |
 abnueret. 236: 5 |
 abnuisse. 320: 21 |
 abnuunt. 343: 23 |
 abolere. 287: 4 |
 aboleri. 259: 24 |
 abolitarum. calumniarum.
 235: 4 |
 abrepti. 208: 21 |
 abreptos. 133: 8 |
 abrumperet. 335: 13 |
 abrupta. 243: 23 | 339:
 20 |
 abruptæ. 238: 21 |
 abs te. 160: 8 | 230: 1 |
 abscedas. 294: 7 |
 abscesseras. 215: 16 |
 abscessit. 177: 14 |
 abscondit. 339: 24 |
 absentem. 264: 1 |
 absentes. 344: 1 |
 absentiam. 208: 10 |
 absentium. 317: 14 |
 absit. 303: 28 |
 absolutum vitiis & liberum.
 303: 10 |
 absorbuit. 339: 23 |
 absque. 132: 2 |
 abstinebant. 299: 8 |
 abstinentem. 258: 22 |
 abstinentissimo. 273: 16 |
 abstrahebas. 254: 27 |
 abstulisse. 332: 22 |
 absumere. 112: 2 |
 abstulit. 333: 5 |
 absurdæ. 310: 3 |

abundabas. 317: 8 |
 abundantem. 321: 14, 20 |
 abundantiam. 279: 22 |
 abundare. 326: 16 |
 abusiva. 324: 19 |
 abuteret. 271: 2 |
 abutitur. 332: 10 |
 ac. 110: 1 | 111: 6 | 112: 24 |
 113: 8, 17 | 115: 2, 7 |
 116: 20 | 126: 15 | 133:
 3, 5 | 136: 6, 15 | 333: 12 |
 335: 4 | 342: 17 | 345:
 20 | 346: 19 | 349:
 4 |
 accedas. 238: 24 |
 accedente. 249: 18 |
 accedentibus. 138: 24 |
 accederent. 213: 22 |
 accederet. 286: 22 | 337:
 14 |
 accedet. 297: 22 | 320:
 21 |
 accedis. 263: 16 | 264:
 13 |
 accedit. 202: 3 | 221: 23 |
 284: 15 | 310: 9 | 328:
 18 |
 accedunt. 272: 1 |
 accelerare. 175: 22 |
 accenderet. 264: 27 |
 accendit. 332: 1 |
 accensis odoribus. 116: 2 |
 accensis funeralibus. 342:
 13 |
 acceperam. 154: 1 |
 acceperat. 151: 3 | 208:
 22 |
 acceperis. 112: 23 |
 acceperit. 119: 1 | 123:
 9 |
 acceperunt. 303: 6 |
 accipimus. 110: 5 | 230: 14 |
 317: 22 |
 accepiisse. 114: 1 | 230:
 1 |
 accepiisset. 267: 16 |

V O C A B U L O R U M.

accept. 130: 17 | 181: 5 | 194: 26 | 271: 13 |
 accepta. 325: 11 | 337: 9 |
 acceptæ. 263: 5 |
 accepti, *sing.* 154: 3 | 265: 1 |
 acceptiora. 133: 4 | 212: 29 |
 acceptissimus. 296: 4 |
 accepto. 133: 7 | 154: 16 | 176: 18 | 215: 21 |
 acceptos. 322: 24 |
 accerso. 301: 18 |
 accesserat. 175: 8 |
 accesserint. 112: 4 |
 accessille. 245: 9 |
 accessit. 135: 4 | 190: 12 | 205: 20 |
 accessus. 179: 7 |
 accidere. 195: 18 |
 accidisse. 293: 22 |
 accidit. 225: 8 |
 acicincta. 174: 7 | 214: 13 |
 accinguntur. 347: 5 |
 accipe. 204: 10 *bis* |
 accipere. 113: 10 | 153: 12 | 190: 19 | 225: 18 | 303: 30 |
 accipere. 215: 4 |
 acciperet. 211: 10 | 346: 20 |
 accipi. 156: 10 |
 accipiam. 154: 22 |
 accipiamus. 344: 22 |
 accipias. 290: 20 |
 accipiebas. 337: 25 |
 accipiet. 350: 26 |
 accipio. 154: 3 |
 accipis. 249: 3 | 327: 15 |
 accipit. 295: 20 |
 accitos. 128: 5 |
 accolentibus. 131: 3 |
 accolare. 209: 15 |
 acceverit. 190: 21 |
 accurrat. 172: 14 |
 accusandi. 286: 17 |
 accusare. 230: 7 |
 accusatam. 299: 1 |
 accusatio. 311: 16 |
 accusator. 334: 16 |
 accusatorium. 286: 7 |
 acer. 267: 11 |
 acerba. 259: 19 |
 acerbitas. 223: 12 |
 acerrimis. 237: 17 |
 acerrimus. 254: 26 |
 acervis. 270: 24 |
 acervo. 341: 6 |
 acervus. 269: 7 |
 Achaicum. 293: 5 |
 acie. 114: 22 | 115: 24 | 209: 21 | 236: 13 | 17 | 237: 11 | 255: 4 | 266:

17 | 285: 23 | 334: 8 |
 345: 15 |
 aciem. 142: 20 | 177: 23 |
 238: 10 | 241: 4 | 243: 2 |
 260: 20 | 264: 25 |
 266: 13 | 270: 15 | 336: 10 |
 acies, *sing.* 269: 24, 30 |
 340: 12, 18 | *plur.* 257: 3 |
 263: 8 | 268: 7 |
 acies arborum invicta fluctibus. 171: 3 | porrectior. 270: 1 |
 acquiescebat. 322: 2 |
 acquiescere. 127: 2 |
 acquiescit. 247: 14 |
 acquirendæ. 203: 18 |
 acquirere. 154: 11 | 158: 5 | 180: 18 | 205: 23 | 230: 3 |
 acres. 259: 17 |
 acrius. 259: 7 |
 acta. 268: 12 |
 actas. 316: 18 |
 Actiacam. 199: 1 |
 Actiaccæ. 289: 12 |
 Actiaco. 337: 27 |
 actionibus. 127: 7 |
 actis. 245: 21 |
 Actium. 329: 5 |
 actus, *sing. subj.* 155: 5 |
 actus fortunæ, *plur.* 211: 6 |
 acturum, *adj.* 347: 5 |
 acuebant. 332: 2 |
 acuebat. 338: 18 |
 aculeos. 259: 18 |
 acuri. 240: 18 |
 ad. II: 10, II, 16 | II: 22 | II: 16 | II: 11 |
 120: 9, 18, 19 | II: 9, 21 | II: 12, 14 | II: 123: 1 |
 126: 19 | II: 128: 12 |
 334: 11 | 335: 5, 12 |
 336: 8 | 337: 5, 20 |
 339: 16 | 340: 4 | 346: 3 |
 347: 15, 27 | 348: 18 |
 349: 11 | 350: 25 |
 ad hoc, *præterea.* 174: 14 |
 234: 5 | 321: 19 | 329: 5 |
 ad ulque paludes. 137: 11 |
 ad nixum cedat. 171: 15 |
 ad vicem numinis. 285: 8 |
 ad unum interfecit. 267: 11 |
 ad postremum. 297: 4 |
 ad auri gratiam loqui. 329: 8 |
 adde. 313: 2 bis, 3 bis |
 addebat. 266: 4 |
 adderet. 150: 8 |
 addicebat. 318: 2 |
 addicta, *sing.* 285: 17 |
 addicta victoria. 178: 6 |
 addiderit. 203: 7 |
 addidisse. 110: 10 |
 addidisses. 295: 5 |

addidit. 113: 16 | 178: 18 |
 addidit. 315: 11 |
 addiscitur. 139: 1 |
 addit. 292: 24 |
 addita. 154: 11 |
 additum. 190: 3 |
 additus. 298: 7 |
 adducturus. 238: 5 |
 adegenter. 255: 3 |
 ademit. 170: 1 |
 adeo. 117: 15, 17 | 122: 9 |
 128: 6 | 132: 14 | 158: 20 | 168: 16 | 175: 12 |
 238: 3 | 243: 13 | 267: 5 |
 310: 15 | 312: 22 | 335: 1 |
 340: 4 | 345: 18 |
 adepta. 326: 6 |
 adeptæ. 257: 17 |
 adeptus. 208: 7 | 302: 21 |
 345: 11 |
 aderat. 264: 15 | 267: 18 |
 adesse. 235: 21 | 262: 5 |
 adesser. 239: 7 |
 adest. 198: 22 |
 adeundis. 203: 19 | 304: 1 |
 adhærere. 119: 21 |
 adhærescerent. 269: 6 |
 adhibere. 274: 17 | 294: 12 |
 325: 14 |
 adhiberem. 271: 2 |
 adhibet. 263: 12 |
 adhibeto. 297: 20 |
 adhuc. 123: 13 | 129: 6 |
 136: 22 | 174: 16 | 196: 10 | 204: 4, 15 | 335: 17 |
 adjecteris. 288: 24 | 299: 22 |
 adjecisti. 321: 8 |
 adigebat. 311: 11 |
 adii. 294: 13 |
 adjicere. 284: 21 |
 adjici. 271: 15 |
 adjicitur. 284: 22 |
 adimi. 197: 4 |
 adimunt. 288: 25 |
 adipiscenda. 176: 2 | 326: 7 |
 adipiscendi. 286: 16 | 252: 21 |
 adipiscendis. 315: 15 |
 adipiscendum. 296: 17 |
 adipisceretur. 211: 16 |
 adipiscuntur. 273: 12 |
 adire. 121: 22 | 179: 9 |
 adiri. 171: 9 | 214: 17 |
 17 | facilis. 327: 14 |
 adis. 263: 15 |
 aditæ. 288: 13 |
 adita. 136: 3 | 170: 3 |
 175: 15 | 214: 13 | 219: 11 |
 300: 30 |
 aditum. 134: 11 | 150: 1 |
 g ij

I N D E X

: 225: 11 | 226: 13 |
 aditus. 166: 7 | 255: 18 |
 273: 22 |
 adjuncta. 137: 22 | 265: 10 |
 adjuncti. 168: 10 |
 adjunctis. 130: 4 |
 adiungitur. 284: 13 |
 adjutum. 265: 12 |
 adjuvando. 339: 25 |
 adjuvant. 223: 23 |
 adjuvaret. 296: 18 |
 adjuvat. 128: 3 |
 adluunt. 178: 21 |
 adminiculis. 131: 29 |
 administranda. 176: 2 |
 administrant. 217: 28 |
 administrantium. 286: 21 |
 administrasse. 344: 18 |
 administratione. 136: 3 |
 155: 6 | 179: 14 | 300: 15 |
 administrationibus. 284: 12 |
 administratur. 120: 3 |
 admirabili. 170: 4 |
 admirabilia. 172: 17 |
 admirabilis, *nom.* 131: 11 |
 158: 25 |
 admiranda. 203: 14 |
 admirantium. 302: 6 |
 admirantur. 213: 15 |
 admirari. 198: 17 |
 admiratio. 133: 13 | 254: 21 |
 265: 16 |
 admiratione. 131: 9 | 144: 1 | 299: 15 | 311: 3 | 341: 9 |
 admilla. 286: 4 |
 admittis. 134: 6 |
 admittas. 209: 11 |
 admittat. 248: 5 |
 admittere. 113: 5 |
 admitterent. 325: 9 |
 admitteres. 192: 5 | 227: 11 |
 admitteret. 195: 9 |
 admittit. 137: 17 |
 admodum. 264: 22 | 267: 19 | 299: 13 |
 admoneat. 350: 4 |
 admonemur. 276: 14 |
 admonere. 156: 2 |
 admoneret. 215: 23 |
 admones. 325: 5 |
 admonet. 136: 20 |
 admotis. 214: 20 |
 admoto. 288: 8 |
 admotos. 242: 4 |
 admovendis. 235: 26 |
 admovendo. 312: 11 |
 admoverant. 214: 28 |
 admoverat. 234: 11 |
 admoveris. 250: 1 |
 adolent. 329: 20 |
 adolescens. 199: 4 | 213:

7 | 287: 5 |
 adolescens imperator. 195: 3 |
 adolescentem. 286: 24 |
 adolescentes. 152: 24 | 154: 29 |
 adolescentia, *subst.* 141: 3 |
 adolescentiae. 192: 3 | 207: 7 |
 315: 20 |
 adolescentiae fluctus. 149: 12 |
 adolescentium. 155: 9 |
 adolevit. 263: 3 |
 adoptandis virtutibus. 322: 15 |
 adoptione. 273: 7 |
 adoptionem. 128: 1 | 315: 19 |
 adoptionis. 191: 24 |
 adoptivum. 314: 9 |
 adorandi. 134: 9 |
 adorandum. 311: 6 |
 adorari. 134: 4 |
 adoratae mihi expeditiones. 169: 1 |
 adoratum falarium. 154: 2 |
 adoratur. 315: 6 |
 adoraturi. 134: 6 |
 adoreis militaribus. 293: 17 |
 adorificentur. 247: 24 |
 adoriuntur. 266: 21 |
 adortus. 178: 6 | 209: 27 |
 236: 6 |
 Adriam. 289: 8 |
 Adrianum. 313: 12 |
 adscensus. 269: 10 |
 adsciscibaris. 320: 13 |
 adscitus. 204: 17 | 212: 7 |
 adsciveras. 194: 11 |
 adscribenda, *sing.* 316: 12 |
 adscribendam. 273: 20 |
 adscribere. 191: 11 |
 adscripsistis. 122: 7 |
 adscriptis. 130: 3 |
 adfuit. 220: 10 |
 advectus. 206: 11 |
 advena. 134: 3 | 249: 5 |
 advenam. 110: 6 |
 adveneris. 230: 10 |
 advenientium. 152: 6 |
 adventare. 301: 22 |
 adventu. 123: 12 | 204: 17 |
 214: 24 |
 adventum. 175: 21 | 342: 6 |
 adventus, *sing.* 169: 14 |
 206: 11 | 267: 16 | 269: 17 |
 adversa, *plur.* 127: 14 |
 196: 25 | 241: 22 |
 adversarii. 115: 1 | 240: 24 |

adversariorum. 238: 11 |
 adversatur. 258: 20 |
 adversi. 232: 21 |
 adversis. 336: 23 |
 adverso. 131: 31 |
 adversum, *adv.* 137: 22 |
 267: 4 | 269: 17 | *praefer.* 336: 10 |
 adversus, *nom.* 132: 14 |
adv. 138: 8 | 246: 13 |
 284: 1 *bis*, 2 | 285: 9 |
 23 | 286: 28 | 287: 9 |
 10 | 293: 6 | 23 | 297: 15 |
 16 |
 advexerat. 179: 23 |
 adulabant. 296: 9 |
 adulantium. 297: 12 |
 adulatio blandita & vendita. 212: 27 |
 adulatione. 221: 6 |
 adulationibus fabulosis. 194: 28 |
 adulta. 321: 11 |
 adultorum. 228: 21 |
 advocare. 302: 18 |
 advolaſſe. 206: 16 |
 advolaſti. 242: 11 |
 adyta mufarum. 150: 5 | *pa-*
latii. 165: 10 |
 aedem. 150: 18 |
 aedes, *sing.* 151: 21 | *plur.* 122: 4 | 133: 9 | 290: 11 | 297: 19 | 327: 7 |
 350: 16 |
 aedibus. 243: 13 | 290: 27 |
 aedificandis. 171: 7 | 204: 22 |
 aedificatae, *plur.* 120: 16 |
 aedificatis. 175: 11 |
 aedificatibus. 315: 16 |
 aedis. 327: 19 |
 aedium. 134: 15 |
 Aedui. 221: 6, 16 |
 Aeduis. 220: 19 | 222: 20 |
 Aduorum. 181: 4 | 219: 1 | 222: 10, 13, 14 | 223: 9 | 230: 16 |
 Aduus. 221: 12 |
 Aegeo. 158: 8 |
 aeger ad honestatem recur-
 sus. 258: 18 |
 aegra. 228: 13 | 257: 20 | 312: 3 |
 aegre. 301: 25 | 316: 3 |
 aegritudinem. 226: 3 |
 aegro. 270: 25 |
 aegrorum. 331: 22 |
 Aegyptum. 160: 2 |
 Aegyptus. 173: 6 | 337: 28 |
 Aemathia. 349: 16 |
 aemula. 117: 1 | 328: 24 |
 aemulam. 220: 7 |
 aemulandi. 232: 17 |

VOCABULORUM.

- æmulatione. 118: 7 |
 æmulationis. 130: 14 |
 æmulentur. 113: 9 |
 æmuletur. 158: 2 |
 æmuli. 117: 9 |
 æmulum. 217: 8 | 320: 20 |
 Ænæ. 244: 4 |
 æqua, *sing.* 133: 13 |
 æquabant. 214: 30 | 339: 17 |
 æqualiter. 130: 10 |
 æquales. 131: 18 |
 æqualitas. 221: 9 | 222: 2 |
 æqualitate. 119: 11 |
 æqualiter. 180: 23 |
 æquanda. 327: 9 |
 æquanimitate. 130: 19 |
 æquare. 165: 9 | 192: 1 | 314: 21 |
 æquari. 110: 2 | 223: 14 |
 æquatis, *nom.* 194: 28 |
 æquaverat. 173: 6 |
 æquaverit. 338: 7 |
 æquavit. 118: 12 | 229: 13 |
 æquiparandi. 253: 8 | 254: 16 |
 æquitatis. 287: 3 |
 æquo. 214: 33 | animo. 198: 6 |
 æquoribus. 328: 16 |
 ær. 259: 12 |
 æra. 332: 8 | 348: 8 |
 æratio. 323: 4 |
 æratium. 144: 6 | 283: 11 | 332: 18 |
 ære. 223: 23 | 331: 6 | 348: 23 |
 æris peregrini volucrem. 321: 22 |
 ærumna. 256: 7 |
 ærumnosa. 237: 15 |
 æstas. 223: 23 | 227: 18 |
 æstare. 292: 10 | 297: 29 |
 æstates. 286: 11 | 316: 19 | 328: 9 |
 æstatis. 207: 16 |
 æstibus, *caloribus.* 312: 24 |
 fluctibus. 302: 25 | 318: 9 |
 æstimandum. 344: 9 |
 æstimantes. 322: 2 |
 æstimanti. 333: 4 |
 æstimarentur. 291: 1 |
 æstimaret. 226: 10 |
 æstimata. 322: 8 |
 æstimatio. 272: 20 |
 æstimemus de te tuum patrem. 314: 15 |
 æstiva. 321: 26 |
 æstivæ. 291: 2 | 340: 7 |
 æstivus. 167: 3 |
 æstu. 132: 19 | 209: 7 |
 furoris. 262: 25 |
 æstus. 171: 2 | 311: 3 |
 alternat. portum. 170: 2 |
 ætas. 165: 3 | 194: 6 | 226: 2 | 261: 16 | 276: 2, 9 | 287: 7 | 292: 1 | 312: 18 | 315: 16 | 316: 3 |
 ætate. 151: 15 | 174: 11 | 221: 23 | 237: 15 | 294: 19 |
 ætatem. 112: 17 | 203: 18 | 224: 11 | 229: 13 | 254: 5 | 291: 16 | 312: 12 |
 ætates. 136: 28 | 249: 27 |
 ætati. 192: 4 | 217: 17, 24 |
 ætatibus. 131: 21 | 191: 15 | 199: 8 |
 ætatis. 118: 11 | 131: 17 | 138: 24 | 192: 22 | 194: 2 | 196: 3 | 197: 6 | 201: 5 | 204: 4 | 211: 22 | 213: 14 | 253: 23 | 262: 15 | 275: 6 | 287: 6 |
 ætatium. 216: 2 | 225: 21 | 316: 6 | 317: 13 |
 æterna. 209: 20 | 242: 24 | 252: 16 |
 æternæ, *sing.* 151: 12 |
 æternam. 303: 12 |
 æterne. 175: 21 | 195: 12 | 197: 13, 23 |
 æterni. 190: 22 |
 æternis. 158: 21 | 263: 3 |
 ardoribus. 328: 15 |
 æternitas. 127: 5 | 318: 8 | 348: 3 |
 æterno. 198: 21 | 219: 11 |
 æternorum. 156: 14 | 167: 12 |
 æternum, *nom.* 193: 10 | 249: 26 |
 æternus. 212: 26 |
 Æthiopus. 138: 8 |
 Æthiops. 169: 31 |
 ævi. 262: 14 | 295: 2, 13 | 316: 17 |
 affari. 172: 3 | 226: 13 |
 affatibus. 301: 28 |
 affatu. 226: 23 | 326: 12 |
 affecerat. 234: 8 |
 affecisti. 208: 9 |
 affecta. 120: 2 | 267: 21 |
 affectare. 322: 17 |
 affectasse. 154: 15 |
 affectati. 291: 25 |
 affectatis, *verb.* 131: 23 |
 affectibus. 131: 14 | 194: 12 | 206: 7 | 207: 3 | 325: 17 |
 affectionum. 150: 16 |
 affectis. 220: 15 |
 affectu. 222: 3 | 300: 30 | 319: 6 | 330: 5 |
 affectus, *subst. sing.* 209: 15 |
 plur. 341: 24 |
 afferat. 251: 6 |
 afferres. 196: 3 |
 afferri. 202: 1 |
 affert. 143: 12 | 258: 27 | 332: 24 |
 affertur. 328: 2 |
 afficere. 326: 8 |
 affici. 152: 7 |
 affingit. 160: 1 |
 affinitas. 194: 26 | 198: 22 | 320: 11 |
 affinitate. 119: 20 | 190: 20 | 194: 11 | 330: 4 |
 afflari. 328: 12 |
 afflicta. 210: 8 |
 afflictam. 253: 14 |
 afflictata. 266: 24 |
 afflictis. 223: 1 |
 afflictus. 242: 21 |
 affligis. 268: 8 |
 afflixeras. 263: 2 |
 afflixerat. 272: 5 |
 affluamus. 291: 15 |
 affluentia. 276: 24 |
 affore. 341: 20 |
 affucunt. 272: 6 |
 affuisses. 114: 13 |
 affuisti. 206: 15 | 247: 19 |
 affuit. 325: 3 |
 Africa. 179: 11 | 242: 22 | 272: 10 |
 Africæ. 249: 10 | 259: 12 |
 Africam. 117: 2 | 272: 5 | 343: 2 |
 Africano. 293: 4 |
 Africanum. 117: 15 |
 Africanus. 316: 21 | 317: 3 |
 Africi. 249: 8 |
 agas. 323: 10 |
 agebant. 311: 15 |
 agebantur. 271: 10 |
 agebat. 336: 1 | 339: 4 |
 agedum. 345: 12 |
 agenda. 294: 3 |
 agendæ. 296: 18 |
 agendas. 283: 11 |
 agendis. 220: 12 | 235: 26 | 268: 14 |
 agendo. 242: 12 |
 agendum. 128: 7 | 142: 8 |
 agens. 239: 5 |
 ager. 136: 27 | 223: 20, 22 |
 decoquatur in maciem. 298: 9 |
 agere. 219: 13 | 283: 2 | 284: 24 | 291: 22 | 302: 17 | 318: 18 | 331: 9 | 340: 15 |

INDEX

ageret. 219 : 5 | 340 : 6 |
 aggeribus. 214 : 20 |
 agglutinat. 256 : 14 |
 aggrediar. 313 : 19 |
 aggreditur. 288 : 6 |
 aggregfi. 214 : 1 |
 aggregfus. 175 : 16 | 235 : 12 |
 agi. 269 : 29 | 340 : 10 |
 agimus. 111 : 5 | 190 : 22 | 223 : 15 | 225 : 10 | 252 : 15 |
 agitabat. 261 : 7 |
 agitabatur. 243 : 10 |
 agitares. 337 : 9 |
 agitas. 263 : 18 |
 agitatione. 318 : 7 |
 agitatus. 243 : 11 |
 agitemus. 291 : 11 |
 agmen. 329 : 15 | 339 : 14 | 348 : 26 |
 agmina. 160 : 3 | 172 : 5 | 271 : 16 | 340 : 9 | 341 : 16 |
 agmine. 205 : 13 | 242 : 11 |
 agmini. 302 : 29 |
 agminibus. 266 : 18 | 301 : 25 |
 agnoscas. 220 : 10 |
 agnosci. 133 : 15 | 178 : 4 |
 agnoscit. 268 : 9 |
 agnoverant. 180 : 5 |
 agnovit. 275 : 21 |
 ago. 217 : 21 |
 agrestes. 317 : 18 |
 agri, plur. 133 : 6 | 151 |
 agricola. 209 : 18 |
 agricolæ, plur. 114 : 5 | 133 : 17 | 299 : 6 |
 agricolam. 136 : 27 | exequ-
 baris. 317 : 16 |
 agricolatum. 290 : 13 |
 agricolas. 317 : 23 |
 Agrippa. 199 : 2 |
 Agrippinenfi. 210 : 8 |
 agris. 225 : 20 | 317 : 11 |
 agro. 297 : 28 |
 agrozum. 223 : 18 | 230 : 7 |
 agros. 132 : 12 | 178 : 4 | 223 : 12 | 225 : 2 | 226 : 26 | 289 : 4 | 290 : 10 |
 agrum. 298 : 22 |
 agunt. 125 : 2 | 128 : 7 | 247 : 2 |
 aiebat. 241 : 20 |
 ait. 137 : 10 |
 aiunt. 265 : 17 |
 alacrem. 122 : 12 |
 alacris. 251 : 8 | 277 : 3 |
 alacritas. 128 : 10 | 260 : 24 |
 alacritate. 204 : 5 | 212 : 22 |

alacritatibus. 275 : 12 |
 alacritatis. 192 : 14 |
 Alamanni. 114 : 11 | 137 : 21 | 138 : 4 |
 Alamannia. 166 : 14 | 173 : 11 |
 Alamanniam. 286 : 8 | 287 : 14 |
 Alamannicum. 292 : 10 |
 Alamannicus. 314 : 12 |
 Alamannorum. 138 : 3 |
 Alamannos. 263 : 11 |
 Alamanus. 314 : 4 |
 Alanus. 319 : 13 | 337 : 20 |
 alarum. 158 : 16 |
 Albani, sing. 328 : 21 |
 alventibus. 344 : 3 |
 Albim. 247 : 11 |
 Albis horridus. 137 : 15 |
 Albulæ. 247 : 10 |
 Alexander. 118 : 21 | 137 : 15 | 316 : 23 | 317 : 3 |
 alia. 129 : 25 | 137 : 22 | 158 : 24 | 166 : 15 | 170 : 11 | 177 : 8 | 211 : 12 | 236 : 10 | 269 : 6 | 244 : 2 | 297 : 23 |
 aliæ. 138 : 6 | 253 : 15 | 285 : 17 |
 altarum. 225 : 2 |
 alias, nom. 192 : 9 | adv. 178 : 22 | 267 : 23 | 294 : 3 | 310 : 5 |
 alibi. 331 : 1 |
 alicujus. 196 : 1 | 243 : 25 |
 aliena, sing. 265 : 18 | 345 : 27 | plur. 234 : 6 | 257 : 16 | 350 : 8 |
 alienæ, sing. 142 : 18 | 297 : 12 | 321 : 1 |
 alienam. 349 : 18 |
 alienata, sing. 259 : 15 |
 alienaverit. 265 : 8 |
 alienavit. 285 : 7 |
 alieni, sing. 244 : 16 | 291 : 1 |
 alieni temporis florem. 321 : 22 |
 alienigenæ, plur. 271 : 12 |
 alienis. 321 : 8 |
 alieno, nom. 158 : 4 | 223 : 24 |
 alienum. 160 : 7 | 230 : 3 |
 alienus. 320 : 13 |
 alii. 177 : 7 | 194 : 13 | 203 : 13 | 290 : 23 | 300 : 4 | 341 : 4 |
 aliis. 138 : 18 | 169 : 6 | 180 : 17 | 209 : 1 | 224 : 14 | 239 : 15 | 245 : 15 | 291 : 13 | 22 | 298 : 3 | 303 : 9 |
 alimentorum. 299 : 23 |
 alimur. 256 : 22 |

alio, nom. 300 : 5 |
 alioquin. 233 : 7 | 336 : 5 |
 aliorum. 195 : 17 |
 aliorum. 120 : 7 | 192 : 16 | 205 : 21 | 225 : 22 | 243 : 25 | 294 : 21 | 300 : 23 |
 alios. 120 : 3 | 241 : 20 | 248 : 27 | 261 : 9 | 291 : 16 | 19 |
 aliqua. 128 : 11 | 180 : 17 | 198 : 13 | 207 : 20 | 209 : 9 | 228 : 14 | 232 : 3 | 249 : 13 | 19 | 267 : 20 | 286 : 16 | 313 : 5 |
 aliquam. 208 : 8 | 290 : 7 | 344 : 6 |
 aliquamdiu. 267 : 25 |
 aliquando. 111 : 15 | 180 : 14 | 209 : 17 | 212 : 19 | 224 : 5 | 237 : 18 | 337 : 17 | 27 | 341 : 11 |
 aliquas. 343 : 25 |
 aliquantisper. 315 : 21 |
 aliquatenus. 154 : 6 | 284 : 10 | 300 : 7 |
 aliqui. 212 : 22 | 301 : 1 |
 aliquid. 128 : 7 | 142 : 15 | 150 : 7 | 155 : 10 | 158 : 5 | 229 : 3 | 232 : 10 | 234 : 8 | 249 : 24 |
 aliquis. 115 : 8 | 122 : 13 | 203 : 10 | 221 : 22 | 276 : 23 | 292 : 23 | 302 : 31 | 331 |
 aliquo, nom. 120 : 16 | 143 : 17 | 196 : 17 | 207 : 23 | 312 : 11 | adv. 244 : 3 | 338 : 5 |
 aliquod. 116 : 5 | 232 : 13 | 233 : 5 | 243 : 20 |
 aliquos. 130 : 13 | 292 : 14 |
 aliquot. 175 : 2 | 237 : 13 |
 aliter. 111 : 4 | 149 : 8 | 196 : 21 | 287 : 18 |
 alitis. 193 : 16 |
 alitum. 127 : 17 | 288 : 22 |
 aliud. 119 : 2 | 155 : 2 | 170 : 20 | 195 : 15 | 196 : 12 | 203 : 22 | 23 | 236 : 22 | 239 : 4 | 245 : 16 |
 alium. 120 : 14 | 142 : 25 | 26 | 174 : 9 |
 alius. 284 : 20 |
 elegant preces. 295 : 17 |
 alligare. 170 : 16 | 240 : 8 |
 Allienfi. 349 : 16 |
 alligatus. 299 : 16 | 343 : 10 |
 alloquatur. 292 : 2 |
 alloqui. 253 : 6 |
 alluens. 158 : 15 |
 alluentem. 169 : 16 |
 alluentia. 225 : 4 |
 allueret. 204 : 20 | 269 : 29 |

V O C A B U L O R U M.

- almam. 258: 18 |
 Alpes. 132: 19, 22 | 233: 19 | 235: 21 | 249: 7 | 343: 1 |
 Alpius. 133: 5 | 221: 17 | 263: 7 | 333: 16 | 342: 1 | 344: 1 |
 Alpius. 126: 20 | 132: 22 | 133: 11 | 235: 18 | 343: 23 | 348: 21 |
 alta. 165: 11 | 289: 3 | 330: 19 |
 altas. 349: 17 |
 alte, *adv.* 260: 5 | 270: 24 | 286: 27 |
 alter. 254: 1, 3 | 295: 10, 11 | 313: 1 | 319: 15 | 322: 23 |
 altera. 289: 5 |
 alteram. 339: 27 *bis* |
 alteri. 345: 8 |
 alterius. 298: 13 | 312: 12 |
 alterna. 134: 19 |
 alteri. 334: 4 |
 alternat. 170: 2 |
 alternabat. 337: 20 |
 alternis. 137: 5 | montibus. 225: 6 |
 eterno, *verb.* 338: 16 | 350: 12 |
 altero, *nom.* 315: 3 | 324: 25 |
 alterum. 176: 5 | 339: 20 |
 alterutri. 131: 8 |
 altiore. 249: 20 |
 altiozem. 318: 14 |
 altiori. 261: 7 |
 altissimum. 301: 30 |
 altitudine. 210: 20 |
 altitudinem. 217: 10 | 224: 11 | 236: 14 |
 altitudo. 170: 8 | 214: 24 | 245: 2 | 339: 9 |
 alto, *subst.* 256: 19 |
 altor. 244: 6 | 338: 13 |
 aliorum vulnerum. 312: 8 |
 altricem. 258: 18 |
 altrinfecus. 311: 2 | 338: 9 |
 alvei. 210: 18 |
 alveis. 121: 8 |
 alveo. 247: 25 |
 alveum. 116: 12 |
 alumno. 204: 23 | 313: 14 |
 amabile. 273: 24 |
 amabilem. 202: 16 |
 amabiliter. 276: 17 |
 amamus. 256: 1 |
 amans. 264: 19 |
 amant. 202: 16 | 212: 26 |
 amantem. 300: 4 |
 amanter. 117: 16 |
 amare. 198: 17 | 323: 5 |
 amari, *nom.* 295: 10 |
 amaritudine injuriæ. 297: 3 |
 amas. 269: 25 |
 amasti. 293: 20 |
 amage. 342: 21 |
 amages. 276: 21 |
 amago verborum. 293: 11 |
 Ambiano. 181: 1 |
 ambibar. 319: 5 |
 ambiendi. 294: 23 |
 ambiendis. 244: 7 |
 ambigua, *prur.* 259: 8 |
 ambiguo. 314: 23 |
 ambiguum. 283: 8 |
 ambiguus. 302: 13 |
 ambire. 259: 17 |
 ambires. 337: 12 |
 ambicio. 217: 25 | 261: 5 |
 ambitione. 213: 1 | 276: 22 | 298: 16 |
 ambitionis. 284: 14 |
 ambitu. 159: 18 | 203: 8 | 294: 18 | 295: 23 | 336: 22 | 337: 25 |
 ambitum, *subst.* 255: 24 |
 ambitur. 337: 9 |
 ambitus, *subst.* 320: 11, 17 |
 ambo. 117: 12 | 118: 4 | *bis* | 128: 23 | 131: 23 | 134: 7, 17 | 199: 15 | 260: 10 | 310: 8 | 341: 17 |
 amborum. 131: 8 | 191: 17 |
 Ambraciensi. 151: 5 |
 ambulacra. 327: 8 |
 ament. 208: 16 |
 amentia, *subst.* 294: 23 |
 amentiam. 256: 26 | 336: 4 |
 amentis. 177: 22 | 342: 18 |
 amica. 139: 7 | 152: 22 | 195: 5 | 221: 4 | 328: 24 |
 amici. 209: 3 | 227: 11 | 323: 25 | 324: 2, 14 |
 amicis. 300: 13 | 301: 1 | 323: 17, 22 | 335: 7 |
 amicitia. 151: 2 | 295: 9, 10 | 297: 11 |
 amicitia. 119: 9 | 323: 1 | 324: 5 |
 amicitiam. 209: 1 | 276: 16 | 323: 6 |
 amicitias. 300: 19 |
 amico. 299: 25 |
 amicorum. 220: 8 | 248: 5 | 299: 25 | 317: 14 | 324: 6 |
 amicos. 323: 20 | 324: 8 |
 amictam. 299: 1 |
 amictu. 338: 15 |
 amicum. 324: 14 |
 amicus. 301: 2 |
 amiserat. 273: 7 |
 amisere. 138: 5 |
 amiseris. 316: 8 |
 amiseritis. 165: 13 |
 amisisse. 212: 2 |
 amissa. 173: 6 | 205: 2 | 331: 15 |
 amitterent. 117: 6 |
 amitteres. 197: 9 |
 amitteret. 210: 1 |
 amne. 116: 11 | 313: 8 |
 amnem. 339: 10 |
 amnes. 144: 12 | 339: 19 |
 haufit. 210: 16 |
 amni. 278: 21 |
 amnibus. 120: 17 |
 amnis. 115: 4 | 205: 11 | 209: 13 | 213: 25 | 238: 1 |
 amnium. 333: 19 |
 amœna. 248: 15 | 317: 10 |
 amœnam. 292: 15 |
 amœnitas. 128: 20 |
 amœnitate. 167: 7 |
 amor. 212: 16 | 214: 10 | 254: 21 | 257: 2 | 264: 20 | 265: 1 | 295: 10 | 299: 10 | 320: 2 | 338: 12 |
 amore. 126: 22 | 143: 17 | 156: 24, 16 | 157: 12 | 197: 11 | 220: 19 | 233: 12, 20 | 259: 1 | 260: 11 | 264: 27 | 294: 20 | 303: 10 | 310: 10 |
 amorem. 254: 22 | 286: 28 |
 amores. 286: 25 |
 amori. 300: 1 | 345: 18 |
 amoris. 128: 17 | 194: 3 | 221: 9 | 230: 12 | 232: 22 | 235: 13 | 293: 10 | 299: 20 | 350: 17 |
 Amphioni. 155: 18 |
 ampla. 256: 15 | 270: 13 | 303: 15 |
 amplam. 289: 11 |
 ample fluenti indulgentia. 228: 3 |
 amplecti. 252: 25 |
 amplectitur. 171: 13 | 205: 13 | 276: 1 |
 amplexa. 265: 7 |
 amplexæ. 253: 16 |
 amplexi. 239: 10 |
 amplexu. 116: 14 | 152: 18 | 180: 13 | 195: 10 | 225: 18 |
 amplexus, *subst.* 123: 9 |
adj. 258: 25 |
 amplificationis. 253: 4 |
 amplificatrix. 313: 24 |
 amplior. 302: 15 |

ampliora. 218: 16 | 303: 18 |
 ampliore. 261: 9 |
 amplioribus. 236: 18 |
 amplissima, *sing.* 142: 8 |
 amplissime, *sing.* 302: 28 |
 amplissime, *nom.* 301: 28 |
 302: 11, 14 |
 amplissimi. 350: 5 |
 amplissimis. 144: 8 | 315: 15 |
 amplissimo. 284: 21 |
 amplissimos. 334: 2 |
 amplissimum. 296: 14 |
 amplissimus consul. 302: 14 |
 amplitudo. 302: 15 | *mem-*
brorum. 260: 23 |
 amplius. 153: 12 | 211: 16 |
 215: 20 | 228: 1 | 273: 5 | 297: 29 | 345: 13 |
 an. 112: 6, 7, 11 | 114: 2, 4 | 117: 3 | 133: 14 |
 154: 18 | 196: 4 | 197: 5 |
 228: 2 | 295: 21 | 299: 20 | 22 | 315: 20 | 335: 3 |
 336: 14 | 344: 15 |
 anceps. 344: 2 |
 ancillantis facundia. 311: 13 |
 ancipiti. 238: 2 | 256: 16 |
 329: 16 | 342: 21 |
 anfractus, *sing.* 255: 15 |
 angue. 346: 17 |
 angues. 262: 20 |
 anguipedum. 348: 6 |
 angusta. 318: 2 |
 angustias. 210: 22 | 257: 10 |
 angustis. 243: 17 |
 angustior. 326: 9 |
 angustiore. 167: 3 |
 angusto. 214: 13 |
 angustus. 322: 1 |
 anghela fontium ora. 216: 13 |
 anhelantia. 290: 3 |
 anhelitu respirat euectus
 Oceanus. 170: 10 |
 anhelitum. 287: 22 |
 anhelitus. 132: 13 |
 adhelum. 239: 10 |
 anhelus. 268: 18 | 339: 10 |
 anima. 303: 34 |
 animadvertamus. 291: 11 |
 animal. 241: 10 |
 animantium. 299: 4 |
 animantur. 227: 16 |
 animate. 144: 14 |
 animas, *nom.* 130: 11 | 334: 10 |
 animavit. 167: 4 |
 animi. 120: 11 | 121: 2 |
 135: 10 | 150: 15, 16 |
 194: 16 | 220: 1 | 238:

7 | 245: 7 | 247: 10 |
 257: 10 | 264: 16 | 267: 7 | 284: 1 | 286: 27 |
 295: 19 | 300: 26 | 301: 19 | 302: 33 | 304: 4 | 325: 13 | 339: 8 |
 animi operta referabo. 294: 15 |
 animis. 136: 6 | 213: 21 | 236: 12 | 266: 10 | 274: 17 |
 animo, *nom.* 116: 20 | 132: 7 | 136: 13 | 158: 3 | 194: 14 | 198: 6, 8 | 200: 4 | 202: 11 | 213: 15 |
 219: 6 | 221: 1 | 232: 23 |
 238: 12 | 254: 5 | 258: 1, 22 | 275: 25 | 295: 16 |
 300: 21 | 323: 4 |
 animorum. 139: 4 | 155: 22 |
 212: 21 | 252: 2, 7 | 259: 26 | 260: 3 | 338: 9 | 341: 25 |
 animos. 134: 11 | 136: 9 |
 178: 28 | 197: 1 | 222: 3 |
 230: 8 | 232: 14 | 238: 12 | 241: 10 | 301: 3 |
 325: 16 |
 animosam. 266: 5 |
 animositate. 128: 5 |
 animosius. 265: 3 |
 animum. 113: 5 | 174: 2 |
 192: 3 | 197: 14 | 226: 19 | 257: 7 | 269: 18 |
 271: 33 | 275: 18 | 285: 7 |
 286: 19 | 288: 24 | 304: 1 |
 346: 13 |
 animus. 130: 15 | 155: 16 |
 160: 1 | 226: 4 | 229: 1 | 236: 26 | 254: 8 | 265: 18 | 291: 2 | 293: 12 | 299: 16 | 315: 1 |
 annalium. 261: 25 | 271: 8 |
 314: 10 | 338: 2 |
 anni. 116: 5 | 168: 8 | 196: 9 | 286: 12 | 291: 4 | 298: 5 | 316: 4 | 328: 10 | 344: 25 |
 Annibal. 316: 22 | 317: 3 |
 Annibale. 242: 16 | 337: 8 |
 Annibalem. 117: 2 | 132: 21 |
 199: 5 |
 Annibalis. 133: 3 |
 annis. 126: 14 | 138: 24 |
 197: 16 | 234: 4 | 252: 16 | 254: 12 | 275: 20 |
 294: 19 | 317: 1 | 342: 14 |
 pubescentibus. 253: 21 |
 annituntur. 230: 9 |
 annixam. 344: 6 |
 anno. 120: 19 | 191: 15 |
 195: 10 | 297: 27, 28 |
 303: 6 |
 annonæ. 276: 18 | 292: 19 |
 293: 4 |

annonam. 172: 15 | 242: 23 |
 337: 23 |
 annorum. 167: 12 | 179: 25 |
 196: 16 | 216: 2 | 229: 12 |
 243: 2 | 315: 14 |
 annos. 112: 17 | 131: 19, 23 |
 197: 7 | 211: 23 | 220: 25 |
 275: 6 | 315: 18 |
 annua, *sing.* 303: 2 |
 annuam, *nom.* 247: 8 |
 annuat. 320: 19 |
 annuente. 350: 9 |
 ad annulos digredienti fe-
 deras, *ad sinistram honoris*
causa. 211: 18 |
 annum. 252: 8 | 321: 25 |
 annus. 229: 8 | 323: 15 |
 annuum. 340: 6 |
 anguste. 344: 14 |
 ante, *prep.* 116: 11 | 135: 7 |
 143: 19 | 153: 3 | 172: 3 |
 340: 8 | ante paucissimos
 annos. 220: 25 | *adv.* 115: 19 | 119: 6 | 155: 10, 30 |
 191: 20 | 201: 1 | 205: 17 |
 antea. 115: 12 | 116: 9 | 329: 3 |
 anteaclii. 272: 3 |
 anteaclis. 284: 5 |
 antecapere. 318: 18 |
 anteferretur. 323: 22 |
 antehac. 142: 59 | 158: 27 |
 274: 19 |
 anteponam. 156: 6 |
 anteponenda. 209: 20 |
 anteponendum. 303: 3 |
 anteponi. 220: 19 |
 antequam. 116: 15 | 136: 24 |
 137: 3 |
 anteverto. 317: 10 |
 antiqua. 159: 10 | 217: 3 |
 222: 3 | 264: 22 |
 antiquam. 151: 19 |
 antiquis. 195: 2 |
 antiquissimæ. 284: 17 |
 antiquissimas. 285: 15 |
 antiquitas. 337: 27 |
 antiquitate. 118: 19 |
 antiquitatis. 261: 25 | 274: 12 |
 antiquum. 230: 14 |
 antistites. 334: 17 |
 Antonino. 176: 5 |
 Antoninus. 267: 3 | 320: 2 |
 Antonius. 338: 7 |
 anus. 172: 6 | 287: 20 |
 anxia, *sing.* 299: 29 |
 Apellem. 193: 18 |
 Appennini. 242: 1 |
 aperire. 227: 12 |
 aperta. 225: 3 |
 aperte. 233: 3 | 284: 14 | 303: 25 |
 apertis. 301: 6 |

VOCABULORUM.

apertō Matte. 114 : 19 |
 209 : 27 | apertō parrici-
 dio. 336 : 2 |
 aperuisses. 238 : 19 |
 aperuisti. 133 : 1 |
 apicem. 314 : 20 |
 apicibus. 342 : 11 | 344 :
 4 |
 Apollinem. 215 : 26 |
 Apollinis. 152 : 13 | 216 :
 12 |
 Apollo. 152 : 20 | 216 : 9 |
 apparatus, *subst.* 240 : 12 |
 apparatus. 177 : 25 | 220 :
 8 |
 appareat. 136 : 1 | 194 : 23 |
 207 : 22 | 256 : 5 | 258 : 9 |
 348 : 15 |
 appareret. 233 : 19 | 248 : 13 |
 253 : 22 |
 apparuisti. 129 : 2 |
 apparuit. 170 : 2 | 238 : 6 | 287 :
 17 |
 appellare. 149 : 3 |
 appellari. 221 : 8 | 258 :
 3 |
 appellari. 220 : 21 |
 appellatione. 193 : 5 | 234 :
 19 |
 appello. 157 : 14 |
 appendebatur. 332 : 7 |
 appendis. 324 : 23 |
 appendix victoria. 253 :
 13 |
 appetens. 261 : 12 |
 appetit. 294 : 18 |
 appetita. 339 : 2 |
 appetitione. 158 : 4 |
 appetitum, *subst.* 258 : 20 |
 appetitus, *subst.* 321 : 2 |
 appetiverunt. 114 : 5 |
 appetunt. 150 : 13 |
 applicata prudentiæ pietas.
 258 : 16 |
 appositas. 322 : 1 |
 apprehendebas. 317 : 13 |
 approbatis, *verb.* 126 : 16 |
 appuleras. 179 : 20 |
 appulsi litoribus. 179 : 3 |
 apta, *sing.* 210 : 4 | 256 :
 4 |
 aptari. 240 : 4 |
 aptat. 316 : 16 |
 aptata. 324 : 4 |
 apte. 226 : 20 |
 aptissimas. 129 : 12 |
 aptum. 115 : 13 | 143 : 3 |
 apud. 126 : 1 | 142 : 16 |
 159 : 8 | 160 : 8 | 165 : 4 |
 177 : 3 | 202 : 1 | 239 : 5 |
 257 : 7 | 261 : 26 | 267 :
 11, 20 | 284 : 20 | 294 :
 14 | 295 : 10 |
 apud Tiberim. 269 : 27 |
 aquarum. 289 : 14 |
 aquæ. 333 : 19 |
 Plinius.

aquas. 121 : 8 | 144 : 12 |
 194 : 19 | 216 : 16 | 223 :
 24 | 272 : 14 | 290 : 2,
 11 | 333 : 6 | 338 : 2 |
 Aquileia. 268 : 25 |
 Aquileiam. 239 : 19 | 343 :
 20 |
 Aquiliciense oppidum. 343 :
 10 |
 Aquileiensi. 193 : 13 |
 aquis. 171 : 14 | 196 : 21 | 216 :
 9 |
 Aquitanis. 224 : 14 | 344 :
 4 |
 ara. 110 : 9 |
 Arabs. 328 : 17 |
 aræ. 133 : 18 |
 aram. 150 : 14 |
 Ararim. 213 : 21 | 224 :
 5 |
 Araris. 213 : 2 |
 aras, *nom.* 112 : 2 | 153 : 3 | 197 :
 7 |
 arat. 172 : 11 | 209 : 17 |
 arato. 298 : 19 |
 arator. 114 : 5 | 223 : 20 |
 aratra. 317 : 20 |
 arbor. 256 : 19 | 300 :
 11 |
 arbitrat. 295 : 11 |
 arbitratus. 119 : 21 | 174 :
 9 |
 arbitrer. 310 : 16 |
 arbitreris. 324 : 23 |
 arbitretur. 273 : 21 |
 arbitrii. 149 : 9 |
 arbitrio. 240 : 19 |
 arbitror. 138 : 22 | 143 : 14 |
 153 : 5 | 202 : 4 | 216 : 5 |
 270 : 6 | 287 : 19 |
 arbor. 298 : 20 |
 arbores. 158 : 18 |
 arborum. 119 : 16 | 259 :
 9 |
 Arcadius. 319 : 14 |
 arcana, *subst.* 295 : 3 | 322 :
 22 |
 arcana, *sing.* 283 : 5 |
 arcani, *subst.* 325 : 20 | *adj.*
 165 : 11 |
 arcanis, *subst.* 150 : 4 | 314 :
 25 |
 arcanium, *subst.* 315 : 4 |
 arce. 122 : 3 | 249 : 20 | 349 :
 8 |
 arcem. 274 : 8 |
 arces. 128 : 23 |
 arcessenda. 238 : 4 |
 arcessendæ. 273 : 5 |
 arcesseret. 333 : 15 |
 archipiratum. 175 : 13 |
 archarat. 337 : 23 |
 arctata pomario vomere ju-
 gera. 318 : 3 |
 arctissima. 190 : 12 |
 arctissimos. 123 : 9 |
 Arctois. 312 : 24 |
 arctum. 242 : 21 |
 arcus, *plur.* 160 : 5 | 328 :
 21 |
 ardebat. 261 : 1 |
 ardens. 343 : 13 |
 ardentem. 257 : 1 |
 ardentior. 167 : 5 |
 ardentis. 216 : 16 |
 ardescit. 266 : 10 |
 ardor. 150 : 17 | 196 : 11 |
 207 : 15 | 211 : 21 | 212 :
 21 | 220 : 1 | 247 : 12 |
 ardore. 213 : 22 | 214 : 5 |
 226 : 26 | 238 : 18 | 242 :
 10 | 299 : 12 |
 ardorem. 128 : 10 | 176 : 13 |
 207 : 5 | 270 : 20 |
 ardoribus. 328 : 15 |
 ardua. 193 : 22 | 203 : 23 | 225 :
 6 |
 arduo. 113 : 7 |
 arduos. 290 : 13 |
 Arebrignus. 224 : 2 |
 Arelate. 214 : 4, 7 |
 arenas. 132 : 19 |
 arentibus. 332 : 1 |
 arefcit. 116 : 21 | 209 : 7 |
 argenti. 229 : 28 | 297 : 19 |
 argentum. 295 : 16 | 332 :
 7 |
 arguatur. 210 : 34 |
 arguebat. 241 : 10 |
 argumena. 159 : 20 | 348 :
 5 |
 argumento. 262 : 1 | 319 :
 1 |
 argumentum. 350 : 26 |
 arida, *plur.* 290 : 3 |
 aridis. 144 : 12 |
 arietaverint aciem, *perrupe-*
rint. 266 : 13 |
 ariete. 235 : 26 |
 arietii. 170 : 8 |
 Arion. 297 : 8 |
 aris. 130 : 2 |
 arma. 138 : 8, 16 | 204 :
 25 | 205 : 8 | 214 : 35 |
 233 : 13 | 235 : 14 | 238 :
 12 | 239 : 22 | 240 : 8,
 27 | 244 : 1 | 256 : 17 |
 257 : 24 | 258 : 12 | 268 :
 11 | 270 : 19 | 287 : 10 |
 299 : 18, 28 | 318 : 12 | 329 :
 16 | 335 : 4 | 337 : 28 | 341 :
 5, 14 | 347 : 5 |
 armantur. 137 : 21 | 142 :
 21 |
 armata. 174 : 12 | 344 : 25 |
 345 : 1 |
 armatas. 239 : 27 |
 armati. 235 : 17 | 263 : 13 | 336 :
 11 | 341 : 2 |
 armatis, *nom.* 175 : 25 | 210 :
 12 |
 armatorum. 233 : 19 | 288 : 11 |
 h

INDEX

- armatum. 244: 10 | 330: 2 |
 armatura, *subst.* 266: 4 |
 armatus. 243: 15 | 310: 6 |
 318: 9 |
 armaverat. 233: 22 |
 armavit. 246: 14 |
 armenta. 318: 1 |
 armento. 313: 7 |
 armis. 128: 13 | 129: 21 |
 138: 6, 10 | 174: 16 |
 180: 16 | 212: 24 | 213: 20 | 221: 19 | 234: 8 |
 235: 16 | 238: 2 | 239: 16 |
 240: 8 | 241: 13 | 243: 5, 22 | 246: 13 | 258: 22 |
 259: 16 | 261: 16 | 262: 26 *bu* | 264: 17 | 266: 4 | 267: 5, 8 | 275: 24 |
 301: 6, 15 | 348: 24 |
 armorum. 112: 10 | 116: 8 |
 129: 20 | 142: 25 | 240: 19 | 248: 23 | 261: 1 |
 266: 8 | 267: 2 | 287: 21 |
 327: 23 | 338: 11 |
 arripis. 213: 20 |
 artridendum. 294: 1 |
 artridente. 302: 5 |
 artridere. 216: 14 |
 artripiam. 112: 21 | 232: 19 |
 312: 2 |
 arroganter. 223: 4 |
 arrogantia, *subst.* 271: 19 |
 326: 17 |
 arte. 155: 21 | 193: 19 |
 artem. 325: 14 |
 artes. 122: 13 | 155: 16 | 294: 6 | 296: 3 |
 artibus. 154: 10, 29 | 158: 30 | 214: 16 | 303: 26 | 317: 8 |
 artifices. 130: 12 | 144: 8 |
 181: 5 | 348: 4 |
 artificibus. 245: 19 |
 artificii. 295: 5 |
 artificio. 227: 13 | 286: 6 |
 artificium. 296: 14 | 348: 20 |
 artificum. 121: 1 |
 artis. 150: 2 |
 artium. 143: 9 | 150: 16 | 289: 17 | 296: 11 |
 arva. 159: 21 | 180: 27 |
 Ascarici. 209: 19 |
 Ascarico. 262: 17 |
 ascendit. 203: 16 | 249: 5 |
 ascensui. 214: 30 |
 ascensuri. 214: 27 |
 ascitis. 138: 1 |
 Asia. 180: 26 | 221: 6 |
 Asia. 139: 11 | 301: 7 |
 Asiam. 179: 2 |
 Asiaticis. 174: 13 |
 Asiaticos. 235: 15 |
 aspectu. 200: 4 | 226: 18 |
 255: 7 | 275: 9 |
 aspectui. 152: 12 |
 aspectum. 191: 27 | 193: 13 |
 225: 11 | 243: 16 |
 aspectus. 204: 8 | 207: 22 |
 213: 9 |
 asper. 237: 20 |
 aspera, *plur.* 292: 16 |
 asperas, *nom.* 242: 16 |
 asperata. 263: 5 |
 asperitas. 131: 27 |
 aspernantur. 223: 8 |
 aspernima, *plur.* 291: 10 |
 asperum. 225: 11 | 275: 12 |
 aspicerent. 245: 4 |
 aspici. 260: 21 |
 aspiciat. 348: 16 |
 aspicientibus. 195: 17 |
 aspirandi. 294: 23 |
 aspirare. 241: 13 | laudes. 253: 8 |
 aspirasse. 336: 24 |
 aspirat. 154: 13 |
 aspirem. 142: 7 |
 assentandi. 296: 21 |
 assentatio. 311: 15 |
 assentatione. 294: 9 |
 assentatorum. 297: 15 |
 assentior. 261: 24 |
 assequeretur. 348: 22 |
 assequeris, *fur.* 259: 23 |
 assequi. 154: 15 | 299: 16 |
 asserenda. 154: 5 |
 asserendam. 336: 8 |
 asserere. 345: 1 |
 assera. 196: 21 | 344: 23 |
 assestor. 128: 2 | 326: 24 |
 asseruisti. 310: 6 | 323: 8 |
 asseruntur. 211: 5 |
 assiduus. 274: 13 | 296: 4 |
 assiduitate. 220: 6 | 298: 9 |
 317: 14 |
 assignare. 172: 11 |
 assistat. 220: 8 |
 assistentium. 220: 2 |
 assistere. 310: 16 | 325: 6 |
 assueta. 174: 15 |
 assueti. 138: 8 |
 assuetis. 269: 11 |
 assurgat. 313: 9 |
 astra. 205: 24 | 299: 3 |
 8 |
 astrictis. 132: 16 |
 astrinxerit. 199: 3 |
 astrorum. 298: 14 |
 astrueret. 193: 11 |
 astu. 114: 18 | 118: 10 |
 astutior. 267: 12 |
 astutus. 241: 14 |
 at. 126: 12 | 325: 2 | 327: 17 | 328: 2 |
 atenim. 131: 11 | 138: 14 | 170: 18 | 176: 8 | 212: 1 | 214: 23 | 242: 9 | 339: 19 | 340: 1, 18 | 341: 11 | 345: 18 | 350: 4 |
 Athenae. 289: 18 |
 Athenarum. 152: 19 |
 Athenis. 157: 11 |
 Atheis. 237: 20 |
 atque. 114: 18, 19 | 115: 3 | 117: 11 | 136: 4 | 153: 6 | 154: 18 | 155: 7 | 334: 14, 17 | 335: 8 | 337: 9 | 339: 10 | 345: 18 | 348: 22 |
 atqui. 116: 9 |
 attraxus. 331: 14 |
 atrocius, *nom.* 215: 1 |
 atrox. 265: 24 | 344: 24 |
 attamen. 118: 14 |
 attende. 222: 5 |
 atterit. 319: 12 |
 atterentem. 348: 22 |
 Atticum. 157: 15 |
 attinebat. 245: 4 |
 attineri. 266: 24 |
 attinet. 299: 28 |
 attingam. 316: 18 |
 attollere. 136: 9 | 144: 2 |
 attolli. 155: 17 | 245: 2 |
 attollis. 226: 23 |
 attollit. 207: 21 |
 attollitur. 323: 14 |
 attonita. 172: 5 |
 attoniti. 215: 19 | 287: 20 |
 attonitos. 302: 5 | 325: 16 |
 attonitus in modum amen-
 tis. 177: 22 | 342: 18 |
 attrectasse. 350: 4 |
 attrectaverit. 253: 10 |
 attribuisse. 313: 5 |
 attritam. 314: 1 |
 attriverat. 342: 2 |
 attulerat. 338: 10 |
 attulisset. 197: 2 |
 attulisset. 114: 13 | 222: 13 |
 avaritia. 326: 22 | 331: 1 |
 avaritiae. 332: 24 | 332: 23 |
 avaro. 335: 9 |
 avarus. 291: 21 |
 aucta. 168: 1 |
 auctor. 217: 7 | 271: 14 |
 auctor. 127: 7 | 137: 11 |
 174: 8 | 191: 22 | 319: 1 | 323: 21 |

VOCABULORUM.

auctoramenti. 347: 19 |
 auctoramentum discriminis,
mercedem. 175: 14 |
 auctore. 117: 8 | 203: 2 |
 auctorem. 298: 21 | 347:
 19 |
 auctores. 117: 9 | 123: 3 | 261:
 27 |
 auctori. 299: 23 |
 auctoribus. 120: 5 | 177: 24 |
 243: 18 | 247: 18 |
 auctoris. 175: 5 |
 auctoritas. 155: 25 | 213:
 4 |
 auctoritate. 118: 11 | 119:
 3 | 197: 24 | *praescripta*.
 206: 8 |
 auctoritatem. 197: 2 | 245:
 22 |
 auctorum. 157: 5 |
 auctum. 342: 13 |
 auctus. 115: 5 |
 aucuparetur. 259: 4 |
 aucupes. 322: 6 |
 audacia. 179: 1 | 209: 8 |
 279: 16 | 247: 18 | 271:
 18 | 267: 23 | 347:
 4 |
 audaciam. 175: 9 | 336: 6 |
 337: 11 |
 audacior. 194: 22 |
 audaciorum. 254: 28 |
 audeant. 209: 3 |
 audeat. 143: 7 |
 audebat. 241: 11 |
 audebit. 209: 7 |
 audent. 136: 9 |
 audentior. 340: 1 |
 audio. 136: 16 | 273: 14 |
 auferem. 125: 11 | 231:
 3 |
 auferent. 247: 19 |
 auferet. 176: 17 | 237: 12 |
 258: 26 | 294: 6 | 299:
 5 | 321: 21 | 336: 7 |
 audetis. 209: 15 |
 audi. 195: 14 |
 audiamus. 129: 6 |
 audiant. 153: 3 |
 audias. 194: 25 | 207: 7 | 223:
 8 | 330: 15 |
 audiebamus. 175: 8 |
 audiente. 223: 2 |
 audientes. 142: 16 | 261:
 3 |
 audientium. 252: 24 |
 audierant. 213: 17 |
 audieras. 117: 3 | 126:
 1 |
 audierunt. 138: 13 |
 audies. 347: 29 |
 audio. 119: 4 | 134: 13 |
 138: 7 | 157: 10 | 170:
 16 | 177: 27 | 193: 12 |
 214: 12 | 224: 5 | 235:
 21 | 238: 10 | 245: 1 |

317: 16 | 344: 23 |
 audire. 227: 23 |
 audires. 126: 1 | 319: 9 | 331:
 12 |
 audiret. 286: 21 |
 audiri. 154: 6 | 260: 21 |
 audis. 199: 17 | 223: 5 |
 audisti. 231: 3 |
 audita. 288: 14 |
 audite. 320: 14 |
 auditionis. 129: 11 |
 auditis, *nom.* 313: 15 |
 audito. 215: 19 |
 auditor. 166: 5 | 310: 9 |
 auditore. 350: 22 |
 auditorio. 155: 3 |
 auditu. 159: 15 |
 audivi. 300: 21 |
 audivit. 122: 8 | 275:
 18 |
 audiunt. 310: 18 |
 ave. 301: 27 | 302: 11 |
 avebo. 302: 12 |
 aveo. 302: 12 |
 avere. 302: 13 |
 averem. 302: 13 |
 avertat. 303: 28 |
 averteris. 347: 27 |
 averterunt. 210: 31 |
 aves. 241: 2 |
 auferatis. 292: 7 |
 auferre. 200: 5 | 332:
 20 |
 aufert. 319: 13 |
 auferetur. 347: 6 |
 augeant. 348: 9 |
 augeatis. 119: 14 |
 augeatur. 200: 8 |
 augebas. 317: 12 |
 augenda. 168: 2 | 329: 22 |
 344: 8 |
 augendæ. 165: 13 | 276:
 26 |
 augendi. 253: 3 |
 augendis. 304: 4 |
 augentur. 217: 13 | 300:
 17 |
 augere. 319: 11 |
 augetur. 320: 4 |
 augeri. 248: 6 |
 auges. 323: 24 |
 augetur. 136: 28 | 332:
 1 |
 augmento. 293: 25 |
 auguramur. 252: 9 |
 augurari. 195: 11 |
 Auguste, *subst.* 160: 1 |
 180: 25 | 27 | 189: 3 |
 191: 18 | 194: 25 | 230:
 5 | 320: 9 | *adj.* 290:
 22 | 336: 8 | 350: 3 |
 augusti, *sing. adjest.* 273:
 23 |
 augustior. 122: 2 |
 augustissima. 113: 3 | 152: 19 |
 216: 6 | 314: 26 |

augustissimas. 251: 1 |
 augustissimum. 284: 15 |
 Augusto. 197: 6 | 199: 1 |
 210: 24 |
 Augustodunensium. 154:
 29 |
 Augustum. 193: 6 |
 Augustus. 239: 4 | 286: 21 |
 289: 12 | 298: 14 | 17 |
 320: 3 | 338: 7 |
 avi. 151: 9 |
 avias. 314: 3 |
 avida. 252: 23 |
 avide. 236: 15 | 320: 22 |
 avidior. 267: 29 |
 avidis. 339: 23 |
 aviditas. 298: 8 |
 aviditatem. 332: 2 |
 avidius. 260: 2 |
 ayita. 202: 17 |
 avitis patrimonii. 335: 1 |
 avium. 291: 1 |
 aula. 320: 11 |
 aulae, *sing.* 296: 21 |
 aulais. 342: 12 |
 aulam. 321: 19 | 323: 6 |
 aulicis. 296: 3 |
 aulicorum. 290: 28 |
 avolabat. 242: 18 |
 aure. 132: 16 | 272: 7 |
 aurarum. 229: 26 |
 auras. 127: 14 | 311: 13 |
 aurati. 288: 20 |
 auratis. 338: 4 |
 aurea. 158: 20 | 249: 12 |
 aureas. 170: 17 |
 aures. 160: 8 | 201: 6 |
 273: 22 | 292: 12 | 297: 16 |
 330: 7 |
 aureum. 249: 14 |
 auri. 229: 25 | 274: 20 | 297:
 19 |
 auribus. 217: 20 | 232: 16 |
 302: 24 | 311: 6 | 313: 4 |
 330: 17 | 335: 4 |
 auriferorum. 313: 3 |
 aurium. 166: 7 | 223: 5 |
 272: 1 | 329: 8 | 349:
 3 |
 auro. 156: 4 | 193: 15 |
 229: 29 | 270: 18 *bis* |
 274: 21 | 291: 4 | 299: 2 |
 323: 7 |
 aurum. 295: 16 | 332: 5 | 333:
 16 | 348: 14 |
 ausa. 205: 13 |
 ausi. 228: 4 | 235: 19 | 245:
 8 |
 auspex felicitatis publicæ
 dies. 311: 22 |
 auspicalementum consulatus diem.
 115: 11 |
 auspiciari. 271: 24 |
 auspiciatissimo die. 284: 20 |
 auspiciatus. 192: 10 | 247: 9 |
 262: 18 |

INDEX

auspices imperatorum kalendæ. 167: 12 |
 auspicia. 121: 18 | 126: 11 |
 193: 2 | 208: 9 | 199: 11 |
 228: 13 |
 auspiciis. 112: 12 | 120: 1 |
 230: 9 | 242: 8 | 336: 24 |
 æternis. 158: 22 |
 auspicio. 169: 8 | 177: 6 |
 veris, *initio*. 167: 1 |
 auspiciū. 116: 5 | 176: 4 |
 7 | 237: 7 | 311: 21 | 315: 8 |
 Austrinis. 312: 23 |
 autum. 232: 19 | 241: 8 |
 aut. 120: 16 | 121: 3 | 142: 12 |
 bis | 154: 12 | bis | 223: 20 |
 333: 17 | bis | 337: 7 |
 bis | 338: 3 | 339: 17, 18 |
 341: 1, 2, 4 | 342: 19, 20 |
 343: 22 | 347: 14 |
 bis | 348: 17, 18, 26 | 349: 3, 15 |
 autem. 116: 6, 17 | 121: 6 |
 125: 8 | 133: 11 | 152: 4 |
 334: 17 |
 autumet. 293: 22 |
 autumnī. 158: 17 |
 autumnō. 298: 1 |
 autumnum. 298: 4 |
 avallas. 205: 7 |
 avallum. 348: 16 |
 avum. 157: 10 |
 auxerint. 112: 14 |
 auxerit. 204: 16 |
 auxilia. 115: 18 | 238: 4 |
 242: 5 | 264: 15 |
 auxiliantibus. 221: 19 |
 auxiliarios. 221: 11 |
 auxiliator. 337: 14 |
 auxiliatores. 159: 8 | 260: 21 |
 auxilii. 113: 19 | 126: 18 |
 261: 29 |
 auxilio. 261: 4 |
 auxilium. 113: 18 | 143: 23 |
 222: 7 |
 auxisti. 310: 6 |
 auxistis. 118: 2 |
 axis. 312: 24 |

B.

B Agaudicæ. 143: 23 |
 Aganum. 210: 23 |
 balatu. 290: 14 |
 barbam. 288: 1 |
 barbara. 177: 28 |
 barbare. 114: 10 | 136: 9 |
 137: 4 | 166: 1 | 175: 19 |
 248: 3 |
 barbaras. 192: 13 | 220: 20 |

barbari, *sing.* 267: 7 | *plur.* 115: 2 | 138: 16 | *bu* | 271: 11 |
 285: 15, 21 |
 barbaria. 129: 18 | 158: 14 |
 249: 6 | 254: 2 | 263: 19 |
 275: 24 | 276: 14 |
 288: 13 |
 barbariæ. 116: 10 | 177: 29 |
 205: 6 | 248: 22 |
 263: 12 |
 barbariam. 285: 3 | 287: 9 |
 288: 8 |
 barbarica, *sing.* 284: 4 | 285: 17 |
 barbaricæ, *sing.* 248: 9 |
 barbaricum. 289: 5 |
 barbaris. 195: 3 | 199: 12 |
 221: 21 | 233: 15 | 288: 15 |
 312: 3 | 328: 9 | 337: 16 |
 barbaro. 337: 22 |
 barbarorum. 114: 12 | 120: 1 |
 172: 5 | 175: 5 | 177: 24 |
 178: 9 | 208: 8 | 209: 24 |
 215: 16 | 247: 17 | 328: 11, 22 |
 barbaros. 171: 20 | 246: 13 |
 263: 15 | 286: 12 |
 barbarum. 114: 6 |
 barbarus. 172: 13 | 210: 17 |
 339: 4 |
 baslicas. 217: 9 |
 Batavia. 167: 17 |
 Bataviam. 160: 4 | 192: 8 |
 204: 23 | 249: 5 |
 Bataviam, *subst.* 314: 2 | *tex-*
ram. 204: 23 |
 beata. 135: 21 | 249: 29 | 251: 8 |
 320: 4 |
 beator. 207: 13 |
 beatores. 286: 10 |
 beatis saluari luce provin-
 cias. 168: 10 |
 beatissimæ. 135: 4 |
 beatissimam victoriam. 272: 7 |
 beatissimi. 55: 12 |
 beatissimorum. 251: 4 | 252: 10 |
 beatissimos. 277: 2 |
 beatissimus. 200: 7 |
 beatitudinem. 272: 23 |
 beatitudo. 298: 24 |
 beatos. 331: 10 |
 beatum. 167: 7 | 241: 18 |
 beatus. 212: 3 | 326: 13 |
 Belgarum. 221: 20 |
 Belgicam. 225: 5 |
 bella. 112: 13 | 127: 8 |
 131: 6 | 137: 8 | 139: 10 |
 204: 5 | 247: 15 | 262: 24 |
 269: 25 | 275: 16 | 316: 19 |
 317: 20 | 319: 15 | 329: 15 |
 336: 9 |
 bellandi. 266: 15 |
 bellantibus. 268: 13 |

bellatores. 326: 19 |
 bellis. 158: 2 | 175: 8 | 176: 5, 9 |
 203: 19 | 212: 10 |
 223: 17 | 237: 7 |
 239: 2 | 242: 9 | 263: 8, 14 |
 267: 18 | 301: 12 |
 339: 5, 13 | 340: 1 |
 belli piaculum. 348: 28 |
 bellica. 118: 4 | 264: 14 |
 bellicæ. 118: 3 | 316: 12 |
 bellicas. 262: 18 |
 bellicis. 129: 9 | 232: 12 | 300: 12 |
 317: 8 |
 bellicum. 263: 11 | 289: 6 |
 bellis. 144: 10 | 174: 13 |
 199: 11 | 247: 15 | 314: 2 |
 316: 15 | 350: 13 |
 bello. 113: 20 | 157: 3 | 179: 9 |
 214: 17 | 237: 2 | 246: 12 |
 247: 3, 8 | 256: 16 |
 261: 19 | 264: 6, 24 |
 267: 4 | 268: 16, 18 |
 336: 4 | 344: 19 |
 bellorum. 119: 2 | 177: 9 |
 240: 12 | 248: 23 | 256: 12 |
 318: 18 |
 Bellovaco. 181: 1 |
 belluæ. 330: 22 |
 belluis. 329: 5 |
 bellum. 114: 14 | 171: 7 |
 173: 1 | 175: 12, 15 | 178: 19 |
 199: 4 | 210: 1 | 211: 23 |
 232: 24 | 233: 11 |
 235: 12 | 242: 14 | 256: 6 |
 258: 22 | 264: 4, 25 |
 267: 29 | 335: 13 | 337: 6 |
 342: 22 | 344: 24 | 349: 19 |
 350: 1 |
 bene. 151: 11 | 220: 15 | 222: 20 |
 226: 11 | 249: 25 | 316: 3 |
 333: 4, 8 | 347: 25 | 350: 20 |
 beneficencia. 131: 7 | 168: 17 |
 190: 4 | 219: 14 | 221: 1 |
 222: 3 | 226: 15 | 227: 14, 26 |
 274: 4 | 283: 3, 7 |
 289: 7 | 324: 24 |
 325: 9 | 326: 1 | 330: 15 |
 beneficii. 112: 23 | 265: 1 |
 295: 6 | 303: 29, 34 |
 beneficii inficiator. 345: 10 |
 beneficiis. 197: 17 | 211: 1 |
 217: 8 | 219: 4 | 295: 9 |
 298: 2 | 323: 16 |
 beneficiis homines appre-
 hendebat. 317: 13 |
 beneficio. 215: 9 | 229: 27 |
 239: 15 | 276: 7 |
 beneficiorum. 123: 13 | 220: 17 |
 303: 17 | 324: 10, 21 |
 beneficium. 228: 5 | 295: 20 |
 330: 9 | 337: 26 |

VOCABULORUM.

benevolentia. 297: 5 | 299: 14 | 303: 33 |
benevolentia. 143: 20 | 300: 20 | 303: 24 | 323: 23 |
benevolentiam. 286: 8 | 295: 4 | 304: 5 | 325: 2 |
benigna. 273: 22 |
benigna. 264: 11 |
benigni. 260: 10 |
benigniore. 323: 8 |
benignissimi. 265: 11 |
benignissimo. 265: 4 |
benignitas. 272: 19 |
benignitate. 245: 25 | 274: 5 | 323: 17 | 326: 8 | 337: 14 |
benignitati. 274: 15 |
benignitatis. 155: 30 |
benignus. 252: 20 |
benignus. 255: 8 |
Bessus. 333: 17 |
bestiarum. 224: 4 |
bestias. 210: 5 |
bestias. 207: 17 | 248: 10 |
Bibracte. 230: 15 |
bicorni. 209: 18 |
biduum. 243: 10 |
biformum. 114: 2 | 127: 8 |
bimestris. 273: 3 |
binis. 290: 1 |
binos. 119: 16 |
bis. 116: 3 | 212: 12 | 345: 2 bis |
Blanda, *plur.* 275: 19 |
blandam, *adj.* 342: 8 |
Blande, *adv.* 341: 15 |
blandiamur. 206: 7 |
blandientem. 129: 23 |
blandientes. 172: 7 |
blandimentis. 297: 12 |
blandiore. 222: 2 |
blandiri. 294: 6 |
blandissime, *adv.* 322: 13, 18 |
blandira. 212: 27 | 317: 1 |
blanditiis. 300: 22 |
blanditur. 265: 3 |
Blemyes. 138: 7 |
bona, *subst.* 138: 24 | 194: 17 | 211: 17 | 254: 16 | 257: 20 | 291: 26 | 311: 6 | 326: 4 | 331: 6 | 332: 5, 17 | bona, *adj.* 115: 20 | 139: 4 | 333: 15 | 349: 1 |
Bonæ. 253: 22 | 294: 25 |
Bonarum. 289: 17 | 296: 11 |
bonas. 289: 4 |
bone. 137: 8 |
boni, *subst.* 209: 2 | 252:

13 | 254: 7 | 265: 19 | 272: 19 | 273: 15 | 275: 27 | 319: 1 | *adj.* 134: 5 | 206: 16 | 207: 23 | 213: 6 | 220: 14 | 225: 13 | 14 | 285: 12 | 295: 26 | 333: 11 |
boni consuleret. 242: 21 |
consult. 195: 4 | 328: 23 |
bonis, *subst.* 122: 13 | 169: 11 | 207: 15 | 214: 6 | 252: 5 | 276: 13 | 330: 13 | 335: 11 | 350: 20 | *adj.* 154: 10 | 221: 23 | 303: 26 |
bonitas. 215: 6 | 249: 23 | 25 |
bonitate. 226: 15 |
bonitatis. 227: 7 |
bono, *subst.* 303: 3 | 316: 5 |
Bononiensis. 204: 18 |
bonorum, *subst.* 258: 17 | 260: 11 | 269: 2 | 274: 24 | 276: 24 | 325: 15 | 330: 8 |
bonos. 300: 31 |
bonum, *subst.* 119: 19 | 190: 15 |
bonus. 262: 16 | 324: 15 |
Bosporanus. 328: 17 |
breve. 229: 6 |
breui, *nom.* 247: 8 | 292: 24 | *adv.* 290: 15 | 229: 5 |
brevior. 346: 11 |
brevis. 212: 24 | 241: 21 | 295: 2 |
brevissimo. 115: 14 |
brevissimum. 168: 17 | 242: 11 |
brevitate. 202: 6 | 205: 18 | 214: 29 |
Britanni. 174: 15 | 179: 21 |
Britannia. 174: 11 | 176: 5 | 179: 7 | 207: 13 |
Britannia, *sing.* 168: 1 | 174: 5 | 177: 6 | 178: 22 | 204: 22, 26 | *plur.* 178: 14 |
Britanniam. 158: 11 | 160: 4 | 172: 17 | 179: 16 | 180: 19 | 206: 19 | 249: 8 | 343: 3 |
Britannias. 192: 12 |
Britannica. 205: 18 |
Britannica. 181: 4 |
Britannorum. 334: 4 |
Brixiam. 267: 11, 20 |
Bructeris. 209: 25 |
Bructeros. 263: 10 |
Bruti. 303: 1 |
Brutus. 326: 25 |

bullæ. 332: 7 |
Burgundiones. 114: 11 | 138: 3 |
Burgundios. 137: 20 |

C.

Abillonensi. 213: 24 |
cachinnantem. 300: 23 |
cadant. 315: 20 |
cadaver. 339: 24 |
cadavere. 244: 12 |
cadaveribus. 339: 17 |
cadaverum. 270: 24 |
cadendum. 238: 23 |
cadentem. 311: 4 |
cadentium. 268: 11 |
cadere. 340: 16, 17 |
caduca. 212: 25 | 241: 21 |
caducas. 130: 11 |
cæca. 259: 24 | 263: 19 |
cæcam. 292: 1 |
cæcavit. 346: 13 |
cæcos. 264: 14 |
cæde. 178: 12 | 243: 1 | 314: 1 | 349: 19 |
cædebat. 339: 14 |
cædem. 240: 11, 15 |
cædendi. 341: 10 |
cædendo. 266: 22 |
cæderentur. 120: 20 | 236: 13 |
cædes. 256: 15 | 257: 13 |
cædi, *verb.* 134: 1 |
cædibus. 116: 18 | 238: 19 | 248: 8 | 268: 17 |
cædis. 239: 11 | 243: 20 | 268: 6 |
cæremonias. 335: 6 |
Cæsar. 114: 3 | 115: 15, 19 | 160: 5 | 165: 1 | 166: 5, 17 | 168: 16 | 169: 8, 13 | 170: 11, 18 | 171: 6, 11 | 172: 15, 19 | 174: 8, 16 | 175: 16, 25 | Her- culius. 151: 9, 18 |
Cæfare. 168: 20 |
Cæfarem. 176: 21 | 207: 14 | 214: 12 | 221: 14 | 349: 10 | calcaribus. 339: 10 | campos. 339: 15 |
Cæsares. 255: 12 | 276: 8 |
Cæsari. 190: 2 | 214: 19 | 263: 4 | 325: 3 |
Cæsaribus. 157: 18 | 274: 26 |
Cæsaris. 150: 9 | 193: 5 | 242: 12 | 286: 2 |
Cæsarium. 111: 2 | 143: 20 | 152: 11 | 155: 21 | 167: 9 | 251: 5 | 252: 10 | 253: 19 | 275: 5 | 276: 11 |
h iij

INDEX

- caeli*. 115: 6 | 210: 2 | 236: 20 |
caesim, *adverb.* 341: 3 |
caesis. 239: 8 | 348: 28 |
caesorum. 120: 9 | 333: 20 |
Caius. 236: 6 |
calamitare. 265: 18 | 272: 20 | 331: 3 |
calamitatem. 237: 19 |
calamitatum. 242: 2 | 312: 6 | 331: 18 |
calcanda. 341: 12 |
calcantem. 160: 6 |
calcaribus. 207: 6 |
calcat. 208: 17 |
calcata. 287: 16 |
calceus Rheus novo pont-
te. 210: 16 |
calculos. 116: 21 |
Caledonum. 205: 21 |
calendaria. 222: 16 |
calentes. 216: 16 |
calentibus nunciis. 159: 20 |
calere. 134: 1 |
caligantem. 260: 20 |
caligantis. 259: 21 |
Callaicus. 333: 17 |
callidioris. 227: 11 |
calliditas. 296: 21 |
callido. 286: 6 |
callo. 260: 5 |
calor. 227: 18 |
calore. 158: 18 |
calorem. 241: 4 |
Calpetani. 137: 16 |
caluit animus ad laticiam. 226: 4 |
calumniabantur. 335: 1 |
calumniarum. 235: 4 |
calumniose. 276: 21 |
Camenerum. 151: 5 | 152: 20 |
Camillos. 122: 15 |
Campania. 317: 7 |
campi. 139: 11 |
campis. 204: 6 | 236: 10 |
campo. 295: 27 |
camporum. 290: 14 |
campos. 177: 27 | 205: 10 |
campum. 115: 23 | 241: 13 | 265: 22 |
campus. 115: 5 | 295: 23 | 340: 8 |
candida. 252: 3 |
candidati. 320: 17 |
candidatorum. 293: 30 |
candidatus. 203: 26 |
candore. 325: 13 |
candorem. 286: 27 | 287: 2 |
canendis. 152: 2 |
canere. 196: 10 |
canescerent. 132: 13 |
caninus. 111: 5 |
canitiem. 294: 20 |
Cannas. 133: 10 |
Canuensis. 325: 18 |
Cannis. 349: 17 |
Canopus. 338: 13 |
canora. 130: 13 |
cantari. 134: 2 |
cantus, *sing.* 264: 26 |
cantu. 342: 4 |
canunt. 125: 2 |
capacem. 257: 9 |
capacibus. 321: 26 |
capere. 248: 21 | 295: 28 | 297: 18 | 323: 11 |
caperes. 214: 25 | 257: 24 |
caperet. 269: 10 | 326: 10 |
caperetur. 245: 16 |
capestias. 297: 23 |
capestatis. 292: 7 |
capestenda. 255: 18 |
capestendis. 315: 16 |
capestere. 178: 10 |
capias. 264: 20 |
capiar. 258: 6 | 277: 3 | 291: 7 |
capienda, *sing.* 265: 14 | *plur.* 114: 17 |
capient. 152: 9 |
capillo. 133: 9 |
capillum. 288: 1 |
capit. 252: 2 |
capita. 234: 6 | 287: 16 | 294: 15 | 297: 3 | 331: 6 | 349: 13 |
capitalibus. 335: 3 |
capitalium inimicorum. 301: 5 |
capite. 111: 20 | 232: 6 | 236: 17 | 246: 3 | 312: 19 | 337: 5 | 341: 17 |
capiti. 335: 12 | 347: 5 | 348: 15 |
capitibus. 246: 6 | 266: 22 |
capitis. 129: 2 | 138: 10 | 244: 16 | 349: 3 |
Capitolini Jovis. 122: 3 | 195: 8 | 212: 7 | 317: 21 |
Capitolium. 121: 22 | 152: 13 | 208: 21 |
capitum. 227: 26 | 228: 7 | 17 |
capra, *plur.* 117: 7 |
caprabant. 296: 5 |
caprandæ. 276: 21 | 333: 10 |
caprantem. 311: 14 |
captares. 242: 16 |
capraret. 176: 16 |
capri. 210: 2 |
captiones. 297: 15 |
capriosa. 259: 8 |
captis. 208: 18 | 262: 18 |
captiva. 172: 5 |
captivi, *plur.* 208: 19 | 271: 12 |
captivitas. 339: 2 |
captivitatem. 179: 25 |
captivitati. 205: 15 |
captivitatis. 129: 20 |
captivorum. 179: 1 | 248: 10 |
capto. 204: 22 |
captorum. 285: 22 |
captos. 236: 8 |
captu. 158: 2 |
captum, *subst.* 266: 6 | 347: 9 | *adj.* 210: 2 |
captus. 166: 11 |
capulos. 340: 13 |
caput. 137: 14 | 160: 4 | 244: 14 | 271: 21 | 272: 5 | 8 | 323: 15 | 345: 14 | 348: 16 | Danubii. 167: 17 |
carbassum. 338: 16 |
carcere. 271: 12 |
carcerem. 208: 21 | 271: 11 |
careant. 211: 26 |
carens. 121: 5 |
cateret. 114: 19 |
cateretur. 173: 9 |
cater. 136: 8 | 298: 3 |
carinis. 213: 26 |
catorem. 268: 21 |
carissima. 117: 7 |
carissime, *nom.* 155: 14 |
carius. 190: 19 *bis* |
carmen. 153: 1 | 155: 18 | 156: 7 | 342: 5 |
carmina. 216: 4 |
carmine. 121: 10 |
carminis. 137: 10 |
carminum. 152: 23 | 155: 20 | 338: 3 |
carne. 248: 20 |
carnice. 334: 10 | 345: 23 | 347: 14 |
carnicem. 333: 22 | 346: 15 |
carnicifex. 335: 1 | 347: 14 |
carnicifci. 330: 4 |
carpebant. 338: 11 |
carpenta. 225: 7 |
Carpi. 174: 1 |
Carporum. 169: 4 |
Carthago. 117: 1 |
caruerunt. 179: 14 | 255: 4 |
caruisse. 204: 28 |
caruissim. 155: 30 |
caruit. 196: 19 |
carus. 264: 19 |
casibus. 239: 2 | 268: 10 |

VOCABULORUM.

- castam. 291: 15 |
 castella. 209: 17 |
 castigatōne. 349: 3 |
 castitate. 327: 1 |
 Castoras. 344: 3 |
 castra. 112: 13 | 131: 11 |
 136: 4 | 158: 16 | 316: 23 | 317: 2 | 318: 19 | 340: 4 |
 castrense. 316: 18 |
 castrensi. 291: 8 | 317: 6 | 321: 19 |
 castrensiū. 218: 16 |
 castris. 286: 11 | 323: 19 |
 340: 4 |
 castrorum. 151: 16 | 170: 7 |
 323: 14 |
 casu. 269: 16 | 299: 9 |
 casus, plur. 256: 13 |
 casuum. 144: 2 |
 Catalaunica. 222: 12 |
 cataphractis. 267: 5 |
 cataphractus. 266: 11 |
 catenata. 271: 18 |
 catervæ. 290: 28 | 342: 3 |
 Catones. 123: 1 | 295: 30 |
 310: 16 | 349: 13 |
 Catonis. 229: 18 |
 Catulos. 315: 21 |
 caveat. 265: 20 |
 cavearum. 324: 4 |
 Caucasus. 338: 14 |
 caveris. 215: 3 |
 causa. 127: 2 | 142: 24 |
 143: 13 | 157: 1 | 159: 14 | 180: 21 | 181: 10 |
 196: 2 | 234: 15 | 249: 24 | 268: 14 | 319: 4 |
 causæ. 133: 3 | 334: 13 |
 causam. 332: 25 | 340: 14 |
 caufarum. 235: 6 | 314: 25 |
 339: 1 | 344: 9 |
 causas. 285: 13 | 312: 5 | 334: 7 |
 causis. 128: 16 |
 cautior. 208: 16 | 267: 17 |
 ceciderit. 348: 25 |
 ceciderunt. 216: 5 | 347: 1 |
 cecidisset. 243: 25 |
 cecidisti. 238: 3 |
 cecidit. 264: 7 |
 cecinit. 136: 12 |
 cedant. 218: 1 |
 cedat. 171: 15 | 261: 11 | 313: 13 |
 cedentes. 302: 27 |
 cedere. 235: 23 |
 cederent. 266: 19 |
 cederes. 196: 2 |
 cederet. 115: 1 | 120: 13 |
 cedit. 260: 16 |
 cedunt. 248: 24 bis |
- 267: 13 |
 celaret. 293: 11 |
 celatam. 295: 2 |
 celeberrima. 274: 17 |
 celeberrimis. 153: 8 |
 celeberrimo. 110: 2 |
 celeberrimum. 201: 3 |
 celebrabatur. 180: 2 |
 celebrabo. 169: 6 |
 celebranda. 156: 11 | 229: 16 |
 celebrandas. 288: 23 |
 celebrandis. 303: 22 |
 celebrando. 123: 6 |
 celebrandus. 126: 10 |
 celebrantes. 167: 2 |
 celebrantur. 190: 3 |
 celebrare. 153: 2 | 202: 13 |
 celebrati. 290: 5 | 310: 5 |
 celebrata. 116: 3 | 285: 5 |
 16 |
 celebrate, verb. 348: 2 |
 celebratio. 143: 9 |
 celebratos. 129: 17 |
 celebratur. 111: 4 | 123: 4 |
 213: 11 | 217: 6 |
 celebratus. 202: 21 |
 celebre. 294: 4 |
 celebrem. 157: 11 |
 celebremus. 159: 19 |
 celebres. 143: 11 |
 celeritas. 169: 14 |
 celeritate. 129: 7 | 132: 9 | 227: 14, 15 | 275: 11 |
 celeritatem. 242: 11 | 271: 32 | 343: 24 |
 celeriter. 227: 8 |
 cellas. 229: 24 |
 celsior. 349: 8 |
 Celsarum. 221: 20 |
 censeatur. 313: 8 |
 censetur. 324: 5 |
 censeo. 156: 10 |
 censetis. 286: 18 |
 censoria. 151: 1 |
 censorum. 229: 19 |
 censum. 227: 20 |
 censuram. 321: 13 |
 census. 227: 11, 13 |
 censuum. 228: 1 |
 centum. 233: 19 |
 centuriatim. 312: 16 |
 centuriatis. 295: 21 |
 ceperam. 311: 7 |
 ceperant. 179: 4 |
 ceperas. 237: 11 |
 ceperat. 234: 9 |
 ceperim. 303: 24 |
 ceperunt. 121: 18 |
 cepi. 270: 14 |
 cepissent. 117: 6 |
 cepistis. 320: 15 |
 cepit. 169: 15 | 191: 9 |
- 193: 23 |
 cera. 259: 25 |
 Cereri. 157: 4 |
 Cereris. 207: 17 |
 cerimoniis. 327: 9 |
 cernebant. 287: 21 |
 cernentibus. 288: 3 |
 cerneres. 297: 2 |
 cerneret. 126: 26 |
 cerneretis. 194: 4 |
 cernimus. 135: 19 | 204: 12 |
 257: 20 |
 cerno. 310: 16 |
 certa. 113: 8 | 135: 20 | 139: 13 | 167: 15 | 213: 16 |
 252: 21 | 254: 17 | 325: 10 |
 345: 21 |
 certam. 117: 11 | 177: 12 |
 certamen. 171: 19 | 239: 4 |
 235: 15 | 286: 14 | lubri-
 cum, dubium. 269: 23 |
 certamine. 128: 3 | 203: 20 |
 236: 15 |
 certaminibus. 128: 5 | 154: 18 |
 certaminis. 264: 27 |
 certandi. 128: 5 |
 certant. 247: 2 |
 certare. 245: 6 |
 certarent. 245: 20 |
 certaret. 259: 9 |
 certarunt. 212: 24 |
 certasse. 167: 5 |
 certatim. 120: 18 | 138: 15 |
 236: 27 | 293: 7 | 322: 10 |
 certaverunt. 121: 17 |
 certe. 119: 18 | 126: 12 |
 128: 1, 3 | 131: 9 | 180: 8 | 196: 1 | 207: 19 |
 210: 26 | 217: 11 | 228: 19 | 249: 23 | 252: 19 |
 258: 21 | 262: 1 | 348: 25 |
 certi. 299: 16 |
 certiore. 316: 23 |
 certis. 193: 21 | 206: 13 |
 certissima. 300: 20 | 337: 1 |
 certissimæ. 131: 16 |
 certissimus. 196: 5 |
 certius, nom. 118: 6 | 190: 11 | adv. 259: 8 |
 certo. 178: 24 | 345: 25 |
 346: 9 |
 certum. 141: 1 | 190: 1 |
 205: 19 | 228: 9 | 266: 5 |
 321: 4 |
 cervice. 287: 11 |
 cervicem. 346: 3 |
 cervicibus. 332: 6 | 333: 20 |
 cessabant. 288: 2 |
 cessarit. 229: 22 |
 cessasse. 270: 10 |
 cessat. 247: 13 |

I N D E X

cessatum. 171: 9 |
 cessavit. 249: 25 |
 cesserant. 198: 20 |
 cesserat. 243: 14 | 261: 7 |
 cesset. 170: 8 |
 cesserunt. 174: 16 | 329: 17 |
 cesset. 270: 10 |
 cessit. 273: 2 | 348: 4 |
 cessuri. 235: 18 |
 cetera, plur. 112: 20 | 138: 24 | 143: 11 | 159: 8 | 190: 4 | 221: 8 | 224: 3 | 322: 14 |
 ceteræ. 138: 23 |
 cetera: um. 128: 15 |
 ceteras. 269: 1 |
 ceteri. 132: 3 | 168: 19 | 194: 14 | 208: 23 | 243: 19 | 251: 2 | 255: 6 | 296: 2 |
 ceteris. 117: 16 | 129: 13 | 132: 15 | 157: 7 | 214: 18 | 220: 7, 21 | 225: 1, 9 | 236: 9, 26 | 255: 11 | 262: 12 | 270: 12 | 290: 26 | 291: 18, 20 | 312: 22 | 316: 4 | 318: 21 | 322: 18 | 333: 23 | 338: 7 | 340: 1 |
 cetero. 171: 22 |
 ceterorum. 130: 11 | 299: 12 |
 ceteros. 114: 15 | 261: 20 | 262: 24 |
 ceterum, adv. 135: 22 | 217: 24 | 345: 16 |
 Chabionum. 131: 5 |
 Chaibones. 114: 11, 17 | 115: 6 |
 Chamavos. 263: 10 |
 Chamavus. 172: 11 |
 Chathiores. 228: 20 |
 charissimum. 191: 21 | 194: 15 |
 charitate. 126: 19 | 131: 18 | 221: 7 |
 charitatem. 139: 8 | 199: 3 |
 charitates. 299: 13 |
 Charybdim. 322: 15 bis |
 Cheruscos. 263: 11 |
 chorus. 342: 4 |
 cibus. 322: 2 |
 cibo. 291: 8 | 321: 19 |
 cicatrices. 312: 8 | 349: 17 |
 cicatricibus. 286: 28 |
 Cicerones. 349: 14 |
 ciendos. 155: 22 |
 Cilix. 329: 16 |
 cineribus. 286: 9 |
 cingit. 159: 18 |
 Cinna. 246: 2 |
 Cinnanos. 349: 9 |

circa. 119: 20 | 121: 20 | 132: 13 | 217: 14 |
 circi. 246: 14 |
 circo. 150: 18 | 274: 20 |
 circuiret. 236: 15 |
 circuitu. 174: 8 |
 circulos. 343: 22 |
 circum, nom. 217: 8 | adv. 327: 25 |
 circumcisus. 234: 1 |
 circumcursare. 342: 7 |
 circumdabor. 350: 22 |
 circumeat. 216: 13 |
 circumferebatur. 272: 8 |
 circumfertur. 138: 15 |
 circumflexa. 262: 5 |
 circumjecta. 136: 5 |
 circumtuli. 156: 16 |
 circumventa. 253: 10 |
 circumvento. 255: 17 |
 circumventus. 310: 18 |
 circumfluit. 170: 12 |
 circumfusa. 158: 15 | 174: 9 | 245: 18 |
 circumfusus. 245: 11 |
 circumfusus. 337: 12 |
 circumscribendo. 252: 16 |
 circumstantium. 141: 2 | 154: 6 |
 cis. 241: 7 | cis pauculos dies. 293: 13 |
 cito, adv. 134: 18 | 135: 14 | 193: 21 | 197: 7 | 207: 10 | 227: 13 | 235: 21 | 245: 9 |
 citra. 137: 13 | 226: 16 |
 cives. 284: 19 | 291: 10 | 333: 7 |
 civibus. 286: 13 | 290: 26 | 303: 2 | 328: 10 |
 civici. 299: 20 |
 civile. 211: 23 | 234: 5 | 349: 19 | 350: 1 |
 civili. 237: 16 | 246: 1 | 247: 2 | 350: 14 |
 civilla. 137: 8 |
 civilior. 301: 10 |
 civilis. 296: 13 | 300: 14 | 301: 19 | 317: 9 | 335: 16 | 340: 1 | 349: 11 |
 civiliter. 303: 9 |
 civilium. 258: 17 | 312: 18 |
 civis. 285: 12 |
 civitas. 122: 1 | 181: 4 | 222: 17 | 223: 10 | 230: 11, 16 | 234: 17 | 341: 25 |
 civitate. 155: 8 | 157: 15 | 178: 10 | 201: 3 | 219: 5 | 228: 12 |
 civitatem. 143: 21 | 214: 11 | 217: 6 | 222: 14 | 263: 6 | 265: 6 |
 civitates. 276: 20 | 300: 1 | 313: 2 | 331: 4 |

350: 25 |
 civitati. 123: 5 | 135: 5 |
 civitatibus. 158: 10 | 225: 1 | 236: 26 |
 civitatis. 110: 5 | 111: 4 | 152: 5, 13 | 153: 11 | 156: 15 | 217: 2 | 237: 3 | 246: 3 |
 civitatum. 172: 5 | 220: 9 |
 civium. 287: 1 | 292: 6 | 294: 15 | 299: 11 | 349: 15 |
 clade. 129: 19 | 137: 12 | 138: 4 | 143: 23 | 222: 12 | 266: 25 | 267: 27 | 349: 10 |
 cladem. 209: 21 | 245: 8 | 248: 1 |
 clades. 137: 6 | 236: 9 | 267: 16 | 296: 7 |
 cladibus. 133: 10 | 238: 5 | 248: 9 | 263: 5 | 269: 18 |
 cladium. 241: 9 |
 clam. bant. 214: 1 |
 clamare. 134: 15 | 345: 3 |
 clamant. 239: 12 |
 clamavit. 197: 3 |
 clamor. 268: 10 |
 clamores. 219: 7 | 302: 7 |
 clamoribus lætitiæ concinebant. 180: 5 |
 clangor. 338: 18 |
 clara. 301: 19 | 312: 17 | 326: 15 |
 clarior. 133: 12 |
 clari. 334: 9 |
 clarissimo. 115: 19 |
 clarissimos. 313: 10 | 315: 20 |
 claritate. 163: 3 |
 claro. 113: 2 |
 clarorum. 226: 9 |
 claros. 314: 16 |
 clarus. 350: 13 |
 classe. 175: 1 | 204: 37 | 210: 22 | 249: 7 |
 classem. 177: 15 | 239: 2 |
 classes. 120: 17 | 338: 3 |
 classi. 206: 10 |
 classibus. 175: 25 | 204: 22 | 233: 15 | 249: 7 | 343: 8 |
 classicum. 349: 11 |
 classis. 177: 3 | 235: 17 | 338: 10 |
 claudabant. 319: 18 |
 claudentem. 214: 19 |
 claudere. 235: 20 |
 clauderetur. 205: 14 |
 Claudii. 264: 26 |
 claudicaret miraculi fides. 261:

VOCABULORUM.

261: 27 |
 claudicare felicitas. 264: 10 |
 Claudio. 202: 17 |
 Claudium. 220: 24 | 222: 6 |
 claudunur. 327: 12 |
 clavis. 266: 20 |
 clausa. 300: 31 | 343: 8 |
 clausurunt. 236: 21 |
 clausi, *nom.* 222: 8 | 260: 7 | 267: 24 |
 clausis. 238: 9 | 345: 14 |
 clausit. 349: 1 |
 clausos. 238: 2 |
 clausus. 346: 9 |
 claustra. 170: 11 | 171: 2 | 240: 4 | 335: 17 |
 claustrum. 263: 7 |
 clausum. 179: 6 |
 clementia. *subst.* 114: 4 | 158: 18 | 160: 2 | 204: 22 | 208: 13 | 235: 1, 24 | 254: 27 | 265: 12 | 272: 19 | 330: 9 | 347: 10 | 348: 23 | 349: 6 |
 clementiae. 171: 1 | 180: 1 | 215: 2 | 220: 13 | 223: 10 | 15 | 237: 10 | 240: 7, 26 | 246: 1 | 257: 26 | 347: 26 |
 clementiam. 121: 4 | 129: 16 | 155: 13 | 236: 8 | 257: 6 | 336: 26 | 339: 25 |
 clementior. 170: 15 |
 clementissimo attollis affatu. 226: 23 |
 clibanariis. 265: 25 |
 clientem. 336: 19 |
 clientes. 118: 22 |
 Cloelia. 244: 10 |
 Cleopatra. 338: 3 |
 Clypeus. 270: 18 |
 Cnai Lentuli. 329: 15 |
 Cnaeus Pompeius. 237: 18 |
 coacervandae. 296: 19 |
 coacervata, *plur.* 283: 6 |
 coacta. 311: 11 |
 coactae. 264: 4 | 332: 1 |
 coacti. 326: 19 |
 coactus. 260: 13 | 346: 10 |
 coagmentata. 273: 10 |
 coalefcit. 191: 2 | 198: 23 |
 coalefcunt. 341: 17 |
 coaluisse. 175: 7 |
 coarctatus. 229: 9 |
 Coclitum. 244: 10 |
 cœcum. 326: 22 |
 coëgisti. 236: 24 | 238: 3 |
 coëgit. 118: 10 |
 coëste. 213: 6 | 315: 4 |
 coëstem. 197: 13 | 252: 20 | 290: 7 |

coëstes. 130: 12 | 154: 20 | 191: 26 | 264: 12 |
 coëstis. 199: 11 | 299: 9 | 301: 13 |
 coëstia. 150: 3 | 260: 19 | 261: 4 | 333: 1 |
 coëstibus. 206: 9 | 314: 25 |
 coëstis. 127: 3 | 213: 13 | 258: 4 | 270: 6 | 325: 20 |
 coëstium. 123: 13 | 168: 6 | 190: 3 | 261: 1 | 299: 6 |
 coeli. 115: 21 | 118: 16 | 120: 5 | 121: 4 | 127: 8 | 14 | 136: 14 | 168: 10 | 180: 16 | 205: 24 | 207: 14, 21 | 261: 8 | 290: 15 | 311: 23 |
 coelibes. 191: 7 |
 coeliturum. 128: 1 | 206: 2 |
 coelo. 120: 4 | 126: 20 | 127: 17 | 132: 12 | 133: 14 | 168: 9 | 176: 14 | 179: 22 | 194: 19 | 199: 18 | 204: 4 | 207: 11 | 208: 4 | 217: 10 | 227: 9 | 249: 4 | 261: 5 | 287: 19 | 291: 5 | 315: 1 | 327: 12 | 348: 23 |
 coelum. 114: 1 | 206: 17 | 219: 8 | 249: 19 | 288: 21 | 299: 3 | 318: 9 |
 coëmpis. 292: 22 |
 coënarum. 290: 29 |
 coëperas. 347: 23 |
 coëperat. 208: 21 |
 coëperint. 283: 3 |
 coëperit. 256: 18 | 316: 9 |
 coëperunt. 258: 25 |
 coëpimus. 121: 15 |
 coëpisse. 275: 7 |
 coëpissent. 326: 5 |
 coëpisti. 208: 7 | 219: 6 | 229: 15 |
 coëpit. 198: 21 | 254: 3 | 293: 15 | 302: 29 | 312: 2 | 331: 1 |
 coëpta. 236: 9 |
 coëpti, *adj.* 133: 15 |
 coëptis, *adj.* 260: 15 |
 coëctos. 349: 13 |
 coëgi. 345: 5 |
 coëgerent. 240: 17 |
 coërcere. 283: 6 |
 coërceret. 291: 19 |
 coërceri. 321: 16 |
 coërcetur. 172: 15 |
 coërcita. 271: 20 |
 coëtu. 251: 3 |
 coëtus. 285: 11 |
 coëuntes. 117: 17 |
 cogaris. 121: 23 |

cogar. 217: 2 |
 cogebamur. 331: 10 |
 cogebant. 266: 23 |
 cogebaris. 320: 13 |
 cogebaris. 345: 5 |
 cogere. 320: 6 | 321: 9 |
 cogerent. 196: 9 |
 cogerentur. 171: 21 | 204: 26 |
 cogeretur. 205: 14 |
 cogi. 319: 3 |
 cogit. 268: 9 |
 cogitabit. 348: 13 |
 cogitant. 265: 21 |
 cogitantes. 340: 16 |
 cogitare. 113: 12 | 303: 14 |
 cogitaremus. 275: 8 |
 cogitarent fugam capeffere. 178: 10 |
 cogitares. 234: 11 |
 cogitata. 285: 10 |
 cogitatio. 135: 9 | 252: 23 |
 cogitationes. 303: 11 | 345: 12 |
 cogitationum. 256: 20 |
 cogitatis, *nom.* 310: 15 |
 cogitaveram. 202: 6 |
 cogitaverunt. 177: 12 |
 cogitavit. 227: 10 | 243: 6 |
 cogitet. 253: 1 |
 cognata majestas. 168: 5 |
 cognatio. 202: 17 |
 cognato. 112: 22 | 152: 18 |
 cognitam. 155: 28 |
 cognitione. 138: 25 |
 cognitionum sacrarum stipendia. 149: 10 |
 cognitos. 324: 13 |
 cognitum. 117: 7 |
 cognomen. 122: 7 |
 cognomenta. 314: 11 |
 cognomina. 176: 3 |
 cognomine. 121: 23 |
 cognoscente. 220: 11 |
 cognoverit. 290: 21 | 320: 21 |
 cognovimus. 127: 2 | 322: 7 |
 coherentes. 180: 20 |
 coheret. 214: 14 |
 cohaſit. 180: 15 |
 cohibebit. 223: 5 |
 cohibentem. 301: 30 |
 cohibere. 232: 8 |
 cohiberet. 219: 15 |
 cohibet. 227: 17 |
 cohoneſtatus. 326: 12 |
 cohorrandi. 155: 26 |
 cohorrantur. 152: 8 |
 cohorte. 296: 8 |
 cohortem. 300: 5 |
 cohortes. 322: 6 | 339: 2 |

I N D E X

281 340: 91
 cohorti. 149: 81
 cohortibus. 114: 21
 cohortium. 158: 161
 coire. 258: 131
 colam. 154: 23 | 303: 31
 colamus. 202: 11
 colantur. 130: 61
 colas. 111: 71
 Colchus. 322: 31
 colenda. 208: 11
 colentibus. 119: 161
 colere. 138: 14 | 209: 1
 colerentur. 177: 191
 coleret. 122: 21
 colimus. 126: 15 | 159: 9 |
 204: 8 | 222: 11
 colit. 329: 41
 colitis. 119: 18 | 130: 81
 colitur. 248: 61 | 349: 41
 colla. 287: 231
 collapsum. 319: 191
 Collutinam. 246: 51
 collatio. 338: 181
 collaris. 259: 3 | 340: 41
 collecti. 349: 201
 collega. 293: 181 | 301: 201
 collegerit. 253: 121
 collegiorum. 226: 81
 collegium. 316: 181 | 337: 1
 collēs. 177: 281 | 290: 131
 collibus. 349: 71
 colligamus. 337: 21
 colligendis. 112: 141
 colligeres. 197: 251
 colligi. 213: 131
 Collina. 349: 191
 collisi, plur. 240: 171
 collium. 298: 201
 collocasse. 152: 171
 collocasti. 299: 21
 collocata. 177: 41
 collocare. 205: 71
 collocati. 304: 81
 collocaverit. 190: 131
 colloquia. 135: 81 | 302: 161
 collucens. 270: 191
 collustres. 113: 81
 colo. 197: 81
 coloniam. 144: 131 | 237: 171
 colore. 302: 221
 coloribus. 348: 81
 coluerunt. 158: 281
 columnen. 267: 191
 columnas, plur. 274: 21 |
 colunt. 121: 201 | 212: 41
 come. 297: 111
 comens. 317: 71
 comes. 202: 201 | 206: 141
 230: 11 | 253: 131
 cominus. 134: 231 | 135: 31
 194: 11 | 208: 11 | 341:

31
 comitante. 215: 261
 comitata. 204: 29: 207: 101
 262: 171
 comitare. 327: 21
 comitatu. 115: 31 | 238: 51
 294: 71
 comitatum, *subst.* 155: 11
 271: 211
 comitatus, *part.* 346: 151
 comitatus, *sing. subst.* 220: 81
 comite. 262: 181
 comitem. 151: 31 | 302: 201
 comites. 132: 21 | 239: 91
 243: 81 | 287: 171 | 297: 211
 Comitiales lege. 315: 181
 comitibus. 233: 21 | 299: 261
 comitiis. 295: 211
 comitio. 312: 141 | 319: 51
 pectoris. 293: 151
 commeatibus. 221: 191
 commeatu. 292: 181
 commearatus, *sing.* 293: 31 | *plur.* 237: 11
 commemorabo. 112: 2: 270: 231
 commemorandis. 223: 41
 commemorare. 273: 141
 commemorata. 257: 171
 commemoratione. 312: 71
 commemorationem. 154: 241 | 268: 231
 commemorem. 205: 81
 commemororo. 129: 141
 commendabiliorem. 260: 11
 commendare. 154: 21 | 227: 141
 commendat. 213: 51 | 314: 221
 commendationem. 330: 81
 commendator. 254: 211
 commendet. 254: 101
 commendo. 217: 211
 commenta. 343: 161
 commentum. 347: 231
 commiliconum. 337: 131
 comminisci. 286: 161
 commisit. 244: 111
 commissa. 207: 101
 commissi. 231: 31
 committerent. 237: 21
 committeres. 322: 221
 committitur. 117: 101 | 142: 221
 committo. 343: 41
 committunt. 138: 91
 commoda, *subst.* 120: 31
 159: 81 | 256: 221 | 300: 81
 317: 141
 commodandi. 321: 31
 commodare. 142: 171

commodandi. 272: 251
 commodasse. 132: 51 | 284: 101
 commodasti. 198: 91
 commodare, *adv.* 232: 61
 commodi. 179: 91
 commodis, *subst.* 144: 111
 153: 131 | 192: 171 | 272: 241
 274: 61 | 276: 91 | 291: 151
 292: 271 | 304: 41
 commoditas. 230: 41
 commoditates. 258: 161 | 269: 21
 commodorum, *subst.* 211: 261 | 303: 41
 commora, plur. 121: 91
 commorem. 287: 101
 commovebar. 298: 131
 commovere. 219: 21 | 259: 221
 commoveri. 245: 11
 commoverunt. 134: 131
 commoveretur. 127: 111
 commune. 118: 71 | 258: 21 | 273: 121 | 327: 111
 communem. 131: 11 | 157: 61 | 177: 91 | 199: 111 | 328: 21
 communi. 138: 191 | 172: 101 | 180: 21 | 205: 151 | 223: 131
 communia. 130: 191 | 211: 41 | 229: 171 | 274: 251 | 350: 61
 communibus. 169: 101 | 322: 91 | 350: 181 | imperatoribus. 291: 171
 communicasse. 118: 151
 communicata, plur. 135: 91
 communicavissent. 261: 221
 communis. 126: 61 | 175: 131 | 191: 141 | 212: 201 | 319: 111 | 332: 191
 communitas. 221: 91
 communitate. 196: 11
 communiter. 191: 181
 commutent. 142: 251
 comparanda. 291: 31
 comparant. 264: 41
 comparare. 249: 11
 comparari. 234: 171
 comparatur recuperatio Britan-
 tannæ. 204: 231
 comparando. 337: 241
 comparem, *verb.* 118: 201
 249: 101
 comparentur. 133: 31 | 247: 31
 compendia. 226: 91
 compendio. 112: 191 | 175: 211
 compendiosam victoriam. 264: 11
 compendium. 202: 71 | 209:

VOCABULORUM.

22 | pacis. 222: 13 | cædis.
243: 20 |
compensabo. 350: 27 |
compensare. 197: 17 |
compensationis. 312: 16 |
compensem. 125: 6 |
compertimus ex ipso re-
latione. 177: 2 |
compertissent. 214: 7 |
compertisset. 241: 22 |
comperta potestate, *cognita*.
209: 13 |
compertam. 155: 6 |
compescuit. 127: 18 |
compescunt. 247: 2 |
competentius, *nom.* 194:
9 |
competeret. 204: 2 |
completeus. 113: 2 |
completebatur. 212: 16 |
complexi. 135: 18 | 190:
2 |
complexitor. 297: 20 |
complendi. 228: 12 |
completos. 205: 10 |
compleveras. 238: 16 |
complevit. 246: 6 |
complexa. 174: 11 | 348:
28 |
complexi. 339: 20 |
complura. 269: 6 |
componendis pacibus. 199:
12 |
componere. 226: 19 | 273:
2 |
componeret. 265: 15 | 288:
7 |
compositabantur. 332: 4 |
compos. 274: 24 |
composita, *sing.* 123: 8 | 216:
12 |
compesitum. 127: 9 |
compesueram. 126: 4 |
compotem. 131: 7 |
compotes. 252: 12 |
compressis. 192: 14 |
comprobavit. 194: 28 |
compte vixerunt. 261: 15 |
compulerat. 230: 6 |
compulerit. 111: 16 |
compulsa. 330: 18 |
compulsi. 221: 7 |
compulsus. 314: 3 | 334:
4 |
computanda. 325: 10 |
conabor. 112: 12 |
conandi. 209: 9 | 228:
11 |
conantur. 125: 2 |
conati. 241: 8 |
conata. 132: 1 | 135: 2 |
conatibus. 222: 10 | 292:
20 |
conatos. 234: 8 |
conatum, *adj.* 243: 22 |
conatus, *subst. sing.* 207: 2

12 | 236: 3 | *plur.* 128:
3 | 248: 4 | *adj.* 207: 6 |
234: 3 | 242: 1 |
concedat. 144: 21 |
concederet. 242: 9 |
concedit. 276: 5 |
conceperis. 227: 7 |
conceperit. 348: 11 |
concepisset. 336: 6 |
concepissus, *adj.* 271: 25 |
concesserat. 243: 11 |
concesseritis. 136: 17 |
concessis. 192: 4 | 223: 15 |
292: 9 |
concidat. 269: 26 |
concedant. 158: 6 |
concedat. 289: 13, 19 |
concederunt. 218: 19 | 262:
26 |
concedi. 322: 8 |
concedit. 179: 16 |
concilia deorum. 191: 27 |
conciliabulum. 152: 10 |
conciliant. 139: 9 | 155:
27 |
conciliat. 268: 29 |
conciliata. 191: 20 | 327:
21 |
conciliatrices. 267: 6 |
concinebant. 180: 5 |
concionem. 241: 19 | 302:
18 |
concionibus. 139: 12 |
concupere. 226: 19 |
concupi. 271: 6 |
concupio. 215: 10 |
concupit. 131: 29 |
concupit ruere. 214: 3 |
concordes. 118: 5 |
concordia, *subst.* 119: 10,
19 | 258: 10 | 260: 16 |
300: 25 |
concordia. 190: 11 | 258: 2,
16, 22 |
concordiam. 117: 18 | 190:
9 | 131: 10 | 139: 8 | 198:
23 | 258: 2 |
concorditer. 134: 18 |
concor. 202: 9 |
concreti. 132: 13 |
concupiscendi. 332: 25 |
concupiscerem. 125: 10 |
concupivii. 294: 16 |
concurrentes. 239: 6 |
concurrunt. 138: 1, 16 |
concurrere. 133: 17 |
concursum, *plur.* 272: 2 |
conculsa. 338: 16 |
concederetur. 264: 7 |
condideris. 111: 7 |
condiderunt. 274: 16 |
condidisse. 110: 6 |
condidissent. 229: 19 |
condita. 248: 24 |
condite, *plur.* 136: 28 | 276:
20 |

conditam. 111: 7 | 191: 15 |
271: 6 |
conditio. 273: 2 | 298:
24 |
condicione. 292: 5 |
conditionem. 301: 14 |
conditis. 227: 19 |
conditor. 127: 8 |
conditorem. 181: 8 |
conditores. 111: 9 | 326:
20 |
conditori. 219: 5 |
conditrix. 152: 19 |
conditur. 159: 17 | dies.
168: 15 |
conductis. 234: 10 |
conductum. 327: 11 |
conduxerat. 267: 16 |
coner. 232: 10 |
confecerat. 342: 16 |
confecerat. 178: 11 |
confeceris. 345: 11 |
confecisti. 178: 19 |
confecit. 199: 2 | 275:
11 |
confecta, *plur.* 270: 29 |
confecti. 176: 5 | 242: 1:
9 |
confectio. 131: 29 |
confecto. 212: 11 | 263: 17 |
292: 17 |
confectum. 173: 1 | 175:
17 |
conferebant. 302: 32 |
conferebat. 255: 24 |
confestim. 324: 25 |
conferre. 155: 2 | 325:
13 |
confers. 124: 9 |
confert. 127: 6 | 209:
2 |
conferte. 348: 1 |
confertur. 273: 11 |
confessa. 345: 21 |
confessam. 344: 6 |
confessio. 347: 16 |
confessionem sensuum. 204:
11 |
confessionis. 294: 21 |
confessus. 235: 2 | 260:
6 |
confestim. 204: 1 | 214:
8 |
conficeres. 193: 2 |
conficiendos. 263: 2 |
confidentia, *subst.* 142: 19 |
336: 3 |
confidentia. 231: 1 |
confiderem. 158: 1 |
confiderent. 326: 14 |
confido. 217: 30 |
configere. 343: 4 |
confinio. 152: 14 |
confinis. 229: 10 |
confirmare. 226: 19 |
confirmat. 248: 19 |
11

I N D E X

confirmata. 167: 11 |
 confirmatione. 270: 1 |
 confilium. 166: 8 |
 confitemur. 174: 3 |
 confitendum. 214: 4 |
 confiterer. 157: 18 | 165:
 4 |
 confiteri. 119: 6 | 126: 3 |
 329: 3 |
 conflantur. 240: 13 |
 conflasti. 240: 29 |
 conflatum. 232: 25 |
 conflavit. 329: 16 |
 confictus. 339: 7 |
 confingeret. 236: 15 |
 confixi. 345: 2 |
 confuebant. 290: 19 | 337:
 15 |
 confodere. 287: 4 |
 confregosa via. 225: 6 |
 confugientibus. 192: 16 |
 confundat. 324: 21 |
 confundenda per saturam
 beneficia. 227: 26 |
 confusa. 295: 25 |
 confusam. 258: 9 |
 confusio. 268: 12 | 337:
 21 |
 confuso. 239: 17 |
 confutare. 347: 12 |
 congerebat. 286: 4 | 332:
 15 |
 congerendis. 272: 24 |
 congererat. 242: 24 |
 congererunt. 194: 17 |
 congesta, plur. 283: 6 |
 congesta. 224: 11 |
 congestas. 270: 24 |
 congestio. 298: 12 |
 congregi. 209: 28 | 214:
 33 | 237: 12 | 238: 7 |
 congregata. 264: 1 |
 congregatio. 263: 23 |
 congregatis. 269: 8 |
 congressio. 264: 24 |
 congressione. 257: 5 | 259:
 5 |
 congressus, *sing. subst.* 268:
 4 |
 congruebant. 316: 4 |
 congruentia, *adjec.* 255:
 19 |
 congruentibus. 191: 17 |
 congruit. 112: 20 | 198:
 18 |
 conjectatio. 314: 15 | 337:
 2 |
 conjecti, plur. 271: 11 |
 conjectum. 336: 15 | 340:
 12 |
 conjectura. 262: 6 |
 conjecturam. 214: 28 |
 conjuges. 117: 6 | 179: 26 |
 228: 20 |
 conjugia. 276: 22 |
 conjugibus. 115: 7 | 179: 21 |

349: 4 | 331: 10 |
 conjugis, *conjugibus*. 171:
 22 |
 conjugio. 235: 1 |
 conjugam. 198: 19 |
 conjuncta. 115: 16 | 213:
 11 |
 conjunctas. 135: 8 |
 conjuncti. 199: 8 |
 conjunctione. 190: 12 | 194:
 9 | 258: 4 |
 conjunctum. 130: 7 | 153:
 8 |
 conjungat. 345: 8 |
 conjungere. 138: 19 |
 conjungeret. 339: 11 |
 conjungitur. 254: 16 |
 conjuratione sceleris. 178:
 15 |
 conjurationis. 177: 24 |
 connexa classe. 210: 22 |
 plur. 159: 22 |
 connexio. 256: 3 |
 connivendo. 257: 23 |
 connubium. 128: 1 |
 conquerimur. 293: 8 |
 conquestionis. 126: 19 |
 conguineos. 138: 17 |
 conguinitate. 118: 6 |
 conguinitatis. 220: 23 |
 conguendere. 302: 18 |
 conficia. 259: 22 |
 conscientia. 129: 3 | 235:
 17 | 256: 17 | 347: 14 |
 victoriarum, *conscientia, re-*
cordatione. 257: 1 |
 conscientia. 142: 10 | 150:
 12 | 154: 14 | 166: 16 |
 215: 10 | 239: 24 | 249:
 12 | 324: 17 | 336: 11 |
 conscientiam. 283: 5 | 285:
 8 | 327: 17 |
 consciis. 208: 3 |
 conscio occidui solis ocea-
 no. 111: 16 |
 conscios. 205: 4 |
 consciscere. 345: 17 |
 conscius. 232: 7 | 283: 4 | 293:
 12 | 325: 20 |
 consecrare. 157: 5 |
 consecrare. 217: 20 |
 consecrari. 290: 6 |
 consecrasti. 288: 21 |
 consecrata. 150: 17 |
 consecrati. 301: 28 |
 consecratis. 350: 16 |
 consecratos. 271: 9 |
 consecratum principem. 207:
 5 |
 consecratus. 326: 13 |
 consecravit. 151: 6 |
 consecratur. 190: 9 |
 consecuti. 230: 1 | 323:
 12 |
 consecutus. 115: 12 | 116:
 17 | 125: 11 | 142: 5 |

192: 8 | 203: 18 | 211: 17 |
 228: 8 | 303: 18 | 349:
 6 |
 confedit. 196: 25 |
 confensio. 203: 10 |
 confensit in te exercitus.
 206: 19 |
 confensu. 155: 1 | 178: 6 | 232:
 24 | 336: 21 |
 consensum. 131: 21 |
 consentaneum. 257: 25 |
 consentiendo. 119: 14 |
 consequatur. 272: 22 |
 consequi. 155: 12 | 212: 11 |
 310: 7 |
 consequuntur. 179: 10 | 203:
 13 |
 conferamus. 338: 9 |
 confenda. 203: 20 | 259:
 2 |
 conferendum. 337: 5 |
 conferere. 340: 5 |
 conservanda. 265: 13 |
 conservandi. 191: 4 |
 conservati. 239: 25 |
 conservatio. 233: 14 | 235:
 5 |
 conservazione. 240: 24 |
 conservato. 204: 22 |
 conservator. 230: 10 | 244:
 5 |
 conservatorem. 277: 1 |
 conservatores. 121: 18 |
 confessu. 206: 2 | 221: 2 |
 12 |
 considerabit. 288: 17 |
 consideranda. 112: 24 |
 considerandi. 255: 17 |
 considerans. 191: 22 |
 considerantem. 201: 5 |
 considerantibus. 233: 20 |
 considerati. 268: 2 |
 consideres. 298: 22 |
 consideret. 212: 12 |
 consilia. 233: 3 | 293: 16 | 317:
 5 | 346: 13 |
 consilii. 175: 26 | 195: 21 |
 209: 26 | 212: 2 | 284:
 16 |
 consiliis. 212: 10 | 303: 36 |
 337: 6 |
 consilio. 114: 14 | 170: 1,
 19 | 175: 11 | 206: 9 |
 234: 13 | 235: 6 | 240:
 2 | 247: 21 | 269: 20 |
 270: 10 | 275: 25 | 317: 14 |
 318: 20 |
 consiliorum. 322: 22 |
 consilium. 117: 10 | 199: 15 |
 210: 33 | 227: 11 | 242:
 25 | 247: 24 | 283: 1,
 6 | 300: 6 | 310: 3 |
 323: 23 | 342: 18 | 347:
 17 |
 confiteres. 203: 4 |
 confidunt. 343: 9 |

VOCABULORUM.

- confitos. 290: 10 |
 consolatio. 326: 12 |
 consorte. 315: 5 |
 consortem. 339: 4 |
 consortio. 296: 6 |
 consortis. 131: 2 | 285: 6 |
 consorium. 253: 7 | 300: 16 |
 conspecti, *plur.* 134: 7 |
 conspectu. 129: 6 | 248: 22 | 253: 7 |
 conspectum, *subst.* 119: 2 | 131: 27 | 135: 14 | 158: 13 | 347: 10 |
 conspexerat. 177: 16 |
 conspiciari. 259: 11 |
 conspiciere. 135: 18 |
 conspiceret. 122: 3 | 152: 20 |
 conspiciat. 254: 9 |
 conspiciua. 314: 22 |
 conspiciuis. 179: 11 |
 conspicio. 199: 18 |
 conspicios. 342: 10 |
 conspiciuus. 134: 2 |
 conspiratione. 263: 13 |
 constabat. 177: 10 |
 constabit. 122: 14 | 312: 20 |
 constanter. 285: 9 | 297: 25 |
 Constanti. 160: 4 | 181: 1 | 199: 17 |
 constantia, *sing.* 195: 21 | 232: 20 |
 constantia. 176: 10 | 300: 28 |
 constantiam. 344: 23 |
 Constantii. 149: 15 | 191: 25 | 192: 19 |
 Constantine. 190: 1, 21 | 191: 20, 29 | 194: 24 | 202: 10 |
 Constantini. 196: 6 | 234: 17 | 244: 7 | 251: 1 |
 Constantino. 200: 6 | 261: 3 |
 Constantinopolim. 293: 5 |
 Constantinum. 207: 14 | 236: 23 | 249: 1 | 261: 3 |
 Constantinus. 198: 21 | 246: 6 | 249: 27 | 262: 2 |
 constantis. 284: 2 | 300: 20 |
 Constantium. 206: 4, 16 |
 Constantius. 204: 11 | 211: 8 | 249: 10 |
 constare. 313: 15 |
 constaret. 274: 10 |
 constar. 179: 17 |
 consternatas. 287: 18 |
 constipatio aciei. 270: 3 |
 constiterat. 236: 19 |
 constiterunt. 252: 12 |
 constitisset. 259: 11 |
 constituent. 150: 13 |
 constituere. 155: 13 |
 constitueram. 153: 5 |
 constitues. 217: 11 |
 constitui. 315: 10 |
 constituit. 297: 14 |
 constituta, *sing.* 256: 9 | *plur.* 152: 6 | 327: 10 |
 constituta. 276: 20 |
 cuncta. 271: 20 |
 construerent. 155: 21 |
 consuetudine. 123: 6 |
 consuetudinem. 128: 12 | 134: 7 | 151: 14 |
 consuetudo. 197: 21 | 223: 5 | 321: 11 |
 consul. 295: 12, 21 | 323: 15 |
 consularem. 303: 5 |
 consulares. 113: 1 | 271: 12 | 302: 27 | 317: 23 | 331: 7 | 334: 2 |
 consulari. 302: 17 |
 consularu. 283: 3 | 284: 11, 13 | 293: 22 | 323: 20 |
 consularum. 254: 3 | 294: 4, 29 | 296: 10 | 303: 2 |
 consularus, *sing.* 115: 10 | 293: 15 | 294: 20 | 298: 5, 8 | 302: 15, 20 | *plur.* 297: 7 | 303: 19 |
 consule, *nom.* 327: 4 |
 consule, *verb.* 345: 12 |
 consulebas. 233: 10 |
 consulem. 195: 10 | 293: 20, 26 | 303: 26 |
 consulendi. 237: 13 |
 consulendum. 149: 8 | 175: 18 |
 consulere. 155: 1 | 180: 23 | 242: 19 | 288: 5 |
 consuleret. 242: 21 |
 consules. 323: 25, 26 |
 consulibus. 302: 5 | 329: 15 | 341: 12 |
 consulis, *nom.* 246: 3 | 284: 22 |
 consulit. 195: 4 | 328: 23 | 343: 8 |
 consulum. 248: 25 | 327: 1 | 349: 13 |
 consultor, *nom.* 327: 15 |
 consultuisset. 327: 20 |
 consumeres. 257: 5 |
 consumi. 319: 12 |
 consummatione. 237: 7 |
 consumptas. 316: 20 |
 consumpti. 210: 3 |
 consumptis. 212: 11 |
 consumpro. 242: 26 |
 consumptus. 314: 2 |
 consurgens. 170: 9 |
 consurgere. 155: 18 |
 consurgimus. 228: 15 |
 consurgit. 181: 7 |
 consurgunt. 217: 15 |
 contactu. 335: 5 |
 contagio. 265: 10 | 267: 22 |
 contagione. 232: 24 | 262: 7 |
 contagium. 260: 22 |
 contaminari. 267: 21 |
 contaminata. 235: 2 |
 contemnari. 248: 21 |
 contemnerent. 302: 32 |
 contemneret. 176: 15 |
 contemni. 136: 11 |
 contemplabitur. 288: 16 |
 contemplantes. 292: 16 |
 contemplari. 299: 3 |
 contemplatione. 177: 10 | 190: 15 | 254: 19 |
 contemplator. 254: 26 |
 contemplatui. 211: 2 |
 contemplatur. 259: 7 |
 contemplatus. 136: 13 |
 contempsit. 212: 22 |
 contemptum. 326: 19 |
 contendam. 338: 6 |
 contendentibus in solem oculis. 255: 3 |
 contendere. 213: 1 |
 contendit. 267: 12 |
 contendunt. 121: 20 | 223: 21 |
 contenta. 169: 4 | contenta veniebat oratio; contento cursu properabat. 268: 25 |
 contenta. 154: 14 |
 contenta, *parceque vivere.* 321: 18 |
 contenti. 214: 3 | 324: 14 | 335: 1 |
 contentione. 142: 10 | 234: 14 |
 contentus. 119: 9 | 193: 5 | 204: 24 | 312: 10 | 321: 7 |
 conterebatur. 261: 16 |
 contreritus. 242: 20 |
 contestatum. 142: 15 |
 contexta, *plur.* 274: 5 |
 contigerit. 129: 13 |
 contigisse. 122: 8 | 216: 5 |
 contiguisset. 312: 18 |
 contigit. 137: 18 | 158: 8 | 212: 23 | 326: 16 |
 contiguus. 330: 20 |
 continens terra. 171: 9 |
 continentia, *subst.* 138: 25 | 191: 29 |
 continentia. 151: 13 | 154: 17 | 212: 18 |
 continentiam. 192: 1 |
 contineptis, *subst.* 329: 20 |

I N D E X

- continere. 239: 27 |
 continetur. 154: 14 | 156: 12 | 221: 16 | 295: 10 |
 contingat. 267: 14 |
 contingere. 190: 10 | 341: 5 |
 contingeret. 339: 24 |
 continua. 196: 17 | 224: 6 |
 continuare. 242: 17 |
 continuas, *verb.* 247: 15 |
 continuatione navium. 210: 23 |
 continuatis. 318: 10 |
 continuatos. 252: 14 |
 continuavit. 343: 20 |
 continuis. 270: 23 | 339: 15 |
 continuus, *nom.* 128: 19 | 328: 15 | *adv.* 115: 17 | 129: 4 | 171: 7 | 214: 26 | 272: 12 |
 continuum. 206: 1 |
 continuus. 247: 12 |
 contortas. 332: 17 |
 contra, *prep.* 192: 16 | 211: 7 | 233: 3 | 4 | 19 | 235: 13 | 337: 18 | *adv.* 207: 18 | 209: 16 | 342: 5 |
 contractas. 234: 4 |
 contractis. 175: 3 |
 contractum. 334: 3 |
 contradicendo. 143: 7 |
 contrahere. 196: 8 |
 contraheres. 317: 17 |
 contrahunt. 343: 22 |
 contrariam. 247: 20 |
 contraxisset. 270: 3 |
 contremiscunt. 116: 16 |
 contremuit. 133: 6 | 196: 24 |
 contuendum. 311: 6 |
 contulerit. 331: 3 |
 contrulerunt. 153: 14 | 272: 19 |
 contulistis. 117: 17 | 125: 9 |
 contumaces. 134: 10 | 287: 11 |
 contumacia. 342: 9 |
 contumelia. 259: 18 | 285: 20 |
 contumelia imperii. 174: 3 |
 contumeliam. 280: 13 |
 contumeliosæ. 271: 23 |
 confusa. 275: 24 |
 convalescunt munia castro-
 rum, *reflorescunt.* 151: 16 |
 arbores. 158: 18 |
 convellerit. 170: 12 |
 convenas. 214: 16 |
 convenerat. 332: 14 |
 conveni. 345: 13 |
 conveniat. 276: 13 | 310: 5 |
 conveniatur. 274: 22 |
 conveniendi. 258: 2 |
 convenient. 350: 25 |
 conveniet. 217: 24 |
 convenimus. 324: 24 |
 convenire. 135: 20 | 136: 6 | 311: 6 |
 convenisse. 190: 16 |
 venit. 111: 18 | 229: 21 | 319: 10 |
 conventiculis. 286: 7 |
 conventui. 150: 10 |
 conversa. 241: 1 |
 conversi. 254: 19 |
 conversio. 241: 2 | 347: 2 |
 converso. 175: 19 |
 conversum. 224: 8 |
 convertimus. 311: 23 |
 convertit. 265: 8 |
 convicium. 328: 23 |
 convicio. 349: 3 |
 convincerem. 285: 13 |
 convivium. 135: 9 | 343: 22 |
 convivii. 193: 13 |
 conviviiis. 322: 7 |
 convolaverunt. 225: 21 |
 convulsa. 238: 21 |
 convulsione. 232: 10 |
 cooperti. 327: 23 |
 coopari. 322: 25 |
 copia. 136: 25 | 202: 5 | 253: 9 | 255: 18 | 261: 30 | 267: 25 | 270: 29 | 276: 19 | 313: 18 | 321: 3 | 322: 20 *bis* |
 copiae. 290: 22 |
 copiam. 129: 11 | 154: 17 | 207: 2 | 215: 7 | 251: 7 | 277: 2 | 288: 20 | 331: 21 |
 copiarum. 238: 4 |
 copias. 157: 23 | 202: 18 | 254: 22 | 234: 11 | 235: 10 | 337: 10 |
 copias. 175: 5 | 23 | 211: 15 | 212: 11 | 221: 19 | 233: 16 | 235: 12 | 237: 22 | 244: 6 | 267: 15 |
 copula, *nom.* 258: 14 |
 copulatos. 172: 7 |
 copulavit. 198: 24 |
 coram. 192: 18 | 219: 3 | 330: 18 | 336: 14 | co-
 ram affari. 172: 3 | 220: 14 |
 Corneliae. 198: 24 |
 cornua. 210: 18 |
 cornua Nili & ora multifi-
 da. 159: 22 | 340: 8 |
 corona. 249: 14 |
 coronæ. 154: 19 |
 coronam. 249: 12 |
 coronas. 216: 1 |
 coronata. 313: 1 |
 coronatas. 342: 12 |
 corpora. 177: 28 | 228: 13 | 241: 1 | 244: 1 | 285: 19 | 341: 6 *bis* |
 corpore. 204: 5 | 244: 13 | 267: 20 | 346: 1 |
 corporibus. 179: 24 | 213: 21 | 214: 30 | 243: 19 | 295: 18 | 297: 17 | 335: 6 |
 corporis. 132: 8 | 191: 9 | 196: 11 | 214: 5 | 245: 18 | 286: 26 | 287: 7 | 291: 7 | 296: 7 | 299: 18 | 314: 20 | 317: 17 |
 corporum. 213: 12 | 236: 20 | 257: 3 | 260: 23 | 270: 24 | 302: 6 | 309 | 338: 14 |
 corpus. 315: 1 | 348: 10 |
 correctio. 286: 1 | 321: 13 |
 correptis. 279: 2 |
 correptum. 243: 23 |
 corrigendi. 265: 17 |
 corrigendis. 321: 8 |
 corripit. 239: 23 |
 corrumpere. 239: 10 |
 corruerant. 222: 16 |
 corruisse. 217: 7 |
 corruit. 106: 20 |
 corrumpere. 311: 8 |
 corrumpi. 242: 6 |
 corrupta, *fig.* 128: 11 |
 Corruant. 317: 19 |
 corusca. 270: 18 |
 corusci. 261: 1 |
 Cottias Alpes. 132: 19 | 348: 2 |
 Cottias. 335: 16 |
 Crassi. 294: 4 |
 crassam. 260: 20 |
 crassorem. 259: 13 |
 crassiores. 272: 14 |
 creatum. 293: 26 |
 creatur. 323: 15 |
 catus. 295: 21 |
 creant. 254: 22 |
 creator. 240: 21 |
 creaverunt. 229: 14 | 320: 12 |
 creber. 327: 13 |
 crebe rimæ. 214: 25 |
 crebriores. 287: 22 |
 crebris. 302: 8 |
 crebro, *adv.* 328: 8 | 338: 4 |
 crebro, *adj.* 350: 14 |
 crebrum, *adj.* 342: 6 |
 credamus. 324: 3 |
 credant. 150: 12 |
 credantur. 167: 10 |
 credas. 256: 16 |
 credat. 262: 10 |
 credebat. 333: 18 |
 credebatur. 234: 2 |
 credenda. 302: 26 |
 credendo. 334: 5 |

VOCABULORUM.

- credendum. 243: 9 |
 credendus. 339: 24 |
 credens. 341: 22 |
 credentes. 235: 20 |
 credere. 176: 17 | 287: 18 |
 crederent. 175: 12 | 214: 11 | 220: 11 |
 crederentur. 261: 2 |
 crederet. 226: 10 | 235: 21 | 237: 9 |
 creder. 288: 17 | 302: 30, 32 | 320: 17 |
 credideret. 344: 3 |
 crediderim. 333: 1 |
 crediderint. 132: 3 |
 crediderunt. 198: 7 |
 credidissimus. 331: 11 |
 credidisti. 203: 19 |
 credidit. 259: 2 |
 credimus. 192: 20 | 204: 12 | 261: 28 |
 credit. 264: 1 | 325: 9 | 344: 15 |
 credita. 338: 1 |
 creditas. 198: 1 |
 crediti. 221: 8 | 257: 10 |
 creditur. 167: 6 | 314: 26 |
 credo. 116: 13 | 123: 10 | 151: 9 | 159: 14 | 208: 8 | 211: 10 | 215: 26 | 216: 3 | 217: 8 | 232: 13 | 19 | 259: 4 | 261: 6 | 317: 16 | 331: 14 | 336: 1 | 343: 3 | 347: 15 |
 credulitatem. 263: 18 |
 credunt. 330: 5 |
 crepitan. 346: 17 |
 crepusculo. 301: 21 |
 crecebat. 331: 21 |
 crescente. 213: 22 |
 crescentem. 194: 8 |
 crescenti. 198: 22 |
 crescere. 203: 19 |
 crescit. 213: 7 | 249: 4 | 315: 3 |
 Cretensis. 313: 13 |
 Cretici. 314: 8 |
 creverunt. 116: 13 | 120: 19 |
 crevisse. 212: 6 |
 crevisse. 193: 8 |
 crevisistis. 310: 8 |
 criminaretur. 340: 7 |
 criminibus. 343: 5 |
 crine. 177: 9 |
 Crispi. 275: 5 |
 Croesi. 156: 4 |
 crotalis. 342: 4 |
 crucem. 346: 6 | 347: 20 |
 cruciari. 208: 11 | 209: 12 | 285: 19 |
 cruda adhuc hyme. 275: 10 |
 crudelem. 349: 10 |
 crudelibus. 127: 17 |
 crudeli. 211: 9 | 333: 23 |
 crudelitas. 235: 1 | 271: 19 | 300: 24 | 320: 23 | 330: 24 |
 crudelitare. 326: 22 |
 crudelitatem. 285: 20 | 336: 22 |
 crudelitatis. 326: 27 |
 cruenta. 271: 18 |
 cruentas. 239: 11 |
 cruento. 335: 9 |
 cruore. 177: 30 | 268: 18 | 332: 7 | 339: 21 | 346: 18 |
 cruorem. 344: 4 |
 crura. 347: 8 |
 crurum. 266: 1 |
 crustæ marmorum. 291: 4 |
 cubile. 329: 12 |
 cubilia. 133: 7 | 224: 4 |
 cui. 122: 14 | 123: 5 | 144: 15 | 16 | 150: 8 | 333: 25 | 334: 12 | 344: 20 | 346: 12 | 349: 14 | 350: 2 |
 cuiusque. 324: 15 |
 cuiquam. 142: 14 | 288: 25 | 292: 7 | 326: 16 | 333: 13 | 342: 8 |
 cuique. 234: 14 | 333: 11 |
 cuius. 332: 8 |
 cuius. 130: 14 | 154: 5 | 155: 5, 25 | 157: 13 | 167: 14 | 172: 19 | 177: 15 | 191: 26 | 193: 4 | 197: 7 | 198: 3, 3 | 339: 4 |
 cuiuscemodi. 317: 18 |
 cuiusdam. 232: 1 | 322: 7 |
 cuiuslibet. 298: 8 |
 cuiusque. 193: 20 | 238: 23 | 252: 1 |
 culeo. 347: 20 |
 culeum. 346: 6 |
 culmina. 133: 2 |
 culminum. 245: 2 |
 culpam. 349: 3 |
 culpæ. 205: 4 | 339: 6 |
 culta, adj. plur. 172: 2 | 225: 3 | 313: 2 | 334: 15 |
 cultibus. 326: 6 |
 cultor. 172: 13 |
 cultore. 181: 2 |
 cultorem. 328: 19 |
 cultores. 166: 2 |
 cultoribus. 223: 21 |
 cultorum, agrotum. 114: 6 |
 cultu. 177: 29 | 178: 2 | 205: 8 | 274: 18 |
 cultui. 240: 14 | 274: 18 |
 cultum, subst. 151: 20 | 157: 5 | 289: 18 |
 cultum, subst. 323: 1 |
 cultura. 137: 1 | 224: 6 |
 culturam. 224: 10 | 230: 8 |
 cultus, subst. sing. 232: 15 | 321: 1 | 322: 11 | 346: 19 | plur. 172: 9 | 158: 11 |
 cum, prep. 110: 3 | 115: 24 | 116: 13 | 119: 2 | 22 | 129: 22 | 130: 7 | 17 | 139: 3 | conj. 110: 1 | 112: 22 | 113: 14, 15, 16 | 114: 4, 5 | 1er, 9, 21 | 115: 2 | 118: 22 bis | 340: 5 | 343: 16 | 345: 2, 24 | 347: 22, 24 | 348: 24 | 350: 4 | adv. 333: 5 | 335: 3 | 337: 7 | 340: 3 | 343: 12 | 344: 12 | 345: 22 | 348: 17 | 350: 22 |
 cumularer. 293: 18 |
 cumulari. 332: 10 | 332: 8 |
 cumulas. 247: 16 |
 cumulasti. 249: 2 |
 cumulata, plur. 272: 15 |
 cumulationem. 251: 4 |
 cumulatissimum. 272: 23 |
 munus. 270: 9 |
 cumulavit. 149: 17 |
 cunabulis. 262: 21 | 313: 13 |
 cuncta. 134: 1 bis | 159: 11 | 168: 11 | 196: 23 | 238: 14 | 249: 12 | 289: 15 | 290: 10, 15 | 291: 2 | 333: 6 | 339: 16 | 342: 4 | 344: 18 | 347: 1 |
 cunctabunda verba. 295: 17 |
 cunctabundus & segnis animis. 213: 25 |
 cunctæ. 235: 8 |
 cunctam. 287: 9 |
 cunctando. 242: 18 |
 cunctanter. 212: 10 |
 cunctantes. 339: 21 |
 cunctantibus. 176: 13 | 232: 25 |
 cunctantius. 341: 20 |
 cunctari. 347: 16 |
 cunctas. 289: 20 |
 cunctatione. 319: 8 |
 cunctatior. 131: 22 |
 cuncti. 115: 6 bis | 239: 20 | 245: 19 | 301: 12 | 349: 4 |

I N D E X

cunctis. 120: 17 | 178: 16 |
 192: 13 | 217: 6 | 221: 17 |
 299: 27 | 301: 27 |
 cunctos. 283: 1 |
 cunei, *sing.* 236: 13 |
 cuneis. 177: 24 | militum.
 175: 3 |
 cuniculis. 235: 26 |
 cunis. 264: 25 |
 cuperer. 221: 4 |
 cupiamus. 155: 2 |
 cupiat. 151: 19 | 158: 5 |
 cupiatis. 190: 18 |
 cupida. 284: 14 |
 cupidam. 265: 14 |
 cupide, *adv.* 274: 22 | 290:
 15 |
 cupidinem. 292: 1 |
 cupidissimus. 298: 15 |
 cupiditas. 118: 18 | 258: 5 |
 320: 24 |
 cupiditate. 134: 19 | 142: 18 |
 154: 15 | 195: 20 |
 cupiditatem. 126: 3 | 253:
 3 | 275: 4 | 294: 22 |
 330: 23 |
 cupiditates. 211: 24: 275:
 4 | 290: 23 |
 cupiditatibus. 192: 3 | 261:
 15 | 297: 1 |
 cupiditatis. 276: 26 | 294:
 24 |
 cupiditatum. 255: 14 |
 cupidus. 172: 18 | 232:
 17 |
 cupiebas. 228: 4 |
 cupienti. 242: 12 |
 cupientium. 160: 10 |
 cupiunt. 291: 24 |
 cupio. 154: 4 |
 cupit. 227: 23 | 273: 20 |
 297: 8 |
 cupitorum iritici. 252: 19 |
 cupiant. 121: 21 | 213: 3 |
 cur. 139: 12 | 177: 14, 15 |
 196: 25 | 206: 6 | 208:
 12 | 232: 14 | 344: 5
bis |
 cura, *nom.* 127: 9 | 128:
 8 | 158: 27 | 165: 6 |
 213: 23 | 215: 20 | 233:
 6 | 238: 6 | 253: 20 | 254:
 27 | 265: 11 | 273: 3 |
 315: 15 | 324: 20 | 338:
 12 |
 curā. 144: 17 | 218: 2 |
 curam. 113: 5 | 168: 4 |
 240: 1 | 321: 8 | 344:
 6 |
 curamus. 300: 2 |
 curant. 128: 7 |
 curanti. 297: 23 |
 curantibus. 195: 16 |
 curare. 283: 11 |
 curatum. 291: 21 |
 curas. 206: 15 | 211: 23

314: 26 | 348: 1 |
 curent. 252: 18 |
 curia. 245: 21 | 299: 21 | 350:
 11 |
 curia. 274: 9 |
 Curiam. 302: 19 |
 Curii. 317: 19 |
 Curios. 123: 1 |
 curiosā. 348: 20 |
 curiosam. 314: 14 |
 curiose, *adv.* 194: 1 | 227:
 23 |
 curis. 196: 4 | 197: 16 |
 256: 23 | 292: 15 | per-
 petuis vacant. 179: 12 |
 currentem. 287: 22 |
 curricula. 132: 4 | 214: 9 |
 298: 12 |
 curriculo. 115: 14 | 165: 10 |
 206: 12 |
 curru. 121: 21 | 197: 17 | 288:
 22 | 350: 12 |
 currum. 208: 21 | 271:
 10 |
 currus. 208: 20 | 245:
 3 |
 cursum. 196: 25 | 292: 18 |
 praterco. 114: 7 |
 cursu. 128: 20 | 195:
 18 | 206: 12 | 214: 8 |
 262: 11 | 288: 9 | 341:
 4 |
 cursum. 192: 22 | 198: 2 |
 255: 16 | 262: 15 | 269: 4 |
 298: 13 |
 cursus. 132: 7 | 176: 8 | 204:
 19 | 252: 17 | 299: 8 | 343:
 17 |
 curvæ. 240: 13 |
 curvantur. 240: 16 |
 curules. 113: 1 |
 curuli. 115: 23 |
 curulibus. 317: 23 |
 curulis. 297: 24 |
 custode. 127: 18 |
 custodia. 298: 6 | 299: 28 |
 350: 16 |
 custodia. 178: 25 | 240: 1 |
 299: 18 |
 custodiam. 233: 17 | 322: 21 |
 345: 7 |
 custodias, *nom.* 241: 12 |
 custodiunt. 240: 21 |
 custos. 110: 9 | 212: 26 |
 240: 11 |
 cutem. 312: 9 |
 Cyllarus. 207: 8 |

D.

D Abant. 133: 10 | 134:
 11 |
 dabas. 317: 12 |
 dabat. 266: 20 |
 dabatur. 221: 13 |
 dabis. 217: 1 | 230: 12 |
 dabit. 254: 27 |
 dabitis. 216: 11 |
 Dacia. 167: 16 |
 Dalmatæ. 289: 9 |
 damna. 349: 14 |
 damnatorum. 335: 5 |
 damnationem. 345: 22 |
 damnaverunt. 326: 21 |
 damno, *nom.* 112: 19 |
 Damona. 324: 2 |
 dandi. 323: 18 |
 danti operam salutatoribus.
 301: 22 |
 Danubii. 166: 13 | 167:
 17 |
 Danubio. 247: 1 |
 Danubium. 288: 13 |
 Danubius. 137: 14 |
 dapes. 290: 30 | 322: 1 |
 dare. 155: 3 | 190: 19 | 191:
 4 | 196: 13 | 199: 12 |
 346: 4 |
 darent. 336: 12 |
 dares. 213: 18 |
 daret. 176: 6 | 263: 4 | 267:
 6 |
 daretur. 271: 1 |
 dari. 171: 8 | 215: 15 | 228:
 11 |
 dat. 228: 19 |
 dara, *sing.* 288: 15 | 338:
 10 |
 dati, *plur.* 210: 5 | 291:
 26 |
 dato. 171: 4 | 239: 19 |
 272: 14 |
 datos. 317: 22 |
 datum. 256: 8 |
 datur. 292: 4 | 339: 14 |
 daturum. 258: 11 |
 daturus. 226: 6 |
 de. 110: 5, 7 *bis* | 113: 11 |
 136: 12, 16, 21, 22 |
 138: 10 | 333: 16 | 334:
 8, 11 | 344: 15 | 346:
 7 | 347: 23 | 348: 2 |
 350: 13 *bis*, 18 |
 de integro condita civitates.
 276: 19 |
 deambulacra. 290: 4 |
 debeam. 284: 24 |
 debeant. 227: 13 |
 debeat. 268: 21 | 312:
 15 |
 debeatu

VOCABULORUM.

debeatur. 217: 17 | 226: 2 |
 227: 22 | 270: 8 |
 debebant. 168: 3 |
 debellata, *sing.* 267: 7 |
 debellatae, *plur.* 271: 19 |
 debellatum. 285: 24 |
 debemus. 155: 3 | 345: 3 |
 debent. 324: 4 |
 debentium. 324: 9 |
 debentur. 216: 3 |
 debeo. 294: 21 |
 debere. 115: 16 | 116: 19 |
 157: 2 | 201: 5 | 229: 24 | 315: 6 | 323: 9 | 345: 8 |
 deberemus. 227: 21 |
 deberent. 151: 7 |
 deberes. 318: 22 |
 deberet. 259: 17 | 322: 17 |
 debet. 216: 4 | 343: 23 |
 debes. 249: 24 | 316: 11 |
 debet. 110: 1 | 112: 17 | 150: 6 | 210: 34 | 255: 22 | 313: 12 | 333: 4 |
 debetis. 198: 17 |
 debetur. 190: 5 | 249: 13 |
 debita, *subst.* 227: 20 | *adj.* *sing.* 202: 9 |
 debita, *sing.* 123: 7 |
 debitam. 224: 11, 12 | *gram.* 345: 10 |
 debitas. 242: 21 | 336: 3 |
 debiti, *subst.* 125: 7 | 228: 10 |
 debitis, *adj.* 264: 6 |
 debito. 170: 15 | 339: 14 |
 debitor. 324: 22 |
 debitum, *subst.* 125: 2 | 249: 13 | 265: 5 | *adj.* 193: 8 |
 debitus. 303: 20 |
 debuerint. 322: 25 |
 debueris. 316: 7 |
 debuerit. 174: 17 | 259: 15 | 271: 8 | 312: 20 | 314: 19 |
 debuerunt. 285: 14 |
 debui. 181: 9 |
 debuimus. 155: 5 |
 debuisse. 286: 18 | 327: 5 |
 debuissent. 235: 23 |
 debuisset. 236: 12 | 240: 6 |
 debuit. 257: 3 | 262: 2 | 287: 1 | 346: 10 |
 decantatum. 323: 18 |
 deceat. 239: 2 |
 decebat. 206: 4 | 219: 9 | 242: 18 | 347: 9 |

decederet. 337: 14 |
 decennialibus. 126: 5 |
 decennia. 276: 11 |
 decenniis. 252: 11 |
 deceperas. 238: 20 |
 decepti. 214: 29 |
 deceptus. 300: 22 |
 deceret. 266: 11 | 294: 3 | 315: 12 |
 decernendo, *nom.* 284: 11 |
 decernere. 199: 11 | 350: 2 |
 decerneret. 206: 3 |
 decertaturus. 337: 7 |
 decet. 199: 10 | 234: 17 | 239: 3 | 311: 19 |
 decipi. 259: 5 |
 decipias. 324: 24 |
 declarabitur. 303: 33 |
 declarant. 255: 21 | 275: 4 |
 declarare. 151: 18 |
 declararet. 193: 6 |
 declarat. 193: 12 | 254: 4 |
 declaratione. 315: 13 |
 declaratum. 212: 16 | 312: 20 |
 declaratus. 295: 22 |
 declaraverunt. 126: 12 |
 declares. 227: 7 |
 declaretur. 320: 17 |
 declinandi. 196: 2 |
 decolor. 339: 21 |
 decolorare. 286: 27 |
 decoquatur. 298: 9 |
 decorare. 156: 1 |
 decore. 258: 9 | 314: 20 | venerabilis. 193: 14 |
 membrorum. 213: 13 |
 decorem. 286: 27 |
 decorentur. 348: 7 |
 decoris. 270: 20 | 273: 23 | 302: 8 |
 decrefcere. 319: 12 |
 decreta, *subst.* 211: 9 | 288: 14 |
 decuisset. 210: 32 |
 decursa mala. 330: 9 |
 decus. 176: 5 | 252: 1 | 255: 24 | 268: 8 | 273: 20 |
 decuritur. 347: 6 |
 dedecore. 297: 2 |
 dedecori. 267: 13 |
 dedecus. 234: 3 |
 dedentem. 208: 22 |
 dederant. 229: 27 |
 dederas. 211: 18 |
 dederat. 265: 7 |
 dedere, *indic.* 209: 1 | *inf.* 171: 21 | 205: 14 |
 dederent. 116: 15 |
 dederet. 286: 19 |
 dederint. 178: 12 |
 dederis. 325: 9, 10 |

dederunt. 226: 16 | 274: 22 |
 dedicantur. 249: 12 |
 dedicata, *plur.* 152: 19 |
 dedicato. 159: 8 |
 dedicatum. 159: 10 | 153: 7 |
 dedicentur. 180: 11 |
 dedidere. 249: 6 |
 dedidissent. 239: 20 |
 dedignamini. 128: 19 |
 dedignantur. 344: 11 |
 dedignaris. 315: 9 |
 dedignata, *sing.* 252: 3 |
 dedignatus. 329: 3 |
 dedisse. 111: 2 | 331: 19 | 333: 3 |
 dedissent. 333: 18 |
 dedisses. 237: 13 |
 dedisset. 201: 3 |
 dedisti. 214: 35 | 227: 18 | 228: 7 bis, 8 | 247: 6 | 249: 26 | 322: 16 |
 dedistis. 135: 14 |
 dedit. 132: 6 | 134: 5 | 194: 27 | 197: 8 | 205: 3 | 249: 11 | 276: 8 | 297: 28 | 301: 29 | 313: 15 | 333: 5 |
 deditam. 246: 9 |
 deditos. 240: 4, 8, 17 |
 deditum. 259: 16 |
 deducere. 223: 24 |
 deduci. 121: 6 |
 deducit. 126: 18 | 276: 3 |
 deduxerat. 237: 18 |
 deduxerint. 112: 13 |
 deduxit. 268: 24 |
 deerant. 318: 5 |
 deesse. 242: 19 |
 deest. 192: 14 | 208: 6 |
 defecatum. 272: 13 |
 defatigabant. 266: 22 |
 defecerant. 173: 6 |
 defecerit. 303: 34 |
 defectione. 330: 1 |
 defecimus. 137: 2 |
 defectione. 223: 11 |
 defenderant. 240: 5 | 267: 25 |
 defendere. 236: 8 | 286: 4 |
 defenditur. 199: 7 |
 defenfam. 237: 22 |
 defenfio. 332: 20, 23 |
 defenfione. 151: 7 |
 deferebant. 341: 9 |
 deferebantur. 269: 4 |
 deferebatur. 323: 18 |
 deferendorum. 298: 11 |
 deferretur. 296: 1 |
 deferri. 293: 21 |
 deferretur. 320: 7 |
 deffenderet. 343: 11 |
 k

I N D E X

- deficeret. 196: 10 | me dies.
 205: 17 |
 deficientibus. 311: 5 |
 definiisti. 227: 20 |
 defixa, plur. 129: 18 |
 defixis. 170: 3 |
 deflectere. 225: 12 |
 deflectunt. 254: 19 |
 deflexiones cupiditatum.
 255: 14 |
 deflexiles. 215: 24 |
 deflexus diversissimus. 158:
 28 |
 defluerat magnitudo nimia
 mole. 180: 15 |
 defodiati. 332: 11 |
 deformam. 242: 5 |
 deforme. 243: 24 | 289:
 17 |
 deformem, nom. III: 20 |
 deformat. 152: 16 |
 deformatis. 258: 7 | 259:
 20 |
 deformitas. 193: 21 |
 defraudat. 291: 26 |
 defringeret. 170: 14 |
 defuerit. 291: 17 |
 defuissent. 285: 12 |
 defuissent. 219: 14 |
 defuturam. 304: 5 |
 degat. 249: 27 |
 degener. 241: 2 |
 degeneres, nom. 241: 10 |
 degentibus. 176: 3 |
 degit. 252: 9 | 286: 12 |
 degustato. 331: 17 |
 degustaverat. 197: 19 |
 dehinc. 252: 12 |
 dehiscunt. 195: 16 |
 dei. 249: 11 | 301: 8 |
 dejeceras. 347: 24 |
 dejecta, sing. 236: 17 |
 dejectio. 259: 19 |
 dejectis. 268: 8 |
 deiecit. 258: 7 | 270: 17 |
 dein. 263: 13 | 266: 18 | 298:
 9 |
 deinceps. 248: 26 | 253:
 16 | 275: 3 | 313: 12 | 346:
 19 |
 deinde. 127: 5 | 130: 6 | 143:
 15 | 151: 15 | 221: 10 | 287:
 5 |
 delapsum. 179: 22 |
 delati, sing. 166: 11 | plur.
 223: 17 | 304: 7 |
 delationum. 335: 5 |
 delatorem. 331: 12 |
 delatorum. 334: 16 |
 delatos. 303: 20 |
 delatum. 258: 25 |
 delectamenta. 274: 17 |
 delectant. 252: 14 |
 delectare. 131: 19 |
 delectat. 320: 23 |
 delectent. 236: 7 |
 delegandam. 142: 14 |
 delegat. 193: 12 |
 delegat. 276: 5 |
 delegata cura. 233: 6 |
 delegisti. 284: 2 |
 delego. 156: 11 |
 delere. 242: 22 |
 deleri. 263: 1 |
 deleta, sing. 131: 5 | 285:
 24 |
 deletis, verb. 256: 11 |
 delevit. 202: 19 |
 Deliacus. 154: 12 |
 delicata felicitas. 176: 1 |
 vectatio principis otiosi.
 210: 24 |
 delicata, plur. 292: 12 |
 delicati ac fluentes. 321:
 24 |
 delicatior. 325: 1 |
 delicia. 241: 16 | 248:
 16 |
 deliciarum. 246: 14 |
 delicias. 291: 5 |
 deliciis. 128: 11 |
 deligebant. 300: 6 |
 delinimentum. 331: 18 |
 delinquerent. 239: 25 |
 Delos. 158: 9 | 313: 14 |
 delubra. 216: 6 | 327:
 7 |
 demens. 177: 18 | 237:
 12 |
 dementia, subst. 259: 24 |
 296: 18 |
 dementiae. 235: 24 | 259:
 16 |
 demersa, sing. 255: 23 |
 deminuta. 331: 6 |
 demissa. 266: 1 |
 demissi. 297: 3 |
 demissis. 205: 14 |
 demissos. 295: 17 |
 demonstrandae. 220: 16 |
 demonstrare. 134: 16 |
 demonstrer. 123: 2 |
 demorando aspectu. 255:
 7 |
 demoverit. 165: 11 |
 dempto. 179: 13 |
 demum. 117: 4 | 119: 3 |
 142: 6 | 143: 22 | 159:
 4 | 160: 6 | 216: 5 |
 222: 9 | 264: 12 | 283:
 2 |
 demus. 344: 20, 22 |
 denegetur. 249: 25 |
 denique. 120: 15 | 130: 3,
 13 | 139: 1 | 155: 11 | 158:
 30 | 174: 3 | 175: 27 |
 379: 11 | 340: 14 | 342:
 9, 19 | 347: 7, 8 | 349:
 3, 5 |
 densissima. 268: 7 | 327:
 23 |
 densissimis. 238: 16 |
 densitas. 245: 3 |
 densitatem. 126: 21 |
 dent. 169: 3 | 293: 31 |
 denunciare. 325: 14 |
 deo. 122: 7 | 194: 27 |
 213: 15 | 262: 8 | 263:
 22 | 268: 5 | 315: 5 | 325:
 6 |
 deorum. 115: 17 | 130: 6 |
 7 | 168: 17 | 178: 5 |
 191: 27 | 202: 20 | 203:
 12 | 205: 24 | 206: 7 |
 211: 7 | 226: 8 |
 deos. III: 14 | 128: 8 |
 130: 2 | 156: 15 | 159:
 9 | 202: 11 | 205: 24 | 208:
 3 |
 depascitur. 252: 23 |
 depictum. 160: 6 |
 deponere. 239: 22 |
 deposcentis. 207: 5 |
 deposcimus. 180: 9 |
 depositis. 317: 21 |
 deposito. 175: 13 | 178:
 2 |
 depositorum. 325: 21 |
 depositum. 212: 12 | 325:
 5 |
 deposuisti. 348: 25 |
 depradando. 172: 2 |
 depradatione. 284: 3 |
 depravata. 261: 12 |
 deprecante. 208: 22 |
 deprecari. 332: 21 |
 deprecatus. 294: 11 | 319:
 2 |
 deprehendat. 325: 17 |
 deprehenderet. 339: 11 |
 deprehendi. 260: 7 |
 deprehendimus. 338: 8 |
 deprehendit. 311: 12 |
 deprehensi, plur. 149:
 12 |
 deprehensis. 178: 15 |
 depresso imbribus segetes,
 158: 19 |
 depresserat. 158: 12 |
 depressi, plur. 221: 15 | 289:
 10 |
 depromere. 295: 16 |
 depromi. 290: 18 |
 depromimus. 257: 16 |
 depulit. 192: 9 |
 depulso. 257: 17 |
 depulso. 249: 6 |
 depulsos. 127: 7 |
 derelinquet. 290: 15 |
 deripere. 240: 8 |
 derivare. 254: 2 |
 derivat. 232: 7 |
 derivatio. 310: 14 |
 derogari. 155: 10 |
 descendentes. 236: 14 |
 descendenter. 133: 14 |
 descendit. 203: 2 |
 descendunt. 208: 1 |

VOCABULORUM.

descensum. 334: 11	25 340: 16 345: 22	1 215: 25 262: 16
describes. 289: 2	desperationi. 179: 6	285: 7 298: 21 301: 30
describit. 240: 13	desperato, nom. 253: 11 343: 9	313: 15 plur. 115: 20
descripta, plur. 159: 16	desperatorum hominum. 175: 9	207: 9
descripti, plur. 223: 13	desperaverant. 239: 21	devoravit. 243: 23
desereres. 196: 1	desperent. 209: 14	devoretur haustu terræ. 120: 16
deserit. 342: 10	despexerit. 170: 8	devota. 212: 9
deseritur. 223: 23	despiceretur. 288: 12	devota. 218: 1
deserta, subj. 180: 26 adj. sing. 196: 21 plur. 172: 1	despicias. 113: 8 249: 20	devotam. 300: 4
deserti, plur. 133: 6	despiciat. 290: 10 in terras. 301: 31	devote, nom. 236: 23
desertis, adj. 205: 7	despicientes. 264: 23	devotio. 212: 27 251: 8
deserto. 214: 7	despicite. 348: 5	devotionis. 194: 23 228: 6
desertus. 233: 22	desfinare. 154: 4	234: 7
deseruit. 177: 15	desinata, sing. 167: 17 plur. 206: 14	devotissima civitas. 181: 3
desidera. 260: 13	destinatis, nom. 252: 11	devotissimarum legionum, additissimarum. 144: 9
desiderabit. 319: 13	destinatos. 172: 9	devoveam. 156: 18
desideramus. 123: 14	destinaverat. 316: 14	devovebant. 180: 7
desideranda, sing. 258: 24 plur. 255: 10	desitit. 331: 1	deus. 114: 13 127: 7
desiderant. 197: 21	desituat. 155: 10	152: 23 172: 3 198: 1
desideranubus. 191: 27 275: 22	det. 166: 17 333: 9	204: 4 216: 12 233: 1
desideraremus. 226: 14	detentum. 157: 13	234: 14 240: 21 256: 19
desideratenur. 285: 21	determinans. 333: 12	257: 2 269: 18
desiderari. 283: 9	deterreat. 142: 26	292: 2 297: 28 335: 11
desiderassent. 237: 1	deterreor. 166: 4	dexter. 342: 20
desiderat. 158: 15	deterrieri. 297: 3	dextera. 122: 12 160: 3
desideratur. 328: 6	deteruisset. 292: 21	196: 24 219: 13
desideravi. 320: 1	detrastatione. 341: 10	276: 4 337: 9 343: 7
desiderent. 180: 18 254: 11 320: 22	detinere. 195: 11	dexteram. 206: 2 301: 28, 29
desideria. 260: 3	detortis. 234: 18	dexterar. 117: 17 135: 8
desiderii. 132: 9 277: 2	detrudere. 150: 7 234: 3	190: 16
desiderio. 126: 22 259: 26	detraxit. 127: 18	dexteriores. 288: 10
desiderium. 341: 21	detraxit. 127: 18	dexteris. 119: 13 243: 21
desidia. 166: 5 291: 16 293: 7	detraxit. 127: 18	dextræ. 275: 25
desidiæ. 195: 20 294: 18	detrimento. 222: 12	diadema. 347: 6
desidias. 242: 26	detulerit. 294: 29	dic. 234: 12
designatos. 295: 30	detulerunt. 264: 26 336: 11	dicabo. 202: 10
designatus. 203: 26	detur. 159: 6	dicam. 126: 6 137: 3
desisse. 198: 7	devastata. 166: 14	143: 4 172: 20 192: 20
desist. 244: 14	deventus. 247: 25	194: 22 205: 1
desisset. 170: 6	devehebat. 121: 5	210: 32 220: 10 223: 1
desiliat. 290: 15	deveneras. 238: 19	227: 25 228: 2 232: 20
desinam. 137: 4	devenierim. 332: 6	270: 6 271: 27
desinas. 247: 16	devenustate. 286: 28	315: 5 324: 26 328: 18
desinendi. 181: 10	devexit. 244: 1	# 20 bis 338: 7
desinere. 226: 20	devia, plur. 120: 16	dicantur, indic. 157: 3
desinimus. 229: 24	devicta, sing. 117: 2	dicaris, subj. 122: 1
desinit. 158: 14	devictarum. 176: 3	dicas. 324: 19
desinunt. 230: 7 bis	devincendorum. 209: 22	dicar. 324: 2 345: 3
desipiens. 211: 22	devinciebantur. 274: 1	dicata. 235: 1 327: 7
desit. 332: 12	devinctæ. 299: 15	dicatæ. 197: 9
desivit. 271: 14	devinctos. 208: 16	dicatorem. 126: 8
desolata, plur. 290: 8	devinctum. 180: 17	dicavissent. 242: 7
despectissima pravitas. 234: 18	devincent. 159: 13	dicebatur. 296: 14 342: 5
desperata, sing. 243: 19	devinxeris. 119: 20	dicenda, plur. 169: 10 191: 22
desperatio. 228: 10	devio, nom. 198: 2	dicendi, ger. 121: 15 125: k ij
desperatione. 175: 12 232: 25	devium. 269: 18	
	deum, sing. 111: 18 208: 25	

I N D E X

7 | 126 : 2 | 129 : 23 | 136 :
21 | 141 : 2 | 142 : 16 *bis* |
143 : 6 | 13 | 149 : 13 |
151 : 11 | 155 : 28 | 157 :
6 | 181 : 10 | 201 : 6 | 202 :
6 | 218 : 2 | 220 : 1 |
271 : 3 | 296 : 15 | 311 : 1
16 |
dicendo. 165 : 9 | 252 : 25 |
310 : 5 |
dicendum, *ger.* 142 : 8 | 153 :
5 | 201 : 3 | 311 : 11 |
dicendus. 271 : 4 | 339 :
7 |
dicere. 129 : 13 | 136 : 22 |
206 : 5 | 226 : 19 | 228 :
6 | 231 : 3 | 234 : 19 | 331 :
12 | 344 : 24 |
dicerem. 126 : 3 | 202 : 7 |
239 : 15 | 245 : 24 | 311 :
11 |
diceret. 198 : 8 |
diceretur. 138 : 13 | 314 : 12 |
337 : 25 |
dicetis. 207 : 5 |
dicet. 221 : 22 | 292 : 23 |
dici. 198 : 4 | 249 : 16 | 253 :
18 |
dicimus. 232 : 6 | 249 :
3 |
dicit. 202 : 2 |
dicitur. 156 : 4 | 167 : 5 |
176 : 18 | 177 : 9 | 197 :
26 | 260 : 23 | 265 : 24 |
332 : 16 |
dico. 115 : 3 | 129 : 15 | 139 :
13 | 202 : 13 | 204 : 13 |
15 | 205 : 21 | 264 : 18 |
273 : 4 |
dicta, *sing.* 230 : 14 | *plur.*
1 *subst.* 156 : 9 | 245 : 25 |
adj. 166 : 8 | 239 : 15 | 270 :
28 |
dictatores. 318 : 1 |
Dictatorum. 248 : 25 |
dictans. 170 : 16 |
dicto, *nom.* 215 : 11 |
dictu. 328 : 5 |
dictum, *subst.* 294 : 4 | *adj.*
131 : 19 |
dicturi. 189 : 1 |
dicturo. 310 : 16 |
dicturum. 202 : 3 | 285 :
9 |
dicturus. 251 : 1, 3 | 270 : 14 |
310 : 1 |
dicunt. 213 : 11 |
dicuntur. 191 : 8 | 247 :
14 |
dedicisti. 215 : 22 |
diducta, *sing.* 266 : 17 | *plur.*
269 : 8 |
diductis. 132 : 17 |
die. 110 : 3 | 111 : 3 | 115 :
16 | 19 | 118 : 15 | 143 : 3 |
176 : 15 | 220 : 3 | 236 : 6 |

245 : 15 | 267 : 18 | 284 : 20 |
292 : 5 |
diebus. 110 : 1 | 126 : 20 |
128 : 3 | 245 : 16 |
diei. 116 : 3 | 302 : 19 |
diem. 111 : 6 | 115 : 11 | 122 :
2 | 123 : 6 | 131 : 1 | 141 :
4 | 201 : 3 | 206 : 1 | 216 :
11 | 242 : 26 | 243 : 7 |
324 : 3, 22 | 327 : 22 | 328 :
3 | 340 : 6 | 341 : 11 | 342 :
13 |
dicrum. 126 : 8 | 168 : 12 |
170 : 12 | 213 : 20 | 293 :
1 |
dies, *sing.* 111 : 10, 11 | 121 :
1 | 122 : 11 | 126 : 9 |
167 : 2 | 168 : 15 | 18 |
202 : 21 | 205 : 17 | 217 :
6 | 225 : 15 | 237 : 2 |
247 : 14 | 264 : 6 | 271 :
7 | 287 : 6 | 301 : 19 | 311 :
22 | 319 : 1 | 322 : 19 | 345 :
20 | 350 : 11 | *plur.* 113 : 12 |
126 : 11 | 129 : 17 | 135 : 5 |
213 : 22 | 222 : 1 | 223 : 13 |
290 : 5 | 293 : 13 | 316 : 19 |
331 : 21 |
dies longissima. 207 : 20 |
differamus. 263 : 5 |
differas. 319 : 17 |
differenda. 339 : 16 |
differendi. 207 : 11 |
differens vestitus. 302 : 21 |
differre. 248 : 12 |
differret. 242 : 22 | 343 :
12 |
differtis. 129 : 4 |
differunt. 227 : 17 |
difficile. 173 : 1 | 175 : 15 | 210 :
25 | 286 : 1 | 310 : 10 | 343 :
8 |
difficilem. 330 : 6 |
difficiles. 291 : 12 |
difficilior. 225 : 9 |
difficilis. 212 : 20 | 314 :
15 |
difficilius, *nom.* 205 : 15 | 310 :
10 | *adv.* 159 : 15 |
difficillimam. 193 : 20 | 279 :
7 |
difficillimis. 316 : 16 |
difficillimum. 266 : 17 | 321 :
15 |
difficillior. 337 : 22 |
difficultatem. 313 : 18 |
difficultates. 226 : 20 |
difficultatibus. 136 : 2 | 290 :
30 |
difficultatis. 229 : 8 | 325 :
14 |
difficultatum. 303 : 25 |
diffidam. 232 : 15 |
diffidens. 271 : 18 |
diffideres. 209 : 28 |
diffusum. 142 : 8 |

diffuderat. 271 : 32 |
diffugerent. 239 : 25 |
diffusa, *sing.* 133 : 12 |
diffusum. 326 : 10 |
digna, *sing.* 139 : 13 | 314 :
18 | 323 : 3 | 337 : 17 |
plur. 180 : 23 | 213 : 12 | 217 :
10 |
dignabatur. 205 : 23 |
dignam. 144 : 4 | 251 :
6 |
dignantur. 155 : 23 |
dignaretur. 119 : 7 |
dignas. 137 : 8 |
dignati, *plur.* 149 : 5 | 154 :
21 |
dignatio. 129 : 11 |
dignatione. 126 : 1 | 149 :
17 | 150 : 6 | 217 : 18 |
326 : 11 |
dignationem erga literas.
159 : 9 |
dignationis. 169 : 9 |
dignatur. 233 : 7 |
dignatus. 114 : 18 | 119 :
6 | 151 : 18 | 175 : 22 |
225 : 13 | 226 : 14 | 301 :
28 |
digne, *adv.* 273 : 24 |
digni, *plur.* 154 : 9 |
digniora. 133 : 5 |
dignitas. 221 : 23 | 245 : 18 |
274 : 10 | 326 : 14 | 349 :
2 |
dignitate. 210 : 30 | 270 :
28 | 271 : 1 | 289 : 2 |
291 : 14 | 314 : 21 | 344 :
9 |
dignitatem. 299 : 21 |
323 : 24 | 327 : 3 | 329 :
18 |
dignitates. 331 : 7 |
dignitati. 284 : 23 | 286 :
26 |
dignitatis. 134 : 12 | 155 :
6 | 221 : 9 | 284 : 12 |
294 : 12 | 296 : 14 | 298 :
13 | 302 : 28 |
dignus, *nom.* 194 : 10 | 350 :
18 |
dignos. 270 : 21 | 293 :
21 |
dignum. 132 : 3 | 156 : 14 |
191 : 11 | 215 : 9 | 220 : 3 |
244 : 3 | 253 : 17 | 270 : 26 |
315 : 1 |
dignus. 303 : 23 |
digredi. 277 : 3 |
digrediens. 265 : 14 |
digredienti. 211 : 18 |
dii. 131 : 7 | 134 : 5 | 169 :
6 | 194 : 17 | 195 : 14 |
196 : 17 | 198 : 19 | 206 :
16 | 207 : 23 | 213 : 6 |
215 : 12 | 216 : 11 | 225 : 14 |
229 : 14 |

VOCABULORUM.

- diis. 114: 1 | 126: 15 | 133:
 4 | 134: 1 | 180: 9 | 205:
 19 | 208: 4 | 215: 24 | 233:
 6 |
 dijudicer. 256: 23 |
 dilapsa, *sing.* 171: 4 | 256: 2 |
plur. 197: 25 |
 dilatare. 126: 3 |
 dilatio. 343: 12 |
 dilatione. 169: 9 |
 dilatis. 123: 19 |
 dilectas. 339: 25 |
 dilectus. 205: 8 | 322: 5 |
 dilectum, *delectum*. 149: 7 |
 172: 14 | 175: 3 | 235: 9 |
 314: 5 |
 dilectum. 265: 19 | 299: 12,
 26 | 337: 16 |
 dilectus *delectus*. 322: 23 |
 dilectus proprius, *peculiaris*
amor. 157: 8 |
 dilexerat. 334: 8 |
 diligamus. 324: 7 |
 diligant. 254: 11, 20 |
 diligaris. 299: 28 |
 diligas. 259: 1 |
 diligar. 276: 18 |
 diligebant. 300: 8 |
 diligebat. 323: 5 |
 diligentia, *subst.* 142: 5 | 300:
 1 |
 diligentiam. 233: 16 | 314:
 14 |
 diligentiores, *amantiores*.
 324: 6 |
 diligentiis, *adver.* 334: 2
 15 |
 diligit, *deligit*. 270: 7 |
 diligitur. 207: 19 |
 diligunt. 213: 15 | 316:
 15 |
 dilucescat. 198: 15 |
 diluvia Rheni. 116: 13 |
 diluvio. 312: 4 |
 dimensum necessarium. 321:
 14 |
 dimicandi. 264: 14 |
 dimicando. 261: 20 |
 dimicares. 114: 22 |
 dimicaster. 242: 8 |
 dimicationibus. 137: 5 |
 dimicatum. 256: 16 |
 dimicatur. 142: 23 | 336
 10 |
 dimicaruri, *plur.* 138: 16 |
 dimicaverunt. 265: 3 |
 diminutione. 132: 21 |
 dimittat. 277: 4 |
 dimittere. 113: 11 |
 Diocletiane. 160: 1 | 180:
 25 |
 Diocletiani. 112: 22 | 127:
 7 |
 Diocletiano. 116: 15 |
 Diocletianum. 123: 10 | 131:
 6 | 134: 16 |
 Diocletianus. 117: 13 | 120:
 7 |
 dirarum, *adj.* 127: 17 |
 directi, *plur.* 132: 17 |
 directus. 176: 16 |
 diremisset. 204: 20 |
 direpta. 178: 10 |
 direptio. 337: 22 |
 direptione. 236: 8 |
 direptiones. 257: 14 |
 dirige e. 303: 11 |
 dirigeret. 198: 2 |
 dirigit in mortem. 325:
 19 |
 diripi. 286: 21 |
 diris. 346: 15 |
 diritatem. 286: 7 | 300:
 23 |
 discant. 153: 1 |
 discedere. 245: 6 |
 discendi. 254: 18 |
 discere obsequia. 119: 5 |
 discerent. 317: 3 |
 discerentur oculis. 159: 14 |
 discernunt. 240: 24 |
 discesseras. 196: 20 |
 discesseritis. 135: 10 |
 disciplina. 134: 9 | 248:
 19 | 254: 16 | 266: 12 | 323:
 14 |
 disciplinæ, *sing.* 138: 25 |
 disciplinam. 151: 12 | 202:
 18 |
 disciplinas. 150: 1 |
 discipuli. 322: 18 |
 discissam. 234: 2 |
 discordiam. 286: 23 |
 discrepans. 158: 29 |
 discretus. 168: 8 |
 discrimem. 118: 8, 14 |
 238: 24 |
 discriminatrix fandi ac ne-
 fandi majestas. 256: 24 |
 discrimine. 168: 12 | 243:
 23 | 294: 28 |
 discriminis. 175: 14 | 285:
 23 |
 discursibus. 126: 18 |
 discursum bellorum. 240:
 12 |
 discursus, *plur.* 132: 9 |
 in diversa. 167: 15 | vo-
 lucres, *volueris*. 190:
 8 |
 discesso. 226: 25 |
 diserte, *adv.* 232: 5 |
 disertissimos. 231: 2 |
 disertorum. 232: 11 |
 disjunctarum. 259: 13 |
 dispar. 158: 29 |
 dispare. 131: 20 |
 dispari. 234: 14 |
 dispendiosa revocatio. 255:
 15 |
 dispendium. 290: 17 |
 dispenfabo. 350: 21 |
 dispenfario. 298: 6 |
 dispenfa. 264: 3 |
 displicuit. 236: 25 |
 disponendi, *gen.* 269: 19 |
 270: 4 |
 disposita. 209: 16 |
 dispositæ. 178: 25 | 340:
 9 |
 dispositi. 317: 11 |
 dispositiones. 149: 6 |
 dispositis. 233: 9 |
 disposito. 292: 18 |
 dispositus. 210: 13 |
 disposueras. 238: 15 |
 disputatione. 273: 18 |
 dissensio. 258: 23 |
 disseparata temporibus. 252:
 7 |
 disseram. 143: 14 |
 dissident. 258: 13 |
 dissidentes. 198: 24 |
 dissidium. 173: 3 |
 dissimiles. 131: 16 | 159:
 1 |
 dissimilitudo. 286: 23 | 339:
 1 |
 dissimulandum. 135: 12 |
 dissimulata paupertas. 226:
 11 |
 dissimulato. 263: 15 |
 dissipat. 267: 22 |
 dissipare. 273: 1 |
 dissipate, *verb.* 241: 21 |
 dissoluitur. 295: 9 |
 distoni, *plur.* 158: 30 |
 distant. 261: 8 |
 distancia, *subst.* 247: 8 |
 distenta. 207: 19 |
 distentum. 248: 20 |
 determinat. 328: 16 |
 distingueretur. 196: 17 |
 distinguunt. 328: 14 |
 distributa in orbem ter-
 rarum beneficia. 168:
 17 |
 distributos. 172: 8 |
 distringi. 246: 8 |
 distrinxerat. 240: 10 |
 distulerant. 285: 18 |
 distulerat. 175: 11 |
 distulere. 319: 10 |
 distuleris. 325: 1 |
 distuli. 153: 9 |
 distulisses. 227: 5 | 295:
 8 |
 distulisset. 265: 9 |
 distulisti. 215: 1 |
 distulistis. 137: 10 |
 ditaban. 323: 5 |
 ditanda. 312: 22 |
 ditas. 324: 13 |
 dices, *nom.* 290: 12 |
 ditione. 301: 30 |
 ditioni. 171: 21 |
 diu. 116: 12 | 117: 1 | 119: 5 |
 k iii

I N D E X

- 121: 4 | 157: 11 | 158: 7,
 21 | 194: 8 | 201: 6 |
 227: 13, 16 *bis*, 17 | 240:
 27 | 243: 13 | 244: 2,
 5 | 272: 13 | 274: 2 | 343:
 9 |
 Dive. 199: 17 |
 diversa, *sing.* 117: 17 | 196:
 2 | 235: 6 | *plur.* 159: 19 |
 167: 15 | 341: 17 |
 diversam. 192: 16 |
 diversi, *sing.* 168: 12 |
 diversis. 175: 25 | 191: 1 |
 204: 24 | 205: 11 | 217:
 19 |
 diversissima, *plur.* 151: 15 |
 211: 17 |
 diversissimas. 311: 10 |
 diversissimum. 142: 10 |
 diversissimus. 158: 28 |
 diversitas. 119: 12 | 142:
 21 |
 diversorum. 120: 4 | 190:
 5 |
 divesos. 121: 18 | 177: 30 |
 240: 19 |
 diversum. 131: 14 | 258:
 14 |
 diverticulo. 262: 11 |
 divi, *sing.* 191: 25 | 248:
 27 |
 dividendam. 143: 14 |
 dividendem. 289: 5 |
 dividere. 131: 7 | 318: 18 |
 346: 3 |
 dividis. 337: 11 |
 divina, *sing.* 116: 3 | 117: 4 |
 129: 7, 11 | 143: 7 | 150:
 9 | 151: 12 | 152: 23 | 170:
 1, 19 | 194: 5 | 219: 12 |
 227: 9 | 233: 5 | 239: 13 |
 242: 24 | 249: 17, 28 |
 253: 13 | 273: 17 | 297:
 14 | 312: 17 | 325: 7 |
plur. 150: 3 | 154: 20 |
 156: 5 | 165: 5 | 216: 5 |
 235: 2 | 252: 18 | 261: 4,
 14 | 264: 15 | 301: 31 | 318:
 7 | 344: 11 |
 divina, *sing.* 114: 14 |
 118: 18 | 128: 9 | 131: 1 |
 143: 19 | 155: 30 | 193:
 11 |
 divinam. 112: 6 | 122: 14 |
 160: 10 | 228: 2 | 261: 17 |
 271: 28 |
 divinarum. 163: 14 | aurium.
 166: 7 |
 divinas, *nom.* 193: 23 | 261:
 7 |
 divini, *sing. adj.* 259: 20 |
 274: 13 | 293: 12 | favoris.
 344: 7 |
 diviniot. 301: 4 |
 divinis. 110: 2 | 133: 1 | 171:
 11 | 245: 24 | 301: 28 | 311:
- 22 | 350: 16 |
 divinitas. 191: 20 | 213: 16 |
 247: 12 | 256: 21 | 260:
 15 | 288: 9 | 293: 16 |
 301: 26 | 303: 28 | 314:
 15 |
 divinitate. 166: 11 |
 divinitatem. 136: 17 |
 divinitati. 249: 13 |
 divinitatis. 126: 17 | 171: 21 |
 175: 21 | 177: 7, 19 | 194:
 1 | 269: 12 |
 divinitus. 233: 21 | 259: 16 |
 260: 18 | 261: 5 | 314:
 6 |
 divino, *nom.* 193: 14 | 206:
 12 | 235: 6 | 240: 3 |
 263: 1 | 301: 7 | 316: 18 |
 335: 14 |
 divinos. 261: 22 |
 divinum. 113: 2, 17 | 191:
 23 | 212: 1 | 234: 13 |
 256: 22 | 270: 18 | 294:
 13 |
 divinus. 131: 30 | 166: 17 |
 315: 1 | 323: 20 |
 diuisa, *plur.* 286: 12 |
 diviseris. 328: 11 |
 divisi. 340: 8 |
 divisus. 233: 16 |
 divisorum. 295: 24 |
 divite. 331: 13 |
 divites. 226: 10 |
 divitiæ. 298: 25 | 332: 2 |
 divitiarum. 291: 21 | 300:
 8 |
 divitias. 194: 13 | 234: 4 |
 289: 5 | 290: 19 | 333:
 15 |
 divitum. 335: 9 |
 divitiis. 156: 5 | 300: 18 |
 Divo. 178: 28 | 197: 6 | 199:
 1 | 202: 16 |
 divorcio. 171: 13 | 258: 13 |
 Rhemi. 205: 12 |
 Divos. 200: 3 |
 diurna, *plur.* 132: 4 |
 diutius. 128: 19 | 207: 4 |
 237: 23 | 270: 29 | 316:
 7 |
 diuturna, *sing.* 175: 9 | 214:
 28 | 232: 10 |
 diuturnæ. 297: 13 |
 diuturnam. 226: 3 |
 diuturni, *sing.* 257: 4 |
 diuturnior. 201: 20 |
 diuturno. 179: 17 | 226:
 26 |
 diuturnum. 165: 1 |
 divulsa, *plur.* 273: 1 |
 Divum, *acc.* 220: 24 | 222: 6 |
 249: 1 |
 Divus. 222: 14 | 249: 9 |
 261: 7 | 285: 11 | 289:
 12 |
 dixerat. 178: 3 | 243: 14 |
- dixerim. 115: 20 | 136: 21 |
 141: 4 | 150: 6 | 232:
 17 | 312: 3 | 343: 20 | 350:
 28 |
 dixerint. 189: 1 |
 dixeris. 325: 7 |
 dixerit. 111: 9 |
 dixerō. 217: 29 | 350: 20 |
 dixerunt. 129: 10 | 215:
 19 |
 dixi. 156: 9 | 158: 26 |
 178: 8 | 181: 8 | 191: 18 |
 198: 16 | 217: 24 | 222: 20 |
 223: 17 |
 dixisse. 293: 25 | 314: 6 |
 315: 5 | 344: 17 | 350:
 9 |
 dixissem. 220: 11 | 313:
 17 |
 dixit. 206: 4 |
 doceam. 156: 13 |
 docendi, *ger.* 143: 2 | 177:
 5 |
 docerent. 317: 4 |
 doceat. 139: 2 |
 doctarum. 348: 1 |
 doctissimi. 213: 11 |
 doctissimum. 300: 12 |
 doctoris. 149: 4 |
 doctrinæ, *sing.* 144: 17 |
 152: 22 | 157: 12 | 159:
 7 |
 docuisse. 157: 10 |
 docuisset. 212: 15 |
 docuit. 157: 13 | 214: 16 |
 259: 3 | 269: 19 | 221: 12 |
 314: 17 |
 documenta. 300: 29 | 301:
 19 |
 documento. 209: 21 | 236:
 9 |
 documentum. 209: 1 | 339:
 4, 6 |
 dolentes. 311: 15 | 333: 18 |
 doleo. 236: 23 |
 dolerent. 274: 1 |
 doleret. 273: 7 | 321: 16 |
 dolet. 204: 13 |
 dolis. 259: 4 |
 dolor. 323: 5 | 259: 19 | 260:
 6 | 325: 17 |
 dolore. 133: 11 | 226: 25 |
 267: 1 | 330: 21 |
 dolorem. 178: 11 | 331: 11 | 341:
 7 |
 dolori. 240: 25 | 273:
 4 |
 doloris. 173: 8 | 195: 14 |
 227: 3 | 248: 11 |
 dolorum. 259: 18 |
 doluisti. 260: 4 |
 doluit. 301: 14 |
 domesticam. 327: 20 |
 domi. 115: 7 | 203: 14 |
 262: 16 | 276: 18 | 285:
 1 | 319: 5 | 323: 19 | 328:

VOCABULORUM.

10 331: 10 337: 10 349: 12	dotaverit. 316: 24	ducentur. 348: 24
domibus. 144: 7 255: 20 349: 4	dracones. 262: 22	duci, <i>verb.</i> 271: 16
domicilia. 213: 12	dracohum. 288: 22	ducibus. 176: 3, 14 177: 17 208: 19 233: 2
domicilium. 332: 9	duabus. 129: 12 199: 8	237: 17 247: 24 337: 17, 28
domina. 112: 5 123: 3 135: 1 139: 1 173: 7 197: 17	duarum. 316: 5	ducimus. 256: 21
domina, <i>sing.</i> 111: 3	duas. 143: 13 311: 9	ducis, <i>nom.</i> 150: 15 341: 10 <i>verb.</i> 263: 22
dominatio feralis. 273: 3	dubia, <i>sing.</i> 113: 9 287: 11 <i>plur.</i> bellorum. 177: 9	ducit. 225: 5
dominatu. 129: 15	dubiam. 233: 21	duco. 217: 29
domine. 160: 3 175: 20	dubio. 122: 4 214: 27 273: 17 295: 28	ductæ, <i>plur.</i> 254: 13
domini, <i>sing.</i> 149: 14 240: 10 <i>plur.</i> 119: 18 180: 8 292: 6 336: 10	dubitabit. 320: 22	ductam. 315: 13
dominis. 127: 16 149: 1 159: 7 285: 17	dubitamus. 176: 19	ductas. 322: 6
domino. 345: 5 347: 9	dubitare. 242: 14 263: 21 347: 23	ductibus. 289: 15
dominorum. 320: 14 332: 7	dubitaret. 171: 4 244: 2	ductu. 119: 22 120: 7 169: 8 242: 8 270: 21
dominos. 221: 12 318: 4	dubitari. 177: 11 337: 2	ducturus. 192: 7
dominum. 112: 13 311: 13 321: 18	dubitas. 319: 16	ductus, <i>adj.</i> 195: 20
dominus. 230: 13 240: 22 320: 5, 6 336: 2	dubitasse. 287: 18	ducum. 267: 19 317: 1 327: 1 329: 1 330: 1
domita. 195: 4	dubitastes. 295: 7	dudum. 315: 9 337: 19
domitet. 286: 12	dubitasti. 208: 11	dulce. 253: 20
domitis. 131: 6	dubitat. 112: 3 210: 28	dulcedo. 155: 19
domitum. 180: 16 271: 17	dubitatio. 133: 13	dulcior. 230: 3
domo. 273: 9	dubitaverim. 344: 16	dulcis. 330: 13
domorum. 181: 6 342: 14	dubitaverimus. 344: 12	dulcius. 349: 5
domos. 230: 9 248: 1 291: 14	dubitavimus. 344: 12	dum. 116: 4, <i>bn</i> 129: 3, 5 131: 12, 13 <i>bis</i> 134: 19
domui. 200: 5	dubitet. 259: 16	135: 7 138: 19 159: 20, 22 168: 20 172: 18 199: 18 204: 12, 22 346: 20
domuisti. 116: 19	dubito. 149: 3 210: 32 258: 4	duo. 261: 30 299: 14 314: 16
domuit. 192: 13 268: 1 286: 8	dubium. 142: 12 150: 9 193: 20 204: 2 227: 6 323: 2 346: 12	duobus. 168: 9 191: 28 196: 14 263: 16 348: 27
domum. 243: 11 334: 3	dubius. 256: 13	duorum. 199: 16 229: 3, 9
domus. 111: 2 157: 17 191: 1 203: 3 302: 26 312: 17 314: 10 336: 15 <i>plur.</i> 289: 14 291: 26	ducamus. 154: 16 291: 16	duos. 203: 4 261: 19 262: 20
dona, <i>nom.</i> 118: 2 212: 28 301: 8 316: 10	ducant. 348: 7	duplex. 201: 4 332: 23
donandi. 332: 20	ducatur. 274: 14	duplicatæ. 266: 4
donando. 234: 6	duce. 173: 3 214: 19 239: 9	duplicateo. 134: 9
donare. 194: 21	ducebant. 302: 19 338: 16	duplicatur. 137: 1
donariis. 130: 3 216: 6	ducebas. 214: 6	duplicem. 238: 10
donarunt. 194: 14	ducebat. 234: 13 261: 6	duplicent. 137: 6
donasse. 228: 17	ducebatur. 296: 19	duplices, <i>nom.</i> 119: 16 131: 1
donastis. 206: 17	ducem. 151: 4 336: 19	duplici. 168: 8 237: 5 262: 2
donavit. 207: 15	ducens. 328: 10	durator. 338: 15
donec. 172: 9	ducente. 217: 16	duratura. 180: 10
donis. 212: 17 296: 5	ducentes. 324: 11	duratus gelu Rhenus. 205: 12
donum. 268: 6	ducentibus. 155: 20	duret. 191: 15
dorsa. 348: 21	ducentium. 121: 9	duriorem. 126: 21 321: 20
dorso. 177: 2	ducere. 155: 31	durissimos. 313: 9
	ducerem. 201: 4 231: 3	duritia. 326: 28
	ducerentur. 172: 9	durius, <i>nom.</i> 250: 2
	duces. <i>nom.</i> 113: 10 209: 22 212: 24 214: 22 271: 10 313: 10 314: 8, 16 338: 6 347: 5	dux. 238: 4 318: 19 323: 13

I N D E X

duxerat. 233: 21 |
duxerit. 171: 18 | 258: 4 |
duxerunt. 149: 9 | 312: 9 |
duxisse. 116: 9 |
duxit. 235: 10 |

E.

E. 115: 8 | 133: 8 | 135: 2 | 225: 4 | 333: 19, 20 |

ē proximo. 327: 15 |

ea, *sing.* 110: 5 | 123: 6 | 154: 25 | 219: 5 | 271: 30 | 292: 4 | *plur.* 152: 17 | 166: 11 | 190: 1 | 194: 18 | 198: 16 | 203: 17 | 220: 10 | 227: 12 | 255: 10 | 285: 2 | 290: 3 | 350: 9 |

eadem, *sing.* 111: 19 | 113: 19 | 131: 10 | 259: 10 | 204: 8, 9 | *plur.* 133: 2 | 152: 5 | 171: 2 | 240: 23 |

eam, *pronom.* 113: 17 | 126: 5 | 129: 11 | 139: 14 | 158: 15 | 160: 8 | 219: 5 | 214: 17 | 223: 11 | 265: 15 | 270: 2 | 273: 11, 20 | 342: 1 |

eamus. 176: 20 |

eant 132: 20 |

earum. 128: 10 | 150: 17 |
eas, *pronom.* 120: 18 | 285: 13 |

eat. 252: 17 | 323: 27 |

eborata navigia. 338: 3 |

ebore. 348: 7 |

ecce. 121: 6 | 136: 22 | 215: 15 | 259: 18 | 265: 19 | 275: 4 | 340: 7 | 343: 6 | 347: 27 |

ecquinam, *plur.* 133: 13 |

ecquis. 297: 28 | 323: 1 |

edicere. 335: 13 |

edidiffer. 118: 11 |

edidisti. 236: 18 |

ediscenda. 293: 30 |

edito. 239: 4 |

editos. 257: 19 |

editum, *subst.* 290: 9 |

editus. 284: 18 |

edomito, *nom.* 173: 10 |

educabitis. 180: 11 |

educandos. 191: 5 |

educatis, *verb.* 180: 11 |

educatus. 112: 8 |

educet. 269: 17 |

educti, *plur.* 271: 12 |

educunt. 248: 16 |

eduxit. 166: 7 |

effari. 232: 10 |

effecta, *subst.* 199: 14 | *adj.*

plur. 221: 1 |
effectarum. 293: 2 |
effectum, *subst.* 120: 7 |
effecturum. 304: 6 |
effectus, *subst. sing.* 170: 1 |
plur. 115: 22 | 240: 19 |

efferratas injuriis Gallias.

194: 29 |

effervesceret. 262: 25 |

efficaci. 170: 19 |

effigies, *sing.* 254: 13 |

efflagitant. 284: 16 |

efflagitata. 226: 15 |

efflorescentia. 257: 20 |

efflorescit. 259: 26 |

effluabat. 257: 10 |

effloera. 298: 10 |

effossum. 333: 20 |

effractio. 329: 14 |

effrena, *sing.* 137, 20 | *plur.*

gaudia. 302: 11 |

effreni dolore. 266: 25 |

effrenis. 274: 12 |

effudit. 179: 20 |

effugere. 120: 15 | 238: 8 |

333: 22 |

effulit. 133: 12 |

effunderet. 225: 19 |

effundis. 266: 18 |

effundit. 332: 13 |

effusa. 302: 7 | 341: 21 |

gratulation. 271: 7 |

effusam. 342: 15 |

effusus. 340: 12 |

effuso cursu. 214: 8 |

effusus. 254: 8 |

egetas. 239: 12 |

egerunt. 272: 15 |

egestare. 332: 2 |

egestum. 333: 20 |

egi. 294: 10 |

egisse. 343: 20 |

egisses. 336: 3 |

egisti. 316: 17 | 319: 4 |

egit. 267: 28 | 273: 6 |

ego. 114: 6 | 129: 10 | 136: 16 | 141: 3 | 142: 7 | 143: 13 | 149: 2 | 154: 8, 20, 23 | 155: 30 | 216: 5 | 335: 13 | 344: 8, 15 | 345: 4 *rer.* 350: 20 |

egredi. 241: 11 | 318: 18: |

egregia. 292: 17 |

egregias. 313: 2 |

egregie, *adv.* 284: 8 |

egressi, *plur.* 134: 12 |

egressu. 327: 13 |

egressus, *subst. sing.* 207: 3 |

ei, *sing.* 149: 5 | 204: 2 |

258: 8, 15 | 274: 24 | 291: 6 | 348: 13, 15 |

eisdem. 114: 2 | 131: 15 |

138: 5 |

ejus. 123: 9 | 125: 5, 9 | 126: 4 | 136: 15 | 144: 3 | 176: 6 | 335: 7 | 339: 3 | 343: 13 | 345: 14 | 346: 13, 16 | 347: 23 |
ejusdem. 180: 20 | 214: 24 | 223: 4 | 256: 7 | 272: 4 |

ejusmodi. 205: 3 | 284: 2 |

elaboratum. 232: 6 |

elaboraturum. 304: 6 |

elata, *sing.* 135: 2 |

elati. 226: 5 | 301: 12 |

elatus. 301: 9 |

electa, *sing.* 131: 15 |

electione. 158: 29 |

electus. 206: 4 | 293: 17 |

elegi, *verb.* 129: 13 | 138: 23 |

elegit. 150: 10 |

elementa. 168: 7 | 227: 15 |

272: 8 |

elementi. 204: 19 |

elementis. 249: 18 |

elemento. 170: 19 |

elementorum tumultuantia

officia. 127: 13 |

elementum. 311: 5 | majus

omnibus teris. 178: 19 |

elevamur. 229: 1 |

Eleusina. 289: 19 |

elicit. 227: 17 |

eligere. 121: 25 |

eligeret. 205: 15 |

elisse. 262: 20 |

eloquentia, *subst.* 129: 10 |

159: 5 |

eloquentiae. 144: 17 | 153: 2 | 159: 7 | 176: 4 | 217: 31 |

eloquentiam. 155: 5 | 251: 5 |

283: 9 |

eloqui. 205: 23 |

eloquio. 157: 15 |

eloquium. 117: 18 |

eloquuntur. 134: 18 |

elucent. 154: 26 |

eluctantibus. 270: 25 |

eluctati Ataris moras. 214: 2 |

eluctatis, *ablat.* 339: 21 |

eludat. 260: 21 |

eludere. 266: 16 |

eluendam imbrisibus. 224: 13 |

ematurat fruges calor. 227: 18 |

emendasti. 321: 15 |

emendatio. 285: 24 |

emendatior. 273: 15 |

emendo. 295: 15 |

emenfis militiae gradibus.

203: 15 |

emedfus. 158: 16 |

emere. 210: 7 |

emerebantur. 296: 4 |

emerita

VOCABULORUM.

emerita. 318: 12 |
emererat. 239: 11 |
emerfit. 158: 13 |
emicit. 329: 15 |
emigraverat. 243: 10 |
eminentem. 193: 16 | 226: 24 | 251: 2 |
emineret. 300: 7 |
eminus. 236: 2 | 239: 6 | 341: 3 |
emiserat. 338: 14 |
emissum. 295: 13 |
emistis. 220: 16 |
emori. 265: 12 |
empta suffragia. 320: 10 |
empta. 295: 25 |
enarrari. 166: 15 |
enatandis. 343: 19 |
enatare. 244: 6 |
enectat. *sing.* 235: 4 |
enim. 110: 4, 7 | 111: 8, 9 | 112: 3, 24 | 113: 15 | 114: 7, 14, 21 | 115: 10, 16 | 117: 8 | 119: 2, 12 | 121: 14, 16 | 122: 6 | 123: 10 | 125: 3, 9 | 126: 4 | 131: 20, 28 | 135: 17 | 333: 8, 14 | 334: 14 |
enimvero. 178: 5 | 317: 7 | 324: 12 |
enitendum. 303: 23 |
enitescunt. 274: 18 |
enixurum. 304: 6 |
enormibus. 289: 9 |
ensem. 240: 13 |
enumerabit. 344: 21 |
enumerando. 314: 16 |
enumerare. 112: 11 | 289: 20 |
enumeratione. 330: 10 |
enunciat. 341: 24 |
eo, *pronom.* 115: 14 | 116: 9 | 150: 8 | 153: 5 | 177: 14 | 191: 20 | 201: 4 | 225: 4 | 228: 8 | 254: 23 | 256: 7 | 284: 3, 9 | 346: 12 | *adv.* 169: 10 | 255: 23 | 259: 16 | 268: 21 | 272: 14 |
eodem, *pronom.* 115: 15, 19 | 119: 5 | 167: 11 | 204: 21 | 240: 22 | 244: 1 | 247: 6 | 254: 17 | 347: 12 | *adv.* 267: 28 |
eorum. 134: 11 | 152: 2 | 154: 28 | 155: 1, 24 | 156: 5 | 157: 9 | 158: 1 | 159: 9 | 160: 10 | 171: 9 | 192: 10 | 212: 24 | 213: 23 | 235: 18 | 239: 9, 20 | 240: 4 |
eorundem. 159: 9 | 298: 14 |
eos. 115: 7 | 119: 19 | 135: 5 | 144: 13 | 211: 25 | 239: 24 | 240: 9 | 242: 11 |

coſdem. 240: 25 |
Epirotæ. 289: 9 |
epistolæ, *sing.* 154: 24 |
epistolis. 290: 1 |
epulæ. 322: 9 |
epularum tempus. 291: 6 |
epulis. 292: 25 |
eques. 131: 30 |
equeſtri. 149: 8 |
equeſtribus. 175: 23 |
equeſtrium. 322: 8 |
equi, *plur.* 265: 25 | 341: 5 |
equidem. 156: 15 | 190: 6 | 261: 23 | 310: 15 |
equis. 261: 19 | 344: 3 |
equitatus, *sing.* 267: 11 |
equitem. 114: 5 | 266: 25 |
equites. 266: 11 | 340: 8 | 344: 10 |
equitibus. 299: 27 |
equitum. 221: 19 |
equo. 243: 22 |
equorum. 265: 26 | 266: 24 | 289: 9 |
equos. 339: 10 |
equum. 115: 23 | 207: 6 |
eram. 320: 5 |
erant. 134: 6 | 235: 16 | 238: 1 | 240: 2, 29 | 335: 8 |
eras. 115: 18 | 200: 6 | 226: 6 |
erat. 114: 21 | 120: 20 | 121: 5, 10 | 127: 16 | 336: 4 | 337: 22 | 339: 9 |
erecto. 295: 16 |
erexerit. 253: 15 |
erga. 130: 2 | 143: 17 | 149: 15 | 157: 7 | 159: 9 | 194: 23 | 232: 22 | 283: 9 |
ergastulorum. 329: 17 |
ergo. 128: 16 | 139: 4 | 343: 4, 8 | 347: 26 |
erigere. 144: 14 | 222: 15 |
erigeres. 197: 24 |
erigitur. 266: 8 |
eripere. 155: 3 | 207: 8 | 215: 7 |
eripueret. 221: 21 | 242: 25 |
eripuisti. 240: 24 |
erit. 122: 15 | 170: 7 | 180: 10 | 217: 16 | 218: 2 | 249: 29 |
Eropi. 264: 23 |
erravit. 256: 13 |
error. 211: 22 |
errore. 169: 15 | 207: 7 | 212: 16 |
errorem. 115: 1 | 173: 3 | 283: 6 |
errores. 342: 20 |
erroribus. 316: 3 |
erroris. 255: 15 |
eructato. 244: 12 |
erudiendos. 254: 24 |

eruditi, *sing.* 232: 8 |
eruditus. 175: 6 |
eruditur. 154: 29 |
eruere. 287: 4 |
erui. 347: 22 |
eruisse. 333: 17 |
Eruli, *plur.* 114: 11 | 115: 6 |
Erulorum. 131: 5 |
Erulos. 114: 18 |
erunt. 168: 19 |
eruperant. 272: 15 |
eruptione. 115: 16 | 247: 21 | 339: 18 |
eruptionem. 238: 3 |
eruptionis. 247: 18 | 267: 26 |
erupturæ. 253: 21 |
erutæ domus. 291: 26 |
es. 114: 7, 16 | 117: 7, 14 | 345: 11 | 347: 10 |
Eſatech. 119: 1 |
eſſe. 111: 2 | 116: 8 | 119: 9 | 120: 13 | 126: 3, 15 | 129: 6 | 130: 11 | 131: 1, 16, 24 | 135: 6 | 136: 13, 15, 18, 19 | 139: 1 | 136: 16 | 339: 18 | 341: 16 | 343: 12, 25 | 344: 13 | 345: 6 |
eſſeda. 329: 5 |
eſſem. 219: 9 | 232: 2 | 295: 21 |
eſſent. 121: 17 | 227: 3 | 243: 8 |
eſſes. 227: 6 | 245: 10 |
eſſet. 116: 8 | 122: 2 | 144: 4 | 151: 3 | 333: 20 | 339: 1 | 342: 2 |
eſt. 110: 4 *bis*, 7 | 111: 9 | 112: 22, 24 | 114: 6 | 115: 5 | 116: 4, 11, 17 | 117: 2, 8, 13, 14 | 118: 6, 16, 18 | 120: 2 *bis*, 9, 12 | 121: 2 *bis*, 14, 19 | 122: 9 | 333: 14 | 334: 4 | 344: 13, 17 | 344: 19 | 345: 16 | 346: 12 | 347: 15, 16 | 348: 10 | 349: 5 | *refert.* 332: 20 |
eſtis. 111: 9 | 117: 12 | 118: 4 | 128: 12 | 131: 23 | 132: 8 | 133: 15 | 134: 7 |
eſto. 297: 19 | 347: 28 |
eſtote. 261: 27 |
eſurientem. 292: 23 |
et. 110: 3, 8, 9, 10 | 111: 5, 10, 13 *bis*, 14, 15, 16 | 112: 1, 15, 16, 17 *bis*, 20, 21 | 113: 1 *ter*, 2 *bis*, 3, 5, 6 *bis*, 7, 11 | 114: 11, 16, 22 | 115: 1, 5, 14, 15, 16 *bis*, 18, 20, 24 | 116: 1 *bis*, 2 *bis*, 6, 10, 16 |
etenim. 126: 10 | 132: 7 |

I N D E X

- 137: 10, 13 | 138: 23 | 157:
 3 | 198: 24 | 232: 12 |
 262: 7 |
 etiam. 112: 17 | 114: 11 |
 119: 11, 13, 19 | 120: 3,
 6, 18 | 123: 8 | 127: 17,
 18 | 128: 14 | 129: 17 |
 130: 13 | 131: 17 | 133:
 16 | 135: 1 | 136: 8 | 137:
 15 | 134: 14 | 135: 6, 8 |
 148: 19 |
 etiamnunc. 285: 10 |
 etiamsi. 118: 14 | 127: 12 |
 131: 9 | 154: 11 | 155:
 30 | 172: 3 | 227: 5 | 256:
 1 | 257: 18 | 259: 1 | 327:
 16 | 339: 1 |
 Etruria. 286: 23 |
 etfi. 154: 5 | 196: 3 | 253:
 7 | 257: 24 | 262: 6 | 264:
 15 | 274: 27 | 283: 1 | 316:
 1, 24 | 319: 16 | 329: 6 |
 345: 11 |
 evadere. 243: 3, 23 |
 evaseram. 343: 6 |
 evasit. 208: 23 |
 evecta. 262: 25 |
 evectio. 225: 9 |
 evectus. 170: 10 |
 evehebat. 224: 7 |
 evehendis. 237: 22 |
 evehitur. 327: 13 |
 eveuerit. 166: 7 | 296: 14 |
 eveniet. 199: 15 |
 evenire. 116: 6 | 158: 18 |
 eveniret. 243: 21 |
 evenisse. 191: 13 | 199: 6 |
 evenit. 255: 3 |
 eventis. 139: 3 |
 eventus. 235: 15 | temeritatis.
 179: 6 |
 eventui. 239: 7 |
 eventum. 293: 12 |
 eventuræ, *sing.* 269: 28 |
 eventus, *sing.* 203: 11 | 302:
 12 | *plur.* 256: 12 | 264:
 14 |
 eventuum. 138: 20 |
 everfione. 171: 9 |
 everteret. 237: 18 | 257:
 4 |
 cum. 196: 9 | 245: 12 | 267:
 29 | 269: 14, 17, 20 |
 336: 1 | 339: 8 |
 Eumeni. 155: 14 |
 eundem. 131: 31 | 255: 14 |
 311: 9 |
 euntem. 270: 15 |
 euntium. 343: 17 |
 evocare. 269: 15 |
 evolarent navibus. 214:
 8 |
 evolueret. 264: 8 |
 evoluerunt. 272: 18 |
 evoluisse. 335: 1 |
 euoluit. 137: 14 | 339: 22 |
 evomunt. 272: 14 |
 Euphrate. 130: 17 |
 Euphratem. 112: 15 |
 Euphrates. 116: 15 |
 Euphratis. 158: 17 |
 Europæ. 301: 7 |
 ex. 111: 15 | 112: 4 | 113: 7 |
 114: 7 | 115: 24 | 117: 17 |
 118: 19 | 138: 17 | 339: 9 |
 345: 22 | 347: 26 |
 ex aquo. 205: 15 | 214:
 33 |
 ex sententia tua non cedit.
 260: 15 |
 ex hostico nihil accepit. 271:
 13 |
 ex alto spectat Deus. 256:
 19 |
 exacerbatas. 129: 15 |
 exactis. 303: 2 |
 exactos. 126: 5 |
 exacto. 291: 23 |
 exaggerat. 248: 9 |
 exaggerata. 228: 14 |
 exambibant mulierculas.
 296: 5 |
 examinat. 256: 25 |
 examine cetero necessitudi-
 num, *infantium*. 171: 22 |
 examinibus. 337: 15 |
 exanimata. 197: 24 | 312:
 3 |
 exanimaverat. 223: 12 |
 exantlandi. 266: 8 |
 exarmatam. 246: 9 |
 exarmatum. 240: 16 |
 exarserant. 263: 14 |
 exarsit in gaudia. 244: 14 |
 exasperare. 209: 2 |
 exasperat. 322: 13 |
 exaudiri. 219: 8 |
 exaudita. 232: 11 |
 excedendo. 243: 15 |
 excedere. 318: 19 |
 excedere gestit Rhenus in
 sua cornua. 210: 19 |
 excederes. 245: 11 |
 excederet. 235: 11 |
 excellens. 254: 6 | 258: 15 |
 excellentem. 156: 6 |
 excellere. 270: 9 |
 excellit. 300: 14 |
 excelsior. 263: 17 |
 excepete. 287: 19 |
 exceperint. 328: 11 |
 exceperit. 253: 14 |
 excepiimus. 330: 22 |
 excepit. 195: 8 | 199: 18 |
 exceptis. 243: 18 |
 excefferit. 238: 4 |
 exceffisse. 204: 12, 13 |
 exceffit. 204: 11 |
 excessu. 206: 17 |
 excidant. 137: 5 |
 excideret. 223: 24 |
 excidia. 173: 8 |
 excidium. 114: 10 | 319: 15 |
 329: 14 |
 excindunt. 137: 21 |
 excipere. 177: 18 | 319: 17 |
 excipiat. 277: 3 |
 excipiendas. 120: 19 |
 excipiendo. 275: 17 |
 excipit. 311: 5 |
 excisa, *plur.* 257: 20 |
 excisæ nationes. 166: 1 |
 gentes. 178: 14 |
 excisus. 341: 7 |
 excitabantur. 272: 2 |
 excitabatur. 302: 10 |
 excitantur. 158: 20 | 252:
 22 |
 excitare. 158: 5 |
 excitaret. 286: 25 |
 excitavit. 128: 10 | 253: 15 |
 excitasti. 294: 25 |
 excitatas. 287: 12 |
 excitavit. 286: 9 |
 excludunt. 224: 12 |
 exclusi, *plur.* 243: 18 |
 exclusit classe Oceanum.
 204: 18 |
 excogitati. 253: 18 |
 excogitavit. 272: 19 |
 excolamus. 298: 23 |
 excolas. 155: 9 |
 excolende. 312: 22 |
 excoluit. 180: 28 |
 excoluntur. 152: 3 |
 excubias. 247: 1 | 318: 17 |
 337: 20 |
 excubitis. 350: 17 |
 excusat. 329: 2 |
 excusati. 267: 13 |
 excusationem. 106: 3 |
 excussa. 347: 16 |
 excussit. 269: 12 |
 excuterent. 236: 17 |
 excutio. 313: 6 |
 execratione. 326: 21 |
 executione. 214: 32 |
 exedende, *sing.* 269: 11 |
 exegit. 196: 15 |
 exempla. 118: 11 | 219: 7 |
 246: 4 | 323: 28 |
 exempli. 316: 7 | 318: 6 |
 333: 11 |
 exemplis. 321: 20 |
 exemplo. 130: 4 | 176: 10 |
 247: 4 | 266: 10 | 270:
 12 | 318: 20 | 322: 13 |
 exemplum. 118: 20 | 191:
 4 | 248: 4 | 291: 19 |
 320: 20 | 324: 8 |
 exemptus. 206: 18 |
 exequenbaris agricolam. 317:
 16 |
 exequens. 264: 17 |
 exequi. 253: 20 | 270: 28 |
 273: 24 |
 exequiale. 342: 5 |
 exercendi studii. 157: 9 |

VOCABULORUM.

exercendis. 333: 14 |
 exercendum militum. 171: 18 |
 exercere. 142: 5 | 152: 21 | 294: 7 |
 exerceri. 241: 13 |
 exercet. 126: 17 | 128: 14 |
 exercita. 174: 13 |
 exercitam. 217: 20 |
 exercitatione. 114: 19 | in-stituenda juvenutis. 165: 7 |
 exercitia. 142: 21 | 159: 3 |
 exercitiis. 175: 6 | 177: 21 | 191: 10 | 213: 1 | 233: 9 |
 exercitiis. 190: 10 |
 exercitio inqualidus praedator. 172: 12 |
 exercitu. 114: 20 | 117: 2 | 138: 10 | 176: 12 | 204: 21 | 209: 27 | 212: 15 | 235: 22 | 237: 16 | 238: 7 | 265: 26 | 287: 15 | 340: 8 |
 exercitum. 204: 18 | 212: 23 | 214: 6 | 215: 18 | 221: 14 | 233: 22 | 235: 11 | 248: 5 | 257: 1 | 267: 22 | 269: 17 |
 exercitus, *sing. subst.* 132: 21 | 177: 6 | 206: 19 | 207: 6 | 212: 11 | 233: 18 | 214: 24 | 238: 1 | 242: 10 | 243: 17 | 264: 16 | 269: 19 | 270: 6 | 292: 18 | 293: 3 | 340: 3 | 343: 18 | *adj.* 318: 11 | *plur.* 120: 12 | 135: 10 | 175: 24 | 197: 1 | 198: 5 | 212: 13 | 221: 237: 10 | 239: 6 | 242: 4 | 260: 18 | 262: 1 | 263: 8 | 264: 12 | 266: 8 | 267: 28 | 270: 11 | 341: 18 |
 exercuit. 316: 16 | 330: 24 |
 exerentem. 160: 5 |
 exertiozem. 340: 2 |
 exeunt. 230: 6 |
 exeuntem. 270: 25 |
 exhalatio. 259: 13 |
 exhalatis, *nom.* 243: 13 |
 exhaustiendā, *sing.* 272: 24 |
 exhausti. 343: 3 |
 exhausta, *sing.* 166: 14 | 242: 23 | *plur.* 275: 16 |
 exhausta, *plur.* 284: 3 |
 exhausti labores. 350: 20 |
 exhibita, *sing.* 273: 18 |
 exhibueris. 350: 14 |
 exhortatione. 155: 16 |

exierunt. 260: 7 |
 exigebat. 332: 4 |
 exigendo. 194: 2 |
 exigit. 239: 1 | 323: 14 |
 exiguum. 118: 15 | 330: 12 |
 exiguus. 210: 15 |
 exilia. 349: 9 |
 exilium. 230: 5 |
 exiluit. 301: 23 |
 eximenda. 344: 8 |
 eximia. 272: 18 |
 eximia, *sing.* 119: 8 |
 eximiam. 286: 24 |
 exinanitis. 242: 23 |
 exinde. 116: 20 | 127: 18 | 136: 26 | 205: 25 | 262: 15 |
 exiltere. 150: 17 |
 existeret. 158: 9 |
 existimamus. 287: 1 |
 existimare. 255: 1 | 333: 1 |
 existimas. 238: 14 |
 existimat. 181: 8 |
 existimavit. 259: 5 |
 existimer. 303: 23 |
 existimes. 329: 8 |
 existimet. 151: 11 |
 existimo. 295: 14 |
 exitiales. 248: 3 |
 exitalibus. 284: 4 |
 exitio. 339: 14 |
 exitium. 211: 12 |
 exitu. 175: 8 | 253: 11 | 270: 27 | 272: 14 | 343: 9 |
 exitum. 248: 12 | 255: 14 | 345: 25 |
 exitus, *sing.* 236: 4 | 243: 8 | 259: 3 | 347: 28 | *plur.* 267: 29 |
 exolucere. 125: 3 | 192: 18 |
 exonerandam. 324: 9 |
 exonerandi. 228: 19 |
 exoptatus. 179: 19 |
 exordio. 210: 26 |
 exordium. 121: 10 | 139: 6 | 166: 17 | 201: 4 | 311: 23 |
 exoriente. 137: 11 |
 exornari. 150: 11 |
 exornare. 276: 19 |
 exornavimus. 226: 6 |
 exorsus. 283: 2 |
 exortus, *adj.* 284: 18 |
 expectabimus. 301: 8 |
 expectandum. 262: 15 |
 expectantes. 222: 7 | 339: 11 |
 expectantibus. 327: 13 |
 expectate. 193: 6 | 226: 20 | 326: 3 |
 expectasset. 33: 21 |
 expectat. 122: 13 | 217: 4 |

265: 20 | 276: 1 |
 expectata, *sing.* 265: 2 | *plur.* 252: 15 |
 expectatione. 154: 6 | 194: 8 | 225: 12 |
 expectationem. 125: 5 | 202: 5 | 217: 29 | 324: 26 |
 expectatus interitus. 346: 11 |
 expectes. 303: 29 |
 expecto. 210: 33 |
 expectatus. 243: 12 |
 expedienda. 293: 3 |
 expeditam. 346: 4 |
 expeditio. 205: 18 | 241: 15 |
 expeditione. 174: 16 |
 expeditionem. 247: 8 | 288: 4 |
 expeditiones. 128: 18 | 137: 7 | 169: 1 | 253: 16 | 261: 7 | 263: 6 |
 expeditionibus. 171: 11 | do-mita Germania. 195: 4 |
 expeditionis. 232: 20 |
 expendi. 324: 12 |
 expendit. 344: 14 |
 expensum. 154: 3 |
 experiamur. 176: 20 |
 experiar. 232: 16 |
 experiebaris. 257: 26 |
 experiebatur. 340: 11 |
 experiens. 317: 9 |
 experientissimos duces. 313: 10 |
 experientissimus belli. 267: 18 |
 experimenta. 316: 12 |
 experimento. 223: 9 |
 experimentum. 237: 10 |
 experior. 165: 2 |
 experiretur. 267: 5 |
 experiri. 177: 17 | 238: 2 | 302: 4 | 311: 18 |
 experiris. 321: 4 |
 experiundi, *ger.* 142: 24 |
 periculi. 179: 13 |
 experta. 349: 9 | 18 |
 expertes. 343: 24 |
 expertus. 197: 16 |
 expetebat. 336: 3 |
 expetenda. 191: 5 |
 expetendi. 322: 18 |
 expetent. 260: 2 |
 expetere. 347: 3 |
 experimus. 215: 15 |
 expertitas. 256: 17 | 328: 20 |
 expetitur. 328: 5 |
 expetitus. 226: 26 |
 expetivit. 119: 2 | 205: 19 |
 expetuntur. 302: 24 |
 expiarer. 271: 31 |
 expiatis, *nom.* 243: 13 | 11 |

INDEX

explendi. 337: 20 |
 explentur. 211: 24 |
 explet. 135: 3 | 272: 5 |
 explet. 328: 5 |
 expletus. 247: 5 |
 explicabitur. 172: 20 |
 explicare. 273: 10 |
 explicari. 238: 11 |
 explicatit aciem. 177: 23 |
 exploratis, *nom.* 139: 2 |
 exponere. 332: 17 |
 expolcere. 228: 4 |
 exposcerent. 284: 5 |
 exposceret. 176: 14 |
 expositi. 244: 5 |
 expositulari. 319: 7 |
 expressa. 311: 12 |
 exprimatur. 193: 21 |
 exprimendo. 271: 5 |
 exprimere. 303: 25 |
 exprobrabatur. 334: 14 |
 exquisito. 271: 2 |
 expugnasti. 105: 6 |
 expugnare, *plur.* 286: 10 |
 extare. 326: 27 |
 extat. 252: 1 | 341: 25 |
 extendenda. 276: 12 |
 extendere. 346: 3 |
 extendi. 238: 12 |
 extendis. 329: 11 |
 extenta. 269: 30 | 327: 8 |
 extensis. 214: 30 |
 externa. 328: 8 |
 externat. 325: 17 |
 exterrita. 325: 19 |
 extincta. 169: 2 | 298: 28 |
 349: 12 |
 extinctus. 246: 4 |
 extinctos. 115: 7 |
 extinctus. 336: 2 |
 extingueret. 258: 5 |
 extinxeras. 271: 28 |
 extinxerat. 244: 2 |
 extiterit. 211: 2 |
 extiterunt. 296: 1 |
 extitisse. 314: 6 |
 extitissent. 243: 9 |
 extollere. 288: 19 |
 extorques animo, *tibi impone*
ras. 258: 1 |
 extorqueri. 230: 2 |
 extorrem. 336: 20 |
 extorres. 273: 8 | 296: 7 |
 extra. 137: 9 | 241: 11 | 257: 10 | 322: 3 |
 extractum. 332: 6 |
 extrema, *sing.* 137: 14 | 207: 21 |
 extremus. 322: 3 |
 extremorum. 346: 10 |
 extrinsecus. 249: 18 |
 extrucone. 181: 5 |
 extructis. 214: 20 |
 extruendis. 222: 16 |

extruit. 209: 10 |
 extruxerat. 289: 13 |
 extruxit. 152: 17 |
 extulerat. 173: 5 |
 extulisti. 262: 16 |
 extulistis. 136: 26 |
 exuerunt. 289: 11 |
 exuitur. 347: 8 |
 exulantes. 298: 27 |
 exulem. 329: 20 |
 exules. 329: 20 |
 exultandi, *ger.* 252: 5 |
 exultans. 268: 6 |
 exultantes. 179: 21 | 236: 27 |
 exultantium. 251: 4 |
 exultat. 274: 12 |
 exultatio. 241: 6 | 302: 9 |
 exultatione. 226: 5 | 272: 4 |
 342: 2 |
 exulum. 290: 9 | 332: 5 |
 exundantis. 252: 2 |
 exutos. 246: 13 | 331: 7 |
 exurus. 348: 13 |
 exuvia. 332: 5 |
 exuviis. 139: 11 |

F.

Fabricandis. 221: 19 |
 fabricatos. 312: 23 |
 Fabricii. 317: 19 |
 fabula. 110: 7 |
 fabularum. 348: 5 |
 fabulæ. 241: 1 |
 fabulas. 132: 5 | 313: 4 |
 fabulosa, *sing.* 221: 5 |
 fabulosus. 194: 28 |
 fac. 249: 25 |
 facere. 156: 2 | 194: 10 |
 195: 19 | 213: 19 | 219: 6 | 286: 18 | 287: 1 | 294: 3 | 312: 7 | 317: 4 | 319: 6 |
 327: 6 | 350: 5 |
 facerem. 201: 1 |
 facerent. 240: 2 |
 faceres. 115: 2 | 293: 20 |
 318: 21 | 320: 5 |
 faceret. 176: 16 | 215: 1 |
 259: 13 | 286: 23 | 301: 21 |
 333: 13 |
 faces. 236: 1 |
 faciam. 112: 19 | 136: 21 |
 172: 15 | 191: 17 | 202: 8 |
 211: 3 | 312: 7 | 313: 18, 19 |
 343: 4 |
 faciamus. 252: 20 | 312: 14 |
 faciant. 128: 6 | 291: 14 |
 314: 16 |
 facias. 210: 11 | 247: 4 |
 faciat. 127: 2 | 193: 17 |
 265: 22 | 269: 23 | 300: 27 | 325: 15 |
 faciatis. 118: 12 |
 facie. 152: 5 |
 faciebas. 207: 7 | 318: 22 |
 faciebat. 342: 9 |
 faciem. 115: 21 | 286: 25 |
 292: 15 |
 facienda. 344: 13 |
 faciendi. 151: 12 |
 faciens. 301: 15 |
 facientes. 338: 10 |
 facienti. 206: 11 |
 facientia. 327: 11 |
 facies, *nom.* 338: 8 |
 faciet. 260: 1 |
 facile, *nom.* 240: 28 |
 286: 26 | *adv.* 115: 21 |
 121: 11 | 198: 3 | 199: 7 |
 207: 10 | 212: 25 | 227: 12 | 236: 13 | 248: 15 |
 256: 5 | 257: 8 | 259: 10 |
 269: 4 | 272: 3 | 275: 24 |
 290: 21, 28 |
 facilem. 291: 18 |
 faciles. 225: 3 | 267: 22 | 273: 22 | 322: 17 |
 facili. 130: 19 |
 facilior. 272: 24 | 297: 17 |
 facilis. 135: 16 | 265: 7 |
 10 | 269: 10 | 275: 18 | 327: 14 |
 facilitate. 132: 18 | 332: 13 |
 facilitatem. 269: 13 |
 facilius, *nom.* 197: 20 | 303: 25 | *adv.* 166: 8 | 323: 3 |
 facillimas. 297: 21 |
 facinorum. 211: 4 | 235: 17 |
 facinus. 213: 17 | 234: 10 |
 facio. 126: 4 |
 facis. 255: 4 | 263: 17 |
 270: 12 | 303: 9 |
 facit. 111: 7 | 119: 10 | 120: 7 | 166: 5 | 229: 11 |
 254: 28 | 264: 20 | 321: 6 |
 facius. 129: 4 | 198: 17 |
 255: 12 |
 faciundo. 210: 8 |
 faciunt. 253: 4 | 257: 11 |
 267: 24 |
 facta, *subst.* 123: 1 | 131: 13 | 153: 2 | 172: 17 |
 189: 2 | 204: 13 | 205: 17 | 245: 26 | 248: 27 | 254: 22 | 273: 9 |
 275: 5 | *adj. sing.* 253: 22 |
 275: 17, 25 | 212: 20 |
 271: 14 | *plur.* 129: 21 |
 217: 8 | 261: 28 | 344: 12 bis |

VOCABULORUM.

facti, *subst.* 196: 1 | 212: 2 |
facti fides. 338: 2 |
factione. 199: 5 |
factionis. 169: 16 | 177:
14 | 339: 23, 25 |
factis, *subst.* 112: 7 | 290:
26 |
factorum, *subst.* 254: 21, 26 |
288: 19 |
factu. 210: 25 |
factum, *subst.* 330: 5 | *adj.*
190: 6 | 195: 11 | 237:
23 | 269: 16 | 295: 29 |
320: 19 | 335: 14 | 345: 16 |
348: 10 |
factura, *sing.* 288: 24 |
facturi. 210: 28 |
facturus. 206: 17 | 337:
3 |
factus. 240: 11 | 295: 12 |
301: 10 | 303: 27 |
facultas. 271: 1 |
facultate. 141: 2 | 181: 4 |
255: 4 | 260: 11 | 300:
13 | 310: 11 | 321: 3 | 323:
9 |
facultatem. 155: 28 | 201:
6 | 210: 11 | 251: 7 | 296:
15 |
facultates. 276: 22 |
facundia. 288: 18 |
facundia. 232: 7 | 311:
13 |
facundiam. 310: 13 |
facundissimos. 313: 10 |
falces. 240: 13 |
Falerna. 321: 26 |
fallan. 202: 6 |
fallax. 120: 1 |
fallit. 136: 27 |
fallo. 143: 1 |
fallor. 129: 13 |
falsa. 300: 22 |
falsarum. 286: 5 |
falso, *nom.* 234: 21 | *adv.*
131: 19 | 195: 2 |
falsum. 244: 5 |
fama. 110: 7 | 190: 7 | 209:
10 | 271: 32 | 283: 8 | 292:
9 |
fama. 285: 5 | 333: 8 |
farnam. 132: 2 | 180: 2 |
243: 24 | 261: 13 | 317:
12 |
fame. 114: 16 | 136: 25 | 235:
4 |
famem in profundam ire.
114: 16 |
fames. 292: 20 | 331: 22 |
familia. 314: 13 | 320:
13 | Pinaria. 110: 9 |
familia, *sing.* 157: 17 | 203:
4 | 336: 18 | *plur.* 133:
6 |
familiam. 294: 13 |
familiar. 224: 14 |

familia murmur. blan-
dientes. 172: 7 |
familiaribus. 245: 19 | 323:
10 | 324: 11 |
familiaris. 318: 2 |
familia rissimum. 300: 16 |
familiaritatem. 300: 14,
29 |
familiaritatis. 294: 2 |
familiarium. 301: 1 |
familias. 191: 14 | 198:
24 |
famofa. 322: 4 | 329: 1 | *sup-*
plicia. 262: 22 |
fana. 152: 15 |
fandi. 253: 9 | 256: 24 |
fas. 121: 14 | 126: 3 |
152: 2 | 154: 24 | 157:
5 | 196: 9 | 202: 12 |
207: 4 | 223: 2 | 238:
23 | 255: 1 | 258: 3 | 268:
25 | 297: 8 | 315: 6 | 333: 1 |
336: 25 | 350: 4 |
falce. 338: 11 |
falces. 113: 1 | 197: 24 | 298:
26 | 317: 22 |
faldia. 302: 31 |
faltidio. 310: 11 | 332: 19 |
faltidium. 328: 4 |
faltigii. 314: 19 |
faltigio. 113: 7 |
faltigium. 131: 14 | 193: 10 |
203: 16 |
fata. 113: 6 | 199: 11 |
200: 5 | 203: 4 |
204: 3 | 226: 2 | 234:
4 | 238: 24 | 239: 12 |
312: 15 | 319: 10 | 325:
6 |
fatalem. 243: 7 |
fatali. 175: 16 | 195: 18 |
fatalis. 269: 28 |
fatear. 219: 5 |
fatearis. 344: 19 |
fateatur. 345: 8 |
fatebor. 283: 3 | 294:
14 |
fatendum. 330: 19 |
fateor. 142: 7 | 311: 7 | 345:
18 |
fateretur. 118: 10 | 327:
4 |
fateri. 344: 11 |
fateris. 327: 14 |
fateretur. 329: 3 |
fati. 211: 13 | 253: 17 |
fatigabas. 257: 23 |
fatigare. 325: 14 |
fatigarunt. 210: 5 |
fatigatum. 288: 6 |
fatis. 191: 1 | 345: 24 |
fatiscit. 343: 7 |
fato. 211: 6 | 214: 19 | 238:
23 | 322: 23 |
fatorum. 139: 4 | 173: 4 |
316: 10 | 319: 11 |

fatum. 116: 19 | 330: 4 | 333:
3 |
faucibus. 202: 19 | 253:
17 |
favent. 153: 7 |
favente. 129: 13 | 166: 6 |
350: 9 |
favere. 210: 32 | 245:
20 |
faver. 128: 2 | 131: 24 | 198:
22 |
faveris. 131: 13 |
favilla. 286: 9 |
favisset. 222: 11 |
favit. 275: 20 |
Favonius. 167: 8 |
favore. 143: 9 | 151: 10 |
211: 2 | 232: 15 | 271: 4 |
330: 4 |
favorem. 252: 20 | 294:
9 |
favis. 203: 10 | 347:
17 |
fausta. 302: 16 |
fautores. 150: 12 |
feceras. 117: 16 |
fecerat. 268: 14 | 273:
9 |
fecere. 131: 12 |
feceris. 192: 19 | 238:
14 |
fecerit. 277: 3 |
fecerunt. 121: 9 | 131: 4 |
251: 5 | 330: 5 |
feci. 294: 10 |
fecimus. 228: 4 | 345:
3 |
fecisse. 115: 19 | 153: 4 | 247:
20 | 333: 2 |
fecisset. 222: 18 |
fecisti. 113: 14 | 115: 17 |
117: 8 | 169: 13 | 192:
12 | 198: 3 | 209: 26 |
223: 15 | 228: 17 | 229:
22 | 248: 23 | 349: 6 |
350: 8 |
fecistis. 130: 4 | 138: 11 |
260: 10 |
fecit. 151: 1 | 196: 26 |
200: 1 | 203: 11 | 207:
3 | 208: 13 | 223: 3 | 227:
10 | 265: 15 | 302: 13 |
329: 2 |
fefelleris. 324: 26 |
fefellerunt. 268: 1 |
fefellisset. 214: 29 |
fefellit. 177: 1 |
felicem. 203: 13 | 333: 2 |
349: 10 |
felices. 225: 13 | 245: 4 |
272: 7 | 287: 17 | 326:
5 |
felici. 257: 5 |
felicitibus. 196: 8 |
felicior. 121: 16 | 193: 19 |
199: 16 | 254: 18 | 267: 17 |
113

INDEX

271: 27 | 276: 26 | 298: 23 |
310: 9 |
feliciores. 123: 12 |
felicis. 252: 17 |
felicissima. 253: 15 |
felicissime, *adverb.* 242: 8 |
felicissimis. 119: 22 |
felicissimum. 121: 10 |
felicissimus. 202: 21 |
felicitas. 130: 1 | 139: 3; 14 | 176: 2 | 177: 13; 26 | 179: 1 | 196: 17 | 203: 15 | 207: 12 | 215: 23 | 217: 17 | 229: 15 | 241: 21 | 264: 10 | 276: 1 | 301: 4 | 314: 17 | 325: 15 | 326: 2 | felicitas ingrata eos subterfuit. 211: 25 |
felicitate. 136: 21 | 138: 12 | 158: 6; 24 | 206: 17 | 229: 18 | 252: 10 | 314: 18 | 326: 4 |
felicitatem. 137: 4 | 138: 12; 20 | 178: 26 | 333: 2; 22 |
felicitati. 229: 10 | 269: 14 |
felicitatis. 120: 8 | 135: 17 *bis* | 136: 1 | 177: 1 | 220: 7; 13 | 226: 5 | 257: 17 | 276: 21 | 293: 11 | 311: 21 | 323: 21 | 344: 17 | impetu. 171: 6 |
felicitet. 208: 6 | 276: 12 | 349: 8 |
felicitum. 326: 16 |
felicius, *nom.* 229: 13 | *adv.* 259: 8 |
felix. 121: 14; 15 | 122: 13 | 167: 7 | 199: 16 | 212: 3 | 217: 23 | 229: 19 | 246: 1; 5 | 253: 10 | 256: 15 | 276: 4 | 312: 17 | 320: 1 | 350: 19 |
feracior. 312: 22 |
feralior. 349: 17 |
feralis. 273: 3 |
ferant. 193: 20 |
ferax. 156: 17 |
ferarum, *subst.* 133: 7 | *adj.* 287: 15 |
feras, *subst.* 119: 8 | *adj.* 116: 18 |
ferat. 327: 16 |
fercula. 322: 8 |
ferculorum. 350: 12 |
feræ. 343: 8 |
fere. 120: 10 | 121: 1 | 168: 12 | 173: 4 | 177: 26 | 220: 9 | 225: 3 | 233: 2 | 273: 3 | 324: 16 | 328: 8 |
ferebant. 261: 3 |
ferebantur. 179: 25 | 214: 7 |

ferebare. 115: 4 | 218: 20 |
ferebaris. 342: 8 | 349: 8 |
ferebas. 257: 22 *bis* |
ferebant. 342: 3 |
ferebat. 337: 23 |
ferebatur. 244: 14 |
ferenda. 304: 2 |
ferentes. 340: 9 |
feres. 230: 13 |
ferme. 210: 32 | 299: 24 |
feriatio ferro. 344: 16 |
ferina, *sing.* 248: 20 |
ferinis. 247: 23 |
ferire. 239: 2 | 341: 3 |
feris, *subst.* 158: 7 |
feritate. 158: 14 | 172: 6 |
feritatem. 204: 26 |
feritatis obstinatio. 137: 18 |
feriunt. 240: 21 |
ferocia, *subst.* 209: 14 | 210: 4 | 328: 22 |
ferocire. 209: 3 |
ferociret. 170: 16 |
ferocissimæ, *sing.* 166: 12 |
ferocissimis. 262: 17 |
ferocissimos. 195: 5 |
ferocissimus. 239: 18 |
ferox. 210: 18 | 237: 21 | 276: 17 |
ferratis. 266: 21 |
ferre. 195: 8 | 197: 26 | 215: 24 | 245: 15 | 269: 8 | 318: 18 | 327: 22 | 330: 18 | 336: 14 | 337: 13 | 343: 1 |
ferrentur. 344: 1 |
ferreo. 271: 20 |
ferret. 165: 4 | 171: 5 | 194: 6 | 211: 12 | 321: 16 |
ferreus. 266: 20 |
ferri, *nom.* 240: 9 | 257: 3 | 265: 25 |
ferro. 116: 19 | 215: 7 | 266: 8 | 269: 26 | 285: 16 | 286: 10 | 329: 17 | 338: 18 | 340: 15 | 346: 1; 5 |
ferrum. 240: 28 | 292: 1 | 336: 6 | 343: 7 |
ferr. 247: 5 | 331: 21 |
fertilem. 116: 14 |
fertilitate. 136: 23 |
ferrur. 229: 18 | 347: 27 |
ferventem Oceanum. 204: 17 | hostem. 269: 26 |
ferventibus. 216: 9 |
fervet. 272: 12 | 299: 11 |
fervidum. 137: 14 | Oceanum. 176: 11 |
ferunt. 170: 10 | 178: 28 | 216: 1 | 241: 1 | 252: 14 | 259: 9 | 261: 19 | 262: 19 | 286: 24 | 298: 18 | 301: 30 | 312: 13 | 325: 6 | 331: 17 | 341: 18 |
ferus, *equus.* 270: 17 |
festa. 228: 22 |
festa, *sing.* 144: 12 |
festi. 222: 9 |
fessis. 213: 21 | 243: 21 | 312: 11 |
festum. 215: 18 |
festus. 247: 5 | 268: 17 |
festa, *subst.* 190: 3 |
festina benevolentia poudus. 303: 24 |
festinandis. 347: 3 |
festinatio. 341: 1 |
festinant. 248: 12 |
festinantibus. 213: 24 |
festinare. 220: 5 |
festinas, *verb.* 329: 12 |
festinare. 343: 14 |
festinatione. 262: 15 |
festinatis, *nom.* 315: 18 | 347: 17 |
festinavit. 341: 22 |
festino. 172: 18 |
festis, *adj.* 110: 1 |
festivis. 271: 4 |
festos. 129: 17 | 290: 5 |
festum. 342: 10 |
fiat. 259: 1 |
fiat. 255: 18 |
fidam. 210: 21 |
fidorum. 348: 22 |
fide. 300: 19 | 320: 14 | 323: 9 |
fidei. 284: 8 | 285: 14 | 294: 27 | 300: 28 | 301: 29 | 320: 21 |
fidelior. 265: 1 |
fidelis. 258: 14 |
fideliūm. 299: 29 |
fidem. 212: 13 | 242: 7 | 247: 17 | 252: 9 | 262: 6 | 268: 29 | 304: 2 | 313: 14 | 320: 18 | 323: 4; 28 | 324: 4 | 325: 8 | 336: 1; 25 | 337: 8 | 350: 27 | fidem lubricam timore vinxisti. 192: 11 |
fideremus de exitu. 175: 8 |
fideret. 267: 8 |
fides. 171: 2 | 212: 9 | 261: 22; 26 | 262: 2 | 271: 22 | 344: 2 |
fidibus. 155: 19 |
fidissimarum. 288: 7 |
fiducia. 138: 6 | 139: 13 | 177: 13 | 214: 27 | 232: 17 | 242: 13 | 269: 16; 25 | 295: 16 | 300: 20 | 340: 18 |
fiduciæ. 118: 18 | 264: 20 | 269: 9 |

VOCABULORUM.

fiduciam. 125: 9 | 136: 11 | 178: 23 | 208: 18 | 265: 23 |
fidum. 117: 18 |
fieret. 254: 26 | 295: 8 |
fieri. 118: 11 | 123: 5 | 153: 10 | 190: 17 | 207: 1 | 219: 8 | 254: 20 | 256: 21 | 261: 9 | 276: 26 | 303: 26 | 315: 12 | 320: 25 | 344: 15 | 348: 19 |
figebamus. 299: 5 |
figmento. 300: 24 |
figurandi sermonis facultas. 271: 1 |
filiam. 190: 13 |
filii. 199: 3 | 323: 19 |
filiis. 316: 15 |
filio. 149: 17 | 168: 3 | 194: 10 | 243: 10 | 249: 4 | 263: 21 | 323: 22 | 325: 19 |
filiorum. 172: 6 | 228: 21 |
filios. 323: 25 | 324: 7 |
filium. 122: 12 | 191: 24 | 25: 6 | 192: 19 | 200: 1 | 204: 3 | 275: 15 | 314: 19 | 331: 15 | 336: 17 |
filius. 198: 21 | 200: 3, 5 | 208: 6 | 234: 18 |
fine. 131: 31 | 178: 24 | 192: 2 | 198: 19 | 207: 23 | 209: 21 | 247: 7 | 333: 12 | 343: 23 |
finem. 136: 21 | 350: 5 |
fines. 180: 22 | 224: 6 | 292: 18 |
fingendi. 119: 4 |
fingit. 122: 4 | 315: 2 | 341: 23 |
fingitur. 190: 8 |
finguntur. 112: 10 | 135: 13 |
finibus. 320: 4 |
finis. 272: 21 | 341: 10 |
finitimæ. 221: 10 |
finitum. 350: 1 bis |
finitur. 208: 5 |
finxere. 343: 16 |
finxisset. 347: 19 |
firmantis. 155: 25 |
firmas. verb. 337: 9 |
firmasti. 194: 9 |
firmata. 206: 8 |
firmaveras. 233: 11 |
firmior. 171: 16 |
firmissimas. 286: 20 |
firmissimo. 299: 20 |
firmissimus. 214: 14 |
firmitas. 170: 8 |
firmitate. 196: 20 |
firmitatem. 151: 20 | 210: 21 |
firmum. 228: 9 |
firmus. 212: 25 |

fisci. 217: 22 | 333: 8 |
fistula. 272: 13 |
fit. 118: 6 | 243: 3 | 298: 10 |
fiunt. 212: 29 |
fixerunt. 206: 14 |
flagitabit. 297: 23 |
flagitanti. 275: 22 |
flagitare. 321: 21 |
flagitarent. 284: 6 |
flagitia. 286: 4, 16 |
flagitii. 175: 5 |
flagitiis. 242: 5 | 286: 21 |
flagra. 336: 10 | 346: 17 |
flagrabant. 260: 24 |
flagrabit. 230: 11 |
flagrans. 298: 16 |
flagrantiora. 260: 2 |
flagrantibus. 116: 2 | 213: 22 |
flagrantissimas cupiditates. 258: 5 |
flagrantissimis. 252: 24 |
flagrate. 156: 16 | 178: 20 | 303: 11 |
flagravi. 294: 20 |
flamina. 214: 9 |
flamines. 342: 11 |
Flaminio. 150: 18 |
flammam. 294: 24 |
flammasti studia. 298: 28 |
flatibus spei excitasti. 294: 25 |
flatus, sing. 113: 16 | plur. 132: 17 | 316: 2 |
Flavia. 219: 1 | 230: 15 |
Flaviam. 220: 7 |
flebamus. 226: 25 |
flebat. 325: 19 |
fletere. 208: 21 | poplitem. 346: 3 |
fleunt. 159: 17 |
fledam. 331: 9 |
fente. 227: 2 |
feri. 207: 4 | 331: 15 |
feveras. 349: 14 |
flexibilis. 274: 14 |
flexu. 225: 4 |
flexum. 266: 19 |
flore. 204: 4 | 227: 18 | 274: 10 |
florem. 287: 7 | 321: 23 |
florens. 264: 16 |
florentem. 293: 13 |
florentes. 123: 11 |
florentia. 225: 3 | 230: 14 |
florentissimas. 285: 15 |
florenter. 149: 1 |
flores. 217: 14 |
floretere. 190: 7 |
florum. 167: 7 |
flos. 253: 22 |

flosculos. 271: 2 |
fluctibus. 149: 12 | 158: 9 | 160: 4 | 170: 16 | 171: 3 |
fluctuare. 245: 7 |
fluctus. 120: 10 | 176: 12 | 20 | 197: 10 | 198: 12 | 204: 20 | 215: 22 | 270: 27 | 272: 7 |
fluens. 174: 7 |
fluences. 321: 24 |
fluenti. 228: 3 |
fluere. 115: 5 | 264: 11 | 290: 19 |
fluitantes. 316: 2 |
fluitantia. 198: 11 |
flumina. 120: 19 | 136: 5 | 158: 15 | 159: 21 | 209: 15 | 225: 4 | 247: 14 | 328: 14 | 341: 8 |
flumine. 111: 15 | 205: 13 | 243: 5 | flumine bicorni greges merfantur, Rheno lavantur. 209: 18 |
fluminibus. 343: 18 |
fluminis. 208: 2 | 214: 2 | 288: 10 | 289: 2 | 339: 9 |
fluminum. 121: 8 | 130: 18 | 159: 16 | 178: 25 | 313: 3 | 333: 17 |
fluviorum. 287: 14 |
fluvium. 243: 20 | 339: 12 |
fluvius. 121: 4 | 210: 17 | 244: 1 | 339: 21 |
fluunt. 217: 27 |
fluxerunt. 229: 29 |
fluxisse. 156: 4 |
fluxissent. 229: 21 |
fluxit. 298: 1 |
fecunda. 263: 3 |
fecundatur. 298: 11 |
fecunditas. 207: 16 | 298: 3 |
fecda. 241: 21 |
fecdandi. 320: 24 |
fecdari. 244: 15 |
fecdata. 177: 30 |
fecdatus, imbre dies. 121: 2 |
fecderata. 221: 3 |
fecderape. 263: 13 |
fecderatus. 329: 6 |
fecdens. 328: 20 |
fecdiior. 345: 28 |
fecdiissimis. 242: 25 |
fecdum. 213: 17 | 225: 11 |
fecus. 199: 3 | 335: 12 |
fecminæ. 128: 15 | 287: 20 |
fecminarum. 286: 25 | 334: 12 |
fecminas. 296: 6 |
fecminis. 134: 14 |

I N D E X

foenoris. 125: 51
foetus. 119: 161
fonte. 310: 141
fontem. 191: 91 212: 61
290: 221
fontes. 121: 71 241: 11 in-
genui. 227: 81
fontis. 210: 151
fontium. 216: 131 217: 11
224: 61
fora. 289: 141 290: 41 327:
71 348: 71
fore. 192: 201 193: 71 237:
91 245: 211
forensium. 142: 181
forent. 138: 181 214: 171
fores. *nom.* 134: 141 297:
11 300: 311
foret. 149: 91 247: 211
292: 181 300: 81 330:
21
forti. 142: 201 217: 261
fortis. 252: 41 276: 181 285:
11 328: 101 337: 91
forma. *nom.* 191: 281 213:
51 161 261: 191 312: 171
314: 211 315: 111 emen-
dator. *egregia.* 273: 151
formæ. 193: 201 204: 71
286: 241
formam. 237: 51
formare. 293: 161
formares. 192: 31
formarint. 211: 91 322:
141
formas. *nom.* 287: 21
formidinem. 241: 171 319:
81
formidines. 289: 61
formido. 267: 161 268:
21
formidolosa. 265: 241
formula. 223: 131
foro. 142: 61 143: 41
fors. 268: 231
fortitan. 295: 51
fortasse. 112: 21 132: 31
149: 111 158: 241 172:
11 176: 201 194: 221 195:
161 334: 61 346: 31
forte. *adv.* 156: 61 158: 111
217: 291 242: 61 249: 31
287: 111
fortia. 287: 231
fortibus. 290: 261
fortior. 208: 171
fortiorem. 264: 211
fortiores. 128: 151
fortis. 243: 251
fortissimarum. 112: 91
fortissime. *nom.* 233: 71
fortissimi. 118: 51 151: 51
154: 181 270: 201 347:
51
fortissimo. 263: 41
fortissimorum. 159: 191

fortissimum. 247: 41 269:
31
fortissimus. 319: 161
fortiter. 113: 141 193: 11
317: 21 349: 81
fortitudine. 114: 31 204:
51 314: 201
fortitudinem. 192: 71 297:
21 345: 21
fortitudini. 256: 81
fortitudinis. 287: 41
fortitudo. 138: 241 191: 291
213: 71 265: 131 272: 181
231
fortium. 128: 21
fortius. *adv.* 345: 241
fortuira. *sing.* 131: 151 230:
101
fortuitæ. 220: 131
fortuitis. 298: 201
fortuito. *nom.* 291: 81
fortuna. 112: 241 119: 111
130: 161 136: 61 138: 181
155: 31 194: 151 203: 21
81 191 210: 61 215: 231
222: 181 238: 221 247:
251 254: 181 256: 111 259:
41 268: 191 285: 211 303:
301 322: 241 323: 91
326: 161 329: 21 343:
161 345: 31
fortuna. *sing.* 117: 101 120:
81 131: 131 179: 151 193:
31 194: 181 196: 151 203:
241 211: 61 241 236: 121
242: 191 256: 131 257:
111 268: 41 270: 81 300:
271 301: 81 314: 211 316:
131 317: 51 331: 121 *plur.*
133: 31 288: 141
fortunam. 177: 131 289: 111
333: 31 344: 191 345:
111 346: 121
fortunarum. 269: 31 331:
81
fortunæ. 139: 51
fortunata. 207: 131 299:
141
fortunatissimam. 217: 51
fortunatorum. 205: 231 298:
181
fortunatissimi. *sing.* 138:
111
fortunatus. *nom.* 276: 71
fortunatus. 193: 171
fortunis. 223: 141
forum. 208: 201 217: 91
fossa. 235: 251
fossas. 339: 171
fovendæ. *sing.* 139: 81
fovendis. 158: 251
fovetur. 312: 241
fovi. 294: 221
fractæ. 268: 101 voces tu-
barum. 338: 181
fracti. 267: 201

fractis. 242: 181
fractus. 128: 131
fræna. 286: 221 335: 51
fragmenta. 332: 191
fragoris. 268: 121
Franci. 209: 101 262: 241
Francia. 205: 51 208:
101
Francis. 131: 61 179: 11
Francorum. 178: 141 178:
71 192: 81 204: 241
Francos. 129: 211
Francum. 248: 201
Francus. 180: 281
frangendis vitiiis constitutæ
leges. 276: 201
frangeretur. 209: 241
frater. 131: 241 138: 21 212:
71 254: 41 275: 181 340:
21
fraterna. 195: 211
fraternitas. 222: 131
fraternitati. 221: 101
fraternitatis. 131: 161 181:
71
fraterno. 143: 221 217: 31
fraternum. 117: 181
fraude. 113: 141 195: 31 197:
131
fraudent. 111: 81 138: 31 275:
191 301: 151 331: 151
fratres. 118: 61 121: 161 130:
91 131: 121 220: 211 221:
71
fratri. 119: 71
fratribus. 274: 261
fratris. 285: 51 286: 191
fratrum. 222: 21 275: 91
346: 191
fraudari. 271: 291
fraude. 259: 61
fraudem. 215: 51
fraudes locorum. 171: 191
fregissent. 322: 11
fregisti. 240: 271
fregit. 256: 261
fremitus. 272: 101
fredebant. 271: 191
frequens. 214: 151
frequentabant. 296: 31
frequentando. 122: 51
frequentaret. 285: 111
frequentari. 158: 81 289: 161
290: 51
frequentat. 172: 121
frequentatio. 157: 91
frequenter. 123: 111 338:
11
frequentes. *nom.* 199: 141
290: 101
frequentia. *subst.* 143: 111
195: 71
frequentiam. 144: 151
frequentissime. *adv.* 217:
121
freta. *sing.* 267: 151
freti.

VOCABULORUM.

freti, plur. 242: 14 |
 fretis, *subst.* 169: 16 |
 fretum, *subst.* 120: 11 | *adj.*
 210: 6 |
 frigere, 259: 15 |
 frigidum, 217: 1 |
 frigore, 328: 17 |
 frigoribus, 312: 24 |
 frigorum, 132: 16 |
 Frisius, 172: 12 |
 frons, 269: 24: 30 | 340:
 18 |
 fronte, 113: 7 | 180: 4 | 204:
 9 | 243: 4 | 343: 5 |
 frontem, 226: 18 | 238: 11 |
 frontibus, 252: 2 |
 frontis, 271: 2 |
 frontium imago, 341: 25 |
 Fronto, 176: 4 |
 fruatur, 290: 16 |
 fructibus, 292: 21 | 298: 7 |
 313: 3 | 322: 10 |
 fructu, 223: 22 | 237: 5 |
 fructum, 256: 4 | 274: 25 |
 fructuosa, *sing.* 276: 4 |
 fructus, *sing.* 160: 9 | 271:
 33 | 240: 25 | *plur.* 119:
 27 | 129: 2 | 131: 1 | 154:
 8 | 227: 19 | 252: 14 | 257:
 19 | 261: 8 | 272: 16 | 297:
 28 | 298: 4 |
 fructuum, 253: 23 | 276: 19 |
 298: 9, 11 |
 fruendi, 277: 2 |
 fruendum, 275: 9 |
 fruenter, 274: 3 |
 fruenteris, 194: 8 |
 frugalitatis, 321: 20 |
 fruges, 227: 17 |
 frugum, 136: 25 | 174: 6 |
 225: 9 | 229: 22, 26 |
 frui, 318: 16 |
 fruimini, 241: 20 |
 fruimur, 123: 13 | 169: 9 |
 180: 12 | 209: 5 | 252:
 6 |
 fruitur, 131: 2 | 220: 7 | 275:
 9 |
 fruiturus, 205: 25 |
 frumenta, 289: 4 | 293: 9 |
 298: 19 |
 frumentaria res, 337: 22 |
 frumenti, 293: 7 |
 frumentis, 292: 22 |
 frustra, 347: 21 |
 frustra, 119: 15 | 170: 4 |
 213: 11 | 243: 22 |
 frustrando, 343: 11 |
 frustrari, 210: 1 |
 fucatis, *nom.* 297: 16 |
 fucis, 259: 25 |
 fuderunt, 334: 10 |
 fudit, 121: 7 |
 fuerant, 178: 1 | 223: 13 |
 245: 12 | 255: 5, 10 |
 fueras, 197: 16 |
 fuerat, 173: 2, 10 | 196:
 24 | 197: 20 | 206: 18 |
 211: 17 | 212: 7 | 224:
 1, 8 | 265: 14 | 320: 2 |
 347: 23 |
 fuere, 135: 12 | 137: 1 | 214:
 3 | 249: 9 |
 fuerint, 212: 22 | 229: 23 |
 246: 1 | 302: 24 | 344:
 12 |
 fueris, 112: 23 | 178: 6 | 310:
 9 |
 fuerit, 150: 17 | 157: 9 |
 173: 1 | 176: 2 | 196: 9 |
 206: 7 | 230: 2, 3 | 259:
 4 | 271: 8 | 273: 15 | 337:
 3 | 339: 2, 12 | 345: 21 |
 350: 4 |
 fuerunt, 235: 19 | 272: 17 |
 286: 15 | 299: 13 | 339:
 6 |
 fuga, 170: 5 | 195: 20 |
 267: 11, 14 | 269: 21,
 26 | 270: 26 |
 fugæ, 177: 8 | 210: 1 |
 fugam, 178: 10 | 236: 18 |
 337: 12 | 345: 4, 6 | 346:
 9 |
 fugati, 302: 2 |
 fugas, *nom.* 289: 6 |
 fugati, *plur.* 243: 17 |
 fugatis, *nom.* 239: 8 |
 fugatum, 211: 14 |
 fugere, *præter.* 198: 12 | *in-*
fin. 207: 6 | 341: 1 |
 fugeret, 115: 1 | 177: 18 |
 fugerunt, 345: 26 |
 fugiebant, 341: 7 |
 fugiendam, 211: 11 |
 fugiendi, 269: 24 |
 fugiens, 177: 20 | 345: 1 |
 fugiente, 174: 19 |
 fugientis, 328: 21 |
 fugio, 342: 22 |
 fugit, 233: 20 | 337: 3 |
 fugitiva, 326: 1 |
 fugitivis, 329: 17 | 331: 5 |
 fugitivo, 347: 8 |
 fugitivum, 336: 20 |
 fugiunt, 267: 13 | 343: 9 |
 fuisse, 333: 23 | 343: 10 |
 344: 16 | 346: 12 |
 fuisset, 228: 4 |
 fuissent, 214: 28 | 239: 26 |
 261: 20 |
 fuisset, 111: 3 | 118: 15 | 327:
 4 | 337: 23 |
 fuisti, 176: 11 | 321: 2 |
 fuit, 114: 3 | 117: 18 | 131:
 28, 30 | 134: 19 | 136: 25 |
 144: 17 | 334: 16 *bu* |
 336: 11 |
 fulgens, 167: 3 |
 fulgentia, 274: 20 |
 fulget, 270: 17 |
 fulgor, 113: 2 | 213: 8 | 245:
 17 | 255: 9 |
 fulmen, 175: 17 | 177: 17 |
 328: 12 |
 fulmina, 127: 12 |
 fulminantem, 160: 3 |
 fulmine, 240: 22 |
 fulmineus miles, 257: 4 |
 fulserunt, 274: 5 |
 fultum, 203: 24 |
 fultus, 212: 4 |
 Fulvius Nobilior, 150: 18 |
 fumantes, 346: 16 |
 funalibus, 342: 13 |
 functæ, *plur.* 272: 23 |
 fundamenta, 151: 13 | 191:
 8 | 210: 20 |
 fundamentorum, 158: 20 |
 fundamentum, 258: 16 |
 fundata, 256: 10 |
 fundebant, 267: 1 | 341: 10 |
 fundere, 236: 24 | 295: 15 |
 fundis, *nom.* 236: 2 |
 fundit, 127: 14 |
 funditus, 117: 14 | 196: 20 |
 219: 2 | 238: 21 | 263: 1 |
 funditus sincera, 262: 8 |
 fundo, 332: 17 |
 funebres naniæ, 342: 5 |
 funebres, 347: 11 |
 funeris, 271: 31 |
 funeribus, 329: 1 | 339: 16 |
 funerum, 136: 25 |
 funestam, 258: 26 |
 funestior, 349: 16 |
 funestum, 346: 19 |
 funguntur, 119: 20 | 135: 19 |
 funibus, 338: 4 |
 funus, 319: 14 |
 furentes, 291: 25 |
 furentis, 330: 22 |
 furicifi, 348: 27 |
 furiosus, 246: 2 |
 furit, 137: 20 |
 furor, 271: 18 |
 furore, 114: 9 | 137: 7 | 160:
 2 | 178: 23 | 291: 27 | 326:
 23 |
 furorem, 268: 1 | 287: 11 |
 335: 12 |
 furores, 349: 9 |
 furori, 259: 23 |
 furoris, 262: 25 |
 furtivum, 331: 11 |
 furtum, 288: 20 | 336: 24 |
 fusa, 177: 28 | 276: 14 |
 fusæ, 264: 4 |
 fuscare, 312: 7 |
 fusi, 236: 19 |
 futilis, 267: 4 |
 futura, *sing.* 249: 29 | 265:
 21 | *plur.* 211: 26 |
 futura, 111: 1 | 226: 5 |
 futurarum, 316: 22 |
 futuri, 229: 1 | 252: 7 | 262:
 21 | 265: 2 | 293: 11 |
 futuris, 116: 4 | 133: 10 |
 m

I N D E X

futuro. 229: 11 |
 futurorum. 152: 24 |
 futurum. 115: 17 | 172: 3 |
 170: 6, 24 | 210: 25 | 229:
 6, 8 | 234: 5 | 317: 7 |
 348: 18 |
 futurus. 319: 16 | 320: 25 |
 346: 19 |

G.

Gabinios. 295: 10 |
 galea. 270: 17 |
 galeam. 193: 15 |
 Galieno. 173: 2 |
 Galli. 154: 28 |
 Gallia. 115: 9 | 221: 16 |
 330: 16 | 331: 2 |
 Gallicani. 223: 13 |
 Gallicanis. 175: 3 | 222:
 9 |
 Gallicis. 329: 9 |
 Gallico. 179: 10 |
 Gallia. 114: 10 | 128: 22 |
 205: 7 | 220: 20 | 221:
 15 | 286: 9 | 301: 5 | 343:
 3 |
 Galliarum. 149: 4, 16 |
 172: 10 | 260: 18 | 276:
 14 | 350: 21 |
 Gallias. 116: 11 | 169: 13 |
 175: 1 | 194: 29 | 220:
 24 | 222: 7 | 247: 6 |
 285: 3, 22 | 311: 4 | 319:
 15 |
 Gallis. 123: 4 |
 Gallis. 275: 22 |
 Gallus. 349: 16 |
 Gallorum. 285: 16 |
 Gargara. 316: 6 |
 gaudeas. 192: 18 |
 gaudeat. 217: 7 |
 gaudebat. 340: 3 |
 gaudens. 291: 8 |
 gaudent. 130: 19 | 168: 7 |
 252: 5 | 276: 23 | 318:
 7 |
 gaudentibus. 290: 4 | 301:
 27 |
 gaudentium. 190: 7 | 288:
 2 |
 gaudeo. 126: 3 |
 gaudere. 245: 18 | 326: 4 |
 gauderet. 273: 7 |
 gaudet. 248: 7 | 249: 4 |
 254: 14 | 293: 16 |
 gaudia. 194: 7 | 244: 13 |
 275: 19 | 302: 11 |
 gaudiis. 179: 13 | 227: 1 |
 230: 11 | 252: 11 | 350:
 18, 21 |
 gaudio. 131: 4 | 134: 1, 15 |
 135: 2 | 143: 9 | 156: 17 |

179: 21, 24 | 199: 19 |
 226: 25 | 236: 27 | 271:
 6, 33 | 325: 20 | 341: 17 |
 349: 8 |
 gaudiorum. 219: 9 | 226:
 4 | 251: 3 | 312: 6 | 342:
 9 |
 gaudium. 272: 12 | 283: 5 |
 311: 9 | 341: 23 |
 Gaurano. 313: 8 |
 Gellis. 138: 2 |
 gelu. 205: 12 | 209: 7 | 275:
 10 | 297: 2 |
 gemetes. 260: 5 |
 gemina, *nom.* 119: 17 | 159:
 21 | 240: 4 |
 geminae. 323: 19 |
 geminam. 348: 18 |
 geminarent. 154: 1 |
 geminato. 119: 14 | 134:
 7 |
 geminarum. 215: 21 |
 gemini. 118: 8 | 121: 17 |
 125: 6 | 126: 13 | 130: 9 |
 139: 4 |
 geminis. 313: 13 |
 gemino, *nom.* 130: 17 | 138:
 23 |
 geminos. 262: 22 | 344:
 3 |
 geminum. 131: 20 |
 gemis. 334: 17 |
 gemitu. 195: 19 | 246: 10 |
 gemitus, *plur.* 268: 11 | 335:
 3 |
 geminarum. 270: 18 | 313:
 4 |
 geminas. 348: 14 |
 geminis. 193: 15 | 299: 2 |
 321: 26 | 323: 7 | 329: 4 |
 348: 9 | vitium. 167: 8 |
 gener. 199: 2 | 200: 7 |
 genera. 248: 23 |
 generavit. 204: 4 |
 genere. 138: 18 | 141: 2 |
 165: 5 | 302: 22 |
 geneti. 234: 21 | 249: 26 |
 284: 18 |
 generis. 110: 10 | 112: 6 |
 116: 19 | 127: 3 | 135: 21 |
 139: 7 | 149: 1 | 180: 6,
 8 | 190: 23 | 191: 4 | 194:
 27 | 203: 2 | 238: 19 | 260:
 1 | 296: 7 | 299: 12 | 302:
 22 | 329: 14 |
 genero. 212: 8 |
 generum, *masf.* 139: 8 | 190:
 20 | 191: 25 | *neut.* 193:
 11 |
 genitorem. 205: 24 |
 genitos. 126: 15 |
 Genobon. 119: 1 |
 gens. 120: 1 | 131: 5 | 137:
 20 | 169: 2 | 220: 18 |
 lubrica. 247: 17 |
 geare. 119: 2 |
 gentes. 116: 18 | 137: 8 |
 138: 6 | 178: 14 | 179:
 12 | 220: 20 | 264: 3 | 274:
 16 | 287: 10, 19 | 328:
 13 |
 genti. 248: 2 |
 gentibus. 113: 6 | 119: 17 |
 136: 26 | 178: 14 | 191:
 4 | 195: 3 | 199: 12 | 203:
 21 | 204: 24 | 208: 3 | 312:
 23 | 313: 5 | 315: 6 | 350:
 7 |
 genus. 118: 20 | 192: 11 |
 208: 11 | 210: 9 | 297:
 2 |
 genium. 111: 4 | 112: 5 |
 123: 3 | 128: 15 | 135: 1 |
 159: 12 | 168: 13 | 173: 7 |
 176: 3 | 180: 2 | 191: 30 |
 197: 17 | 249: 16 | 274:
 8 | 287: 16 | 314: 9 |
 genu. 288: 12 |
 genua. 295: 19 | 297: 4,
 20 |
 genuerit. 211: 8 |
 genui. 217: 25 |
 genuit. 314: 18 |
 genus. 142: 10 | 213: 1 |
 286: 17 | 297: 10 |
 geram. 347: 28 |
 geramus. 276, 25 | 324: 19 |
 gerant. 256: 20 |
 gerenda. 317: 2 |
 gerendarum. 128: 20 |
 gerendi. 176: 6 |
 gerendis. 199: 12 |
 gerendum. 114: 15 |
 gerere. 258: 22 | 270: 11 |
 gererem. 125: 10 |
 geritur. 254: 23 |
 germana, *plur.* 343: 15 |
 germani, *plur.* 130: 9 |
 Germania. 195: 4 | 285:
 23 |
 Germaniam. 116: 7 | 117:
 14 | 137: 15 |
 Germanica, *plur.* 118: 2 |
 129: 18 |
 Germanicum, *adj.* 247: 11 |
 Germaniae. 167: 17 | 247:
 7 |
 germanitas. 131: 15 |
 Germanorum. 205: 11 |
 Germanos. 221: 11 |
 germen. 253: 21 |
 germine plebeio. 191: 11 |
 gerunt. 144: 10 |
 geruntur. 120: 7 | 350: 10 |
 Geforiacensi. 176: 11 |
 Geforiacensibus. 169: 15 |
 gesserant. 240: 9 |
 gessere. 169: 7 |
 gesseris. 193: 1 |
 gessi. 150: 8 |
 gessisti. 256: 6 | 285: 1 | 319:
 2 |

VOCABULORUM.

gestit. 204: 6 | 235: 15 |
 gesta, *nom.* 129: 21 | 169: 8 |
 270: 29 | 288: 18 | 314: 2
 5 | 348: 6 | 350: 9 |
 gesta. 159: 19 | 271: 32 |
 gestantibus. 344: 1 |
 gestantis. 244: 15 |
 gestatum. 249: 2 | 288: 16 |
 350: 25 |
 gestas, *nom.* 112: 11 | 232: 2 |
 gestiente. 301: 12 |
 gestientis. 251: 4 |
 gestiret. 195: 9 |
 gestis, *nom.* 205: 21 | 264: 9 | 268: 29 | 303: 12 | 337: 2 |
 gestit. 210: 19 | 219: 6 |
 gestivit. 245: 15 |
 gestorum. 253: 2 |
 gignendo. 298: 10 |
 glacie. 321: 26 |
 glacies. 132: 12 *bis* |
 gladiatoria desperatione. 340: 16 |
 gladiatoris. 348: 27 |
 gladii. 240: 4 | 17: 20 | 268: 11 |
 gladiis. 236: 2 | 240: 3 | 299: 18 | 341: 3 |
 gladio. 243: 25 | 334: 6 |
 gladios. 239: 1 | 240: 24 | 246: 7 | 292: 3 |
 gladium. 346: 13 |
 gladius. 240: 10 | 241: 2 | 333: 21 | 343: 7 |
 glaucis. 333: 17 |
 Glaucis. 157: 14 |
 globis. 238: 17 |
 globo. 341: 1 |
 glomerantur. 339: 20 |
 gloria. 115: 8 | 139: 14 | 144: 4 | 154: 14 | 246: 1 | 262: 9 | 17 | 316: 12 | 318: 5 |
 gloriabantur. 261: 5 |
 gloria. 112: 5 | 152: 1 | 169: 4 | 174: 4 | 203: 18 | 221: 10 | 242: 7 | 271: 15 | 275: 20 | 285: 7 | 286: 17 | 290: 26 | 298: 15 | 330: 8 | 338: 12 |
 gloriam. 113: 10 | 114: 8 | 117: 11 | 143: 4 | 155: 8 | 176: 8 | 178: 18 | 190: 10 | 210: 10 | 248: 7 | 263: 2 | 271: 28 | 315: 9 | 329: 22 | 333: 9 |
 gloriam. 269: 13 |
 gloriare. 178: 16 |
 gloriarum. 166: 16 | 174: 16 |
 gloriarum templum. 150: 13 |
 gradibus. 249: 5 |
 glorias. 212: 6 | 288: 19 |
 gloriosa. 217: 3 | 313: 13 |
 gloriosam. 143: 22 |

gloriat. 220: 23 |
 gloriosus. 245: 13 |
 glorietur. 261: 13 |
 gloriosi triumphalibus. 275: 6 |
 gloriosa. 297: 14 |
 gloriosa. 226: 25 |
 gloriosam. 205: 9 | 320: 18 |
 gloriose, *adv.* 233: 17 |
 gloriosissima. 285: 5 |
 gloriosus. 293: 18 | 295: 21 |
 Gomphensum. 236: 9 |
 Gomphos. 236: 5 |
 Gotthi, *plur.* 137: 20 |
 Gottho. 174: 1 |
 Gotthorum. 137: 22 | 202: 18 |
 Gotthos. 328: 19 |
 Gotthus. 319: 12 | 337: 19 |
 Gracchi. 198: 24 |
 gradibus. 133: 14 | 203: 15 | 249: 8 |
 gradu. 131: 14 | 203: 4 | 249: 7 | 261: 18 | 269: 26 | 270: 8 | 300: 30 | 326: 11 | 340: 9 | 17 |
 gradum. 243: 4 | 258: 19 | 262: 16 | 294: 21 | 296: 14 | 302: 29 | 316: 11 | 318: 14 | 327: 10 | 342: 7 |
 gradus. 269: 10 |
 Graci. 119: 15 |
 Gracia. 151: 2 | 248: 15 | 288: 18 |
 Gracia. 235: 8 |
 Graciam. 179: 2 |
 Gracos. 214: 15 |
 Graculos. 236: 6 |
 graminum. 331: 17 |
 grandævum. 292: 27 |
 grandifera. 253: 23 |
 grandines. 195: 16 |
 grassantibus. 136: 25 |
 grata. 143: 9 | 212: 28 | 213: 8 | 272: 22 |
 grates. 134: 2 |
 grati. 303: 33 | 304: 4 |
 gratia. 213: 4 | 253: 9 | 261: 9 | 271: 30 | 274: 22 | 291: 17 | 303: 13 | 35 | 355: 19 | 332: 21 |
 gratia. 113: 5 | 144: 11 | 265: 4 |
 gratiam. 199: 1 | 251: 6 | 268: 20 | 274: 6 | 275: 16 | 276: 6 | 301: 15 | 320: 1 | 329: 9 | 345: 10 |
 Gratiane. 346: 15 |
 Gratiani. 330: 19 | 334: 8 |
 Gratianus. 334: 8 |
 gratias. 111: 5 | 225: 2 | 190: 12 |

22 | 217: 21 | 219: 5 | 13 | 223: 15 | 225: 10 | 283: 2 | 11 | 284: 24 | 293: 18 | 19 | 311: 15 |
 gratificemini. 292: 8 |
 gratiis. 220: 12 |
 gratiora. 212: 28 | 256: 2 |
 gratissima. 269: 2 |
 gratissimum. 206: 6 |
 gratos. 228: 3 |
 gratuitas. 297: 20 |
 gratuito, *adv.* 295: 12 |
 gratulabamur. 191: 13 |
 gratulabatur. 221: 5 |
 gratulandum. 181: 3 | 269: 14 |
 gratulantes. 342: 13 |
 gratulantur. 179: 15 |
 gratulare. 211: 7 |
 gratulari. 169: 11 | 229: 21 |
 gratulatio. 227: 2 | 235: 6 | 237: 3 | 271: 7 | 275: 15 |
 gratulatione. 191: 21 | 219: 15 |
 gratulationem. 227: 4 |
 gratulationes. 252: 22 | 272: 16 |
 gratulationi. 169: 12 | 273: 5 |
 gratulationis. 166: 17 | 190: 9 | 219: 10 |
 gratulatur. 172: 15 | 331: 14 |
 gratulatus. 116: 11 |
 grateris. 223: 6 |
 gratum. 158: 1 |
 gravaris. 347: 28 |
 gravare. 228: 20 | 257: 7 |
 gravatur. 298: 20 |
 gravatus. 297: 17 |
 grave. 344: 25 |
 gravem. 267: 10 |
 graveris. 160: 9 |
 graves. 259: 1 | 268: 11 | 293: 5 | 334: 13 |
 gravi. 214: 19 |
 gravibus. 266: 21 |
 gravior. 158: 11 | 239: 7 | 265: 20 |
 graviora. 222: 3 | 349: 14 |
 graviorem. 326: 18 |
 graviores. 259: 1 |
 gravis. 254: 1 | 328: 22 |
 gravissima. 143: 22 | 292: 20 |
 gravissimas. 211: 33 | 316: 20 |
 gravissimi. 261: 27 |
 gravissimis. 272: 18 |
 gravissimo. 294: 5 |
 gravissimum. 303: 24 | 330: 5 |
 gravitas. 204: 9 | 234: 12 |

I N D E X

gravitate. 258: 9 | 273: 23 |
 gravitatem. 155: 5, 27 |
 gravitatis. 180: 4 | 193: 4 |
 302: 8 |
 graviter. 223: 1 | 239: 25 |
 242: 21 | 271: 17 | gravi-
 ter affectis subvenire. 220:
 15 |
 gravium. 287: 21 |
 gravius, *nom.* 238: 13 | *adv.*
 260: 4 | 349: 1 |
 gregariis. 299: 27 |
 greges. 209: 18 |
 gregibus. 133: 16 | 113:
 3 |
 gregum. 119: 16 |
 gremio. 129: 2 | 215: 14 | 317:
 21 |
 gremium. 195: 8 |
 gressus. 266: 1 |
 gubernacula. 168: 1 | 191:
 14 | 198: 11 |
 gubernaculis. 113: 16 | 176:
 7 | 197: 9 | 250: 1 | 269:
 3 | 312: 11 |
 gubernandæ. 149: 7 |
 gubernat. 127: 9 | 227: 10 |
 256: 23 |
 gubernator. 196: 5 |
 gubernetis. 119: 13 |
 gulæ. 322: 1 | 332: 12 |
 Guntiensem transitum. 166:
 14 |
 gurgite. 158: 13 | 243: 23 |
 gurgitibus. 209: 6 | 237:
 20 | 270: 25 | 339: 23 |
 gurgitum. 210: 20 |
 gustu. 290: 3 |
 gymnasia. 290: 4 | 327:
 8 |
 gymnasiis. 321: 20 |
 Gypedes. 138: 1 |

H.

Habeam. 310: 19 |
 habeamur. 154: 9 |
 habeant. 328: 4 |
 habeas. 215: 13 | 322: 25 |
 habeat. 181: 8 | 253: 12 |
 264: 14 |
 habeatis. 199: 15 |
 habeatur. 203: 1 |
 habebantur. 267: 3 |
 habebat. 262: 26 | 323: 24 |
 335: 7 |
 habebatur. 296: 20 | 333:
 3 |
 habebit. 220: 7 | 316: 9 |
 habemus. 112: 1 | 155: 6 |
 223: 17 |
 habenas. 198: 1 |
 habenda. 168: 19 |
 habendi. 276: 23, 24 | 331:

22 | 333: 12 |
 habent. 138: 8 | 228: 20 |
 252: 5, 11 | 254: 11 | 261:
 4 | 268: 15 |
 habeo. 141: 1 | 249: 10 |
 habere. 194: 21 | 203: 25 |
 212: 15, 23 | 213: 19 | 338:
 1 |
 haberemus. 178: 27 | 223:
 13 | 226: 6 | 321: 4 |
 haberent. 275: 2 |
 haberet. 267: 23 | 269: 22 |
 habes. 160: 7 | 203: 6 | 233:
 5 | 259: 18 | 294: 27 |
 295: 1 |
 habet. 120: 11 | 194: 15 |
 208: 16 | 219: 8 | 249:
 22 | 265: 19 | 268: 21 |
 271: 9 | 274: 26 | 286:
 11 | 300: 30, 31 | 303: 4 |
 314: 12 | 330: 21 | 331: 15 |
 332: 25 | 347: 13 *bis* |
 habetis. 248: 4 | 255: 17 |
 habetur. 300: 13 |
 habilem imperando. 257: 9 |
 habilis. 276: 4 |
 habita. 245: 26 | 261: 22 |
 habitaculum. 315: 2 |
 habitare. 121: 22 |
 habitari. 298: 18 |
 habitatas feris urbes. 158:
 27 |
 habitator. 213: 14 | 243:
 12 |
 habitavere. 299: 14 |
 habitemus. 291: 15 |
 habiti, *plur.* 284: 6 |
 habitu. 115: 20 | 132: 10 |
 203: 1 | 225: 17 | 263: 16 |
 270: 19 | 302: 1 | 315:
 2 | 329: 20 |
 habitura. 112: 13 | 210: 21 |
 248: 2 |
 habiturum. 142: 10 |
 habiturus. 323: 15 | 332:
 22 |
 habitus, *subst. sing.* 193:
 16 | 211: 20 | *adj.* 323:
 17 | *plur.* 114: 4 | 159:
 1 |
 habuerat. 196: 21: |
 habueret. 149: 7 | 317: 11 |
 habuerit. 267: 14 | 320:
 20 |
 habuerunt. 261: 17 | 300:
 4 |
 habui. 219: 15 |
 habuisse. 229: 23 | 232: 13 |
 334: 7 |
 habuisses. 195: 22 |
 habuisset. 178: 24 | 215:
 7 |
 habuisti. 234: 13 | 284:
 12 |
 habuit. 285: 23 | 316: 14 |
 349: 12 |

hac. 118: 5 | 125: 6 | 135: 16 |
 137: 13 | 139: 14 | 142:
 13 | 143: 5 | 149: 17 | 154:
 5 | 155: 15 | 285: 4, 9 |
 349: 6 |
 haecenus. 316: 10 | 319:
 10 | 326: 3 | 350: 3 |
 haecenus, *eaenus* explicabi-
 tur, *ut.* 172: 20 |
 Hadrianus. 320: 3 |
 hæ. 191: 7 | 241: 16 | 272:
 16 | 286: 15 |
 hæc, *sing.* 113: 1 | 120: 2 |
 134: 10 | *plur.* 112: 10 |
 113: 14 | 126: 11 | 133:
 4 | 135: 13 | 138: 23 | 348:
 6 *bis*, 7, 8 *ter*, 9 | 349:
 7 | 350: 17 |
 Hæmona. 341: 20 |
 hæreamus. 229: 25 |
 hæredem. 206: 18 | 336:
 18 |
 heredi. 332: 24 |
 heredis. 301: 17 |
 hereditaria. 310: 11 |
 hereditarium. 193: 7 |
 hereditas. 204: 2 |
 herco. 166: 3 |
 herere. 132: 2 | 240: 3 |
 258: 8 |
 hererit. 264: 10 |
 hæsimus. 228: 3 |
 hæsitandi. 242: 10 |
 hæsitacione. 266: 14 |
 halitus tristitia. 216: 17 |
 hanc. 115: 24 | 127: 10 |
 142: 20 | 154: 23 | 191:
 17 | 217: 5, 19 | 229: 13 |
 347: 20 |
 harum. 194: 7 |
 haruspicum. 233: 4 |
 has. 114: 12 | 123: 11 | 226:
 20 | 252: 21 |
 hasta. 244: 14 | 270: 17 |
 hastam. 115: 22 |
 hastis. 236: 2 | 341: 3 |
 haud. 165: 3 | 330: 17 |
 haudquaquam. 321: 11 |
 hauriat terra vestigium.
 171: 15 | 348: 12 |
 haurit. 274: 25 |
 hauriuntur. 195: 17 | 272:
 2 | urbes. 195: 16 |
 haussissent. 335: 4 |
 haussit. 243: 21 |
 haustit. 194: 1 | 210: 16 |
 hausta fenitæ Francorum.
 158: 15 |
 haustu. 216: 17 | terræ devo-
 recur. 120: 15 |
 Hellepontii. 210: 22 |
 Heraclidae. 118: 9 |
 herbarum. 298: 21 |
 Hercule. 120: 5 | 122: 8 |
 313: 14 |
 hercule, *adv.* 172: 9 |

VOCABULORUM.

- Herculeæ. 118: 20 |
 Herculei. 110: 9 | 116: 19 |
 Herculeum. 122: 6 | 151: 3 | 262: 19 |
 Herculeos labores. 348: 5 |
 Hercules. 113: 20 | 127: 15 | 133: 2 | 134: 3 | 137: 8 | 197: 8 |
 Herculeæ Roma. 122: 1 |
 Herculi. 151: 9 | 156: 8 | 191: 15 |
 Herculiô. 168: 15 |
 Herculos. 153: 3 |
 Herculis. 110: 9 | 111: 2, 14 | 136: 19 | 150: 18 | 151: 7 *bis*, 21 | 158: 22 | 168: 5 | 194: 27 | 275: 2 | Monaci. 128: 23 |
 Herculiûs Cæsar. 151: 9, 18 |
 heriles motus. 345: 26 |
 heus. 292: 2 |
 hi. 121: 18, 21 | 212: 20 | 263: 12 | 284: 19 | 335: 7 | 338: 10 | 341: 7 |
 hic, *nom.* 111: 10 | 121: 4 | 126: 9 | 136: 19 | *adv.* 111: 18 | 131: 5 | 138: 19 | 142: 21, 22 *bis*, 23 | 341: 18 *bis* | 342: 4, 5 |
 hic, *adv.* 347: 4 |
 hilarem. 291: 15 | 300: 23 |
 hilari. 155: 1 |
 hilaritate. 194: 2 | 273: 23 | 302: 2 |
 hilaritatis. 252: 1 |
 hinc. 132: 19 | 152: 20 | 209: 16 | 239: 11 | 245: 6 | 259: 8 | 340: 12 | 345: 21 |
 hinnitu. 290: 14 |
 his. 117: 16 | 128: 3, 12 | 132: 11 | 133: 14 | 144: 10 | 149: 1 | 151: 16 | 155: 2, 21 | 166: 9 | 334: 8 | 339: 2 | 345: 24 | 348: 7 *bis* |
 hisce. 114: 3 |
 Hispana. 316: 22 | 318: 11 |
 Hispania. 179: 11 | 221: 4 | 312: 21 | 313: 15 |
 Hispaniæ. 313: 8 | 343: 4 |
 Hispaniarum. 262: 25 |
 Hispanus. 330: 20 |
 historia. 338: 4 | 348: 3 | 350: 27 |
 historiae. 261: 23 |
 historiis. 343: 3 |
 hoc. 111: 3 | 116: 16 | 19 | 117: 3, 7, 12 | 118: 9, 12 | 119: 5, 10 | 121: 14 | 122: 6 | 123: 10 | 334: 15, 16 | 343: 21 | 348: 8 |
 hodie. 110: 8 | 129: 12 | 217: 29 | 310: 15 | 314: 10 | 320: 26 |
 hodiernæ. 166: 17 |
 homicidiarii sanguinis. 235: 5 |
 homine. 257: 24 | 316: 5 |
 hominem. 119: 6 | 156: 1 | 157: 10 | 201: 5 | 211: 6 | 240: 16 | 257: 8 | 336: 16 |
 homines. 120: 18 | 121: 20 | 125: 1 | 127: 16 | 130: 5 | 131: 9 | 132: 3 | 136: 2 | 190: 14 | 220: 9 | 14 | 341: 5 | 342: 19 |
 homini. 242: 25 | 333: 3 |
 hominibus. 119: 15 | 132: 15 | 133: 4, 16 | 150: 16 | 211: 11 | 217: 12 |
 hominis. 210: 31 | 213: 13 | 227: 16 | 241: 9 | 258: 5 | 259: 12 |
 hominum. 130: 11 | 132: 13 | 136: 28 | 138: 15 | 142: 12 | 152: 11 | 157: 12 | 202: 20 | 203: 10 | 204: 13 | 212: 20 | 333: 18 | 343: 16 |
 homo. 347: 7, 11 |
 honesta, *sing.* 155: 10 | 320: 24 | 321: 9 |
 honestam. 226: 12 |
 honestantur. 300: 18 |
 honestaras. 283: 10 |
 honestari. 294: 8 |
 honestassent. 208: 20 |
 honestasti. 216: 6 |
 honestatem. 258: 18 | 273: 21 |
 honestaveunt. 271: 12 |
 honestæ. 346: 17 |
 honestior. 300: 10 | 346: 10 |
 honestis. 154: 10 |
 honestissima. 144: 15 |
 honestissimas. 122: 12 |
 honor. 110: 1 | 295: 31 |
 honorandis. 158: 26 |
 honorandum. 111: 6 |
 honorantur. 191: 8 |
 honoratum. 297: 27 |
 honoratus. 324: 18 |
 honore. 144: 16 | 150: 8 | 154: 1 | 170: 15 | 284: 23 | 256: 3 | 294: 3 | 297: 10, 26 | 318: 16 |
 honorem, *nom.* 149: 17 | 154: 2 | 156: 10 | 157: 17 | 217: 28 | 284: 7 | 290: 5 | 293: 17 | 294: 3, 8 | 295: 12 | 302: 32 | 303: 21 | 304: 6 |
 honores, *nom.* 194: 13 | 293: 21, 29 | 297: 5 |
 honoris. 284: 12 | 302: 27 |
 hono.ibus. 150: 6 | 155: 10 | 283: 10 | 298: 29 | 300: 18 | 315: 18 | 323: 12 | 324: 13 | 326: 8 | 331: 5 |
 honoris. 125: 9 | 150: 16 | 155: 29 | 156: 13 | 166: 12 | 203: 7 | 293: 25 | 299: 22 |
 honorum. 212: 17 | 293: 14 | 297: 18 | 298: 4, 7, 11 | 300: 7 | 326: 9 | 334: 3, 9 |
 honos. 284: 13 | 303: 20 | 323: 17 |
 hora. 345: 20 |
 horrea. 136: 28 | 229: 40, 24 |
 horreat. 210: 9 |
 horrebat. 340: 8 |
 horrendæ. 271: 22 |
 horrendas. 257: 3 |
 horrendi. 301: 12 |
 horrendus. 268: 10 |
 horrefcit. 258: 20 |
 horresco. 270: 15 |
 horridus. 137: 15 |
 horrore. 287: 21 |
 horrorem. 263: 12 | 267: 1 | 288: 1 | 310: 12 |
 hortamur. 155: 7 |
 hortari. 122: 15 |
 hortata. 233: 2 | 241: 5 |
 hortatio. 176: 18 |
 hortator. 176: 10 |
 hortatu. 166: 4 |
 Hortensio. 325: 3 |
 Hortensios. 310: 17 |
 horti. 318: 3 |
 hortos. 241: 15 |
 hortum. 159: 1 | 252: 12 | 322: 1 | 350: 17 *bis* |
 hos. 129: 2 | 264: 26 *bis* | 335: 7 | 338: 9, 12, 14, 17 |
 hospitalis gratiæ studio. 144: 11 |
 hospitaliter. 221: 18 |
 hospitas urbes. 288: 25 |
 hospitris. 244: 4 |
 hospitium. 111: 3 | 315: 2 |
 hoste. 167: 14 | 204: 24 | 249: 5 | 275: 17 | 286: 11 | 337: 4 | 345: 2 |
 hostem. 114: 5 | 175: 25 | 233: 22 | 237: 23 | 239: 23 |
m iij

I N D E X

2 | 244: 8, 11 | 266: 11, 21 | 269: 26 | 285: 23 | 286: 13 | 339: 13 | 341: 11 |
 hostes. 115: 16 | 117: 4 | 178: 13 | 208: 15 | 238: 1 | 240: 17 | 243: 17 | 246: 13 | 266: 17 | 340: 15 |
 hosti. 114: 22 | 268: 5 | 318: 13 |
 hostibus. 174: 15 | 177: 4 | 192: 14 | 203: 20 | 209: 2 | 236: 17 | 239: 9 | 240: 7 | 247: 3 | 254: 2 | 286: 19 | 323: 10 | 343: 11 |
 hostico. 271: 13 |
 hosticum. 210: 11 |
 hostile. 348: 21 |
 hostilem. 137: 12 |
 hostili. 268: 18 |
 hostilis. 173: 10 |
 hostis. 128: 13 | 209: 7 | 240: 10 | 337: 11, 17 |
 hostium. 120: 9 | 129: 19 | 137: 10 | 138: 17 | 171: 9 | 177: 28 | 178: 6, 12 | 204: 17 | 205: 10 | 208: 19 | 209: 22 | 210: 26 | 233: 19 | 237: 16 | 238: 16, 18 | 243: 25 | 246: 11 | 248: 8, 23 | 256: 15 | 314: 12 | 347: 4 | 348: 26 | 349: 19 |
 huc. 136: 4 | 152: 6 | 202: 3 | 219: 2 | 284: 15 | 347: 29 *bis* |
 hucufque. 120: 12 | 138: 11 | 230: 14 | 241: 9 | 245: 1 | 290: 25 | 294: 27 |
 huic. 112: 20 | 123: 5 | 150: 10 | 155: 4 | 157: 1 | 159: 7 | 190: 5 | 191: 10 | 198: 18 |
 huius. 137: 9 | 143: 21 | 153: 11 | 154: 1, 4 | 157: 12 | 190: 2 | 195: 3 | 283: 5 | 290: 22 |
 huiuscemodi. 289: 4 |
 huiusmodi. 158: 27 | 286: 28 | 291: 27 | 297: 2 | 312: 13 |
 humana, *plur.* 136: 1 | 241: 1 | 301: 31 |
 humane. 256: 10 |
 humanam. 301: 14 |
 humanarum. 113: 7 | 203: 4 | 216: 2 |
 humanas. 168: 11 | 195: 15 |
 humani. 135: 22 | 139: 7 | 140: 1 | 180: 8 | 191: 4, 9 | 238: 20 | 260: 1 | 291: 7 | 296: 6 | 299: 11 | 320: 2 |

321: 1 |
 humanis. 190: 10 | 199: 11 | 303: 10 |
 humanitas. 150: 14 | 159: 2 | 241: 5 | 326: 14 *bis* |
 humanitate. 154: 5 | 155: 27 |
 humanitatis. 240: 8 | 301: 21 | 326: 26 |
 humano. 249: 26 | 284: 18 |
 humanorum, *subst.* 252: 18 |
 humanos. 158: 10 |
 humanum. 262: 9 |
 humentibus. 226: 24 |
 humeris. 214: 31 | 234: 3 | 245: 13 | 347: 6 | 348: 16 |
 humile. 303: 14 |
 humiles. 130: 11 | 295: 17 |
 humili. 155: 3 |
 humilis. 118: 21 | 300: 25 | 323: 2 |
 humilitas pruinosa. 224: 15 |
 humilitate. 224: 8 |
 humilitatem. 324: 16 |
 humo. 291: 5 |
 humum. 257: 18 | 299: 4 |
 hunc. 122: 2 | 123: 4 | 141: 4 | 166: 9 | 194: 8 | 227: 10 | 335: 12 |
 humus. 319: 13 | 337: 20 |
 hyberna. 144: 9 |
 hybernae, *plur.* 291: 2 | 321: 25 |
 Hyberniam. 205: 22 |
 Hybernus. 174: 15 |
 hybernus. 115: 5 | 126: 20 | 133: 1 | 221: 18 |
 hyeme. 132: 11 | 275: 10 | 292: 11 | 328: 15 |
 hyemes. 286: 11 | 316: 19 | 328: 10 |
 hyemis. 207: 15 |
 hyems. 121: 2 | 227: 17 |

I.

J Acebat. 223: 10 | 312: 2 |
 jacens. 155: 16 | 324: 17 |
 jacens. 178: 27 |
 jacentem. 222: 15 | 253: 15 | 265: 22 |
 jacentes. 226: 23 | 297: 3 | 327: 20 |
 jacencia. 180: 27 | 197: 24 |

24 |
 jacere. 266: 25 |
 jacere. 341: 6 |
 jacet. 274: 13 | 276: 14 |
 jacit. 127: 12 |
 jaciuntur. 210: 21 |
 jactabat. 241: 20 | 342: 2 |
 jactanter. 235: 17 |
 jactantes. 286: 8 |
 jactanti. 330: 4 |
 jactantia, *subst.* 170: 18 |
 jactantiae. 310: 13 |
 jactantiam. 261: 4 |
 jactare. 142: 6 |
 jactarent. 175: 11 |
 jactasset. 178: 23 |
 jactasti. 272: 10 | 288: 23 |
 jactat. 251: 7 |
 jactata. 191: 1 | 275: 19 |
 jactatio. 302: 9 |
 jactaverat. 215: 17 |
 jactavit. 316: 2 |
 jactet. 323: 28 |
 jactibus. 206: 13 |
 jactis. 204: 20 |
 jactirat. 293: 23 |
 jactor. 311: 2 |
 jactum. 263: 20 |
 jactura. 174: 5 |
 jacturam. 126: 4 |
 jactus, *subst.* 170: 16 |
 jacuerunt. 178: 1 |
 jaculis. 341: 5 |
 jaculorum. 340: 12 |
 jam. 112: 4 | 118: 1, 21 | 120: 8, 9 | 121: 2, 6, 12 | 122: 9 | 123: 7, 22, 23 | 129: 6 | 134: 16 | 335: 2 | 336: 2, 20 | 339: 13 *bis* | 14, 16 | 340: 7, 11 | 342: 6 | 347: 25, 28 *bis* |
 jamdudum. 257: 8 | 268: 25 | 289: 14 |
 jamjamque. 169: 5 | 177: 16 |
 jampridem. 166: 6 | 206: 8 | 233: 15 | 237: 15 | 249: 4 |
 jamvero. 252: 25 |
 Janiculum. 318: 3 |
 januam. 255: 22 | 263: 7 |
 ibant. 226: 24 | 332: 18 |
 ibat. 337: 17 |
 Iberia. 133: 2 |
 Ibero. 111: 15 |
 Iberum. 318: 15 |
 ibi. 133: 9 | 135: 6 | 142: 21 *bis* | 152: 21, 24 | 159: 19 | 196: 20 | 207: 22 | 215: 23 |
 ibo. 112: 14 |
 ictibus. 270: 16 |

VOCABULORUM.

- fctū. 266: 25 |
 id. 112: 1 | 113: 18 | 114: 20 | 119: 21 | 130: 6 | 136: 13 | 16 | 137: 11 | 143: 6, 16 | 151: 1, 3 | 153: 9 | 154: 15 | 156: 12 | 191: 14 | 192: 18 | 193: 7 | 336: 3 | 337: 24 | 344: 14 |
 id loci. 194: 21 | id tempo-
 ris. 221: 15 |
 idcirco. 143: 2 | 152: 17 | 178: 23 | 179: 12 | 317: 7 | 344: 11 | 345: 27 |
 idem, *mafc.* 123: 10 | 131: 9 | 151: 4 | 177: 5 | 193: 6 | 200: 2 *ver* | 204: 8 | 205: 12 | 236: 26 | 239: 18 | *neur.* 117: 11 | 290: 9 |
 identidem. 119: 4 | 122: 5 | 123: 2 | 156: 17 |
 idco. 117: 12 | 197: 7 | 209: 12 | 240: 28 | 249: 23 |
 ideoque. 151: 16 | 217: 15 |
 id est. 295: 29 |
 idiplum. 142: 17 | 213: 18 | 242: 10 | 325: 12 |
 idoneum. 143: 3 | 294: 27 |
 jecit. 170: 16 |
 jejuna. 344: 25 |
 jejuna. 332: 2 |
 jejunia. 321: 19 |
 igitur. 111: 3 | 112: 2, 19 | 116: 5, 20 | 121: 14 | 126: 3 | 129: 14 | 130: 1 | 131: 25 | 138: 22 | 142: 12 | 143: 19 | 150: 8 | 337: 4 | 346: 8 |
 ignari. 114: 4 | 224: 9 | 238: 1 |
 ignaro. 294: 23 |
 ignava. 239: 7 | 258: 3 |
 ignavia. 241: 9 | 258: 9 |
 ignavia. 270: 27 |
 ignaviam. 172: 6 | 294: 19 |
 ignavus. 336: 7 |
 igne. 210: 3 | 338: 11 |
 ignea. 205: 24 |
 ignee. 132: 7 |
 ignem. 265: 9 | 346: 6 |
 ignes. 177: 7 |
 igni. 116: 19 | 286: 10 |
 ignibus. 288: 1 |
 ignis. 332: 1 |
 ignobilem. 208: 7 |
 ignobiles. 217: 27 | 218: 2 |
 ignorantibus. 177: 4 |
 ignoras. 155: 8 |
 ignorat. 209: 22 | 293: 29 | 390: 28 |
 ignoratus. 268: 8 |
 ignoro. 232: 4 | 293: 20 |
 ignoscat. 223: 21 | 249: 9 |
 ignosce. 172: 16 *bis* | 215: 11 | 260: 14 | 264: 19 |
 ignoscente. 240: 21 |
 ignoscere. 215: 1 | 258: 3 |
 ignoscit. 208: 14 |
 ignoscunt. 195: 15 |
 ignotis. 294: 2 |
 ignovit. 239: 21 |
 n. 149: 10 | 262: 26 |
 iis. 139: 11 | 175: 5 |
 iidem. 128: 19 |
 Ilienfes. 221: 6 |
 illa, *ſing.* 112: 9 | 113: 2 | 116: 6 | 117: 1 | 120: 1 | 122: 1 | 123: 8 | 131: 25 | 339: 12 | 341: 12, 25 | *plur.* 113: 4 | 126: 20, 21 | 129: 20 | 130: 1 | 132: 18 | 133: 2 | 139: 1 |
 illaborata. 298: 23 |
 illacrymaſſe. 225: 2 |
 illae. 323: 19 |
 illam. 111: 7 | 116: 14 | 117: 14 | 126: 3 | 137: 9 | 144: 15 | 347: 21, 28 |
 illas. 116: 18 | 137: 8 | 149: 6 | 338: 3 |
 ille. 113: 15 | 118: 2, 20 | 119: 2, 4, 6, 7 | 120: 11 | 122: 11 | 123: 5 | 127: 3, 7 | 333: 6, 16, 23 | 335: 7 | 336: 4, 15 | 337: 20 | 339: 7 | 342: 4, 6 |
 illecebras. 297: 15 |
 illecebris. 155: 30 |
 illexerat. 205: 12 |
 illi, *ſing.* 111: 10 | 118: 2 | 122: 7 | 123: 1 | 131: 21 | 135: 5 | 258: 10 | *plur.* 115: 18 | 118: 8 | 121: 16 | 126: 10 | 127: 5 | 138: 7 | 333: 10 | 339: 5 | 341: 7 |
 illibata. 276: 10 |
 illiberali. 296: 12 |
 illico. 142: 22, 24 | 152: 17 | 157: 10 | 159: 13 | 177: 11 | 192: 12 | 196: 21 | 217: 1 |
 illico. 192: 2 | 206: 18 | 227: 10 | 235: 24 | 247: 19 |
 illicitam. 197: 4 |
 illiderentur. 269: 5 |
 illigaverunt. 261: 26 |
 illinc. 290: 19 | 312: 25 |
 illis. 133: 13 | 339: 1 |
 illiſi. 268: 10 |
 illius. 110: 5 | 112: 4 |
 114: 7 | 116: 3, 5, 13 | 117: 16 | 118: 3 | 122: 8 | 150: 10 | 156: 6 |
 illo, *nom.* 112: 8 | 114: 9 | 116: 11, 16 | 120: 9 | 337: 7 | *adv.* 175: 17 | 225: 12 | 274: 22 |
 illorum. 156: 17 |
 illos. 118: 10, 14 | 334: 6 | 338: 9, 10, 11, 12, 15 |
 illuc. 136: 4 | 175: 19 | 214: 15 |
 illuceſcer. 122: 11 |
 illud. 110: 6 | 112: 21 | 114: 2 | 117: 18 | 120: 11 | 121: 10 | 131: 18, 28 | 134: 5 | 136: 12 | 137: 5 | 333: 4, 18 | 336: 24 |
 illudere. 170: 5 |
 illum. 110: 10 | 115: 10 | 118: 3 | 128: 9, 21 | 132: 21 | 339: 22 | 347: 20 |
 illuſtrare. 225: 13 |
 illuſtrat. 217: 12 | 302: 15 |
 illuſtratis, *verb.* 168: 12 |
 illuſtraveras. 128: 23 |
 illuſtres, *nom.* 143: 11 | *verb.* 123: 11 |
 illuſtior. 126: 9 | 144: 4 | 167: 1 | 271: 26 | 274: 10 |
 illuſtris. 270: 14 |
 illuſtrius, *nom.* 152: 11 | 156: 13 |
 illuxit. 167: 1 | 198: 12 | 206: 11 | 225: 14 | 271: 7 |
 Illyrici. 287: 16 | 290: 1 | 319: 14 |
 Illyrico. 211: 14 | 235: 9 | 343: 20 |
 Illyrii. 264: 23 |
 imagine. 194: 4 |
 imaginem. 270: 14 | 274: 11 |
 imagines. 344: 1 |
 imaginibus. 130: 4 |
 imaginis. 193: 19 |
 imaginum. 259: 19 |
 imago. 193: 12 | 294: 2 | 341: 25 |
 imbecilla, *ſing.* 269: 30 |
 imbellem. 241: 18 |
 imbelles. 235: 14 | 248: 15 | 266: 9 | 328: 21 |
 imber. 226: 26 |
 imbibitiſis. 259: 22 |
 imbre. 121: 1 |
 imbres. 121: 7 |
 imbris. 297: 2 |
 imbris. 115: 5 | 158: 19 | 224: 13 |

INDEX

imbuebas. 192: 6 |
 imbuentes. 339: 5 |
 imbueret. 320: 3 |
 imbuissent. 131: 10 |
 imbura aquis permaduit.
 171: 14 |
 imbutum. 326: 26 |
 imbutus. 266: 10 |
 imis. 299: 16 |
 imitabamur. 331: 18 |
 imitamini. 131: 22 |
 imitandi. 232: 17 |
 imitandum. 123: 1 |
 imitari. 128: 9 | 212: 7 |
 275: 26 |
 imitatis. 192: 15 |
 imitata, *sing.* 121: 2 |
 imitatio. 232: 7 | 322: 17 |
 348: 23 |
 imitatione. 177: 29 | 276: 2 |
 imitationem. 193: 20 |
 imitationis. 254: 24 |
 imitatus. 114: 6 | 117: 13 |
 212: 25 |
 imitentur. 137: 7 |
 immanem. 205: 11 | 326: 22 |
 immanes. 220: 10 | copias.
 202: 18 |
 immani. 210: 18 |
 immanibus. 207: 17 | 267: 15 |
 immanior. 144: 5 |
 immanitas. 209: 24 | 263: 12 |
 immanitate. 116: 10 |
 immanitatis. 138: 7 |
 immaturum. 196: 12 |
 immaturus. 262: 14 |
 immemores. 248: 17 | 302: 9 |
 immensa. 174: 18 |
 immenso. 179: 4 |
 immensos. 303: 20 |
 immensum. 252: 17 | 275: 10 | 295: 27 | iter. 344: 24 |
 immerito, *adv.* 165: 3 | 326: 1 |
 immicaret indoles futuri roboris. 262: 21 |
 immineat. 210: 13 |
 imminebat. 178: 27 |
 imminens. 349: 15 |
 imminere. 235: 20 |
 imminencia vela. 177: 16 |
 imminencibus. 134: 15 |
 imminere. 238: 9 | 341: 4 |
 imminuat. 297: 19 |
 imminui. 327: 18 | 330: 10 |
 imminuitur. 276: 9 |
 imminuta. 228: 14 | 349: 2 |

290: 18 |
 immissa. 209: 25 | Mauris
 vastatio. 169: 5 |
 immissi. 296: 10 |
 immisiss. 196: 22 |
 immittibus. 285: 16 |
 immittis. 333: 20 |
 immixtus. 299: 16 |
 immobilem. 287: 12 |
 immobiles. 194: 2 |
 immoderatus, *nom.* 272: 11 |
 immodico. 135: 1 |
 immodicus animi. 267: 6 |
 immorarer. 313: 17 |
 immorari. 168: 18 | 223: 2 |
 264: 6 |
 immortale. 127: 4 | 191: 2 |
 301: 29 |
 immortalalem. 122: 14 | 285: 7 |
 immortales. 131: 7 | 132: 7 | 163: 13 | 169: 7 | 194: 17 | 196: 17 | 198: 19 | 202: 11 | 216: 11 |
 immortalali. 299: 17 |
 immortalia. 204: 13 |
 immortalibus. 112: 7 | 134: 1 | 144: 3 | 180: 9 | 215: 24 |
 immortalis. 111: 3 | 118: 18 | 130: 15 |
 immortalitas. 200: 3 |
 immortalitatem. 220: 2 |
 303: 30 |
 immortalitatis. 128: 4 | 303: 10 |
 immortalium. 130: 7 | 178: 5 |
 203: 12 |
 immunes. 266: 14 |
 immunitates. 289: 1 |
 immurmurat. 198: 14 |
 immutabilis. 301: 2 |
 imo, *adv.* 117: 9 | 136: 10 |
 146: 3 | 215: 25 | 216: 3 |
 219: 4 | 239: 3 | 247: 9 |
 343: 25 |
 impar. 193: 14 |
 imparata verba. 219: 13 |
 imparem. 166: 5 |
 impares. 212: 24 | 325: 17 |
 impartiat. 256: 22 |
 impartiens. 191: 20 |
 impartite. 118: 17 |
 impartito imperio. 113: 4 |
 impartiant liberalitatem.
 158: 26 |
 impatiens. 121: 5 | 210: 18 |
 impatientia, *subst.* 128: 17 |
 131: 25 | 239: 13 | 326: 19 |
 impatientius. 341: 22 |
 impediatur. 314: 4 |

impedimento. 266: 1 |
 impedimentum. 268: 15 |
 impedire. 143: 7 |
 impediret. 259: 14 |
 impedis. 294: 8 |
 impeditos. 236: 15 |
 impeditum. 224: 2 |
 impeditus. 265: 18 |
 impelleret. 113: 16 |
 impendere. 154: 26 | 178: 20 | 214: 17 |
 impendia. 321: 13 |
 impendiis. 223: 22 | 332: 12 |
 impendio. 293: 27 |
 impense. 130: 6 | 256: 1 |
 276: 12 | studet, ut. 291: 14 |
 impensius. 312: 22 | 322: 16 | gratulantur. 179: 15 |
 revercantur. 209: 4 | mandaveras. 211: 19 |
 impertiens. 135: 6 |
 impervius. 339: 19 |
 impetrare. 119: 9 | 236: 25 |
 impetrata. 245: 25 |
 impetru. 114: 12, 20 | 127: 14 | 159: 18 | 170: 9 |
 171: 9 | 208: 8 | 214: 7, 24 | 237: 21 | 238: 13, 20 | 247: 6 | 264: 4 |
 267: 12, 18 | 272: 12 |
 impetrum. 121: 8 | 177: 5 |
 243: 16 | 266: 17 | 267: 24 |
 impetus, *sing.* 131: 30 | 263: 9 | *plur.* 126: 17 | 155: 22 |
 improbare. 265: 23 |
 impera. 197: 13 |
 imperanda. 258: 10 |
 imperandi. 155: 26 | 197: 18 |
 292: 1 |
 imperando. 257: 0 |
 imperante. 211: 22 |
 imperantibus. 110: 3 |
 imperare. 196: 27 | 198: 6 |
 229: 15 | 236: 9 | 291: 22 |
 318: 22 |
 imperares. 316: 7 | 318: 22 |
 imperasse. 197: 20 | 337: 16 |
 imperasti. 197: 12 |
 imperata, *sing.* 322: 13 | ope.
 221: 14 |
 imperator. 293: 8 | 333: 8 |
 335: 17 | 336: 8 | 337: 4 |
 339: 3 | 344: 14, 18 |
 347: 27 | 348: 23 | 349: 6 | 350: 3, 27 | sacrifici-
 me. 125: 1, 8 | 126: 14 |
 128: 6 |
 imperatore. 193: 8 | 273: 16 |
 imperatorem

VOCABULORUM.

- imperatorem. 195: 10 | 202: 1 | 226: 17 | 235: 22 | 241: 19 | 285: 9 | 287: 21 | 288: 16 |
 imperatores. 117: 12 | 118: 22 | 122: 1 | 126: 12 | 132: 22 | 138: 20 | 191: 15 |
 sacratissimi. 135: 16 | for-
 tunatissimi. 138: 11 |
 imperatori. 190: 13 | 198: 20 | 204: 3 | 269: 22 | 333: 3 | 347: 10 |
 imperatoria. 191: 12 | 296: 9 |
 imperatoria. 123: 3 | 203: 3 | 299: 19 |
 imperatorias. 139: 5 | 149: 6 |
 imperatoribus. 157: 18 | 195: 2 | 196: 27 | 291: 17 |
 imperatoris. 112: 12 |
 imperatoris. 115: 15 | 190: 21 | 197: 17 | 205: 9 | 208: 6 bis | 215: 3 | 237: 5 | 242: 13 | 18 | 261: 21 | 265: 8 | 11 | 336: 22 |
 imperatorius. 196: 11 |
 imperatorum. 116: 7 | 143: 19 | 155: 21 | 159: 19 | 167: 12 | 177: 13 | 191: 2 | 340: 14 |
 imperaturum. 320: 22 |
 imperaverunt. 320: 9 |
 imperia. 127: 6 | 194: 14 |
 imperii. 111: 9 | 11 | 112: 24 | 116: 8 | 119: 14 | 123: 8 | 126: 11 | 135: 6 | 136: 10 | 137: 4 | 144: 14 | 174: 3 | 176: 9 | 180: 1 | 190: 3 | 191: 23 | 194: 12 | 197: 6 | 199: 8 | 10 | 200: 1 | 4 |
 imperio. 113: 4 | 130: 16 | 131: 2 | 136: 5 | 137: 9 | 177: 26 | 178: 18 | 180: 15 | 192: 23 | 196: 13 | 197: 15 | aptare. 316: 16 |
 impericia. 300: 5 |
 imperitorium. 132: 5 | 295: 25 |
 imperium. 118: 7 | 16 | 121: 19 | 126: 13 | 127: 9 | 131: 17 | 168: 3 | 175: 14 | 191: 2 | 193: 5 | 7 | 194: 20 | 196: 16 | 197: 25 | 26 | 198: 4 |
 impertiāt. 297: 17 |
 impetrare. 320: 7 |
 impetratis. *nom.* 295: 9 |
 impetraturus. 319: 4 |
 impetum. 330: 22 |
 impiabant. 335: 7 |
 impiā. 255: 23 | 259: 20 |
 impiaret. 347: 12 |
 impie. 285: 10 |
 impietas. 234: 21 |
 impietatem. 336: 26 |
 impiger. 118: 15 |
 impio. 335: 9 | 346: 18 |
 impiorum. 256: 16 |
 impios. 243: 21 |
 implentem. 115: 15 |
 implere. 125: 3 |
 impleſet. 229: 20 |
 impleſti. 116: 2 |
 impletas. 331: 5 |
 impleturus. 302: 17 |
 impleverat. 337: 19 |
 impleveris. 196: 8 |
 impleverit. 126: 19 |
 implevit. 316: 23 |
 implicabat. 342: 20 |
 implicantur. 136: 3 |
 implicatam. 272: 17 |
 implicato. 269: 20 |
 impliciti. 266: 25 |
 implorantibus. 222: 11 |
 imponendum. 323: 14 |
 imponere. 199: 12 | 348: 15 |
 imponeret. 121: 17 | 269: 21 | 335: 17 |
 imponi. 324: 21 |
 imponit. 259: 18 |
 importunior. 300: 10 |
 importunitas. 271: 18 |
 imposita. *sing.* 150: 7 | 178: 15 |
 impositos. 302: 29 |
 impositum. 287: 11 | 303: 19 |
 impositure. 320: 11 |
 imposuit. 256: 7 |
 importunioris. 269: 9 |
 impressa. *sing.* 204: 7 |
 impressionis. 266: 13 |
 impressis. 286: 28 |
 improbe. *adv.* 125: 10 |
 improbi. *plur.* 301: 1 |
 improbiſſimus. 286: 2 |
 impropiorum. 295: 26 | 332: 20 |
 improvifo. *nom.* 208: 8 |
 improvifus. 287: 17 |
 impudens. 258: 26 |
 impudentiam. 311: 8 |
 impugnatam. 301: 15 |
 impulerunt. 177: 8 |
 impulit. 311: 10 |
 impulſa. *sing.* 269: 24 | acies. 340: 18 |
 impulsis. 341: 21 |
 impulsor belli & navigatio-
 nis. 176: 10 |
 impulsu. 245: 7 | 249: 12 |
 impune. 179: 3 |
 impunitas. *subst.* 175: 9 | 205: 4 |
 impunitatem. 240: 8 | 258: 10 | 320: 25 |
 imputare. 203: 8 | 339: 22 | 344: 19 |
 imputares. 337: 26 |
 imputaſſe. 344: 5 |
 imputaſti. 245: 23 |
 imputavere ſe origine fabu-
 loſa Mamertini. 121: 5 |
 imputer. 215: 9 | 324: 16 | 345: 6 |
 imus. 261: 4 |
 in. 110: 5 | 111: 16 | 19 | 112: 1 | 3 | 8 | 9 | 113: 5 | 6 | 114: 3 | 16 bis | 114: 12 | 115: 16 | 17 | 19 | 20 | 23 bis | 116: 6 | 117: 5 | 18 | 118: 11 | 12 | 119: 10 | 19 | 120: 9 | 16 |
 in frontem explicari ordines
 juſſiſti. 238: 11 |
 in metum venit. 267: 5 |
 in quantum laxatus eſt laci-
 tiam. 302: 4 |
 in integro rem eſſe faciamus.
 312: 13 |
 in tanta bella non ſufficit.
 319: 15 |
 inaccessas. 328: 15 |
 inaccessibilia. 138: 18 |
 inaccessis. 195: 6 |
 inanem. 294: 22 |
 inani. 271: 19 |
 inanis. 298: 15 |
 inaudita. *plur.* 285: 4 | 287: 14 |
 inaudita. *sing.* 262: 18 |
 inaugurarint. 112: 12 |
 inauguravit. 311: 22 |
 incaluit. 167: 3 |
 incedebar. 271: 10 |
 incenderat. 214: 10 |
 incedere. 241: 15 |
 incederet. 294: 5 |
 incedit. 302: 21 | 331: 13 |
 incendi. 133: 18 |
 incendis. 270: 12 |
 incendium. 265: 11 | 329: 19 |
 incenſis. 236: 11 |
 incentivum. 232: 13 |
 incerta. 149: 12 | 302: 1 |
 incerti. *plur.* 254: 19 |
 incertum. 175: 26 | 255: 18 | 322: 23 | 336: 18 | 345: 24 |
 inceſſu. 350: 13 |
 inceſtaverant. 335: 6 |
 inceſtat attratus publicum.
 331: 14 |
 inceſtet laudes talis ſermo,
corrumpat. 257: 16 |
 inchoando. 243: 2 |
 inchoantem. 115: 15 |
 inchoare. 166: 9 |
 inchoata. 235: 25 |
 inchoati. *sing.* 232: 8 |
 inchoatis. *nom.* 276: 11 |
 n

I N D E X

- inchoato. 210: 28 |
 incidit. 170: 20 |
 incipere. 321: 13 |
 incipient. 326: 4 |
 incipiam. 202: 15 |
 incipiendis. 115: 12 |
 incipiente. 229: 16 | virtute.
     192: 23 |
 incitant. 155: 27 |
 incitaret. 339: 10 |
 incitavi. 232: 14 |
 ad incitas depreffi. 289: 9 |
 incitasse. 207: 6 |
 incitata. 221: 11 |
 incitatrix. 273: 16 |
 incitaverunt. 266: 9 |
 inclementer. 285: 10 |
 inclementiam. 132: 14 | ma-
     ris. 175: 10 |
 inclementius. *adv.* 329: 2 |
 inclinare orationem. 295:
     18 |
 inclinatio fortunæ. 236:
     12 |
 inclinatione factorum. 173:
     4 |
 includi. 254: 13 |
 includis. 266: 18 |
 includitur. 313: 2 |
 includerat. 241: 17 | 347: 4 |
     348: 27 |
 inclusio. 195: 19 |
 inclusos. 170: 6 | 327: 19 |
     338: 18 |
 inclusus. 175: 27 |
 inclucti. 288: 10 |
 incognita. *plur.* 257: 3 |
 incognitam. 142: 17 |
 incolas. *nom.* 144: 9 | 236:
     7 |
 incolis. *nom.* 158: 8 | 180: 26 |
     236: 20 |
 incolume. 155: 29 |
 incolunt. 288: 13 |
 incommittas. 133: 2 |
 incommoda. 330: 11 |
 inconcreta substantia. *corpo-*
     ris expert. 260: 20 |
 inconditi. 227: 16 |
 inconditos. 302: 7 |
 inconsultior dolor. *se pro-*
     dens. 260: 6 |
 incredibilem. 149: 15 | 270:
     5 |
 incredibili. 275: 11 |
 incredibilis. 159: 1 | 179:
     1 |
 incredibilium. 269: 1 |
 incrementum. 257: 16 |
     264: 1 | 275: 27 | 323:
     24 |
 incruenta. 256: 15 |
 incubnere. 214: 1 |
 inculta. 225: 5 | 313: 2 |
 incultum. 310: 12 |
 incumbere. 346: 1 |
 incumberet. 240: 25 |
 incunctanter. 320: 21 |
 incuria rerum. 173: 3 |
 incurrisse. 211: 11 |
 incuriendo. 235: 26 |
 incurrit. 127: 12 |
 inde. 116: 22 | 131: 25 | 139:
     5 | 150: 14 | 152: 19 | 204:
     6 | 208: 4 | 209: 5 | 213:
     20 | 21 | 238: 13 | 239:
     12 | 245: 6 | 11 bis | 248:
     11 |
 indecoram. 274: 20 |
 indefessa. *sing.* 272: 18 | 318:
     9 |
 indefessum. 199: 12 |
 indemnatos. 320: 23 |
 index. 204: 9 |
 indicere. 235: 9 |
 indices. 227: 3 | 242: 2 | 260:
     7 |
 indicia. 301: 18 |
 indicio. 178: 3 | 216: 16 |
 indicium. 135: 12 | 254: 6 |
     301: 11 |
 Indicos. 348: 5 |
 Indicus. 174: 12 |
 indigenæ. *plur.* 249: 6 |
 indigenas. 329: 12 |
 indigenis. 290: 9 |
 indigentes. 220: 14 |
 indigere. 326: 17 |
 indigna. *sing.* 264: 22 | feli-
     citas. 179: 1 |
 indignam. 263: 23 |
 indignior. 297: 10 |
 indignis. 287: 4 | 285:
     19 |
 indignissimas. 257: 12 |
 indignissimo latrocinio. 175:
     7 |
 indigenius. 339: 3 |
 indignum. 173: 2 |
 Indis. 208: 2 |
 indiscreta. 256: 5 | 326:
     15 |
 indiserti. *sing.* 283: 8 |
 indiviso. 130: 9 |
 Indo. 118: 21 |
 indoctissimum. 300: 6 |
 indole. 254: 17 | 316: 22 |
 indolem. 149: 4 |
 indoles. 262: 20 |
 indoli. 155: 1 |
 indolis. 253: 22 |
 indomitas. 116: 18 |
 inducere. 154: 25 |
 iuduciae. 317: 20 |
 inducti. 215: 3 |
 induebamus. 331: 16 |
 induebantur. 339: 18 |
 induerent. 329: 21 |
 induisse. 290: 2 |
 induit. 301: 15 |
 indulgent maximas pecu-
     nias domibus reficiendis.
- 144: 7 |
 indulgenter. 316: 14 |
 indulgentiæ. *sing.* 219: 12 |
     227: 15 | 229: 21 | ample
     fluenti. 228: 3 |
 indulgentiam. 149: 16 | 226:
     6 | 228: 16 |
 indulgentiis. 229: 9 |
 indulgentissimis. 149: 1 |
 indulgentissimus. 268: 20 |
     271: 29 | 276: 5 |
 indulges. 194: 15 | 337:
     13 |
 indulserit. 217: 30 |
 indulsit. 312: 23 |
 indulta. *plur.* 220: 11 |
 indultam quietem. 165:
     11 |
 indultum. 220: 12 | 288:
     15 |
 Indus. 169: 3 | 328: 16 |
 industria. 257: 18 | 266: 19 |
     291: 18 | 303: 26 |
 industria. 151: 17 | 154: 16 |
     294: 27 | 296: 2 |
 industriam. 261: 21 | 304:
     4 |
 indutam. 323: 7 |
 induxerit. 200: 2 |
 induxit. 221: 15 |
 ineptum. 294: 10 |
 ineptus. 294: 8 |
 inerant. 171: 20 |
 inermes. 341: 2 |
 inermibus. 336: 11 |
 inermis. 209: 18 |
 inermium. 288: 11 |
 iners. 267: 4 |
 inerem. 241: 18 |
 inesse. 129: 24 | 131: 21 | 267:
     8 |
 inest. 155: 22 |
 ineunte. 141: 3 |
 inexplabiles iras. 208: 12 |
 inexpleros. 257: 13 |
 inexpugnabilis. 209: 9 |
 infami. 322: 5 |
 infamiam. 205: 16 |
 infamis. 295: 23 |
 infantia. 254: 7 |
 infantiam. 264: 23 |
 infantium. 331: 8 |
 infantulo. 262: 20 |
 infatigabilem. 128: 12 |
 infatigabiles. 126: 17 |
 infatigabili. 127: 10 |
 infatigabilis. 247: 15 |
 infecerat. 321: 11 |
 infectione fortunæ. 179: 15 |
 infelicer. 330: 5 |
 infeliciam. 257: 12 |
 infelix. 236: 22 |
 inferior. 171: 15 | 259:
     18 |
 inferiora. 232: 4 |
 inferiore. 238: 22 |

VOCABULORUM.

inferiorem. 247: 7 | 259: 2
 inferiores. 292: 13 |
 inferioribus. 254: 10 |
 infernis ignibus. 346: 16 |
 infernum. 348: 26 |
 inferos. 292: 14 |
 inferri. 302: 27 |
 inferum, plur. 127: 18 |
 infestas, nom. 262: 26 | 268: 7 |
 infestior. 269: 18 |
 infestos. 292: 3 |
 infestum. 275: 11 | majesta-
 tis fulmen intenderas. 175: 17 |
 infestus. 240: 10 |
 inficiator. 345: 10 |
 infida, sing. 209: 14 |
 infimis. 294: 1 |
 infinita, plur. 274: 5 |
 infiniti. 242: 23 |
 infinitum. 229: 6 |
 infirmitas. 257: 11 | 267: 23 |
 infirmitati. 232: 7 |
 infirmus, nom. 262: 1 |
 infixus. 259: 25 |
 inflammanda. 286: 15 |
 inflammatio. 265: 9 |
 inflammatrices. 285: 13 |
 infhar. 175: 9 |
 inflixerat. 273: 3 |
 influentes. 290: 11 |
 influere. 261: 9 |
 infortunata. 319: 14 |
 infra. 125: 8 | 217: 29 |
 224: 15 | 300: 19 | 329: 18 |
 infracta, sing. 263: 5 |
 infregit. 301: 11 |
 infrequens. 181: 1 | 337: 21 |
 infringi. 238: 13 |
 infule laudum. 271: 29 |
 infundant. 144: 12 |
 infusam. 136: 15 |
 infusum est in familiam mu-
 nus. 294: 13 |
 infusus. 249: 17 |
 ingenerate. 273: 20 |
 ingenerata, plur. 254: 15 |
 ingeneratum. 232: 5 |
 ingeneratus. 150: 17 |
 ingenia. 143: 28 | 152: 2, 21 |
 232: 4 |
 ingenti. 122: 13 | 283: 4 |
 ingeniis. 290: 12 | 350: 10 |
 ingenio. 143: 9 | 150: 1 |
 202: 4 | 214: 16 | 220: 18 |
 266: 16 | 313: 1 |
 ingenita. 198: 5 | 300: 24 |
 310: 11 |
 ingentia. 232: 8 |
 ingentum. 128: 9 |
 ingenium. 254: 7 |
 ingens. 116: 6 | 216: 17 |
 284: 8 |
 ingentes. 290: 28 |
 ingenti. 198: 8 | 297: 14 |
 ingentior. 252: 4 |
 ingentis. 263: 4 | 274: 25 |
 ingentium. 253: 2 | 255: 21 |
 338: 14, 18 |
 ingenua, sing. 221: 7 | plur.
 285: 19 |
 ingenui. 227: 7 |
 ingenuis. 154: 29 |
 ingeruntur. 298: 25 |
 ingererat. 234: 5 |
 ingerit. 298: 17 |
 ingestis. 170: 3 |
 ingestos. 260: 5 |
 ingrata. 211: 25 | 271: 6 |
 ingratia, sing. 283: 8 | plur.
 248: 19 |
 ingratia. 325: 16 |
 ingrato. 262: 11 |
 ingratum. 330: 11 |
 ingratus. 211: 2 | 284: 14 |
 ingrederetur. 243: 14 |
 ingredi. 119: 7 |
 ingredientem. 179: 24 | 213: 14 |
 ingrediuntur. 255: 13 |
 ingressi. 327: 6 |
 ingressos. 120: 13 |
 ingressu. 192: 3 | 195: 7 |
 ingressum, subst. 157: 9 | 255: 22 |
 ingressus, subst. 271: 4 | adj.
 117: 14 | 237: 3 | 245: 9 |
 inhabile. 235: 10 |
 inhærentem. 269: 11 |
 inhæsit. 198: 4 |
 inhians. 332: 4 |
 inhibebat. 228: 11 |
 inhibita, sing. 247: 20 |
 inhonoros. 302: 32 |
 inhumane muta oratio.
 262: 12 |
 injecere. 207: 4 |
 injecisti. 176: 13 |
 injectit. 177: 7 |
 injecta, sing. 133: 13 |
 injectæ. 236: 1 |
 injiciebantur. 271: 23 |
 inimica, sing. 117: 1 | 177: 3 |
 337: 19 |
 inimici. 109: 3 | 301: 17 |
 inimicis. 208: 14 |
 inimicorum. 301: 5 |
 inimicos. 240: 27 |
 inimicum. 317: 6 |
 inimicus. 257: 25 | 286: 2 |
 iniquitas. 131: 26 |

iniquo mari. 176: 17 |
 iniquus. 255: 9 |
 inire. 316: 7 |
 iniret. 260: 16 |
 initio. 138: 19 | 142: 16 |
 158: 26 |
 inito. 262: 14 |
 injunge patientiam sensibus
 tuis. 223: 6 | 330: 13 |
 injunxerit. 150: 2 |
 injunxisse. 317: 17 |
 injuria. 244: 16 | 253: 3 |
 260: 1 | 269: 2 | 285: 19 |
 315: 19 | 318: 4 | 330: 17 |
 335: 8, 10 |
 injuriæ. 258: 27 | 260: 9 |
 297: 3 |
 injuriam. 126: 23 | 197: 12 |
 321: 12 | 336: 26 | 342: 9 |
 350: 27 |
 injurias. 192: 16 |
 injuriis. 129: 16 | 194: 29 |
 injuste, adv. 257: 24 |
 injustum. 211: 11 |
 junarassent. 321: 26 |
 junatat. 171: 18 |
 innixa. 223: 11 |
 innixam. 196: 16 |
 innixus. 221: 14 |
 innocentem. 300: 15 | 348: 12 |
 innocentia. 294: 25 | 297: 26 | 349: 5 |
 innocentissimum. 300: 17 |
 innocentium. 234: 6 | 330: 6, 23 | 335: 9 |
 innoxias. 333: 15 |
 innoxios. 240: 25 |
 innumera. 316: 4 |
 innumerabilem. 235: 9 |
 innumerabiles. 112: 17 | 113: 10 | 115: 9 | 210: 2 | 234: 15 |
 innumerabili. 204: 17 |
 innumerabilibus. 288: 14 |
 312: 2 |
 innumerabilis. 207: 18 | 245: 6 |
 innumerabilium. 178: 14 |
 innumera. 264: 3 |
 innumeras. 344: 27 |
 innumeris. 323: 27 |
 innumeros. 138: 17 |
 inoffensus victoriarum im-
 petus. 263: 9 |
 inolefcir. 254: 24 |
 inolevit in omnes cultus
 parthionia. 322: 11 |
 inopem. 175: 26 |
 inopia, subst. 136: 25 | 223: 22 | 230: 5 | 300: 27 | 318: 5 | 332: 24 |
 inopia. 222: 8 | 333: 2 |
 inopiam. 337: 23 |
 inopina. 311: 11 |

I N D E X

inopinantes. 209: 27 |
 inopinato. 247: 21 |
 inops. 331: 1 |
 inopum. 226: 12 |
 inquam. 120: 8 | 121: 15 |
 125: 11 | 138: 11 | 143: 1 |
 178: 19 | 180: 22 | 191: 25 |
 203: 5, 22 | 207: 9 |
 224: 20 | 249: 1, 9, 20 |
 253: 8, 9 | 269: 9 | 273: 9 |
 inquires, *verb.* 239: 7 |
 inquieta. 318: 9 |
 inquietum. 292: 15 |
 inquietem. 255: 2 |
 inquit. 240: 13 | 294: 7 |
 301: 27 |
 insectas. 269: 1 |
 infederat. 274: 19 | 241: 8 | 330: 17 |
 inseparabilis. 256: 5 |
 insipulos. 349: 14 |
 insequatur. 271: 33 |
 insequendi. 341: 10 |
 insequendum. 266: 20 |
 inserenda. 302: 25 |
 inserere. 216: 15 |
 insidiantis. 317: 18 |
 insidiarum. 236: 16 |
 insidias. 166: 13 |
 insidiator. 234: 7 |
 insidietur. 324: 25 |
 insidiis. 137: 5 | 177: 3 | 301: 6 |
 insigne, *subst.* 314: 9 |
 insignes. 261: 20 | 344: 4 |
 insignia, *subst.* 297: 24 |
 insignibus. 243: 22 |
 insignis. 142: 24 | 271: 7 |
 303: 4 |
 insigniuntur. 274: 19 |
 insiliret. 339: 11 |
 insiluit claustra. 171: 2 |
 insimulatore. 347: 13 |
 insinuat. 256: 29 |
 insinuet. 314: 24 |
 insisteret. 343: 13 |
 insitum. 333: 11 |
 insolenti. 272: 10 |
 insolentia, *subst.* 267: 7 | 10-
 ci. 143: 5 |
 insolitum. 242: 7 |
 inspecta, *sing.* 127: 1 |
 insperata. 219: 14 | 298: 12 | 326: 1 |
 insperatam. 114: 13 |
 inspicere. 223: 8 |
 inspicendo. 194: 1 |
 instantibus. 262: 13 |
 instabas. 318: 13 |
 instr. 289: 13 |
 instares. 268: 5 |
 instat. 199: 12 |
 instandanda, *sing.* 152: 15 |
 instaurantur. 143: 11 |
 instaurare. 243: 4 |

instaurari. 150: 11 | 153: 6 |
 158: 7 |
 instauratae, *plur.* 288: 14 |
 instauracione. 143: 21 | 181: 7 |
 instaurant. 137: 6 |
 instigat. 128: 4 |
 instinctu. 151: 10 | 240: 3 |
 263: 1 |
 institisse. 247: 18 |
 institisti Rheno. 175: 22 |
 instituendae. 165: 7 |
 instituendam. 154: 21 |
 instituent. 324: 6 |
 instituerit. 275: 13 |
 instituitis. 255: 16 |
 instituit. 150: 14 |
 instituta, *subst.* 286: 5 | 290: 21 | 322: 14 | 327: 9 |
 instituti, *adj.* 128: 11 |
 institutionem. 152: 8 |
 institutionis. 123: 3 |
 instituto, *subst.* 275: 1 | *adj.* 262: 11 |
 institutores. 317: 4 |
 institutorum, *subst.* 128: 16 |
adj. 291: 5 |
 institutum, *adj.* 122: 5 |
 institutus. 112: 8 |
 instruat. 350: 28 |
 instructa. 236: 19 |
 instructae, *plur.* 138: 6 |
 instructor. 235: 13 |
 instructis. 175: 25 | 233: 14 |
 instructos. 265: 23 |
 instructum, *adj.* 175: 16 |
 instructus, *adj.* 128: 14 |
 210: 12 |
 instruendae, *sing.* 159: 14 |
 instruendo. 347: 5 |
 instrumenta. 226: 9 | 240: 14 |
 instruuntur. 322: 10 |
 instruxeras. 238: 10 |
 instruxerat. 257: 4 |
 instruxerit. 177: 23 |
 instruxit. 243: 2 | 269: 27 |
 insui. 347: 21 |
 insula. 158: 9 |
 insulae. 180: 20 |
 insulam. 120: 14 | 177: 3 |
 205: 12 |
 insulani. 329: 19 |
 insulas. 205: 23 | 249: 8 |
 298: 19 |
 insulis. 115: 14 | 158: 10 |
 242: 23 |
 insultans. 270: 17 |
 insultare. 272: 9 |
 insultas. 210: 9 |
 insultacione. 271: 25 |
 insultavit elemento, *mar.* 170: 19 |
 insulto. 236: 23 |

insuper. 210: 8 | 257: 2: 274: 25 | 319: 10 |
 insuperabile genus largitionis. 213: 1 |
 insuperabili. 209: 8 |
 insurgerem. 223: 4 |
 insusurrare. 232: 17 |
 intabit. 178: 23 |
 intadum. 254: 4 |
 intractus. 285: 20 |
 intectis. 292: 11 |
 integer. 264: 6 |
 integra, *nom. sing.* 119: 3 |
 256: 1 | 276: 9 | 312: 18 |
 integrae. 196: 10 |
 integrari. 159: 4 |
 integri. 240: 18 | 341: 2 |
 integris. 267: 1 |
 integritatis. 256: 18 | 261: 17 |
 integro, *nom.* 276: 19 |
 integrum. 258: 21 | 273: 1 |
 intellecti. 264: 12 |
 intellexisse. 315: 5 |
 intellexisti. 226: 12 |
 intelligamus. 275: 11 |
 intelligas. 155: 13 |
 intelligatur. 252: 4 |
 intelligens. 242: 3 |
 intelligentia, *subst.* 151: 12 |
 intelligentiam. 155: 31 |
 intelligi. 268: 16 | 318: 20 |
 intelligimus. 131: 20 | 215: 6 | 255: 10 |
 intelligit. 121: 11 |
 intelligitur. 295: 28 |
 intelligo. 330: 6 |
 intelligunt. 130: 5 |
 intempistica. 267: 23 |
 intenderas. 175: 17 |
 intendere. 334: 16 |
 intensior. 266: 7 |
 intentata, *sing.* 117: 10 |
 intenti, *plur.* 136: 2 |
 intenzum. 210: 3 |
 insonus. 275: 18 | 335: 11 |
 inter. 112: 9 | 118: 7 | 122: 9 | 127: 16 | 130: 13, 18 |
 131: 7, 19 | 133: 17 | 142: 20 | 149: 6 | 154: 13 |
 158: 23 | 159: 2 |
 interapedine. 247: 7 |
 interceptae. 272: 13 |
 intercessisse. 333: 2 |
 interclusa, *sing.* 269: 21 |
plur. 272: 15 |
 interclusis. 175: 2 | 224: 7 |
 interdicta, *plur.* 291: 27 |
 interdictum. 328: 21 |
 interdum. 123: 9 | 128: 17 |
 149: 10 | 202: 11 | 214: 6 | 225: 7 | 242: 2 | 247: 14 |

VOCABULORUM.

intererat. 320: 25 |
 interesse. 310: 16 |
 interesset. 239: 6 |
 interest. 152: 1 | 316: 9 |
 interfecit. 192: 9 |
 interfecit. 117: 6 |
 interfecit. 267: 1 |
 interfecto. 239: 9 |
 interfectum. 178: 4 |
 interfuit. 171: 12 |
 interfui. 166: 11 |
 interfusus. 328: 15 |
 interjecta. 219: 8 |
 interim. 114: 18 | 119: 8 |
 123: 3 | 129: 3 | 135: 7 |
 165: 12 | 170: 13 | 192: 2 |
 14 | 217: 18 | 244: 15 |
 274: 27 |
 interimunt. 240: 16 |
 interiora. 136: 10 | 209: 16 |
 interiorum. 255: 20 |
 interioribus. 134: 10 |
 interiscent. 267: 3 |
 interitu. 149: 4 | 155: 4 |
 271: 25 |
 interitum. 330: 19 | 334: 1 |
 345: 17 | 346: 2 | 347: 7 |
 interitus. 345: 19 | 346: 11 |
 intermiserat. 289: 16 |
 intermissa. 197: 21 | 338: 5 |
 intermissum. 175: 11 |
 intermittere. 238: 8 |
 internecina praelia. 138: 9 |
 internecio. 178: 7 |
 internecione. 115: 6 |
 internos. 347: 13 |
 interpolatix. 261: 24 |
 interpretationi. 142: 13 |
 interpretemur. 170: 20 |
 interpretor. 311: 8 |
 interritus. 268: 7 |
 interrogare. 226: 14 |
 interrogasti. 227: 21 |
 interrogat. 227: 22 |
 interrogatio. 227: 21 |
 interst. 330: 8 |
 intersum. 350: 20 |
 intervalla. 155: 20 | 159: 16 | 209: 16 | 214: 31 |
 247: 13 | 285: 18 | 328: 14 |
 intervallo. 196: 17 | 199: 6 |
 275: 15 |
 intervallum. 131: 17 |
 intervulsa. *sing.* 196: 23 |
 intestina. *sing.* 237: 19 |
 intersum. 350: 20 |
 intimas Francia nationes. 205: 5 |
 inimis affectibus. 194: 11 |
 intimos. 341: 24 |
 intimum. 205: 20 |
 intolerabilius. 174: 4 |
 intolerandi. *sing.* 289: 9 |
 intra. 152: 3 | 212: 12 | 241: 12 | 263: 20 | 283: 5 |
 intractabile. 275: 10 |
 intrare. 197: 10 |
 intrari. 213: 14 |
 intrasset. 174: 9 |
 intrasti. 204: 1 | 225: 17 |
 intraverant. 179: 5 |
 intremuerit. 264: 10 |
 intremuit. 169: 3 | 254: 2 |
 intrinsecus. *adv.* 255: 7 |
 introitum. 271: 12 |
 introitus. *sing.* 265: 9 |
 intuebantur. 179: 22 |
 intueum. 111: 18 | 190: 15 |
 215: 5 |
 intuendo. 194: 1, 8 |
 intuendum. 134: 19 | 135: 3 |
 intuentem. 255: 9 |
 intuentes. 254: 18 |
 intuenti. 332: 9 |
 intuentium. 160: 1 | 235: 4 |
 4 |
 intuentur. 168: 11 | 257: 19 |
 latueri. 119: 4 |
 intueatur. 254: 15 |
 intulerunt. 314: 26 |
 intulisset. 287: 6 |
 intulisti. 248: 2 |
 intulit. 195: 3 | 268: 24 |
 intutior. 268: 5 |
 invadere. 350: 6 |
 invaderes. 233: 1 |
 invadis. 270: 15 |
 invalido. 269: 30 |
 invaluit. 303: 17 |
 invaserant. 192: 9 | 205: 6 |
 214: 27, 31 |
 invaserat. 177: 6 |
 invasit. 339: 8 |
 invecutus. 199: 18 |
 invecutus. 176: 11 |
 invehetur. 245: 3 |
 invehit. 121: 21 |
 invenerat. 339: 13 |
 inveneris. 323: 3 |
 invenerit. 320: 20 |
 invenerunt. 286: 17 |
 inveniebantur. 261: 21 |
 inveniet. 290: 22 |
 invenire. 118: 19 | 324: 25 |
 inveniri. 321: 21 | 339: 3 |
 invenisti. 326: 5 |
 invenit. 266: 11 | 329: 12 |
 inventorem. 288: 22 |
 inventrices. 289: 17 |
 inventu. 240: 28 |
 inveterato. 242: 25 |
 inveteratum bellum. 175: 16 |
 invexerat. 176: 12 |
 invexerit. 350: 11 |
 invexit. 210: 17 |
 invia. 224: 4 |
 invicem. 118: 1 | 130: 3, 12 | 131: 13, 22 bis | 135: 18 | 138: 16 | 190: 18 |
 194: 3 | 198: 17 | 226: 25 | 239: 5 | 254: 22 | 341: 1 |
 invicta. *sing.* 144: 9 | 171: 3 | 219: 12 | 339: 12 |
 invictas. 117: 17 | 266: 9 |
 invicta. *voc.* 111: 5 | 116: 18 | 160: 2 | 165: 1 | 171: 6 | 181: 1, 9 |
 invicti. 242: 13 |
 invictis. 119: 13 | 175: 6 |
 invictissimi. 119: 10 | 132: 22 | 159: 12 | 167: 13 |
 180: 22 | 202: 8 |
 invictissimorum. 152: 6 |
 invictos. 263: 22 |
 invictum. 197: 14 | 256: 26 |
 invictus. 177: 6 |
 invia. 224: 2 |
 invideamus. 234: 21 |
 invideas. 123: 5 |
 invidentes. 221: 10 |
 inviderint. 200: 4 |
 invidia. 130: 13 | 150: 5 |
 invidiam. 284: 2 | 285: 6 |
 286: 4 | 301: 11 | 332: 21 |
 invidiosae. 334: 13 |
 invigilabat. 333: 14 |
 invia. 300: 10 |
 invisere. 225: 14 |
 invisus. 343: 4 |
 invia. 322: 4 |
 invitare. 213: 9 | 255: 9 |
 invitum. 215: 12 | 347: 25 |
 invitus. 197: 15 | 202: 6 |
 249: 3 | 257: 7 | 261: 23 |
 320: 13, 14 |
 invium navibus portum. 170: 3 |
 invocando. 122: 5 |
 invocari. 134: 3 |
 invocassent. 221: 12 |
 invocata. 175: 19 |
 invocatus. 112: 23 |
 involucra infantiae vividum rumpit ingenium. 254: 7 |
 inusitati. *sing.* 274: 21 |
 inusitata. *sing.* 132: 11 |
 invulnerabiles. 267: 2 |
 joca. 135: 8 |
 joci triumphales. 244: 15 |
 jocularia. 245: 1 |
 Jove. 112: 11 | 120: 5 | 136: 12 | 206: 2 |
 Jovem. 113: 20 | 198: 7 |
 (statorem). 122: 6 |
 Jovi. 116: 4 | 217: 13 |
 n iii

I N D E X

jovia Roma. 122: 1 |
 Jovi. 156: 8 |
 Jovio. 168: 5 |
 Jovios. 153: 3 |
 Jovis. 116: 16 | 136: 13,
 19 | 158: 22 | 168: 4 |
 195: 8 | 207: 9 | 212: 7 |
 313: 13 | 317: 21 | Capito-
 lini. 122: 3 |
 ipfa, *sing.* 111: 5 | 114: 15 |
 116: 9 | 121: 2 | 126: 17 |
 128: 21 | 135: 1 | *plur.*
 115: 17 | 134: 13 | 149:
 11 | 151: 15 |
 ipfam. 132: 1 | 144: 2 |
 ipfarum. 150: 13 |
 ipfas. 127: 13 | 337: 1 |
 ipse. 111: 7 | 114: 21 *bis* | 115:
 21 | 117: 3 | 119: 5 | 136:
 13 | 151: 2 | 154: 9 |
 ipsi, *sing.* 114: 22 | 136: 10 |
 150: 8 | 155: 17, 26 | 156:
 11 | *plur.* 117: 6, 9 | 126:
 11 | 132: 13 | 136: 8 | 152:
 7 | 154: 29 |
 ipsius. 126: 20 | 154: 26 |
 156: 5 |
 ipsius. 128: 6 | 154: 24 |
 156: 4 | 217: 2 |
 ipso. 117: 12 | 122: 18 | 130:
 16 | 137: 13, 15 | 142: 9 |
 143: 3 | 152: 4 | 154:
 14 | 208: 22 |
 ipsozam. 152: 11 | 315: 14 |
 ipsoz. 129: 3 | 311: 31 | 138:
 1 | 156: 15 |
 ipsum. 123: 7 | 126: 2, 12 |
 135: 17, 19 | 138: 1 | 150:
 1 |
 ira. 264: 26 | 268: 13 |
 iracundia. 329: 19 |
 iras. 208: 12 |
 irascimur. 329: 9 |
 irata, *sing.* 346: 16 |
 irati. 211: 3 | 293: 6 |
 iratis. 236: 11 |
 iratos. 208: 17 |
 iratus. 215: 2 | 246: 2 |
 ire. 199: 13 | 214: 1 | 227:
 8 | 230: 5 | 241: 15 | 242:
 1 | 258: 25 | 266: 23 | 318:
 19 | 343: 34 | 244: 18 |
 ire in profundam famem.
 114: 16 |
 irent. 236: 16 |
 iret. 220: 3 |
 Iridi. 207: 9 |
 irrevocabilem mentis ardo-
 rem. 176: 13 |
 imperum. 266: 17 |
 irrigabant. 227: 1 |
 irritabant. 331: 23 |
 irriti, *plur.* 252: 19 | 270: 16 |
 irrito, *adv.* 228: 10 |
 irrogaret. 144: 1 |
 irrogata. 209: 3 |

irruerit. 177: 25 |
 irruissent. 114: 12 |
 irrumpendas portas. 222:
 9 |
 irrumpere. 245: 10 |
 irrumpis. 270: 15 |
 irrumpit. 159: 18 |
 irruerit. 171: 2 |
 irrumpit. 131: 25 | 179: 5 |
 246: 2 |
 irruptio. 215: 7 |
 is. 117: 2 | 196: 5 | 227: 22 |
 232: 1 | 284: 21 | 290: 9 |
 islet. 338: 1 |
 ista, *sing.* 142: 8 | 150: 7 |
 157: 11 | *plur.* 112: 16 |
 130: 18 | 154: 13 |
 ista. 138: 5 | 196: 10 |
 istam. 131: 10 | 138: 20 |
 143: 21 | 144: 13 | 149:
 4 | 350: 27 |
 istarum. 190: 3 |
 iste. 191: 22 | 339: 12 |
 Ister. 130: 16 | 314: 1 | 338:
 15 |
 isti. 295: 4 | 322: 25 | 341:
 8 |
 istic. 332: 7 |
 istinc. 132: 5 |
 istis. 128: 16 |
 istius. 143: 8 | 152: 4, 15 |
 156: 15 | 176: 9 |
 isto. 110: 2 | 141: 4 | 157:
 14 | 168: 6 | 190: 2 |
 istos. 324: 5 |
 Istri. 112: 14 | 158: 17 | 202:
 19 |
 Istro. 318: 13 |
 Istrum. 288: 9 | 289: 7 |
 istud. 152: 10 |
 ita. 115: 6 | 116: 3 | 117: 4 |
 119: 13 | 121: 8 | 129: 7 |
 131: 1 | 132: 3 | 136: 2 |
 143: 12 | 155: 15 |
 Italia, *plur.* 133: 8 |
 Italia. 112: 5 | 133: 6, 12,
 137: 7 | 179: 11 | 196: 23 |
 211: 14 | 241: 7 | 248:
 22 | 249: 12 | 269: 9 |
 Italia. 117: 3 | 129: 2 | 236:
 26 | 245: 14 | 249: 10 |
 263: 7 | 349: 19 |
 Italiam. 126: 21 | 234: 10 |
 264: 13 | 272: 2 | 340: 15 |
 Italicas. 263: 6 |
 Italici. 329: 14 |
 Italicos. 249: 7 |
 Italos. 214: 15 |
 Italus. 330: 20 |
 itaque. 121: 11 | 136: 12 |
 144: 5 | 169: 13 | 176:
 4 | 179: 7 | 180: 25 |
 ite. 248: 3 | 255: 12 |
 item. 137: 21 | 139: 9 | 157:
 4 |
 iter 213: 20 | 242: 11 | 265: 6 |

296: 10 | 338: 10 | 342: 21 |
 gelu intractabile. 275: 10 |
 iterare. 302: 23 |
 iteratum. 117: 10 |
 iterum. 238: 15 | 239: 25 |
 246: 5 | 275: 23 *bis*, 26 |
 347: 27 |
 itidem. 116: 14 | 127: 15 |
 131: 5 |
 itinera. 126: 20 | 132: 17 |
 itinere. 179: 4 | 212: 10 |
 255: 13 | 292: 17 | 339:
 9 |
 itineribus. 343: 18 |
 itineris. 131: 28 | 175: 21 |
 215: 21 | 255: 17 |
 itinerum. 133: 3 | 225:
 10 |
 iturus. 205: 24 |
 jubeat. 302: 13 |
 jubere. 155: 23 | 270: 11 |
 318: 14 |
 jubere. 318: 5 |
 jubet. 206: 5 |
 jubetur. 322: 13 |
 jucunda. 143: 9 | 224: 6 |
 jucundissima. 194: 9 |
 judex. 301: 11 |
 judicabas. 193: 7 |
 judicabatur. 323: 2 |
 judicabant. 303: 13 |
 judicaverunt. 144: 4 |
 judicavit. 215: 10 |
 judicem. 294: 28 | 344: 20 |
 judices, *nom.* 113: 9 |
 judicia. 252: 2 | 261: 14 |
 judicibus. 303: 12 |
 judicii. 117: 11 | 284: 8 |
 judicis. 156: 14 | 335: 3 |
 judicio. 125: 11 | 149: 5 |
 205: 3 | 207: 2 | 284: 24 |
 297: 5 | 299: 1 | 322: 23 |
 judiciorum. 285: 24 |
 judicium. 158: 29 | 191: 23 |
 345: 6 |
 judicium. 285: 18 | 293: 7 |
 313: 11 |
 juga. 126: 20 | 203: 23 | 298: 20 |
 jugera. 318: 3 |
 jugi. 318: 7 |
 jugi, *sing.* 133: 12 | 195: 6 |
 235: 19 | 242: 1 |
 jugiter. 136: 26 | 197: 20 |
 jago. 111: 17 |
 jugulis, *ablat.* 333: 20 |
 jugum. 287: 10 |
 Julia. 230: 14 |
 Juliae. 343: 2 |
 Juliani. 238: 24 | 293: 2 |
 Julianum. 303: 6 |
 Julianus. 286: 8, 9 | 287: 1 |
 292: 5 |
 Julius Alpes. 132: 19 |
 Julius Alpius. 344: 15 |
 junctim sedent. 134: 17 |
 junctis. 205: 3 |

VOCABULORUM.

junctus. 236: 3 | 300: 1 |
 jungenda, *ling.* 110: 4 |
 junguntur. 252: 8 | 341: 16 |
 junior. 191: 19 |
 juniorem. 131: 18 |
 juniores. 191: 23 |
 juno. 153: 4 |
 junoni. 217: 13 |
 junxere. 221: 21 | 316: 5 |
 junxerit. 210: 21 |
 junxerunt. 315: 3 |
 junxi. 311: 10 |
 junxisse. 190: 17 |
 Jupiter. 115: 21 | 121: 7 | 134: 3 | 136: 13 | 137: 7 | 153: 4 | 198: 8 | 229: 26 |
 jura, *nom.* 286: 13 |
 jurasse. 212: 8 |
 juratur. 226: 1 |
 jure. 111: 3 | 125: 4 | 176: 9 | 191: 24 | 223: 16 | 229: 17 | 302: 17 | 326: 13 | 344: 9 |
 juris. 139: 1 | 286: 4 | 296: 13 | 300: 14 | 320: 5 |
 jus. 320: 24 | 321: 3 | 336: 25 | *feciale.* 335: 13 |
 iusseris. 325: 4 |
 iusserit. 150: 1 |
 iusserunt. 153: 12 |
 iussis. 211: 20 |
 iussisset. 246: 11 |
 iussisti. 127: 20 | 238: 12 | 239: 22 | 24: 240: 4 | 341: 16 | 347: 21 |
 iussit. 119: 5 | 302: 27 |
 iussu. 156: 18 | 180: 25 | 261: 21 |
 iustus, *adj.* 197: 13 |
 iusta, *plur.* 249: 23 | *persoluit.* 301: 16 |
 iusta. 220: 13 | 313: 16 |
 iuste, *adv.* 192: 18 | 208: 12 | 212: 6 | 223: 12, 16 | 303: 8 |
 iustiores. 118: 10 | 128: 3 |
 iustis. 298: 18 |
 iustissima. 180: 9 | 268: 13 |
 iustitia. 148: 25 | 191: 29 | 205: 2 | 234: 16 |
 iustitiar. 142: 8 | 180: 5 | 204: 10 | 217: 9 | 261: 18 |
 iustitiam. 113: 9 | 119: 15, 18 | 192: 15 | 209: 2 | 297: 21 |
 iustitium. 289: 17 | 330: 7 |
 iustus, *adv.* 151: 20 | 350: 19 |

iustum. 292: 14 |
 juvabant. 326: 6 |
 juvabas. 317: 15 |
 juvabat, *impers.* 271: 24 |
 juvanda. 294: 16 |
 juvant. 256: 4 |
 juvare. 220: 14 |
 juvarent. 205: 8 |
 juvaret. 170: 6 | 205: 31 | 237: 23 | 212: 12 |
 juvare. 151: 6 | 262: 2 | 270: 11 |
 juvat. 152: 12 | 160: 6 | 228: 23 | 254: 12 | 265: 2 | 330: 14 |
 juvenes. 261: 19, 30 | 299: 18 |
 juveni. 286: 26 |
 juvenis. 192: 5 | 196: 8 | 199: 8, 12 | 216: 6 | 324: 1 |
 juvenia. 190: 20 | 191: 26 |
 juvenia. 128: 1 |
 juvenus. 159: 11 |
 juventutem. 149: 15 | 154: 21 | 290: 2 |
 juventutis. 112: 9 | 144: 16 | 149: 15 | 150: 10 | 152: 7, 10, 21 | 165: 7 | 191: 9 |
 juvenum. 316: 6 |
 juverit. 272: 20 |
 juverunt. 139: 11 | 252: 15 | 272: 8 |
 juvi. 345: 4 |
 juvit. 114: 1 | 257: 2 |
 juxta. 111: 14 | 113: 19 | 143: 11 | 262: 16 | 266: 7 |

K.

K Alendæ. 167: 11 |

L.

L Abe. 158: 6 |
 labefactare. 256: 10 |
 labem. 113: 17 |
 labentibus. 213: 26 |
 labes. 152: 16 | 273: 8 |
 labi. 266: 23 |
 labitur. 343: 7 |
 labor. 165: 6 | 197: 18 | 284: 12 | 291: 16 | 296: 12 | 318: 6 |
 laborabat. 333: 13 |
 laborandum. 303: 22 |
 laborantem. 113: 20 |
 laborantes. 225: 14 |
 laborantibus. 298: 25 |
 laborare. 128: 8 | 223: 22 | 239: 3 |
 laborarunt. 120: 18 |
 laborasti. 214: 5 |
 laboratas cœnarum magnitudines. 290: 29 |
 laboratura. 338: 2 |
 laboraverunt. 270: 21 |
 laboravit. 301: 26 |
 labore. 121: 11 | 122: 14 | 142: 5 | 154: 18 | 223: 20 | 229: 5 | 268: 21 | 270: 9 | 284: 13 | 293: 27 | 303: 26 |
 laborem. 197: 21 | 215: 21 | 257: 19 | 261: 22 | 312: 12 | 318: 8 |
 labores, *nom.* 223: 9 | 293: 30 | 303: 20 | 348: 5 | 350: 20 |
 labori. 318: 2 |
 laboribus. 128: 2 | 132: 21 | 203: 13 | 268: 20 | 288: 6 | 292: 15 | 304: 3 |
 laboriosam. 275: 12 |
 laboriosissima. 291: 21 |
 laboriosum. 295: 13 |
 laboris. 128: 13 | 193: 23 | 195: 20 | 196: 3 | 261: 23 | 265: 14 | 285: 23 | 291: 20 | 296: 15, 17 | 311: 7 | 321: 20 |
 laborum. 291: 10 | 292: 16 | 316: 12 | 317: 17 | 343: 24 |
 labris. 325: 8 |
 labuntur. 127: 13 |
 Lacedæmones. 118: 8 |
 Lacedæmoniis. 275: 1 |
 laceræ, *plur.* 289: 14 |
 laceratam Italiam. 340: 15 |
 lacerationem urbis. 258: 26 |
 laceratis, *nom.* 301: 5 |
 laceratus. 272: 5 |
 lacerent. 137: 5 |
 laceſſebat. 336: 4 |
 laceſſeret. 259: 17 |
 laceſſerunt. 264: 24 |
 laceſſi. 340: 3 |
 laceſſitus. 257: 25 |
 lacrymabiles. 289: 13 |
 lacrymæ. 226: 24 | 227: 1, 2 | 333: 19 |
 lacrymantes. 239: 10 |
 lacrymant. 207: 4 |
 lacrymas. 331: 19 |
 lacte. 207: 18 |
 lactentem. 262: 20 |
 lædendi. 272: 25 |
 lædendis. 304: 3 |
 lædere. 300: 2 |
 lata. 174: 6 | 275: 19 | 313: 7 | 331: 18 |

I N D E X

- lætabilius. 138: 14 |
 lætæ. 152: 7 |
 lætancia. 290: 10 |
 lætantium. 302: 6 |
 lætantur. 221: 2 | 228: 22 |
 lætari. 227: 2 |
 lætas. 342: 15 |
 lætatur. 195: 5 | 276: 4 | 328: 23 |
 lætatus. 191: 23 |
 læteris. 284: 13, 14 |
 læti, plur. 271: 8 | 291: 13 |
 lætior. 253: 22 |
 lætis. 290: 4 |
 lætissimo. 110: 3 |
 lætitia. 116: 1 | 128: 21 | 195: 7 | 239: 8 | 244: 2 | 272: 22 | 301: 13 | 325: 17 | 342: 3 |
 lætitiæ. 190: 2 | 180: 5 | 194: 7 | 251: 4 | 252: 3 | 272: 10 | 283: 5 | 300: 24 | 312: 8 |
 lætitiæ. 226 | 4 | 256: 14 | 271: 31 | 302: 5 |
 lætius, nom. 138: 13 |
 lætor. 217: 28 |
 lætos. 240: 22 |
 lætum. 167: 9 |
 lætus. 180: 27 | 212: 5 | 216: 6 | 264: 16 |
 lævam. 288: 12 |
 lævius. 342: 21 |
 læminas. 346: 6 |
 lænces. 332: 3 |
 læniktis. 348: 27 |
 længueſceret. 217: 21 |
 længuide, adv. 274: 12 |
 længuidius, adv. 272: 1 |
 læpia. 257: 11 |
 læpfi. 261: 5 |
 læpſu. 116: 21 |
 læpſus, plur. 267: 22 | 301: 5 |
 læquearia. 291: 4 |
 læqueo. 334: 6 |
 læqueos. 276: 21 |
 læres. 204: 1 |
 lærga. 229: 20, 28 | 253: 9 |
 lærgi. 227: 8 |
 lærgiamini. 292: 8 |
 lærgiatis. 194: 18 | 290: 21 |
 lærgiendi. 298: 6 |
 lærgiendis. 222: 16 |
 lærgiora. 229: 23 |
 lærgiores. 272: 14 |
 lærgiſſimi. 118: 4 |
 lærgiter. 221: 18 | 269: 22 | 276: 10 |
 lærgitio. 159: 7 | 194: 13 | 229: 25 |
 lærgitione. 143: 16 | 219: 24 |
 lærgitionibus. 213: 19 |
 lærgitionis. 153: 10 | 213: 1 |
 lærgitor. 291: 21 |
 lærgitur. 131: 2 |
 lærgiuntur. 286: 1 |
 lærgius, adv. 214: 17 |
 lærgos. 121: 7 |
 lærcivie. 321: 11 |
 lærciviat oratio. 271: 6 |
 læſſa, ſing. 267: 26 |
 læſſitudinis. 287: 22 |
 læta, ſing. ambitio. 217: 24 |
 læta camporum. 290: 13 |
 læta, adv. 152: 14 | 171: 18 | 178: 20, 21 | 265: 9, 22 | 268: 11 | 314: 22 | 327: 21 | 339: 16 |
 lætebras. 252: 3 |
 lætebris. 242: 25 | 269: 11 |
 lætendo. 267: 25 |
 lætent. 255: 7 |
 lætencia. 333: 14 |
 lætere, Gallico, ora Gallia. 179: 10 | Galliarum. 276: 14 |
 lætere, verb. 226: 11 |
 læteret. 236: 17 | 244: 12 |
 læteri. 119: 21 |
 læteribus. 236: 14 |
 læteris. 152: 14 |
 lætine, adv. 232: 5 |
 lætitare. 230: 5 |
 lætitudine. 210: 15 |
 lætius, nom. 121: 19 | adv. 238: 12 |
 lætio. 275: 14 |
 lætro. 332: 10 |
 lætrocinia. 247: 2 |
 lætrociniæ. 178: 2 | 243: 18 | 335: 16 |
 lætrocinio. 143: 23 | 174: 19 | 175: 7 | 208: 9 |
 lætrociniſum. 234: 5 |
 lætronibus. 285: 18 |
 lætronis. 332: 9 |
 lætuum. 258: 27 |
 lætus, ſubſt. 137: 16 | 302: 20 |
 lævacris. 222: 16 |
 lævacroſum. 247: 1 |
 lævanda. 288: 3 |
 lævandæ. 283: 2 | 302: 7 |
 lævantis. 284: 23 |
 lævantur. 189: 2 |
 lævare. 238: 14 | 245: 26 | 311: 17 |
 lævati. 310: 4 | 311: 19 | 315: 10 |
 lævati. 261: 14 |
 lævatio. 253: 3 | 273: 17 | 311: 11 |
 lævationis. 255: 22 |
 læudatis, verb. 131: 13 |
 læudatur. 142: 24 | 313: 9 |
 læudaveris. 275: 22 |
 læude. 133: 5 | 135: 17 | 138: 19 | 153: 10 | 156: 1 | 176: 2 | 232: 20 | 249: 2 | 262: 18 | 285: 5 | 297: 14 | 301: 13 | 316: 24 | 323: 2 | 324: 5 |
 læudem. 117: 8 | 176: 5 | 223: 10 | 229: 19 | 248: 5 | 318: 5 |
 læudent. 350: 17 |
 læudes. 111: 5 | 125: 2 | 134: 2 | 219: 7 | 251: 1 | 253: 8 | 257: 15 | 275: 7 | 330: 7 |
 læuder. 324: 1 |
 læudi. 149: 14 | 196: 2 |
 læudibus. 112: 1 | 129: 24 | 155: 27 | 202: 13 | 223: 3 | 253: 18 | 257: 20 | 264: 6 | 297: 17 | 313: 16 | 327: 8 |
 læudis. 122: 15 | 142: 18 | 151: 17 | 154: 13 | 158: 4 | 256: 8 | 264: 2 | 272: 8 | 286: 17 | 333: 10 | 338: 12 |
 læudum. 202: 5 | 255: 12 | 271: 29 | 284: 22 | 23 | 286: 7 | 315: 10 |
 læurea, ſubſt. 131: 3 |
 læureas, ſubſt. 154: 22 | 199: 14 | adj. 216: 11 |
 læureis. 317: 21 |
 læus. 120: 2 |
 læutos. 321: 25 |
 læxabat. 337: 24 |
 læxaret. 286: 22 | 335: 17 |
 læxaffe. 331: 19 |
 læxafi. 206: 16 |
 læxat annonam, pretium annonæ minuit. 172: 13 |
 læxata. 340: 18 |
 læxato. 205: 13 |
 læxatus. 302: 5 |
 læcticas. 302: 26 |
 læcticis. 327: 22 |
 læctis, adj. 247: 18 |
 læctulus. 292: 9 |
 lægantur. 350: 28 |
 lægata. 192: 17 |
 lægatione. 329: 4 |
 lægationes. 236: 27 |
 lægaris, ſubſt. 239: 20 |
 læge. 135: 20 | 315: 18 |
 lægem. 129: 23 | evaſit. 208: 27 |
 lægendum. 350: 28 |
 lægerentur. 314: 11 |
 lægererur. 312: 17 |
 læges. 180: 28 | 191: 7 | 199: 12 | 276: 20 | 321: 27 | 322: 21 |
 lægi,

VOCABULORUM.

legi, *verb.* 312: 20 |
legibus. 131: 10 | 192: 2 |
320: 3, 23 | 321: 5 |
legimus. 159: 3 |
legione. 175: 2 |
legionem. 246: 9 |
legiones. 340: 10 |
legionibus. 299: 27 | 336: 13 |
23 |
legionum. 112: 9 | 144: 9 |
290: 28 | 320: 10 | 330: 1 |
legisse. 288: 16 |
legisti. 322: 21 |
legitimis. 292: 10 |
legitimum. 204: 1 |
legum. 286: 3 | 322: 12 |
leguntur. 261: 13 |
lembis. 288: 24 |
lenes. 132: 16 | 340: 8 |
leni. 216: 13 |
lenior. 238: 1 |
leniorem. 258: 11 |
leniti. 257: 26 |
lenitatis. 180: 4 | 239: 16 |
265: 16 |
lenocinatur. 252: 6 |
lente, *adv.* 212: 10 | 213: 26 |
254: 6 | 258: 27 |
Lentuli. 329: 15 |
leporē. 271: 2 |
letalibus. 248: 12 |
levati, *plur.* 288: 14 | 289: 9 |
levato. 228: 15 |
levaturus. 227: 6 |
leve. 248: 16 | 338: 16 |
levēs. 116: 21 | 235: 14 |
levi. 121: 9 |
levibus. 138: 7 |
levior. 228: 18 | 345: 28 |
346: 10 |
leviore. 222: 2 |
levis. 247: 17 |
levissimis. 295: 8 |
leviter. 324: 13 |
levium. 338: 13 |
libant. 157: 4 |
libari. 133: 18 |
libeat. 302: 18 |
libenter. 135: 5 | 209: 11 |
220: 10 | 223: 5 | 225: 12 |
13, 22 |
Liber. 208: 2 |
liber, *adj.* 285: 19 |
libera, *sing.* 135: 21 | *plur.* 271: 13 |
libera. 342: 10 |
liberalem. 111: 6 |
liberalis. 291: 10 |
liberalissimi. 153: 11 |
liberalitas. 143: 8 | 272: 23 |
298: 10 |
liberalitate. 118: 3 | 152: 7 | 158: 25 | 217: 5 | 230: 1 |

liberalitatem. 242: 6 |
liberalitati. 295: 4 |
liberalitatis. 144: 3 |
liberaliter. 192: 18 | 227: 23 |
341: 16 |
liberalium. 144: 15 |
liberasti. 256: 9 | 299: 1 |
liberam. 195: 14 |
liberandae. 233: 4, 18 | 269: 10 |
liberandam. 264: 13 |
liberari. 272: 21 |
liberata. 158: 13 | 179: 8 |
301: 12 |
liberatum. 129: 15 |
liberati. 229: 4 | 245: 12 |
liberator. 179: 20 |
liberavit. 127: 17 | 192: 11 |
libere. 194: 4 |
Liberi. 207: 17 | 348: 6 |
liberi, *subst.* 180: 10 | 196: 6 | 228: 20 | *adj.* 179: 26 | 284: 1 | 285: 11 |
liberis, *subst.* 154: 28 | 171: 22 | 179: 21 | 180: 6 |
190: 23 | 217: 24 | 254: 22 | 331: 11 | 349: 4 |
libero. 116: 20 |
liberorum, *subst.* 149: 2 |
179: 26 | 222: 2 |
liberos, *subst.* 117: 6 | 133: 8 | 180: 6 | 191: 5 | 217: 21 | 250: 1 | 254: 8, 15 | 275: 3 | *adj.* 229: 10 |
libertas. 205: 3 | 252: 21 |
302: 7 | 303: 6 | 311: 16 |
339: 2 | 349: 2 |
libertate. 232: 22 | 234: 8 |
268: 6 |
libertatem. 126: 19 | 197: 4 | 271: 24 | 189: 5 | 297: 8 | 302: 33 | 304: 3 | 310: 6 |
327: 3 |
libertati. 292: 6 |
libertatis. 248: 17 | 287: 9 | 299: 13 | 326: 24 | 336: 19 |
libertorum. 296: 14 |
liberum. 272: 12 | 303: 10 |
liber. 172: 10 | 311: 18 |
bis |
libidine. 326: 22 |
libidinem. 336: 27 |
libidinis. 326: 27 |
libidinum pastus inexplētos. 257: 13 |
libido. 235: 1 | 258: 6 | 271: 20 | 320: 24 |
librat. 256: 25 |
libratus. 170: 9 |
liburnis. 121: 6 |

liburnis. 288: 24 |
Libyae. 159: 21 | 179: 3 |
301: 7 |
liceat. 239: 2 | 240: 28 | 248: 12, 18 | 268: 16 |
licebat. 259: 23 | 321: 23 | 331: 15 |
licebit. 329: 9 |
licenter. 321: 6 |
licentia, *subst.* 110: 7 | 274: 12 |
licentiae. 273: 16 |
licentiam. 237: 6 | 246: 6 |
257: 12 | 286: 6 |
licere. 347: 26 |
liceret. 215: 1, 10 | 238: 9 |
268: 4 | 326: 24 |
licet, *verb.* 121: 23 | 137: 12 |
180: 24 | 299: 3 | 320: 8 |
321: 2 | 328: 3 | *conj.* 111: 1, 10 | 116: 20 | 120: 4 |
121: 19 | 123: 11 | 128: 13 |
lictoris. 302: 30 |
lictorum. 335: 4 |
licuerat. 196: 16 |
licuerit. 275: 1 | 350: 7 |
licuit. 197: 6, 7 | 203: 18 |
223: 4 | 236: 8, 25 | 275: 15 |
302: 4 | 320: 8 |
ligone. 318: 4 |
limen. 245: 10 | terrarum. 205: 20 | belli. 342: 2 |
limes. 128: 14 | 337: 9 |
limina. 134: 15 | 296: 21 |
limine. 134: 12 |
limite. 112: 8 | 116: 9 |
158: 17 | 215: 16 | 233: 8 |
242: 1 | 247: 22 |
limitem. 112: 15 | 117: 15 |
129: 18 | 175: 23 | 209: 16 |
247: 7 |
limites. 136: 4 | 166: 2 | 199: 12 | 241: 20 |
limiti. 337: 13 |
limitibus. 167: 17 |
limitis. 178: 25 | 210: 11 |
lincae, *plur.* 254: 13 |
Lingonicam. 205: 9 |
Lingonico. 181: 2 |
linguae. 300: 25 |
linguam. 347: 22 |
linguas. 249: 16 |
linguis. 348: 1 | 350: 17 |
loquentibus. 133: 17 |
liqueret. 312: 10 |
literae. 212: 21 |
literarum. 144: 15 | 149: 7, 17 | 151: 10 | 154: 27 |
158: 26 | 159: 2, 10 |
219: 10 | 298: 28 | 323: 27 |
litteras. 151: 13 | 154: 20 |
159: 9 | 212: 13 | 242: 2 |
267: 6 | 338: 1 |
litteris. 151: 2 | 152: 8, 19 |
154: 26 | 155: 22 | 156: 2

I N D E X

- 12 | 160: 8 | 248: 24 | 271:
 9 | 276: 4 | 302: 25 | 348
 1 |
 litium. 142: 10 |
 litora. 136: 5 | 170: 13 | 317:
 10 |
 litore. 120: 9 | 176: 11 | 177:
 14 |
 litori. 137: 16 |
 litoribus. 179: 3, 11 | 205: 7 |
 313: 1 | 332: 17 |
 litorum. 130: 18 | 132: 20 |
 159: 17 | 207: 20 | 321:
 22 |
 litui. 232: 12 |
 lituorum. 338: 18 |
 litura. 299: 20 |
 litus. 112: 16 | 177: 6 |
 179: 19 | 204: 18 | 293: 5 |
 311: 4 |
 lividus. 293: 23 |
 live. 121: 20 |
 lixa. 336: 16 |
 loca. 172: 1 | 208: 4 | 217: 4,
 12 | 326: 9 |
 locatos. 269: 27 |
 loci. 136: 20 | 143: 5 | 170:
 4 | 194: 21 | 214: 25 | 219:
 15 | 217: 2 | 245: 5 | 274:
 22 |
 locis. 114: 12, 22 | 144: 6 |
 205: 5 | 210: 15 | 238: 1 |
 290: 2 |
 loco. 141: 4 | 152: 12 |
 170: 14 | 176: 1 | 224:
 3 | 247: 4 | 244: 2 | 266:
 25 | 270: 4 | 319: 7 | 325:
 4 |
 locorum. 119: 12 | 128: 20 |
 131: 26 | 132: 14 | 159:
 16 | 171: 19 | 247: 8 | 322:
 10 |
 loculorum. 295: 24 |
 locum. 131: 31 | 150: 10 |
 153: 9 | 157: 13 | 224: 14 |
 242: 16 | 243: 19 | 269:
 20 | 270: 6 | 298: 6 | 318:
 18 | 330: 6 | 345: 23 |
 locupletantur. 300: 18 |
 locus. 139: 13 | 143: 12 |
 214: 16 | 223: 1 |
 locura. 259: 10 | 347:
 23 |
 locuram. 227: 17 |
 locuturum. 329: 9 |
 locutus. 198: 18 |
 Londinienſe. 178: 9 |
 longa. 126: 2 | 257: 4 |
 287: 6 | 321: 19 | 341:
 25 |
 longæ. 176: 7 |
 longam. 272: 11 | 287: 21 |
 342: 14 |
 longe. 113: 4 | 125: 8 | 152:
 17 | 196: 2 | 203: 22 | 261:
 17 | 265: 12 | 311: 3 | 314:
 22 | 327: 24 |
 longinqua. 129: 6 |
 longinquæ. 350: 25 |
 longinqui. 291: 1 |
 longinquiribus. 198: 13 |
 longinquis. 350: 8 |
 longinquitas. 131: 26 | 219:
 8 | 259: 14 |
 longior. 326: 3 | 346: 1 |
 longiore. 316: 8 |
 longiſſimæ. 207: 20 |
 longiſſime, *adv.* 301: 26 |
 longiſſimo. 288: 9 | 339:
 9 |
 longiſſimum. 249: 22 |
 longitudo. 270: 3 |
 longius, *adv.* 137: 11 *bis* |
 245: 5 | 301: 18 |
 longo. 321: 10 |
 longum, *nom.* 229: 6 | 274:
 4 | 338: 10 |
 loquar. 151: 17 | 171: 14 |
 172: 10 | 204: 27 | 205:
 4 | 225: 1 | 245: 21 | 295: 19 |
 299: 24 | 314: 3 | 327: 17 |
 345: 25 |
 loquebaris. 347: 25 |
 loquendi. 284: 20 |
 loquendo. 311: 18 |
 loquendum. 303: 14 |
 loquentem. 330: 11 |
 loqui. 232: 5 |
 loquimur. 168: 20 |
 loquor. 315: 21 | 323: 12 | 332:
 16 | 334: 11 |
 lorica. 266: 1 |
 lorice. 338: 17 |
 lubrica. 120: 1 | 247: 17 |
 lubricam. 19: 11 |
 lubrico adoleſcentiæ. 315:
 20 |
 lubricum. 269: 23 |
 luce. 136: 15 | 167: 9 |
 168: 16 | 180: 1 | 205:
 25 | 207: 20 | 208: 23 |
 253: 12 | 270: 18 | 274:
 20 | 340: 5 |
 lucem. 118: 11 | 126: 10 |
 136: 26 | 166: 7 | 203: 13 |
 211: 10 | 230: 6 | 312: 7 |
 327: 21 |
 laceret. 272: 4 |
 Lucifer. 168: 10 |
 Lucii Bruti. 303: 1 |
 lucis, *fam.* 137: 15 | 158: 13 |
 311: 23 | 329: 12 | 343:
 20 |
 lucos. 216: 12 |
 lucra. 157: 4 | 212: 22 |
 lucrandi. 230: 4 |
 lucrari. 335: 15 |
 lucratur. 333: 8 |
 lucrum. 154: 11 |
 luctamen. 286: 1 |
 luctus, *plur.* 260: 5 |
 lulentia. 273: 16 |
 Lucullo. 325: 3 |
 ludebas. 262: 23 |
 ludentem. 257: 22 |
 ludenrium. 331: 8 |
 ludere. 335: 14 |
 luderet. 241: 6 |
 ludibriis. 271: 24 |
 ludicrum. 289: 15 |
 ludificandos. 266: 18 |
 ludo, *nom.* 284: 6 | 329:
 15 |
 ludorum. 245: 16 |
 luerunt. 235: 23 |
 lues. 178: 22 |
 lugentes. 248: 1 |
 lugeo. 319: 14 |
 luget. 331: 14 |
 luit. 349: 4 |
 lumen. 355: 9 | 259: 21 |
 lumina. 133: 4 | 135: 4 | 283:
 1 |
 lumine. 168: 11 |
 luminibus. 168: 10 | civi-
 tatis. 246: 3 | oculis. 299:
 3 | 302: 24 | hauffient. 335:
 4 |
 luminis. 167: 3 |
 Lunam. 135: 19 |
 luſtra redeuntia remenſo
 celo. 168: 9 |
 luſtrale. 330: 7 |
 luſtravetiſ. 350: 15 |
 luſtri. 229: 18 |
 luſtris. 126: 6 | 219: 13 | 249:
 2 | 289: 16 |
 luſtro, *nom.* 229: 22 *bis* |
 luſtrum. 229: 12, 13, 19 |
 lux. 113: 2 | 133: 12 | 261:
 1 | 312: 2 | 340: 7 | vita,
 345: 18 |
 luxuria. 316: 1 | 321: 17,
 25 |
 luxuriæ. 322: 11 |
 luxuries. 271: 20 |
 luxus. 321: 11 |
 Lydia. 313: 8 |
 Lynceus. 259: 9 |

M,

- M**acedonas. 235: 8 |
 Macedones. 264: 23 |
 25 |
 Macedonia. 289: 20 |
 Macedonici. 314: 8 |
 Macedonico. 344: 8 |
 machinas. 170: 8 |
 machinis. 214: 20 | 235:
 26 |
 maciem. 298: 9 |
 maculata. 237: 16 |
 madere. 290: 4 |
 Maenus. 210: 17 |
 magis. 114: 1, 3 | 118:

VOCABULORUM.

- f. bis* | 121: 10 | 122: 2 |
 126: 10, 16 | 136: 1 |
 143: 4 | 152: 4 | 154:
 26 |
magister sacrae memoriae.
 153: 14 |
magisteria. 149: 11 |
magisterii. 154: 1 |
magisterio. 175: 6 |
magistræ, plur. 289: 17 |
magistras. 151: 14 |
magistratibus. 302: 21 | 315:
 15 | 323: 20 |
magistratu. 284: 21 |
magistratum. 294: 17 | 295:
 28 | 297: 18 |
magistratus, sing. 298: 14 |
plur. 111: 13 | 214: 22 |
 334: 2 |
magistratum. 293: 14 | 297:
 24 |
magistri. 322: 18 |
magistro. 214: 17 |
magna. 114: 1 | 132: 21 |
 139: 13 | 203: 14 | 226:
 3 | 247: 7 | 266: 7 | 267:
 19, 26 | 273: 17 | 274: 6 |
 276: 24 |
magnam. 138: 5 |
magnatum. 117: 9 |
maguas. 327: 6 |
magni, sing. 284: 1 |
magnificentia. 123: 7 |
magnificentiam. 143: 15 |
magnificentissima. 274: 19 |
magnificentius, nom. 156: 7 |
adv. 264: 1 |
magnifico. 290: 11 |
magis. 150: 16 | 178: 27 |
 213: 12 | 255: 20 |
magnitudine. 135: 10 | 158:
 24 | 220: 4 | 253: 4, 17 |
 255: 19 | 290: 26 | 323: 24 |
 332: 21 |
magnitudinem. 144: 3 |
 220: 17 | 253: 11 | 266:
 7 | 271: 15 | 276: 15 | 300:
 27 |
magnitudines. 290: 29 |
magnitudini. 303: 16 |
magnitudinis. 174: 9 | 262:
 19 |
magnitudo. 136: 1 | 150: 15 |
 172: 19 | 180: 15 | 194:
 16 | 238: 7 | 247: 10 |
 252: 3 | 257: 10 | 261:
 28 | 262: 10 | 274: 11 | 288:
 2 |
magno. 199: 6 | 287: 20 |
 294: 28 | 295: 16 | 345:
 17 |
magnum. 248: 26 |
magnos. 222: 1 |
magnum. 192: 22 | 197: 21 |
 203: 21 | 213: 9 | 233:
 21 | 248: 13 | 262: 4 |
magnum. 115: 4 | 118: 21 |
 235: 8 | 240: 12 | 261: 8 |
 267: 11 | 316: 23 |
majestas. 135: 21 | 168: 5 |
 198: 5 | 201: 2 | 202: 9 |
 207: 9 | 213: 8 | 233: 2 |
 242: 24 | 245: 18 | 256:
 24 |
majestate. 116: 17 | 126: 9 |
 129: 13 | 132: 4 | 138: 3 |
 167: 6 | 169: 6 | 175:
 20 | 191: 19 | 194: 11 |
 196: 26 | 197: 11 | 221:
 5 | 234: 9 | 268: 17 |
majestatem. 119: 13 | 165:
 4 | 242: 4 | 262: 5 |
 310: 7 | 327: 18 | 333:
 4 |
majestati. 125: 1 | 179:
 20 |
majestatis. 111: 1 | 123: 6 |
 132: 15 | 135: 5 | 136:
 7, 20 | 166: 8 | 167: 1 |
 170: 14 | 175: 17 | 177:
 17 | 191: 24 | 196: 12 |
 203: 5, 16 | 217: 4 | 215:
 14 | 226: 18 | 230: 11 |
 243: 16 | 255: 24 | 257:
 9 | 264: 11 | 299: 19 |
 325: 5 |
major. 130: 16 | 157: 13 |
 255: 23 | 310: 9 | 321: 1 |
 331: 19 |
majora. 113: 4 | 129: 5,
 25 | 153: 13 | 166: 15 |
 168: 1 | 261: 28 | 232:
 2 | 267: 13 | 275: 4 | 301: 7 |
 315: 3 |
major. 194: 14 | 220: 18 |
 238: 5 | 268: 21 |
majorem. 236: 18 | 238: 5 |
 291: 4 | 333: 1 | 344:
 7 |
maiores. 233: 9, 22 | 235:
 10 | 295: 29 | 326: 17 | 344:
 3 |
majoribus. 122: 5 | 315:
 15 |
majoris. 230: 1 | 247: 22 |
 318: 5 |
majorum. 157: 8 | 274:
 20 |
majus. 116: 6 | 121: 19 |
 142: 15 | 178: 19 | 235: 12 |
 271: 15 | 288: 19 | 334:
 16 |
mala, subst. 257: 20 | 329:
 13 | 330: 9, 15 | 335: 12 |
adj. 332: 23 |
malam. 175: 7 |
male, adv. 198: 1 | 257:
 7, 10 | male clausi mor-
 rois signa. 260: 7 |
maledicto. 326: 21 |
maleficia. 235: 3 |
malevolorum. 293: 22 |
mali, subst. 273: 3 | 325:
 18 |
malignis. 130: 14 |
malis, subst. 223: 4 | 255:
 23 | 257: 22 | 263: 3 |
 272: 13 | 312: 3 | 330:
 16 | 331: 19 | *adj.* 154:
 10 |
malic. 330: 10 |
malle. 114: 8 |
mallem. 245: 25 |
mallent. 209: 1 |
malles. 258: 1, 11 |
mallet. 260: 9 |
malo, nom. subst. 267: 21 |
verb. 202: 7 |
malorum, subst. 257: 14, 17 |
 269: 5 |
maluerim. 142: 6 | 350:
 6 |
malueris. 193: 6 |
malui. 283: 8 |
maluisse. 334: 5 |
maluisses. 209: 28 |
maluisti. 238: 8 |
maluit. 177: 17 |
malum, subst. 114: 2 |
 329: 22 | 331: 1 | 332:
 22 |
Mamertine. 294: 26 |
Mamertini. 221: 6 |
manant. 120: 5 | 136: 27 |
 272: 1 |
manantem. 310: 14 |
manantes. 287: 23 |
manat. 139: 6 | 202: 17 |
 333: 7 |
mandabantur. 293: 30 |
mandanda. 268: 3 | 302:
 24 |
mandasset. 176: 6 |
mandasti. 284: 8 |
mandata. 113: 11 | *adj.* 298:
 6 |
mandatum, adj. 324: 15 |
mandaveras. 211: 19 |
maneat. 209: 12 |
manere. 128: 19 |
manibus. 114: 17 | 123: 9 |
 133: 8 | 214: 1, 31 |
 234: 5 | 240: 4, 25 |
 298: 33 | 302: 29 | 332: 6 |
 334: 4 |
manicas. 241: 2 |
manifesta. 110: 8 | 217:
 21 |
manifeste, adv. 171: 15 | 206:
 4 | 212: 28 |
manifestus, nom. 156: 13 |
adv. 159: 14 |
manifestum. 130: 11 | 144:
 13 |
manipularim. 340: 9 |
Manlios. 296: 13 |
mansionum. 212: 11 |
mansuetæ. 301: 18 |
 o ij

INDEX

- mansuetudine. 301 : 9 |
 mansuetudo. 265 : 22 |
 manu. 134 : 16 | 135 : 18 |
 137 : 22 | 158 : 18 | 203 :
 20 | 211 : 3 | 212 : 29 |
 224 : 2 | 259 : 2 | 262 :
 20 | 265 : 9 | 270 : 10 |
 22 | 312 : 9 | 340 : 14 |
 manui. 275 : 26 |
 manum. 113 : 16 | 208 : 8 |
 287 : 5 | 340 : 5 | 343 : 7 |
 346 : 14 |
 manus. 121 : 1 | 177 : 20 |
 197 : 2 | 210 : 3 | 10 | 212 :
 15 | 239 : 11 | 14 : 27 |
 240 : 11 | 241 : 7 | 259
 20 | 294 : 1 | 295 : 25 :
 328 : 1 | 335 : 5 | 336 : 14 |
 339 : 12 | 341 : 12 | 343 :
 6 | 345 : 28 | 346 : 20 |
 347 : 8 : 27 | 348 : 7 :
 20 |
 manuum. 269 : 25 |
 Marcellinus. 339 : 28 |
 marcentem. 294 : 24 |
 mare. 120 : 13 | 158 : 15 | 170 :
 4 | 204 : 21 | 214 : 12 |
 mari. 157 : 3 | 158 : 8 | 159 :
 4 | 169 : 16 | 170 : 16 |
 176 : 14 : 17 | 197 : 10 |
 202 : 19 | 204 : 19 : 27 |
 214 : 19 | 272 : 6 | 299 :
 9 | 316 : 29 |
 maria. 113 : 7 | 136 : 18 | 159 :
 11 | 178 : 16 : 27 | 272 : 9 |
 318 : 9 | 322 : 4 |
 maris. 175 : 10 | 177 : 2 | 178 :
 8 | 249 : 8 | 259 : 13 | 291 :
 1 | 313 : 1 |
 maritale. 192 : 3 |
 mariti. 228 : 20 |
 maritima. 121 : 12 | 175 :
 7 |
 maritimam. 293 : 6 |
 maritimo. 179 : 8 |
 maritorum. 172 : 6 |
 Marium. 349 : 9 |
 Marius. 195 : 5 | 246 : 2 |
 marmoratis. 241 : 14 |
 marmore. 348 : 8 |
 marmorum. 291 : 3 |
 Mars. 259 : 13 |
 Mart. 114 : 19 | 209 : 28 |
 329 : 16 |
 Martem. 177 : 9 |
 Marti. 157 : 13 |
 Martia. 167 : 11 |
 Martii. *plur.* 271 : 3 |
 Massilia. 214 : 12 | 221 :
 4 |
 Massilia. 214 : 24 |
 Massiliam. 214 : 7 |
 mater. 118 : 10 | 123 : 8 | 131 :
 10 | 222 : 18 | 229 : 26 |
 312 : 21 | 313 : 11 | 325 :
 18 |
 materia. 192 : 14 | 193 : 19 |
 218 : 2 | 247 : 21 | 326 :
 9 |
 materia. 251 : 7 |
 materiam. 121 : 5 |
 materno. 349 : 1 |
 matre. 197 : 13 |
 matres. 133 : 8 | 342 : 15 |
 matribus. 115 : 7 | 151 : 18 |
 matrimonial. 191 : 4 | 234 :
 6 |
 matrimonii. 192 : 2 |
 matrimonium. 199 : 1 |
 matrona. 334 : 14 |
 marronatum. 273 : 15 | 332 :
 6 |
 matrum. 237 : 4 |
 matura. 253 : 22 |
 maturato. 276 : 3 |
 mature. *adv.* 122 : 11 | 192 :
 2 | 193 : 10 | 276 : 8 |
 maturior. 202 : 20 |
 maturiorem. 255 : 16 |
 maturitas. 193 : 4 | 269 :
 19 |
 maturitate. 199 : 9 | 316 :
 6 |
 maturus. 262 : 14 | *ævi.* 316 :
 17 |
 matutino. 301 : 21 |
 mavos. 325 : 21 |
 Mauris. 169 : 5 |
 Mauritania. 195 : 5 |
 Maurorum. 137 : 20 | 163 :
 3 | 348 : 26 |
 Maurus. 314 : 4 |
 mavult. 276 : 6 | 320 : 6 |
 maxima. 110 : 9 | 141 : 2 |
 194 : 18 | 203 : 22 | 229 :
 4 | 252 : 6 : 19 | 265 : 11 |
 285 : 1 | 290 : 20 | 350 :
 18 |
 maximas. 144 : 5 | 190 :
 22 | 217 : 20 | 297 : 13 |
 maxime. *nom.* 112 : 20 | 166 :
 5 | 170 : 19 | 253 : 6 | *adv.*
 111 : 19 | 130 : 6 | 144 :
 10 | 152 : 21 | 169 : 11 |
 196 : 21 |
 Maximi. 330 : 19 | 348 :
 16 |
 maximi. 246 : 14 | 254 : 8 |
 275 : 5 | 276 : 8 |
 Maximiane. 127 : 15 | 160 :
 2 | 175 : 15 | 160 : 2 | 175 :
 20 | 180 : 26 | 189 : 3 |
 Maximiani. 234 : 17 |
 Maximiano. 198 : 20 | 200 :
 5 |
 Maximianum. 134 : 17 |
 Maximianus. 175 : 24 | 234 :
 1 |
 maximis. 219 : 3 | 276 :
 8 |
 Maximo. 346 : 21 | Quinto
 Maximo. 242 : 15 |
 maximo. 237 : 16 | 271 : 5 |
 274 : 21 | 300 : 1 | 345 :
 18 | vendit. 295 : 19 |
 maximorum. 127 : 6 | 129 :
 2 | 143 : 16 | 153 : 1 | 167 :
 9 | 252 : 23 |
 Maximus. 122 : 15 |
 maximos. 154 : 8 | 193 : 1 |
 293 : 20 |
 Maximum. 345 : 4 | 348 :
 26 |
 maximum. 126 : 2 | 203 :
 12 | 217 : 8 | 253 : 18 | 266 :
 12 | 275 : 27 | 277 : 1 | 290 :
 22 |
 Maximus. 342 : 17 | 345 :
 13 | 348 : 13 : 14 |
 maximorum. 160 : 9 | 196 : 4 |
 250 : 1 | 252 : 8 | 293 : 8 |
 297 : 22 | 300 : 1 | 301 :
 20 |
 me. 118 : 19 | 125 : 3 : 9 |
 126 : 1 | 135 : 9 | 136 : 20 |
 142 : 11 *bus* : 12 : 15 |
 mea. 150 : 1 |
 meæ. 112 : 19 | 142 : 13 |
 149 : 14 | 154 : 3 : 5 |
 157 : 1 |
 meam. 126 : 4 |
 mearum. 303 : 25 |
 meatribus. 171 : 12 | 224 :
 7 |
 meatu. 210 : 18 |
 meatus. *plur.* 339 : 21 |
 mecum. 294 : 26 | 295 : 3 |
 medendum. 312 : 11 |
 mederi. 273 : 1 |
 media. 129 : 18 | 152 : 16 |
 220 : 23 | 237 : 15 | 238 :
 18 | 293 : 3 | 312 : 24 | 319 :
 9 |
 mediæ. 201 : 5 |
 mediam. 134 : 12 |
 medici. 223 : 7 |
 medicina. 258 : 1 |
 medicinæ. 321 : 12 |
 medicinam. 228 : 12 |
 medicos. 312 : 8 | 330 :
 14 |
 mediis. 149 : 12 |
 medio. 129 : 1 | 287 : 16 |
 327 : 10 | 328 : 17 | 336 :
 21 |
 mediocre. 202 : 4 |
 mediocre. 150 : 2 |
 mediocribus. 175 : 4 | 252 :
 5 | 266 : 7 |
 medicis. 174 : 5 | 253 :
 20 |
 mediocritati. 201 : 2 |
 Mediolanensi. 134 : 6 |
 Mediolanensium. 135 : 5 |
 Mediolani. 237 : 13 |
 Mediolanum. 237 : 3 |
 medirabitur. 348 : 15 |
 meditantur. 252 : 18 |

VOCABULORUM.

- meditati. 311: 3 |
 mediterranei. 178: 21 |
 mediterraneis. 208: 4 |
 mediterraneos. 137: 16 |
 mediterraneus. 214: 13 |
 medius. 343: 5 | Camenarum Apollo. 152: 20 |
 Medos. 235: 14 |
 Megara. 340: 1 |
 mehercule. 243: 5 | 323: 20 |
 mei. 125: 10 | 156: 13 | 160: 8 | 217: 29 |
 meis. 142: 17 | 153: 13 |
 melior. 153: 2 | 234: 15 | 254: 14 | 258: 1 | 296: 20 |
 meliore. 295: 13 | 327: 3 |
 meliores. 118: 10 | 322: 24 |
 melioribus. 230: 9 |
 melioris. 155: 9 | 225: 14 |
 meliorum. 293: 21 |
 melius, *nom.* 138: 14 | 180: 12 | 316: 1 | *adv.* 341: 12 |
 membra. 341: 17 |
 membris. 173: 4 | 234: 18 | 341: 7 |
 membrorum. 213: 13 | 228: 13 | 260: 24 | 344: 2 |
 memento. 294: 28 |
 memet. 350: 3 |
 meminisse. 202: 13 | 330: 14 | 350: 4 |
 meminir. 301: 17 |
 memorabant. 245: 8 |
 memorabile. 199: 6 | 337: 27 |
 memorabilis. 320: 2 |
 memorare. 285: 4 | 344: 24 |
 memorarem. 239: 15 |
 memoratu. 264: 22 | 337: 17 |
 memorem, *verb.* 263: 10 |
 memores, *nom.* 340: 14 |
 memoretur. 313: 7 |
 memoria. 133: 5 | 213: 4 | 248: 24 | 252: 22 | 263: 4 | 265: 1 | 299: 24 | 301: 16 |
 memoria. 153: 14 | 261: 11 |
 memoriam. 139: 12 | 158: 4 | 245: 23 | 257: 15 | 303: 11 | 324: 24 | 325: 2 |
 mendaces. 300: 26 |
 mendacii. 347: 12: 21 |
 mendaciis. 324: 4 |
 mendacium. 300: 26 |
 mendax. 311: 14 |
 Meniana, *plur.* 152: 5, 17 | 157: 7 |
 Menianz, *plur.* 143: 10 |
 Menianis. 142: 14 |
 mens. 150: 9 | 152: 23 | 227: 9 | 242: 24 | 249: 17 | 262: 7 | 293: 14 | 301: 24 | 325: 4 | 343: 7 | 347: 13 |
 mensa. 326: 12 |
 mensibus. 222: 8 | 301: 6 |
 mensis. 322: 9 |
 mensium. 293: 1 |
 mensularum. 336: 15 |
 mente. 113: 8 | 117: 4 | 119: 12 | 192: 6 | 194: 5 | 206: 15 | 213: 10 | 227: 7 | 233: 5 | 254: 19 | 267: 26 | 269: 20 | 299: 17 |
 mentem. 136: 15 | 156: 1 | 255: 2 | 292: 19 | 323: 8 | 326: 10 |
 mentes. 132: 8 | 139: 5 | 155: 9 | 190: 17 | 206: 19 | 256: 19 | 266: 9 |
 mentibus. 213: 12 | 242: 13 | 247: 23 | 253: 7 | 314: 23 | 331: 16 | 335: 6 |
 mentiri beatos. 331: 10 |
 mentis. 128: 9 | 151: 12 | 176: 13 | 214: 5 | 218: 1 | 299: 16 | 300: 25 | 301: 11 | 325: 13 | 332: 2 | 341: 24 |
 mentitur. 300: 28 |
 mentium. 158: 29 | 168: 14 | 251: 8 | 262: 6 |
 meo. 142: 9 | 143: 17 | 150: 1, 3 |
 meorum. 157: 8 | 293: 25 | 298: 7 |
 meo. 126: 8 |
 mercator. 154: 12 |
 mercatoribus. 175: 3 |
 mercede. 337: 24 |
 mercenaria. 178: 9 |
 mercenariis. 177: 24 |
 merces. 270: 13 | 296: 2 |
 Mercurio. 157: 4 |
 Mercurius. 208: 1 |
 mercat. 303: 21 |
 mercatur. 262: 10 | 346: 6 |
 merebantur. 297: 5 |
 merebatur. 120: 2 |
 merentem. 293: 20 |
 merentibus. 215: 11 |
 merentur. 117: 9 | 152: 2 | 154: 28 |
 mererentur. 239: 26 | 285: 6 |
 mereretur. 170: 20 |
 mereri. 293: 19 | 303: 26 |
 mereris. 112: 17 |
 meridiani, *sing.* 121: 3 |
 merita, *subst.* 112: 3 | 165: 9 | 189: 2 | 222: 14 | 235: 7 | 239: 23 | 244: 16 | 252: 16 | 268: 1 |
 meritas. 259: 21 | 284: 8 |
 meriti. 265: 5 |
 meritis, *subst.* 154: 14 | 155: 13 | 221: 23 | 249: 25 | 303: 15 | *adj.* 203: 15 | 222: 20 | 260: 16 |
 merito, *subst.* 191: 11 | 261: 17 | *adv.* 111: 8 | 167: 10 | 171: 18 | 179: 19 | 207: 14 | 210: 33 | 216: 7 | 223: 21 | 229: 13 | 244: 7 | 249: 10 |
 meritorum, *subst.* 113: 3 | 129: 3 | 144: 1 | 220: 5 | 227: 19 | 256: 25 |
 meritum, *subst.* 260: 22 | 297: 26 |
 Merobaudes. 334: 1 |
 merlabantur erroribus. 316: 3 |
 merfantur. 209: 18 |
 meruerint. 322: 25 |
 meruerit. 327: 16 |
 meruerunt. 221: 8 |
 meruisse. 176: 8 | 294: 28 | 303: 27 |
 meruisses. 193: 9 |
 meruisti. 195: 13 | 203: 11 | 260: 13 |
 meruistis. 138: 21 |
 meruit. 262: 2 | 315: 11 |
 messes. 137: 1 | 157: 4 |
 messibus. 290: 12 |
 messis. 229: 20 |
 messuerunt. 298: 4 |
 messuit. 297: 29 |
 metalla. 229: 28 | 313: 4 |
 metallis exercendis invigilabat. 333: 14 |
 metallorum rivus fluens. 174: 7 |
 metam. 207: 21 |
 metari. 224: 15 | 318: 19 | domicilia. 213: 12 |
 metas. 329: 11 |
 metatur. 315: 2 |
 metendo. 137: 1 |
 metere. 227: 19 |
 metia is. 232: 16 |
 metiebantur. 237: 8 |
 merienda. 261: 30 |
 meriens. 238: 13 |
 merientur. 293: 2 |
 meriuntur. 202: 5 | 209: 12 |
 metoecis transferendis, *colonus.* 222: 17 |
 metu. 116: 12 | 134: 16 | 178: 22 | 179: 13 | 180: 16 | 221: 6 | 237: 7 | 267: 17 | 269: 18 | 272: 15 | 301: 12 | 310: 18 | 311: 12 | 331: 15 | 343: 10 |
 metuat. 276: 17 |
 metuebant. 214: 32 |
 o iij

INDEX

metuenda. 299: 21 |
 metum. 253: 4 | 267: 5 |
 311: 10 |
 metus, *sing.* 116: 22 | 239: 8 | 241: 11 | 265: 15 | 276: 23 | 312: 6 | 321: 1 | 345: 22 | 347: 5 | *plur.* 197: 7 | 210: 9 | 232: 22 | 233: 20 |
 Mevania. 313: 7 |
 meum. 155: 1 | 156: 17 | 157: 17 |
 meus. 155: 16 |
 micantia. 288: 1 |
 Midæ. 156: 4 |
 migrat. 269: 25 |
 mihi. 115: 17 | 118: 21 | 125: 10 | 126: 2, 9 | 129: 10, 13, 23 | 135: 7, 16 |
 miles. 210: 13 | 215: 2 | 236: 22 | 242: 8 | 257: 4 | 265: 23 | 266: 10 | 318: 20 | 337: 19 | 339: 8 | 341: 3 | 343: 13 |
 militabant. 261: 6 |
 militando. 203, 19 |
 militans. 246: 13 |
 militare, *nom.* 236: 7 | *verb.* 241: 20 |
 militares, *nom.* 114: 4 | 239: 27 |
 militari. 350: 16 |
 militariibus. 293: 18 |
 militaris. 255: 6 | 322: 21 |
 militarium. 212: 21: 312: 18 |
 militasse. 322: 7 |
 militem. 171: 19 | 247: 4 | 4 | 248: 18 | 264: 20 | 328: 19 | 345: 1 |
 milites. 115: 3 | 120: 8 | 178: 7 | 207: 3 | 212: 26 | 213: 14 | 214: 27 | 215: 3 | 235: 16 | 240: 1 | 241: 19 | 270: 20 | 284: 5 | 313: 9 | 340: 13 |
 militi. 213: 2 | 337: 14 |
 militia. 128: 14 | 339: 22 |
 militie. 151: 16 | 172: 15 | 203: 15 | 210: 4 | 262: 16 | 264: 17 | 296: 12 | 300: 13 | 316: 21 |
 militiam. 344: 5, 17 |
 militibus. 212: 28 | 233: 15 | 299: 24, 27, 29 |
 militis. 270: 5 |
 militum. 114: 17 | 175: 3 | 177: 13 | 212: 14, 16 | 235: 7 | 246: 12 | 268: 10 | 336: 21 | 345: 4 | 347: 18 | 349: 12, 19 |
 mille. 190: 8 | 214: 14 | 214: 4 |
 millesimo. 191: 12 |
 millia. 192: 8 | 227: 26 | 228: 16 | 233: 19 |

millibus. 153: 12 | 155: 12 | 228: 7 |
 millies. 224: 11 | 322: 8 |
 millium. 228: 7 | 235: 10 |
 Milvii pontis. 243: 18 |
 minacia. 176: 15 |
 minarentur. 114: 10 |
 minas. 271: 22 |
 minax. 338: 14 | 346: 16 |
 Minerva. 152: 19 | 153: 4 |
 minime, *adv.* 132: 8 | 295: 22 |
 minimi. 296: 15 |
 minimum. 229: 5 | 255: 22 |
 minis. 322: 12 |
 ministeria. 240: 19 | 344: 2 |
 ministranda. 291: 6 |
 ministrarunt. 191: 10 |
 ministro. 291: 8 |
 ministrorum. 291: 6 | 296: 21 |
 minor. 283: 10 | 321: 1 |
 minore. 238: 7 | 320: 15 |
 minorem. 117: 8 |
 minoribus. 179: 13 | 233: 6 | 235: 12 |
 minuendi. 253: 4 |
 minuendo. 321: 13 |
 minuit. 116: 12 |
 minus, *nom.* 256: 6 | *adv.* 118: 14 | 151: 11 | 171: 21 | 173: 2 | 214: 4 | 220: 3 | 221: 13 | 311: 20 | 333: 23 |
 mira, *sing.* 271: 24 | 296: 21 | 300: 24 | *plur.* 254: 22 |
 mirabamur. 197: 25 |
 miraberis. 216: 15 |
 mirabilis. 301: 17 |
 mirabimur. 170: 6 |
 mirabitur. 290: 14 |
 miracula. 119: 8, 129: 7 | 165: 5 | 291: 1 | 302: 26 | 313: 5 | 350: 21 |
 miraculi. 261: 26 | 288: 2 | 290: 16 |
 miraculis. 129: 22 |
 miraculo. 274: 1 | 298: 2 | 303: 9 |
 miraculum. 116: 6 | 192: 5 | 213: 6 | 267: 2 | 268: 29 |
 miram. 270: 5 |
 miramur. 128: 17 | 129: 5 | 196: 12 |
 miranda. 194: 16 |
 mirandum. 276: 19 |
 mirantes. 328: 4 |
 mirantium. 343: 21 |
 mirantur. 134: 19 | 224: 9 |
 miraretur. 275: 19 |
 mirari. 141: 3 | 149: 16 | 258: 25 | 283: 2 | 291: 9 | 325: 2 |
 miratus. 225: 19 |
 miremur. 327: 8 | 328: 7 |
 mirentur. 132: 22 | 254: 19 |
 mirificum. 294: 25 |
 Mirmillonum. 329: 15 |
 miror. 325: 2 |
 mirum. 112: 21 | 118: 14 | 136: 18 | 170: 7 | 179: 24 | 197: 26 | 198: 3 | 212: 8 | 247: 3 | 262: 5 | 299: 10 | 318: 21 |
 miscearis. 249: 18 |
 miseri. 341: 2 |
 misceatur. 311: 5 |
 misceantur. 177: 2 |
 miscuisti. 238: 17 |
 miscuistis. 131: 14 |
 miser. 238: 5 | 332: 12 |
 miserabilem. 237: 19 |
 miserabiles. 288: 12 |
 miserabilior. 255: 23 |
 misera. 267: 14 |
 miseranda, *sing.* 296: 20 |
 miseranda inopia. 222: 8 |
 miserandam. 289: 18 |
 miserans. 257: 13 |
 miseration. 264: 26 |
 miseratione. 144: 2 | 269: 27 |
 miserationem. 268: 15 |
 miseri. 331: 9 |
 miseria. 272: 21 |
 misertiarum. 272: 21 | 330: 13, 17 | vadis. 269: 5 |
 miserias. 289: 11 |
 misericordem. 349: 10 |
 misericordia. 205: 1 | 253: 13 | 256: 2 | 297: 5 | 347: 24 |
 misericordiae. 150: 14 | 223: 10 | 255: 24 |
 misericordiam. 226: 23 |
 miseri. 285: 21 | 343: 8 |
 miseri, *adv.* 260: 4 |
 misero. 114: 9 | 169: 15 |
 miserorum. 241: 21 | 335: 4 |
 miseros. 256: 9 | 331: 9 | 335: 1 |
 miserum mam. 179: 25 |
 miserum. 295: 13 | 332: 20 |
 misissent. 322: 4 |
 misisti. 238: 17 |
 misit. 135: 4 | 313: 12 |
 missa. 207: 18 | 227: 9 |
 misse. 236: 27 |
 missas. 317: 23 |
 missi. 261: 5 | 264: 12 |
 missilibus. 236: 2 |
 missionem. 197: 4 |
 missos. 260: 19 |

VOCABULORUM.

- missum. 272: 4 |
 mite. 272: 14 |
 Mithridat. co. 174: 13 |
 mitigaster. 285: 21 |
 mitigatum. 114: 4 |
 mitigavit. 192: 13 | 212: 21 |
 mitis. 301: 18 |
 mitissimos. 215: 5 |
 mitissimus. 239: 18 |
 mitium. 207: 18 |
 mitra n. 211: 12 |
 mittenda. 302: 25 | 329: 4 |
 mittere. 199: 14 |
 mitteret. 212: 13 |
 mitti. 314: 14 |
 mittit. 119: 8 | 240: 22 |
 mittitur. 208: 4 |
 micro. 127: 15 | 129: 17 |
 287: 9 | 291: 25 |
 mixtus. 302: 29 |
 mobilitas. 209: 14 |
 moderans. 302: 30 |
 moderantur. 299: 8 |
 moderari. 210: 34 |
 moderatè, *adv.* 303: 8 | 321: 8 |
 moderatione. 301: 9 | 327: 1 |
 moderator. 229: 26 |
 moderatorem. 149: 5 |
 moderatores. 261: 15 |
 moderatur. 301: 31 |
 moderatus. 167: 5 | 244: 9 |
 modestia. 258: 9 | 293: 26 |
 modestiæ. 151: 13 | 204: 9 |
 modestiam. 207: 11 | 302: 10 |
 modicè, *adv.* 258: 6 | 266: 7 |
 modico. 321: 18 |
 modis. 200: 6 | 209: 24 |
 modo, *nom.* 115: 11 | 119: 5 | 121: 9 | 173: 9 | 202: 10 | 266: 5 | 272: 9 | 273: 6 | 274: 5 | 277: 3 | 284: 6 | 293: 2 | 300: 5 | 310: 7 | 324: 22 | *adv.* 112: 2, 6 | 113: 17 | 117: 5 | 128: 20, 22 *bis* | 133: 16 | 134: 11 | 137: 13 | 138: 6, 8 |
 modulis. 155: 20 |
 modulo. 232: 14 |
 modulorum. 226: 9 |
 modum. 175: 2 | 177: 22 | 227: 3, 18 | 228: 3 | 236: 14 | 252: 5 | 262: 9, 12 | 276: 19 | 321: 16 | 322: 14 | 342: 18 |
 modus. 270: 8 |
 moria. 110: 10 | 263: 9 |
 267: 19, 26 | 290: 8 |
 manibus. 158: 8 | 214: 23 |
 277: 6, 13 | 244: 7 |
 290: 2 | 320: 3 | 342: 10 |
 Mæotidas paludes. 179: 12 |
 Mæotidem. 289: 8 |
 Mæotin. 137: 13 |
 Mæotis. 137: 11 |
 mærebat. 173: 8 |
 mærentes. 331: 18 |
 mærentibus. 195: 19 |
 mærent. 117: 7 | 209: 25 |
 mærotis. 260: 9 |
 mæsta. 290: 8 |
 mæstas. 248: 1 | 291: 13 |
 mæsti temporis. 289: 16 |
 mæstiam. 226: 3 |
 mole. 166: 4 | 170: 9 | 180: 15 | 228: 15 | 236: 21 |
 molem. 127: 10 | 192: 23 | 175: 8 | 263: 14 | 312: 15 |
 moles, *sing.* 144: 5 | 269: 7 | *plur.* 270: 25 | 289: 10 | 290: 28 |
 molestie. 321: 16 |
 molestia. 229: 4 | 349: 4 |
 molestiæ. 291: 20 |
 molestiam. 226: 16 | 292: 12 |
 molestius, *nom.* 295: 14 |
 molestus. 291: 18 |
 moliantur. 209: 13 |
 mollebat. 166: 13 |
 molien. em. 155: 1 |
 molimine. 245: 3 | 287: 13 |
 molis. 248: 21 |
 molitio. 257: 5 |
 molium. 210: 20 |
 molliora. 257: 26 |
 momenta. 314: 25 | 319: 11 | 332: 3 |
 momenti. 269: 12 |
 momento. 325: 4 |
 moneas. 275: 23 |
 monebatur. 241: 12 |
 moner. 265: 20 |
 monita, *subst.* 233: 14 |
 monitis, *subst.* 274: 13 |
 monitor. 244: 4 |
 monitu. 270: 11 |
 monitus, *subst. plur.* 177: 7 | *diffoni.* 158: 30 | *adj.* 240: 3 |
 Monœci Herculis. 128: 23 |
 monstraret. 264: 8 |
 monstrat. 270: 18 |
 monstrorum. 114: 2 | 127: 8 | 348: 6 |
 monstrofa. 273: 8 |
 monstrum. 234: 4 |
 monte. 225: 20 | 239: 4 |
 313: 8 |
 montes. 121: 18 | 136: 5 |
 328: 14 |
 montibus. 221: 17 | 225: 6 |
 312: 25 | 343: 19 |
 montis. 137: 16 |
 montium. 133: 13 | 135: 2 |
 178: 24 | 195: 6 | 203: 23 |
 287: 15 | 333: 16 |
 monuit. 246: 10 |
 monumenta. 150: 17 | 248: 24 | 303: 24 |
 monumentis. 144: 3 | 261: 26 | 298: 3 | 302: 25 | 323: 28 | 348: 11 |
 monumento. 157: 2 |
 monumentum. 289: 12 |
 mora. 134: 9 | 242: 11 |
 245: 19 | 275: 6 | 287: 6 | 347: 5 |
 moram. 213: 18 | 255: 16 |
 moramur. 176: 19 |
 moraretur. 177: 4 | 220: 4 |
 morari. 131: 27 |
 moras. 132: 8 | 214: 3 | 313: 11 |
 11 | acquiendæ gloriæ. 203: 19 |
 morbis. 136: 25 |
 morbo. 265: 18 |
 morborum. 330: 14 |
 more. 116: 16 | 226: 1 |
 235: 17 |
 morem. 324: 10 | 347: 29 |
 moreret. 343: 6 |
 mores. 286: 5 | 295: 5 | 322: 14 |
 mori. 345: 5 |
 moribundi. 266: 24 |
 moribus. 131: 24 | 139: 2 |
 191: 1 | 211: 8 | 276: 20 |
 moriendi. 269: 21 |
 morientium. 246: 10 |
 morigeram. 274: 14 |
 moriturus. 346: 9 | 348: 27 |
 moror. 172: 16 |
 morosi. 291: 12 |
 mors. 268: 1 | 270: 26 | 271: 23 | 341: 11 | 345: 21 |
 346: 1 |
 mortalem. 191: 6 |
 mortali. 262: 7 |
 mortalibus. 333: 1 | 334: 11 |
 mortalis. 260: 22 |
 mortalium. 211: 6 | 290: 7 |
 303: 29 |
 morte. 178: 3 | 208: 19 |
 235: 18 | 248: 11 | 267: 25 | 299: 17 | 324: 2 |
 331: 17 | 339: 17, 18 |
 345: 14 | 347: 23 |
 mortem. 120: 12 | 177: 22 | 234: 7 | 301: 16 |
 325: 19 | 346: 7, 9, 21 |
 347: 27 | 349: 13 |
 mortes. 292: 3 | 341: 8 |

I N D E X

morti. 336: 6 | 339: 23 | 346: 17 |
 mortibus. 248: 13 | 334: 11 | 336: 12 |
 mortiferi. 240: 15 |
 mortis. 243: 7 | 244: 3 | 268: 8 | 324: 3 | 334: 5 | 336: 7 |
 mortuos. 349: 10 |
 morum. 118: 13 | 155: 5 | 27: 285: 24 | 286: 23 |
 mos. 314: 8 | 327: 17 | 333: 14 |
 mora. 171: 17 |
 moribus. 194: 20 | 337: 28 | Oceani. 204: 28 |
 motu. 127: 5, 10 | 247: 13 | 318: 7 |
 motum, *subst.* 299: 6 |
 motus, *subst.* 126: 17 | 210: 31 | 302: 7 | 329: 21 | 345: 26 | 349: 11 | *adj.* 170: 11 | 243: 4 |
 moveantur. 348: 8 |
 movearis. 249: 19 |
 movebantur. 327: 24 |
 movere. 155: 31 |
 moverit. 275: 25 |
 moveve. 248: 4 |
 movisti. 233: 13 |
 movit. 210: 26 | 267: 23 |
 mox. 114: 17 | 127: 8 | 157: 11 | 207: 12 | 214: 22 | 238: 10 | 244: 4 | 254: 4 | 269: 5 | 272: 21 |
 Muci. 294: 7 |
 Mucium. 294: 10 |
 mucrones. 240: 15 |
 mugitibus. 290: 14 |
 mulcendis. 313: 4 |
 multa notaverunt. 191: 7 |
 multata. 349: 1 |
 mulierculas. 296: 5 |
 mulieri. 334: 15 |
 multa, *sing.* 252: 3 | 268: 17 | *plur.* 128: 5 | 135: 20 | 136: 22 | 166: 10 | 172: 16 | 192: 8 | 193: 1 | *bis* | 202: 3 | 214: 4 |
 multarum. 286: 24 |
 multi. 118: 22 | 129: 10 | 189: 1 | 202: 3 | 209: 21 | 212: 23 | 214: 29 | 217: 26, 27 | 230: 4 | 291: 23 | 296: 15 |
 multifida, *plur.* 759: 12 |
 multiformes. 302: 6 |
 multijuga victoria. 178: 13 |
 multijugo fultus imperio. 212: 4 |
 multiplicata. 298: 3 |
 multiplicatione. 264: 1 |

multiplicato. 337: 11 |
 multiplicavi. 345: 1 |
 multiplices. 297: 28 |
 multiplici. 310: 18 |
 multipliciter. 298: 4 |
 multis. 112: 4, 21 | 122: 9 | 132: 21 | 178: 14 | 190: 4 | 211: 11 | 246: 6 | 303: 20 | 328: 24 |
 multitudine. 114: 21 | 178: 9 | 210: 5 | 269: 29 | 293: 1 | 295: 26 |
 multitudinem. 205: 11 | 235: 7 | 248: 10 | 288: 17 |
 multitudinis. 267: 21 |
 multitudo. 114: 16 | 207: 18 | 225: 20 | 245: 7 | 274: 7 | 302: 8 |
 multo, *nom.* 350: 22 | *adv.* 111: 20 | 121: 16 | 151: 20 | 153: 13 | 168: 14 | 197: 25 | 235: 12 | 239: 22 | 272: 25 | 297: 17 | *bis* |
 multorum. 267: 16 | 295: 23 | 321: 10 |
 multos. 293: 30 |
 multum, *adv.* 302: 21 |
 multus. 268: 5 |
 mundari. 290: 4 |
 mundi. 132: 4 | 135: 19 | 155: 26 | 167: 4 | 168: 5 | 207: 23 | 216: 4 | 240: 21 | 259: 21 |
 mundo. 136: 15 | 249: 17 |
 mundum. 227: 9 | 302: 1 |
 mundus. 136: 19 |
 munera. 174: 2 | 211: 7 | 217: 1, 11 | 261: 9, 10 | 298: 22 |
 munerabatur. 265: 4 |
 munere. 155: 10 | 301: 7 |
 muneribus. 207: 16 | 211: 24 | 217: 13 | 325: 14 |
 muneris. 230: 1 | 257: 10 | 283: 5 |
 munerum. 129: 22 | 245: 16 | 248: 9 | 300: 16 | 303: 22, 31 | 318: 16 | 332: 21 |
 munia. 151: 16 | 158: 17 | 175: 5 | 264: 17 |
 municipali. 342: 11 |
 municipibus. 331: 4 |
 munientes. 296: 11 |
 munificus. 333: 8 |
 munimur. 209: 6 |
 muniri. 116: 11 |
 munira, *plur.* 276: 22 |
 munitione. 195: 6 |
 munificentiam. 214: 11 |
 munissimo. 214: 13 |

235: 19 |
 munitus. 175: 27 | 297: 15 |
 munus. 119: 1 | 121: 15 | 125: 7 | 142: 17 | 150: 2 | 193: 17 | 203: 12 | 270: 10 | 284: 9, 20 | 288: 15 | 294: 13 | 337: 13 | 350: 5 |
 muri. 158: 19 | 236: 1 |
 muris. 169: 15 | 238: 4 | 267: 17 | 349: 16 |
 murmur. 17: 7 |
 muro. 235: 19 | amoris. 299: 20 |
 murorum. 170: 7 | 214: 25 |
 muros. 236: 19 | 237: 11 | 339: 16 | 345: 4 |
 muran. 155: 21 | 214: 27 | 32 | 270: 2 |
 murus. 209: 9 | 214: 15 |
 Musagetem. 151: 3 |
 Musarum. 150: 5, 18 | 151: 4, 7, 8, 21 |
 mustantibus racite. 233: 3 |
 mustitare. 347: 16 |
 muta, *sing.* 262: 13 | *plur.* 225: 5 |
 mutabile. 229: 7 | 240: 28 |
 mutabunt. 301: 4 |
 mutant. 301: 3 |
 mutantur. 271: 4 |
 mutare. 196: 16 | 235: 15 | 302: 1 | 317: 15 |
 mutaret. 327: 2 |
 mutasti. 115: 22 |
 mutata. 264: 27 | 290: 15 |
 mutati. 316: 1 |
 mutatio. 241: 4 |
 mutatoria gubernacula. 195: 13 |
 mutatus. 241: 2 |
 mutaverant. 298: 12 |
 mutaverint. 301: 4 |
 mutaverit. 301: 10 |
 mutavit. 301: 10 | *bu* |
 mutilato. 234: 19 |
 mutilis. 341: 7 |
 Mutina. 269: 1 |
 mutua, *sing.* 131: 18 | 137: 12 | *plur.* 117: 18 |
 mutua. 190: 8 |
 mutui, *sing.* 132: 9 |
 mutuis. 151: 6 |
 mutuo, *nom.* 135: 9 | *adv.* 118: 17 | 256: 4 | 310: 8 |
 mutuum. 135: 14 | 198: 9 | 324: 22 |

VOCABULORUM.

N.

NActi. 236: 20 |
 nactus. 285: 22 |
 na. 233: 12 |
 naenias. 342: 5 |
 nam. 118: 20 | 127: 4 |
 130: 2 | 154: 8 |
 namque. 295: 9 | 326: 1 |
 mando. 339: 10 |
 narrata. 270: 29 |
 narravit. 275: 16 |
 nascendo. 203: 11 |
 nascentes. 139: 6 |
 nascentibus. 139: 3 |
 nascentis. 167: 4 | 322: 19 |
 nascitur. 274: 21 |
 nascuntur. 265: 18 | 275: 4 |
 298: 19, 23 |
 nata, *adj.* 167: 10 | 229: 15 |
 natalem. 111: 6 | 122: 2 |
 123: 6 |
 natales. 126: 13 | 139: 4 |
 natali. 138: 23 |
 natalis. 111: 10 | 125: 6 |
 202: 21 | 217: 6 | 243: 1 |
 nati, *adj.* 128: 11 |
 natio. 174: 14 | 209: 28 |
 229: 27 | 263: 3 | 276: 15, 17 | 328: 8, 22 |
 nationes. 114: 10 | 136: 9 |
 137: 5 | 166: 1 | 175: 19 | 180: 20 | 192: 13 |
 204: 25 | 205: 5 | 221: 10 | 248: 3 |
 examinibus confluebant. 337: 15 |
 nationibus. 113: 11 | 131: 3 |
 179: 8 | 233: 15 | 312: 4 |
 343: 18 |
 nationis. 166: 12 |
 nationum. 159: 12 | 190: 9 |
 230: 14 | 263: 23 |
 natos, *adj.* 131: 16 | 265: 4 |
 299: 11 | 303: 18 |
 natu. 196: 5 | 222: 1 |
 natum, *adj.* 122: 13 |
 natura. 116: 9 | 126: 21 |
 150: 3 | 158: 29 | 180: 21 | 191: 26 | 196: 15 |
 204: 7 | 207: 15 | 209: 8 | 210: 19 | 214: 18, 25 | 215: 2 | 219: 7 | 227: 6 | 234: 12 | 247: 5 |
 254: 6 | 258: 7 | 276: 3 | 318: 8 | 321: 15 | 324: 7 | 326: 3, 6 | 328: 16 | 331: 21 |
 natura. 111: 6 | 131: 10 |

194: 17 | 211: 8 | 239: 17 | 249: 20 | 254: 10 |
 260: 21 | 273: 21 | 296: 7 | 303: 16 | 313: 1 |
 322: 5 | 329: 11 | 333: 15 |
 naturali. 195: 6 | 258: 13 |
 naturalia. 139: 3 |
 naturalium. 292: 26 | 314: 24 | 325: 21 |
 naturam. 170: 4 | 190: 8 |
 213: 11 | 214: 2 | 326: 24 |
 natus, *adj.* 211: 23 |
 navabat. 340: 2 |
 navale. 171: 9 | 174: 12 | 239: 4 |
 navalem. 178: 18 |
 navali. 174: 14 |
 navalia. 120: 20 | 139: 10 |
 navalibus. 121: 5 | 179: 3 |
 214: 20 | 314: 2 |
 nave. 122: 7 |
 navem. 113: 15 | 288: 20 |
 naves. 259: 11 | 293: 4 |
 naufragia. 332: 16 |
 naufragiis. 322: 4 |
 naufragos. 316: 2 |
 navibus. 170: 3 | 171: 7 |
 175: 2 | 177: 7 | 179: 2 |
 210: 12 | 214: 8 | 247: 25 |
 293: 3 |
 navigans. 289: 7 |
 navigante. 176: 17 |
 navigantibus. 272: 6 |
 navigari. 288: 9 |
 navigasset Oceanum. 174: 17 |
 navigationis. 176: 9, 14, 18 |
 288: 9 |
 navigaturus. 315: 7 |
 navigavit. 204: 27 |
 navigera flumina. 225: 3 |
 navigia. 121: 9 | 213: 24 |
 332: 16 | eborata. 338: 3 |
 navigiis. 174: 12 | 179: 6 |
 205: 14 |
 navis. 131: 30 | 176: 7 |
 178: 26 | 179: 22 |
 navium. 120: 13 | 121: 5 | 210: 23 |
 nauta. 299: 7 |
 nautas. 330: 14 |
 nautica. 175: 5 |
 nautica. 179: 16 |
 nautico. 121: 10 |
 ne. 113: 17 | 115: 21 | 121: 1 |
 123: 5 | 128: 21 | 131: 17 |
 136: 9 |
 nebulae. 177: 2 |
 nebulosae. 216: 14 |
 nebulosi maris. 178: 8 |
 nec. 110: 7 | 117: 5 |
 necabantur. 208: 22 |
 necandi. 320: 24 |
 necares. 244: 8 | 262: 22 |
 necaverunt. 270: 27 |
 necem. 209: 10 |
 necessariae. 290: 27 |
 necessarium. 341: 15 |
 necessarium. 292: 26 |
 necessario, *adv.* 192: 19 | 327: 4 |
 necessarium. 172: 20 | 175: 15 | 228: 5 | 321: 14 |
 necesse. 122: 15 | 135: 22 |
 138: 18 | 151: 19 | 169: 11 |
 necessitas. 171: 1 | 178: 15 |
 211: 13 | 230: 4 | 311: 13 |
 336: 4 |
 necessitate. 175: 11 | 179: 14 |
 223: 23 | 264: 17 | 318: 6 |
 necessitatem. 243: 6 | 269: 21 | 291: 7 | 336: 1 |
 necessitatis. 341: 13 | ambi-
 guum, *angustias*. 283: 7 |
 necessitudine. 119: 20 |
 necessitudinem. 191: 17 |
 necessitudo. 200: 7 | 254: 10 |
 rei. 171: 8 |
 necessitudinum. 171: 22 | 211: 1 | 221: 8 |
 necet. 229: 3 |
 nectuntur. 347: 8 |
 nedum. 298: 29 |
 nefandi. 256: 24 |
 nefandis. 287: 11 |
 nefaria. 348: 11 |
 nefariae. 177: 14 | 339: 28 |
 nefariam. 256: 26 |
 nefariis. 285: 18 |
 nefario. 174: 19 | 242: 24 | 337: 5 | 339: 5 | 347: 16 |
 nefas. 227: 1 | 231: 3 | 235: 16 | 297: 8 | 330: 5 | 336: 25 |
 negabat. 194: 4 |
 negant. 343: 25 |
 negare. 336: 5 |
 negas. 263: 18 |
 negata. 260: 16 |
 negligant. 195: 15 |
 negligens. 260: 9 | auri. 297: 19 |
 negligent. 341: 15 |
 negligentia. 142: 19 | 195: 20 |
 negligentibus. 324: 23 |
 negligentissimus. 336: 15 |
 negligit. 268: 13 | 332: 13 |
 nego. 299: 25 |
 negotia. 292: 17 | 317: 1

I N D E X

14 |
 negotii. 226 : 17 | 266 :
 5 |
 negotiis. 284 : 10 | 292 :
 13 | 317 : 10 | 318 : 10,
 15 |
 negotio. 291 : 20 |
 negotiorum. 261 : 30 | 291 :
 22 | 283 : 4 |
 negotium. 286 : 1 | 294 : 18 |
 296 : 15 | 303 : 31 |
 neminem. 211 : 5 | 232 : 19 |
 271 : 30 | 292 : 8 | 311 : 19 |
 neminem ullum. 290 : 17 |
 unum. 321 : 21 |
 nemini. 118 : 10 | 205 : 23 |
 223 : 14 | 255 : 1 |
 nemo. 134 : 8, 18 | 143 : 7 |
 171 : 4 | 177 : 26 | 210 :
 28 | 213 : 1 | 215 : 7 | 268 :
 6 | 285 : 19, 20 |
 nemini. 293 : 28 |
 nemora. 127 : 16 | 133 : 17 |
 207 : 17 |
 nempe. 132 : 11 | 298 :
 22 |
 nepotem. 191 : 24 |
 nepotes. 180 : 10 | 196 : 6 |
 275 : 3 |
 Nepotiane. 292 : 3 |
 nepotibus. 190 : 23 | 200 : 8 |
 323 : 22 |
 Neptuno. 157 : 3 |
 Neptunum. 170 : 16 |
 nequam. 223 : 18 | 241 :
 10 |
 neque. 110 : 7 | 112 : 23 |
 114 : 10 | 115 : 2 bis | 117 :
 8 | 118 : 3 bis, 7 |
 nequeas. 269 : 8 |
 nequeo. 149 : 16 | 258 : 25 |
 291 : 9 |
 nequeunt. 257 : 11 |
 nequitia. 258 : 19 |
 nequiverunt. 296 : 17 |
 Nerva. 320 : 1 |
 Nerviorum. 180 : 27 |
 Nervius. 223 : 19 |
 nesciam. 142 : 20 |
 nesciebat. 177 : 18 | 323 :
 6 |
 nescientibus. 302 : 9 |
 nescii. 334 : 9 |
 nesciis. 336 : 23 |
 nescimus. 178 : 23 | 224 : 11 |
 313 : 15 |
 nescio. 114 : 3 | 261 : 1 | 347 :
 13 |
 nescire. 238 : 18 | 240 :
 2 |
 nescient. 326 : 4 |
 nescis. 227 : 13 | 319 : 11,
 12 |
 nescisti. 233 : 12 |
 nescit. 127 : 4 | 228 : 16 |
 300 : 23 | 318 : 10 |

nescitur. 208 : 2 |
 nesciunt. 129 : 8 | 202 : 16 |
 257 : 19 |
 neuter. 131 : 23 |
 neutro. 209 : 7 |
 neutrum. 134 : 20 |
 nexas. 239 : 6 |
 nexu. 258 : 14 | 271 : 20 |
 ni. 342 : 2 |
 Nicer. 210 : 17 |
 Nicopolis. 289 : 12 |
 nihil. 130 : 13 | 132 : 7 | 135 :
 22 | 149 : 14 | 158 : 25 |
 160 : 7 |
 nihilominus. 127 : 13 | 128 : 1 |
 136 : 7 |
 Nili. 159 : 22 |
 Niliaca tropaea. 169 : 3 |
 Nilo. 208 : 2 |
 Nilus. 130 : 17 | 338 : 13 |
 nimbis jaculorum, sagitta-
 rumque. 340 : 14 |
 nim'a. 180 : 14 | 228 : 15 |
 334 : 15 | 342 : 3 |
 nimia. 302 : 8 |
 nimio, nom. 233 : 12 | 238 :
 18 |
 nimios. 167 : 15 |
 nimirum. 112 : 3 | 211 : 4 |
 238 : 12 | 240 : 14 | 256 : 3 |
 334 : 13 |
 nimum, nom. 217 : 31 | adv.
 173 : 5 | 202 : 3 | 227 : 12 |
 228 : 2 |
 nimum quantum. 223 : 1 |
 nimius. 207 : 15 |
 nisi. 114 : 13 | 116 : 5, 8 |
 118 : 20 | 119 : 3 | 120 : 15 |
 129 : 12 | 131 : 19 |
 nitax. 166 : 4 |
 nitentem. 127 : 14 |
 nitentia. 302 : 2 |
 niteretur. 270 : 22 |
 niti. 203 : 23 |
 nitorem. 286 : 27 |
 nitoris. 253 : 12 |
 nituntur. 168 : 7 |
 nivea. 342 : 10 |
 nivem. 132 : 12 |
 nives. 291 : 2 |
 nivibus. 115 : 5 | 133 : 1 | 275 :
 11 |
 nivium. 126 : 21 |
 nixa. 203 : 16 | 262 : 2 | 288 :
 13 |
 nixu. 121 : 9 | 290 : 25 |
 nixum. 171 : 15 |
 nobilem. 286 : 23 |
 nobiles. 179 : 4 | 192 : 12 |
 313 : 14 | 314 : 25 | 334 :
 10 |
 nobilibus. 331 : 5 |
 Fulvius Nobilior. 151 : 1 |
 nobilior. 203 : 21 |
 nobilis. 270 : 17 |
 nobilissimae. 336 : 18 |

nobilissimam. 149 : 3 |
 nobilissimas. 249 : 8 |
 nobilissimis. 248 : 6 | 274 :
 26 |
 nobilissimo. 296 : 12 |
 nobilissimum. 253 : 19 | 276 :
 11 |
 nobilissimos. 210 : 27 |
 nobilissimus. 275 : 8 |
 nobilitas. 128 : 20 | 203 : 7 |
 217 : 3 | 271 : 11 | 285 : 16 |
 314 : 18 |
 nobilitate. 315 : 17 |
 nobilitatis. 284 : 17 | 342 :
 10 |
 nobilium. 247 : 1 | 289 :
 14 |
 nobilius, nom. 190 : 10 |
 nobis. 114 : 13 | 120 : 4 |
 153 : 1 | 155 : 14 | 220 :
 11 |
 nocendi. 286 : 6 | 333 :
 12 |
 noceret. 167 : 5 |
 nocte. 268 : 17 |
 noctes. 113 : 12 | 207 : 20 | 316 :
 19 |
 noctibus. 247 : 14 |
 noctis. 207 : 21 | 215 : 20 | 268 :
 6 | 340 : 7 |
 noctium. 168 : 12 | 170 : 12 |
 348 : 1 |
 noctu. 292 : 5 |
 nocturna, plur. 132 : 4 |
 nocturnis. 243 : 12 |
 nocturnos. 299 : 7 |
 nodis. 266 : 21 |
 nolis. 189 : 3 |
 nolite. 275 : 26 |
 nolle. 320 : 7 |
 nollem. 294 : 10 |
 nollet. 178 : 4 | 286 : 21 | 345 :
 17 |
 nolo. 330 : 3 |
 nolui. 219 : 20 |
 noluisse. 319 : 7 |
 noluisse. 347 : 29 |
 noluit. 215 : 9 | 345 : 27 |
 nomen. 112 : 4 | 119 : 9 |
 121 : 17 | 174 : 5 | 181 : 8 |
 190 : 3, 21 | 191 : 11 | 193 :
 4 | 194 : 26 | 213 : 3 |
 230 : 14 | 248 : 2 | 254 :
 2 | 265 : 26 | 284 : 22 |
 294 : 23 | 320 : 16 | 323 :
 6, 15 | 326 : 20 | 328 : 18 |
 337 : 20 |
 nomina. 127 : 6 | 197 : 8 |
 249 : 15 | 274 : 27 |
 287 : 15 | 291 : 24, 27 |
 293 : 31 | 296 : 8 | 317 :
 19 |
 nominabant. 245 : 25 |
 nominabatur. 221 : 16 |
 nomine. 112 : 24 | 143 : 22 |
 169 : 2 | 172 : 19, 15 |

VOCABULORUM.

181: 3 | 190: 22 | 217: 3 |
 219: 1 | 220: 23 | 221: 8 |
 234: 19 | 274: 10 | 276:
 2 | 284: 24 | 285: 18 |
 316: 13 | 335: 14 | 343:
 21 | 348: 16 |
 nomini. 113: 18 | 235: 23 |
 312: 4 |
 nominibus. 130: 3 | 159: 15 |
 299: 8 | 334: 17 |
 nominis. 110: 10 | 112: 17 |
 116: 17 | 174: 8 | 196:
 27 | 209: 6 | 220: 19 |
 247: 9 | 284: 17 | 315:
 21 | 326: 25 | 328: 12 |
 336: 24 | 340: 14 | 343:
 9 |
 nominum. 190: 12 |
 non. 111: 19 | 112: 1, 6 |
 114: 1, 2, 18, 19, 20 |
 115: 3, 4 | 116: 11, 12,
 13 | 118: 1, 12, 16,
 19 |
 nondum. 257: 24 | 262: 6 |
 272: 6 |
 nonne. 211: 12 | 336: 12 | 339:
 24 |
 nonnisi. 177: 28 |
 nonnulli. 300: 4 |
 nonnullis. 313: 5 |
 Noricum. 173: 6 |
 nos. 121: 3 | 123: 13 | 126:
 18, 23 | 132: 9 | 143: 20 |
 155: 8 | 215: 4 |
 nosmetipsos. 324: 7 |
 nosse. 286: 16 |
 nofter. 121: 4 | 248: 4 |
 nostra, *sing.* 116: 13 | *plur.*
 142: 20 | 156: 11 |
 noftram. 155: 13 |
 noftri. 149: 15 | 154: 28 |
 155: 6 | 233: 6, 12 |
 noftris. 144: 11 | 158: 1 |
 noftro. 116: 12 |
 noftrofum. 143: 20 | 149:
 3 |
 noftros. 329: 2 | 310: 14 |
 noftrum. 226: 1 | 248: 8 |
 328: 3 |
 nota, *subst.* 349: 2 | *adj.*
 245: 26 | 291: 24 | 295:
 23 |
 notabili. 298: 16 |
 notæ, *adj.* 295: 24 |
 notari. 337: 21 |
 notas. 271: 28 |
 notaverunt. 191: 8 |
 noti, *adj.* 293: 10 |
 notiozem. 203: 21 |
 notis, *subst.* 193: 21 |
 notiffimæ. 325: 18 |
 notum. 131: 15 | 327:
 18 |
 notus. 328: 9 | 343: 4 |
 nova, *sing.* 239: 17 | 159:
 1 | 298: 11 | 323: 17 | *plur.*
 208: 1 | 285: 4 |
 novæ. 196: 2 | 276: 20 |
 novali. 297: 29 |
 novalibus. 247: 13 |
 novam. 129: 23 | 313:
 18 |
 novandum. 348: 17 |
 novare. 175: 19 | 221:
 4 |
 novas, *nom.* 191: 14 | 197:
 22 |
 novatis, *nom.* 290: 2 |
 novem. 151: 4 |
 noverat. 323: 5 |
 novi, *nom.* 210: 31 | 223:
 11 | 284: 17 | 299: 22 | 329:
 18 |
 novis. 139: 11 | 224: 14 |
 274: 17 | novis in re
 maritima, *ignavis.* 175:
 7 |
 noviffent. 237: 11 |
 novitate. 143: 6 |
 novitatis. 338: 1 |
 novo. 167: 7 | 175: 21 |
 210: 16 | 286: 3 |
 novorum. 273: 7 |
 novos. 138: 17 | 144: 9,
 12 | 217: 14 | 267: 28 | 290:
 5 |
 novum. 116: 5 | 170: 7 | 192:
 5 | 293: 13 | 328: 5 | 333:
 3 |
 novus. 198: 21 | 311: 1 |
 nox. 268: 3, 13 | 341:
 11 |
 noxa. 266: 2 |
 noxia. 297: 13 |
 noxiis. 207: 18 |
 nube. 290: 7 |
 nubes. 198: 12 | 302: 2 |
 nubibus. 132: 17 | 290:
 15 |
 nubila. 136: 14 |
 nubilis. 331: 16 |
 nubilo. 149: 12 |
 nuda. 291: 4 |
 nudantur. 347: 8 |
 nudaret. 347: 17 |
 nudis odiis. 138: 9 |
 nudus. 348: 15 |
 nugis. 300: 11 |
 nulla. 118: 18 | 131: 26 *ter* |
 180: 21 | 216: 16 |
 nullæ. 207: 20 | 255: 14 |
 nullam. 251: 5 | 273: 15 |
 nullas. 297: 19 | 332: 18 |
 nulli. 158: 27 | 261: 21 | 271:
 8 | 292: 8 |
 nullis. 211: 24 | 229: 25 | 288:
 6 |
 nullius. 292: 9 |
 nullo. 115: 11 | 121: 20 | 122:
 14 | 170: 5 |
 nullum. 116: 8 | 165: 12 |
 177: 8 |
 nullus. 116: 21 | 121: 1 | 136:
 27 | 255: 15 |
 num. 286: 28 | 297: 29 | 298:
 1 | 300: 21 | 301: 8 | 324:
 4 |
 Numantini. 314: 9 |
 Numas. 326: 19 |
 numen. 133: 12 | 136: 15 |
 179: 23 | 217: 12, 20 |
 234: 13 | 245: 2 | 256:
 22 |
 numerando. 165: 9 |
 numerare. 128: 18 | 228:
 23 |
 numerari. 332: 7 |
 numerasti. 235: 7 |
 numerata. 156: 3 |
 numero, *nom.* 168: 7 | 174:
 6 | 135: 13 | 238: 11 |
 239: 26 | 253: 10 | 266:
 3 | 274: 6 | 328: 22 | 337:
 23 | *verb.* 217: 26 |
 numeros. 318: 17 |
 numerosæ. 255: 13 |
 numerosior. 249: 29 |
 numerum. 223: 17 | 227:
 20 | 243: 1 | 327: 24 | 331:
 7 |
 numerus. 136: 28 | 216: 2 |
 266: 4 | 295: 27 | 339:
 8 |
 numina. 128: 6 | 152: 22 |
 177: 12 | 208: 1 |
 numine. 112: 23 | 119: 14 |
 134: 8 | 166: 6 | 175:
 19 | 181: 10 | 202: 15 |
 232: 1 | 240: 23 | 335: 14 |
 350: 9 |
 numini. 116: 2 | 117: 15 |
 202: 10 | 203: 8 | 210: 20 |
 217: 20 | 219: 13 | 235: 23 |
 327: 7 |
 numinibus. 126: 16 | 313:
 14 |
 numinis. 110: 3, 5 | 122:
 9 | 123: 12 | 126: 2 |
 138: 5 | 151: 6, 11 | 152:
 15 | 168: 6 | 169: 8 | 194:
 29 | 201: 6 | 210: 33 |
 214: 10 | 216: 15 | 225:
 15 | 226: 13 | 285: 8 | 327:
 16 |
 numinum. 120: 4 | 122:
 4 | 126: 15 | 134: 8 | 152:
 18 | 158: 30 |
 nummum. 153: 12 | 155:
 12 |
 nunc. 111: 13, 19 | 117: 12 |
 118: 4 | 119: 17 | 120: 11,
 14 |
 nunciabantur. 247: 18 |
 nuncia, 207: 9 |
 nunciam. 261: 25 |
 nunciare. 133: 18 |
 nunciaret. 115: 8 |
 nunciaretur. 345: 13 |
 p ij

I N D E X

nunciāte. 344: 5 |
 nunciato. 235: 23 |
 nunciatum. 341: 20 |
 nunciatur. 301: 23 |
 nunciavit. 346: 1 |
 nuncii. 271: 32 |
 nunciis. 169: 5 | calentibus.
 159: 21 |
 nuncio. 133: 7 | 176: 18 |
 215: 21 | 247: 22 | 325: 18 |
 nuncios. 113: 11 | 132: 1 |
 169: 14 | 240: 22 | 241: 8 |
 nuncium. 219: 9 | 329: 18 |
 nunciū. 293: 4, 26 |
 nuncupata. 219: 1 |
 nuncupatione. 180: 9 |
 nuncupaveram. 312: 1 |
 nuncupetur. 151: 20 |
 nundinas. 172: 13 |
 nunquam. 119: 6 | 127: 2 |
 137: 18 | 141: 4 |
 nuper. 117: 14 | 287: 10 |
 nuptas. 172: 6 |
 nuptiarum. 190: 3 | 194: 7 |
 199: 3 |
 nusquam. 241: 10 | 262: 16 |
 nutantia. 312: 15 |
 nutare. 196: 23 |
 nutibus. 180: 20 |
 nutritibus. 151: 17 |
 nutu. 116: 16 | 180: 27 |
 199: 11 | 207: 9 | 210: 33 |
 232: 21 | 302: 1 |
 nutum. 155: 25 | 274: 14 |
 302: 30 |
 nurus, *plur.* 156: 8 | 198: 14 |
 332: 4 |

O.

OB. 126: 11 | 222: 14 |
 245: 19 |
 obductura. 274: 6 |
 obduratæ patientiæ. 260: 6 |
 obedire. 111: 20 |
 obest. 119: 12 |
 obfirmato. 236: 17 |
 objacenter. 342: 1 |
 objecisset. 336: 17 |
 objecit. 335: 12 | 339: 19 |
 objecta, *sing.* 117: 14 | 255: 2 | 258: 8 | *plur.* 348: 21 |
 objectas, *nom.* 263: 8 |
 objiceret. 134: 16 |
 objici. 248: 10 |
 objiciebatur. 334: 14 |
 objiciet. 314: 1 |

objicit. 263: 7 |
 obires. 318: 17 |
 obito, *verb.* 297: 19 |
 obitus. 243: 24 |
 oblata. 113: 14 | 245: 24 |
 oblata. 235: 24 |
 oblati. 237: 1 |
 oblationibus. 212: 18 |
 oblato confectu. 221: 13 |
 oblatum. 154: 16 | 319: 2 |
 obliquis. 171: 12 |
 obliquum. 176: 16 |
 oblita. 320: 14 |
 obliterandam. 236: 25 |
 obliterata. 247: 16 |
 obliui. 246: 14 |
 oblitos. 120: 13 | 139: 12 |
 oblitum. 113: 6 |
 oblitus. 177: 25 | 268: 18 |
 301: 17 | 317: 15 |
 oblivio. 259: 26 | 324: 25 |
 oblivione. 274: 6 | 301: 17 |
 oblivionem. 114: 7 |
 obloquatur. 262: 13 |
 obnixæ. 319: 3 |
 obnoxia. 312: 23 | 345: 7 |
 obruitur. 332: 1 |
 obsecrabatis. 259: 21 |
 obscurior. 167: 6 |
 obscuritas. 198: 13 |
 obsecundare. 260: 15 |
 obfederant. 257: 18 | 271: 17 |
 obfederat. 241: 17 |
 obsepti. 265: 25 |
 obseptus. 299: 20 |
 obsequantur. 180: 20 |
 obsequatur. 121: 13 |
 obsequendi. 178: 15 |
 obsequi. 213: 15 |
 obsequia. 119: 5, 22 | 210: 26 | 211: 19 | 212: 4 |
 225: 8 | 228: 23 | 248: 5 |
 obsequiis. 296: 4 | *teritur, subigitur ad obtemperandum.* 172: 14 |
 obsequio. 119: 9 | 154: 25 |
 311: 28 | 329: 2 |
 obsequiorum. 113: 1 |
 obsequium. 129: 16 | 170: 20 |
 172: 8 | 195: 1 | 197: 18 |
 236: 5 | 244: 12 | 265: 15 |
 obserabo. 343: 2 |
 obseratas. 236: 20 |
 obserentem. 289: 6 |
 observantia, *subst.* 256: 1 |
 observare. 222: 10 |
 observationibus te verecundia imbuebas. 192: 6 |

obsca. 143: 23 | 205: 14 |
 obsca. 286: 9 |
 obseffio. 214: 21 | 235: 25 |
 obseffis. 239: 19 | 272: 21 |
 obseffos. 238: 2 |
 obseffebas. 346: 15 |
 obseffebat. 241: 9 |
 obseffendo. 262: 19 |
 obseffendo. 239: 21 |
 obseffere. 245: 13 |
 obsefferi. 237: 12 |
 obseffes. 210: 27 | 285: 14 |
 obseffio. 237: 20 |
 obseffione. 242: 22 | 245: 12 | 267: 24 | 341: 25 |
 obseffionem. 171: 1 | 238: 8 |
 obseffionis. 268: 18 |
 obseffere. 177: 5 |
 obseff. 191: 6 |
 obseffam. 272: 17 |
 obseffas. 158: 7 |
 obseffacta. 253: 12 |
 obseffata. 274: 18 |
 obseffeverunt. 222: 4 |
 obseffaculum. 237: 9 |
 obseffinatæ feritatis. 137: 18 |
 obseffinatam. 287: 12 |
 obseffinatio. 235: 18 |
 obseffrepentes. 112: 10 |
 obseffrinxerat. 234: 7 |
 obseffructa. 255: 5 |
 obseffructas. 133: 1 |
 obseffruxerat. 233: 16 |
 obseffupescerant. 134: 11 |
 obseffupescerent. 131: 8 |
 obseffectam. 224: 12 |
 obseffemperatura. 321: 12 |
 obseffendisse. 347: 17 |
 obseffentui est terror, *obseffaculo.* 255: 6 |
 obsefferat. 253: 11 |
 obsefferebatur. 271: 25 |
 obsefferendis. 254: 1 |
 obsefferis. 264: 3 |
 obseffector. 303: 16 |
 obseffineas. 194: 19 |
 obseffinebantur. 285: 18 |
 obseffinende. 276: 25 |
 obseffinuissæ. 223: 16 |
 obseffinuisti. 300: 2 |
 obseffinuit. 295: 11 |
 obseffectant. 130: 12 |
 obseffita Sarmatia. 173: 11 |
 obseffulerant. 336: 12 |
 obseffulerunt. 179: 21 | 210: 27 |
 obseffulisti. 247: 23 |
 obseffulic. 322: 19 | 324: 2 |
 17 |
 obseffusi. 240: 17 |

VOCABULORUM.

obrutibus. 286 : 20 | 314 :
24 |
obrutus. 135 : 9 |
obrutus, plur. 255 : 8 |
obverfari. 310 : 16 |
obverfatur. 198 : 13 |
obvia. 342 : 3 |
obviam. 225 : 19 | 236 : 16 |
242 : 1 | 301 : 26 | 336 :
6 | 341 : 21 |
obvius. 339 : 17 |
obvio. 291 : 8 |
obviorum. 294 : 8 |
obvios. 263 : 8 | 294 : 6 |
obvium. 137 : 16 | est scire.
314 : 17 |
obvius. 179 : 20 | 247 : 19 |
342 : 21 |
obunbrant. 270 : 15 |
obumbrare. 287 : 3 |
occasio. 313 : 16 | 320 : 12 |
occasione. 169 : 9 |
occasionem. 247 : 22 |
occasionibus. 190 : 4 |
occasu. 137 : 15 | 199 : 18 |
occasum. 299 : 5 |
occasus. 260 : 1 |
Occidentem. 129 : 1 |
Occidentis. 111 : 19 |
occiderat. 285 : 16 |
occidere. 207 : 22 | 336 : 8 |
345 : 27 |
occideret. 175 : 13 | 238 : 5 |
occideretur. 345 : 27 |
occidit. 177 : 26 |
occidui. 111 : 16 |
occifus. 345 : 14 |
occlutus. 171 : 5 |
occulta, nom. 327 : 20 |
occultandis. 255 : 6 |
occulis. 301 : 6 |
occulto, nom. 247 : 24 |
occupando. 339 : 25 |
occupantur. 127 : 7 |
occupant. 340 : 10 |
occupare. 112 : 1 | 341 : 5 |
occupavit. 315 : 18 |
occupas. 227 : 14 |
occupasse. 350 : 7 |
occupasti. 249 : 7 |
occupat. 326 : 2 |
occupata. 175 : 2 |
occupatam. 204 : 24 |
occupatas. 149 : 7 |
occupati, plur. 129 : 1 |
occupatos. 252 : 11 |
occupatus. 346 : 11 |
occupaverant. 245 : 5 |
occupavere. 138 : 4 |
occupaverunt. 345 : 25 |
occupavit. 275 : 6 |
occurrat. 348 : 13 |
occurrent. 314 : 4 |
occurrere. 211 : 19 |
occurrerem. 301 : 24 |
occurreres. 115 : 1 |

occurrit. 324 : 3 |
occurfare. 341 : 23 |
occurfu. 152 : 7 |
occurfum. 342 : 10 |
occurfura. 226 : 9 |
Oceanus. 112 : 16 | 180 : 22 |
311 : 4 | 312 : 25 |
Oceano. 111 : 16 | 158 : 12 |
168 : 8 | 174 : 9 | 175 : 27 |
221 : 17 | 298 : 18 | 328 :
16 |
Oceanum. 120 : 9 | 14 : 17 |
137 : 17 | 170 : 1 | 174 : 11 |
18 | 176 : 12 | 179 : 5 | 180 :
18 | 204 : 18 | 205 : 25 |
210 : 13 | 249 : 6 | 262 :
25 |
Oceanus. 121 : 8 | 130 : 18 |
159 : 18 | 170 : 9 | 178 :
21 | 194 : 19 | 204 : 27 |
333 : 6 |
Octavii. 246 : 3 |
octavo. 195 : 10 |
octogenario. 157 : 13 |
ocali. 131 : 1 | 135 : 13 | 206 :
19 | 259 : 20 | 323 : 19 |
oculis. 113 : 8 | 115 : 3 | 134 :
19 | 159 : 4 | 180 : 4 |
195 : 8 | 204 : 9 | 14 : 213 :
15 | 216 : 14 | 226 : 24 |
240 : 6 | 245 : 10 | 15 |
254 : 18 | 255 : 3 | 302 :
4 | 330 : 18 | 345 : 15 |
347 : 9 | 26 | 348 : 20 |
mentium. 168 : 14 | hau-
riuntur. 272 : 1 |
oculorum. 196 : 11 | 213 : 8 |
214 : 28 | 245 : 17 | 260 :
3 | 262 : 7 | 336 : 14 |
oculos. 135 : 7 | 152 : 13 |
156 : 16 | 254 : 27 | 258 :
7 | 260 : 19 | 266 : 9 | 287 :
4 | 328 : 5 | 335 : 11 | 346 :
16 | 347 : 11 | 24 | 348 :
12 | impiaret. 347 : 11 |
oderint. 208 : 15 |
odia. 208 : 11 | 286 : 15 | 343 :
5 |
odii. 285 : 13 |
odiis. 138 : 9 | 221 : 11 |
odio. 295 : 11 | 303 : 13 |
odiofe. 262 : 13 |
odiffe. 216 : 10 | 230 : 7 |
326 : 20 |
odium. 170 : 20 | 271 : 30 |
odore. 216 : 17 |
odoribus accensis. 116 : 2 |
offendere. 312 : 5 |
offenderet. 286 : 19 |
offenditur. 269 : 23 |
offenfam. 208 : 12 |
offenfatum. 301 : 14 |
offenfas. 284 : 1 |
offenfo, fubft. 232 : 21 |
offerentem. 216 : 1 |
offeretur. 314 : 2 |

offerri. 347 : 9 |
offert. 119 : 8 | 193 : 14 |
offertur. 347 : 9 |
offerunt. 248 : 13 | 255 :
19 |
officia. 115 : 14 | 122 : 9 :
127 : 13 | 142 : 25 | 151 : 15 |
214 : 35 | 217 : 26 | 238 :
16 | 241 : 14 | 256 : 2 |
288 : 2 |
officii. 324 : 15 |
officiis. 135 : 20 | 217 : 20 |
228 : 6 | 272 : 22 | 303 :
31 |
officio. 119 : 20 | 134 : 9 |
143 : 14 | 153 : 6 | 166 : 11 |
220 : 16 | 261 : 13 | 263 :
17 | 285 : 12 |
officiorum. 260 : 10 |
officofam. 226 : 12 |
officium. 125 : 4 | 283 : 9 |
284 : 16 | 302 : 17 | 311 : 7 |
324 : 1 |
offufus. 259 : 12 |
olim. 143 : 22 | 167 : 12 | 169 :
16 | 172 : 1 | 175 : 1 | 177 :
29 | 179 : 19 | 191 : 1 |
oliveta. 229 : 20 |
olivitas. 298 : 2 |
olus. 298 : 21 |
omen. 216 : 2 | 247 : 9 |
303 : 28 |
omina. 133 : 10 | 135 : 14 |
ominibus. 243 : 11 |
ominis. 232 : 21 |
omiffis. 203 : 8 |
omiffum. 175 : 12 |
omittam. 112 : 20 | 234 : 16,
20 |
omitto. 129 : 19 |
omne. 112 : 1 | 234 : 10 |
249 : 19 |
omnem. 112 : 15 | 155 : 11 |
137 : 9 | 170 : 2 |
omnes. 111 : 13 | 113 : 7, 12 |
114 : 9 | 125 : 1 | 127 : 16
129 : 7 |
omni. 118 : 6, 19 | 128 : 3 |
130 : 15 | 135 : 8 |
omnia. 112 : 16 | 113 : 14 |
116 : 16 | 117 : 7 | 119 :
17 | 120 : 3 |
omnibus. 110 : 1 | 114 : 22 |
120 : 6 | 122 : 11 | 126 : 6 |
128 : 2 | 130 : 15 |
omnino. 136 : 3 | 170 : 12 |
177 : 4 |
omnis. 128 : 14 | 151 : 17 |
bis | 178 : 21 | 254 : 2 |
omnium. 113 : 12 | 115 : 12 |
116 : 7 | 118 : 1 | 119 : 2 |
127 : 4 |
onera. 228 : 21 |
oneraret. 238 : 1 |
onerare. 330 : 3 | 346 : 2 |
onerata. 122 : 7 |

INDEX

onerata. 228: 13 |
 onere. 228: 15 | 257: 11 |
 284: 7 | 287: 21 |
 oneri. 193: 14 |
 oneris. 303: 19 |
 onerosa. 269: 7 |
 onerosior. 269: 8 |
 onerosum. 330: 12 |
 onus. 197: 20 | 256: 6 |
 onusta. 207: 19 |
 onustus. 338: 17 |
 ope. 120: 4 | 122: 8 | 221: 14 | 289: 19 | 301: 13 |
 opem. 139: 7 | 171: 5 | 192: 16 | 217: 4 | 228: 7 | 261: 17 | 264: 11 | 266: 16 | 284: 5 |
 opera. 143: 11 | 159: 2 | 198: 6 | 217: 9 | 256: 4 | 299: 6 | 341: 18 | 348: 20 | 350: 15 |
 operæ. 256: 5 |
 operam. 301: 22 | 318: 16 | 340: 2 | 15 | 343: 22 | 344: 7, 21 |
 operantes. 311: 23 |
 operarum. 295: 24 |
 operatur. 172: 12 |
 opere. 143: 10 | 156: 11 | 270: 11 | 317: 18 |
 operentur. 144: 11 |
 operi. 159: 7 | animos resu-
 munt. 230: 8 |
 operibus. 274: 18 |
 operimento. 265: 25 |
 operis. 143: 21 | 154: 4 | 157: 12 | 214: 18 | 253: 16 | 266: 8 |
 operiuntur. 327: 12 | 339: 16 |
 operosior. 265: 12 |
 opera, *sing.* 134: 10 | *plur.* 255: 11 | 294: 15 | men-
 tium. 251: 8 |
 operci. 266: 8 |
 operis. 158: 9 |
 operos. 205: 10 |
 operuisset. 158: 16 |
 operum. 127: 6 | 129: 2 | 130: 12 | 156: 16 | 181: 6 | 293: 1 | 337: 13 | 348: 2 |
 opes. 118: 4 | 154: 13 | 211: 18 | 297: 13 | 298: 25 | 303: 11 | 313: 3 |
 opibus. 130: 15 | 144: 14 | 151: 6 | 156: 4 | 18 | 227: 8 | 232: 24 | 303: 30 | 304: 5 |
 opifex. 254: 16 |
 opinari. 259: 2 |
 opinio. 110: 7 | 165: 4 | 177: 1 |
 opinione. 134: 2 | 314: 24 |
 opinionem. 294: 17 |
 opiniononi. 142: 12 |
 opinionum. 286: 5 |

opinor. 264: 11 |
 opis. 225: 12 | 226: 14 |
 opitulari. 262: 10 |
 oportere. 156: 10 | 202: 1 |
 oporteret. 121: 6 | 149: 11 | 315: 12 |
 oportet. 152: 21 | 154: 24 | 190: 14 | 216: 10 |
 opportunum. 304: 7 | 310: 4 |
 oppetere. 347: 3 |
 opperiri. 245: 11 |
 oppida. 128: 22 | 290: 8 | 317: 15 |
 oppidi. 204: 18 |
 oppidis. 133: 7 | 272: 3 | 286: 10 | 289: 4 | 290: 11 | 317: 11 |
 oppido. 151: 5 | 154: 29 |
 oppidorum. 225: 4 |
 oppidum. 178: 8 | 235: 19 | 343: 10 |
 oppleti. 133: 15 |
 oppletis. 232: 16 |
 oppleto. 247: 25 |
 oppletum. 270: 24 |
 oppleverat. 234: 10 | 265: 23 |
 opponitur. 214: 15 |
 opportunitas. 121: 12 |
 opportunitate. 113: 19 |
 oppositum. 266: 14 |
 oppositus. 128: 13 |
 oppressa. 131: 6 |
 oppressam. 169: 15 |
 oppresserat. 234: 9 | 288: 2 |
 oppressis. 132: 16 |
 oppressisset. 287: 13 |
 oppressoris. 271: 24 |
 oppressum. 122: 19 | 265: 12 |
 oppressus. 177: 21 |
 opprimentem. 111: 20 |
 oppugnandam. 214: 10 |
 oppugnatam. 214: 20 |
 oppugnationem. 237: 21 |
 oppugnationis. 269: 2 |
 optabamus. 333: 22 |
 optabat. 242: 3 | 342: 6 |
 optabilis. 252: 13 |
 optabit. 348: 14 |
 optandi. 227: 14 | 252: 21 |
 optandis. 190: 23 |
 optandum. 215: 13 | largiter. 269: 22 |
 optantes. 235: 15 |
 optatas. 323: 11 |
 optare. 112: 17 | 125: 10 | 180: 12 | 245: 12 | 249: 22 | 258: 26 | 312: 13 |
 optarent. 225: 22 |
 optari. 252: 6 | 302: 12 | 345: 19 |

19 |
 optas. 255: 5 |
 optassent. 317: 4 |
 optassent. 298: 17 |
 optasti. 260: 14 | 345: 16 |
 optat. 258: 3 | 275: 3 |
 optata votorum. 252: 17 |
adj. 230: 4 |
 optati, *plur.* 322: 20 |
 optatissimum. 123: 4 |
 optarum. 336: 22 |
 optatur. 227: 16 |
 optaveras. 115: 17 | 194: 6 |
 optavit. 211: 16 |
 optemus. 252: 19 |
 optet. 120: 14 |
 optima. 265: 17 |
 optimam. 116: 14 |
 optimarum. 143: 8 |
 optimates. 274: 9 |
 optimè, *nom.* 138: 22 | 254: 25 | 258: 10 | 262: 13 | *adv.* 194: 25 |
 optimi, *sing.* 215: 2 | *plur.* 138: 20 | 153: 1, 7 |
 optimis. 149: 1 | 159: 6 | 298: 3 |
 optimo. 113: 14 |
 optimos. 123: 2 |
 optimum. 117: 10 | 249: 26 | 285: 9 | 300: 11 |
 optimas. 196: 5 | 254: 14 | 300: 9 | 301: 1 | 323: 5 |
 optonem. 211: 10 |
 opulentam. 289: 11 |
 opulentia, *subst.* 300: 19 |
 opulentiam. 292: 22 |
 opum. 294: 23 |
 opus. 114: 21 | 120: 20 | 121: 10 | 143: 15 | 152: 10 | 153: 6 | 197: 23 | 210: 25 | 233: 14 | 249: 20 | 299: 20 | 318: 4 |
 ora, *plur.* 132: 13 | 159: 22 | 216: 13 | 226: 24 | 311: 23 |
 oram. 293: 6 |
 oramus. 123: 7 | 249: 20 |
 orandi. 310: 11 |
 orantes. 248: 18 |
 orare. 276: 13 | 294: 12 |
 oras. 262: 26 |
 orat. 320: 5, 6 |
 oratio. 115: 10 | 126: 6: 190: 6 | 205: 17 | 220: 4 | 225: 16 | 229: 18 | 253: 1 | 257: 15 | 264: 7 | 271: 6 | 273: 9 | 285: 2 |
 oratione. 143: 5 | 217: 31 | 303: 15 | 310: 7 | 312: 2 |
 orationem. 202: 7 | 268: 24 | 295: 18 |
 orationi. 166: 5 |

VOCABULORUM.

orationibus. 245: 24 |
 orationis. 112: 19 | 126: 4 | 142: 10 | 165: 6 | 223: 2 | 262: 12 | 284: 16 |
 orator. 142: 24 | 219: 10 | 245: 13 |
 oratorem. 156: 1 |
 oratores. 310: 17 | 313: 10 |
 oratoria. 300: 13 |
 oratoriae, *sing.* 150: 2 | 155: 29 |
 oratorium. 155: 7 | 296: 15 |
 orbatam. 149: 4 |
 orbatum. 155: 4 |
 orbe. 111: 18 | 113: 2 | 126: 18 | 130: 10 | 136: 7 | 137: 12 | 139: 9 | 158: 1 | 173: 9 | 190: 7 | 215: 25 | 220: 18 | 229: 28 | 234: 4 | 240: 12 | 253: 19 | 274: 25 | 292: 8 | 315: 6 | 318: 11 | 326: 27 | 327: 12 | 328: 14 | 343: 19 |
 orbem. 159: 18 | 160: 6 | 168: 12 | 171: 14 | 9 | 178: 17 | 199: 10 | 241: 16 | 274: 5 | 302: 2 |
 orbi. 208: 1 |
 orbis. 113: 5 | 117: 17 | 167: 14 | 226: 17 | 250: 1 | 274: 10 | 312: 14 | 313: 1 | 322: 1 | 329: 21 | 336: 20 | quadrifariam duplici diffusus oceano. 168: 8 |
 orbitati. 325: 20 |
 ordiar. 112: 2 | 330: 16 |
 ordinante. 215: 23 |
 ordinat. 248: 19 |
 ordinata. 347: 2 |
 ordine. 225: 15 | 312: 19 | majestatis filium. 191: 24 |
 ordinem. 134: 8 | 191: 16 | 203: 15 | 219: 12 | 303: 25 | 350: 26 |
 ordines. 127: 11 | 134: 12 | 238: 11 |
 ordinibus. 144: 8 |
 ordinis amplissimi. 350: 5 |
 ordinum. 270: 1 | 283: 11 | 317: 13 |
 ordo. 268: 24 | 288: 12 |
 ore. 138: 15 | 152: 4 | 191: 26 | 193: 23 | 202: 19 | 204: 9 | 13 | 260: 18 | 301: 27 |
 oriendo. 192: 12 |
 Oriens. 123: 10 | 322: 3 |
 oriens imperator. 190: 1 |
 Orientem. 129: 1 |
 orientibus. 158: 10 |
 Orientis. 248: 16 | 321: 10 | 329: 11 | 335: 11 | 337: 8 | 343: 17 |

orientis. 208: 3 |
 origine. 110: 5 | 205: 6 | 221: 5 |
 originem. 111: 11 | 112: 6 | 167: 3 |
 originis. 202: 15 | 203: 7 |
 origo. 128: 4 | 208: 2 | 296: 7 |
 oriuntur. 133: 14 |
 oritur. 265: 14 |
 oris. 245: 18 | 286: 27 | 301: 28 | 302: 1 |
 oritur. 159: 17 | 168: 15 |
 oriuntur. 139: 3 |
 Ormies. 138: 2 |
 ornamenta. 113: 3 | 114: 17 | 158: 28 | 193: 17 | 194: 17 | 264: 8 | 293: 14 | 296: 18 |
 ornandae. 157: 1 |
 ornandis. 303: 32 |
 ornant. 209: 16 |
 ornaret. 320: 3 |
 ornari. 151: 6 | 157: 15 |
 ornarit. 204: 16 |
 ornatis. 130: 4 |
 ornatae, *plur.* 120: 16 |
 ornatis, *verb.* 126: 12 |
 ornatrix. 273: 17 |
 ornatu. 115: 20 | 142: 24 |
 ornatum, *subst.* 210: 11 | 255: 20 |
 ornatus, *subst. sing.* 274: 22 | 299: 19 | 347: 6 |
 ornavit. 203: 1 | 301: 16 | 323: 20 |
 ornamentum. 139: 11 |
 orner. 155: 11 | 194: 26 |
 oro. 211: 16 | 253: 6 | 286: 18 | 300: 28 |
 orta. 303: 6 |
 ortu. 137: 13 | 157: 11 | 167: 9 | 194: 29 |
 ortum. 299: 5 |
 ortus, *subst. sing.* 167: 1 | 203: 23 | 208: 9 | *plur.* 169: 14 | 199: 18 |
 os. 346: 16 |
 osculis. 216: 14 | 335: 8 | 341: 13 |
 osculo. 301: 28 | 326: 13 |
 osor. 326: 25 |
 ossibus. 205: 10 |
 ostendam. 129: 24 | 153: 10 |
 ostendant. 152: 9 |
 ostendat. 123: 2 | 330: 20 |
 ostendendo. 118: 2 |
 ostenderant. 179: 6 |
 ostendere. 208: 3 | 220: 12 | 233: 7 |
 ostenderet. 196: 27 | 314: 13 |
 ostendero. 220: 15 |
 ostendit. 119: 4 | 207: 12 |

12 |
 ostendisti. 262: 14 |
 ostentanda. 267: 14 |
 ostentare. 201: 5 | 233: 16 | 237: 6 | 310: 13 |
 ostentatio. 255: 7 | 266: 8 |
 ostentatione. 152: 4 | 212: 14 |
 ostentationem. 275: 17 |
 ostentatrix. 323: 27 |
 ostiarim. 297: 19 |
 otii. 217: 19 | 258: 17 | 317: 9, 18 |
 otio. 127: 2 | 155: 16 | 166: 3 | 247: 5 | 292: 5, 25 |
 otiosa, *sing.* 128: 11 | 328: 1 |
 otiosi. 210: 25 |
 otiosus. 336: 13 |
 otioso. 297: 23 | otioso ferriatoque ferro. 344: 16 |
 otiosorum. 344: 2 |
 otiosos. 138: 13 |
 otiosus. 197: 8 |
 otium. 196: 12 | 197: 26 | 211: 18 | 291: 21 | 303: 32 | 317: 10 | 318: 15 | profundum. 274: 16 |

P.

PAbula. 111: 16 |
 pabulo. 121: 4 | pluviarum carens fluvius. 121: 4 |
 pacatore. 120: 6 |
 pacavit. 127: 13 | 16 |
 pace. 123: 11 | 174: 1 | 179: 9 | 216: 12 | 349: 19 |
 pace vestra loquar. 172: 10 |
 pacem. 129: 22 | 138: 14 | 205: 7 | 208: 10 | 210: 27 | 221: 20 | 233: 10 | 260: 14 |
 emere parcendo. 210: 7 |
 pacibus. 199: 12 |
 pacificandi. 259: 15 |
 pacis. 115: 19 | 158: 27 | 180: 13 | 222: 13 | 233: 17 | 258: 18 | 267: 6 | 274: 17 | 288: 15 | 335: 14 |
 pacificentes. 320: 16 | 345: 24 |
 pacto. 120: 15 |
 Pactoli. 156: 5 |
 Pactolo. 313: 8 |
 Pactolus. 229: 29 |
 Padi. 242: 1 |

I N D E X

Padum. 241: 7 |
 pagus. 224: 2 |
 palam. 134: 16 | 209: 28 |
 234: 8 | 237: 11 | 242: 3 |
 Palantea moenia. 110: 10 |
 palatii. 149: 11 | 165: 10 |
 217: 19, 26 | 219: 11 | 300: 31 | 327: 9 |
 palatius. 323: 3 |
 Palatina. 321: 13 |
 Palatinae. 302: 26 | 327: 19 |
 Palatini. 155: 28 | 212: 9 |
 Palatino. 111: 17 |
 palatio. 134: 6 | 176: 6 | 193: 13 | 211: 15 | 241: 14 | 243: 10, 15 |
 palatium. 110: 6 | 121: 22 |
 136: 17 | 203: 26 | 226: 7 |
 245: 9 | 301: 21 |
 Palladium. 287: 19 |
 pallens. 332: 4 |
 pallium. 248: 16 |
 palmatas. 317: 23 |
 Palmyrenus. 173: 5 |
 palpare. 294: 6 |
 paludes. 137: 11 | 179: 12 |
 205: 21 | 314: 3 |
 paludum perfugius. 210: 1 |
 palustris. 171: 15 |
 pandit. 119: 8 |
 Pannonia. 112: 5 | 128: 22 |
 Pannoniae, *sing.* 337: 18 | *plur.* 173: 7 |
 Pannonias. 319: 14 |
 par, *subst.* 154: 26 | *adj.* 134: 19 | 170: 1 | 200: 4 | 311: 16 | 314: 22 | 325: 19 | 339: 6 |
 parabatur. 172: 17 |
 parandi. 331: 22 |
 parandis. 214: 28 |
 pararet. 333: 15 |
 parata. 260: 17 | recordatio. 325: 3 |
 parati. 179: 23 |
 paratior. 297: 9 |
 paratos. 339: 11 |
 paratu. 290: 17 | 297: 21 |
 paratus. 240: 11 |
 parcam, *verb.* 312: 4 | 315: 4 |
 parcat. 275: 26 |
 parce, *adv.* 321: 18 | 334: 12 |
 parcendo. 210: 7 |
 parcior. 324: 21 |
 parciores. 322: 10 |
 parcir. 203: 13 |
 parcus, *adv.* 229: 26 | 246: 5 |
 parciunt. 334: 12 |

parcus. 291: 9 |
 pareat. 195: 5 |
 parebar. 293: 24 |
 parem. 166: 5 |
 parendum. 143: 21 |
 parens, *subst.* 131: 10 |
 254: 4 | 276: 5 | 323: 21 |
 parentem. 220: 24 | 222: 6 |
 parentes. 111: 14 | 117: 6 |
 127: 5 | 128: 8 | 149: 3 |
 180: 8 | 191: 8 | 222: 1 | 228: 20, 21 | 317: 4 |
 parentibus. 131: 16 |
 parentis. 197: 15 |
 parere. 135: 22 |
 pares, *nom.* 131: 12, 19 |
 pari, *nom.* 114: 18 | 116: 3 |
 118: 9, 11 | 131: 14 |
 154: 1 | 158: 27 | 272: 4 |
 316: 22 | 326: 8 | 328: 10 |
 341: 17 |
 paria. 255: 19 | 260: 10 |
 315: 3 | amicorum. 299: 25 |
 paribus. 323: 10 |
 parietes. 152: 3 | 155: 17 | 212: 12 | 241: 11 |
 parietibus. 241: 15 | 327: 11 |
 parietum. 241: 12 | 259: 9 |
 parit. 313: 11 |
 pariter. 115: 2 | 126: 14 |
 132: 12 | 134: 17 | 139: 3 |
 paror gaudiis. 350: 21 |
 Parrhasium. 193: 18 |
 parricidæ. 320: 14 |
 parricidam. 244: 6 |
 parricidas. 234: 7 |
 parricidio. 336: 3 |
 pars. 136: 7 | 137: 22 |
 232: 3 | 267: 20 | 345: 6 |
 parsumonia. 290: 22 |
 parsumoniae. 322: 11 | 326: 26 |
 parsumoniam. 274: 20 |
 parsa. 120: 4 | 157: 13 |
 203: 14 | 239: 18 | 240: 27 | 318: 15 | 331: 22 |
 parsa. 154: 10 | 166: 1 |
 partam. 111: 15 |
 partas. 139: 10 |
 parte. 114: 1 | 117: 17 | 128: 11 | 228: 14 | 233: 18 |
 238: 2, 4 | 249: 13 |
 285: 1, 5 | 289: 5 | 295: 13 | 315: 10 | 341: 7 |
 343: 1 | 347: 22 | 349: 12 |
 partem. 214: 17 | 228: 1 | 229: 7 | 270: 7 | 291: 4 |

4 |
 partes. 143: 14 | 349: 15 |
 Partcho. 167: 16 |
 Parthorum. 235: 14 |
 Parchos. 267: 4 |
 Parthum. 129: 22 |
 Parthus. 173: 5 |
 partibus. 180: 17 | 196: 19 |
 particeps. 244: 7 | 261: 8 |
 participandæ. 338: 12 |
 participando tutelam. 167: 14 |
 participant. 283: 1 | 310: 3 |
 participavit imperium. 212: 2 |
 participes, *nom.* 130: 14 |
 203: 5 | 243: 9 |
 participi. 196: 12 | 325: 6 |
 partim. 221: 1 bis | 284: 3, 4 |
 327: 11 |
 partis. 155: 10 | 344: 23 |
 partita. 345: 1 |
 partium. 235: 7 |
 partiuntur. 256: 5 |
 partu. 167: 7 | 265: 10 |
 parturiebat. 329: 21 |
 partus, *subst. sing.* 227: 16 |
 parva. 111: 1 |
 parvi, *nom.* 226: 17 | 295: 5 |
 300: 26 | 313: 13 |
 parvis. 266: 6 | 329: 13 |
 parvisti. 197: 15 |
 parum. 150: 12 | 214: 3 |
 249: 21 | 272: 22 | 291: 13 | 333: 16 | 341: 15 |
 parumper. 262: 11 | 263: 6 |
 267: 17 |
 parvo. 232: 14 |
 parvos. 133: 8 |
 parvulam. 194: 8 |
 parvulis. 134: 14 |
 parvus. 319: 16 |
 pascua. 133: 6, 17 |
 passa. 246: 4 |
 passibus. 214: 14 |
 passim. 115: 5 | 136: 25 |
 178: 11 | 234: 6 | 236: 13 | 266: 25 | 341: 6 |
 passio. 133: 9 |
 passos. 205: 3 |
 passus, *adj.* 114: 16 | 244: 6 |
 246: 8 |
 passionum numero lato. 174: 6 |
 pastor. 114: 5 |
 pastorem. 111: 19 |
 pastores. 318: 1 |
 pastus, *subst. plur.* 257: 13 |
 patcat. 315: 4 |

patcebat

VOCABULORUM.

patebat. 178 : 24 | 267 :
 7 |
 patefactum. 267 : 7 |
 patefecerant. 339 : 18 |
 patefecit. 214 : 21 |
 patentem. 266 : 21 |
 patentibus. 224 : 7 |
 patentium. 132 : 19 |
 pater. 153 : 4 | 193 : 5 | 199 :
 10 | 200 : 2, 6 |
 patere. 255 : 5 | 315 : 9 | 341 :
 22 |
 pateret. 179 : 7 |
 pateretur. 215 : 2 | 234 : 12 |
 244 : 16 |
 paternæ. 234 : 12, 20 |
 paternæ. 276 : 3 |
 paternarum. 255 : 12 |
 paterni. 191 : 22 | 204 :
 1 |
 paternum. 254 : 1 |
 pati. 126 : 23 | 239 : 1 | 241 :
 13 | 321 : 12 |
 patiamini. 118 : 8 |
 patiantur. 248 : 12 |
 patiar. 197 : 4 |
 patiando. 257 : 23 |
 patiens. 316 : 21 | 327 :
 14 |
 patienter. 337 : 23 |
 patientes. 135 : 12 | 260 : 22 |
 287 : 2 |
 patientia, *subst.* 296 : 21 |
 patientiæ. 128 : 13 | 151 :
 14 | 260 : 6 | 318 : 5 | 321 :
 20 |
 patientiam. 223 : 7 | 228 : 19 |
 260 : 2 | 287 : 13 | 330 : 13 |
 344 : 24 |
 patientissimas. 273 : 22 |
 patientur. 196 : 7 |
 patiens. 197 : 12 |
 patior. 313 : 18 |
 patitur. 127 : 3 | 219 : 7 | 320 :
 17 |
 patiuntur. 284 : 19 |
 parrata. 236 : 3 |
 patre. 192 : 20 | 316 : 18,
 21 |
 patrem. 200 : 1 | 203 : 2 |
 254 : 3 | 275 : 8 | 314 : 15 |
 350 : 24 |
 patres. 316 : 15 |
 patri. 223 : 23 |
 patria. 284 : 17 | 312 :
 17 |
 patriæ. 112 : 3 | 142 : 13 |
 154 : 3 | 156 : 11, 15 |
 206 : 14 | 219 : 9 | 220 :
 16 | 223 : 3 | 313 : 16 |
 patriam. 143 : 17 | 217 : 2,
 15 | 230 : 6 | 245 : 14 |
 293 : 10 |
 patricia. 297 : 2 |
 patrimonial. 273 : 8 |
 patrimonii. 292 : 21 |
 patrimonii avitis evoluisse,
everuisse. 335 : 1 |
 patrimonio. 130 : 9 |
 patrimoniorum. 257 : 13 |
 322 : 8 |
 patrio. 116 : 16 |
 patriorum. 128 : 16 |
 patris. 151 : 10 | 155 : 24 |
 165 : 8 | 166 : 7 |
 patrocinia. 211 : 4 | 217 :
 22 |
 patronorum. 142 : 18 |
 patronum. 336 : 20 |
 patui. 165 : 8 |
 patuerunt. 206 : 1 |
 patuisse. 171 : 6 |
 paucæ. 136 : 21 | 291 : 6 | 313 :
 17 |
 paucarum. 225 : 8 |
 pauci. 296 : 1 | 329 : 19 |
 pauciora. 181 : 9 | 264 : 18 |
 314 : 10 |
 pauciorum. 238 : 13 |
 paucis. 114 : 20 | 212 : 18 |
 233 : 18 | 293 : 27 | 348 :
 26 |
 paucissima. 226 : 8 |
 paucissimas. 154 : 13 |
 paucissimis. 132 : 2 |
 paucissimos. 220 : 25 |
 paucitatem. 220 : 3 |
 paucorum. 179 : 1 |
 paucos. 291 : 27 |
 pauculis. 301 : 6 |
 pauculos. 293 : 13 |
 paulisper. 215 : 16 | 223 :
 8 | 292 : 2 | 294 : 7 | 317 :
 8 |
 Paulo. 208 : 22 | 316 :
 21 |
 paulo, *adv.* 171 : 16 | 178 :
 8 | 201 : 1 | 236 : 10 |
 pavor. 311 : 1 |
 pauper. 331 : 13 |
 paupere. 226 : 7 |
 pauperiem. 270 : 7 |
 pauperiore. 333 : 15 |
 paupertas. 226 : 12 | 333 :
 21 |
 paupertate. 330 : 24 |
 pauperum. 335 : 2 |
 pax. 209 : 5 | 220 : 22 |
 peccandi. 321 : 4 |
 peccare. 211 : 6 |
 peccatum, *adj.* 293 : 9 |
 pecore. 172 : 13 |
 pecoris. 210 : 2 |
 pecorum. 207 : 18 | 299 :
 4 |
 pectora. 190 : 18 | 227 :
 1 | 336 : 12 | 339 :
 14 |
 pectore. 215 : 6 | 245 :
 23 |
 pectori. 347 : 16 |
 pectoribus. 257 : 1 | 259 :
 24 | 265 : 26 | 299 : 14 |
 345 : 18 |
 pectoris. 199 : 15 | 293 : 15 |
 295 : 3 |
 pectorum. 252 : 3 |
 pectus. 192 : 4 | 239 : 10 |
 275 : 14 | 288 : 6 | 331 :
 19 |
 pecudes. 241 : 1 |
 pecudum. 133 : 16 | 240 :
 14 |
 peculiariter. 142 : 17 | 181 : 3 |
 226 : 17 |
 pecunia. 151 : 1 | 156 : 3 |
 296 : 11 | 300 : 18 | 315 :
 17 |
 pecuniæ. 154 : 10 | 296 : 19 |
 297 : 12 | 332 : 8 |
 pecuniam. 284 : 1 | 290 : 18 |
 295 : 14 | 297 : 8 | 323 : 4 |
 333 : 9 |
 pecunias. 144 : 5, 7 | 289 :
 1 |
 pecuniis ad calendaria lar-
 giendis. 222 : 15 |
 pecuniosior. 296 : 20 |
 pedes, *sing.* 302 : 29 |
plur. 219 : 12 | 226 : 23 |
 269 : 25 | 297 : 20 | 340 :
 18 |
 pedestri. 205 : 13 |
 pedestribus. 175 : 23 | 221 : 19 |
 314 : 1 |
 pedibus. 347 : 6 | 348 : 14 |
 350 : 12 |
 pedicas. 170 : 16 |
 pedissequa. 326 : 16 |
 peditem. 114 : 5 |
 pedites. 344 : 10 |
 peditibus. 299 : 27 |
 pedum, *plur.* 171 : 16 | 214 :
 1 |
 Pegasis. 344 : 10 |
 pejeravit. 212 : 8 |
 pejora. 238 : 2 |
 peiores. 295 : 29 |
 pellat. 116 : 21 |
 pellectæ. 337 : 15 |
 pellexerat. 338 : 11 |
 pellibus. 316 : 18 |
 Peloponess. 290 : 1 |
 pendens. 266 : 1 |
 pendente. 312 : 9 |
 pendi. 290 : 18 |
 pene. 120 : 12 | 134 : 13 |
 penes. 194 : 18 | 211 : 20, 21 |
 261 : 13 |
 penetralia. 255 : 21 |
 penetralibus. 212 : 9 |
 penetralium. 150 : 4 |
 penetrasse. 132 : 22 |
 penetret. 209 : 8 |
 penitus, *confiderantibus*. 233 :
 20 |
 penitus. 127 : 2 | 137 : 21 |
 166 : 14 | 171 : 14 |

I N D E X

178: 14 | 258: 5 |
 pennata. 271: 32 |
 pennatim. 343: 16 |
 pennis. 193: 15 |
 penſa, *nom.* 133: 8 |
 penſandum. 316: 8 |
 penſare. 284: 7 |
 penſitationibus. 229: 3 |
 penum. 321: 21 |
 penuria. 293: 21 |
 pependerunt. 267: 26 | 291: 25 |
 peperceras. 240: 27 |
 peperciffe. 215: 6 |
 peperciffi. 215: 11 |
 per. 112: 14 | 115: 117: 4 | 119: 1 | 120: 3 | 122: 8 | 126: 20, 21 |
 per timiditatem recuſavi. 294: 19 | per viſes fructuum. 298: 11 |
 peracta. 171: 4 |
 peragebant. 286: 7 |
 peragendis. 115: 13 |
 peragi. 171: 7 |
 peragrabo. 112: 15 |
 peragraftis. 129: 7 |
 peragraverat. 287: 15 |
 percelleres. 337: 11 |
 percelleret. 283: 8 |
 percenſeam. 158: 16 |
 percenſeat. 137: 13 |
 percenſere. 274: 4 |
 perceperunt. 221: 1 |
 percepit. 243: 14 |
 percepta. 265: 2 |
 perceptio. 254: 1 |
 percipiuntur. 159: 15 |
 percitæ. 177: 7 |
 percrebuit. 190: 9 |
 percucurrit. 263: 9 |
 perculſi. 114: 20 |
 perculſa, *plur.* 160: 3 |
 perculſam. 143: 23 |
 perculſi. 328: 12 |
 perculſum. 246: 10 |
 percunctando. 226: 21 |
 percunctatur. 227: 23 |
 percurram. 205: 18 |
 percuffit. 346: 14 |
 perdendi. 332: 13 |
 perdere. 114: 18 |
 perdiderant. 289: 18 |
 perdiderunt. 269: 3 | 276: 22 |
 perdidit. 319: 14 |
 perdiſſent. 204: 21 |
 perdiſſi. 316: 9 |
 perdidit. 241: 4 |
 perditæ. 269: 20 |
 perditam. 222: 15 |
 perdiſſimum. 296: 2 |
 perdomitæ, *plur.* 274: 16 |
 perdomito. 167: 14 |
 perduelles. 114: 35 |

208: 17 |
 perduellionibus. 138: 10 |
 perdunt. 268: 8 |
 pereant. 209: 21 |
 peregerunt. 213: 21 |
 peregrina. 337: 28 |
 peregrinatio. 241: 15 | 350: 19 |
 peregrinaturus. 315: 7 |
 peregrini. 321: 22 |
 peregrino. 338: 11 |
 peregrinorum. 175: 3 |
 peremiſſet. 287: 7 |
 perempta. 341: 6 |
 peremptorum. 332: 5 |
 perennitate. 348: 2 |
 pereundi. 269: 18 |
 peteunt. 257: 7 |
 petentium. 349: 12 |
 petexigua. 224: 3 |
 petſecit. 268: 18 |
 petſecero. 157: 15 |
 petſecta. 229: 16 |
 petſecta. 297: 25 |
 petſecti. 316: 5 |
 petſectiſſime, *nom.* 141: 1 | 143: 1, 5 | 13: 19 |
 petſecto. 210: 28 |
 petſeratis. 292: 11 |
 petſeratur. 160: 11 |
 petſerendi. 228: 10 |
 petſerendis. 304: 3 |
 petſerentur. 297: 25 |
 petſertur. 228: 19 |
 petſicere. 303: 27 |
 petſicienda. 254: 15 |
 petſiciendæ. 269: 12 |
 petſiciendas. 120: 18 |
 petſidi. 248: 10 |
 petſidia. 210: 4 | 215: 17 | 223: 19 | 233: 22 | 271: 17 | 330: 1 |
 petſidiam. 336: 25 |
 petſiſſerit. 170: 12 |
 petſſicare. 226: 18 |
 petſugia. 171: 20 |
 petſugis. 209: 28 |
 petſunctorum. 331: 5 |
 petſuſum. 332: 7 |
 petſam. 285: 4 |
 petſibentur. 155: 19 |
 petſhortefcant. 208: 15 |
 petſhorreſceret. 269: 18 |
 petſicla. 322: 5 |
 petſicula. 238: 17 |
 petſiculi. 179: 9, 13 | 214: 32 | 239: 8 | 286: 1 |
 petſiculis. 203: 20 | 304: 1 | 323: 3 |
 petſiculo. 154: 19 | 171: 13 | 238: 2 | 239: 6 | 316: 7 | 320: 15 |
 petſiculum. 248: 17 | 292: 20 | 295: 6, 7 | 297: 6,

16 | 311: 12 |
 petſiculofum. 344: 24 |
 petſiit. 346: 8 |
 petſire. 248: 12 | 334: 6 | 343: 8 |
 petſiſſe. 293: 7, 9 |
 petſiſſimus. 196: 6 |
 petſitum. 332: 15 |
 petſura. 248: 2 |
 petſuria. 216: 9 |
 petſecta. 154: 25 |
 petſolongum. 289: 20 |
 petſucentes. 338: 15 |
 petſui. 290: 3 |
 petſmaduit. 171: 14 |
 petſmanat. 273: 11 |
 petſmaneat. 249: 26 | 276: 10 |
 petſmanebunt. 303: 35 |
 petſmiſſit. 337: 28 |
 petſmiſit. 171: 9 |
 petſmiſſa. 268: 10 | 328: 4 |
 petſmittas. 259: 22 |
 petſmittente. 169: 6 |
 petſmixta. 266: 24 | 273: 23 |
 petſmixte. 254: 20 |
 petſmixtio. 256: 5 |
 petſmori. 293: 6 |
 petſmotio. 155: 23 |
 petſmovent. 268: 9 |
 petſmulcendam. 272: 4 |
 petſmulcendo. 273: 4 |
 petſmutata. 303: 22 |
 petſnicie. 240: 23 |
 petſniciem. 138: 7 | 221: 11 |
 petſoravit. 221: 14 |
 petſoſi. 292: 13 |
 petſpedit. 256: 25 | 258: 15 |
 petſpenſum. 295: 26 |
 petſpeſſi. 222: 8 |
 petſpeti. 113: 12 | 127: 9 |
 petſpetua. 136: 15 | 152: 24 | 205: 25 | 208: 11 | 218: 2 | 224: 15 | 301: 31 | via. 332: 18 |
 petſpetuæ. 190: 11 | 300: 20 |
 petſpetuam. 178: 16 | 264: 11 |
 petſpetui. 180: 8 |
 petſpetuis. 127: 6 | 179: 12 | 198: 22 | radici- bus domus veſtræ. 191: 1 |
 petſperuo, *nom.* 168: 11 | 247: 12 | *adv.* 318: 9 |
 petſperuum. 256: 9 | 283: 13 | 342: 5 |
 petſperuus. 128: 2 | 288: 11 |

VOCABULORUM.

- perpulisset. 269: 19 |
 perquisit. 300: 12 |
 perrexisti. 247: 6 |
 pertrumpant. 266: 14 |
 pertrumpis. 268: 7 |
 Perſæ. 276: 15 |
 Perſarum. 116: 15 | 119: 6 |
 170: 16 | 174: 2 | 206: 13 | 210: 22 |
 Perſas. 138: 1 |
 perſcibo. 154: 3 |
 Perſe. 337: 7 |
 perſequeris. 256: 9 |
 perſequi. 270: 5 |
 Perſes. 208: 22 |
 Perſica. 118: 2 |
 Perſicos. 160: 5 |
 Perſidos. 159: 21 |
 Perſis. 328: 24 |
 perſolvas. 324: 19 |
 perſolvit. 301: 16 |
 perſolvunt. 137: 19 |
 perſona, plur. 290: 14 |
 perſonabant. 342: 4 |
 perſpecta. 263: 13 |
 perſpectis. 139: 2 |
 perſpecto. 157: 11 |
 perſpectum. 267: 24 |
 perſpicuo. 116: 21 |
 perſpicuum. 215: 5 |
 perſtrepet. 230: 11 |
 perſtrictus caſtigatone. 349: 3 |
 perſtringi. 270: 27 |
 perſtringit. 126: 9 |
 perſuadere. 172: 4 | 299: 29 |
 perſuaderi. 275: 23 |
 perſuaſit. 177: 8 | 256: 7 |
 perſtimeſcunt. 136: 11 |
 perſtinacem. 169: 15 |
 perſtinaci. 128: 5 |
 perſtinacia. 265: 7 |
 perſtinaciæ. 239: 23 |
 perſtinaciſſimo. 237: 17 |
 perſtinebat. 229: 19 |
 perſtinere. 151: 11 |
 perſtineret. 269: 30 |
 perſtinet. 111: 10 | 117: 11 |
 149: 2 | 154: 2 | 215: 8 |
 348: 10, 18 |
 perſuſum. 326: 17 |
 perſurbari. 165: 4 |
 perſurbationis. 135: 12 |
 perſurbaverant. 266: 23 |
 perſurber. 143: 6 |
 perſurbet. 118: 19 |
 perſvagandi. 178: 24 |
 perſvalerat. 271: 30 |
 perſvedit. 132: 8 | Oceanum. 179: 5 |
 perſvedus. 204: 28 |
 perſvenerant. 178: 9 |
 perſvenerat. 328: 17 |
 perſvenere. 120: 9 |
 perſvenetis. 196: 7 |
 perſveni. 217: 19 |
 perſveniat. 285: 2 |
 perſveniet. 215: 18 |
 perſvenire. 154: 17 | 203: 22 | 214: 11 | 223: 10 |
 perſveniffe. 343: 24 |
 perſvenit. 176: 20 | 225: 15 |
 perſvenitur. 226: 7 |
 perſveniunt. 207: 11 | 227: 9 |
 perſventum. 292: 18 |
 perſvigil. 127: 11 | 340: 6 |
 perſvolaretis. 131: 28 |
 perſvolaſſe. 235: 22 | 293: 5 |
 perſurendam. 224: 13 |
 perſſimo. 333: 11 |
 perſſumdatis, nom. 289: 15 |
 peſtifera. 114: 15 |
 peſtifero. 265: 10 |
 peſtilentiam. 114: 16 |
 peſtis. 329: 22 | 330: 16 |
 petam. 129: 14 |
 petant. 330: 8 |
 petantur. 275: 24 |
 petebat. 275: 12 |
 petebatur. 228: 10 | 301: 6 |
 petendam. 129: 21 |
 petendi. 226: 16 |
 petendorum. 297: 18 |
 petere. 193: 12 | 199: 14 | 203: 23 | 223: 16 |
 233: 21 | 302: 18 |
 peteret. 294: 4 |
 petierunt. 210: 27 | 213: 20 |
 petiſſe. 258: 11 |
 petiit. 341: 12 |
 petimus. 261: 3 | 301: 22 |
 petiſti. 191: 23 |
 petit. 138: 2 | 315: 7 |
 petitione. 293: 28 |
 petitis, nom. 295: 9 |
 petitorias. 294: 6 |
 petitorum. 315: 16 | 327: 1 |
 petituræ. 120: 17 |
 petitus. 295: 31 |
 petivere. 133: 7 |
 petiverunt. 213: 18 | 276: 17 |
 petiviſtis. 292: 24 |
 peto. 160: 8 | 343: 2 |
 petulantiam. 258: 8 |
 petunt. 154: 20 |
 Phalaris. 335: 7 |
 pharetras. 160: 5 |
 Pharus. 338: 13 |
 Philippæa. 316: 23 |
 philoſophiam. 298: 29 |
 philoſophis. 273: 18 |
 Phocæi. 324: 1 |
 pla. 227: 7 | 341: 20 |
 piacula. 235: 4 |
 piacularæ. 244: 15 |
 piaculi. 339: 3 |
 in piaculum belli caſis. 348: 28 |
 pia. 125: 4 | 126: 19 | 350: 6 |
 piæ. 139: 5 |
 Piclis. 174: 15 |
 pictor. 193: 17 |
 Pictorum. 205: 21 |
 pictorum. 343: 15 | 348: 22 |
 pictura. 260: 2 |
 picturæ. 291: 3 |
 pietas. 130: 1, 2 | 131: 2 |
 132: 6 | 134: 5 | 193: 3, 14 | 191: 2 | 194: 15 | 217: 23 | 228: 22 | 234: 21 |
 249: 23 | 258: 16 |
 pietatæ. 111: 4 | 114: 7 |
 130: 8 | 138: 3, 21 | 159: 12 | 165: 12 | 168: 3 | 180: 17 | 195: 21 | 217: 6, 16 |
 239: 23 | 262: 4 | 268: 16 | 320: 2 |
 pietatem. 135: 11 | 149: 2 |
 158: 2 | 192: 15 | 197: 14 | 202: 13 | 207: 11 |
 214: 34 | 215: 8 | 256: 25 |
 265: 8 | 276: 3 | 283: 9 |
 pietati. 135: 22 | 190: 12 |
 206: 6 | 211: 13 | 225: 10 | 249: 14, 22 | 256: 8 | 330: 12 |
 pietatis. 119: 22 | 131: 25 |
 134: 9 | 135: 16 | 180: 2 |
 210: 34 | 227: 2 | 261: 8 |
 325: 18 |
 piget. 223: 22 |
 pigmento. 348: 23 |
 pigmentorum. 259: 25 |
 pignoraveris. 274: 9 |
 pignore. 264: 15 |
 pignus. 190: 12 | 191: 20 |
 194: 12 | 301: 29 |
 piguit. 273: 15 |
 pii. 234: 18 | 348: 1 |
 piis. 123: 9 |
 pila. 329: 17 |
 pilis. 299: 18 |
 pilo. 349: 13 |
 Pinaria familia. 110: 9 |
 pio. 131: 4 |
 pirata. 120: 11 | 174: 19 |
 329: 16 | 332: 14 |
 piratæ. 171: 5 |
 piratas. 122: 7, 10 |
 piratica, plur. 131: 6 |
 piraticæ. 169: 16 | 179: 6 |
 piratico. 174: 13 |
 Pirithoi. 323: 28 |
 piſcem. 321: 22 |
 piſces. 291: 1 |
 piſum. 121: 15 | 206: 4, 16 | 333: 1 |
 q ij

I N D E X

- pius. 211: 8 |
 placasset. 119: 3 |
 placata. 153: 4 |
 placatum. 312: 5 |
 placeat. 302: 17 |
 placeret. 207: 1 |
 placer. 248: 3 |
 placidam. 274: 15 |
 placido. 127: 14 | 244: 10 |
 placita. 276: 18 |
 placiti. 195: 21 |
 placuisset. 317: 15 |
 placuit. 213: 24 | 217: 30 | 254: 23 | 288: 9 |
 plaga. 111: 19 | 137: 14 | 168: 16 |
 plagam. 311: 23 | 346: 3 |
 planctu. 133: 9 |
 plane. 118: 8 | 253: 15 | 301: 10 |
 planities. 207: 21 | 224: 5 |
 plano. 203: 23 |
 planis. 348: 15 |
 plateas aulais undantes. 342: 13 |
 plausibus. 134: 1 |
 plausus. 237: 24 | 324: 4 |
 plausuum. 311: 14 |
 plebeio. 191: 11 |
 plebem. 328: 1 |
 plebis. 235: 4 |
 plectro. 235: 4 |
 plena. 136: 12 | 18 | 229: 17, 24 | 289: 15 | 313: 3 | 332: 16 |
 plenæ. 275: 7 |
 plenæ. 229: 24 |
 pleni. 211: 26 |
 plenis. 257: 1 |
 plenissimum. 294: 12 |
 pleno. 206: 8 | 339: 9 |
 plenum. 286: 1 | 317: 8 |
 plenus. 136: 19 | 264: 16 | 339: 8 |
 plerique. 201: 1 | 202: 15 | 267: 20 | 323: 11 |
 plerisque. 179: 3 |
 plerosque. 141: 3 |
 plerumque. 136: 2 | 142: 22 | 195: 14 | 211: 5 | 255: 7 | 256: 13 |
 ploratu. 133: 10 |
 plura. 168: 17 | 171: 20 | 181: 9 | 202: 6 | 213: 3 | 245: 24 | 300: 28 |
 plures. 228: 23 | 293: 19 | 295: 29 | 326: 8 |
 pluribus. 275: 3 |
 plurima. 204: 5 | 221: 1 | 316: 24 |
 plurimarum. 173: 7 | 225: 9 |
 plurimas. 192: 12 | 293: 4 |
 plurimi. 189: 1 | 210: 2 | 220: 20 |
 plurimis. 175: 1 | 316: 15 |
 plurimos. 181: 4 | 210: 16 |
 plurimum. *adv.* 159: 4 | 196: 21 | 202: 16 | 276: 10 |
 plus. 112: 23 | 131: 23 | 152: 9 | 190: 8 |
 pluviarum. 121: 4 |
 pluvio die vela faceret. 176: 15 |
 poculis. 321: 25 |
 poculo. 291: 8 |
 poena. 208: 9 | 209: 2 | 331: 19 | 335: 9 | 346: 1 |
 poenæ. 175: 13 | 339: 6 |
 poenali. 335: 5 |
 poenam. 334: 13 | 343: 11 |
 poenarum profundissimo gurgite. 158: 13 |
 poenas. 120: 15 | 137: 18 | 210: 5 | 235: 24 | 242: 22 | 256: 17 | 267: 25 | 328: 20 | 335: 15 | 336: 3 |
 poenis. 234: 8 | 286: 3 |
 poeniteat. 273: 6 |
 poenitebat. 245: 5 |
 poenitendi. 215: 3 | 239: 19 |
 poenitentia. 322: 12 |
 poenitentiam. 205: 4 |
 poeniteret. 240: 10 |
 poenitet. 212: 2 | 218: 21 | 285: 4 |
 poenituit. 212: 8 |
 Poeno. 133: 5 |
 Poenus. 349: 15 |
 poeta. 136: 12 | 240: 12 |
 poetæ. *sing.* 151: 2 | *plur.* 119: 15 | 259: 9 | 301: 29 |
 poetarum. 110: 7 | 313: 4 | 343: 15 |
 poetica. *subst.* 350: 26 |
 Pola. 230: 14 |
 pollerent. 214: 16 |
 polliceor. 303: 36 |
 polliceris. 276: 2 | 325: 8 |
 pollicetur. 247: 10 | 261: 25 |
 pollicitatione. 300: 22 |
 pollueret. 346: 19 |
 polluitur. 295: 10 |
 pollutas. 335: 5 |
 polluti foederis. 328: 20 |
 poma. 291: 2 |
 pomis. 298: 20 |
 pomcerio. 121: 19 | 318: 3 |
 pompa. 271: 27 | 288: 10 |
 pompam. 248: 9 | 343: 14 | 350: 11 |
 Pompeiani. 246: 14 |
 Pompeianus. 237: 18 |
 Pompeios insepultos. 349: 14 |
 Pompeium. 192: 21 |
 Pompeius. 237: 18 |
 ponat. 199: 7 | 210: 9 |
 pondus. 171: 17 | 221: 23 | 238: 13 | 303: 24 |
 ponderum. 332: 3 |
 ponenda. 128: 8 |
 ponendum. 323: 2 |
 ponere. 254: 26 |
 poneretur. 303: 32 |
 poni. 133: 18 |
 ponimus. 215: 15 |
 ponitur. 256: 3 |
 pono. 135: 7 |
 ponte. 166: 13 | 210: 8 | 162: 28 |
 Ponti. 202: 19 |
 pontifices. 111: 13 |
 pontificum. 327: 11 |
 pontis. 243: 18 |
 Ponto. 179: 2 |
 popitem. 346: 3 |
 poplicibus. 341: 4 |
 poposcere. 154: 4 | 304: 11 |
 populant. 288: 25 |
 populares. 284: 19 |
 popularibus. 119: 4 |
 popularitas. 212: 25 |
 popularitate. 311: 14 |
 popularium. 294: 11 |
 populi. 179: 2 |
 populatione. 337: 19 |
 populus. 248: 11 |
 populi. 111: 11 | 137: 17 | 143: 22 | 202: 2 | 217: 3 | 220: 21 | 221: 7 | 237: 4 | 244: 2 | 245: 3 | 249: 6, 9 | 263: 23 | 271: 5 | 274: 11 |
 populis. 205: 11 | 220: 22 | 221: 21 | 229: 17 | 289: 11 | 290: 5 | 328: 7 | 337: 12 |
 populo. 294: 6 |
 populorum. 338: 13 | 339: 1 |
 populos. 195: 5 | 220: 3 | 287: 18 | 338: 9 |
 populum. 303: 5 |
 populus. 195: 8 | 244: 13 | 245: 14 | 290: 30 |
 porceda. 219: 12 | 224: 5 |
 porredior. 270: 2 |
 porrectis. 167: 16 |
 porrigebas. 289: 8 |
 porrigebat. 293: 26 |
 porrigente. 206: 2 |

VOCABULORUM.

portigis. 212: 19 |
 porto. 168: 19 | 284: 11 |
 285: 17 | 310: 4 |
 portam. 246: 5 |
 portarum. 265: 9 |
 portas, *nom.* 169: 16 | 195: 9 | 204: 20 | 213: 20 |
 214: 19 | 222: 9 |
 225: 4, 16 | 235: 20 |
 236: 20 | 242: 3 | 339: 18 | 342: 12 |
 portentum. 241: 8 |
 porticibus. 159: 10 | 172: 5 | 327: 8 |
 porticus, *plur.* 274: 21 |
 portio. 267: 21 |
 portione. 294: 17 |
 portis. 208: 20 | 236: 1 |
 341: 21 | 349: 15 |
 portu. 213: 24 | 214: 13 |
 portubus accincta terra. 174: 7 |
 portum. 171: 4 | 177: 15 |
 197: 10 | 214: 25 | 259: 12 | 316: 1 |
 portus. 170: 2 | 249: 7 |
 poscat. 112: 2 | 144: 6 |
 poscebat. 167: 15 | 246: 8 |
 344: 7 |
 poscenda. 174: 2 |
 poscere. 245: 9 |
 posceremus. 226: 22 |
 posita. 193: 13 |
 posita. 158: 18 |
 positi. 245: 5 | 304: 7 |
 posito. 115: 22 | 160: 2 |
 positum. 152: 12 | 153: 8 |
 positus. 229: 10 | 322: 3 |
 343: 20 |
 postquam. 340: 11 |
 posse. 117: 4 | 118: 1 |
 142: 15 | 154: 11 | 177: 10 | 196: 27 | 209: 10 | 213: 13 | 238: 13 |
 242: 6 | 251: 6 | 259: 5 |
 283: 2 |
 possem. 165: 9 *bis* |
 possemus. 333: 22 |
 possent. 115: 3 | 222: 10 |
 239: 27 | 261: 10 | 263: 1 |
 275: 7 |
 posses. 193: 12 | 203: 21 |
 possessione. 127: 8 |
 possessionem. 200: 1 |
 possit. 111: 2 | 125: 3 | 177: 5 | 196: 19 | 207: 8 |
 211: 22 | 212: 11 | 214: 17 | 220: 5, 22 | 235: 9 | 243: 4 | 265: 12 |
 269: 30 | 276: 26 |
 possidebant. 285: 15 |
 possides. 270: 19 |
 possim. 143: 4 | 166: 8 |
 possimus. 176: 21 |
 possint. 155: 23 | 166: 15 |
 344: 18 |

possis. 211: 9 | 249: 24 |
 possit. 136: 19 *bis* | 143: 16 |
 153: 10 | 190: 17 | 203: 8 | 215: 15 | 239: 1 | 254: 13 | 273: 24 |
 possitis. 135: 18 | 136: 6 |
 180: 18 |
 possum. 115: 11 | 232: 16 |
 294: 9 |
 possumus. 128: 18 | 154: 16 |
 180: 12 | 191: 11 | 223: 14 | 224: 13 | 249: 17 |
 possunt. 131: 8 | 156: 8 | 190: 4 | 193: 16 | 209: 11 | 258: 13 |
 post. 113: 17 | 128: 1 | 135: 20 | 139: 10 *bis* | 165: 1, 11 | 170: 7 |
 postea. 153: 13 | 165: 13 |
 174: 13 |
 posterior. 298: 10 |
 posteris. 180: 12 | 291: 27 |
 310: 18 |
 posteritas. 249: 29 | 320: 18 |
 posteritate. 191: 7 |
 posteritatis. 303: 11 | 348: 20 |
 posteros. 150: 17 | 180: 7 |
 261: 26 | 276: 12 | 302: 25 |
 338: 2 |
 posternum. 252: 23 | 295: 8 |
 postminio. 180: 27 | 298: 28 | 311: 18 |
 postquam. 255: 10 | 312: 8 |
 postrema. 326: 21 | 332: 20 |
 342: 19 |
 postremi. 341: 2 |
 postremo, *adv.* 179: 3 | 211: 11 | 336: 24 | 337: 12 |
 345: 2 | 346: 11, 20 |
 postremorum viriorum collegium. 336: 27 |
 postremum. 297: 4 | 341: 9 |
 postremus. 318: 19 |
 posttridie quam 215: 20 |
 postulantibus. 192: 17 |
 postulares. 191: 21 |
 postulari. 125: 5 |
 postulatione. 142: 13 |
 postules. 273: 5 |
 postuler. 220: 19 |
 postulo. 143: 6 |
 posuere venti. 198: 12 |
 posuisset. 203: 19 |
 posuit. 212: 2 |
 potatis, *verb.* 209: 16 |
 potens. 253: 9 | 272: 10 |
 276: 15 | 288: 18 |
 potentem. 321: 17 |
 potentis, *subst.* 132: 15 | 146: 8 | 159: 5 | 170: 14 |
 potentia. 117: 1 | 131: 1 |
 168: 2 | 178: 18 | 240: 7 |
 robur. 203: 17 | ardor. 211: 21 |
 potentiam. 154: 22 |
 potentiores. 286: 15 |

potentissimus. 170: 16 | 210: 22 |
 potentium. 297: 19 |
 poteramus. 223: 16 |
 poterant. 179: 9 | 256: 10 |
 323: 25 | 341: 5 |
 poterat. 263: 16 |
 poterat. 178: 29 | 223: 12 |
 228: 11 |
 potero. 310: 7 |
 poterunt. 292: 12 | 350: 19 |
 Potes. 136: 22 | 194: 20, 21 | 197: 17 |
 potest. 120: 15 | 123: 5 | 139: 14 | 155: 3 |
 potestas. 130: 5 | 211: 21 |
 249: 19 | 255: 292: 4 |
 potestate. 130: 9 | 200: 4 |
 209: 13 | 257: 12 | 284: 9 | 294: 21 | 301: 30 | 303: 2 |
 potestatem. 118: 17 | 155: 26 |
 194: 15 | 303: 5 |
 potestatis. 193: 11 |
 potior. 235: 13 |
 potiora. 158: 25 | 241: 6 |
 potiozem. 192: 20 |
 potiores. 117: 12 |
 potiris. 199: 19 |
 potissima. 138: 23 |
 potissime, *adv.* 220: 17 |
 potissimo. 119: 20 |
 potissimum. 111: 4 | 112: 20 |
 123: 10 | 125: 11 | 152: 17 |
 potitus. 300: 8 |
 potiuntur. 316: 5 |
 potius, *adv.* 123: 1 | 142: 14 | 143: 7 | 150: 1 | 155: 11 |
 potuerat. 268: 2 |
 potuerimus. 312: 12 |
 potueris. 269: 15 | 319: 7 |
 potuerit. 115: 13 | 259: 3 |
 314: 21 | 336: 7 |
 potuerunt. 132: 3 | 134: 20 |
 potui. 129: 11 | 181: 9 |
 potuisse. 154: 17 | 232: 23 |
 339: 3 |
 potuissent. 118: 14 | 227: 4 | 327: 22 |
 potuisses. 323: 23 |
 potuisset. 171: 6 | 172: 4 |
 335: 15 | 336: 16 |
 potuisti. 190: 19 | 192: 1 |
 194: 10 | 197: 15 |
 potuit. 116: 16 | 131: 27 |
 135: 4 | 190: 10 |
 potus, *subst.* 331: 22 |
 pra. 134: 15 | 220: 7 | 318: 21 |
 praebeat. 274: 15 |
 praebendo. 329: 5 |
 praebere. 255: 22 |
 praebere. 270: 2 |
 praebet. 194: 19 | 275: 10 |
 290: 22 | 302: 20 |
 praebitis. 121: 18 |
 praebuisse. 344: 1 |
 praebuisset. 179: 17 |
 q. ii

I N D E X

præbuitis. 117: 18 |
 præbuit. 291: 18 | 300: 15 |
 28 | 301: 11, 19 |
 præcanebant. 133: 11 |
 præcedere. 191: 19 | 342: 7 |
 præcepisti. 347: 22 |
 præceptis. 225: 7 | 244: 11 | 318: 3 |
 præcepta. 199: 14 | 235: 2 |
 præceptis. 138: 25 |
 præceptor. 122: 13 | navigationis & belli. 176: 10 |
 præceptorem. 149: 5 | 150: 9 | 151: 18 |
 præceptoribus. 212: 19 |
 præceptoris. 155: 4 |
 præceptus è folio exiit, *præcep.* 301: 23 |
 præcipiendi. 143: 2 |
 præcipitante die. 267: 28 |
 præcipitantem. 198: 10 | 253: 14 |
 præcipitanti. 113: 18 |
 præcipitat. 343: 11 |
 præcipitem. 336: 1 | libidine. 326: 22 |
 præcipientes. 243: 20 | 258: 24 | 266: 23 | 291: 26 | 341: 1 |
 præcipiti. 114: 12 | die. 340: 5 |
 præcipitia, *subst.* 345: 26 |
 præcipua. 238: 6 |
 præcipue. 110: 2 | 125: 4 | 127: 5 | 177: 1 | 193: 20 |
 præcipuo. 152: 12 |
 præcipuum. 194: 15 | 203: 6 | 303: 5 |
 præcisa. 269: 26 |
 præclara. 229: 17 | 296: 8 |
 præclarum. 294: 12 |
 præclust. 209: 8 |
 præconia. 261: 14 |
 præconii. 191: 16 |
 præconis. 154: 19 |
 præcursor. 253: 22 |
 præda. 271: 14 *bis* |
 prædam. 111: 15 | 117: 5 |
 prædator. 172: 12 |
 prædestinabas gaudia, *animo præcipiebas.* 194: 7 |
 prædicabo. 112: 8 |
 prædicanda. 225: 15 |
 prædicandæ. 220: 16 |
 prædicandam. 257: 7 |
 prædicandis. 126: 6 | 223: 31 | 313: 17 |
 prædicandum. 220: 25 |
 prædicantes. 155: 28 |
 prædicantur. 314: 7 |
 prædicare. 136: 16 | 232: 2 |

2 | 350: 19 |
 prædicarem. 138: 23 |
 prædicari. 138: 13 | 153: 3 | 190: 5 | 192: 18 |
 prædicarim. 165: 5 |
 prædicasse. 311: 15 |
 prædicata. 316: 10 |
 prædicatione. 125: 6 |
 prædicationem. 135: 17 |
 prædicationis januam. 255: 22 |
 prædicatores. 132: 20 |
 prædicatus. 310: 5 |
 prædicavi. 129: 11 | 194: 25 |
 prædicet. 323: 28 |
 prædicetur. 313: 8 |
 præditi. 129: 10 |
 præditos. 322: 19 |
 præditus. 204: 5 | 284: 21 | 310: 10 | 314: 17, 18 |
 prædonis. 285: 20 | 331: 20 |
 præeuntium. 350: 12 |
 præstantibus. 153: 1 |
 præfecisti. 284: 7 |
 præfecto. 237: 17 |
 præfectura. 298: 7 |
 præfecturæ. 297: 24 | 298: 26 |
 præfecturam. 293: 25 |
 præfecturas. 297: 7 | 303: 19 |
 præfectus. 240: 3 | 323: 14 |
 præferas. 270: 20 |
 præferebat. 314: 8 |
 præfertur. 293: 26 |
 præficere. 155: 4 |
 præficerent. 149: 9 |
 præfuerunt. 303: 2 |
 prægrediebatur. 301: 25 |
 præire. 302: 29 |
 præleguntur. 252: 2 |
 prælia. 131: 12 | 241: 22 | 264: 18 *bis* | 339: 28 |
 internecina. 138: 9 |
 præliando. 316: 19 |
 præliantur. 142: 21 |
 prælii. 235: 15 | 246: 7 |
 præliis. 116: 18 | 209: 20 | 214: 20 | 232: 12 | 239: 18 | 247: 5 | 270: 13 | 314: 2 |
 prælio. 115: 4, 8 | 177: 12 | 178: 10 | 238: 14 | 261: 17 | 268: 17 | 285: 24 | 318: 19 |
 prælium. 114: 20 | 243: 4, 14 | 292: 6 | 318: 19 | 337: 5 | 344: 16 |
 prælusio. 142: 21 |
 præmia. 139: 4 | 153: 14 | 157: 5 | 301: 8 | 303: 18 |

præmii. 154: 14 |
 præmiis. 151: 6 | 156: 6 | 191: 8 | 242: 6 |
 præmio. 303: 23 | 337: 24 |
 præmiorum. 154: 8 | 212: 14 |
 præmiseratis. 132: 1 |
 præmissis. 236: 16 |
 præmium. 126: 2 | 155: 2 | 213: 2 | 303: 23 | 324: 15 |
 præoptans. 291: 22 |
 præoptaretur. 285: 21 |
 præparant. 230: 8 |
 præparare. 219: 14 |
 præparata. 240: 14 |
 præparaveram. 125: 6 |
 præpedivi. 345: 4 |
 præpolleat. 295: 17 |
 præponenti. 286: 27 | 34 |
 præpotens. 268: 19 |
 prærogativa. 203: 3 |
 præsaga. 192: 6 | 206: 15 |
 præsagia. 194: 3 | 299: 7 |
 præsagiis. 241: 12 |
 præsagio. 226: 5 | 269: 28 |
 præsago. 133: 11 |
 præscius. 152: 24 |
 præscripta. 206: 8 |
 præscriptos. 315: 18 |
 præseferat. 253: 3 |
 præseferabant. 260: 19 |
 præsens. 134: 3 | 177: 17 | 229: 6 | 233: 2 | 284: 6 | 328: 5 |
 præsentant sese votis gentium. 191: 30 |
 præsentē. 245: 20 | 294: 5 | 310: 1 | 337: 3 |
 præsentem. 111: 18 | 157: 14 | 202: 13 | 215: 25 | 253: 6 | 263: 18 | 275: 21 |
 præsentēs. 123: 2 | 190: 15 | 208: 3 | 292: 3 |
 præsentī. 235: 12 | 270: 13 | 272: 3 |
 præsentia, *subst.* 123: 13 | 247: 19 | *adj.* 217: 11 | 222: 4 | 259: 7 |
 præsentia. 175: 23 | 206: 15 | 220: 6 |
 præsentiam. 122: 4 | 126: 2 | 215: 15 |
 præsentibus. 169: 7 | 211: 26 | 252: 22 |
 præsentendum. 259: 6 |
 præsentisse. 312: 9 |
 præsentissimus deus. 216: 11 |
 præsentium. 252: 6 | 288: 4 | 312: 6 | 330: 8 |

VOCABULORUM.

350: 4 |
 praefertim. 152: 16 | 157: 6 |
 165: 4 |
 praefidentem. 176: 7 |
 praefidentium. 158: 30 | 284: 4 |
 praefidia. 267: 12 |
 praefidium. 177: 8 | 236: 7 |
 praefabab. 237: 22 |
 praefabit. 320: 18 |
 praefabo. 303: 36 |
 praefanda. 325: 15 | 326: 5 |
 praefandi. 227: 14 |
 praefans. 267: 4 |
 praefantes. 223: 7 | 312: 8 |
 praefantior. 287: 8 | 298: 24 | 323: 9 |
 praefantis. 323: 16 |
 praefantissim. *nom.* 269: 19 |
 praefantissimum. 254: 11 |
 praefantissimus. 260: 9 |
 praefare. 139: 14 | 193: 17 | 228: 4 | 257: 2 | 295: 7 | 323: 23 | 324: 5, 10 | 348: 3 |
 praefat. 291: 21 | 300: 12 |
 praefatur. 231: 8 |
 praefat. 262: 8 | 314: 5 |
 praefigia. 295: 24 |
 praefiterunt. 264: 5 |
 praefitisse. 192: 19 |
 praefitisti. 320: 10 | 321: 7 | 323: 22 |
 praefitit. 295: 11 | 315: 12 | 317: 1 | 321: 4 |
 praefolata. 204: 29 |
 praeficta. 255: 3 |
 praefringit. 213: 9 |
 praefumere. 232: 23 | 346: 8 |
 praesumpferas. 194: 5 |
 praesumptio. 228: 19 |
 praesumptione. 265: 2 |
 praetendebas. 318: 14 |
 praetenduntur. 247: 1 |
 praeter. 127: 7 | 139: 9 | 166: 3 | 168: 4 |
 praeterea. 128: 9 | 159: 10 |
 praeteream. 220: 23 |
 praetereo. 129: 21 | 172: 18 | 268: 25 | 269: 6 | 273: 7, 9 |
 cursim. 114: 7 |
 praeteribas. 128: 23 |
 praeterieras. 245: 5 |
 praeterisse. 154: 17 |
 praetereire. 115: 11 | 166: 9 | 207: 22 |
 praetereirem. 232: 3 |
 praetereitur. 177: 4 |

praeteristi. 341: 15 |
 praeterita. 192: 10 | 247: 16 | 316: 11 | 336: 17 | 349: 2 |
 praeteritas. 345: 12 | 350: 3 |
 praeteriti. 229: 2 |
 praeterito. 229: 16 | 316: 8 | 329: 10 |
 praeteritum. 229: 5 | 314: 14 | 315: 13 |
 praeteritur dies. 168: 15 |
 praetermissa. 157: 9 |
 praeterritam. 270: 4 | 285: 1 |
 praetervectas. 293: 5 |
 praetervolans. 264: 7 |
 praetexeret. 288: 12 |
 praetextam togam. 115: 22 |
 praetextatis. 302: 21 |
 praetextum. 347: 18 |
 praetoria. 149: 8 |
 praetoris. 284: 7 |
 praetulerunt. 212: 18 |
 praetulit. 324: 8 |
 praeturis. 315: 16 |
 praevectos aetatis *cursum* virtute. 192: 22 |
 praevenerunt. 207: 1 |
 praevenire. 132: 1 |
 praevnisse. 115: 18 |
 praeverterent. 214: 9 |
 praevertisti nuncios. 169: 14 |
 praevertistis. 132: 2 |
 praevidebat. 293: 12 |
 praevideras. 257: 8 |
 prandia. 322: 8 |
 prandiorum. 290: 29 |
 prandium. 291: 7 | 292: 7 |
 pravi. 212: 24 |
 pravitare. 265: 18 |
 pravitatis. 234: 18 |
 precabantur. 297: 4 |
 precabunda. 341: 12 |
 precarentur. 215: 4 |
 precariae. 326: 25 |
 precatus. 115: 18 |
 preces. 288: 12 | 294: 12 | 295: 15, 17, 20 |
 precibus. 226: 15 | 295: 12 |
 prehenfandae. 293: 31 |
 premebant. 335: 2 |
 premens. 341: 13 |
 premerent. 132: 12 |
 premeretur. 243: 5 |
 premor. 343: 5 |
 pressa. 171: 15 |
 pressit. 237: 20 |
 pretia. 322: 9 |
 pretiis enormibus. 289: 9 |
 pretio. 285: 20 | 320: 16 |

pretium. 261: 23 | 348: 9 |
 pridem. 126: 1 | 129: 10 | 180: 25 | 194: 11 | 197: 12 | 242: 4 |
 pridie. 270: 28 |
 prima. 112: 12 | 165: 8 | 191: 26 | 193: 2 |
 primas. 128: 10 | 235: 17 | 302: 16 | 329: 12 |
 primam. 110: 5 | 265: 6 bis | 347: 15 |
 primarium. 253: 19 |
 primarum. 214: 31 |
 primi. 111: 11 | 114: 12 | 220: 20 | 222: 7 |
 primis. 243: 18 | 249: 1 | 318: 17 |
 primitias. 263: 4 | 339: 5 |
 primo, *nom.* 202: 15 | 204: 4, 17 | *adv.* 175: 18 | 238: 10 | 264: 12 |
 primordia. 111: 2 | 167: 4 |
 primoribus. 254: 12 | 325: 7 |
 primum, *nom.* 115: 10 | 130: 2 | 154: 8 | *adv.* 115: 13 | 121: 21 | 127: 4 |
 primus. 116: 7 | 126: 10 | 137: 10 | 151: 4 |
 princeps. 221: 12 | 252: 8 | 260: 9 | 268: 20 |
 principatu. 262: 14 | 270: 9 |
 principatum. 292: 15 |
 principatus. 263: 17 | 320: 17 | 321: 4 |
 principe. 173: 2 | 194: 27 | 265: 21 | 273: 14 |
 principem. 110: 9 | 113: 19 | 123: 4 |
 principes. 111: 11 | 116: 11 | 119: 10 | 131: 20 |
 principi. 176: 5 | 265: 4 | 273: 2, 19 |
 principibus. 121: 14 | 168: 5 | 252: 13 | 255: 1 |
 principis. 192: 8 | 303: 4 | 329: 14 |
 principis. 144: 1 | 149: 15 | 194: 26 | 197: 2 | 210: 25 | 220: 14 | 350: 10 |
 principum. 121: 23 | 143: 8, 16 | 144: 17 | 150: 4 |
 prior. 176: 11 |
 priora. 169: 11 |
 priore. 298: 3 |
 priorem. 298: 10 |
 prioribus. 255: 10 |
 prioris. 129: 15 | 301: 9 |
 priorum. 113: 17 | 158: 6 | 194: 29 |

INDEX

prisca. 222: 14 |
priscis. 295: 23 | 327: 9 |
priscorum. 302: 33 | 326: 28 |
pristina. 150: 1 | 196: 19 | 228: 18 |
pristinæ. 190: 11 | 255: 24 | 340: 13 |
pristinam. 143: 15 | 155: 8 | 230: 7 | 245: 22 |
pristinās. 155: 16 |
pristini. 273: 4 |
pristinīs. 232: 2 |
privata. 150: 4 | 210: 34 | 315: 7 | 320: 24 | 321: 17 | 346: 1 |
privatam. 243: 10 |
privatas. 290: 11 | 291: 13 | 350: 15 |
privati. 154: 1 | 197: 2 | 208: 23 | 219: 10 | 300: 19 |
privatim. 142: 6 | 253: 1 | 273: 8 | 289: 18 | 322: 12 | 326: 28 |
privatis. 136: 2 | 144: 7 | 206: 6 | 251: 2 | 348: 14 |
privatorum. 152: 3 | 218: 1 | 332: 23 |
privatum. 197: 25 | 211: 18 | 212: 4 | 317: 8 | 323: 6 |
privatus. 198: 4 | 300: 29 | 320: 26 | 323: 10 | 346: 10 |
privilegia. 217: 1 | 289: 1 |
privilegio. 155: 6 | 156: 13 |
privilegium. 155: 29 | 330: 17 |
prius, *adv.* 114: 14 | 118: 11 | 143: 14 | 153: 5 | 13 |
pro. 113: 12 | 115: 16 | 116: 4 | 117: 16 | 128: 7 | 137: 21 |
pro modo suo. 229: 6 |
pro negotii modo. 266: 5 |
pro se quæque. 272: 22 |
pro desiderii modo. 277: 2 |
pro terrarum ingeniis. 290: 12 |
pro se quisque certatim conquerimur. 293: 8 |
pro virili portione. 294: 16 |
pro sordido & illiberali rejiciebatur. 296: 12 |
pro signis stare. 318: 17 |
pro porticibus. 327: 8 |
probendam. 324: 17 |

probare. 196: 18 | 233: 17 | 324: 14 |
probaret. 327: 3 |
probaretur. 220: 2 |
probarunt. 295: 29 |
probasti. 116: 7 |
probata. 110: 8 |
probatam. 155: 28 |
probatio. 244: 3 |
probato. 157: 11 |
probatum. 264: 11 |
probatas. 324: 18 |
probaverit. 218: 3 |
probaverunt. 207: 2 |
probavit. 114: 1 | 235: 18 |
probem. 156: 14 |
probitas. 300: 9 |
probitatis. 296: 9 |
Probo. 178: 28 |
probris. 286: 15 |
probrosissimum. 296: 9 |
procedebamus. 331: 11 |
procedere. 143: 17 |
procederet. 301: 26 |
procedis. 329: 10 |
proceres. 296: 16 |
procefferit. 259: 17 |
processit. 326: 14 |
processu. 138: 24 | 236: 18 |
proclivior. 272: 25 |
procreare. 126: 13 |
procul. 171: 17 | 209: 15 | 300: 9 |
proculcata Alamannia. 173: 11 |
procuratori. 299: 23 |
procurrentibus. 133: 16 | 225: 17 |
procursus. 224: 6 |
proderat. 266: 19 |
prodesse. 240: 18 | 323: 5 |
prodiderunt. 274: 20 |
prodidimus. 295: 2 |
prodidisti. 244: 12 |
prodidit. 270: 26 |
prodigas. 290: 23 |
prodigebant. 290: 23 |
prodigiis. 241: 11 |
prodigio. 236: 23 |
prodigite. 241: 21 |
prodigium. 111: 20 | 243: 24 |
prodigos sui. 248: 14 |
prodicionem. 293: 10 | 295: 1 |
prodicionis. 205: 16 |
proditor vultus. 341: 24 |
proditores. 339: 8 |
proditos. 266: 20 |
producendos. 240: 1 |
producunt. 343: 22 |
produnt. 224: 13 |
profana. 296: 10 |

profecto vere. 206: 1 |
profecto, *adv.* 110: 4 | 118: 18 | 122: 11 | 126: 8 | 127: 3 |
profectum, *adj.* 203: 22 |
proferam. 264: 22 |
proferamus. 316: 11 |
proferatur. 253: 1 |
proferimus. 327: 10 |
proferre. 295: 18 |
proferret. 347: 4 |
proferuntur. 274: 27 | 299: 25 |
professa laudatio. 253: 3 |
professio. 155: 10 |
professione. 150: 7 |
professionem. 155: 7 | 160: 8 |
professioni. 150: 8 | 155: 29 |
professionis. 157: 1, 16 |
professus. 286: 13 |
proficiscendi. 213: 18 |
profisceris. 230: 12 |
profiscitur. 120: 2 | 325: 13 |
profligati. 174: 1 |
profuerunt. 343: 2 |
profugisse. 244: 3 |
profugus. 115: 8 |
profuisse. 322: 16 |
profunda vulnera. 211: 3 |
profundæ. 239: 11 |
profundam. 114: 16 |
profundas. 290: 13 |
profundebat. 302: 7 |
profundissima. 123: 11 |
profundissimo. 158: 12 |
profundos. 256: 20 |
profundum, *subst.* 170: 16 |
adj. 214: 12 | 274: 15 |
progeniem. 122: 14 | 194: 27 |
progenies. 180: 10 |
progreddendi. 180: 21 |
progradientibus. 255: 15 |
progressio. 131: 28 |
progressu. 350: 15 |
progressum, *subst.* 249: 22 |
progressus, *adj.* 245: 15 |
proh. 235: 16 | 241: 12 | 259: 19 | 288: 9 | 301: 26 |
prohibebat. 237: 21 |
prohibetur. 255: 8 |
prohibitatum. 235: 5 |
prohibitis. 170: 5 |
prohibitus. 300: 30 |
projecerat. 239: 12 |
projecit. 341: 14 |
projecta. 133: 2 |
proinde. 155: 2 | 325: 17 |
prolapsum. 287: 19 |
prolati. 166: 2 |
prolaturus. 247: 11 |

prolixæ

VOCABULORUM.

prolixē. 344: 21 |
 prolixior. 287: 8 | 325: 15 |
 339: 12 |
 prolixius, *adv.* 259: 8 | 270: 28 | 113: 17 |
 prolixo. 177: 29 |
 prolocutam. 150: 4 |
 promendo. 194: 2 |
 promere. 227: 13 |
 promerendo deo. 262: 8 |
 promeretur. 119: 9 |
 promerui. 294: 9 |
 prominens. 214: 12 |
 prominet. 252: 4 |
 promiscuus. 154: 10 |
 promiferant. 115: 18 |
 promiferat. 212: 17 |
 promiferis. 324: 20 |
 promissa, *subst.* 324: 19 |
 promissam. 233: 21 |
 promissio. 227: 22 |
 promissione. 125: 7 |
 promissionem. 155: 25 |
 promisso. 325: 8 |
 promit. 254: 7 |
 promittant. 217: 10 |
 promittat. 297: 26 |
 promittendo. 326: 5 |
 promittere. 142: 15 |
 promitteret. 259: 4 |
 promittis. 324: 23 | 325: 12 |
 promittunt. 139: 10 |
 promotum. 129: 19 |
 promovit. 340: 12 |
 prompferint. 323: 4 |
 prompta. 227: 6 | 269: 24 |
 promptē, *adv.* 237: 2 |
 promptior. 131: 21 |
 promptioris. 269: 9 |
 promptius, *nom.* 152: 12 |
adv. 270: 12 |
 promptum. 311: 17 |
 prona. 341: 6 |
 pronunciant. 156: 8 |
 propagabimus. 252: 12 |
 propagandos. 225: 22 |
 propagatam. 301: 14 |
 propagatis secula. 167: 13 |
 rempublicam. 191: 12 |
 propaginem. 224: 12 |
 propalam. 284: 14 |
 prope. 132: 22 | 168: 17 |
 169: 2 | 174: 16 | 208: 2 |
 229: 8 |
 propelleret. 244: 8 |
 propensius, *nom.* 301: 20 |
 properabunt. 292: 14 |
 properantia. 252: 12 |
 properantis. 287: 22 |
 properare. 214: 4 |
 properasse. 288: 17 |
 properassem. 311: 6 |
 properasti. 197: 10 |
 properatio. 131: 29 | 288:

5 | 345: 24 |
 properationem. 288: 15 | 345: 3 |
 properatis, *verb.* 129: 5 |
 properaverant ad muros differenda morte. 339: 17 |
 properavit. 177: 22 |
 prospero. 172: 16 | 245: 25 |
 propinqua. 152: 22 |
 propinquitatem. 243: 6 |
 propinquitatis. 320: 12 |
 propinquitatis. 135: 1 |
 propitio. 181: 10 |
 Propius, *adv.* 133: 15 bis | 135: 3 | 208: 4 |
 proponebantur. 254: 25 |
 proponere. 123: 1 |
 propono. 129: 23 |
 proponunt. 215: 17 |
 proportionē. 273: 11 |
 proposito, *adj.* 177: 12 | 312: 19 |
 propositum, *adj.* 274: 26 |
 Propria. 190: 2, 5 | 194: 13 | 200: 3 | 226: 2 |
 229: 17 | 235: 13 | 285: 2 | 291: 25 | 345: 28 |
 350: 19 |
 propriam. 151: 19 | 333: 4 |
 propriis. 117: 5 | 136: 2 | 205: 6 | 287: 5 |
 proprium. 230: 2 |
 proprius. 157: 7 |
 propter. 197: 19 | 207: 19 |
 212: 19 | 220: 2 | 252: 20 | 254: 23 | 269: 1 |
 286: 24 | 288: 20 | 292: 1 | 294: 2, 17 | 297: 26 |
 propugnaculis. 236: 1 |
 protipuisse. 267: 28 |
 prorogando. 190: 24 |
 proruentibus. 134: 14 |
 prorumpens. 283: 5 |
 prorumperet. 242: 26 |
 prurptas. 202: 19 |
 profus. 166: 3 | 240: 2 |
 243: 3 | 295: 19 | 298: 11 | 299: 9 | 300: 19 | 319: 6 |
 profecuti. 272: 9 |
 profequamur. 312: 19 |
 profequar. 220: 18 |
 profequenda. 154: 7 |
 profequi. 160: 9 |
 profequitur. 151: 10 |
 profint. 227: 8 |
 prospectant. 212: 1 |
 prospecti. 311: 3 |
 prospectum, *subst.* 259: 12 |
 prospera. 276: 18 |

prosperē. 234: 2 | 252: 14 |
 prosperi. 121: 11 |
 prosperis. 256: 14 |
 prosperitate. 138: 15 |
 prosperorum. 301: 10 |
 prosperos. 215: 13 |
 profexeras. 117: 4 | 238: 15 |
 profexit. 205: 25 |
 prospicere. 135: 2 | 199: 10 |
 245: 11 |
 prospicio. 116: 22 |
 prospicit. 208: 14 |
 prospicitur. 332: 24 |
 prostrata. 223: 11 |
 protegebant. 241: 17 |
 protegi. 221: 4 |
 protegunt. 209: 17 |
 protendere. 137: 12 |
 proteris. 268: 8 |
 proterit. 270: 17 |
 protulerant. 168: 2 |
 protulerunt. 218: 19 |
 protulimus. 226: 8, 10 |
 Protulit. 117: 15 | 126: 10 |
 provectus. 318: 14 |
 provehebat. 245: 4 |
 provehi. 149: 11 |
 provehitur. 176: 19 |
 proveniebant cognomina. 176: 4 |
 provenire. 120: 4 |
 proveniunt. 226: 16 | 298: 26 |
 proventu. 313: 7 |
 proventuum. 298: 8 |
 provexi. 217: 26 |
 provexisti. 326: 11 |
 provexit. 203: 3 |
 providebitur. 316: 7 |
 providens. 236: 16 |
 providentia. 170: 1, 19 |
 194: 10 | 197: 23 | 205: 2 | 237: 23 | 289: 10 |
 297: 14 |
 providentiae. 114: 14 | 143: 20 | 179: 14 | 220: 17 |
 287: 5 |
 providentiam. 151: 11 | 152: 24 | 226: 11 |
 provideras. 213: 24 |
 providere. 233: 13 |
 providerint. 144: 16 |
 provideris. 168: 14 | 190: 24 |
 provincia. 237: 8 |
 provinciae. 116: 10 | 129: 7 | 166: 2 | 181: 5 | 198: 5 | 249: 9 | 284: 3 | 286: 9 | 297: 23 | 298: 26 | 323: 10 |
 provincialibus. 172: 8 | 178: 11 |
 provinciarum. 144: 8 | 173:

I N D E X

3 | 175: 4 | 222: 17 | 283: 7 |
 292: 21 | 322: 21 | 332: 5 |
 336: 22, 23 |
 provincias. 114: 12 | 123: 11 |
 129: 16 | 168: 16 | 217: 27 |
 284: 7 | 286: 19 | 294: 16 |
 296: 9 | 297: 7 |
 provincius. 113: 12 | 128: 8 |
 12 | 172: 11 | 178: 20 |
 211: 14 | 222: 13 | 224: 14 |
 274: 9 | 290: 18 | 300: 16 |
 301: 5 | 322: 6 | 350: 8 |
 provisa. 227: 21 |
 provisionibus. 149: 7 |
 proviso. 238: 11 |
 provisum. 175: 20 |
 provocando. 217: 7 |
 provocaret odium. 170: 20 |
 provocata. 299: 14 |
 provocatur. 248: 7 |
 provolavit. 341: 21 |
 proxima. 126: 8 | 169: 4 |
 202: 21 |
 proximam. 205: 22 |
 proxime, *adv.* 119: 22 | 131: 25: 263: 16 |
 proximo. 152: 22 | 223: 20 |
 243: 27 | 261: 18 | 327: 15 |
 336: 2 |
 proximum. 111: 9 | 242: 14 |
 298: 4 |
 proximus. 168: 19 | 275: 20 |
 330: 20 |
 prudentia. 191: 29 | 192: 20 |
 234: 14 | 258: 4, 15 |
 259: 6 | 264: 10 | 272: 19 |
 300: 6 |
 prudentiae. 218: 1 |
 prudentiam. 297: 22 | 345: 1 |
 prudentissime, *nom.* 266: 15 |
 pruina. 292: 11 |
 pruinosa. 224: 15 |
 puberes. 210: 3 |
 pubescentibus. 253: 21 |
 publica. 152: 3 | 210: 30 |
 217: 4 | 246: 9 | 290: 11 |
 315: 7 | 322: 17 | 330: 11, 23 |
 332: 2 | 346: 1 | 350: 15 |
 publicae. 207: 3 | 219: 10 |
 252: 1 | 258: 17 | 311: 22 |
 323: 21 | 344: 6 |
 publicam. 158: 1 | 340: 14 |
 publicas. 252: 25 |
 publicata. 291: 26 | 331: 6 |
 349: 1 |
 publice. 220: 9 | 289: 18 |
 319: 5 | 326: 8 | 347: 7 |
 publici. 275: 27 | 284: 16 |
 320: 14 | 324: 15 |
 publici amoris excubitis.

350: 16 |
 publicis. 144: 6 | 253: 2 |
 292: 27 | 312: 11 | 317: 6 |
 publicitus. 273: 9 |
 publico. 143: 16 | 153: 10 |
 190: 22 | 206: 12 | 263: 17 |
 284: 23 | 303: 3 | 328: 2 |
 publicorum. 181: 6 |
 publicos. 290: 24 | 327: 10 |
 339: 7 |
 publicum. 134: 14 | 283: 11 |
 294: 18 | 331: 1, 12, 14 |
 342: 13 |
 publicus. 346: 11 | 347: 7 |
 Publii. 303: 1 |
 Publio. 117: 2 |
 Publius. 199: 4 |
 pudendis. 284: 4 |
 pudentes oculos. 254: 27 |
 pudicitia foli dicata conjugio. 235: 11 |
 pudicitiae. 320: 26 |
 pudicitiam. 336: 26 |
 pudor. 241: 12 | 276: 22 |
 322: 11 |
 pudoris. 273: 17 |
 puduit. 212: 7 |
 puella. 193: 13 |
 puellas. 172: 7 |
 puer. 316: 22 |
 pueri. 222: 5 | 264: 27 | 287: 19 |
 puertilem. 275: 18 |
 pueriles. 275: 6 |
 puerili. 294: 19 |
 pueritiae. 157: 9 | 159: 14 |
 192: 2 |
 puero. 193: 15 | 265: 3 |
 pueros. 172: 7 | 342: 14 |
 puerum. 288: 21 |
 pugna. 142: 22 | 236: 10 |
 265: 20 | 270: 29 |
 pugnant. 265: 1 |
 pugnae. 242: 15 | 243: 19 |
 266: 12 | 267: 29 | 269: 20 |
 270: 7, 13 |
 pugnam. 267: 10 | 269: 15 |
 339: 27 |
 pugnandi. 266: 12 | 267: 25 |
 pugnante. 240: 20 |
 pugnantem. 268: 6 |
 pugnare. 238: 22 | 318: 21 |
 340: 16 |
 pugnares. 114: 21 |
 pugnet. 334: 16 | 263: 5 |
 pugnas, *nom.* 115: 9 | 316: 20 |
verb. 239: 14 |
 pugnant. 238: 16 | 257: 8 |
 260: 12 |
 pugmata. 236: 10 | 329: 16 |

pugnatas pugnas. 316: 20 |
 pugnator. 230: 13 |
 pugnaturus. 315: 8 |
 pulcherrima. 113: 3 | 129: 4 |
 131: 13 | 152: 16 | 217: 5 |
 248: 26 |
 pulcherrima. 120: 17 | 159: 19 |
 pulcherrime. 254: 23 |
 pulcherrimi. 237: 5 | 339: 6 |
 pulcherrimis. 120: 6 | 219: 3 |
 323: 16 |
 pulcherrimo. 115: 20 | 143: 10 |
 pulcherrimum. 117: 8 |
 119: 21 | 210: 14 | 215: 25 |
 240: 6 |
 pulcherrimus. 216: 6 |
 pulchra. 213: 16 |
 pulchrae. 193: 16 |
 pulchrior. 271: 26 |
 pulchriorem. 193: 17 |
 pulchritudinem. 286: 25 |
 pulchritudini. 213: 10 |
 pulchritudinis. 119: 8 | 193: 22 |
 pulchritudo. 193: 22 | 258: 8 |
 287: 8 |
 pulchrius, *nom.* 131: 11 | 193: 7 |
 248: 8 |
 pulchrum. 210: 13 | 213: 6 |
 pulsam. 242: 5 |
 pulsa. 171: 16 |
 pulsam. 211: 14 |
 pulsus. 243: 12 | 267: 12 |
 300: 30 |
 pulvere. 142: 23 | 177: 30 |
 pulverem. 241: 13 | 292: 11 |
 344: 4 |
 pulvereus. 339: 10 |
 pulveris. 287: 23 | 289: 15 |
 punctim. 341: 3 |
 Punica. 139: 10 |
 Punici. 221: 3 |
 Punis. 174: 12 |
 Punicum. 197: 4 |
 punire. 208: 11 |
 punisti. 192: 11 |
 puniuntur. 216: 9 |
 pupillorum. 332: 6 |
 puppe. 289: 3 |
 puppi. 113: 15 |
 pura. 262: 8 |
 purgare. 347: 12 |
 purgata regio. 171: 12 |
 maria. 178: 16 |
 purgati. 257: 19 |
 purgavit. 204: 24 | 249: 5 |
 purior. 292: 10 |
 purissima. 325: 12 |

VOCABULORUM.

putius, *nom.* 333: 18 |
 purpura. 299: 2 | 323: 7 |
 348: 12 | municipali. 342:
 11 |
 purpuram. 207: 2 | 234: 3 |
 287: 3 |
 purpuras. 334: 2 |
 purpurato. 330: 4 |
 purpuratorum. 302: 31 |
 purpuratus. 212: 12 | 243:
 3 | 272: 19 | 332: 3 |
 purpurea. 338: 4 |
 putabamus. 293: 10 |
 putabant. 321: 25 | 327:
 18 |
 putabantur. 274: 19 |
 putabat. 333: 16 | 346:
 5 |
 putabatur. 195: 2 | 241: 16 |
 290: 25 |
 putabit. 288: 16 |
 putamus. 129: 6 | 315: 13 |
 342: 22 |
 putant. 159: 4 | 202: 3 |
 217: 16 | 284: 21, 22 |
 putare. 177: 9 | 242: 15 |
 putaremini. 129: 1 |
 putaremus. 126: 2 |
 putarent. 115: 2 |
 putaret. 175: 14 | 321:
 12 |
 putaretur. 244: 3 | 334:
 7 |
 putas. 198: 7 | 238: 18 |
 247: 16 | 295: 6 | 325:
 2 |
 putasset. 317: 6 |
 putat. 212: 2 | 228: 16 |
 258: 20 | 264: 1 | 295:
 11 |
 putaverint. 326: 18 |
 putaverunt. 326: 23 |
 putavi. 142: 14 |
 putavimus. 121: 3 |
 putavit. 258: 27 | 323: 1 |
 337: 27 |
 putem. 143: 3 | 310: 17 | 335:
 14 |
 putemus. 269: 16 | 312: 14 |
 324: 6, 12 | 344: 6 |
 putes. 155: 9 | 294: 8 | 303:
 17 |
 puto. 154: 9 | 299: 11 | 303:
 3 | 311: 9 |
 Pyliam senectutem. 216:
 3 |
 Pyrenæis. 221: 17 | 312:
 25 |
 Pyrrho. 337: 7 |
 Pythiados. 156: 6 |
 Pythiam. 324: 1 |

Q.

Qua, *relat.* 113: 19 |
 114: 7 | 116: 7 |
 126: 1 | 132: 10 |
aliqua. 170: 7 | 271: 21 |
adv. 112: 15 | 114: 22 |
 115: 1 *bis*, 5 | 120: 13 |
 qua, *in quantum*, Roma-
 nus fuerat, qua hostilis.
 173: 9, 10 |
 qua sacra, qua profana. 296:
 10 |
 quacunque, *nom.* 170: 11 |
adv. 159: 17 | 177: 18 |
 190: 7 | 245: 2, 15 |
 quadam. 173: 4 | 175: 10 |
 239: 17 |
 Quadi. 174: 1 |
 quadraginta. 235: 10 |
 quadrarunt. 316: 4 |
 quadratæ legiones. 340:
 10 |
 quadrifariam. 168: 8 |
 quadrigæ solis. 168: 9 |
 quadrupedum. 299: 4 |
 quæ, *sing.* 111: 2 | 115:
 10 | 117: 14 | 122: 3 |
 126: 17 | 127: 2 | *plur.* 112:
 12 *bis*, 13 *bis* |
 quæcunque, *sing.* 328: 22 |
plur. 129: 4 | 212: 29 |
 217: 11 | 293: 16 |
 quædam, *sing.* 165: 2 | 249:
 17 | 268: 23 | *plur.* 165: 11 |
 176: 15 |
 quænam, *sing.* 130: 8 | 220:
 18 | 260: 23 | *plur.* 170: 6 |
 229: 18 |
 quæque, *sing.* 126: 9 | 133:
 9 | 254: 6 | 272: 22 |
plur. 268: 7 | 274: 17 |
 quærant. 216: 8 |
 quærantur. 180: 22 |
 quærat. 297: 8 |
 quærebat. 168: 1 | 286:
 3 |
 quærendi, *gen.* 154: 15 | 332:
 13 |
 quærere. 210: 7 |
 quæreres. 284: 1 |
 quæreret. 331: 13 |
 quæreretur. 244: 3 | 265:
 9 |
 quæri. 312: 14 |
 quærimus. 324: 24 |
 quæro. 138: 20 |
 quærunt. 138: 8 |
 quæruntur. 261: 14 |
 quæstifiti. 316: 12 |
 quæstia, *plur.* 157: 3 |

quæstissimæ dapes. 290:
 30 |
 quæsito. 343: 8 |
 quæstor. 333: 17 |
 quæstos. 138: 4 |
 quæstiverit. 322: 24 |
 quæso. 121: 22 | 222: 5 |
 223: 6 | 234: 12 | 294:
 7 | 298: 15 | 303: 16 | 317:
 5 |
 quæstione. 290: 20 | 347:
 15 |
 quæstum. 154: 11 |
 quæstuosa. 174: 7 |
 quæsumus. 123: 5 | 249:
 21 | 275: 26 |
 quæle. 134: 5 | 289: 7 |
 quælem. 130: 17 | 248:
 18 | 347: 9 | 350: 10 |
 quælemcunque. 217: 19 | 247:
 4 |
 quæles. 248: 15 | 321: 24 |
 322: 21 |
 quælescunque. 254: 10 |
 quali. 196: 1 |
 qualia. 246: 1 |
 qualicunque. 177: 12 |
 qualis. 200: 5 | 216: 17 | 275:
 17 | 301: 24 |
 quam, *relat.* 112: 6 | 117:
 5 | 118: 5, 18 | 126: 4 |
 142: 13 | *partic.* 112: 23 |
 114: 2, 8, 14 | 115: 4, 21 |
 117: 9 |
 quam, *quantum.* 143:
 14 |
 quamlibet, *adv.* 209: 6 |
 210: 33 | 245: 26 |
 iniquo mari. 176: 17 |
 quamobrem. 156: 9 | 249:
 15 |
 quamplurimos. 243: 8 |
 quamplurimum, *adv.* 276:
 28 | 333: 12 |
 quamprimum. 242: 17 |
 quamvis, *nom.* 155: 31 |
conj. 117: 10 | 119: 13 |
 121: 17 | 127: 9 | 131: 20 |
 142: 9 |
 quanam. 135: 10 |
 quandam. 313: 18 | 344:
 17 |
 quandiu. 237: 1 |
 quando. 116: 12, 13 | 215:
 17, 18 *bis* | 216: 11 | 261:
 16 |
 quandoque. 348: 13 |
 quanquam. 118: 9 | 136:
 13, 21 | 142: 7 | 145:
 4 |
 quanta, *sing.* 123: 12 |
 130: 2, 7 | 136: 24 |
 25 | 142: 20 | 150:
 6 | *plur.* 167: 13 | 198:
 19 |

I N D E X

- quantacunque. 166: 4 |
 quantæ, *sing.* 149: 1 | 248: 21 |
 quantam. 112: 17 | 270: 19 |
 quantas. 257: 2 |
 quantæ, *sing.* 194: 26 | 222: 6 |
 quantis. 204: 16 | 358: 22 |
 quanto, *nom.* 111: 17 | 178: 23 | 199: 19 | 272: 10 | *adv.* 121: 19 | 122: 1, 2 | 131: 11 | 133: 4 *bis* |
 quantocyus. 285: 1 |
 quantos. 329: 21 |
 quantolibet. 175: 24 |
 quantula, *plur.* 298: 21 |
 quantulacunque opinio. 165: 3 |
 quantulæcunque prudentia. 217: 31 |
 quantulamcunque. 158: 4 |
 quantulumcunque. 141: 4 | 202: 10 |
 quantum, *nom.* 154: 26 | *adv.* 125: 10 | 129: 11 | 130: 19 | 135: 4 | 138: 22 |
 quantamlibet. 208: 15 |
 quantumvis. 264: 20 |
 quantus. 165: 6 | 197: 18 | 212: 16 | 213: 13 |
 quare. 111: 13 | 119: 15 | 191: 7 |
 quarta. 233: 18 |
 quartam. 227: 26 |
 quartum. 119: 7 | 126: 17 | 128: 14 | 144: 9 | 150: 16 |
 quas. 128: 12 | 129: 7, 12 | 150: 13 | 154: 23 |
 quasi. 111: 7 | 121: 3 | 132: 19 | 138: 3 *bis* | 142: 23 | 153: 1 |
 quassati. 236: 1 |
 quatenus. 345: 19 |
 quater. 168: 9 | 228: 9 |
 quati. 197: 4 |
 quatiatur. 171: 16 |
 quatiebas. 346: 17 |
 quatuor. 168: 7 |
 quæ. 110: 6, 8 | 111: 8 | 112: 8, 15 | 113: 8, 12 | 114: 1, 11, 18, 22 |
 queat. 252: 24 |
 quem. 111: 5 | 118: 11 | 120: 14 | 122: 12 | 125: 9 | 126: 18 | 150: 5, 8 | 153: 13 |
 quemadmodum. 112: 8 | 153: 9 | 159: 8 | 210: 32 | 223: 7 | 295: 31 |
 quemcunque. 304: 7 | 323: 13 |
 quemdam. 263: 12 | 334: 3 |
 quemlibet. 292: 19 |
 quemnam. 191: 16 |
 quempiam. 299: 25 |
 quemquam. 339: 3 |
 quemque. 202: 12 | 228: 22 |
 queo. 228: 6 |
 querela. 325: 1 |
 querelam reipublicæ me-ruisti. 195: 12 |
 queri. 223: 12 | 245: 9 |
 queribunda. 197: 3 |
 querimur. 195: 15 |
 quæror. 238: 15 |
 questibus. 210: 34 |
 qui, *sing.* 112: 16 | 116: 8 | 122: 7 | 125: 3 | 141: 1, 3 | *plur.* 111: 18 | 113: 9 *bis* | 119: 19 | 125: 1 | 130: 9 | *aliqui.* 255: 2 | 328: 11 |
 quia. 111: 15 | 135: 19 | 150: 5 | 151: 6 |
 quibus. 114: 15 | 126: 11, 12, 20 | 128: 14 | 134: 11 | 137: 18 | 143: 7, 8 *bis* |
 quibusdam. 194: 22 | 326: 12 |
 quibusnam. 197: 16 |
 quicumque. 300: 14 |
 quid. 114: 21 | 116: 5 | 119: 1 | 120: 11 | 134: 5 | 136: 18 | *aliquid.* 142: 12 | *cur.* 158: 16 |
 quid me fieret? 295: 8 |
 quidam. 131: 30 | 229: 9 | 245: 8 |
 quiddam. 273: 24 |
 quidem. 111: 18, 19 | 112: 5, 19 | 113: 3, 18 | 114: 15 | 115: 21 | 118: 21 | 119: 18 |
 quidquam. 201: 6 | 239: 2 | 245: 16 | 263: 21 |
 quidquid. 112: 1 | 115: 18 | 116: 22 | 117: 16 | 121: 20 |
 quies. 151: 7 | 212: 21 |
 quiescant. 208: 16 | 328: 12 |
 quiescat. 195: 4 | 328: 23 |
 quiescendo. 335: 15 |
 quiescentem. 160: 2 |
 quiescentibus. 232: 25 | 322: 11 |
 quiescere. 138: 13 | 197: 4 | 258: 21 |
 quiete. 317: 20 |
 quietem. 122: 8 | 165: 12 | 178: 16 | 197: 20 | 274: 15 | 317: 7 |
 quieti, *subst.* 247: 6 |
 quietis, *subst.* 196: 13 | 258: 17 | *adj.* 291: 11 |
 quieto. 204: 27 |
 quietum. 180: 16 |
 quietus. 244: 10 |
 quin. 112: 4 | 117: 9 | 123: 1 | 136: 10 | 150: 9 |
 quinam. 177: 7 |
 quinetiam. 155: 27 | 172: 14 |
 quingentis. 214: 14 |
 quinimo. 203: 2 | 206: 3 | 230: 2 | 252: 17 | 267: 14 |
 quinquaginta. 197: 6 |
 quinque. 217: 25 | 228: 7 | 229: 12 |
 quinquennialia. 229: 15 | 2525: 10 |
 quinquennialibus. 125: 5 |
 quinquennia. 251: 5 |
 quinquennis. 276: 11 |
 quinquennio. 126: 5 |
 Quinto Maximo. 242: 15 |
 quinto. 229: 16 |
 quintum decimum. 252: 8 |
 quippe. 115: 4 | 154: 14 | 158: 26 | 167: 16 | 168: 6 | 178: 28 |
 Quirites. 139: 12 |
 quis, *inter.* 112: 3 | 114: 13 | 116: 10 | 125: 3 | 131: 29 | 153: 2 | 158: 3 | *aliquis.* 135: 22 | 137: 12 | 171: 18 | 212: 11 | 240: 25 |
 quisnam. 211: 21 | 225: 14 | 233: 1 | 247: 12 |
 quispiam. 296: 3 |
 quisquam. 284: 19 | 291: 18 |
 quisque. 158: 2 | 196: 5 | 286: 2 | 339: 20 | *conferimus.* 324: 25 |
 quisquis. 193: 18 | 212: 25 | 215: 9 |
 quivis. 111: 8 | 121: 11 | 223: 21 |
 quo, *relat.* 111: 3 | 112: 4 | 113: 7 | 115: 11 | 116: 16 | 117: 18 | 120: 11 | 141: 20 | *adv.* 135: 6 | 166: 7 |
 quoad. 154: 4 | 171: 3 |

VOCABULORUM.

quocunque, *adv.* 156: 16|
342: 6|
quod, *relat.* 110: 5| 111:
9| 112: 20, 21| 114:
3, 6| 115: 12, 16| 116:
6, 20| 118: 1, 6, 20|
conj. 111: 10| 114: 9|
117: 13| 118: 10| 120:
8|
quodam, 125: 4| 142:
6| 195: 10| 206: 12|
225: 18| 226: 5| 260:
5|
quodammodo, 113: 6| 153: 3|
155: 3, 17|
quoddam, 284: 18| 290:
18|
quodque, 242: 14|
quominus, 119: 13| 131:
27| 214: 26| 232: 9|
237: 10| 271: 30| 285:
12|
quomodo, 137: 3| 208: 7|
243: 2| 292: 23| 336:
5|
quonam, 272: 9|
quondam, 113: 20| 117: 1|
122: 6| 127: 8|
quoniam, 126: 6| 153: 12|
197: 10|
quoquam, 303: 29|
quoque, *nom.* 296: 12|
adv. 127: 15| 132: 11|
138: 4|
quoquomodo, 284: 6|
quorum, 119: 22| 121: 9|
132: 7| 154: 28|
quos, 118: 12| 126: 13|
130: 2| 132: 1|
quoscunque, 176: 20|
quodam, 321: 11|
quot, 158: 19| 249: 16|
271: 28|
quotidiana, 135: 7| 165: 7|
209: 19|
quotidie, 159: 11| 219: 7|
240: 9| 260: 5|
quoties, 126: 14| 210:
11|
quousque, 197: 4|

R.

R Abiem, 137: 9| 331:
22|
racemi, 298: 25|
radiabat, 298: 14|
radiantem, 193: 15|
radiantium, 313: 4|
radicem, 278: 17|
radices, 224: 10|
radicibus, 191: 2| 203: 16|
238: 21|

radicitus erui linguam præ-
cepisti, 347: 22|
radii, 132: 17|
rapaces, 347: 8|
rapereris, 238: 18|
raperetur, 334: 14|
rapiatur, 120: 16|
rapidus, 244: 9|
rapiebant, 296: 10|
rapiebat, 338: 12| 340:
1|
rapinarum, 332: 21|
rapinis, 284: 5|
rapit, 127: 15| 319: 13|
rapiunt, 254: 5| 347:
26|
rapta, 273: 1|
raptae, 332: 6|
raptim, 263: 3| 270:
29|
raptis, 332: 10|
rapto, 242: 11|
raptum, 288: 21|
raptus, 343: 18|
rapuissent, 322: 5|
rapuisti, 115: 23|
rata, 195: 22| 212: 18| 326:
15|
ratae, 154: 13| 299: 13|
rari, 295: 26|
ratum, 327: 16|
rates, 332: 17|
ratio, 123: 4| 136: 20|
154: 5| 165: 11| 168: 19|
177: 8|
ratiocinatores, 260: 10|
ratione, 143: 15| 154:
3| 170: 4, 11| 198:
16|
rationem, 127: 1| 138:
20| 167: 2| 219: 15| 233:
8|
rationes, 320: 21|
rationibus, 143: 2| 154: 11|
337: 6|
ratus, 114: 15| 235: 10|
re, 121: 12| 143: 4| 175:
7|
ream, 299: 1| 341: 15| 347:
21|
rebellantem, 287: 14|
rebelle, 339: 14|
rebelles, 336: 10|
rebellibus, 222: 9| 236: 3,
11| 328: 20|
rebellionis, 143: 23| 179:
16|
rebus, 110: 2| 115: 10,
13| 118: 12| 120: 6|
129: 9|
recantata historia, 338:
5|
recedamus, 262: 11|
recedentibus, 213: 26|
recens, *adv.* 287: 10|
recensebo, 112: 6|

recensere numerando, 165:
9|
recensitis, 348: 12|
recenti, 174: 13|
recentia, 222: 5|
recentium, 261: 11|
receperant, 245: 22|
receperas, 266: 18|
receperat, 215: 8|
receperit, 110: 1|
recepimus, 303: 6|
recepisses, 239: 20|
recepisti, 195: 6| 198: 11|
211: 15| 323: 7|
recepit, 199: 6| 271:
15| 300: 29| 316:
3|
recepta, 205: 3| 252: 14|
237: 8|
receptaculum, 322: 9|
receptas, 255: 8| 285: 3|
341: 8|
receptatur, 300: 16|
receptione, 204: 26|
recepto, 173: 10|
receptos, 328: 18|
receptum, 170: 12|
receptui, 196: 10| 214:
35|
receptum, 317: 7|
receptura, 277: 4|
receptus, 180: 28| 206: 2|
349: 16|
recesserunt, 251: 3|
recessisse, 321: 8|
recessit, 198: 4|
recessu, 311: 4| 336:
23|
recessus, *plur.* 256: 20|
recidisti, 228: 8|
recipe, 198: 8|
recipere, 346: 2|
reciperet, 198: 2|
recipiendis, 300: 31|
recipio, 198: 10|
recipit, 333: 6|
reciproci, 120: 10|
reciprocus cursus maris,
204: 19|
reciprocum mare, 170:
5|
recisæ, 276: 21|
recitationis, 154: 28|
reclines labi, 266:
23|
recognoscas, 330: 15|
recognosceret, 260: 12|
recognovisti, 216: 4|
recolantur, 159: 20|
recoli, 157: 15|
reconciliatis, 222: 13|
recondita, 260: 5|
recordantibus, 291: 24|
recordari, 295: 31|
recordatio, 312: 6| 325: 3|
330: 13|

I N D E X

- recordatione. 157: 8 | 166: 8 |
 recordemur. 196: 25 |
 recorder. 334: 11 |
 recorderetur. 334: 1 |
 recreantur. 158: 24 |
 recreare. 144: 2 | 222: 15 |
 recreares. 197: 24 |
 recrearit. 253: 15 |
 recreata. 263: 3 |
 recreati. 180: 1 |
 recreator. 202: 20 |
 recreatur. 229: 1 |
 recta. 160: 9 |
 recte. 151: 12 | 254: 26 |
 256: 3 | 284: 22 |
 recti, *subst.* 261: 12 |
 rectissima facta. 248: 26 |
 rectore cali Jove. 120: 5 |
 recubantibus. 217: 13 |
 recuperandas. 220: 24 | 222: 7 |
 recuperata. 180: 19 | 232: 9 | 241: 7 | 269: 9 |
 recuperatio. 204: 22 |
 recuperatione. 349: 19 |
 recuperatis, *nom.* 273: 6 |
 recuperavit. 249: 8 | 271: 14 |
 recurrerebas. 268: 19 |
 recusabat in animos. 178: 28 |
 recursu receptruque dierum ac noctium. 170: 12 |
 recursus, *sing.* 258: 19 |
 recusabant. 255: 6 |
 recusaremus. 302: 28 |
 recusassent. 235: 25 |
 recusavi. 294: 19 |
 redactus. 331: 7 |
 redacto. 167: 16 |
 redactum. 314: 3 |
 redactus. 242: 21 |
 redarguerem. 285: 12 |
 reddantur. 348: 8 |
 reddas. 123: 12 |
 reddat. 325: 16 |
 dedde. 197: 9 | 233: 8 |
 reddendo. 118: 22 |
 reddere. 324: 10 |
 redderent. 172: 2 |
 redderentis. 317: 9 |
 reddes. 275: 23 |
 reddet. 348: 20 |
 reddideris. 299: 21 |
 reddiderit. 291: 17 |
 reddideritis. 136: 24 |
 reddiderunt. 131: 7 | 272: 24 |
 reddidisse. 114: 2 |
 reddidisti. 170: 3 | 175: 26 | 197: 16 | 203: 21 | 239: 22 | 245: 22 | 240: 26 |
 reddidit. 195: 1 | 197: 1 | 272: 9 |
 reddimus. 127: 1 |
 reddidit. 120: 18 | 131: 18 |
 152: 11 | 260: 2 | 324: 22 | 325: 4 | 332: 10 |
 reddita. 273: 8 |
 redditam. 303: 1 | 311: 18 |
 redditos. 292: 2 |
 redditum. 181: 7 | 228: 9 |
 redditur. 324: 16 |
 redditus. 326: 25 |
 redduntur. 315: 7 |
 redeamus. 241: 6 |
 redeant. 121: 21 |
 redegerunt. 283: 7 |
 redemptis. 234: 5 |
 redeunt. 238: 7 |
 redeuntia. 168: 9 | 274: 5 |
 redeuntibus. 318: 11 |
 redieras. 247: 6 |
 rediisse. 129: 16 | 215: 22 |
 rediisti. 115: 24 |
 redire. 170: 6 | 292: 14 |
 redirent. 269: 4 |
 redimitam. 299: 2 | 323: 7 |
 redimunt. 311: 12 |
 redintegratio. 273: 4 |
 reditu. 196: 26 | 215: 19 |
 reditum. 123: 14 | 315: 8 |
 reditus cum labore contendunt. 223: 20 |
 redivivo. 274: 18 |
 redvivum. 240: 29 | fuso-rem. 287: 11 |
 reducat. 139: 12 |
 reduce. 325: 19 |
 reducet. 215: 18 |
 reductis. 266: 18 |
 reducto. 225: 17 |
 redundabant. 181: 5 |
 redundare. 273: 12 |
 redundaret. 323: 18 |
 redundarint. 261: 10 |
 redundasset. 229: 20 |
 redundat. 333: 7 |
 redundatura. 252: 23 |
 redundavit. 121: 8 |
 reduxisti. 298: 28 |
 reduxit. 199: 1 |
 refectio. 181: 6 |
 refelleret. 286: 17 |
 referam. 218: 1 | 257: 12 | 267: 10 | 314: 3 | 331: 4 | 342: 9 |
 referebant. 335: 6 |
 referenda. 303: 35 |
 referendam. 273: 21 |
 referentibus. 271: 21 |
 referes. 268: 20 |
 referre. 154: 3 | 243: 4 | 295: 3 | 314: 5 | in conditionis. 227: 19 |
 referret. 211: 13 |
 referretur. 345: 15 |
 referri. 276: 6 |
 refert. 320: 1 |
 refertur. 292: 23 |
 refertur. 326: 26 |
 referunt. 157: 13 | 230: 9 |
 referuntur. 157: 5 |
 reficerent. 264: 25 |
 reficiendis. 144: 6 |
 reflexa. 236: 15 |
 reflexit. 292: 19 |
 refuit. 214: 13 |
 reformare. 155: 8 |
 reformari. 143: 15 | 151: 19 |
 reformavit. 202: 18 |
 reformidat. 297: 13 |
 refortas. 289: 20 |
 refovendis. 213: 23 |
 refoventem. 205: 24 |
 refragata. 260: 15 |
 refregisses. 263: 8 |
 refrenandis. 261: 15 |
 refrenasti. 198: 11 |
 refugerunt. 260: 22 |
 refugit. 294: 18 |
 refugiendi. 243: 6 |
 refugisse. 234: 2 |
 refugit. 258: 20 |
 refugum mare. 120: 13 |
 refullerunt. 271: 29 |
 refundi. 302: 3 |
 refutarentur. 286: 17 |
 refutatur. 293: 23 |
 Regali. 209: 19 |
 regalem. 346: 18 |
 regali. 299: 2 | 329: 20 | 348: 13 |
 regem. 129: 22 | 158: 21 | 174: 2 |
 regem. 110: 6 | 138: 1, 3 | 213: 9 | 264: 25 | 267: 6 | 275: 2 |
 regendis. 276: 20 | 300: 16 |
 regenti. 235: 10 |
 regentium. 191: 1 |
 reges, *nom.* 118: 8, 22 | 139: 11 | 208: 9, 19 | 291: 23 |
 regi, *nam.* 118: 21 |
 regia. 111: 11 | 217: 9 | 320: 11 | 323: 1 |
 regiam. 119: 14 | 321: 21 | 327: 18 |
 regias. 211: 18 |
 regibus. 192: 10 | 209: 1 | 248: 6 | 262: 17 | 303: 2, 18 | 333: 14 |
 regii. 326: 25 |
 regis. 297: 1 |
 regina. 338: 11 |
 reginam. 274: 8 |
 regio. 171: 11 |
 regione. 187: 16 | 298: 14 |
 regionem. 118: 15 | 237: 22 |
 regiones. 269: 1 |
 regionibus. 113: 16 | 132:

VOCABULORUM.

11, 16 | 205: 7 |
 regionis. 225: 1 |
 regionum. 128: 10 | 131: 26 |
 159: 20 | 225: 10 | 259: 13 | 287: 14 |
 regis, *nom.* 156: 4 | 264: 23 | *verb.* 263: 1 | 270: 11 |
 regitis. 119: 12 | 126: 18 |
 regium. 320: 16 |
 regna. 116: 15 | 118: 21 | 216: 4 | 263: 23 | 287: 16 | 320: 22 | 329: 11 |
 regnandi. 292: 4 |
 regnare. 118: 11 |
 regnaret. 119: 3 |
 regnator. 301: 7 |
 regneris. 292: 5 |
 regni. 291: 25 |
 regno, *nom.* 344: 8 |
 regnum. 119: 11 | 7 | 326: 20 | 327: 5 |
 regum. 209: 12, 25 | 248: 5 | 262: 22 | 287: 16 | 299: 12 | 317: 1 | 337: 8 |
 rei, *subst.* 171: 8 | 269: 13 | 270: 14 | 271: 32, 33 | 333: 8 |
 rejectare. 332: 16 |
 rejectus in mania. 267: 26 |
 rejiciebatur. 296: 12 |
 rejiciendo. 321: 14 |
 reipia. 112: 21 | 259: 1 |
 reipublica. 113: 5, 15 | 120: 15 | 123: 4 | 135: 11 | 136: 3, 24 |
 relapsa. 319: 9 |
 relata. 274: 12 |
 relatione. 177: 2 |
 relationem tyrannici exitus. 347: 28 |
 relatura. 205: 16 |
 relaxaverit acies. 269: 24 |
 relegaras. 298: 27 |
 relevarent. 249: 13 |
 relevat. 143: 13 |
 relevaturus. 227: 20 |
 relicta. 169: 2 |
 relictas. 132: 19 |
 relictis. 115: 7 | 143: 2 | 247: 23 |
 relicto. 206: 14 |
 religio. 212: 9 | 248: 19 | 334: 15 |
 religione. 110: 4 | 111: 1 | 116: 3 | 125: 7 | 130: 7 | 202: 21 | 261: 27 |
 religionem. 157: 7 | 227: 2 | 232: 1 | 336: 26 |
 religionis. 335: 9 |
 religiosi. 126: 11 |
 religiosum. 243: 2 |
 relinquam. 142: 12 |
 relinquitur. 209: 9 | 229: 7 |
 relinquebat. 206: 18 |

relinquendis. 343: 18 |
 relinqueret. 243: 24 |
 relinquit. 326: 2 |
 relinquuntur. 136: 11 |
 reliqua. 227: 20 | 229: 12 | 341: 7 | 347: 4 |
 reliquam. 340: 15 |
 reliquarum. 272: 17 |
 reliquas. 222: 18 |
 reliquias. 215: 22 | 233: 9 |
 reliquerit. 111: 17 |
 reliquerunt. 222: 9 | 246: 4 | 349: 17 |
 reliqu, *nom. sing.* 333: 13 |
verb. 343: 3 |
 reliquias. 332: 18 |
 reliquiis. 205: 16 | 210: 8 | 237: 7 | 248: 9 |
 reliquis. 229: 2, 25 |
 reliquisses. 227: 6 | 337: 10 |
 reliquisset. 193: 5 |
 reliquistis. 132: 1 |
 reliquorum. 230: 6 | 331: 15 |
 reliquos. 348: 28 |
 reluctanti. 322: 4 |
 rem. 221: 12 | 235: 15 | 247: 20 |
 remedia. 225: 15 | 257: 26 | 265: 17 | de novo scelere quarebat. 286: 3 |
 remedii. 226: 21 |
 remediis. 223: 15 |
 remediorum. 227: 5 |
 remenso. 168: 9 |
 remigia. 179: 23 |
 remigiis. 214: 1 |
 reminiscitur. 204: 15 |
 remis. 289: 2 |
 miserat. 337: 16 |
 remisit. 154: 11 |
 remisisset. 214: 18 |
 remisisti. 226: 21 | 227: 26 | 228: 9 | 229: 12 | 295: 7 | 318: 16 |
 remissa. 228: 22 | 230: 3 | 266: 6 |
 remisit. 258: 27 |
 remissione. 228: 6 | 230: 6 | 321: 10 |
 remissior. 320: 26 |
 remissioribus. 274: 16 |
 remissis. 229: 2 |
 remissos. 291: 16 |
 remissurus. 227: 20 |
 remissus. 291: 10 |
 remittamus. 273: 19 |
 remittat. 227: 24 |
 Remo. 121: 16 |
 remorata. 214: 25 | 339: 9 |
 remoratur. 128: 21 |
 remoratus. 120: 12 |
 remota. 133: 17 | 329: 10 |

350: 16 |
 remoram. 291: 12 |
 remotiorem. 120: 14 |
 remotis. 284: 11 | 300: 11 | 301: 25 |
 remotorum. 321: 22 |
 removeamus. 132: 5 |
 removeres. 299: 29 |
 rempublicam. 112: 3, 22 | 118: 9 | 119: 11 | 129: 14 |
 remunerandam. 261: 21 |
 Remus. 223: 19 |
 renascentem. 165: 8 |
 renascentibus. 158: 11 |
 renascuntur. 158: 22 |
 renidens. 293: 8 |
 renidenrem. 273: 24 |
 renovandis. 158: 2 |
 renovasti. 208: 17 |
 renovastis. 198: 20 |
 renovata. 190: 20 |
 renovetur. 200: 7 |
 renunciatur. 323: 25 |
 reorum. 335: 2 | 345: 22 |
 reparabilia. 240: 29 |
 reparandam. 319: 17 |
 reparantur. 156: 18 |
 reparari. 144: 15 |
 reparata. 151: 20 |
 reparatum. 152: 9 |
 reparatur. 143: 12 | 217: 5 |
 repellit. 255: 2 |
 rependebant. 265: 5 |
 rependi. 324: 12 |
 repens. 272: 11 |
 repensandi. 295: 15 |
 repente. 120: 19 | 129: 1 | 131: 30 | 154: 8 |
 repentina. 116: 1 | 129: 18 | 325: 15 | 347: 2 |
 repentinam. 290: 2 |
 repentino. 149: 12 | 208: 8 |
 repentinorum. 326: 2 |
 repentinus. 203: 10 | 206: 11 |
 reperisse. 174: 9 | 178: 17 |
 reperisti. 266: 16 |
 reptas. 313: 5 |
 reptis. 158: 19 |
 repecto. 244: 12 | 266: 25 |
 reptos. 322: 25 |
 reptus. 178: 3 |
 reptas. 155: 7 |
 reptit. 199: 18 |
 reptita. 339: 2 |
 reptitum. 117: 11 |
 repto. 343: 3 |
 reptunt. 138: 5 |
 repleri. 332: 8 |
 replicando. 224: 11 |
 replicare. 312: 5 |

I N D E X

- reponantur. 261: 18 |
 reponatur. 290: 9 |
 reponitur. 332: 24 |
 reportatum. 245: 14 |
 repositens. 337: 25 |
 reposito honore. 318: 15 |
 repositum. 327: 19 |
 representans. 242: 13 |
 representem. 125: 8 |
 reprehendetur. 227: 11 |
 repressum. 114: 4 |
 repromittunt. 119: 16 |
 reptata. 313: 14 |
 republica. 115: 16 | 176: 2 |
 198: 23 | e republica gestis
 rebus. 264: 9 |
 repudiatum. 211: 14 |
 repugnantes. 240: 5 |
 repugnat. 297: 12 |
 repulissent. 214: 23 |
 repulsam. 295: 8 | 320: 16 |
 327: 16 |
 repulsos. 295: 30 |
 repulsus. 170: 10 |
 reputari. 330: 9 |
 reputatio. 336: 17 |
 reputatione tacita. 253: 2 |
 reputemus. 257: 21 |
 reputet. 208: 12 |
 requie. 213: 21 |
 requiescere. 198: 6 |
 requirebat. 168: 6 |
 requirunt. 144: 10 | 320: 25 |
 requisisti. 228: 2 |
 requisitos. 261: 21 |
 rerum. 113: 7 | 117: 9 | 127: 10 | 128: 19 | 131: 19 |
 132: 20 |
 res. 110: 8 | 112: 2, 11 |
 116: 3 | 132: 14 | 151: 6 |
 refancias. 325: 8 |
 refcribere. 199: 15 |
 refecari. 228: 1 |
 refecata. 258: 13 |
 refedisse. 215: 22 |
 referabo. 294: 15 |
 referata. 255: 11 |
 reservare. 177: 8 |
 reservasses. 263: 2 |
 reservasti. 215: 9 | 240: 29 |
 reservatur. 290: 24 |
 reservavi. 345: 5 |
 reservavit. 246: 12 |
 reservet. 254: 4 |
 reservetur. 169: 5 |
 reservo. 126: 5 |
 residens. 176: 6 |
 residerunt fluctus. 198: 12 |
 residens, nom. 144: 11 |
 residuus. 198: 14 |
 resistat gelu. 209: 7 |
 resistendi. 243: 6 | 265: 7, 21 |
 resistendo. 343: 11 |
 resistendum. 242: 1 |
 resistens. 237: 13 | 345: 15 |
 resistenti. 275: 17 |
 resistencia. 155: 20 |
 resistendum. 339: 8 |
 resistere. 197: 15 | 235: 20 |
 247: 14 |
 resisteres. 245: 9 |
 resisteret. 114: 22 |
 resolvatis. 123: 9 |
 resolutis. 209: 17 |
 respectandum. 229: 2 |
 respectans. 342: 17 |
 respectantes. 180: 5 |
 respectu. 152: 15 | 212: 21 |
 respectus, sing. 342: 8 |
 respexeris. 217: 23 |
 respexitis. 135: 13 |
 respexit. 293: 14 | 335: 12 |
 respicere. 149: 4 |
 respiciat. 136: 1 |
 respiciens. 177: 22 |
 respicientes. 172: 6 |
 respicit. 138: 2 | 150: 6 |
 respiciunt. 159: 3 |
 respirans. 342: 1 |
 respirare. 238: 8 |
 respirat. 170: 10 | 228: 22 |
 respondeat. 119: 11 |
 respondebat. 337: 20 |
 respondente. 303: 15 |
 responder. 223: 22 |
 respondiisse. 198: 8 |
 respondit. 198: 9 |
 responsa. 273: 22 |
 responsum. 226: 20 |
 respuant. 330: 7 |
 respublica. 168: 2 | 172: 19 |
 173: 5 | 180: 13 |
 respuebant. 296: 16 |
 respui. 202: 7 |
 respuissent. 261: 23 |
 respuisset. 267: 7 |
 restabat. 174: 4 | 181: 2 |
 restant. 180: 17 |
 restante. 237: 2 |
 restat. 198: 17 |
 restent. 136: 22 |
 restringenda. 329: 22 |
 restiterunt. 134: 9 |
 restituat. 286: 13 |
 restituendam. 112: 22 | 113: 16 |
 restituendis. 142: 13 |
 restituendo. 158: 1 | 178: 18 |
 restitues. 217: 2 |
 restituit. 205: 2 |
 restituta. 158: 17 | 167: 16 |
 179: 8 | 196: 26 | 217: 16 |
 232: 4 | 293: 13 | 303: 7 |
 restituta. 166: 2 | 178: 14 |
 restituti. 349: 5 |
 restitutio. 143: 8 |
 restitutione. 179: 17 | 197: 12 |
 restitutionem. 154: 4 | 156: 16 |
 restitutionis. 144: 5 |
 restitutor. 222: 11 |
 restitutorem. 350: 25 |
 restitutores. 111: 10 |
 restitutori. 219: 4 |
 restitutorum. 144: 4 |
 restitutus. 180: 28 | 303: 21 |
 restituunt. 159: 12 |
 restitue compereque vix-
 runt. 261: 15 |
 restringere. 236: 12 |
 resultanti. 271: 4 |
 relumant. 230: 8 |
 resurgentem manibus civita-
 tem. 217: 7 |
 resurgentia. 158: 7 |
 resurgunt. 158: 19 |
 retardata. 275: 6 |
 retenta. 268: 17 |
 retenturas. 156: 13 |
 reticere. 245: 25 |
 reticimus. 228: 3 |
 retinebit. 230: 12 |
 retineat. 131: 27 |
 retinet. 123: 4 | 259: 25 |
 retinetis. 119: 15 |
 retrahat. 150: 2 |
 retro. 224: 3 | 236: 14 |
 237: 22 | 310: 4 | 321: 10 | 322: 7 | 328: 4 | 336: 19 |
 retrosum. 225: 5 |
 reudit. 241: 4 |
 retulisses. 207: 1 |
 retulisti. 113: 5 | 117: 16 |
 retulit. 335: 11 |
 retundit. 255: 9 |
 revellenda. 257: 13 |
 revelli. 253: 7 |
 revera. 111: 8 | 136: 23 | 202: 6 | 210: 14 | 334: 17 |
 reverantur. 209: 4 |
 revereat. 211: 3 |
 reverenda. 317: 19 |
 reverendos. 342: 11 |
 reverentia. 126: 15 | 136: 20 |
 reversuram. 333: 9 |
 reversuri. 135: 14 |
 reversurus. 345: 20 |
 reversus. 350: 21 |
 revertentem. 275: 23 |
 reverteretur. 318: 4 |
 revertuntur. 126: 14 | 230: 6 |
 revexerint. 316: 1 |
 revexerunt.

VOCABULORUM.

revexerunt. 289: 11 |
 revexiffi. 244: 10 |
 revirefcit eloquentia. 159: 5 |
 revirefcit. 181: 2 |
 revifenda. 167: 15 |
 revifendos. 155: 10 |
 revifunt. 230: 9 |
 revifuntur. 159: 21 |
 revocare. 268: 24 |
 revocaret. 201: 4 | 205: 4 |
 revocari. 142: 11 | 156: 9 |
 revocantur. 118: 4 |
 revocaffe. 157: 16 |
 revocati. 232: 21 |
 revocatio. 255: 16 |
 revocavit. 117: 3 |
 revocet. 276: 2 |
 revolvit. 330: 7 |
 revomebat. 332: 19 |
 reus. 346: 8 |
 rex. 119: 6 | 166: 11 | 170: 16 |
 Rhætia. 173: 6 |
 Rhætia. 129: 18 | 167: 17 |
 Rhætica. 131: 4 |
 Rhæticas. 137: 6 |
 Rhætis. 117: 14 |
 Rheni. 112: 16 | 158: 17 |
 159: 22 | 166: 13 | 209: 6 | 247: 25 | diluvium 116: 12 |
 Rheno. 175: 22 | 213: 20 |
 221: 16 | 233: 14 | 235: 21 | 247: 1, 18 |
 Rhenum. 116: 9, 22 | 192: 9 | 195: 2 | 209: 10, 15 |
 220: 22 | 233: 8 | 247: 9 |
 Rhenus. 116: 20 | 130: 16 |
 205: 12 | 210: 2, 14 | 313: 19 | divortio fui amplexatur regionem. 171: 13 |
 Rhodani. 214: 8 |
 Rhodano. 214: 3 | 220: 22 |
 Rhodanum. 221: 15 |
 ridere. 331: 17 |
 rideretur. 244: 15 |
 rigens. 338: 14 |
 rigidi. 240: 15 |
 rigidum. 240: 13 |
 rigor. 207: 15 | 266: 20 |
 rigore. 132: 13 |
 rimabantur. 299: 7 |
 rimari. 251: 8 | 315: 4 |
 ripa. 175: 24 |
 ripa. 243: 23 | 269: 27 |
 ripam. 209: 17 | 288: 10 |
 339: 11 |
 ripas. 112: 15 | 170: 13 | 270: 23 |
 ripis. 210: 12 | 213: 26 | 339: 19 |
 rift. 329: 18 |
 ritu. 299: 4 |
 ritus. plur. 227: 9 |
 rivi. 217: 27 |
 rivis. 174: 7 |
 rivus. 287: 23 |
 robora. 144: 10 | 177: 11 |
 257: 3 |
 roborasti. 228: 8 |
 roboratur. 138: 25 |
 robore. 247: 18 | 328: 22 |
 roboris. 262: 25 |
 robur. 203: 17 | 266: 12 |
 339: 28 |
 robuste. 263: 3 |
 robustior. 270: 2 |
 robustus. 264: 16 |
 rogamus. 275: 21 |
 rogandi. 295: 6, 14 |
 rogare. 226: 18 | 276: 12 |
 rogaretis. 194: 6 |
 rogaffem. 295: 5 |
 rogat. 123: 10 |
 rogatus. 197: 12 | 206: 3 |
 rogiffaffe. 312: 10 |
 Roma. 121: 14 | 122: 12 |
 135: 1 | 166: 2 | 195: 11 |
 196: 23, 26 | 241: 7 |
 246: 2 | 253: 17 | 255: 22 | 256: 9 | 260: 4, 8 |
 262: 2 | 268: 19 | 270: 14 | 271: 13 | 274: 7, 24 |
 276: 26 | 293: 24 | 349: 7 |
 Roman. 111: 6, 13 | 157: 11 | 176: 2 | 242: 13 |
 244: 6 | 249: 10 | 350: 9 |
 Romam. 253: 14 | 350: 23 |
 Romana. 159: 3, 5 | 174: 12 |
 175: 2 | 177: 11 |
 Romanæ. 116: 10 | 117: 1 |
 158: 13 | 176: 4 |
 Romanam. 209: 1 | 276: 15 | 292: 19 | 327: 3 |
 Romanarum. 222: 12 |
 Romanas. 204: 25 | 222: 18 | 286: 19 |
 Romani. 111: 9, 11 | 116: 8 | 137: 10 | 138: 12 | 139: 11 |
 Romanis. 137: 18 | 174: 16 |
 191: 10 |
 Romano. 113: 8 | 130: 10 |
 136: 5 | 173: 3 |
 Romanorum. 174: 9 | 329: 1 |
 Romanum. 112: 4 | 116: 22 |
 117: 15 | 169: 16 | 180: 14 |
 Romanus. 136: 12 | 173: 10 |
 177: 26 |
 Romuli. 244: 5 |
 Romulo. 121: 16 |
 Romulos. 326: 20 |
 Romulum. 244: 5 |
 rofa. 291: 2 | 325: 26 |
 Roſtra. 179: 11, 13 | 246: 6 |
 302: 18 |
 Roſtris. 350: 11 |
 roſat. 318: 9 |
 rubiginem. 317: 18 |
 rubor. 204: 10 |
 rubore. 150: 4 | 347: 24 |
 ruboris. 287: 3 |
 rude. 297: 11 |
 rudem. 310: 12 |
 rudes. 300: 5 |
 rudimenta. 316: 25 | vocis. 165: 2 |
 rudis. 174: 15 |
 ruere. 214: 4 | 266: 23 |
 336: 6 |
 ruertur. 292: 1 |
 Ruffis. 158: 2 |
 ruina. 158: 12 | Corporum. 169: 4 |
 ruina. 289: 19 |
 ruinarum. 144: 3 |
 ruinas. 289: 13 |
 rumpit. 254: 7 |
 rumpunt. 136: 28 |
 ruperat. 247: 17 |
 rupibus. 224: 4 |
 rura. 317: 23 |
 rure. 317: 15 |
 Ruricius. 267: 18, 26 |
 ruris. 165: 12 |
 ruriſum. 137: 21 | 198: 2 |
 ruſſus. 115: 24 | 126: 1, 5 |
 138: 19 |
 ruſticabantur. 317: 22 |
 ruſticane. 133: 6 |
 ruſticanorum. 223: 23 |
 ruſticus. 114: 6 |
 rutilans. 274: 21 |
 rutilantia prolixocrine. 177: 29 |
 ruunt. 137: 17 | 195: 16 |

S.

Saccis. 138: 2 |
 ſacerdos. 334: 16 |
 ſacerdotes. 111: 13 | 342: 11 |
 ſacerſimo. 335: 12 |
 ſacta. 231: 2 | 293: 14 | 296: 10 | 325: 4 | 335: 5 |
 ſactæ, ſing. 110: 4 | 153: 10, 14 | 154: 24 |
 ſacramentum. 242: 7 | 248: 19 |
 ſacratii. 212: 9 |
 ſacratius. 134: 10 |
 ſacrarium. 149: 11 |
 ſactas. 133: 9 | 160: 8 | 216: 12 | 327: 7 |
 ſacratiora. 208: 3 |
 ſacratiffime imperator. 110: 1 | 111: 8 | 125: 1, 8 |
 126: 2 | 13 | 128: 6 |
 125: 9 | 130: 1 | 138: 22 |

I N D E X

sacratissimi, *plur.* 131: 20 |
 135: 16 | 189: 2 | 198: 16 |
 sacri, *sing.* 110: 9 | 293: 15 |
plur. 117: 12 |
 sacrificiis. 116: 2 |
 sacrificos. 326: 19 |
 sacrilega, *sing.* 170: 18 |
 sacrilegæ. 339: 23 |
 sacrilegii. 232: 1 |
 factis, *adj.* 128: 5 | 154: 4 |
 18 | 156: 12 | 243: 13 |
 sacrorum, *adj.* 150: 4 | 245: 16 |
 sacros. 134: 6 |
 sacrosancta, *sing.* 152: 14 |
 sacrosancti, *sing.* 125: 4 |
 sacrosanctum. 346: 18 |
 sacrum, *adj.* 192: 4 | 193: 10 | 203: 26 | 243: 1 | 245: 10 |
 sepe. 118: 15 | 128: 17 |
 129: 19 | 131: 15 | 180: 14 | 181: 10 | 202: 1 |
 225: 8 | 259: 3 | 267: 23 | 273: 18 | 284: 5 |
 sapius. 135: 13 | 195: 4 | 214: 20 | 226: 9 | 228: 2 | 291: 7 | 292: 6 |
 seviatis. 292: 8 |
 sevientes. 210: 5 |
 sevisima, *sing.* 132: 11 |
 sevisimo. 129: 15 | 268: 5 |
 sevisimorum. 262: 22 |
 sevitia. 271: 22 |
 sevitie. 270: 27 |
 sevitiam. 300: 23 | 330: 23 |
 sevitum. 334: 12 |
 sagacior. 259: 6 |
 sagittarum. 340: 13 |
 sagittis. 138: 8 |
 Saguntus. 221: 3 |
 salarium accipere. 153: 11 |
 adoratum. 154: 2 | te in
 sexcentis millibus num-
 mum ex Reipublicæ vi-
 ribus consequi volumus.
 155: 11 |
 saltem. 115: 3 | 261: 18 | 338: 8 |
 saltibus. 302: 8 |
 saltus, *plur.* 230: 5 | 332: 11 |
 salubrem. 269: 4 |
 salubritate. 136: 23 |
 salvo, *nom.* 1555: 6 | 156: 12 |
 salus. 233: 14 |
 Salustianos. 241: 15 |
 salutandi. 293: 31 |
 salutare, *nom.* 284: 18 |
 salutarem, *nom.* 113: 16 |
 salutares, *nom.* 136: 26 |
 226: 25 | 347: 11 |
 salutari, *nom.* 168: 16 |

salutaria. 240: 16
 salutaris, *nom.* 252: 9, 303: 4 |
 salutationis. 302: 16 |
 saluator. 297: 9 |
 saluatoribus. 301: 22 |
 salute. 113: 13 | 156: 18 | 220: 4 | 297: 13 |
 salutem, *nom.* 111: 11 |
 114: 15 | 136: 24 |
 178: 12 | 190: 11 | 195: 1 | 196: 5 | 206: 9 | 228: 8 | 236: 24 | 238: 17 |
 240: 11 | 245: 22 | 301: 13 |
 saluti. 168: 13 |
 salutifer. 216: 6 |
 salutis. 191: 14 | 198: 12 |
 225: 16 | 267: 29 |
 saluum. 155: 29 |
 sananda, *sing.* 228: 12 |
 sanant. 223: 8 |
 sanantur. 228: 14 |
 sanare. 268: 2 |
 sanaret. 258: 1 |
 sanavit. 273: 4 *bis* |
 sancimus. 252: 10 |
 sancta, *sing.* 288: 9 | 301: 26 |
 303: 28 |
 sanctæ. 197: 15 |
 sanctam. 285: 8 |
 sancte, *nom.* 137: 7 | 244: 4 | *adv.* 119: 18 |
 sancti, *sing.* 286: 5 | 287: 3 | *plur.* 126: 11 |
 sanctiora. 221: 22 |
 sanctiores. 130: 4 |
 sanctissimas. 257: 15 |
 sanctissime, *nom.* 295: 7 |
 303: 8, 15 |
 sanctissimus. 291: 14 |
 sanctitatis. 139: 5 | 261: 12 |
 sanctos. 327: 9 |
 sanctum. 110: 6 |
 sane. 152: 1 | 168: 4 | 174: 5 | 257: 14 | 271: 16 |
 283: 10 |
 sanguine. 237: 16 | 239: 11 |
 330: 23 | 339: 5, 15 |
 sanguinei. 270: 27 |
 sanguinem. 120: 10 | 131: 14 |
 137: 17 | 246: 7 | 334: 12 | 346: 20 | in sangui-
 nem calumniabantur. 335: 1 |
 sanguineus. 314: 1 |
 sanguini. 240: 26 |
 sanguinis. 235: 5 | 236: 24 |
 320: 16 | 321: 1 |
 sanitate. 312: 9 |
 sapientem. 212: 23 |
 sapienter. 113: 15 | 193: 1 |
 sapienti. 150: 7 |
 sapientia, *subst.* 139: 2 | 314: 20 | 322 | 24 |

sapientie. 212: 19 |
 sapientiam. 152: 23 | 156: 7 |
 sapientibus. 211: 5 | 256: 3 |
 sapientis. 220: 15 | 242: 18 |
 sapientium. 314: 24 |
 sapore. 322: 2 |
 saporis tristitia. 216: 17 |
 Saracenis. 328: 20 |
 Saracenum. 129: 20 |
 sarcina. 228: 18 |
 Sardorum graminum succo. 335: 17 |
 Sarmatia. 173: 11 |
 Sarmatie. 129: 19 |
 Sarmatica. 131: 4 | 314: 14 |
 Sarmaticæ expeditiones. 169: 1 |
 Sarmaticas expeditiones. 137: 6 |
 Sarmaticis. 318: 12 |
 Sarmaticus. 314: 11 |
 sar. 168: 19 |
 saragente. 301: 24 |
 satelles. 175: 13 |
 satellites. 334: 17 |
 satellitibus. 234: 10 | 340: 1 |
 satellitum. 237: 20 | 334: 4 |
 satiarunt. 246: 3 |
 satiavimus. 330: 24 |
 satietas. 331: 21 |
 satis, *adv.* 134: 20 |
 149: 16 | 153: 4 | 202: 3 | 228: 2, 6 | 264: 10 | 270: 27 | 271: 27 | 272: 6 | 273: 5 | 289: 20 | 291: 9 |
 satisfacere. 252: 24 |
 satisfaceres. 240: 26 |
 satisfecit. 326: 14 |
 satisfieri. 310: 10 |
 fator. 249: 15 |
 per saturam confundenda. 227: 25 |
 Sturno. 158: 21 |
 Saxe conflictus. 339: 7 |
 faucia, *sing.* 260: 8 |
 faucandi. 266: 25 |
 fauciasse. 286: 26 |
 fauciato. 273: 1 |
 faucii, *plur.* 341: 2 |
 faxa. 120: 16 | 126: 21 |
 155: 19 | 224: 15 | 238: 21 |
 faxis. 126: 21 | 142: 22 |
 170: 3 | 237: 20 |
 Saxo. 314: 2 |
 saxo. 291: 26 |
 Saxonicus. 314: 11 |

VOCABULORUM.

- Scævola*. 294: 5 |
Scævolas. 296: 13 |
scalar. 236: 1 |
scalarum. 214: 29 |
scalas. 239: 5 |
Scaldis interfuit obliquis
 meatibus. 171: 12 |
scalis. 214: 28 |
scandendis montibus fatiga-
 tus. 343: 19 |
scandere. 214: 32 |
scatent. 275: 7 |
scatere. 290: 3 |
scaturigines. 216: 13 |
scelera. 192: 11 | 211: 6 |
 329: 13 |
scelerata. 347: 14 |
scelere. 286: 3 | 320: 15 | 332:
 11 |
sceleris. 179: 17 |
sceleribus. 333: 23 | 346: 7 |
sceleris. 175: 9 | 178: 15 |
 257: 4 | 329: 18 | 335:
 15 |
scelerum. 232: 24 | 243: 8 |
 336: 27 |
scelerosos. 256: 8 |
scelus. 271: 17 |
scenis. 324: 1 |
scetra. 320: 15 |
scetro. 316: 14 |
scholæ, plur. 143: 10 |
scholarum. 155: 17 |
sciam. 303: 10 |
scias. 194: 25 | 324: 20 |
sciat. 227: 23 |
sciebat. 301: 16 |
sciens. 143: 1 | 197: 18 |
scientia. 193: 19 | 223: 7 |
 296: 13 | 300: 14 | 312:
 8 |
scientiam. 160: 10 |
scietur. 294: 28 |
scilicet. 112: 14 | 113: 19 |
 136: 13 | 166: 11 | 212:
 10, 14 | 215: 17 | 227:
 12 | 235: 12 | 237: 17 | 247:
 7 | 258: 15 | 287: 2 | 300:
 6 |
scimus. 136: 24 | 341:
 23 | 344: 17 | 348:
 16 |
scio. 143: 1 | 190: 6 |
 285: 1 | 313: 4 | 326:
 11 |
Scipio. 199: 4 |
Scipione. 117: 2, 12 |
scipione. 115: 23 |
Scipiones. 315: 21 |
Scipionis. 242: 12 |
scire. 118: 14 | 249: 16 | 289:
 20 | 314: 17 |
scirent. 214: 10 |
scires. 225: 10 | 234: 11 |
 257: 23 |
sciscitati. 314: 25 |
sciscitatur. 302: 17 |
scissus. 350: 15 |
scit. 212: 5 | 293: 16 | 300:
 26 | 303: 14 |
sciunt. 129: 8 | 202: 16 |
 209: 10 |
scopulis. 269: 5 |
scopulosum. 330: 6 |
Scotum. 314: 3 |
scribat. 325: 7 |
scribendas. 288: 23 |
scribitur. 313: 6 |
scribiis. 314: 10 |
scripsit. 174: 9 |
scriptor. 338: 3 |
scriptorum, *subst. neutr.* 261:
 27 |
scriptos. 322: 6 |
scriptum, *adj.* 202: 1 |
scrobibus. 224: 11 |
scrupulosius, *adv.* 264: 3 |
scrutator. 333: 17 |
scuro. 221: 13 |
scutum. 249: 12, 14 |
Scythica. 337: 15 |
Scythis. 328: 21 |
se, *sing.* 119: 6 | 131: 24 |
 135: 3 | *plur.* 133: 17 |
 134: 13 | 136: 11 | 137: 4 |
 150: 12 |
sele. 171: 21 | 334: 4 |
secat. 137: 15 |
secesseritis. 136: 10 |
secessus, *plur.* 317: 11 |
secreta, *sing.* 162: 7 | *plur.*
 142: 20 |
secreto, *adv.* 331: 10 |
secreturn, *subst.* 233: 6 |
 295: 3 | 315: 5 | 327: 19 |
 328: 1 | 329: 13 |
sectam. 142: 18 | 158: 28 |
 320: 21 |
sectatores. 150: 11 | 217:
 27 |
sectore. 331: 8 |
sectorem. 333: 22 |
secula. 112: 16 | 130: 8 | 135:
 20 | 158: 21 | 167: 13 | 249:
 21 |
seculi. 129: 15 | 138: 15 | 158:
 7 |
seculis. 112: 4 | 122: 9 |
 180: 10 | 190: 24 |
 268: 3 | 302: 26 | 303:
 13 |
seculo. 314: 8 | 320: 19 |
seculorum. 110: 8 | 251: 2 |
 261: 11 | 348: 10 |
seculum. 326: 25 |
secum. 243: 7 | 258: 15 | 336:
 25 *res*, 26 |
secunda, *sing.* 276: 15 |
 348: 4 |
secundæ opinionis, *bonæ exi-*
stimationis. 158: 5 | *res*. 301:
 3 |
secundi, *plur.* 272: 7 |
secundis. 209: 20 | 242: 19 |
 301: 9 |
secundum, *nom.* 153: 9 |
 176: 4 | 294: 20 | 298:
 6 | 335: 15 | *adv.* *secun-*
dum illos fuit prima con-
 gressio. 264: 24 |
secundus a puppi flatus im-
 pelleret. 113: 15 |
secura, *sing.* 179: 10 | 268: 17 |
 330: 24 |
securæ, *plur.* 276: 22 |
securarum. 224: 4 |
securas. 342: 15 |
securæ, *adv.* 212: 14 | 226:
 2 |
securi, *plur.* 209: 15 | 255: 12 |
 261: 27 |
securior. 259: 6 |
securis. 299: 3 |
securitas. 167: 15 | 179: 8 |
 237: 4 | 241: 3 | 345:
 23 |
securitate. 116: 13 | 123: 8 |
 206: 16 | 229: 1 | 239: 18 |
 321: 3 |
securitatem. 233: 12 | 266: 6 |
 311: 18 | 331: 9 | 348: 10,
 18 |
securius, *adv.* 252: 20 |
securio, *abl.* 136: 7 |
securus. 229: 11 | 247: 24 |
securum. 228: 23 | 241: 18 |
 326: 3 |
securus. 197: 11 | 263: 20 |
 270: 16 | 319: 7 | 328:
 17 | 337: 9 | 347: 28 |
secus. 254: 26 |
secuta. 155: 19 | 166: 9 |
 178: 1 | 343: 13 |
securi, *plur.* 270: 20 |
securus. 120: 13 | 317:
 1 |
secururi, *plur.* 121: 12 |
securus. 117: 7 | 134: 8 |
 151: 1 | 293: 15 |
sed. 110: 8 | 111: 19, 20 |
 112: 2, 5, 16, 17, 19 |
 113: 4, 16 | 114: 11,
 20 | 115: 3 | 117: 6 |
 118: 3, 8, 13, 16 | 119:
 22 | 120: 18 | 121: 3 | 122:
 11 |
sedandos. 197: 1 |
sedatæ. 301: 11 |
sede, *nom.* 112: 9 | 157: 6 |
 159: 10 | 194: 7 | 202:
 12 |
sedem. 110: 5 | 144: 14 |
 f ij

I N D E X

151: 19 | 179: 17 | 216: 16 |
 217: 9 |
 sedenim. 158: 23 | 174: 11 |
 221: 16 | 226: 11 | 227: 15 |
 227: 15 |
 sedenimvero. 246: 6 |
 sedens. 136: 14 | 197: 8 |
 sedent. 134: 17 |
 sederas. 211: 19 |
 sedere. 172: 5 |
 sedes, plur. 135: 6 | 142: 8 | 152: 14 | 216: 13 |
 sedibus. 117: 5 | 154: 27 |
 205: 6 | 242: 5 | 299: 16 |
 sedile. 302: 28 |
 sedilibus. 266: 24 |
 sedit. 331: 2 |
 seditionem. 295: 25 |
 sedulo, adv. 261: 22 |
 seges. 137: 1 |
 segetem. 258: 17 |
 segetes. 158: 19 | 290: 12 |
 segetibus. 257: 17 |
 segetum. 167: 8 | 207: 16 |
 segnior gerere, quam jubere. 270: 10 |
 segnis. 213: 25 | 254: 16 |
 segnitia. 223: 18 |
 Segusensium civitatem. 263: 6 | 265: 6 | vastitas. 20: 6 |
 sella. 297: 24 |
 sella, plur. 113: 1 |
 semel. 153: 8 | 190: 6 | 209: 20 | 258: 24 |
 semet. 137: 7 | 233: 4 | 241: 17 | 291: 9 |
 semina, nom. 288: 22 |
 seminarium juvenutis. 191: 9 | bonorum civilium. 258: 17 |
 semineces. 266: 23 |
 seminudis. 174: 16 |
 semiplena. 225: 7 |
 semitura, plur. 290: 8 |
 semita. 221: 15 |
 semivivum. 345: 14 |
 semper. 123: 2 | 126: 18 | 128: 6, 13 | 129: 4 | 141: 1 | 142: 23 |
 sempiterna, sing. 133: 5 | 191: 3 |
 sempiternam. 139: 8 | 199: 3 | 245: 23 |
 sempiternas. 130: 12 |
 sempiternis. 303: 31 |
 sempiterno. 127: 4 |
 sempiternum. 190: 6 | 210: 25 |
 senatorem. 349: 14 |
 senatoris. 285: 12 |
 senatorium officium. 302:

17 |
 senatu. 122: 3 | 245: 26 | 349: 9 |
 senatui. 245: 22 | 299: 21 |
 senatum. 221: 12 | 246: 10 |
 senatum honorum intra unam domum contractum. 334: 3 |
 senatus. 135: 4 | 235: 3 | 245: 3 | 14: 249: 11 | 271: 5 | 274: 9 | 310: 9 | 350: 12 |
 senatus-consulta. 302: 19 |
 senatus-consultis. 220: 20 |
 senec. 157: 14 |
 senectutem. 196: 7 | 216: 3 |
 senectuti. 331: 24 |
 senes. 287: 20 | 331: 8 | 342: 14 |
 senesceret incendium, *ruinose* *velut*. 265: 12 |
 senex. 199: 6 |
 senibus. 134: 14 |
 senio. 242: 26 |
 senior. 191: 18 | 319: 15 |
 seniore. 214: 19 |
 seniore. 131: 18 |
 seniores. 131: 23 | 206: 20 |
 seniori. 108: 22 |
 senioris. 199: 9 |
 seniorum. 316: 6 |
 senia principum. 150: 4 |
 senferant. 343: 24 |
 senferat. 234: 3 |
 senferis. 263: 20 |
 senferit. 175: 27 | 261: 9 |
 senferunt. 269: 2 |
 senfi. 165: 6 |
 senfibas. 223: 7 | 330: 12 |
 senfium. 254: 6 | 327: 23 |
 senfimus. 121: 4 | 167: 2 | 261: 28 |
 senfisse. 179: 18 | 290: 17 |
 senfisti. 274: 7 |
 senfist. 346: 7 |
 senfu. 155: 30 | 287: 22 |
 senfum. 229: 8 |
 senfus. 126: 8 | 135: 11 | 190: 17 | 215: 5 | 325: 15 | 330: 18 |
 senfuum. 204: 11 |
 sententia. 206: 4 | 7 | 260: 16 | 295: 19 | 304: 2 |
 sententiam. 206: 3 | 327: 2 |
 sententis. 245: 21 |
 sentiant. 224: 10 |
 sentias. 193: 2 |

sentiat. 151: 12 |
 sentibus. 224: 11 |
 sentiebat. 290: 30 |
 sentiens. 242: 10 | 243: 7 | 254: 3 |
 sentimus. 190: 16 | 252: 16 |
 sentio. 125: 3 | 142: 15 | 154: 6 | 157: 2 | 191: 18 | 251: 5 | 310: 2 | 322: 16 |
 sentire. 171: 17 | 179: 24 |
 sentirent. 239: 23 |
 sentitis. 233: 5 |
 sentitret. 126: 22 |
 sentit. 155: 26 | 197: 21 | 202: 2 | 268: 13 |
 sentiunt. 132: 8 | 136: 11 |
 senuerunt vincere vetustate. 224: 9 |
 separaretur. 290: 27 |
 separatas. 328: 15 |
 separate. 227: 25 |
 separatum. 193: 18 |
 separaveram. 138: 19 |
 separavit. 296: 8 |
 septit. 204: 19 |
 septa, *subst.* 259: 9 |
 septem. 222: 8 | 227: 26 | 228: 7, 16 |
 septena. 350: 7 |
 septenarium. 243: 1 |
 septentrionali. 168: 16 |
 septentrioni. 121: 2 |
 septentrionis. 137: 14 |
 septuaginta. 197: 6 |
 sepultura. 339: 24 |
 sequaces. 322: 17 |
 Sequana. 176: 12 |
 sequantur. 291: 12 |
 sequatur. 155: 25 |
 sequebantur. 132: 17 | 341: 8 |
 sequebatur. 116: 5 | 207: 8 | 234: 21 | 271: 20 | 331: 21 | 337: 18 | 342: 20 |
 sequeremur. 126: 22 |
 sequerentur. 149: 13 | 238: 21 |
 sequeretur. 214: 6 | 264: 3 |
 sequeris, *pres.* 192: 15 |
 sequi. 115: 2 | 191: 19 | 245: 6 | 10 | 254: 25 | 342: 7 |
 sequimur. 176: 21 |
 sequitur. 194: 24 | 222: 20 | 247: 25 | 343: 6 |
 sequuntur. 213: 15 |
 sera. 310: 14 |
 serena tempestas. 116: 12 |
 pientia per orbem se-

VOCABULORUM.

rena refundi. 302: 12 |
 serenata luce ver ætæratum at-
 que venerabile. 167: 29 |
 serendi. 288: 22 |
 serenitas. 113: 8 |
 serenitate. 120: 20 |
 serenos. 331: 16 |
 serenitibus. 317: 22 |
 serenum. 255: 9 | 315: 7 |
 7 | renidens imperator.
 293: 8 |
 serenus. 167: 2 |
 seria, plur. 135: 8 |
 serico. 329: 5 |
 sericos. 248: 16 |
 seriem. 190: 23 | 252: 13 |
 seriis imperatoribus. 291: 17 |
 serios vultus. 194: 2 |
 seritur. 224: 2 |
 sermo. 204: 10 | 277: 16 |
 339: 12 |
 sermocinatio. 261: 2 |
 sermone. 135: 8 | 180: 4 |
 190: 2 | 343: 22 |
 sermonem. 166: 9 | 202: 10 |
 232: 15 |
 sermoni. 349: 5 |
 sermonis. 125: 5 | 165: 11 |
 198: 19 | 201: 4 | 271: 1 |
 310: 12 | 311: 21 |
 sero, nom. 142: 6 | 372: 19 |
 19 | adv. 174: 2 | 319: 17 |
 serpentibus. 207: 17 |
 sertis. 342: 12 |
 servabat. 330: 1 |
 servanda. 240: 28 |
 servant. 240: 20 |
 servantem. 214: 35 |
 servantēs. 155: 29 |
 servantes. 240: 4 |
 servaret. 268: 7 | 345: 17 |
 servari. 262: 3 |
 servarunt. 272: 9 |
 servat. 127: 5, 11 |
 servata. 211: 19 | 232: 3 | 253: 17 |
 347: 1 |
 servata, sing. 335: 17 |
 servati. 239: 26 |
 servatura. 256: 20 |
 servaveras. 239: 21 |
 servavit. 268: 22 |
 servant. 113: 10 | 266: 13 |
 serves. 249: 21 |
 servetur. 269: 25 |
 serviat. 169: 2 | 328: 24 |
 serviat. 292: 6 |
 serviebant. 297: 1 |
 serviebat. 285: 17 |
 serviendi. 296: 20 |

serviendo. 172: 2 |
 servientes. 207: 3 |
 servile. 300: 26 |
 servitium. 336: 16 |
 Servios. 296: 13 |
 servire. 172: 15 | 248: 18 |
 303: 12 |
 serviret. 119: 5 |
 servis, nom. 345: 25 |
 servit. 210: 19 | 212: 27 |
 servitio. 344: 8 |
 servitium. 179: 26 | 235: 15 |
 271: 16 | 328: 19 |
 servitus. 217: 23 |
 servitute. 179: 8 | 192: 12 |
 326: 18 |
 servitutem. 205: 3 | 342: 15 |
 servituti. 210: 4 | 297: 9 |
 serviunt. 210: 28 | 240: 20 |
 servo, verb. 198: 10 |
 servos. 336: 10 |
 servus. 301: 24 |
 servum. 347: 9 |
 festertia. 153: 14 |
 festertium. 322: 8 |
 seu. 117: 7 | 170: 11 |
 severam. 287: 5 |
 severe, adv. 291: 9 |
 severi. 316: 14 | 344: 2 |
 severissimo. 294: 5 |
 severitatis. 208: 12-23 |
 severius, nom. 347: 15 |
 Severus. 233: 22 |
 sexaginta. 234: 4 |
 sexcena. 156: 10 |
 sexcenis. 153: 11 | 155: 12 |
 sexennii. 245: 8 |
 sexennio. 246: 4 | 273: 3 |
 sexu. 296: 7 |
 sexum. 334: 12 |
 sexus. 288: 11 |
 si. 111: 13 | 112: 2 | 117: 5 |
 119: 7, 15 | 120: 15 | 122: 2 | 123: 5 | 135: 22 | 136: 18 |
 154: 18 |
 sibi. 112: 17 | 118: 15 | 120: 14 | 122: 4 | 130: 12 |
 19 | 152: 18 | 155: 28 | 158: 5 | 159: 22 | 172: 9 | 177: 12 |
 sibimet. 343: 21 |
 sic. 111: 7 | 116: 9 | 117: 1 | 118: 6 | 120: 6 |
 121: 12 | 129: 3 | 131: 23 |
 Sicilia. 221: 5 |
 Siciliensi. 259: 11 |
 sicubi. 198: 12 |
 sicut. 110: 8 | 122: 5 | 148: 11 | 174: 5 | 180: 26 |

191: 19 | 193: 18 | 217: 5 | 226: 26 | 228: 13 |
 sicuti. 167: 11 | 177: 30 | 180: 25 |
 fidentes, nihil legi debet fiden-
 tes. 195: 6 |
 sidera. 168: 11 | 249: 4 |
 bona & amica. 139: 7 |
 sideris. 288: 1 |
 sideribus. 121: 3 | 217: 10 |
 288: 21 |
 sideris. 299: 5 |
 siderum. 132: 14 | 207: 21 |
 298: 12 | decreta talem
 formarint. 211: 9 |
 sidus. 284: 18 |
 sigillatim. 263: 13 | 269: 7 |
 273: 12 |
 signa. 112: 12 | 149: 13 |
 151: 4 | 176: 15 | 177: 19 | 180: 3 | 195: 3 |
 226: 7 | 260: 7 | 263: 19 |
 298: 15 | 337: 18 | 340: 8 |
 signante natura. 204: 7 |
 signaret. 243: 1 |
 signarunt. 206: 20 |
 signavit. 191: 27 |
 signifer nefariæ factionis.
 177: 14 |
 significata. 221: 2 |
 significatas. 155: 24 |
 significaturus. 271: 28 |
 significo. 264: 18 |
 signis. 174: 16 | 259: 3 |
 318: 17 | 322: 6 |
 signo, nom. 171: 3 |
 signorum. 264: 26 | 299: 6 |
 signum. 176: 14 | 273: 18 |
 214: 35 | 225: 16 | 249: 11 |
 264: 26 |
 fileam. 322: 18 |
 fileantur. 257: 14 |
 fileat. 198: 15 |
 filentia late conciliata. 327: 21 |
 filenti. 229: 14 | 295: 1 | 311: 12 |
 filentio. 232: 20 | 8 |
 filentium. 165: 1 | 311: 9 |
 filere. 129: 24 | 284: 19 |
 filuisse. 311: 17 |
 fim. 303: 21 |
 simile. 114: 2 | 158: 10 | 198: 3 | 240: 29 | 258: 21 | 348: 8 |
 similem. 219: 6 |
 similes. 212: 23 | 254: 15 |
 171: 35 | 16 |
 simili. 177: 15 | 191: 29 | 210: 23 |
 familia. 128: 6 |
 f i j

I N D E X

similis 200:3, 4 | 258: 21 |
 275: 25 |
similitudine. *ITS*: 5 |
similitudinem. 123: 5 | 135: 5 | 168: 6 | 254: 5 |
similitudo. *III*: 5 | 118: 12 | 131: 17 | 193: 21 | 204: 7 | 247: 9 |
simplex. 212: 27 | 260: 20 |
simplici. 221: 7 | 255: 13 | 319: 6 | 342: 2 |
simplicis. 134: 7 | 276: 21 |
simpliciter. 117: 16 | 304: 2 |
simul. 120: 17 | 121: 22 *bis* | 122: 1 | 134: 12 | 192: 10 | 194: 8 | 208: 20 | 213: 9 | 216: 3, 16 | 218: 6 | 245: 4 | 254: 20 | 264: 3 | 269: 7 | 270: 11 |
simulacra. 226: 8 |
simulacris. 130: 3 |
simulacrum. 249: 13 | 254: 9 |
simulanda. 294: 2 |
simularis, *nom*. 300: 22 |
simulato. 247: 22 |
sincera. 212: 27 | 262: 8 |
sinceritas *haustu & odore*. 216: 17 |
sine. 118: 7 | 122: 4 | 134: 16 | 141: 16 | 150: 5 | 153: 10 | 154: 25 | 168: 12 | 196: 18 | 207: 17 | *bis* | 209: 21 | 213: 21 |
sine dilatione. 169: 9 |
sine nomine corpus. 348: 16 |
sinceret. 286: 21 |
singula. 160: 1 | 180: 5 | 313: 6 |
singulae. 216: 1 | 314: 7 |
singulare. 223: 23 |
singularem. 159: 9 | 172: 18 | 214: 34 |
singulari. 143: 20 | 203: 20 |
singularis. 119: 14 |
singuli. 293: 31 |
singulis. 173: 8 | 180: 23 | 229: 14 | 234: 25 | 349: 14 |
singulorum. 156: 17 | 191: 6 | 224: 6 | 270: 22 | 274: 7 |
singulos. 312: 10 |
sinitra. 310: 13 |
sinitr. 219: 8 |
sint. 118: 22 | 121: 12 | 129: 24 | 158: 24 | 166: 2 | 169: 1 | 189: 1 | 194:

18 | 224: 15 | 225: 8 | 232: 4 | 245: 26 | 247: 16 | 253: 16 |
sinu. 127: 14 | 276: 14 | 287: 17 | 336: 21 | 343: 17 | 350: 1 |
sinum. 170: 2 | 210: 24 | 225: 17 |
sinunt. 284: 19 |
sinus, *sing*. 214: 14 | *plur*. 137: 17 | 159: 17 | 178: 21 | 248: 16 |
siquando. 217: 23 | 248: 17 | 275: 24 | 327: 21 |
siquidem. 126: 1, 15 | 127: 7 | 131: 31 | 135: 4 | 143: 6 | 154: 9 | 155: 31 | 159: 13 | 160: 9 | 167: 4 | 169: 13 | 176: 11 | 177: 1 | 178: 24 | 180: 1 |
sis. 112: 8 | 216: 5 | 227: 12 | 230: 13 | 250: 1 | 284: 15 |
Siscia. 339: 6 |
sistra. 338: 16 |
sit. *III*: 10 | 112: 5 | 113: 8 | 114: 4 | 118: 7 | 121: 19 | 123: 13 | 128: 8 |
siti. 290: 3 |
sitientes. 226: 26 |
sitientia. 159: 22 |
sitim. 331: 22 |
sitis, *verb*. 120: 8 | 131: 21 | 136: 16 | 348: 2 |
situ. 235: 19 |
situm, *adj*. 152: 5 |
situs, *plur*. 159: 16 | 177: 30 |
sive. 117: 7 |
sobole. 200: 8 |
soboles. 191: 2 | 222: 2 | 249: 28 |
socet. 200: 2 |
socero. 191: 20 | 194: 25 | 294: 5 |
socerum. 190: 21 | 199: 14 |
socia, *sing*. 153: 4 | 202: 9 | *plur*. 341: 16 |
sociale elementum. 311: 5 |
sociatis, *nom*. 221: 20 |
sociaveras. 194: 11 |
societatem. 131: 19 | 258: 19 | 347: 18 |
societatis. 263: 13 |
sociis. 205: 2 | 233: 1 |
socium. 195: 22 |
socius. 230: 11 |
Socratis. 156: 6 |
sol. 115: 14 | 167: 2 | 168: 10 | 199: 18 | 207: 22 | 298: 14 | 318: 10 |
sola, *adj*. *sing*. 165: 1 | 174: 4 | 179: 17 | 197: 14 | 225: 12 | 248: 20 | 254:

10 | 288: 4 | 19 *bis* | *plur*. 194: 14 | 209: 25 | 228: 17 | 315: 10 |
solae. 139: 3 |
solam. 121: 5 | 154: 19, 25 | 178: 11 | 325: 1 |
solantem. 321: 19 |
solas. 256: 16 |
solatia. 260: 3 |
solatiis. 294: 22 |
solatium. 243: 7 | 330: 21 |
solatus. 326: 11 |
sole. 137: 11 | 248: 17 | 328: 17 | 338: 16 | 343: 20 |
soleant. 260: 20 |
solebant. 315: 10 |
solebatur. 348: 3 |
solem. 127: 15 | 135: 19 | 255: 3 | 311: 5 | 328: 3 | 340: 6 |
solemus. 327: 6 |
solenne. 153: 1 |
solenni. 110: 4 | 225: 22 |
solennia. 302: 19 |
solennis. 139: 12 | 299: 19 |
solent. 256: 12 |
solere. 293: 21 |
solertes manus. 348: 7 |
solertis. 313: 1 |
soler. 115: 4 | 196: 21 | 267: 21 |
foli, *subst*. 207: 14 | 216: 16 | 224: 1 | 257: 19 | *adj*. *sing*. 226: 1 | 235: 1 | 315: 4 | *plur*. 132: 22 | 138: 12 | 174: 15 | 200: 23 | 251: 22 | 316: 5 | 331: 4 |
solibus perurendam. 224: 13 |
solicita, *nom*. *sing*. 165: 6 |
solicitam. 115: 16 |
solicitandos. 212: 13 |
solicitas, *nom*. 291: 13 |
solicitatis, *nom*. 175: 4 |
solicitaverat. 242: 4 |
solicitaverunt. 222: 7 |
solicite, *adv*. 194: 1 |
soliciti, *plur*. 348: 2 |
solicitor. 310: 15 |
solicitudinem. 113: 12 | 215: 3 |
solicitudinem. 149: 16 |
solicitudinis. 127: 1 |
solicitum. 337: 10 |
solicitus. 197: 11 |
solida, *plur*. 196: 11 |
solidat. 227: 18 |
solidato. 232: 10 |
soliditate. 196: 23 |
solido imperio. 180: 15 |
auro. 291: 4 |

VOCABULORUM.

folio. 299: 2 | 301: 23 | 316: 14 | 323: 7 |
 folis, *subst.* 131: 31 | 132: 17 | 137: 13 | 158: 18 | 168: 9 | 208: 3 | 329: 12 |
 occidui. 111: 16 | *adj.* 178: 22 | 203: 16 | 214: 14 | 331: 10 |
 solita, *sing.* 114: 19 | 134: 8 | 210: 1 | 260: 15 |
 solitatio modo id egit, ut, *solummodo.* 273: 6 |
 solitarium. 291: 23 |
 solitis. 131: 29 |
 solito, *nom.* 214: 4 | *adv.* 251: 4 |
 solitudinem. 225: 20 | 290: 9 |
 solitudines. 314: 3 | 331: 5 |
 solitudinum cultus. 172: 9 |
 solitudo. 327: 21 |
 solitum. 259: 11 | 289: 16 |
 solius. 232: 2 |
 solo, *subst.* 171: 19 | 181: 2 | 298: 19 | 328: 8 |
adj. 120: 11 | 169: 2 | 246: 3 | 260: 11 | 298: 7 | 303: 10 |
 solos. 172: 16 | 236: 7 |
 solvendi. 230: 3 |
 solverat. 171: 2 |
 solveret litora, ripasque defringeret oceanus. 170: 13 |
 solvitur. 116: 4 |
 solum, *nom.* *adj.* 241: 19 | 268: 14 | 303: 30 | 336: 9 | *adv.* 114: 10 | 120: 18 | 144: 1 | 152: 7 | 155: 16 | 171: 14 | 179: 7 | 204: 25 | 209: 3 |
 solus. 115: 12 | 160: 9 | 194: 19 | 197: 26 | 247: 15 | 263: 22 | 270: 15 | 290: 25 |
 soluta libertas. 252: 21 | nobilitas. 271: 11 | legibus vita. 320: 23 |
 solutam & perditam disciplinam reformavit. 202: 17 |
 solutis. 234: 18 |
 soluto. 116: 20 |
 soluturus. 312: 1 |
 somniorum. 344: 1 |
 somno. 292: 25 |
 sonat. 270: 16 |
 sonitum. 268: 12 |
 sonitus, *plur.* 112: 10 | 232: 11 |
 sonora mille vocibus fama, 190: 9 |

sonores tubarum. 271: 3 |
 sonus. 142: 25 |
 sopitam malorum memoriam. 257: 14 |
 sopito. 114: 9 |
 sorbnerit. 332: 16 |
 sorbuerunt. 120: 10 |
 sorbuiſti. 244: 11 |
 sorde. 248: 27 |
 sordidissimum. 296: 8 |
 sordido. 296: 12 |
 sordidorum. 130: 13 |
 sordidus. 142: 23 |
 fors. 348: 4 |
 sorte. 118: 9 | 154: 1 | 205: 15 | 255: 25 | 318: 18 | 328: 10 |
 sortem incurſiſſe. 211: 10 |
 spadones. 296: 6 |
 spargentem. 289: 4 |
 spariſſe. 288: 23 |
 Spartana, *sing.* 232: 13 |
 Spartanis. 321: 19 |
 spatia. 159: 16 | 286: 12 | 328: 11 |
 spatio. 275: 10 | 343: 20 |
 spe. 229: 1 | 253: 8 | 316: 23 | 319: 9 | 340: 5 | laſſa. 267: 26 |
 ſpecialem. 344: 17 |
 ſpeciales. 334: 7 |
 ſpeciali. 339: 22 |
 ſpecie. 112: 24 | 216: 4 | 255: 19 |
 ſpeciem. 319: 3 |
 ſpecies, *sing.* 260: 23 | 265: 24 | 271: 26 | 273: 16 | 314: 26 | *plur.* 193: 23 |
 ſpecioſa. 255: 8 |
 ſpectabas. 350: 7 |
 ſpectaculi. 274: 23 |
 ſpectaculo. 169: 9 | 178: 12 | 210: 5 |
 ſpectaculorum. 245: 19 |
 ſpectaculum. 134: 5 | 271: 31 |
 ſpectandi. 254: 26 |
 ſpectandus. 328: 2 |
 ſpectante. 294: 8 |
 ſpectantibus. 254: 22 |
 ſpectare. 160: 6 | 245: 17 | 294: 10 | 299: 5 |
 ſpectat. 156: 10 | 256: 19 |
 ſpectata. 315: 16 |
 ſpectatorem. 294: 26 |
 ſpectatos. 261: 19 |
 ſpectavit. 239: 4 |
 ſpectet. 159: 11 |
 ſpecto. 319: 14 |
 ſpecubus. 333: 19 |
 ſpecula. 259: 11 |
 ſpeculam. 290: 7 |
 ſpeculatum. 318: 18 |
 ſpeculis. 135: 2 | 177: 3 |

ſpeculo. 341: 24 |
 ſpecus. 332: 15 |
 ſpei. 269: 8 | 274: 25 | 294: 22, 25 |
 ſpem. 125: 8 | 136: 27 | 149: 10 | 215: 14 | 227: 5 | 238: 19 | 253: 4 | 263: 18 | 265: 4 | 22 | 269: 21 | 324: 26 | 340: 15 | 341: 22 | 345: 27 |
 ſperandum. 199: 3 |
 ſperanti. 293: 24 |
 ſperare. 143: 4 | 203: 24 | 209: 11 | 236: 22 | 245: 12 | 346: 8, 9 |
 ſperarent. 237: 14 |
 ſperari. 220: 22 | 227: 13 |
 ſperaviſſe. 196: 12 | 243: 9 |
 ſperata. 325: 21 |
 ſperaviſti. 345: 13 |
 ſperetur. 249: 29 |
 ſperum pleni. 211: 26 |
 ſpes, *sing.* 198: 11 | 209: 9 | 228: 11 | 252: 21 | 254: 16 | 259: 4 | 269: 24 | 275: 19 | 276: 10 | 331: 20 | omnis frigere debuerit. 259: 15 | *plur.* 252: 12 | 289: 5 | 323: 19 |
 ſpica. 298: 24 |
 ſpiritum. 156: 17 | 256: 21 | 341: 9 |
 ſpiritus, *sing.* 112: 1 | 213: 14 | 264: 20 | *plur.* 136: 26 |
 ſpiſſis. 268: 4 |
 ſplendentibus. 142: 23 |
 ſplendidus, *nom.* 333: 16 |
 ſplendor. 285: 7 |
 ſplendore. 253: 11 | 286: 16 | 290: 26 |
 ſplendorem. 241: 4 | 284: 21 |
 ſpolia, *nom.* 133: 2 | 175: 4 | 332: 5 |
 ſpoliatam. 298: 20 |
 ſpoliatis, *nom.* 205: 2 |
 ſpoliator. 347: 7 |
 ſpoliatorum. 235: 3 |
 ſpondere. 177: 12 |
 ſpondeſ. 325: 10, 11 |
 ſpondetur. 324: 16 |
 ſponſale munus. 193: 17 |
 ſponte. 116: 15 | 118: 12 | 121: 8 | 137: 19 | 155: 20 | 171: 6 | 178: 2 | 193: 12 | 212: 3 | 219: 9 | 223: 15 | 226: 13 *ter* | 243: 11 |
 ſponſendiſti. 245: 24 |
 ſpumat. 339: 20 |
 ſqualentia. 225: 5 |
 ſqualidum. 160: 4 |
 ſqualidus. 172: 12 |

qualoris. 289: 15 |
stabat. 332: 3 |
stabilem. 210: 21 |
stabilitatis. 196: 21 |
stagna, nom. 224: 8 |
stante. 168: 20 |
stare. 113: 7 | 127: 4: 196: 18 | 213: 26 | 228: 17 | 318: 10, 17 | 340: 17 |
staret. 263: 20 |
stat. 262: 1 |
statarium prandium. 291: 7 |
statarius lixa. 336: 16 |
statim. 114: 9 | 133: 6 | 171: 1 | 177: 6 |
statim ut. 198: 10 |
statione. peracta. 171: 4 |
castrensi. 317: 6 |
statis, nom. 170: 2 |
statorem Jovem. 122: 6 |
statores deos. 111: 14 |
statu. 285: 22 | 327: 3 |
statueras. 211: 20 |
statuerat. 242: 23 |
statuerunt. 144: 14 |
statuis, verb. 119: 19 |
statum, subst. 159: 3 | 256: 10 | 288: 3 | 293: 13 | 298: 12 |
status, sing. 273: 4 | 276: 25 | *plur.* 288: 14 | 302: 6 |
statutum. 326: 3 |
stellarum. 299: 8 |
stellatis. 344: 3 |
sterilitatem. 230: 8 |
steterat. 266: 12 | 334: 7 | 337: 18 |
steterit. 197: 12 | 345: 20 |
stetisse. 196: 18 | 261: 13 | 270: 7 |
stilus. 333: 21 | 349: 26 |
stimulator. 286: 22 |
stimulis. 130: 15 | 287: 12 |
stipatio. 113: 2 | 245: 4 |
stipatione. 115: 3 | 195: 9 |
stipato. 122: 3: |
stipendia. 149: 10 | 264: 18 | prima conficeres. 193: 2 |
stipendiis. 166: 16 | 292: 21 | in ordinem meritis. 203: 15 |
stipendium. 284: 6 |
stirpe. 191: 12 | 212: 5 | 256: 10 | 275: 2 |
stirpibus. 198: 23 |
stirpis. 111: 5 | 128: 16 |
stolidis. 247: 23 |
strage. 205: 10 |
stragem. 236: 18 | 350: 11 |
strages, sing. 339: 15 |

stragibus. 268: 14 | 270: 23 |
stratis sentire corporibus te ingredientem parati. 179: 24 |
stratum, adj. 219: 11 |
straverit. 210: 24 |
strenuæ, sing. 112: 9 |
strenuum. 300: 15 |
strepentia. 268: 11 |
strepitus, sing. 142: 25 | *plur.* 271: 3 |
strepunt. 263: 11 |
stridorem. 269: 17 |
struat. 332: 11 |
structa in cunei modum acie. 236: 14 |
studia. 139: 9 | 144: 17 | 150: 1 | 156: 11 | 190: 7 | 298: 28 |
studii. 157: 9 | 160: 7 | 165: 4 | 219: 10 | 232: 8 |
studius. 142: 17 | 153: 6 | 158: 26 | 251: 7 | 252: 24 | 326: 26 | 336: 23 |
studia. 111: 17 | 134: 18 | 143: 17 | 144: 11 | 150: 9 | 207: 1 | 220: 16 | 226: 10 | 232: 15 | 254: 24 | 264: 17 | 272: 4 | 276: 4 | 301: 21 | 344: 9 |
studiorum. 142: 20 | 143: 10 | 144: 16 | 218: 2 | religionem. 157: 7 |
studiosius, adv. 191: 5 |
studium. 122: 15 | 151: 10 | 154: 26 | 155: 9 | 157: 17 | 165: 12 | 220: 11 | 241: 5 | 253: 20 | 258: 2 | 296: 19 |
studuisse. 339: 25 |
stulta, sing. 170: 18 | 333: 10 |
stultum. 241: 10 |
stapeas. 329: 9 |
stupeat. 253: 11 |
stupefactus. 204: 28 |
stupenda virtutum penetralia. 255: 21 |
stupentes. 287: 17 |
stupentium. 228: 13 | 349: 22 |
stupeo. 166: 3 |
stupere. 240: 1 |
stupor. 345: 22 |
stupris. 235: 2 |
sua, sing. 119: 2 | 138: 4 | 13 | *plur.* 118: 21 | 131: 7 | 132: 13 | 137: 20 |
suadere. 155: 23 | 325: 9 |
sua. 144: 3 | 150: 12 | 135: 5 |
suam. 120: 12 |
suarum. 149: 4, 16 | 172: 1 |
suas. 137: 6 | 153: 3 |

suaserunt. 201: 2 |
suassisset. 171: 8 |
suaviora beneficia. 222: 4 |
sub. 121: 16 | 122: 12 | 137: 13, 15 | 151: 5 | 154: 5 | 160: 1, 3 | 169: 3 | 178: 28 | 204: 23 |
sub hac occasione. 169: 9 |
sub principe Galieno. 173: 2 |
sub onere fortunæ infirmitas lapsa. 257: 11 |
sub oculos hominum venire. 260: 19 |
sub obtutibus suis. 286: 20 |
sub ortu tempore. 317: 9 |
sub nuncio. 325: 18 |
sub ipso sectore ludentium. 331: 8 |
sub armorum falsce iter carpebant. 338: 11 |
sub alio sole positus. 343: 19 |
sub carnifice animas fuderunt. 334: 10 |
subacta, plur. 271: 16 |
subactam. 285: 4 |
subactarum. 314: 9 |
Subalpinos. 266: 7 |
subdas. 325: 8 |
subducta. 196: 23 |
suberant. 334: 13 |
suberat. 271: 22 |
subeunda, sing. 283: 8 |
subeuntres. 121: 8 |
subiacentibus. 171: 17 |
subiacere. 121: 3 |
subiecta. 207: 9 | 224: 4 | 312: 24 |
subiici. 240: 6 |
subiciamus. 338: 9 |
subiissem. 295: 13 |
subiisti precipitantem romano nomini. 113: 19 |
subiit. 322: 12 |
subire. 269: 8 | 312: 15 | 333: 22 |
subirent. 259: 12 |
subisset. 336: 16 |
subit. 135: 9 |
subita. 299: 14 |
subitam. 201: 5 |
subitis. 325: 16 |
subito, adv. 121: 6 | 242: 26 |
sublatam. 283: 21 |
sublatus. 239: 5 | 290: 7 |
sublevasti. 219: 13 |
sublevati. 214: 31 |
sublimar. 302: 15 |
sublimem, nom. 289: 3 |
sublimes, nom. 274: 21 |
sublimis. 350: 8 |
sublimitas. 214: 29 |
sublimitate. 203: 23 |
submisit.

VOCABULORUM.

submissis. 347: 12 |
 subnitrante. 174: 1 |
 submitti. 295: 19 |
 submittit. 263: 17 |
 submovebat. 328: 1 |
 submoverent. 286: 6 |
 submoveri. 327: 5 |
 subnixum. 263: 22 |
 subniticum. 297: 12 |
 subscriptione fructuosa lata-
 rur dextera. 276: 4 |
 subsecutus. 349: 12 |
 subservit. 325: 7 |
 subsidia. 197: 24 |
 subsidii. 236: 19 |
 subsidiorum. 270: 1 |
 substantia, *subst.* 260: 21 |
 substituendis successioneibus.
 191: 5 |
 substructionum. 290: 27 |
 subter. 196: 21 |
 subterfuit. 211: 25 |
 subtilius. 314: 25 |
 subtractum. 321: 16 |
 subtraxerat. 326: 6 |
 subtraxisset. 341: 11 |
 subvecta, *plur.* 155: 20 |
 subvecti. 327: 22 |
 subvehendis. 244: 6 |
 subveneris. 222: 20 |
 subveniendi. 292: 20 |
 subvenire. 220: 15 | 222:
 11 | 242: 17 |
 subverti. 117: 5 |
 suburbani. 318: 2 |
 suburbano. 197: 8 |
 succedentium. 214: 30 |
 succederes. 196: 13 | 243:
 13 |
 succenseri. 316: 13 |
 succenseras tecta. 318: 11 |
 successerit. 249: 28 |
 successibus. 210: 31 | 217:
 28 | 337: 9 |
 successio. 287: 6 |
 successione. 112: 7 | 157: 16 |
 193: 8 |
 successioneibus. 191: 5 |
 successit. 316: 22 |
 successorem. 204: 1 |
 successu. 264: 9 |
 successus, *plur.* 121: 11 | 138:
 18 | 215: 14 | 242: 17 |
 344: 19 |
 successuum. 119: 11 | 139:
 6 | 326: 1 |
 succinxeras. 284: 9 |
 succo. 331: 17 |
 fudatas inter bella aestates.
 316: 19 |
 fudibus. 142: 22 | 339:
 17 |
 fudore. 142: 23 |
 fudorum rivos. 287: 23 |
 suffecerit. 326: 12 |
 suffecisset. 336: 9 |

sufficere. 115: 13 | 150: 7 |
 214: 11 | 227: 4 | 233: 18 |
 326: 23 | 328: 19 |
 sufficeret. 113: 18 | 213: 19 |
 220: 2 | 228: 1 | 288: 4 |
 sufficiat. 115: 10 | 207: 16 |
 314: 6 |
 sufficit. 166: 16 | 191: 28 |
 215: 10 | 217: 5 | 232: 14 |
 234: 19 | 288: 5 | 300: 2 | 319:
 15 | 324: 18 |
 sufficit vix explicare. 273:
 9 |
 suffixa. 350: 13 |
 suffixum. 244: 14 |
 suffragatione & ambitu.
 203: 9 |
 suffragia. 295: 24 | 320:
 10 |
 suffragiis. 206: 9 | 293: 29 |
 295: 22 | 28 | 312: 16 |
 suffragio. 336: 21 |
 suffragium. 315: 11 | 316:
 5 |
 suffuderat. 347: 24 |
 suggerat. 325: 7 |
 suggeratur. 137: 3 |
 suggerendis. 303: 36 | in tua
 effeda belluis. 329: 5 |
 suggerendo. 226: 22 |
 suggerit. 333: 6 |
 suggerunt. 136: 22 |
 sui. 113: 6 | 115: 21 | 116:
 16 | 118: 14 | 126: 9 | 132:
 21 | 135: 4 | 149: 9 | 151:
 11 |
 suis. 119: 4 | 122: 4 | 131:
 24 |
 Sullam. 350: 10 |
 Sullana, *sing.* 199: 5 |
 Sullas. 315: 21 |
 sum. 125: 11 | 198: 18 |
 fumebant. 314: 9 |
 fumebar. 208: 19 |
 fumendam. 142: 14 |
 fumendi, *ger.* 154: 16 |
 fumendum. 337: 5 |
 fumens. 291: 10 |
 fumet. 349: 27 |
 fumis. 266: 12 |
 fumitur. 276: 10 |
 summa, *subst.* 206: 20 | *adj.*
sing. 111: 1 | 129: 10 | 130:
 8 | 213: 7, 10 | 249: 23 |
 270: 22 | 284: 24 | 314:
 16 | *bis* | 330: 9 | 349: 8 |
plur. 129: 24 | 168: 7 |
 203: 24 | 211: 17 | 217:
 22 | 327: 13 | 329: 13 |
 summam, *subst.* 217: 18 |
 242: 9 | 264: 8 | 314: 5 |
 322: 22 | *adj.* 196: 7 | 227:
 4 | 262: 5 | 319: 8 | 333:
 11 |
 summarum, *adj.* 195: 22 |
 virtutum merita. 189: 2 |

2 |
 summas, *subst.* 324: 11 | *adj.*
 128: 23 |
 summam. 316: 17 |
 summe, *nom.* 249: 15 |
 summi, *sing.* 149: 4 | 151:
 2 | 155: 24 | 194: 12 |
 238: 15 |
 summis. 118: 12 | 120: 5 |
 133: 5 | 135: 21 | 149: 6 | 150:
 6 | 299: 13 | 304: 5 | 323:
 16 | 331: 6 |
 summo. 116: 12 | 143: 9 |
 154: 18 | 193: 8 | 203: 3 |
 325: 12 | 327: 7 | 330:
 21 |
 summorum. 190: 12 |
 summos. 198: 23 |
 summum. 131: 13 | 136: 14 |
 154: 11 | 321: 3 | ad sum-
 mum. 345: 15 |
 summus. 245: 13 |
 sumpterant. 243: 19 |
 sumptis. 126: 11 |
 sumpti. 322: 20 |
 sumpro. 115: 22 | 192: 2 |
 sumptu. 143: 16 | 153: 10 |
 322: 2 |
 sumprum, *subst.* 214: 18 |
 290: 28 | 321: 14 |
 sumptus, *subst. sing.* 332:
 12 |
 sumptuum. 290: 27 |
 sumus. 116: 20 | 229: 4 |
 230: 1 | 252: 19 | 255:
 11 |
 sunt. 111: 11 | 112: 11 | 113:
 3, 4 | 115: 7 | 120: 16 |
 126: 11 | 129: 21 | 130:
 1, 19 |
 suo. 115: 14 | 116: 14 | 131:
 2 | 133: 9 | 134: 18 | 149:
 5 |
 suorum. 114: 6 | 135: 2 |
 136: 3 | 158: 5 |
 suos. 117: 6 | 138: 17 | 334:
 9 |
 supellestie. 226: 7 |
 superantem. 348: 21 |
 superare. 122: 10 | 190:
 14 | 234: 15 | 248: 21 |
 258: 12 |
 superasti. 170: 4 | 240: 25 |
 248: 27 |
 superastis. 138: 18 |
 superat. 136: 27 |
 superatis, *nom.* 263: 7 | 335:
 16 |
 superaturus. 199: 5 | 267:
 9 |
 superaverant. 302: 11 |
 superba. 264: 19 |
 superbe, *adv.* 341: 14 |
 superbia. 271: 19 | 326: 16 |
 349: 13 |
 superbia. 326: 27 |

I N D E X

superborum. 297: 5 |
 superbum. 326: 23 |
 supererat. 214: 30 |
 superesse. 245: 8 |
 superest. 180: 21 | 217: 21 |
 superfluum. 302: 23 |
 superfuerat. 178: 10 | 325: 20 |
 superfuit. 246: 12 |
 superfusus. 312: 4 |
 superfuso. 158: 12 |
 supergressa. 262: 9 |
 superiora. 134: 15 |
 superiore. 247: 22 |
 superiorem. 192: 21 |
 superioribus. 210: 14 | 238: 1 |
 superiorum. 252: 10, 22 |
 superne. 265: 26 |
 superstit. 276: 9 |
 superstitem. 225: 21 |
 superstites fortunatum sc-
 nes. 331: 8 |
 supersticiosa maleficia. 235: 2 |
 supervenire. 326: 1 |
 supervolans calcata regum
 capita. 287: 16 |
 supina. 341: 6 |
 suppeditante. 269: 29 |
 suppeditaret. 223: 2 |
 suppeditat. 138: 18 |
 suppeditatis, *nom.* 221: 18 |
 suppeditet. 332: 12 |
 suppetat. 276: 10: |
 suppetunt. 259: 19 |
 supplevit. 180: 25 |
 supplicante per munera. 174: 2 |
 supplicanti. 275: 18 |
 supplicat. 119: 7 |
 supplices, *nom.* 197: 2 | 210: 9, 27 | 220: 10 | 240: 23 | 241: 7 |
 supplicia. 209: 25 | 246: 8 | 262: 23 | 291: 25 |
 supplicibus. 239: 20 |
 supplicii. 345: 23 |
 supplicio. 209: 19 | 336: 5 |
 supplicium. 239: 24 | 337: 5 |
 suppositus. 234: 17 |
 suppressabar. 242: 2 |
 supra. 136: 14 *bis* | 203: 4, 18 | 224: 15 | 249: 19 |
 supradicta, *sing.* 155: 7 |
 suprema. 205: 18 |
 supremo. 116: 3 | 207: 23 |
 supremus. 312: 23 |
 surgentia. 290: 12 |
 surgentium gaudiorum. 226:

3 | bellorum. 240: 12 |
 susceperam. 125: 7 |
 susceperamus. 128: 8 |
 susceperant. 240: 1 |
 susceperas. 215: 21 |
 susceperat. 128: 22 |
 susceperet. 128: 10 | 155: 1 |
 susceperint. 112: 13 |
 susceperis. 113: 14 |
 suscepi. 219: 9 | 344: 24 |
 suscepimus. 226: 5 | metus. 233: 9 |
 suscepit. 199: 4 |
 suscepta, *sing.* 136: 4 |
 plur. 229: 16 | 285: 10 |
 suscepti. 349: 20 |
 suscepit. 111: 1 |
 suscipere. 113: 6 | 115: 16 | 203: 14 | 296: 17 | 312: 16 |
 susciperet. 211: 23 |
 suscipiant. 143: 9 |
 suscipiendam. 319: 2 |
 suscipiendis. 190: 23 |
 suscipio. 169: 7 |
 suscipit. 197: 20 |
 suscipitur. 284: 13 |
 suscitari in altitudinem. 217: 10 |
 suscitet. 257: 15 |
 suspecta. 220: 22 | 300: 9 | 337: 14 |
 suspectam. 298: 29 |
 suspectandum. 337: 10 |
 suspenderant. 317: 20 |
 suspenderas. 318: 12 |
 suspendimus. 232: 23 |
 suspensio. 345: 26 |
 suspendisses. 295: 4 |
 suspensa, *sing.* 171: 18 | 211: 3 |
 suspensos. 344: 10 |
 suspexerant. 133: 12 |
 suspicatum. 300: 21 |
 suspicere. 299: 2 |
 suspiciam. 202: 9 |
 suspirans. 338: 11 |
 suspiriis. 331: 19 |
 sustentata. 196: 24 |
 sustineam. 343: 1 |
 sustinebat. 271: 16 |
 sustinendi, *nom. sing.* 196: 3 | *ger.* 228: 19 |
 sustinere. 267: 17 | 292: 12 | 336: 14 |
 sustineres. 260: 6 |
 sustines. 192: 23 |
 sustinet. 193: 14 |
 sustulerunt. 253: 5 |
 sustulisse. 209: 21 |
 sustulisti. 223: 9 |
 sustulit. 236: 6 |
 suum. 119: 7 | 121: 17 | 122: 2 | 137: 17 |

Sylla. 246: 5, 9 |
 sylva, *plur.* 137: 1 | 238: 21 |
 Sylvane. 292: 3 |
 sylvarum. 171: 20 | 210: 1 | 328: 14 |
 sylvas. 133: 7 | 205: 21 | 223: 24 | 341: 8 |
 sylvis. 158: 7 | 160: 4 | 224: 3 |
 Syracusas navalibus victo-
 riis nobiles. 179: 4 |
 Syria. 128: 2 |
 Syriae, *sing.* 139: 11 | *plur.* 173: 6 |
 Syriam. 116: 14 | 131: 3 |
 Syros. 235: 14 |
 Syrus. 154: 12 |

T.

T Abernaculis. 318: 12 |
 tabulis. 325: 6 |
 taceam. 179: 10 | 298: 3 | 322: 5 | 345: 24 |
 tacebamus. 226: 22 |
 tacendi. 253: 9 | 311: 16 |
 tacentem. 330: 11 |
 taceo. 129: 17 |
 tacere. 283: 4 |
 tacita. 111: 6 | 194: 3 | 206: 15 | 253: 2 |
 tacite. 127: 13 |
 tacitas. 155: 24 |
 tacite. 253: 26 | 233: 3 |
 taciturnitate. 295: 2 | 311: 8 |
 tacitus. 115: 11 |
 tactum. 297: 13 |
 tacuit. 338: 4 |
 tædas infernis ignibus fu-
 mantes. 346: 17 |
 tædio. 221: 3 |
 Tagus. 229: 29 |
 talaribus. 344: 10 |
 tale. 116: 5 | 195: 18 |
 talem. 130: 8 | 192: 7 | 200: 1 | 211: 8 *bis* | 213: 9 *bis* | 315: 6 |
 tales. 126: 12 | 261: 2 | 322: 24 |
 tali. 151: 9 | 157: 16 | 171: 19 | 274: 2 | 312: 11 | 319: 9 |
 talia. 135: 14 |
 talibus. 121: 14 | 156: 14 | 210: 30 | 216: 17 | 234: 20 | 241: 2 | 257: 16 | 264: 13 |
 talis. 347: 8 |
 tam. 111: 6 | 113: 6 | 114: 13 | 118: 22 | 119: 18 |

VOCABULORUM.

tam majore voto. 220:	114: 7 115: 14, 15, 19	7 206: 1 216: 8 217:
18	117: 7, 13	4, 14 348: 7
tamen. 111: 1 112: 21 114:	recta, <i>subst.</i> 134: 13 152:	templis. 130: 3 144: 6
18 115: 10 118: 19 120:	19 155: 18 245: 1 290:	153: 8 154: 27 230: 9
5	12 318: 11 <i>adj.</i> 291:	329: 4
tamerfi. 154: 23	4 317: 5	templo. 202: 12 212:
Tanaim. 328: 21	rectas. 270: 23	8
tandem. 111: 17 132: 10	rectior. 268: 5	templorum. 181: 6 235:
137: 8 172: 19 179:	rectis, <i>subst.</i> 289: 14 <i>adj.</i>	3
26	265: 26	templum. 150: 15 152: 13
tangent. 204: 21	recto, <i>subst.</i> 327: 12	215: 24 284: 16
tangit. 222: 3 261: 5	rectus. 302: 21	tempora. 293: 2
tanquam. 170: 5 268: 21	tecum. 213: 1 233: 13	temporarium. 142: 16
270: 8	258: 21	temporarius. 210: 23
tanta. 115: 6, 21 119: 11,	tegitur. 291: 5	tempore. 116: 3 125: 4
12 132: 18 142: 19	tegebaris. 318: 12	142: 9 166: 10 202:
150: 6	tegebat. 116: 14	2 238: 6 239: 19 241:
tantæ. 113: 5 136: 3 144:	tegebatur. 300: 24	16 249: 1 268: 5 284:
17 174: 10 177: 2	tegere. 171: 20	3 288: 7 289: 8 292:
tantam. 118: 17 <i>bis</i> 125:	tegerentur. 239: 23	24 293: 23 298: 17
9 127: 10 137: 4	tegeretur. 158: 12	304: 5 310: 8 311: 2
tantarum. 192: 23 210:	tegit. 339: 15	317: 9 323: 24 324:
20 263: 23	tegitur. 212: 5	21 325: 9 336: 19
tantil. 126: 1 152: 1 154:	tela. 127: 17 206: 13 238:	tempori. 112: 20 251: 6
20 174: 3 175: 14	19 239: 1 240: 23 341:	324: 4
tantillum, <i>nom.</i> 297: 26	5	temporibus. 169: 6 252:
tantis. 115: 10 126: 18	teli. 263: 20 340: 12	7 276: 7 284: 5, 6
144: 13 205: 20 211:	telis. 142: 23 236: 2	295: 23 316: 16
1 320: 19	telo. 243: 25	320: 19
tanto, <i>nom.</i> 151: 10 156:	telorum. 270: 16	temporis. 136: 20 167:
15 170: 9 197: 18 <i>adv.</i>	temeraria. 267: 26	2 168: 19 172:
121: 19 144: 4 150:	temerarium. 234: 12	16 198: 16 220: 1
9 230: 3	temere. 236: 12 299: 9	221: 15 229: 1 242:
tanto post. 302: 33	temeritas. 336: 4	23 247: 7 289: 16
tantorum. 138: 19 155: 15	temeritatem. 311: 10	291: 1 321: 22
160: 10 212: 3	temeritati. 349: 6	temporum. 113: 17 132:
tantos. 156: 1 232: 11	temeritatis. 179: 6 208:	10 135: 20 136: 23
tantulum, <i>adv.</i> 136: 9	9	159: 3 180: 13 190:
tantum, <i>nom.</i> 118: 7 119:	temet. 115: 23	5 194: 29 199: 6 229:
19 155: 18 <i>adv.</i> 136:	temperamento. 239: 17	3, 9 244: 9 276:
6 143: 2, 5, 12	temperanda. 299: 6	13 302: 33 303: 22
tantummodo. 115: 12 127:	temperantia. 258: 7 287:	317: 11 322: 10 338: 8
11 199: 2 206: 6 248:	3	348: 12
25	temperantiam. 273: 19 297:	tempus. 115: 12 129: 12
tantus. 191: 22 211: 21	21	165: 13 167: 10 171:
214: 9	temperaret. 258: 6	8 177: 2 206: 10
tarda. 225: 8 296: 2	temperat. 266: 6	210: 1 215: 4 227:
tardare. 341: 2	temperata. 274: 13	14 229: 5, 6 233:
tardior. 213: 25 324: 21	temperavit a victis. 205:	5 237: 13 240: 14
sarditatem ex otio. 166:	1	242: 15, 16 291: 6 292:
3	temperet. 275: 25	24 301: 11 312: 2 317:
tardo. 245: 3	temperie. 312: 25	12 326: 5 340: 7 344:
tardum. 340: 6	temperiem. 121: 2	25 349: 4
Tarquinius. 326: 21 327:	tempestas. 113: 9 116:	tendat. 210: 10
4	12	tendebar. 241: 8
Taurinatibus campis. 236:	10	tendens. 197: 2
25	tempestatis. 131: 27 132:	tendentia. 258: 14
Taurinatum. 236: 19	10	tendere. 266: 19
Taurinos. 265: 19	tempestatum. 330: 14 op-	tendit. 112: 15
Taurominitanis. 332: 17	portunitas. 121: 12 præ-	tenditis. 131: 14
Taurus. 338: 14	lagia. 299: 7 incerta.	tene. 232: 23
taxare indulgentiam, <i>affi-</i>	302: 1	teneat. 136: 14 258: 15
<i>mare.</i> 228: 16	tempestivo mari. 272:	269: 26
taxatam are vitam. 331:	6	teneatis. 118: 9 180: 24
6	tempestivus. 206: 14	tenebamus. 262: 6
te. 111: 8, 18 112: 12, 22	templa. 111: 14 133: 9	tenebantur. 271: 20
	143: 12 150: 13 197:	12 ij

INDEX

tenebat. 177: 14 | 339: 13 |
tenebatur. 237: 16 |
tenebo. 262: 12 |
tenebrae. 268: 15 |
tenebras. 259: 21 | 324: 16 |
tenebris. 268: 4 |
tenebrosa. 225: 6 |
tenenda. 261: 24 |
tenent. 213: 15 |
tenentes. 235: 19 |
tenentibus. 329: 16 |
tenera. 151: 15 | 167: 4 |
274: 14 |
tenere. 203: 24 |
teneremur. 223: 14 |
teneremus. 262: 19 |
tenerentur. 152: 18 |
teneres. 264: 15 |
teneret. 320: 3 |
teneretis. 196: 16 |
teneri, *verb.* 322: 25 |
tenetis, *nom.* 204: 19 |
tenero. 254: 18 | 338: 15 |
tenetum. 262: 19 |
tenet. 142: 19 | 180: 13 |
298: 6 |
tenorem. 266: 13 |
tensis. 327: 22 |
tentabo. 343: 1 |
tentantem. 241: 14 |
tentaret. 175: 19 |
tentarent. 212: 14 | 319: 5 |
tentasse. 208: 9 |
tentassent. 286: 16 |
tentata pedum pulsus regio.
16 |
tentati. 236: 1 |
tentaverant. 238: 3 |
tentos. 319: 11 |
tentoria. 316: 22 |
tenuare. 314: 6 |
tenuaret. 270: 3 |
tenui. 116: 21 |
tenuis. 232: 11 | 260: 21 |
tenuisset. 270: 6 |
tenuit. 240: 11 | 244: 2 |
346: 14 |
tenuus. 112: 24 | 155: 24 |
266: 1 |
tepens. 338: 12 |
tepor. 216: 14 |
ter. 297: 27 |
tercena. 153: 14 |
terebantur. 297: 1 |
terebat iter. 342: 22 |
terga. 177: 21 | 336: 12 |
339: 14 | 341: 4 | 342: 17 |
tergiversari. 258: 8 |
tergo. 172: 15 | 238: 9 | 243: 5 |
343: 5, 13 |
terminabatur. 178: 25 |
terminantes. 343: 23 |
terminat. 211: 25 |
terminatis, *verb.* 118: 17 |
terminavit. 246: 7 |

terminemus. 121: 15 |
terminis. 180: 20 |
terminos. 137: 9 | 168: 2 |
252: 18 | 329: 10 |
terminum. 116: 8 | 316: 9 |
terminus. 229: 9 |
ternos. 297: 1 |
terra. 120: 4 | 121: 7 | 159: 4 |
171: 9, 14 | 174: 6 |
196: 21 | 202: 19 | 204: 19 |
207: 17 | 208: 5 |
217: 14 | 214: 19 | 229: 25 |
247: 13 | 299: 9 |
312: 22 | 313: 13 | 316: 20 |
terrae. 118: 16 | 120: 15 | 195: 16 |
214: 14 | perfidia. 223: 18 |
terram in oculis premens. 341: 13 |
terrarum. 120: 6 | 128: 11 |
130: 18 | 136: 7, 23 |
139: 9 | 168: 17 | 173: 9 |
174: 9 | 178: 17 | 180: 16 |
205: 20 | 220: 19 |
229: 28 | 253: 19 | 256: 22 |
261: 6 | 274: 8 |
285: 17 | 290: 12 | 292: 9 |
312: 14 | 315: 6 |
321: 18 | 326: 27 | 329: 10 |
336: 23 |
terras. 113: 7 | 127: 16 | 133: 14 |
136: 18 | 137: 10 | 138: 5 |
159: 11 | 170: 13 | 179: 5 |
192: 9 | 206: 14 | 207: 10 |
227: 8 | 248: 1 | 288: 22 |
298: 18 | 301: 31 |
terrenis. 333: 19 |
terrestri. 174: 14 |
terribilem. 209: 17 |
terribiles. 138: 6 |
terribilibus. 243: 11 |
terribilis. 261: 21 |
Terrigenarum, *gigantum.* 113: 20 |
terris. 114: 3 | 121: 3 | 132: 12 |
170: 10 | 178: 18 |
194: 19 | 198: 13 | 204: 4 |
206: 18 | 207: 13 |
249: 27 | 276: 15, 17 |
290: 16 | 311: 5 | 312: 21 |
313: 13 | 328: 19 | 330: 16 |
333: 6, 7 |
territam. 214: 21 |
territi. 221: 6 | 243: 17 |
292: 13 |
terror. 233: 16 | 255: 6 |
271: 25 |
terrore. 129: 21 | 159: 13 |
175: 11 | 24: 192: 14 |
209: 6 | 271: 19 |
288: 8 | 328: 12 | 337: 11 |
terrorem. 254: 1 | 266: 4 |
289: 6 | 345: 1 |
terrores. 127: 18 |

terrori. 274: 14 |
terroribus. 215: 16 | magnis
imminebat. 178: 27 |
terroris. 264: 1 | 268: 14 |
270: 20 | 272: 3 |
terrui. 247: 20 |
terrui. 266: 3 |
terfisse. 317: 18 |
tertia. 298: 5, 14 |
tertio, *adv.* 212: 12 |
tertium, *nom.* 335: 15 |
tertius. 293: 5 | 210: 24 |
298: 8 | 320: 13 |
Tervigi. 137: 22 |
testaris. 112: 7 |
testati. 270: 21 |
testatur. 110: 8 |
testatus. 176: 8 |
teste. 347: 12 |
testetur. 171: 17 | 262: 10 |
testificari. 260: 22 |
testificatio. 272: 3 |
testimonia. 156: 5 |
testimonium. 154: 19 | 218: 1 |
testis. 204: 10 | 339: 6 *bis* |
testor. 156: 15 | 285: 7, 8 |
testudine. 327: 23 |
terendisti. 288: 20 |
terrorem. 177: 21 |
terrorem. 271: 21 |
terrigit. 215: 20 |
tertius, *nom.* 111: 20 |
texebat. 342: 22 |
texere, *part.* 243: 19 |
texerentur navalia. 120: 20 |
texerunt. 177: 28 |
texit. 256: 26 |
Thaisalorum. 137: 22 |
theatri. 246: 14 |
Thebae. 313: 14 |
Theodosi. 319: 10 |
Theodosium. 349: 23 |
thesaurorum. 298: 5 |
thesaurum. 332: 11 |
Thesaliae. 236: 5 |
Thesalicum. 344: 4 |
Thesalum. 213: 10 |
thorace. 115: 22 |
Thraciae. 180: 26 | 292: 11, 18 |
Thrasymenum. 133: 10 |
Thulen ultimam. 205: 22 |
Tiberi. 243: 5 | 247: 9 |
Tiberim. 269: 27 | 270: 24 |
Tiberis. 243: 21, 23 | 272: 9 |
344: 4 |
tibi. 111: 4, 17 | 112: 22 |
113: 4 | 116: 4 | 118: 2 |
119: 5, 20 |
tibiae. 232: 13 |
Tigrim. 167: 16 |
Tgris. 130: 17 |
timeam. 310: 19 |

VOCABULORUM.

timebamus. 128: 18 |
timebat. 346: 7 |
timebatur. 242: 20 |
timendum. 229: 2 |
timendus. 299: 22 |
timens mortis. 336: 7 |
timentibus. 233: 3 |
timentur. 345: 21 |
timere. 176: 21 | 195: 11 |
263: 21 | 310: 19 | 346: 9 |
timerent. 237: 6 |
timereris. 263: 15 |
timeres. 349: 19 |
timeret. 246: 11 | 267: 9 |
335: 13 | 347: 3 |
timeretur. 333: 21 |
timeri. 340: 4 | 348: 19 |
timeris. 263: 22 |
timetur. 248: 6 | 332: 24 |
timiditatem. 294: 19 |
timiditati. 267: 14 |
timidos. 248: 15 |
timor. 241: 10 | 300: 1 |
27 | 341: 23 |
timore. 175: 13 | 192: 11 |
239: 25 | 343: 9 |
timorem. 241: 3 | 329: 3 |
timoris. 119: 21 | 267: 22 |
timuerat. 340: 4 | 347: 3 |
timui. 311: 7 |
timuisti. 263: 15 |
timuit. 177: 16 | 260: 7 |
345: 27 |
Tingitano litore. 137: 16 |
tinnitu. 338: 16 |
Titanas. 127: 8 |
titillabat. 311: 15 |
titillarunt. 275: 19 |
titubant. 315: 20 |
titubantes. 287: 20 |
titubantia verba. 295: 17 |
titubaverit. 269: 24 |
titulus. 286: 7 | 310: 11 |
titulus. 272: 8 |
Titus. 320: 2 |
toga. 267: 4 |
togam. 115: 22 |
togarum. 302: 9 |
togatorum. 302: 29 |
togatus. 310: 6 |
tolerabilis. 224: 11 |
tolerandi. 301: 1 |
tolerantes. 248: 17 | 338: 16 |
toleravi. 344: 25 |
toleravit. 316: 21 |
tollebant. 297: 4 |
tollit. 347: 20 |
tollit. 219: 7 |
tonitrua. 127: 12 |
toris. 292: 10 |
tormenta. 335: 3 |
torpebant. 228: 14 |
torpesceret. 121: 1 |
torpore. 228: 13 | 242: 25 |
torrens. 244: 9 |
torreni. 238: 20 |

torto angue crepitantia fla-
gra quatiebas. 346: 17 |
tot. 113: 11 | 115: 10 | 144: 13 | 152: 2 | 158: 7, 10
bis, 18, 19 |
tota. 114: 22 | 115: 9 | 133: 12 | 171: 3 | 173: 6 | 178: 11 | tota morte clausis ocu-
lis. 345: 14 |
totam. 115: 24 | 196: 3 |
227: 18 |
totas curas. 347: 29 |
toridem. 113: 11 | 168: 8 |
tones. 173: 11 bis | 174: 1 |
242: 8 |
totis. 133: 18 | fluminum
alveis. 121: 7 | portici-
bus civitatum. 172: 4 |
animis. 266: 10 |
totius. 113: 5 | 123: 8 |
135: 19 | 144: 14 | 155: 25 |
toro. 111: 18 | 115: 4 | 120: 19 | 126: 18 | 136: 15 |
totos. 339: 15 |
totum. 112: 14 | 119: 7 |
144: 6 | 171: 7 |
torus. 168: 18 | 194: 20 |
210: 12, 16 |
trabalis hasta. 270: 16 |
trabes. 112: 24 |
trabeae Merobaudes. 334: 1 |
trabatos pastores. 318: 1 |
trabeis. 331: 7 |
trabes. 120: 20 |
trabibus. 170: 3 |
tracta. 177: 30 |
tractabo. 312: 9 |
tractantem. 217: 22 | 220: 4 |
tractassent. 335: 5 |
tractatam. 341: 16 |
tractatum. 202: 1 |
tractem. 211: 4 |
tractu. 269: 30 |
tractum, *subst.* 289: 2 |
traderent. 237: 10 |
traderentur. 191: 14 |
traderes. 194: 12 |
traderet. 205: 16 |
tradiderunt. 221: 18 |
tradidi. 198: 9 |
tradidisti. 192: 2 |
traditum. 195: 2 |
traditur. 138: 25 |
traditus. 134: 2 |
trauxit. 310: 14 |
trahebat copias. 177: 23 |
trahente. 345: 23 |
trahere. 242: 14 | 243: 8 |
314: 26 |
Traanum. 313: 11 |
Trajanus. 320: 4 |
tracto. 117: 2 | 209: 27 |
trahiebat. 259: 10 |
transantem objecta flumina.
348: 21 |
tranquillitas. 204: 9 |

tranquillitatem. 215: 22 |
tranquillitatis. 198: 2 |
tranquillo. 197: 10 |
tranquillus. 320: 2 |
trans. 195: 2 |
transacta. 135: 9 | 295: 13 |
transacto. 232: 21 |
transactum. 115: 17 |
Transalpina. 221: 16 |
Transalpini. 310: 12 |
transcenderat. 298: 15 |
transcriptit. 212: 3 |
transcurritis. 132: 20 |
transerat. 229: 8 |
transseo. 115: 9 | 129: 18 |
196: 25 |
transseunda multa. 166: 11 |
transseundi. 210: 11 |
transseunt. 134: 18 |
transferendis. 222: 17 |
transferendo. 193: 23 |
transfretabat. 206: 10 |
transfudit. 191: 26 |
transfugis. 234: 1 |
transgressionem. 116: 7 |
transgressus. 233: 19 |
transierat. 339: 13 | in vota
puupertas. 333: 21 |
transigendum. 346: 5 |
transigere. 113: 13 |
transigimus. 229: 5 |
transire. 142: 19 | 190: 17 |
209: 10 |
transirent. 172: 1 |
transisse. 234: 4 | 242: 6 |
transit. 207: 22 |
transitis. 129: 5 |
transitu. 152: 6 |
transitum. 166: 13 | 206: 17 |
209: 13 | 247: 19 |
transire. 135: 16 | 172: 17 |
210: 23 |
transivit. 204: 7 |
translata. 151: 5 |
translati. 166: 2 | 180: 26 |
191: 27 |
translatis. 121: 3 | 269: 3 |
transmarinos. 144: 8 |
transmisit. 249: 7 |
transmittat. 225: 7 |
transmittere. 205: 13 |
Transpadana provincia. 237:
8 |
Transrhena victoria. 131:
5 |
Transrhena expeditio-
nes. 137: 7 |
transulerit. 150: 5 |
transulit. 267: 2 |
transulsi. 115: 23 | 195: 7 |
transulisti. 137: 9 |
transulit. 204: 25 | 217: 23 |
traxerunt. 133: 9 |
traxisse. 322: 9 |
tremebunda oratio. 253: 1 |
tremiscebant. 349: 11 |

I N D E X

tremiscere. 302: 3 |
 tremis. 343: 7 |
 tremor. 155: 26 |
 tremula. 287: 20 |
 tremunt. 228: 13 |
 trepidando. 339: 19 |
 trepidanter. 226: 19 |
 trepidantes. 172: 6 | 233: 20 |
 trepidantibus. 236: 10 |
 trepidatio. 165: 2 | 311: 1 |
 trepidatione. 142: 11 | 293: 4 |
 trepidationes. 289: 6 |
 trepidationis. 143: 12 |
 trepidaverit. 310: 2 |
 trepide. 276: 16 |
 trepido. 301: 23 |
 trepidos. 299: 4 |
 trepidus. 177: 21 |
 Treverorum. 180: 27 |
 tria. 299: 24 |
 tribuantur. 154: 9 |
 tribuas. 154: 24 | 323: 10 |
 tribuendum. 303: 17 |
 tribuere. 139: 5 | 153: 13 |
 tribueret. 260: 12 |
 tribuerunt. 127: 6 | 149: 6 |
 tribui. 303: 30 |
 tribuis. 120: 7 | 213: 2 | 302: 16 | 324: 12 |
 tribuisse. 112: 23 |
 tribuissent. 204: 3 |
 tribuisti. 302: 15 |
 tribuit. 129: 11 | 177: 26 | 292: 25 |
 tribunali. 142: 7 | 302: 18 |
 tribunali. 115: 23 |
 tribunaliibus. 286: 11 |
 tribunalium. 149: 10 |
 tribunatus. 193: 2 | 297: 7 |
 tribuni. 239: 9 |
 tribunis. 299: 26 |
 tribuo. 149: 14 |
 tribus. *ablat.* 348: 27 |
 tributa. 159: 7 |
 tributarius. 329: 6 |
 tributū. 289: 10 |
 tributum. 312: 16 |
 tributum. 157: 1 | 256: 8 | 290: 19 |
 tributurus. 227: 12 |
 tribuum. 293: 31 |
 tribuunt. 152: 7 |
 Tricassino solo. 181: 2 |
 Tricassinus ager. 223: 20 |
 tricenis. 252: 15 |
 tricenum. 216: 1 |
 trifariam. 337: 10 |
 trino. 111: 20 |
 triplex. 298: 1 |

tripudiabat. 302: 7 |
 tripudiantium. 342: 3 |
 tripudiare. 134: 1 | 237: 6 |
 triste. 173: 2 | 240: 14 | 256: 14 |
 tristiores. 291: 13 | 316: 15 |
 tristioribus. 223: 2 |
 tristis. 311: 13 | 331: 13 |
 tristissimum. 292: 20 |
 tristitia. 216: 16 |
 tristitiam. 272: 11 |
 tristium. 312: 7 | 330: 10 |
 triticea. 298: 24 |
 triticeo. 313: 7 |
 tritico. 293: 4 |
 triumphales. 113: 1 | 244: 15 | 317: 21 |
 triumphalibus. 275: 6 | 329: 5 | 348: 22 |
 triumphantes. 121: 21 |
 triumphantium. 208: 20 |
 triumphare. 131: 4 |
 triumpharis. 349: 13 |
 triumphatis. *verb.* 129: 3 |
 triumphi. 114: 17 | 142: 26 | 176: 3 | 271: 8 |
 triumphis. 129: 17 | 152: 2 | 261: 7 | 329: 9 |
 triumpho. 115: 24 | 248: 7 | 347: 5 |
 triumphorum. 178: 14 | 144: 13 |
 triumphos. 129: 3 | 348: 6 |
 triumphum. 172: 11 | 240: 7 | 342: 4 | 16 | 344: 16 | 349: 2 |
 triumphus. 271: 26 | obuius tibi sese effudit. 179: 20 |
 tropæa. 129: 17 | 139: 10 | 205: 19 | sub quibus Jndus intremuit. 169: 3 |
 tropæi. 289: 13 |
 truce. 248: 19 | 311: 13 |
 truces. 259: 20 | 262: 24 | 291: 16 |
 trucidari. 235: 3 |
 trucidato. 244: 13 |
 trucidatum. 210: 3 |
 trucidavit. 246: 10 |
 truncata respublica. 173: 4 |
 truncos. *subst.* 259: 10 | *adject.* Cicerones. 349: 13 |
 trutinum nutus. 332: 4 |
 tu. 112: 6 | 17 | 113: 4 | 14 | 114: 13 | 14 | 115: 11 | 21 | 116: 7 | 17 |
 tua. 114: 3 | 19 | 115: 16 | 116: 6 | 117: 4 | 154: 5 |

tua. 111: 6 | 112: 3 | 14 | 115: 8 | 118: 3 | 123: 6 | 129: 11 |
 tuas. 112: 11 | 115: 9 | 123: 11 |
 tubæ. 232: 12 |
 Tubantes. 263: 11 |
 tubarum. 142: 25 | 268: 9 | 271: 3 | 338: 17 |
 tueatur. 262: 6 |
 tuebantur. 237: 5 | 293: 6 |
 tuebatur. 132: 15 | 175: 1 |
 tuemini. 168: 12 |
 tuentur. 228: 21 |
 tuerentur. 178: 25 |
 tueretur. 312: 12 |
 tueri. 208: 13 | 257: 11 | 275: 1 |
 tueris. 300: 19 |
 tui. 110: 3 | 10 | 112: 6 | 115: 11 | 121: 19 | 122: 10 |
 tuis. 112: 1 | 10 | 115: 2 | 121: 16 | 125: 5 | 126: 5 |
 tulerat. 274: 2 |
 tulerunt. 198: 6 |
 tulimus. 331: 3 |
 tulisses. 342: 7 |
 tulit. 211: 13 | 292: 1 | 321: 24 |
 Tullios. 310: 17 |
 Tullos. 326: 19 |
 tum. 110: 2 | 133: 3 | 152: 11 |
 tum primum. 326: 4 |
 tumens. 253: 21 |
 tumultuantia elementorum officia. 127: 12 |
 tumultus. 247: 22 | 337: 21 |
 tunc. 111: 1 | 115: 13 | 119: 3 | 125: 7 |
 tuo. 116: 2 | 119: 7 | 21 | 138: 23 |
 tuorum. 116: 8 | 121: 22 | 123: 13 |
 tuos. 219: 12 |
 cura. 133: 18 |
 turba. 295: 27 | 314: 5 | 324: 21 |
 turbæ. 291: 5 | 339: 15 |
 turbam. 235: 11 | 290: 9 | 342: 14 |
 turbare militum fidem præmiorum ostentatione. 212: 14 |
 turbastis. 134: 8 |
 turbata. 198: 2 |
 turbide. 272: 15 |
 turbidis cælo & mari. 176: 14 |
 turbidus. 244: 11 |
 turbine. 120: 16 |

VOCABULORUM.

V.

turbines. 302: 2 |
 turbo. 316: 2 |
 turma. 149: 8 |
 turpe. 179: 26 |
 turpi. 294: 9 |
 turpis. 270: 26 |
 turpissimam. 241: 17 |
 turpissimas. 296: 3 |
 turpissimo. 236: 22 |
 turpitudinum. 271: 28 |
 turpium. 300: 10 |
 turres. 214: 25 |
 turribus. 214: 14 | 225: 18 |
 Tusco Albula. 247: 10 |
 tuta. 239: 7 |
 tutam. 237: 22 |
 tutantur. 240: 17 |
 tutatus. 175: 24 |
 tutela. 151: 5 |
 tutelæ. 284: 8 |
 tutelam. 167: 14 | 217: 26 |
 tutior. 239: 16 | 349: 16 |
 tutissimum. 266: 16 |
 tutius, *adv.* 239: 22 |
 tuto, *adv.* 294: 14 |
 tutum. 233: 9 | 311: 17 |
 tutus. 264: 13 | 276: 22 |
 tum. 111: 8 | 119: 2 | 121: 19 | 123: 6 |
 tuus. 113: 19 | 127: 15 |
 Tybri. 244: 4 |
 tyranni. 256: 26 | 271: 21 | 272: 4 | 333: 21 | 340: 2 | 345: 6 | 346: 13 | 21 |
 tyrannici. 271: 31 | 336: 24 | 347: 28 |
 tyrannicidium. 330: 22 |
 tyrannico. 344: 8 |
 tyrannicorum. 267: 18 |
 tyrannidem. 330: 21 |
 tyrannidis. 255: 23 | 311: 16 |
 tyranno. 340: 2 | 342: 5 |
 tyrannum. 270: 26 | 274: 2 | 311: 15 | 331: 3 | 347: 10 |
 tyrannus. 329: 13 | 334: 7 | 342: 1 |
 tyrocinio. 142: 2 |
 tyrocinium rogandi. 295: 14 |
 Tyrrena pabula. 111: 16 |
 Tyrreni maris. 313: 1 |
 Tyrrenum. 289: 8 |

VAcans. 320: 11 |
 vacant. 179: 12 |
 vacaret. 264: 6 | 346: 18 |
 vacat. 274: 16 | 292: 27 |
 vacent. 130: 15 | 136: 3 |
 vacillantibus in ære alieno, *ære alieno oppressis.* 223: 24 |
 vacillare. 266: 24 |
 vacillat. 171: 18 |
 vacillavit. 196: 22 |
 vacillemus. 228: 18 |
 vacua. 225: 7 |
 vacuabo. 295: 4 |
 vacuum. 292: 19 |
 vacuatas. 331: 4 |
 vacuaverat. 337: 19 |
 vacui. 211: 26 |
 vacuitas. 272: 21 |
 vacuo. 294: 23 |
 vacuum. 165: 13 |
 vadatæ mortis. 324: 3 |
 vade. 197: 10 |
 vadem. 324: 2 |
 vadere. 263: 22 |
 vadis miseriarum. 269: 6 |
verb. 268: 7 |
 vado, *nom.* 116: 21 | 209: 7 |
 vadosus. 210: 15 |
 vagabatur insula. 158: 9 |
 vagari. 178: 20 |
 vagis. 192: 3 | 236: 13 |
 vagitibus. 112: 10 |
 vagitus. 227: 16 | 264: 27 |
 vagus. 172: 12 |
 Vahalis. 313: 19 |
 vale. 155: 14 |
 valeam. 303: 25 |
 valeat. 248: 5 | 253: 8 |
 valebas. 260: 11 |
 valebat quantoslibet exercitus. 175: 24 |
 Publii Valerii. 303: 1 |
 valescebat. 265: 10 |
 valet. 229: 23 | 24 |
 valetis. 136: 6 |
 valerudo. 196: 10 | 267: 21 |
 valla. 170: 6 |
 vallarent. 327: 21 |
 vallavit. 126: 21 |
 valles. 290: 13 |
 vallibus. 224: 7 |
 Vallio triumphalis. 334: 1 |
 vallis, *plur.* 204: 20 |
 vallo. 209: 8 | 235: 25 |
 vallum. 170: 7 | 318: 18 |
 valvas. 302: 26 |
 valuerit. 315: 17 |
 valuerunt. 260: 14 |
 valuit. 159: 4 |
 vana. 135: 13 |
 vanam. 261: 25 |
 Vandalos. 138: 1 |
 Vangionas. 263: 11 |
 vanitate. 170: 18 |
 vanitatem. 226: 12 |
 varia. 119: 8 |
 variat. 115: 2 |
 varietas. 196: 15 |
 varietate. 239: 17 |
 variis. 180: 13 |
 vario. 245: 7 |
 varios. 256: 12 | 302: 6 |
 vasa. 332: 8 |
 vasta. 173: 7 | 225: 5 |
 vastata. 286: 10 |
 vastatio. 169: 5 |
 vastatione. 116: 18 | 117: 3 | 209: 26 |
 vastationem. 129: 19 |
 vastator. 114: 6 |
 vastaverant. 172: 2 |
 vastitas. 265: 20 |
 vastitate. 224: 7 | 285: 17 |
 vastitatem. 248: 2 |
 vates. 313: 11 | 348: 1 |
 vaticinata. 156: 7 |
 vatis. 334: 14 |
 vatum. 216: 4 | 324: 4 |
 ubere frugum tanto. 174: 6 |
 uberes. 121: 7 | 272: 16 | 275: 7 |
 uberior. 255: 22 |
 uberiora. 301: 8 |
 uberiore. 271: 33 |
 uberius. 224: 8 | 262: 1 |
 uberrima laudis compendia. 154: 12 |
 ubertas. 229: 22 | 298: 5 |
 ubertat. 226: 26 |
 ubertate. 136: 27 | 276: 18 |
 ubi. 113: 8, 9 | 129: 8 | 137: 1 | 152: 22 *bis* | 157: 5 | *postquam.* 340: 18 |
 ubicunque. 136: 16 |
 ubiprimum. 321: 7 |
 ubique. 129: 8 | 136: 17 | 158: 19 | 159: 16 | 178: 26 |
 ve. 128: 7 | 130: 9 | 154: 10 |
 vecordem. 326: 23 |
 vecordes. 291: 27 |

I N D E X

- vectors. 258: 6 |
 Vectam infulam. 177: 3 |
 vectatio. 210: 24 |
 vectigal. 290: 23 |
 vectigalibus quaestiosa. 174: 7 |
 vectore. 198: 2 | 204: 28 |
 vectos. 343: 25 | 344: 10 |
 vegetat se aeternitas jugi agitatione. 318: 8 |
 vegetantur. 152: 4 |
 vehabamini. 134: 12 |
 vehemens. 275: 17 |
 vehementiorem. 268: 14 |
 vel. 125: 9, 10 | 131: 11 | 138: 2, 3 | 143: 3 | 144: 14 |
 vela. 176: 16 | 177: 16 | 179: 23 | 196: 8 | 206: 11 | 338: 4, 10 |
 velaminis. 178: 3 |
 velificationis gloriam. 176: 8 |
 velim. 168: 18 | 252: 25 | 324: 19 |
 velis, *verb.* 189: 3 | 210: 11 | 249: 16 |
 velit. 112: 16 | 150: 11 | 300: 2 |
 velites. 340: 8 |
 velitis. 127: 3 |
 velivola. 131: 30 |
 velle. 144: 15 | 216: 15 | 249: 24 | 253: 20 | 260: 12 | 319: 7 | 320: 8 |
 vellem. 270: 5 |
 vellent. 153: 13 |
 velleribus. 207: 19 |
 velleris. 288: 20 |
 velles. 198: 4 | 214: 26 | 254: 25 | 326: 8 |
 veller. 150: 7 |
 velocius. 132: 7 |
 velox. 271: 32 | 275: 5 |
 velut. 116: 14 | 119: 13 | 129: 21 | 134: 10 |
 veluri. 113: 7 | 144: 12 | 149: 12 | 152: 18 |
 venales. 212: 15 |
 venali. 172: 13 |
 venatorum. 322: 6 |
 venderet. 242: 9 |
 vendit. 295: 20 |
 vendita. 211: 27 |
 venditam. 340: 15 |
 venenis. 297: 16 |
 venerabile. 167: 9 | 190: 13 |
 venerabili. 157: 14 |
 venerabilis. 193: 14 | 213: 5 | 255: 25 | 274: 11 | 314: 21 | 346: 15 |
 venerabundus. 154: 22 |
 veneramur. 202: 12 | 222: 1 | 255: 11 | 274: 27 |
 veneranda. 152: 14 | 213: 8 |
 venerandarum. 259: 19 |
 venerandi. 275: 8 |
 venerandum. 110: 6 | 273: 23 |
 venerant. 261: 2 |
 venerantes. 179: 23 |
 venerantur. 111: 14 |
 venerat. 135: 7 |
 venerati. 327: 10 |
 veneratio. 110: 3 | 126: 9 | 134: 10 | 165: 6 | 255: 2 | 327: 20 |
 veneratione. 157: 12 | 202: 9 | 217: 2 | 302: 27 |
 venerationem. 254: 3 |
 venerationis. 130: 5 | 134: 7 | 191: 16 |
 venerint. 248: 17 |
 venerit. 258: 7 | 315: 2 | 345: 20 |
 venero. 194: 21 |
 venerunt. 151: 15 | 210: 4 | 256: 3 | 266: 7 |
 venia. 115: 20 | 192: 13 | 243: 19 | 288: 15 | 341: 18 | 348: 28 | 350: 6 |
 venia. 232: 25 | 291: 20 | 336: 1 |
 veniam, *nom.* 129: 14 | 143: 4 | 154: 24 | 169: 3 | 196: 13 | 208: 17 | 209: 11 | 215: 4 | 230: 12 | 235: 25 | 254: 27 | 258: 3 | 341: 13 | 346: 8 | *verb.* 316: 17 |
 veniebat. 335: 8 |
 veniebat. 268: 25 |
 veniendi. 247: 23 |
 veniendo. 119: 2 | 169: 13 |
 venientem. 265: 19 |
 venientes. 129: 22 |
 venienti. 341: 22 |
 venientibus. 159: 20 | 169: 5 |
 veniet. 348: 3 |
 venimus. 293: 7 |
 venire. 203: 13 | 219: 2 | 260: 19 | 291: 11 | 327: 22 | 336: 6 | 347: 11 |
 venires. 337: 6 |
 veniret. 296: 2 |
 veniretur. 242: 3 |
 venis, *nom.* 333: 16 |
 venisse. 233: 5 | 243: 7 |
 venissent. 247: 24 | 293: 9 |
 venisti. 215: 25 |
 venistis. 131: 31 |
 venit. 176: 1 | 221: 12 | 267: 5 | 293: 4 |
 340: 13 |
 veniunt. 128: 17 | 138: 24 | 252: 14 | 329: 13 |
 venti. 178: 28 | 198: 12 | 272: 9 |
 ventis. 196: 8, 21 | 289: 2 | 338: 10 | 344: 1 |
 ventorum. 214: 9 |
 ventos. 136: 14 |
 ventosa. 311: 14 |
 ventri. 332: 12 |
 ventum, quia directus non erat, captaeet obliquum. 176: 16 |
 ventura. 259: 7 | 320: 18 |
 venturae. 293: 11 | 340: 6 |
 venturi. 227: 16 | 252: 9 | 319: 19 |
 venturis. 229: 3 | 255: 21 | 302: 25 | 303: 13 |
 venturo. 111: 17 | 243: 14 | 341: 23 |
 venturum. 177: 16 |
 venturus. 211: 10 | 315: 1 |
 venustate. 271: 3 |
 ver. 167: 7 | 227: 17 |
 vera. 112: 11 | 180: 1 | 191: 2 | 208: 15 | 226: 14 | 313: 6 | 324: 3 |
 vera. 297: 25 |
 verba. 150: 3 | 154: 20 | 219: 13 | 226: 19 | 245: 26 | 259: 19 | 263: 18 | 295: 18 | 325: 8 |
 verbera. 345: 25 |
 verberare. 328: 1 |
 verberibus. 336: 12 |
 verbi gratia. 292: 2 |
cum verbi periculo loquar. 171: 13 |
 verbis. 239: 16 | 241: 6 | 319: 8 | 323: 8 |
 verbo. 294: 12 |
 verbotum. 153: 4 | 226: 1 | 288: 19 | 292: 12 | 293: 11 | 312: 1 |
 vere profecto. 206: 1 |
 vere, *adv.* 130: 5 | 149: 15 | 191: 8 |
 verebamur. 301: 21 |
 verebantur. 261: 26 |
 verebatur. 337: 21 |
 verecundia. 194: 3 | 223: 3 | 276: 24 |
 verecundia. 180: 4 | 192: 6 | 226: 21 |
 verecundiam. 152: 23 | 302: 11 | 324: 9 |
 verecundos. 228: 2 |
 verecundus. 324: 22 |
 verenda. 255: 15 |
 verendum. 260: 24 |
 vercor, 293: 22 | 303: 24 |
 vereretur

VOCABULORUM.

- vererer. 232: 1 |
 vereri. 177: 9 |
 veri. 261: 24 | 299: 15 | 316: 24 |
 verior. 252: 4 |
 veris, *subst.* 121: 2 | 158: 17 | 297: 17 |
 verissimum. 112: 21 |
 veritas. 194: 22 | 206: 5 | 254: 28 | 300: 21 |
 veritate. 127: 2 | 262: 1 |
 veritatem. 226: 10 | 304: 1 | 313: 6 |
 veriti. 255: 11 |
 veritus. 208: 11 |
 verius, *nom.* 156: 7 | *adv.* 151: 17, 20 |
 verni. 132: 16 |
 vernula. 336: 15 | purpuratus. 243: 3 |
 veto, *adv.* 114: 9 | 118: 16 | 119: 1 | 121: 18 |
 Verona. 237: 16 | 267: 15 |
 Veronam. 267: 12, 28 |
 Veronensium. 237: 19 |
 verrebat. 133: 9 |
 versa. 236: 18 | 239: 14 | 290: 18 | 303: 22 | 341: 1 |
 versanda. 318: 4 |
 versantur. 204: 14 |
 versater. 165: 7 |
 versari. 136: 17 | 293: 15 |
 versas, *verb.* 263: 18 |
 versere. 239: 1 |
 versum, *adj.* 330: 2 |
 verterentur. 240: 15 | 336: 11 |
 vertice imperii. 199: 10 |
 verticem. 113: 2 | 136: 14 | 203: 24 | 270: 18 |
 verticibus. 133: 14 | 292: 11 |
 vertigo. 318: 9 |
 vertisset. 321: 25 |
 verum, *nom.* 110: 4 | 132: 5 | 178: 3 | 207: 7 | 243: 14 | *adv.* 116: 16 | 196: 2 | 264: 25 | 265: 18 |
 verum etiam. 155: 17 | 284: 9, 10 | 235: 23 |
 veruntamen. 303: 29 |
 verus. 299: 11 |
 vesana. 267: 26 |
 vesania. 137: 8 |
 vesaniam. 137: 12 |
 vesper. 168: 10 |
 Vestale secretum. 327: 19 |
 Vestalium toris purior. 292: 10 |
 veste. 342: 10 |
 vester. 110: 2 | 130: 15 |
 vestibula. 255: 20 |
 vestibulo. 255: 1 |
 vestigia. 111: 17 | 129: 5 | 217: 14 | 269: 28 |
 vestigiis. 112: 14 | 128: 19 | 133: 1 | 158: 2, 20 | 179: 16 | 341: 13 | 342: 21 | 343: 12 | 348: 22 | 350: 16 |
 vestigio. 340: 17 |
 vestigium. 171: 15 | 326: 28 |
 vestire. 348: 13 |
 vestis. 177: 29 | 347: 6 |
 vestitos. 318: 1 |
 vestitum, *subst.* 346: 18 |
 vestitus, *subst.* 302: 22 |
 vestiuntur. 298: 20 |
 vestra. 111: 4 | 119: 10 | 120: 2 bis | 123: 1 | 126: 20, 22 |
 vestra. 113: 1, 10 | 120: 7, 8 | 125: 2 | 127: 1 | 128: 16 |
 vestram. 113: 9 | 129: 16 | 135: 11 | 136: 17 |
 vestrarum. 128: 21 | 165: 5 | 168: 14 |
 vestras. 128: 18 | 130: 11 | 137: 6 |
 vestri. 110: 6 | 111: 11 | 116: 17 | 118: 5, 22 | 120: 9 |
 vestris. 120: 1 | 126: 16 | 129: 9, 24 | 130: 3 | 131: 12 |
 vestro. 122: 3 | 125: 11 | 136: 12 |
 vestrorum. 113: 3 | 122: 4 | 126: 15 | 129: 20 | 133: 3 |
 vestros. 120: 12 | 131: 22 | 135: 10 |
 vestrum. 113: 20 | 133: 12 | 136: 16 | 191: 16 |
 verabamur. 331: 9 |
 vetera. 216: 8 | 221: 22, 23 | 248: 25 |
 veteri. 121: 19 | 165: 10 | 229: 19 | 299: 24 |
 veterem. 208: 18 | 299: 21 | 302: 33 |
 veteres. 192: 20 | 261: 14 | 290: 5 | 291: 25 | 317: 19 |
 veteribus. 177: 24 |
 veternum. 317: 17 |
 veterum. 110: 8 | 132: 20 | 144: 17 | 155: 17 | 158: 20 | 181: 6 | 268: 29 | 276: 21 | 296: 8 | 348: 5 |
 vetuit. 180: 21 |
 vetus. 181: 7 | 203: 3 |
 vetusta. 295: 31 |
 vetustas, *subst.* 259: 10 | 261: 12 | 271: 9 | 316: 24 |
 323: 27 |
 vetustate. 112: 5 | 292: 4 | 224: 9 |
 vetustatem. 274: 18 |
 vetustati. 198: 20 |
 vexanda. 258: 10 |
 vexari. 286: 20 |
 vexillarium factionis. 339: 23 |
 vexillarius latrocinii. 178: 1 |
 vexillis. 341: 12 |
 vexillum. 335: 15 |
 vi. 114: 14 | 132: 16 | 237: 11 | 258: 13 | 263: 7 | 264: 9 | 265: 9 |
 via. 225: 5, 6 | 255: 18 | 258: 24 | 272: 1, 25 | 332: 18 |
 via. 287: 17 | 342: 20 |
 viam. 238: 19 | 287: 21 | 288: 16 |
 vias. 133: 1 | 225: 3 | 226: 6 | 255: 12 | 266: 15 | 294: 5 | 332: 11 | 342: 7 |
 viatica. 213: 18 |
 viator. 118: 16 |
 viatoris. 302: 30 | 328: 1 |
 vice. 113: 14 | 132: 10 | 239: 14 | 290: 18 | 303: 22 |
 vicem. 211: 13 | 287: 4 | 298: 21 | 303: 29 |
 vicalia. 252: 9 |
 vicalis. 258: 15 |
 vicalis. 237: 11 |
 vicalis. 271: 23 |
 vicalis. 158: 16 | 287: 13 |
 vicalis. 233: 8 | 269: 14 | 344: 23 |
 vicalis. 193: 19 |
 vicalis. 135: 11 |
 vicalis. 214: 2 | 264: 27 | 283: 7 |
 vicalis. 127: 11 | 168: 8 | 298: 11 | 317: 11 |
 vicalis. 195: 9 |
 vicalis, *nom.* 210: 3 | *verb.* 345: 2 |
 vicalis. 180: 14 | 170: 2 |
 vicalis. 126: 20 | 178: 3 | 208: 4 | 217: 10 |
 vicalis fontis exiguus amnis. 210: 15 |
 vicalis. 290: 15 |
 vicalis. 225: 20 |
 vicalis. 152: 18 |
 vicalis. 199: 18 |
 vicalis. 328: 4 |
 vicalis. 129: 8 | 204: 25 | 247: 17 | 248: 13 | 333: 3 |
 vicalis. 122: 7 |

I N D E X

- vicissim. 113: 8 | 129: 8 |
 137: 5 | 245: 6 | 273:
 11 |
 vicissitudo. 256: 13 |
 vicisti. 227: 15 |
 victi. 197: 14 | 207: 12 | 212:
 25 | 239: 5 | 246: 4 | 324:
 7 |
 victa. 271: 17 | 332: 19 |
 victam. 341: 14 |
 victas. 287: 10 |
 victi. 247: 3 | 268: 2 |
 victima. 133: 18 |
 victis. 131: 3 | 137: 21 | 205: 1 |
 342: 6 |
 victor. 246: 11 | 291: 3 | 338:
 7 | 348: 24 |
 victore. 246: 16 | 287: 15 |
 349: 7 |
 victorem. 110: 10 | 111: 18 |
 122: 6 | 254: 5 | 275:
 15 |
 victores. 122: 12 |
 victori. 347: 9 |
 victoria. 111: 15 | 116: 4 |
 117: 15 | 120: 9 | 131: 6 |
 177: 10 | 178: 6 | 13 |
 179: 7 | 192: 13 | 204:
 29 | 209: 20 | 215: 26 |
 236: 11 | 25 | 246: 2 |
 253: 13 | 256: 15 | 18 |
 260: 17 | 265: 7 | 271: 32 |
 341: 18 |
 victoria. 112: 13 | 114: 1,
 7 | 115: 8 | 131: 12 | 166: 1 |
 181: 4 | 207: 10 | 232: 20 |
 237: 7 | 239: 8 | 244: 7 |
 246: 6 | 12 | 247: 21 |
 248: 6 | 263: 4 | 264:
 35 | 265: 15 | 267: 2 |
 269: 21 | 289: 13 | 340:
 5 | 348: 24 |
 victoriam. 122: 8 | 171:
 5 | 172: 18 | 175: 10 |
 179: 17 | 199: 2 | 205:
 9 | 209: 11 | 210: 7 | 214:
 35 | 233: 21 | 242: 15 |
 257: 6 | 258: 11 | 260:
 13 | 264: 5 | 269: 10 |
 272: 7 | 330: 19 | 336: 8 |
 339: 25 | 27 | 343: 16 |
 344: 5 | 345: 8 |
 victoriarum. 128: 21 | 159:
 21 | 242: 7 | 257: 11 |
 263: 9 | 264: 7 | 272:
 16 |
 victorias. 115: 9 | 139: 9 |
 180: 28 | 242: 17 | 247:
 15 | 264: 18 |
 victoribus. 236: 8 | 247: 2 |
 341: 11 | 342: 6 |
 victoriis. 129: 9 | 17 | 152:
 2 | 179: 4 | 247: 5,
 16 |
 victoris. 128: 6 | 239: 22 |
 243: 17 | 270: 14 |
 victorum. 256: 14 |
 victuro. 226: 2 |
 victurus. 299: 17 |
 victus, *subst.* 248: 20 | 293:
 3 | *adj.* 177: 20 | 336: 7 |
 338: 7 | 349: 6 |
 vide. 349: 5 |
 videam. 344: 16 |
 videamini. 136: 8 |
 videamur. 154: 15 | 223: 16 |
 350: 7 |
 videamus. 128: 9 | 167:
 11 | 196: 26 | 315: 14 |
 344: 12 |
 videant. 152: 9 |
 videantur. 120: 4 | 216:
 8 | 15 | 222: 4 | 229: 23 |
 255: 5 | 264: 13 | 304: 8 |
 325: 11 |
 videar. 129: 24 | 142: 15 |
 166: 16 | 194: 22 |
 videaris. 115: 18 | 192: 17 |
 284: 14 | 303: 27 |
 videas. 217: 16 | 258: 9 |
 videat. 120: 12 | 122: 11 | 158:
 6 | 159: 10 | 277: 2 | 297:
 27 |
 videatur. 152: 16 | 204:
 7 | 232: 11 | 270: 29 | 302:
 23 | 338: 6 | 347: 2 | 349:
 7 |
 videbant. 180: 3 | 287: 18 |
 292: 16 |
 videbantur. 176: 15 | 225: 18
 271: 16 |
 videbar. 284: 6 | 320:
 4 |
 videbare. 284: 10 |
 videbaris. 247: 20 |
 videbatur. 115: 13 | 116:
 9 | 118: 2 | 126: 2 |
 174: 4 | 178: 20 | 213:
 25 | 214: 3 | 234: 2 |
 237: 8 | 12 | 245: 2 | 283: 11 |
 294: 16 | 296: 4 | 329:
 19 |
 videbitur. 112: 21 | 292:
 27 |
 videbor. 157: 16 | 303:
 15 |
 videbunt. 292: 14 |
 videlicet. 291: 24 | 347:
 17 |
 videmus. 128: 4 | 157:
 15 | 160: 7 | 172: 4 | 198:
 1 | 200: 3 | 295: 15 | 313:
 25 |
 videndi. 255: 4 |
 videndum. 259: 7 |
 vident. 213: 14 |
 videntur. 151: 16 | 195:
 18 |
 video. 114: 7 | 206: 6 | 217:
 5 | 8 | 9 | 310: 3 | 315: 9 |
 345: 6 |
 videor. 142: 5 | 156: 12 |
 253: 7 | 271: 27 |
 videras. 318: 13 |
 viderat. 128: 22 | 339:
 14 |
 videre. 130: 8 | 134: 20 |
 204: 1 | 225: 13 | 275:
 15 *bu* | 317: 3 | 347:
 29 |
 viderem. 294: 26 |
 viderent. 225: 21 | 237: 5 |
 295: 30 |
 viderentur. 214: 33 | 245: 12 |
 322: 20 |
 videret. 284: 2 | 295: 12,
 22 |
 videretis. 206: 12 | 319: 3 |
 321: 9 | 337: 16 |
 videres. 234: 11 | 263:
 14 |
 videret. 115: 15 | 205:
 25 | 265: 23 | 301: 14 |
 321: 17 | 326: 28 | 340:
 3 |
 videretur. 135: 6 | 142:
 8 | 167: 6 | 170: 5 | 174:
 11 | 175: 17 | 195: 11 |
 204: 28 | 298: 16 | 321: 12 |
 332: 9 | 334: 6 | 338: 2 |
 342: 3 |
 videri. 241: 18 | 247: 3 |
 255: 6 | 275: 7 | 296:
 16 | 310: 3 | 13 | 324: 10 |
 327: 14 | 328: 3 | 7 | 331:
 20 | 333: 4 | 346: 10 | 348:
 11 |
 viderint. 343: 24 |
 videris. 131: 21 | 217: 16 |
 263: 19 |
 viderit. 196: 1 | 217: 17 |
 vides. 118: 19 | 123: 12 |
 134: 16 | 17 | 199: 17 |
 videret. 204: 16 |
 videte. 301: 8 |
 videretur. 118: 21 | 126: 9 |
 139: 8 | 155: 4 | 15 | 156:
 7 | 171: 16 | 203: 12 | 207:
 22 | 210: 14 | 228: 18 | 297:
 11 | 324: 2 | 333: 23 | 345:
 12 |
 vidi. 312: 8 | 350: 23 *quater*,
 24 *bu* |
 vidimus. 115: 15 | 19 |
 172: 4 | 222: 5 | 226:
 23 | 287: 17 | 302: 5 | 331:
 7 |
 vidisse. 166: 16 |
 vidisses. 225: 20 |
 vidisset. 290: 8 |
 vidisti. 159: 13 | 207:
 14 | 215: 26 | 216: 3 |
 225: 2 | 349: 19 | 350:
 7 |
 vidistis. 302: 23 |
 vidit. 206: 18 | 239:
 302: 31 | 313: 19 | 328:
 8 | 330: 21 | 22 | 337: 3 |

VOCABULORUM.

- viduae. 334: 15 |
 vigeant. 228: 14 |
 vigebat. 174: 14 |
 vigen. 204: 5 | 247: 13 |
 vigen. 168: 13 | 252: 23 |
 vidente. 303: 33 |
 vigerent. 121: 1 | 314: 7 |
 vigilando. 316: 20 |
 vigilantiae. 151: 14 |
 vigilantior. 259: 7 |
 vigeletis. 202: 5 |
 vigiliarum. 296: 17 |
 vigiliis. 268: 18 |
 vigiliis. 197: 16 | 292: 15 |
 viginti. 196: 16 | 197: 16 | 228: 7 |
 vigor. 196: 11 | 260: 23 |
 vigore. 214: 5 |
 vigoris. 249: 18 |
 viguerunt. 158: 21 |
 viguisti. 141: 2 |
 vile. 130: 14 |
 viles. 298: 25 |
 vilis. 154: 10 | 297: 9 |
 vilissimi. 241: 9 |
 vilissimus. 300: 7 |
 villa. 246: 9 |
 vim. 118: 17 | 138: 5 | 177: 18 | 264: 4 | 265: 8 | 266: 4 | 270: 19 | 295: 24 |
 vina. 133: 18 |
 vinças. 247: 17 |
 vincebant. 290: 28 |
 vincebas. 257: 8 |
 vincebat. 340: 11 |
 vincenda. 165: 1 | 253: 2 |
 vincendi. 192: 14 | 235: 16 | 336: 1 |
 vincendo. 129: 4 | 329: 10 |
 vincendum. 238: 27 |
 vincendus. 267: 8 |
 vincente. 177: 27 |
 vincentes. 290: 12 |
 vincere. 248: 17 | 258: 3 |
 vincerentur. 117: 5 |
 vinceret. 227: 2 |
 vinceretur. 298: 8 |
 vincet. 215: 18 |
 vinci. 266: 11 |
 vincere. 240: 9 |
 vinciri. 239: 24 |
 vincis. 192: 23 |
 vincit. 131: 17 | 254: 5 | 298: 10 |
 vincitis. 138: 12 |
 vincitur. 209: 21 |
 vincta. 240: 16 |
 vincti. 271: 10 |
 vinctus. 271: 18 |
 vincula. 239: 27 |
 vinculis. 129: 20 | 172: 7 |
 208: 23 |
 vincunt. 240: 20 |
 vindemia. 229: 20 | 298: 1 |
 vindemiando. 137: 2 |
 vindemias. 290: 13 |
 vindex. 179: 19 |
 vindicabat. 266: 2 |
 vindicabit. 344: 22 |
 vindicanda. 336: 2 |
 vindicant. 215: 12 | 343: 21 | 347: 25 |
 vindicare. 208: 7 |
 vindicarentur. 116: 10 |
 vindicati. 260: 8 |
 vindicas. 330: 17 |
 vindicasset. 221: 13 | 239: 13 | 246: 5 |
 vindicat. 116: 20 | 212: 6 | 256: 17 | 267: 18 |
 vindicata. 171: 12 | 172: 19 |
 vindicatur. 346: 20 |
 vindicavit. 316: 1 |
 vindicem, *nom.* 287: 9 | 350: 24 |
 vindici. 299: 23 |
 vindicta. 168: 1 |
 vindicta. 213: 22 | 214: 32 | 240: 26 | 339: 25 | 344: 6 |
 vindictam. 208: 19 | 244: 13 | 345: 8 |
 Vindonis campis. 204: 6 |
 campos. 205: 10 |
 vinea. 224: 9 |
 vineo. 298: 1 |
 vinisti. 192: 11 |
 violare. 335: 13 |
 violaret. 243: 2 |
 violatas. 179: 25 |
 violaverant. 208: 10 |
 violaverat. 178: 2 |
 violentiam. 267: 8 |
 violentus. 244: 11 |
 violetur. 292: 9 |
 vir. 141: 1 | 143: 1, 5, 13, 19 | 149: 14 | 152: 1, 10 |
 virentibus. 342: 12 |
 viret. 112: 4 | 177: 11 | 196: 11 | 197: 22 | 199: 16 | 126: 4 | 228: 7 | 347: 13 |
 virgines. 287: 19 | 342: 15 |
 virginis. 288: 21 | 292: 9 |
 virginum. 237: 4 |
 virgo. 152: 24 | 244: 10 |
 viri. 154: 18 | 213: 11 | 243: 25 | 314: 5 | 327: 22 | 336: 18 |
 viribus. 114: 11 | 138: 6 | 153: 11 | 155: 12 | 212: 22 | 213: 23 | 214: 23 | 232: 15 | 242: 20 | 257: 2 | 261: 20 | 264: 1 | 343: 1 |
 viriditate. 167: 8 |
 virili. 294: 17 |
 virillis. 270: 26 |
 vis. 128: 15 | 134: 13 | 293: 17 | 298: 3, 18 | 322: 16 |
 viritum. 270: 21 |
 virium. 222: 12 | 223: 11 | 229: 3 | 264: 16 |
 viro. 294: 6 | 312: 11 |
 virorum. 128: 2 | 241: 14 | 327: 23 | 331: 6 | 334: 11 |
 viros. 172: 5 | 198: 23 | 274: 9 | 296: 5 | 297: 2 | 315: 21 | 322: 24 |
 virtus. 114: 19 | 126: 22 | 151: 7 | 159: 1 | 208: 16 | 212: 18 | 213: 10 | 239: 13 | 253: 13 | 259: 5, 22 | 264: 20 | 268: 13 | 270: 19 | 275: 5 | 314: 16, 23 | 315: 11 | 317: 20 | 323: 2 bis | 324: 17 | 340: 11 |
 virtute. 112: 6 | 117: 15 | 118: 4 | 129: 14 | 158: 23 | 159: 13 | 166: 1 | 168: 2 | 173: 10 | 175: 6 | 192: 22, 23 | 199: 8 | 204: 21 | 210: 6 | 235: 12 | 263: 7 | 285: 3 | 314: 17 | 316: 6 |
 virtutem. 178: 26 | 211: 7 | 266: 5 | 349: 18 |
 virtutes. 118: 3 | 126: 12 | 138: 24 | 194: 24 | 253: 10 | 255: 13 | 298: 27 | 314: 7 |
 virtuti. 116: 19 | 249: 14, 22 | 258: 21 | 269: 13 | 315: 11 | 320: 11 |
 virtutibus. 118: 6 | 126: 16 | 131: 12 | 152: 3 | 193: 8 | 194: 28 | 198: 18 | 261: 18 | 287: 7 | 296: 11 | 300: 12 | 313: 17 | 322: 15, 19 | 344: 21 |
 virtutis. 112: 14 | 113: 10 | 115: 20 | 128: 2 | 150: 15 | 171: 6 | 197: 9 | 209: 10 | 233: 15 | 237: 10 | 240: 7 | 248: 7 | 253: 21 | 256: 18 | 258: 8 | 262: 15 | 268: 15 | 276: 3 | 297: 25 | 301: 29 | 315: 19 | 326: 26 | 328: 11 | 336: 25 | 340: 13 | 348: 19 | radicibus. 201: 16 |
 virtutum. 118: 1 | 151: 13 | 159: 6 | 165: 5 | 172: 17 | 180: 3 | 189: 2 | 239: 17 | 248: 25 | 254: 13, 16 |
 u ij.

I N D E X

- 255: 21 | 256: 4 | 290: 8 |
 272: 17 | 273: 20 | 287: 2 |
 294: 26 | 299: 15 |
 300: 20 | 311: 4 | 316: 23 |
 virum. 212: 1 | 213: 10 | 284: 1 |
 294: 3 |
 vis, *nom.* 111: 6 | 123: 13 |
 126: 17 | 155: 23 | 179: 15 |
 226: 3 | 249: 17 |
 256: 24 | 262: 24 | 265: 21 |
 267: 19 | 268: 9, 16 |
 269: 12 | 272: 18 | 274: 6 |
 336: 11 | *verb.* 270: 9 |
 324: 10, 14 |
 villa. 133: 18 | 344: 12 |
 visamus. 327: 7 |
 viscera. 137: 20 |
 visceribus. 144: 12 | 178: 22 |
 269: 11 |
 visebantur. 290: 3 |
 visendum. 133: 16 |
 visi. 262: 1 | 327: 16 |
 visis. 267: 5 |
 viso. 133: 6 |
 visos. 260: 18 | 324: 13 |
 visu. 259: 10 | 265: 24 |
 267: 11 | 311: 7 |
 visus, *subst.* 260: 22 | 269: 29 |
 299: 4 | 340: 19 |
adj. 328: 5 | 336: 13 |
 vitæ. 128: 14 | 154: 28 |
 207: 19 | 215: 10 | 238: 24 |
 240: 27 | 249: 22 |
 262: 10 | 271: 25 | 316: 8 |
 320: 16, 23 | *se* abdicare. 334: 4 |
 vitæ. 151: 15 | 154: 19 | 155: 9 |
 159: 8 | 195: 22 |
 203: 13 | 211: 10 | 212: 21 |
 261: 15 | 290: 21 |
 292: 2 | 296: 18 | 299: 16, 23 |
 301: 9 | 304: 5 |
 317: 15 | 320: 20 | 326: 25 |
 vitalium, *subst.* 347: 22 |
 vitam. 157: 16 | 227: 18 |
 239: 21, 24 | 248: 20 |
 291: 12 | 292: 13 | 301: 15 |
 331: 6 | 343: 11 |
 vitandis. 286: 3 |
 vitando. 248: 16 | 338: 16 |
 vitaretur. 300: 11 |
 vitari. 345: 19 |
 vitas, *nom.* 256: 23 | 315: 2 |
 vitavere. 345: 26 |
 vitia. 257: 16 | 258: 11 |
 286: 14 | 300: 8 | 321: 8 |
 vitibus. 224: 14 | 298: 20 |
 vitilis. 276: 20 | 301: 2 |
 303: 10 | 321: 8 | 323: 14 |
 vitiorum. 257: 25 | 271: 16 |
 316: 2 | 337: 1 |
 vitium, *fam.* 167: 8 | 224: 3, 10 |
neut. 300: 26 |
 vituperationum. 286: 6 |
 Vitungi. 174: 1 |
 viva. 341: 6 |
 vivant. 348: 8 |
recordatio vivax. 312: 5 |
 vivebant. 317: 20 |
 vivebatur. 299: 9 |
 vivente. 303: 33 |
 viventem. 225: 12 | 321: 18 |
 327: 2 |
 vivere. 113: 6 | 244: 5 |
 331: 14 |
 viveret. 215: 10 | 323: 21 |
 vividum ingenium. 254: 7 |
 vivinius. 198: 1 | 227: 16 |
 vivum. 345: 5 |
 vivunt. 204: 13 |
 vivus. 178: 2 | 272: 5 |
 vix. 116: 21 | 158: 19 | 178: 2 |
 193: 16 | 195: 9 |
 vixdum. 114: 9 |
 vixerunt. 261: 16 |
 vixisse. 321: 5 |
 vixisset. 314: 8 |
 vixisti. 294: 27 |
 ulciscenda. 165: 12 |
 ulciscendum. 236: 11 |
 ulcisceretur. 346: 20 |
 ulcisci. 260: 9 |
 ulla. 118: 7 | 130: 8 | 136: 7 |
 193: 16 |
 ullam. 208: 12 | 226: 16 |
 ullis. 156: 3 | 174: 11 | 242: 6 |
 ullo. 168: 12 | 216: 16 | 222: 12 |
 227: 13 |
 ullum. 118: 7 | 237: 9 | 238: 24 |
 290: 17 |
 ulterior. 343: 12 |
 ulterioribus. 170: 10 |
 ulterioris. 243: 23 |
 ulterius, *adv.* 336: 5 |
 ultima. 243: 1 | 249: 6 |
 287: 15 | 345: 20 |
 ultimam. 205: 32 |
 ultimi. 114: 12 |
 ultimis. 205: 6 | 208: 11 |
 ultimo. 311: 4 | 336: 22 |
 343: 17 |
 ultimorum. 269: 28 |
 ultimum. 329: 14 |
 ultio. 343: 14 | 347: 1 |
 ultionem. 178: 10 |
 ultore. 336: 2 |
 ultorem. 286: 4 | 339: 4 |
 ultra. 116: 22 | 154: 21, 22 |
 157: 6 | 345: 27 |
 ultra vitia recessisse non contentus. 321: 8 |
 ulcericibus. 243: 12 | Diris. 346: 15 |
 ultro. 155: 26 | 176: 14 |
 213: 17 | 215: 4 | 226: 21 |
 336: 4 | 340: 3 |
 ultroneam operam ferre. 337: 12 |
 umbo securus icibus. 270: 16 |
 umbone. 261: 1 |
 umbra. 262: 17 | 346: 16 |
 umbraculo. 212: 5 |
 umbraculum. 241: 3 |
 umbram. 327: 20 |
 umbras. 207: 21 |
 una. 119: 12 | 143: 3 | 174: 3 |
 176: 18 |
 unam. 221: 20 | 288: 20 |
 uncis, *adj.* 214: 31 |
 unco, *subst.* 334: 13 |
 unda. 269: 28 |
 undantes. 342: 12 |
 undarum pulvis. 198: 14 |
 undas. 204: 20 |
 unde. 112: 2 | 121: 15 | 125: 9 |
 155: 3 |
 undecunque. 332: 14 |
 undique. 113: 10 | 114: 22 |
 137: 4 | 158: 10 |
 uni. 212: 23 | 233: 7 | 248: 24 |
 unicum. 113: 18 |
 uniformibus. 132: 12 |
 unis epistolis. 290: 1 |
 unius. 299: 17 |
 universa. 151: 14 | 172: 18 |
 180: 24 | 232: 3 | 238: 15 |
 285: 23 | 340: 10 |
 universæ. 114: 10 | 291: 23 |
 universas. 289: 19 |
 universi, *sing.* 295: 22 |
 universis. 119: 17 | 177: 7 |
 universo. 114: 20 | 208: 1 |
 235: 9 |
 universorum. 259: 29 |
 universos. 202: 11 | 240: 19 |
 312: 10 |
 universus. 206: 19 | 244: 13 |
 unius. 178: 3 | 199: 15 | 210: 18 |
 uno. 114: 19 | 115: 14 |
 118: 15 | 121: 21 | 143: 3 |
 unquam. 116: 10 | 130: 8 |
 138: 12 | 144: 16 |
 unum. 115: 2 | 136: 6, 18 |
 156: 1 | 174: 5 |
 unumquemque. 191: 6 |
 unus. 208: 22 | 229: 8 |
 unusquisque. 253: 1 | 303: 5 |
 vobis. 110: 3 | 118: 6, 17, 20 |
 119: 10, 12 | 120: 2 |
 vocabaris. 206: 9 | 319: 2

VOCABULORUM.

vocabat. 241: 19 |
 vocabatur. 311: 16 |
 vocabitur. 297: 10 |
 vocabula. 221: 9 |
 vocabulis. 263: 12 | 314: 9 |
 vocamus. 318: 8 |
 vocant. 136: 5 | 298: 19 |
 vocantibus. 205: 19 |
 vocare. 216: 8 |
 vocaret. 323: 7 |
 vocas. 226: 13 | 258: 19 |
 vocasti. 323: 7 |
 vocatur. 300: 14 |
 vocatus. 249: 4 |
 vocaverunt. 220: 25 | 236: 27 | 326: 23 |
 voce. 151: 8 | 180: 2 | 219: 4, 12 | 227: 7 | 301: 27 | 319: 9 | 350: 17 | gloria. 169: 4 |
 Vocem. 150: 3 | 152: 23 | 154: 19 | 195: 14 | 217: 19 | 227: 17 | 293: 10 | 344: 20 | 347: 16, 20 |
 Vocemini. 292: 6 |
 Voces. 268: 10 | 271: 23 | 286: 15 | 288: 2 | 311: 12 | 338: 17 |
 vocetur. 172: 14 |
 vocibus. 190: 8 | 271: 4 |
 vocis. 112: 1 | 125: 4 | 130: 13 | 165: 2 |
 vociter. 139: 13 |
 Vocum. 154: 22 |
 volantem. 288: 22 |
 volatica Parthorum arma. 235: 14 |
 volatus. 343: 17 |
 volebas. 260: 8 | 345: 11, 12 |
 volebat. 241: 19 |
 volentes. 321: 15 |
 volentibus. 195: 17 |
 voles. 297: 18 |
 volitantem. 289: 3 |
 volo. 142: 16 | 295: 3 |
 volvantur. 333: 5 |
 volubiles. 256: 12 |
 volucrem, *subst.* 321: 22 |
 volucres, *adj.* 132: 6 | 190: 8 | 252: 12 |
 volucra dirarum alium tela. 127: 17 |
 olvebat. 206: 15 |
 olvendo. 244: 1 |
 volventibus. 126: 14 |
 volventium annorum. 167: 12 |
 voluerant. 144: 2 | 150: 18 | 196: 18 |
 voluisse. 296: 26 |
 voluissēm. 283: 4 |
 voluisses. 347: 11, 13 |
 voluisset. 172: 3 |
 voluisti. 191: 25 | 195: 19 |
 203: 19 | 233: 16 | 244: 8 | 249: 16 | 283: 11 | 321: 17 |
 voluit. 127: 10 | 195: 11 | 205: 23 | 211: 16 | 222: 15 | 243: 7 | 271: 30 | 317: 8 | 321: 6 |
 volumus. 155: 12 |
 volunt. 296: 16 |
 voluntaria. 226: 15 | 345: 23 |
 voluntarium. 211: 12 |
 voluntarius. 346: 10 |
 voluntas. 160: 10 | 180: 13 | 259: 15 |
 voluntate. 324: 11 | 326: 9 |
 voluntatem. 258: 2 | 264: 14 | 275: 13 |
 voluntates. 155: 24 |
 voluntatibus. 304: 2 |
 voluntatis. 112: 19 | 154: 5 |
 voluntatum. 260: 24 |
 voluptas. 191: 3 | 323: 18 | 326: 2 |
 voluptate. 197: 19 | 199: 19 | 252: 6 | 271: 25 | 272: 10 | 274: 23 |
 voluptatem. 178: 12 | 226: 16 | 248: 9 |
 voluptatibus. 192: 4 | 291: 12 | 292: 10 |
 voluptatis. 152: 9 |
 voluptatum. 291: 2 |
 volvantur. 339: 15 |
 vomere, *nom.* 318: 3 |
 voraginem. 224: 8 |
 vorago. 332: 19 |
 vorticofus gurgitibus fluvius. 237: 21 |
 vos. 116: 11 | 118: 1, 9, 11, 16 | 119: 17 | 122: 3, 11 |
 vosmet. 130: 7 | 131: 22 |
 vosmetipsi. 302: 23 |
 vota. 115: 16 | 119: 22 | 169: 7 | 215: 14 | 230: 9 | 232: 22 | 238: 20 | 240: 28 | 252: 11 | 257: 23 | 260: 14 | 272: 14 | 274: 27 | 290: 13 | 312: 1 | 315: 7 | 323: 11 | 325: 13 | 327: 15 | 333: 21 | 348: 11 | 345: 13 |
 voti. 125: 7 | 160: 8 | 194: 9 | 272: 21 |
 votis. 191: 18, 30 | 217: 15 | 15 | 226: 26 | 247: 20 | 276: 1 |
 votiva, *subst.* 335: 8 |
 voto. 150: 12 | 190: 5 | 198: 18 | 220: 18 | 260: 10 |
 votorum. 131: 6 | 180: 9 | 217: 18 | 252: 12 | 275: 5 | 293: 25 |
 votum. 149: 2 | 215: 20 | 276: 25 |
 vovemus. 226: 2 |
 voventes. 342: 15 |
 voventibus. 337: 13 |
 voveram. 125: 8, 11 |
 voveras. 215: 24 |
 vovetur. 116: 4 |
 vox. 176: 18 | 210: 34 | 232: 11 |
 urbana. 317: 16 |
 urbanis. 297: 11 |
 urbe. 152: 15 | 157: 11 | 178: 11 | 211: 14 | 220: 6 |
 urbem. 111: 7 | 115: 24 | 134: 12 | 191: 13 | 199: 5 |
 urbes. 127: 16 | 136: 4 | 158: 7 | 195: 16 | 217: 15 |
 urbi. 111: 10 | 233: 18 | 242: 18 | 274: 16 | 350: 10 |
 urbibus. 113: 11 | 317: 12 | 328: 7 | 350: 21 |
 urbis. 110: 4 | 111: 14 | 123: 8 | 143: 8 | 144: 12 |
 urbium. 128: 20 | 159: 12 | 173: 7 |
 urbs. 284: 15 | 289: 12 |
 urebat animum. 174: 2 |
 urgebat. 339: 13 |
 urgendo. 214: 2 |
 urgente. 195: 18 |
 urgere. 242: 17 | 341: 3 |
 us. 131: 29 | 170: 19 |
 usque. 131: 16 | 137: 11 | 141: 4 | 167: 16 |
 usquequaque. 330: 3 |
 usu. 143: 14 | 153: 6 | 170: 5 | 179: 9 | 196: 6 | 197: 18 | 210: 25 | 240: 28 | 291: 11 | 321: 10 | navali & terrestri vigeat. 174: 14 |
 usui. 214: 17 |
 usum, *subst.* 156: 11 | 168: 4 | 197: 9 | 214: 11 | 265: 17 | 333: 15 |
 usurpabo. 211: 4 |
 usurpandam. 336: 9 |
 usurpando. 321: 14 |
 usurpare. 197: 4 |
 usurparem. 311: 7 |
 usurpater. 212: 13 |
 usurpasse. 350: 6 |
 usurpata. 302: 24 |
 usurpatione. 292: 26 |
 usurper. 284: 20 |
 usurpo. 193: 4 |
 usurus. 114: 17 | 212: 14 |
 usus, *subst.* 113: 2 | 154: 4 | 9 | 171: 3 | 290: 24 | 296: 15 | 18 | 310: 14 | 112: 8 | 317: 9 | 327: 11 | *adj.* 114: 20 | 247: 21 | 303: 15 |

I N D E X

ut, *conj.* III: 27 | 114: 18 | 115:
7, 12 | 116: 9 | 119: 3,
10, 19 | *sicut*, 118: 8 | 119:
4 | 120: 1, 3 | *ita ut*, 128:
7 | 131: 18 | 142: 24:
postquam, 133: 15 | 134:
12 | 136: 26 |
utamur, 276: 8 |
utar, 232: 21 |
utrumque, 177: 16 | 196:
9 | 198: 6 | 348: 19 | 350: 6 |
utebatur, 234: 9 |
uter, 121: 17 |
utere, 121: 22 |
uterentur, 120: 1 |
uteretur, 211: 10 | 242: 2 |
uterque, 130: 17 | 131: 2, 24 |
135: 6 | 142: 24 | 199:
16 |
uti, *verb.* 209: 7 | 215: 9 |
sicut, 242: 15 | 296: 3 |
utile, 228: 6 |
utilissimas, 286: 20 |
utilitas, 274: 7 | 323: 16 |
utilitate, 135: 11 | 158: 24 |
270: 30 | 248: 20 |
utilitatem, 119: 14 |
utilitates, 252: 25 | 256:
23 |
utilitati, 207: 3 |
utilitatibus, 275: 13 | 284:
11 |
utinam, 202: 19 |
utique, 150: 5 | 216: 2 |
275: 16 | 310: 18 |
utitur, 197: 19 | 199: 8 |

248: 8 |
utpote, 151: 12 |
utprimum, 133: 11 |
utraque, 132: 4 | 227: 25 |
315: 3 | 340: 12 |
utramque, 158: 28 | 229: 37 |
345: 7 |
utrique, 345: 7 |
utrinque, 153: 8 | 225: 17 |
236: 16 |
utrisque, 133: 11 | 158: 30 |
207: 16 |
utriusque, 152: 14 *bis* | 191:
16 | 229: 10 | 288: 10 |
utroque, 116: 3 | 121: 23 |
131: 31 | 136: 16 |
utrum, *adv.* 114: 3 | 228:
1, 2 | 258: 26 |
utrumne, 314: 23 |
utrumque, 117: 8 | 223: 18 |
254: 20 |
utuntur, 130: 10 | 138: 7 |
utrum, 208: 25 |
vulgare, *nom.* 130: 14 |
vulgaret, 312: 2 |
vulgari, *verb.* 327: 18 |
vulgata, 323: 28 | 348: 4 |
vulgo, *nom.* 300: 7 | *adv.*
205: 19 | 271: 23 | 298:
21 |
vulgus, 209: 22 | 295: 27 |
312: 5 |
vulnera, 223: 8 | 242: 8 |
268: 10 | 330: 19 |
vulnerare, 273: 1 |
vulnerassent, 266: 9 |

vulneravit, 256: 14 |
vulnere, 205: 9 |
vulneri, 266: 21 |
vulneribus, 248: 12 | 260:
8 | 267: 3 | 286: 26 |
287: 4 |
vulneris, 266: 2 |
vulnecrum, 178: 1 | 266: 14 |
287: 2 | 312: 8 | 341: 8 |
vulnus corpore onerare,
346: 2 | expeditam in
vulnus manum, 346: 14 |
vult, 131: 24 |
vultibus, 135: 3 | 204: 7 |
287: 5 |
vultu, 152: 5 | 155: 24 | 180:
3 | 213: 13 | 252: 1 | 265:
19 | 301: 23 | 331: 12 |
vultum, 226: 18 | 273: 23 |
347: 24 |
vultus, *sing.* 259: 20, 24 |
314: 24 | 328: 9 | 341:
24 | *plur.* 134: 6 | 135:
12 | 168: 13 | 177: 19 | 191:
26 | 194: 2 | 260: 7 | 302:
6 | 331: 16 |
vultuum, 118: 12 | 190: 15 |
uxore, 243: 10 |
uxorem, 192: 7 |
uxorius juvenis, 192: 5 |

X.

X Etres, 170: 16 | 239:
4 |

V O C A B U L A O M I S S A.

A

A Buteretiis, 337: 4 |
administrabas, 337: 6 |
affectus, *adj.* 349: 2 |
agebas, 342: 16 |
allicere, 347: 18 |
amantissimus, 334: 6 |
ambit, 333: 5 |
aptatur ad interitum, 347: 7 |
assequerur, 348: 22 |
astitissent, 335: 3 |
attolleret, 335: 16 |
atronitus, 345: 23 |
C
calo, 348: 23 |
cassibus, 343: 8 |
coactos, 349: 13 |
collativam vim comparant,
vires conferunt, 264:
4 |

conferamus, 338: 9 |
consultur, 341: 12 |
contenderim, 344: 9 |
D
dabitur, 350: 6 |
defenderet, 343: 11 |
desertorem dicim, 340: 6 |
dimicaturi, 336: 10 |
discerpi, 347: 21 |
E
effuderat, 338: 15 |
en, 339: 27 |
evellitur, 347: 7 |
extrema, 345: 21 |
F
fatigatus, 343: 19 |
juxfeciale, 335: 13 |
foemineæ, 344: 5 |
fracta, 344: 5 |
G
gula, 334: 5 |

H

humeros, 348: 13 |
Hunnus, *lege pro humus*.
I
impervius ripis amnis, 339:
19 |
infamia, 334: 5 |
innocentiam, 348: 12 |
interrogati, 347: 15 |
interrogemus, 337: 11 |
intulerat, 349: 16 |
inusta infamia, 334: 5 |
iram, 348: 25 |
irate, *adv.* 341: 14 |
Julia claustra, 335: 16 |

F I N I S.

215

PANEGY
VETERE

66

+ colorchecker classic

